ספר

משנה ברורה

והוא פירוש יפה ומנופה על

שו"ע אורח חיים

חלק רביעי

הלכות ד' רשויות לשבת. עירובין, ר"ח

אשר חיבר הרב הגאון רשכבה"ג מו"ה **יוסף קארו** זצ"ל

עם חידושי דינים שהשמיט הגאון הנ"ל והמציאם

הגאון מו"ה **משה איסרליש** זצ"ל

עם נושאי כליהם הלא המה:

באר הגולה מהגאון מו"ה **משה רבקש** זצ"ל מוילנא

באר היטב מהרב המובהק מו"ה **יהודא אשכנזי** זצ"ל דיין טיקטין

שערי תשובה מאת הגאון מו"ה **חיים מרדכי מרגליות** זצ"ל

ובאורי קראתיו בשם **משנה ברורה**, יען כי מתוכו **עוד** צרפתי בצדו כמה ענינים מתברר דברי השו"ע כל דין ודין בטעמו ונימוקו נחוצים ובשם **ביאור הלכה** יכונה וכשמו כן הוא כי בו מגמרא ופוסקים ולא יהיה כספר החתום, גם יקובץ בו כל הדינים וההלכות והביאורים המפוזרים בספרי האחרונים מפרשי ביארתי כמה פעמים דברי ההלכה השו"ע המפורסמים (כמו מא"ר ופמ"ג וברכי יוסף ומאמר המובא בקיצור בתוך המשנה ברורה מרדכי ורבות כהנה). אשר היו הרבה מהם אחרי הבה"ט ולא בלי ראיה ופה הראיתי בעזה"י את הובאו בשע"ת כי אם מעט מזעיר באיזה מקומות, כל אלה מקורו לעין כל מגמרא ופוסקים, גם חוברו פה והכל בלשון צח וקל ובסדר נכון בעז"ה: יבואר בו לפעמים דברי השו"ע באורך במקום הצריך ביאור:

גם תחת המשנה ברורה הנ"ל פתחתי שער רחב עם פרחים וציצים מצויירים ושמו נתה לו שער הציון כי בו יעוין על כל דיבור ודיבור לדעת מנתן מי יצאו הפנינים האלו:

כל אלה חברתי בעזה"י החונן לאדם דעת

ישראל מאיר בר' **אריה זאב הכהן** ולה"ה, מעיר **ראדין**

יוצא לאור

מסודר מחדש בהג"ה מדויקת בתוספת הארות והגהות ותרגום מילים עם קיצור ותוכן כל סימן וסעיף קטן ועם פסקי החזו"א בתוספת טבלאות וציורים שיעורים וזמנים שיהא מצוי בו כל הנוגע להלכה למעשה ולא יצטרך לחפש בספרים אחרים

ע"י אהרן בלום ירושלים

מהדורא מיוחדת

עם:

ליקוטי דברי הרב החדש

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"ט

הוספות לחלק ד

* חזון איש
* שינון הלכה
* לוח השיעורים השייכים לחלק זה לפי שיטת
* החזו"א והר"ח נאה
* ציורים השייכים להלכות ערובין מסודר לפי
* סימנים
* ערך מטבעות ומשקלות
* מדות האורך
* לוח קביעות המועדים ל-300 שנה

כל מקום שיש כוכב כזה * עיין בחזו"א

דבר המו"ל

מהדורא משוכללת זו של המשנ"ב וההוספות זכה לתוספת חשובה ומבוקשת של "ליקוטי דברי הרב", הכולל פסקי רבינו הגרש"ז בעל התניא והשו"ע, בספרו המכונה "שו"ע הרב" — ליקוט זה שנערך ע"י הרה"ח הרב **אברהם נח הלוי קליין** שליט"א, הודפס על ידו וזכה להערכה ולביקוש רב.

על אף שליקוט זה שבעצתם של ת"ח ורבנים נדפס על הדף לנוחיות הלומד ואף הוגה ע"י חבר ת"ח, מ"מ בקשתינו ובקשת המחבר הוא לא לפסוק מתוכו. ליקוט זה מטרתו לעורר לב המעיין ולכוונו ללימוד ועיון מעמיק במקור הדברים, בשו"ע הרב.

הוצאה מתוקנת הלזו, אינו מתורגם תיבת
הלועזי"ם בלשון עברית שבדו להם המינים

בסוף כל חלק מהמ"ב הדפסנו שינון הלכה והוא קיצור כל סעיף וס"ק במ"ב ושער הציון, וביאור הלכה השייך להלכה למעשה כדי לחזור בקלות אחר הלימוד "וסימנא מילתא" וגם טוב כמפתח. מחברו הרה"ג בעל מחבר ספר "משנה הלכה" על מ"ב, והנה בדרך כלל לא כתבנו ההלכה למעשה, אולם אם תמצא במקום אחד שיש שם פסק הלכה, אין לסמוך על זה כלל, ויהא רצון שיהיו הדברים לתועלת הרבים

©
כל הזכויות שמורות
לס.א. ספרי קודש בע"מ

רחוב יואל 30 ירושלים
טל. 02-5322182, פקס. 02-5322485
חנות המפעל: יואל 2 ירושלים, טל. 02-5380159

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"ט

הפצה בלעדית בארה"ב
GREENFELD BROS.
הוצאה לאור וספרי קודש
1376 - 39 th Brooklyn, NY 11218
Tel. (718) 633-8103 Fax. (718) 438-2846

Printed in Israel

זכויות ליקוטי דברי הרב שייכים להמחבר הרב אברהם נח הלוי קליין שליט"א
וכות ההדפסה יחד עם המ"ב שמורות אך ורק להוצאת ס.א. ספרי קודש - א. בלום י-ם

צילום ולוחות: פרנק ירושלים

הקדמת בעל המחבר ספר משנה ברורה

ברוך ה׳ אלהי השמים ואלהי הארץ אשר ברא את הכל בחסדו בששת ימים, ולבסוף ברא את האדם. והנה האדם הזה אף שבכמותו הוא מקטני הברואים ואחריתם בזמן, אבל באיכותו אם יזכה להתדבק בה׳ וירוץ לעשות רצונו הוא ראשם בחשיבות, וכמו שאמר הכתוב (ישעיה סו, א-ב) כה אמר ה׳ השמים כסאי והארץ הדום רגלי וגו׳ ואת כל אלה ידי עשתה וגו׳ ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי. ובעבורו הוכן הכל מתחלה בהששה ימים, וניתן תחת רשותו דגת הים ועוף השמים וכל אשר תרמוש הארץ כדי שיהיו הכל מוכנים לתועלתו ולשמשו, והוא נברא לשמש את קונו בלמוד התורה ובקיום מצותיה שבשביל זה היה כל הבריאה, וכמו שאמר הכתוב (ירמיה לג, כה) כה אמר ה׳ אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, וכל כונת השם יתברך הוא רק לטובתנו כדי שעל ידי זה יהיה ביכולתינו לקבל השפעת טובו ורוב חסדו בעולם הזה ובעולם הבא וכמו דכתיב (דברים ו, כד) ויצונו ה׳ לעשות את כל החוקים האלה וגו׳ לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה.

והנה מלת כהיום הזה לכאורה אינו מדוקדק. ואמרתי לבאר זה על פי מה שביארתי מכבר את הכתוב בפרשת אחרי (ויקרא יח, ה) ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. ותרגם אונקלוס וחי בהם בחיי עלמא. ואמרתי דביאור הדברים הוא כפשוטו, כי הנה ידוע דכל הנבראים הן מה שנמצאו פה בארץ ממין האדם ולמטה והן מה שנמצאו בשמים והם המכונים בשם צבא השמים ואף הגבוה שבגבוהים כולם צריכים להשפעת השם יתברך, כי שלם בתכלית השלימות אין לנו רק ה׳ אחד, וכמו שכתוב (נחמיה ט, ו) אתה עשית וגו׳ ואתה מחיה את כולם. אך אין השפעת מזונם כמו שלנו, שהוא מזון רוחני ודק, וכמו שכתוב (תהלים עח, כה) לחם אבירים אכל איש. ואמרו חז״ל (יומא עה ע״ב) זהו לחם שמלאכי השרת אוכלים אותו.

ולפי זה פשוט דאף הנשמה בצאתה מגוף החומרי צריכה מזון, דכמו בשר גוף האדם בעת שפושט ממנו בערב שבת קדש המלבוש של חול ולובש של שבת וכי סלקא דעתך שלא יהא צריך למזון מחמת זה, כן הדבר ממש בענין הנפש, דכי משום שפשטה לבושה מעליה והוא העור והבשר כמו שכתוב (איוב י, יא) עור ובשר תלבישני לא תהיה עוד צריכה למזון שיחיינה ?!

וגדר מזונה כך, בעת אשר הנפש מסתתרת בעולם הזה בלבוש הגשמי שלה קבע הקדוש ברוך הוא מזונה גם כן דבר שיכולין לקבלו בחושים הגשמיים, מה שאין כן אחר כך אינה יכולה לחיות מדבר הגשמי, אחד מצד שהוא גשמי, ועוד שהמזון הגשמי מכיון שבריאתו פה הוא בעולם הגבול תחת הזמן אף אם המזון הוא טוב מאד לא יזון את האדם רק לזמן קצר יום או יומים ומעט יותר, אבל לעולם בודאי לא, והנשמה הלא היא שם נצחית וצריך גם כן שיהיה מזונה ענין דק רוחני נצחי, לכך הקדוש ברוך הוא ברוב חמלתו נתן לנו התורה הקדושה שהיא גם כן נצחית, ועל ידי קיומה מאיר אור ה׳ על נפשינו, ומאותו האור אנו מתענגים שהוא מין תענוג רוחני ועל זה נאמר (ישעיה נח, יד) אז תתענג על ה׳ וזהו מה שאמרו חז״ל (ברכות יז.) צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. והוא העידון הגדול מכל העידונים שבעולם שיכולים להמצא, והוא המחיה אותנו נצח.

וזהו שאנו אומרים בברכת התורה שלאחריה וחיי עולם נטע בתוכנו, רצונו לומר שבתוכנו אומה הישראלית, נטע הקדוש ברוך הוא נטיעה שנוכל לחיות בה לעולם, כי התורה היא להנפש כמו עץ החיים שבגן עדן, שהאוכל מפריו היה חי חיי הנצח, וגם להגוף כידוע (כתובות קי״א) שהאור תורה תחייהו ותעמידהו לנצח, מה שאין כן בעובדי כוכבים לא יוכל לחיות הנפש רק בעודה מחוברת לגוף ועל ידי מזון הגוף, מה שאין כן אחר כך שאין לה דבר שתחייה תוכרח להיות כלה (אחר שתקבל יסורין על עוונותיה שעל אותו העת נותנין לה חיות כדי שתוכל לקבל העונש).

וזהו שכתבה לנו התורה ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, דהיינו בחיי עלמא (כמו שתרגם אונקלוס) רצונו לומר בהם דוקא בחוקותי ובמשפטי, ולא בדברים אחרים.

וזהו גם כן מה שכתבה לנו התורה (דברים ל, טו) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב רצונו לומר חיים ממש, כי על ידי קיום התורה נמשך אור על הנפש שיחיינה אותו האור נצח.

וזהו גם כן מה שאנו אומרים בברכת קריאת שמע אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת תורה ומצות וכו׳ רצונו לומר שלפי שאוהב אותנו אהבת עולמים לכן נתן לנו התורה ומצותיה, כדי שבאורה נחיה לעולם. וזהו מה שאנו מסיימין תיכף כי הם חיינו ואורך ימינו.

היוצא מדברינו שהתורה הקדושה היא בפשיטות מזון רוחני להנפש, כמו הלחם שהוא מזון לגוף, וזהו שכתוב (משלי ט, ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי. וכידוע שהלחם הוא רמז להלכות של התורה, ויין הוא רמז לסודות התורה הצפונים בתוכה כמו היין הצפון בהענבים, אם כן כשם שהאדם מחפש בכל כוחותיו להשתכר מעות לקנות על כל פנים לחם לזון את גופו שלא יחלש ברעב ויתקצרו ימיו, על אחת כמה וכמה שצריך להכין מזון להנפש, והוא קיום התורה ומצותיה, כדי שלא תכלה נפשו וימות מיתה נצחית חס ושלום.

הנה בכל זה יבואר הכתוב שהתחלנו בו ויצונו וגו׳ לטוב לנו כל הימים לחיותנו, היינו שעל ידי קיום חוקי התורה נהיה חיים וקיימים לעולם אף בעולם שכולו טוב. ושמא יאמר האדם מה צריך הוא להכין עבור חיותו שמה הלא בסוף ימי חייו נפרד נפשו מגופו ומה שייך על זה הכנה, לכך מסיים הכתוב כהיום הזה, רצונו לומר כמו שאתה רואה שהאדם פה

הקדמת בעל המחבר ספר משנה ברורה

בזה העולם נברא עבורו מזון להחיותו בזה הזמן הקצר, כן נברא עבורו מזון רוחני להחיותו כל הימים, והוא על ידי קיום חוקי התורה.

ושכר למוד התורה הוא גדול מאד מאד כמו שאמרו חז"ל (פאה פ"א מ"א) אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם וכו' ותלמוד תורה כנגד כולם. וגם מתרבות להאדם מצות על ידי למוד התורה כמעט אין שיעור, כמו שהביא הגר"א ראיה בשנות אליהו מירושלמי דכל תיבה ותיבה שאדם לומד תורה הוא מצות עשה בפני עצמה.

והנה אף שלימוד התורה הוא שכל מה שהאדם לומד אפילו בקדשים ובטהרות הוא מקיים מצות עשה דתלמוד תורה, מכל מקום עיקר לימוד האדם צריך להיות בלימוד המביא לידי מעשה, ועל כן אמרו חז"ל (ברכות ח) אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות שביעקב. ועיין ביורה דעה (סי' רמ"ו) בש"ך שם שהביא בשם הפרישה דצריך כל אדם ללמוד הלכות בכל יום, כדי שהלימוד יביאנו לידי מעשה. ועל ידי לימוד ההלכות מובטח האדם לידי חיי עולם הבא, אך שיזהר ללמוד בכל יום, כדאיתא בגמרא (מגילה כח:) תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום כו'. ואיתא במדרש שוחר טוב בר קפרא אומר למד אדם תרי הלכות בצפרא ותרי ברמשא, קיים בזה ובתורתו יהגה יומם ולילה.

והנה לפי זה נראה בעליל דחלק אורח חיים הוא היותר מוקדם ללימוד לכל אף שכל ד' חלקי שולחן ערוך הם נצרכים למעשה, מכל מקום חלק זה הוא מוקדם לכל, כי ידיעתו הוא הכרחי בכל יום מימי חייו לקיום התורה, ובלעדו לא ירים איש הישראלי את ידו ואת רגלו. ונוכל לומר שזהו כונת הכתוב ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, כי שמירה זה המשנה (כמו שפירש רש"י בפרשת אמור), ומה ילמוד האדם מתחלה, אשר יעשה וגו', היינו הלימודים הנוגעים למעשה בכל יום מימי חייו.

ואך כאשר נתבונן שבעונותינו הרבים מועטים האנשים הקובעים לימודם לזה, והיינו אף האנשים אשר נגע אלהים בלבם ורוצים להתחזק במעוז התורה ובקיום מצותיה, ולאנשים כאלו היה מן הראוי שקודם כל הלימודים היה צריך להיות בקי בחלק הזה כדי לידע את הדרך אשר ילך בה. וחתרתי לדעת סיבת הדבר ומצאתי כי שתים הנה.

אחת כי השולחן ערוך לבדו בלתי לימוד הטור הוא כספר החתום, כי הבית יוסף כשסידר השולחן ערוך היה דעתו שילמדו מתחלה את עיקרי הדינים ומקוריהם בטור ובית יוסף, כדי שיתיישב הדין לכל אחד בדעתו בטעמו ונימוקו, אך לאשר שבטור ובית יוסף נמצא לפעמים כמה דיעות חלוקין כי אין הדין יוכל להתיישב היטב בדעת האדם כל זמן שאין יודעו בטעמו ונימוקו, וגם על ידי ידיעת הטעמים נפקא מינה כמה פעמים למעשה, כי כמה פעמים נתחבר בשולחן ערוך בסעיף אחד דבר שהוא רק לכתחלה ודבר שהוא לעיכובא אף בדיעבד, גם דבר שהוא מדאורייתא ודבר שהוא מדרבנן, ונפקא מינה לענין ספק, וכהאי גוונא עוד כמה ענינים עצומים בכל סימן וסימן אשר לא יתברר לאדם כי אם על ידי ידיעת טעמיהם, וללמוד כל דין ודין שבשולחן ערוך במקורו וטעמו מן הטור ובית יוסף יכבד זה בזמננו מאד על האדם, כי בעונותינו הרבים נתמעטו הלבבות, וגם הטרדות נתגברו מאד, אשר ירצה האדם בלימוד כזה לידע על נכון סימן אחד בינוני למעשה יצטרך לעמול בו כמה ימים, ולפעמים כמה שבועות, כמו סימן ל"ב וכדומה (אם לא מי שחננו ה' שיש לו לב רחב ואין לו שום טרדה).

סיבה שניה שגרם למעט לימוד השולחן ערוך לדעתי הוא מפני שכבד הדבר מאד לידע הדין למעשה מפני התחלקות רוב הדיעות המובא באחרונים, ואין האדם יודע איך לפנות את עצמו לימין או לשמאל, וכאשר ירצה האדם תמיד להחמיר בדבר גם זה איננו דרך כבושה כי פעמים רבות הוא חומרא דאתי לידי קולא.

עוד ראיתי והתבוננתי, כי מעת שליקט וקיצר הבאר היטב את דברי הטורי זהב ומגן אברהם ועוד מפרשים ותשובות שקדמוהו עד עתה הוא לערך ק"ל שנה, ומאותו העת עד עתה רבו כמו רבו כמה גאונים מפורסמים מפרשי השולחן ערוך, אליהו רבה, ומטה יהודא, ומאמר מרדכי, ורבות כהנה, וגם בשערי תשובה לא הובא מהם כי אם מעט מזעיר באיזה מקומות, ובפרט ספר הפרי מגדים אשר הוא ספר נכבד מאד אשר בו מבואר בכל סימן וסימן ענינים מחודשים למעשה ונתפשט הוראותיו בישראל לא נזכר כמעט בכל השערי תשובה כלל, כי מפני ריבוי ספרי השאלות ותשובות שהיה מוטל עליו להעתיק לא העתיק ממפרשי שולחן ערוך המצויין כמעט כלל, וסמך על המעיין בם, גם הרבה והרבה גאונים מפורסמים אשר נתפשט דבריהם בעולם אחר הדפסת השערי תשובה, כמו הגאון רבי עקיבא איגר, ודרך החיים, ומגן גבורים, וארצות החיים וכדומה. זאת ועוד אחרת ראיתי בעני ועמל ישראל, כי עתה כשנצרך האדם לידע איזה דין למעשה שאין מבורר היטב בשולחן ערוך, הוא מוכרח לחפש בכמה וכמה מהאחרונים, בפרי מגדים, ודרך החיים, וחידושי רבי עקיבא איגר, וחיי אדם, ומחצית השקל, ורבות כהנה, ואין קץ לעמלו.

אשר על כן נתעוררתי ונתחזקתי בחסדי השם יתברך לתקן כל אלה, כי עשיתי בעזרת השם יתברך ביאור מספיק לדעתי על שולחן ערוך הזה עד אחר הלכות תפלה (לעת עתה) וקראתי שמו משנה ברורה, ובו בארתי בעזרת השם יתברך את כל דין ודין שבשולחן ערוך בטעמו ונימוקו מגמרא ופוסקים, אשר לא יהיה כספר החתום, גם ביארתי בו במקום שנמצא דיעות בין הפוסקים את מסקנת האחרונים להלכה על כל דין (והביאור ההוא מלוקט מב"ח ודרישה ופרישה ואליהו רבה וביאור הגר"א ופרי מגדים וברכי יוסף ומאמר מרדכי ומטה יהודא ונהר שלום ודגול מרבבה ובאר היטב ושערי תשובה ושולחן ערוך

הקדמת בעל המחבר ספר משנה ברורה

של הגר״ז ולבושי שרד ושלחן שלמה, ודרך החיים וחידושי רבי עקיבא איגר וישועת יעקב וחיי אדם ומחצית השקל ומגן גבורים וארצות החיים, ורבות כהנה, וגם מכמה ספרי שאלות ותשובות).

ובשולי היריעה פתחתי שער ושמו שער הציון, בו ציינתי על כל דבר שבתוך המשנה ברורה כדי לידע מבטן מי יצאו הפנינים האלו. ובמקום שראיתי דיעות בין שני אחרונים גופא באיזה דבר, לא הייתי עצל בדבר מלחפש בכלל ספרי שאר אחרונים לראות אל מי מקדושים דעתם פונה למעשה, ובפרט בביאור הגר״א ז״ל שהוא אורן של ישראל ויתד שהכל תלוי בו, וכדאי להכריע הדבר. גם חפשתי בספרי ראשונים אולי אמצא בם הדבר מפורש או שאר ראיה ברורה. כי ברוך השם יש לי הרבה ספרי ראשונים.

גם חיברתי בצידו עוד פירוש אחד ושמו ביאור הלכה, בו יבואר בארוכה כמה דינים שכתבתי במשנה ברורה ולא היה מקום בשער הציון לבארם, ועוד כמה ענינים עמוקים.

ולא יחשוב המעיין שהעתקתי מהפוסקים היה שלא במתכוין וכמתעסק בעלמא, לא כן הדבר, כי עיינתי בעזרת השם בכל סימן במקורי הדינין בראשונים, וגם כמעט בכל האחרונים הנ״ל ראיתי להתבונן בדבריהם, וגם עזרני ה׳ שהשגתי את הספר כנסת הגדולה על אורח חיים ושיורי כנסת הגדולה ועולת תמיד ולבוש עם האליהו זוטא וכל זה הועיל לי לענין ההעתקה שאוכל להעתיק את דבריהם בטעמם ונימוקם, ולא דברים קצרים כחוקים, כי המעתיק את הדברים בקיצור יוכל להוולד מזה כמה קלקולים [לבד אלו הדינים שהוזכרו בבאר היטב מתוך איזה ספרי שאלות ותשובות שלא היה בידי ובפרי מגדים ושארי ספרים הנ״ל לא הזכירו לענין זה הוכרחתי להעתיקם כמות שהוא]

ואקוה לה׳ שמתוך פירושנו יהיה לכל אדם משנתו ברורה בטעמיה וכל פרטיה, כי גם את עיקרי הדינים שבתוך הבאר היטב ושערי תשובה הכנסתי כולם בתוך משנתי.

ה׳ יזכני לפרש את יתר ההלכות שבשו״ע הזה, ויחזק לבי לעבודתו, ונזכה לנחמת ציון במהרה בימינו אמן:

לוח סימני ראשי תיבות

א״ז. אליהו זוטא: או״ז. אור זרוע: א״ח. או״ח. אורחות חיים: אס״ז. אסיפת זקנים: ארה״ח. ארלות החיים: א״ע. אבן עוזר: א״ר. אליהו רבא: א״ש. אמונת שמואל: ב״י. בית יוסף. בית יעקב: בה״כ. בית הכנסת: בהכ״נ. בית הכנסת: ברכ״י. ברכי יוסף: בפ״ע. בפני עצמו: במ״א. במגן אברהם. במקום אחר: בא״א. באשל אברהם: במ״ז. במשב״ז. במשבצות זהב: ב״ח. בית חדש: בה״ט. באר היטב: ב״ש. ברוך שאמר: בה״ל. ביאור הלכה: ד״מ. דרכי משה: דו״פ. דריסה ופריסה: דה״ח. דרך החיים: דגמ״ר. דגול מרבבה: ד״ז. דבר זה: דאה״נ. דאין הכי נמי: דמש״א. דמשק אליעזר: הגר״ז. הגאון ר׳ זלמן מלאדי: הק״נ. הקרבן נתנאל: וכי״ב. וכיו״ב. וכיוצא בזה: ח״א. חיי אדם: חו״י. חוות יאיר: חכמ״א. חכ״א. חכמת אדם: חי׳. חידושי: י״א. יש אומרים. יד אהרן. יד אפרים: יה״ק. יד הקטנה: ישו״י. ישועות יעקב: יש״ש. יש של שלמה: כנה״ג. כנסת הגדולה: שכנה״ג. שיורי כנסת הגדולה: כמ״ש. כמו שכתוב: כמ״פ. כמה פעמים: כ״מ. כסף משנה. כן מוכח: ל״ח. לחם חמודות: לבש״ר. לב״ש. לבושי שרד: מ״מ. מכל מקום. מעדני מלך. מקדש מלך. מאמר מרדכי: מאמ״ר. מאמר מרדכי: מחה״ש. מחצית השקל: מ״ב. משנה ברורה: מ״ג. מגן גבורים: מנ״ב. מנחת ברוך: משו״ה. משוש הכי: מ״א. מג״א. מגן אברהם: מהרי״א. מה״ר יהודא אסד: מהר״י ב״ח. מה״ר יעקב בן חביב: מה״ת. מן התורה: מ״ל. מאיר לאדן: מ״ר. מי רגליס: מעיו״ט. מעדני יו״ט: משפ״צ. משפטי לדק: נ״א. נשמת אדם: נו״ב. נודע ביהודה: נ״פ. נראה פשוט: נל״פ. נראה לי פשוט: נה״ש. נהר שלום: נ״ש. נחלת שבעה: ס״ח. ספר חסידים: עו״ש. עולת שבת: עט״ז. עטרת זקנים. עיין ט״ז: עאכ״ו. על אחת כמה וכמה: עה״י. עבודת היום: ע״ת. עולת תמיד: פ״מ. פמ״ג. פרי מגדים: פמ״א. פנים מאירות: פ״ת. פתחי תשובה: פ״ח. פר״ח. פרי חדש: קש״ע. קיצור שו״ע: ראב״ח. ר׳ אליהו בן חיים: רח״ו. ר׳ חיים ויטאל: רמ״מ. ר׳ משה מינץ: רמ״ך. רבינו משה כהן: רע״א. רבי עקיבא איגר: רי״ו. רבינו ירוחם: ר״י. רבינו יונה: שע״ת. שערי תשובה: ש״א. שאגת אריה. שאלי אחרונים. שערי אפריים: שבו״י. שבות יעקב: שנו״א. שנות אליהו: ש״ש. שולחן שלמה: ת״י. תוספות ישנים. תוספות ירושלים: תבו״ש. תבואת שור: תו״ש. תוספות שבת: תר״י. תלמידי רבינו יונה:

הקדמת המחבר משנה ברורה להלכות שבת

כתיב בתורה (שמות כ, ח) זכור את יום השבת לקדשו ששת ימים תעבוד וגו׳ כי ששת ימים עשה ד׳ את השמים ואת הארץ וגו׳, הורה לנו הכתוב בזה שענין שבת הוא שורש האמונה לידע שהעולם הוא מחודש, וכיון שברא הכל הוא אדון על הכל, ואנחנו עבדיו ומחוייבים לעשות רצונו, ולעבדו בכל גופינו ונשמותינו וממונינו כי הכל שלו, והזהירה התורה על שמירת השבת י״ב פעמים, ואמרו חז״ל כל המשמר את השבת כאלו מקיים כל התורה, וכל המחלל השבת כאלו כפר בכל התורה כולה, והכל מטעם הנ״ל דהוא שורש האמונה.

וכעין זה איתא גם כן במדרש רבה פרשה בשלח (פרשה כה) אמר רבי אלעזר בר אבינא, מצינו בתורה ובנביאים ובכתובים ששקולה שבת כנגד כל המצות, בתורה מנין, שבשעה ששהא משה לומר להם מצות שבת אמר לו הקב״ה (שמות יד) עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורתי וגו׳, מה כתיב אחריו ראו כי ה׳ נתן לכם השבת. ובנביאים מנין, שנאמר(יחזקאל כ) וימרו בי בית ישראל במדבר בחוקותי לא הלכו, מה כתיב אחריו ואת שבתותי חללו. בכתובים מנין, שנאמר (נחמיה ט) ועל הר סיני ירדת ודברת עמהם, מה כתיב אחריו ואת שבת קדשך הודעת להם, אמר הקב״ה לישראל אם תזכו לשמור שבת מעלה אני עליכם כאלו שמרתם כל מצות שבתורה, ואם חללתם אותו מעלה אני עליכם כאלו חללתם כל המצות וכן הוא אומר (ישעיה נז) שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע וכו׳ עיי״ש.

וראה את חומר העון שיש באיסור חילול שבת, דהלא ידוע שיש כמה חלקי עונשים על העוונות, יש ענינים שכשהאדם עובר עליהן הוא רק איסור עשה בלבד, חמור מזה העונות שיש עליהן איסור לאו, חמור מזה העונות שיש עליהן מיתה בידי שמים, חמור מזה העונות שיש עליהן כרת, חמור מזה אותן שיש עליהן מיתה בידי אדם והוא מיתת חנק, למעלה מזה אותן שעונשן הוא הרג בסייף, למעלה מזה אותן שמיתתן בשרפה, למעלה מכולם אותן שמיתתן בסקילה כי היא החמורה שבמיתות. ועל עון חילול שבת במזיד הלא מיתתו הוא בסקילה.

ונוכל לראות עוד את חומר העון שיש באיסור חילול שבת, דהלא בכל העונות לבד מאיסור עבודת כוכבים קי״ל דאם הוא מומר ח״ו לאחד מהם אינו מומר לכל התורה, ואלו באיסור שבת קי״ל בסימן שפ״ה ס״ג דאם הופקר אצלו איסור שבת ועובר עליו כמה פעמים בפרהסיא הוא מומר לכל התורה, ודינו כעובד כוכבים ממש, ואם הוא דר עם ישראל ברשות אחד צריך לשכור ממנו הרשות כמו אם הוא דר עם העו״ג, ואם שחט אף שאיש ישראל אחר עומד עליו ורואה ששחט כדין אפילו הכי שחיטתו נבלה גמורה, מטעם דהוא אינו בר זביחה כלל, כדאיתא בפוסקים, וטעם לכל זה הוא דהמחלל את השבת כופר במעשה בראשית *) כמו עובד כוכבים, ועל כן גם עונש מחלל שבת הוא בסקילה כעובד כוכבים, וכשהוא בלי התראה הוא על כל פנים בכרת. מכל זה יוכל האדם לראות את גודל הענין של שבת — וכן יש עוד כמה מאמרי חז״ל המפליגים מאד בעון חילול שבת.

וגם צריך לדעת הרמ״ח מצות שבתורה שהטיל הש״י על האדם לזוכרם ולשמרם הוא נגד הרמ״ח אברים שבאדם, וכי היכי דבאברים נמצא אברים שונים, יש שאין הנשמה תלויה בהם כמו היד והרגל וכדומה, דאף אם יחסרו אף שההפסד הוא רב מאוד מאוד אף על פי כן נקרא רק בשם בעל מום. ויש שעל ידי חסרונותיו אינו יכול לחיות על פני תבל, כגון שניתז ראשו או שנקרע סגור לבו ששם הוא מקור החיים, כן הוא גם כן בעניני מצות הש״י שעליהן גם כן כתיב (ויקרא יח) אשר יעשה האדם וחי בהם, ונאמר (דברים ל) כי היא חייך ואורך ימיך, ועוד פסוקים הרבה כהנה המורים לנו כי עיקר חיי הנפש לעולם הבא תלוי בקיום התורה, יש מצות שאפילו אם פשע האדם ועבר עליהם הוא נקרא לעולם הבא רק בשם בעל מום, [וגם זה גנאי גדול הוא לנצח, דידוע מה שכתב הרח״ו בשער הקדושה וכן הגר״א במשלי דהחבלה ימצא לנצח בנפשו באותו האבר שפשע בו על רצון הש״י, ונמצא דאם לא הניח תפלין אף אם יקיים כל המצות יהיה בעל מום בידו, ונמצא כשיקום לעת התחיה כל ישראל יעמדו חיים וקיימים בכל אבריהם והוא יהיה בעל מום ביד השמאלי הזה לנצח, דבזכות מצות התורה שאדם מקיים באבריו הם זוכים לחיות לעתיד חיי עולם, כל מצוה שברמ״ח מצות מחיה את האבר שברמ״ח השייך לו, וכמו שאנו אומרים וחיי עולם נטע בתוכנו, וכיון שעבר בשאט נפש על המצוה ההוא אין לו מי שיחיה את האבר ההוא, וכמה יתמרמר אחרי כן האדם ההוא על זה שהכל ידעו את גודל המרותו בה׳ במצות תפילין, וכן כהאי גוונא אם יהיה בעל מום בשאר איברים על ידי שארי דברים שקלקל, וכמו דאיתא בתרגום קהלת על הפסוק (קהלת יב) סוף דבר הכל נשמע, דהיינו שלבסוף הכל יתפרסם לעיני כל, ועל כן את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם, ורצונו לומר שמהרמ״ח מצות עשה ושס״ה לאוין

---

*) וז״ל הרמב״ם פ״ל מהלכות שבת, השבת ועבודת כוכבים כל אחת משתיהן שקולה כנגד שאר כל מצות התורה, והשבת הוא האות שבין הקב״ה ובינינו לעולם, לפיכך כל העובר על שאר המצות הרי הוא בכלל רשעי ישראל, אבל המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד עבודת כוכבים, ושניהם כעובדי כוכבים לכל דבריהם וכו׳, ע״ש.

שנשמר האדם בימי חייו יבנה לעתיד כל האדם, ונמצא כשיקום ויהיה בעל מום באיזה אבר או שיתקלקל לו איזה גיד מגידיו (המכונים נגד שס"ה לאוין שבתורה) יתבוננו הכל איזה מצות עשה או לאו עבר בשאט נפש, וכמה קלון וכלימה יסבול על ידי זה לנצח] ויש ענינים שהם נגד הראש והלב שהם עיקר חיות נפש הקדושה, כמו אמונה בה' ובתורתו, וענין שמירת שבת דהוא גם כן יסוד האמונה, דאם יחסר לו ענינים ההם כבר נסתלק כל עיקר החיות מנפשו הקדושה, וכשהוא חי בעולם הזה הוא חי רק בנפש הבהמית שלו ולא יהיה לו במה להקים בעת התחיה.

וזכות שמירת שבת כהלכה מועיל למחול לו על כל עונותיו, כמ"ש בגמרא כל המשמר שבת כהלכתו אפילו חטא כדור אנוש מוחלין לו, שנאמר (ישעיה נו) אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע, אל תקרי מחללו אלא מחול לו. ומה שאמר כהלכתו משום שידוע שיש ל"ט אבות מלאכות, ובכל אב כמה וכמה תולדות, ובירושלמי פרק כלל גדול איתא דרבי יוחנן וריש לקיש דייקו כל כך עד שמצאו בכל אב ל"ט תולדות, ולזה רמז הגמרא שישמור שבת כהלכה, דהיינו שלא לחלל אותה בשום פרט.

אך באיזה ענין נוכל לבוא לזו המדרגה שישמור שבת בכל פרטיו, העצה היעוצה לזה שיראה לזרז את עצמו ללמוד הלכות שבת, ולחזור עליה תמיד, כדי שידע האסור והמותר, דאי לאו הכי אפילו אם ילמוד כל ענינים המוסרים המזרזים לשמירת שבת כראוי לא יועיל לו, וכדאיתא במדרש משלי, לדעת חכמה ומוסר, אם יש בידו של אדם חכמה יכול הוא ללמוד מוסר, ואם אין בידו של אדם חכמה אין יכול ללמוד מוסר, והכוונה דאם הוא טועה בעיקר הענין שחושב שאין זה בכלל איסור מה יועיל לו המוסר בזה, והכי נמי בענינו אם הוא חושב על איזה דבר שאין זה בכלל מלאכה או שבות לא יועיל לו שום מוסר. [הדמיון כגון שקרה לו הפסד פתאום שמרדו בהמותיו וברחו להן בשבת, או אווזין ותרנגולין שקנה זה מחדש ולא הורגלו בבית וברחו, מה מאד נקל לו להכשל באיסור צידה דאורייתא כשיתפסם, וגם אמירה לנכרי לתפסם בידו לא הותר בכגון זה, ואלו היה לומד הדין היה יודע אופן המותר, והיינו שיאמר כל המציל אינו מפסיד, או שיאמר לנכרי שיכניס האווזין ותרנגולין למקום דלית ביה צידה דאורייתא, כגון בבית גדול שאינו קל לתפשם אף אחר שיכניסם, וכמו דאיתא בגמרא דהיכא דלא מטי ליה בחד שיחיא לית ביה צידה דאורייתא.

או דרך משל, שקרה שנדלקה המפה שעל השולחן בשבת, הנה אדם בהול על ממונו יתכן שמפני זה ימהר לכבות גם כי יודע שהוא אסור, והכל מפני שאינו יודע אופן המותר, אבל אם הוא לומד הלכות שבת ידע אופן המותר הזה, דהיינו שישפוך מים על המקום שלא אחז האש, או שיקרא לעו"ג לכבות.

וכן באיסור בורר מצוי מאוד להכשל מפני חסרון ידיעה, דרך משל, כי כשיש לו בשר של שני מיני עופות מחולקין, ורוצה לברור מין אחד מחברו ולהניחו אלאחר זמן, דאיסור גמור הוא, כמבואר בפוסקים, אלא יקח מהן מה שהוא רוצה לאכול עכשיו, והשאר ישאר ממילא. וכן ללקוט השומן שעל החלב (שקורין סמעטענע) בצמצום יש בזה משום בורר, אלא יניח מעט לצד החלב, או שיקח מהחלב עמה. ועוד כמה וכמה הלכות בעניני בורר.

וכן במלאכת דש, ולישה, ומלבן, ובשארי אבות מלאכות, ומי שלא למד יוכל בנקל להכשל בהן, שנמצא בכל אחד כמה פרטי הלכות שנוגע באיסור דאורייתא, ובפרט בענין בישול ושהיה והטמנה הוא הלכתא רבתי מאוד בהרבה חלוקי דינים הנוגע למעשה, וכבר העיד הגאון בעל אורים ותומים בספרו יערת הדבש כי אי אפשר כלל במציאות שינצל מאיסור שבת אם לא ילמוד כל הדינים על בורים היטיב היטיב.

והנה אחת מהסבות אשר ימנע להעולם הידיעה בהלכות שבת הוא מפני שהלכה חמורה היא מאוד, ואי אפשר להבינה היטיב מתוך השו"ע אם לא שידע מתחלה מקורי הדין מגמרא ופוסקים, ולזה אין לאדם פנאי בזמנינו מפני רוב הטרדה ומצוקות הזמן בעו"ה, לבד מה שיש כמה חלוקי דעות בין הפוסקים בכל פרט ופרט, וכאשר הארכתי בהקדמתי לחלק הא' עי"ש. לזאת קמתי ונתעוררתי בעזה"י לבאר גם הלכה זו החמורה כל דין ודין בטעמו ונימוקו מגמרא ופוסקים.

גם יבואר בו מסקנת האחרונים להלכה על כל פרט שנחלקו בו הפוסקים הקודמים. גם בכמה מקומות החמורין [כמו בסימן רמ"ג רמ"ד רמ"ח רנ"ג רנ"ד ועוד בהרבה והרבה סימנים] עשיתי פתיחה מתחלה כדי שיהיה בנקל אחר כך להבין דברי השו"ע, ובכמה אבות מלאכות לקטתי את השרשים מדברי הרמב"ם ושארי הראשונים כדי שידע ההלכה על בוריה, גם קבצנו בו מספרי אחרונים עוד כמה ענינים חדשים המצויים בזמנינו למעשה.

ואקוה בעז"ה שמי שילמוד עתה ההלכה ידע כל דין בטעמו ונימוקו להלכה ולמעשה. וראוי ונכון לכל ירא וחרד לדבר ה' לכונן חבורות ללמוד הלכות שבת כדי שלא יכשלו בם, וכדאיתא בילקוט ריש פרשת ויקהל, אמר לו הקב"ה למשה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת. וידוע ששמירת שבת כתקונה הוא קירוב לגאולה כמו שאמרו חז"ל אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין שנאמר וכו':

מפתח ההלכות

חלק רביעי

(מן סימן שמ״ה עד סימן תכ״ח)

הלכות הוצאה והכנסה בשבת

שמה. ארבע רשויות בשבת. קצו.
שמו. דיני עירובין מן התורה. קצט:
שמז. על איזה הוצאה חייב מן התורה. רא.
שמח. דין המושיט מרשות לרשות. רב.
שמט. דין ארבע אמות ברשות הרבים. רב:
שנ. דין המוציא ראשו ורובו מרשות לרשות. רג:
שנא. דין המושיט ידו לצנור ברשות הרבים לשתות. רד.
שנב. הקורא בספר ונתגלגל מרשות לרשות. רד:
שנג. דיני זיזין ברשות הרבים. רה.
שנד. דיני בור ואשפה ברשות הרבים. רה:
שנה. דיני גזוזטרא ובית הכסא. רו.
שנו. דין אמת המים העוברת בחצר. רח.
שנז. חצר פחות מארבע אמות, וביב. רט.
שנח. איזה מקומות נקראים מוקפים לדירה. רי.
שנט. דין רחבה שאחורי הבתים. ריד:
שס. דין היקף מחיצות לשבת. ריד:
שסא. דין גג הסמוך לרשות הרבים. רטו:
שסב. איזה מחיצה קרויה מחיצה לטלטל. רטז:
שסג. דיני מבוי ולחי. ריט.
שסד. מבוי המפולש ועשוי כנדל. רכו.
שסה. מבוי שנפרץ. רכז:

הלכות עירובי חצירות

שסו. דין עירוב לחצר שהרבה בני אדם דרים בו. רכט:
שסז. אם אשה יכולה לערב. רלג.
שסח. אם אחר שעירבו נתקלקל העירוב. רלד.
שסט. באיזה אופן מקנין העירוב. רלה.
שע. דיני שיתוף בעירוב. רלה.
שעא. כשאחד מבני חצר נפרד משם או מת. רלז:
שעב. דיני שותפי הדירות לעירוב. רלט.
שעג. דין שתי גזוזטראות בשתי עליות. רמג.
שעד. נסתם בשבת פתח או חלון במקום שעירב בו. רמג:
שעה. מה הם הדברים השרוים בחצר שאינם אוסרים. רמד:
שעו. בור ובאר שבין שתי חצרות. רמה.
שעז. שתי עליות זו כנגד זו הפתוחות לחצר. רמו.
שעח. חצרות הפתוחות זו לזו. רמו:
שעט. דיני חצרות ובתים ביניהם. רמז.
שפ. דיני בטול רשות. רמז.
שפא. המבטל רשותו ועבר והוציא. רמח.
שפב. אם דירת גוי מעכבת בעירובו. רמט:
שפג. כשאין הגוי בבית אינו מעכב. רנג:
שפד. גוי אכסנאי אם מעכב. רנג:
שפה. דין צדוקי וכותי בעירוב. רנד.
שפו. דיני שיתוף בעירוב. רנד:
שפז. שותפין במבוי צריכין לערב בחצרות. רנז.
שפח. דין אם לא עירבו החצרות יחד וגם לא נשתתפו במבוי. רנז:
שפט. גוי שיש לו חלון פתוח לבקעה או לקרפף. רנז:
שצ. מבוי שצדו אחד גוי וצדו אחד ישראל. רנח.
שצא. דין בטול רשות לאותן ששכחו לערב. רנח.
שצב. דיני עירובין לעיר. רנט.
שצג. דין עירוב ביו״ט שחל בער״ש ודין בין השמשות לערב. רס:
שצד. ספק עירוב מה דינו. רס:
שצה. דיני ברכת עירוב. רסא.

הלכות תחומין

שצו. דין ארבע אמות שיש לכל אדם בשבת. רסא:
שצז. דין שביתת היחיד וכליו, ומהלך אלפים אמה. רסב.
שצח. היאך מודדין אלפים אמה. רסג:
שצט. במה מודדין התחומין, ומקום המדידה, ומי הוא המודד. רסו.
ת. מי שישב לו בדרך לנוח ולא ידע אם הוא בתחום אם לאו. רסז:
תא. דין מי שישן בדרך וחשכה לו. רסז:
תב. דין חריץ מים בין שני תחומין. רסח.
תג. בקעה שהקיפוה גוים. רסח:
תד. אם יש תחומין למעלה מעשרה טפחים. רסט.
תה. דין היוצא חוץ לתחום. רסט:
תו. מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת. רעא:
תז. מי הם שיכולין לילך חוץ לתחום. רעב.

הלכות עירובי תחומין

תח. דין הנחת העירוב וקניית השביתה. רעב.
תט. מקום נתינת העירוב. רעד.
תי. המחזיק בדרך כדי לקנות שביתה. רעז.
תיא. מי שהיה ביתו במזרח ונתן העירוב במערב. רעז:
תיב. דין החולק עירובו. רעח.
תיג. דין המערב לרבים. רעח.
תיד. שלא לערב אלא לדעתו. רעח:
תטו. שלא לערב עירובי תחומין אלא לדבר מצוה. רעט.
תטז. דין עירובי תחומין ביו״ט שחל להיות לשבת. סמוך רפ.

הלכות ראש חדש

תיז. דין עשיית מלאכה בראש חודש. רפא.
תיח. דין תענית בראש חודש. רפב.
תיט. מצוה להרבות בסעודה בר״ח. רפב:
תכ. אם הנשים רשאות לקונן בר״ח. רפג.
תכא. קריאת ובראשי חדשיכם קודם פסוד״ז. רפג.
תכב. סדר התפלה והלל בר״ח. רפג.
תכג. סדר קריאת התורה בר״ח. רפה.
תכד. הזכרת יעלה ויבא בברכת המזון. רפה:
תכה. ראש חודש שחל להיות בשבת. רפה:
תכו. ברכת הלבנה וזמנה. רפו.
תכז. כשר״ח שני ימים איך כותבין בשטרות. רפח.
תכח. סדר קביעת המועדים וקריאת הפרשיות. רפח.

שמה דין ארבע רשויות בשבת. ובו י"ט סעיפים:

א [א]ארבע רשויות לשבת רשות היחיד ורשות הרבים כרמלית (פי' (א) רך מל לא לח ולא יבש אלא ביטוי ה"ע לא רה"י לפי שאין לו מחיצות לא ר"ה שאינו דומה לדגלי מדבר דלאו) להלוכא דרבים עבידא. רש"י) ומקום פטור: **ב** [ב]איזהו רה"י מקום (ב) המוקף מחיצות גבוהות עשרה טפחים (ג) ויש בו (ג) ארבעה טפחים על ד"ט או יותר (ד) וכן חריץ עמוק עשרה ורחב ד' על ד' וכן תל (ה) גבוה עשרה ורחב ד' על ד'. הגה י"א דנעשין גאלו ארבעה על ארבעה (ו) הן ואלכסונן וכמו שיתבאר לקמן סי' שמ"ט (הג"א פ"ק דשבת ותוס' עירובין דף נ"א): **ג** [ז]כתלים המקיפים רה"י על גביהם רה"י (ח) אפי' אינם רחבים ד': **ד** (ג) [ד]חורים שבכתלי רה"י (ט) שכלפי רה"י (י) הם רה"י. הגה ואם הם כלפי חוץ ואינם עוברים כלפי

א נרייתא שבת ו' ב שם בברייתא וכבמה דוכמי ג שם נ"ע בעיא ופשטא ד שם ו'

באר היטב

(א) ארבעה. נ"ע אי עובי המחיצות נמדדים עם החלל לד"ט ט"ז ע"ש. וע' סי"ט מש"ש בשם הב"ח. והיד אהרן כ' בפשיטות דעובי המחיצות מצטרפות לשיעור דע"ד ע"ש ובס' אהעו"ז העלה דחלל שבין שני המחיצות צריך להיות ד"ט והשיג על הב"ח וט"ז ע"ש: (ב) חורים.

משנה ברורה

ארבע רשויות וכו'. אקדים לזה הקדמה קטנה. והוא הנה הוצאה מרשות לרשות הוי מכלל שאר מלאכות שאסרה התורה לעשות ביום השבת והוא בכל גופי תורה שנמסרו למשה מסיני והביאו חכמינו ע"ז ראיה ג"כ מקרא דכתיב ויצו משה ויעבירו קול במחנה איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש ויכלא העם מהביא אלמא דהבאה לכל אחד מרשותו שהוא רה"י לרשותו של משה שהיה ר"ה מפני שהיו רבים מצויין שם הוא בכלל מלאכה [רמב"ם ריש פי"ב] וה"ה דאסור להכניס מר"ה לרה"י ויש עוד רשות שלישי שאמו כרמלית שהוא אינו בכלל ר"ה וגם אינו רה"י שאין לו מחיצות כדין רשות היחיד וכמבואר בסי"ד ומן התורה מותר להכניס ולהוציא ממנו לרה"י ולר"ה אבל חכמים אסרוהו כדי שלא יבוא להתיר עי"ז מרה"י לר"ה שאין הכל בקיאים בדיני מחיצות ויש עוד רשות רביעי שנקרא מקום פטור וכדלקמן בסוף הסימן ומותר להכניס ולהוציא ממנו לכתחלה לרה"י ולר"ה וכמבואר הכל בסימן שמ"ו

א (א) רך מל. פי' כרמל הכתוב בתורה היינו שנמלל ביד ואינו לח ולא יבש לגמרי אלא כשמולין אותו ביד הוא מתרכך לגמרי [ק"ע בשם הערוך בביאור הירושלמי]: **ב** (ב) המוקף מחיצות. בסימן שס"ג יתבאר כמה מחיצות צריך שיהא שם ועוד כמה פרטים בענין זה: (ג) ויש בו ד"ט וכו'. הנה מסי"ט (א) מוכח דבעינן שיהא בין המחיצות חלל ד' על ד' כי עובי המחיצות אין מצטרפות לזה וזהו דעת (ב) רוב הפוסקים. (ג) ויש מן הראשונים שכתבו דגם עובי המחיצות מצטרף לשיעור הזה[8] ובא"ר הביא בשם הרשב"א [וכה"ג איתא ג"כ במלחמות] (ד) לחלק בענין זה דמחיצות עבות שראוי להניח מלמעלה דף על גביהם ולהשתמש שם מצטרף העובי עם החלל לשיעור זה כיון שראוי להשתמש שם ואם לאו אין מצטרף ועיין באחרונים (ה) שהסכימו דכ"ז לענין שיהא נקרא שם רה"י על עובי המחיצה מלמעלה אבל לענין חלל שבתוך המחיצות לכו"ע *לא נקרא רה"י כ"ז שאין בחללו ד' על ד': (ד) וכן חריץ וכו' וכן

שער הציון

(א) מ"א ופר דבר"ז סק"ב דוחק עצמו להשוות דעת הרמב"ם עם התוספות. והרא"ש משמיט מניה פי' המשניות להרמב"ם גרים שבת דמוכח בהדיא שם דהחלל בעצמו צריך שיהיה בו ד' על ד' [חמד משה]: (ב) ר"ח ורב אלפס והרמב"ם והרמב"ן והרשב"א והריטב"א: (ג) רש"י והמאור והתוספות והרא"ש: (ד) ואפשר שגם לרש"י וסייעתו ס"ל הכי אח"כ מצאתי שגם הא"ר מצדד לומר כן: (ה) אה"ע ותו"ש וח"מ ופמ"ג: (ו) היינו ה' טפחים וג' חומשי טפח על ה' טפחים וג' חומשי טפח ובעיגול סגי: (ז) דשם הטעם כמו שפירש"י בעירובין נ"א ע"א ד"ה הן ואלכסון עי"ש: (ח) גמרא ומיירי שהחלל שבתוכן היה רחב ד' על ד' לבד המחיצות דאם אינו רחב רק בגירוף המחיצות יש פלוגתא בין הפוסקים אם המחיצות מצטרפין להחלל לשויה רה"י וכמו שכ' במשנה ברורה אות ג': (ט) עולת שבת ומאמר מרדכי וש"א: (י) כ"כ הגר"א. ולפלא שהעתיק מעבודת הקודש ומיים לבסוף דלא כמ"א בענין למטה מעשרה והלא בעה"ק מבואר בהדיא אף למטה מיו"ד בהמ"א וכן הביא בא"ר בשם עה"ק ומצאתי שכבר הקשה זה בנ"א ואולי דמפרש מש"כ הרשב"א בחתלה ועוברין כלפי פנים היינו כלפי פנים לבד ואף שהוא דוחק [דהלא סיים אח"כ אם הם כלפי חוץ ואינם עוברין וכו'

הארות והערות: 1) עיין להלן סעיף י"ד:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ז' כתב: שכתלים המקיפים את רה"י הרי על גביהם רה"י אע"פ שאינן רחבים ד' ואפילו אם גם החלל שביניהם אין בו ד' שאינו רשות היחיד שם מ"מ על גבי הכתלים למעלה אם יש שם ד' על ד' בהצטרפות כולם עם החלל שביניהם הרי הוא רה"י שם ואע"פ שאינו ראוי להשתמש שם ע"ג כתלים שאין בהם רוחב ד' בכל אחד מ"מ הרי אפשר להניח שם על גביהם דף הרחב ד' על ד' כמדתם עם החלל שביניהם ולהשתמש עליו.

ה סס ז׳ ו סס מ׳ בשמעתא דכוורת ז סס לט ח בריימתא עירובין כפי׳ רש״י

פניס נדוניס (יא) לפי גבהן ורחבן כמו שיתבאר סי׳ זה סעיף י״ג (נ״י בשם הרשב״ם והמגיד): ה ᵃאויר רה״י הוא רה״י (יב) עד (ג) לרקיע: ו (ד) (יג) ᵃאפי׳ כלי כגון (יד) תיבה או מגדל או כוורת (טו) אם יש לרבע בו ארבעה על ארבעה והוא גבוה עשרה (טז) הוי רה״י: ז ᵃאיזהו רה״ר (ה) [ח] (יז) רחובות ושווקים (יח) הרחבים ט״ז אמה (יט) ואינם מקורים ᵃואין להם חומה ואפילו יש להם חומה * אם הם (ו) (כ) מפולשים משער לשער (כא) (ואין דלתותיו (ז) (כב) נעולות בלילה) (טור) הוי רשות הרבים

שערי תשובה

[ח] רחובות. עיין בה״ט ועיין שו״ת בית אפריס סימן כ״ו וכ״ז בעיירות שדרכים מפולשים עוברים מתוך העיר והוא דרך המלך ויש בזה שני עניינים האחד שעובר באמצע העיר ומשני לדי הדרך יש פיצוב מחיצות כזה [] אז שהדרך המפולש בסוף הרחוב כזה | | ומסקנא דמלתא שאפילו כפי הדרך השני אין להחמיר לדון דין ר״ה לאסור תיקון צה״פ ולהצריך דלתות שהוא דבר שא״א לעשותו אם לא מטעם המלך וגדוליו והחמיר יחמיר לעצמו ולא לאחרים ועיין בשו״ת מהרי״ט להלן סימן רנ״א על ענין כזה בעה״ק לפת מוב״ב וכתב שהגדולים לא פקפקו בהיתר הטלטול וע״ז נאמר אל תסג גבול עולם ע״ש:

באר היטב

אפי׳ הם למטה מי׳ מ״א ע״ש: (ג) לרקיע. ואם נעץ קנה ברשות היחיד ע״ג הוי רשות היחיד מ״א: (ד) אפי׳ כלי. וכלי שאין גבוה י׳ העומד בר״ה אין לו דין כרמלית אלא הוי כמו ר״ה דאין כרמלית בכלים רש״י בשבת דף מ׳ ועסי׳ שנ״ה ס״ב. אבל בכלי המחובר לקרקע הוי כרמלית תוס׳ דף י״א: (ה) רחובות. דרכים שעוברים מעיר לעיר הוי ר״ה מ״א: (ו) מפולשים. פי׳ שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין ר״ה. ויש לעיין אם יש חילוק בזה בין עיר של יחיד לשל רבים מהריב״ל מ״א ועסי׳ של״ב: (ז) נעולות. נראה דאם דלת א׳ נעול מבטל ג״כ ר״ה כיון דלא הוה מפולש ט״ז. כתב בתשובת חכם צבי סי׳ ל״ז וז״ל מצאתי להרשב״א בספר עבודת הקודש חידוש גדול דפלטיא אפי׳ דלתות המדינה נעולות בלילה תורת ר״ה עליה נראה דעתו דדוקא במבואות המפולשין שהם מיוחדות לאנשי המבוי ההוא ואין יד כל אדם שוה בו הוא דמהני נעילת בלילה ולא בפלטיא שיד כל אדם שוה בו דאפי׳ נעילת דלת לא מהני ותמה אני שלא ראיתי לאחד מן

באור הלכה

*אם הם מפולשין משער לשער. עיין במ״ב סק״כ מש״כ בשם המ״א דיש לאותו דרך המפולש כל דין ר״ה ונראה פשוט דגם כל הרחוב והשוק יש עליו דין ר״ה אף שהוא מתרחב הרבה מכנגד הפילוש דאפילו קצן זויה הסמוכה לר״ה היה ר״ה אי לאו משום דלא ניחא תשמישתא כדאיתא בשבת זיי״ן וכ״ש בזה דכל עיקר מקום קיבוץ הרבים הוא במקום

משנה ברורה

וכן משמע מלשון רמ״א שכ׳ דאם אינם עוברין כלפי פניס נידונין לפי גבהן ורחבן משמע דאם המורין עוברין כלפי פניס אין אנו מסתכלין על גבהן ורחבן ולעולם כרה״י משיבי וכ״כ המ״א ותו״ש[א] ונא״ר כתב דדבר זה פלוגתא היא בין הראשונים דיש מן (יא) הראשונים דס״ל דכיון שהוא למטה מעשרה אין בני רה״י משתמשין

בה מפני שכיון שהוא נמוך בני ר״ה משתמשין שם וע״כ דינם כחורי ר״ה המבואר לקמן בסי״ג[א] וכן הוא ג״כ דעת הגר״א בביאורו בסימן זה ובסימן שנ״ג[1] ע״ש: (יא) לפי גבהן ורחבן. היינו אם הם גבוהים יו״ד טפחים ורחב ד׳ הוי רה״י ואם אינם גבוהים י״ט אז אם הם רחב ד׳ הוי כרמלית וא״ל הוי מקום פטור [ואף דמבואר דינא דרמ״א בהדיא בסי״ג נקטיה הכא כדי לבאר דאפילו חורי ר״ה כשמפולשין לרה״י דינם כחורי רה״י]: ה (יב) עד לרקיע. ואפילו נעץ קנה ברה״י שגבוה ק׳ אמות אף שאין בו רחב ד׳ (יב) אם זרק מר״ה וגם על גביו חייב: ו (יג) אפילו כלי וכו׳. היינו אפילו היא עומדת בר״ה: (יד) תיבה וכו׳ או כוורת. נקט שני מיני כלים מרובעים או עגולים: (טו) אם יש בו לרבע. וע״כ בכוורת שהיא עגולה לא הוי רה״י עד שתהיה (יג) חללה מחזקת ה׳ טפחים וג׳ חומשי טפח דאז יש בחללה לרבע ד׳ על ד׳: (טז) הוי רה״י. בין תוך חללה (יד) ובין גב הכלי מלמעלה וכנ״ל בס״ג וכלי שאין גבוה עשרה העומד בר״ה אין לו דין כרמלית דאין כרמלית בכלים (טו)[ב] אלא הוי כמו ר״ה דבטל לגבי רשות שהוא עומד בו [מ״א] ולפ״ז אם עומד הכלי בכרמלית דין כרמלית עליו מצד רשות שהוא עומד בו וכן מוכח לקמן בסימן שנ״ה וכ״כ בבית מאיר לדעת המ״א) וכלי (טז) המחובר לקרקע (יז) מקרי כרמלית אפילו הוא בר״ה: ז (יז) רחובות. ודרכים שעוברין מעיר לעיר (יח) הוי ג״כ ר״ה משום דשכיחי בם רבים: (יח) הרחבים ט״ז אמה. דילפינן מדגלי מדבר שמקום הילוך העגלות היה מחזיק ט״ז אמה וע״כ אם היה פחות מזה השיעור אינו ר״ה אן התורה (יט) אלא כרמלית: (יט) ואינם מקורים. דדגלי מדבר לא היו מקורים: (כ) מפולשים משער לשער. פי׳ שהשערים[2] מכוונים זה כנגד זה ויש לאותו דרך המכוון נשער לשער כל דין ר״ה (מ״א) ועיין בבה״ל: (כא) ואין דלתותיו וכו׳. ואם דלת (כ) אחת נעולה בלילה עיין לקמן בסימן שס״ד במ״ב סק״ה[3]: (כב) נעולות. מלשון זה משמע דאם לא היו נעולות ממש אע״פ שראויות לנעול לא נתבטל ע״ז שם ר״ה והוא כדעה ראשונה המובא לקמן בסי׳ שס״ד ס״ב

שער הציון

דמשמע דבריהם מיירי שעוברים ג״כ כלפי פניס] הוכרח לפרש כן ממ״ש הרשב״א לענין זה היולא מן הכותל דדוקא בשבוה עשרה והובא ד״ז לקמן בסוף סימן שנ״ג ס״ג וע״ש בהגר״א שהביא מרשב״א זה מקור לשיטתו עי״ש: (יא) תוספות וכרבינו ירוחם [ומש״כ המ״א דדבריהם בשבת הוא רק לפי הס״ד לא ניחא להו להרבה אחרונים בזה]: (יב) כמימרא דר״ח ופסקו כן הר״ח והרי״ף והרמב״ם והרא״ש והרמב״ן והרשב״א וכ״כ המ״א: (יג) ולדעה האחרונה שזכרתי במ״ב סק״ג דס״ל דגם עומד המחיצה מצטרפין לשיעור ד׳ טפחים די שיהיו בגילוף המחיצות תחשה טפחים ושלשה חומשי טפח: (יד) ב״ח ומאחר מרדכי ופמ״ג וכתב עוד בפמ״ג דה״ה דאורחו עולה עד לרקיע כמו שאר רה״י: (טו) אף דאתן העתר משיג על המ״א דאין שום ראיה מרש״י וכוונת רש״י דהוא מקום פטור בעלמא [אבל ר״ל לא הוי לא ניחא תשמישתיה] והביא בשם הגהות אשר״י שכ׳ להדיא כדבריו מ״מ לדינא אין לנטות מדברי המ״א שכן מצאתי בכמה ראשונים כדבריו והוא בחידושי הרשב״א ובחידושי הר״ן ובמאירי הר״ן ובמאירי [ומה שהביא בהגהת אשר״י בשם ר״ח ורש״י כדבריו ברש״י אינו מוכרח ובר״ח שנדפס לפנינו לא נזכר כלל דין זה] ודע דבמאירי איתא בהדיא דגם מקום פטור לא שייך בכלים וע״כ אפילו אם אין רוחב ד׳ והוא עומד בר״ה בטל לגבי ר״ה וכן פסק בח״א כלל מ״ט דין חי״ח: (טו) מ״א בשם התוספות: (יז) והטעם דכיון שהוא מחובר לקרקע אין שם כלי עלי׳ והוי כמו תל פחות מי״ד בר״ה ופשוט דממילא בעינן שיהיה עכ״פ רחב ד׳ דאל״ה הוי מקום פטור אפילו גבוה עשרה וכדלקמיה בסי״ט: (יח) מ״א וש״א והוא נוטע מדברי רש״י והרמב״ם וגם הוא בדוקא אם הם רחבים י״ו אמה כמש״כ הרמב״ם: (יט) רמב״ם ורש״י בעירובין בע״א[3]: (כ) ע׳ בט״ז וכבר הקשו עליו האחרונים דדבר זה כבר מפורש הוא לקמן בסי׳ שס״ד בב״י בשם הרשב״א וע׳ במ״א[3]שם סק״ב:

הגהות ותיקונים: א) צ״ל בסי״ג: ב) צ״ל סק״ו: ג) צ״ל ב׳ ע״א:

הארות והערות: 1) עיין שם במ״ב ס״ק ח׳ ובשעה״צ אות ו׳ מש״כ דעת הגר״א: 2) עיין לקמן במ״ב ס״ק כ״ד: 3) עיין שם במ״ב ס״ק ו׳:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף ח׳ כתב כהמ״א. ב) ובשו״ע הרב בסעיף י׳ כתב: שי״א שיש לו דין מקום פטור, וי״א שדינם כר״ה שהם עומדים עליה.

הלכות שבת סימן שמה

(כג) * ט״וי״א שכל * שאין (מ) ששים רבוא עוברים בו (כד) בכל יום אינו רה״ר: ח ׳מבואות הרחבים ט רש״י שם וכן נראה דעת הרא״ש

בפ׳ קמא דעירובין וכפ׳ ג׳ דביצה ופמ״ק ופמ״ג והפה״מ והרוקח בפי׳ קמ״ה והתוס׳ בפ״א דשבת דמשמע קצת כן וכ״כ בפ״י דשבת אבל הרמב״ם לא הזכיר תנאי זה בפי״ד וכ״כ ה״ה בשם רמב״ן ורשב״א הפכים עמהם וכ״כ בהגהות מרדכי ממסכת שבת שבסוף עירובין וכ״כ הר״ן בפ״פ במה אשה והריב״ש בתשו׳ אלף שלמן ס׳ רטז עוברין בו הוי ר״ה י״ה בפי״ד בשם הרשב״א

באר היטב

הפוסקים שהביא דבר זה עכ״ל ע״ש ועי׳ יד אהרן: (מ) ששים. מ״ב סי׳ ל״ב ורש״ל בביצה סי׳ מ׳ פסקו לאומרא. אך דעת רוב פוסקים להקל וכ״פ בש״ע סי׳ ש״ב סי״ח וכ״כ רמ״א בסי׳ שמ״ו ס״ג שכל רשויות שלנו כרמלית הם משמע כדעה אחרונה. ובפי העולם מורגל עכשיו שאין לנו ר״ה והיא כדעת הי״א והם רבים. וע״כ המחמיר יחמיר לעצמו ואין בידו למחות למה שנוהגין עכשיו כאותן הרבים

משנה ברורה

ע״ש: (כג) וי״א שכל שאין ששים רבוא וכו׳. סבירא להו דגם לזה בעינן דומיא דדגלי מדבר שהיו ששים רבוא ואף שהיה שם עוד ערב רב וגשים וטף (כא) לא חשבינן אלא מה שנמצא בכתוב בפירוש. ולענין הלכה (כב) מדעת המחבר דכתב דעה זו רק בשם י״א משמע להלכה לא ס״ל כן ומ״מ אין בנו כח למחות ביד הסומכין על דעה זו ודדעה זו ג״כ לא דעת יחידאה היא כמו שכתבתי בביאור הלכה וכן נדדו (כג) כמה אחרונים (כד) וכל בעל נפש יחמיר לעצמו ועיין בסימן שס״ד במשנה ברורה סק״ז[א] ובביאור הלכה כאן ושם: (כד) בכל יום. תפשתי בכל הראשונים העומדים בשיטה זו ולא נזכר בדבריהם (כה) תנאי זה רק שיהיו מצויין שם ששים רבוא.[א] ועיין מה שכתבנו בבה״ל בשם הרמב״ן

* וי״א שכל וכו׳. וטעם הדעה הראשונה שאין לנו ללמוד מדגלי מדבר אלא לענין ר״ה ממש שלא תהא מקורה ושיהיה בה שם עשרה אמה ושתהא מפולשת אבל לא לענין הדורשים בה: * שאין ששים רבוא וכו׳. עיין במ״ב מש״כ דמדעת המחבר משמע דלא ס״ל כן והיינו מדכתב דעה זו רק בשם י״א והנה המ״א כתב דמסימן ש״ג סי״ח שם משמע בהמחבר דס״ל כן להלכה וכבר דחו דבר זה כמה וכמה אחרונים דהא שם רק דעת המלמדים זכות ואדרבה יש ראיה מכמה מקומות בש״ע דדעתו לפסוק דיש ר״ה מן התורה אפילו בפחות משנים רבוא והוא בסימן ר״ב[ב] אחר המחבר דלא יצא החייב במחבו אמור לאחיבה בע״ש וכתב המ״א דלדידן דל״ל ר״ה שרי וכן בסימן ש״ה כתב המחבר כל הנהו דאסורה הבהמה לצאת לר״ה וכתב שם המ״א דלכרמלית שרי דכל שבתחילו פטור אבל אסור בבהמה מותר עי״ש וכן בסימן שנ״ב לגבי עיר של יחיד ועשית של רבים פירש רש״י של יחיד שלא היו בה ששים רבוא ובסוף נוספו בה דיורין והכרמב״ם פירש עיר שהיה קנין יחיד ופשוט דהרמב״ם אזיל לשיטתו בעיגונו דלא ס״ל כלל תנאי דששים רבוא וכ״כ שם הגר״א בביאורו והנה הש״ע העתיק שם רק פירוש הרמב״ם ופשוט דאזיל לשיטתו כאן דהעתיק פירש״י רק בשם י״א ולדידיה לא ס״ל כן דאי אם ס״ל להלכה כמש״כ המ״א היה לו להעתיק שם פירוש רש״י. וכ״כ העולת שבת בשם בהה״ג וכן בא״ר ובמוספת שבת דמדכתב המחבר דעה ראשונה בסתמא משמע דדעתו כן. ועתה נבוא להתבונן אודות מה שכתבו המ״א והט״ז דרוב פוסקים ס״ל בהי״א הנה באמת כפי מה שהעתיק הב״י בקיצור נמרץ את עקרי השיטות דימו הם שרק אלו הם המולקים בזה [וכונת הב״י היה כיון שאנו מוצאים כמה מגדולי הראשונים שמחמירין בזה ע״כ גדולי עכ״פ נכון להחמיר] אבל כאשר חפשנו דבר זה נפוסקים מצאנו עוד הרבה מגדולי הראשונים המחמירים בענין זה. אכן מתחלה אחשב דעת המקילין בזה ראשון לכולם הבית זה בשם בה״ג [ואינו בבה״ג שלפנינו] ורש״י בעירובין [דף ו׳ ודף נ״ט] ופמ״ג ופסק״ר הרמב״ם ורבינו מאיר ורוקח ותוספות פרק במה אשה [ולר״י משמע שם דלא פסיקא ליה כולי האי דבר זה] והרא״ש פ״א דעירובין והא״ז והטור ורי״ו אבן לעומת זה יש הרבה שסוברין שר״ה הוא מן התורה כשרבים בוקעין במקום הזה אם הוא מפולש ולא בעינן ס׳ רבוא הלא המה הרמב״ם והר״מ והרמב״ן והרשב״א והריטב״א והרה״מ והר״ן בפרק במה אשה והגהת מרדכי במסכת שבת והרשב״ם [בהגה״א[ג]] פ״ק דשבת בשם הרשב״ם בדין האמקופה שהחמיר שם מאוד נגד דינא דגמרא וכתב שאין לנו וכו׳ ויבוא לידי איסור תורה עי״ש הרי דס״ל שגם בזהמ״ז[ד] שאין בגמרא ס״ר ג״כ יש מן התורה ר״ה] וכן ר״א ממרן בספר ירחים שלו [שלא הזכיר כלל בתנאי ר״ה ששים רבוא] והריב״ש והמאירי פ״ו דשבת בולם ס״ל דלא בעינן ס׳ רבוא ועיין בריטב״א פרק כילד מעברין כתב שם שרוב הגאונים סוברין כן וגם גדולי מסתברא כן דאלו אם היה ר״ה דוקא מס׳ רבוא לא היה משתמיט הגמרא להשמיענו ד״ז וגם בדף ז׳ ע״א דקמקשה הגמרא אטו כל הני לאו כרמלית ניהו אמאי לא מיקרי דאתו לרבות היכא דלא היה ס׳ רבוא וגם דילוע שנזרו חז״ל לענין תקיעת שופר בשבת [וכן לענין קריאת המגילה] ומיטלו עשה דאורייתא לכלל ישראל כדי שלא יבוא לידי מיגול שבת שיבא אותו אבל חכם וילמדנו ואי אמרת דהוא דוקא כשיש באותה העיר ס׳ רבוא הוא דבר שאין מצוי כלל וכלל כ״א איזה עיר יחידה בעולם. וע״כ גדולי יש להחמיר בכמבא הראשונה וכמו שכתב הרש״ל והמשאת בנימין ומה שהביא הט״ז ראיה מדברי הרמ״א בסימן רמ״ו[ה] שכתב שם שכל רשויות שלנו כרמלית הם כתב הבית מאיר דאינו ראיה כלל דשם איירי לענין להחמיר וכן מה שמתפקק שם בדברי הרשב״א גופא כבר דחו דבריו כמה אחרונים דמה שכתב הב״י זו הקושיא היינו קושיא ראשונה שמתירא להוליא וגם הראה בכמה מקומות בתשובותיו בסימן תקכ״ב[ו] ובסימן תש״מ[ז] בקיצור וכן העידו הריטב״א והריב״ש בשמו שסובר דלא בעינן ס׳ רבוא ועיין בספר גאון יעקב שכתב בשם הגר״א ז״ל ג״כ ראיה לשיטת המחמירין מכל זה מוכח שיש להחמיר כדעה הראשונה* [אך במקום שיש עוד לד להקל יש לסמוך על הסברא אחרונה כ״כ א״ר עי״ש] ומ״מ אין בנו כח למחות ביד המקילין שהם סומכין על הפוסקים העומדים בשיטת בה״ג ורש״י הנ״ל אבל כל י״ש גדולי יש להחמיר לעצמו דבמנינו יש ג״כ ר״ה מן התורה וממילא אין לסמוך על עירוב של לוח״פ דבעינן דוקא דלאחה וכמו שנתבאר הכל לקמן בסימן שס״ד עי״ש במ״ב ובה״ל וכ״כ

שער הציון

(כא) מוספות עירובין וי״ו ע״א: (כב) אף דהמ״א כתב להוכיח מדעת המחבר בעצמו בסימן ש״ג ס״י[ח] דלדידן ליתן לן ר״ה אין ראיה מזה דהעתיק רק לשון בעל התרומות [מוספת שבת וברכי יוסף ומת מאיר] וגם מה שכתב הט״ז להוכיח מהב״י בעצמו בשם הרשב״א כבר דחו אותה בשתי ידים בא״ר ובמאמר מרדכי ובנה״ש וכמו שהבאתי בבה״ל: (כג) המ״א והט״ז ועוד כמה אחרונים שהעתיקו דבריהם: (כד) בית מאיר בסימן שס״ד והח״א: (כה) ורק בבה״י בעירובין נ״ט מצאתי שכתב עיר של יחיד שלא היו נכנסין בה תמיד ס׳ רבוא של בני אדם ולא תשובה ר״ה וכו׳ וגם שם אין כונתו שיהיו ס׳ רבוא בוקעין בו בכל יום [ואיה דבדף וי״ו ששם מקור דין ר״ה לא זכר רש״י תנאי זה כלל] ורק שבת לבאר דברי המשנה שאמרו עיר של יחיד ועשית של רבים דהיינו שלא היה שם מעולם באותה העיר ס׳ רבוא רק אם״כ נתישבו באותה העיר הרבה אנשים עד שנתקבצו בהעיר סמ״ך רבוא אבל אין הכרח שיהיה צריך להסמ״ך רבוא שיעברו בכל יום דרך המבוי המפולש:

הגהות ותיקונים: א) צ״ל סק״ח: ב) רנ״ב: ג) בהגהות מרדכי: ד) בזמה״ז: ה) צ״ל שמ״ו ס״ג: ו) תשכ״ב: ז) תש״ט: ח) צ״ל סי״ח:

ליקוטי דברי הרב: א) בשו״ע הרב בסעיף י״א כתב: וי״א שכל שאין ס׳ רבוא עוברים בו בכל יום כדגלי מדבר אינו ר״ה אלא כרמלית וע״פ דבריהם נתפשט המנהג במדינות אלו להקל ולומר שאין לנו עכשיו ר״ה גמורה ואין למחות בידם שיש להם על מי שיסמכו וכו׳, וכל ירא שמים יחמיר לעצמו.

כ הרא"ש בפ"ק דעירובין בשם ר"י ל שנת ז'

ט"ז אמה *ומתקצרים (כה) בקצתן ואין בהם ט"ז אמה י"א שאם ארכן לאורך ר"ה הרי הם ר"ה: ט מבואות הרחבים (ט) (כו) * י"ג אמות ושליש * ושני ראשיהם מפולשין לר"ה שהוא רחב ט"ז (כז) * י"א שהוא ר"ה: י לכל דבר שהוא בר"ה אם אינו גבוה (שלשה) טפחים (כח) אפילו הם קוצים או צואה שאין רבים דורסין עליהם חשובים כקרקע והוי ר"ה (כט) ואם הוא גבוה שלשה ומשלשה עד תשעה ולא

באר היטב

שמקילין ט"ז מ"א: (ט) י"ג. כמו שמליגו בפסי בירלות ע' ט"ז:

באור הלכה

וכ"כ הח"א בכלל מ"ט ס"ג והכית מאיר בסימן שס"ד ע"ש ודע עוד דלפ שיטת רש"י הנ"ל שסובר דבעינן ס' רגות יש לעיין מה טובא לדינא דיש מן הפוסקים שנקטו דבר זה בפשוטו ויש מן הראשונים שהסמיכו לדבריו בתופן אחר ואעתיק את לשונם ממש וז"ל הריטב"א בעירובין נ"ט רש"י ז"ל אינו מצריך שיתישבו בעיר ס' רגות אלא שיכנסו בה סמ"ך כאלו הכרכים והעיירות שהם פתוחים למקומות הרבה ורגילין בה קומרים וכיוצא בהם ואדע שאף ירושלים לא היו בה ששים רגות תדיר ואעפ"כ יש בה משוש ר"ה אלמלא דלתותיה נעולות בלילה ומעתה כל שבתחלתה נתייבה בכרכים ושווקים גדולים להיות רוכלת העמים זו היא של רבים עכ"ל וכעין זה כתב ג"כ הרי"ץ והביאו הש"ג בפ"ק דעירובין ח"ל מבואות של כרכים המתולשין תוך לעיר מצד זה ומצד זה ובתבין ט"ז אמה והן מעבר לס' רגות כדרך הכרכים שכל בני עולם עוברין שם הרי המבואות הללו ר"ה גמורה הן עכ"ל. והנה הרמב"ן ז"ל בחידושיו על עירובין הקשה ג"כ על בה"ג ורש"י בעלי שיטה זו וז"ל מדקאמרינן מדבר בזמן שהיו ישראל שם הוי ר"ה ובזמן הזה כרמלית מכלל דעיר ואיסטרטיאות אע"פ שאין בהם ששים רגות הוו ר"ה היין שהדרכים כבושין ובני אדם עוברין בהם דבעמא דמדבר משום שאין שם דרך כבושה ולא מכוונת לילך בה לשום מקום ודמי לבקעה שהיא רה"י לשנם ורש"י עצמו כתב שם מדבר בזמן הזה אין מקום הלוך לרבים דהולכי מדברות לא שכיחי ומינה דדרכים ועיירות דשכיחי אע"ג דלא הוו תמן ששים רגות ושמא דעת הראשונים לומר שהאיסטרטיא שהיא כבושה תוך לעיירות והולכים ממנה מעיר לעיר וממדינה למדינה עד סוף כל העולם אין מדקדקין בה בעוברין עליה ששים רגות דהא דכ"ע היא אבל בתוך העיר אין שם רשות הרבים אלא ששים רגות דתהוי כדגלי מדבר וקשיים שם לדעתו גם זה אינו מחוור וכו' וסוף דבר אין לנו אלא מה שמוזכר בתלמוד י"ו אמה ומפולש משני רשתין וכו'] וז"ל מידושי הר"ן בשם הרא"ה על מה שאמר בגמרא כאן בזמן שהיו ישראל שרויין במדבר וכו' כתב שם בתירוץ השני דלפשר לומר דבאותו זמן אפילו שאר מדברות שהיה להם דרך לשם לאותו מדבר הוי ר"ה דאע"ג דפירש רש"י ובה"ג דלא הוי ר"ה אלא של ששים רגות אלא בדבעינן ששים רגות אלא שיש כולם כאן בדרך כאחד עכ"ל [ודע דבדבריו רבים תדיר כששים רגות וכאן הרי היו השיירות מצויות של ששים רגות ואע"פ שלא היו כולם כאן בדרך כאחד עכ"ל [ודע דבדבריו מתורצין לשיטה זו אמאי אמרו בגמרא לענין מקושש דמעביר ד"א בר"ה הוה הרי בודאי לא עשה המלאכה בפירסום בפני כל רק רחוק מן המחנה מדכתיב וימצאו ובודאי לא היה שם הס"ר ישראל אבל לפי מה שכתב הרא"ה ניחא]: * ומתקצרין בקצתן וכו'. עיין מ"ב בסימ"ב דאפילו אם אין בכל משך המבוי וכו' דין זה נוהג ממ"מ בשם הרשב"א בעבודת הקודש ולא הזכיר כאן שיהא מפולש משני צדדי לר"ה משמע לכאורה דאפילו אם רק מצד אחד מפולש לר"ה ג"כ שם ר"ה עליה כיון שנמשך לאורך ר"ה הרי הוא כחצר ממנו אבל מדברי התוספות והרשב"א בחידושיו וש"פ שהסמיכו בשם ר"י משמע דלא הוי ר"ה אא"כ המבוי מפולש משני צדדים לר"ה וכן העתיק המחבר בס"ע: * י"ג אמות ושליש. דע דעיקר סעיף זה נכלל בהא דלעיל בס"ח ותלקו המחבר משום דס"ח הוא לשון המ"מ בשם הרשב"א בעה"ק וסעיף זה הוא לשון הרא"ש בשם ר"י ובאמת פליגי מהדדי דלדיעה ראשונה הוי ר"ה אפילו בפחות מי"ג [וגם בחידושי הרשב"א והריטב"א והמאירי משמע להדיא כן] ולדעה זו דהרא"ש משמע דדוקא מי"ג וכ"כ הגר"א דמולקים מהדדי ולפלא קצת על המחבר שלא כתבם בסעיף אחד ובלשון פלוגתא ויש מאחרונים שרוצים להשוות הסעיפים ואומרים דאם יש י"ג אמות ושליש מהני אף כשהמבוי הולך לרוחב ר"ה [עיין בתו"ש ופמ"ג] וקצת מיישבת לדברי"הם דברא"ש ועוד בסימן שס"ד לא הזכירו דדוקא כשהמבוי הולך לאורך ר"ה אבל באמת כיון דהמ"מ זה ברא"ש וטור בשם ר"י ומבואר בחידושי הריטב"א בהדיא בשם ר"י דדוקא כשהמבוי הולך לאורך ר"ה הא לא"ה לא מהני אף כשיש י"ג אמות ושליש וכן במאירי ובחידושי הרשב"א בשם התוספות ג"כ מבואר בהדיא כן וכן כתבו בתוספות שלנו [וכבר ידוע דתוספות שלנו הם של ר"י] מ"כ קתמא בפירושו דאף להרא"ש דוקא כשהמבוי הולך לאורך ר"ה:

* ושני ראשיהן מפולשין לר"ה. ולפי מש"כ בס"ז במ"כ דדרכים העוברים מעיר לעיר הוי ר"ה מ"כ ה"ה אם המבוי כלה לאורכו לשער העיר מזה ומזה הוי ג"כ ר"ה דאף שהמבוי בעצמו אין בו שיעור ר"ה כיון שכלה לאורכו להדרכים שיש עליהם שם ר"ה וטוקעין רגים דרך המבוי מזה לזה הוי ר"ה וכ"כ בהגהת אשר"י פ"ק דעירובין ע"ש: * י"א שהוא ר"ה. כתבו בלשון וי"א משום דלדעת רש"י והרמב"ם אפשר דאף בכה"ג לא הוי ר"ה

משנה ברורה

והריטב"א: ח (כה) בקצתן וכו'. ט"ס וא"ל (כו) בקצתן או שאין בהן ט"ז אמה וארכן לאורך ר"ה י"א שהם ר"ה ובאור הדברים הוא דמתחלה כתב לענין לענין מבוי שמתקצר במקצתו (כז) ואח"כ הוסיף עוד דאפילו אם אין בכל משך המבוי ט"ז אמה מ"מ כיון שאורכו לאורך ר"ה ומפולש לו ורבים (כח) בוקעים בו הרי הוא כחצר ממנו ועיין בבה"ל ומדלא פירש המחבר שיעורא משמע (כט) דאפילו אם המבוי קצר הרבה ואין מחזיק אפילו י"ג אמה ג"כ הוי ר"ה לדעה זו: ט (כו) י"ג אמות ושליש. ס"ל דבשיעור זה (ל) ג"כ ניחא משמיעתא לרבים קצת ומהני כששני ראשיה מפולשין לר"ה שיתחשב גם מקום זה לר"ה ועיין בה"ל: (כז) י"א שהוא רה"ר. דכיון דר"ה גמורה יש בשני ראשיה (לא) ובוקעין בה רבים ומהלכין מר"ה לר"ה דרך המבוי נמצא דהוי תשמיש דרבים גם בזו המבוי ומשום כר"ה עצמה והא דמבואר לקמן בסימן שס"ד דמבוי המפולש בשני ראשיה לר"ה אין דינו כר"ה מיירי כשאין רחב י"ג אמה או דמיירי כשהמבוי מפולש משני צדדין (לב)[א] לרוחב ר"ה דאין רבים בוקעין בו דמי שרוצה לכנוס מר"ה למבוי הוא צריך לעקש דרכו וכאן מיירי כשהמבוי הולך לאורך ר"ה והולכין דרך מבוי זו להדיא לר"ה האחר שבנגדו ולכן יש שם ר"ה גם על המבוי: י (כח) אפילו הם קוצים וכו'. דכל פחות משלשה קי"ל דאינה מולקת רשות לעצמה ובטל לגבי ר"ה: (כט) ואם הוא גבוה שלשה וכו'. דאז אין רבים יכולין לדרוס עליו מצד גובהו נפקא מכלל ר"ה ולכלל רה"י לא בא עד גובה עשרה טפחים ונתנו עליה חכמים שם כרמלית שהוא רשות

והריטב"א: ח (כה) בקצתן וכו'. ט"ס וא"ל (כו) בקצתן או שאין בהן ט"ז אמה וארכן לאורך ר"ה י"א שהם ר"ה ובאור הדברים הוא דמתחלה כתב לענין לענין מבוי שמתקצר במקצתו (כז) ואח"כ הוסיף עוד דאפילו אם אין בכל משך המבוי ט"ז אמה מ"מ כיון שאורכו לאורך ר"ה ומפולש לו ורבים (כח) בוקעים בו הרי הוא כחצר ממנו ועיין בבה"ל ומדלא פירש המחבר שיעורא משמע (כט) דאפילו אם המבוי קצר הרבה ואין מחזיק אפילו י"ג אמה ג"כ הוי ר"ה לדעה זו: ט (כו) י"ג אמות ושליש. ס"ל דבשיעור זה (ל) ג"כ ניחא משמיעתא לרבים קצת ומהני כששני ראשיה מפולשין לר"ה שיתחשב גם מקום זה לר"ה ועיין בה"ל: (כז) י"א שהוא רה"ר. דכיון דר"ה גמורה יש בשני ראשיה (לא) ובוקעין בה רבים ומהלכין מר"ה לר"ה דרך המבוי ומשום כר"ה עצמה והא דמבואר לקמן בסימן שס"ד דמבוי המפולש בשני ראשיה לר"ה אין דינו כר"ה מיירי כשאין רחב י"ג אמה או דמיירי כשהמבוי מפולש משני צדדין (לב)[א] לרוחב ר"ה דאין רבים בוקעין בו דמי שרוצה לכנוס מר"ה למבוי הוא צריך לעקש דרכו וכאן מיירי כשהמבוי הולך לאורך ר"ה והולכין דרך מבוי זו להדיא לר"ה האחר שבנגדו ולכן יש שם ר"ה גם על המבוי: י (כח) אפילו הם קוצים וכו'. דכל פחות משלשה קי"ל דאינה מולקת רשות לעצמה ובטל לגבי ר"ה: (כט) ואם הוא גבוה שלשה וכו'. דאז אין רבים יכולין לדרוס עליו מצד גובהו נפקא מכלל ר"ה ולכלל רה"י לא בא עד גובה עשרה טפחים ונתנו עליה חכמים שם כרמלית שהוא רשות

שער הציון

(כו) הגר"א: (כז) כן הוא לפי מה שהגיה הגר"א וכן נתאמר מרדכי כתב להדיא דכן הוא דעת הרשב"א שהובא בהרב המגיד: (כח) בס"מ בפוסקים: (כט) הגר"א ומצאתי כן להדיא בחידושי הרשב"א על עירובין והריטב"א שם בדף ו' והמאירי בשבת דאפילו אם הוא רחב רק עשר אמה ג"כ ר"ה הוא כיון שאורכו לאורך ר"ה וכ"כ בהגהת אשר"י פ"ק דעירובין אלא שהם פירשו בדבריהן כששני ראשי המבוי מפולש לר"ה ועוברין דרך שם מזה לזה: (ל) לבוש: (לא) הגר"א בשם התוספות וכ"כ הרא"ש: (לב) עיין בה"ל:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף י"ב כתב: וי"א שאינן ר"ה אא"כ רחבים י"ג אמה ושליש (ואז הם ר"ה אפילו הם מפולשים לרוחב ר"ה). **ב)** ובשו"ע הרב סעיף י"ב הביא בסתמא דבה"ג הוי רה"ר.

תשעה בכלל אם הוא רחב ארבע על ארבע הוי כרמלית (ל) ואם אינו רחב ארבע על ארבע הוי מקום פטור [ב]ואם הוא גבוה (לא) ט׳ טפחים (לב) [ג]מצומצמים (י) (לג) ורבים מכתפים עליו הוי ר״ה (לד) אפילו אינו רחב ארבעה [ד]ויש מי שאומר (לה) דה״ה לגבוה מתשעה ועד עשרה ורבים מכתפים עליו (לו) הוי רה״ר אפי׳ אינו רחב ארבעה [ה]ומעשרה ולמעלה (לז) אם הוא רחב ארבעה הוי רה״י ואם לאו הוי מקום פטור אפילו יש בו מקום (לח) כדי לחוק להשלימו לארבעה: **יא** [ו]גומא בר״ה אם (לט) אינה עמוקה שלש הוי ר״ה משלש (מ) עד עשרה אם רחבה ארבעה הוי כרמלית ואם לאו הוי מקום פטור ואם היא (מא) עמוקה עשרה הוי (יא) רה״י והוא (מב) שתהא רחבה ארבעה: **יב** [ז]ר״ה אינה תופסת (מג) אלא[ח]עד עשרה אבל למעלה מעשרה (מד) הוי מקום פטור: **יג** [ט]חורים שבכתלים (מה) כלפי ר״ה אם הם גבוהים (מו) למעלה משלשה אינם כרשות הרבים אלא נדונים

ם סס מ׳ נ רמב״ם נפ׳ י״ד ם הרא״ם וכ״כ הטור ע סס נגמ׳ ז׳ פ סס וכרנא וכ״כ הרא״ם סס צ מעשה סס ק׳ ונגמ׳ ז׳ כפירוש רש״י סס ק סס ז׳ וכרנא

באר היטב

(י) ורבים. אבל כשאין מכתפים עליו אע״ג דראוי לכתף עליו לא הוי ר״ה ג״י: (יא) רה״י. ואפי׳ היא מלאה מים וה״ה דבריס שאדם מסתכל ורואה בחוכה וגראין המחיצות אבל מלאה פירות אינן

משנה ברורה

לעצמו ואסור להוציא ממנו לרה״י ולר״ה: (ל) ואם אינו רחב ד׳ על ד׳. ואפילו אם ארכה יותר מד׳ טפחים (לג) לא מצרפינן זה לרחבה דלא נתשבח רשות לעצמו אא״כ יש בו ד׳ טפחים באורך וד׳ ברוחב: (לא) תשעה טפחים. דבשיעור זה דרך בני אדם בר״ה לכתף עני׳ (לד) דאינו לא גובה[א] ולא נמוך אבל בפחות מט׳ שאינו ראוי לכתף עליו לא מהני לשוייה ר״ה אפילו אם רבים מכתפין עליו [רשב״א]: (לב) מצומצמים. אבל יותר מט׳ לא הוי ר״ה (לה) אפילו רחב ד׳ על ד׳: (לג) ורבים מכתפין עליו. אבל כשאין מכתפין עליו (לו) אע״ג דראוי לכתף עליו לא הוי ר״ה (לז) ואפילו רחב ארבעה: (לד) אפילו אינו רחב ארבעה. דאע״ג דבעלמא לא הוי מקום משוב בפחות מארבעה (לח) כאן דדרך רבים לכתף עליו אף בפחות מד׳ משוי ליה ר״ה: (לה) דה״ה לגבוה מט׳ וכו׳. הוא דעת הטור דס״ל דהא דאמרינן בגמרא עמוד ט׳ הוא בא רק לאפוקי פחות מט׳ לא הוי ר״ה אבל יותר מט׳ אין ה״נ דהוא ר״ה כשרבים מכתפין עליו: (לו) הוי ר״ה.[א] ולדינא (לט) נקטינן כסברא ראשונה דהרבה פוסקים חולקין ע״ז: (לז) אם הוא רחב ארבעה. היינו ארבעה על ארבעה: (לח) כדי לחוק. היינו (מ) כגון שהיה העמוד סמוך לכותל ממש אפ״ה לא אמרינן חוקקין להשלים וממילא הוי מקום פטור ומותר להוציא ממנו לרה״י ולר״ה:

רה״י דאין המחיצות מיכרות ואפי׳ דעתו לפנותן. ורשב״א כתב דוקא במלאות טבל שאין יכול לטלטלו מ״מ. ועפי׳ שע״ב סי״ו וסקי׳ שכ״ו דדוקא טור הוי רשות היחיד אבל יש הוי כרמלית כמ״ש סי״ד:

יא (לט) אינה עמוקה שלש. אע״ג דרחבה כמה טפחים: (מ) עד עשרה. ואפילו היו רבים משתמשין בו (מא) בגומא ההיא תשמיש ע״י הדחק הוא ולא שמיה תשמיש [גמרא]: (מא) עמוקה עשרה.[ב] ואפילו (מב) מלאה מים או שאר דברים שאדם מסתכל בהם ורואה מה שבתוך המחיצות אבל אם (מג) מלאה פירות לא הוי רה״י כיון דאין המחיצות נכרות ואפילו (מד) דעתו לפנותן ופטור הזורק לתוכו מר״ה [ומ״מ (מה) איסורא יש בזה כיון דהפירות הוא דבר שיכול ליטלו משם בשבת לא נתבטל לגמרי הטור משמו][ג] ולרשב״א דוקא פירות טבלים או שאר דבר שאסור לטלטל (מו) מבטל המחיצות: (מב) שתהא רחבה ד׳. ואם לאו הוי מקום פטור ואפילו עמוקה כ׳ אמה [א״ר]: **יב** (מג) אלא עד עשרה. וע״כ (מז) הזורק בר״ה דבלה שמיה ונדבק בכותל למטה מעשרה חייב למעלה מעשרה פטור: (מד) הוי מקום פטור. ר״ל דאפילו אם כרמלית (מח) אין חל על האויר שלמעלה מעשרה אמנם אם נעץ קנה בר״ה ונראשו כלי שגבוה יו״ד טפחים וכתב ד׳ (מט) אע״ג שתחתיה ר״ה מ״מ הכלי הוא רה״י: **יג** (מה) כלפי ר״ה. ר״ל דאינם עוברים כלפי פנים דאם עוברים כלפי פנים דינם כחורי רה״י וכמ״ש בס״ד: (מו) למעלה משלשה. דלמטה משלשה אפילו הם רחבים ד׳ על ד׳ נחשבים כקרקע ר״ה וכנ״ל*

שער הציון

(לג) רמב״ם וטור בסוף הסימן: (לד) רש״י: (לה) פשוט: (לו) מ״א בשם הרא״ש שהובא בב״י והנה בא״ר כתב דראוי לחוש להרמב״ם דס״ל דה״ה כשראוי לכתף וכמ״ש הרשב״א והובא בב״י אבל מדברי הגר״א משמע דהוא מלדד כפשטא דלישנא דגמרא דדוקא כשמכתפין ובמאמ״ר מלדד דגם דעת הרמב״ם כהרא״ש ע״ש וראיה דלהרי השמיט המחבר סברא זו לגמרי: (לז) פמ״ג: (לח) רשב״א וכדעת רמב״ם ורש״י דלא כהרא״ש וכן הסכים הגר״א: (לט) מ״ר הרבה חולקין הלא המה רש״י והרמב״ם והרשב״א והר״ן ומאירי והכל טו: (מ) כן פירש המאמר מרדכי ואף דהמ״א פירש כגון חור שבכותל המפולש מצד ר״ה לרה״י ומבפנים רחב ד׳ ומבחוץ לא היה בו רחב ד׳ לא העתקתי דהקשו עליה האחרונים כמה קושיות אחד דהמחבר בעמוד מיירי ועוד דבחור יש כמה ראשונים דסוברין שלא כדעת הוספות מה אלא דלמעלה מעשרה בחורי רה״י המפולשין לא בעינן ד׳ ובלא״ה אפילו לדעת הוספות דלית מיובא מה משום דלא הוי ד׳ על ד׳ עכ״פ איסורא יש מה דהיכא דמוליא מרשות לרשות ממקום שאין בו ד׳ על ד׳ עכ״פ יש איסורא מה ובענינו הלא שם רה״י ע״ז דהוי חורי רה״י והכא בדברי המחבר משמע דאתא לאוריי ביה המירא לכתחלה כשאר מקום פטור שבסימן הזה: (מא) היינו אפילו עמוקה הגומא ט׳ ולא דמי לעמוד גבוה תשעה דהוי ר״ה דהתם גבוה ניחא תשמישתא לגבי ר״ה משא״כ בעומק ע״י הדחק הוא: (מב) מ״א: (מג) ודוקא מלאה אבל אם מונח שם מאתמול מעבו פירות לא נתבטל הטור משיעורו ע״ז [חוס׳ לחד תירוצא]: (מד) כן הוא דעת הרבה ראשונים הלא הם הרמב״ם והרמב״ן והריטב״א והרב המגיד והמאירי: (מה) פמ״ג בשם הוספות ומגדל שם מתחלה דאם בטלי לעולם הוי ר״ה במקום זה ואין לו ראיה זה מהוספות דאף לבעיין לחיובי משום רה״י אמרינן דכבר נתבלן שם מחיצה ממנה כיון שאין מגכר אפשר לבעיין איסורא דרבנן אמרינן דבטולו לא מהני דבטלה דעתו אבל כל אדם ואסור לטלטל מר״ה למקום הזה וכמו שכתב הרשב״א בסברא זו אבן בגא״ה מוזר אא״כ מדבריו ומתפתק דדלמא כרמלית הוא אותו מקום שאין יפה להילון או מקום פטור ע״ש: (מו) אבל שאר פירות אפילו בטלו בפירוש לא מהני דבטלה דעתו אבל כל אדם: (מז) גמרא ומ״מ נראה דלכתחלה יש איסורא מה בכל גווני דדלמא יפול על האדם: (מח) וג״מ לאם הולך באויר ר״ה על הקורה המקוע מכותל לכותל ואפליו בידו: (מט) מ״א וכ״כ הגר״א בביאורו וש״ל:

הגהות ותיקונים: א) גבוה:

הארות והערות: 1) עיין במ״ב סימן שמ״ד ס״ק ח׳:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף י״ג מביא השני שיטות של המחבר ולא מכריע. ב) ובשו״ע הרב בסעיף ט״ו כותב דהוה כרמלית. ג) ובשו״ע הרב בסעיף ט״ו כתב כהשיטה הראשונה דכל פירות מבטלים המחיצות.

(מז) לפי מדותיהם: **יד** יאיזה הוא כרמלית מקום שאין הלוך לרבים (מח) * שכגון ים (מט) ובקעה ואצטווינית ואצטבא (פי' אלטווינית מקום שלפני החנויות שיושבים שם הסוחרים ואלטבא הוא מקום שמניחין עליו פרקמטיא) (יב) (נ) שלפני העמודים בר"ה (נא) והיא [ת]רחבה (נב) ארבעה וגבוה משלשה (נג) ועד עשרה [א]וקרן זוית הסמוכה לר"ה (נד) (וכגון מבואות שיש להן ג' מחיצות (נה) ואין להם לחי או קורה ברביעית) (טור) [ב]ור"ה (נו) שהיא מקורה [ג]ותל (נז) שיש בו ד' על ד' (נח) ואינו גבוה עשרה וכן חריץ שהוא ד' על ד' ואינו עמוק עשרה: **טו** * [ד]בית שאין תוכו עשרה וקרויו משלימו לעשרה (נט) * ויש בו ד' על ד' (ס) * תוכו כרמלית (סא) ועל גבו רה"י (סב) [ה]ואם חוקק בו ד' על ד' (סג) אפי' באמצע (יג) רחוק

ר הר"ן שם ש בריטב"א שם ז ת שם בפירש"י א שם בגמ' ובפי' רש"י קרן זוית שנכנס ט בית לתוכו והגיע מקרקעו לר"ה והפי' שכתוב בעזור והמלו הרב רמ"א הוא דעת הרמב"ם בפי"ד וכבר כתב ה"ה שיש חולקין עליו ב שם ג הרמב"ם בפי' י"ד ד שם בגמ' ה שם

באר היטב

(יב) שלפני. אבל בין העמודים אפי' אין רחבים י"ג ושלים כיון שרבים בוקעים בהן הם טפלים לר"ה משא"כ במבוי שכ' בס"ט

באור הלכה

וכ"ש בהיא דס"א [הרשב"א בחידושיו והמאירי בשבת דף ו'] וכן בחידושי הרמב"ן בליקוטיו על עירובין משמע ג"כ דמפרש הברייתא דיבר על כן לר"י בר"ה שרחב ט"ז אמה א"כ אין לנו מקור להאי דינא ומ"מ האי י"ל לאו דעת יחידאה היא דהרא"ש ועוד כמה ראשונים העתיקוהו:

* כגון ים. עיין מ"ב ועיין מ"א בקי"ד שהביא בשם רא"ש דאם יש בתוך היס גומא עמוקה יו"ד טפחים הוי רה"י מן התורה [ומשמע דפסק כר"ש בשבת דף ק' והמעיין בחידושי הרשב"א יראה דאין דבר זה ברור כלל] ופיים המ"א דמ"מ מדרבנן יש ע"ז דין כרמלית בקרפף שלא הוקף לדירה ועיין בפמ"ג דבעינינו אפילו הוא פחות משתי קפה נמי הוי כרמלית ע"ש:

* בית שאין תוכו וכו'. הוא מימרא מפורשת והעתיקו הרי"ף והרא"ש ותמיה על הרמב"ם שהשמיטו מהלכותיו: * ויש בו ארבעה על ארבעה. משוף הפעוף דמפיים ואם חקק בו ארבעה על ארבעה משמע דמיירי שהבית רחב הרבה וכן מוכח בגמרא דקאמר בדין זה דבתוכו אין מטלטלין בו אלא בד' אמות אלא דלהאי דינא דליהוי על גבו רה"י ותוכו כרמלית פגי בשיש בו ד' על ד': * תוכו כרמלית. לבאורה פירושו דאם הוא מזה

ובגרש"י דף ק' משמע קצת דלא הוי ר"ה אלא א"כ הרבה בני אדם עוברים בתוכה. ואם הרקק עמוקה י' ורחבה ד"ע הוי כרמלית כמו יש [רמב"ם פרק י"ד] ועיין בפמ"ג דמסתפק לומר דרק לחומרא הוי ככרמלית שלא להוציא מתוכה לרה"י[א] אבל מן התורה (נג) רה"י הוא: (מט) ובקעה. מקום שדות שאין מוקף מחיצות: (נ) שלפני העמודים. עמודים הם העומדים בר"ה ותולין בהם התגרים פרקמטיא ואלנס היו האלטבאות. והנה מדברי המחבר שלא זכר דין בין העמודים (נד) משמע דס"ל דבין העמודים עצמן נידון כרשות הרבים כדעת הרמב"ם אבל[ב] (נה) רוב הפוסקים פסקו בגד בין העמודים אע"ג דזימנין דדרכי רבים כיון שאין ההילוך גוף כ"כ (נו) שהיו העמודים הרבה נאלך ורוחב זה שלא כנגד זה ככרמלית דמיא: (נא) והיא רחבה וכו'. וה"ה (מ) לענין אלטווינית: (נב) ארבעה וגבוה וכו'. דבאינה (נח) רחבה ארבעה היא מקום פטור ואם אינה גבוה שלשה היא ר"ה ואם גבוה עשרה היא רה"י וכנ"ל בס"י: (נג) ועד עשרה. ומיירי (נט) בשאין רבים מכתפין עליה דאל"ה בשלשה וכן משלשה עד עשרה לדעת הי"א הנ"ל בס"י הוי ר"ה: (נד) בגון וכו'. ויש עוד (ס) פירוש ברש"י בגון שהכניס הבית לתוכו והגיע מקרקעו לר"ה א"צ בית שפניו עומד באלכסון שזוית אחד סמוכה לר"ה והשנית משוכה מר"ה לפנים וזוית הבולטת מעכבת את הרבים מלבנס להליה בתוך כיסה של זוית אחרת (נה) ואין להם לחי וכו'. דאי (סא) היה לחי היה רה"י גמור מן התורה לענין זריקה שהזורק מר"ה לתוכה חייב וגם שהיה מותר לטלטל בתוכה ככל רה"י דקי"ל לחי משום מחיצה ואפילו אי הוי שם רק קורה דהוי רק משום הכירא עכ"פ לכו"ע רה"י הוא לענין טלטול בתוכה כמו בשאר רה"י (סב) וכ"ז הוא רק לדעת הרמב"ם [ג]אבל לשאר פוסקים ע"י ג' מחיצות נעשה רה"י גמור מן התורה והזורק מר"ה לתוכה חייב אלא לענין טלטול אסור מדרבנן ככרמלית: (נו) שהוא מקורה. דאינו דומה לדגלי מדבר שלא היה מקורה מלמעלה: (נז) שיש בו ד' על ד'. דאל"ה הוי מקום פטור כדלקמיה בסי"ט: (נח) ואינו גבוה עשרה. ואם היה בגמלוס ט' עיין לעיל בס"י: **טו** (נט) ויש בו ד' על ד'. היינו בחללו דאי (סג) אין בחללו ד' על ד' או אין (סד) על תוכו שם כרמלית: (ס) תוכו כרמלית. כיון דמבפנים (סה) אין המחיצות גבוהות יו"ד: (סא) וע"ג רה"י. כיון שגבוה שם עשרה: (סב) ואם חקק בו. בקרקע הבית בעומק להשלים שיהא גובה עשרה: (סג) אפילו באמצע רחוק וכו'. ר"ל אפילו רחוק יותר משלשה טפחים דליכא למימר דהוא כלבוד אפ"ה

מ"א ע"ש: (יג) רחוק. עמ"א שהעלה דאם אין גבוה י' עם הקירוי נעשין שיהא החקק סמוך לכותל פחות מג' טפחים ע"ש:

משנה ברורה

ברי"ש ס"י: (מז) לפי מדותיהם. בימארתי לעיל בסקי"א ע"ש: יד (מח) כגון ים. וה"ה (נ) נהר ואע"ג דמיא לא מבטלי מחיצתא כמו שכתבנו בסי"א ל"ל דכל חריץ שאינו משופע כדי שיתלקט גבוה י"ט ממוך ד"א לא הוי רה"י ומנו הוא שאבל שפתו אינו עמוק כ"כ מיקף [כ"כ המ"א][א] ובמאירי נזכר הטעם (נא) משום דהמחיצות רחוקות זו[ב] מזו מאוד אינן מצטרפות לעשות מה שביניהן רה"י ולפ"ז אפילו אם אבל שפתו הוא עמוק ג"כ אינו רה"י מן התורה מטעם זה [ונהר אע"ג דשתי מחיצות אינם רחוקות זו מזו כיון לחידוד השנים הם רחוקות זו מזו כמה פרסאות אינם מצטרפות לאלו השנים] ואפילו לפי דברי המ"א מדרבנן כרמלית הוי בכל ענין כמו שמוכח ממנו בסוף דבריו ואם היה רקק מים בר"ה ור"ה מהלכת בו אם אינה עמוקה עשרה טפחים אע"פ שאינה רחבה ד' טפחים (נב) ועי"ז רוב מדלגין עליה ואין מהלכין בתוכה אעפ"כ הוי ר"ה [וה"ה אם היה דף מונח על הרקק ובני אדם עוברים עליה הוי ר"ה] ובגרש"י דף ק' משמע קצת דלא הוי ר"ה אלא א"כ הרבה בני אדם עוברים בתוכה. ואם הרקק עמוקה י' ורחבה ד"ע הוי כרמלית כמו יש [רמב"ם פרק י"ד] ועיין בפמ"ג דמסתפק לומר דרק לחומרא הוי ככרמלית שלא להוציא מתוכה לרה"י[א] אבל מן התורה (נג) רה"י הוא: (מט) ובקעה. מקום שדות שאין מוקף מחיצות: (נ) שלפני העמודים. עמודים הם העומדים בר"ה ותולין בהם התגרים פרקמטיא ואלנס היו האלטבאות. והנה מדברי המחבר שלא זכר דין בין העמודים (נד) משמע דס"ל דבין העמודים עצמן נידון כרשות הרבים כדעת הרמב"ם אבל[ב] (נה) רוב הפוסקים פסקו בגד בין העמודים אע"ג דזימנין דדרכי רבים כיון שאין ההילוך גוף כ"כ (נו) שהיו העמודים הרבה באלך ורוחב זה שלא כנגד זה ככרמלית דמיא: (נא) והיא רחבה וכו'. וה"ה (מ) לענין אלטווינית: (נב) ארבעה וגבוה וכו'. דבאינה (נח) רחבה ארבעה היא מקום פטור ואם אינה גבוה שלשה היא ר"ה ואם גבוה עשרה היא רה"י וכנ"ל בס"י: (נג) ועד עשרה. ומיירי (נט) בשאין רבים מכתפין עליה דאל"ה בשלשה וכן משלשה עד עשרה לדעת הי"א הנ"ל בס"י הוי ר"ה: (נד) בגון וכו'. ויש עוד (ס) פירוש ברש"י בגון שהכניס הבית לתוכו והגיע מקרקעו לר"ה א"צ בית שפניו עומד באלכסון שזוית אחד סמוכה לר"ה והשנית משוכה מר"ה לפנים וזוית הבולטת מעכבת את הרבים מלבנס להליה בתוך כיסה של זוית אחרת (נה) ואין להם לחי וכו'. דאי (סא) היה לחי היה רה"י גמור מן התורה לענין זריקה שהזורק מר"ה לתוכה חייב וגם שהיה מותר לטלטל בתוכה ככל רה"י דקי"ל לחי משום מחיצה ואפילו אי הוי שם רק קורה דהוי רק משום הכירא עכ"פ לכו"ע רה"י הוא לענין טלטול לטלטל בתוכה כמו בשאר רה"י (סב) וכ"ז הוא רק לדעת הרמב"ם [ג]אבל לשאר פוסקים ע"י ג' מחיצות נעשה רה"י גמור מן התורה והזורק מר"ה לתוכה חייב אלא לענין טלטול אסור מדרבנן ככרמלית: (נו) שהוא מקורה. דאינו דומה לדגלי מדבר שלא היה מקורה מלמעלה: (נז) שיש בו ד' על ד'. דאל"ה הוי מקום פטור כדלקמיה בסי"ט: (נח) ואינו גבוה עשרה. ואם היה בגמלוס ט' עיין לעיל בס"י: **טו** (נט) ויש בו ד' על ד'. היינו בחללו דאי (סג) אין בחללו ד' על ד' או אין (סד) על תוכו שם כרמלית: (ס) תוכו כרמלית. כיון דמבפנים (סה) אין המחיצות גבוהות יו"ד: (סא) וע"ג רה"י. כיון שגבוה שם עשרה: (סב) ואם חקק בו. בקרקע הבית בעומק להשלים שיהא גובה עשרה: (סג) אפילו באמצע רחוק וכו'. ר"ל אפילו רחוק יותר משלשה טפחים דליכא למימר דהוא כלבוד אפ"ה

שער הציון

(נ) לקמן סי"ש: (נא) וכן כתב הריטב"א בעירובין כ"ב בשם הרמב"ן: (נב) מ"א בשם הרמב"ם: (נג) ובמאירי משמע דמן התורה לא הוי רה"י משום דבאמצע אין המחיצות גבוהות עי"ש: (נד) כ"מ פברת המ"א שכתב דכר"ה דמיא: (נה) הרי"ף והרשב"א והרא"ש והטור ורי"ו וכן הפרים במאירי וכתב שכן הוא פברת רוב הפוסקים: (נו) גמ' ורש"י שם: (נז) ב"י: (נח) ב"י ובגרש"א מסתפק דאולי באינה שלפני העמודים אפילו באינה גבוה שלשה ג"כ לא הוי ר"ה דלא ניחא תשמישתא שם מפני העמודים עי"ש: (נט) הגר"א: (ס) והובא בהרה"מ ג"כ פירוש זה בשם הרבה מהמפרשים: (סא) ב"י וש"א: (סב) שם: (סג) וכתו שכתבנו לעיל בס"ב סק"ג בשם אחרונים דלענין החלל לכו"ע בענין שיהא בו שיעור ד' על ד' לגד המחיצות: (סד) ולענין גגו דליהוי רה"י פשוט דמלטרף מה לכו"ע אף עומי המחיצות: (סה) רש"י ובר"ח ור"ן ניחא כיון דלא חזי לדירה ע"י

הגהות ותיקונים: א) ס"ק י"ג:

הערות והערות: 1) עיין בבה"ל סימן שמ"ו סעיף ג' ד"ה קרפף וכו', לענין מחיצות רחוקות:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ט"ו כתב: ואפילו עמוק י' מתוך הילוך ד' אמות, אינו רה"י (מד"ס) אלא כרמלית. ב) ובשו"ע הרב סעיף כ"א כתב, דבין העמודים הוא רה"ר כיון שרבים בוקעים שם אף אם אין בהם י"ג אמות ושליש, משום שהם טפלים לרה"ר הרחבה ט"ז אמה. ג) ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב דדוקא בפתוח לכרמלית הוה רה"י מן התורה, אבל אם הוא פתוח לרה"ר אינו רה"י מן התורה והזורק לתוכו פטור, מפני שלפעמים נדחקים רבים לתוכו כשיש דוחק רב ברה"ר.

מן הכתלים נעשה כולו רה"י: **טז** (סד) * [1]גג (סה) הבולט על מחיצות הבית בענין שאין מחיצות הבית ניכרות לעומד על הגג הוי כרמלית (סו) ואפילו הוא גבוה ורחב הרבה * ואם (סז) חלון פתוח לו מן הבית הוי כרה"י (סח) [1]וכן זיזין הבולטים מן הכותל ויש בהם ד' על ד' הוי כרמלית [2]אלא א"כ חלון הבית (סט) פתוח להם: **יז** (ע) * [3] חורי כרמלית אינם ככרמלית [4]אלא הם נדונים (עא) לפי גבהם ורחבם: **יח** (עב) [5]גדר כרמלית (עג) שלא יהא פחות מד' על ד' ואינה תופסת אלא עד עשרה (עד) ולמעלה מעשרה הוי מקום פטור [6]וימים ונחלים (עה) ממיא משחינן הלכך הנוטל מהם מעל פני המים עד עשרה באויר (עו) הוי כרמלית (עז) למעלה מי' באויר הוי מ"פ. הגה טור (עח) העומד

משנה ברורה

סגי והטעם דגמי שבת עיקר הקפידא שיהא הרשות שבמוכה משממרת ע"י המחיצות המקיפים אותה וכיון שהכתלים מבחוץ גבוהים עשרה טפחים ובתוך הגומא גמי יש גובה יו"ד טפחים על הקורה מקרי הגומא רה"י גמורה ושאר לדדי המקק שסביב הגומא מקרי חורי רה"י דכרה"י דמו כלעליל בס"ד [רא"ש] ומדבריו משמע דאם לא היו הכתלים גבוהים יו"ד טפחים מבחוץ אז (סו) לא הוי רה"י אא"כ הגומא סמוכה תוך ג' טפחים לכותל דאמרינן לבוד והרי היא כגובה יו"ד טפחים [מ"א][8]ובא"ר (סז) מסתפק בזה: **טז** (סד) גג וכו'. כעין גג שלנו: (סה) הבולט וכו'. הטעם דמה שנעשה הגג רה"י היינו משום דאמרינן גוד אסיק מחיצות הנתחתונות למעלה ונמצא הבית מוקף למעלה מארבעה לדדין וזה לא שייך אלא היכא שהמחיצות נכרות לעומד על הגג משא"כ כשהגג מכסה על המחיצות לא שייך גוד אסיק וממילא כיון דאין לו מחיצות אינו רה"י ואסור לטלטל עליו כ"א בתוך ד"א כשאר כרמלית: (סו) ואפילו הוא גבוה וכו'. והא דאיתא לקמן בסי"א דאין כרמלית תופס רק עד עשרה ולמעלה מזה הוי מקום פטור היינו דוקא היכא שהכרמלית מתחלת ממקום הנמוך מן הקרקע אז אמרינן שאינו תופס אויר רק עד עשרה טפחים אבל כאן דשם כרמלית עלה מחמת שאין לה מחיצות כשאר רה"י חל עלה שם כרמלית אף שגבוה יותר מיו"ד מן הארץ [מיהו זה פשיטא דעל הגג גופא אינו תופס שם כרמלית על אויר רק עד עשרה טפחים כדין נקעה][2]ועיין בא"ר שמפקפק על פסק השו"ע וכן הגר"א בביאורו הביא (סח) מכמה ראשונים דפליגי על דין זה וסברי דבכל גווני אין שייך שם כרמלית[3] למעלה מעשרה וכן לענין זיזין המבואר לקמיה ג"כ דעתם דבכל גווני אין עליהם שם כרמלית כיון שהוא למעלה מיו"ד והסכים לדינא עמהם: (סז) חלון פתוח לו. לגג דאפשר להשתמש על הגג דרך שם שם לכן נתשב כל הגג כחורי רה"י: (סח) וכן זיזין וכו'. ר"ל אף שהם גבוהים למעלה מיו"ד כיון שאין עליהם מחיצות שביבים דין כרמלית עליהם ואסור להניח מר"ה וכן מרה"י עליהם: (סט) פתוח להם. דאז נתשבים הזיזים כחורי רשות היחיד: יז (ע) חורי כרמלית. היינו חורים שבלפי כרמלית (סט) כגון בית המסמר לנקעה וש בכותלה חורין הפתוחים לנקעה (ע) ומיירי שאינם עוברים מעבר לעבר דאל"ה הוי חורי רה"י וכדלעיל בסק"ט ע"ש במ"ב: (עא) לפי גבהן ורחבן. היינו (עא) דאם רחבם ד' על ד' וגבהן משלשה טפחים ועד עשרה הוי כרמלית ואם לא הוי מקום פטור ואפילו הן גבוהין מן הארץ למעלה מעשרה וכ"ז כשגבהן שלשה אבל בפחות משלשה אף שאין בו ד' על ד' יש להם דין כרמלית דמשומן כקרקע הסמוך להן וכדלעיל* בסי"ג לגבי חורי ר"ה: יח (עב) גדר כרמלית וכו'. ר"ל כלל דין כרמלית: (עג) שלא יהא וכו' ואינה תופסת וכו'. דאקילו בה (עב) מקולי ר"ה ומקולי רה"י מקולי ר"ה דאינה תופסת אלא עד עשרה טפחים וכדלעיל בסי"ב [ולא הוי כרה"י דעולם*] עד לרקיע כדלעיל בס"ה] ומקולי רה"י דלא יהא פחות מד' טפחים על ד' טפחים וכדלעיל בס"ב דאם העמוד מחזיק פחות מזה הוי מקום פטור וכדלקמיה בסי"ט: (עד) ולמעלה מעשרה וכו'. ר"ל שאם העמוד היה רחב ד' על ד' ופחות מעשרה בגובה שיש עליו דין כרמלית וקלטו (עג) מן האויר שעליו למעלה מעשרה מותר להוציא לר"ה או לרה"י דהרי קלטו ממקום פטור וכן אם נעץ קנה בראש העמוד ועי"ז נעשה גבוה למעלה מעשרה (עד) הוי גמי מקום פטור ומותר ליקח מר"ה ומרה"י ולהניח עליו: (עה) ממיא משחינן. ר"ל שאין מודדין העשרה טפחים מקרקעית היס אלא משפת המים ולמעלה: (עו) הוי כרמלית. ואסור לטלטלן שם ד' אמות וכן להוציאן משם לרה"י ולר"ה: (עז) למעלה מיו"ד וכו'. ר"ל שאם רוצה[1] לטלטל המים שנטל מעל פני המים ולהוציאו ד"א באויר למעלה מיו"ד מותר דהרי הוא מוליך במקום פטור: (עח) העומד בכרמלית. דאלו היה עומד בר"ה היה נתשב מקום

פטור

שער הציון

המחיצה כמי שאין לו מחיצות דמיא: (סו) היינו אפילו על גגו לא הוי רה"י: (סז) ודעתו דלהר"ן מצדדים הכתלים שבחוץ גובה הכתלים שבתוך הגומא לשיעור עשרה בכל גווני: (סח) מהמקנא התוספות והרמב"ם והרשב"א ועיין בסימן שנ"ג שהביא מפיתון שם ר"א שגם דעת המחבר כן הוא [ולפ"ז ע"כ אחזר בו מההוא דהכא]: (סט) ואף שרש"י בעירובין פ"ז ע"ב פירש הסמוך לקרפף היינו הך: (ע) ושבו"א והובא בב"י בשם הסימן: (עא) כ"מ בפוסקים: (עב) גמרא: (עג) רש"י: (עד) ולא הוי כרה"י: (עה) [1]ולטלטל המים שנטל מעל פני המים ולהוליכו ד"א באויר למעלה מיו"ד מותר דהרי הוא מוליך במקום פטור: (עח) העומד בכרמלית. דאלו היה עומד בר"ה היה נתשב מקום

לר"ה אינו חייב אבל באמת מסתפקנא אולי מה"ת רה"י הוא אלא דרבנן גזרו דליהוי כרמלית לחומרא אלא יטלטלו בו אלא בד"א אפילו רחב הרבה וכמו שמפיים הגמרא [וקלא אסתכא לזה מדלא קאמר הגמרא בקיצור תוכו* כרמלית ועל גבו רה"י] ומה דכתב המחבר תוכו כרמלית היינו דאסור להוציא דרך ארובת הגג למעלה על הגג או לרה"י שהיה סמוך לו:

* גג הבולט וכו'. הנה המ"א בסימן שע"ד סק"ה הביא דעת התוספות דדוקא בטטלטו הגג לחוץ בסיעור ד' טפחים דאז יש על אותו השטח שם כרמלית וממילא אסור בטלטול בל הגג משום דיפרץ בטלטולו למקום האסור אבל בפחות מד' טפחים מותר על הבליטה וכ"ש בכל הגג [והביא שם שכן הוא ג"כ דעת הרא"ש ובאמת ברא"ש לא משמע כן וכבר השיגו בזה הבית מאיר וכן בחיב חיים] אבל מסתימת הפוסקים משמע דאפילו בולט הגג משהו לחוץ לכתלים אסור בל הגג בטלטול משום דכיון שלמעלה על הגג אין המחיצות ניכרות אינו רה"י [פמ"ג] אבן במ"ב הבאתי דעת* הגר"א וא"ר דמתירין בכל גווני א"כ עכ"פ באין הבליטה רוחב ד"ט בודאי יש לסמוך להקל בטלטול: * ואם חלון פתוח וכו'. ברא"ש איתא בשהחלון מחזיק[2]ד' על ד' וכ"כ הש"ע בסי' שע"ד: * חורי כרמלית אינם בכרמלית. ואפילו למה שפסק בהגה"ה בסי"ח דאין מקום פטור בכרמלית משום דמלא אין אינו יש לחלק דשם המקום פטור הוא באמצע הכרמלית והכרמלית[3]מקיפו בכל לד משא"כ הכא וכ"כ הגר"ז עי"ש: *

ו עירובין נ"ב ז הרא"ש שם ח טור ט עירובין פ"ג י טור והרב המגיד כ שבת ז' ל שם ק' וברב אבדל וברבה הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפ' י"ד

באור הלכה

הגהות ותיקונים: א) צ"ל דעולה:

הערות והערות: 1) עיין במ"ב סימן שמ"ז ס"ק ח': 2) עיין סימן שנ"ג סעיף ב': 3) עיין סימן שמ"ו סעיף ג':

תיקוני דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף כ"ב כתב בהמ"א. ב) ובשו"ע הרב בסעיף כ"א לא מתיר כ"כ כמו הגר"א, והרב כתב דאם הגג אינו בולט ד"ט אז יש להגג דין מקום פטור, ואם הגג בולט ד"ט אז יש להגג דין כרמלית. ג) ובשו"ע הרב בסעיף כ"ג משמע ששייך שם כרמלית למעלה מעשרה.

מ סס ז׳ ג רמב״ם בפי״ד פ סס

בכרמלית (עט) אפי׳ עמוק מאה אמה הוי כרמלית (פ) אלא אם כן הוא רחב ד׳ על ד׳ דאין מקום פטור בכרמלית כמו שנתבאר בסמוך: **יט** [ט]מקום פטור הוא מקום (פא) שאין בו (יד) ד׳ על ד׳ (פב) וגבוה משלשה ולמעלה עד לרקיע [י]או חריץ שאין בו ד׳ על ד׳ (פג) ועמוק יותר משלשה [י]וכן המחיצות הגבוהות מג׳ ולמעלה (טו) (פד) ואין ביניהם ד׳ על ד׳. הגה (פה) וכל זה דוקא בעומד בר״ה אבל בכרמלית אמרינן מצא מין את מינו ויעור (פו) ודינו ככרמלית * (ר״ן פ׳ כילד משתתפין והגהות מרדכי פרק ט״ו דשבת) (טור וב״י בשם רמב״ם) * ויש חולקים ואומרים דאין מילוק בין ר״ה לכרמלית (רש״י והמגיד פי״ד בשם רשב״א) אבל אם עומד ברה״י (פז) לכולי עלמא דינו כרשות היחיד (ב״י):

שמו דיני עירובין מן התורה. ובו ג׳ סעיפים:

א שבת ו׳ וע״ז ב ברייתא סס ו׳ וס׳ ג ברייתא סס ה׳ וכת״ק הרא״ש והר״ן והרמב״ם בפ׳ י״ד ורבינו יונה ד ברייתא סס ז׳ וס׳

א [א]מן התורה אין חייב אלא במוציא ומכניס וזורק (א) ומושיט מרה״י לר״ה או מר״ה לרה״י (ב) וחכמים אסרו מכרמלית לרה״י או לר״ה או מהם לכרמלית [ב]אבל מקום פטור (ג) מותר להוציא ולהכניס ממנו לרה״י ולר״ה ומהם לתוכו (ד) [ג]אבל העומד ברה״י ומוציא או מכניס או מושיט וזורק לרה״ר דרך מקום פטור או איפכא (ה) חייב (ו) [ד]וכן לא יעמוד אדם על מקום פטור (ז) ויקח חפץ

באר היטב

(יד) ארבעה. רוחב אפי׳ הוא ארוך אלף אמה ג״י: (טו) ואין ביניהם.

באור הלכה

משמע דאין עודי המחיצות מצטרף לד׳ ג״ח. ועפ״ק א׳ מש״ס:

משנה ברורה

* ר״ן בפ״ק דשבת והגהות מיי׳ כל״ל: * ויש חולקים וכו׳. עיין במ״ב שכתבנו דהאחרונים כתבו דהלכה כדעה הראשונה ונראה דהוא מעשה דהרמ״א בסי״ח בהג״ה סתם כן ועיין בסימן שנ״ה בהג״ה משמע דלא פסיקא ליה לרמ״א דבר זה ולבד זה מצאתי עוד ראשונים דקיימי בשיטת רש״י והרשב״א והוא במאירי פ״ק דשבת [בדף ז׳] וברבינו ירוחם בהלי״ח דאף בכרמלית יש מקום פטור וע״כ במקום הדחק אפשר דיש להקל

דמצא מין את מינו ובטל לגביה: (פ) אלא א״כ הוא רחב ד׳ על ד׳. דאז הוי רה״י: **יט** (פא) שאין בו ארבעה. טפחים רוחב (עו) אפילו הוא ארוך אלף אמה דמרובע ד׳ טפחים על ד׳ טפחים בעינן: (פב) וגבוה משלשה ולמעלה. דפחות משלשה בטל לגבי קרקע וכדלעיל בס״י: (פג) ועמוק יותר משלשה. ט״ס נ״ל ועמוק (עז) שלשה ויותר: (פד) ואין ביניהם ארבעה וכו׳. מלשון זה משמע דאין עודי המחיצות מצטרף לד׳ וע״ל בסק״ג מה שכתבנו שם: (פה) וכל זה וכו׳. פי׳ כל היורים המבואריס בסעיף זה דבאין בו ד׳ על ד׳ הוי מקום פטור דוקא בעומד ברה״ה אבל בעומד בכרמלית אע״ג דלא הוי ד׳ הוי ככרמלית דמצא מין את מינו הוי המקום פטור מצא את הכרמלית שהיא מינו שהוא ג״כ מקום פטור מן התורה ויעיר ונתחזק ע״י מינו להצטרף עמו ולהיות כמוהו: (פו) ודינו ככרמלית. ובעמוד או במחיצות הנ״ל (עח) לא הוי ככרמלית אלא עד יו״ד טפחים אבל בחרץ אפילו עמוק ק׳ אמה וכנ״ל בהג״ה בסי״ח: (פז) לכו״ע דינו כמו רה״י. שכל דבר שהוא בתוך רה״י הוא רה״י בין גבוה בין נמוך בין רחב בין קצר [ב״י] (עח) ועיין באחרונים שמצדדין להורות כדעה הראשונה ועיין בבה״ל:

א (א) ומושיט. היינו שגופו עומד ברשות אחד ומושיט ידו החפץ לרשות אחר ועיין לקמן בסימן שמ״ז במ״ב סק״ח לענין מושיט מרה״י לרה״י דרך ר״ה: (ב) וחכמים אסרו וכו׳. דהוא (ג) דמיא קצת לר״ה שאין מחיצות ומ״מ אינו ר״ה דלאו להילוכא דרמיס עבידא. ולכן גזרו עליו חכמים שלא להוציא ולהכניס ממנו בין לר״ה ובין לרה״י כדי שלא יבאו להתיר אף מרה״י לר״ה: (ג) מותר להוציא ולהכניס. וה״ה להושיט ולזרוק: (ד) אבל העומד. ר״ל (ב) שהיה עומד והלך והוציא או הכניס או שנשאר עומד אלא שהושיט או זרק: (ה) חייב. דכיון שעשה עקירה ברה״י והנחה בר״ה או איפכא לא איכפת לן מה שהעביר בינתיים דרך מקום פטור . ודוקא שלא עמד במקום פטור אבל עמד מעט שם ואח״כ חזר והוציא האחר פטור כיון שעשה הנחה במקום פטור (ג) ומ״מ איסורא דרבנן איכא אף בזה דגזרינן דילמא אתי לאקולי ולאפוקי להדיא מרה״י לר״ה (ד) וה״ה דאסור להוציא מעטה זה מרה״י למקום פטור דרך ר״ה אף אם[ב]יזהר שלא לעמוד בר״ה: (ו) וכן לא יעמוד וכו׳. הלי וכן לאו דוקא (ה) דמיובא ליכא בזה [דכיון שהוא בעצמו עומד ונייח במקום פטור מיד שהגיע החפץ נגדו (ו)[א]נעשה כמו שהניח שם מעט] ונקט וכן משום איסורא משום דעכ״פ נעשה על ידו הוצאה מרה״י לר״ה ואתי לאקולי להוציא מרה״י לר״ה להדיא: (ז) ויקח חפץ מיד וכו׳.

שער הציון

וה״ה

(עה) וכל זה לענין עמקות אבל לענין גובה כגון עמוד שהוא פחות מיו״ד טפחים ורוחב ד׳ על ד׳[א] שעומד בכרמלית אפילו לדעה ראשונה שלקמיה בהג״ה ג״כ איכא תופסת אלא עד עשרה דלא שייך שם לומר מצא מין את מינו ובטולי לגביה דגם הכרמלית גופא אינו תופס אורו אלא עד יו״ד וכ״כ בספר תופסת שבת: (עו) מ״א בשם הפוסקים: (עז) דשלשה בולאי ג״כ אינו בטל לקרקע וגם ברמב״ם לא מזכר מיבת יתר: (עח) והטעם כתבתי מקודם בשער הציון: (עט) א״ר והגר״ז ושולחן ע״ש: (א) רש״י: (ב) ט״ז: (ג) גמרא במימרא דרב דימי אמר ר׳ יוחנן: (ד) ב״י וט״ז ומאמר מרדכי דלא כב״מ: (ה) גמרא: (ו) כן הוא לפירוש רש״י והרמב״ם במה דמסיק שם התם לא נח הכא נח וכמש״כ בספר מעשה רוקח ע״ש ועיין במהרש״א שם בדף חי״ת ע״ב בד״ה לימא תהוי דמפרש שם כן אף לפירוש התוספות בשם ר״ח אבל ברמב״ם פי״ב משבת הי״ד בהשגות הראב״ד שם לפי מה שהעתיק פירוש ר״ח משמע דדוקא בשבת שם מעט אבל בשלא נח כלל חייב:

הגהות ותיקונים: א) נראה דצ״ל שהוא יותר מי׳ טפחים ורוחב פחות מד׳ על ד׳:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף ב׳ כתב שאם לא נחה ידו כלל במקום פטור חייב, אבל אם נחה ידו שם קצת פטור, אבל אסור לעשות כן מד״ס. ב) ובשו״ע הרב סעיף ד׳ אוסר בזה אף דרך כרמלית.

הלכות שבת סימן שמו

מיד מי שעומד בר"ה ויתננו למי שעומד ברשות היחיד או איפכא (ח) ולהחליף דרך מקום פטור * ברשויות דרבנן (ט) [ה]יש אוסרים (י) [ו]יש מתירים (ע"ל סי' שע"ג סעיף ו'): ב [ז]מן התורה אין חייב אלא (יא) במעביר ד' אמות בר"ה וחכמים אסרו להעביר ד' אמות (יב) בכרמלית וים ובקעה (יג) תרי גווני כרמלית נינהו ומותר לטלטל מזו לזו תוך ד"א: ג (מ) * [ח]קרפף (פי' מקום שמוקף מחיצות בלא קרוי כמו חצר) (יד) יותר מבית סאתים (טו) שלא הוקף לדירה (טז) אסרו חכמים לטלטל בו [ט]אלא תוך ארבע אמות (יז) * [ו]מותר להוציא ממנו לכרמלית אחר כגון בקעה העוברת לפניו. הגה (ג) (יח) ולכן מותר ליקח מפתח מכרמלית שלפני גינה (יט) לפתוח ולנעול ולהחזיר המפתח אליו (טור) ובלבד

ה הרא"ש בשם הרז"ה והרא"ש והכסים עמהם מהא דעירובין פ"ו וכ"כ הרשב"א ו הרי"ף שם ורמב"ם בפי"ל ממ"ש ה"ה שם ושכן הורו גדולי המורים ז שבת ו'

ח שבת ז' ועירובין ק"ז דרה"י גמור הוא ט עירובין שם וכ"ג י שם ק"ז

באר היטב

(מ) קרפף. מדאורייתא הוא רה"י גמור אלא שהתירו לטלטל ממנו לכרמלית שאם נאסר יאמרו שהוא רה"י גמור ויבואו לטלטל בתוכו

משנה ברו"ה

וה"ה ליקח מקרקע רה"י וליתן לקרקע ר"ה: (ח) ולהחליף וכו'. ר"ל (ז) שעומד על מקום פטור ונוטל מיד מי שעומד ברה"י ונותן ליד העומד בכרמלית או ליפכא וה"ה אם נוטל חפץ מרה"י (ח) ומניחו במקום פטור וחוזר ונוטל ממ"פ ומניחו בכרמלית: (ט) י"א. ס"ל דאין לחלק בין רשויות דאורייתא לרשויות דרבנן לענין זה: (י) ויש מתירים. ס"ל דדוקא ברשויות דאורייתא גזרינן משא"כ ברשויות דרבנן דהוי (ט) גזירה לגזירה: ב (יא) במעביר ד' אמות. היינו ע"י עקירה והנחה ואיסור דרבנן איכא ע"י עקירה או הנחה לבד וכדלקמן בסימן שמ"ז: (יב) בכרמלית. דהוא דומיא דר"ה וכנ"ל ועיין לקמן בסימן שמ"ט ס"ה וצמ"ב שם: (יג) תרי גווני וכו' ומותר וכו'. ר"ל דאעפ"כ מותר לטלטל מזו לזו ולא גזרו משום רשויות: ג (יד) יותר מבית סאתים. ושיעור בית סאתים מבואר לקמן בסימן שנ"ח שהוא שבעים אמה וד' טפחים[1] על שבעים אמה וד' טפחים בריבוע[2]: (טו) שלא הוקף לדירה. כגון שהיה דעתו לנטוע או לזרוע וכה"ג וכמבואר לקמן בסי' שנ"ח: (טז) אסרו חכמים וכו'. שכיון שהוא גדול כ"כ אמי למילף בר"ה ועשאוהו חכמים ככרמלית: (יז) ומותר וכו' לכרמלית אחר. אף דמן התורה הוא רה"י לכל דבר כיון שיש לו מחיצות והזורק ממנו לר"ה חייב ומרה"י לכרמלית הלא אסור להוציא וכנ"ל מ"מ כאן התירו שאם נאסור זה יסברו שהוא רה"י גמור ואין שם כרמלית עליו כלל ויבואו לטלטל בגולו כשאר רה"י ומתוך זה יבואו שאר אנשים לטלטל גם בר"ה כי דומה זה קלת לר"ה כיון שהוא גדול ולא הוקף לדירה וע"כ נתנו עליו חכמים דין שאר כרמלית לענין זה שמותר להוציא ממנו לכרמלית אחר כגון בקעה וכיוצא בזה: (יח) ולכן מותר ליקח וכו'. דלע"פ שהגינה הוא רה"י מן התורה שמוקפת מחיצות כיון דרבנן עשאוהו ככרמלית לא אסרו הטלטול ממנו לבקעה שלפניה והטעם כנ"ל: (יט) לפתוח וכו'. היינו (י) אף להכנים

*ברשויות דרבנן. עיין במ"ב שכ' ר"ל שעומד על מקום פטור וכו' דע דלפי המבואר בסוף הסימן דמקום פטור העומד אצל כרמלית אמרינן דמצא מין את מינו ודינו ככרמלית [והוא כדעה ראשונה המזכר בהג"ה סוף סימן שמ"ה ע"ש] יהיה צריך לפרש המקום פטור דכאן שהוא גבוה עשרה [ואין רחב מרובעה] דאז לכו"ע לא טלל לאשבו לכרמלית אף דהוא בסמוך לו דאין כרמלית תופס למעלה מעשרה דאי בפחות מיו"ד אף דאינו רחב מרובעה יש לו דין כרמלית לדעה ראשונה הנ"ל: * קרפף יותר מבית סאתים. עיין מ"א דמדאורייתא היא רה"י גמורה וכדבריו מבואר בש"ס עירובין ס"ז ע"ב עיי"ש והגה בסוגיא שם מבואר דאפילו הוא רוחב כור או כוריים נמי הוי רה"י גמור מן התורה לכל מילי. ודע דדעת התוספות בדף כ"ב ע"ב בד"ה דלמא דל"ד כור או כוריים אלא אפילו באלף כוריים נמי רה"י והא דמתמה שם הש"ס בכגון זה בגל נמי מקיף ליה פרס[2] וכו"ע נמי מקיף ליה אוקיעוס דמשמע מזה דבמחיצות רחוקות הרבה לא מקרי מוקף מי' בתוספות משום דהמחיצות נעשות אצל בידי אדם לא משיגא מחיצה כולי האי ואפילו רבנן מודו דאתו רבים ומבטלי מחיצתא ודעת הריטב"א[2] בשם הרמב"ן אינו כן ולדידיה הא דקמתמה בש"ס בגל נמי הא מקיף ליה פרס משום דס"ל להש"ס דבמחיצות רחוקות כהני תרי סברא דליהוי כמוקף מחיצות וכתב בשם הרמב"ן דכל שאין המחיצה נראית לעומדין באמצע ואין נכרת להם לא מקרי מחיצה בו המורה ומתיר לדפ"ז הא דאמרינן בדף ס"ז ואפילו כור או כוריים דוקא בכגון שיעור זה דעכ"פ מקרי המחיצה נראית לעומדים באמצע ולא בנפשא עוגא אאין המחיצה נכרת עי"ש בריטב"א ועיין בבש"א שלדד ג"כ כדברי הריטב"א שמבואר זו מוכח שאשיעור יש עד כמה מקרי רה"י אלא דאסקא בע"ע דא"כ כמה שיעורא וכפי הנראה לא ניחא ליה להתיבו כשיעורא דרמב"ן אבן כאשר נעיין בדברי הרמב"ן עצמו בסוגיא דעיר של יחיד [שאשם הוציא הריטב"א שיטתו] נראה לאורה דרך אחרת בשיטתו דהרמב"ן לא כתב שם דבריו אלא במחיצות העומדים מאליהם כהרים ובקעות וע"ז כתב דכל הימי שהם רחוקים עובא עד כדי שאינו מוצא מ"ע בתוך מחיצות לא מקרי מחיצות וכדמוכח מההיא דבגל נמי מקיף ליה פרס עי"ש ברמב"ן וסוגיא דדף ס"ז דכור או כוריים לא המיא כלל בדבריו ושפיר י"ל דש"ל דשם אפילו אלף כוריים ומטעם דשם המחיצות נעשין בידי אדם אעפ"ג דמיחסרי דיורין וכשיעות התוספות אלא דמה פליג אהתוספות דלדידהו דוקא בהיתה דרך הרבים באמצע ומשום דאתו רבים ומבטלי למחיצתא הנעשה מאליה ולדידיה אפילו לא היה עובר דרך הרבים באמצע וכהיא דדף ס"ז לענין קרפף אם היו המחיצות נעשים מאליהם לא מהני אם המחיצות היו רחוקות ולא הוי אלא מקום פטור מן התורה ובפרט לפי מה שכתב* שם הרמב"ן עוד תירוץ שני וז"ל וא"נ היכי שאין המחיצה מעבבת וממעטת על הרבים כלום אין בה תורת מחיצה וה"נ משמע הכיא דעושין פסין גבי סולמא לגור ואוקיעוס עכ"ל בודאי י"ל דלענין קרפף מודה הרמב"ן לתוספות דאפילו רחב הרבה מאוד שאין המחיצה נראית לעומדים באמצע הוי רה"י מן התורה כיון שעכ"פ מעכב את הרבים מלעבור שם מחמת המחיצות המוקפות: * ומותר להוציא ממנו לכרמלית אחר. דע דמשמע

שער הציון

(ז) וגם בזה אפילו לא נח כלל בשעה שהגיע נגדו נעשה כמי שנח ומותר לדעת המתירין [ולדעת הראש"ד בשם הר"ר הא"ל גם בזה בעינן דוקא שנח מעט בשעה שהגיע נגדו דאל"ה הוי כמי שעקר מרה"י והניח בכרמלית ואסור ואף בסימן שנ"ה בהג"ה כתב הרמ"א בשם המרדכי דברשויות דרבנן מותר אפילו לא נח כלל כמה אחרונים דמו שם זה מהלכה ע"ש] ולדעת יש אוסרין אסור אפילו אם נח מיניתים כמו אם העביר מרה"י לר"ה דרך מקום פטור וגם מיניתים: (מ) דאם לא היתה רק שהעבירו דרך מקום פטור אפילו לדעת המתירין וכמו שכתבנו מקודם: (ט) ר"ל דאפילו אם יבוא ע"ז להוציא להדיא מרה"י לכרמלית ג"כ ליכא איסורא דאורייתא: (י) דאל"ה אין רבותא כלל:

הגהות ותיקונים: א) ועוד אצבע (סי' שנ"ח מ"ב סק"ז): ב) פרת:

הארות והערות: 1) עיין שם במ"ב ס"ק ד' שכתב, ועוד אצבע בערך: 2) עיין בשעה"צ סימן שס"ג אות צ"ד:

(כ) שלא יהא מיחס אסקופה שהיא רה"י כגון (כא) שהיא גבוה עשרה ורחבה ארבעה או שיש לה (ג) (כב) * שתי מחיצות מן הצדדין (כג) שהם רחבים ארבע * ומשקוף עליה רחבה ארבע דאז הוי (ד) רה"י אע"פ (כד) שאינה עשרה * מיהו אסור להכניס (כה) מאסקופה לרה"י או איפכא (כו) דחיישינן שמא לא יהיה המקרה ארבע ואז אם אין האסקופה גבוה שלש יש לה (כז) * הדין (ה) שלפניה (כח) ואפילו אם גבוה שלש מאחר שכל רשויות שלנו

באר היטב

לא אסרו הטלטול ממנו לכרמלית וזהו ממש הדין המזכר לפני זה: (ג) שתי מחיצות. וכשלישי אמרינן פי תקרה יורד וסותם עמ"א: (ד) רה"י. פי' ואסור להכניס לשם מן הכרמלית שלפניה וא"כ היה ראוי להתיר להכניס מאסקופה זו לרה"י אלא דמ"מ אסור שמא לא יהיה רחב ד' ויהיה כרמלית אף שאין רחב ד' כיון שיש לפניה כרמלית מצא מין וכו': (ה) שלפניה. כתב הע"ז ראיתי רבים נכשלים בתוכן מקומות שאסור הטלטול מחמת שאין שם עירוב ופתח

באור הלכה

מתוספות שבת ד"ט ד"ה אע"ג דה"ה[1] דמותר להוציא ממקום שיש ג' מחיצות אע"ג דמה"ת הוי רה"י גמורה לכרמלית כיון שעכ"פ מדרבנן עשאוהו כרמלית וכמו לענין קרפף אח"כ מצאתי שכ"כ בספר בית מאיר מסברא ולפלא שלא הביא לזה ראיה מתוספות הנ"ל: * שתי מחיצות מן הצדדין וכו'. עיין מ"ב והקשה המ"א דהא בסוף סימן שס"א פסק דבעינן דוקא שיהיו שתי המחיצות דבוקות זו בזו וכו' כנגד זו לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם וא"ל דהפתח נחשב למחיצה א"כ במחיצה אחת מן הצד סגי ועי"ש מה שמיבך[2] ונא"ר מיבך דהכא כיון שאין מפולש לר"ה דמצד אחד הצלה שבגינה לי אף בשתי מחיצות זו כנגד זו והגר"א בביאורו כתב דע"ש אמת. אי במחיצה אחת מן הצד והצלת ג"כ נחשב למחיצה ומצא דהוי כשתי מחיצות דבוקות וכ"כ הפו"ש דרמ"א נקט רק אורחא דמלתא אבל לדינא נעשה רה"י ע"י מחיצה אחת ולדבריהם יהיה רה"י גמורה של ד' מחיצות לשתי מחיצות האחרות נאמר פי תקרה יורד וסותם ע"י המשקוף שלמעלה: * ומשקוף רחבה ד'. ובפתח מצוי אפילו אין מקורה כולה רק האמצע המיוחדת מקורה אמרינן פי תקרה יורד וסותם כיון שיש מקום ד' משפת הקורה עד הצלת שם מצוי עלי' ומצטרף עם המצוי והקורה מחיצתו [וזהו אם הוה לצד המצוי נעול] ואם הפתח פתוח אפילו אין מקום ד' הוי כלפנים [מ"א] וע"ע בהלא דברי המ"א נוגע מקוגיית הגמרא שבת ע' ושם הלא איתא בהדיא בתוספות דאם פתוח לר"ה אפילו אם הפתח נעול הוי כלפנים בשאין רחב ד' [וכיון דלאחי מיקל התוספות פתוח לר"ה בפתח נעול כ"ש לענין קורה] וע"כ מ"ש[2] המג"א בפתוח לכרמלית ואפ"ה אם פתח פתוח הוי כלפנים וזהו קותר לפסק השו"ע לקמן בסימן שס"ה ס"ד דפסק בהדיא דפתוח לכרמלית אסור אחת הקורה ובאמת מזו הסוגיא לשיטת התוספות והרא"ש וגם לפירש"י מוכח בהדיא דס"ל כשיטת הרא"ש דס"ל דאחת הקורה מותר אף בפתוח לכרמלית וא"כ לפלא על המ"א שאחת מה ולא הזכיר דדעת השו"ע קותר לזה וצ"ע:

* מיהו אסור וכו'. לאו דין גינה קמ"שתעי דהא גינה דין כרמלית יש לה אלא ה"ק מיהו כלומר אע"ג דאמרינן כשהאסקופה הנזכרת היא אלא גינה אסור להכניס ולהוציא ממנה לגינה לפי שהיא רה"י וקמטלטל ממנה לכרמלית ויתויב מזה שאם איסקופה זו עומדת אצל רה"י גמור שרי להכניס ולהוציא ממנה לתוכו אעפ"כ יש לאסור משום דחיישינן וכו' [מאמר מרדכי]: * הדין שלפניה. עיין במ"ב דאם הוא ר"ה זה המקום בטל לגמרא ונעשה ג"כ ר"ה[3] ובביאור הגר"א הוכיח דכמה אינו נעשה ר"ה כיון דיש לו מחיצות עי"ש ורק היכא דפתוח לכרמלית אמרינן אלא מין מת מינו וכמו שכתב רמ"א אח"ז לענין גבוה שלשה:

מת הכנסת הוא לצד הרחוב ואין שום חדר לפני הפתח והאינו יהודי מצא המפתח יש ליזהר שלא יקח השמש המפתח מידו עד שיהיה עם האינו יהודי תחת משקוף שעל הפתח דשמא יש שם בתקרה ד' והוי רה"י ומטלטל מכרמלית שלפני בית הכנסת לתוך רה"י ע"כ יקח המפתח ממנו תחת המשקוף ואח"כ יפתח המנעול ולא יפתח הפתח עד שיסיר המפתח ואח"כ יפתח הפתח דשמא אין בתקרה שחוץ לפתח ד' נמצא ששם הוא כרמלית והוא מכנים מן כרמלית לרה"י ע"כ

משנה ברורה

הדלת של הגינה עם המפתח לפנים: (כ) שלא יהא ביניהם וכו'. ר"ל בפתח הגינה לא תהא אסקופה (שקורין שוועל) גבוה שיש עליה שם רה"י דאז אסור להכניס המפתח או להוציא דהא מטלטל מכרמלית לרה"י ומרה"י לכרמלית: (כא) שהיא גבוה עשרה. דאל"ה איסקופה גופא כרמלית היא וכמו בקעה דמיא וכן אם לא היה רחבה ד' מקוס פטור הוא ובודאי מותר לעמוד עליה לפתוח ולסגור: (כב) שתי מחיצות וכו'. והשלישית נעשה ע"י המשקוף דאמרינן פי תקרה יורד וסותם: (כג) שהן רחבין ארבע. דבפחות מזה אפילו ד' מחיצות גמורות לא הוי רה"י וכנ"ל בסימן שמ"ה סי"ט: (כד) שאינה גבוה עשרה. ר"ל האיסקופה וה"ה כשאינה גבוה ג' או שאין בה איסקופה כלל דהרה"י נעשה ע"י המחיצות: (כה) מאיסקופה לרה"י. אינו (יא) קאי אדלעיל שהאיסקופה עומדת לפני הגינה אלא באיסקופת הבית שעומדת תחת המשקוף ואשמועינן דאפילו אם המשקוף שעליה רחבה ד"ט אשם רה"י עליה וכנ"ל אפ"ה יש להחמיר שלא להכניס מאותו מקום לבית או איפכא שמא לפעמים לא יהיה המשקוף רחבה ד"ט ויבוא ג"כ לעשות כן: (כו) דחיישינן שמא לא וכו'. וה"ה דאסור להוציא מאסקופה לר"ה אפילו אם אינו רחב ד"ט דשמא יזדמן שיהיה המשקוף ד"ט ואז הלא הוא רה"י גמורה (שם במרדכי): (כז) הדין שלפניה. אם הוא ר"ה (יב) זה המקום בטל לגמרא ונעשה ג"כ ר"ה ואם* כרמלית כרמלית: (כח) ואפילו אם גבוה שלשה. ר"ל וא"כ הוי אותו המקום מקום פטור דמסתמא כיון שאין המשקוף שעל האיסקופה רחב ד"ט הוי ג"כ המחוזות שבין הגדרין וגם האיסקופה גופא ג"כ אין רחב ארבעה טפחים ומכילא הוי מקום פטור ומקום פטור הלא קי"ל דמותר לטלטל לרה"י ולר"ה מ"מ כיון שכל רשויות שלנו הם כרמלית לדעת כמה פוסקים ואיסקופה זו סמוכה לו אמרינן מצא וכו' ואין חילוק בכל זה בין פתח הבית פתוח או נעול לעולם אסור להכניס מהאיסקופה לפנים [מ"א]. והנה לפי המבואר בהגה זו יש ליזהר באותן המקומות שאסור הטלטול מחמת שאין שם עירוב ופתח מיהכ"ל הוא לצד הרחוב ואין שם חדר לפני הפתח והעכו"ם מביא המפתח שלא יקח השמש המפתח מידו עד שיהיה עם העכו"ם יחד תחת משקוף שעל הפתח דשמא יש שם בתקרה ד' טפחים והוי רה"י ומטלטל מכרמלית שלפני ביהכ"נ לתוך רה"י ע"כ יקח המפתח מיד העכו"ם תחת המשקוף ואח"כ יפתח המנעול ולא יפתח הדלת עד שיסיר המפתח ואח"כ יפתח דשמא אין בתקרה שחוץ לדלת ד"ט נמצא ששם הוא כרמלית והוא מכנים מכרמלית לרה"י ע"כ יסיר תחלה המפתח ויתנהו לעכו"ם או יטמינהו בתחתית האיסקופה או למעלה לפני שקיפת הדלת [ולאחר לקבל שיעשו לפני הפתח איזה חדר שהוא רה"י ויביא העכו"ם המפתח לשם דאל"ה קשה לגמרא שיעמדו שניהם במקום קצר כזה]

שער הציון

(יא) עיין ביאור הלכה: (יב) עיין בה"ל מש"כ בשם הגר"א:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב סימן שס"ק ו', ובבה"ל סימן שע"ד סעיף ב' ד"ה לכרמלית אסור: 2) עיין במ"ב סימן שס"ה ס"ק כ"ז מש"כ בשם א"ר: 3) עיין בשו"ע סימן שמ"ה סעיף י' ובמ"ב שם:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ח' ובקונטרס אחרון אות א' מבואר דצריך ב' מחיצות ודלת מפסיק הפילוש, כהא"ר.

הס כרמלית אמרינן מגלח מין את מינו ונעור כמו שנתבאר סימן שמ"ה[א] (כט) וכן אם התקרה רחבה הרבה ואין לה מחיצות מן הצדדים (ל) דינה כרשות שלפניה (לא) * וכן (ו) בגגין שלנו * הבולטין לפני הבתים דינם (ז) כרשות שלפניהם (כנהות מרדכי פ"ק דשבת) *:

* (ע"ל סימן שמ"ה סעיף ז' ומה שנ"מ שם)

שמז על איזה הוצאה חייב מן התורה. ובו סעיף אחד:

א [א]מן התורה אינו חייב (א) אלא (ב) כשעוקר חפץ מרה"י והניחו בר"ה או איפכא* אבל פשט ידו

א פשוט גרים שבת במשנה וגמרא

באר היטב

יסיר תחלה המפתח ויתנהו לאינו יהודי או יטמינהו בפתח בתחתיתו או מצדיו. ובית שפתחו פתוח לכרמלית צריך ליזהר שלא יטלטל מן הבית ולחוץ רק עד שיעור שהפתח שוקף שם ותו לא דשמא אין בחלק החיצון ד' והוי כרמלית ומטלטל מרה"י לכרמלית ורחוי לאותו קהל שיעשו לפני הפתח איזה חדר שהוא רה"י ובית האינו יהודי המפתח לשם ושוב אין חשש. ומשמע במרדכי שיש היתר להבית ע"י תינוק המפתח כמו ע"י אינו יהודי כיון דאין לנו ר"ה אלא כרמלית שהוא מדרבנן עכ"ל: (ו) בגגין. כאן מבואר הספק שמסתפקין בו הרבה בענין הבית שיש לפניו לצד הרחוב גג בולט לרחוב ובנוי תחתיו

משנה ברורה

וכן צריך ליזהר שלא יטלטל מן הבית ולחוץ כשהוא פתוח לכרמלית רק עד שיעור שהלת שוקף שם ותו לא דשמא אין בחלק החיצון של האיסקופה שמחוץ לדלת ד"ט והוי כרמלית ומטלטל מרה"י לכרמלית (ט"ז): (כט) וכן אם התקרה. כענין שנאמר בגגין שלפני החנויות שמוציאין הקורות לחוץ ומחפין עליהם בגסרים: (ל) דינה כרשות שלפניה. וע"כ אסור להכניס ממנה לפנים כיון שאין לה מחיצות ולענין להוציא לחוץ אם היה בצדה כרמלית מותר ואם היה ר"ה בצדה אסור להוציא (יג) דכיון שמקורה יש עליה[א] דין כרמלית וכ"ל בסימן שמ"ה סי"ד: (לא) וכן בגגין וכו'. כתב הט"ז בכאן מבואר הספק שמסתפקין בו הרבה אנשים בענין הבית שיש לפניו לצד הרחוב גג בולט לרחוב שקורין בל"א פי"ר ליב"ן מה דינם אם יוכל לטלטל לשם מן הבית והרבה טועים לומר תקרה הבולט לרחוב יורד ושותם והוי כאלו בנוי עד למטה בארץ ומכאן משמע להדיא דדרך שתחת הגג כרשות שלפניהם ע"ש וכ"כ כל האחרונים. ומה תיקונם אשם יש לבליטת הגג (יד) עמודים לצד הרחוב יעמיד (טו) מכוון כנגדם גם קנים לצד הבתים ויהיה להגג שעליהם דין *צורת הפתח ונמצא שיש צורת הפתח מכל הג' צדדים ואם הם של בתים רבים שעומדים (טז) זה אצל זה א"צ לעשות לכל בית ובית אלא יעשה תיקון זה בשני בתים שעומדים בסוף מקצה מזה ומקצה מזה אך צריכין לעבוד עירובי חצירות ואז מותר להכניס ולהוציא מן הבתים לתחת הגגין וכן להיפך [אחרונים] ובכל גוונא אסור להוציא ולהכניס (יז) מן הר"ר תחת הגגין וכן להיפך [ח"א] והיינו כשהיה רחב הבליטה ארבעה טפחים לאז יש על שטח שתחתיה שם כרמלית ועיין בח"א בכלל נ"ג סעיף י"ד מה שכתב עוד לענין הגאנקע"ש שסמוכים לבתי האושפיזא והגג נשען על העמודים:

א (א) אלא וכו'. זהה נקרא מלאכה שלמה שעקר החפץ מרשות זה והניח ברשות אחר אבל אם אינו עושה אלא חצי מלאכה או שנעשית המלאכה שלימה ע"י שניים זהה עוקר וזה מניח פטורים שכן דרשו רז"ל מקראי בפ"ק דשבת מדכתיב גבי חיוב חטאת מעם הארץ בעשותה העושה את כולה חייב חטאת ואם העושה את מקצתה יחיד ועשה אותה חייב שנים ועשו אותה פטורים ומ"מ מדרבנן אסור (ב) שמא יבוא כל אחד ואחד לעשות מלאכה שלמה: (ב) כשעוקר החפץ מרה"י. דע דשם עקירה לאו דוקא כשעוקר החפץ מע"ג קרקע ממש אלא אפילו אם היה החפץ מונח בצדדיו (ג) שלבוש בהן מע"ש ונטלו משם ופשט ידו לחוץ והניחו בר"ה ג"כ חייב דמה שהיה מונח מתחלה בכיסו חשוב כמונח ע"ג קרקע דבגדים שהוא לבוש בהן בטלין[1] לגבי גופו והנחת הגוף כהנחת חפץ דמיא וממילא כשנטלו משם חשוב עקירה. וכן כשהיה החפץ מונח בידו ברה"י מע"ש (ג) ופשט ידו לחוץ והניחו שם ג"כ חייב דמה שהיה מונח מתחלה בידו חשוב כמונח[2] ע"ג קרקע דידו וגופו דבר אחד הוא וכן בכל זה לענין הנחה וכמו שיבואר לקמיה: ונטלו

באור הלכה

* וכן בגגין שלנו וכו'. כתב הגר"א דבגגין שלנו שהם משופעים אפילו יש מחיצות מן הצדדים ג"כ לא מהני שיהא מותר להכניס משם לפנים ואפילו אם המחיצות רחבות ד' ל"א פי תקרה יורד וסותם כיון שמשופע וכמבואר בסימן שם"א ס"ב וא"כ אין כאן אלא שלש מחיצות דהוי כרמלית ועיין בסימן שם"ב[3] הנ"ל מה שכתבנו שם: * הבולטין לפני הבתים. עיין בס"ב מה שכתבנו בשם האחרונים מיקון לענין זה שיעשה צורת הפתח מכל הג' צדדים ואף דהט"ז בסימן שם"ה כתב דאפילו צורת הפתח לא מהני בזה משום דחשש לדעת הרמב"ם המובא בסימן שם"ב ס"י כל האחרונים [הש"ר בשם המ"ע ותו"ש והגר"ז והח"א] העתיקו לדינא להקל בהא"א והבית מאיר כתב דאף לדעת הרמב"ם יש להקל בזה ע"ש טעמו ובפרט לפי מה שכתבנו בסימן שם"ב ס"י בס"ב דעד עשר אמות אין להחמיר בפריץ מרובה על העומד ח"כ אותן צורות הפתח שמן הצדדים בודאי כמחיצות גמורות הם שאין רחבים כ"כ וא"כ יש ג' מחיצות שלימות ולא נשאר כ"א אותו הצד שלצד הרחוב ובצד אחד לבו"ע מהני צורת הפתח בכל גווני כמו שכתבנו שם . ודע דמה שלא העתקנו דברי מהרי"ל שהובא בח"א ומ"א משום* שכל האחרונים השיבו על דבריו כמו שהובא במחה"ש. וא"כ אם אין התקרה שבולט משופע אין צריך לשלשה צדדין לזה"פ ופני לשני צדדין ובשלשית יהיה ניתר ע"י פי תקרה:

(יג) הגר"א: (יד) וה"ה אם העמיד קנים: (טו) הגר"ז (טז) ולכאורה נראה דמה יש להזהר שלא יהיה בין בית לבית ג' טפחים : (יז) דאפילו* אם לא עשה תיקון עכ"פ הוא כרמלית מחמת שהוא מקורה: (א) רש"י: (ב) כן מוכח שבת י"א ע"ב וכ"כ האחרונים: (ג)כ"כ התוספות בשבת ג' ד"ה מ"ט וכן מוכח דעת הרמב"ם:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל שס"ה סעיף ד': ב) צ"ל שס"א:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב לקמן ס"ק ה': 2) עיין בשעה"צ לקמן אות ד':

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף י"ב כתב דאם התקרה פתוח לרה"ר, הוה רה"ר.

הלכות שבת סימן שמז

ב כ"כ התוס' והרא"ש מפני שמכשיל את מנהגו ג שם

לפנים וחפץ בידו (ג) ונטלו חבירו העומד בפנים או שפשט ידו (ה) * לחוץ וחפץ בידו ונטלו חבירו העומד בחוץ שזה עקר וזה הניח שניהם פטורים (ד)[2]אבל אסור לעשות כן (ג) מדרבנן ואם פשט ידו לפנים וחפץ בידו והניחו (ה) לתוך (ג) יד חבירו העומד בפנים או שפשט ידו לפנים ונטל חפץ מתוך יד חבירו העומד בפנים (ו) והוציאו לחוץ שנמצא שהעומד בחוץ לבדו עקר והניח הוא חייב וחבירו (ז) פטור אבל (ד) אסור [1]ואפילו אם העומד בחוץ הוא א"י אסור מפני שהוא כנותנו על מנת להוציא והוא הדין להוציא ידו לחוץ (ח) והניחו ביד (ה) חבירו העומד בחוץ

באר היטב

כלחוץ אף שאין מורין כן מ"מ אין צריך למחות עש"ם מ"ע ק"ב: (ה) לחוץ. ואם היתה ידו למטה מג' הוה כאילו היתה בארץ ו"ל

דידו בתר גופו גריר עי' במ"מ פרק י"ג: (ג) מדרבנן. אבל מכרמלית לר"ה מותר דלא גזרינן גזירה עבודת הגרגשוני פי' ק"ד. והיד אהרן חולק עליו ע"ש ועי' מ"ש בפי' רש"ו ס"ז: (ג) יד חבירו. דידו של אדם משובה כד' על ד': (ד) אסור. לא משום איסור שבת אלא שמכשיל את חבירו וגורם לו להוציא חפץ וקעבר משום לפני עור לא חתן מכשול. ואם הוא מונח באופן שאם אפי' לא היה בידו יכול ליטלו לא עבר אלפני עור ומ"מ איסורא דרבנן איכא דאפי' קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין להפריש כ"ש גדול שלא יסייע לו הרא"ש. וי"ל דלאיסו יהודי ליכא איסור לסייע במידי דאסור לו כמו אבר מן החי אם לא דקאי בענין שאינו יכול ליטלו וכן איתא בהדיא בע"ג דף ו' וכ"כ הר"ן וכ"כ התוס' בקדושין דף נ"ו ע"ש. וכתבו התוס' שם דאסור להושיט לומרים דבר איסור. ואסור להשאיל לאדם כלי מלאכה אם הוא חשוד לעשות מלאכה בשבת אם לא שיעשה בה מלאכה היתר ודוקא בדבר המצוי אבל אם המלאכה היתר אין מצוי לעשות אין חולין בה אם לא מפני דרכי שלום (מ"מ) עוד כתב דלעובד כוכבים ליכא איסור לסייע במידי דאסור לו כמו אבר מן החי לרוב הפוסקים אם לא דקאי בענין שאינו יכול ליטלו דשם שייך לפני עור אבל אם יש לו אבר מן החי משלו (י) או איכול לקנות במקום אחר ליכא איסורא ובביאור הגר"א יו"ד סימן קנ"א משמע דס"ל להלכה דאפילו היכא דיכול לקנות במקום אחר ג"כ אסור ע"ש וכן פסק בפתחי תשובה שם בשם שו"ת אמונת שמואל וכן מלבד בגרבי יוסף שם. דרך ארץ לומר לאדם שפוסק[א] במלאכה אלא מלאכתך שבת דף פ"ט ואפי' לאינו יהודי אבל מי שעוסק במלאכת איסור אסור לומר לו כך גיטין ספ"ה: (ה) חבירו. ואם יד חבירו למעלה מי' פטור דמקום פטור הוא ויש חולקין. הזורק ונעקר חבירו ממקומו וקבלו ה"ז פסק אם חייב שם אין ההנחה גמורה עד שיוח במקום שהיה לנוח בשעת עקירה. הזורק מר"ה לר"ה ורה"י בחמצא או מרה"י לרה"י ור"ה בחמצא פטור ואם הלך המפץ ב' אמות בר"ה זה וב' אמות בר"ה זה חייב פשט ידו לפנים ונטל מים מעל גומא חייב שהמים כגוף אחד הם ואם נטל פירות או שמן מעל גבי המים פטור שהרי לא עקר מעל גבי מקום ד' אלא נחו על הארץ. וכתב רמ"מ כשאלמים לאיסו יהודי להביא שכר מחוץ לא שיש לתלות שיעשה בה מלאכת היתר ודוקא בדבר המצוי אסור אבל בדבר שאינו מצוי אסור אם לא מפני דרכי שלום ע' בגיטין דף ס"ל. ובע"ג דף נ"ה משמע ברש"י דאפי' באיסו יהודי אסור לסייעו בדבר שנלטוה ע"ש ועפי"ד סי' קנ"א סס"א ובש"ך שם. דרך ארץ לומר לאדם שעוסק במלאכה אלא מלאכתך שבת דף פ"ט ואפי' לאינו יהודי אבל מי שעוסק במלאכת איסור אסור לומר לו כך גיטין ספ"ה: (ה) חבירו. ואם יד חבירו למעלה מי' פטור דמקום פטור הוא ויש חולקין. הזורק ונעקר חבירו ממקומו וקבלו הרא"ש פטורין הראשון משום דלא אתעביד הנחה מכחו שהשני חטפו באמצע הליכתו והשני משום דלא עשה רק הנחה ואם רק הוא עצמו וקבלו ה"ז פסק אם חייב אף דעשה גם ההנחה בעצמו אפשר שאין ההנחה גמורה

באר הלכה

*לחוץ וחפץ בידו וכו'. ואם היתה ידו למטה מגלגה הוי כאלו היתה בארץ וחייב לדעת הרמב"ם והמאור וי"א דכיון שגופו בר"ה" ידו בתר גופו גריר ולא חשיבא הנחה כ"ז שלא הניח החפץ בארץ עיין במ"מ פי"ג בשם הר"מ וכ"א בחידושי הר"ן:

משנה ברורה

(ג) ונטלו חבירו וכו'. כ"ל שלא נתן המכנים לתוך ידו אלא הוא לקח ממנו דנמצא שעשה הראשון רק עקירה לבד וההנחה עשה השני ואפילו לא הניחו ע"ג קרקע אלא השאירו בידו (ד) הנחה חשיבא: (ד) אבל אסור. המעשה כנ"ל וה"ה (ה) אם עשה אדם אחד רק עקירה או הנחה לבד ג"כ אסור מדרבנן: (ה) לתוך יד חבירו. ואע"ג דקי"ל דבין עקירה ובין הנחה צריך שיהיה מקום שהוא ד' על ד' טפחים (ו) ידו של אדם משובה כד' על ד' י: (ו) והוציא לחוץ. ואפילו (ז) אם לא הניחו באדם הומיל והוא בידו הרי הוא כמונח בארץ וכנ"ל: (ז) פטור אבל אסור. לא משום איסור שבת אלא שמכשיל את חבירו וגורם לו להוציא חפץ או להכניסו ויש בזה איסור תורה משום לפני עור ואם הוא מונח באופן שאם אפילו לא היה בידו היה יכול ליטלו דלא קעבר אלפני עור (ח) מ"מ איסור דרבנן איכא דאפילו קטן אוכל נבלות ב"ד מצווין להפריש (ט) כ"ש גדול שלא יסייע לו ולמומר לעבודת כוכבים אסור להושיט ג"כ דבר איסור כמו לשאר ישראל. ואסור להשאיל לאדם כלי מלאכה אם הוא חשוד לעשות בהם מלאכה בשבת אם לא שיש לתלות שיעשה בה מלאכת היתר ודוקא בדבר המצוי אבל אם המלאכת היתר אין מצוי לעשות אין חולין בה אם לא מפני דרכי שלום (מ"מ) עוד כתב דלעובד כוכבים ליכא איסור לסייע במידי דאסור לו כמו אבר מן החי לרוב הפוסקים אם לא דקאי בענין שאינו יכול ליטלו דשם שייך לפני עור אבל אם יש לו אבר מן החי משלו (י) או איכול לקנות במקום אחר ליכא איסורא ובביאור הגר"א יו"ד סימן קנ"א משמע דס"ל להלכה דאפילו היכא דיכול לקנות במקום אחר ג"כ אסור ע"ש וכן פסק בפתחי תשובה שם בשם שו"ת אמונת שמואל וכן מלבד בגרבי יוסף שם. דרך ארץ לומר לאדם שפוסק[א] במלאכה אלא מלאכתך ואפילו לעו"ג אבל מי שעוסק במלאכת איסור אסור לומר לו כך: (ח) והניחו ביד חבירו. (יא) ואם יד חבירו למעלה מי"ד[א]פטור דמקום פטור הוא ויש חולקין. הזורק (יב) ונעקר חבירו ממקומו וקבלו שניהן פטורין הראשון משום דלא אתעביד הנחה מכחו שהשני חטפו באמצע הליכתו והשני משום דלא עשה רק הנחה ואם רק הוא עצמו וקבלו ה"ז פסק אם חייב אף דעשה גם ההנחה בעצמו אפשר שאין ההנחה גמורה

שער הציון

(ד) כ"כ המ"א בשם הרמב"ם בפק"ג וכן מוכח מהתוספות ור"ל דכיון שידו אגל גופו ברשות אחד הוי הנחת ידו כהנחת כל הגוף והנחת הגוף כהנחת חפץ דמיא: (ה) כן מוכח בגמרא ג' ע"ב וכדלקמיה בסימן שמ"ח: (ו) גמרא: (ז) רמב"ם ותוספות: (ח) הרא"ש ולכאורה מש"כ דרבנן לאו דוקא הוא לפי מה דאיתא בברכות דף י"ט ע"ב הרואה לחבירו שהוא לבוש כלאים [לפי גרסת הרמב"ם ופסק השו"ע יו"ד ש"ג] דצריך לפשוט אפילו בשוק ומשמע שם בגמרא דלאו מקנאה דרבנן בעלמא הוא וא"כ ה"ה בענינו הלא מחוייב למחות בידו מן התורה כדי להפריש מאיסור ואיך ס"ד שכשמזמין לו בעה"ב את החפץ להעני איקה מידו וע"ז הוא מחלל שבת במלאכה דאורייתא לא יהא על הבעה"ב רק איסור דרבנן ומהי דלאו דלפני עור לא שייך בזה כיון שיכול העני ליטלו בעצמו עכ"פ הלא מן התורה מחוייב למנעו מאיסורא ונראה לי"ש דהיכא אמרינן לענין כלאים דמחוייב למנעו היכא שיש בידו למנעו ע"י פשיעה וכה"ג אבל באין בידו למנעו לית בזה חיוב מן התורה והכא מיירי דאינו יכול למנעו מליטול וקמ"ל הרא"ש דאפ"ה איסור דרבנן יש היכא שהוא עוקר מידו שהוא בכלל מסייע ידי עוברי עבירה: (ט) הרא"ש ותוספות פ"ק דשבת ועיין בש"ך יו"ד קנ"א ובמ"א שמוכח מדברי שניהם דמשראל בדאי אסור מדרבנן בכל גווני: (י) מדהביא המ"א ראיה מתוספות קדושין עי"ש: (יא) מ"א בשם המ"מ: (יב) גמרא עד סוף המאמר:

הגהות ותיקונים: א) שעוסק:

ליקוטי דברי הרב א) ראה מה שהאריך בזה בשו"ע הרב סעיף ו' בביאור שתי הדעות, ובאופנים נוספים בענינים אלו.

הלכות שבת סימן שמז שמח

(ט) או שנטל מיד חבירו העומד בחוץ והכניס בפנים שהעומד בפנים חייב שהוא עקר והניח והעומד בחוץ פטור אבל אסור:

שמח דין המושיט מרשות לרשות. ובו סעיף אחד:

א [א] היה עומד ברה"י והוציא ידו מלאה פירות לר"ה (א) * [ב] בתוך עשרה (ב) בשוגג מותר להחזירה (ג) לאותו חצר ואסור * להושיטה (ד) לחצר אחרת ואם (ה) במזיד אסור אפילו להחזירה לאותו חצר * [ג] וי"א דה"מ (ו) כשהוציאה מבע"י אבל אם הוציאה משחשיכה מותר (ז) להחזירה שמא ישליכם מידו ויבא לידי (ח) חיוב חטאת [ד] בד"א כשהוציאה לר"ה (ט) אבל אם הוציאה לכרמלית (י) בכל גוונא מותר להחזירה:

א שנת ג' ב ממשמעות הגמ' וכ"כ ה"ה בפי"ג ג הר"ן בשם המוס' וה"ה בשם הרמב"ן והרשב"א ד כ"י

באר היטב

לעירוב שיקח המיט יהודי הכלי מעל השלחן ולא יתן הישראל שלא יעשה עקירה ועמ"א בסי' ש"ז סי"ד ס"ק כ' מש"ש:

(א) חיוב. כלומר איסור חטאת דמיוב ליכא אא"כ תחלתו וסופו

משנה ברורה

גמורה עד שיעור במקום שהיה לנוח בשעת עקירה. הזורק מר"ה לר"ה ורה"י בתחלתו או מרה"י לרה"י ור"ה בתחלתו פטור ואם הלך החפץ שתי אמות בר"ה זה ושתי אמות בר"ה שמעבר השני ה"ז חייב שהרשויות מתערפות. המושיט מרה"י לרה"י דרך ר"ה בדיוטא אחד [ר"ל ששני רה"י עומדים בצד אחד לאורך ר"ה ור"ה מפסיק בין שני רשות היחיד] אפילו למעלה מיו"ד שהוא מקום פטור חייב בשני דיוטות [דהיינו ששני רה"י עומדים זה כנגד זה] פטור והיינו אפילו למטה מיו"ד ע"ש בגמ' הטעם פשט ידו לפנים ונטל מים מעל גומא והוציאו לאוץ חייב שהמים כגוף אחד הן ומונחים על הארץ וכשלוקח מהן מעט שעוקר מן הקרקע אבל אם נטל מים מע"ג המים פטור שמה שהיו מונחין ע"ג המים לא הוי הנחה וממילא כשעקרן מעל המים לא מקרי עקירה: (ט) או שנטל וכו'. ואפילו אם העומד בפנים היה נכרי ג"כ העומד בחוץ יש איסור

עלי שיאמרו שהוא נותן לו ע"מ להכניס:

א (א) בתוך עשרה. דלמעלה מעשרה בר"ה הוא מקום פטור כדלעיל בסימן שמ"ה סי"ב (א) ואפילו אם הוציא במזיד מותר להחזירה: (ב) בשוגג מותר וכו'. אף דעבד איסורא שעשה עקירה ברה"י כדי להוציא לר"ה אפ"ה לא קנסוהו רבנן כיון דבשוגג עשה: (ג) לאותו חצר. כדי שלא יתקיים מחשבתו שחשב לפנותו משם: (ד) לחצר אחרת. ואפילו (ב) נתכוין מתחלה להוציאה לר"ה ג"כ אסור להושיטה לחצר אחרת דעכ"פ נתקיים מחשבתו שחשב לפנותו מתחילו וחייבין דלמא זמנא אחריתא שדי להו לר"ה (ג)[א] וי"א דדוקא כשהיתה כונתו מתחלה לפנותו לאותו חצר אז אסור דנתקיים מחשבתו לגמרי אבל אם כונתו להוציאה לר"ה מותר לפנות לחצר. וכ"ז כשאותו החצר לא היה בדיוטא אחת [בשורה אחת] עם זה החצר אלא זה כנגד זה (ד) אבל אם היה בדיוטא אחת והר"ה נמשכת גם בין החצרות הלא יש בזה איסור דאורייתא להושיט מזו לזו ואפילו הם למעלה מעשרה וכמש"כ לעיל בסוף סימן שמ"ז: (ה) במזיד אסור. דקנסוהו רבנן משום דעבד איסורא אלא יאחז בידו עד שתשיבה: (ו) כשהוציאה מבעוד יום. אז קנסוהו רבנן על שהשהה את ידו במזיד בחוץ ר"ה עד שתחשך: (ז) להחזירה. ר"ל (ה) לאותו חצר: (ח) חיוב חטאת. המי ליגנא לאו דוקא דהא במזיד מיירי אלא ר"ל (ו) שמא ישכח וישליך מידו ויבוא לידי מלאכה שיש בה חיוב חטאת (ז) להעושים בשגגה משא"כ כשהוציאה מבע"י אפי' אם ישליך בצוף לא יהיה רק איסורא בעלמא דהא לא עשה עקירה בשבת (ח)[ב] ועיין בא"ר שמצדד להקל בהי"א שכן דעת הרבה ראשונים: (ט) אבל לכרמלית. שאינו אלא שבות דרבנן אפילו אם היה משליך אותם שם להדיא לא אסרו דהוי כעין גזירה לגזירה: (י) בכל גווני. פי' בין בשוגג (ט)[ג] בין במזיד ודוקא לאותו חצר מותר להחזיר (י)[ד] אבל לא לחצר אחרת והגר"א

שגגה. המפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך והוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך. היה קנה בידו והגביה הקנה האחת והקנה השני מונח בארץ ומזר והגביה הקנה השני אפי' כל היום כולו

באור הלכה

* בתוך עשרה. עיין מ"ב מש"כ לענין למעלה מעשרה והנה בתוספת שבת ג' ע"ב ד"ה כאן כתב דאפילו לכתחלה מותר להוציא למעלה מעשרה אבל הרשב"א בחידושיו דחה דברייהם ומסיק דלכתחלה אסור דלמא אתי לאפוקי למטה מעשרה וכ"כ בשם רבו לאיסור וכ"כ המאירי ועיין בפמ"ג שמצדד ג"כ בשם רש"י להתמיר בזה ולפלא שלא הביא דברי הרשב"א: * להושיטה לחצר אחרת. ואפילו אם אותו החצר הוא שלו או שעירבו יחד [אחרוים] וע' באחרוים דלאו דוקא הושטה דיש בזה לפעמים איסור דאורייתא כגון בדיוטא א' דה"ל זריקה אסור: * וי"א דה"מ כשהוציאה מבע"י וכו'. הנה דעה הראשונה היא דעת רש"י ובע"י הביא בשם הר"ן שדעת הרי"ף ג"כ כדעת רש"י וממילא דברי הרמב"ם שפתם דבריו ג"כ כדברי הרי"ף ממילא יתפרש גמי כדברי הרי"ף וכדעת רש"י ודלא כהרא"ש שמצדד לומר דהרי"ף יסבור כדעת התוס' ולכן פתם בשו"ע דעה הראשונה בתחלה ובאמת מוכח גם בחידושי הרשב"א שמפרש דעת הרמב"ם כמו שהבין הב"י וגם דעת המאירי כדעה הראשונה ומ"מ דעת היש אומרים היא ג"כ דעת הרבה ראשונים כמו שכתב בא"ר. ויש לעיין לדעה הראשונה אם הוציאה מבע"י במזיד אם קנסינן ליה שלא יחזיר לבאורה לכאורה מתבאר לומר דלדידהו גם למתקנת הסוגיא לא קנסו כ"א כשהוציאה במזיד משהשיבה דעבד איסורא בתחלת פעולתו וכמו שמתלק הסוגיא בתחלה בין מבע"י לחשיבה אמנם בר"ן כתב לדעת רש"י [דהיא דעה הראשונה] דאין חילוק בין מבע"י למשהשיבה וכן מוכח מעובדת הקודש דהרשב"א אליבא דעת רש"י וכן משמע קצת מהגר"א והטעם נראה דסברתן דבתחלת הסוגיא איירי רק לענין שוגג אבל במזיד אף מבע"י אסור ובמאירי מצאתי שדעתו כמו שכתבנו וז"ל דאם הוציאה מבע"י אף במזיד מותר להחזירו אבל אין מזיד שמבע"י חמור משגגת שבת עכ"ל וז"ל הואיל ולפי המסקנא מיקל הגמרא בשוגג

(ט) פמ"ג ולענין חצר אחרת איתא בא"ר בשם הרשב"א בעה"ק לאיסור והפמ"ג כתב להקל בחצר אחרת וי"ע למה דהא במושיט קי"ל דאפילו למעלה מעשרה בדיוטא אחת חייב ומה כנגד זה פטור[ד] אבל אסור ואולי דכונתו בזורק אבל מדברי הרשב"א שכתב הטעם כדי שלא תעשה מחשבתו מוכח דאסור בכל גווני: (כ) א"ר בשם רש"י וא"ר וכ"כ במאירי: (ג) מ"א בשם הרמב"ם וכ"מ בפיר"ח: (ד) מ"א: (ה) אחרוים בשם הרשב"א וא"ר: (ו) פמ"ג: (ז) אבל מה לית בה חיוב חטאת דהא בענין שיהיה תחלתו וסופו שגגה והכא עשה תחלתו במזיד [מ"א]: (ח) וכ"כ בח"א ומסיים דאם הוא סמוך לחשיכה כמ"ש במזיד קנסינן ליה: (ט) א"ר וחמ"מ וצא"ל וח"א דלא כמ"א: (י) א"ר דלא כמ"א ומוכיח מהרשב"א וכן מהשו"ע מדכ' להחזירה:

שער הציון

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ב' משמע כשיטה הראשונה. ב) ובשו"ע הרב סעיף א' ובקונטרס אחרון אות א' כתב כדעה הראשונה להחמיר. ג) ובשו"ע הרב סעיף א' כתב שגם בכרמלית אסור להחזיראה אם הוציאה במזיד, אבל זה בסוגריים, אבל בסוף הסעיף כתב בלי סוגריים. ד) ובשו"ע הרב סעיף ג' מתיר בכרמלית אפילו לחצר אחרת. ה) ובשו"ע הרב סימן שמ"ז סעיף י' פסק דבזה כנגד זה מותר לכתחילה.

הלכות שבת סימן שמט

שמט דין ארבע אמות ברשות הרבים. ובו ה׳ סעיפים:

א(א) [א]כל אדם יש לו (ת) (ב) ד״א בר״ה שיכול לטלטל בהם [ב]ומודדים לו (ג) (ג) באמה שלו ואם (ד) אמתו (ג) קטנה נותנים לו ד״א בינוניות של כל אדם שכל אחת מהן ששה טפחים (וע״ל (ה) סי׳ של״ו): **ב** [ג]ד״א שאמרו (ו) * הן ואלכסונן שנמצא שהם חמש אמות ושלשה חומשים (ז) [ד]ויש מי שאומר (ח) * שמד׳ אמות עד חמש ושלשה חומשים (ט) פטור אבל אסור: **ג** (י) [ה]מותר לו לאדם לעקור חפץ מר״ה * וליתנו (ד) לחבירו שאצלו בתוך ארבע אמותיו * וחבירו [ו]לחבירו שאצלו אע״פ

א פשוט בעירובין מ״ח ב סס מסקנת הגמרא ג סס נ״ל וכפירוש רש״י וכ״כ הסוס׳ והרא״ש סס כסס ר״ת ורמב״ם בפי״ב ד הי״ה כסס הראב״ד ה משנה סס נ״ה וכו׳ יהודה רמב״ם בפי״ג מה״ש ו ה״ה כסס הראב״ד והרא״ה וכ״כ הרא״ש כסמו

באר היטב

פטור שהרי לא עקר החפץ כולו מן הארץ ואם משך החפץ וגררו על הארץ מתחלת ד׳ אמות לסוף ד׳ חייב שהמגלגל עוקר הוא מ״מ: (ת) ד״א. מלומלמות גופו ג׳ אמות ואמה כדי לפשוט בו ידיו ורגליו

באור הלכה

אף משהסכה לאוי שנקיל מבע״י אף במזיד:

* הן ואלכסונן. עיין במ״ב מש״כ דאפילו אם עלטל לריעה העולם נמי דינא הכי כן הוא דעת ר״ת ופסק המחבר כוותי׳ ואף לדעת הרשב״ם יש נ״מ מה וכן משמע בתוספות ורא״ש שמפקפקים על דברי ר״ת מ״מ פסק המחבר כוותיה ולא חילק מה שכן הוא ג״כ דעת הרמב״ם ורש״י ורשב״א וריטב״א: * שמד׳ אמות עד וכו׳. הנה המעיין בלשון הרמב״ם שממנו מקור דין זה משמע דארבע אמות בשוה מוהר לכתחלה וי״ע בטעמו אי

גזר שלא באלכסון אטו אלכסון גם בד׳ אמות היה לנו לאסור:

* וליתנו לחבירו שאצלו וכו׳. עיין במ״ב מש״כ בסס הט״ז שדעה: שאסור להוליא ס״מ מרה״ר לכרמלית אפילו ע״י עכו״ם דהוי מלוה הבאה בעברה וקשיא דהא הוי שבת דשבת לצורך מלוה וגרמה דהט״ז אזיל לשיטתו דס״ל בסימן ש״ז סוף סק״ד דלא התירו ע״י עכו״ם רק להבית דרך חצר שלא עירבו אבל לא דרך כרמלית דאתי לאתלופי בר״ה ע״ש אבל לפי מה שכתב מ״ר סס בסס כמה פוסקים דמותר אף בכרמלית [והעתקתיהו סס בבה״ל עי״ש] ממילא מותר אף כה: * וחבירו לחבירו שאצלו. מלשון זה משמע דדוקא ע״י הרבה בני אדם שכל אחד מוליך פחות מד״א ובפמ״ג סימן רס״ו משמע דס״ל דאפילו ע״י שני בני אדם נמי שרי [דהיינו שאחד מוליך מתחלה פחות מד״א ונותנו לחבירו שיוליך גם הוא פחות מד״א ואח״כ לוקחו ממנו ומוליך עוד פחות מד״א ונותנו לחברו ומחר עוד חלילה]

עב״י: (ב) באמה שלו. היינו הזרוע: (ג) קטנה. והוא גדול נמצא שלא יפפיקו לו ד׳ אמותיו: (ד) לחבירו. והיינו דוקא בתוך רשות הרבים או בתוך רה״י או בתוך כרמלית אבל להוליא מכרמלית

משנה ברורה

[א]והגר״א בביאורו מסיק לאיסור בכרמלית כמו בר״ה. המפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך עליהן והוליאן פטור מחטאת שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך ונמצא דלא עשה אלא הנחה ולית ביה רק איסורא בעלמא. היה קנה בידו והגביה קצת[א] האחד וקנה השני מונח בארץ ומזר והגביה הקנה השני אפילו כל היום כולו (יא) פטור כיון שלא עקר כל הקנה מהארץ ואם משך החפץ וגררו על הארץ

מתחלת ד׳ לסוף ד׳ חייב שהמגלגל עוקר הוא [גמרא]:

א (א) כל אדם יש לו וכו׳. הטעם (א) דכתיב שבו איש תחתיו

והכונה ישיבת כל איש ביום השבת יהיה כשיעור תחתיו דהיינו כשיעור אורך כל גופו ושיערו חז״ל לאורך האדם שהוא שיעור תחתיו הוי ג׳ אמות ועוד אמה (ב) כדי לפשוט ידיו ורגליו ובשיעור זה יכול אדם לטלטל חפצים מכאן לכאן: (ב) ארבע אמות. מלומלמות [מ״א] והיינו שימדוד אותן בלמלום ועיין בפמ״ג דארבע אמות שאמרו הן ואלכסונן: (ג) באמה שלו. דהיינו אם האיש הזה הוא אורך ביותר (ג) מודדין לו הד׳ אמות בזרוע שלו ונמצא שד׳ אמות שלו יהיו גדולין מד׳ אמות של שאר בני אדם: (ד) אמתו קטנה. ר״ל (ד) שגופו בינוני כשאר כל אדם וזרוע שלו קצרה משאר בני אדם ואם ימדדו ד׳ אמותיו בזרוע שלו יהיו קצרות לפי גודל גופו והתורה אמרה שבו איש תחתיו ע״כ נותנים לו ד״א בינוניות של כל אדם: (ה) סימן שצ״ו. ר״ל דשם בהג״ה מבואר לענין יולא חוץ לתחום דהארבע אמות מודדין מרווחות אבן בכאן לענין טלטול ד״א בר״ה (ה) יש להחמיר דוקא מלומלמות[ו] וכנ״ל בסק״ב: **ב** (ו) הן ואלכסונן. כלומר דשיעור ד׳ אמות הוא הס ואלכסונן שאינו חייב אלא אם טלטל כשיעור שעולה האלכסון של ד״א ולא מיבעיא אם טלטל לאלכסון העולם דאינו חייב בפחות משיעור אלכסון של ד״א אלא אפילו אם טלטל ברשות העולם ממזרח למערב או מצפון לדרום נמי אינו חייב בפחות מכשיעור אלכסון: (ז) ויש מי שאומר וכו׳. וכן (ו)[ד]הסכימו האחרונים: (ח) שמארבע אמות וכו׳. ובפחות מד״א גם לדעה זו מותר לכתחלה וכנ״ל בס״א: (ט) פטור אבל אסור. זו היא דעת הרמב״ם[ב] ועיין בביאור הגר״א שכתב דגם הרמב״ם מודה דהיכא שבירר לו ד״א לטלטל בהם ורוצה לטלטל באלכסונן של הד״א מותר לטלטל בהם אף שעולה עד ה׳ אמות וג׳ מומשין ולא קפליג על דעה ראשונה רק ברוצה לטלטל במישור ולא באלכסון או שלא ייחד לו מתחלה הד״א לטלטל בהם לדידיה אין לו בכל זה היתר הטלטול רק עד ארבע אמות בלא אלכסון ודע דמה דקי״ל לאם העביר חפץ בר״ה ד״א הן ואלכסונן חייב דוקא כשהיה שיעור זה בין מקום עקירת החפץ להנחתו דהיינו שהניח החפץ מחוץ לשיעור זה אבל אם היה מקום הנחת החפץ בתוך שיעור זה ואפילו רק מקצתו של החפץ פטור דהרי לא העביר החפץ ד״א הן ואלכסונן בשלימות כן מוכח מרמב״ם פי״ב הלכה י״ט עי״ש: **ג** (י) מותר וכו׳. דאע״ג דלקמן ס״ה איתא דאדם אחד אסור להוליך חפץ פחות מד״א דשמא יעבירנו

שער הציון

(יא) אבל אסור מדרבנן: (א) גמרא: (ב) זה הטעם נאמר בגמרא אלינא דר״מ ועיין בב״י דלפיכך פסק הרמב״ם כוותיה משום מאי דפסקינן בעירובין ג׳ ע״ב דצריך למדוד בעצמו לומרא: (ג) גמרא ועיין בפמ״ג שכתב דהוו רק כשאינו מעביר בבת אחת אבל כשמעביר בבת אחת נחשב *אמריד השיעור די אמות של אדם ביטוי אפילו לאדם שהוא אורך ולענ״ד נ״ע בדבר דהרי ר״י זכר בדבריו הטעם כדי שיקח חפץ מתחת מרגלותיו ומניח אחת מרגלותיו וא״כ לפי מסקנת הגמרא דלאיש אורך ביותר באמות שלו משערינן כדי שיתקיים בכל אדם הקרא דשבו איש תחתיו א״כ ממילא מוכח דמותר לו לטלטל בבת אחת אף שהוא הרבה יותר מד׳ אמות ביטוית ואף ר״מ לא פליג עליה מה [אף דהוא אמר טעם אחר] ולית ביניהו אלא אי רוחבות או מלומלמות כדאיתא בגמרא וע״ע: (ד) כן פירש רש״י וכן איתא בפירו״ש וכ״כ רי״ו ומשמע דאם היה נגע גם בגופו בדיה משערינן הד׳ אמותיו אף דבפוסקים מבואר בי אדם ובי״ב הגר״ז ועיין בפמ״ג מה: (ה) א״ר: (ו) בית אדם ונאמלת בני ואי״ר:

הגהות ותיקונים: א) קצה:

הארות והשגות: 1) עיין בשעה״צ סימן שצ״ו אות ג׳:

תיקוני דברי חרב א) ובשו״ע הרב סעיף ג׳ כתב כהמחבר. ב) ובשו״ע הרב סעיף ב׳ מביא שיטת היש אומרים, אבל לא מביא פירוש הגר״א. ג) ובשו״ע הרב סעיף ה׳ כתב דיש לחוש לדברי האומר.

הלכות שבת סימן שמט

שהחפץ הולך כמה מילין ברשות הרבים (יא) ובלבד שלא יוציאנו חוץ (ה) מתחום שלו (יב) [ז]ויש מי שאוסר (יג) (וע"ל סי' ש"ל סעיף מ"ב): ד (יד) [ח]היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה כגון שיש ביניהם ו' אמות מביאין ואוכלין באמצע ובלבד שלא יוציא כל אחד מתוך שלו לתוך של חבירו היו שלשה (טו) והאמצעי מובלע ביניהם כגון שבין שנים החיצונים שמנה אמות האמצעי מותר עם כל אחד מהחיצונים במה שארבע אמותיו מובלעים בתוך שלו ושנים החיצונים אסורים זה עם זה: ה (טז) [ט]אסור (ו) להוליך חפץ (יז) פחות פחות מארבע אמות

ז הרי"ף לדעת הרא"ה והרא"ש שם בפי"ב בשם הרמב"ן ח משנה שם מ"ה ם רי"ש בס"ו בשם מר שר שלום והכלבו מהא דקתן בר"ה שבת מ"ב ומהא דגרשו פלה שם קנ"ג

באר היטב

לרה"י או מרה"י לכרמלית ודאי דאסור יד אהרן וכ"כ הט"ז וז"ל ופשוט שזה אינו מועיל אלא לענין טלטול חוץ לד"א בר"ה או בכרמלית אבל להוציא מרה"י לכרמלית ודאי אסור וע"כ קראתי תגר על מה שראיתי באיזה קהלות בשבת שנותנין ס"ת לנהכ"נ והולכין דרך הרחוב שהיא עכ"פ כרמלית ונושאין אותה ע"י הושטה מאחד לחבירו בפחות מד"א ועושין איסור במה שמוליאין אותה מן הבית לרחוב דלזה לא מהני הושטה וע"י אינו יהודי ודאי אסור להוציאה מן הבית וה"ל מצוה הבאה בעבירה לפי דעתי. וכשנושאין בשבת תיוק לימול יש להתיר שיוציא אינו יהודי התיוק מן הבית דלא להוציא מרה"י לכרמלית ואח"כ יטלטלהו ישראל בפחות פחות מד"א וכן כשיכניסוהו לנהכ"נ צריך שיכניסו אינו יהודי דהוה מכנים מכרמלית לרה"י כל

משנה ברורה

יעבירנו ד"א בבת אחת הכא כיון שהוא ע"י הרבה בני אדם שכ"א אינו מוליך כ"א פחות מד"א אף דע"י כולם נתבטל החפץ שבת רב לית לן בה: (יא) ובלבד שלא יוציאנו וכו'. פירוש לא יוציא את החפץ שיש לו בעלים מתחום שלו ממקום שקנה שביתה דהיינו במקום שבעליו קנו שביתה שם (ז) וא"כ מאה מילין לאו דוקא קאמר או דמיירי בחפצי הפקר שאין להם בעלים וקי"ל דלא קנו שביתה ולכן יכול להוליכן כמה דבעי (מ) וכתבו האחרונים דבעי שלא יתכוין שום אדם לזכות בהן בהגבהתן דאי נתכוין לזכות בהן הרי הוא רק כרגלי הזוכה: (יב) ויש מי שאוסר. ולדעה זו (ע) אף במקום שהתירו לטלטל פחות מד"א כגון מי שהחשיך לו בדרך המוזכר בסי' רס"ו ס"ט[א] או במולא תפילין המוזכר בסימן ש"א סמ"ב ע"י כמה אנשים אסור דגרע (י) משום דאיכא זילותא דשבת: (יג) וע"ל סימן ש"א. ר"ל (יא) דשם סתם המחבר כדעה הראשונה להקל (יב)[א] ומ"מ נדבר הרשות טוב לחוש לדעת האוסרים. ודע דמה שהתיר המחבר ההולכה ע"י הרבה בני אדם אינו מועיל כ"א לענין ההולכה בר"ה או בכרמלית אבל לא להוציא מרה"י לכרמלית (יג) וע"כ לא יפה עושין איזה קהלות בשבת שנותנים ס"ת לנהכ"נ והולכין דרך הרחוב שהיא עכ"פ כרמלית ע"י הושטה מאחד לחבירו בפחות מד"א (יד) ועושין איסור במה שמוליאין מן הבית לרחוב דלזה לא מהני הושטה ועיין

שער הציון

(ז) ב"ח: (מ) תו"ש וש"א: (ט) כדמוכח בב"י ומיאור הגר"א: (י) גמרא בעירובין ר"פ המולא תפילין בעמא דע"ק: (יא) הגר"א: (יב) עיין בעו"ש ותו"ש: (יג) ט"ז וש"א: (יד) ועיין בחכם עוזר שכתב מקנה להקל ע"י זה עוקר חה מינה [דהיינו שהעומד בפנים מושיט הספר לחוץ והשני יטול מידו דהראשון עושה רק עקירה לבד ולאפוקי שלא יתן לחוץ ידו דא"כ היה עושה גם הנחה][ב] אבל בבית מאיר חולק עליו ואוסר גם באופן זה ע"ש: (טו) כן נראה לבאר דברי הטו"ע לפי פשוטו דלא מיירי כאן בלא לחוץ לחתום ורק בכל אדם לענין טלטול ד"א בר"ה [והעתיק זה מהרמב"ם] וא"ע על המו"ש דפירש דברי הטו"ע לענין יצא חוץ לחתום דלא מיירי כאן כלל מזה: (טז) וה"ה שיכול לטלטל לבד אחד כל הד"א אבל דאז לא יוכל שוב לטלטל לבד השני כלל וכשרוצה לאכול עם שניהם בע"כ עלי' לטלטל רק מקצת עם זה ומקצת עם זה: (יח) כל הפוסקים: (יט) מ"א ועיין לעיל בסימן רס"ו במ"ב סקי"ח מש"כ בשם ים מתמירין והוא מרי"ו המובא כאן בב"י ולענ"ד נראה ברור דלבו"ע מה"ת מקרי עמידה אפילו אם לא עמד לפוש בהדיא ורק בשביל איזה סיבה שמנעו לילך כיון שלא עמד לתקן דרך משאו דרק אז חשוב כמהלך [ומה שאמר בגמ' עמד לפוש הוא לאו דוקא רק לאפוקי שלא עמד לתקן] ודאיה ממה שאמר בדף קנ"ג ע"ב לענין בהמה דבשקיימא להשמין מיס הוא ג"כ בכלל עמידה ופשוט דה"ה גבי אדם ע"ש ובזיותר מוכח בהדיא שם בשוב הסוגיא דקאמר שם סוף סוף כי מעט לביתיה מ"א דלא קאי פותחא וכו' עי"ש הרי דמקרי עמידה אף שלא עמד לפוש ורק שלא היה כדי לתקן ודברי רי"ו נ"ע אח"כ מצאתי בנחלת שמעון סימן רס"ו דמפרש דברי רי"ו דלא מיירי לענין דאורייתא ע"ש וגם זה דומה קצת דמנ"ל להרי"ו לחדש זה דבמקום שהתירו פחות פחות מד"א הוא דוקא בשיהה מד"א דלא בשיהה אינו בא"כ שם: (יט) דהנחת גופו הוי כהנחת ספק:

הגהות ותיקונים: א) ס"ז: ב) תיבות אלו ט"ס:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ד' כתב שמותר, וכנראה מותר אפילו לדבר הרשות. ב) ובשו"ע הרב סעיף ה' כתב להחמיר, בסוגריים, וראה מה שכתב בסימן שמ"ז סעיף ז' לענין מילה בשבת, באיזה אופן יש להתיר להוציא מרה"י לכרמלית.

(יח) * ואפילו בין השמשות (יט) * ואפילו בכרמלית:

שנ דין המוציא ראשו ורובו מרשות לרשות. ובו ג׳ סעיפים:

א *עומד אדם ברה״י ומוציא ידו לר״ה ומטלטל שם חפצים (א) בשאינם צריכים לו במקום שהוא עומד שנוטלן מכאן ומניחן כאן ובלבד (ב) שלא (ג) יעבירם ארבע אמות ולא חיישינן שמא יביאם אליו כיון שאינם צריכים לו במקום שהוא עומד שם הילכך מותר לעמוד בר״ה (ג) ליטול מפתח ברה״י (ד) ולפתוח שם (ה) וכן מרה״י לר״ה אבל לא יעמוד ברה״י ויוציא ראשו לר״ה וישתה שם או איפכא אא״כ יכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה דכיון (ו) שהוא צריך לאלו המים חיישינן שמא יביאם אליו אבל מותר לעמוד ברה״י או בר״ה ולשתות (ז) בכרמלית או איפכא (ח) ויש מפרשים דחפצים הצריכים לו היינו כלים נאים שהוא צריך להם אבל אם הם כלים שאינם נאים מותר לשתות בהם אף ע״פ שלא הוציא ראשו ורובו אלא שהושיט צוארו לבד ושאר טלטולים חוץ

באר היטב

נמשונת עגולת הגרשוני סי׳ ק״ד מה שתמה מזה ועי׳ יד אהרן סי׳ שמ״ז בהגהת הטור: (א) יעבירם. ואם העביר חייב ראב״ד:

באור הלכה

אבל מאי יודע מנין לו שאפשר דכיון שזה האדם מוליך כמה פעמים פחות מד״א הרי הוא בכלל גזירת חז״ל שאסרו להוליך פחות פחות מד״א אם לא למי שהחשיך לו בדרך המבואר בסימן רס״ו: * ואפילו בין השמשות. עיין בב״י שמקורו נובע מדברי התוספות עירובין ועיין שם בתוספות ובראש״ש דלשיטתם ה״ה דאין להתיר בין השמשות זה עוקר וזה מניח דג״כ שבות חמור הוא שקרוב לבוא לידי מלאכה לאוריתא והנה מדברי התוספות משמע דשבת של פחות פחות מד״א חמור משבות של הוצאה מכרמלית לר״ה דהוצאה מכרמלית לר״ה [והר״ה לרה״י] מוכח שם ברש״י ותוספות דמותר בין השמשות לענין עירוב ולענין פחות מד״א ס״ל להתוספות וסייעתם דאסור בבין השמשות ולפי זה במקום דמתירין פחות פחות מד״א אפילו בר״ה כגון מי שהחשיך לו בדרך ואין עמו נכרי וכו׳ כ״ש דיש לנו להתיר הוצאה מכרמלית לאיסור רשות וקשה דבסימן רס״ו כתב שם הט״ז [וכמה אחרונים וכמה שהעתקתי שם בס״ב] דאינו מותר רק בטלטול פחות מד״א אבל לא בהוצאה מרשות לרשות אפילו לכרמלית וצ״ע:

* ואפילו בכרמלית. יש מאחרונים שמפקפקין ע״ד השו״ע מזה ומש״כ הט״ז דהוא נודע מדברי הכלבו בשמא לא מזכר זה בדברי הכלבו דהוא קפי על מי שאינו מפקיק בשינה מיניה״ דהוא חשוב לדידיה כמהלך ד״א בגת אחת כ״כ המאחר מרדכי ונהר שלום וס״ל דהוי גזירה לגזירה אבל הט״ז אסבר לן דכמו דמחמרינן בפחות פחות מד״א לענין מה״ש משום דהוא קרוב שיוצא ד״א כן ה״ה לענין כרמלית ולפ״ז אם נקטר כרש״י דבמה״ש מותר פחות פחות מד״א נקיל גם בכרמלית אבל לפי טעם הגר״א שהעתקנו במ״ב דכל דבר שאסרו משום שבות בר״ה ה״ה דאסרו גם בכרמלית ממילא גם בזה אסור וגם הגר״א הביא מקור לדברי השו״ע שאסור פחות פחות מד״א אף בכרמלית וגם בתשב״ץ ס״ב סימן רפ״א כתב בפשיטות דפחות פחות מד״א אסור אף בכרמלית והביאו בחידושי רע״א ועי״ש עוד בחידושיו שהביא דמרש״י שבת קכ״ז ד״ה ועימר משמע דס״ל דבכרמלית מותר בפחות פחות מד״א. אמנם באמת אפילו לרש״י אינו מוכח אלא דוקא לדבר מצוה כמו שהיה שם במעשה דרבי ע״ש ואפשר דרש״י אזיל לשיטתו דס״ל דבביה״ש ג״כ מותר בפחות פחות מד״א אבל לדברי התוספות וסייעתם דס״ל דאף בין השמשות אסור בפחות פחות מד״א ושם אירי לענין עירוב דקי״ל דאין מערבין אלא לדבר מצוה לכאורה מסתברא דה״ה דאסור בכגון זה אף בכרמלית אבל מהסוגיא דשבת קכ״ז משמע דשרי וכנ״ל ואפשר דאף לדברי התוספות מקרי כרמלית בפחות פחות מד״א שבת דשבת ושרי לצורך מצוה וצ״ע:

משנה ברורה

נמי יש בזה: (יח) ואפילו בין השמשות. אף לענין פחות מד״א הוא קפיקא דרבנן והקילו בכגון זה בסימן שמ״ב ע״ש כיון דהוא קרוב לבוא ע״ז לידי מלאכה לאוריתא (כ) גזרו בהם טפי: (יט) ואפי׳ בכרמלית. הטעם דאם נקיל בזה קרוב הדבר שיוצא ד״א בגת אחת [ט״ז] ובביאור הגר״א כתב הטעם דכל דבר שאסרו בר״ה משום שבות ה״ה שאסור בכרמלית ואם הוא בה״ש ג״כ דהוי תרתי לטיבותא דעת הט״ז וא״ר להקל בזה אך לפי המבואר לעיל בסימן שמ״ב דלא התירו שבות בין השמשות כ״א לצורך מצוה או במקום הדחק אפשר דהכא נמי אין להקל אלא בכגון זה:

א (א) שאינם צריכים לו במקום וכו׳. ואפילו הם (א) כלים נאים: (ב) שלא יעבירם ד״א. פי׳ אע״פ שהוא עומד ברה״י רק שידו מוליך חפץ ד״א ממקום שהוא מונח עד סוף ד״א (ג) בר״ה ואם העביר (ג) חייב ואפילו אם הגביהו (ד) למעלה מעשרה טפחים כיון שלבסוף הניחו על האדן: (ג) ליטול מפתח ברה״י. היינו שהמפתח מונח שם מבבר וטוטלו משם ופותח הדלת ומייר בלופן שע״י נטילת המפתח ממקומו אינו עובר על איסור הוצאה כגון שיש (גאנאק) מבחוץ לבית והגאנאק עשוי בחתיכות כדין רה״י אז שהמפתח תחוב שם בחבל הקבוע בדלת ועיין לעיל בסימן שמ״ו ס״ב [ב] בהג״ה מה שכתבנו בס״ב: (ד) ולפתוח שם. ולא חיישינן שיוציאנו אצלו למה יוציאו כיון שאין צריך לו מבחוץ כלל: (ה) וכן מרה״י לר״ה. ר״ל (ה) שעומד ברה״י ונוטל מפתח המונח בר״ה ופותח שם החנות והנה יש בזה חלוקי דיעות ואין כאן מקומו להאריך בזה וכבר בארנו לעיל בשמ״ו ס״ב בהג״ה בס״ב: (ו) שהוא צריך וכו׳. ובין שהמים נתונים בכלים נאים (ו) או אינם נאים וכן כל כיו״ב (ז) בחוכלין ומלבושין לפי שהן חפצים הצריכין לו במקומו: (ז) בכרמלית וכו׳. דבר״ה גופא הוא רק מבעם גזירה שמא יבאנו אצלו ולא גזרינן גזירה לגזירה: (ח) ויש מפרשים וכו׳. והעיקר

שער הציון

(כ) תוס׳ בעירובין ל״ד ע״א וכן דעת הרשב״א הובא בהרב המגיד פ״ו מהלכות עירובין ועיין בביאור הגר״א שהביא דדעת רש״י להדיא נדף ל״ג להקל בזה [אף לנשון אחר דרש״י משמע דגם הוא ס״ל כהתוספות] ובאור זרוע העתיק ג״כ דברי רש״י להקל מ״מ כיון דהמחבר פסק להחמיר אין כדאי להקל בזה ובפרט שגם הרא״ש ס״ל שם בעירובין כהתוספות עי״ש אח״כ מלאתי שגם בנמרדי העתיק לדינא דברי התוספות: (א) עבודת הקודש: (ב) ט״ז ואפילו בכרמלית אסור ד״א [פמ״ג] ובפרט לפי מאי דפסקינן בהגא דבר״ה חייב: (ג) ראב״ד ומ״מ והריטב״א: (ד) רש״י והרמב״ם ותוספות ומ״מ בפי״ב הלכה י״ד: (ה) רש״י: (ו) עה״ק: (ז) שם והובא באחרונים:

הגהות ותיקונים: א) בינתים: ב) ס״ג:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף ג׳ כתב שבין השמשות בכרמלית לא גזרו.

י תוספו׳ והמרדכי בפרק ג׳ דעירובין

א משנה עירובין לא וכמ״ק ב שם לגי בגמרא משנה דלא יעמוד וכו׳ ג משנה בתשנה ד משנה שם ל״ט ה שם בגמ׳ וכרבא ו ה״ה בפט״ו בשם י״מ חה דעת הרמב״ם שם ז ה״ה לדברי הרמב״ם שם

הלכות שבת סימן שנ שנא

משתיה אפילו כלים נאים מותר לטלטל שלא גזרו אלא בכלים נאים ובשותה בהם שהוא מקרבן לפיו: **ב** [ח]לא יעמוד אדם בר"ה (ג) (ט) * וישתין או ירוק * ברה"י (י) [ט]או בכרמלית או איפכא אפילו אם הוציא (יא) פיו ואמתו לחוץ: **ג** * [י]רוקו שנתלש בפיו (יב) ומוכן לזרקו (יג) [כ]יש מי שאומר (יד) שלא ילך ד' אמות * בר"ה עד שירוק:

שנא דין המושיט ידו לצנור ברשות הרבים לשתות. ובו סעיף אחד:

א [א]לא יעמוד אדם בר"ה (א) ויחבר ידו (ב) למזחילה שהוא צנור ארוך מונח לאורך הגג (ג) * בתוך (ד) ג' טפחים סמוך לגג ולקבל[ו]המים ממנה שכיון שהוא בתוך ג' סמוך לגג חשוב כגג ואסור בין אם הוא למעלה מעשרה * או למטה מעשרה אבל מותר לקלוט (ד) מן האויר אפילו אם ידו (ה) * תוך ג' למזחילה (ו) [ב]היתה מזחילה בולטת (ז) ג' מן הגג וכן סתם צנור שבולט ג' (ז) יכול

ח משנה שם נ"מ פ"ו הרמ"ם מזרק ו' דשבת לכ"ע י שם בגמ' ולא נפשטא וכתבו התוס' שם בגירסין נ"ג דאסור להוציא כ טור וכו' יהודה במשנה שם נ"מ דמשמע דלא פליג מ"ק להא

א משנה בגירסין נ"ע והגמ"ל שם וכשיטת רש"י טור ב שם פשוט בגמ"ל

באר היטב

(ב) ושתין. ואם השתין או רק חייב דמתשנתו משוי ליה מקום והה"ה לזורק בפי הכבשן או בפי הכלב מ"מ:

(ג) ג"ט. פי' המזחילה מונחת סמוך לגג תוך ג"ט ואמרינן לבוד ושם

משנה ברורה

כשברא דאשוה [מ"ר]: **ב** (ט) וישתין או ירוק וכו'. דמה שמוציא השתן או הרוק מגופו זה מקרי עקירה ואם השתין או רק חייב חטאת דמתשנתו שהוא צריך לזה משוי ליה מקום והוי כאלו עקר ממקום שהוא ד' טפחים [גמרא]: (י) או בכרמלית. דכיון דמרשות לרשות הוא איסור דאורייתא ממילא בכרמלית נמי אסור עכ"פ מדרבנן. והה"ה אם השתין או רק בר"ה או בכרמלית ברחוק ד' אמות [מ"ר]: (יא) פיו ואמתו לחוץ. דלא אזלינן בתר מקום יציאת השתן (מ) אלא בתר מקום שהשתן נעקר ממנו והוא הגוף העומד ברשות אחר וכפיו נמי שדינן ליה (ט) בתר הגוף שעומד ברשות אחר והוי כאלו הוציא מרשות לרשות והנה מלשון השו"ע משמע דבכרמלית נמי אסור אפילו כשהוציא פיו ואמתו לחוץ אמנם בביאור הגר"א כתב דכיון דזה הדין דאסרינן מרשות לרשות ברשויות דאורייתא הוא רק מטעם ספיקא דאסיק הגמרא בחיקו יש לו להקל מה[א]בכרמלית דהוא ספיקא דרבנן וכעין שפסק השו"ע בכעין זה לעיל בסימן ש"ג סכ"ג עי"ש: ג (יב) ומוכן לזרקו. עיין בא"ר שכתב דדוקא (י) כשכבר נתהפך הרוק בפיו ועומד לצאת: (יג) יש מי שאומר וכו'. אע"ג דהמחבר כתב יש מי שאומר אין לזה מזה שכן דעת כמה ראשונים [מ"ר עי"ש]: (יד) שלא ילך ד"א. והה"ה שלא ילך אז מרשות לרשות עד שירוק והטעם בכל זה כיון (יא) דלמשדייה קמי משאר הוא:

א (א) ויחבר ידו. והה"ה (מ) פיו או כלי: (ב) למזחילה. וכ"ש לקלוט מים (ג) מע"ג הכותל דאסור: (ג) בתוך ג' טפחים. פי' המזחילה מונחת סמוך לגג תוך ג' טפחים ואמרינן לבוד ושם ע"ז והוי כמוציא מן הגג לר"ה (ג) ואפילו אין המזחילה רחבה ד' טפחים: (ד) מן האויר. את המים היורדין מן המזחילה או מן הגג דאויר שלמעלה מיו"ד מקום פטור הוא ואם הוא למטה מעשרה הוי ר"ה וידו הלא ג"כ בר"ה היא: (ה) תוך ג' למזחילה. דלא (ד) אמרינן הה לבוד וגם (ה) דלא הוי עקירה ממקום ד' על ד': (ו) היתה מזחילה וכו'. מזחילה נקרא הצינור המונח לאורך הגג וצינור נקרא כשהוא עומד נגד אחד מן הגג וסתמו טולט להלן הרבה כדי שלא יפלו המים על הכותל: (ז) יכול לחבר ידו. דכיון שטולט

שער הציון

(מ) גמרא: (ט) פוסקים: (י) וכמיהו [הייני ליהה היוצאת מן הגוף מאדם שאינו בריא] אע"ג דלא נתהפך נמי אסור [פמ"ג]: (יא) רש"י: (יב) רש"י: (ג) רמב"ם: (ג) עה"ק וריטב"א: (ד) לטש: (ה) כ"מ מע"ז לפי מה שמאר הפמ"ג דבריו ודמוק קצת דליהוי עכ"פ איסור מה לפי טעם זה:

* וישתין או ירוק וכו'. עיין במ"ב והה"ה אם זרק בפי הכבשן כדי לשרף או בפי הכלב לאכול מתשנתו משוי ליה מקום ד' טפחים וחייב אבל זרק על המקלות או על שוט דבר אפילו במתכוין איפול על המקום ההוא לא נחשב עי"ז למקום ד' טפחים [תוספות]:

* ברה"י וכו'. והה"ה אם עמד ברה"י ומשתין ומתגלגלין ויורדין לר"ה וכן כשמשתין בר"ה ומתגלגלין ויורדין לרה"י ג"כ אסור. אמנם אם מתגלגלין לכרמלית מותר שלא גזרו כתו בכרמלית [מ"ר בשם הריא"ז]:

* רוקו וכו' ומוכן וכו'. עיין במ"ב דדוקא בהיפך ואפשר שזהו ג"כ כונת הטוש"ע במש"כ ומוכן לזרקו: * בר"ה. משמפקנא אם מדאורייתא הוא או מדרבנן שהם אמרו שהוא דומיא דטושא משא בשבת וכ"מ לענין שנגזור ד"ז גם בכרמלית אולם מדקאמר ר"י אף רוקו וכו' משמע דהוא מוסיף אמ"ק דלא מיבעי לזרוק הרוק מרשות לרשות דאסור אלא אפילו קודם שהוציא מפיו נמי אסור להעמידו ד"א והה"ה להוציאו מרשות לרשות ולפ"ז משמע דלר"י הוא דאורייתא וגם בכרמלית דומיא דרשא ועוד מדקא מיפלגי אמי ורבא לענין כרמלית במשנה שניה מכלל דבמשנה זו לכו"ע אסור אף בכרמלית. ומ"מ לדינא יש לעיין בדבר דיש חולקין וסוברין דאף בר"ה מותר [עיין בב"י] יש לסמוך אשיטתם לענין כרמלית וכן מצדד הגר"ז ומ"מ נראה דאין להקל מה רק בדבר שהוא לכו"ע כרמלית כגון בקעה וקרפף אבל לא בר"ה שלנו דלכמה פוסקים הוא ר"ה דאורייתא:

* תוך ג' טפחים. עיין במ"ב דהוי כמוציא מרה"י לר"ה ועיין בב"י שהביא בשם הרמב"ם דמ"מ ליתא מה רק איסורא ולא חיובא דהא אין המים נחו שם דנחלין והולכין ולרה"י יש מה איסורא דאורייתא ועיין בבגדי יש שמפקפק מה ודעתו דגם לרש"י ליתא חיוב חטאת מה: * או למטה מעשרה. ואף שלדעת הרמב"ם מותר למטה מעשרה לא הביא השו"ע דעתו שדעת רש"י והתוספות והרא"ש והרשב"א והריטב"א להתיר מה: * תוך ג' למזחילה. עיין בט"ז שהביא דעת רבינו יהונתן דאסור מה ועיין בביאור הגר"א שהביא מקור לדברי השו"ע מגירסת ר"א וגם מלאתי בעה"ק בהדיא שמקיל מה וגם מלשון הריטב"א ורבינו ירוחם משמע שאין לאסור רק אם דוקא נוגע בפי

לחבר ידו אליהם ולקבל המים וכגון (ח) שאין בהן ד׳ על ד׳ והן למטה מעשרה [1]אבל אם (ט) יש בהן (ג) ד׳ על ד׳ או (י) * [2]אפילו אין בהם ד׳ על ד׳ והן למעלה (ל) מעשרה אסור:

שנב הקורא בספר ונתגלגל מרשות לרשות. ובו ב׳ סעיפים

א (א) [1]הקורא בספר (ב) על האסקופה (ג) ונתגלגל ראש האחד מהספר מידו (מ) ונשאר ראש השני בידו גוללו אצלו (ד) אפי׳ נתגלגל חוץ לד״א (ה) [2]אפי׳ בר״ה והאסקופה (ו) ברה״י (ז) משום בזיון כתבי הקדש התירו. הגה (ח) * דרבים דרסי על האסקופה ודוקא כתבי הקדש (ט) אבל בשאר דברים אסור אפילו לא נפלו (י) אלא לכרמלית (המגיד פ׳ ט״ו ורשב״א): **ב** [1]היה קורא בו (יא) על הגג ונתגלגל ראשו האחד מידו עד שלא הגיע (ג) לעשרה טפחים התחתונים הקרובים לארץ (יב) גוללו אצלו הגיע

ג נראה שם ד שם בפרש״י כפי שיטתו

א משנה בעירובין ל״ו ב בלוקי דרב שם בגמרא ל״מ וכ״כ הרי״ף ורא״ש ג משנה ובלוקימתא דגמ׳ שם דמתני׳ סולה ר׳ יהודה הא

באר היטב

מן הגג. לא חשיב כגג: (ג) ד׳ על ד׳. דהוי כרמלית: (ד) מעשרה. דגזרינן שמא יהא רחב ד׳ והוי רה״י ואסור ועמ״א:

באור הלכה

המזמילה עי״ש וע״כ הסומך על הטוש״ע מה בודאי לא הפסיד:

* אפילו אין בהן דע״ד והן למעלה מעשרה אסור. עיין במ״ב דגזרינן אטו מקום שיש בו ד׳ על ד׳ ועיין בב״י בלדעת הרמב״ם מוסר מה למעלה מעשרה כיון שהוא רחוק שלשה מן הגג אף שהרא״ש אזיל לטעמיה דפסק כשיטת רש״י והתוספות שמחמירין מה וכנ״ל ולכאורה קשה לדברי השו״ע אמאי לא גזרינן בכל מקום בעמוד שאין בו ד׳ על ד׳ העומד בר״ה לאסור הטלטול ממנו לר״ה משום גזירה דיש בו ד׳ על ד׳ ואפשר לומר דמה חיישינן טפי משום דלמטה אין בו מחיצות ויבואו להקל מה:

* דרבים דרסי. הגה המחבר לא זכר רק פוקימתא דאשונה דרבה דמתני׳ מיירי באסקופה דה״י וכשהיא נדרסת ולכן המירו ואזיל לשיטתו בב״י שהכיים לדעת הרז״ה דמדמי תירוצא דאמי מהלכה ופובר דאפילו תוך ד׳ אמות אסור באסקופה שאינה נדרסת ואפילו באסקופה כרמלית ואלוכה וטעמו משום להרא״ש סובר כהרז״ה מדהעתיק דברי׳ וגם מסתימת הרי״ף משמע ג״כ קצת הכי. אמנם הפשטי ומצאתי הרבה ראשונים שהולכים בשיטת הרמב״ם שהעתיק תירוצא דאמי להלכה שמוקי למתני׳ באסקופה כרמלית דהיינו שאינה גבוה י״ט ואין דורסים עליה וש״ נ״מ בין נתגלגל לתוך ד׳ אמות ובין נתגלגל חוץ לד׳ אמות] הלא המה התוספות והרשב״א בחידושיו על שבת והמאירי שם וכן הוא באור זרוע ומצאתי שגם הר״ח בעירובין כתב תירוצא דאמי לעיקר וכן הכיים הגר״א בביאורו עי״ש. והנה לתירוצא דאמי מוקי הגמרא דדוקא באסקופה מרוכה דאז לא חיישינן שיעייל מר״ה לרה״י דרך האסקופה אלא הנהה מינתיים אבל בלא״ה אסור ותמה הט״ז על הרמב״ם אמאי לא זכר תנאי זה ועיין בב״ח ובביאור הגר״א ובים מאיר שמילבו להרמב״ם מיירי בשלא היה רה״י מצד אחר של הכרמלית וכדמשמע קצת מלשונו שלא זכר שם איסקופה כלל [אמנם עדיין ק״ק אמאי השמיט מהלכותיו

במה שמושכו ומגביהו מן הארץ לא נחשב עקירה] אלא דרבנן גזרו שלא יבואו להקל אפילו היכא דנפל לגמרי והכא משום בזיון התירו: (ח) דרבים דרסי. ואיכא בזיון טפי: (ט) אבל בשאר וכו׳. היינו נמי אפילו כשראשו אחד נשאר בידו אסור להביאו אצלו: (י) אלא לכרמלית. והטעם דגם בזה גזרינן שמא יפול לגמרי על הארץ ואפ״ה יביאנו אצלו ודע שיש כמה (ה)[1]אחרונים שמקילין בזה מ״מ נראה דבר״ה שלנו אין להקל דכמה פוסקים סוברין דגם אצלנו יש ר״ה דאורייתא וכדלעיל בסימן שמ״ה ס״ו: **ב** (יא) על הגג. מיירי בגג שהוא רה״י היה לפניו ר״ה אבל כל שלא הגיע לעשרה טפחים התחתונים הוי האויר מקום פטור וע״כ גללו אצלו: (יב) גוללו אצלו. ואפילו אם היה כותל הבית משופע ונח עליו (ו) אז שהיה נח שם ע״ג אז אין שהיה הזז רחב ד׳ ובין שלא היה ד׳ (ז) ובכל זה

שער הציון

(מ) עו״ש וש״א: (נ) אחרונים: (ג) עו״ש: (ד) מ״א ועיין בחידושי רע״א: (ה) אבן העזר ונהר שלום ובית מאיר והגר״א ע״ש שהוכיחו שהרב המגיד עצמו לא קאי אנפל לכרמלית כ״א כשעומד באסקופה כרמלית ולפניה ר״ה [ומשום דילמא אמי לאמוי ד״א כר״ה ואף שהיה בתוך ד״א ובספר הקילו בשאר דברים לא מילקו בין תוך ד״א לחוץ לד״א וכולה חדא גזירה היא כמ״ש הרעב״א אז אפשר משום דכל תירוצא דגמרא הוא דבאחרונה מדכר דכיר ובשאר דברים לא סמכו ע״ז וכמו שהקשה הרז״ה ע״ש] אבל לא נפל לכרמלית והביאו עוד דעת הראשונים שסוברים להקל אפילו בכה״ג דאמי דהיינו שהאסקופה היתה כרמלית שעומדת אצל רה״י ולפניה ר״ה וגם הגר״א שהרשב״א בעצמו בחידושיו מיקל מה והכיים עמו להלכה ע״ש: (ו) מ״א: (ז) דדברי המ״א שמחמיר קאי אלמטה מיו״ד כמו שכתב הפמ״ג:

הגהות ותיקונים: א) ברשות:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף ב׳ כתב כהרמ״א שאוסר בשאר דברים בכרמלית.

הלכות שבת סימן שנב שנג

לעשרה טפחים התחתונים (יג) * אם הכותל משופע * בענין (ג) (יד) שנח עליו אסור לגוללו אצלו וכדי שלא יעמוד בבזיון הופכה על הכתב ואם אינו משופע כ"ז (טו) שלא הגיע לארץ * (טז) גוללו אצלו:

שנג דיני זיזין ברשות הרבים. ובו ג' סעיפים:

א [א]שני בתים בשני צדי ר"ה והם של אדם אחד או של ב' (א) * ועירבו אם שניהם (ב) שוים (ג) * מותר לזרוק (ד) מזה לזה [ב]ואם אחד (ד) גבוה מחבירו (ג) אסור לזרוק מזה לזה [ג]אא"כ הם כלי חרס וכיוצא בהם שאם יפלו ישברו [ד]בד"א בר"ה עוברת ביניהם אבל אם היתה (ו)[ה] כרמלית עוברת ביניהם מותר (ו) * בכל גוונא: **ב** [ה]זיז דהיינו דף הבולט מן הכותל (ז) [ו]לר"ה (ח) למעלה

באר היטב

יפול כולו מידו ויצוא לאמוי מר"ה לרה"י: (ג) שנח. דאין מיזג אלא במונח על גבי משהו. ודוקא כשרבים מכתפים עליו הא לאו הכי הוי כרמלית וכיון דאוגדו בידו שרי להכיאו אצלו לכ"ע צ"ת. ועמ"א שהעלה דמאיר כרמלית ואוגדו בידו דאיכא ג' קולות אפי' בשאר דברים שרי ע"ש:

משנה ברורה

זה מותר לכו"ע אפילו בשאר דברים שאינם כתבי הקודש כגון שהיה בידו קדיר ונתגגל רשם האחד בידו דלמעלה מעשרה טפחים אין שום חשש משום ר"ה: (יג) אם הכותל משופע. ר"ל דאז הוי כמונח רשם אחד על הארץ וע"כ אם נקיל מה יש חשש שמא יפול כולו מידו שם ויצוא ג"כ לאמוי מר"ה לרה"י: (יד) שנח עליו. ודוקא כשרבים (ח) מכתפים עליו הא לאו הכי הוי כרמלית וכיון דאגודו בידו שרי להכיאו אצלו בכתבי הקודש לכו"ע ועיין בביאור הלכה: (טו) שלא הגיע לארץ. ואפילו יש (ט) רק כמלא מחט בינו ובין הארץ כיון שלא נח ממש על הארץ (י) ותלוי באויר לא מיקרי הנחה וגוללו אצלו. ודוקא בכתבי הקודש מקילינן (יא) אבל בשאר דברים כל שהגיע לאויר העשרה טפחים שהוא אויר ר"ה אף שלא נח אסור להכיאו אצלו דגזרינן שמא יפול כולו לארץ ויצוא ג"כ לאמוי אצלו[ב] (יב) ויש מקילין בזה. וכל זה באויר ר"ה (יג) אבל אם נפל לאויר כרמלית מותר לכו"ע להכיאו אצלו כיון שאוגדו עדיין בידו: (טז) גוללו אצלו. ובביאור הגר"א חולק [ג]ע"ז דכל שהגיע תוך ג' סמוך לארץ חשוב כמונח על הארץ ועיין בביאור הלכה:

א (א) ועירבו. דבלא ערבו (א) הלא אסור לטלטל מרשות לרשות אפילו בלא הפסק רשות הרבים בינתים כלל: (ב) שוים וכו'. ר"ל דכיון שהם שוים (ג) אין צריך לאמן ידיו לזריקה שלא יפול הפסק למטה: (ג) מותר לזרוק. ודוקא למעלה מי' דהוי מרה"י לרשות היחיד דרך מקום פטור (ג) אבל למטה מי' אסור: (ד) גבוה מחבירו. דכיון שגבוה מחבירו צריך לעמוס ידו בזריקה ומיישינן שמא לא יכוין כ"כ ויפול לארץ (ד) ואחי לאמוי: (ה) כרמלית וכו'. דכיון דאיסור כרמלית אינה אלא מדרבנן לא גזרינן שמא יפול (ה) דהוי גזירה לגזירה: (ו) בכל גוונא. היינו אפילו אחד גבוה מחבירו אבל פשוט דדוקא בשערבו: **ב** (ז) לר"ה. נקט לר"ה לרבותא דאפילו לר"ה מותר דאין ר"ה חופס למעלה מעשרה וכ"ש אם הוא טלא לרשות כרמלית דשרי ועיין בס"ג דיש חילוק בין ר"ה לכרמלית לענין ליתן עליו כלים שאין נשברים בנפילתן: (ח) למעלה מעשרה. ולא מבעי אם היה החלון פתוח לו בסמוך להזיז נחוץ לפתחים גדולי מותר להשתמש על הזיז מתוך החלון ליתן עליו ולטול ממנו

שער הציון

(ח) מ"א וש"ל: (ט) גמרא: (י) דאם מונח ע"ג זיז כל שהוא לכו"ע מקרי הנחה ולא בעינן מה מקום ד' כדאיתא בגמרא: (יא) מ"א וש"ל: (יב) אה"ע ובית מאיר ובהר שלום וכ"ש לדעת הגר"א דמיקל בנפל לכרמלית על הארץ מו אחדא רשות מ"א: (יג) מ"א וש"ל: (א) הרה"מ ועיין בבה"ל: (ב) גמרא: (ג) מ"א וש"ל והנה בא"ר רצה לפקפק בזה אבל האמת עם מ"א שכן מוכח מהרמב"ם פ"ג הלכה ט"ז וכמו שכתבו האחרונים: (ד) גמרא: (ה) כ"י:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל (ה):

הארות והערות: 1) עיין במ"ב סימן שנ"ח ס"ק ל"ט: 2) עיין בבה"ל סימן שנ"ה סעיף ב' ד"ה וצריכים לערב יחד:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ג' כתב כהמ"א שאם אין רבים מכתפים עליו כרמלית הוא, ובכרמלית לא גזרו גזרה זו. ב) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב כהמחמירים. ג) ובשו"ע הרב סעיף ג' כתב כהמחבר, ודלא כהגר"א. ד) ובשו"ע הרב סימן שס"ז סעיף ח' פסק דגם בכרמלית אסור.

א שנח ל"ו ומעירובין פ"ח ב' שם וכתב ג' הרמב"ם בפט"ו ד' ה"ה שם בשם הרשב"ל ה' משנה עירובין ל"ח ו' שם בגמרא ובריימתא

מעשרה (ט) יויש בו ד׳ על ד׳ * חוחלון הבית פתוח לו משתמשין עליו אם היו שני זיזים זה למטה מזה (י) והם של שני אנשים אע״פ ששניהם למעלה מעשרה אם יש בזיז העליון שלפני יהחלון רוחב ד׳ על ד׳ (יא) אסור להשתמש עליו מפני שהוא רשות בפני עצמו והזיז שתחתיו רשות אחרת (ג) ואוסרין (יב) זה על זה ואם אין בעליון ד׳ וגם אין בתחתון ד׳ משתמש בשניהם ובכל הכותל עד עשרה טפחים התחתונים. היה בתחתון ד׳ * ובעליון אין בו ארבעה אינו משתמש בעליון אלא (יג) כנגד חלונו בלבד אבל בשאר הזיז שבשני צדדי החלון (ד) אסור להשתמש מפני זה שתחתיו (יד) שחלק רשות לעצמו: ג (טו) יכל זיז היוצא על אויר רה״ר שמותר להשתמש עליו כשהוא משתמש בו אין נותנין עליו ואין נוטלים ממנו אלא כלי חרס וזכוכית וכיוצא בהם שאם יפלו לר״ה ישברו אבל שאר כלים אסורים שמא יפלו לר״ה ויביאם. הגה * ודוקא זיז וכיוצא בו אבל אם הוא דבר רחב כגג שהמשתמש עומד שם עם הכלי מותר להשתמש בכל הכלים (כ״ש בשם הריטב״א) יואם היה זיז אחד לבדו יוצא על אויר כרמלית (טז) כל שהוא גבוה י׳ לעולם מותר * בין רחב בין קצר ואפילו כלים שאין משתברין שלא גזרו בכרמלית:

שנד דיני בור ואשפה ברשות הרבים. ובו ב׳ סעיפים

א אבור ברה״ר (א) וחוליא סביבו (ב) אם (ג) עומד (ד) בתוך ארבעה טפחים לרה״י מותר

באר היטב

(ג) ואוסרין. לפי׳ אין בתחתון ד׳ מ״מ: (ד) אסור.דוקא כלים ששבתו בתוך המת עפי׳ שע״ב ס״ו:

באור הלכה

עיין בסוף סי׳ שמ״ט במ״ב ובבה״ל דשיך ג״כ לעניננו:

* וחלון הבית פתוח לו. עיין בביאור הגר״א דכ״כ הטור לפי שיטתו בסימן שמ״ה סט״ז ור״ל אבל לפי דעת הרמב״ם ויתר הפוסקים שהביאם בסוף הסימן זה אפילו אין הזיז נגד החלון כיון שהוא למעלה מעשרה טפחים אינו בכלל כרמלית אלא בכלל מקום פטור וממילא מותר להניח עלי׳ מר״ה ג״כ כדאיתא בירושלמי שהובא בתוספות עירובין פ״ט ע״ב ע״ש: * ובעליון אין בו ארבעה. נ״ל דר״ל שאין בו ארבעה אלא בעל בגירוף החלון יש בו ארבעה ולכך אסור בשני צדדי החלון כשאר זיז שיש בו ארבעה ומה דמותר בנגד חלונו משום דהוי כחורי חלון דאי אין בו ארבעה אף ע״י גירוף החלון מותר להשתמש בכל הכותל כן איתא בהדיא בגמרא בתירוצא דאמרי וכן מוכח במגיד משנה דלא נשתנית הגירסא לפי דעת הרמב״ם רק בקושית הגמרא ה״ד ע״ש אבל בתירוצא דאמרי לא נשתנית כלום: * ודוקא זיז וכו׳. דשמתו אינו רחב והמשתמש אינו עומד שם עם הכלי ולכן לא חלקו מבאים שאפילו אם היה הזיז רחב ג״כ אסור ובגב ג״כ לא חילקו שאפילו אם היה רוחב רק ד׳ טפחים ג״כ מותר להשתמש עליו בכל מיני כלים כן מוכח בריטב״א שהוא בב״י: * בין רחב ובין קצר. לפי מה שפסק המחבר מתחלה גם בזיז לאויר

משנה ברורה

ממנו דהוא בכלל חורי רה״י וכרה״י דמי אלא אפילו אם היה החלון מופלג ממנו הרבה (ו) אעפ״כ מותר להשתמש על הזיז דכל שהוא למעלה מעשרה חשבינן ליה כמקום פטור ומשמע מסתימת המחבר דאם היה הזיז למטה מעשרה אפילו אם היה חלון הבית פתוח לו בסמוך לו בתוך ג׳ (ז) אפ״ה אסור להשתמש על הזיז והטעם דכיון שהוא בתוך עשרה נוח גם לבני רה״ר להשתמש על הזיז ולא הוי בכלל חורי רה״י כ״א בכלל כרמלית ואסור להשתמש עליו ליתן עליו וליטול ממנו דין מר״ה ובין מתוך החלון: (ט) ויש בו ד׳ על ד׳. לפי מה שפסק המחבר בס״ג דבכלים שאינם נשברים אסור שמא יפולו ואמי לאתויי מר״ה וע״כ הכא מיירי בכלים שישברו ע״י נפילתן (מ) וא״כ אפילו אין בהזיז ד׳ על ד׳ שמצוי שיפלו ממנו ג״כ מותר להשתמש עליו (ע) ויש לומר בדוחק דנקט ד׳ על ד׳ משום דמסיים והחלון פתוח לו ובאין בהזיז ד׳ על ד׳ א״ל שיהיה החלון פתוח לו דהוא מקום פטור ובכל גווני מותר להשתמש עליו: (י) והם של וכו׳. אבל של איש אחד שרי כיון שהם של רשות אחד. ואם ערבו יחד אפילו של שני אנשים שרי [פמ״ג]: (יא) אסור להשתמש.

דוקא בכלים ששבתו (י) בתוך המת אבל אם שבתו בין השמשות בין העליון ובין התחתון והלבוש מיקל בתחתון. כתב המ״א בשם המגיד משנה דאפילו אין בתחתון ד׳ ג״כ אוסרין אלו על אלו ובלבוש מיקל בזה וכתב בא״ר שכן הוא ג״כ בעה״ק: (יג) כנגד חלונו. בלבד שהוא (יא) כותש החלון והרחבתו: (יד) שחלק רשות לעצמו. וממילא אסור להשתמש גם בזיז התחתון שאוסרים זה על זה וכנ״ל ולדעת הלבוש הנ״ל הכא בודאי מותר בתחתון: ג (טו) כל זיז וכו׳. היינו בין שהוא רחב ד׳ או לא: (טז) כל שהוא גבוה יו״ד. דשם אין אויר כרמלית מופס וכנ״ל בסימן שמ״ה סי״ח ולכך מותר להשתמש עליו דרך החלון אבל למטה מעשרה הוי כמוליא מרשות היחיד לכרמלית:

א (א) וחוליא. היינו קרקע סביבות הבור ונתן סביבותיו להקיף כמין חומה: (ב) אם עומד. היינו הבור (מ) עלמה: (ג) בתוך וכו׳

שער הציון

(ו) מסקנת הגר״א בסוף הסימן זה וכן בסימן שמ״ה סט״ז ע״פ שיטת הרמב״ם ורש״י ותוספות ורשב״א דלא כמו שסתם שם בשו״ע סט״ז: (ז) גם זה הוא מסקנת הגר״א בסוף הסימן והוא חזיל לשיטתו בסימן שמ״ה ס״ד דגם שם מגדד דלא כמ״א דס״ל דמו״ן המפולשין לרה״י אפילו למטה מעשרה הוי רה״י ע״ש וחבו הטעם שהעתקתי פה וגם הא״ר מגדד כן בשם הנ״ל ע״ש וכן הגיב חיים ואפילו לפי מה שהעתקנו שם דיעות הפוסקים בענין זה דיש דסברי כהמ״א אעפ״כ בעניננו מסכימים הרבה לאיסור עיין בחכן העוחר ובפמ״ג בשם הגהר שנוס ובמוספות שבת: (מ) מביאור הגר״א: (ע) גם זה ממנו ע״ש וקשה דהלא הגר״א קאי לפי שיטת הרמב״ם מה דלהטור ניחא בלא״ה כמו שכתב בעצמו ולהרמב״ם אפילו בש ד׳ על ד׳ א״ל שיהיה חלון פתוח לו וכמו שכתב בעצמו בסוף הסימן דלהרמב״ם א״ל שיהיה כלל חלון לפני הזיז: (י) מ״א: (יא) כן פי׳ רש״י על מה דאמר בגמרא שהוא כחורי חלונו: (מ) דאם הבור רחוק ד״ט מן הכותל אך שהחוליא ממעט השיעור לפעמים יהיה אסור כגון אם החוליא אינה גבוה ג׳ טפחים מן הארץ דבטל לגבי קרקע והוי ר״ה פמ״ג:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף ב׳ כתב שמותר והוא שהחלון פתוח עליו בסמוך לו תוך [גבוה י״ט] [שלשה] אבל אם אינו סמוך לו אינו נדון כחורי רה״י וכרמלית הוא, וזה המחלוקת הוא אם יש כרמלית למעלה מעשרה. ב) ובשו״ע הרב בסעיפים ג׳ וד׳ מחמיר, ודלא כהלבוש. ג) ובשו״ע הרב בסעיף ד׳ כתב כהמ״א.

ז פוס׳ שם והרא״ש קכ״ח ממשמעות דברי רש״י ח שם בגמרא וכר״מא ט שם בגר״מא ועד סוף הפי׳ הוא ל׳ הרמב״ם בפט״ו לפי גרסתו בגמרא ופירושו . כמ״ש ה״ה שם י שם מוקימתא דלמי כ ה״ה בשם הרשב״א ובשמה יודה הרמב״ם וכ״כ הפוס׳ נ״ם

א משנה בעירובין נ״ט וכלוקימתא דרב הונא

(ד) למלאות ממנו לרה"י (ה) אפי' אין החוליא גבוה י' (ו) ואם הוא (ג) רחוק ד' מרה"י (ז) אין ממלא ב משנה ומגמ' שם
ממנו (ח) * אא"כ תהא החוליא גבוה י' : ב (ט) [2]אשפה[1]בר"ה (י) שגבוה י' * ורחבה ד' אם היא (יא) של
רבים (יב) מותר לזרוק לה מרה"י (יג) הקרוב לה. הגה ולא מיישינן שמא יתגלגל מן האשפה לרה"ר ואמי
לאמוי דאין דרך לזרוק לאשפה אלא דנכרים (יד) מאוסים (המגיד פ"ע) נשם הרשב"א) ואם היא של יחיד אסור
משום דיחיד עשוי לפנות אשפה שלו ויבואו לשפוך שם (טו) כדרכן ונמצאו שופכים בר"ה:

שנה דיני גזוזטרא ובית הכסא. ובו ה' סעיפים:

א משנה סעיפים פ"ז וסעיפים שם

א (א) (א) *גזוזטרא (פי' דף אי בגין טולנ מתוך הבמים חולה) שהיא למעלה מן המים * וחלון

באר היטב

(ב) רחוק. פי' הטור עצמו דהשמא לא הוי מקום פטור אלא אי ר"ה אי כרמלית נקרן זוית הסמוכה לר"ה ע"כ צריך שתהיה החוליא של הטור גבוה י' ממילא הדלי ששואב בו הוא למעלה מי' ושם לא הוי ר"ה והוא ממלא מרה"י לרה"י דרך מקום פטור שכל שלמעלה מי' בר"ה הוה מקום פטור משא"כ אם החוליא פחות מי' הוא ר"ה ומטלטל מרה"י לרה"י דרך מקום ר"ה. וע' ט"ז: (א) גזוזטרא. פי' דף היוצא מן הכותל למעלה מן המים ויש שם נקב באמצעיתו וחלון פתוח לה וכשימלא מים דרך הנקב מטלטל

משנה ברורה

וכו'. דכיון שהוא הפסק פחות מד"ט בין הטור להכותל (ג) לא דרסי בה רבים כלל[2]וע"כ הוי מקום פטור: (ד) למלאות ממנו לרה"י. פי' מאותו לד שהוא סמוך לרה"י בין שהוא עומד בין הכותל לטור ומוציא המים מהטור ומניחו ברה"י שאלו ובין שהוא עומד בבית ומשלשל הדלי לטור דרך חלון הבית וחוזר ומכניסו לבית והטעם בכל זה דמוציא מרה"י לרה"י דרך מקום פטור: (ה) אפילו אין החוליא גבוה עשרה. ר"ל כ"א בגירוף הטור אפ"ה הוי רה"י (ג) דטור וחוליתו מצטרפין לעשרה (ד) וה"ה אם לא היה חוליא כלל והיה הטור בעצמו עמוק עשרה טפחים: (ו) ואם הוא רחוק וכו'. דהשמא אותו מקום לאו מקום פטור הוא (ה) אלא ר"ה: (ז) אין ממלאין ממנו. אפילו דרך חלון דקמטלטל מרה"י לרה"י דרך חור ר"ה ואע"ג שאגידו בידו לסור: (ח) אא"כ תהא וכו'. דאז ממילא הדלי ששואב בו הולך למעלה מעשרה אשם מקום פטור וא"כ ממלא מרה"י לרה"י דרך מקום פטור. (ו) ודוקא כשהחלון ג"כ גבוה יו"ד טפחים מן הקרקע אבל אם הדלי כלל חור ר"ה (ז) והעומד בר"ה ומשלשל דלי בתוך הטור עמוק עשרה ורחב ד' וממלא מים ומוציא לר"ה חייב ואף דעל הדלי אין לחייבו משום שלא הוציא הכבל מת"י כשהורידו לטור עכ"פ משום המים יש לחייבו דהא עקר המים מרה"י לר"ה (ח) ואפילו אם בחיב הטור לא היה ר"ה רק כרמלית ג"כ יש ליחר מזה דעכ"פ איסורא איכא. ודלי המלוי בצד אחוך כמו שעושין לבארות שלנו לשאוב בו (ט) והוא מלוי בתוך הבאר או אפילו למעלה מן הבאר נגד חורו אף שהמים היה בדלי מבעוד יום שלא עקר אותם בשבת מן הבאר אפ"ה יש ליחר שלא להוציאו משם להורידו על האדן שבחיב הבאר (י) דהא עכ"פ עשה הבאה בשבת ואפילו לאותו באחר בחיב הבאר ג"כ משפחק הפמ"ג אם מותר: ב (ט) אשפה בר"ה וכו'. ואם עומדת בכרמלית עיין בפמ"ג: (י) שגבוה עשרה. דאם לא היתה גבוה עשרה שם כרמלית עליה ואסור לזרוק עליה מרה"י: (יא) של רבים. דרבים משליכין שם שופכין וזבליהן: (יב) מותר לזרוק לה. ואפילו אם (יא) האשפה מופלגת מן הכותל ד' טפחים ויש על ההפסק שביניהם שם ר"ה אפ"ה מותר לזרוק על האשפה מחלון שבבית (יג) ורק שיהיה החלון גבוה עשרה מן הארץ כדי שתהיה הזריקה מרה"י לרה"י דרך מקום פטור ומה שכתב המחבר הקרוב לה בא לאפוקי אם האשפה רחוק מרה"י אלא זרוק על האשפה שעלו ליפול בר"ה: (יג) הקרוב לה. ואין צריך עירוב (יג) כיון שאין בה דיורין: (יד) מאוסים. כלומר שאין צריך להם ולא אמי לאמוי אמ"כ אפילו אם יפול: (טו) כדרכן. שהיו רגילין שם מקודם משא"כ באשפה של רבים לא ממלכי מעצמותה לאשפה ולעולם תהיה גבוה עשרה טפחים שהרי כל היום משליכין כולם שופכיהן וזבליהן שם ולא תחסר גבהה:

א (א) גזוזטרא. פי' (א) דף היוצא מן כותל הבית שהיה סמוך ליש לו לגהר והיה הדף למעלה מן המים ויש שם נקב באמצעיתו וחלון הבית פתוח לו וכשימלא מים דרך הנקב מטלטל מן המים שהם כרמלית [כדלעיל בסימן שמ"ה סי"ד] לרה"י ע"כ צריך שיעשה ממילה גובה

שער הציון

(ב) פוסקים: (ג) גמרא: (ד) אחרונים: (ה)[1]ואם היה כרמלית מפסיק ביניהם עיין פמ"ג: (ו) מ"א וט"א: (ז) מ"א ומ"ר: (ח) פשוט: (ט) פמ"ג:
(י) ומדרבנן אסור על עקירה או הגבה נמי: (יא) רמינו יהונתן והוא נאחרונים: (יב) פמ"ג: (יג) מ"א: (יא) אחרונים:

הגהות ותיקונים: א) פט"ר:

הארות והערות: 1) עיין סוף סימן שנ"ג: 2) עיין בהג"ה סוף סימן שמ"ה, ובסוף סימן שמ"ו:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף א' כתב אבל בכרמלית מותר, ועיין בשו"ע הרב סימן שע"ו סעיף ב'. ב) ובשו"ע הרב סעיף א' כתב דהוה רה"י דוקא אם החלון פתוח.

(ג) פתוח לה מן הבית (ב) אין ממלאין ממנו אא"כ עשה לה (ג) מחיצה כל סביבה (ג) או יעשה המחיצה סביב הנקב שדולים דרך שם [2]והוא שיהא בו ד' על ד' ואין חילוק בין אם יעשנה (ד) למטה מחוברת לה בין אם יעשנה (ה)[1]על גבה וכיון שעשה מחיצה מותרין [3]גם (ד) (ו) * לשפוך ממנה [1]וכן ההולך (ה) בספינה (ז) אינו יכול למלאות אא"כ יעשה לה דף (ח) ד' על ד' ועושה בו נקב וממלא דרך שם * [1]וא"צ לעשות לו מחיצות אלא אמרינן כוף הצדדים וגוד אחית מחיצתא (ו) (ט) שהקילו בספינה מפני שאינו יכול לעשות שם מה שיעשה בבית [1]וה"מ (י) כשהוא (ז) בתוך י"ט אבל אם דופני הספינה (יא) גבוהים עשרה מעל המים מוציא * זיז כל שהוא (יב) ועושה בו (ח) נקב וממלא דרך שם שהרי

ב רש"י פ"ו והתוס' שם בשותו פרק ג שם פ"ח מיכא מרי לשמי ופסק הר"ף ורא"ש כלישנא בתרא דשרי ד שבת ק' וכרב מקלא ורבה בר רב הונא ה הרמב"ם בפט"ו וכ"כ ה"ה שם בשם רב המי והר"ן בפי"ח דשבת ו רמב"ם שם

באר היטב

מן המים שהם כרמלית לרה"י ע"כ צריך שיעשה מחילה כל סביבה להשתא הוה כל שבגדה עד למטה רה"י דאמרי' גוד אחית: (ב) פתוח. דאל"כ הוי כרמלית ומותר לטלטל מכרמלית כמ"ש בסי' שמ"ו ס"ב מ"מ ע"ש: (ג) מחילה. גבוה י' עסי' שנ"ו: (ד) לשפוך. ואע"פ שהוא סמוך לרקק שהוא ר"ה מ"מ כיון שאין כותבו להוציאה לר"ה שרי מ"מ ע"ש: (ה) בספינה. משום דהמים כרמלית הם והספינה רה"י: (ו) שהקילו. פי' שבגזחטרא הנזכר בריש צריך

באור הלכה

ולף לפי משמעות איה מן הראשונים (רמב"ם ותוס' בתירוץ אחד) דגזחטרא שהיא לעולה מן המים וגבוה יו"ד מהמים אם יש בה ד' על ד' נחשב ע"ג כרה"י אף שאין לה מחיצות תחתה משום דבקיעת דגיס אינה בקיעה מ"מ כתב התו"ש דמותר לטלטל מן היס על גגה דמדרבנן שם כרמלית עליה[2]לענין טלטול[א]ועיין בסימן שמ"ה במ"ב שם שהבאתו דעת כמה פוסקים דסוברין דהיכא שהוא זיז הוא למעלה מעשרה נחשב למקום פטור כשאין תלון פתוח לה וא"כ בענינו מותר לטלטל גם מן הים ע"ג גזחטרא אם הוא למעלה מעשרה: * לשפוך ממנה. עיין במ"ב במה שכתבנו דאפילו אם הוא סמוך לרקק שהוא ר"ה כן כתבו המ"א [1]וש"א בשם התוספות מיהו במידושי הרשב"א מוכח דלא שרי לשפוך כ"א כשאין בלו ר"ה הא בסמוך לר"ה אסור. ודע עוד דלענין לשפוך על דופני הים תלוי נמי בפלוגתא ולהיפך לדעת הרשב"א שם מותר אם המי שופכין ירדו מדופן הים לנהר ולים דכתו בכרמלית לא גזרו וכמו בספינה לקמן בסוף הסעיף ולדעת התוספות אסור דכיון דהכא מכוין שירדו למטה לנהר או לים גזרינן אטו שחדמן לפעמים שישפוך על דופני הים הסמוך לר"ה וגבי ספינה שאני שאין מצוי שיהלך סמוך לר"ה ומלשון הרמב"ם פט"ו מהלכות שבת הלכה ט"ו משמע ג"כ דשרי וכן סתם המחבר בסס"ג והרמ"א בסימן שנ"ז הביא דעת התוספרים: * ואינו צריך וכו'. ובספר אלי רצא הכריע לעיקר בשם כמה פוסקים דגם בזה צריך לעשות מחיצות ומ"מ נראה דהנוהג כדעת השו"ע אין למחות בידו דגם הרמב"ן בחידושיו בשבת העתיק את דברי הגאונים שהוא כדעת השו"ע וגם במאירי משמע שיש לסמוך על שיטה זו: * זיז כל שהוא. וכ"ש אם יש לו דף ד' על

משנה ברורה

גבוה עשרה טפחים כל סביבה דהשתא הוי כל שבגדה עד למטה רה"י ואף שהמחילה העשויה לפחות מחלל ד' אינה מחילה: (ד) למטה מחוברת לה. אע"פ שרחוק עוד הרבה מן המים (ד) וכ"ש אם עושה המחילה של עשרה טפחים למטה אצל המים דמהני דאמרינן גוד אסיק מחילתא עד נגד הגזחטרא: (ה) על גבה. דגם בזה אמרינן גוד אחית מחילתא[1]וש מן (ה) הראשונים שחולקין בזה וס"ל דדוקא כשעושה המחילות למטה מן הגזחטרא אז אמרינן גוד אחית מחילתא אבל לא כשעושה ע"ג הגזחטרא. ולכתחלה נכון ליזהר בזה: (ו) לשפוך ממנה. היינו דרך הנקב על הנהר והים דאף שהשופכין ילכו חוץ למחילת הגזחטרא אפ"ה שרי ואפילו אם הוא סמוך לרקק שהוא ר"ה כמבואר בסימן שמ"ה[א]) מ"מ כיון שאין כותבו להוציאן לר"ה שרי ועיין בבה"ל: (ז) אינו יכול למלאות. דהמים כרמלית הם והספינה רה"י: (ח) ארבעה על ארבעה. טפחים: (ט) שהקילו בספינה. פי' (ו) שבגזחטרא הנזכר מקודם צריך דוקא מחיצות עשרה טפחים והקולא דאמרינן גוד אחית מחיצתא עד מיא אבל בספינה מקילינן עוד דא"ל מחיצות כלל אלא אמרינן כוף הצדדים כאלו היה שם מחיצות ואח"כ אמרינן גוד אחית עד מיא: (י) כשהוא בתוך עשרה טפחים. ר"ל שגובה דופן הספינה הבולט מעל המים היה פחות מעשרה טפחים (ז) אבל עומק הספינה בפנימה היה גובה יו"ד טפחים דהוא רה"י וע"כ צריך לעשות מבחוץ דף של ארבעה על ארבעה כמ"ש [דאם אין עמוק י' טפחים גם בפנימה של הספינה הלא הוי כרמלית ומותר לטלטל מתוכה ליס ומים לתוכה בלי שום תקון]: (יא) גבוהים עשרה וכו'. ר"ל ונמלא כשהוא ממלא ע"כ צריך להגביה קצת המים למעלה מדופני הספינה שהיא יותר מי' דהוי מקום פטור וא"כ הוא מבולבל מכרמלית לרה"י דרך מקום פטור וע"כ הקילו מכמים שדי שיוציא זיז כל שהוא חוץ לספינה משום היכר בעלמא: (יב) ועושה בו נקב. והאחרונים (ח) הסכימו דבזיז א"ל לעשות נקב כיון שאינו אלא להיכר בעלמא ויכול למלאות

שער הציון

(ב) נתבאר ממ"א והגר"א וש"א: (ג) עיין בסמ"ג דזה דוקא אם הגזחטרא סמוך לתלון הים תוך ג' טפחים הא לא"ה הוי הגזחטרא כרמלית ולדעת הרמב"ם אפילו אין תלון הים פתוח להגזחטרא כלל אפ"ה הוי הגזחטרא רה"י כל שהיא ד' על ד' טפחים ועיין בבה"ל שהבאתו דברי התו"ש דמלדד להקל להיתו ע"ג הגזחטרא אפילו אם נסבור דהוא רה"י אפילו אלא מחילות: (ד) כן מוכח בפוסקים דזה מהני לכו"ע: (ה) הרשב"א והריטב"א שחולקין ע"ד רש"י ופירשו דמה שאמרה המשנה בין למעלה בין למטה למעלה נקרא במה שעשה תחת הגזחטרא אע"פ שתלויה ואינה מגעת עד למים ולמטה היא כשעשה המחילה אצל המים וכפירושם מבואר ברמב"ם וברבינו יהונתן וכן נראה קצת משמעות התוספתא סוף פ"ו עי"ש ומ"מ דעת רש"י ג"כ לאו דעת ירושלמי היא דכפירושו פירשו הקמ"ג והאור זרוע והרבינו יחזקאל והטור ומ"מ לכתחלה בודאי נכון ליזהר בזה לגמרי גם דעת הרשב"א והריטב"א שחולקין בהדיא על דעת רש"י [ונראה דשניהם הלכתא היא היינו דאמן נקטינן כן אבל הם חולקין בהדיא על רש"י]: (ו) ע"ז וש"א: (ז) מ"א: (ח) ב"ח ושכנה"ג וע"ז ומ"ש בשם רא"ש:

הגהות ותיקונים: א) מ"ב ס"ק מ"ח:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב ס"ק א' ובסימן שמ"ה סעיף ט"ז: 2) עיין במ"ב סימן שמ"ו ס"ק י"ז:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף א' כתב שאסור דיש לו דין כרמלית. ב) ובשו"ע הרב בסעיף א' כתב שמחיצה על גבה מהני. ג) ובשו"ע הרב בסעיף א' משמע כהמ"א, כיון שאינו מתכוין לכך.

*דרך * אויר מקום פטור הוא ממלא * וסגי בהיכר זיז ומימיו (יג) יכול(ט) לשפוך (יד) על דופני הספינה והם יורדים (טו) לים דכיון דלא זרק להו להדיא לים אלא מכחו הם באים כחו בכרמלית לא גזרו. הגה (טז) וע"ל ס"ס שנ"ז. ב' ספינות זו אצל זו אסור לטלטל מזו לזו (יז) * אע"ג (י) קשורות (יח) זו בזו או אע"ג הם (יט) גבוהים מן (יא) המים יו"ד (כ) * ולריכים לערב ביחד אם הם של ב' בני אדם (מרדכי פ' החורק): ב [ח]בית הכסא (כא) שעל פני המים מותר (כב) ע"י מחיצה תלויה ובלבד שתהא (כג) עשויה (יב) להתיר אבל העשויה לצניעות בית הכסא בלבד לא מהני [ט]ואם עשה (כד) דף [י]או קנה (יג) פחות מג' שתפול הצואה עליו

ז שנת ק' ח כ"כ המוס' והרא"ש על הא דתנן סוכה שנין כ' תלרות ט' בעירובין פ"ו ט מרדכי בפ' י"ע דשנת והגהות בפע"ו מה"ש י' אם במרדכי

באר היטב

שלא בדקדוק אלא ממלא בהדיא מן המים לספינה וכ"כ הרמב"ם ז"ל אבל אם הוא למעלה מי' מוציא זיז כל שהוא וממלא שהרי דרך מקום פטור ממלא וכו' הרי שלא זכרו כאן שיעשה נקב בזיז כמ"ש בריש כשהוא בתוך י' אלא ודאי הכוונה שדרך אויר מקום פטור ממלא בהדיא ע"ש וכ"כ הב"ח: (ט) לשפוך. וה"ה לזרוק עצמות וקליפין ראב"ן. וכ' בע"ז נ"ל דזה קאי אאין גזה י' בדופני הספינה דלריך מקום ד' אבל לשפוך א"ל אז אינו שופך בהדיא על דופן

משנה ברורה

למלאות (ט) אפילו שלא במקום הזיז: (יג) יכול לשפוך וכו'. ר"ל דאין מחויב לשפוך שופכיו [דהיינו מי (י) רחיצות כוסות וקערות וכה"ג] בתוך הדף של ארבע על ארבע שעשאו למלאות המים דרך בו אלא יכול לשפוך על דופני וכו' וזה אין חילוק בין אם דופן הספינה גבוה י' טפחים מעל המים (יא) או לא ואפילו לא היה לו דף מיוחד של ארבע על ארבע (יב) וגם לא עשה זיז כלל אפ"ה שרי לשפוך שופכיו על דופן הספינה ממש כיון דאין כאן אלא כחו: (יד) על דופני. דאם שופך קצת רחוק מן הדופן הוי זורק מרה"י לכרמלית ממש (יג) אבל זהו דוקא בשאין הדופן גבוה י' מעל המים דאם יש בו גבוה י' ואינו רוצה לשפוך על הדופן כגון שהם ברוחים והרים יכנס לתוך הספינה ורוצה לשפוך מרחוק לכותל שרי אף בלבד שיעשה עכ"פ זיז להיכר: (טו) לים. וה"ה דיכול להניח עצמות וקליפין על רחש הדופן בעצו והם טופלין ליס [אחרונים]: (טז) ועיין לקמן. דשם כתב דלא בכל כרמלית כחו מותר ע"ש: (יז) אלא א"כ קשורות. דבשאינן קשורות אע"פ שהן סמוכות זו לזו מ"מ עשויות להתרחק זו מזו ונמצא כרמלית *מפסקת ביניהן ומיישינן דילמא נפיל ואתי[ט] לאתויי מכרמלית לרה"י. ומעתה זה אפילו שני הספינות שהם של (יד) אדם אחד ג"כ אסור (טו) ויש מתירין אם הם של אדם אחד דלא מיישינן דילמא נפיל וכו' ורק בשהם של שני בני אדם אסורין בשאינן קשורות זו בזו דכיון שעשויין לנוד ולהתרחק זו מזו לא מהני עירוב שיערבו ביניהן. ואע"ג בגמרא דקשורות חשוב אפילו ע"י חוט ובלבד שיהא חוט חזק שיוכל להעמידן שלא יתפרדו זו מזו: (יח) זו בזו. ולריך (טז) שלא יהא ביניהם ד' טפחים: (יט) גבוהים מן המים עשרה. דרך אויר מקום פטור ואע"ג דמושיב אסור בזיוטא אחת אפילו למעלה מי' כמ"ש בסוף סימן שמ"ז הכא אירי (יז) בשני זיוטות זה כנגד זה דאפילו למטה מי' הוא רק איסור דרבנן ולמעלה שרי לגמרי להושיב (יח) או דאירי בזורק: (כ) וצריכים לערב. קאי גם על ההיתר דגבוהים עשרה אף בשאינם קשורות[ב] ובספר בית מאיר חולק ע"ז ודעתו לבשאינם קשורות מכיון שעומדים *להתפרד אף אם הם גבוהים עשרה אם הם של שני בני אדם אסורים בטלטול מזה לזה ואין עירוב מועיל בהם: ב (כא) שעל פני המים. היינו שסמוך ליס או לנהר: (כב) ע"י מחיצה תלויה. שגבוה עשרה טפחים אף שאינה מגעת למים וכו"ל: (כג) עשויה להתיר. לפנות שם בשבת כגון שיעשנה למטה סביב לגד המים דמה שנעשית למעלה לצניעות עבדלה: (כד) דף או קנה פחות

שער הציון

(ט) הגר"ז וכדמות ראיה לזה מקושית הגמרא שבת ק' ע"ב לרבה בר ר"ה ולר"מ שופכין דידיה היכי שדי להו וכו' ע"ש משמע דלר"ה אינה שופכן שלא במקום הזיז: (י) רש"י והר"ה להשמין ולעשות ארכו על דופן הספינה [אחרונים]: (יא) ט"ז: (יב) שם: (יג) שם ופשוט: (יד) לבש ומ"ל ומ"א: (טו) כ"מ ממ"א ומו"ש והגר"ז: (טז) מ"א וש"א והטעם כדי שלא יהא כרמלית מפסיק ביניהן: (יז) א"ר ובית מאיר ובמ"א מיקן משום דכאן בספינה למטה הוא רק כרמלית ולכך לא גזרו כלל למעלה והא"ר השיג עליו דלענין מושיב אין נ"מ כלל בין למטה מעשרה או למעלה מעשרה ואף בכרמלית אסור למעלה מיו"ד: (יח) וכן משמע מביאור הגר"א שמפרש כן וכהיה דסימן שנ"ג ס"א:

הגהות ותיקונים: א) מיו"ד: ב) אלא:

הארות והערות: 1) עיין סימן שנ"ג סעיף א' לענין לזרוק בשני בתים שבכרמלית מזה לזה: 2) עיין במ"ב לקמן ס"ק ל' מש"כ בשם הגר"א: 3) עיין בבה"ל סימן שנ"ג סעיף א' ד"ה ועירבו:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ג' כתב כהמ"א. ב) ובשו"ע הרב בסעיף ט' כתב: שאם דופני הספינה גבוהים י"ט מעל פני המים מבחוץ מותר לטלטל מזו לזו אפילו מופלגות זו מזו הרבה שהרי הוא מטלטל מרה"י לרה"י דרך מעלה מעשרה שהוא מקום פטור ואפילו הן של שנים מותר בלי עירוב להמתירים לטלטל דרך אויר מקום פטור ברשויות של דבריהם, וכבר נתבאר שם דהעיקר כהאוסרים בזה.

כ סס ל הגהות מרדכי פ״י מ טור הלא מרב דימי ג מיי יוסף

קודם שתפול למים א״צ מחיצות דהוה ליה כחו בכרמלית ושרי [2]וה״ה אם בית הכסא עשוי כך שהצואה נופלת על צדי הכותל ואח״כ מתגלגלת ונופלת למטה בכרמלית [1]ואם(כה) נשבר הדף בשבת מותר משום דגדול כבוד הבריות: ג אם בית הכסא בולט חוץ לחומת העיר וצואה נופלת בחפירה שסביב העיר שיש בה יותר מבית סאתים (כו) שהוא כרמלית (כז) [3]אינו מותר ע״י מחיצה תלויה שלא התירו אותה אלא במים (כח) אבל ע״י דף שרי דכחו שרי בכל כרמלית. הגה וי״ל דאם בית הכסא (כט) למעלה מעשרה שרי בכל ענין דהא מוליא מרה״י לכרמלית דרך מקום פטור. (ל) (וע״ל סי׳ שמ״ו דיש חולקים). וי״ל דאם היה שם (לא) צואה מבע״י שרי בכל ענין דהא (לב) הצואה הוא מקום (יד) פטור דלא דרסי בה רגים (מרדכי פרק הזורק) וע״ל סימן שמ״ה דיש חולקין וסברא להו דאין מקום פטור בכרמלית (לג) ולפי מה שנתבאר לעיל סי׳ שמ״ה דאין מ״פ ברה״י לכ״ע בית הכסא העומד בין שני הבתים (לד) אסור לפנות שם אם לא עירבו יחד ולא עשו תקון מבע״י (לה) כמו שנתבאר סעיף ב׳ דאז שרי דלא הוי אלא כמו חצר שאינה מעורבת (לו) כדלקמן סי׳ שנ״ז * (וע״ל סי׳ שע״ו ס״ד (ד״ע) וכל זה דוקא לכתחלה אבל בדיעבד (לז) שבכחו ולא עירבו מותר (לח) דגדול כבוד הבריות (הגהות מרדכי וד״ע). (הולכי ספינות נהגו לעשות גרכיהן (לט) מן המשוטה ליס דהואיל והמשוטה אינו גבוה י׳ אע״פ שרחבה ד׳ אינה אלא כרמלית ומוליא מכרמלית לכרמלית. (נ״י בשם א״מ): ד (מ) [3]מים שאין (טו) עמוקים י״ט אין להם דין מים להתיר (מא) לשפוך בהם במחיצה תלויה. הגה״ה וכל שכן אם יבשו המים

באר היטב

מג׳. פי׳ סמוך לנקב דאז הוי כלבוד והוי חורי רה״י מרדכי ועי׳ ס״ג בהג״ה: (יד) פטור. דאינה רחבה ד׳ ומיירי שמפנה ממש על הצואה ואע״פ שנופלת אח״כ לכרמלית שרי: (טו) עמוקים. וכ״ת הכא תוס׳ דשרי במחילה תלויה אפי׳ אין

באור הלכה

סברא לגמרי וקובר דאינו תלוי כלל זה מה דהיכא דהאיסור הוא משום מקרון עירוב אין נ״מ כלל מה שמפסיק באמצע מקום פטור דלא עדיף זה מאלו הוי שתי רשויות סמוכות זו לזו לגמרי: * וע״ל סימן שע״ו ס״ד. ר״ל דשם מבואר נמי בשו״ע לאסור [1]ולאפוקי מדעת הר״י מקיטון שהוא שם בב״י שמתיר מה שמנם בספר בית מאיר מסיק להלכה כדעת הר״י *מקיטון אם ידוע לו שהוא גבוה ג׳ ואינו רחב ארבעה טפחים ע״ש:

הוקפה לדירה דין כרמלית עליה נמצא מוליא מרה״י לכרמלית: (כח) אבל ע״י דף. אז קנה אז שהצואה נופל על גידי הכותל ואח״כ מתגלגל ונופל בחפירה וכנ״ל: (כט) למעלה מעשרה. מקרקעית החפירה והטעם דאויר למעלה מעשרה ברכמלית מקום פטור הוא ונמצא כשהוא נפנה מוליא מרה״י לכרמלית (כא) דרך מקום פטור: (ל) ועיין לעיל סי׳ שמ״ו וכו׳. היינו נסוף ס״א דיש אוסרים להוליא מרה״י לכרמלית אפילו דרך מקום פטור ועיין בביאור הגר״א שמאריך בזה ודעתו דאף אי יימא דברשויות דרבנן דרך מקום פטור מותר היינו דוקא בדנה באמצע על המקום פטור אבל לא בדלא נח והכא הלא לא נח באמצע וכעין זה מפקפק הבית מאיר ג״כ על הי״א הראשון [עיין בספרו בסי׳ שמ״ו וכן בב״מ] וכן בספר מאמר מרדכי בסי׳ שנ״ג ס״א דעתו ג״כ כדעת הגר״א הנ״ל ותמה על דעת הי״א הראשון: (לא) צואה מבעוד יום. ומיירי (כב) שמפנה ממש על הצואה ואע״פ שנופלת אח״כ מן הצד שהוא כרמלית שרי: (לב) הצואה הוי מקום פטור. דהא מסתמא (כג) אינה רחבה ד׳ (כד) ואף דבעצמה קי״ל דפחות מג״ט גובה בטל לגבי רשות שהוא עומד בו והצואה מסתמא אינה גבוה ג״ט שאני הכא דצואה שבבה״כ בודאי נ[2]דרסי לה רגים וע״כ אינה בטל לרשות שבצדה והוי מקום פטור: (לג) ולפי מה וכו׳. כאן מתחיל הרמ״א לבאר דין אחר אודות בהכ״ס שהיה שייך מקום החפירה שתחתיה לשני אנשים ולא עירבו ביניהם וקאמר דכאן לא שייך ההיתר שכתב מתחלה דהצואה הוי מקום פטור כיון דהרשויות בעצמן רה״י הם אין מקום פטור ברה״י: (לד) אסור לפנות שם. מיירי שמקום מושב בהכ״ס היה שייך לכל אחד לבדו כי היה מחילה מפסקת ביניהם אבל שהחפירה שתחתיה היה שייך לשניהם ולכך אסור דמוליא מרשותו[3] לקרקע שותפים דאם גם מקום מושב שייך להשותפים אין כאן הוצאה מרשות לרשות ומותר [בית מאיר וחידושי רע״א ע״ש]: (לה) כמו שנתבאר ס״ב. היינו תיקון דדף אז קנה. (כה) אבל תיקון דמחילה תלויה אינו מועיל הכא עד שיורדת עד למטה: (לו) כדלקמן סי׳ שנ״ז. ס״ג בהג״ה דשם מבואר (כו) דבאינו שאינה מעורבת לכו״ע מותר כאו: (לז) ששכחו ולא עירבו. אז שאלה היה לו באפשר לעשות תיקון הנזכר [מ״א]: (לח) דגדול כבוד הבריות. שהתירו אכסיס בתקוס שאין בו איסור דאורייתא: (לט) מן המשוטה לים. אבל מן הספינה ליס [בלא תיקון הנזכר בס״ב] לא דהא מוליא מן רה״י ליס שהוא כרמלית ואם א״א ליה מפני איזה סבה אא״כ יעשה גרכיו בספינה מותר דגדול כבוד הבריות [מ״ל]: ד (מ) מים שאינם עמוקים וכו׳. קאי על ס״א וכי״ת: (מא) לשפוך בהם. וה״ה למלאות ע״י מחילה תלויה והטעם דכיון [1]שאין בהם י״ט כיבשה דמיא. ועיין בב״ח ומ״א שחולקין ע״ז וס״ל דאין לחלק בזה (כז) אם לא שרבים מהלכין שם ע״י הדחק דאז לכו״ע בקרקע דמיא ועיין בביאור הגר״א שיעשב דעת השו״ע וכתב דדבר זה תלוי (כח) בשיטת הראשונים ע״ש

משנה ברורה

מג׳. היינו (יט) שהם פחות מג׳ סמוך לנקב דהוי לבוד והוי חורי רה״י דהוא כרה״י ונופל מרה״י לרה״י ואע״ג שנופל משם אח״כ למטה דהוא כרמלית כמו בכרמלית לא גזרו: (כה) נשבר הדף בשבת וכו׳. ר״ל שנשבר (כ) בשבת גופא שא״א לתקנו ולכך מותר לפנות שם לאותו שבת: ג (כו) שהיא כרמלית. ר״ל שאף שהחפירה עמוקה י׳ טפחים כיון שהיא מחזקת יותר מבית סאתים ולא (כז) אינו מותר וכו׳. אלא בעינן שהמחילות יגיעו עד הקרקע: (כח) אבל ע״י דף. אז קנה אז שהצואה נופל על גידי הכותל ואח״כ מתגלגל ונופל בחפירה וכנ״ל: (כט) למעלה מעשרה. מקרקעית החפירה והטעם דאויר למעלה מעשרה ברכמלית מקום פטור הוא ונמצא כשהוא נפנה מוליא מרה״י לכרמלית (כא) דרך מקום פטור: (ל) ועיין לעיל סי׳ שמ״ו וכו׳. היינו נסוף ס״א דיש אוסרים להוליא מרה״י לכרמלית אפילו דרך מקום פטור ועיין בביאור הגר״א שמאריך בזה ודעתו דאף אי יימא דברשויות דרבנן דרך מקום פטור מותר היינו דוקא בדנה באמצע על המקום פטור אבל לא בדלא נח והכא הלא לא נח באמצע וכעין זה מפקפק הבית מאיר ג״כ על הי״א הראשון [עיין בספרו בסי׳ שמ״ו וכן בב״מ] וכן בספר מאמר מרדכי בסי׳ שנ״ג ס״א דעתו ג״כ כדעת הגר״א הנ״ל ותמה על דעת הי״א הראשון: (לא) צואה מבעוד יום. ומיירי (כב) שמפנה ממש על הצואה ואע״פ שנופלת אח״כ מן הצד שהוא כרמלית שרי: (לב) הצואה הוי מקום פטור. דהא מסתמא (כג) אינה רחבה ד׳ (כד) ואף דבעצמה קי״ל דפחות מג״ט גובה בטל לגבי רשות שהוא עומד בו והצואה מסתמא אינה גבוה ג״ט שאני הכא דצואה שבבה״כ בודאי נ[2]דרסי לה רגים וע״כ אינה בטל לרשות שבצדה והוי מקום פטור: (לג) ולפי מה וכו׳. כאן מתחיל הרמ״א לבאר דין אחר אודות בהכ״ס שהיה שייך מקום החפירה שתחתיה לשני אנשים ולא עירבו ביניהם וקאמר דכאן לא שייך ההיתר שכתב מתחלה דהצואה הוי מקום פטור כיון דהרשויות בעצמן רה״י הם אין מקום פטור ברה״י: (לד) אסור לפנות שם. מיירי שמקום מושב בהכ״ס היה שייך לכל אחד לבדו כי היה מחילה מפסקת ביניהם אבל שהחפירה שתחתיה היה שייך לשניהם ולכך אסור דמוליא מרשותו[3] לקרקע שותפים דאם גם מקום מושב שייך להשותפים אין כאן הוצאה מרשות לרשות ומותר [בית מאיר וחידושי רע״א ע״ש]: (לה) כמו שנתבאר ס״ב. היינו תיקון דדף אז קנה. (כה) אבל תיקון דמחילה תלויה אינו מועיל הכא עד שיורדת עד למטה: (לו) כדלקמן סי׳ שנ״ז. ס״ג בהג״ה דשם מבואר (כו) דבאינו שאינה מעורבת לכו״ע מותר כאו: (לז) ששכחו ולא עירבו. אז שאלה היה לו באפשר לעשות תיקון הנזכר [מ״א]: (לח) דגדול כבוד הבריות. שהתירו אכסיס בתקוס שאין בו איסור דאורייתא: (לט) מן המשוטה לים. אבל מן הספינה ליס [בלא תיקון הנזכר בס״ב] לא דהא מוליא מן רה״י ליס שהוא כרמלית ואם א״א ליה מפני איזה סבה אא״כ יעשה גרכיו בספינה מותר דגדול כבוד הבריות [מ״ל]: ד (מ) מים שאינם עמוקים וכו׳. קאי על ס״א וכי״ת: (מא) לשפוך בהם. וה״ה למלאות ע״י מחילה תלויה והטעם דכיון [1]שאין בהם י״ט כיבשה דמיא. ועיין בב״ח ומ״א שחולקין ע״ז וס״ל דאין לחלק בזה (כז) אם לא שרבים מהלכין שם ע״י הדחק דאז לכו״ע בקרקע דמיא ועיין בביאור הגר״א שיעשב דעת השו״ע וכתב דדבר זה תלוי (כח) בשיטת הראשונים ע״ש

שער הציון

(יט) אחרונים: (כ) הגר״א: (כא) דכיון שיש אויר מקרקעית החפירה עד בהכ״ס מעט יותר מעשרה טפחים נמצא פוגע מחילה באויר מקום פטור: (כב) מ״א: (כג) מ״א: (כד) מחצית השקל ע״ש: (כה) בית מאיר וכנ״ל בב״ג: (כו) הגר״א בבוגת הרמ״א: (כז) כ״מ מהרלביה שהובא בב״י וכ״כ הא״ר ומחמד משה: (כח) היינו דאף שמדברי המוס׳ מוכח דלא כוותיה היינו משום דאולי לשיטתייהו אבל לדעת הגאונים אין ראיה ע״ש והנה המעיין בגא״ש פרק הזורק יראה דדעתו דהא דאחרינו עושה מקום ד׳ וממלא היינו מחיצות גבוהות יו״ד א״כ ע״כ גם הוא ס״ל כדעת המופקפק

הארות והערות: 1) עיין בהג״ה סוף סעיף ג׳: 2) עיין ריש סימן שמ״ה: 3) עיין סימן ש״ע סעיף ה׳:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף י״ב כתב כהשו״ע לאסור. ב) ובשו״ע הרב בסעיף י״ב כתב בסגריים או אפילו אינה גבוהה ג׳ אלא שרחבה ד׳ שאין רבים פוסעים ומדלגים עליה. ג) ובשו״ע הרב בסעיף ט״ו כתב: שמים שהרבים בוקעים בהן אין מחיצה תלויה מתרת בהם (אפילו אם הם עמוקים עשרה וכו׳).

אע"פ שהיו שם עמוקים עשרה (מרדכי): ה (מב) [ה]היו שתי גזוזטראות זו למעלה מזו (מג) משוכה זו מכנגד זו מעט (מד) ואינה (טז) רחוקה מכנגדה ד"ט בין אם עומדת תוך עשרה זו לזו בין יש ביניהם (מה) יותר מגובה עשר אמות [ו]עשו לעליונה מחיצה בשותפות משל שניהם ולא עשו לתחתונה כלל שתיהן אסורות בה עד שיערבו (מו) וכ"ש אם עשו שתיהן [ז]לתחתונה ששתיהן אסורות עד שיערבו. [ח]אבל כל אחת מהן שעשתה לבדה בשלה (מז) אין האחרת אוסרת עליה (מח) אפילו לא עשתה האחרת בשלה [ט]וכן (מט) אם עשו בשתיהן בשותפות משל שניהם אין אחת אוסרת על חברתה:

שנו דין אמת המים העוברת בחצר. ובו ב' סעיפים:

א * [א]אמת המים (א) * העוברת בחצר (ת) (ב) עמוקה י' ורחבה ד' * אין ממלאין ממנה בשבת.

באר היטב

עמוקים י' וכ"כ המ"ת ע"ש: (טז) רחוקה. דממילא שייסד עוסיס להשתמש בשייסד ואוסרים זע"ז מש"ה אם עשו מחילה לעליונה בשותפות אוסרת זע"ז וכ"ש אם עשו שתיהן לתחתונה דעליונה אוסרת על התחתונה דיחת לה להשתמש בתחתונה ע"י שלשול אבל אם כל א' עשתה לבדה ואין לה חלק בתחילת חבירו אינה אוסרת עליה וכן אם עשו בשייסד מן השותפות ומ"מ כל אחד משתמש בשלו

משנה ברורה

ע"ש ומ"מ אף לדידיה (כט) נוכל לסמוך ע"ד הפוסקים המקילין בזה: ה (מב) היו שתי וכו'. אבאר בקצרה והוא דבית ועליה ע"ג העומדת אצל הנהר ויש להם לכל אחת גזוזטרא הנוטלת לדלות על יד[א]) המים מן הנהר אם היו עושים כ"א מחילות סביבה כדין המבואר בס"א היו שתיהן מותרות בשבת כל אחד לדלות בשלו אפי' אם לא ערבו יחד ואם תקנו שתיהן בשותפות רק גזוזטרא אחת כדין בין לעליונה בין לתחתונה נחשבין כשני אנשים הדרין בחצר אחת ואסורין שייסד לדלות דרך הגזוזטרא ההיא כיון שרשות שייסד שולטת עליה אם לא שערבו ביניהן. בד"א שאחי הגזוזטראות העומדים זה ע"ג זה אינם רחוקים זה מזה במשך הכותל ד' טפחים שנוח תשמישתיה אצל אם היו רחוקים ד' טפחים א"כ כשרוצה בעל התחתון להשתמש בגזוזטרא העליונה צריך לזרוק לו שלו באויר להלאה דרך ד' טפחים ותשמיש מופלג כזה אין משיב לאסור על חבירו אף כשלא שערבו ביניהן: (מג) משוכה זו וכו'. ר"ל אפילו משוכה (ל) וכ"ש אם עומדת זו כנגד זו כשוה: (מד) ואינה רחוקה וכו'. דברחוקה מכנגדה במשך רוחב הכותל ד' טפחים שוב לא אסרי אהדדי שאינה יכולה להשתמש אצל ע"י זריקת הדלי באויר מרחוק ואינו משוב תשמיש לאסור: (מה) יותר מגובה וכו'. דאגובה (לא) לא קפדינן אע"פ דהוכרח ע"ז להשתמש בדלי ע"י זריקה למעלה והיא תשמיש קשה כיון שאינו משתמש דרך אויר ברוחב תשמישתיה לאסור: (מו) וכ"ש אם עשו שתיהן לתחתונה. שתשמיש זה נוח יותר לעליונה שהוא דרך ירידה: (מז) אין האחרת וכו'. היינו (לב) אפילו רגילה להשתמש בשל חברתה בחול אעפ"כ אינה אוסרת עליה שבעצם הלא הרשות אין שייך לה אם לא שהתנו ביניהן בפירוש שכל אחד ישתמש בשל חבירו אז נריכין שירוב [פמ"ג]: (מח) אפילו לא עשתה וכו'. וכ"ש אם כ"א עשתה לעצמה דמותרת כל אחת להשתמש בגזוזטרא שלה בלי עירוב אך י"א דכל זה (לג) דוקא בשמשוכות הגזוזטרות זו מזו ואין נריכין לשמש אחת בחברתה אבל אם העליונה מכוונת ממש נגד התחתונה וכשהיא נריכה לדלות מים יורד הדלי שלה דרך נקב גזוזטרא התחתונה ואין ביניהן אויר של עשרה טפחים בגובה שביניהן אסורות למלאות [רמב"ם]: (מט) אם עשו בשתיהן וכו'. ר"ל דאף דאמרינן לעיל דאם תקנו לאחת בשותפות שביניהן אסורות למלאות אם כשלא שערבו הוא דוקא אם תקנו רק אחת ובשביה לא עשו מחילה כלל אבל אם עשו מיקון בשביהן בשותפות מותרים כל אחת בשלה משום דאמרינן דכל אחת סלקה נפשה מחברתה כיון שעשתה לה מיקון בפנ"ע [ומה שעשתה בשותפות (לד) אינה טעם היה להם בדבר] וכ"ש אם עשו רק אחת בשותפות והשניה עשתה מחילה להגזוזטרא שלה לבדה (לה) בודאי מותר כ"א למלאות בלי עירוב דבהא בודאי סילקה נפשה מחברתה:

א (א) העוברת בחצר. ודוקא כשהיא עוברת דהיינו שנכנסת לחצר מן לד האחד ויוצאת משם מן לד האחר בנקבים שם אחת הכתלים (ת) אבל אם יש לו בריכת מים בחלירו ואינה נמשכת מבחוץ א"ל שום מיקון אפילו רחבה ועמוקה הרבה דכל מה שבתוך המחילות נכלל רה"י הוא: (ב) עמוקה עשרה ורחבה ד'. דבשיעור זה (ג) נעשו המים רשות לעצמן[ב]) ושם כרמלית עליהם כשאר ימים ונהרות

שער הציון

ועיין בהגר"א שהמ"ל שהמ"ל רמיה מרש"י עירובין כ"ד ע"ב דש"ל כדעת השו"ע וקשה להא גם רש"י פירש [שבת ק' ע"ב] ד"ה עושה מקום דעעם המילא דפעינה הוא משום מחילה תלויה ול"כ לדידיה יאמר רמיה מ"ת על מכונה וא"כ דברי רש"י סותרים אהדדי וצ"ע: (כט) דהא אף לדידיה אין רמיה שהגאונים יחלוקו ע"ד הוספות מה ובפרט שמדברי הרא"ש מוכח דבבר כוותייהו וגם מדברי הריטב"א בעירובין בסוגיא דגזוזטרא שהעתיק שם דברי הוספות מוכח ג"כ דש"ל כוותייהו בעיקר הדין דהתירא דמחילה תלויה הוא אפילו בשאין בבה יו"ד א"כ בודאי אין להתיר בזה: (ל) פשוט לבד מה שכתב[ב]) השו"ע אבל כל אחת וכו' מה יש נ"מ אם עומדת זו כנגד זו בשוה וכמו שמבואר בסקמ"ז[ג]) בשם הרמב"ם ע"ש: (לא) מט"ז: (לב) גמ': (לג) גם בלבוש העתיק דין זה ובודאי מקורו הוא מהרמב"ם ולפלא שלא זכר דכ"ז דוקא אם[ד]) ביניהן עשרה טפחים כמו שמבואר ברמב"ם: (לד) ב"י והנה הדין הזה נוגע מהבור ועיין[א]) בא"ר דיש לאשויש שבולקין ע"ז: (לה) גמרא: (ת) כן מוכח מלקמן בהג"ה ופשוט: (ב) רש"י ושאר פוסקים:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל ידה: ב) שסיים: ג) בסקמ"ח: ד) חסר תיבה אין:

הארות והערות: 1) עיין סימן שמ"ה סוף סעיף י"ד:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ט"ז כתב כהמתירים.

ם משנה בעירובין פ"ז וכלמפרש לה רב וכפירוש רש"י שם בלשון ראשון ע כדמפרש לה רב שבתת שם פ פירוש שהעליונה משתמש דרך התחתונה בנחת דאסרי עלה צ עוד ממשמעות הגמ' שם ק שם וגם כן ממשמעות הגמ' א בעירובין פ"ז

(ג) אא"כ עשו לה (ג) מחיצה גבוה עשרה (ד) בכניסתה וביציאתה [ב]ויהיה טפח ממנה (ג) (ה) משוקע במים ואם היתה המחיצה כולה יורדת בתוך המים צריך שיהיה טפח ממנה יוצא (ו) למעלה מן המים ואם התחיל לעשות המחיצה (ז) אצל השפה מכל צד ולא חיבר אותה (ד) באמצע כדי שיהיו המים נכנסים ויוצאים דרך [ד]שם אם אין ביניהם ג"ט שרי (ח) דאמרינן לבוד יש ביניהם ג"ט אסור . הגה ואם* הנקבים שהאמה נכנס ויוצא בהם אינם רחבים ג' (ט) אפילו מחיצה א"ל (נ"י בשם ריטב"א): ב [ה]חצר שנפרצה ולשון ים עובר על הפרצה [ו]אם אינו במילואו [ז]ואין בפרצה יותר מי' (י) מותר (ה) למלאות ממנו ולהכניס לבית נפרצה (יא) במילואה או שיש בפרצה יותר מעשרה [ח]אם נשאר במקום שנפרץ (יב) גידודים [ט]גבוהים י' והמים מכסים אותו * מותר למלאות (יג) ממנו (ו) בחצר *) אבל אסור להכניסן לבית אלא אם כן עשו מחיצה (יד) גבוה עשרה על המים (טו) לא נשאר גידודים*

ב רמב"ם פ"ג וכ"כ הרי"ף והרא"ש וכר' יהודה וכדמפרש לה בגמרא שם
ג הרמב"ם ממשמעות הגמרא שם ד טור
ה בריטב"א שם י"ג א)
ו כפירוש רש"י שם
ז שם בריטב"א
ח שם בגמרא
ט בפי' רש"י שם *) (פי' התוס' והרא"ש משום דפעמים המים שוקעים והמחיצה נראית בחצר ואינה מיכרת בטיח)

באר היטב

אפי' בחצר. אבל אם אינה עמוקה עשרה או שאינה רחבה ד' אינה כרמלית והוי כרשות שעומדת שם אי בר"ה הוי ר"ה ואי ברה"י הוי רה"י: (ב) מחיצה. אבל מחיצת החצר שהיא תלויה ועוברת אינה מועלת לה כיון שלא נעשית לשם מים רש"י ועמ"א: (ג) משוקע. לחלוק בין המים שבחוץ שהם כרמלית למים שבפנים: (ד) באמצע. פי' שבלד הכניסה ובלד היציאה עשה מחיצה לרחב האמה אלא שלא עשה מחיצה בלד הכניסה כולה בחתיכה א' אלא

באור הלכה

לכרמלית משום דאמרינן דדופני האמת המים שהם עמוקים עשרה נעשו מחיצה להפסיק בינה ולחצר. ולענין לטלטל בחצר אפילו אם היה נפרץ כותלי החצר כנגד האמת מים משני הצדדין ביחד מעשרה גם כן שרי לטלטל בחצר שהרי החצר מוקף מארבעה רוחותיו [דהיינו ג' כותלי החצר ודופן הרביעי הוא מחמת המים גופא כנ"ל מ"א בשם הרא"ש ולפלא על הח"א בסימן נ"ג שהעתיק דין זה רק בנפרץ מצד אחד מכותלי החצר דפשוט דלפי טעם הרא"ש אפילו בנפרץ משני הצדדין. עוד כתב הנ"א דהא דאמרינן שדופני האמת המים נחשב לדופן להתיר הטלטול בחצר הוא אפילו במשופע אבן דוקא אם מתלקט עשרה טפחים מתוך ד' אמות אבל אם משופע ביותר שמתלקט עשרה מתוך חמש אמות לא הוי כמחצה[ב] וממילא אסור לטלטל בחצר: * מותר למלאות ממנה בחצר. פרט זה אינו מוסכם מכל הפוסקים עיין בב"י דהוא רק לשיטת התוס' והרא"ש ובריטב"א כתב על פירושם דהוא דוחק גדול ואפשר משום דהוא מילתא דרבנן סתם השו"ע עליהם:

משנה ברורה

ונהרות ולפיכך כשעוברין דרך תילו אסור למלאות מהן בשבת אבל אם אין עמוקין עשרה (ג) או שאינם רחבים ד' מותר למלאות מהן בלי שום תיקון דבטל הוא לגבי רה"י : (ג) אא"כ עשו וכו'. לכיון (ד) שמבדילין משאר המים שחוץ לחצר המים שבתוך החצר בטילין לגביה דבעלמא הלא קיי"ל דכל מה שבתוך המחיצות לרה"י הוא ורק מה כשמחוברין עם המים שבחוץ אמרינן דאינם בטילים ונעשו רשות לעצמן משא"כ כשמבדילין שם רה"י עליהם ומחיצת החצר גופא (ה) אף אם שקוע הרבה במים אינו מועיל מה דבעינן שיהא נראה שנעשה בשביל המים: (ד) בכניסתה וביציאתה. ר"ל במקום כניסת המים לחצר ובמקום יציאת המים מן החצר והכל בפנים על (ו) פני רוחב אמת המים: (ה) משוקע במים. לחלוק בין המים שבחוץ שהם כרמלית למים שבפנים: (ו) למעלה מן המים. כדי שיהיה מיכרת קצת המחיצה המפסיקתן: (ז) אצל השפה מכל צד וכו'. פירוש שבלד הכניסה ובלד היציאה עשה מחיצה (ז) לרחב האמה אלא שלא עשה מחיצה בלד הכניסה כולה בחתיכה אחת אלא בשתי חתיכות דבאמצע המחיצה הנים מקום פנוי וכן בחתיכה של לד היציאה: (ח) דאמרינן לבוד. ומטעם זה אפילו הים הרבה חלליים ביניהם כגון שעשה המחיצה מקנים ובין כל אחד ואחד היה פחות מג' שרי [מ"א]: (ט) אפילו וכו'. דכל מה שפחות משלשה אמרינן לבוד ונראה דמה אפילו אם מצד השני הוא רחב שלשה אעפ"כ א"ל מיקון כיון דמצד אחד הוא כפחות לגמרי וכעין לשון יש הטוברת* בחוץ החצר המבואר לקמיה: ב (י) מותר למלאות ממנה. אע"פ (ח) שהיא[ו] עמוקה י' ורחבה ד' ואינו דומה לאמת המים המבואר בס"א דבכאן כיון שנכנס לשון הים בחצר ואינו יוצא ממנה לצד אחר הוא כבור שבחצר ומחיצות החצר מחיצות אותה [דכיון שלא נפרץ יותר מעשר הוא בכלל פתח דהוי כאלו המחיצות קיימין] משא"כ באמת המים שנכנסת ויוצאת מחת כותלי החצר משני הצדדים חולקת* רשות לעצמה והוי כרמלית: (יא) במילואה. היינו כל כותל החצר שלצד המים: (יב) גדודין גבוהין עשרה. דמה נחשב כאלו המחיצות עדיין קיימות: (יג) ממנו בחצר. דפעמים (ט) שהמים שוקעים והמחיצה ניכרת ולכן אף כשאין המים שוקעים התירו חכמים משא"כ בדבר שהוא רחוק מן המחיצה לעולם אין המחיצה נראית אפילו כשהמים שוקעים: (יד) גבוה עשרה. ורחבה של המחיצה א"ל על פני כל הפרצה ורק שיסתום השטח עד שלא ישאר אלא עשר אמות פרוץ דהוא שיעור פתח: (טו) לא נשאר גדודים וכו'. ר"ל שלא נשאר

שער הציון

(ג) עיין בה"ט שכתב דאם אין רחבים ד' אף שעמוקים עשרה בטל הוא לרשות שעומד בתוכה ואי בר"ה הוי ר"ה ודי"ק זה מלשון מ"א שהעתיק מרש"י עירובין פ"ז ד"ה שלא משמע כן לכאורה מדבריו אבל באמת הדין פשוט דאם הוא גוטה[ב] יו"ד ואינה רחבה ד' ועומדת בר"ה הוי מקום פטור דאין לו עומק עשרה בר"ה שיחשב כר"ה וכן מוכח ברמב"ם פרק י"ד הלכה כ"ד ובאור בביאורו המשנה מבואר להדיא כדברינו ורש"י דעירובין הנ"ל שכתב ואם עוברת בר"ה הוין ר"ה וכו' ע"כ דלא קאי רק אלא היה עמוק יו"ד דבעלמא כרמלית הוא ובמים הוא בטיל לר"ה וע"ז מביא הרמה מגמ' בסוף דבריו עי"ש אבל בעמוק עשרה ואינו רחב ד' פשוט דלא הוי אלא מקום פטור: (ד) אחרונים: (ה) פמ"ג וש"א: (ו) רש"י: (ז) ב"ח וט"ז דלא כב"י: (ח) מ"א בשם פוסקים: (ט) מ"א:

הגהות ותיקונים: א) י"ב: ב) לכאורה כמחיצה: ג) עמוק:
הארות והערות: 1) עיין במ"ב לקמן ס"ק ט"ז:

הלכות שבת סימן שנו שנז

(טז) אסור אפילו למלאות (ז) בחצר*:

שנז דיני חצר פחות מארבע אמות וביב. ובו ג׳ סעיפים.

א (א) * [א]חצר שפחותה מד״א על ד״א (ב) שהיא סמוכה לר״ה אין שופכין לתוכה מים בשבת (ג) בימות החמה שכיון שאין בה ד״א אין סאתים מים שאדם עשוי להשתמש בכל יום ראוי ליבלע בה והוי כאלו שופך לר״ה לכך צריך לעשות גומא * שתהא חללה מחזקת סאתים. הגה (ד) וכל גומא שהיא חצי אמה על חצי אמה ברוס שלשה מומשי אמה מחזקת סאתים (רמב״ם) בין אם יעשנה בפנים בחצר או (ה) בחוץ אלא שאם יעשנה בחוץ צריך (ו) לכסותה בנסרים (ו) כדי (ז) שתהא מקום פטור * ויפלו המים מידו למקום פטור וכיון שיעשה גומא (ח) * [ב]יכול לשפוך בה כל מה שירצה ואם אינה מחזקת סאתים לא ישפוך

א משנה שם בעירובין פרק ט ב טור וכן כתב הרמב״ם וקיים שם דאדם עשוי להתפקח סאתים מים וכי מתפקח עפי לא שכיח הוא ולא גזרי מיה רבנן

באר היטב

והמחיצה ניכרת אבל בבית אין המחיצות ניכרות: (ז) בחצר. כלומר דאסור לטלטל בחצר. ואם הלשון יש עמוק יו״ד הוא נחשב למחיצה ומותר לטלטל בחצר אבל אסור למלאות ממנו כיון שאין מחיצה ע״ג בינו לבין המים שבחוץ שהרי נפרץ במלואו והים הוי

משנה ברורה

נשאר גדודים גבוהים עשרה: (טז) אסור אפילו למלאות. וה״ה (י) לטלטל בחצר כיון שהוא פרוץ יותר מעשר למקום האסור בד״א כשאין לשון הים עמוק י׳ אבל אם הלשון עמוק י׳ שהמים שטפו קרקעית החצר ונעשה גומא עמוקה י׳ טפחים דופני הגומא גופא נחשב למחיצה בין המים ובין החצר (יא) ומותר לטלטל בחצר אבל אסור למלאות ממנה כיון שאין מחיצה על גבה בינו לבין המים שבחוץ:

א (א) חצר וכו׳. כלל הדברים הנאמרים בסימן זה הוא כך (א) לפי שעיברו חז״ל שכל אדם הוא צריך להשתמש בכל יום סאתים מים לרחוץ בהם פניו ידיו ורגליו ושאר עניניו הצריכים לו וכבר נודע דבשבת אסור לשפוך מרה״י לרשות הרבים או לכרמלית ודרך כל אדם לשפוך שופכין שלו לחצירו הסמוך לביתו שהוא רשותו והוא ג״כ רה״י ומוציא מרה״י לרה״י ושיעבור חז״ל דסאתים מים נבלעים בקרקע של ד״א על ד״א ואינם מטנפים הקרקע של החצר וכיון שכן אין מקפיד עליהם שיצאו לחוץ דוקא ואז אפילו אם יצאו אח״כ לחוץ לא היתה מחשבתו לכך ובשבת בעינן מלאכת מחשבת ולא הוי כאלו מוציא מרה״י לר״ה אבל אם הוא פחות מד״א על ד״א דאז הסאתים מים מרובים ואינם נבלעים בקרקע ונעשה החצר רפש וטיט ודעתו קלה בה בימות החמה שדרך כל אדם להקפיד על חצרו שיהיה נקי ולכך ניחא ליה שיחזור משם לחוץ ואם יצאו לחוץ נתקיים מחשבתו ויש לגזור שמא ישפוך להדיא מרה״י לר״ה ולכן צריך לעשות לחצר גומא שהיא מחזקת סאתים ואז כשישפוך לתוך החצר אינו מקפיד עליהם שיצאו לחוץ כיון שאפשר להם לירד ולטוח בגומא ולא יתטנף חצרו ועכ״כ אפילו אם יצאו לחוץ לא הוי כמוציא מרה״י לר״ה. לאפוקי כשהיא סמוכה לכרמלית וכדלקמיה בסוף הסעיף: (ג) בימות החמה. שאדם מקפיד על לכלוך חצרו ומסתמא ניחא ליה שיצא לחוץ: (ד) וכל גומא וכו׳. וה״ה שיכול (ב) לשנותה בעמקה וברחבה ורק שיהיה חללה מחזקת סאתים: (ה) בחוץ. היינו בגד החצר: (ו) כדי וכו׳. וגם כדי שלא יהא תקלה לרבים [ד״מ]: (ז) שתהא מקום פטור. דע״י הכיסוי מסתלק אותו המקום מתשמיש הרבים והנה בגוונא שלייר בהג״ה בלא הכיסוי הוא ג״כ מקום פטור דהוא פחות מארבע אמה (ג) פן יעלה אותו קרקעית העוקה רפש וטיט ויהיה פחות מן ג׳ טפחים בגובה ותבטל לגבי ר״ה: (ח) יכול לשפוך וכו׳. ואפי׳ נתמלאה מע״ש (ד) שופך לתוכה דכיון דמדאורייתא ליתא איסורא כ״א בשופך [ב]להדיא לר״ה רק שתקנו חכמים גומא זכר לשבת שלא ישבח ושליכם להדיא לר״ה וכיון דאיכא הכירא ע״י עשיית הגומא שרי ומהאי טעמא נמי התירו לשפוך כל מה שירצה אף שהגומא מחזקת רק סאתים ובודאי יצאו הנותרים לחוץ וניחא ליה בה כדי כרמלית דאב״ד ורא״ש. כתב הט״ז בשותן מקומות שיש נהר סמוך לחצירות פשוט שאסור לשאוב מים שם כי הוא ממלא מים מכרמלית לחצר שהוא רה״י וזה לא מהני עירוב ורבים נכשלים בזה עכ״ל: (א) לכסותה. שאם לא יכסנה ה״ל ר״ה ואם עמוק ג׳ הוי כרמלית

באור הלכה

* חצר שפחותה וכו׳. מיירי שהמים שנשפכין בתוך החצר יורדין תחת כותל החצר לר״ה אבל אם מצוה תחתית החצר בגוב והמים לא יזוב שם בודאי שרי וכן משמע בעצוה״ק: * [א]ויפלו המים מידו למקום פטור[א] בב״י בשם הריטב״א מיהא דחלל הגומא נחשב כרה״י דכיון דפי הגומא הוא בתוך החצר הוי הגומא בכלל חורי רה״י ומשו״ע משמע דלף כשהוא עושה פי הגומא בתוך כל שסמכה לחצר ואין מיישם ר״ה הוי הגומא ששופך בה מקום פטור [פמ״ג] ולענ״ד לא נהירא דבריו כלל דלף לדעת השו״ע בעינן שיעשה פי הגומא מבפנים וכן משמע פשטיות המשנה דאיירי לענין שפיכת המים בתוך החצר וכן בעצודת הקודש וברמ״ו ירוחם משמע כן וגם עיקר דינו לא ידענא מי שרי לשפוך מים מבחוץ לתוך הגומא אחרי שעיקר חלל הגומא מכוסה בנסרים ולמעלה הוא ר״ה אלו אם יש סדק בכיסוי הגומא לשפוך המים בתוכה יתבטל ממקום זה מלמעלה שם ר״ה ובלאורה אדרבה אם הגומא מגולה יש עליה שם מקום פטור כשאינה רחב ד׳ על ד׳ אז אם כרמלית כשאינה גבוה עשרה אבל כשמכוסה בנסרים מאי מהני ובשלמא לפירוש הרמב״ם שעושה כמין קובה מלמעלה במקום הזה בודאי לא ניחא להילוך אבל לפי מה שכתב בשו״ע שמכסה בנסרים נ״ע בעיקר דינו אם מותר מה ובעיקר סברת הריטב״א שכיון שפיה בחצר מיקרי חורי רה״י עיין במאמר מרדכי וכתב מאיר שפקפקו מה: * [ב]שתהא חללה מחזקת סאתים. ולכן שיהיה החלל מחזיק סאתים קודם שיגיעו המים להנקב שעל שפתה שבו יוצא הקילוח לר״ה שאם הנקב סמוך לקרקע של הגומא א״כ מיקר שאופך לתוכה מעט מים יצא לחוץ על ידו [רבינו יהונתן בפירושו ועיין ברש״י ד״ה מן הנקב וברשב״א וא״מ לדיא קרוב הדבר דגם הם מודים לדברי רבינו יהונתן וכן פי׳ הברטנורה] מיהו מירושלמי על מתני׳ זו לא משמע כפי׳ ר״י בלאורה עי״ש: * יכול לשפוך בה וכו׳. היינו שמותר לשפוך בחצר

שער הציון

(י) מ״א וש״א בשם פוסקים: (יא) ואין לחוש שמא יעלה הים שירטון ויתבטל הממחיצה דמיירי שהוא רחוק הרבה משפת הים מ״א בשם המוספות: (א) כ״ז מן הלבוש וע״ש כי קלרמי: (ב) בגדי ישע: (ג) מחבוטים: (ד) מ״א וש״פ:

הגהות ותיקונים: א) ד״ה ויפלו צריך להיות אחר ד״ה שתהא: ב) ד״ה שתהא צריך להיות לפני ד״ה ויפלו:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף א׳ כתב שיכול לעשות הגומא ברה״ר סמוך לחצר ממש אלא שאם יעשנה בחוץ צריך לכסות בנסרים שאם תהא מגולה פעמים שיהיה רפש וטיט בתוכה ולא תהא עמוקה י׳ ותהיה כרמלית, אבל כשהיא מכוסה ופיה לרה״י ה״ז חורי רה״י שהם כרה״י. ב) ובשו״ע הרב בסעיף א׳ וה׳ משמע דיש איסור דאורייתא גם בחצר הסמוך לרה״ר בענין שיציאתן לרה״ר הוא כח שפיכתן ממש.

בה (ט) כלל [ג]ואם יש בחצר ד׳ על ד׳ אפי׳ הוא (י) אריך (כ) וקטין [ד]או (יא) בימות (ג) הגשמים בחצר כל שהוא (יב) מותר לשפוך בה כל מה שירצה [ה]וחצר ואכסדרה (פי׳ בית שיש לו ג׳ דפנות ודופן ד׳ שמעמידין בו דלת אינה מגופפת כל עיקר אלא בראבו של בית כולו ופעמים שעושים לה אמה א׳ פניס מכאן ואמה א׳ פניס מכאן כך פי׳ הערוך ופניס הוא מעגו כותל יצר ושוה) שאין בא׳ מהם לבד ד״א מצטרפין לד״א להתיר לשפוך בהם. הגה וה״ה (יג) שתי דיוטאות שלפני ב׳ עליות ועליהם מעזיבה שראוי המים לבלוע בהם אם הם (ד) (יד) סמוכות זו לזו מצטרפות (ב״י בשם הר״ר יונתן) [ו]בד״א בחצר הסמוכה לר״ה (טו) אבל אם היא סמוכה (ה) לכרמלית אפילו היא קטנה הרבה אינה צריכה גומא אפילו בימות החמה (וע״ל סי׳ שע״ז): **ב** (ו) (טז) [ז]ביב * שמכוסה (יז) ד״א במשך בר״ה ויש בו ד׳ על ד׳ מותר (ז) לשפוך * אפילו על פי הביב אפי׳ בימות החמה אע״פ שהמים יוצאים מיד מידו (יח) לחוץ [ח]ובלבד (יט) שלא יהא סילון של עץ שאין המים ראוים לבלוע אבל אם עשוי (כ) כעין רצפה של אבנים מבליעים ושרי * [ט]ולהרמב״ם (כא) אפי׳ היה אורך הביב (כב) או הצנור מאה אמה לא ישפוך על פיו בימות החמה אלא שופך חוץ לביב והם יורדים לביב: **ג** (כג) [י]בד״א כשהמים יוצאים לר״ה אבל אם היו יוצאים לכרמלית מותר לשפוך על פי הביב אפילו בימות החמה. הגה (כד) וי״א דאין חילוק בין כרמלית לר״ה (ב״י בשם תוספות והרא״ש בפ׳ כילד

ג שם בגמ׳ וכפי׳ רש״י וכ״כ הרמב״ם בפ׳ ט״ו ד שם בגמרא ה משנה שם ו הרמב״ם שם וכתב ה״ה שלמד דין זה ממה שאמרו גבי ספינה בכרמלית לא גזרו שבת ק״ז משנה שם וכו׳ אליעזר בן יעקב דמשמעו קב ונקי תוס׳ שם בשם רשב״ם ח בפי׳ רש״י שם ט בפרק ט״ו וכתכמים שם במשנה י הרמב״ם שם ומולא הדין ליתנהו לעיל סוף פעיף א׳

באר היטב

אבל אם היא מכוסה אין לה אלא מקום פטור: (ב) וקטין. כגון שהוא ארוך שמונה אמות ורחב שנים. ומ״מ יש כאן שיעור לבלוע שאמים: (ג) הגשמים. שאין אדם מקפיד על לכלוך חצירו ואינו מתכוין שילאו לחוץ: (ד) סמוכות. נתון ד״ט: (ה) לכרמלית. לפי שאין כאן אלא כחו וכחו בכרמלית לא גזרו כמ״ש סי׳ שנ״ה ס״א. ועסס״י זה דיש חולקין וס״ל דאין חילוק בין כרמלית לר״ה ע״ש: (ו) ביב. פי׳ חריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לר״ה: (ז) לשפוך. דקיס לן בד׳ אמות יש שיעור לבלוע ואפי׳ אי נפקא

באור הלכה

ואע״ג דאפשר שיצא המים מתחת כותל החצר לר״ה לא איכפת לן וכ״ש אם יפפוך בגומא עצמה [פוסקים]: * שמכוסה ד״א במשך וכו׳. וה״ה אפילו אם בר״ה אינו מכוסה אלא שבחצר שיעור אורך הביב עם החצר הוא ד׳ על ד׳: * אפילו ע״פ הביב. ומסתברא שמותר אפי׳ אם החצר פחות מד״א ומותר אפילו לשפוך תוך החצר כיון שיכול המים לירד משם לתוך הביב ודומיא דמקילינן לעיל לשפוך בחצר כשיש עוקה ואפילו העוקה היא מצמוך: * ולהרמב״ם וכו׳. ולשיטה זו לעיל בס״א לענין גומא אין מותר לשפוך תוך החצר כשאין עושה גומא אלא כשמחזקת החצר ד״א על ד״א מרובע ולא כדעת המחבר לעיל בס״א דמתיר אריך וקטין [הגר״א וכן מוכח בגמרא בהדיא] אך לדינא משמע מהאחרונים דלא נקטינן כהרמב״ם אלא כרוב הפוסקים:

אמות באורך מרבע אמות נגד העליה] ועל הזיזין יש מעזיבה רבה שראוי לבלוע בה המים הנשפכין עליהן: (יד) סמוכות זו לזו. ר״ל (ח) נתון ד׳ טפחים מצטרפות כאלו היו במקום אחד וא״כ הוי ד׳ אמות ומותר לשפוך עליהן ומשם יורדין לר״ה להדיא: (טו) אבל וכו׳ לכרמלית. דאפילו כשהיא סמוכה לר״ה אינו אסור רק משום גזירה דילמא אתי לזרוק להדיא לר״ה ובכרמלית לא שייך זה דאפילו כי יזרוק להדיא ג״כ ליכא איסורא דאורייתא (טו) ועיין לקמן סוף סימן זה דיש חולקין: **ב** (טז) ביב וכו׳. הוא חריץ העשוי לקלח שופכין שבחצר לר״ה: (יז) ארבע אמות במשך. ל״ל במשך מרבע אמות ור״ל שמרבע אמות הראשונות הסמוכות להחצר הוא מכוסה והוא רחב ג״כ מרבע אמות [וה״ה (י) אם הוא רחב רק שתי אמות ויש בארכו שמונה אמות] דכשיעור זה יש שיעור לבלוע שאמים מים שאדם עשוי להסתפק בכל יום וע״כ מקילינן בה לשפוך ע״פ הביב העומד בחצר כמו בחצר שהוא מחזיק ד״א על ד״א וכנ״ל: (יח) לחוץ. כיון (יא) דהוא אינו מכוון דוקא שילאו לחוץ וע״כ אפילו כשילאו לחוץ שרי וכנ״ל בריש הסעיף[א]: (יט) שלא יהא וכו׳. דאם הביב של עץ הוי כמכוון בהדיא שילא לחוץ ואפילו מחזיק מאה אמה אסור: (כ) כעין רצפה של אבנים. מייר (יב) שמרוצף באבנים חלקים קטנים כמו שמרוצף רחובות וחצרות שיש הרבה עפר בין אבן לאבן לבלוע: (כא) אפילו היה אורך הביב וכו׳. ר״ל שאורך הביב בחצר הוא מאה אמה ובשיעור זה בודאי יבלע המים בקרקע אפ״ה אסור מפני שהמים יוצאין מכחו לר״ה [שם ברמב״ם] ובקטינן להקל כסברא ראשונה [ג״ר]: (כב) או הצנור. לעור מקרי מה שמניחין על הגג וע״י יורד הקילוח לר״ה: **ג** (כג) בד״א וכו׳. זהו סיום דברי הרמב״ם (יג) וגם לדידן נ״מ בזה דהיינו אם הביב היה של עץ שאינו עשוי ליבלע בו המים ובודאי יצאו לחוץ בר״ה דזה אסור אפי׳ לדעה ראשונה אבל כשהיא סמוכה לכרמלית מותר אפילו בשל עץ והטעם בכל זה כיון דאינו שופך בהדיא לכרמלית רק שהוא בא מכחו ס״ל דכחו בכרמלית לא גזרו: (כד) וי״א דאין חילוק וכו׳. אף דאין נקטינן לדינא דאפילו כשהמים יוצאים לר״ה מותר בביב וכמו שכתבנו בסקק״א מ״מ נ״מ מי״א הזה לענין סילון של עץ וכמ״ש בסקק״ג או כשהביב אין מכוסה ד׳ אמות בהכרמלית דלהש״ע מותר ולהי״א אסור וגם נ״מ לענין חצר קטנה שאין בה ד״א על ד״א דסתם המחבר לעיל בסוף סעיף א׳ דבמסוכה לכרמלית מותר (יד) ולהי״א הזה

שער הציון

(ה) גמרא: (ו) גמרא: (ז) פמ״ג: (ח) אחרונים: (ט) ט״ז ומ״א וש״ך: (י) פשוט לדעת רא״ש דפוסק השו״ע כוותיה: (יא) רש״י: (יב) קרבן נתנאל: (יג) הגר״ז ופשוט: (יד) ט״ז ומ״א וש״ך:

הגהות ותיקונים: א) צ״ל הסימן:

הארות והערות: 1) עיין במ״ב סימן שנ״א ס״ק ו׳:

הלכות שבת סימן שנז שנח

משמתפין) ודוקא כרמלית שהיא חוץ העיר דמיתלף בר"ה עצמה (כה) אפי' *) בזמן הזה דליתן לן (מ) ר"ה אבל כרמלית שהיא מחוץ לעיר (כו) או חצר שאינה מעורבת שרי (מרדכי פ' הזורק וסמ"ג וד"ע) (תשובת מהר"ם סי' ל') ועיר המוקפת חומה ולא עירבו בה (כז) כחצר שאינה מעורבת דמי (מרדכי ס"פ הדר ותה"ד סימן ע"ג וע"ד) (כח) ואם הצטור למעלה מעשרה שעוברים המים דרך מקום פטור לכרמלית יש להקל (מהרי"ל) (כט) וכן עיקר:

*) (ע"ל סימן שמ"ה סעיף ו' ובמה שציינתי שם)

שנח דין איזה מקומות נקראים מוקפים לדירה. ובו י"ד סעיפים:

א) משנה בעירובין כ"ג וכו' עקיצא שם

א *כל שלא הוקף (א) * לדירה (ב) כגון גנות ופרדסים (ג) וברגנים (ד) שאינם עשוים אלא לשמור בתוכן (ה) אסרו חכמים לטלטל בתוכה יותר מד' אמות אם הוא יותר (ו) מסאתים אבל אם הוא סאתים (ז) שהוא שיעור ע' אמה (ז) וד' טפחים על ע' אמה וד' טפחים (ח) מותר לטלטל בכולו (ט) בין

באר היטב

לברמי לא לכך איכוין ושרי: (מ) ר"ה. מ"מ שייך למגזר בעיר גדולה שיש ס' רבוא מ"א ע"ש:

משנה ברורה

הזה אסור [ומה שנרשם בהג"ה ב"י בשם תוס' והרא"ש לא נזכר בתוס' ורא"ש לענין מיב כלל דהם פוסקים בביב להקל אפילו בסמוכה לר"ה רק לפי דבריהם נשמעו גם לענייננו]: (כה) אפילו בזה"ז דלית וכו'. ר"ל לדעת הסוברים דבעינן דוקא ס' רבוא בוקעין בו וזה איננו מצוי מ"מ גזרינן אטו עיר גדולה שיזדמן שיהיה ס' רבוא [מ"א]: (כו) או חצר שאינה מעורבת. ר"ל דהחצר שבו הביב [או חצר קטנה שאין בו ד' על ד'] סמוך לחצר שאינה מעורבת וכשופך המים ירד לאותה חצר שרי לכו"ע כיון דלא זריק להדיא אלא כמו לא גזרו בזה (טו) ושרי לשפוך אפילו ע"פ הביב: (כז) כחצר שאינה מעורבת דמי. כיון דבאמת יש לה מחיצות אלא שמוסקת עירוב: (כח) ואם הצנור וכו'. ר"ל שצטור המקלח מים בכרמלית הוא למעלה מעשרה וא"כ עובר המים דרך מקום פטור מותר לשפוך אפילו במתכוין שירדו המים לכרמלית והיינו אפילו לדעת המחמירים לעיל בסימן שמ"ו סוף ס"א דרך מקום פטור הכא דלא זריק להו ממש אלא כמו יש להקל [הגר"א]: (כט) וכן עיקר.

עיין בפמ"ג שמצדד דאכל הג"ה קאי ואף אראש דבריו:

א (א) לדירה. דירת (א) אדם ותשמישיו: (ב) כגון גנות ופרדסים. שמקיפים אותם (ג) רק לשמור את הפירות והזרעים שבתוכן וה"ה קרפף (ג) שהוא היקף גדול חוץ לעיר להכנים שם עצים לאוצר: (ג) וברגנין. קוכת (ד) שומרים שבשדות: (ד) שאינן עשויין וכו'. ר"ל (ה) אע"ג דסוכה זו נעשית ליבית השומר מ"מ כיון שאין דירתם שם מחמת עצמן אלא לשמור האור שלפניהן אין זו דירה משובה מחמת עצמה והרי זו כהיקף של גנות ופרדסים ואפי' היא מקורה בגג (ו) נמי לא מיקשבה דירה ועיין ביאור הלכה בסימן שס"ב[א] מ"ש בזה: (ה) אסרו חכמים וכו'. דאע"ג דמן התורה (ז) כל שמוקף מחיצות גבוהות עשרה אע"פ שהיא רחבה כמה כורים הוא רה"י גמור ומותר לטלטל בכולו מ"מ חכמים אסרו בהיקף גדול יותר מב"ש שלא הוקף לדירה שהוא (מ) דומה קצת לר"ה ולכרמלית שלא לטלטל בה יותר מד"א כמו בר"ה ובכרמלית: (ו) שהוא שיעור ע' וכו'. דבית סאה הוא ג' על ג' דהיינו בין כולו אלפים ואמש מאות אמה באמה רוחב ובית סאתים הוא ה' אלפים אמה באמה רוחב וכשתעשה מזה שדה מרובעת הוא בערך שיעור ע' אמה וד' טפחים אורך על ע' אמה וד' טפחים רוחב: (ז) וד' טפחים. ומעטו יותר (ט) כשיעור אגבא בערך ולא חשו להזכירו מפני שהוא מועט ואעפ"כ (י) יכול לחשבו בחשבון וכל שליכא יותר על ע' אמה וד' טפחים ואותו משהו מותר לטלטל ועיין בקיצור ש"ע שכתב דלפי אמות שלנו שהם גדולים הוא ג"ג על ג"ג : (ח) מותר לטלטל בכולו. וסמכו חכמים בשיעור זה אשיעורא (יא) של חצר המשכן שהיה ב"ס בכולו והיו מטלטלים בו: (ט) בין שהוא מרובע. והכלל הזה דכל דליכא יותר (יב) מה' אלפים בתשבורת לית לן בה בין

(מ) מסאתים. דאז נקרא כרמלית אבל אם הוא סאתים נקרא קרפף והוא רשות א' עם החצר לכלים שבתו בתוכה ולא לכלים שבתו

באור הלכה

* לדירה. עיין מ"ג ושעה"ל והנה במתניתין ר"פ מבואר כמה דברים שהם מוקפים לדירה דהיינו דיר וקהר ומוקצה ואבל וכן פסי מילאות ובכל הני אפילו ביותר מסאתים מותר לטלטל בהם וכל אלו אינם מקורים ואעפ"כ כבית דירה דמיא וכתב רש"י בטעמו של דבר דפסי מילאות הואיל ומיימיהן ראויין לשתיה אדם תשמיש לדירה מעלייתא היא וכן דיר וקהר וכו' משום דהוא דיר שתשמישו לדירת אדם לכמיקה ויליאה תמיד ע"כ והדבר צריך ביאור במקצת דבשלמא בחצר שייך טעמא משום דבחצר מוקפים כמה וכמה דברים שצריך לו בכל שעה ושעה ובשביל זה מקרי דירה וכמו כן מוקצה שהוא רחבה שאחורי בתים שגם שם מונחים צרכי דירתו אלא שאין תשמישו תדיר כמו חצר וכמו שכתב הריטב"א בפרק בתרא בשם רש"י וז"ל רחבה שאחורי הבתים קרי מוקצה לפי שאין משתמשין בה תדיר ומשיתין שם עצים לאוצר עכ"ל אבל דיר וקהר מאי טעמא וא"ל דגם שם אע"פ שאינה שייכא בכל לבתו אעפ"כ כיון שיולא ונכנס שם תדיר לעיין על הזבל ואגב לחלוב אותם ולגזוז אותם (עיין שביעית פ"ג בר"ש) כמקום דירתו דמיא וא"ל לרש"י דרחבה אינו דומה לקרפף דאע"ג דגם קרפף עשוי להכניס שם עצים לאוצר כפירש"י גופא מ"מ כיון דקרפף הוא חוץ לעיר מקמתא כשמכניס שם עצים אין דעתיה עליהם להשתמש בם מיד מאחר שהניחם חוץ לעיר ולהיפך ברחבה שאחורי הבתים שם מקמתא הניח את העצים שבדעתו להשתמש מהם בכל שעה ושעה וכנס שם בכל עת ומשו"ה לרבי דירתו הוא [אך שזה תימא דהא רחבה שאחורי הבתים מבואר בש"ס דף כ"ד דאין מטלטלין בו אלא בד"א וא"ל דמתניתין מיירי בפתח ובנסוף הוקף וכמסקנת הש"ס שם אלא דא"כ מאי עדיפותא דמוקצה מקרפף הא גם קרפף אי פתח ובנסוף הוקף מהני וא"ל משום דהאי קרפף דמתניתין מיירי בחוץ לעיר וא"כ ליכא שום פתח ולהכי קפסיק דקרפף אינו מוקף לדירה ורחבה מוקף לדירה דרחבה ע"פ רוב פתח לה פתח מאחר שצריך לה לתשמישי בימו אלא דבאמת

שער הציון

(טו) מאמר מרדכי במסקנתו ע"ש מה שישב דברי הב"ש שכתב לבאורה היפך זה: (א) עיין בבש"י כ"ב ע"א בד"ה כל אויר ובדף י"ח בתחני' בד"ה ואלו: (ב) ב"מ וע"ש ומאמר מרדכי: (ג) רש"י בתשובה ד' י"מ: (ד) רש"י ע"ו ע"א ורשב"א בעה"ק: (ה) רש"י שם בדף ט"ו בד"ה משום ורשב"א בעה"ק: (ו) רש"י כ"ב בד"ה וכל דירה: (ז) גמרא דף ס"ז ע"ב: (מ) לבתו: (ט) שם: (י) רמב"ם בפי' המשנה ותוס' ואו"ז וכן הסכים בלבוש ובא"ר: (יא) גמרא: (יב) רמב"ם:

הגהות ותיקונים: א) ד"ה או:

ב סס במשנה וכרבי יוסי ג סס ד סס במשנה ה סס בגמרא כ"ל וכרב נחמן

שהוא מרובע בין שהוא עגול (י) [ב]או אריך (כ) וקטין (יא) [ג]ובלבד שלא יהא ארכו יותר משנים ברחבו (ג) (יב) אמה אחת ואם הוקף לדירה [ד]אפילו יש בו כמה מילין מותר לטלטל בכולו. הגה וע"ל סי' ת"ל דין סתם עיירות (יג) מי מוקפות לדירה וי"ל (יד) דסתם קרפיפות שלנו מקרי מוקפות לדירה (טו) דרגילים לפתוח פתח תחלה ואח"כ להקיף (מרדכי פ' עושין פסין) וי"ל עוד דכל קרפף שהוא (ל) (טז) סמוך לביתו מקרי הוקף לדירה כי (יז) דעתיה עלויה (הג"ל פ"ב דעירובין) (יח) וים חולקין בזה* (כ"י בסס תוספות): ב [ה]ומה נקרא מוקף

באר היטב

תוך הבית כמ"ש סי' שע"ב: (ב) וקטין. כגון שהוא ארוך מאה. ורחב חמשים אמה שהוא עולה כמרובע של ע' אמה: (ג) אמה. כחצר המשכן שהיה ארוך מאה אמה ורחב חמשים. אבל פחות מאמה נפחות מאמה לא גזרו וכ"ז בדוקא (יד) אם היה עכ"פ בית סאתים בין כולה[ב]אבל אם בין כולה ליכא ב"ס לא קפדינן בזה ואפילו היה ארכו הרבה יותר ממאה אמה נמי מותר לטלטל בכולה כל שמוקף* מחילות: (יג) אי מוקפות. פי' היכא שיש חומה סביב לעיר ומבואר שם דמן הסתם אמרי' דהוקף לדירה דאין דרך להקיף אלא אחר שבנו הבתים מתחלה והוי בנוי ולבסוף הוקף דמהני וכדלקמן: (יד) דסתם קרפיפות וכו'. פי' (טו) ופתח הבית פתוחה להם: (טו) דרגילים. כוונת הרמ"א במקום שאין אדם זוכר אם הקרפיפות נבנו קודם הבתים או לאחר הבתים ולשם תשמיש דירה ובזה כתב דרוב קרפיפות שלנו הוקפו אחר בנין הבתים לתשמישי הבתים ודבר פשוט הוא דלאו כללא הוא בכל מקום ובכ"ז ויש לראות בזה בזמננו לפי מנהג המקומות: (טז) סמוך לביתו.[ג] וכל שהוא סמוך לעיר (טו) מיקרי סמוך לביתו לדיעה זו: (יז) דעתיה עילויה. ופשוט (יז) בלא לדעה זו דוקא בשבנה הבית ואח"כ הקיף וקמ"ל דאע"ג דלא פתח ליה אפ"ה כיון שהיא סמוכה לעיר הרבה דעתיה עילויה להשתמש בה תדיר ומסתמא הוקפה לדירה: (יח) וי"ח בזה. ולדעה זו (יט) אפי' בסמוכה ממש לביתו כל שלא פתח ולבסוף הוקף לא כחצר המשכן שהיה ארוך מאה אמה ורחב חמשים. אבל פחות מאמה אחת שרי מ"א: (ל) סמוך לביתו. היינו בתוך אלפים אמה שיוכל

באור הלכה

מלשון הש"ס דקאמר רחבה אין מטלטלין ור"ל אמר מי פתח לה וכו' משמע לכאורה איפכא דע"פ רוב אין פתח פתוח לרחבה ומשו"ה החליט ג"כ דאין מטלטלין וצ"ע לרש"י ועיין בפיר"ח דמפרש פי' אחר במוקלה] אודע דברבינו יונתן[1] כתב וז"ל דיר שיש לו מחילות ובית בתוכו לרוחה שלהם עכ"ל ומשמע מיניה דטעמא דדיר משום דיש בה בית אדם ולא משמע כן מפירש"י אלא דבכניסה ויציאה תמיד לשם לטפל אודותם אבל וכן בריטב"א כתב וז"ל הואיל והרוחה עומד עמהם שם תמיד חשיב היקף דירה ע"כ משמע ג"כ כמו שפירשנו משום דעומד שם תדיר לשמשם ולא משום שיש לו עוד שם דירה וכן משמע שם עוד בריטב"א בתחלת דבריו עי"ש היטב ודע עוד דסברת רש"י לענין פסי בירות משום דמימיהן חזו לאדם תשמיש דירה מעלייתא היא אינה מוסכמת לר"ה דלפי דעת התוספות דף י"ח בד"ה אפילו לתירוץ בתרא דבכי האי גוונא לא חשיב מוקף לדירה עי"ש שהקשו מהאי דחבלים ובפסי בירות לא הקילו אלא משום מלוה עי"ש וכן הקשה בריטב"א דף כ"ג וכן נוטה דעת הרשב"א בחידושיו שדירת שבה כי האי לשתות או להשקות הבהמה לא חשיב דירה כלל. ובעיקר מאי דמשמע מרש"י דדוקא דירת אדם חשיבא דירה ולא דירת בהמה צ"ע לכאורה מנא להו הא ואמאי לא נימא כפשוטו דדיר וסהר כיון שהם מיוחדים לדירה לבהמות בשבה שהם בתים מן השדה ולינת לילה אינם בכלל כרמלית ור"ה דליגזור בהו מידי ובאמת ברמב"ם פט"ז לא נזכר מאומה מזה דבעינן דירת אדם וכן מלאתי ברשב"א בחידושיו שהביא משם רש"י וז"ל פסין נמי מוקפין לדירה שהבהמה עומדת שם עכ"ל ואף שברש"י שלפנינו ליתא לדברים אלו ואדרבה רש"י דחיק לפרש משום דהמיס חזי לשתית אדם עכ"פ לפי הרשב"א היה גירסא זו ושמעינן מזה דבעמידת בהמה גופא נחשבה דירה ולפי שיטה זו ת"ל כלל לדחוק כמו שכתבנו לעיל משום דמטפל שם תמיד מקרי דירת אדם זהו דוחק דהלא הכל יודעים דשלא לשם דירה הוא שם דהלא עיקר היקף הדיר בשביל בהמות נעשו אלא דממילא בשיבו שם בהמות צריך אדם לטפל בהם וא"כ עכ"פ ההיקף לא נעשה בשביל דירת אדם ואפי' לשיטת רבינו יונתן דמיירי דהשומר יש לו שם דירה ג"כ לא ניחא כ"כ דמאי עדיפא דירה זו מדירה שהיא לשמירת השדות דלא מהני להני דמפרשים גופא והכי פסקינן לקמן בריש סי' שס"ג ומה לי שמירת השדות ומה לי שמירת הבהמות אלא די"ל דלר' יהונתן ניחא דלדידיה אפשר דגם בשמירת השדות שבינה דירה אם השומר יושב שם תמיד יום ולילה וכדמשמע בפ' בתרא [במשנה שם אילן המיסך שכתב שם לפי שהוא אינו מוקף לדירה כלומר לדור בו יומם ולילה וכו' וכמו שכתב התו"ם וכעין זה משמע ג"כ קלא בפ"ב ד"ה ובלבד שיש שם לו שמירה וכו'] והכא מיירי שהשומר יושב שם תמיד וכ"ז דוחק לכיון דדיר וסהר הם דבר המטלטל היום כאן ולמחר

שער הציון

(יג) כן מוכח מדברי הלבוש שהעתקנו לעיל: (יד) כן משמעות הרמב"ם בפט"ז דין ד' וכ"כ התוס' כ"ה ע"ב בד"ה קרפף והאשכול וכן מלדד בפמ"ג ובמי רע"א ובית מאיר ומה שכתב בית מאיר שמדברי התוס' במיבולא קמא לא נראה כן אינו מוכרח דלא רצו לתרץ כן משום שהוא דוחק לפרש כן בסוגיא דמשמע דמיירי בית סאתים שלמים מדקאמר כיון דנפרלה מייתרו וכו' עיי"ש: (טו) כן מוכח במרדכי שממנו נובע דין זה עיי"ש: (טז) כדמבואר בהדיא במתני' ובדברי הגהת אשר"י והמג"א הפרין עוד יותר שהעתיק דברי ר' יהונתן דכל שהוא בתוך התחום שיכול בעה"ב לילך ולעיל בה ג"כ סמוכה לעיר מיקרי ולא העתקנו דבריו משום דבלא"ה דעה דחויה היא וקולא גדולה וכמו שנתבאר בס"ק שאח"ז ולא"כ מנ"ל להרמב"ם עוד לקולא להגהת אשר"י קולת ר' יהונתן הלא אפשר להגהת אשר"י אינו מיקל כלל כולי האי ומפרש דסמוכה לעיר הוא כפשטיה בכל מקום בתוך ע' אמה כדתנן בדף נ"ז נותנין קרפף לעיר וכן משמע להדיא בדברי הגהת אשר"י שכתב דהואיל וקרובה לביתו דעתו להשתמש בה תדיר הרי דנקט סמוך לביתו ומנעם דדעתיה להשתמש ולא מנעם טייול ור' יהונתן דמפרש כן משום דלדעתיה מודה ג"כ ריב"ג במוקף לדירה גמורה דמהני אפי' ביותר מאלפים וכשיטת התוס' ולא פליג ריב"ג אלא בהאי דקא חשיב ומשום דדירה גרועה היא וכמו שהוכיח בהג"ה אלפסי החדשים ה"ג רש"ז מגאלדינגען מדברי ר' יהונתן גופא עיי"ש היטב וכיון דלרוב לאשכומי דירה גרועה בעלמא מפרש שהיה בתוך אלפים וכוונתו לעייל ונאמת טיול גופא אפשר דאינו כלום מעיקר דינא וכמו שיתבאר בדאור הלכה בפי' שם"ג אלא דשם דירה בעלמא קאמר וכ"ג מרמ"א שהשמיט דברי ר' יהונתן וגם בדברי הגהת אשר"י לא העתיק כלשונו שם סמוכה לעיר אלא כתב סמוך לביתו ואע"ג דבסמוכה לעיר מותר ומסתמא כוונת הרמ"א משום דלרוב עכ"פ שיהא סמוך ממש דיהא יכול להשתמש בכל שעה שרוצה ולהכי לא העתקנו דברי מג"א בזה: (יז) כן משמע לשון הרמ"א שכתב סמוך לביתו ודעתיה עלויה וביותר משמע כן בהגהת אשר"י וכן מוכח בבאור הגר"א: (יח) כדמוכח מההיא דרחבה:

הארות והערות: 1) עיין סימן ת"ה במ"ב ס"ק כ"א ובשעה"צ אות כ"א, בדין דרבינו יונתן:

ליקוטי דברי הרב: א) בשו"ע הרב בסעיף א' כתב: כל היקף מחיצות שלא הוקף לדירת אדם לכניסה ויציאה תמיד וכו' אסרו חכמים לטלטל וכו'. משמע שצריך הוקף לדירת אדם. ב) ובשו"ע הרב בסעיף ב' משמע שבין בית סאתים ובין פחות מב"ס דינם שוה, וצריך שלא יהיה ארכו יותר משנים ברחבו. ג) ובשו"ע הרב בסעיף י' כתב: שי"א שכל קרפף שהוא בתוך התחום נקרא מוקף לדירה, כהמ"א בשה"צ אות ט"ז.

הלכות שבת סימן שנח

לדירה זה שבנה בו (ה) בית דירה * או שפתח לו פתח * מביתו * (יט) ואח"כ הקיפו (כ) [ו]ואם היה מוקף שלא לשם דירה ורוצה להקיפו לדירה א"צ לפרוץ כולו אלא (כא) יפרוץ בו פרצה (כב) ביותר מעשרה (כג) ונמצא בית פתוח בו בלא היקף (כד) ויחזור ויגדור (כה) הפרצה כולה (כו) [ז]או אמה היתירה על [ח] אמות והעשר אמות פתח הן והרי הוא פתוח ולבסוף הוקף [ט]ואם פרץ אמה וגדרה וחזר ופרץ אמה אצל מה שגדר וחזר ועשה כן (כז) עד שהשלימו לעשרה (כח) מותר . הגה * ואם קשה עליו

ו סס כסס שמואל
ז סס ר' יהונתן
ח סס בגמרא נ"ל בעיא ונפסעא

באר היטב

לטייל בה. וה"ה אם יש סוכות שומרים שדר שם ביום ובלילה או בית דירה אעפ"י שאין דר שם בקביעות הג"מ ועמ"ש: (ה) בית

באור הלכה

ולמחר כאן כמו שפירש"י במתניתין דומק גדול לומר דהוא דירה קטנ ליום ולילה לשומר אכן נשיטה זו ניחא הכל. אח"כ מצאתי לבעל עו"ב מ"ש בא"מ סימן מ"ז שהביא דעת הגאון בעל אור חדש שמגדד ג"כ דדירת בהמה עצמה ג"כ מקרי דירה לענין יחר מבית קאתים ובעל עוב"י שקיל וטרי בדבריו והעיר ג"כ מה שכתבנו מה לפי שיטת ר' יהונתן וגם כתב דלא מצא כשום פוסק שיזכור ההיתר דיר וסבר הוא משום שהרועה דר שם עי"ש ובכ"פ בעיקר הדין גם הטוב"י לא השיג עליו בהדיא רק* שפקפק על ראיותיו ולענין עובדא דדירה עי"ש וע"ע לתעשה:

* או שפתח לו פתח. עיין בפמ"ג שמתפקק לומר לאפשר דה"ה תלוי ונאמת אף דבא"ר ובעו"ש כפי מה שהביאו ממהר"ט משמע דה"ה תלוטות מ"מ זהו דבר חדש ובש"ם לא נזכר רק פתח ויש לומר דדוקא פתח ומשום דמנכרא מילתא שחשב להשתמש במקום שלפני הפתח משא"כ תלוטות שעיקרן לאור עשויות וגם א"א להשתמש דרך התלוטות בקבע לא מקרי ע"ז היקף לשם דירה ושפיר עבד הפמ"ג דנשאר מה בע"ע ומ"מ אף אם נימא דמהני דוקא בשמשתמש עכ"פ דרך אותו תלוטות לקרפף אבל אם אינם עשויין רק להביא על ידן לקרקף[ב] בודאי לא מהני:

* מביתו. אם נפלה מחילה התילוטה של הבית ונשאר מחילה הפנימית אינו מועיל דלא נעשית לבראי אלא לגואי [מ"א]:

* ואח"כ הקיפו. אבל אם הקיף ואח"כ פתח לו פתח מביתו לא מהני. ואם מתחילה הקיף הקרפף מג' רוחותיו וברוח רביעית העמיד בית ופתח בו פתח מלבד בפמ"ג דמהני והטעם דסיון שקודם שהעמיד שם מחילת הבית היה רוח זה פרוץ יותר מעשרה וממילא לא נחשב ההיקף לכלום ונמצא עתה כשפתח רוח זה בתוכל הבית נחשב עתה היקף לדירה :*

* ואם קשה לו לפרוץ הכותל. הגר"א בביאורו מולק על עיקר תקנתא זו דתה"ד ומקורו הוא מהא דשב"ב ס"ב דתל ה' ומחילה ה' מלטרפין וכן הוא בש"ס עירובין ג"ג גידוד ה' ומחילה ה' מלטרפין ולא אמרינן דסיון להתל הוא פחות מי' נחשב כשאר שטח הקרקע והכל דורסים שם ולא שייך לגרפו עם המחילה שעל גבה וע"כ דלא אמרינן כן והטעם דכל תל שהוא למעלה מג"ט לא אמרינן עליה ארעא סמיכתא ואינו מקוס מדרס לרגלי ב"א וע"כ אדרבה כשמלטרף עליו עוד מחילה מלטרף גם הוא להשלים לעשרה וא"כ ה"ג בנידון דידן כששופך עפר שמיטת הכותל בפחות מי"ט לא ממעט לכותל ולא אמרינן דמקוס מדרס הוא אם ולא מבטליה לכותל אלא דמי כמו שהכותל נחשבה ונתרחב במקום הזה לע"א וכקרקעית הקרפף דמי דסיון שהעפר גבוה מג"ט לא ניחא תשמישה ואפשר היה לומר דלתה"ד מיירי בגמרא דוקא היכא דהגידוד אינו יולא מתוך למחילה בגוחב אדרבה טפחים לריכא שם דרסת רגלי ב"א ולהכי מלטרף[ו] למחילה אבל ג"ז אינו דהא ק"ל בשבת דף ק' תל המתלקט עשרה טפחים מתוך ד"א חשיב כמחילה גמורה ובנידון דידן מקרקע הקרפף עד רמש

שער הציון

(יט) ב"י וב"ח ולא"ר וכן נוטה דעת הגר"א וכ"פ בש"ע הגר"ז וב"מ וכן מבואר ברשב"א וברי"ב לדבר פשוט ונאמת עיקר דברי הגהות אשר"י תמוהים שהוליא כן מדברי או"ז ובאו"ז אין שום משמעות לזה אלא שהעתיק בדברי ריב"ב פירש"י ומזה לא מוכח כלל כמו שאינו מוכח דרש"י ס"ל סברא זו לפסק הלכה ואדרבה האו"ז בעצמו העתיק דינא דרחבה ופי' כפירש"י שם אלמא דלא שני ליה ומלבד זה הלא בש"ם מבואר דין קרפף שנפרלה לחצר אלמא דאף בקרפף שבתוך העיר ג"כ בענין פתח ובכמוך הוקף וכן מוכח ברמב"ם פט"ז דין י' וע"כ בודאי שיטה זאת דחויה היא*: (כ) אחרונים: (כא) אף דבפמ"ג והגר"ז לא משמע כן וכדבריהם משמע מחידושי הרשב"א בשלהי פ"ב במעשה דאטורנקא מ"מ נדמנו מה להקל מאחר דמשיטת הרמב"ם משמע דבהוקף לבוחת דירה לחוד ג"כ מהני ומשמע לדידיה דסיון דגודר או מתקן בגדר בכוונה שמעתה יהא עליו שם דירה ויהא מותר לטלטל בה סגי דבהכי לא מחזי כבראלית ואף דהרה"מ פליג עליו מ"מ פשטיות הש"ס ופר"מ והרי"ף והאשכול ורי"ז משמע ג"כ דלא בענין כל הני תנאי המוזכרים בהמחבר וכמו שהעירו מה בעל מ"מ ובמעשה רוקח עי"ש ואף אם נתקבל דלא בהרמב"ם מ"מ בנידון דידן נראה דגם הרה"מ מודה להקל סיון שחשב בפירוש לשם תשמיש ומאי איכפת לן דאפשר דבוא היה לו יותר להתחיל מחצר ואח"כ לבנות בית ובן מוכח שם מלשון הרה"מ בעצמו להמעיין שם וגם נוכל לגרף זה דעת הרמ"א שמיקל בסמוך לבית בלא פתח כלל וכש"כ כשפתח אח"כ וכן נוטה דעת הע"ש עי"ש וכן הוא דעת מ"ה: (כב) רמב"ם לפי פירוש מאמר מרדכי וע"ש עוד פירוש: (כג) אחרונים: (כד) פוסקים: (כה) אחרונים: (כו) שבגמרא ופוסקים לא נזכר כלל כמה צריך לפרוץ ביותר מעשרה ובחוש' שבת דחק מה ואינו מוכרח: (כז) אחרונים וכמבואר בש"ס: (כח) רש"י:

הגהות ותיקונים: א) נחשב: ב) לקרפף:

הארות והערות: 1) עיין בבה"ל סימן שס"ב סעיף ב' ד"ה שעשה עליו:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ז' כתב שגם אם חשב כן מתחילה לא מהני.

לפרוץ הכותל (כט) י"ל דיכול להניח עפר אצל הכותל (ל) משני צדדים (לא) עד שיתמעט הכותל מגובה י' ורוחב העפר (לב) רחב מד' (לג) באורך י' אמות באורך הכותל (לד) ואם אין בגובה העפר (ו) עשר א"כ הוי כאילו פרץ שם הכותל שלא נשאר שם גובה עשר למעלה מן העפר דהוי כקרקעית הקרפף (לה) ואף אם מחר ולוקח משם אחר כך העפר (לו) הואיל ובטלו שם שבת אחת ויש חולקים (לז) דעפר לא הוי בטול (לח) אלא אם כן אין עתיד לפנותו לעולם. (ת"ה סימן ס"ה הרא"ש פרק קמא דסוכה): **ג** (לט) תל גבוה י' (מ) דינו כקרפף: **ד** קרפף יותר מסאתים שנטע בו אילנות (מא) למעט אורידו (מב) לא הוי (ז) מיעוט (מג) (אפילו יש בהן גובה עשרה

ם ממשמעות הגמ' מהא דרב חסדא שם כ"ה י פשוט שם

באר היטב

דירה. קודם שהוקף עמ"א: (ו) עשר. דאם יש בגובהו י' שרי בגא"ה כמ"ש ס"ו אם הרחיקה ג"ט: (ז) מיעוט. לפי שדרך ליטע

באור הלכה

לשם דירה: (כט) י"א דיכול וכו'. ומיירי כשהכותל הוא פחות מעשרים טפחים בגובה דבכותל עשרים או יותר לא מהני אמי תקנה וכמו שיתבאר לקמיה: (ל) משני צדדים. כדי שיתבטל המחילה (כט) שהרי יש דרישת הרגל מקרקע הקרפף לחוץ לקרפף: (לא) עד שיתמעט וכו'. והוי כפרוץ במקום הזה וא"כ יכול עתה לבנות שם בית דירה או לפתוח שם פתח מדירתו אם לא היה שם פתוח לקרפף מכבר ואח"כ כשיפנה העפר דמי כמו הקיף אחר שפתח מתחלה: (לב) רוחב מד'. ל"ל (ל) רוחב ד' והטעם דנפחות מארבעה (לא) אינו ראוי לעמוד עליו ולהתעכב: (לג) באורך עשר. ל"ל באורך (לב) יותר מעשר דאז לא יחשב פתח אלא פרצה וכנ"ל: (לד) ואם אין בגובה. ר"ל דכל תקנה זו אינו אלא בשכל גובה הכותל הוא (לג) פחות מעשרים טפחים דאז יכול לעשות תל משני צדדים בגובה פחות מעשרה טפחים דבשיעור כזה אפשר עוד לדרוס ולהלוך עליו ומעתה צריך לחשוב גובה הכותל רק מתל ולמעלה דהתל חשיב כקרקעית הקרפף וכיון שלא נשאר בכותל מסוף התל ולמעלה עשרה טפחים הו"ל כותל כפרוץ משני צדדיו שהרי אין בו עשרה לא מבחוץ ולא מבפנים: (לה) ואף אם חוזר וכו'. הלשון (לד) מגומגם שהרי בע"כ צריך ליטלו כדי שיוחזרו המחילות למקומם [דאל"כ אסור לטלטל בה ואפילו בפחות מבית סאתים] ועיין בא"ר בשם מלבושי יו"ט שכתב של"ל ואף שחוזר וכו' ור"ל ואף שחוזר ולוקח העפר כדי שיתגלו (לה) המחילות מחדש לשם דירה מ"מ לא אמרינן משום זה שהעפר לא נתבטל מעולם כלל משום שדעתו היה לחזור ולפנותם כיון דעכ"פ ביטלם לשבת אחת: (לו) הואיל (לו) ובטלו שבת אחת. היינו כפיו [הגר"א בביאורו]: (לז) דעפר לא הוי בטול. פי' באופן כזה שדעתו לפנותו: (לח) אא"כ אין עתיד. וצריך לבטלו (לז) בפירוש לעולם ועיין (לח)[א] באחרונים שדעתם להורות כסברא קמא להקל ועיין בביאור הלכה שהגר"א חולק על עיקר דין זה ולפי המבואר בס"ו יש עצה שלא יצטרך לפרוץ הכותל דהיינו שיעשה מחילה שהיא גבוה י"ט באורך יותר מעשר אמות ומחוקה ממנה ג"ט אך כ"ז אינו מועיל ג"כ רק בעת שעומדת המחילה אבל לא לאחר שנפלה דיחזור לאיסורו דהא הכותל הראשון לא הוקפה לדירה וכדלקמן סעיף י"ד: **ג** (לט) תל גבוה עשרה. טפחים ואפילו אינו זקוף בגובה הרבה אלא כל שמתלקט העשרה טפחים מתוך ד"א הוי מחילה גמורה: (מ) דינו כקרפף. דעד סאתים מותר לטלטל בכולו דכאלו מוקף מחילות דמי וביותר מסאתים אסור לטלטל דהוא מחילה הנעשית מאליה ולא הוקף[1] לשם דירה: **ד** (מא) למעט אורידו. שלא יהיה שטחו יותר מסאתים ויהא מותר לטלטל בו: (מב) לא הוי מיעוט. שדרך לעשות כן בקרפיפות (לט) ליהנות בהן וליבש מחמיהן בגל וא"א למעט ולהכשיר אלא בדבריס שאין דרך הקרפיפות בכך: (מג) אפילו יש בהן גובה עשרה וכו'. דחולקין בכל מקום רשות לעצמן

שער הציון

(כט) תה"ד: (ל) תוס' וכן הוא בד"מ: (לא) תוספות דף ע"ז ע"ב ד"ה אם יש: (לב) אחרונים וכן הוא בתה"ד: (לג) דאם הוי עשרים ממ"ב לא מהני דאם יהיה פחות מי"ט אא"כ הו"ל הכותל מתל ולמעלה יותר מי"ט ולא מיבטיל משום התל שתחתיה ואי המחילה פחות מי"ט אא"כ התל הוא עשרה ויותר ושוב לא מיבטל מחילת הכותל דהא אא"כ לחשוב מראש התל שהרי אין דריסת הרגל שם ומקרקע הקרפף הרי יש הרבה יותר ומצטרף ביחד כן מתבאר בתה"ד. ולא טולל לחשוב הוקפה לדירה מחמת גובה העפר אפילו אם יעשנה לשם דירה דאם יקרבנה סמוך להכותל בתוך ג"ט אא"כ מתבטל הוא לגבי כותל הישן ונחשב רק ככותל אחד וכדלקמיה בס"ו ואפילו אם ירחיק העפר מן הכותל ג"ט לא יועיל זה מאומה דהא יצטרך לבסוף לפנותו וא"כ יחזור האיסור למקומו דהא הכותל לא הוקפה לדירה וכדלקמן בס"ד משא"כ אם גובה העפר שלמטה הוא פחות מי"ט דיש עליה דריסת הרגל הוא מבטל ע"י לכותל הישן וכשמפנה העפר אח"כ נעשה עתה ממילא הכותל הישן בשם מחילה שהוקפה לדירה כ"ז מתבאר מדברי הגר"א בביאורו ומספר בית מאיר ומאמר מרדכי דלא כמ"א סק"ז: (לד) כ"כ בבית מאיר ומאמר מרדכי וש"א והאמת כמו שהגיה בא"ר בשם מי"ט שכן מבואר בתה"ד בהדיא ולא כאיזה מפרשים שנדחקו בזה וגם בד"מ גופא הלשון מתוקן ע"ש: (לה) ובמ"א בשם תה"ד מסיים עלה ואע"ג שהמחילות נעשים מאליהם אין לן בה וראיה מס"ח ובאמת לא ידענא למה לזה זה ולא בפשיטות שכשמפנה את העפר וע"כ נראה חלי התחתונה של הכותל דמי כאלו בנה מחדש דמה לי אם מוסיף על מחילה חמשה עוד ה' טפחים למעלה או שמוסיף עליה ה' טפחים מלמטה דהיינו שחופר בקרקפף ה' טפחים סביבות הגדר עד שנעשה הגדר בגירוף הקרקע שתחתיו לעשרה טפחים והלא לתה"ד נתבטל ממנה שם גדר מעיקרו ונעשה כארעא ממיכתא וכ"ע: (לו) ואע"ג דמליגא דתה"ד שכתב דהא ע"כ מבטל ליה וכו' משמע לכאורה דזה אפילו אחמת גמי הוי כמבוטל דהא א"א לפנותו בשבת מ"מ להלכה אין לפסוק כן עיין בעירובין ע"ט בתירוצא דרב הונא בריה דר"י ותירוצא דרב אשי ומשמע לכאורה מרב אשי דדוקא לענין מרץ דלמיעיימיה קאי משא"כ בענייננו והרמב"ם בפ"ג דעירובין הלכה י"ב פסק כתירוצא דרב אשי ע"ש ומ"מ צ"ע: (לז) הגר"א: (לח) א"ר והגר"ז וכן נוטה דעת תה"ד להמעיין: (לט) רשב"א בעבה"ק:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל יותר מעשרה:

הארות והערות: 1) עיין לקמן סעיף ח':

ליקוטי דברי חרב א) וכן פסק בשו"ע הרב סעיף ט'.

ורחב מרגעה) (המגיד פי"ו). * והוא הדין (מד) לחופר בו בור: ה [כ]בנה בו (מה) עמוד ונתמעט בכך אם הוא (מו) רחב ג"ט (מז) הוי מיעוט: ו [ל]בנה מחיצה * (מח) באורך עשר (מט) לפני מחיצה הראשונה לבטלה (נ) שתהיה כמו שאינה (נא) ויהיה מוקף לדירה על ידי השניה אם הרחיקה מהראשונה (נב) ג"ט מותר: ז [מ]טח טיט על מחיצות הראשונות (נג) למעט אורירו ונתמעט אם הטיט עבה שאם תנטל מחיצה הראשונה ראויה לעמוד בפני עצמו * (נד) הוי מיעוט וא"ל (נה) לא הוי מיעוט:

משנה ברורה

לעצמן ועשו רה"י (מ) אפ"ה אינו ממעט כיון שהוא מתשמישי הקרפף: (מד) לחופר בו בור. (מא) של מים ואפילו עמוק עשרה טפחים ורוחב ד' ואע"ג דמקום חלוי אינו מקום הילוך מ"מ נמדד בשיעור שאחים דהוא נמי מתשמישי קרפף הוא כאילנות (מג) וכן אם עשה בור בגינה ג"כ אינו ממעט דתשמיש הגינה הוא להשקותו ודבר אחר שאינו צורך הגינה (מג) ממעטו ופשוט דדבר המיטלטל אינו ממעט לעולם: ה (מה) עמוד. כין (מד) באמצע כין סמוך לכותלי הקרפף: (מו) רחב ג"ט (מז) וגבוה עשרה: (מח) הוי מיעוט. אבל בפחות מעשרה ורוחב ג' לא חשיב והוי כמי שאינו: ו (מח) באורך. (מו) יותר מעשר כל"ל ומיירי דגובהה (מז) היה ג"כ עשר: (מט) לפני מחיצה. לפנים בקרפף: (נ) שתהיה כמי שאינה. והוי (מח) כאילו נפרץ במחילה הישנה כל אורך הזה שמתבטל כל המחילות בשביל פרצה זו כדלעיל בסעיף ב': (נא) ויהיה מוקף לדירה. ומיירי (מט) שפתח לו פתח קודם שבנה מחילה החדשה: (נב) ג' טפחים מותר דהו"ל היקף חדש לשם דירה אבל אם קירב הכותל החדש בתוך ג' להכותל הישן לא מהני דתו לא נחשב ככותל חדש אלא כמו שמוסיף בנין על כותל הראשון לשם דירה דלא מהני וכ"ז (נ) בשלא נתמעט הקרפף משיעור יותר מדית אחים ע"י כותל החדש אבל אם נתמעט הקרפף משיעורו בודאי מותר (נא) אפילו קירב בתוך ג"ט שהרי אפילו בעת טיח על הכותל מהני כמבואר בס"ז: ז (נג) למעט אוירו. אלא יהיה שטחו יותר מדית אחים ויהא מותר לטלטל בו: (נד) הוי מיעוט. ואפילו לא טח אלא (נב) באחד מכתלי הקרפף ואפילו במקצתו אבל ומ"מ נראה שתהיה עכ"פ גובה הטיח עשרה מקרקע ולמעלה ורחבה שלשה ואי לא"ה לא חשיב וכהיא דעמוד בסעיף ה' ועיין בה"ל: (נה) לא הוי מיעוט. דכמי שאינה דמיא ויש חולקים ע"ז דכל שיכולה לעמוד עם הכותל ממעט ויש להקל (נג)[ב]לעת הצורך וכ"ז אם נתמעט השיעור עי"ז מבפנים אבל אם לא נתמעט השיעור בודאי אסור ואפילו כיון בטיח עלמו (נד) דהוי לשם דירה אף שעשהו עב כ"כ שיכול לעמוד בפני עצמו (נד) דהוי כותל הגון דהיינו יותר מי' אבל מה שהכותל הישן בתוך הקרפף איזה אמות כותל וגם עתה אחר הבנין לא נשתנה הקרפף בכלום לא בכתליו ולא בפנים שהרי גם עתה נמשך מקום הזה שבין כותל הישן לכותל החדש עם שאר הקרפף ומשתמש שם כמו בתחלה ע"כ מפרש שהעמיד מחילה לכל אורך הכותל וזה בודאי מהני שהרי כותל הישן לא מהני שהתא ולא מידי) וכן משמע קצת מרש"ל בחידושיו בסוגיא דאטורנקא בדף כ"ה ע"ש וכן בכמה רשונים שהעתיקו דינא דגמרא לא הזכירו חידוש זה דהרא"ש ומשמע לכאורה שהם מפרשים כפשוטו ומ"מ המיקל כלעא"ע לא הפסיד שכן בהרה"מ פט"ז מהל' שבת דין מ' משמע שסובר הרא"ש וכן בחשבול בהלכות עירובין פסק ג"כ בהדיא הכי: * הוי מיעוט. עיין במ"ב שכתבו אפילו במקצת כותל ופשוט הוא דהא עכ"פ נתמעט השיעור דיותר מפחים וכן מלאתי בגאון יעקב

שער הציון

(מ) שם ובחידושיו: (מא) כן מוכח בחידושי הרשב"א וריטב"א בדף כ"ה[ב] בד"ה בור ופסין ע"ש דבור של מים בקרפף אינו ממעט והטעם פשוט דכמו שאילנות אינן ממעטין משום שדרך ליטב מתחיהן בגל כמו שכתב הרשב"א בגה"ק כמו כן בור של מים מלטרך ליה לשתיה כשאוהה שם אז מטייל ואף דבגה"ק הזכיר בור שבגינה ומטעם דתשמיש הגינה הוא להשקותו לאו דוקא הוא כדמוכח בחידושיו ע"ש וכן מוכח בלבוש ובמחבר ולא כתו"ש שמפקפק מה ומ"מ מתחברא דבבור ריק אז חרין נמי אינו ממעטו אם הוא לצורך הקרפף להטמין שם חפציו וכדומה וכ"כ בתו"ש וכן משמע בחידושי הרשב"א וריטב"א בדף כ"ה ע"ש: (מב) מ"א בשם הרשב"א: (מג) שם: (מד) רש"י ועטוה"ק ורי"ו ואור זרוע ועיין בב"י שכתב דמהרמב"ם משמע דוקא בסמוך לכותל הקרפף ולדינא בודאי יש להקל כוותייהו דרבים ניהו: (מה) חי' רע"א בשם הראשונים וכן איתא בפ"ק: (מו) מבאור הגר"א: (מז) פוסקים ופשוט: (מח) רא"ש ורי"ו: (מט) ב"ח ומ"א: (נ) רש"י ואו"ז וריטב"א ורי"ו ועוד פוסקים ולא כרמב"ם ועיין במגיד משנה שם שאע"פ שישב שיטת הרמב"ם מ"מ כתב דהא דרש"י עדיפא ורא"ל בתמר מרדכי שכתב שמצא גירסא ברמב"ם כמ"י הועיל ולא הועיל וכשיטת ש"פ: (נא) מיהו כ"ז בנתמעט ע"י עצם הכותל אבל אם ע"י כותל בעצמו לא נתמעט משיעור רק בגירוף החלל שיש בין כותל חדש לכותל הישן לא מהני אע"ג דאמרינן לבוד והוי כמו שמילא החלל אעפ"כ לא מצרפינן לבטל שיעורא דיותר מפחים שהרי מ"מ יש אויר יותר מדית אחים כ"כ הלבוש והעתיקוהו האחרונים עיין ח"ר ותו"ש ופמ"ג ובגדי ישע: (נב) רמב"ם וריטב"א ופשוט: (נג) דבאמת כל האחרונים הקשו אמאחר שהשמיט לגמרי שיטת הרמב"ם והרא"ש דהקילו וגם באו"ז העתיק דברי הרמב"ם להקל וכן פסק הא"ר בשם המי"ט וב"ח: (נד) מבואר בכמה פוסקים:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל יותר מעשרה: ב) כ"ב:

הארות והערות: 1) עיין בשעה"צ לקמן אות צ"ח:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף י"ד רק מביא שיטת המחבר ולא שיטת הריטב"א והרשב"א. ב) ובשו"ע הרב בסעיף ט"ו כתב כהמחבר, ולא מביא המקילים.

ב שם בגמ' ל' שם ולגיסנא קמא וכרבא מ שם כ"ה וכרבא הרא"ש והרי"ה

ח [1]בנה מחיצות על הראשונה להקיפו על ידם לדירה (נו) אינו מועיל (נז) [2]ואם נבלעו התחתונות ונשארו העליונות מאליהם (נח) ניתר על ידם אבל תל יותר מסאתים (נט) ועשה מחיצות (ס) אפי׳ על שפתו לדירה (סא) מועיל שהרי דר (סב) באויר מחיצות שעשה עתה: ט*[3]קרפף יותר מסאתים שהוקף לדירה (סג) ונטע רובו אילנות אפי׳ אינם נטועים (סד) שורות שורות (סה) אינם מבטלים הדירה * אבל אם נזרע רובו (סו) הזרעים מבטלים הדירה (סז) אפי׳ אין בהם (סח) אלא [4] סאתים

שערי תשובה

[4] סאתים. עיין בה״ט ועיין בשו״ת מ״ל סימן נ״ט ודעתו בגיגה זרועה ערוגות ערוגות כיון שנצירוף הערוגות הרוג זרוע בטל מישוט אמינו

באור הלכה

יעקב בצירופין בקוגיא זו אלא שהוא חקר דאפשר בפורתא סגי לו אפשר דעכ״פ ד׳ ע״ד[א]) טפחים בעינן דהוא שיעור מחיצה ע״ש ולענ״ד בעינן רוחב ג׳ וגבוה עשרה ההיא דעמוד ואפשר דהוא ס״ל דעדיפיה מעמוד מ״מ מחוורתא כמו שכתבנו. ועיין בגאון יעקב שכתב דעד כאן לא פליגי רבה ורבא אלא בנטע בנטע אח״כ וכדי להמיר את הקרפף דמה ס״ל לרבא דאי אפשר להמיר קרפף הנאסר אלא בשיכול לעמוד עכ״פ בפני עצמו אבל אם בשעת עשיה הכותל עם בנטע מותר לכו״ע ואפילו באינו יכול לעמוד בפני עצמו דדמיא לכותל עב ע״י״ש ומתמבאר כוותיה אכן מה שחידש עוד שם שני דינים בענין זה יש לעיין מה: * קרפף יותר מסאתים שהוקף לדירה וכו׳.[א] ואם הוא רק מ״מ אפילו נזרע כולו מותר לנטעל בכולו בכלים ששבתו בתוכן דאף שהזרעים מבטלי שם דירה הרי בשבת שהוא רק ב״ם לא בעינן כלל שיהא מוקף לדירה [ומתמבאר דאפילו אם לא הוקף כלל לשם דירה ג״כ מותר אף שהזרעים בתוך הקרפף] וכ״ז לענין כלים ששבתו בתוכן אבל כלי המת להקרפף או מקרפף למת אסור דכיון דנתבטל ממנו שם דירה ע״י הזרעים קרפף ומת שתי רשויות הן ואפילו הוא פחות מב״ם ג״כ דיינא הכי כן מתבאר מדברי הרא״ש וכן פסק השו״ע לקמיה בסעיף יו״ד ושלא כדעת הר״ח

*המובא בתו״ש דף כ״ג ע״ב דבמת סאתים הזרעים לא מבטלי שם דירה:

* אבל אם נזרע וכו׳. עיין בת׳ דבר שמואל שמגדל להקל בעיר מוקפת חומה ששם אין זרעים שבתוך העיר מבטלי הדיקף דירה של חומה [ומיירי במקום שהבתים נגנים מתחלה ואח״כ הקיפו בחומה דהוי הוקף לדירה וכמבואר בסי׳ ת״א וכמו שכתב בספר מור וקציעה] והמ״ל העתיק דבריו בסימן נ״ט ואף שמתחלה גמגם בדבריו אעפ״כ לבסוף הסכים עמו בשעת הדחק שאי אפשר בשום אופן לתקן שלא יכשלו רבים ואתריו החזיק בגו הגאון יעב״ץ במו״ק וגרלה דמיירי שאין מקום הזרוע גדור במחיצות אלא פרוץ לחומת עיר דאל״ה בודאי לא מהני הקיף של חומה כיון שאין החומה מחיצה של מקום הזרוע אלא יש מחיצות אחרות והזרעים משויש לאותם מחיצות כמחיצות שלא נעשו לשם דירה בודאי אסור ואף דבמו״ק משמע שלא כדבריו לענ״ד נראה הדבר פשוט כמו שכתבתי אח״כ מלאחי בספר מת מאיר [במה שכתב אודות הפ״מ] שכתב ג״כ בהדיא כדבריו ובפרט שעיקר קולא דהיקף חומה אינו דבר ברור כלל שעיקר ממיכתם הוא אחיעת הרא״ש והמרדכי דאפשר גבי תגר לא נתבטלו כלל המחיצות משום זרעים ואף שבטור המיר בדבר היינו לחומרא בעלמא וסוברים דהיקף של חומה עדיף טפי עי״ש בח״ל ובמו״ק שמבואר כדבריו אכן לפי מה שהבאנו בשעה״ל שפשוטות דברי כמה רא״שוים שאין שם חילוק בין קרפף לתגר דקרפף שהוקף לדירה נמי תגר גמור הוא ואעפ״כ זרעים מבטלי למחיצות דדיה וה״ה תגר ממש ולפ״ז מנ״ל

*להקל בחומה ממש וגם בספר מאמר מרדכי ובספר שיורי ברכה אין דעתם נוחה להקל אף בהיקף של חומה לכן עכ״פ אין להקל יותר ממה שכתבנו למעלה: * הזרעים מבטלין הדירה. לא נתבאר בפוסקים אם הזרעים מבטלין לגמרי המחיצות של דירה וא״כ אפילו בסוף הקיץ שכבר הוציאו הזרעים מ״מ אסור לנטעל שהרי הזרעים ביטלו את ההיקף שהיה לשם דירה וא״כ אם ירצה לנטעל צריך לפרוץ בכותל עצר[ב]) אמות ולגדור ולגדור לשם דירה וכמבואר בס״ג אז אפשר הזרעים אינם מבטלים את ההיקף של דירה אלא ההיקף של דירה אינו מועיל כ״ז שיש בו זרעים משום דאין אדם דר בזרעים ומיכף שנתבלקו הזרעים חזר הקרפף להמירו שהוקף מתחלה לדירה [ומהה דקי״ל בנבלעו התחתונות והעליונות קיימות דמהני אף דבעת שנעשו לא הועילו כלל מ״מ לבסוף כשנתבלקו התחתונות מועילות העליונות וא״כ ה״ה הכא אף דבעת הזרעים לא הועילו המחיצות כשנתבלקו מהני אבל בחמת אין ראיה דהתם לא ביטלו מעולם התחתונות להעליונות אלא דבעת שהיו התחתונות היו העליונות אלא הועיל וע״כ כשנתבלקו התחתונות נשארו העליונות שהוקפו לדירה על מדרגתן משא״כ כאן אפשר שהזרעים מבטלו להדירה וכדלקמן] ומלשון הרשב״א

שער הציון

(נה) כבר כתבנו בסימן זה כמה פעמים ד״ז וכן מבואר בריטב״א להדיא שכל שמוסיף מעט והשלימו לעשרה סגי ומדברי הרמב״ם בדין זה משמע קצת שלא כדברינו וכבר עמד בזה בתו״ת כדברינו מוכח בס״ב בהג״ה: (נו) פשוט וכן מבואר בתוס׳ ובב״י: (נז) רש״י: (נח) רא״ש ור״י: (נט) ולהפוסקים שהבאנו שם בבה״ל דבעינן כותל שלם גם הכא הוא כן וכ״כ בריטב״א להדיא: (ס) פשוט: (סא) ולאפוקי ממ״ד בגמרא והוא שעשוין שורות שורות ונראה לשבת שם: (סב) רש״י: (סג) מ״א והגר״א וש״א:

הגהות ותיקונים: א) תיבת ע״ד מיותר: ב) צ״ל יותר מעשר: ג) ותחוח:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף י״ז כתב שיש להסתפק אם בבית סאתים הזרעים מבטלים הדירה.

הלכות שבת סימן שנח

(סט)[5]נזרע מיעוט (ע) אם אין בו אלא סאתים (עא) מותר (עב) יותר מסאתים (ט) אסור: י (עג) [2]מי שיש לו (י) גינה בחצירו אם הוא רוב החצר (עד) אפי' אין בה (עה) אלא בית סאתים (עו) לא יטלטל (עז) ממנו ומן החצר (יא) לבית. (עח) ואם הוא יותר מסאתים לא יטלטל בה ובחצר (עט) אלא בד' אמות. ואם היא מיעוט החצר (פ) מה שיש בה יותר מסאתים (פא) אוסר כל (יב) החצר ואם יש בה סאתים או פחות (פב) אסור להוציא (יג) (פג) ממנה לבית: יא [7]קרפף יותר מבית סאתים שהוקף

פ סס וכליגא בתרגא לקולא רא"ש ומתב"ם בפרק ט"ז צ טור לדעת הר"מ ק סס כ"ד כרבנא

באר היטב

דהמיעוט בטיל לגבי הרוב וה"ל נזרע כולו ואסור עמ"א וט"ז. ובתשובות חכם צבי סי' נ"ט וסי' נ"ז ועיין יד אהרן: (ט) אסור. דה"ל כרמלית כמ"ש סי' שע"ב ס"ב ומה שלא נזרע הוי כחצר ופרוצין זה לזה שאין מחיצה ביניהם וה"ל כנפרץ במלואו למקום האיסור: (י) גינה. פי' ואין גדר בין החצר ובין הגינה. ואם יש גדר ביניהם החילוק הוא בזה בגינה עצמה דאם הגינה יותר מסאתים אסור לטלטל מחצר לתוכה בכל גוונא ואם היא סאתים או פחות מותר לטלטל בתוכה אפי' כולה ומן החצר לתוכה בכלים ששבתו בבית ע"כ ראוי שלא לאכול או לשתות בגינה בשבת דא"א ליזהר בזה וכבר זכר רמ"א בסי' של"ו ס"ג מזה ואסור מטעם אחר ע"ש. ואפי' לטלטל סכינים או מפתח בחגורו מחצר לגינה אסור דהוה כלים ששבתו בבית וכאן לא שייך הוקף לדירה והרבה נכשלים בזה ט"ז: (יא) לבית. דשמא זרעים מבטלין דירת חצר וה"ל כולו קרפף ואפי' הן של אדם אחד אסור לטלטל לבית ב"י ריטב"א. והגינה והחצר מלטרפין ב"י מרדכי: (יב) החצר. דה"ל כרמלית וחצר נפרץ במילואה: (יג) ממנה. משמע אבל מהחצר לבית מותר אע"ג

משנה ברורה

יש יותר מבית סאתים: (סט) נזרע מיעוט. גרשא דה"ה (סד) מתניה על מתניה: (ע) אם אין בו. ר"ל במקום הזרוע: (עא) מותר. דאין כח במיעוט לבטל הרוב שהוקף לדירה והמיעוט עצמו (סה) ג"כ מותר דלו יהא דלגבי דידיה נתבטל המחיצות שהוקפו לדירה ג"כ לאו מידי הוא דהא בית סאתים לא צריך היקף לדירה: (עב) יותר מבית סאתים אסור. לטלטל בכולו (סו) דהמיעוט אסור כיון שיש בו יותר מבית סאתים אינו ניתר בלא היקף לדירה וזרעים מבטלים מחיצה של דירה ורוב הקרפף ג"כ נאסר מפני שהוא פחות ופרוץ לזרעים שהוא מקום אסור: י (עג) מי שיש לו גינה וכו'. אף שכבר נתבאר כ"ז בסעיף הקודם לענין קרפף מ"מ חזר המחבר ושנה דין זה לענין חצר לאשמועינן דכשם שזרעים מבטלי מחיצות של קרפף שהוקפו לדירה כמו כן מבטלי מחיצות (סז) של חצר ולא אתרינן דחצר חשיבא טפי ולא מתבטל בשביל זרעים ועוד הוסיף לבאר בסעיף זה לענין טלטול מן החצר לבית וכמו שנבאר: (עד) אפילו אין בה. ר"ל (סח) בכל החצר: (עה) אלא בית סאתים. וה"ה[1](סט) פחות: (עו) לא יטלטל וכו'. דבחצר בעצמו בודאי מותר לטלטל בכולו אפילו במקום הזרעים דאף שזרעים מבטל מחיצות של דירה זהה שאין בה אלא סאתים הרי לא בעינן היקף לדירה: (עז) ממנה ומן החצר. דכיון דנתבטל היקף של דירה הרי כל החצר כקרפף דעלמא שאסור לטלטל ממנו לבית וכן מן הבית לתוכה ואפילו בקרפף (ע)[9]פחות מבית סאתים ואפילו הן (עח) של אדם אחד: (עח) ואם הוא יותר וכו'. ר"ל (עב) כל החצר: (עט) אלא בד"א. כדין כרמלית כיון דבין כולה יש יותר מבית סאתים ורוב הזרעים מיטל שם דירה מחצר וכנ"ל בס"ט: (פ) מה שיש וכו'. ר"ל אם יש (עג) במקום הזרוע: (פא) אוסר כל החצר. אף דחצר רוב לגבי גינה ולא נבטל ממנו שם דירה ע"י הזרעים אבל עכ"פ נבטל היקף דירה לגבי זרעים עצמם ואסור לטלטל שם כיון שהם יותר מבית סאתים ומשום זה אסור גם בשאר החצר דנפרץ הוא למקום הזרעים שהוא מקום אסור: (פב) אסור להוציא וכו'. דבמקום הזרעים גופא מותר לטלטל וכמ"ש בס"ט אלא דעכ"פ אסור להוליא ממנה לבית כדין קרפף שאין מוקף לדירה שאין מטלטלים ממנו לבית: (פג) ממנה. ומשמע מזה (עד) דעכ"פ מחלק החצר שרי לטלטל לבית אף כשיש שיעור בית סאתים כדין כל חצר שמוציאין ממנו לבית (עה)[8]ויש אוסרים בזה להוליא אף מחצר לבית דאע"ג דבחצר וגינה מותר לטלטל מ"מ לענין כלי הבית מקרי גינה מקום האסור שהרי אסור להוליא ממנה לבית וממילא נאסר גם החצר לענין זה משום שהוא פרוץ ופתוח לגינה. והיכי שהזרעים פחות מן ב'[10] סאתים (עו) בודאי אין להחמיר לטלטל מן החצר לבית ויש מקילין (עז) בכגון זה לטלטל אף מן חלק הגינה גופא לבית וה"ה מן הבית לגינה ויש לסמוך ע"ז[2]במקום הדחק. וכל המוזכר בכאן הוא

שער הציון

(סד) פשוט בסברא דדוקא מיעוט שאינו נזרע בטל לגבי רוב וכ"כ בספר גאון יעקב: (סה) כ"כ הרמב"ם וש"פ ודלא כט"ז וכבר השיגוהו האחרונים: (סו) מבואר בפוסקים: (סז) הרא"ש משפקפק בזה דאפשר מחיצות של חצר לא מיבטלי משום זרעים וטור אחר שהביא דבריו כתב וטוב להחמיר והמחבר סתם בפשיטות דדין חצר כדין קרפף ומדברי[1] הר"א משמע דהוא מחמת ספק ולענ"ד דאין זה ספק מאחר שהרשב"א כתב להדיא בעצוה"ק דדין חצר כדין קרפף וכ"כ להדיא הריטב"א בחידושיו בדף כ"ג בדיבור דר"י בן בבא ע"ש וכן מוכח בפי' ר"ח בד"ה בטע רובו הרי הוא כחצר ובוודאי בדף כ"ה גבי מיעטו באילנות עיי"ש בדבריו וכ"מ מר"י מיגא"ש מובא באש"ז ב"ב כ"ד עיי"ש ובודאי לא מכרעא שפיקא דרא"ש נגד כל הני רבותא: (סח) מאמר מרדכי ואמרי מפרשים: (סט) שם וכ"כ הגר"א: (ע) כדלקמיה בסוף הסעיף: (עא) מבואר בפוסקים: (עב) אחרונים: (עג) אחרונים: (עד) מ"א וט"ז וכן מבואר בד"מ בפירוש דברי הטור וכ"כ הב"ח ודברי המ"א מגומגמין בזה וכבר עמד עליו במאמר מרדכי עיי"ש: (עה) מרדכי ותוספות פ"ט ע"א בד"ה רב וכ"כ שם הריטב"א לדבר ברור: (עו) שאף המרדכי מודה בזה [והוא מיקל עוד יותר שאף מן הגינה מותר להכניס לבית דמיבטל לגמרי לחצר וכדלקמיה] וכן הכריע הגר"א ובספר שולחן עלי שטים: (עז) מ"א וכדעת המרדכי ובאמת לאו ימידאה הוא דגם בסברא"ש מוכח דס"ל דבזה מותר אף מגינה לבית וכמו שביאר שם בלשונו דאין להבא ראיה להתיר וכו' דשאני התם דכיון שמיעטו נזרע לא חשיב ובטיל אבל וכו' עיי"ש [וכן משמע ג"כ לכאורה מלשון התוספות בד"ה לא שכתבו דכיון שהוא פחות מב"ש לא חשיב ובטיל לגבי רוב ויש לדחות קצת דכוונתם רק לענין שלא יאסור מיעוטו הנזרע לרוב שאינו נזרע עיי"ש וכן משמע מרש"י ד"ה הוי עיי"ש וכן מוכח בריטב"א שכתב וז"ל כיון דאיכא תרתי למעליותא וכו' לא נעקרו מחיצות מתוכת דירה כלל והוי כחצר גמור עיי"ש ובאמת אין לנו מי שעומד נגד שיטה זו רק הטור ולפלא שלא השגית

הגהות ותיקונים: א) בית:

הארות והערות: 1) עיין בבה"ל סימן שנ"ט ד"ה רחבה וכו', לענין קרפף פחות מבית סאתים:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף י"ז כתב דיש להחמיר אפילו מחצר לבית. ב) ובשו"ע הרב בסעיף י"ז כתב כהמקילים, ולא מזכיר שזה רק במקום הדחק. ג) ובשו"ע הרב בסעיף י"ז כתב שהוא ספק אם זרעים מבטלים דירת חצר או רחבה או דוקא דירת קרפף, ומסיים דיש להחמיר בכ"ז.

ר סס כמימר
ש סס כפירש"י

לדירה (פד) ונכנסו בו מים (פה) [1]אם ראוים לשתיה (פו) אין מבטלין הדירה אפי' אם המקום שנתפשטו שם (פז) יותר מסאתים ואפי' הם עמוקים הרבה (פח) ואם אינם ראוים לשתיה * (פט) דינם כזרעים (צ) * [ש]והוא*

באר היטב

דהגינה אסור בו בעצמו אינו אוסר את החצר לאוסרו על הבית ולא אמרינן דנפרץ במילואו למקום האיסור אלא באסור מצד עצמו

באור הלכה

הרשב"א בעה"ק שכתב שהזרעים מבטלין את המחילות משמע דלעולם אסור דדמי כמתן דהוקף שלא נסס דירה וכ"כ בלשון הזה בעל המאור לענין מים הרי הם כזרעים אם אין ראוין להשתמש עי"ש וכן משמע מלשון פי"ח שכתב בא זרעים ודחה את ההקפה שהקיפו לסס דירה ומכל אלה משמע דבזרעעו נתבטל הקפתו לדירה לגמרי וממילא אפילו יהא נחוף להשתמש בו משמיטי דירה דרך פתח הבית הפתוח לתוכה ג"כ לא מהני עד שיבנה מחדש לסס דירה ואפילו אם יסכים בדעתו שלא לזרוע עוד לעולם ג"כ לא מהני במשכנתו לבד ובענין שיפרוץ בה כשיעור המבואר בס"כ. ובראה דאפילו בחצר גמי הדין כן דכיון שזרע בטיל ליה מחיצות שלו והוי כקרפף בעלמא ואף דבחצר מספקא ליה להרא"ש ואפילו במקום הזרוע מ"מ רוב פוסקים מולקין ע"ז וכמו שכתבנו בשער הציון ומ"מ בחצר פחות מבית סאתים אפשר דיש לצדד להתיר אחר שנסתלקו הזרעים עיין בריא"ש דמסתפק אם אמרינן כלל לענין פחות מב"ש דזרעים מבטלי ליה ונהי דמצדד[3] לנכון להחמיר בזה מ"מ בזה שגם נטלו הזרעים וגם הוא חצר ולא קרפף מסתברא דהמיקל בזה אין למחות בידו: * דינם כזרעים. עיין מה שכתבנו במ"ב דאם עמוקים י"ט בשפתם הם עצמם נעשים מחילה והוא ממ"א כאן וש"א וכן כתב עוד בסימן שנ"ו סק"ב בשם הרמב"ד בהשגות פנ"ו מהל' שבת וכן מצאתי להרשב"א בחידושיו בפ"ק דעירובין דף י"ב וכן כתב ג"כ הריטב"א בסוגיין בסברא שניה בשם רבו [ולא כמש"כ בסברא הראשונה עי"ש] ומה[1] שכתבתי בדינא דמתלקט יו"ד מתוך ד' ג"כ מבואר במ"א בסימן שנ"ו והעתיקוהו כמה אחרונים אבל בריטב"א בסוגיין לא סברא ליה כן שכתב שם דאם היה החצר סמוך לעומק של עשרה בתוך ג' טפחים נמי שרי דהוי כלבוד והרי החצר כמוקף מחילה עכ"ל וזה לא כשיעורא דמ"א דהא הוא כתב דאפילו אם מתלקט עשרה מתוך ד' נמי הוי מחילה וא"ל דס"ל להריטב"א דלא אמרינן מתלקט עשרה מתוך ד"א רק גבי חל או חרש שהולך בעומק ובלא מים דמנכרת מחיצתא עפי' משא"כ כשממולא במים כעינינו ולא דמי לבור מלא מים דאיתא בגמרא דהוי רה"י גמור דשם מנכר עפי' שהולך העמק בשוה וכעין שכתב האי טעמא בסברא קמייתא עי"ש ודוחק וא"ע לומעשה: * והוא שיהא בעומקם י"ט. דעה זו נובעת מדברי הרשב"א בעבודת הקודש וכן הסכים המגיד וכן מראין דברי רש"י בסוגיא וכן הוא משמעות הריטב"א שם מדקאמר דבפחות מזה בטל לחצר [ודברי ק"נ סק"ז שהוכיח מדבריו ההיפוך אינו מובן][1] אבל לעומת זה יש באמת כמה ראשונים שחולקין ע"ז הרא"ש [וכפי מה שהעתיק בספקי הרא"ש וכמו שכתב בק"נ] והטור והריטב"א בשם יש מפרשים דהא דקאמר בש"ס עומקן ל"ד אלא למקומם קרי עומקם ומשום דלא אפשר למים אלא שום עומק עכ"ל והיינו אפילו פחות מי"ט כדמוכח שם מהריטב"א לפירוש זה

ע"ש

שער הציון

על שיטת הרא"ש מה ועכ"פ בשעת הדחק בודאי יש להקל בכל הני רבותא: (עח) ט"ז וש"א: (עט) בית מאיר ומהחיי דסימן שנ"ו וכ"ל דאם היו אבנים מצד זה ויוצאים מצ"א מולקין רשות לעצמן והוי בכלל כרמלית ואסור למלאות מהם ע"ש: (פ) כן משמע ברש"י וכן מבואר להלית בתו"ז שם: (פא) רשב"א בעבודה רוקח בדעת הרמב"ם אף שלבסוף נדחק משום שלא ראה דברי הרשב"א וכן משמע לכאורה בריטב"א שלא הזכיר כלל שמיה אלא וכ"כ במעשה רוקח בדעת הרמב"ם אף שלבסוף נדחק משום שלא ראה דברי הרשב"א וכן משמע לכאורה בריטב"א שלא הזכיר כלל שמיה אלא מים זכים ולא מים עכורים משום דלא חזי לתשמישתן של חצר והיינו משום דלא ראוי אף לכמיסה וכדמבואר בעבודה"ק ובאמת בברכות רש"י הוא משום דאחזי לבעמיה במשנה ר"פ עושין פסין דבור הראוי לשתית אדם משום למחיצות מוקף לדירה אבל באמת כבר כתבנו לעיל בבב"ל[א] דהרבה פליגי עליה וס"ל דדירת שעה כזו לא משוי ליה לדירה וע"כ נ"ל דהכא לא קפדינן מה דהרי בלא זה היה מתחלה מוקף לדירה ובטל הדירה בשביל זה עכ"פ אין בברא שהרי ראוין להשתמש וא"כ לא נפקע לגמרי שם דירה מקרפף והשתא דאתאן להכי שפיר מצינן למימר דאפילו אין ראוי לשתיית אדם אלא להמות או לכמיסה וכדומה מתשמישי החצר ג"כ לא נפקע שם דירה דדמיא לבטעים שהם ג"כ לא משוי קרפף מוקף לדירה ואעפ"כ כשמוקף לדירה בלא זה לא מיבטל הדירה בשביל אילנות משום דלפעמים נחוצים ג"כ לחצר וכמו כן בענינינו. ובראה דיש להקל בהרשב"א ושיטתו דהא רק ספיקא דרבנן: (פב) רש"י: (פג) ר"ח: (פד) וכן מבואר בריא"ש וכ"כ בחידושי גאונים קדמונים [מובא בראש ס' מעשה רוקח] בדעת הרמב"ם אבל קיימו שדעת הראב"ד אינו כן אלא דוקא רובו ולא כולו עי"ש ובעומק משום דאין דרך להפוך את כל החצר למקום מים: (פה) טור וכ"כ הרשב"א בחידושיו ולכאורה הא הרשב"א בעצמו כתב שדוקא שיהא בעומק המים י"ט ו"א ל"ל מיתסר החצר הא י"ט נחשב כלל מקום למחיצה וא"כ הרי יש מחיצה המפסיק בין המים לחצר וי"ל דמיירי שעד שלא הגיע לגומא שעומקו עשרה טפחים כדין רה"י היה מתחלה מדלון המתלקט עשרה מתוך ה' אמות ואין זה רה"י וא"כ החצר פרוץ למקום הזה שהוא אסור ואע"ג דבעת הרשב"א שכל שאין בעומקו עשרה טפחים הוא מותר להשתמש והיינו משום שהוא בכלל רפש וטיט אפשר שכונתו במקום שאפילו בעמוק ג"כ לא יהיה המדרון בעומקו י"ט משא"כ בזה שעכ"פ ירד* המדרון לעומק י"ט בודאי אינו בכלל רפש וטיט.

הגהות ותיקונים: א) סעיף א' ד"ה לדירה:

הערות והערות: 1) עיין סימן שע"ב סעיף א': 2) עיין סימן שצ"ו סעיף ב': 3) עיין לעיל בבה"ל ד"ה קרפף וכו' בסה"ד:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף י"ט כתב שהמים צריכים להיות ראוים לשתיה, ובמראה מקום כתוב שזה שיטת רש"י, ודלא כהמקילים. ב) ובשו"ע הרב בסעיף י"ט כתב כשיטת המ"א. ג) ובשו"ע הרב בסעיף י"ט כתב כהמחבר, שאם אין בעומקם י"ט הרי הם כטיט ורקק שאין חולקין רשות לעצמם.

הלכות שבת סימן שנח

שיהא בעמקם עשרה (יד) טפחים: **יב** [ח]קרפף בית ג׳ סאין וקירה ממנו[ט]בית סאה (צא) מותר (צב) [א]אפי׳ אם הקירוי משופע: **יג** קרפף [ב]בית סאתים (צג) מצומצם וחצר (צד) שנפרצו במילואם זה לזה (טו) הקרפף אסור מפני * (צה) שמקום המחיצה מייתרו (צו) ונעשה יותר על סאתים: **יד** [ג]קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה (צז) ופתח בו פתח (צח) ועשה מחיצה לפניו (צט) יותר מעשרה והותר על ידי מחיצה זו שעל ידיה בטלה מחיצה ראשונה שלא היתה לשם דירה (ק) ואחר כך נפלה מחיצה אחרונה (קא) * חוזר לאיסורו:

ת סס כ״ה וכרמא וכגירסת רמב״ם בפט״ו וכמו שכתב הרא״ם לדעת האור זרוע א סס גרסינן תרוצא וכפירש״י ב סס וכפירש״י ג סס כההוא עובדא דטמתנא וכפי׳ ר״ת

באר היטב

לבית דבטיל לגבי חצר דאינה משונה להיות לה סס בפ״ע ע״ס: (יד) טפחים. ופחות מי׳ טפחים ה״ל כטיט ורפש שאין חולקין רשות

משנה ברורה

ורפש בעצמה שאין חולקין רשות לעצמן: **יב** (צא) מותר. שפי תקרה (פו) יורד וסותם והוי כאלו מחילה מפסקת בין הסאה המקורה לבית סאתים שאינה מקורה ונמצא שאין שם אלא בית סאתים: (צב) ואפילו אם הקירוי משופע. כעין גגין שלנו (פז) שפיה בחלכסון וקמ״ל (פח) שגם בפי תקרה כזו יורד וסותם ואף לדקמן בסימן שס״ג ס״ב סתם המחבר דהיכא דפי התקרה בשיפוע לא אמרינן פי התקרה יורד וסותם (פט) חילקו האחרונים דשאני הכא דמן התורה רה״י גמור הוא לכו״ע שהרי מוקף ד׳ מחיצות אלא שחכמים גזרו בקרפף יותר מבית סאתים ולהכי הקילו בפי תקרה אף שפיה בשיפוע משא״כ התם דנפרץ מחילה לא אמרינן יורד וסותם אלא א״כ פיה שוה: **יג** (צג) מצומצם. ולא היה מוקף לדירה: (צד) שנפרצו במילואם זה לזה וכו׳. הלשון מגומגם דבאמת אם שניהם נפרצו במילואם גם החצר אסור אסור שהרי הוא פתוח ופרוץ לקרפף שנאסר אלא מיירי (ג) שהיה החצר (עא) רחב מהקרפף ונשארו גפופים מהצדדין וע״כ החצר מותר דלא נפרץ במילואו להקרפף וגם מיירי שפרצת החצר לא היה יותר מעשר אמות דביותר מעשר (עב) אפילו נשארו גפופין שניהם אסורין[א] דשוב לא מיקרי פתח אלא פרצה: (צה) שמקום המחיצה מייתרו. דאויר החצר אינו עושהו יותר על בית סאתים משום שהוא אויר המותר רק מקום שהיה המחילה אינו בכלל החצר (עג) ונעתרף עתה עם הקרפף ועושהו יותר על בית סאתים: (צו) ונעשה יותר על סאתים. ומיירי (עד) שכותלי הקרפף נכנסין בתוך חלל החצר מבפנים[ב]ואו שהיו כותלי החצר שבצד זה ובצד זה יתירים על רוחב הקרפף ד׳ אמות ואם לאו (עה) אין זה* נקרא נפרץ במילואו: **יד** (צז) ופתח בו פתח וכו׳. הלשון מגומגם קצת ובמקור הדברים (עו) מבואר ביותר שהסמיך ג׳ כתלים בסוף כותל בתוך בתוך כותל היה הכותל הרביעי וכו עשה פתח וזהו שכתב המחבר ופתח בו פתח אלא שלא פתח הפתח רק אחר ההקפה של הכתלים דלא מהני כמבואר לעיל ולהכי עשה בקרפף מחילה חדשה להשתא הוי ההקפה לאחר הפתיחה (עז) ומבואר שם עוד דגם במחילה החדשה עשה פתח כדי שיכול לילך ולהשתמש בפנים הקרפף וכן הוא גם כונת המחבר: (צח) ועשה מחיצה לפניו. בפנים והרחיק לכה״פ מכותל הבית ג׳ טפחים כדלעיל בסעיף ו׳: (צט) יותר מעשרה. וכשיטת המחבר בסעיף ו׳ דמהני בשיעור זה ועיי״ש מה שכתבנו בביאור הלכה: (ק) ואח״כ נפלה. וה״ה אם הפילה (עח) בידים כדי לסמוך על המחילה הראשונה ג״כ לא מהני: (קא) חוזר לאיסורו

באר הלכה

לעצמן ועמ״ש: (טו) הקרפף. ומיירי כשיש להחצר גיפופים ונפרץ פחות מי׳ דאל״כ אף החצר אסור דנפרץ במילואו הג״א ועסקי׳ ס״ס:

באור הלכה

ע״ש בדבריו והנה יש מפרשים זה שהבית הריעב״א הוא הראב״ד כדמבואר בחידושי גאונים קדמונים [מובא בראש ספר מעשה רוקח] וכ״כ הרז״ה במאור וע״ש עוד בחידושי גאונים שכן הוא ג״כ דעת ספר הבנים ודחה הוכחת הרשב״א מההיא דרקק דאם אמרו בר״ה שתשמישו בהילוך וכשהוא בפחות מי״ט ראוי לילך ע״י הדחק ושמיה הילוך לא נאמר כן בקרפף שתשמישו לדירה דאם יש בו רקק מים אפילו בפחות מיו״ד טפחים כיון דאינו ראוי לתשמיש נתבטל שם דירה ממנו עכ״ל וכן מוכח בראש״ש סברא זו עי״ש וא״כ יש כנגד סברא קמא הרז״ה והראב״ד והרא״ש והטור וספר הבנים וראוי להמיר אלא במקום הדחק. ודע דמסתברא דאפילו לסברת הרא״ש ודעמיה דאפילו בפחות מיו״ד נמי אסור מ״מ מודו בפחות מג׳ דאינו אסור דלארעא סמיכתא היא וגם* אינו קשה להשתמש שם בתשמישין של חצר: * שמקום המחיצה מייתרו. נע״ג שהרי סתם כתלים של חצר וקרפף אינו עב אמה וא״כ לפי פסק הרא״ש בסוגיא דגזרא רובו דכל שאינו יתר על ב״ש אמה לא מקרי יתר על בית סאתים א״כ אמאי אמרינן הכא דמייתרו וכן פסק המחבר לעיל* בס״א בהרא״ש לענין ארכו יתר על רחבו ומקורו שם מרי״ו והרא״ש בסוגיא דגזרא רובו עי״ש בתחרוצים ובאמת מוכח מסוגיא זו ומכל המפרשים דראוים שסתמו מה דלא נרץ אמה וכ״ע:

* חוזר לאיסורו. עיין מ״ב וכתב בחו״ש דוקא בכגון זה שהמחילות לא נעשו לשם דירה אבל היכי שבנה בה בית דירה ואח״כ הקיפו דמהני ונפל הבית לא נאסר הקרפף ושפיר מקרי עדיין מוקף לדירה

שער הציון

(פו) גמרא: (פז) רש״י בדף נ״ד ע״ב: (פח) הכי מבואר בדברי רש״י בד״ה שנפרץ במלואו וכן מבואר בקיצור פסקי הרא״ש וברי״ו וכ״מ מהבור וכ״כ כמה אחרונים וכדלקמיה: (פט) פרישה ומאמר מרדכי ונה״ש ובית מאיר וכ״כ הגר״א בסימן שס״א דהכא אינו דומה להתם: (צ) מ״א וש״א והנה המו״ש רצה לחדש בזה שיטה חדשה ורצה להעמיד זה בדברי הרא״ש [ובדברי הרמב״ם] ולא נהירא וכדמוכח מרי״ו תלמידו וגם בדברי הרמב״ם אינו מוכרח: (צא) ואם הקרפף היה רחב מהחצר ונשארו גפופין בהקרפף שניהם מותרין שהרי החצר פתוח למקום המותר אך כ״ז אם פרצת החצר לא היה יותר מעשרה: (צב) כן מבואר בתוס׳ ובהג״א ובבשב״א וריטב״א וכ״כ מאמר מרדכי וכן העתיק מ״א ולא כמשמע מב״ח דבחדא סגי: (צג) העתקתי זה מפירוש ר״ח ומשמע דאף בשהיה כותל אחד לקרפף ולחצר ג״כ מייתרו לקרפף כשנפרצה ולא אמרינן דכותל חצר כשהיה קיים היה רה״י גמור כדקי״ל בכ״מ דכותלי רה״י הוי רה״י ואל״כ אויר מותר הוא דזה אינו דכ״ז בשהות קיים אבל כשניטל שפיר מצטרף המקום לקרפף שהרי בקרפף גופא שהוא בית סאתים מצומצם בחלנו ג״כ מותר לטלטל על כתלין אע״פ שעודפים על בית סאתים ומ״מ כשנפל מצטרף לאיסור וכמו כן היכא שהכותל משותף גם לחצר דמ״ש: (צד) רשב״א בעבודה״ק וריטב״א בב״ק והרה״מ והעתיקו זאת האחרונים: (צה) דמשבינן אותן הגיפופין גם להקרפף דאף שמבפנים אינו ניכר הלא ניכר מבחוץ וכדקי״ל לקמן בסימן שס״ג דכל שנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי וה״ה הכא: (צו) כן מבואר בתוספות ורא״ש: (צז) גם זה שס: (צח) פשוט ולא דמי להמי דהג״ה בסעיף י״ח דאם מחר ולוקח העפר מהני לאשוי לכותל מוקף דירה דשאני התם דעבד מעשה בגופיה דכותל שהרי היתה מתחלה סתימה בעפר וחוזר וחופר העפר שעל גבה ודנו כאלו עושה גידוד חדש משא״כ הכא דלא עביד בה כלום וכן מוכח שם בביאור הגר״א ע״ש במה שמשיג על תה״ד ע״ש:

הארות והערות: 1) עיין בהג״ה סימן שס״א סעיף ב׳:

ליקוטי דברי הרב א) בשו״ע הרב סעיף כ״א כתב דלפ״ז מיירי שהקרפף קצר כאן ומתרחב והולך, דאל״כ הרי יהיה ארכו יותר מפי שנים ברחבו, ואין מטלטלין בו אלא בד׳ אמות אפילו לא נפרצה כלל. ומדבריו אלו מוכח שאפילו בפחות מבית סאתיים, אם ארכו יותר מפי שנים ברחבו אין מטלטלין בו. **ב)** ובשו״ע הרב סעיף כ״א הוסיף שצריך שיהיו מופלגים ג׳ טפחים מכותלי החצר.

שנט דין רחבה שאחורי הבתים. ובו סעיף אחד:

א עיירומין כ"ד מימרא דרב ב שם בהגא מימרא דרב נחמן

א * (א) [א]רחבה שאחורי הבתים יתירה על בית סאתים (ב) ולא הוקפה לדירה אין מטלטלין בה (ג) אלא בארבע אמות ואם פתח לה פתח מביתו ואח"כ הקיפה (ד) [ב]אפילו אם יש גורן בינה לבית הוי היקף לדירה. הגה ומה שאין אנו נזהרין לטלטל (ה) בחצירות שאחורי הבתים משום דבזמן הזה סתמן מוקפין לדירה כמו שנתבאר לעיל גבי קרפף (ד"ע):

שס דין היקף מחיצות לשבת. ובו ג' סעיפים:

א משנה עירומין ע"ז

א (א) [א]יחיד ששבת בבקעה והקיף מחיצות (א) גרועות * (ב) כגון (ג) שתי בלא ערב (ג) או ערב בלא

באר היטב

(א) גרועות. אבל מחילות גמורות מותר אפי' יותר מסאתים דהוקפו לדירה שהרי הקיפו לדור בהם בשבת. רש"י: (ב) שתי. כגון

באור הלכה

עי"ש ולפ"ז נראה דה"ה היכי שלא היה בה בית דירה אלא פתח לו פתח ואח"כ הקיפו דג"כ קני ונקטה הפתח דלא יצא הקרפף מהתירו אלא דעיקר סברא דבעל תו"ש לא נריעה לו[1] וכי אם הקיפו לדירה אלי הוי הלא מ"מ עכשיו אינו רואי לתשמיש הבית מי עדיף מנתמלא קרפף שהוקף לדירה מיס שאינם ראוים לתשמיש אע"ג דהמחילות קיימות והוקפו לדירה אע"פ כן אסור ואפשר דה"ה בג"ד ואפילו אם נחליט כדברי בעל תו"ש היינו בשנפל הבית או נתפס הפתח מאליו הא בהפילו להבית בכוונה או סתם הפתח בידים ומטעם דאין לו צורך להשתמש בודאי בטיל הקרפף משם דירה אע"פ שהמחילות קיימות וכמו בקרפף שנרע שנתבטל המחילות וכמו בפ"ו שבבנין המחילה תדשה מיבטל המחילה אע"ג דעומדת עדיין משום שאין דעתו להשתמש בה וה"נ בענינו וצ"ע:

* רחבה וכו'. דע דד' אמות יש בענין זה כרמלית קרפף רחבה חצר. כרמלית ד"ת הוא הבקעה שאין הילוך לרבים כרמלית דרבנן הוא קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה דמן הדין הה"י גמור הוא ומדרבנן הוי כרמלית [ומ"מ מטלטלין מזה לזה בפחות ד"א בבפיתין שמ"ו ס"ג אבל מקרפף זה לאצר אסור כבפיתין שע"ב ס"א] ושם קרפף כולל בין אם הוא יתר מסאתים או בית סאתים הוקפה לדירה או לא הוקפה לדירה הכל בשם זה נקרא אלא שאלוקין בדינם. רחבה שאחורי הבתים אם הוא יותר מבית סאתים הוא ג"כ כרמלית דרבנן אם לא הוקפה לדירה. חצר שלפני הבתים הוא בודאי הוקפה לדירה וע"כ אף כמה כורין הה"י גמור הוא אף מדרבנן. קרפף שהוא רק בית סאתים מצומצם ולא הוקף לדירה אף שקרפף מקרי מ"מ מותר לטלטל בכולו ואף לחצר מותר אבל לבית אסור וכן לכרמלית או לקרפף יתר מב"ם ג"כ אסור אפילו אם הוא דחד גברא. קרפף יותר מבית סאתים שהוקפה לדירה [ואפילו אם הוא מחזיק כמה כורין ג"כ הכי הוא] או שהוא פחות מבית סאתים ולא[2] הוקפה לדירה אפילו לבית מותר לטלטל דהוא חשיב כחצר שהוקפה לדירה וכ"ש רחבה שהוקפה לדירה בודאי דינא הכי. רחבה שהיא *כבית סאתים מצומצם אף שלא הוקפה לדירה מ"מ מותר לטלטל אף ממנה לבית. כ"ז הוא מדברי הפמ"ג במש"ז:

* כגון שתי בלא ערב וכו'. עיין בתו"ש שמצדד לומר דאם היו ג' מחיצות מעולות דמה"ת הוי הה"י גמור אפילו אם המחילה הרביעית הוא שתי או ערב לבד נמי קני בהכי ושרי לטלטל אפי' מחזקת עד סאתים וכלקמן בסימן שס"ב ס"ה ונקט בקעה לאשמועינן דאפילו בבקעה שאין מצוי לו ממה לעשות מחיצות מעולות אפ"ה החמירו רבנן ואסרו אם הוא מחזיק יותר מסאתים: (ב) כגון שתי וכו'. היינו כגון שנעץ קנים בקרקע (ג) פחות פחות מג"ט זה אבל זה ומ"מ מיירי שתקועים באדם בחזק שלא יוכלו הרוח דאל"ה לא נחשב למחילה כלל כמש"כ בסימן שס"ב ס"א: (ג) או ערב בלא שתי. כגון שהקיף כמה חבלים זה למעלה מזה ואין בין חבל לחבל ג"ט ועיין בספר גאון יעקב שהביא משם הרשב"א והר"טב"א דה"ה בעומד

לדירה שהרי הקיפו לדור בהם בשבת. רש"י: (ב) שתי. כגון

משנה ברורה

לאיסורו. ולא אמרינן כיון שהקרפף הותר פעם. להם בטילו לאיסורו. כתבו הפוסקים (לט) דאם אחד מצדי הקרפף הוא כותל של בית והיה פתח ולבסוף הוקף ופכל הכותל אע"ג דבשאר כותלי גווני שבבית והם סותמים הקרפף אעפ"כ נאסר הקרפף שהרי מחילות הפיימיות לחדרים הפיימים נעשו ולא לעשות כותל לקרפף*

ולא דמי למחילות מיוויות שלזה ולזה נעשו:

א (א) רחבה שאחורי הבתים. דרכן היה להניח שעת מקוס פנוי לפני הבתים ואחורי הבתים אותו שלפני הבתים קרוי חצר ואותו שלאחורי הבתים קרוי בשם רחבה והיה דרכן להקיפן במחילות והנה אותו חלק הקרוי בשם חצר בודאי הוקפה לדירה שדרך לעשות שם כל תשמישי הבית וע"כ אפילו אם הוא יתר מבית סאתים ואפילו עשרה כורין מותר לטלטל בכולו (א) ואף מהבית לתוכו [אם הוא דחד גברא או של שנים וערבו יחד] דרשות אחד הוא אבן רחבה מסתמא לא הוקפה לדירה שאין דרכן להשתמש שם תשמישי הבית כ"כ וע"כ דינו כקרפף לענין יתר מבית סאתים [קרפף הוא מה שעושין רחוק מהעיר מקום מוקף מחיצות להניח שם עגלים וכה"ג] ועתה נבאר דברי הטו"ע רחבה שאחורי וכו' והיינו שהקיף השטח הפנוי הזה בשלש מחילות והסמיך אותם לכותל ביתו: (ב) ולא הוקפה לדירה. אבל אם בהכותל פתח לרחבה קודם שהקיפה: (ג) אלא בד' אמות. כדין אצר קרפף שלא הוקף לדירה וכדלעיל בסימן שנ"ח ס"א וכ"ש שאסור לטלטל ממנה לבית אבל אם אין בהקיפה רק סאתים (ב) אין לה דין קרפף ומותר לטלטל ממנה אפילו לבית לפי שאינה רשות מחולקת מן הבית לגמרי כמו קרפף אע"פ שלא הוקף לדירה: (ד) אפילו אם יש גורן וכו'. ר"ל אפילו אם היה גורן אחורי ביתו קודם שהוקף השלש מחילות אין אומרים שבשביל הגורן נפתח פתח בכותל הבית ואין כאן פתח לרחבה אלא שתמא נפתח לרחבה והרי היא מוקף לדירה ומותר לטלטל בכולה אפילו ממנה לבית: (ה) בחצרות שאחורי הבתים. היינו רחבה דלעיל:

א (א) יחיד ששבת בבקעה. ה"ה (א) דאפילו במקום ישוב ג"כ מותר לאיסורו. אבל אמרינן כיון שהקרפף הותר פעם. להם בטילו לאיסורו. כתבו הפוסקים (לט) דאם אחד מצדי הקרפף הוא כותל של בית והיה פתח ולבסוף הוקף ופכל הכותל אע"ג דבשאר כותלי גווני שבבית והם סותמים הקרפף אעפ"כ נאסר הקרפף שהרי מחילות הפיימיות לחדרים הפיימים נעשו ולא לעשות כותל לקרפף*

ולא דמי למחילות מיוויות שלזה ולזה נעשו:

א (א) רחבה שאחורי הבתים. דרכן היה להניח שעת מקוס פנוי לפני הבתים ואחורי הבתים אותו שלפני הבתים קרוי חצר ואותו שלאחורי הבתים קרוי בשם רחבה והיה דרכן להקיפן במחילות והנה אותו חלק הקרוי בשם חצר בודאי הוקפה לדירה שדרך לעשות שם כל תשמישי הבית וע"כ אפילו אם הוא יתר מבית סאתים ואפילו עשרה כורין מותר לטלטל בכולו (א) ואף מהבית לתוכו [אם הוא דחד גברא או של שנים וערבו יחד] דרשות אחד הוא אבן רחבה מסתמא לא הוקפה לדירה שאין דרכן להשתמש שם תשמישי הבית כ"כ וע"כ דינו כקרפף לענין יתר מבית סאתים [קרפף הוא מה שעושין רחוק מהעיר מקום מוקף מחיצות להניח שם עגלים וכה"ג] ועתה נבאר דברי הטו"ע רחבה שאחורי וכו' והיינו שהקיף השטח הפנוי הזה בשלש מחילות והסמיך אותם לכותל ביתו: (ב) ולא הוקפה לדירה. אבל אם בהכותל פתח לרחבה קודם שהקיפה: (ג) אלא בד' אמות. כדין אצר קרפף שלא הוקף לדירה וכדלעיל בסימן שנ"ח ס"א וכ"ש שאסור לטלטל ממנה לבית אבל אם אין בהקיפה רק סאתים (ב) אין לה דין קרפף ומותר לטלטל ממנה אפילו לבית לפי שאינה רשות מחולקת מן הבית לגמרי כמו קרפף אע"פ שלא הוקף לדירה: (ד) אפילו אם יש גורן וכו'. ר"ל אפילו אם היה גורן אחורי ביתו קודם שהוקף השלש מחילות אין אומרים שבשביל הגורן נפתח פתח בכותל הבית ואין כאן פתח לרחבה אלא שתמא נפתח לרחבה והרי היא מוקף לדירה ומותר לטלטל בכולה אפילו ממנה לבית: (ה) בחצרות שאחורי הבתים. היינו רחבה דלעיל:

א (א) יחיד ששבת בבקעה. ה"ה (א) דאפילו במקום ישוב ג"כ מותר

שער הציון

(לט) מ"א סק"ה בשם המב"ט וכן מבואר בש"ס להדיא לגירסתנו ולפירוש רש"י ותו"ז ורשב"א וריטב"א וכבר העיר זה שם המ"א: (א) פמ"ג: (ב) מ"א וש"א בשם הריטב"א: (א) תו"ש ותמה על העו"ש שכתב בהיפך מזה: (ב) מ"א וכותבו למעוטי אם העמידם בסמוך זה אבל זה אף דהוא שתי לבד נחשב מחילה מעולה וכן לענין ערב כה"ג. ועיין בפמ"ג בסימן שס"ג שמצדד דבמחילה של שתי ועשה קנה אחת למעלה לחבר הקנים הוי* מחילה מעולה ומותר אפילו יותר מבית סאתים

הארות והערות: 1) עיין סימן ת"ח סעיף ב': 2) עיין במ"ב סימן שנ"ח ס"ק ע"ה וס"ק ע"ז:

הלכות שבת סימן שס

*שתי (ד) [ב]עד סאתים מותר לטלטל בכולו (ה) מסאתים ואילך אין מטלטלין בו אלא בד׳ (ו) וכן הדין אם הם (ג) שנים ואם הם ג׳ ישראלים חשובים כשיירא [ג]ומותר לטלטל בכולו אפי׳ הוא גדול הרבה [ד]ובלבד שלא יקיפו יותר מכדי צרכם שלא ישאר בית סאתים פנוי שאין צריכים לו לתשמיש אבל אם נשאר בית סאתים פנוי אין מטלטלין (ז) בכל המוקף אלא בד׳ אמות [ה]בד״א (ח) כשהקיפו יותר על שש סאין אבל אם לא הקיפו יותר על שש (ד) סאין אע״פ שיש סאתים פנוי כיון שהם ג׳ מותר. הגה מ״י מינו מצטרף לשיירא וי״א דה״ה קטן מינו מצטרף (רמב״ם פ׳ י״ח[א]): ב [ו]היו שלשה והקיפו כל צרכם ומת אחד בשבת מותרים (ט) בכל השבת כיון שנכנס השבת בהיתר . היו שנים והקיפו יותר מסאתים ונתוספו עליהם בשבת (י) אסורים כיון שנכנס שבת באיסור: ג [ז]היו ג׳[1](יא) והקיפו כל אחד לעצמו זה בצד זה ועירבו יחד אם החיצונים רחבים (יב) והאמצעי קצר שנמצא האמצעי פרוץ במילואו לחיצונים והחיצונים שיש להם גיפופים עודפים עליו מכל צד נותנים להם כל צרכם באמצעי אפילו הוא (יג) גדול הרבה (יד) שאנו רואים כאלו כלם דרים בתוכו והרי יש ג׳ ביחד [ח]ואף בחיצונים נותנים להם כל צרכם דכיון שנעשו שיירא באמצע הוה ליה אינך כחצר לאמצעי (טו) [ט]וי״א שהחיצונים אינם מותרים (טז) אלא עד סאתים ואם אחד מהם יותר מסאתים (יז) גם (ה) האמצעי אסור שהרי הוא פרוץ במילואו * ואם החיצונים (יח) פרוצים במילואם לאמצעי והאמצעי מגופף ויחיד בכל אחד אין נותנין לכל אחד (יט) אלא בית סאתים ואם אחד מהחיצונים יותר מבית סאתים (כ) הוא לבדו אסור ואם האמצעי יותר מבית סאתים גם החיצונים אסורים שהרי הם פרוצים למקום האסור להם `אבל אם אחד בכל אחד מהחיצונים ושנים באמצעי או שנים בכל אחד מהחיצונים ואחד באמצעי נותנין לשני (ו) החיצונים כל צרכם (כא) דחשיבי כל מה שבאמצעי (כב) כאלו הוא בחיצונים [כ]בד״א כשאינם

ב שס גמ׳ ג כמו דהדר רב נחמן ותוקים אמורא עליה ודרש ד שס ה מדלי ממשמעו׳ הגמ׳ מימרא דרב גידל י״ז ז שס י״ז כרב הונא וכ״פ רא״ש והרמב״ם פ׳ ט״ו ז שס ל״ג ח הריטב״א בשם אחרים ורשב״א וכ״כ ה״ה בשם רשב״א בשטו״ מ רש״י וכ״כ הטור י שס בעיות ופשטו לקולא כ ריטב״א

באר היטב

שנעץ קנים פחות פחות מג׳. ערב כגון שהקיף ג׳ חבלים פחות פחות מג׳ והחבלים יותר על טפח: (ג) שנים. ר״ל דאין נותנין לשניהם אלא אחים ועי׳ ט״ז: (ד) אמין. והט״ז כ׳ דבכל גוונא אם יש יותר מבית אחים אסורים ע״ש: (ה) האמצעי. אבל המיצון השני שרי: (ו) החיצונים. נ״ל דלדעת הראשונים דלעיל גם האמצעי מותר דנחשב כחצר לחיצונות ב״ח מ״א:

משנה ברורה

בעומד מרוחה על הפרוץ ג״כ מחילה גרועה מקרי כמו בשתי בלא ערב אבל שתי פוסקים לא הזכירו ד״ז וכן בירושלמי לא משמע הכי ע״ש : (ד) עד סאתים. ועד בכלל אבל יותר מסאתים לא (ג) אפילו הוא ערוך לתשמישו: (ה) מסאתים ואילך. ר״ל שההיקף היה מחזיק יותר מב״ס החמירו רבנן ואסרו לטלטל בו כמו בשאר כרמלית (ד) ומ״מ לא נחשב ככרמלית גמור שיהא מותר להוציא ממנו *לכרמלית[2]אחר דבאמת הה״י גמור הוא ע״י לבוד אלא שהחמירו בו חז״ל לכתחלה משום דהוי מחילה גרועה . ובמחילות גמורות מותר לטלטל בכולה אפילו היה מחזיק יותר מב״ס הרבה דהוקפו לדירה שהרי הקיפם לדור בהם בשבת ואפילו הוא רק על שבת אחת [אמרוניס]: (ו) וכן הדין אם הם שנים. ר״ל דגם בזה (ה) אין נותנים לשניהם ביחד רק עד בית סאתים: (ז) בכל המוקף. דהשבינן לכל המחילה כאילו אינה: (ח) כשהקיפו יותר על שש וכו׳. דשם סאין הוא ג׳ אנשים לכ״א בית סאתים והם הקיפו יותר כגון שבע ולא הוצרכו אלא לחמש ונשאר סאתים פנוי וע״כ אסור אבל אם לא הקיפו יותר על שש וכו׳ כיון דשם הוא השיעור ג׳ אנשים לכ״א ב״ס לא מחמרינן אפילו נשאר ב״ס פנוי[8]ועיין בט״ז וא״ר וכ״כ בספר גאון יעקב (ו) שכל הראשונים מולקין ע״ז ודעתם דאף בפחות משש כל שיש סאתים פנוי אסור: ב (ט) בכל השבת. ר״ל דוקא לאותה שבת אבל לשבת אחרת אסור: (י) אסורים. ר״ל לאותה שבת הואיל ובתחלה כניסת השבת לא היו אלא שנים אבל לשבת אחרת מותר: ג (יא) והקיפו כל אחד וכו׳. פי׳ שהקיפו במחילה גרועה שבי אלא ערב או ערב בלא שבי: (יב) והאמצעי קצר. כזה: שהרי אין מחילה לאוץ בינו לבינם כיון שנפרץ לכתחלה אין כדאי להקל: (טז) אלא עד סאתים. בינהם להאמצעי: (יז) גם האמצעי אסור וכו׳. [אמרוניס]: (יח) פרוצים במילואם וכו׳. כזה אינם יכולים להצטרף עם האמצעי דנחשב להם ולף שהוא יכול להצטרף עם כל אחד וכנ״ל מ״מ אין בכל אחד מהם אלא שנים:

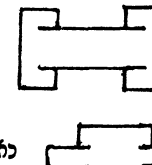

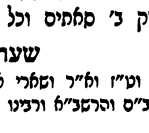

(יג) גדול הרבה. יותר מבית סאתים: (יד) שאנו רואים וכו׳. להם במילואו: (טו) וי״א וכו׳. (ז) והלכה כדעה קמייתא (מ)[ד]מ״מ שהרי הם אינם רשות אחד זה עם זה מפני גיפופיהם המפסיקים אבל המיצון השני שכנגדו שרי שהרי אינו פרוץ במילואו להאמצעי שהאמצעי רחב מן שתי המיצונים: (יט) אלא בית סאתים. דהמיצונים כאלו כולם דרים בו שהרי יש בו גיפופין המפסיקין ואינו פרוץ במילואו מהחיצונים מטעם שהם פרוצים לו במילואו ונחשב כאלו הוא דר בתוכם (כ) הוא לבדו אסור. ולא האמצעי שהרי הוא מגופף ואינו פרוץ לו וכ״ש המיצון השני שהוא רחוק ממנו : (כא) דחשיבי וכו׳. וכמו שביארנו הטעם לעיל בסקי״ד: (כב) כאלו הוא בחיצונים. ר״ל עם כל אחד מהחיצונים אבל האמצעי אין נותנים לו רק ב׳ סאתים וכל זה הוא רק לדעת הי״א (ט) אבל לדעת הראשונים כשם שהחיצונים נעשים

שער הציון

(ג) עו״ש וכן מוכח מלקמיה: (ד) תו״ש: (ה) מ״א וט״ז וא״ר ושאר אחרונים: (ו) הרמב״ם והרשב״א והריטב״א וכן מלאחי נפיר״ח להדיא שדעתו ג״כ הכי: (ז) שכן דעת הרמב״ם והרשב״א וכיון יהונתן: (ח) ב״ח והוכיח בא״ר: (ט) מ״א וא״ר וש״א:

הגהות ותיקונים: א) ט״ז:

הארות והערות: 1) עיין בבה״ל סימן שס״ו סעיף ב׳ ד״ה אבל שיירא, לענין דעת רש״י והרמב״ם: 2) עיין בבה״ל סימן שמ״ו סעיף ג׳ ד״ה ומותר להוציא וכו׳, ובמ״ב סימן שס״א ס״ק ו׳, ובבה״ל סימן שס״ה סעיף ד׳ ד״ה מפני וכו׳ וסימן שע״ד סעיף ב׳ ד״ה לכרמלית אסור, לענין ג׳ מחיצות אם מותר לטלטל:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף ב׳ מביא ב׳ השיטות, ומסיים ולענין הלכה בד״ס הלך אחר המיקל. ב) ובשו״ע הרב בסעיף ה׳ כתב שלענין הלכה בד״ס הלך אחר המיקל.

פתוחים זה לזה יותר מי׳ דא״כ * (כג) הוה ליה פירצה וגם המגופפים אסורים (כד) [ל]וכל זה כשכותלי* קטנה (כה) נכנסים לגדולה וכשכותלי קטנה (כו) מופלגים ג״ט מכותלי אורך הגדולה (כז) דאז אוסרת הגדולה על הקטנה (ע״ל סי׳ שע״ד סעיף ג׳) דאל״כ יהוה ליה (כח) נראה מבחוץ ושוה מבפנים (כט) ונידון משום לחי וכולם חשובין מגופפין וכאילו אין אחד מהם נפרץ לחבירו ואין נותנין להם באחד מהם אלא בית סאתים:

ל שס

שסא דין גג הסמוך לרשות הרבים. ובו ב׳ סעיפים:

א [א]גג הסמוך לר״ה (א) [ב]בתוך י׳ טפחים [ג]ולמעלה (ג) מעשרה לחצר הואיל ורבים (ב) משתמשים בו (ג) הרי זה כר״ה ואסור לבעל הגג להשתמש בו (ד) מחצרו עד שיעשה לו (ג) סולם קבוע מחצרו [ד]איזהו סולם קבוע (ה) שקבעו שם בין לחול בין לשבת: **ב** [ה]חצר שנפרצה במילואה * או ביותר מי׳ לר״ה (ו)

א עירובין פ״ד
ב תוס׳ נסס ר״מ ג ה״ה נסס הרשב״ם נפי״ד
ד שס נסס הרשב״ם ה משנה שס נ״ד ונגמ׳ שס

באר היטב

(ג) מעשרה. ואם תוכו י׳ אע״פ שמגד החצר אין בו י׳ אינ״ל סולם ג״י: (ג) סולם. דגלי דעתיה דסלקיה לגג מן ר״ה בסולם קבוע:

באור הלכה

* הו״ל פירצה וגם המגופפין אסורין. עיין במ״ב ובהגה המ״א מפקפק בכל זה דאפשר דגם לקולא נאמר כיון שהוא פרוץ ביותר מעשרה נתבטל המחילה לגמרי והוי כאלו כולן דרין בימד ומותר כל לרכו אמנם בחו״ם חולק עליו ע״ש:

* או ביותר מעשרה. כלומר דאם נפרץ במלואה אפילו פחות מעשר לו שנפרץ יותר מעשר ונשאר נקלת הכותל והטעם דפחות מעשר אינו אם אחד בכ״א מהמילוים וכו׳: (כה) נכנסים לגדולה. וכמו שביארנו בתוך הציור: (כו) מופלגים וכו׳. ר״ל שיש בין קצה כותלי הקטנה עד כותלי הגדולה ג״ט: (כז) דאז אוסרת הגדולה על הקטנה. תיבות אלו עד תיבות ס״ג מוקף בתוך השו״ע של עולת שבת וגכון הוא ומ״מ בדוחק יש לישב גם בלי היקף ור״ל כמו דקי״ל לקמן בסימן שע״ד ס״ג לענין חצר קטנה שנפרצה לגדולה דאיתתי הגדולה אוסרת על הקטנה רק בתופן זה כן הוא הדין בענינו: (כח) נראה מבחוץ ושוה מבפנים. היינו דכשעומד בתוך הגדולה נראה שנשארו קצת כותל בסוף הקטנה ואף דכשעומד בתוך הקטנה אין הגיפופים נראים מ״מ הוי כאלו יש גיפופים גם להקטנה ואי אין בין כותלי הגדולה לבין כותלי הקטנה רק פחות מג״ט אז אמרינן לגוד והרי הוא כסתום עד קצה כותלי הקטנה וא״כ הרי גיפופים נראים מבחוץ ומהני אף לקטנה: (כט) ונידון משום לחי. לחי אין שייך לענינו אלא דר״ל דכמו לענין לחי קיי״ל דאף דשוה מבפנים כיון שנראה מבחוץ נידון משום לחי כן לענינו אף דהעומד בתוך הקטנה נראה כפרוץ במילואו מ״מ להעומד בתוך הגדולה נראה הגיפופין משמינן אותם גם להקטנה:

א (א) בתוך עשרה טפחים. דהיינו של לד ר״ה אינו גבוה י״ט ולגד החצר הוא גבוה י״ט דאלו לא היה גבוה י״ט אף לגד החצר לא היה מהני סולם כלל (א)[ד]דהוי ר״ה גמור כשרגים מכתפים עליו וכשאין מכתפים עליו (ב) הוי עכ״פ כרמלית אבל השתא כיון דמגד החצר הוא גבוה י״ט יש על הגג תורת רה״י ומותר להשתמש עליו כשיש לו סולם קבוע לעלות בו מחצרו לגגו דבזה גלי דעתו דמסלק לגגו מן בני ר״ה ואין שייך רק לו (ג) ואם מגד ר״ה גבוה י״ט אינ״ל סולם. ואם הגג גמוך פחות מעשרה טפחים מכל לד ובתוכו עמוק י״ט כגון שחקק הקרקע בתוכו והשלימו לי״ט (ד) דעת המ״א דאינ״ל סולם דאין שם כרמלית עליו כלל דהוא רה״י גמור (ה) ורגים* מתחרוים תולקין עליו ודעתם דמדרבנן שם כרמלית ע״ג מלמעלה כיון שהוא גמוך מי״ט מכל לד ולריך סולם להתירו ובפרט כשרגים מכתפין עליו (ו)[א]אפשר דהוא ר״ה גמור עי״ז ואפילו סולם לא מהני להתירו: (ב) משתמשין בו. שמניחין כובעים וכלים קטנים על הגג: (ג) הרי זה כר״ה. לאו כר״ה ממש (ז) דאי הכי לא היה מהני סולם אלא ר״ל (ח) כעין ר״ה: (ד) מחצרו. אבל בגג מותר לטלטל (ט) בכולו: (ה) כל שקבעו שם וכו׳. היינו שעומד שם הסולם תמיד אבל אם לפעמים מסלק ליה (י) הרי הוא כמאן דליתא: **ב** (ו) מקום המחיצה נידון כצידי ר״ה. לידי ר״ה בעלמא נקרא (יא) כשמעמידין אבנים גדולות או שנוענין יחדות סמוך לכותל שלא יזקוהו קרונות וההוא אויר שביניהם נקרא לידי ר״ה ודינו ככרמלית ואסור לטלטל מתוכו לר״ה וקמ״ל דאף בענינו אף לליכא שום הפסק בין החצר לר״ה ועיילי ביה רגים להדיא ודרסי ליה אפ״ה אין דינו רק כלידי ר״ה ושם כרמלית עליה ואסור לטלטל ממקום זה לתוך שהוא

שער הציון

(י) וה״ה דגם החילון ממילא אסור שהרי הוא פרוץ במלואו להתמצעי: (א) מ״א ומ״ש המ״א כמ״ש סי׳ שמ״ה ס״א ר״ל דדעת הי״א שם דלאו דוקא תשעה מלומלמין אלא ה״ה עד עשרה והמחבר סתם כן הכא דהא כתב לקמיה הרי זה כר״ה וכמ״ש הגר״א בלאות ד׳ עי״ש: (ב) כ״מ מהגר״א סק״ב דכתב דהוי כרמלית וע״כ בלין מכתפין עליו דאל״ה סותר עצמו למש״כ בלאות ד׳: (ג) ועיין בחו״ם ופמ״ג שכתבו דאפילו אם רק לגד ר״ה לחוד גבוה י״ט ג״כ אינ״ל סולם: (ד) ועיין בחו״ם ובמחה״ש שכתבו שט״ם הוא בתג״א וגם דעתו בזה כדעת הע״ש דלריך סולם: (ה) הע״ש ומאמר מרדכי וגם במחה״ש כתב לדינא דלריך סולם: (ו) עיין בפמ״ג שמתפקק בזה: (ז) וגם הא הרשב״א בעצמו כתב דע״י שגבוה י״ט מגד החצר ליתא עלה שם ר״ה אף שרגים מכתפין עליו: (ח) הואיל ורגים משתמשין עליו ועיין בביאור הגר״א שהוכיח מזה דבעצמא אינ״ל להרשב״א בעמוד מתשעה טפחים עד עשרה הוי ר״ה גמור וכאן מחמת שמגד החצר גבוה י״ט ע״כ מהני סולם דאי בעצמא לא מהני מעלת מכתפיס ביותר מתשעה טפחים לא היה לנו להחמיר בענינו ביותר מתשעה כלל: (ט) ובתס זה המחבר כדעת הרשב״א והטור ולא כדעת הרמב״ם דאוסר בלי סולם אפילו על הגג [תו״ש] ועיין בפמ״ג: (י) רש״י: (יא) רש״י:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ג׳ כתב שכרמלית הוא, ואין סולם מועיל לו כלל. **ב)** בשו״ע הרב סעיף ג׳ לא חילק בין אם מכתפים לאין מכתפים, וכתב שהוא כרמלית.

הלכות שבת סימן שסא

מקום המחיצה נידון כצדי ר"ה שהוא כרמלית (ז) (כמו) שהוא החצר (ח) יואם נפרץ בקרן זוית אפי' (ט) בפחות מי' (י) אסור (יא) וכן בית שנפרץ בקרן זוית אפי' בפחות מי' ונפרץ גם הקירוי (יב) * עד שנשאר באלכסון אסור יאבל פרצה שאינה בקרן זוית אמרינן בה פי תקרה יורד וסותם (יג) אפילו ביותר מי' יהוא (יד) שלא יהא פי תקרה משופע דליכא פה . הגה * (טו) וי"ל (טז) דבעינן ג"כ ברוחב הקירוי ד"ט (תוספות והרא"ש פ' כילד משתתפין וסמ"ג וטור) * ואמרינן פי תקרה יורד וסותם אפילו בב' מחיצות (יז) אם יש כאן ב' מחיצות שלמות דבוקות זו בזו אבל (יח) זו כנגד זו לא (טור):

ז מקום שם וכו' יופי ולתומרא ז שם פלוגתא דרב ושמואל ולליטא בתרא וכרב וכ"כ הרא"ש דבמל פוסרים הלך אחר המיקל וכן נראה

ד' הרי"ף והרמב"ם בפי"ז ושאר פוסקים ח דעבד כי מרדיא כ"ה וכפירוש רש"י

משנה ברורה

שהוא ר"ה ואם כרמלית סמוך לחצר מותר[1] דמכרמלית לכרמלית קמטלטל. וברה"ה שלנו (יב) יש להחמיר: (ז) כמו שהוא החצר. ר"ל כמו שהחצר גופא שם כרמלית עליה מחמת שהוא פרוץ ברוח רביעית כן הוא ג"כ מקום המחילה ונמצינו למידין מלשון זה שני דברים אחד דבחצר זה (יג) אסור לטלטל כ"א בתוך ד"א שנית דממקום המחילה לתוך החצר מותר לטלטל בתוך ד"א דתרוייהו שם כרמלית עלה וכדלעיל בסימן שמ"ו ס"ב וג': (ח) ואם נפרץ בקרן זוית. ר"ל שהפרצה אכלה בשתי הכתלים של החצר בסופן זה אצל זה. ומשמע בגמרא דאם הפרצה נעשה בשאר מקומות של הכתלים אפילו היו בשתי כתלים כל שאין בכל פרצה יותר מעשר אמות שרי וע"ש בתוספות דדוקא אם היה העומד מרובה על הפרוץ הא לא"ה[2] אסור (יד) כשהפרצה הוא בשתי כתלים וכ"כ הרשב"א בעבודת הקודש: (ט) בפחות מעשרה וכו'. דלא נוכל לכנות הפרצה ההיא בשם פתח (טו) דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי ודוקא לענין פרצה אמרינן כן אבל אם עשה (טז) צורת פתח וכ"ש אם עשה שתי מזוזות ומשקוף ממש בודאי שם פתח עליה ושרי: (י) אסור. ומסתברא דאם היה הפרצה פחות מאמה אין להחמיר [פמ"ג] אבן נעה"ק להרשב"א מצאתי דמשלשה טפחים ועד ארבעה צריכה שני לחיים ואם היה ארבעה אין לה הכשר עד שימעטנה מארבע וכו' ע"ש: (יא) וכן בית וכו'. כלומר דלא תימא שאני בית דלא"פ דאין להמיר מחמת פתח מפני שהוא בקרן זוית מ"מ אינא משום פי תקרה שעל גבו יורד וסותם קמ"ל דפעמים ליכא משום פי תקרה ומפרש היכי דמי: (יב) עד שנשאר באלכסון אסור. דהה (יז) שאין הקירוי שוה לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם: (יג) אפילו ביותר מעשרה.[א] ואפילו אם היה זה ג"כ (יח) במלוא כל הכותל שלא נשארו גיפופין כלל והנה בדברי המחבר לא נתבאר אם דוקא בדופן אחד כשהוא פרוץ אמרינן פי תקרה יורד וסותם או אפילו בשתי דפנות משום דלא פסיקא ליה ד"ז כדמשמע בב"י אבן הרמ"א בהגהתו העתיק לדינא דברי הטור דסתם כשיעת הפוסקים דס"ל דאפילו פרוץ שתי מחילות אמרינן פי תקרה יורד וסותם וכדלקמיה: (יד) שלא וכו' משופע. ר"ל דלא אמרינן דיורד וסותם רק כשהתקרה תלק (יט) אבל לא כשהוא משופע כעין גגין שלנו שעומדים בשיפוע אם לא היה תקרה תחתיה: (טו) וי"א וכו'. וכן הלכה כמו שכתבתי בבה"ל: (טז) דבעינן וכו'. ארבעה טפחים ר"ל דאז אמרינן פי תקרה יורד וסותם ולא דמי לקורת מבוי בעלמא דסגי בטפח דקורת מבוי אינו אלא להכירא בעלמא אבל כל היכי דבעינן מחילה אז צריך שיהא בה דוקא ד' טפחים ואז אמרינן פ"ת יורד וסותם: (יז) אם יש כאן ב' מחיצות שלמות. פי' המחילות הנסתרים נשאר עליהם הקירוי שלא נשתר עמהם: (יח) זו כנגד זו לא. דאז הלא נראה מפולש ואין פי תקרה מועיל לזה:

באור הלכה

או עשר אמות שם פתח עליו והה"י הוא אבל יותר מעשר דאין דרך עולם לעשות פתח רחב יותר מעשר אמות פרצה הוא ואסור לטלטל בשם מן הבית וגם משם לר"ה אסור דשם כרמלית עליו. והנה כאן מפרש המחבר דין חצר דמסתמא אינו מקורה מלמעלה ולא שייך לומר פי תקרה יורד וסותם וכשיפא מפרש דין בית המקורה דאיכא למימר בו פי תקרה יורד וסותם וכמו שיבאר לקמיה: * עד שנשאר באלכסון אסור. אבל אם הקירוי לא נפרץ ועודף על מקום הפרצה אמרינן דיורד וסותם עד למטה בארץ : * וי"א דבעינן ג"כ ברוחב הקירוי ד' טפחים. כתב בלשון וי"א משום דמסתימת המחבר בזה משמע דדעתו כדעת רש"י דאפילו אין בקורה ד' אמרינן פי תקרה יורד וסותם ובאמת כתב כן בעצמו בב"י דמסתימת הרמב"ם בפי"ז מהלכות שבת דדין ל"ה בני קורה שם משמע ג"כ דסובר כרש"י והכי נקטינן עכ"ל והרמ"א אחל לשיטתו במה שכתב בד"מ דאין לדחות דברי התוספות והרא"ש והסמ"ג והטור מתחת דברי רש"י והרמב"ם וכן סתם הרמ"א לעיל בסימן שמ"ו ס"ג בהגה"ה ואני מצאתי עוד פוסקים דעומדים בשיטה זו של התוספות והרא"ש וכו' הלא המה המאור והרמב"ן בפרק כילד משתתפין וכן משמע ג"כ בחידושי הרשב"א והריטב"א [בדף פ"ו ע"ב] וע"כ אין לזוז מדברי הרמ"א. ולדעת בעלי שיטה זו אפילו היה בשלשה רוחות מחילות גמורות ג"כ אין אומרים על מחילה רביעית פי תקרה יורד וסותם אא"כ היה רוחב הקירוי ד' טפחים [כן משמע בתוספות שם דף פ"ו ד"ה קורה והרא"ש שם עי"ש]. ודע עוד דדעת הרמב"ם דפי תקרה לא מהני רק שיהא מותר לטלטל בתוכו אבל לא נעשה רה"י גמור עי"ז והזוהר מר"ה לתוכה פטור והרשב"ד פליג ע"ז וכן הוא ג"כ דעת התוספות והרא"ש דפי תקרה יורד וסותם הוא מדאורייתא והעתיקו דברי התוספות גם הרשב"א והריטב"א בחידושיהם : * ואמרינן פ"ת וכו' אפילו בשתי מחיצות וכו'.[ב] ג"ז לאו דעת כו"ע הוא דדעת הרי"ף והר"ח והרמב"ם דפלוגתייהו דרב ושמואל לענין פי תקרה הוא דוקא בשיש ג' מחילות שלמות ואנו דנין על ענין רוח רביעית אך הרמ"א העתיק דעת הר"ת משום שהרא"ש עומד בשיטתו והביא ראיה לדבריו וגם הטור העתיק בסתמא את דעתו ואולי דדעת הרמ"א רק להכניס דעה זו בתוך הי"א אבל לא להחליט כדבריו:

שער הציון

(יב) דהא לכמה פוסקים ר"ה שלנו ג"כ ר"ה הוא מן התורה וכדלעיל בסימן שמ"ה ס"ז ע"ש בפי"ב: (יג) מאמר מרדכי: (יד) והטעם דכיון דפרוץ מרובה נתבטל העומד לגביה וא"כ לא נשאר בחצר אלא שני כתלים ואין שם רה"י עליה: (טו) וגמ': (טז) הרשב"א בחידושיו דף ו"ו בשם הראב"ד והסכים עמו ע"ש: (יז) והטעם דע"י פי תקרה נעשה למטה החצר בעצמה ופתחא לא הוי בקרן זוית וכנ"ל [הרא"ש]: (יח) כן מוכח ברא"ש דפסק כלישנא קמא ולא כרז"ה ע"ש וכוותיה העתיק בטוש"ע וכשלא נפרץ במילואו גם הרז"ה מודה ע"ש במאור: (יט) והנה הט"ז חידש דבמשופע נמי אמרינן דיורד וסותם ולנוטו להכניס זה בדברי הטור אבל הרבה אחרונים חולקין עליו [הלא המה החמד משה ואבן העזר והגר"א בביאורו והנהר שלום והבית מאיר] וס"ל דרק בקרפף בסימן שנ"א סי"ב מקילינן אף במשופע אבל לא בעצמה:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב סימן ש"ס ס"ק ה' ובהארות והערות שם: 2) עיין בבה"ל סימן שס"ב סעיף ח' ד"ה פרוץ וכו', ובמ"ב סימן שס"ד ס"ק ד', לענין פרוץ מרובה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ה' כתב דכן עיקר (פי' אפילו במלואה) ואעפ"כ טוב לחוש לסברא הראשונה (דדוקא בשאינה במלואה). ב) ובשו"ע הרב בסעיף ה' מביא רק דעה דמהני פי תקרה בב' מחיצות דבוקות זו בזו.

שסב איזה מחיצה קרויה מחיצה לטלטל. ובו י"ב סעיפים:

א [א]כל מחיצה שלא נעשית לדור בתוכה (א) אלא לצניעות * (ב) או לשמור מה שיתנו בתוכה [ב]או לישב בה * כדי לשמור השדות (ג) היא מחיצה [ג]לטלטל מה שבתוכה אבל אינה מחיצה לעשות מה שבתוכה מוקף לדירה אם הוא יותר מבית סאתים [ד]הילכך אילן שענפיו יורדים למטה אם (ד) אינם גבוהים ג' מן הארץ ועיקרן במקום שמחוברין לאילן (ה) הוא גבוה י' חשוב מחיצה (ו) ומותר לטלטל בכולו (ז) [ה]והוא שימלא האויר שבין הענפים בעצים או בקש ויקשור הענפים שלא ינידם הרוח שכל מחיצה * שאינה יכולה[1] לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה * [ו]ודוקא עד בית סאתים (ח) אבל יותר מבית סאתים* לא (ט) [ז]אפילו נטעו לכך כיון (ח) (י) שאינו עשוי לדור בתוכו אלא להסתופף בצלו לשמור השדות: **ב** * (יא) [ח]תל שגבוה ה' והשלימו לעשרה * (יב) שעשה עליו מחיצה גבוה ה' (יג) חשובה מחיצה (יד) לטלטל (טו) ולכל דבר: **ג** [ט]מחיצה העומדת מאליה דהיינו שלא נעשית לשם מחיצה (טז) כשרה [ח]* [י]מחיצה שנעשית (יז) בשבת כשרה וה"מ שנעשית בשבת (יח) בשוגג אבל במזיד הויא מחיצה להחמיר לחייב

א עיכומן כ"ו ב סס ק' ג טור וכ"כ ה"ה בסס הרשב"א ד משנה סס נ"ע ה הכי מוקי לה בסוכה כ"ד ו סס בעי' בגמ' ז סס ט"ו ח סס נ"ג ט סס ע"ו י סס כ"ה ושכת ק"ח

שערי תשובה

[ח] מחיצה שנעשית בשבת כו'. ועיין בשו"ת נ"ב מ"ת סימן מ"ד אם

באור הלכה

* או לשמור מה שיתנו בתוכה. עיין מ"ב והגה לפ"ז לבאורה נמין שעושין להכניס שם תבואה או שאר סחורות [שקורין מאגאז"ן] אם הוא יתר מבית סאתים דינו כקרפף כיון שאין עשוי רק לשמור ולא לדור בו והוא דומה לרחבה שאחורי הבתים שפירש הריטב"א בפרק בתרא בשם רש"י שעשוי להכניס שם עצים לאור ואפ"ה אמרינן בדף כ"ד דבעינן בתחבה שיהיה הבית פחות לשם וגם שיהיה הפתח קודם ההיקף אבל בלא"ה לא אך יש לדון מה דאולי כיון שהוא מקורה הוא עדיף מרחבה אחנם בתש"י דף כ"ב ד"ה וכל דירה אינה נהדיא דבאינו עשוי לדירה אפילו מקורה לא מהני אבן עיקר דיוקא דרש"י מהא דאמרו כל דירה שתשמישו לאור וכו' והמעיין בתחב"ס רש פט"ז שכתב כגון גנות ופרדסים והמקיף מקום וכו' משמע דאינו מפרש כפירש"י ולדידיה שפיר י"ל דבמקורה אין עליו שם קרפף בכל גווני. וגם ד"ל דבנין חשוב כמו מאגאז"ן שאני אפילו לפירש"י דאין שייך בו שם קרפף כלל. אח"כ מצאתי בפמ"ג רש סימן שנ"ח שמתפקף לענין מקורה וע"ש בא"א ובמשנ"ז. ועכ"פ נראה פשוט דאם *בבנין הנ"ל משתמש שם גם יתר נראי בימו הוא בכלל דירת אדם בכל גווני: * כדי לשמור השדות. עיין בב"ח והובא בא"ר ומו"ש שמצדד דאם *השומר יושב בה יום ולילה ואינו הולך לנון בימו הוא בכלל דירת אדם:

* שאינה יכולה לעמוד וכו'. אפי' עושה אותה בימו אפילו לא נטעו שבת]: * ודוקא עד בית סאתים. ומה מותר אפילו לא נטעו מתחלה לכך דמחיצה העשויה מאליו הוי מחיצה [גמרא]: * תל שגבוה חמשה וכו'. יש להתפקפ[2] אם התל אין צריך שיהיה הה' טפחים דוקא מחיקה וכמו דאמרינן בעלמא דאם מתלקט עשרה טפחים מתוך ד"א חייב אפשר דה"ה הכא אם מתלקט הה' טפחים מתוך שי אמות מצטרף להמחיצה שלמעלה או דילמא כ"ז שאין התל מתעלה בגובהו עשרה טפחים עדיין ניחא תשמישתה קצת להילוך ואינו יכול להצטרף להמחיצה וכאן מיירי שהתל היה מחיקה. עוד יש להתפקפ אם התל היה פחות מג"ט ועם המחיצה יהיה עשרה טפחים אם נעשה ע"ז הר"י דאולי כיון דפחות מג"ט בטל לגבי ר"ה ונמצא דעשה מחיצה רק של שמונה טפחים על ר"ה:

* שעשה עליו. עיין במ"ב שפי' שעשה על שפת התל [והיינו כשהתל הולך מחיקה] ואם הרחיק משפתו פחות מג"ט כ"ב פשוט דמצטרף עם המחיצה אבל אם הרחיק משפתו ג"ט וכ"ש ד' טפחים ויותר יש לעיין דלבאורה לא מהני ודוגמא מה דאיתא בסימן שנ"ח ס"ו דאם הרחיק מחיצה מדשה מהישבה ג"ט תו אינה מצטרפת עמה ושם הוא להקל וממילא כאן יהיה ד"ז להחמיר או[2] דילמא דבתשוב כאלו היה תל עשוי באופן זה שעולה מחתלה ממשה ואח"כ מתרחק ג"ט ויותר ועולה עוד ממשה טפחים דמתברא *דמצטרף כל שהוא מתלקט עשרה טפחים מתוך ד"א ומתוך דברי הגר"א לעיל בסימן שנ"ח ס"ב בהג"ה נקושיתו שם על תה"ד משמע דמצטרף ואפשר דתה"ד מחלק בכך: * מחיצה שנעשית בשבת וכו'. עי' פי' רע"ו סקכ"ה מש"כ בשם הח"א וכ"כ בתו"ש ומתה"ש ואף שבנו"ב מ"ת סי' מ"ד

שער הציון

(א) רשב"א בעבודה"ק: (ב) שם ובש"פ: (ג) מ"א וש"א: (ד) תו"ש: (ה) סוכה כ"ד ע"ב אבן בגמרא לא מזכר קטירה ובשו"ע גופא היה אפשר לפרש דבעשה המילוי משוש שלפעמים הוי בין עוף לעוף יותר מג' טפחים. אבן בגמרא לא משמע הכי ועע"ק על לשון הרמב"ם שממנו נודמי העמיקו הטור והמחבר מנין לו זה: (ו) מבואר בכמה פוסקים: (ז) עיין בבה"ל: (ח) הגר"א וש"א: (ט) רא"ש וטור:

הארות והערות: 1) עיין בשעה"צ סימן שס"ג אות י"א: 2) עיין במ"ב סימן שמ"ה ס"ק ס"ה:

הלכות שבת סימן שסב

הזורק מר"ה לתוכה (יט) אבל לא להתיר לטלטל בתוכה [ו]וה"מ (כ) שלא היה שם מחיצה תחלה אבל היתה שם (כא) והסירה וחזרה ונעשית אפי' במזיד חזרה להיתרה הראשון (כב) כגון ב' או ג' (כג) שהקיפו במחצלאות סביבותיהם בר"ה והבדילו גם ביניהם במחצלאות (כד) ועירבו יחד מותרים לטלטל מזה לזה (כה) נגללו המחצלאות נאסרו חזרו ונתפרסו (כו) אפילו במזיד חזרו להיתרן הראשון: ד [ל]ספינה מותר לטלטל בכולה אפי' היא יותר מבית סאתים דחשיבה מוקפת לדירה (כז) (וע"ל סי' שס"ו ופוף סימן שפ"ב) [מ]כפאה לדור תחתיה הוי רה"י (כח) אף עליה כפאה לזופתה (ב) [נ]אין מטלטלין בה (כט) אלא בד' אמות אם היא יותר מסאתים: ה [ס]בכל עושים מחיצה (ל) בכלים ובאוכפות בין [ע]של ערב לבד (לא) כגון של חבלים או של שתי לבד כגון קנים נעוצים בארץ ומותרים (לב) * עד סאתים (לג) אפי' ליחיד בישוב (לד) ובלבד שלא יהא בין חבל לחבירו (לה) ובין קנה לחבירו ג"ט [פ]ואפי' בבעלי חיים

באר היטב

אפי' לא נטע המילן לכך אם רוב הדופן מן הקש הוי מוקף לדירה מ"מ: (ב) אין מטלטלין. ואף תחתיה אין מטלטלין שבטל

שערי תשובה

נתקלקל הלחי מ"ע שי אסור לתקנו ע"י אמירה לעובד כוכבים ואם שגג המורה ולוה לתקנו מותר הטלטול אפילו בשבת שלאחריו ואפילו אם נעשה התיקון מ"ע במזיד שידע שאסור ואעפ"כ עשאו מהני אפי' להפוסקים

דאין ע"מ מיו"ט ולא הועילה מ"ע כלל כיון דטעמא דמזיד משום קנסא ולא קנסינן בשבת בשביל שעבר מיו"ט ומכ"ש להפוסקים ע"מ מיו"ט ועיין בסי' שס"ג ס"ק ד' ואפילו למג"א שם שרי כאן ע"ש:

משנה ברורה

שהיה שגגת מלאכה. ואם לוה ראוכן לשמעון לעשות מחילה כדי לטלטל בה או שידע ששמעון עושה בשבילו והיה ניחא ליה שמעשה כדי שיוכל לטלטל בה (י) משמע מלשון הרמב"ם דשוב אסור לראוכן (יא) לטלטל בה אף ששמעון עשאה בשגגה לדידיה נחשב כמזיד: (יט) אבל לא להתיר וכו'. משום קנס ואסור (יב) גם לכל אדם לטלטל ע"י זו המחילה באותו שבת: (כ) שלא היתה שם וכו'. וה"ה כשהיתה ונסתרה קודם שבת [מ"א ותו"ש]: (כא) והסירה. לרבותא נקט וכ"ש כשהוסרה ממילא: (כב) כגון שנים וכו'. היה יכול לגייר בפשיטות באיש אחד שהיה לו מחילה גמורה שעל ידה היה המקום רה"י והסירה בשבת וחזרה ועשאה אלא בא לאשמועינן בשנים ושלשה אנשים (יג) דאפילו העירוב שביניהן לא נתבטל ומותרין לטלטל מזה לזה כשחזרו ונפרסו המחצלאות: (כג) שהקיפו במחצלאות. ר"ל בחול ותקנו אותם באופן שלא יגידם הרוח כנ"ל בס"א (יד) ועי"ז נעשית שם רה"י: (כד) וערבו יחד. דאף שהמחצלת מפסיק ביניהם אפ"ה כיון שיכולין להשתמש זה עם זה דרך המחצלת דינו כאלו יש כותל ופתח או חלון ביניהם שהרשות בידן לערב יחד [הרא"ש]: (כה) נגללו המחצלאות. (טו) שסכיבותיהן ונתבטלו המחיצות: (כו) אפילו במזיד וכו'.[א] ודעת (טז) רוב הפוסקים דבמחיצה שנעשה על ידה בשבת רה"י לא אמרינן דחזר להתירו הראשון כשנעשה במזיד רק אם בלא"ה היה אותו המקום רה"י שהיה מוקף מחיצות ונעשה מחיצה באמצע שעל ידה נתחלקו הדיורין ועברו כ"א בפני עצמה וכשנפלה אותה מחיצה אסרו לטלטל מפני שאוסרין זה על זה אז אם חזר ונעשה אפילו במזיד אף דבעשיתו עבר על איסור תורה מ"מ חזר להתירו הראשון כיון שבלא"ה הוא ג"כ רה"י ואינה באה רק לחלק הדיורין (יז) וגם זה דוקא כשכבר היתה שם המחיצה אלא שנפלה אבל אם לא היתה שם מחיצה ועשאה בשבת אף שהוא רק לחלק דיורין אסור: ד (כז) וע"ל סימן שס"ו. סעיף ב' בהג"ה: (כח) אף עליה. דאמרינן גוד אסיק מחיצתא ואפילו היא יותר מבית סאתים ג"כ מותר לטלטל שם בכיון דלמטה מוקף לדירה משכיון כאלו למעלה ג"כ מוקף לדירה: (כט) אלא בד' אמות. דמזה שכפאה לזופתה ביטל מחיצותיה מתורת דירה ולכן אף תחתיה אין מטלטלין בה אלא בד"א כיון שהיא יותר מכ"ס וכ"ש למעלה: ה (ל) בכלים ובאוכפות. אף שהם עתידים ליטול אחר השבת: (לא) כגון של חבלים. המתוחים על יתדות התקועות בארץ: (לב) עד סאתים. ולא יותר אפילו אם הקיף לדור ולהשתמש שם כיון שהיא מחיצה גרועה שהי בלא ערב וערב בלא שהי ועיין לעיל סימן ש"ם בבה"ל[א]: (לג) אפילו ליחיד בישוב. ר"ל אף שבישוב יכול להשיג ממה לעשות מחיצה טובה אפ"ה מקילינן בה עד ב"ס וכ"ש כשהוא בנקעה: (לד) ובלבד שלא יהא בין חבל וכו'. ולפ"ז יכול לעשות מחיצה של עשרה טפחים בארבעה חבלים ואם בשלשה חבלים מחזיק עודיין יותר מטפח יכול לעשות מחיצה ע"י ג' חבלים כגון שמניח חבל התחתון בפחות משלשה סמוך לארץ וכן ממנו לחבל השני וכן ממנו להשלישי ובגילוף עודיין יהיה עשרה טפחים [ש"ס]: (לה) ובין קנה

שער הציון

(י) כן ביאר המגיד משנה לדברי הרמב"ם וישב בזה את דבריו ממה שהקשה עליו הרשב"א ואפשר שכיון שהמלוה היה מזיד גם הרשב"א מודה: (יא) רמב"ם: (יב) כ"מ מפמ"ג ופשוט ועיין בפמ"ג שמשתפק אם גם לעשה המחיצה מותר לשבת הבאה או לדידיה אסור לעולם וכנ"ל בסימן שי"ם ע"ש. אבן נדעת הגר"א שם דפסק כהתוספות בודאי גם לו מותר לשבת הבאה: (יג) פמ"ג: (יד) כן פירשו הט"ז ומלבושי יו"ט ומאמר מרדכי וח"מ ועוד אחרונים את דברי הטור ושו"ע כפשטיה דהוא אזיל בשיטת הר"ן בשם ר"ת ולא כב"ח דהקה להסיע דבריהם לשיטת הרא"ש והגיה בטור אצ"ל שהקיפו וכו' בהה"י אבן כ"ז לענין פירוש דברי הטוש"ע אבל לדינא כבר כתבתי בפנים את הסכמת אחרונים בזה והגר"א פירש הטור נקט בשני הפירושים לאומרא וכמו שנכתוב לקמיה לדינא: (טו) כן הוא לפי פירוש דברי המפרשים הנ"ל את דברי הטוש"ע דאלו בפסק רק המחצלת שביניהם לא היו אסורים לטלטל מזה לזה כיון שעירבו יחד: (טז) רש"י ותוספות והרא"ש וכן ג"כ משמעות הרי"ף והרמב"ם כמו שכתב בב"י ודעת הר"ן בשם ר"ת שממנו נובע דברי הש"ע יחידאה בזה וכן הסכימו לדינא בזה הב"ח וא"ן ומלבושי יו"ט וא"ר וח"מ ודלא כמ"א שהעלה דגם הרא"ש מודה להר"ן להקל וגם בהר שלוס ובית מאיר הקשו על פירוש המ"א בדעת הרא"ש וגם מביאור הגר"א משמע להתמיר בזה: (יז) הגר"א בביאורו על הטור דבעינן מרתי דוקא אחד שלא יהיה נעשה מחיצה גמורה וגם המחיצה שהיא רק לחלק דיורין אינו מותר רק כשכבר היתה מחיצה אלא שנפלה בזה אמרינן דחזר להתירו הראשון [וכן משמע ג"כ מהפמ"ג] וכתב דהטור נקט כשתי השיטות דאמתי בהמ"ג ובמאירי משמע דגם שיטת התוספות והרא"ש עצמו ג"כ לא אירי אלא באופן זה שהיה כבר מחיצה ומשוס דחזר להתירו הראשון:

הגהות ותיקונים: א) ד"ה כגון:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיפים ה' ו' וז' כתב כהמ"א, שאם המחיצה אינו להתיר לטלטל בתוכו רק המחיצה הוא לחלק הדירות אז מועלת מחיצה זו להתיר לטלטל שם אפילו לא היתה בתחלת השבת ונעשית בשבת במזיד, ואם היתה בתחילה בשבת ונפלה אח"כ מותר אפילו אם לא חזרה ונעשית כלל. ועוד כתב הרב שאפילו במחיצות גמורות שעשוי להתיר לטלטל בתוכה אם היו כבר פרוסות בתחילת השבת ונגלו וחזרו ונפרסו אפילו במזיד חזרה להתירה הראשון.

ב מהא דספינת קשורות ונגללו בשבת ק"א וכפי' התוס' ל' עירובין ל' וכרב מ שם בגמ' ג שם וכפי' רש"י ם משנה שם ע"ז ע משנה שם י"ז וכחכמים פ משנה שם וכת"ק

(לו) ובלבד שיהיו (ג) [ז]כפותים * [ח]ואפי׳ באנשים שעומדים זה אצל זה (לז) בפחות מג׳ [ו]ואפי׳ כשהם מהלכים (לח) חשובים[1]מחיצה וביניהם רה״י (לט) [ט]והוא שלא ידעו שהועמדו לשם מחיצה ואפי׳ [י]א׳ מהם יודע אסור ואפי׳ אם לא הודיעם שעושה מחיצה עתה [א]אם קרוב הדבר שידעו כגון שעשה מהם מחיצה פעם אחת (מ) לא יעשה מהם (מא) מחיצה (ד) עוד: ו [ב]אם באו מתחלה שלא לדעת אע״פ שאחר כך הרגישו אין לחוש: ז [ג]יש מי שאומר (מב) שלא יעמיד אותם אדם שהוא רוצה להשתמש במחיצה זו (מג) אלא יעמיד אותם אחר שלא לדעתו. הגה ואין לעשות מחיצה של כ״ל רק בשעת הצורך ובשעת הדחק ואם שכח דבר אחד בר״ה יותר עדיף (מד) להוליך שם מיטוקות שיביאו הדבר בלא מחיצה מלעשות מחיצה של כ״ל ושיבאנו גדול (ג״י בשם שבולי הלקט סמ״ג וס״ה): ח * [ד]פרוץ (מה) מרובה על העומד

צ רמב״ם בפט״ו וכתב ה״ה שהוא מסוגיא דסוכה ולייתויו לעיל בסעיף ל ק עיינתין מג בעומדת דחיקי ר בן משמע שם וכ״כ הרא״ש בתשובה כלל ב׳ ש הר״ר יונתן שם מהא דלייתויו

בסעיף ג׳ ת ל״ח בשם הרשב״ל א המוס׳ שם בעומדת דבמחיצה ב הריטב״ל ג הרמב״ם בפט״ו מעומדת דמי בגגא שם ד משנה שם ט״ו

באר היטב

מחיצותיה מתורת דירה ב״ח: (ג) כפותים. שלא תברח: (ד) עוד.

באור הלכה

מחיצה: * ואפילו באנשים וכו׳ בפחות משלשה. הקשה הב״ח הא פשט אדם רחבו אמה וא״כ אפילו יש ביניהם הרבה יותר מג״ט ג״כ יהיה שרי משום דעומד מרובה על הפרוץ ותירץ המ״ל דלפיכך בעינן שיהיה פחות משלשה משום רגליו דהם נקיים דעלמא ומסתמא אין הרגלים דוקים זה בזה ובפרט כשהם מהלכים דיש בין רגל לרגל כשיעור חצי אמה כדאיתא בסימן ש״ל ע״ב ובמו״ש כתב דהדין עם המ״ל כשהוא מהלך אבל לא כשהוא עומד ע״ב ולענ״ד קשה אפילו אם הוא מהלך הלא השיעור ג׳ טפחים שיש ביניהם הוא רק בסוף הרגל ולא לעולה מזה דהא הריוח שביניהם מתקצר והולך לעולה וא״כ אף שלמטה יש חלל בין רגל לרגל ג״ט הלא כשנמדד קצת לעולה מזה נתוך ג״ט בגובה לא יהיה ג״ט חלל רחב בין רגל לרגל ונימא לגבי ול״ע: * פרוץ מרובה על העומד. אבל עומד מרובה על פרוץ כעומד מותר וכדלקמיה ואין נ״מ בין אם היה מחלת עשיית המחיצה באופן זה או שנתקלקל אח״כ. ודע דכל האיסור דפרוץ מרובה על העומד הוא בהג׳ מחיצות דבאופן דביעת נתבאר לקמן בסימן שס״ג ס״ל בין בחצר ובין במבוי דאף בפרוץ כולו ורק שעשה תיקון מחיצה הוי אפילו בשעת מתירין אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ה) עוד. אבל אם עשה מחיצה אחר שנתבטלה הראשונה אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ו) ובלבד שיהיו בפחות. הגה ואם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ז) יש מי שאומר. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ח) פרוץ. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ט) ובלבד שיהיו כפותים. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (י) ואם באו מתחלה. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (יא) אם לא הודיעם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (יב) אם קרוב הדבר. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (יג) אם עשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (יד) אם באו מתחלה. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (טו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (טז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (יז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (יח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (יט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (כ) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (כא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (כב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (כג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (כד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (כה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (כו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (כז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (כח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (כט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ל) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (לא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (לב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (לג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (לד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (לה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (לו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (לז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (לח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (לט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (מ) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (מא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (מב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (מג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (מד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (מה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (מו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (מז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (מח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (מט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (נ) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (נא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (נב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (נג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (נד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (נה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (נו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (נז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (נח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (נט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ס) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (סא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (סב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (סג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (סד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (סה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (סו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (סז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (סח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (סט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ע) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (עא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (עב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (עג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (עד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (עה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (עו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (עז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (עח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (עט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (פ) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (פא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (פב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (פג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (פד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (פה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (פו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (פז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (פח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (פט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (צ) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (צא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (צב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (צג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (צד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (צה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (צו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (צז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (צח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (צט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ק) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קי) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קיא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קיב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קיג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קיד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קטו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קטז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קיח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קיט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קכ) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קכא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קכב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קכג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קכד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קכה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קכו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קכז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קכח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קכט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קל) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קלא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קלב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קלג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קלד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קלה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קלו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קלז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קלח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קלט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קמ) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קמא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קמב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קמג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קמד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קמה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קמו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קמז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קמח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קמט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קנ) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קנא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קנב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קנג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קנד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קנה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קנו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קנז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קנח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קנט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קס) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קסא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קסב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קסג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קסד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קסה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קסו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קסז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קסח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קסט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קע) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קעא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קעב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קעג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קעד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קעה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קעו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קעז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קעח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קעט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קפ) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קפא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קפב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קפג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קפד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קפה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קפו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קפז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קפח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קפט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קצ) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קצא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קצב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קצג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קצד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קצה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קצו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קצז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קצח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (קצט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ר) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (רא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (רב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (רג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (רד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (רה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (רו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (רז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (רח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (רט) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (רי) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ריא) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ריב) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ריג) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ריד) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ריה) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ריו) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ריז) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא בפרוץ מרובה אבל בעומד אפילו מרובה מותר (ריח) אם לא יעשה מהם. אם אינו מקיף כל הבית אינו אסור אלא ב

אסור [ה]אא"כ כל פרצה מהם (מו) פחותה (מז) משלשה טפחים: ט (מח) * [ו]פרוץ כעומד מותר (מט) בין בשתי (נ) בין בערב* [ז]ובלבד (נא) שלא יהא במקום אחד פרוץ יותר מעשר (נב) אבל עד עשר אמות מותר מפני שהיא בפתח: י [ח]אם עשה צורת פתח (נג) אפילו לפרצה יתירה מעשר (נד) מותר [ט]ואפי' לא נעץ אלא ד' קונדיסין בארבע רוחות ועשה צורת פתח (נה) על גביהן מותר (נו) [י]והני מילי בחצר ומבוי שיש בהם דיורין * אבל בבקעה לא מהני * בשכל הרוחות

ה רש"י שם והרמב"ם בפט"ו ממשנה דמקיפין נקיים שם ט"ז ו שם בגמרא ט"ז ז משנה שם ט"ז ח משנה ברש

עירובין ט שם י"א מסקנת הגמ' מלינא דמתני' י שם מדברי הרא"ש סימן י"ג בפירוש השני

משנה ברורה

הפרוץ לגביה ואפילו אם העומד גופא שבשני הצדדים אינו במילואו (לא) אלא יש בכל אחד ג"כ פרלה אלא שהעומד רבה עליו נחשב עי"ז כאלו כולו עומד ומתבטל הפרוץ שבאמצע כגון שהיה שטח הרוחב רוחב חמשה עשר אמה ונשאר בקלה הכותל אמה ונפרץ אמה ונשאר עומד שני אמות ואלו פרלה גדולה של שבעה אמות ואלו *עומד שני אמות ועוד פרלה אמה ועוד פס אמה בקלה השני של הכותל נחשב זה כאלו עומד מרובה על הפרוץ: (מו) פחותה וכו'. דהוי לבוד וכעומד דמי וע"כ אפילו אם בלא זה היה שם פרלה גדולה כגון שמחזיק שטח אותו הרוח י"א אמה והיה שם פרלה של חמשה אמות במקום אחד ובשאה אמות הנותרים היה בכולן פרלות קטנות של פחות פחות מג"ט (לב) חשבינן אותן הפרלות כאלו הן סמוכות ונמצא שהעומד מרובה: (מז) משלשה טפחים. ואף דבפרוץ כעומד מבואר בס"ב) דעד עשר אמות נחשב לפתח בפרוץ מרובה אפילו ע"י פרלות של ג"ט ג"כ אסור משום דהעומד מתבטל לגביה: ט (מח) פרוץ כעומד מותר. דלא צריך שיהא העומד מרובה על הפרוץ אפילו אם שוין הם ג"כ מותר כיון שאין הפרוץ מרובה ואפילו כנגד הפרוץ (לג) מותר לבטלו דיש ע"ז דין מחיצה שלמה: (מט) בין בשתי. שעומד ע"ג קרקע גבוה ויש (לד) חלנים רחבים באוך המחיצה עד שהפרוץ הוא שוה לעומד: (נ) בין בערב. דע (לה) דכל מחיצה צריך שלא יהיה בתחתיתו חלל שלשה טפחים [דאם היה בו חלל ג"ט אפילו למעלה עשה השבעה טפחים בלא שום חלל דנמצא שהעומד מרובה על הפרוץ או שהיה למעלה עשרה טפחים שלמים ג"כ לא מהני דהו"ל מחיצה שהגדיים בוקעין תחתיה] וכן אם המחיצה היה למטה גובה ששה טפחים (לו) והרמיק שלשה טפחים שלמים והעמיד למעלה עוד פס והשלימו לעשרה טפחים ג"כ לא מהני אף שהעומד מרובה על הפרוץ (לז) דאחי אויר של חלל ג"ט שתחת הפס ואויר שלמעלה מן הפס עד לרקיע ומבטלי ליה להפס שבאמצע (לח) וכן אם עשה למטה בתחתיתו ג"ט וכן למעלה ג"ט ובאמצע נשאר רוחב ד"ט חלל אף שבס"ה יש עומד של ששה טפחים ומרובה הוא על החלל שביניהם לא הוי מחיצה דאחי אויר דלמעלה והאויר ד"ט שבאמצע ומבטלי ליה להשלשה טפחים אבל אם עשה למעלה ארבעה טפחים ובתחתיתו שלשה טפחים ובאמצע נשאר ג"ט חלל בזה לא אמרינן דהאוירין מבטלי ליה להארבעה טפחים עומד שלמעלה שאחרי שהוא מרובה על האויר שבתחתיו אין יכול האויר לבטלו דאדרבה האויר בטיל לגביה וכאלו סתום כולו דמיא והנה בזה הציור שציירנו העומד מרובה על הפרוץ ופרוץ כעומד לא משכחת לה בערב כמו שכתבנו בבה"ל והנה לשון זה של המחבר הוא נוטע מלשון הטור וגראה דהטור לאו דוקא נקט פרוץ כעומד לענין ערב ומשום שהי נקטיה ותדע דבפסקי הרא"ש לא כתב שם רק דעומד מרובה על הפרוץ מחיר בערב ועיין בבה"ל: (נא) שלא יהא וכו'. דעי"ז נחשב כל הכותל כאלו אינו ואפילו העומד מרובה על הפרוץ: (נב) אבל עד עשר. ועד בכלל: י (נג) אפילו וכו'. דשוב אין נחשב המקום ההוא לפרלה: (נד) מותר. ואפילו בשכל הארבעה רוחות היה בהן פרלות כאלו: (נה) ע"ג מותר. לבטלו בחוכן דכדפנות שיש בהן פתחים חשיבי: (נו) והנ"מ בחצר וכו'. ר"ל שנפלו כותליה ועשה שם קונדסין בצורת פתחים ומפני

באור הלכה

כל שהוא סגי עי"ש כל אחד כדיו: * פרוץ כעומד מותר בין בשתי בין בערב. עיין במ"ב במש"ב דלענין ערב לא משכחת לה ואבאר דברי הגה אף דבש"ע כתב לבאר דברי הטור דאף דבגמרא אירי לענין ערב בעומד מרובה על הפרוץ מ"מ לפי מאי דאמר קיי"ל דפרוץ כעומד נמי שרי ה"ה בערב נמי דינא הכי אבל בע"כ א"א לומר כן דבערב היכי משכחת לה דאם היה פרוץ כעומד וכגון שעשה למעלה פס של שלש ומחצה טפחים והחלל נמי שלש ומחצה טפחים [ולמטה פס של ג"ט דבלא"ה אין מחיצה כלל] לא טולל להתיר בזה מחמת פרוץ כעומד דכיון שיש אויר למעלה מהפס העליון עד לרקיע אמרינן אתי אוירא דהאי גיסא והאי גיסא [היינו החלל שבאמצע] ומבטלי ליה להפס ודוקא בעומד מרובה על הפרוץ כגון שהיה הפס ארבעה ובאמצע שלש אז לא אמרינן אתי אוירא ומבטלי ליה אבל לא כשהפרוץ שוה לעומד וכדמוכח בהדיא בסוגיא דף י' ע"ב דאפי' למאן דאמר פרוץ כעומד מותר אם יש אויר משני הצדדין אתי אוירא ומבטל ליה והעתיק ד"ז בחו"ש לדינא לענין שתי ע"ש וע"כ נ"ל להטור לאו בדוקא נקט פרוץ כעומד לענין ערב וכמו שכתבנו בס"ב ודברי הב"י לע"ג . ודע דהא דקי"ל פרוץ כעומד מותר הוא אפילו כל הארבע מחיצות שעורות כן ולהיה ממה דאיתא שם במשנה ובגמר שלא יהא הפרלות יתירות על הבנין דמיירי* המשנה בכל היקף : * אבל בבקעה לא מהני וכו'. משמיטת הטוש"ע וכן מקיצור פסקי הרא"ש ומתוספות ד"ה אילימא משמע דאפילו בעשר לא מהני בבקעה אבן מדברי הירושלמי שהובא ברא"ש משמע בהדיא דדוקא ביותר מעשר לא מהני אבל בעשר מהני אף בבקעה ומה נאמר שהרא"ש יחלוק ע"ז [וכן משמע קצת מפשטיות הסוגיא דילן דקאמר אלימא[ב]] בעשר וכו' ולא משני דר' יוחנן איירי בבקעה ע"ש] ולדינא בודאי יש להקל ולסמוך אסמ"ג וסמ"ק שכתבו בהדיא להקל בזה אמ"כ מצאתי בס"א שכתב ג"כ בהדיא להקל. ודע עוד דאם עשה ד' קונדסין בר"ה בגוה"פ בודאי לא מהני אף בעשר דהא מבואר לקמן בסימן שס"ד דאין מערבין ר"ה כ"א* בדלתות: * כשכל הרוחות ע"י צורה"פ. הפמ"ג נסתפק בסימן שס"ג

ומפני שהרי כתוב דאפילו משתי רוחות הוי עומד [והובא בהגא"ש ובמ"א סק"ז[ג]] וכן משמע בריטב"א בתוספי בשם י"א משום דדעת הרשב"א בעצה"ק והריא"ז [הובא בש"ג] דעומד משתי רוחות לא נקרא עומד מרובה על הפרוץ ודע עוד דאף לדעת האו"ז דמשתי רוחות הוי עומד לבטל הפרוץ דוקא שהיה עומד גמור אבל אם היה עומד רק ע"י לבוד לא מבטלי הפרוץ וכמו שהביא הג"א בשמו ועי"ש באו"ז שחילק בה בין עומד גמור ובין עומד שע"י לבוד מ"מ להלכה אין להקל בה מאחר דלדעת הרשב"א והריא"ז בלא"ה בעומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות לא חשיב עומד מרובה וכנ"ל: (לא) דחשיב זה כעומד וכדלקמן בסימן שס"ג סק"ד וממילא למאן דס"ל דמשתי רוחות ג"כ חשיב עומד אפילו בכה"ג הוי עומד: (לב) מבואר בכמה מקומות: (לג) גמ' ואחרונים: (לד) וה"ה אם היה הפרוץ במקום אחד שאלי הכותל נפרץ. ועיין ברש סימן שס"ה לענין אם הפרלה היה בראש המבוי. ולענין חלר יש עוד כללים אחרים עיין רש סימן שס"ג: (לה) גמרא: (לו) דאם לא היו ג"ט שלמים הוי לבוד: (לז) גמרא: (לח) תוס' והריטב"א וכ"ש להרשב"א והריא"ז בלא"ה לא מהני דהוי עומד משתי רוחות ולדעתם לא הוי עומד ועיין בא"א שמלבד זומר

הגהות ותיקונים: א) בס"ט: ב) אילימא: ג) צ"ל סקט"ז:

(נז) ע"י צורת פתח (ה) * [כ]ולהרמב"ם אין צורת הפתח מועיל (נח) לפרצה יותר מעשר (נט) אלא אם כן עומד מרובה על הפרוץ (וא"ז מהני אפי' בנקעה בכל הרוחות) (בית יוסף בשם סמ"ג וסמ"ק): יא [ל]מהו צורת פתח (ס) קנה מכאן (ו) וקנה מכאן (סא) * וקנה על גביהן (סב) [מ]אפי' אינו נוגע בהן אלא שיש ביניהם כמה אמות ובלבד שיהא גובה הקנים שמכאן ומכאן י' טפחים (סג) [נ]ויהיו (ז) מכוונים כנגד קנה [מ]העליון ואם חיבר הקנה העליון לשני הקנים או לאחד מהן (ח) (סד) מן הצד

כ טור בשמו בפע"ו ל' עירובין לא מ שם וכו"ל הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפע"ו ג רמב"ם שם מהא דכיפה עירובין יא פ ממשמעות הגמרא שם וכ"כ הרא"ש שם

באר היטב

(ה) ולהרמב"ם. אבל ברוח ג' של מבוי מהני כמ"ש סי' שס"ד סעיף א' במבוי מפולש: (ו) וקנה. ואפי' א' גסה מחבירו מ"א:

(ז) מכוונים. אבל מרוחקים ממנו אפי' כל שהוא פסול מ"א:

(ח) מן הצד. ואם עשה גם קנה אחר תחתיו כשר מ"מ יש לשלוף

באור הלכה

בלוה"פ של ד' קונדסין אי הוי ממילא ד"ת ולמייב הזורק בו מר"ה או דלוה"פ מהני רק להתיר כרמלית או פרצה יותר מעשר דמן התורה הוי ממילא משו"ה מהני לוה"פ ע"ש [ומה שהביא קצת ראיה מסימן תר"ל ס"ו גבי סוכה תפסה בראשונים ולא מצאתי לאחד מהן שיכתבו דמיירי שהניח קנים על הקונדסין] והנה מדברי התוספות דעירובין דף י"א ד"ה אילימא וכן ברא"ש וכשב"א שהקשו לתמאי הוצרכו לעשות פס בינאות להתיר להשקות לבהמת עולי רגלים יעשו ד' קונדסין וקנה על גביהן דהוי לוה"פ והרי שם הפסי בינאות אף בר"ה הוא כדאיתא בדף כ' בגמרא ע"ש ואם"ה מותר לדידהו ע"י לוה"פ דד' קונדסין לבטל מן הבור לשם הרי דמדאורייתא נעשה רה"ר אמנם לתירוצא דריב"א שם בתוספות דהגמ' לא מיירי כ"א בשיש לו שתי מחיצות כהלכתן וכן הסכים שם הריטב"א לתירוץ זה ע"ש א"כ לא מוכח מידי ומכ"ש לפירוש ר"ח דמיירי הא דתרבא קונדסין שהיו קנים ביניהן פחות פחות מג' טפחים בין זה לזה כדי שתהיה מחיצה בודאי מוכח להדיא דע"י קונדסין גרידא לא הוי מחיצה וכן בריטב"א הבא פירוש זה בשם רבו ע"ש וכן מוכח בר"ף בשם הא' גאון שמפרש כן [מדכתב שם על לוה"פ שעשאו מן הצד דהיינו שעשאו להצורת פתח בקרן זוית ומשום דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי והרי בש"ס הובא מימרא זו על הבא דד' קונדסין אלמא שהיה פתוח המחיצה עד אותו מקום] וכמו שכתב בחידושי הרשב"א שהרי"ף הולך בשיטת ר"ח וכן הרמב"ם שהעתיק כדברי הרי"ף בענין מן הצד מוכח ג"כ דמפרש כפירוש ר"ח ובכל הני עכ"פ אין שום מקור דיהיה מחיצה מדאורייתא ע"י ד' קונדסין גרידא ואדרבה משמע לכאורה להיפוך מדהצריכו שיהיו קנים ביניהן [אלא שאפשר קצת לדחות דהוא מדרבנן בעלמא] ולפלא על הרב פמ"ג אלא העיר מכל זה. ודע דכ"ז דוקא בתרבא קונדסין שאין מחיצה ביניהן רק קנה מלמעלה על גביהן אבל אם יש שתי מחיצות שלימות בשתי רוחות ובשאר שתי הרוחות או אפילו בחתא עשה כמין צורת הפתח משמע דלכו"ע נעשה רה"ר עי"ז ולזה מהא דקי"ל דמבוי המפולש לר"ה עושה *לוה"פ מצד אחד ולבי וקורה מצד אחר וכמו שכתב הרה"מ והובא במ"א סקי"ז: * ולהרמב"ם וכו' אא"כ עומד מרובה על הפרוץ. עיין במגיד משנה שנתקשה עליו מסוגיא דעירובין י"א דמסיק שם לר"י לאפי' ביותר מעשר מהני והרי שם היה ע"י ד' קונדסין שהוא פרוץ לגמרי עי"ש ובחתא לפי מה שהבאתו לעיל פיר"ח דמיירי בשהיו קנים ביניהן א"כ אפשר בפשיטות דמיירי שהיה עומד מרובה על הפרוץ וכבר כתבנו והוכחנו דהרמב"ם מפרש ג"כ כפירוש זה. ואף דדברי רב יוסף לחזל בשיטתיה דרב לחיוב מועיל לוה"פ בפרוץ מרובה על העומד נדחו משום דלא קי"ל כרב ביותר מעשר אבל היכא דאיכא עכ"פ תרתי לריעותא דהיינו יותר מעשר וגם פרוץ מרובה על העומד ס"ל להרמב"ם דלכו"ע לא מהני: * וקנה על גביהן. ואפילו כל שהוא פני:

שער הציון

דגם הג"א בשם תו"ז לא פליג ע"ז. והמעיין היטב בתו"ז שלפנינו מתמלא דבריו נראה דס"ל כדעת התוספות וכמש"כ המ"א אבל מסוף דבריו משמע דלא ס"ל כהתוספות וע"ע לישב דבריו: (לט) לטש: (מ) טור: (מא) לטש: (מב) סמ"ג וסמ"ק ואפשר דגם דעת הרמב"ם כן כמו שכתב הרה"מ: (מג) הרה"מ: (מד) וכמו שמובא בב"י ולפי הנראה שגם דעת הר"ח הוא כהרמב"ם עיין בפירושו דף י"א: (מה) מ"א וש"א: (מו) פמ"ג ובחידושי *רע"א מקפקפ אם מונח הרבה בשיפוע ע"ש מש"כ בשם הרא"ש ואם ראש האחד מונח ע"ג קנה הגבוה ולאש השני תלוי כנגדו באויר מתוכר לבוחל והקנה הנמוך מכוון תחתי בודאי מהני [מחידושי רעק"א]: (מז) פוסקים: (מח) חי' רע"א בשם תשו' הרא"ש: (מט) כן מוכח מביאור הגר"א: (נ) כן נ"פ ומש"כ בפמ"ג שהקנה העליון יהיה שוכב עליהם ממש נראה דר"ל שיהיה מכוון כנגדם ממש דהלא קי"ל דאין צריך ליגע: (נא) אמר משה ואה"ע ותו"ש וקרבן נתנאל [וכן הבא ג"כ בשם תו"ת] ומתה"ש ועיין בנ"א שכתב שכן מוכח ג"כ מהריטב"א דלא כוותיה. גם מחידושי הרשב"א הנדפס מחדש בסוגיא זו מוכח ג"כ דלא כוותיה ע"ש:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף כ' מביא שיטת הט"ז, וכתב וטוב להחמיר לכרכו ע"ג ראשי הקנה ממש.

הלכות שבת סימן שסב שסג

(סה) לא מהני [יוצריך שיהיו הקנים שבצדדים חזקים לקבל]דלת כל שהוא אפילו של קש או של קנים [פאבל קנה שעל גבן סגי בכל שהוא ואפילו (סו) גמי מהני : יב [כיפה (פי' שער העשוי ככיפה רש"י) אם יש ברגליה דהיינו (סז) קודם שהתחיל להתעגל י' טפחים מותרת משום צו"פ:

ע שם בגמ' פ שם צ שם

שסג דיני מבוי ולחי. ובו ל"ו סעיפים:

א (א) [אמקום שיש לו ג' מחיצות (ב) * אסרו חכמים לטלטל בו עד שיעשה (ג) שום תיקון ברביעית: ב [חצר (ד) שנפרץ (ה) במילואו (ו) עד עשר אמות ניתר בפס רחב ד' טפחים שיעמידנו מצד אחד במקום הפרוץ ואם ירצה לתקנו בשני צדי הפרצה [די * בשני פסין של שני משהויין [וה"ה לנשתייר מהם כותל רביעי בנוי כשיעור ד"ט (ז) במקום אחד או אם נשתייר מהשני צדדים (ח) * [ה טפח מכאן וטפח מכאן וכל זה (ט) בגובה י' טפחים [ואפילו אין בפרצה ד' טפחים (י) * כיון

א עירובין ה' ב שם י"ח ג שם ד שם בפי' הר"ר יהונתן וכן משמע מדברי רש"י ה בגי' כתב לאו דווקא טפח דנמשהו מכאן ומשהו מכאן סגי ו שם

משנה ברורה

מסתפק הפמ"ג (נג) ומלדד מה להתמיר אבל אם אין הקנים עודפין למעלה אלא שחקק רק מעט באמצעיתן להיות האבל בתוכו שיהא מונח בטוב ולא יתגלגל למטה שפיר דמי דמיקרי זה על גבו. וכן אם נועץ מסמר בראש הקנה וקושר בו האבל ש"ד דהא מונח מלמטלה[א] נגד הקנה. ואם כך (נג) המוט סביב הקנה מן הצד עד שבבריכתו העלהו על ראשי הקנים ג"כ כשר. אם יכול לסמוך על הטעליגראף במקום נוה"פ עיין בתשו' מאמר מרדכי סימן ל"א *ובתשובת שואל ומשיב מהד"ק מ"ב סי' פ"ו ופ"ח ובתשובת בית שלמה ח"א סימן מ"א : (סה) לא מהני. ואם העמיד קנה אחר (נד) תחת אותה מקום שהיה מן הצד כשר ומ"מ יש לשלוף קנה הפסול מפני הרוחות: (סו) גמי. ומ"מ (נה) אותו גמי צריך שלא יגעל ע"י רוח וכתב בספר מחצית השקל דמ"מ קיל קנה שעל גבן מקנה שבצדדים דאותן שבצדדים צריך ליהר שלא יגידם הרוח [וכמו שכתב המ"א בסימן שס"ג סק"ד] כיון דהם משוס מחילה ומחילה שהרוח מגידה לא מיקרי מחילה אבל הקנה שעל גבן נהי דצריך ליהר שלא יגעל ע"י הרוח אבל אי הרוח יגידו אין בכך כלום דעיקר המחילה תלוי בשני הקנים העומדים מן הצד (נו) ויש מאחרונים *שמחמירין בזה ולדידהו בשעושין העירוב ע"י אבל צריך לתתחו בחזקה כדי שלא יגידנו הרוח: יב (סז) קודם שיתחיל להתעגל. ר"ל דלא מצרפינן מקום העיגול לגובה יו"ד טפחים שצריך להיות נוה"פ:

א (א) מקום שיש לו ג' מחיצות.

או חצר שנפרץ אחד מכותליו ומן שפתות לכרמלית או לר"ה:

(ב) אסרו חכמים לטלטל בו. שיעור ד' אמות ועשה שאסרוהו דכיון שרוח רביעית פתוח לגמרי (ג) דומה קצת לר"ה ואי נחיר בזה יטולו לטלטל גם בר"ה ועיין בבה"ל: (ג) שום תיקון ברביעית. היינו כמבואר לקמן בסעיף ד' וג' לכל אחד כדינו: ב (ד) שנפרץ. ר"ל למקום האסור לה: (ה) במילואו. כלומר כל הכותל: (ו) עד עשר אמות. ועד בכלל דלפ דבעלמא קי"ל דאם נפרץ הכותל עשר אמות נחשב הפרצה כפתח הכא שכל הכותל נחסר לא נוכל לחשוב זה המקום לפתח: (ז) במקום אחד. היינו (ב) בראש הכותל: (ח) טפח מכאן וכו'. לאו דווקא טפח אלא די בשני משהויין וכ"ל בעמיד פסין לכתחלה וכמו שכתב בב"י ועיין בבה"ל: (ט) בגובה עשרה טפחים. וא"ל שיהיה שוה בגובה לשאר הכתלים מיהו בפחות מזה אין עליו שם מחילה כלל: (י) כיון שהוא במילואו. האי

באור הלכה

* אסרו חכמים וכו'. ולענין אי מקרי רה"י מן התורה לחייב הזורק ממוכו לר"ה יש פלוגתא מה בין הראשונים לדעת הרמב"ם פי"ד לא מקרי רה"י מן התורה אלא מרבנן מחיצות או עכ"פ בג' מחיצות שלימות ולחי בכותל ד' דחשיב כמחילה וכן מוכח דעת ר"ם בפירושו בדף י"ב ע"ש אבל לדעת רוב הפוסקים [היינו רש"י בעירובין י"ב ע"ב ותוספות בכמה מקומות והראב"ד בהשגותיו והרא"ש פ"ק דסוכה והרשב"א בעבודה"ק ובחידושיו והריטב"א] בשלשה מחיצות או בשתי מחיצות ולחי רה"י גמור הוא מן התורה. ודע דאין נ"מ לדעה זו אם שתי המחיצות היו כמין גם ⌊ או שתי המחיצות היו זו כנגד זו דגם מה מקרי רה"י מן התורה כיון שיש לו עוד לחי (הכי מוכח מעירובין דף י"ב ע"ב מקושית הגמרא* אם מבריתא דר' יהודה ע"ש) אבל אם ר"ה מהלכת בין המחיצות מוכח בשתא דף ו' ע"ב דלכו"ע לא מהני מה שלחי לשויה רה"י כיון דרבים נוקעין בין המחיצות ועיין בעירובין י"ב ע"ב בתוספות ד"ה מיתיביה ובדף כ"ג ע"א ד"ה דרבנן אדרבנן וכו' דמשמע לכאורה בהיפוך מדברינו אבל בכר תמה עליהם הגרע"א בדף י"ב ע"ב בהגהותיו מהך קושיא דשבת הנ"ל וכן מלאמי בריטב"א דף כ"ב ע"א בשם התוספות גופא דלישנא דאין מערבין ר"ה בכך משמע אפילו מדאורייתא לא מהני. ודע עוד דיש קצת בין הראשונים דעשין הכרעה בין השיטות ומובא[א] בט"ז דהיכא שפתות המבוי או המצר הזה לר"ה כיון דזמנין דחקי מיה רבים ועילי לגויה אין עליהם מן התורה שם רה"י ומחייב בזה הקונה דכל גגות דף ל"ד ע"א דמוכח שם לכאורה להיא דכל שנפרצה כותל אחד מחצירו הסמוך לר"ה אם זרק מתוכה לר"ה פטור עי"ש בריטב"א ובהרה"מ פי"ז מהלכות שבת ובכ"מ שם בשם הרמ"ך: * בשני פסין של שני משהויין. אף שהוא ממש כמו אמי קלאו בשם פס אגב דאמר בריש פס רמב אריבעה טפחים: * טפח מכאן וכו'. [עיין במ"ב דלאו דוקא טפח ואע"ג דבד"מ כתב דבשתיר גרע ממעמיד פסין לכתחלה וכמו שכתבו התוספות דף יו"ד בחירוש בחרא מ"מ לדינא נראה כמו שכתב בב"י וכחירוץ קמא של התוספות בדף יו"ד ד"ה בשני [טפחים דלאו דוקא קאמר בש"ס ב' טפחים וסגי בשני משהויין וכן ברמב"ם פט"ו מהלכות שבת הלכה י"ב אינה בהדיא בשתיר דדי בשני משהויין וכ"כ הריטב"א בדף יו"ד וכן מלאמי בפירוש ר"ח שם בדף יו"ד בתוספא דגרים בגמרא בשני משהויין וכ"כ הא"ר בשם הרשב"א בעבודת הקודש ובחלאי לא דחינן כל הני רבוותא מפני דברי התוספות ובפרט שהתוספות בעצמו בחירוץ א' הסכימו לדינא ככל הני רבוותא וכן הכריע הא"ר לדינא כמו שכתבנו. [אח"כ מלאמי בשמא אדם שגם הוא הקנים כן בחירוץ [הדין והיא שגם דעת רש"י כן בהדיא בדף יו"ד ע"א ד"ה לאשמעינן וכו' דמשמעינן בגיפוף משהו אף לכתחלה דעת הא"א דבכון להאמיר בדבר בהשו"ע אם לא בשעת הדחק]: * כיון שהוא במילואו. כתב המ"א לאפשר דמיירי שהחצר

ע"ב בשם הרמ"ך: * כיון שהוא במילואו. ולענין אי מקרי רה"י מן התורה לחייב הזורק ממוכו לר"ה יש פלוגתא מה בין הראשונים לדעת הרמב"ם פי"ד לא מקרי רה"י מן התורה אלא מרבנן מחיצות או עכ"פ בג' מחיצות שלימות ולחי בכותל ד' דחשיב כמחילה וכן מוכח דעת ר"ם בפירושו בדף י"ב ע"ב ותוספות בכמה מקומות והראב"ד בהשגותיו והרא"ש פ"ק דסוכה והרשב"א בעבודה"ק ובחידושיו והריטב"א] בשלשה מחיצות או בשתי מחיצות ולחי רה"י גמור הוא מן התורה. ודע דאין נ"מ לדעה זו אם שתי המחיצות היו כמין גם ⌊ או שתי המחיצות היו זו כנגד זו דגם מה מקרי רה"י מן התורה כיון שיש לו עוד לחי (הכי מוכח מעירובין דף י"ב ע"ב מקושית הגמרא* אם מבריתא דר' יהודה ע"ש) אבל אם ר"ה מהלכת בין המחיצות מוכח בשתא דף ו' ע"ב דלכו"ע לא מהני מה שלחי לשויה רה"י כיון דרבים נוקעין בין המחיצות ועיין בעירובין י"ב ע"ב בתוספות ד"ה מיתיביה ובדף כ"ג ע"א ד"ה דרבנן אדרבנן וכו' דמשמע לכאורה בהיפוך מדברינו אבל בכר תמה עליהם הגרע"א בדף י"ב ע"ב בהגהותיו מהך קושיא דשבת הנ"ל וכן מלאמי בריטב"א דף כ"ב ע"א בשם התוספות גופא דלישנא דאין מערבין ר"ה בכך משמע אפילו מדאורייתא לא מהני. ודע עוד דיש קצת בין הראשונים דעשין הכרעה בין השיטות ומובא[א] בט"ז דהיכא שפתות המבוי או המצר הזה לר"ה כיון דזמנין דחקי מיה רבים ועילי לגויה אין עליהם מן התורה שם רה"י ומחייב בזה הקונה דכל גגות דף ל"ד ע"א דמוכח שם לכאורה להיא דכל שנפרצה כותל אחד מחצירו הסמוך לר"ה אם זרק מתוכה לר"ה פטור עי"ש בריטב"א ובהרה"מ פי"ז מהלכות שבת ובכ"מ שם בשם הרמ"ך: * בשני פסין של שני משהויין. אף שהוא ממש כמו אמי קלאו בשם פס אגב דאמר בריש פס רמב אריבעה טפחים: * טפח מכאן וכו'. [עיין במ"ב דלאו דוקא טפח ואע"ג דבד"מ כתב דבשתיר גרע ממעמיד פסין לכתחלה וכמו שכתבו התוספות דף יו"ד בחירוץ בחרא מ"מ לדינא נראה כמו שכתב בב"י וכחירוץ קמא של התוספות בדף יו"ד ד"ה בשני [טפחים דלאו דוקא קאמר בש"ס ב' טפחים וסגי בשני משהויין וכן ברמב"ם פט"ו מהלכות שבת הלכה י"ב אינה בהדיא בשתיר דדי בשני משהויין וכ"כ הריטב"א בדף יו"ד וכן מלאמי בפירוש ר"ח שם בדף יו"ד בתוספא דגרים בגמרא בשני משהויין וכ"כ הא"ר בשם הרשב"א בעבודת הקודש ובחלאי לא דחינן כל הני רבוותא מפני דברי התוספות ובפרט שהתוספות בעצמו בחירוץ א' הסכימו לדינא ככל הני רבוותא וכן הכריע הא"ר לדינא כמו שכתבנו. [אח"כ מלאמי בשמא אדם שגם הוא הקנים כן בחירוץ [הדין והיא שגם דעת רש"י כן בהדיא בדף יו"ד ע"א ד"ה לאשמעינן וכו' דמשמעינן בגיפוף משהו אף לכתחלה דעת הא"א דבכון להאמיר בדבר בהשו"ע אם לא בשעת הדחק]: * כיון שהוא במילואו. כתב המ"א לאפשר דמיירי שהחצר

שער הציון

(נג) עיין במקור חיים בסוף תיקון עירובין דמשמע שם לכאורה דמיקל בזה ואולי ג"כ כונתו בזאתו שלא יגע למעלה מהקנים כלום רק שאין קפידא בזה שהלחיים עבין יותר מהאבל: (נד) תפארת ישראל בראש עירובין: (נה) מרדכי והובא בתחרומים: (נו) משכנות יעקב סימן קי"א ועי"ש עוד בעמיס דאי לא יתתמנו בחזקה יש כמה קלקולים בזה ועי"ש עוד שכתב דאם האבל שבתחתון ע"ג הקנים נכפף למטה בעיגול יש ליהר לתקנו ע"ש שהארץ בזה: (א) מבואר בפוסקים: (ב) דלא"ה אתי אורחא דהאי גיפא דהאי גיפא ומבטל ליה:

הגהות ותיקונים: א) מלמעלה: ב) ושני: ג) מעיקר:

הארות והערות: 1) עיין בשעה"צ סימן שס"ג אות כ"ב:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף א' מביא דעת הט"ז דג' מחיצות הפתוח לרה"ר הוה כרמלית, וכשפתותה לכרמלית הוה רה"י. ב) ובשו"ע הרב בסעיף ב' כתב: ואם ירצה לתקנה בב' צדדי הפרצה די בב' פסין שרחבן משהו רק שיהיה גבהם י"ט, וה"ה וכו' אם נשתייר משני הצדדים טפח מכאן וטפח מכאן אבל בפחות מטפח אין כ"כ היכר, וכשיטת התוספות.

הלכות שבת סימן שסג

שהוא במילואו צריך תיקון (יא) עד שיהא בה פחות מג׳ [ז]ואם יש בפרצה יותר מעשר אמות (יב) אפי׳ אינה במילואו צריך לתקנה בצו״פ : ג [ח]מבוי שיש לו ג׳ מחיצות ופרוץ מצד רביעי (יג) התירו בלחי (פי׳ תרגום הקרש האחד ליתא מדלת) [ט]שעביו ורחבו (א) (יד) כל שהוא שיעמידנו (טו) בפתח המבוי ויהיה גבהו (טז) י״ט ומכל דבר שיעשנו כשר ׳אפי׳ מבעלי חיים [י]ובלבד שיקשרנו שם בחבלי׳ לכותלי המבוי ביתדות שיוצאים מן הכתלים בענין שאינו יכול לרבוץ כדי שלא יתמעט גבהו מי׳ טפחים (יז) (ואפי׳ קשר שם אחד נמי הוי לחי א״ז): ד (יח) [ל]אם יש קצת כותל ברוח רביעי עולה משום לחי * ובלבד שיהא בו (יט) רוחב טפח: ה (כ) [מ]לחי דאי נשיב ביה זיקא לא מצי (נ) קאי (כא) לא חשיב לחי:

ז משנה שם ט״ו ח משנה שם י״א וכדמפרש לה שם בגמרא ט משנה שם י״ד וכמ״ק י שם וכמ״ק כ טור וכ״כ ה״ה בפ׳ י״ז מדין המחיצה בפי׳ שם״ג פעיף ה׳

ושם ליתניו ל תוספות בפ״ק דעירובין והגהות מיימוני פרק י״ז מ הגהות אשר״י בפ״ק

באר היטב

קנה הפסול מפני הרוחים כנה״ג בשם הרא״ש ועי׳ ט״ז:

(א) כל שהוא. אפי׳ פחות מאצבע ג״ח מ״א: (ב) קאי. ואפי׳

באור הלכה

שהאחר רחב באמצע ובקצהו הוא קצר שאין בכל מילואו שם רוחב ד׳ טפחים [א]אבל אם כל האחר פחות מד״ט א״ל מיקון עכ״ל ולענ״ד דבריו נכונים לדינא מה דז״ל הרשב״א בחידושיו לעירובין י״ג ע״א כתב הראב״ד נ״ל כי פליגי תנאי בדרב אחלי [אם מבני פחות מד״ט צריך תיקון] כגון שהמבני רחב מבפנים ומתקצר והולך עד שהפתח פחות מד׳ טפחים אבל אם היה כותלו קצר מד׳ טפחים ד״ה מקום פטור הוא וא״ל כלום ע״כ וגרמין דבריו עכ״ל הרשב״א וכ״כ הריטב״א שם בשם הראב״ד והסכים ג״כ לדבריו וא״כ לפ״ז כל חידושו של רב אחלי דמיקל במבני שהוא פחות מד״ט אינו רק במבני שהוא רחב בכולו אלא שהוא שהוא מתקצר סמוך לפתח ושמועינן דאף מה לא הגריכו חכמים תיקון ולפ״ז כי מקשינן בש״ס אהא דשמואל מהא דרב אחלי ומשינן דרב אחלי במבני אבל בחלר מחמרינן אפילו בפחות מד׳ מקתברא דלא מחמרינן בחלר אלא בגוונא דקמיירי רב אחלי במבני דהייגו היכי שבכולו הוא רחב אלא שבסופו מתקצר ומה מחמרינן בחלר כיון שעכ״פ בכולו יש בו שיעור ד׳ אבל היכי שאין בכולו מקום ד׳ אין סברא להחמיר כמו שכתב הראב״ד לענין מבני דליכא מאן דפליג להחמיר בכגון זה דבכל שאין בו ד׳ הוא מקום פטור כמו כן יש לומר לענין חלר שא״א להחמיר בכגון זה שהוא מקום פטור ומש״כ הא״א כמ״ש בסכ״ח הייגו מה שכתב שם בעצמו בסקכ״ט דמיירי שבפתחו הוא קצר אבל בתוכו רחב הרבה וכוונתו שם לדברי הרשב״א והראב״ד הנ״ל דאלו רוחב פנימי עם פתחו בשוה אפילו רוחב ג׳ טפחים א״ל כלום אפילו לדעה ראשונה והאחרונים לא התבוננו היטב בדברי הא״א ולכן השיגו עליו דלשתמיטתיה קוגיא ערוכה ומצאתי בתו״ש ובמהר״ם ובפמ״ג שכתבו בפירושו כדברינו אלא שלא ראו דברי הרשב״א והריטב״א וע״כ לא קבעו אמרות מה אח״כ מצאתי בספר בית מאיר שהסכים ג״כ *לדברי הא״א מטעם הרשב״א והריטב״א הנ״ל וכתב ג״כ שבתוב השיגו עליו האחרונים ועיין לקמן בסכ״ח ובמה שכתבנו שם: * ובלבד שיהא

(יט) רוחב טפח. עיין בבה״ל: ה (כ) לחי דאי נשיב וכו׳. וה״ה כשעושין לוה״פ דלא עדיף ממחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה *שאינה מחיצה [מו״ש וש״א] ואפילו (יא) אין הרוח מפילו לארץ אלא מנידו כמ״ש בפי׳ רש״י [א] ס״א: (כא) לא חשיב לחי. נ״ל דאם אלמי

שער הציון

(ג) כן מוכח בגוגיא דף י״ב ע״א וכ״כ הרשב״א בעבודה״ק: (ד) ובכל זה אפילו הפרוץ מרובה על העומד דבלל גדול הוא דלבוד בפחות דמיא: (ה) פשוט בכמה מקומות: (ו) ב״י בשם הר״י: (ז) וכ״ש כשלא היה רק פרוץ מרובה על העומד ואפילו לדעת הרמב״ם המובא בסימן שם״ב ס״א ג״כ מהני וכמו שהוכיח הרב המגיד שם [מהא דמבני המפולש דמהני היה צורת הפתח והובא שם בא״א סקי״ז] דדוקא כשהיה פרוץ כזה מארבעה רוחות אבל ברוח אחת או בשתים מהני ואף דבב״י בסימן זה כתב דלדעת הרמב״ם הנ״ל לא מהני בעוה״פ כשפרוץ מרובה על העומד מדלא העתיק דבר זה בשו״ע משמע שחזר מזה מפני דאית הרב המגיד ולכן השמיטו [מספר בית מאיר]: (מ) רמב״ם בפירוש המשנה: (ט) מ״א והגר״א: (י) תו״ש והובא בפמ״ג וכתב עוד דלפ״ז דמיירי בהודיעו ע״כ מיירי שקשר מע״ש ולהכי שרי [פמ״ג] וי״ל דאסור לעשות מחיצה בשבת: (יא) מ״א וש״א ולכאורה נראה דהה אפילו הלחיים שקטעין בשני הלדדים אינם מתבענים עד משך גבוה עשרה טפחים כגון שקטעין במסמרים אבל הכותל או שקשורים היטב ורק בגובה למעלה הם מתבענין עם הקנה שעל גמיהן ג״כ לא מהני דנתבטל מהן שם בזה״פ ורק יש להן שם לחיים לבד אמנם לפי מה שהכיים בספר מחצית השקל בסוף סימן שם״ב דבקנה שע״ג אין להקפיד אם הוא מתבענים ורק שלא יעלו לגמרי ע״י הרוח גם הה יש להכשיר אם עשרה טפחים התחתונים אין מתבענים ומה שהלחיים מתבענים למעלה לל להן אינו ג״כ מתכשר ע״י הקנה שלמעלה דהמבני אפילו רחוק כמה אמות גובה מהקנים שבלדדים וכ״ל בסוף סימן שם״ב אמנם מה שיש להתפקח בזה אם הקנה שלמעלה קצר מרוחב המבני כגון שרוחב המבני הוא י״ב אמה והקנה הוא רק עשרה אמה והקנים שבלדדים עומדים בשפוע קצת ומתקצר הקנה הקצר על גמיהן הה יש לבאורה להתפקח אם הקנים שבלדדים מתבענים אם מהני הבכא אם מאמר לל החלק שלמעלה בהקנים כאלו אינו לא מהני מו הקנה שעל גמיהן או אולי כיון דעיקר המחיצה שהוא יו״ד טפחים התחתונים עומדים בחזקם ואינם מתבענים לא איכפת לן אם העודף של המחיצה מתבענים ונגרר העודף בתר עיקר המחיצה וצ״ע:

הגהות ותיקונים: א) צ״ל שס״ב:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף ד׳ מביא דעת המחבר ואפילו חצר שאין בפרצת מלואה ד״ט צריכה תקון זה, ומשמע בכל אופן, כמו האחרונים שהשיגו על הא״א, ובמראה מקומות כתב שמ״ש הא״א צע״ג. ב) ובשו״ע הרב בסעיף ה׳ כתב שאם הודיעו לאדם שמעמידו לשם לחי אין חוששין שילך.

הלכות שבת סימן שסג

ו (כב) * יצריך שלא יהא (כג) הלחי רחוק מן הכותל ג"ט : ז (כד) °לחי אפי' שברים ושברי שברים (כה) כשרים בו. הגה (כו) ולכן עושין לחי (ג) [ח] מסיד טחוי בכותל ובלבד שיהא (כז) שלא יתמחה (כח) יותר

ג הר"ר יהונתן נפ"ק דעירובין ס הגהות פ"ק י"ז

באר היטב

אין הרוח מפילו אלא מגידו כמ"ש ריש סי' שס"ב: (ג) מסיד. וכתב הט"ז עכ"פ בעי דלהוי בהאי מיתוי קצת דבר ממש ועב קצת ולא סגי במראה הסיד שניכר על הכותל לחוד ועכ"פ בעי שיהא עב כחוטן הסרבל ולאיתי מורה א' שנוה לרשות בכותל במקום לחי במין עפר לבן שקורין קריי"ד וטעה מאוד בזה עכ"ל ע"ש. ועי' בשכנה"ג שהעלה דלחי מסיד מחוי מהני אפי' לצורת פתח דבעי קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן אם עשה לחי מכאן ולחי מכאן מסיד מחוי וקנה על גביהן מכוון לצורת פתח ע"ש וכ"כ

שערי תשובה

[ח] מסיד. עיין בה"ט ועיין בפו"ת נ"ב מ"ת סי' י"ג בלה"פ שהקורה שלמעלה נמוכה בלד אחד על האקורה בהגאה ליח לן בה אך לא יהיה מונח על עומי הכותל ממש דבכל כותל לא מהני שיהיה עולה במקום קנה של לה"פ אם לא שיש איזה דבר טולנו מן הכותל כמ"ש במג"א ס"ק כ"א

משנה ברורה

הלחי למטה אינו מתנענע כגון שקבוע במסמר או שקשור היטב להכותל ומחמת זה אינו מתנענע עד משך גבוה עשרה טפחים ורק למעלה הוא מתנענע ע"י הרוח מפני רוב גובהו כשר דדל מה שלמעלה נשאר ג"כ שיעור לחי: ו (כב) צריך שלא יהא. י"א (יב) שהטעם משום דאתי אורא דהאי גיסא והאי גיסא ומבטלין ליה ולפ"ז אם הלחי היה רחב יותר מג"ט כשר אף שהלחי היה רחוק ג"ט מן הכותל דהא הוי עומד מרובה על הפרוץ שבלדו ובכגון זה לא אמרינן אתי אורא ומבטל ליה (יג) ויש אומרים דבכל גווני צריך להיות הלחי בתוך ג"ט לכותל (יד) ויש להחמיר : (כג) הלחי. והיכי שקובע צורת הפתח למטה דעת (טו) הרבה מהפוסקים שא"צ לדקדק שיהא בתוך ג"ט לכותל דלוה"פ מחילה גמורה היא (טז) ויש פוסקים דס"ל דאין חילוק בין לוה"פ ללחי לענין זה ובשעת הדחק (יז) יש לסמוך להקל. ואם יש ארבעה טפחים בין לוה"פ להכותל דעת הח"א דצריך להעמיד לחי אצל הכותל ולדידי נ"ע גם זה *כמו שבארתי בבה"ל ולכתחלה בודאי נכון לחוש להחמיר אפילו ברחוק ג' טפחים מן הכותל: ז (כד) לחי אפילו שברים וכו'. ר"ל מדובקים ובלבד שיוכל לעמוד ברוח מצויה [לבוש]. ולאפוקי (יח) קורה דבעינן דוקא שתהיה חזקה כדי לקבל אריח וכדלקמן בסי"ז: (כה) כשרים בו. וה"ה אבנים (יט) היוצאים מן הכותל ומובדלים זו מזו פחות מג"ט הוי לחי ממש והוא שיהא בין כולן גבוה עשרה טפחים: (כו) ולכן עושין לחי וכו'. דלא גרע (כ) משברי שברים דמותר בלחי וה"ה לענין (כא) לוה"פ דבעינן שיעשה לחיים מכאן ומכאן אם ירא שיפילם הרוח (כב) מותר לעשותן ע"י סיד מחוי בכותל מכאן ומכאן והקנה שלמעלה יהיה מכוון על גביהן. ומ"מ בעינן שיהיה בו ממשות קצת עכ"פ כמוט אבל מראה סיד לבד או רושם בעתר שקורין קריי"ד או שאר נבע לא מהני [ט"ז וש"א]: (כז) שלא יתמחה יותר וכו'. היינו (כג) ע"י בלבים וחזירים שרגילים להתחכך בכתלים ומוחקין מן הכתלים את מיחוי הסיד הסמוך לארץ ואז לא מהני שום לא ללחי ולא ללוה"פ: (כח) יותר משלש לארץ. האי לישנא לאו דוקא דאפילו נמחה רק שלש

שער הציון

(יב) ש"ג בשם ריא"ז ובספר בית מאיר מצדד להלכה כמותו ע"ש: (יג) מ"א בשם התוספות ולדידיה כל הפוסקים דס"ל בסל"ד דצריך לעשות לחי או קורה בסוף הפס ס"ל להתוספות וכן בספר בכור שור ובחידושי רע"א ס"ל כדעת התוספות ולדברי התוספות ע"כ הטעם משום דהו"ל ממילא שהגדיש בוקעין בה וע"כ פסול בכל גווני וכפשטיה דהש"ס וכן משמע בר"ח [וכן בר"ף מוכח כן להמעיין דאל"ה למה לו לפיס מימרא דרבא ואפילו לרשב"ג וכו' הא אין לא קי"ל כוותיה] ואף דבעלמא גבי עומד מרובה על הפרוץ לא משגחינן במה שהגדיש בוקעין בה ע"כ דהכא גבי מיקון לחי שאני: (יד) ועיין בא"ר שגם הוא מסיק על דין זה בנ"ע: (טו) תוספות שבת ושטועות יעקב וא"א ומיא מאיר ושו"ת שבסוף שו"ע הרב סימן נ'[2] ושו"ת גור אריי סי' קל"ח ובראש כולם הריטב"א בחידושיו ועיין בחידושי הרשב"א: (טז) בכור שור בחידושיו על עירובין והעמיקו הפמ"ג ומיא שלמה ס"א סימן מ"א ושאר אריי דבי עילאי תאו"ח והשע"ת לקמן בסי' ו' [ובספר מקור חיים מפליגים לפסול דוקא בשאני הקנים רחוקים מכותל אבל לא בשאחד רחוק מכותל] וכן בספר החיים מלדד בהסתירות עצה לבסוף המבוי ע"ש: (יז) שו"ת רעק"א סי' י"ח ושו"ת שו"מ מהד"ק ס"א סי' ס"ט: (יח) כ"מ מגמרא דף פ': (יט) גמרא ועיין בחו"ש שמלדד לומר דזהו דוקא לענין לחי אבל לא מהני לחיים כאלו לענין לוה"פ וכתב בשבש"ז[2] דלפ"ז מיפופין בכותל עץ שקורין ווענגל"ש וכדומה שנעשים באופן זה לא מהני לדעת המו"ש וק"ק לפי דברי המו"ש מאי פריך בגמרא דף ע"ו אי הכי פשיטא ליתא דקמ"ל אע"ג דלענין לוה"פ לא מהני לחי מה"מ ל : (כ) א"ר והנה אף דהט"ז כתב דלא מהני עצה זו דסיד מחוי לענין לחי ורק לענין לוה"פ משום דלענין לחי בעינן שיעורא לפי הקכמת אחרונים דגם בלחי סגי במשהו ממילא גם מה מהני ע"י סיד וכ"כ הא"ר בשם שכנה"ג וכ"כ בשולחן ע"ש דבלחי מהני ע"י סיד וכן מוכח ג"כ במאור הגר"א: (כא) ט"ז וא"כ[2] וח"ש וא"א ודע דקושית הגמיד חיים על הרמ"א הוא רק לפי דעת הט"ז דבלחי לא מהני ע"י סיד והלוה"פ מהני ע"י סיד אבל אם נימח דגם בלחי מהני ע"י סיד לא קשה מידי: (כב) ואף דבלוה"פ בעינן שהקנה נראה שיוכל להעמיד בה דלא של קשין י"ל דע"י הכותל שהסיד טחוי ומחוי בה משמיט לה בריאה [תה"ד סי' ע"ד]: (כג) תה"ד שם:

הגהות ותיקונים: א) בסקל"ט: ב) ג': ג) צ"ל א"ר:

הארות והערות: 1) עיין בשעה"צ לקמן אות מ"ו: 2) עיין לקמן במ"ב ס"ק קי"ג ובשעה"צ אות פ"ט:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ו' כתב ובלבד שיהא בו רוחב טפח משום היכר, כמו שציינתי למעלה.

משלם לאחר (תה"ד סי' ע"ד): **ח** (כט) [ע]לחי שעשאו (ד) מעצי אשירה (ל) כשר: **ט** (ה) [פ]בין שנראית בליטת הלחי לעומדים בתוך המבוי (לא) [צ]ואינה נראית לעומדים בחוץ [ק]בין שנראית לעומדים בחוץ (לב) נגד חלל המבוי[א] (תוס' והרא"ש פ"ק דעירובין) [ר]ואינה נראית (לג) לעומדים בפנים כשר: **י** (לד) [ש]הרחיקו מהכותל ג' (לה) או שהגביהו מהארץ ג' פסול [ת]ואם הגביהו פחות מג' אע"פ שאין בו אלא ז' ומשהו (לו) כשר: **יא** [א]אפילו לא עשאו לשם לחי אלא (לז) שנזדמן לו שם מאליו כשר [ב]ובלבד שיסמכו עליו מע"ש * אבל לא סמכו עליו מע"ש (לח) כגון שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת ובאים עכשיו לסמוך על זה לא (אבל לא היה שם לחי אחר מע"ש (לט) כאלו סמכו עליו דמי) (נ"י כשם רש"י והג"א והמגיד פט"ז): **יב** (מ) [ג]לחי העומד (מא) מאליו אפילו סמכו עליו מע"ש אם המבוי רחב יותר מח' אמות [ד]אם הלחי בולט לתוכו (מב) ד"א אינו נידון משום לחי וצריך לחי אחר להתירו [ה]ויעמידנו ברוח שכנגדו [ו]ואם ירצה להעמידו אצלו יעשנו [ז]מעט עב או דק יותר מהבליטה כדי שיהא ניכר שהוא

ע מוספס מ ה מ ו ר ס י ס בעירובין דף ע"ז ולא אמרי' דכתותי מיכתת שיעוריה אף על פי שאינה שיהיה נגהו י"ע כגר יעשנ זה שם ה"ה בפרק י"ז פ מסקנת הגמרא דף ע' צ מה לעירוב רש"י ק מה לעירוב

רש"י ר מה לעירוב התוספות ש שם שם י"ב ת ה"ה בפי"ז בשם הרשב"א א שם בגמרא ע"ז וכאמי חו אחד מן הלכות יע"ל קג"ס ב שם ג שם ה' וכרב הונא בריה דרב יהושע ד מה ה שם כרב פפא מה ו שם כרב הונא בריה דרב יהושע ז מה

באר היטב

הט"ז ע"ס ועי' בתשו' שבו"י ח"ב ס"מ: (ד) מעצי. דכיון דלא בעי באור הלכה

* אבל לא סמכו עליו וכו'. ודוקא בלחי אבל במחיצה גמורה מבואר בפוסקים דמהני אפילו לא סמכו עליו מע"ש ועיין בפמ"ג שמסתפק אין הדין לענין זה"פ אם בשבת שעברה לא רצו אנשי העיר לבטלו ע"י אם מותר לסמוך ע"ז בשבת הבאה כשלא חשבו מע"ש לסמוך עליו ודע דאפילו

מלא שיעור זוטא לא החמירו חכמים תו'. ועי' ט"ז וחי"א: (ה) בין.

משנה ברורה

שלא בלמלוס ג"כ בטל ממנו אם לחי וכדלקמיה בסעיף יו"ד: **ח** (כט) לחי שעשאו וכו'. בגמרא איתא דעושין לחי אשרה ומשמע אפילו לכתחלה. ואין להקשות נהי דבלחי כיון דאין צריך שיעור לא שייך בזה כתותי מיכתת שיעוריה וכדלקמיה מ"מ הא אסור בהגאה י"ל כיון דהלחי אינו אלא לצורך מחיצה ובה גופא לא מקיב הגאה מה שנהנה על ידה היתר טלטול [בית מאיר ע"ש]: (ל) כשר. הטעם משום דכיון דלחי א"צ שיעור דבכל שהוא פגי וכדלעיל בס"ג אפי' מעצי אשרה מהני אע"ג דעצי אשרה עומד לשריפה וכמאן דשרוף דמי ומכתת כתות שיעוריה מ"מ הא לא בעי שיעור ואע"ג דהא מ"מ בעי עכ"פ שיעור בגובהו י' טפחים כיון דיכול לעשותו קו דק מאוד של כל שהוא (כד) לא החמירו חכמים בשיעור זוטא כי האי ועוד תירצו בזה (כה) דבלחי אפילו היה נשרף העץ לאפר ומדבק לכותל ג"כ מקיב לחי ובלבד שלא יהא ניטל ברוח ולכן אין נפסל מחמת שעומד לשריפה: **ט** (לא) ואינה נראית לעומדים בחוץ. כגון שהעמיד הלחי (כו) רחבו לצד ארכו של מבוי ולא משך קצה קימעא כלפי חוץ אלא השוה חודו החיצון לעובי כותל המבוי ודומה כמי שמוסיף על עובי הכותל ואינו נראה מבחוץ כלחי אבל חודו הפנימי נראה לעומדים שם בפנים הזה: (לב) נגד חלל המבוי. כגון שנתן כל הלחי לתוך המבוי וחודו הפנימי עומד אצל עובי הכותל אבל לא העמידו בשוה לשפת עובי הכותל של צד תוך המבוי דא"כ לא היה נראה כלחי אלא כמוסיף על הכותל אף להעומדים בר"ה (כז) אלא הרחיקו מזוית עובי הכותל של צד פנים והעמידו לשפת עובי של צד אחורי המבוי דעי"ז ניכר בר"ה נגד חלל המבוי שהוא לחי הזה: (לג) לעומדים בפנים. ר"ל לאותן העומדים תוך להעומדים בחוץ המבוי אין הלחי נראית שאין עשויה בפנים: י (לד) הרחיק מהכותל לעיכובא: (לה) או שהגביהו מהארץ שלש. היינו אף דאית בלחי שלש עשרה טפחים והטעם דלא עדיפא ממחיצה שנטולה שלשה טפחים מן הארץ דפסולה משום דהוי מחיצה שהגדיים בוקעין תחתיה דלא שמה מחיצה: (לו) כשר. מטעם לבוד והוי כמלא זה המקום הפנוי: **יא** (לז) שנזדמן לו שם מאליו. כגון שלא בליטה מכותל המבוי בראשו בשיעור משך גובה עשרה טפחים או שהועמד שם לאיזה ענין (כח) ואפילו לא קבעו הוא בעצמו אלא מעולם (כט) הוא שם ג"כ כשר דלחי משום מחיצה ומחיצה העומדת מאליה כשרה: (לח) כגון שהיה שם לחי אחר וכו'. דהו"ל כאלו אמר ע"ז אני סומך ולא ע"ז והו"ל האי כאלו אדחי מתורת לחי [א"ז]: (לט) כאלו סמכו עליו. ר"ל אע"פ שלא סמכו עליו בפירוש אכן אם בפירוש לא סמכו עליו (ל) כגון שלא טלטלו בשבת שעברה ע"י לחי זו ולא היה שם לחי אחר אינו מועיל לשבת הבאה עד שיסמכו עליו מע"ש בפירוש: **יב** (מ) לחי העומד בו'. שיעור דבריו כך הוא דהא דכתב בפי"א דלחי העומד מאליו וסמכו עליו מהני דוקא אם הלחי אינו בולט לרחבו של מבוי ד"א אבל אם הוא בולט ויוצא מכותל הבית לרחבו של מבוי ד"א אז נפק ליה מתורת לחי [משום שיש בו שיעור הכשר של אורך מבוי שהוא בד"א וכדלקמיה בסכ"ו] ושם כותל מבוי עליה וצריך לחי אחר לפתח המבוי להתירו אם לא שהמבוי אינו מחזיק רחבו רק מ' אמות דאז מותר בלא לחי אחר דהוי עומד כפרוץ וחשיב המבוי כסתום מכל הצדדין וכנ"ל בסימן שס"ב ס"ט: (מא) מאליו. דאם העמידו נשם לחי אפילו רחב ד' אמות הוי לחי כמו שכתב בהג"ה: (מב) ארבע אמות. דד"א הוי שיעור כותל מבוי וליכא הכירא כלל

שער הציון

(כד) תוספות וש"פ ולפ"ז אם עשה שתי מחיצות ולחי דקי"ל בעצמו דלחי משום מחיצה והוי כג' מחיצות ומדאוריתא הה"י הוי לרוב פוסקים עי"ז אם עשה הלחי הזה מעצי אשירה לא יהיה הה"י [דרק לענין תיקון דופן רביעי שהוא מדרבנן שייך טעם זה] ואולי דכתותי מכתת שיעוריה לא הוי אלא מדרבנן ולומרת [פמ"ג ע"ש שהאריך בזה]: (כה) ולפי טעם זה אם עושה נה"פ דבענין קנה מכאן וקנה מכאן ובענין אע"ג דגמרו בכולן בשעה מ"מ אם עשה הקנה שעל גמרן מעצי אשירה לא מהני [פמ"ג]: (כו) רש"י: (כז) הפסקת רוב אחרונים: (כח) א"ר בשם עטה"ק ובלא סמכו עליו אפילו עשאו הוא בעצמו כיון שלא קבעו בשם לחי לא מהני: (כט) כגון שגדל שם אילן: (ל) מ"א וש"א:

הגהות ותיקונים: א) בשו"ע הגדול תיבות נגד חלל המבוי אותיות הרמ"א:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף י"א מוסיף: שרק אם נראה לעומדים מבחוץ סמוך למבוי, ולא אם ניכר רק לעומדים אחורי המבוי.

הלכות שבת סימן שסג

לשם לחי. הגה ואם העמידו לשם לחי דאינה ליה קלא שתקנו לחי למבוי זה (מג) אפי' רחב ד"א הוי לחי: יג [ח]לחי (מד) המושך עם דפנו של מבוי שהעמיד חודו כנגד עובי הכותל [ט]דשוה מבפנים ונראה מבחוץ (מה) שאין חודו של לחי מכסה כל עובי הדופן פחות מד' אמות נידון משום לחי ומשתמש (מו) עם חודו הפנימי (מז) ד"א נידון משום מבוי (מח) ואסור להשתמש בכל המבוי שהרי אין כאן לחי: יד עוד יש הכשר אחר למבוי הפרוץ ברוח רביעית (מט) בקורה שיניחנה (נ) על ראש המבוי וצריך שיניחנה [נ] *על כותלי המבוי (נא) [כ]אבל אם נעץ שתי יתדות אצל המבוי בחוץ אפילו בסמוך לו והניחם עליהם (נב) פסול: טו [ל]וצריך שיניחנה כדי להתיר המבוי (נג) אבל אם לא נעשית לשם כך (נד) אפי' סמכו עליה מע"ש * פסולה: טז [מ]קורה זו שאמרנו (נה) צריכה שיעור * (נו) [נ]ולפיכך אם עשאה (נז) מעצי אשירה פסולה דכיון דלשריפה קיימא כתותי מכתת שיעורה: יז [ס]שיעור הקורה

ח) שם מימרא דרב הונא ט) מה י' משנה שם י"ל כ) שם בגמ' וכרמא והרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפ' י' ל) הרא"ש שם גמי לחי העומד מאליו וה"ה בפי"ז בשם הרשב"ם מ) משנה שם מ"ג נ) שם בגמרא פ' וכו' מיא בר אמי ס) משנה שם פ"ג וכמ"ק

שערי תשובה

ע"ש: [נ] ולריך שיניחנה על כותלי המבוי. וכתב בשו"ת נ"ב מ"ת סי' מ"א בפרלה יותר מי' ועשוי קנים זקופים זה כנגד זה ועל קנה אחד

משנה ברורה

כלל דהוא לחי אבל עד ד' אמות נוכל לחשבו ללחי והוא דסמכו עליו מע"ש וכנ"ל בסי"א: (מג) אפילו רחב ד"א. וה"ה יותר מזה והטעם דמשום דריבה בפתח המבוי בסתימתו לא גרע מלחי דעלמא [רש"י]: יג (מד) המושך עם דפנו וכו'. לאורך המבוי: (מה) שאין חודו של לחי מכסה וכו'. אלא קצר ממנו ונמשך להלאה לצד אחורי המבוי וכמו שביארנו לעיל בס"ט בס"ב: (מו) עם חודו הפנימי. ר"ל שמותר ע"י הלחי להשתמש בכל המבוי עד חודו הפנימי של הלחי ולא יותר דלף דקי"ל בסימן שס"ה ס"ד דבין הלחיים מותר להשתמש (לא) הכא שאני דהא הצד השני קצר מזה שאין דופן כנגד הלחי: (מז) ד"א נידון משום מבוי. דכיון דהוא ד"א שהוא בעלמא שיעור אורך מבוי יולא מתורת לחי ונחשב לכותל מבוי (לב) וכן מבוי שעשה לאורך המבוי לפנים לחיים קטנים הרבה לרופים בפחות מג"ע זה אצל זה בתשך ארבע אמות אינו יותר המבוי מזה דכיון שהם בפחות מג"ע זה מזה חשובים כולם כלחי אחד שמחזיק ד' אמות ברחבו ויולא מתורת לחי ונחשב ככותל ואין לחי למבוי זה. ומ"מ אם הלחי הראשון שעומד בקצה המבוי אינו עומד בשוה עם קצה המבוי אלא נמשך קצת מן המבוי ולפנים נידון משום לחי כיון שנראה מבחוץ: (מח) ואסור להשתמש. דזה אסור (לג) אפילו הועמד לשם לחי ואינו דומה להג"ל בסי"ב דמתירין שם כשהעמידו לשם לחי דהתם הלא העמיד הבליטה לרוחב המבוי ונסתם עי"ז פתיחתה וע"כ לא גרע מלחי משהו משא"כ הכא דהעמידו לאחרו ומחזי כמוסיף עוד על הכותל: יד (מט) בקורה. שעי"ז יהיה היכר שלא יבואו להחליף ולטלטל בר"ה גמורה וגם שלא יבואו לטלטל ממנו ולחוץ: (נ) על ראש המבוי. ר"ל בקצה המבוי ואם העמידו באמצע המבוי עיין לקמן בסל"ב: (נא) אבל אם נעץ וכו'. היינו (לד) שתחב שני יתדות בשני הכתלים מזה ומזה לצד ר"ה ומש"כ אפילו בסמוך לו היינו שהיתדות היו קצרות מאוד וממילא כשהניח הקורה עליהם היה סמוך להכתלים בלא שום הפסק בינתים אפ"ה פסול והטעם (לה) דקורה ע"ג כתלים בעינן שאין נראית שבא להכשיר המבוי אלא כשהוא תוך חללו של מבוי שאין דרך שום תקרה ושום קורה לתתה אלא ע"ג הכתלים ולא מבחוץ ודוקא קורה (לו) אבל לחי לא בעינן תוך חללו של מבוי אלא אפילו חוץ לחלל המבוי וכעין ההיא דסי"ג הנ"ל וטעמא דמלתא דאפילו עומד בחוץ ניכר שבא להכשיר המבוי משא"כ בקורה וכנ"ל: (נב) פסול. ואם נעץ שתי יתדות בקרקע סמוך לכותלי המבוי מזה ומזה מבחוץ והניח הקורה עליהן (לז) כשר מטעם לחי [עו"ש וא"ר וש"א]: טו (נג) אבל אם לא וכו'. כאומו (לח) שנותנין קורה מכותל לכותל לחזק הכתלים וכל כה"ג: (נד) אפילו סמכו עליה וכו'. ואף דבלחי קי"ל בסי"ב דאם סמכו עליו מע"ש מהני אפילו בעומד מאליו שאני התם דלחי משום מחיצה ומחיצה העומדת מאליה ג"כ הוי מחיצה אבל קורה משום היכר וכשלא הוגתה בשם כך לא הוי היכר ועיין בפמ"ג שמגדל דאפילו היה הקורה רחבה ד' טפחים ג"כ לא מהני ועיין בה"ל: טז (נה) צריכה שיעור. וכדלקמיה בסי"ז: (נו) ולפיכך וכו'. וה"ה (לט) לכל דבר שלריך שיעור כגון מה שנזכר לעיל בס"ב פס של ד' טפחים בצד ג' או טפח מכאן וטפח מכאן: (נז) מעצי אשירה. שעבדה ישראל (מ) שאין לה ביטול או אפילו

שער הציון

(לא) מ"א וש"א: (לב) מ"א בשם הפוסקים: (לג) מ"א וט"ז וש"א וכן מוכח לשון המחבר שכתב שהעמיד חודו וכו' [הגר"א]: (לד) כמו שביארנו כן מבואר בגמרא ורי"ף ורמב"ם ושאר ראשונים ולאפוקי אם נעץ שתי יתדות בקרקע והניח קורה עליהן דאחר וכשר מטעם לחי וכמו שפסק עו"ש וא"ר וש"א ולשון המחבר שכתב אם נעץ וכו' אפילו בסמוך לו אינו מדוקדק כפ"ז והגם שישבעוהו בדוחק בפנים מ"מ פשטא דלשניה מורה שנעץ אותם בארץ סמוך להכתלים ונמשך מזה אחר לשון הטור ובקצור פסקי הא"ש מבואר כן להדיא אבל תמוה שהוא נגד כל הפוסקים וכבר עמד מזה העו"ש עי"ש: (לה) ריטב"א: (לו) רשב"א וריטב"א: (לז) ואיני יודע אמאי לא כתבו דהא אית מה נמי לוה"פ: (לח) ב"י: (לט) פמ"ג: (מ) מלקמן סימן תקפ"ו ס"ג עי"ש:

באור הגולה

בלחי אם עשאו מתחלה בשם לחי אפילו לא סמכו עליו מע"ש ג"כ מהני* [גאון יעקב] וכ"ש דבלוה"פ יש להקל מה: * על כתלי המבוי. בא רק לאפוקי שלא יניחנה מבחוץ וכדמסיים לקמיה אבל ה"ה דאפילו בחלל שפיר דמי ועיין לקמיה בסכ"ו בבה"ל ד"ה אינו ניתר בקורה:

* פסולה. עיין מ"ב בשם הפמ"ג דאפילו הקורה רחבה ד"ט ג"כ פסולה דגם זה הוא משום היכר. והנה לפי מה שהעתקנו לקמן בסכ"ו בבה"ל ד"ה אינו בשם הרשב"א דבקורה ד"ט והיתה רחוקה לקבל מעזיבה כשירה אפילו למעלה מעשרים אמה ולא משום היכרא אלא משום דפי תקרה יורד וסותם אפשר דמה אפילו עמד מאליו ג"כ מותר וצ"ע:

* ולפיכך אם עשאה וכו'. עיין בחידושי רע"א שכתב דאם היה קורה רחב ד' אינה בשי התירולים של מוספות עירובין דף פ' ע"ב דלחירון ר' אברהם שם כיון דבקורה רחב ד' א"ל להיות חזקה כדי לקבל אריח וכדלקמיה מהני אפילו מעצי אשירה ע"ש ולפי מה שכתב הפמ"ג בחות דע"ן דקנה שע"ג זוה"פ לא מהני לדעת ר"א מעצי אשירה כיון שאינו יכול להתקיים בחוץ אחר שיעשה אפר א"כ בטלתי גם מה לא

(נח) רחבה טפח ועביה כל שהוא * רק שתהא * חזקה כדי (נט) לקבל אריח שהיא חצי לבנה של ג״ט
ע ואם היא רחבה ד״ט א״צ להיות חזקה לקבל אריח : יח פ מעמידים דהיינו אם היא נסמכת על יתדות
היוצאים מן הכותל (ס) שאין ברחבן טפח ולא בארכן שלש צ״י״א שצריך שיהיו חזקים לקבלה (סא) ולקבל
חצי לבנה ק״וי״א שאין צריך שיהיו חזקים (סב) אלא כדי לקבלה בלבד: יט ר אם היתה (סג) הקורה
עגולה צריך שיהיה בהקיפה ג׳ טפחים שאז יש ברחבה טפח: כ ש היתה עקומה ועקמימותה (סד) נוטה
חוץ למבוי או למעלה מד׳ א) או למטה מי׳ (סה) רואין כל שאלו ינטל העקמימות ואין בין זה לזה ג׳
כשרה (סו) ואם לאו פסולה: כא ת היתה יוצאה מכותל זה (ו) (סז) ואינה נוגעת בכותל זה כגון
שסמכה על עמודים וכן שתי קורות אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה מכותל זה ופגעו זו בזו
באמצע המבוי אם אין ביניהם ג׳ כשרה יש ביניהם ג׳ פסולה: כב א הניח שתי קורות זו בצד
זו ולא בזו לקבל אריח ולא בזו לקבל אריח אם יש בשתיהן כדי לקבל אריח לרחבו (סט) דהיינו טפח
(ע) ב ואין בין זו לזו ג״ט א״צ להביא קורה אחרת ואם לאו צריך להביא קורה אחרת (עא) ג ויש אומרים

ע סס בגמרא י״ד וכו׳ אלעזר אמר רב הרא״ש והמרדכי בסס ר״מ סס וה״ה בפרק י״ז בסס הרשב״א פ סס בגמרא ובפירש״י צ כרב אסדא סס הרמב״ם בפי״ז ובמ״ג ק כרבה בר רב הונא הרא״ש בסס הר״מ והפרים עמו ר מבעה י״ד

ש בגמ׳ בפי׳ המשנה ת בריש״א סס א בריש״א סס ב הרמב״ם בפי״ז ג טור וכ״כ הגהות מיימוני המלשות בסס מהר״ם וכן פי׳ רבי יהונתן

באר היטב

עי׳ ט״ז בזה: (ו) ואינה. ואפי׳ מרוחקת משני המבוי לגמרין לגוד:

באור הלכה

מהני לגו״ע * רק שתהא וכו׳. עיין ב״י שמלגד לומר דאם עשה של קשים וקנים אפילו היתה חזקה לקבל אריח פסול משום דלא פלוג ע״ש אבל בריטב״א מוכח בהדיא דבאופן זה כשר אפילו של קש וקנים והובאו דבריו במאור הגר״א ד״ה וי״א שלריך: * חזקה וכו׳. עיין הטעם במ״ב שמהא ניכר לכל שלקביעות בנין בא כ״כ רש״י במשנה י״ג ע״ב ורבינו יהונתן מאנס ברש״י דף ג׳ פירש הטעם כדי שלא תהיה קורה היוצאת ברוח וכן משמע בפיר״ח שם ע״ש. והנה בראבה ד׳ טפחים דפסק השו״ע דא״ל להיות חזקה לקבל אריח יש לעיין אם היה דק כ״כ שיוצאת ברוח מי מהני דלפי פרש״י שם בדף ג׳ ע״כ דבראבה ד׳ דמשיב אין

מחזקת בארכו ג׳ טפחים ובראבה טפח ומחצה שוכבים עליה בכל ארכה כשיעור רוחב פתח אותו המבוי [ומ״מ אם היה רוחב פתח המבוי עשר אמות א״ל שתהא ראויה לקבל אריחים לכל ארכה ממש אלא דיה אם תקבל אריחים באורך ט׳ אמות ושני משהויין שהן י״ח אריחים לאורכן לפי שקורת ט׳ אמות ושני משהויין מתרת במבוי של רוחב עשר אמות מדין לגוד דהיינו שלא תגיע פחות מג׳ טפחים לכותל זה ופחות מג״ט לכותל זה כדלקמיה בסק״ח] והטעם שאריכה לקבלת אריחים שאל״כ לא יהיה) בה היכר כ״כ שסטורים בני ר״ה שלפי שעה הניחו שם אבל כשהיא בריאה וחזקה לקבל בנין בזה ניכר לכל שלקביעות) בנין הוחה לשם: יח (ס) שאין ברחבן טפח וכו׳. דאל״ה היו המעמידין בעצמן תורת קורה עליהם וגם לא היה באורכן שלש כדי שתהיה הקורה לגוד להכותל וכמבואר הכל בסק״ה: (סא) ולקבל חצי לבנה. וכפי המבואר בסעיף י״ז: (סב) אלא כדי לקבלה. דהא אין נותנין אריח עליה ובקורה הוא דבעינן קביעות כי היכי דתהוי הכירא מעליא אבל מעמידיה לא אלי הכירא בדידהו [רש״י] ולכתחלה ב(מד) נכון להמיר כדעה הראשונה: יט (סג) הקורה עגולה וכו׳. ואף דהשתא כשהיא עגולה אינה יכולה לקבל עליה אריח אפ״ה כשרה דהשתא אותה כאלו היתה מתחלקת לשנים [רש״י]: כ (סד) נוטה חוץ למבוי וכו׳. דכל אלו דברים שפוסלים בקורה: (סה) רואים כל שאלו ינטל וכו׳. והטעם דלגמרין לגוד: (סו) ואם לאו פסולה. היינו דוקא באופן זה שקלת קורה העקומה הוא חוץ לשיעור הכשר מבוי אבל אם היא כולה בתוך המבוי כדין אפילו אם העיקום הוא הרבה יותר מג׳ טפחים כשרה לגמרין רואין כאלו היתה פשוטה [כן מוכח מסתימת *לשון הרמב״ם בפי״ז הלכה כ״ו ע״ש וכן משארי הראשונים אמנם בספר גאון יעקב וכן בחידושי אה״ע מפקפקין בזה עי״ש]: כא (סז) ואינה נוגעת וכו׳. ואפילו (סה) מרוחקת משני הכתלים כה״ג כגון שנעץ עץ (מו) באמצע המבוי והניח קורה עליה לגמרין לגוד משני רוחות: (סח) פסולה. אלא יניח קורה אחרת לו יראה (מז) לאלא הריוח ההוא בתחיכת קורה: כב (סט) דהיינו טפח. ר״ל שיהיו שניהן (מח) רחבן ביחד טפח: (ע) ואין בין זל״ז ג״ט. משניהן להו כאלו סמוכות זו לזו מעטעם לגוד: (עא) וי״א וכו׳.

שער הציון

(מא) וה״ה כשנפל האילן של אשרה מעצמו ונעלה ישראל: (מב) כן הוא דברי המחבר שם ויש דיעות בזה בין האחרונים לדעת המ״א שם אפילו נעלה בגזילה כיון דאחריות עליו מקרי שלו לענין זה דאינו יכול שוב ב) עכו״ם לבטלה ולדעת הט״ז [כפי מש״כ הפמ״ג שם] דוקא שנכרי נתן לו בתחנה אחר קניה והוי שלו אז לא יוכל עכו״ם לבטלה אבל אם נעלה בגזילה כיון דעדיין לא קנאה יוכל עכו״ם לבטלה ומ״מ אפילו לא מיבלה עדיין לא אמרינן כתומיה מכתת וכשר הקורה ולכו״ע אם נתן לו העכו״ם את הקורה בשאלה אחר שנקלה ע״י ישראל הו״ל בכלל עכו״ם של עכו״ם ומהני לה ביטול וממילא הקורה כשר ועיין בחידושי ר״ע שמתמה למה לא זכר המחבר כ״ז בפירוש כמו בסימן תקפ״ו אמנם לדעת המ״א י״ל בפשיטות דקורה שנעשה בקביעות לתיקון מבוי אינו מצוי שיתן העכו״ם בשאלה לפי שעה אלא או שנעל ישראל בגזילה או שנתן לו העכו״ם בתכירה או בתחנה וא״כ הו״ל של ישראל: (מג) כן הוא לפי דעת המחבר שם וע״ש בהגהת רמ״א. ודע דבסימן תרמ״ט ס״ג בהעתיק בעצמו כדעת המחבר ולא הגיה כלום [וכבר התעורר בזה הגר״א שם] וכאן בלא״ה הראב״ד מיקל אפילו בקורה: (מד) אף שדעה שניה ג״כ לאו דעת יחידאה היא שלבד דעת הרמ״א) והרא״ש שהובא בב״י מלאתי שגם הריא״ז ואשכול ומרדכי עומדים בשיטה זו אבל דעה ראשונה מרובים עליה והן הר״ח והרמב״ם והסמ״ג והרא״ם והרשב״א והאור זרוע והרוקח: (מה) אחרונים: (מו) רש״י דף ט׳ ובראה דלהכי לא ס״ל כגון שהעלם לקורה ע״ג עמודים משני הצדדים דא״כ הו״ל

נוה״פ2 ונוה״פ דעת הרבה פוסקים דמהני אפילו הרחיק מכותל יותר מג׳ טפחים: (מז) ר״ח בשוגיא: (מח) הגר״א בביאורו:

הגהות ותיקונים: א) צ״ל למעלה מכ׳: ב) אולי צ״ל שום: ג) נראה דצ״ל הרמב״ם:

הערות והערות: 1) עיין לעיל סעיף ט״ו: 2) עיין במ״ב לעיל ס״ק כ״ג:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף י״ט משמע שהטעם הוא משום שצריך שיהיה ניכר לכל שלקביעות הונחה שם. ב) ובשו״ע הרב בסעיף כ׳ כתב בסגריים ולענין הלכה בד״ס הלך אחר המיקל, וזה כדעה שניה.

הלכות שבת סימן שסג

* שצריך שיהיו קרובות זו לזו * (עב) בתוך טפח*: **כג** (עג) היתה אחת למעלה ואחת למטה [ד]רואים את העליונה כאלו היא למטה (עד) ואת התחתונה כאילו היא למעלה (עה) ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מכ׳ ולא תחתונה למטה מי׳ [ג]ולא יהיה ביניהם ג״ט לא בגובה ולא במשך כשרואין אותה שירדה זו ועלתה זו (עו) בכוונה עד שיעשו בזו בצד זו (עז) [ו]ויש פוסלים*: **כד** [ז]פירס על הקורה (עח) מחצלת ואינה נוגעת עד הקרקע אם גבוהה מהארץ ג״ט (עט) פסולה שהרי כיסה הקורה (פ) ואינה נראית ובטלה מהיות קורה* ומחיצה ג״כ אינה כיון שגבוה מהארץ ג׳ [ח]אבל אם הניח (פא) קורה רחבה (פב) ונמשכת קצת למטה מי׳ כשרה*: **כה** [ט]נעץ שתי יתדות (פג) עקומות על שני כותלי המבוי * ועקימיותה נוטה לתוך המבוי (פד) ונתן הקורה עליהם (פה) ואין ביתדות טפח שהוא

ד גר״יפא דרבי יוסי בר׳ יהודה׳ שם טור בשם הרמב״ם ה הרמב״ם שם ו טור בשם רש״מ מרוטנבורג ותמיו הרא״ש וכן הוא בעוטפת הרי״ף דאין הלכה כרי״ב בר׳ יהודה ז שם בגמ׳ ח הרא״ש שם

והלא כהרשב״א וכ״ה העור מ״ש שם מ׳ וכלוקיימתא דרב אשי וכפירש״י

משנה ברורה

ס״ל דלא שייך כאן להתיר משום לבוד (מט) דהא בעינן שיהיה הקורה ראויה לקבל אריח לרחבה וכשהן פרודות הרבה אין יכולת לקבל אריח עליהן: (עב) בתוך טפח. דהא האריח לרחבו היא מחזקת טפח ומחלה וצריך שיהיה עכ״פ נסמך ממנו (נ) כרבע טפח על קורה זו וכרבע על השניה וא״כ לא יצאר פירוד ביניהן אלא כשיעור טפח ולא יותר: **כג** (עג) היתה וכו׳. כאן גם להוסיף רבותא על סעיף הקודם דאפילו אם לא היו שתי הקורות שאין בכל אחת לקבל אריח עומדות בשוה אלא אחת גבוהה מחברתה עד ג׳ טפחים ג״כ כשיהיה דאמרינן רואין וכו׳: (עד) ואת התחתונה וכו׳. ר״ל או את התחתונה [רש״י]: (עה) ובלבד וכו׳ מעשרים. דאם היא למעלה מעשרים אז אפילו התחתונה סמוכה לה בתוך ג׳ טפחים לא אמרינן כאלו היא למטה מעשרים כיון דעתה עומדת במקום פסול וכן אם התחתונה למטה מיו״ד והעליונה סמוכה לה בתוך ג׳ טפחים לא אמרינן רואין את התחתונה כאלו היתה עומדת בשוה עם העליונה כיון דעכשיו אין בה הכשר קורה: (עו) בכוונה. ר״ל מכוונת והיינו דאפילו אם נתשב שכבר עלתה[א] זו למטה קלת והתחתונה עלתה למעלה קלת עד שנעשו זו כנגד זו בשוה לא יהיו אז מרוחקין רק פחות מג׳ טפחים דאז שייך לומר לבוד וכנ״ל בסעיף הקודם כדעה ראשונה: (עז) ויש פוסלין. משום (נא) דס״ל דלא אמרינן רואין את העליונה וכו׳ ואע״ג דלקמן בהל׳ סוכה בסימן תרל״א פסק המחבר בפשיטות בס״ח[ב] דאם הסיכוך הוא מבולבל ואחד למעלה ואחד למטה דאם אין ביניהם ג״ט דאמרינן לבוד שאני הכא דבעינן שיהו ראויין לקבל אריח ובאחד למעלה ואחד למטה אין ראויין לקבל אריח [עו״ש] והיינו (נב) דאפילו אם גבוהות בטפח אחד מחבירו ג״כ לא אהני* ואפילו אם עומדות בשוה ממש ס״ל להדעה זו כדעה שניה הנ״ל דבעינן דוקא שיהא סמוכות אחד לחבירו לא יותר מטפח וכתב בא״ר דיש להחמיר כדעה זו: **כד** (עח) מחצלת. (נג) שרלה ליפות כח ההיתר ופירס עליה מחצלת וגם קשרה לכותל (נד) שלא תנידה הרוח כדי שיהיה עליה שם מחילה ג״כ: (עט) פסולה. אפילו אם המחצלת בעצמה גבוהה עשרה: (פ) ואינה נראית. א״כ ליתא כאן היכר: (פא) קורה רחבה. ר״ל שהיא רחבה עשרה טפחים והו״א כיון שהיא רחבה כ״כ שם מחילה עליה ולא שם קורה ומחילה כשרה אינה דהא גבוה מן הארץ הרבה וכמו במחצלת קמ״ל דכשרה (נה) דמפני גדלותה לא נתבטל מינה שם קורה ומחצלת שאני דכיסה את הקורה ואינה ניכרת: (פב) ונמשכת קצת למטה: מעשרה. כמה אחרונים נתקשו בדבריו (נו) דמשמע מלשונו דגם לגשמעינן דאפילו קלת מהקורה הרחבה נכנס בתוך עשרה טפחים התחתונים של המבוי ג״כ כשר דאמרינן רואין את המקלת הזה כאלו אינו והקורה עומדת רק למעלה מעשרה כדין הכשר קורה המבואר בסכ״ו אבל באמת זה אינו (נז) דאם היה נכנס קלת מרוחב הקורה בתוך האויר של יו״ד התחתונים פסולה דבעינן שיהא החלל של המבוי עד הקורה עשרה טפחים דוקא: **כה** (פג) עקומות על שני וכו׳. ר״ל דהיו עומדות היתדות על שני הצדדים בשיפוע ורשאיהם בולטות למעלה מגובה הכתלים: (פד) ונתן הקורה עליהם. ר״ל ויש כאן שני ריעותות אחת דאינה מונחת הקורה על הכותל ממש ורק באויר מלמעלה על היתדות שנית דהקורה קצרה מאורך השטח שבין שני הכתלים: (פה) ואין ביתדות טפח. דאי הוי היתדות רחב טפח לא איכפת לן

באור הלכה

מושבין לזה אבל לפרש״י דכאן וכרבינו יהונתן י״ל דאף שברחבה ד׳ א״ל בריאה כדי לקבל אריח עכ״פ צריכה שלא יהיה דק כ״כ שתהיה נעלת ברוח ול״ע: * שצריך שיהיו קרובות וכו׳. מפשטות דברי השו״ע משמע דאפילו לדעה זו בעינן ג״כ ששני הקורות בתוך יהיה בין שניהן שיעור טפח כמו לדעה ראשונה וכן מוכח להמעיין בדברי רבינו יהונתן ע״ש וגם מדברי הריטב״א אין ראיה להיפך דמה שכתב בתירוץ השני ומצנע מו ומצנע מו וכו׳ היינו שדיה שיהא מונחת על הקורה שיעור זה אבל הקורות עצמן כ״א רחבה אני טפח [אבן לתירוץ הראשון שהוא בריטב״א וזה המיאור תפס הרשב״א בתירוצו ובעצוה״ק אינא דאין צריכין שיהא בשני הקורות בעצמן שיעור טפח משום דאור שביניהן מצטרף לזה ובא״ר הבין להשוות דעת כל הראשונים העומדים בשיטה שניה דלא בעינן שיעור טפח בשני הקורות אבל באמת זהו רק דעת הרשב״א אבל דעת שאר הראשונים אין מוכח דסברי כן ואדרבא מפשטיות לשונם משמע להיפך דשיעור טפח צריך לעולם] ודברי הריטב״א הזה מובא בביאור הגר״א א״כ דברי השו״ע הכונה כפשוטו וכמו שכתבנו ודע דאף שהמחבר כתב על דעה שניה בשם י״א לאו דעת יחידאה היא שכן הוא דעת התוספות ורבינו יהונתן והרשב״א והריטב״א ורש״י והגה״מ מתירין יותר דאפילו בתוך טפח לא אהני ודוקא כשנוגעות עיין ב״מ: * בתוך טפח. ואפילו אם הם ביחד ד׳ טפחים [כגון שכל קורה מחזיק ג׳ רביעי[ב]] טפח ובינתים האויר שביניהם יש שני טפחים ואלין] ג״כ לא אהני לדעת הי״א ואף דשם בפי״ז פסק דברחבה ד׳ אין צריכה להיות חזקה כדי לקבל אריח דוקא חזקה לא בעינן אבל ראוי להניח עליהן בעינן [מ״מ[ג]] וש״א] וגם בלא״ה* י״ל דעד כאן לא שרינן רחבה ד׳ טפחים אעפ״י שאינה בריאה אלא ברחבה ממש דאז הוי היכר מעליא אע״פ שאינה בריאה אבל לא בה דרק ע״י לירוף האויר נעשה ד״ט: * ועקימיותה נוטה לתוך המבוי. דאי נוטה לצד החוץ מה יועיל כמה דנאמר אבטיל רבי הלא הקורה יהיה

שער הציון

(מט) תוספות ד״ה ובלבד: (נ) הגר״א בשם הריטב״א וא״כ הא דכתב בשו״ע תוך טפח לאו דוקא א״ג משום דא״א לנמנס: (נא) וכן מוכח ג״כ בביאור הגר״א ע״ש: (נב) כ״מ בביאור הגר״א וכ״כ בספר בגדי ישע ועיין בפמ״ג: (נג) רש״י: (נד) אחרונים: (נה) הרא״ש: (נו) ט״ז וא״ר: (נז) אבן העזר והגר״א והגר״ז וכן נראה לדינא מהמ״א:

הגהות ותיקונים: א) צ״ל ירדה: ב) בס״ה: ג) רבעי: ד) מ״א:

שיעור קורה להיות נחשבים כקורה אם אינם גבוהים מכותלי המבוי שלשה ואין בנטייתן ג׳ (פו) כשרה שאנו רואים כאלו הם על כתלי המבוי וכאלו הקורה נוגעת במבוי ואם יש בגובהן או בנטייתן ג׳ (פז) פסולה: **כו** הא דמבוי ניתר בלחי או קורה [1]דוקא (פח) כשאינו נמוך פחות מי״ט * (פט) מרווחים [2]ולא יהא רחבו (צ) יותר מי׳ אמות (צא) מצומצמות [3]ושיהא (צב) ארכו ד״א מרווחות או יותר אבל אם חסר אחד מכל אלו אין לו תקנה * (צג) אלא בצורת פתח [5]ואם היה (צד) בגובה חללו יותר מעשרים אמה מצומצמות * (צה) אינו ניתר בקורה * [1]אבל ניתר הוא * בלחי [1]ואם רוצה להכשירו בקורה צריך [5]שיעשה בה ציור וכיור (פי׳ ציור אחד נכותל מן הסיד או על שמי קורה) שע״י כך הכל מסתכלים בה ואם היה [7]גבוה יותר מכ׳ ובנה בנין תחת הקורה (צו) למעטו מכ׳ די * (צז) בבנין רחב

י׳ סס גגמ׳ ה׳ כ׳ משנה ריש עירובין ל׳ סס גגמ׳ ג׳ מ׳ משנה ריש עירובין וכרבא סס גגמ״ל ג׳ נ׳ ב״י וכ״כ ה״ה בפי״ז פ סס גגמ׳ ג׳ וכרב דימי וכפי׳ רב יהונתן ע סס גגמ״ל ד׳ וכרב יוסף והרי״ף והרא״ש ורמב״ם בפי״ז

באור הלכה

מבחוץ למבוי ופסול וכו״ל בפי״ד: * מרווחים. עיין במ״ב דאזלינן לחומרא ואף דהוא מלאת דרבנן והיה לו למיזל בספיקו לקולא מ״מ לא מקרי ספק דהוי מחמת חסרון ידיעה [חו״ם] אך אם נצטרף לזה עוד ספק אפשר דיש להקל [פמ״ג]. ולפלא שלא הזכירו האחרונים כלל דברי הרשב״א בעה״ק דדעתו לענין מבוי מודדין תמיד מצומצמות ע״ש:

* אלא בצורה״פ. הנה בא״ר המיא דברחבו יותר מעשר מהני בשעושה פס ד׳ או שני פסין של משהויין כמו בחלר והמיא מקור לזה מהרשב״א ועיין בבית מאיר שתמה ע״ז דהא גם בחלר גופא לא מהני זה כשפתחו יותר מעשר כמבואר לעיל בס״ג וגם בעה״ק גופא כתב כן וע״כ דמה שכתב בשער א׳ אות ד׳ היה המבוי חסר מכל אלה וכו׳ אלא בפס ארבעה וכו׳ אינו קאי על רחב יותר מעשר: * אינו ניתר בקורה. היינו אפילו רחבה ארבעה. ואם רחבה ארבעה ובריאה לקבל מעזיבה מותרת ולא משום היכר אלא שפי התקרה יורד וסותם כל שאין פתח המבוי יותר מעשר עוד נראה שאם היתה רחבה שבעה אע״פ שאינה בריאה כשרה שכל שרחבה שבעה העין שולטת [עבודה״ק והובא בא״ר והנה בפמ״ג רצה להגיה משבעה לארבעה ופלא היא דארבעה לא מהני כמו שכתב בריש דבריו וסיבת הגהתו שהיה קשה לו מאי עדיפותא דשבעה אמנם כעת אשר זכינו שיצא לאור מידושי רשב״א על עירובין שם כתב בדף ג׳ טעם נכון ע״ז עיי״ש]. ודע עוד דמה שאמר אינו ניתר בקורה היינו אם רוצה להניחו למעלה על הכתלים כפי הרגיל דנמצאת הקורה למעלה מעשרים אבל אם רוצה להניחו בחלל המבוי יש לו תקנה גם בקורה שיעבוך יתידות בשני כותל[א] המבוי למטה מעשרים מזה ומזה ויש עליהם הקורה ומש״כ בס״ד ולריך שייחנה על כתלי המבוי בא לאפוקי שלא יניחנה מבחוץ וכדמפיים שם אבל א״ל שתהיה על הכתלים דוקא וכן מוכח בריש עירובין ברש״י ד״ה ימעטו ישפיל וכן הוא בר״מ ובריא״ף והרשב״א בריש עבודה״ק והריטב״א שם [אף דפירש שם עוד דמיעוט כולל מה שאמר בגמרא דף ד׳ ע״ב דימעטו החלל ע״י הגבהת הקרקע אבל גם הוא מודה דימעטו כולל גם השפלת הקורה כפרש״י שם עי״ש] כולם כתבו דיכול *להשפיל הקורה שהיה מונח מתחלה על גובה כתלי המבוי שהיה למעלה מעשרים ולהניחו בחלל המבוי בתוך עשרים: * אבל ניתר הוא וכו׳. וכ״ש דניתר בצורה״פ ואפילו אם היה אותו הפתח גם רחב יותר[ב] דלחי לא מהני לזה צורה״פ מהני [חו״ם בשם התוספות]: * בלחי. ובספר בית מאיר מפקפק מאוד על דין זה ודעתו כשמעתיה דשבת דהרמב״ם והטור דכשם שקורה לא מהני לזה ה״ה דלחי לא מהני ע״ש טעמו * בבנין רחב טפח. עיין במ״ב דה״ה עפר כ״כ המ״א והוא כפי מה שהסכים בב״י ע״ש ופשוט שראיתו מקורה דמהני למעטו בעפר ולענ״ד אין ראיה מוכרחת להשפיל את הקורה גופא ולהניחה בתוך חלל המבוי על יתדות היוצאים מן הכתלים למטה מכ׳: (צז) בבנין רחב טפח. וה״ה עפר

משנה ברורה

כמה שהקורה עצמה קצרה דהלא היתדות עצמן נחשבין כקורה: (פו) כשרה וכו׳. דכמה שאין גבוהים היתדות מכותלי המבוי ג׳ טפחים אמרינן חבוט רמי והיינו כאלו הקורה נחבט ונשפל אצל הכתלים ואף שעדיין קצר היא כיון שאין בנטייתן של היתדות שלשה וא״כ הקורה אינה רחוקה ג׳ טפחים מהכתלים אמרינן לבוד: (פז) פסולה. דבשיעור שלשה לא אמרינן חבוט (נח) בקורה ולא לבוד: **כו** (פח) כשאינו נמוך. ר״ל שאם הקרקע שבמבוי אינו נמוך (נט) מבפנים נגד הכתלים שיעור עשרה טפחים נחשב כאלו אין למבוי מחילות דאין מחילה פחותה מעשרה: (פט) מרווחים. ובסיפא מצומצמות דאזלינן לחומרא בכל מקום לענין זה. ושיעור מרווחים יותר על מצומצמות הוא (ס) חצי אצבע לאמה: (צ) יותר מעשר. דאם הוא (סא) יותר מעשר אין עליו שם פתח ולא מהני לזה לחי וקורה: (צא) מצומצמות. ר״ל שמודדין לכל אמה את השאה טפחים מצומצמות וכן בסיפא לענין אורך המבוי דבענין ד״א מרווחות נמי הכי הוא דמודדין טפחיו מרווחים וא״כ יתוסף על ד״א שני אצבעות וכנ״ל: (צב) ארכו ד׳ אמות וכו׳. דבפחות משיעור זה לא חשובה כמבוי אלא כחצר: (צג) אלא בצורת הפתח. היינו דאפילו היה נמוך פחות מעשרה טפחים ג״כ מהני לזה״פ וכן ברחב מעשר אמות או שלא היה ארכו ד״א אבל הרבה (סב) אחרונים הסכימו לדינא דאם היה חלל המבוי נמוך פחות מעשרה טפחים לא מהני[א] לורת הפתח דאפילו מחילה לא מהני כל שאינו גבוה יו״ד* וכ״ש לזה״פ בעצמה. אבן אם חלל המבוי היה גבוה עשרה טפחים ורק במקום פתח המבוי היה נמוך מעשרה זה מהני לזה״פ והוא שהיה עשוי כדין דהיינו שהיו הקנים גבוהין יו״ד טפחים [הגר״א]. * ודע עוד דאם לא היה ארכו ד״א דעת (סג) כמה פוסקים דדינו כחצר וע״כ ניתר ג״כ בפס ארבעה מצד אחד או שני פסין של משהויין משני הצדדין (סד) וכן סתם המחבר בעצמו לקמן בסל״ב והמחבר שכתב אלא בצורה״פ (סה) לאו דוקא נקט: (צד) בגובה חללו וכו׳. אבל אם גובה חללה של המבוי עד הקורה אינו אלא עשרים מצומצמות אע״פ שהקורה היא למעלה מעשרים כשרה: (צה) אינו ניתר בקורה. דקורה משום היכר ולמעלה מעשרים אין היכר דלא שלטא בה עינא אבל אי שהוא סמוך לקרקע וסגי בגובה י״ט א״כ מה מזיק מה שהוא גבוה הרבה: (צו) למעטו מכ׳. וה״ה דיכול

כמה שהקורה עצמה קצרה דהלא היתדות עצמן נחשבין כקורה: (פו) כשרה וכו׳. דכמה שאין גבוהים היתדות מכותלי המבוי ג׳ טפחים אמרינן חבוט רמי והיינו כאלו הקורה נחבט ונשפל אצל הכתלים ואף שעדיין קצר היא כיון שאין בנטייתן של היתדות שלשה וא״כ הקורה אינה רחוקה ג׳ טפחים מהכתלים אמרינן לבוד: (פז) פסולה. דבשיעור שלשה לא אמרינן חבוט (נח) בקורה ולא לבוד: **כו** (פח) כשאינו נמוך. ר״ל שאם הקרקע שבמבוי אינו נמוך (נט) מבפנים נגד הכתלים שיעור עשרה טפחים נחשב כאלו אין למבוי מחילות דאין מחילה פחותה מעשרה: (פט) מרווחים. ובסיפא מצומצמות דאזלינן לחומרא בכל מקום לענין זה. ושיעור מרווחים יותר על מצומצמות הוא (ס) חצי אצבע לאמה: (צ) יותר מעשר. דאם הוא (סא) יותר מעשר אין עליו שם פתח ולא מהני לזה לחי וקורה: (צא) מצומצמות. ר״ל שמודדין לכל אמה את השאה טפחים מצומצמות וכן בסיפא לענין אורך המבוי דבענין ד״א מרווחות נמי הכי הוא דמודדין טפחיו מרווחים וא״כ יתוסף על ד״א שני אצבעות וכנ״ל: (צב) ארכו ד׳ אמות וכו׳. דבפחות משיעור זה לא חשובה כמבוי אלא כחצר: (צג) אלא בצורת הפתח. היינו דאפילו היה נמוך פחות מעשרה טפחים ג״כ מהני לזה״פ וכן ברחב מעשר אמות או שלא היה ארכו ד״א אבל הרבה (סב) אחרונים הסכימו לדינא דאם היה חלל המבוי נמוך פחות מעשרה טפחים לא מהני[א] לורת הפתח דאפילו מחילה לא מהני כל שאינו גבוה יו״ד* וכ״ש לזה״פ בעצמה. אבן אם חלל המבוי היה גבוה עשרה טפחים ורק במקום פתח המבוי היה נמוך מעשרה זה מהני לזה״פ והוא שהיה עשוי כדין דהיינו שהיו הקנים גבוהין יו״ד טפחים [הגר״א]. * ודע עוד דאם לא היה ארכו ד״א דעת (סג) כמה פוסקים דדינו כחצר וע״כ ניתר ג״כ בפס ארבעה מצד אחד או שני פסין של משהויין משני הצדדין (סד) וכן סתם המחבר בעצמו לקמן בסל״ב והמחבר שכתב אלא בצורה״פ (סה) לאו דוקא נקט: (צד) בגובה חללו וכו׳. אבל אם גובה חללה של המבוי עד הקורה אינו אלא עשרים מצומצמות אע״פ שהקורה היא למעלה מעשרים כשרה: (צה) אינו ניתר בקורה. דקורה משום היכר ולמעלה מעשרים אין היכר דלא שלטא בה עינא אבל אי שהוא סמוך לקרקע וסגי בגובה י״ט א״כ מה מזיק מה שהוא גבוה הרבה: (צו) למעטו מכ׳. וה״ה דיכול

שער הציון

(נח) ואע״ג דבקורה עצמה אמרינן בעלמא חבוט רמי אפילו גבוה כמה שאני הכא דבעינן קורה ע״ג מבוי ובמתר משלשה לא הוי היכר [תוספות]: (נט) אפילו אם חוץ למבוי סביב המבוי המחילות של המבוי גבוהין עשרה טפחים אך חוץ המבוי לא היה גבוה יותר מר״ה ועי״ז* אין חוץ המחילה גבוה עשרה [אבן העזר]: (ס) וממנה תחלק לטפחים [כ״כ הע״ש]: (סא) היינו בפתחו של המבוי לענין חוץ המבוי אין נ״מ מה: (סב) אבן העזר והגר״א ופו״ש וכדעת המ״מ בשם הרשב״א: (סג) הרמב״ם והרשב״א בעה״ק בחות ד׳ והמאור הא״ר והגר״א והובא בהגר״א: (סד) ורמזו הגר״א: (סה) כן מוכח מהגר״א בסל״ב וכעין זה כתב המ״א ובגמרא פחות מי״ט בדאי לא מהני אפילו פס ד׳ דאפילו בחצר לא מהני תיקון זה [פמ״ג]:

הגהות ותיקונים: א) כותלי: ב) חסר תיבת מי׳:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף כ״ז כתב: שמבוי שאין כותליו גבוהים י״ט אין שם מבוי עליו ואינו ניתר בלחי וקורה (אלא בצורת הפתח).

הלכות שבת סימן שסג

טפח (צח) כרוחב הקורה אבל אם אינו גבוה עשרה וחוקק בו להשלימו לי׳ (צט) [פ] צריך לחוק ד״א (ק) לתוך המבוי (קא) על פני כל רחבו. [ז]אין מבוי ניתר בלחי או קורה עד שיהיו פתוחים לתוכו * (קב) שני חצרות * ולכל חצר [ח]שני בתים (ומפי׳ כל המלכות פתוחות זו לזו) [ט]הרא״ש ומרדכי והטור) (קג) ויש מולקים מזה (נ״י בשם הרי״ף והרמב״ם) [י]ושלא יהא בכל פתח מאלו פחות מד״ט ושיהיו דיורים אוכלים בכל בית שמקום הפת גורם ואפי׳ היה הבית [יא]הא׳ לאב והשני לבן אע״פ שהבן מקבל פרס משלחן אביו (קד) ואוכל בביתו הרי הם נידונים כשנים [יב]ואפילו צדו א׳ אינו יהודי ואחד ישראל מהני. עוד צריך (קה) [יג]שיהא ארכו (קו) יותר על רחבו ואם חסר (קז) א׳ מאלו (קח) [יד]אינו ניתר אלא בפס ארבעה או שני פסין שני משהויין (קט) או צורת פתח. הגה וי״א דנוהגין המילנא לתקן (קי) כל המבואות בצורת הפתח (קיא) דכל המבואות שלנו יש להם דין מלכות(פ״ה סי׳ ע״ד) [ג] והמנהג הפשוט במדינות אלו

פ שם ה׳ וכמאמי דכל פתוח מי׳ לא מיקרי דופן ולכן מיקון כשיעור משך המבוי לאמי צ שם ר״כ ק פוס׳ ורא״ש וכפי׳ רש״י ע״ד ופ״פ ר כל״ל שהם פפקו שאין הלכה כרב ש ה״ה בפי״ז מה״ע ת שם וגמ׳ ע״ג בעיא ופפשטא

א הרא״ש והגהות מיימוני בפ״ב מה״ע ממסקנת הגמרא שם ע״ד ב שם י״ב ג שם בפי׳ רש״י

שערי תשובה

ומחמת הקנה שהוא לחי לא מהני לרוחב מעשר ובפרט אם הקנה רחוק ג״ט מן התחלת הפרלה לא מהני משום לחי ואין כאן היתר ע״ש: [ג] והמנהג הפשוט כו׳. ועיין בנכות שור דף קי״ג דאותן קנים של נה״פ צריך שלא יהיו רחוקים מן הכותל ג״ט וגם אין להגביה הקנים מהקרקע ג״ט וכן יש להחמיר שלא להעמיד הקנים אחורי הכותל שאין הקנים נראים מבפנים

משנה ברורה

עפר כשיעור זה (סו) וצריך ליזהר כשנדרס ברגליס שלא יתמעט מכשיעור ברחבו וה״ה לענין גובהו שלא יתמעט ויהיה יותר מעשרים:(צח) כרוחב הקורה. דשיעורו טפח וכנ״ל בפי״ז. והטעם דמהני לרוחב טפח דהא קיי״ל מותר להשתמש תחת הקורה והעומד על אותו מקום יוכל לראות את הקורה (סז) דהא על אותו המקום אינו גבוה יותר מעשרים ואית ביה משום הכירא: (צט) צריך לחוק ד״א. והא דלעיל קני בטפח שאני הכא דבפחות מעשרה טפחים לא מקרי דופן כלל וצריך לשויה דופן ולכך צריך דוקא בשיעור משך המבוי דהוא ד״א וכנ״ל בריש הסעיף אבל התם מקרי דופן אלא שהוא גבוה יותר מעשרים אמות ולהכי קני בטפח כשיעור רוחב הקורה [רש״י]: (ק) לתוך המבוי. ואם מקק בפחות מזה *צריך דוקא פס ד׳ או שני פסין שני משהויין כדין חצר וכנ״ל[א] סוף ד״ה אלא: (קא) על פני כל רחבו. דאם אם הפסק בין המקיקה ובין הכתלים לא יוכלו הכתלים להצטרף להן וכאין כתלים להמבוי דמי. אבל אם הפסק בין המקיקה ובין הכתלים הוא רק פחות מג׳ טפחים י״ל דמהני [פמ״ג]: (קב) שני חצרות. הטעם זה (סח) משום דהא דהתירו במבוי בלחי וקורה מחמת דיש בו ריבוי דיורין ואין משתמשין בו בהצנע כ״כ לפיכך קני במיקון כזה משא״כ בחצר שאין מצוי בו דיורין כ״כ משתמשין בו בהצנע עפי לכך צריך הכשר עפי שני פסין או פס ד״ט ולכך ה״ג במבוי שאין בו שני חצרות פתוחין דיוריהן מוצעין ועושין בו משמשי הצנע ולכן לא קני בלחי וקורה: (קג) ויש חולקין. דכיון דיכולין לערב יחד דרך הפתחים נחשבו כחצר אחת (סט) וה״ה בבתים הפתוחים זה לזה (ע) וכתבו האחרונים דכיון שהוא מלתא דרבנן נקטינן לקולא: (קד) ואוכל בביתו. לאפוקי אם דרך אכילתו (עא) בבית האב: (קה) שיהא ארכו וכו׳. שכן (עב) דרך המבוי להיות: (קו) יותר על רחבו. אפילו (עג) משהו [ואמרו מקרי (עד) דרך כניסתו למבוי ומה שאינו דרך כניסתו מקרי רוחב] דאם ארכו כרחבו הו״ל כחצר וכדלקמיה: (קז) אחד מאלו. קאי על כל מה שמבואר כאן מן אין מבוי ניתר וכו׳ וכן הדין (עה) לענין כשלא היה אורך המבוי ד״א: (קח) אינו ניתר וכו׳. דדינו כחצר וע״כ צריך לזה פס ד׳ טפחים וכו׳ וכדלעיל בס״ב: (קט) או צורת פתח. וזה מהני (עו) אפילו[1] ברחב מעשר וכדלעיל בס״ב: (קי) כל המבואות וכו׳. בין (עז) פתוח מלד אחד בין מפולש משני הלדדין בין רחב עד עשר אמות בין יותר מעשר אמות: (קיא) דכל המבואות שלנו וכו׳. היינו משום דבמבואותינו (עח) אין בתים וחצרות פתוחות לתוכו ולכן אין ניתר בלחי וקורה כדין היתר מבוי ואף דבחצר בני בשני לחיים משני הלדדים בלא צורה״פ (עט) מ״מ משום דלפעמים המבוי מפולש משני לדדיו ואז בודאי צריך להחמיר בו שיצטריך צורה״פ אף באין בתים וחצרות פתוחות לתוכו מחמת שברא״שה פתוח לר״ה או לכרמלית אז שלפעמים רחב יותר מעשר דבזה אפילו בחצר צריך מדינא צורה״פ וכנ״ל בס״ב לכן הנהיגו תמיד לעשות צורה״פ. והנה לגד השני של מבוי אם אין רחב יותר מעשר אמות

שער הציון

(סו) מ״א: (סז) גמרא: (סח) ב״י בשם רשב״א: (סט) מ״א: (ע) ב״מ ומ״ר: (עא) אף שהוא לן בביתו דאכילה גורם ולא מקום ליה: (עב) לבוש: (עג) גמרא: (עד) הה״מ בשם הרשב״א: (עה) מבואר בסל״ב: (עו) וזה מיושב קושית הגרע״א ע״ש: (עז) אף דממ״א משמע דאין להחמיר רק במבוי מפולש ולא בפתוח דבו קני בשני לחיים משני הלדדין בע״ז משמע להדיא דאף במבוי פתוח מלד אחד המנהג דוקא בצורה״פ וכן כתב בשוע״ש וכן משמע בד״מ וכן הכריס בספר בית מאיר ע״ש והגהר״ז ובדומה יש לפרש גם דעת מ״א כן: (עח) עו״א ומ״א וש״א ואף דבחצר היא שארכו יתר על רחבו קי״ל בסעיף שאחר זה דיתר בלחי וקורה אף שאין חצרות פתוחות לתוכו[2] אזהו דוקא בחצר שאינו קרוב לר״ה כי הוא פתוח למבוי משא״כ במבוי שהוא קרוב לר״ה או לכרמלית תמיד עפי׳ [עו״ש]: (עט) כן מוכח מהט״ז וכן הוכיח בספר בית מאיר ע״ש:

הגהות ותיקונים: א) סי״ק צ״ג:

הארות והערות: 1) עיין במ״ב לקמן ס״ק קכ״ה: 2) עיין בהג״ה לקמן סעיף כ״ז:

ד רמב"ם בפי"ז מה"ע מתוך הגמ' דלעיל ה רמב"ם בפי"ז מה' עירובין והלא כרב אחלאי י"ב

לתקנן ע"י חבל הקשור לרחבו של מבוי ודין חבל זו אינו קורה שהרי אין רחבו טפח ולא מהני אלא מטעם צורת הפתח דמהני למעלה אפי' בגמי כדלעיל ס"ס שס"ג וע"כ יש ליזהר להעמיד (ז) [ד] (קיב) תחת החבל (קיג) שני קניס גבוהים עשרה (קיד) מכווניס תחת החבל ואז מהני אפי' במבוי מפולש (קטו) בתורת צ"פ או אפי' בחצר ובכ"מ שצורת הפתח מהני (וכמו שנתבאר לעיל ס"ס שס"ב) (ד"ע): **כז** [ד]חצר (קטז) שארכו יותר על רחבו דינו כמבוי וניתר בלחי או קורה. הגה אע"פ שאין מצרות ובתים פתוחין לתוכו הואיל ואינו קרוב לרה"ר אלא פתוח למבוי והמבוי פתוח לר"ה (נ"י בשם תשובת מהרי"ל בשם סמ"ק): **כח** [ה]מבוי (מ) (קיז) שאין ברחבו ג"ט

שערי תשובה

כמו לענין לחי ואינו מוכרח ע"ש וגם בסימן כ"ו שמבואר הכל יפה ועיין מ"ש שם על דברי הפמ"א מ"א סי' כ"ה ע"ש: [ד] תחת. עיין בה"ט ועיין בשו"ת בית אפרים ועיין בסוף ספר מקור חיים על הלכות פסח בתיקון עירובין שאם מעמיד הקניס בתוך הבית עד לארץ או בתוך גדר

באר היטב

(ז) תחת. כ' הט"ז נ"ל כיון דצריך להעמיד קניס למטה בגובה י' א"ל לקשור החבל למעלה בקניס אלא יכול לקשור החבל אפי' בגג מזה ומזה כיון דעיקר צ"ה מכח הקניס שלמטה. גם א"ל ליזהר היאך הוא נקשר למעלה בגגים אלא שצריך שיעמדו הקניס מכווניס תחת

משנה ברורה

החבל. וי"ל עוד דאם למעלה מן הקניס שמעמידים למטה יש גג שמפסיק בין גובה חבל להקניס יש איסור בזה דלא הוה צורת הפתח בזה כיון שהגג מפסיק בין החבל להקניס ואין עושין צ"ה בענין זה אלא צריך שיפתח נקב גדול בגג למעלה מהקניס בענין שיהו מכווניס תחת החבל בלי הפסק. ועוד נ"ל שאם יש תחת החבל בכותל יוצאים חפופים עד י' טפחים סמוך לקרקע שפיר יש לסמוך עליהם מע"ש במקום קניס של לחי וגם כן צריך שיהיו החפופים מגולים למעלה תחת החבל עכ"ל ע"ש. ועמ"א ועמ"ש בס"ק ג': (ח) שאין. כלומר

יש דעות בין האחרונים (פ) דדעת הרבה מהם דשם סגי עכ"פ בשני לחיים משני הצדדים ולא בעי לוה"פ וטעמם דממ"נ אם דינו כמבוי מפולש הלא גם בו קי"ל לקמן בסימן שס"ד דא"ל לוה"פ רק מצד אחד ובצד השני סגי בלחי אחד או קורה ואם דינו כחצר וכנ"ל הלא עכ"פ די בשני לחיים (פא) ויש מאחרונים שמצדדין דמצד המנהג יש לעשות בכל צד לוה"פ.[א] ובודאי צריך לכתחלה ליזהר בזה אך במקום הדחק שנפסק החבל שע"ג הלחיים בשנת או כל כה"ג נראה דיש לסמוך עליהם להקל היכא שאין רחב יותר מעשר אמות אף דהוא פרוץ במילואו. והנה במבואות שלנו הנ"ל שאין בתים וחצרות פתוחות לתוכו אם הוא מבוי עקום יש דעות (פב) בין האחרונים אם צריך לעשות תיקון בעקמימותו כדין המבואר לקמן בסימן שס"ד ס"ג דיש לומר כיון דמעיקר הדין יש לו דין חצר אין צריך שום תיקון שם ודי במה שעושה התיקון בשני ראשיו ויש מתמירין בזה (פג) והמנהג להקל ודע עוד דהא דמבואר דבעיירות שלנו צריך לוה"פ היינו בעיירות שאינן מוקפות חומה או שמוקפין חומה והחומה נפרצה לר"ה או לכרמלית ביותר מעשר אמות (פד) אבל כשמוקף חומה והחומה לא נפרצה רק שצריך לתקן ולחלק בין מקום שהיהודים דרים שם ובין מקום שהעו"ג דרים שם כדי שלא יאסרו על היהודים לבלבל אין צריך לעשות שם לוה"פ רק די בפס רחב ד' טפחים או שני פסין של שני משהויין כשנפרץ שם במילואו ואינו רחב שם יותר מעשר אמות במקום ערולה לעשות התיקון (אף שהמבוי בחמלא רחב יותר מעשר אמות) כי העיר הוו יש לה דין חצר לגמרי. וכשלא עשה שום תיקון בין יהודי לעו"ג ג"כ הדין כאן כמו בחצר דמותר לבלבל בכלים ששבתו בתוכו אבל לא לבית ולא מבית לחצר: (קיב) תחת החבל וכו'. וכיון שהקניס שלמטה גבוהין עשרה טפחים א"ל עוד קניס למעלה לקשור החבל בהן אלא יכול לקשור החבל בגדן (פה) אפילו בגג למעלה

שער הציון

(פ) עיין במ"א ובמחה"ש ועיין בספר מר ישראל שמביא עוד כמה אחרונים שסוברין כהמ"א ובמ"א הסכים לדברי שני פסין כמו שכתבנו במ"ב ועיין בשתמי תשובה: (פא) תו"ש וכ"כ בספר בית מאיר וכן משמע קצת בשולחן ע"ש: (פב) מ"א בסקט"ז וא"ר ומו"מ וכן נוטה דעת השע"ת לקמן בסימן שס"ד להקל וכ"כ היעבוצות יעקב ודעת המ"ב והט"ז לקמן בסימן שס"ד וכן בספר בית מאיר להמחיר: (פג) ספר החיים ובפרט דהרבה ראשונים סברי במבוי עקום גופא שלא"ל שום תיקון בעקמימות וכמו שהבאתי לקמן בסימן שס"ד בבה"ל: (פד) מ"א וח"א ושולחן ע"ש. והנה בבית מאיר מחמיר גם בזה לעשות לוה"פ אבל לדידיה ג"כ רק מצד המנהג וע"כ בודאי יש לסמוך על מידך רבוותא להקל: (פה) ט"ז וש"א ופשוט: (פו) ט"ז בפשיטות ומ"מ זהו רק בוקא היכא דא"א בענין אחר דאל"ה טוב למנוע מזה מפני הרואים [פמ"ג בסוף סימן שס"ב]: (פז) ט"ז וא"ר ועוד כמה אחרונים ובספר* תוספת שבת מפקפק על דין זה ע"ש: (פח) ט"ז והגר"ז אסבר דהיינו אפי' הוא פתוח פתוח מג': (פט) תו"ש וע' במשב"ז[ו]אקי"ט: (צ) שע"ת בשם המקו"ח:

הארות והערות: 1) עיין בשעה"צ לעיל אות י"ט:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסימן שס"ד סעיף ג' כתב: שמבואות שלנו לענין פילוש אינם כחצר אלא כמבוי המפולש שצריך צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן. ב) ובשו"ע הרב בסעיף ל"ד כתב כהשיטה האחרונה להקל וכתב ולענין הלכה בד"ס הלך אחר המיקל.

אין צריך שום תיקון שהוא כסתום [ו]ויש אומרים דכל שאין בו ד' טפחים אין צריך שום תיקון: **כט** * [ז]מבוי שצדו אחד (קיח) כלה לים וצדו אחד כלה לאשפה של רבים [ח]אין צריך כלום שאשפה של רבים (קיט) אינה עשויה להתפנות (קכ) ואין חוששין שמא יעלה (ט)[י] הים שירטון (פי' יונק כעין מי שנדמו המים ממנו שנעשה רמוי לזריעה). הגה * ויש חולקים וסוברים דמיישינן שמא (קכא) יעלה הים שירטון

באר היטב

שאין פתחו רחב ג' אע"פ שחוכו רחב הרבה: (ט) הים. ובגהרות שלנו שדרכן להתיבש בקיץ הרבה פשיטא דאסור מ"מ ע"ש. ובט"ז שאלה בק"ק שטייני"ן במדינות מערבי"ן נהגו לטלטל בשבת בלא עירוב על סמך שהעיר מוקף נהר שביב וקנו הרשות מהשר והאריך בפלפולו ופסק לאיסור שיעשו להם עירוב כנהוג בכל הקהלות שאינה מוקפת חומה אבן אם יש על שפת הנהר ביבשה מקום מדרון גבוה עשרה במשך ד' אמות כמ"ש סל"ו נחשוב אותו מדמון במקום מחיצה עכ"ל. וכ' המ"א ודע דעכ"פ בעינן שיהא הים סמוך ממש לראש המבוי אבל אם הוא רחוק מהבתים י' אמות צריך תיקון דאותו מקום הוי פרוץ. ובקושטנטינ"א אע"פ שפרוצה ליש בכמה מקומות יותר מי' כפתוח דמי כנה"ג בשם רי"ט ועמ"א ודע דאם נקרשין בימות הגשמים בטלה המחיצה ואסור לטלטל. וע' בתשובת

משנה ברורה

תיקון ועיין בד"מ שחולק ודעתו דיוכל להקל בזה כדעה אחרונה ע"ש ולענ"ד נראה דאף אם נחמיר כדעה ראשונה דהיכא שרחב ג' צריך תיקון היינו דוקא היכא שמבפנים היה עכ"פ רחב ד' אבל שמתקצר בפתחו כנ"ל אבל היכי שבחוצו אינו רחב ד' (לא) בודאי יש להקל: **כט** (קיח) כלה לים. ר"ל (לב) שהיה להמבוי שני צדדים מבחוץ וחצרות ושני ראשיה שממזרח וממערב אחד היה כלה לים ואחד היה כלה לאשפה שגבוה יו"ד טפחים מן הקרקע ועל כן אינו צריך כלום שגם היום נחשב למחיצה (לג) שעמוק יו"ד טפחים בשפתו והמים אינם מבטלין המחיצה כמש"כ סימן שנ"ו וכתב המ"א דהכא מיירי במקום שאין הספינות עוברות שם לגמל דאל"ה אתו רבים ומבטלי מחיצתא (לד)[א] אבל כמה אחרונים פליגי ע"ז וס"ל דאפילו כשהספינות עוברות שם לא נתבטל עי"ז שם מחיצה משפת הים. [אבן שרשם אחד מן המבוי כלה לנהר ויש גשר עליו שמהלכין בו רבים לעבר השני משמע מכמה (לה) אחרונים דע"י הגשר מתבטל המחיצה וצריך לעשות צורת הפתח במקום הגשר]. וכל זה דוקא (לו) כששפת הים או הנהר היה עמוק עשרה טפחים אבל אם שפת הים והנהר משופע והולך אם כשהולך השיפוע אינו גבוה יו"ד טפחים אינה מחיצה דבקרקע שוה דמי: (קיט) אינה עשויה להתפנות. שהרי (לז) כל היום משליכין אופיהן וזבליהן שם ולא תחסר גובהה אבל אשפה דיחיד אע"ג דהשתא גבוה יו"ד טפחים למחר ינקנה ויחסר גבהותה ואם נחיר עתה לטלטל יטלטל גם אח"כ כשיחסר גבהותה: (קכ) ואין חוששין וכו'. ר"ל שגם אין חוששין שמא יתקלקל המחיצה שלגד הים ונמצא שאין למבוי מחיצה רביעית: (קכא) יעלה הים שרטון. שכן דרך הים (לח) שמעלה חול

שער הציון

(לא) וכמו שכתבנו לעיל בס"ב בשם הרא"ש והרשב"א והריטב"א דבאילו הוי מקום פטור ולכו"ע א"א תיקון ואפשר שגם הרמב"ם בעל דעה הראשונה מודה לדבריהם ואפילו מימא דהרמב"ם לא ס"ל לסברא זו מ"מ אין נוכל להקל ולסמוך עליהם: (לב) כן מוכח בפיר"מ וזהו כונת הרמב"ם [שממנו הועתק לשון השו"ע שם] שכתב כלה ועיין בפירש"י ולדינא לא פליגי אהדדי וזהו הכל דלא כפירוש הריב"ש בסימן מ"ה וכמו שכתב המ"א בסוף סקל"ב[1]: (לג) וה"ה כשהוא מתלקט יו"ד טפחים מתוך מרגע אמות בשפתו [מ"א] ומשמע מדבריו דאם אין מתלקט יו"ד מתוך ד' אבל שפתו אף שאם"כ בתוך המים המדרון גדול מאוד ומתלקט שם יו"ד מתוך ד"א אפ"ה אין נחשב למחיצה שיהא עי"ז מותר לטלטל במבוי אף שמדרון זה אינו רחוק יו"ד אמות מן השפה והטעם אף לאפשר דמן התורה הי"ל הוא וכדלעיל בסימן שמ"ה ס"ק י"ד במ"א בשם רא"ש אפ"ה כיון דמדרגן כל שעתא* המים כמלית הוא לא נוכל לחשב לאותו מקום למחיצה להתיר הטלטול במבוי וכעין מה שכתב המ"א שם בסוף סקי"ד ע"ש: (לד) בנקם יחזקאל ומחד משה והביאו כן בביאור דברי התוספות דלא כמה שהבין המ"א מדבריהם והוא דברי הכנ"י בכמה אחרונים ובפרט לפי מה שהסכים הריטב"א בשם רבו[2] הרמב"ן אין חילוק כלל בחמיצות בין עשויה בידי אדם לעשויה בידי שמים ושלא כדברי התוספות אלא כל זמן שהוא יכול לראות עצמו תוך המחיצות מפני שאין מרוחקות זו מזו כל כך משונות מחיצה ולא אתו רבים ומבטלי לה וכן הסכים בספר גאון יעקב א"כ אין מקום כלל לדברי המ"א: (לה) הנה מתוספות שבת וכן מפמ"ג בס"ז סק"כ משמע דוקא כשהגשר רחב יותר מעשר אמות דאז תשיב כפרלה אבל בפחות מזה א"ל שוס תיקון דהו"ל כפתח אבל מדברי הנו"כ סימן מ"כ משמע דס"ל דאפילו הגשר רחב רק ארבעה טפחים ג"כ צריך תיקון במקום הזה [עיין בספר מזר ישראל] וכן דעת* הס"א בכלל ע"א בהדיא ע"ש בנשמת אדם: (לו) מ"א וש"ל: (לז) רבינו יהונתן: (לח) רש"י:

הגהות ותיקונים: א) סקל"א:

הארות והערות: 1) עיין בבה"ל סימן שמ"ו סעיף ג' ד"ה קרפף וכו':

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף מ"ד כתב כהמ"א.

ו הרמב"ד והרא"ש והמרדכי בשם ר"מ וה"ר בשם הרשב"א ז שם מ' ח הרי"ף והרמב"ם בפי"ז לפי גרסתם

(קכב) ומין כמן מחיצה (הרא"ש ורש"י וטור והמגיד): ל [1]מבוי (קכג) * שצדו אחד ארוך ואחד קצר (קכד) אפילו אין צד הארוך עודף על הקצר ד"א * אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר [2]אבל אם ירצה (קכה) יעשה שם צ"פ באלכסון [3]ותוך המבוי * (קכו) יכול להניח הקורה באלכסון ומשמש בקצר כנגד הקצר ובארוך כנגד הארוך:

ם שם בגמ' וכרבא ר' הרא"ש בשם הרא"ש ד' הה"ה בפי"ו בשם

הרשב"א כ הרא"ש שם בשם ר"מ והמרדכי

באור הלכה

ברוחב יותר מעשר אמות ואח"כ יחזור ויפתח [מאמר מרדכי בסוף סימן שס"ג ובפמ"ג במשב"ז סק"כ ע"ש מש"כ עוד בזה]: * שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר אפילו אין וכו'. ארבע אמות. עיין מ"כ שכתבנו דה"ה פחות מזה השיעור וכ"ה מדאמרו בגמרא במימרא דרבא דבאלכסון לא הוי היכר משמע אפילו ב' וג' אמות אמנם מירושלמי פ"א הלכה ו"י דאיתא שם במימרא דרב כהנא דאם היה העודף פחות מג' אמות אפילו היה שם האלכסון יותר מעשר מותר וע"כ הטעם דכיון דמצד המבוי גופא אינו מחזיק יותר מעשר אמות לא קפדינן על האלכסון המועט שיתוסף ע"י העודף שעד ג' אמות ומשמע ליה כאלו עומדת בשוה ואי"כ לכאורה אפשר לומר דאפילו לאחר דספקינן כרבא דקורה משוס הכירא ובאלכסון לא הוי היכר אפשר דדוקא בחופן דמיירי רב כהנא בעודף של פחות מד"א אבל באלכסון היוצא מעודף של פחות מג"א אפשר דלא חשיבא אלכסון כלל והוי הכירא אמנם מסתימת הרמב"ם שסתם וכתב מבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר משמע דבכל גווני אינו מניח אלא כנגד הקצר ומ"מ נ"ל ברור דעכ"פ אין להחמיר אלא בגראה לעין כל שצד אחד ארוך מחבירו אבל בשם אין נראה להדיא לעין רק ע"י מדידה אנו יודעים שצד אחד ארוך לא קפדינן בזה דע"ז לא שייך הטעם מה שפירש"י שבני ר"ה יבואו לטעות. ועוד נראה לומר דאפילו לעניין שני אמיים דהזכיר הא"א דבעינן שיהיו מכוונים דווקא זה כנגד זה ולא באלכסון וכמו שהעתקתי במ"ב אפילו אם נחמיר דאלכסון קטן מקרי ג"כ אלכסון היינו דוקא אם נראה *לעין כל שהוא אלכסון אבל לא החמירו בהם כ"כ שיהיו מכוונים ע"י מדידה:

* אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר. כתב במחה"ש דהיינו משום דאפילו אם יניחנו באלכסון אעפ"כ לא יהיה רשאי לטלטל אפילו במקום האורך אלא כנגד הקצר אבל אם יראה להניח באלכסון ושלא לטלטל אלא כנגד הקצר רשאי וכו' עי"ש[2] ועיין בפמ"ג שחולק עליו וסובר דמליצא דגמרא משמע דאם יניח כנגד האורך לא מהני כלל עי"ש טעמו ומסתבר כוותיה: * יכול להניח וכו'. עיין במ"ב מש"כ בשם הט"ז ולפי מה שהבאנו לעיל דברי הירושלמי מוכח מניה עכ"פ דאם העמיד הקורה לפי שאין אומו עודף דומה שיהא מן המבוי וזהו הטעם דהמיר אח"כ בשו"ע להניח הקורה בתוך המבוי באלכסון ששם לא יבואו עי"ז לטעות להתיר להשתמש בר"ה: (קכה) יעשה שם צו"פ באלכסון. ושתמש בקצר כנגד קצר ובארוך כנגד הארוך והטעם דצו"פ הוי כמו מחיצה גמורה ומחיצה גמורה בודאי מהני אפילו באלכסון ואפילו היה רחב פתח המבוי יותר מעשר אמות ג"כ מותר ע"י צוה"פ כדלעיל בריש סכ"ו אבל אם יעמיד לחי אחד אצל הארוך ולחי אחד אצל הקצר (קיב) אינן מועילים להשתמש באלכסון ואפילו לא היה האלכסון יותר מעשר אמות שאף שהלחי אינו משוס היכר בצד אלא משוס מחיצה מ"מ לחי שבצד הארוך אינו מועיל להתיר להשתמש אצלו (קיג) הואיל ואין שם מחיצה כנגדו ואינו מותר להשתמש אלא נגד הלחי שעומד בצד הקצר שהוא מתיר רק נכחו ביושר. אמנם זהו דוקא במבוי שמותר בלחי אחד בחצר שצריך שני פסין או במבואות שלנו שיש להן דין חצרות אפילו עד מקום הקצר ג"כ אינו מותר להשתמש אחרי שלא נוכל לצרף אליו הלחי האחר שאינו עומד נגדו וע"כ צריך ליזהר במקום שמעמיד שני לחיים שיעמידם בשוה זה נגד זה ולא בחלכסון [ח"א] ובצורת הפתח מהני אפילו בחלכסון וכנ"ל. כתב בחידושי הרשב"א דצוה"פ מהני אפילו היה לו אחד עודף על חברו ד' אמות ויותר דהוא כמו מחיצה גמורה: (קכו) יכול להניח וכו'. עיין בט"ז שמלבד

משנה ברורה

חול ואבנים אצל שפתו ומתקצר ועשה קרקע ברוחב פרסה ובטלו המחיצות (צט) ומטלטלי מי במבואות כדמעיקרא [וכ"ז כשאין מדרון אצל במקום המים בלבד אבל אם יש על שפתו מדרון המתלקט עשרה טפחים מתוך ד' אמות (ק) ה"ז נחשב למחיצה בכל עניו] והסכימו האחרונים להחמיר כדעה זו ודוקא בימים (קא) אבל בנהרות לא חיישינן שיעלה שיטטון ונחשב שפת הנהר למחיצה כשים בגובהו יו"ד טפחים [אבל בנהרות שדרכן להתייבש בקיץ וכשמתיבשין אין במדרון שלהם גובה יו"ד טפחים מתוך ד"א יש לאסור בלא תיקון (קב) אפילו כשלא נתייבש דחיישינן שיתייבש ולא אדעתיה] ועכ"פ בעינן שיהא הנהר (קג) סמוך ממש לראש המבוי אבל אם הוא רחוק מהבמים יותר מעשר אמות צריך תיקון דאותו מקום הוי פרוץ (קד)[א] ואם נקרשין בימות הגשמים בטלה אז המחיצה ואסור לטלטל (קה) ויש מאחרונים שסוברין דלא נתבטל המחיצה ע"י הקרישה. ואם שפת הנהר גבוה ומתלקט עשרה טפחים מתוך ארבע* אמות עד מקום הקרישה בודאי יש להקל: (קכב) ואין כאן מחיצה. וע"כ צריך תיקון (קו) כשאר מבוי הפרוץ ברוח רביעית בצורת הפתח או בלחי אז בקורה. עיר שמוקף סביבה חרץ (קז) שעמוק עשרה טפחים ורחבה ארבעה טפחים (קח) הוי כמוקף חומה סביבה וא"ל שום תיקון ואם יש גשר ע"ג החרץ שהולכין דרך שם למבואות העיר נחשב למעלה שצריך לעשות שם תיקון: ל (קכג) שצדו אחד ארוך. ומשך כותבו לר"ה יותר מכותל השני: (קכד) אפילו אין צד וכו' ארבע אמות. וה"ה (קט) אפילו פחות מזה ג"כ אין מניח אלא כנגד הקצר דוקא ולא בחלכסון (קי) והטעם דקורה משוס היכר עשויה כדי דלא ליחי למיחלף בר"ה ובחלכסון לא הוי היכר והיינו (קיא) דאם יניחו בחלכסון ושתמש בצד הארוך נגד הארוך שאין דופן כנגדו הרואה זה יאמר שמותר להשתמש בר"ה לפי שאין אומו עודף דומה שיהא מן המבוי וזהו הטעם דהמיר אח"כ בשו"ע להניח הקורה בתוך המבוי בחלכסון ששם לא יבואו עי"ז לטעות להתיר להשתמש בר"ה: (קכה) יעשה שם צו"פ באלכסון. ושתמש בקצר כנגד קצר ובארוך כנגד הארוך והטעם דצו"פ הוי כמו מחיצה גמורה ומחיצה גמורה בודאי מהני אפילו בחלכסון ואפילו היה רחב פתח המבוי יותר מעשר אמות ג"כ מותר ע"י צוה"פ כדלעיל בריש סכ"ו אבל אם יעמיד לחי אחד אצל הארוך ולחי אחד אצל הקצר (קיב) אינן מועילים להשתמש בחלכסון ואפילו לא היה האלכסון יותר מעשר אמות שאף שהלחי אינו משוס היכר בצד אלא משוס מחיצה מ"מ לחי שבצד הארוך אינו מועיל להתיר להשתמש אצלו (קיג) הואיל ואין שם מחיצה כנגדו ואינו מותר להשתמש אלא נגד הלחי שעומד בצד הקצר שהוא מתיר רק נכחו ביושר. אמנם זהו דוקא במבוי שמותר בלחי אחד בחצר שצריך שני פסין או במבואות שלנו שיש להן דין חצרות אפילו עד מקום הקצר ג"כ אינו מותר להשתמש אחרי שלא נוכל לצרף אליו הלחי האחר שאינו עומד נגדו וע"כ צריך ליזהר במקום שמעמיד שני לחיים שיעמידם בשוה זה נגד זה ולא בחלכסון [ח"א] ובצורת הפתח מהני אפילו בחלכסון וכנ"ל. כתב בחידושי הרשב"א דצוה"פ מהני אפילו היה לו אחד עודף על חברו ד' אמות ויותר דהוא כמו מחיצה גמורה: (קכו) יכול להניח וכו'. עיין בט"ז

שער הציון

(צט) רש"י והשמטתי פירוש המ"מ משוס דלדידיה נפקא מומרא לפי דעת מ"א לענין אם היה במדרון תל המתלקט יו"ד מתוך ד' למעלה מן המים ומסתברא דאין להחמיר בזה דבלא"ה לדעה ראשונה אין מושגין כלל לשמא יעלה שרטון וגם הטור והאור זרוע העתיקו כפירש"י: (ק) ט"ז והגר"ז ועיין בפמ"ג שכתב שדעת הט"ז דלף המ"מ מודה בזה: (קא) מ"א וא"ר ומו"ש ושארי אחרונים דלא כט"ז: (קב) פמ"ג וח"א: (קג) מ"א וש"א: (קד) מ"א וט"ז החמיר ביותר מזה דהיינו אפילו בימות הקיץ אבל בהשוכת שב יעקב וכנסת יחזקאל ומו"ש ומחה"ש הסכימו עם המ"א שאין לאסור רק במקן הקרישה: (קה) אבן העזר ותשובת מ"ש סימן פ"ע: (קו) כן משמע ממ"א שהסכים לפירוש רש"י והטור דלא כמ"מ וכן פסק הפמ"ג וגם כמה אחרונים סברו דאף להמ"מ סגי כתקון שאר מבוי: (קז) וה"ה אם מתלקט עשרה טפחים מתוך ארבע אמות בשיפוע ובקרקעיתה אחר שלא העשרה טפחים צריך שיהיה שם החרץ רוחב ארבעה: (קח) מ"ר בשם אמונת שמואל וכן פסק המכס לבי סימן ה' והוכא בפמ"ג: (קט) כן משמע מעשה הגמרא וכן מוכח מלשון הרמב"ם בפי"ז מה"ש ועיין בבה"ל: (קי) גמרא: (קיא) רש"י: (קיב) ב"י ובלב"ח וט"ז ומאמר מרדכי ושולחן ע"ש והגאון יעקב דלא כעו"ש וב"ח: (קיג) ואם עשה שני הלחיים בתוך המבוי בזה עדיף מקורה ששם אינו מותר רק בחלכסון אבל בזה הלחי המיון מתיר כנגדו בשוה [בט"ז]:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ל"ה כתב: אם נקרש הנהר ונגדל בימות החורף בטלה מחיצתו ואסור לטלטל במבוי כל ימי קרישתו ויש מי שאוסר כל השנה משום שמא יבואו לטלטל גם בחורף וכו' וטוב לחוש לדבריו, וזה כשיטת הט"ז. ב) ובשו"ע הרב סעיף ל"ו כתב: אבל לא יניחנה באלכסון ולהשתמש בצד הארוך עד הקורה, משמע דבצד הקצר יכולים להשתמש.

הלכות שבת סימן שסג

לא [ל]העמיד לחי באמצע המבוי אם יש חצר מהלחי ולחוץ ועשו גם החיצונים לחי לראש המבוי אוסרים אלו על אלו (קכז) עד שיערבו יחד ואם אין שם חצר או שיש חצר (קכח) ולא עשו החיצונים לחי לראש המבוי שמן הלחי ולפנים מותרים (קכט) ממנו ולחוץ אסורים (קל) [כ]אבל אם עשו (י) באמצע (קלא) שני פסים או פס ד׳ אם אינו רחב יותר מי׳ או שעשו צ״פ אם הוא רחב יותר מי׳ אפי׳ אם יש חצר מהתיקון ולחוץ ועשו גם החיצונים תיקון לראש המבוי כל אחד יכול לערב ויהיה מותר בחלקו: **לב** [י]זה שהכשרנו להעמיד לחי באמצע המבוי ה״ה להעמיד קורה באמצע המבוי (קלב) [כ]וכל זה ביש באותו חצר[א] מבוי המוכשר תורת מבוי שלא יהא ארכו פחות מד׳ אמות ושיהא ארכו יתר על רחבו ושיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו הא לאו הכי צריך פס משהו מכאן ופס משהו מכאן או פס ד׳ בצד אחד: **לג** [י]מבוי (קלג) שהוא רחב כ׳ אמות עושה פס (קלד) רחב ד״א ומעמידו באמצע וחשוב כל צד מצדי הפס כמבוי בפני עצמו (קלה) כיון שאורך הפס ד״א ויתן קורה (קלו) בראשו [כ]וצריך ליזהר שתהא הקורה (קלז) מונחת על הפס (קלח) או תוך ג״ט וצריך שיהא בכל מבוי משנים אלו שהפס מפסיק ביניהם בתים וחצרות פתוחים לתוכו (קלט) וכל תנאי (מבוי)

באר היטב

חכם לחי סי׳ ל״ז ועי׳ בספר אבן העזר שהאריך להוכיח שאין המים הנקרשים מבטלין המחיצות ע״ש בס׳ מגיני ארץ דפוס פרופס: (י) באמצע. דאפי׳ חצר א׳ יכולין לחלוק בכה״ג הרא״ש. ועיר המוקפת חומה בדלתות רחויות לגעול זולתו בפתח א׳ הפתח ההוא לא גרע מלחי או קורה וכל העיר כמבוי אחד שיש לו לחי בראשו שאין מערבין אותו לחצאין ואם יש פרצה בטל הכשירה ועפי׳ שס״ה

שערי תשובה

ודוקא בפרוץ פחות משלשים אמה ומעמיד לה״פ ביניהם ושאר לד פרצה פחות מיו״ד אין בכך כלום ואם היה הפרוץ יותר משלשים לא מהני לה״פ בתוך עשרה כיון שבכל לד יש עדיין שיעור פרצה ודרך לעשות פתחים הרבה אמרינן אבל דרך לעשות כולו פתחים או סמוכים זה לזה לא אמרינן

משנה ברורה

שמלדד (קיד) דדוקא אם בחלכסון אינו יותר מעשר אמות דאל״ה אסור ועיין בבה״ל: **לא** (קכז) עד שיערבו יחד. ר״ל שיתחברו יחד. וטעם הדבר דהנה (קטו) דרך המבואות לאחר שתקנום בלחי או קורה להשתתף כל הדרים במבוי יחד [דכשלא יתחברו יהיו אסורים להוליא מהחצרות למבוי] וכיון (קטז) שההרגל כן הוא שוב אסורים בני מבוי ליתלק לחצאין ולעשות כל אחד (קיז) שיתוף בפ״ע דאסרי הני אהני משום דהוי כמבוי שבכל אחד מן החצרות ולא נשתתפה בו דאסרה אכולה: (קכח) ולא עשו וכו׳. דכיון שלא עשו לחי ואין יכולין לבטלו במבוי א״כ אינם רואים להשתתף יחד לכן אין בכחן לאסור על הפנימית ואפילו יש להם דריסת הרגל עליהם [פמ״ג]: (קכט) ממנו ולחוץ אסורים. דהשתין כאלו המבוי הותחל מן הלחי ולפנים: (קל) אבל אם עשו באמצע וכו׳. זה מתחלקים הרשויות מהדדי והוי כאלו מחילה ביניהם ואין יכולין לאסור אלו על אלו (קיח)[א] ודוקא כשאין להם דריסת הרגל זה על זה כגון שיש *להם פתח אחר אבל בלא״ה אפילו דלת לא מהני: (קלא) שני פסין. של משהויין משהו מכאן ומשהו מכאן. ואפילו אבר (קיט) יכולין לחלק בכה״ג (קכ) עיר המוקפת חומה ונעלו הפתחים בלילה ופתח אחד אין נעול ומ״מ הוי כלחי ע״י פתח ההוא אין מערבין אותה לחצאין אבל אם נפרץ פרצה בטל הכשרה [ועיין סי׳ שס״ה ס״ב ע״י איזה פרצה בטל ההכשר] של העיר ויכולין לערב חליה ולהניח חליה: **לב** (קלב) וכל זה ביש וכו׳. האי וכל זה קאי אמה שהכשרנו להעמיד לחי באמצע המבוי כשלא עשו לחי בראש המבוי וקאמר דהוא דוקא שבחלי המבוי זה לבד ג״כ יש

שער הציון

(קיד) וכ״כ בספר קרבן נתנאל ובגאון יעקב אבן בשולמן ע״ש העמיק להתר ואף דמפשטיות הגמרא משמע דהוכחת הט״ז לבאורה יש לדחות ולחלק בין חוץ לבבוי דהא מבוי דהא מפקינן בריש עירובין דאלל מבוי מבן וא״כ הא דתנן והרחב מעשר אמות יעמוד ג״כ אחלל קאי והכא הלא החלל אינו רחב יותר מעשר ועיין בבה״ל: (קטו) לבוש ודבריו נובעים מלשון הרא״ש שכתב כיון שבבר הורגלו וערב[ב] יחד ע״ש: (קטז) עיין בפמ״ג שכתב דל״ל דאף אם עשו כן מתחלה שלא הורגלו כלל מה לערב יחד ג״כ אסור הואיל ורוב המבואות דרכן לערב יחד עוד כתב דכל זה אפילו אין לחיצונים דריסת הרגל על הפנימים כיון שיש להם לחי בראש המבוי אפרי אהדדי: (קיז) אבל אם משתתפים יחד מהני אף שהעמידו לחי באמצע דלא גריע משתי אבלות ופתח ביניהם דיכולין להשתתף יחד: (קיח) ס״י ומו״ש ופמ״ג: (קיט) מ״א בשם הרא״ש: (קכ) מ״א ופמ״ג ע״ש: (קכא) אחרונים: (קכב) ר״ל אף שהוא יעשה לחי או קורה למיקון המבוי: (קכג) רש״י: (קכד) עטרה״ק: (קכה) גמרא: (קכו) רשב״א: (קכז) שם:

הגהות ותיקונים: א) ט״ס צ״ל חצי: ב) צ״ל לערב:

ל׳ התוספ׳ שם כ״ט והרא״ש ם הרא״ש בשם ר״מ שם והמרדכי והגהת מיימוני בפ״ה מה״ע ג הרא״ש שם מהירושלמי וה״ה בשם הרשב״א פ שם ע שם בגמ׳ ״ פ עור בשם הרא״ש וה״ה בפי״ז בשם הרשב״א

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב בסימן שצ״ב סעיף ה׳ כתב שמותר אפילו אין להם פתח אחד ויש להם דריסת רגל זה על זה, אבל כתב זה בסוגריים. אבל בסימן הזה סעיף ל״ח כתב הרב ומותרים לטלטל בו אם עירבו ביניהם. ובשו״ע הרב בסימן שפ״ו סעיף ט׳ כתב כמו מה שכתוב בסימן שצ״ב וכתב זה בלי סוגריים, אבל מחלק שמה בין מבוי לחצר, ע״ש. ב) ובשו״ע הרב סעיף ל״ז לא חילק בזה.

(קמ) ᶻומה (יא) שמן הפס עד כותל האמצעי של מבוי יש לו דין מבוי עקום שהרי אלו שני המבואות (קמא) מתעקמים ובאמצע פתוחים (קמב) בשני ראשיהם לר"ה . הגה וי"א (קמג) דאין לו דין מבוי עקום אא"כ יש מן הפס עד כותל האמצעי * (קמד) יותר מעשר אמות (הרא"ש ורבי' ירוחם וטור): **לד** ᶜᶜעוד* אפשר לעשות תיקון אחר למבוי שהוא רחב כ' אמות שירחיק שתי אמות מהכותל (קמה) ויעשה פס רחב ג"א ויעשה כן גם בצד השני (קמו) וישאר פתח רחב עשר אמות או ירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וכן יעשה בצד השני ᵃᵃאו ירחיק שתי אמות ושני טפחים ויעשה פס שתי אמות וד"ט וכן יעשה בצד השני (קמז) וכן כל כיוצא בזה ובלבד שהפס יהא יתר על האויר שבינו לכותל דאל"כ אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה (קמח) וצריך ליזהר דלא לשבוק פתחא רבא ועייל בזוטא (קמט) שאם ᵉᵉעשה כן בטל תיקון המבוי אא"כ עשה צ"פ (קנ) לזוטא: **לה** ᵇᵇפס זו שאמרנו שעושה כן למעט רוחב המבוי א"צ שיהא פס אחד שלם אלא בקנה קנה פחות מג' סגי דפחות מג' (קנא) כשלם דמי: **לו** ᵃᵃמבוי ששוה מתוכו (קנב) ומדרון (פירוש מקוס משופע) לרשות הרבים (קנג) או ששוה לרשות הרבים ומדרון לתוכו אם הולך ומתלקט מעט מעט עד (קנד) שמגביה עשרה מתוך ארבע אמות הרי הוא כאלו זקוף כולו (קנה) ואינו צריך שום תיקון

צ ואפילו בפחות מי' אמות לדידן דקי"ל כרב דאמר מוכחו כמפולש מיא יוסף ק מפורש שם בגמרא ר ה"ה בשם הרשב"א בפי"ז מה"ש ש הגהות אשרי ת הגהות מיימוני פי"ז בשם הר"מ והמרדכי נר"ש עירובין וש"פ א שבת ק'

באר היטב

ויכול להכשיר חציה ולהניח חציה כ"י סי' שס"ד מ"א: (יא) שמן.

בטו"ז מגיה שלא"ל שיש יותר מי' מן הפס לכותל כמ"ש בטור.

באור הלכה

באלכסון באופן שלא אחד משוך מחבירו רק פחות מג' אמות אז אפילו *עולה אלכסונו ברוחב המבוי יותר מעשר אמות מותר כיון שחלל המבוי אינו מחזיק רק עשר אמות: * יותר מעשר אמות.[א] עיין במ"ג דהסכימו האחרונים כדעה הראשונה. אכן לפי מה שמבואר לקמן בשס"ד ס"ג בשם תשובת רע"א דאין לדחות לגמרי דעת הרשב"א במבוי העקום כמין חי"ת דס"ל דאין צריך לעשות תיקון כלל בעקמימותן אפשר דבעיינינו יש לסמוך לגמרי על דעת הרי"לב"ש ועכ"פ שלא להחמיר יותר מדעת הי"א הזה:

משנה ברורה

ואין קורה מועיל בו אלא (קכח) שני לחייס של משהו בשני לדיו כמבואר לעיל בס"ב: (קמ) ומה שמן הפס וכו'. ר"ל חוץ תיקון הקורה שעושה בפתח המבוי צריך לעשות עוד תקון בסוף אורך הפס כדין מבוי עקום המבואר בסימן שס"ד סוף ס"ג (קכט) ואפי' אין שם עשר אמות מן סוף אורך הפס עד כותל האמצעי: (קמא) מתעקמים ובאמצע פתוחים. ל"ל מתעקמים באמצע ופתוחים: (קמב) בשני ראשיהן לר"ה. וע"כ צריך לעשות[1] לוה"פ (קל) בסוף אורך הפס עד כותל האמצעי כנגדו ודמי כמו שהיה עושה פס לאורך כל המבוי: (קמג) דאין לו דין מבוי עקום וכו'. דלא"ג דמבואר לקמן בסימן שס"ד במבוי עקום שעשו כמין חי"ת אפילו אין מפתיחת עקמימותו עד כותל האמצעי עשר אמות גמי צריך שם תיקון (קלא) שאני התם דהוא עקום ממש אבל הכא יש לומר שע"י הפס נעשים כשני מבואות שמתולקים לגמרי עד סופם ואף דאין הפס מגיע עד כותל האמצעי מ"מ כיון דאין מן סוף הפס עד כותל שכנגדו יותר מי"ד אמות נחשב כפתח ודמי כשני מבואות שמתולקים לגמרי אלא שיש פתח מאחד לחבירו משא"כ ביותר מעשר אמות א"א לומר דהוי כפתח וע"כ דינו כמבוי עקום ולדינא הסכימו (קלב) האחרונים דהעיקר כסברא הראשונה ועיין בבה"ל: (קמד) יותר מעשר אמות. כל"ל: **לד** (קמה) ויעשה פס רחב ג"א. דנעשה עי"ז עומד מרובה על הפרוץ שבגלו ונחשב כסתום ואע"ג דבעלמא קי"ל דפרוץ כעומד גמי שרי כמבואר בשס"ב ס"ט שאני הכא דהוא פרוץ גם מצד השני ובכגון זה דשרון אמרינן (קלג) אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה: (קמו) וישאר פתח רחב עשר אמות. ומ"מ צריך (קלד) לאי אז קורה להחיר המבוי דלא עדיף משאר מבואות דעלמא. ונותן הקורה (קלה) רק על שטח העשר אמות [וכן כשעושה הלאי יעמידו בראש העשר אמות] דמן הפסין ולהלן עד הכתלים ייתרין בלא"ה משום עומד מרובה על הפרוץ: (קמז) וכן כל כיו"ב. דהיינו שירחיק ארבע אמות מהכותל ויעשה פס של שש אמות [רש"י]: (קמח) וצריך ליזהר וכו'. אבל (קלו) מן הפתח אין חוששין שמא יבא בקטן וימיתו הגדול שחזקה אין אדם מניח פתח גדול ונכנס בקטן: (קמט) שאם עשה כן וכו'. ר"ל שעי"ז (קלז) יתבטל תורת פתח מן הגדול ובטל הלאי אז הקורה המתוקן בו ונמצא מבוי זה בלא תיקון: (קנ) לזוטא. עיין בחידושי רע"א [ב]שמתמה מאי מהני במה דעשה לוה"פ לזוטא אחרי שנתבטל תורת פתח מן הגדול והנכון כמו שכתב בספר תפארת שמואל שט"ס הוא ול"ל לרבא והשתא אחי שפיר דאחרי שנעשה לוה"פ לא נתבטל שם פתח ממנו אף אם לא יבא בו: **לה** (קנא) כשלם דמי: ר"ל וע"כ אין שייך לומר מה אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה: **לו** (קנב) ומדרון לר"ה. שהיה קרקע המבוי (קלח) גבוה מקרקע ר"ה והולך לשפע אבל פתחו לגד ר"ה: (קנג) או ששוה לר"ה וכו'. שהיה ר"ה גבוה מקרקע המבוי (קלט) וכניסת המבוי גמי מן הפתח ולפנים גבוה כקרקע ר"ה ברוחב אמה או אחי אמה ואח"כ הוא נעשה מדרון לגד דופן האמצעי: (קנד) שמגביה עשרה וכו'. ר"ל שאם השיפוע ארכה ד' אמות אז כבר הוגבה הקרקע לתעלה עשרה טפחים הוי כאמילה אבל אם מתלקט יו"ד מתוך ה' אמות כמאן דליתא דמיא וכשאר קרקע דמיא (קמ) דינא תשמישתיה להילוך: (קנה) ואינו צריך שום תיקון. דאותו גובה שבגד הפתח הו"ל אמילה אע"פ שהוא משפע והולך וחזו שמתייש רמ"א ומה החל וכו'

שער הציון

(קכח) רשב"א ואף דהכא הרי המבוי של עשרים אמה ואפילו אם תאמר דדינו כאלו הרי יותר מעשר אין ניחר בלחייס שאני הכא דהרי נתחלק לשתים ע"י הפס: (קכט) כ"י וש"פ לדעה ראשונה: (קל) פמ"ג וכ"ש דאם רוצה יכול לעשות באלכסון מסוף הפס עד זוית כותל האמצעי אבל אז יצטרך לעשות שני לוה"פ: (קלא) ט"ז: (קלב) כ"מ ומ"א וא"ר וש"א: (קלג) גמרא: (קלד) רש"י ותוספות ורשב"א וריטב"א ועיין בתוספות דלהכי לא נחשב האי פס לגאי משום דהוא מופלג מן הכותל ג' טפחים ועיין לעיל בס"ו בבה"ל: (קלה) רשב"א וריטב"א והוא בא"ר ובחו"ש ובאחן העזר ובש"א דלא כמ"א בסימן שס"ה סק"ג: (קלו) גמרא: (קלז) רש"י: (קלח) רש"י: (קלט) שם: (קמ) רש"י כתב זה לענין חל המתלקט בר"ה וה"ה לענין זה:

הארות והערות: 1) עיין בבה"ל סימן שס"ה סעיף א' ד"ה אסור אא"כ וכו':

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ל"ט כתב: ויש להחמיר כסברא הראשונה. ב) ובשו"ע הרב בסעיף מ' כתב בפשטות כהשו"ע.

הלכות שבת סימן שסג

(יב) [ו] (קנו) (וזה התל * הוי (קנז) כמחילה (מיי יוסף) *:

שסד דין מבוי המפולש ועשוי כנדל. ובו ה׳ סעיפים:

א (א) * [א]מבוי המפולש בשני ראשיו לר״ה או צד אחת לר״ה וצדו השני לכרמלית. הגה או שני לחצרות פתוחין לכרמלית (ריב״ש סימן מ״ה) (ב) צריך צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן [ב]אבל אם צדו אחד פתוח לרשות הרבים * (ג) וצדו השני לחצר * שאינה מעורבת * אין צריך אלא לחי או קורה בשני ראשיו. הגה וכל זה שיש לו תנאים המבוארים לעיל סי׳ שס״ג סכ״ו בדין מבוי (ד) אבל אם אינו רק כחצר צריך תיקון חצר משני לדדיו: **ב** (ה) [ג]רשות הרבים עצמה אינה נתרת (ו) אלא בדלתות

* (וכל אמות דעירובין באמה שהה אלא לפעמים שוחקות ולפעמים עולות באופן שיהא לאומרא)

א עירובין ו׳ בריש״א ובגמרא וכמ״ק הרי״ף הרא״ש והרמב״ם בפרק י״ז ב טור וסמ״ק בהגהות

ג מפורש בברי״ו וגמ׳ שלינתי לעיל

באר היטב

ע״ס: (יב) וזה. ואם כל העיר מוקפת תל ואמ״כ בנו בה בתים אסור כמ״ש סי׳ שנ״ח ס״ב מ״א. ועש״ת אמונת שמואל סימן מ׳ אם חרין סביב לעיר רחב ד׳ ועמוק י׳ מותר לטלטל על ידו ע״ש וכ״כ חכם צבי סי׳ ד׳:

שערי תשובה

ע״ס: [ו] וזה. עיין בה״ע ועיין באמונת שמואל סימן מ׳ בנתתה החרין על ידי עפר ולרורות אם אין הסתימה עולה ביותר מיו״ד אמות הרי הוא כפתח ואינו אוסר אבל אם הוא יותר מיו״ד אמות הרי הוא כפרלה ועיין בשו״ת מ״ל סימן ה׳ שדין עיר המוקפת חרין עמוק יו״ד ורחב ד״ט בעיר המוקף חומה גבוהה דלתים וברית ולכן התיר לטלטל בעיר האגה ע״ש וכן כתב גם כן בתשובת אוהל יעקב סי׳ ע״ג בהיתר הטלטול בעיר האג׳ אך כתב יש שם גשרים שעוברים עליהם מצד זה לצד אחר של כרמלית והתיר בענין שלא יהיו הגשרים קטועים בסמרות או בענין כ״א מטלטלים ויטלים בכל עת ובכל זמן שיצטרכו להגביהן בשלשלאות והוי כמו רחוקות לגעול שע״י הגבהתם תהיה העיר נעולה ומוקפת ואפילו אם היו קטועים מ״מ יש לה״פ בחצלע הגשרים וכיון שראשה הפרוץ הוא לכרמלית סגי בלה״פ ולכן ע״י קניית רשות ועירוב ונשיר שם שיור בלחי עירוב להיכרא מותר בטלטול וע״ש דאפילו אם הגשרים שאין קטועים נסגרים בסמתה

משנה ברורה

וכו׳: (קנו) ובזה התל וכו׳. ואם כל העיר מוקפת תל (קמא) ואח״כ בנו בה בתים אסור דלא הוי מוקף לדירה וכמש״כ סימן שנ״ח ס״ב וע״ש ס״ח דאפילו בנה מחילות גבוה יו״ד על התל לא מהני (קמב) ואם התל היה פחות מיו״ד טפחים והשלים עד יו״ד טפחים מהני דזה ההיקף הוי מוקף לדירה דעשה אחר שבנה העיר. וע״כ יכול לתקן אפילו אם היה התל סביב העיר כולו (קמג) דהיינו שיפחות מהתל בשנת יותר מעשר אמות ברוחב עד שלא יהיה בגובה עשרה טפחים דבזה משוב כפרלה ואח״כ ישלים זה השיעור וזה מהני וכדלעיל בסימן שנ״ח ס״ב ע״ש: (קנז) כמחיצה. ואם יש סביב העיר חרין עמוק יו״ד טפחים ורוחב ד׳ טפחים דהוי כמחילה ונסתם החרין ע״י עפר ולרורות (קמד) אם אין הסתימה עולה ביותר מעשר אמות הרי הוא כפתח ואינו אוסר אבל אם הוא יותר מעשר אמות הרי הוא כפרלה:

א (א) מבוי המפולש וכו׳. ומיירי שאותו המבוי לא היה ברחבו שיעור ר״ה ועיין לעיל סימן שמ״ה ס״ח וטו״ת ובמ״ב שם:

(ב) צריך צורת הפתח וכו׳. והטעם (א) דע״י צורת הפתח נעשה כסתום בתחילה מההוא לד והוי כמבוי סתום מג׳ לדדין וסגי בלד השני בלחי או קורה: (ג) וצדו השני לחצר וכו׳. דכיון דהחצר יש לו מחילות הרי אין המבוי מפולש וא״ל צורת הפתח אלא לחי (ב) או קורה כדי לחלק בין דיורי החצר למבוי שלא יאסרו אלו על אלו (ג)[ב]וש מתמירין דדוקא לחי לצד החצר בעינן ולא קורה (ד) וכ״ז כשהחצר אינה רגילה במבוי זה כגון שיש לה פתח למבוי אחר אבל אם היא רגילה בו מכבר אפילו צורת הפתח ודלתות אינן מועילות להתיר שם אם לא נשתתפה מבוי זה עם שארי החצרות הפתוחות לו ואם נשתתפה בו א״ל לערב כלל כמ״ש בסימן שפ״ז: (ד) אבל אם אינו וכו׳. ר״ל כשאין להמבוי תנאיו המבוארים לעיל ממילא דינו רק כחצר[ד] וע״כ אפילו אם היה מפולש משני לדדיו לר״ה (ה) ורבים נכנסין דרך אותו החצר לר״ה אין צריך רק תיקון *חצר משני לדדין דהיינו מכל לד שני פסין או פס רוחב ד׳: **ב** (ה) ר״ה עצמה. דהיינו רחובות ושווקים הרחבים ט״ז אמה ומפולשים משער לשער וכדלעיל בסימן שמ״ה ס״ו״ ועי״ש בס״ח וטו״ת דיש עוד מיני ר״ה: (ו) אלא בדלתות. מכאן (ו) ומכאן דעי״ז נעשית כחצר של רבים אבל צורת הפתח לא מהני [אפילו אם יעשהו משני לדדיו (ז)[ו]וש פוסקים דס״ל דסגי בדלת מצד אחד

שערי תשובה

ע״ס: [ו] וזה. עיין בה״ע ועיין באמונת שמואל סימן מ׳ בנתתה החרין על ידי עפר ולרורות אם אין הסתימה עולה ביותר מיו״ד אמות הרי הוא כפתח ואינו אוסר אבל אם הוא יותר מיו״ד אמות הרי הוא כפרלה ועיין בשו״ת מ״ל סימן ה׳ שדין עיר המוקפת חרין עמוק יו״ד ורחב ד״ט בעיר המוקף חומה גבוהה דלתים וברית ולכן התיר לטלטל בעיר האגה ע״ש וכן כתב גם כן בתשובת אוהל יעקב סי׳ ע״ג בהיתר הטלטול בעיר האג׳ אך כתב יש שם גשרים שעוברים עליהם מצד זה לצד אחר של כרמלית והתיר בענין שלא יהיו הגשרים קטועים בסמרות או בענין כ״א מטלטלים ויטלים בכל עת ובכל זמן שיצטרכו להגביהן בשלשלאות והוי כמו רחוקות לגעול שע״י הגבהתם תהיה העיר נעולה ומוקפת ואפילו אם היו קטועים מ״מ יש לה״פ בחצלע הגשרים וכיון שראשה הפרוץ הוא לכרמלית סגי בלה״פ ולכן ע״י קניית רשות ועירוב ונשיר שם שיור בלחי עירוב להיכרא מותר בטלטול וע״ש דאפילו אם הגשרים שאין קטועים נסגרים בסמתה

באור הלכה

* הוי כמחיצה. עיין מ״א[א] מה שכתב בסק״מ דלהתוספות אם רבים בוקעים בו מבטלי מחיצתא כיון שאינה עשויה בידי אדם ולא הבתקתיו בס״ב דכמה אחרונים חולקין בזה וכמו שכתבתי לעיל בסק״ט בס״ב ע״ש וגם מה שכתב דאפשר דלענין בקיעת רבים לא מקרי פחות מפ׳ רבוא לא ניחא להו להאחרונים בזה עיין תו״ש:

* מבוי המפולש וכו׳. עיין בס״ב דמיירי שלא היה שיעור ר״ה דהיינו פחות מט״ז אמה כ״כ הפוסקים ומה דמהני בלד השני לחי מיירי שעשה לחי רחב עד שיתמעט ביותר מעשר אמה [תוספות]:

* וצדו השני לחצר וכו׳. עיין מ״ב ומ״מ כשהוא מפולש מצד אחד לקרפף יותר מבית שתים שלא הוקף לדירה דינו כפתוח לכרמלית [בס״ג]: * שאינה מעורבת. עיין בט״ז שכתב דבמעורבת א״ל שום תיקון לצד החצר [והיינו אפילו בלא נשתתפו עם בני המבוי דבנשתתפו אפילו כשהחצר אינה מעורבת א״ל אפילו בלחי] ובביאור הגר״א הוכיח מסימן שס״ג סל״א להיפך דדוקא כשאינה מעורבת שאינם יכולים לטלטל בפני עצמם מתחת חסרון העירוב אינם יכולים לאסור על בני המבוי כשעשו לחי אבל אם היא מעורבת דמותרין לטלטל בפני עצמם אוסרים אלו על אלו עד שישתתפו יחד עם בני המבוי או יעשו תיקון חצר כדין דהיינו שני פסין משני הלדדין או פס אחד רוחב ד׳ וכן מצדד ג״כ בסמ״ג עי״ש: * א״צ אלא לחי או קורה וכו׳. עיין בתאמר מרדכי

שער הציון

(קמא) מ״א וש״א: (קמב) פמ״ג: (קמג) פשוט: (קמד) שע״ת בשם אמונת שמואל: (א) אחרונים: (ב) ט״ז וא״ר שמסכימין לפסק השו״ע וכן משמע מביאור הגר״א שהוא כתב שלחלק דיורין שלא יאסרו אלו על אלו די בלחי או קורה: (ג) ב״ח והובא במ״א: (ד) הגר״ז בשם התוספות: (ה) גמרא: (ו) הרי״ף והרא״ש ורש״י והרוקח וקצת משמע כן גם מרי״ז: (ז) הרשב״א וריטב״א וכן משמע דעת ר״י בתוספות דף ו׳ ע״ב ד״ה ואמר רבה:

הגהות ותיקונים: א) ס״ז:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף מ״ב כתב כהמ״א, וכתב דרק מדרבנן אינה מחיצה, ומדאורייתא אפילו אם בוקעים בו רבים הוי מחיצה. וגם לענין ס׳ ריבוא נקט כהמ״א. **ב)** ובשו״ע הרב סעיף א׳ כתב בסוגריים: ולענין הלכה בד״ס הלך אחר המיקל ע״כ, ופ׳ דמהני לחי או קורה. **ג)** ובשו״ע הרב סעיף ד׳ כתב כהמחבר דצריך דלתות מב׳ צדדים. **ד)** בשו״ע הרב סעיף ג׳ כתב: ומבואות שלנו אע״פ שדינם כחצר, שאינן ניתרים בלחי וקורה הואיל ואין בתים וחצירות פתוחים לה כראוי, מכל מקום לענין פילוש אינו כחצר, אלא כמבוי המפולש שצריך צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן.

* והוא (ז) שנגעלות בלילה (ח) ויש אומרי' אע"פ שאין נגעלות אבל צריך שיהיו ראויות לינעל שאם היו משוקעות בעפר מפנה אותן ומתקנן שיהיו ראויות לינעל * ואחר שעשה לה תיקון דלתות חשובה כולה כחצר א' ואין מבואותיה צריכין תיקון: ג מבוי (ט) עקום כמין דלי"ת * דינו (י) כאילו היה (א) [ל] מפולש בעקמימות * וצריך צורת פתח (יא) בעקמימותו ובשני ראשיו לכל אחד לחי או קורה או

ד הרי"ף והרא"ש ה הרמב"ם בפי"ז מפוגיא דגמ' שם מלינא דר"ן וכתב ה"ה שכן עיקר ו שם כרב וכפירוש רש"י וכן הסכימו התוספות ורא"ש ז כזה

שערי תשובה

מ"מ רחויות לנעול מיקרי ע"י הגבהת הגשרים וסגירת המפתח אינו קטע אלא ערמי ולא דמי למשוקעות בעפר דמחוסר מעשה ע"ש. ועיין בנ"ב מ"ת סימן מ"כ שכתב ג"כ בעיר שפרוצה ברוח רביעית לגמרי רק שהבור הולך בצד העיר וקרקע העיר גבוה יו"ד טפחים מן המים רק שיש גשר רחב יותר מיו"ד צריך לעשות על הגשר לה"פ ע"ש ועיין בכנסת יחזקאל מו ברוטרדאם שהמים להם תוחה יש להתיר ועיין בחה"ע ובמור וקציעה מ"ש בשם הכנ"י וע"ש דאם יש גובה עשרה מן המים הקרושים יש להתיר בפשיטות ע"ש:

[ל] מפולש. עיין בה"ט ועיין בשו"ת נ"ח החדשות סימן ג' תשובות הגאון מוהר"ר יוסף ז"ל שדעתו שצריך תיקון ושם כתב שד"ז מוהר"ר זלמן מ"ב בשם הכנ"י וע"ש דאם יש גובה עשרה מן המים הקרושים יש להתיר בפשיטות ע"ש:

באר היטב

(ל) מפולש. ולדידן במבוי עקום צריך תיקון כמו במפולש ובכל מקום שמתקנין עירוב במבואות צריך ג"כ תיקון בעקמומית ט"ז. ועמ"ש בסי' שס"ג ס"ק כ"ז מש"ש:

באור הלכה

* שכתב דמתשובת הר"ן המובא בב"י משמע שחולק על דין זה:

* והוא שנגעלות בלילה. ואם לא היו נעולות וכ"ש לוה"פ לבד מייב מטאת לדעה זו דאמו רבים ומבטלי מחיצתא והוא דעת הרי"ף והרא"ש והסמ"ג ועוד פוסקים שהמאו דברי ר' יוחנן להלכה ודעה שניה הוא דעת הרמב"ם והרמב"ם אפילו לא היו דלתות כלל כ"א לוה"פ ג"כ אין מייב מטאת דפסק כר' אלעזר דלא אמו רבים ומבטלי מחיצתא כן

*כתבו האחרונים ואע"כ מדרבנן צריך דלת גם לדעתו: * ואחר שעשה לה וכו'. הנה מבואר בסעיף זה דבר"ה בעי דלתות לכו"ע ולדעה קמייתא צריך לנעול ואי לא"ה אסור לבטל מדאורייתא ולדעה בתרייתא די בראוויות לנעול וא"כ קשה על מנהג העולם שמסתפקין בלוה"פ בר"ה שהוא רחב י"ו אמה ומפולש משער לשער ולסמוך על שיטה לדידין ליתא לן ר"ה ג"כ קשה מאוד דבאמת רוב ראשונים סוברין דגם בדידן איכא ר"ה עיין במשכנ"י שהאריך בזה וא"כ קשה לסמוך ע"ז באיסור סקילה והנכון דסומכין על שיטת הרמב"ם דפסק כר"א דלא אמו רבים ומבטלי מחיצתא ולדידיה בודאי מן התורה סגי בלוה"פ ולא נאמר לנו כ"א איסור דרבנן דיש גם לר"א בלא דלתות וכדמוכח מהרמב"ם ומה אפשר דיש לסמוך אדעה לחין ר"ה אלא בשיש ריבוי ולא הוי אלא כרמלית ולהכי סגי בלוה"פ ומ"מ לאו דרך כבושה היא דרוב הפוסקים העתיקו כר' יוחנן דבלא דלתות נעולות יש חיוב חטאת וגם קולא זו לחין ר"ה בלא שיש ריבוי הרבה ראשונים פליגי עלה וע"כ אף לחין לאמתות ביד העולם שנהגו להקל אבל בעל נפש יחמיר לעצמו כי יש בזה גרמא לחיוב חטאת וכ"כ בספר בית מאיר ע"ש: * דינו כאלו היה מפולש בעקמימות. הנה בדין זה יש באמת פלוגתא דרבוותא במה שאמר בגמרא מבוי עקום דינו כמפולש דדעת רש"י ועוד הרבה ראשונים [פוסקים ורבינו יהונתן והאשכול והאור זרוע (קצת פלא לאיתי שם שהוא הבא שהרי"א היה מלבד יותר לבסוף כשיטת רש"י ובשאלתי ראשונים מזכר דעת הר"י היפך מדעת רש"י) והרא"ש והר"מ (הגם בב"י כתב שדעתו כדעת ר"י המעיין במרדכי יראה בהדיא שדעתו כדעת רש"י וכבר העיר עליו בזה בפרישה ע"ש) וריי"ו והטור] לצריך תקון בעקמימותו הן שיעשה בעקמימות לוה"פ ובשני לדדיו לחי או קורה או בלדדיו לוה"פ ובאמצעיתו לחי או קורה ודעת הר"י והרשב"א דא"ל תיקון בעקמימותו ודינו כשאר מבוי מפולש דעושה לוה"פ בראשו אחד ולחי או קורה בקצה השני ובעקמימותו א"ל כלום וכתב בב"י דלהלכה נקטינן כמו שסתם הטור כדעת רש"י לפי שהסכימו אליו התוספות והרא"ש ועיין בתשובת ר"ע איגר סימן ל"ג דדעת הר"י והרשב"א ג"כ לאו דעת יחידאה היא דהרבה גדולים מקרי לב עומדים בשיטתם והם הרמב"ם [גם באור זרוע וברי"ו כתבו שדעת הרמב"ם כהר"י] והריטב"א והריב"ש והתשב"ץ והר"ן [וגם מגירסת הר"מ בדף מ"ת דגרס כרבו לי' בודאי בשפתיה משמע ג"כ קצת דס"ל כהר"י ע"ש] עיין שם בתשובת ר"ע וע"כ נלענ"ד דבשעת הדחק שאין יכול לעשות תיקון בעקמימות יכול לסמוך על שיטת הר"י וזהו אפילו במבוי שמזמן הש"ס ובפרט לענין מבוי שלנו שיש לו דין חצר מפני שאין בתיס וחצרות פתוחות לתוכו כמבואר לעיל בסימן שס"ג סכ"ו בהג"ה ובודאי יש לסמוך להקל כדעת האחרונים המקילין [היינו המ"א וש"א הרבה העומדים בשיטתו וכמבואר לעיל בשעה"ל שס ובלא כע"ז בסימן זה] דא"ל לעשות תיקון בעקמימותו [אלא בשני לדדין לוה"פ וכנ"ל בהג"ה שם וזה מהני אפילו היה רחב המבוי יותר מעשר אמות] משום דאפילו במבוי גמור שהוא עקום דעת כמה ראשונים דא"ל תיקון בעקמימות וגם מעיקר הדין אפילו לדעת רש"י נראה שהתיקון ההוא אינו אלא מדרבנן: * וצריך צורת פתח בעקמימותו. ומהני אפילו היה שם בתותו מקום רחב יותר מעשר אמות כמש"כ הטו' בדף וי"ו

שער הציון

(ח) ונעשה סברא הראשונה דס"ל דוקא היכא דהוו מחיצות גמורות אבל היכא דמחיצה שלישית הוא ע"י דלת [שפתוחה כל היום ונגעלת רק בלילה] רביעית נמי צריך דלת [תוס' הנ"ל]: (ט) ועיין בד"מ וכאן לא הגיה מדברי המחבר^א משמע דחזר מזה [פמ"ג]: (י) ראבי"ה בעבוה"ק ורבינו יהונתן דלא כמ"ב וכן הסכים הטו"ז [ובא"ר רצה לתרץ דברי המ"ב אבל הרשב"א ור"י מבואר כהטו"ז וכבר הגיבו בזה הנ"ל]:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב סימן שמ"ה ס"ק כ"ב לענין דעת הרמ"א:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ד' כתב ויש להחמיר כסברא ראשונה אע"פ שהעיקר כסברא האחרונה, נראה דלא חזר ורק צריכים להחמיר.

הלכות שבת סימן שסד

צורת פתח בכל אחד משני ראשיו * (יב) ולחי או קורה בעקמימות * [ח]ואם עשוי כמין [ט]חי"ת צריך צורת פתח (יג) בשני עקמימותיו ולחי או קורה בשני ראשיו : ד [י]מבואות (יד) הפתוחים אלו לאלו ואין העקום של אחד מהם נוטה לרשות הרבים כיון שפתיחת המבוי החיצון לרשות הרבים הרי אותו מבוי שפתוח אליו בעקמימותו חשיב כפתוח לרשות הרבים וכן מבוי הפתוח לאותו מבוי וכן כולם: ה [כ]מבוי (טו) העשוי כנגד דהיינו [ל]מבוי גדול שהרבה מבואות קטנים פתוחים לו (טז) וראשי השניים פתוחים לרשות הרבים (יז) אפילו אין פתחי הקטנים שמכאן ומכאן מכוונים זה כנגד זה (יח) עושה לכל אחד (יט) במקום פתיחתו למבוי גדול צורת פתח ובראשו השני הפתוח לרשות הרבים לחי או קורה [מ]ובמבוי הגדול אם הוא מפולש עושה צורת פתח מצד אחד ומצדו השני לחי או קורה ואם הוא סתום עושה לחי או קורה בראשו :

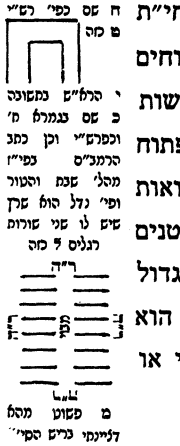

שערי תשובה

שור ז"ל כתב שא"ל מיקון וכן דעת אחיו בעל תורת חיים בחידושי עירובין ועיין בק"ח סם סיוע להאומרים שא"ל מיקון לדידן ומלתא

משנה ברורה

דהפילוש שהוא מפולש לחצירו (יא) דומה כאלו מפולש לר"ה ולכרמלית אומו מקום וע"כ צריך לעשות סם בעקמימות לוה"פ וכדמסיים: (יב) ולחי או קורה בעקמימות. ואין להקשות מאי גריעא זה מאלו היה מפולש משני לדדיו ביושר דהיה די בלוה"פ מצד אחד ולחי או קורה בצלה השני (יג) די"ל דכיון דהפילוש שבאמצע נראה משני הצדדים צריך לסתמו שלא יראה לא מצד זה ולא מצד זה. והנה במבואות שלנו שיש להם דין חצרות כמבואר לעיל בסימן שס"ג סכ"ו ע"כ דעת (יג) כמה אחרונים דאף אם הם עקומות ומפולשות משני לדדיהן לר"ה א"ל שום מיקון בעקמימות כמ"ש לעיל בסימן הנ"ל במ"ב ס"ק קי"א ע"ש ונוכל לסמוך ע"ז להקל כמו שביארנו בה"ל: (יג) בשני עקמימותיו. דמשמע לכל עקמימות כאלו הוא מפולש אחרי שבם עוברין מצד זה לצד זה לר"ה. וה"ה *(יד) שיכול לעשות שני צורות הפתח בשני ראשיו ושני לחיים בשני עקמימות: ד (יד) הפתוחים אלו לאלו. ר"ל אף דדין מבוי עקום הוא בשני מבואות שראשיהן פתוחות לר"ה[1] דוקא וכאן יש הרבה מבואות קטנים שנכנסות אלו באלו ואלו באלו ואין בהם פילוש לר"ה אפ"ה כיון שקצה מבוי האחרון פתוח לר"ה וכן תחלת מבוי הראשון משוטות כולם כמפולשין וצריך תיקון בכל עקמומית של כל אחד מהן: ה (טו) העשוי כנגד. הוא (טו) שרן שיש לו רגליים הרבה משני לדדיו ואינם מכוונים זה כנגד זה כן הוא מבוי זה שפתוחין לו מבואות קטנים הרבה משני לדדיו זה שלא כנגד זה: (טז) וראשי השניים. ל"ל וראשם השניה והיינו שכל אחד ואחד מהמבואות הקטנות שראשו אחד פתוח למבוי הגדול וראשו השניה פתוח לר"ה (טז) וה"ה לכרמלית: (יז) אפילו אין וכו'. מלשון המחבר משמע (יז) דגם במכוונים הפתחים של מבואות הקטנות זה כנגד זה ג"כ צריך תיקון במקום פתיחתן למבוי הגדול ואין לחשבן כמבוי אחד ארוך מפולש ביושר דהא מ"מ כל אחד וכל מבואות הקטנות שמצד זה וכן מצד השני (יח) וה"ה אם ליכא מבואות הגדולה ג"כ צריך תיקון זה: (יט) במקום פתיחתו וכו'. אזל לטעמיה שפסק לעיל דמבוי עקוש צריך תיקון במקום עקמימותו והכא כל אחת מהמבואות הקטנות (יט) בכלל מבוי עקוש הוא שנכנס ממנה למבוי הגדול וממנו יוצא לר"ה:

באור הלכה

ד"ה רב אבן מש"כ שבשני ראשיו לכ"א לחי או קורה ע"כ מיירי בשלא היה שם המבוי רחב יותר מעשר אמות דברחב יותר מעשר בודאי צריך שם ג"כ לוה"פ וכן במה דמסיים דיכול לעשות לוה"פ בשני ראשיו ובעקמימותו למי או קורה מיירי ג"כ שלא היה רחב יותר מעשרה בעקמימותו דבזה צריך לעשות לוה"פ וזהו רק לתוספת הרא"ש בכלל כ"א ולדעת הר"מ שהובא במרדכי ובב"י אפילו היה בעקמימות יותר מעשרה די ג"כ בלחי או קורה וכ"ז הובא בד"מ בקצרה וגראה דיכול לסמוך להקל כדעת הר"מ דבלא"ה דעת הרבה ראשונים דסברי דמבוי עקוש דינו כמפולש לגמרי וא"ל שום מיקון בעקמימותו כנ"ל ובמפולש ביושר בודאי דינו הוא דא"ל להסתכל על אמצעית המבוי אף דרחב יותר מעשרה וא"ל רק לעשות למי וקורה בסוף המבוי כיון דשם אינו רחב יותר מעשרה וכ"ש בענינו דעשה בשני ראשיו לוה"פ: * ולחי או קורה בעקמימות. ולענין שיפופי מבואות צריכין שיהיה לעשות יחד דוקא ואין יכולין להתחלק זה מזה כמבואר לקמן בסימן של"ב ס"ו וכן בחופן הראשון שעושין לוה"פ באמצע אז יכולין להתחלק ולערב אלו לעצמן ואלו לעצמן וכמבואר שם* [ממ"א ומה מאיר במקקנתו ע"ש]: * ואם עשוי כמין חי"ת כו'. עיין בב"י שכתב שדעת הרשב"א בה דדינו כמבוי סתום מצד אחד אפילו לרב וא"ל כ"א לחי או קורה בשני ראשיו ולהלכה כתב דנקטינן כרש"י ועיין בתשובת ר"ע הנ"ל דתמה על הב"י במה שהתפלא על דברי הרשב"א וע"ש עוד שהרבה להוכיח דהרבה עומדים בשיטת הרשב"א בזה הלא המה הרמב"ם והריטב"א [וע"ש בריטב"א שהביא פירוש זה בשם ר"ת וממילא מוכח דגם ר"ת סבר הכי] והריב"ש והרא"ש (הובא בדף יו"ד ע"ב בתוד"ה עושה) וע"ש דמוכח מדבריו דבשילטרף עוד איזה סניף יש לסמוך על הני רבותא להקל ולפ"ז במבואות שלנו שיש להם דין חצרות כנ"ל [או במקום הדחק שא"א לעשות תיקון בעקמימות] יכול לסמוך להקל בהני רבותא ולעשות רק שני לחיים בכל אחד מקצותיו כדין חצר שנפרצה במלואה וא"מ מצד המנהג צריך לעשות שם לוה"פ בכל אחד מקצותיו משום דלפעמים יקרה שיהיה שם רוחב יותר מעשר אמות וכנ"ל בסימן שס"ג סכ"ו בהג"ה ע"ש:

שער הציון

(יא) רש"י: (יב) פוסקים: (יג) עיין לעיל בסימן שס"ג בשער הציון אות פ"ב והיינו מפני שאין בתים וחצרות פתוחות לתוכו : (יד) פוסקים: (טו) מוספות: (טז) אחרונים: (יז) מ"א ומ"א: (יח) מ"א בשם ריב"ל: (יט) רש"י:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב לעיל ס"ק ט' לענין כרמלית:

שסה דין מבוי שנפרץ. ובו ח׳ סעיפים:

א [א]מבוי * שנפרץ בו פרצה (א) מצדו [ב]כלפי ראשו (ב) * אם נשאר (ג) עומד בראשו פס רחב ד״ט מותר (ג) והוא שלא תהא הפרצה יותר על י׳ * ואם לא נשאר פס ד׳ (ד) * אסור אא״כ היתה הפרצה (ה) פחות מג״ט: **ב** (ו) [ג]נפרץ מצדו (ז) [ד]שלא כלפי ראשו שיעורו בי׳ (ח) אפי׳ לא נשתייר מן הכותל ביסוד כלום [ה]והוא * (ט) דלא (ג) [ג] בקעי בה רבים* (י) (אבל אי בקעי בה רבים אפילו לא נפרץ רק

א עיטומן ה׳ משמיה דרב אמי ורב אסי הרי״ף והרא״ש ב מה ג שם ד מה ה שם ו

שערי תשובה

בטעמא ע״ש וכן דעת המג״א סי׳ שס״ג ע״ש:

[ג] בקעי. עיין בה״ט ועיין בא״ה שהשיג על המג״א מה שכתב דבאמר לא איכפת לן בבקיעת רבים ועיין בשו״ת בית אפרים סימן כ״ה שדברי הט״ז והמג״א נכונים ועיין בשו״ת פנים מאירות ח״א סימן כ״ג שכתב בק״ק שידלאווי היה מבוי פתוח לשוק של אינס יהודים ובכלות המבוי העמידו שער עם לה״פ כדינו אך שהיה השער מופלג מב׳ לדי המבוי יותר

באור הלכה

* שנפרץ וכו׳. לכרמלית או לר״ה [הגר״ז ובית מאיר]:

* אם נשאר וכו׳. עיין במ״א שכתב דאם לא נשאר עומד ד״ט ודוקא להעמידו אינו מועיל אם ד״ט דזה הוי כמו תחלת מבוי ובעינן דוקא אם של ד״א. והנה אמם כדעת המוס׳ ודלא כרש״י משום דכן מורה לשון הרמב״ם והטור שכתבו אם נשתייר [ומ״ש הא״ר דכן משמע ג״כ מרבינו יהונתן לא נהירא דאדרבה מדהעתיק לשון רש״י משמע דס״ל כרש״י] ומ״מ לא בריר״א כולי האי דהאור זרוע וכן הרשב״א בעה״ק שער ב׳ א׳ וכן רבינו ירוחם העתיקו לדינא להדיא כרש״י ומלשון הרמב״ם

* והטור שכתבו לשון דנשתייר אין ראיה שכונתם לזה בדיוקא ותדע דהא בב״י העתיק לשון רש״י ובשו״ע כתב אם נשתייר: * ואם לא נשאר פס ד׳ וכו׳. עיין מ״ב הטעם. ודע דמוכח מסוגית הגמרא ומפוסקים דאסור בזה אפילו נשאר גידודי המעבר ההילוך מ״מ חיישינן לזה משום דממעטי בהלוכא על ידי פתח זה: * אסור אלא אם כן וכו׳. עיין משנה ברורה ומבואר בחידושי הרשב״א והריטב״א שבמקום הפרצה אין מועיל התיקון דלחי וקורה אלא ניתקן תיקון זה לפרצה. ואם מועיל לה״פ נראה לאורה דחלוי לפי הגירסא בשו״ע סי׳ שס״ג אל״ד בסופו דלפי מה שכתבנו שם בשם תפארת שמואל דרבא גרסינן אינו מועיל מה שעשה לה״פ במקום הפרצה דדלמא שבקי וכו׳ [ומה שמבואר בחידושי הרשב״א והריטב״א דמועיל לה״פ כשנפרץ בראשו אפשר דשם שאני דלא שייך דלמא שבקי כדאיתא בגמרא] ואפשר דיין שעשה לה״פ נמשב כסתום והוי כאלו היה פס ד׳ בראשו ולענין אם מועיל כשעשה לה״פ בפתח המבוי תלוי בפלוגתא לפי הגירסא שם רבא מועיל [והדין שם נובע מאו״ז] אבל לפי מה שהוכיח הבית מאיר מהריטב״א דלא כאבן העזר אלא דמימרא דרבי אמי ורב אסי [דאמרי כשנפרץ מצדו ולא נשאר פס ד״ט] מיירי אפילו כשפתח המבוי נעשה בלה״פ א״כ מוכח דס״ל דבכל גווני אסור

* א״כ דין זה תלוי בפלוגתא דראשונים וצ״ע למעשה: * דלא בקעי בה

משנה ברורה

א (א) מצדו כלפי ראשו. פי׳ המבוי היה מתוקן בלחי או בקורה ונפרץ אחד מהכתלים שבצד אורכו כלפי ראשו סמוך ללחי או לקורה: (ב) אם נשאר וכו׳ ארבעה טפחים. שעדיין נשאר שיעור חשוב במבוי (א) לכן לא בטיל הפתח הגדול ואע״ג דבעלמא שיעור אורך מבוי לא פחות מד״א וכנ״ל בסימן שס״ג סכ״ו היינו אם נעשה מבוי בתחלה אבל כאן שכבר היה מבוי אלא שנסתר די בארבעה טפחים שנשאר ממנו: (ג) והוא וכו׳ עשר. אמות דעד שיעור זה הוא בכלל פתח יתר מכאן חשוב פרצה וצריך לסתום או לעשות לה״פ במקום הזה [ריטב״א]: (ד) אסור אלא אם כן כו׳. דאע״ג דבפחות מיו״ד אמות מקרי פתח הכא חיישינן (ג) דלמא שבקי בני המבוי פתח המבוי וילכו בפתח זו לקצר דרכם ובטל ליה תיקון דלחי או קורה שהם צריכין להיות בפתח המבוי והוא אין שם פתח מבוי עליו: (ה) פחות מג״ט. דחשוב כסתום: **ב** (ו) נפרץ מצדו. היינו דלא נפרץ סמוך לראשו אלא בפנים ממנו וא״כ קשה דהיינו דינא דס״א דנשתייר פס ד׳ טפחים ולמה להמחבר למיהדר ולמיתני ותירצו האחרונים דקעיף זה אינו אלא פרטו ופירושו של הדין הראשון דכל שנשאר פס ד׳ בראשו הוי נפרץ שלא כלפי ראשו ומשום קיפא נקטיה והוי כאלו אמר בס״ב דהא דאמרינן בס״א דאם נשאר פס ד׳ מותר עד יו״ד אמות היינו אפילו לא נשאר מן הכותל כיסוד כלום ומיהו לא שרי אלא היכי דלא בקעי בה רבים: (ז) שלא כלפי ראשו. וה״ה כשנפרץ בראשו ממש כגון שהמבוי סתום משלשה רוחות וקלת מרוח רביעית[1] ותיקון המבוי היה ע״י לחי או קורה [שהיה מונח ממקום הסתימה עד הכותל שכנגדו] ונעשה פרצה (ג) במקום הסתימה שרי עד עשר אמות כל שעומד הנשאר מרוחב

על הפרוץ (ד) וי״א דהכא שיש פרצה ברוח רביעית בעינן שיהיה מונח הקורה דוקא על כותלי המבוי מקצה אל הקצה אבל רוב (ה) האחרונים הסכימו דמה שמונח על מקום העומד הנשאר כאלו היה מונח על כותל המבוי דגם זה שייך להמבוי ומה שיש פרצה בינתיים נתבטל לגבי העומד וה״ה אם עושה שם לחי די וא״ל לחי סמוך לבית: (ח) אפילו לא נשתייר וכו׳. ר״ל ואין עיכוב לעבור[2] דרך אותו מקום אפ״ה לא גזרינן משום דלמא שבקי פתחא רבא ועיילי דרך אותו מקום ובטל פתח הגדול: (ט) דלא בקעי בה רבים. פי׳ (ו) שהיה מקום מעוקף או מקולקל בעיטו ואין דרך רבים לעבור באותה מחילה וכ״ש אם נשתיירו מן הכותל ביסוד (ז) ג׳ או ד׳ טפחים גובה ע״פ כל הפרצה זה בודאי מעכב הילוך בני אדם: (י) אבל אי בקעי וכו׳. דשוב אינו נקרא פתח (ח) רק דרך

שער הציון

(א) היינו דאף אי שבקי בני מבוי פתחא קמא ואזלי דרך פתח זה אפ״ה לא בטל מורת פתח מן המבוי ולא בטל קורה ולחי דידיה דעדיין נשתייר שיעור אורך הכשר מבוי [רש״י]: (ב) רש״י והוא מדף יו״ד אבל אי לא היה שבקי בני מבוי את דרכם לא היה נאסר אף דלא נשאר שיעור חשוב בסוף הכותל דבעינן תרתי לגריעותא [הריטב״א]: (ג) אפילו אבל הכותל מבוי ממש ואף דמצדו כלפי ראשו מתמרינן דוקא בשנשאר פס ד״ט סמוך לכותל הכא קיל טפי דבני מבוי בודאי לא ישבקו פתח הגדול וילכו בפתח זה דמחזקה אין אדם מניח פתח גדול וילך בפתח קטן [מגמרא דף יו״ד]: (ד) מ״א ואיז מאחרונים שהעתיקו דבריו כדי ל״שב דעת הטור: (ה) בית מאיר ומו״ש ואבן העזר ומגד משה ובראשית שמלאו להרשב״א והריטב״א שכ״כ בפירוש: (ו) רש״י: (ז) רש״י: (ח) ובאיזה אחרונים ראיתי הטעם משום דאז הוי בכלל מבוי מפולש ונתו״ש ראיתי שבשבקעי רבים בדרך הזה חיישינן שיקצרו הדרכם ולא ילכו בפתח המבוי שבו אלחי והקורה ולא אמרן דהלא כשנשאר בראשו פס ד׳ טפחים לא חיישינן לזה כדפירש״י בדף ה׳ ד״ה ממיר פלגה ומוכח כן בסוגיא דף יו״ד ע״ב וצ״ע:

הגהות ותיקונים: א) לעבור:

הארות והערות: 1) עיין סימן שס״ג סעיף ד׳:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף א׳ כתב כהמ״א.

הלכות שבת סימן שסה

ד"ט (יא) * צריך לתקנו שם) (הרי"ף והרא"ש וטור): ג (יב) [1]מבוי (יג) שנפרץ במילואו לחצר ונפרץ החצר מצד השני לר"ה (יד) אם לא עירבו בני חצר עם בני המבוי (טו) חצר מותר (טז) [2]אפילו נפרץ נגד פרצת המבוי (יז) ואפילו בקעי בה רבים (יח) ובלבד שלא יהא יותר מעשר ומבוי אסור (יט) אפילו אינו כנגד פרצת החצר דכיון שלא עירבו עם המבוי אוסרת עליו * [3]וכגון (כ) [4]שנכנסו כתלי המבוי

ו שם ז' ז מה ר"ה

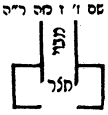

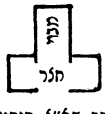

ח הרא"ש שם מהא דר' דרא ט' ם מה ר"ה

באר היטב

רש"י. וכל שכן אם נשתיירו גדודים המעכבים ההילוך. ואמרי' בגמרא דף ה' דחצר פרצתו בי' אמות וכמ"ש ס"ג. וצ"ע במבואות שלנו אם יש להם דין חצר לענין זה וה"ה בעיר המוקפת חומה ונפרץ בה פרצה בד"ט ובקעי בה רבים לדידן דקיי"ל דיש לה דין חצר צ"ע אם יהא מותר ויש להחמיר מ"א ועי' עוד במ"א בסי' שס"ג

שערי תשובה

מד"ט ורבים היו יכולים ליכנס בפרצה מצד זה ומצד זה וכתב שא"ל תיקון אחר ע"ש ומה שיש לעיין בדבריו עיין בסימן הנ"ל ושם מבואר דין עיר שאינה מוקפת חומה וכדי להמיר הטלטול תיקנו המבואות בצה"פ וביום השבת נתקלקל הצה"פ במקום אחד ונעלו הקנים והיה שם צה"פ העשוי לחסום את העוברים מחמת ששם בית המכס אשר הוא בהרבה עיירות שקורין שראנק ויש מקום פנוי בין השראנק ובין בית המכס שאנו כארבעה

טפחים ובני העיר יעברו שם ברגל ושאר השואל מה לפי מ"ש המג"א דמבואות שלנו אי בקעי רבים פרצתו בד' ויש להקל בדיעבד דכיון שבמקום של הצה"פ הדרך רחב מספמא אין רבים נדחקים דרך הפרצה דחוקה כזה רק אי דחיק מעצמא בעגלות שמתקבצין שם ולכן נדחקים לצדדין ולא ניחא תשמישתיה הוא ומטעם שברחוק מן הכותל קצת י"ל דגם אא"ז מודה כשאינו רק מצד אחד ולכן אף שלכתחלה אין לסמוך ע"ז וצריך לגדור פרצה זו

משנה ברורה

דרך הרבים [לבוש] והנה בס"ג מבואר לענין חצר תמיד שיעור פרצתו בעשרה אפילו בקעי בה רבים ומסתפק המ"א דלפי מה דמבואר בסימן שס"ג סכ"ו בהג"ה דמבואות שלנו דין חצרות יש להם אפשר דגם לענין זה דין חצרות יש להם וה"ה בעיר המוקפת חומה ונפרץ בחומתה פרצה בד' טפחים ובקעי בה רבים אם גם לענין זה יש לה דין חצר וסיים[א] דיש להחמיר ועיין בספר בית *מאיר שהאריך בזה וסיים דמדינא נוהג כל אלו הדינים במבואות שלנו: (יא) צריך לתקנו שם. היינו שימעטנו מד' טפחים (ט) או שיעשה שם לוה"פ: ג (יב) מבוי וכו'. מפני שסעיף זה יש בו הרבה פרטים לכן אקדים הקדמה קצרה והוא. ידוע מסימן שס"ד דמבוי המפולש לר"ה חמור משאינו מפולש דצריך בו לורת הפתח מצד אחד. ובוודאי נסעיף זה אם מפסיק חצר בין קצה המבוי לר"ה ונפרץ החצר משני צדדיו כעשר אמות [ונשארו גיפופין מכאן ומכאן] דנהגא העומד במבוי רואה ר"ה כנגדו דלא היה לחצר דופן אחר כ"א דופן המבוי הנכנס בתוכו מהו דינו של המבוי וחצר אם מותר לטלטל בם אולי נידון המבוי מחמת זה כמפולש לר"ה [ובוודאי בו שיש חילוק אם פרצת החצר שצד ר"ה מכוון כנגד פרצת המבוי אז נידון כמפולש ואי לא לא] וגם הלא חצי החצר יכולין לאסור עליו אם לא ערבו יחד ואיך הדין לענין חצר הלא פרוץ לר"ה: (יג) שנפרץ במילואו. לאפוקי כשנשארו בו גיפופין נידון כלחי ואין יכול החצר לאסור עליו אף כשלא ערבו יחד: (יד) אם לא ערבו וכו'. נקט לא ערבו לרבותא דאפילו בזה דבמבוי אסור לטלטל וכדלקמיה אפי' הכי בחצר מותר ואין המבוי יכול לאסור עליו: (טו) חצר מותר. דהפרצות שיש בכתליו לצד המבוי ולצד ר"ה (י) כיון שאין בהם יותר מעשר אמות הוו כפתחים ובני המבוי ג"כ אין יכולים לאסור עליו (יא) כיון שאין להמבוי דריסת הרגל על החצר: (טז) אפילו נפרץ נגד וכו'. ור"ל אף לגבי מבוי איתא לקמיה דאם היה פרצתה מכוונת נגד פרצת החצר תשבין ליה כמפולש לר"ה ואסור בכל גווני מ"מ לענין חצר לא מחמרינן בזה: (יז) ואפילו בקעי בה רבים. אע"ג דלעיל במבוי פוסל בקעי רבים (יב) כאן לענין חצר[ב] לא משגחינן בבקעי רבים: (יח) ובלבד וכו'. ר"ל בין הפרצה שצד ר"ה ובין הפרצה שצד המבוי דאז תשיבי כפתחים אבל אם היה הפרצה יותר מעשר אמות (יג) תשוב פרצה גמורה והרי נפרץ לתקוס האסור לה ואינו ניתר אלא בלורת הפתח וכדלעיל בסימן שס"ג ס"כ: (יט) אפילו אינו כנגד. ר"ל אפילו אם הפרצה שצד ר"ה לא היה מכוון נגד פרצת החצר שכנגדו וא"כ אין אנו יכולים לאסור לטלטל במבוי משום מפולש לר"ה אפילו הכי אסור מטעם חסרון העירוב וכמו שמפרש והולך ואסור אפילו לא בקעי רבים מר"ה למבוי דרך החצר: (כ) שנכנסו כותלי המבוי בחצר. היינו שקצה כותלי אורך המבוי נכנסין להלן בתוך החצר ועי"ז נראו גיפופי החצר מכאן ומכאן שהם רק כותלי החצר משו"ה לא נוכל לצרף הגיפופין להמבוי

שער הציון

(ט) כ"כ בספר בית מאיר ועיין בה"ל: (י) אחרונים: (יא) רש"י: (יב) ט"ז וש"פ: (יג) ואסור אפילו אין פרצתו נגד פרצת המבוי וגם לא בקעי רבים דרך החצר ובכל זה אין חילוק בין אם הפרצה בחצר יותר מעשר היה בצד המבוי או בצד ר"ה אבל לענין עירוב יש חילוק דאם היה הפרצה *יותר מעשר בצד ר"ה לא מהני אפילו אם עירבו בני החצר עם בני המבוי יחד ואם היה הפרצה יותר מעשר לצד המבוי אז מהני כשעירבו יחד לטלטל בחצר ולענין מבוי עיין לקמיה בשו"ע:

הארות והערות: 1) עיין בשעה"צ לעיל אות ח', ובמ"ב סימן שס"ד ס"ק ד':

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ב' כתב דיש להחמיר במבואות שלנו, שיש להם פירצה ד' טפחים ורבים בוקעים בה, לעשות שם תיקון.

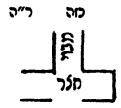

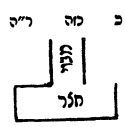

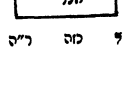

בחצר בענין שאין הגיפופין שנשארו בחצר נראין * למי שעומד במבוי [1]אבל אם נראים עולים לו * משום לחי *ומותר ואם עירבו בני החצר עם בני המבוי והפרצה שבמבוי לחצר (כא) [2]אינו מצד החצר ופרצות החצר מצד השני אינן מכוונות כנגד פרצת המבוי והחצר של רבים גם המבוי מותר אבל אם לא עירבו או אפילו עירבו [3]ופרצת החצר למבוי [4]מצדו או אפי' באמצע החצר ופרצת החצר (כב) מצד השני כנגדה [5]או אפילו אינה כנגדה והחצר הוא (כג) של [6]יחיד אסור [7]ואם נפרץ לרחבה פחותה מסאתים או יותר על סאתים [8]והוקף לדירה דינו כאלו נפרץ לחצר אבל אם יתירה על סאתים ולא הוקפה לדירה הוי * (כד) כאלו נפרץ לכרמלית וצריך תיקון : ד [9]מותר להשתמש תחת הקורה (כה) [10]וכנגד הלחי [11]וה"מ * בפתוח לר"ה (כו) [12]אבל בפתוח לכרמלית אסור * (כז) בין תחת*

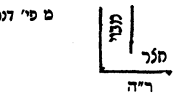

מ פי' דנראה כמבוי מרוך ומשוך עד ר"ה שכנגדו נ מה ר"ה

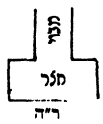

ס דומין דממלין עלה ומה לה נמיס והוה לה מבוי שלה לגדה ולמור
ע מוס' בשם ר"י וכ"כ הרא"ש והטור
וע"ל בסי' שנ"ח פ שם בגמ' מ'
צ כרבנ ורבי מייא ור' יוחנן ק שם
ע' וכרבא ר שם.

באור הלכה

כותלי המבוי מכותלי החצר ג"ע אבל בפחות מג' טפחים אמרינן לבוד *והרי הוא כאלו לא נכנסו מבפנים [פרישה ותו"ש ופמ"ג] ועיין בפמ"ג דשיעור כניסת המבוי לתוך החצר לכל היותר די בג' טפחים :

* למי שעומד במבוי. עיין במ"א שלשון זה איננו מדוקדק ועיין בפרישה:

* משום לחי. וקמי אמינו כנגד פרצת החצר שכתב למעלה דאל"ה הרי הוא בכלל מפולש ומה תהני ליה לחי וכן מוכח בגמרא במסקנא:

* ומותר. ואפילו אם רגילים בני החצר לעבור דרך שם כיון דיש להם לבני החצר דרך אחר לר"ה כופין על מדת הדוחק שלא תעבור דרך המבוי [מ"א בשם תוספות]: * כאלו נפרץ לכרמלית.[א] עיין מ"ב מה שכ' דמבוי הכלה לנהר ואין בשפתו גבוה יו"ד טפחים ומעבר השני יש בשפתו גובה י"ט דאפשר שיש לאסור וכו' והוא"מ מ"א דין זה מדברי התוספות [ואף דלפי דעתם מותר במסקנא בגמרא אף בהשביל של כרמים הכלה לנהר דסמכינן אהיתר מחיצות של עבר הנהר נקט כזה לענין הלכה כדעת רש"י והג"א בשם או"ז דלפי המסקנא אסור בשביל] ונאמת יש לפקפק מה הרבה דאפילו אם נסבור דבשביל יש לאסור אין ראיה לכאן מן לפירש"י ומן לפירוש התוספות דהתם שאני שעיקר ההיתר בא ע"י לחי [עיין בראב"א שזהו טעם רש"י האוסר בשביל אף במסקנא] ויטעו שהלחי מתיר אף במקום שהשביל מפולש ואין בו מחילה מהנהר משא"כ כאן דאין בזה לטעות ועל כרחך יבינו שההיתר הוא מצד גידודים שמעבר הנהר ובלא"ה הלא הראב"א והריטב"א מסכימים לדעת התוספות דלמסקנא מותר גם השביל ולא חיישינן כלל שיטעו לטעות דלא מצינו זה בגמרא רק היכא שההיתר בא ע"י לחי שעושה אצל השביל עי"ש ובודאי יש לסמוך עליהם להקל במלתא דרבנן: * בפתוח לר"ה. ואז מותר אפילו יש דלת להמבוי והדלת לפנים מן הלחי והוא נעול ואין נ"מ בין יש שם איסקופא גבוה ג' או אין שם איסקופא כלל [תוס' בשבת דף ט' וש"פ]:

* בין תחת הקורה. עיין במ"ב במה שכתבנו בשם הא"ר ואבן העזר המסכימים לדינא לשיטת הרא"ש דמיקל תחת הקורה שוב מצאתי בפ"ק דשבת דף ט' דמוכח שם מרש"י ותוספות והרא"ש דסוברין כשיטת

משנה ברורה

אבל אם לא נכנסו לפנים משמינן הגיפופים גם להמבוי ומחשבין כלתיים מכאן ומכאן ושוב אין החצר יכול לאסור עליו: (כא) אינו מצד החצר. אלא באמצע החצר דאינו היה כן (יד) שכותל המבוי שוה בארוך כותל החצר אפילו מצד אחד נראה כמבוי ארוך ומושך עד ר"ה שכנגדו ומפולש ואסור: (כב) מצד השני כנגדה. דעי"ז נידון המבוי כמפולש ומשך עד ר"ה שכנגדו: (כג) של יחיד אסור. דשמא (טו) ימלך וינה בתיס ברוחב החצר העודף על המבוי והו"ל מבוי נפרץ מצדו של חצר ואסור וכו': (כד) כאלו נפרץ לכרמלית. וע"כ אפילו אם אין נכנסין כותלי המבוי בפיס בתוך הרחבה והגיפופין נראין מבחוץ אפ"ה אסור לבטלו בתוך המבוי דהשתא לרחבה גופא לא מהני הגיפופין להיות מותר לבטלו בה דהא כרמלית היא אין יועיל זה להמבוי . מבוי שפתוח רוח רביעית* שלו לצד הנהר (טז) אם שפת הנהר שאצל הבתים הוא עמוק יו"ד טפחים או עכ"פ הוא משופע כ"כ שבתוך שיפוע ד"א עולה לשיעור יו"ד טפחים א"כ נחשב המדרון הזה למחילה וא"ל שוס תיקון דמיא לא מבטלי מחילתא אבל אם מצד העיר אין משופע כ"כ אע"פ שמצד השני של הנהר הוא עמוק עשרה (יז) אם הוא רחב יותר מעשר אמות בין הבתים למקום הזה פשיטא דאסור שהרי יש פרצה המפסקת בין המחילה לבתים ואפילו בפחות משיעור זה (יח) אפשר ג"כ שיש לאסור שלא יעלה על דעתם שההיתר הוא מפני השפה שמעבר הנהר שמתלקט יו"ד טפחים מתוך ד"א ויבטלו להתיר אף במפולש לגמרי בלי שום תיקון ועיין בבה"ל שביארנו שבמקום הצורך יש להקל בזה: ד (כה) וכנגד הלחי. ר"ל בין שתיקון המבוי בקורה או בלחי מותר להשתמש כנגדם מיהו (יט)[ב] יש פוסקים דסוברים דוקא כשזה המקום שכנגד הלחי לא היה בו כשיעור ד' טפחים על ד' טפחים דאז בטל לגבי פנים ומותר להשתמש תחתיו וכן להכניס משם (כ) לפנים אבל כשיש בזה השטח דע"ד וכש"כ יותר נחשב זה המקום ברמלית לענין שאסור לבטלו בו רק תוך ד' אמות וכן להוציא ממנו לר"ה או להכניס לרה"י אסור (כא) ויש פוסקים שאין מחלקים בזה וסוברים דאפילו יש בו דע"ד ג"כ בטל לגבי פנים: (כו) אבל בפתוח לכרמלית וכו'. אע"ג דבעלמא כרמלית קיל מרה"ר מ"מ לענין זה אמרינן מצא אין מינו ומיעור פי' דכרמלית שבין לחיים אף אם לא היה בו שיעור כרמלית מתחלה שלא היה דע"ד טפחים מצא אין מינו שאולה לו ומיעור משמע ונתחזק להבטרף לכרמלית שבגדו ושם כרמלית עליו ואסור להכניסו לפנים משא"כ בפתוח לר"ה שהוא אין מינו כלל אין מבטרף עמו ובטל לגבי פנים: (כז) בין תחת הקורה. ובספר א"ר מצדד להקל להשתמש תחת הקורה[ג] אפילו פתוח לכרמלית וכן

פסק

שער הציון

(יד) רש"י: (טו) גמרא: (טז) מבואר באמרוים בסימן שס"ג סכ"ט ע"ש: (יז) מ"א ופשוט: (יח) מ"א: (יט) תוספות וריטב"א: (כ) אבל להוציאו לחוץ משמע מכמה דאסור דמן התורה רה"י במקום הזה דהא הוא תוך המבוי והמבוי יש לו ג' מחיצות דהוא רה"י דאורייתא עיין בריטב"א ורשב"א: (כא) הרמב"ן בביאור דברי הרי"ף וכן מצדד קצת הרשב"א במידושיו ע"ש:

הארות והערות: 1) עיין סימן שס"ד סעיף א':

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ה' כתב שצ"ע בדין זה. ב) ובשו"ע הרב בסעיף ו' כתב כשיטה הראשונה. ג) ובשו"ע הרב בסעיף ו' כתב: שאם זה פתוח לכרמלית אסור להשתמש תחת קורה כמו המחבר, אבל אם הקורה רחבה ד' טפחים ובריאה לקבל מעזיבה הרי שם תקרה עליה ואומרים פי תקרה יורד וסותם.

הלכות שבת סימן שסה

הקורה ובין כנגד הלחי * מפני שמצטרף לכרמלית שאצלו שמצא מין את מינו וניעור: **ה** (כח) [ש]אע"פ שמותר להשתמש (כט) תחת הקורה לא ישב אדם בראש המבוי וחפץ בידו שמא יתגלגל החפץ מידו לר"ה ויביאנו אליו כיון שאין היכר בינו לרה"ר [ח]אבל על פתח החצר מותר בין פתוח לרה"ר בין פתוח לכרמלית שיש בו היכרא: **ו** [א]נשים היושבות על פתח המבוי וכדיהן בידן אין ממחין בידן דכיון (ל) דמידי דרבנן הוא מוטב שיהיו שוגגות ולא מזידות: **ז** [ב]מבוי (לא) שנטלו קורותיו או לחייו בשבת אע"פ [ג]שהותר למקצת שבת (לב) אסור משם ואילך בין פתוח לר"ה בין פתוח לכרמלית [ד]ויש מי שאומר דה"מ בעיר שאינה מוקפת חומה * אבל בעיר (ג) (לג) מוקפת חומה מותר. הגה ויש לסמוך על זה ולהתיר וכל זה שהיה ראוי לעמוד כל השבת אבל אם היה (ד) (לד) עומד לפתור מע"ש אסור לאחר שנפתר (לה) ואם ספק אם נפתר מע"ש או לא (לו) אזלינן לקולא (תה"ד סימן ע"ג): **ח** [ה]מבוי (לז) שנשתתפו *בו ונשברה הקורה אותו חצר שהעירוב מונח בו וחצרות (לח) הפתוחות לו מותרות אבל חצרות (לט) שאין פתוחות לאותו חצר (ה) [נ] (מ) אסורות:

ש שבת קמ"ח ת הרא"ש שם א פלה ל' ב משנה עירובין נ"ד וכרמי יוסי והרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפי"ז ג שם בגמ' נ"ה ד תרומת הדשן ה מרדכי פרק ו' דעירובין והגה"מ פ"ג

באר היטב

סכ"ו מש"ש: (ג) מוקפת. דהוי כחצר א' וכשנפל התיקון אין הפסק בינם לאינם יהודים והוי כחצר שלא עירבו דאמרי' שבת הואיל והותרה הותרה דהרי מחילות המילוות קיימות כמ"ש סי' שע"ד ס"ב ועפי' שם"ג סכ"ו ועמ"א: (ד) עומד. פי' כגון במקום ששכיחו אינם יהודים שמקלקלין העירוב באותו לילה: (ה) אסורות. עי' מ"א. ודע דאותן חצירות האסורות לטלטל אפי' בבית א' אסור מחדר לחדר כמ"ש סי' ש"ע ס"ג ע"ש. וצריך להזהיר על זה

שערי תשובה

ש"ל שאין הפ"פ מועיל לבטל פרצה שאצלו מ"מ כיון שהפמ"ג מתיר לכתחלה כדאי הוא לסמוך עליו עכ"פ בדיעבד ושבת הדחק ע"ש: [ב] אסורות. עיין הר"ט ועיין לקמן סימן שס"ו ס"ק יו"ד כתב ג"כ בשם הט"ז ובאבן העוזר ליכד להתיר אם אין מפסיק בינם לעירוב רק כרמלית דבה"ש הוי מצי לאתויי לעירוב גמיהו ובשו"ת נ"ב מ"ת סי' מ' כתב דליתא דע"ת לא מהני ראוי לבה"ש אלא צריך שכל השבת הרשות שהעירוב מונח שם יהיה כאילו כולם בריש שם ומיוחד לאותו בית וכיון שכל השבת הרשות שהעירוב מונח שם נפרד מאותו בית וגם תחלת העירוב כן הוא לא שייך בה"ש קונה עירוב וגם התה"ע לא החליט זה והניח בצ"ע. וע"ש סי' נ"ט בעיר שנתחם הבה"כ משרי המדינה שבקרקע י"ל דלאו דאורייתא וא"כ העירוב חזי בה"ש (ואף דאיכו גופיה עבור מם המלך והעירוב מונח שם יש להחמיר דגהי מלד איסור חומות

משנה ברורה

פסק בספר אבן העוזר (כב) ובפרט אם הקורה רחבה ד' טפחים ובריאה לקבל מעזיבה בודאי מותר אפילו פתוח לכרמלית דפי תקרה יורד וסותם ומשיבא מחילה: **ה** (כח) אע"פ שמותר להשתמש וכו'. ר"ל דדוקא על לד המקרה והההזדמן מותר לטלטל שם אפילו לעת הצורך אבל לא ישב שם בקביעות וחפץ בידו וכו' [מאמר מרדכי]: (כט) תחת הקורה. וה"ה שלא ישב אצל הלחי [גמרא] ואפשר דכשיש בו צורת הפתח שרי דמקרי הכירא ומיהו בצוה"פ שלנו שגבוה מאוד בודאי אסור לית הכירא (כג) ואפילו אם המבוי פתוח לכרמלית דהוא רק משום במלתא דרבנן ג"כ אסור דשכיחא לאיתשולי [מ"א ומא"מ]: **ו** (ל) דמידי דרבנן הוא. ואפילו במידי דאורייתא אי ידעינן שלא ישמעו לנו אין לומר להם אם לא דבר שמפורש בקבלה בהדיא כדלקמן בסימן תר"ח ס"ב ע"ש: **ז** (לא) שנטלו קורותיו או לחייו. ר"ל לחי או קורה שלו דאין במבוי אלא קורה אחד ולחי אחד וה"ה כשמיטל צוה"פ לפי מנהגנו שאנו עושין צוה"פ: (לב) אסור משם ואילך. לטלטל אלא בתוך ד"א וכן אסור להוציא מבית לשם ולא אמרינן כאן שבת הואיל והותרה הותרה כמו בסימן ש"ם ס"ב (כד) הואיל ואיתנהו למחילות: (לג) מוקפת חומה מותר. דהרי ע"י החומה הוא כל העיר הר"ל גמור ותיקון המבוי לא היה אלא כדי לסלק דיורי הנכרים מעליהן ולכן אף שנפתר תיקון המבוי בשבת מותר (כה) דהוי כשתי חצירות שלא עירבו יחד ונפל כותל המפסיק ביניהן דאמרינן שבת הואיל והותרה הותרה משום דמחילות המילוות קיימות הר"ג בהאי גוונא. וכתב הט"ז דוקא ישבה ולבסוף הוקפה כפתח עיירות שלנו דאז הוי הר"י אבל אם הוקפה ולבסוף ישבה דיש עליה דין כרמלית מדרבנן ועשו תיקון במבוי להתיר הטלטול ונפל התיקון אסור דהרי מיחסרא מחילתא ופתוח לכרמלית: (לד) עומד ליפתר. כגון במקומות שמצויים נכרים שמקלקלים אותם בליל שבת (כו) וקרוב לודאי הוא שיקלקלוהו: (לה) ואם ספק וכו'. אלין עומד לפתור קאי: (לו) אזלינן לקולא. דמוקמינן ליה אחזקתיה והשתא הוא דנשבר [ב"י]: **ח** (לז) שנשתתפו בו. ר"ל שעשו רק שיתופי מבואות ולא עשו עירובי חצרות כל אחד בפני עצמו בחצרו ואעפ"כ מהני בדקי"ל לקמן בסימן שפ"ז דסומכין על שיתוף במקום עירוב: (לח) הפתוחות לו. ר"ל שיש פתח או חלון שיכולין לטלטל ולהביא מזו לזו שלא דרך המבוי: (לט) שאין פתוחות וכו'. ר"ל אפילו העומדות בלד חצר זו כיון שאין להם פתח או חלון לאותו חצר אסורות דליתא לעירוב גמיהו ולא מצי לאתויי להעירוב דרך המבוי כיון שנשברה הקורה. ודוקא כשנשבר תיקון המבוי בחול (כז) אבל נשבר בשבת שרי לטלטל בכל החצרות כיון שהעירוב היה קיים בין השמשות ואפילו מחצר לחצר שרי בין דרך פתחים שביניהם בין דרך חורין דכיון שהותר במקצת שבת הותר לכל השבת וכדלקמן בריש סימן שע"ד ורק דרך המבוי אסור לטלטל: (מ) אסורות. דע דאותן חצרות האסורות לטלטל (כח) אפילו בבית אחד אסור מחדר לחדר אם בכל חדר דר אדם

שער הציון

(כב) ואף דבב"י כתב שדעת הסמ"ג והסמ"ק בזה להחמיר מ"מ הלבוש והא"ר ועוד כמה אחרונים העתיקו דברי המ"מ בשם הרשב"א שמיקל בזה וגם עצם הדין דתחת הקורה אסור להשתמש בפתוח לכרמלית אפילו בגינו רחב ד' הוא רפיא מאוד וטוטה יותר להקל כמו שכתב הא"ר עי"ש ודע דמה שכתב המ"א בסק"י וכ"ל וכו' הפמ"ג ממאן בזה עי"ש ומ"מ למעשה אין להחמיר כמו שכתבתי בפנים: (כג) ואף דהב"ח מיקל בכרמלית מסתברא כוותיה דהמ"א ומא"מ מסיוס לשון המחבר שכתב בין וכו': (כד) פוסקים: (כה) ב"י: (כו) מ"א וכ"מ בב"י: (כז) מ"א וא"ר והגר"ז וח"א וש"ג: (כח) מ"א:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב סימן ש"ס ס"ק ה' ובהארות והערות שם:

שסו דין עירוב לחצר שהרבה בני אדם דרים בו. ובו ט"ו סעיפים:

א נרייתא שבת ו' ב רמב"ם בפ"ח מה"ע וכתב ה"ה שהוא מהירושלמי

א *חצר (א) שהרבה בתים פתוחים לתוכו אסרו חכמים לטלטל (ב) * מבתיהם (ג) לחצר עד שיערבו דהיינו שגובים פת מכל בית ובית ונותנים אותו באחד מבתי החצרות (ג) שעל ידי כך אנו רואים כאילו כולם דרים באותו הבית (ד) וכאלו כל החצר מיוחד לאותו בית: **ב** (ה) יושבי אוהלים או סוכות * (ו) או מחנה (ז) שהקיפוהו מחיצה (ח) אין מטלטלין מאהל לאהל (ט) עד שיערבו כולם * (י) אבל שיירא (יא) שהקיפוה מחיצה אין צריכים לערב (יב) לפי שכולם מעורבים ואין אותם אוהלים

שערי תשובה

כתב דלא מהני בה"ש שאני הכא דאם היה עושה מעשה בה"ש להפקיע החומה היה מיוחד לכל השבת ודמי לסימן של"ד דמעילו ע"ש בפי' מ"ש על דברי המג"א) מ"מ כיון שלא מצא בו יד לפתוח חומה מפקידי המלך ולומר להתיר לפי שבדש לפרוע המס ז"א כיון דמחסר ממונא לא אמריגן הואיל לכן יעשו להם עירוב אחר ע"ש. ועיין בשו"ת ח"ל סי' קי"א שכ' ג"כ בעיר פרוצה והם אסורים לטלטל בעיר אף הבתים הסמוכים זה לזה וש פתח מיישם אין רשאין לטלטל על סמך העירוב שבנה"כ וגם אין להם לברך על העירוב שבנה"כ כיון שאינו מתיר שום דבר ואפילו אם ב' בתים פתוחים לחצר בה"כ שמאחר שהם אסורים בטלטול במבוי שלפני החצר בה"כ אין עליו דין שיתוף שיוכל להניחו בבה"כ כמ"ש הרמ"א סי' שס"ו טעם למנהג רק דין עירוב שצריך להניחו בבית דירה והו"ל כנותן בית שער כו' דאינו עירוב והבתים הפתוחים אסורים לטלטל בבה"כ. והמבדל על העירוב הזה הוא ברכה לבטלה ועי' בתה"ע שכתב בטעם דמניחין העירוב בבה"כ שצריך לעשות כן שאל"כ יהיה אסור לטלטל בבה"כ כיון שקוים מקומות שם והוא בכלל נכסיו ע"ש כמה חידושי דינים:

באור הלכה

* מבתיהם לחצר עד שיערבו. זה עוקר וזה מניח בלא ערבו ל"ע * [פמ"ג]: * או מחנה. עיין מ"כ וב"ז בשעת שלום אבל בשעה שהיו ישראל יוצאין למלחמה אפילו מלחמת הרשות פטורין מע"ח ואפילו בחזרתן מן המלחמה [פוסקים]: * אבל שיירא. עיין בהרב המגיד ומשמע ממנו דמילוקא דמתנה משיירא הוא מה דבמתנה מיירי שמוציא ימיס רבים ובשיירא מיירי שאין מוציא רק ליום אחד דהיינו מפני השבת והעמיקו כן איזה מפרשים אבל אין זה הכרח במשמעות דברי הרמב"ם ובאמת מנ"ל זה ואדרבה הסברא נותנת דה"ה אם השיירא מוציא איזה ימים כמו שמצוי בהולכי במדבר שמפני איזה סיבה צריך להמתין איזה ימים דג"כ אין צריכין לערב דבזה שייכא ג"כ סברת הרמב"ם דאין אותן אוהלים קבועים להם ואמינא עוד דאפשר דגם במתנה שמוציא ימים אם רק מחזיקים בדרך הרי הם כשיירא ובהו ג"כ שייכא סברא דאין אותם אוהלים קבועים להם כעת ולא עמדו רק לפום מה מסיבה אחרת ולענ"ד נראה

מלון בשבת (ל) וכתבו האחרונים דבאופן זה שלא עשו תיקון למבואות לא יניחו העירוב בבה"כ"ל כנהוג רק באחד הבתים ואם לא עשו כן אסור לטלטל אפילו בחצר בה"כ"ל על סמך העירוב שמונח בבית הכנסת:

א (א) שהרבה בתים . של אנשים מיוחדים: (ב) מבתיהם לחצר. וה"ה (ג) מבית לבית בתוך החצר (ד) או בתוך המבוי אף שהמבוי ממוקן בלחי וקורה ועשה בכל זה דגזרו שלא להוציא (ג) מרשותו לרשות חבירו כדי דלא ליתי לאפוקי מרה"י לר"ה ובחצר גופא מותר לטלטל בכולו ואפילו מחצר לחצר (ד) נמי מותר דלא גזרו מה רבנן וכדלקמן בסימן שע"ב: (ג) שע"י כך וכו'. דעיקר דינתו של אדם במקום שפתו שם: (ד) וכאלו כל החצר. וכמו שהסביר הרמב"ם וז"ל שיתערבו במאכל אחד שמניחין אותו מע"ש כלומר שכולנו מעורבין ואוכל אחד לכולנו ואין כל אחד ממנו חולק רשות מחבירו אלא כשם שיד כולנו שוה במקום זה בשאחר לכולנו כך יד כולנו שוה בכל מקום שאחז כ"א לעצמו והרי כולנו רשות אחד ובמעשה הזה לא יצאו לטעות ולדמות שמותר להוציא ולהכניס מרה"י לר"ה עכ"ל: **ב** (ה) יושבי אוהלים וכו'. כגון שוכני מדבריות וכדומה: (ו) או מחנה. מקום חנייה של אנשי חיילות ע"פ השדה שקורין בלשונו לאגע"ר ועיין בה"ל: (ז) שהקיפוהו מחיצה. ר"ל שהיה מחילה (ה) גבוה עשרה טפחים מקפת סביב האוהלים והסוכות: (ח) אין מטלטלין מאוהל לאוהל. וה"ה מאוהל לחצר דהיינו לאותו שטח שהוא בתוך המחילה: (ט) עד שיערבו. ומאותו טעם שכתבנו לעיל בסי"א: (י) אבל שיירא. אורחת אנשים ההולכות דרך מדבר: (יא) שהקיפוה מחיצה. וש להם בתוך היקף אוהלים לכל אחד בפ"ע: (יב) לפי שכולם וכו'. פי' דכיון שאין אותם אוהלים קבועים להם לדירה רק דרך ארעי בשעה שעומדים לפום מעמידים אוהלים לא

שער הציון

(כט) מ"א וש"ח: (ל) תשובת ח"ל והוא בכמה אחרונים וטעמו דהא באמת קי"ל דעירובי חצרות צריך להיות דוקא בבית דירה ומה שאנו מניחים בבה"כ"ל כתב רמ"א לקמן בסימן שס"ו ס"ג משום דע"א שלנו הוא במקום שיתופי מבואות ושיתוף א"ל דוקא בבית דירה וא"כ בזה שלא תיקנו המבואות אין עליו שם שיתוף רק שם ע"א בעלמא וצריך דוקא בית דירה: (א) מ"א וש"א ור"ל אפילו הן סמוכין ממש זה לזה ורק פתח פתוח: (ב) פשוט ועיין לקמן בסימן ש"ע בבה"ל ס"ג ד"ה אז שאין עוברים דהסכמתו שם דהעיקר כשיטה זו דגם בבית בלתי גמור ג"כ אסור: (ג) ואחר ג"כ יש בו השתתפות של חבירו: (ד) היינו כלים שנשבתו בחצר וכדלקמן שם: (ה) רמב"ם פ"ו מהלכות מלכים:

קבועים להם. הגה (ב) * (יג) בתים שבספינה (יד) גריסים עירוב אע"פ (טו) שיש לספינה (ג) מחיצות * (טז) ואם אין לספינה מחיצות (יז) אסור (ד) לטלטל בספינה רק בד' אמות (כ"י בשם שבולי לקט) וע"ל ס"ס שפ"ב וסי' ת"ה סעיף ז': ג [2]הבית שמניחים בו העירוב (יח) אין צריך ליתן (ה) פת (יט) [3]ואין צריך שיהיה בעירוב

ג שם בגמ' מ"ט ד שם וכרבה

באר היטב

(ב) בתים. דאותן שאין להם בתים בספינה הרי הם כשרויים בתחלה מ' עסי' ש"ע ס"ג: (ג) מחיצות. פי' גבוהה י' מקרקע הספינה אע"פ שאינה גבוהה י' מן המים מותר לטלטל בתוכה ועסי' שנ"ה: (ד) לטלטל. דהוי כרמלית אבל מותר לטלטל מן היס לתוכה דמכרמלית לכרמלית שרי. אמרי' בגמרא שם ספינות קטנות הרחבות מלמעלה וקצרות מלמטה עד כחודו של סכין אפ"ה הוי רה"י אם יש להם מחיצות י' דאמרי' גוד אחית. ובתאגודה סי' קי"ג אם אין רחבה ד"ט בתוך גובה ג' אז הוי כיס ואין מטלטלין בה

משנה ברורה

לא מיקרי חילוק דירות וכמו שכולם מעורבים בבית אחד דמי ועיין בבה"ל.[א] ועיין בבאור הגר"א שהביא בשם מפרשים שמולקים ע"ז ודעתם דאוהלים שבשירא גריסים עירוב ושבתחנה פטורים מעירוב אך שירא לא מיקרי רק כשהוא פחות מעשרה ומעשרה ולמעלה נכללים בשם מחנה: (יג) בתים וכו'. ששייכים (ו) לאנשים מיוחדים והטעם דלא גרע מיושבי אוהלים וכו' שגריכין עירובי חצרות שלף כאן הבתים קבועים להם לכל משך נסיעתם על היס ועיין במ"א וא"ר דדוקא כשיש בה איזה בתים השייכים לישראלים אבל אם אין בספינה רק בית אחד ושאר אנשים שוכרים בספינה *עצמה א"ל עירוב כלל ומותר להוציא מן הבית לספינה ועיין בה"ל: (יד) צריכין עירוב. ועי"ז יהיה מותר לטלטל מבית לבית ומבתים לספינה ובלא עירוב אסור בכל זה אבל בספינה עצמה (ז) מותר לטלטל בכולה כמו בחצר. וכן אותם ספינות שאין להם בתים אלא שרויים בספינה (ח) הרי הם כשרויים בחצר אחת שמותרים לטלטל בכולה בלי עירוב: (טו) שיש לספינה מחיצות. של עשרה טפחים ודינה כרשות היחיד: (טז) ואם וכו' מחיצות. של עשרה טפחים (ט) ומודדין מקרקעיתה ואע"פ שיש איזה טפחים בתים: (יז) אסור לטלטל בספינה. דהוא כרמלית (י) ובאופן זה מותר לטלטל מן היס לתוכה ומתוכה לתוך היס דמותר לטלטל מכרמלית לכרמלית. כתב מ"א דאם יש בתים בספינה והספינה עצמה אין לה מחיצות של עשרה טפחים אסור להוציא מן הבתים לספינה דהרה"י לכרמלית קמפיק ועיין בבה"ל מה שהבאתי עוד בשם מ"א: ג (יח) א"צ ליתן פת. שהרי אין העירוב (יא) אלא שיתשוב כאלו כולן דרין שם והרי הוא דר שם[ב]: (יט) ואין צריך וכו' פרוטה. לאפוקי ממ"ד בגמרא

גבי ד' דברים פטורים בתחנה ואדא מיניהו ע"ח כתב ג"כ רש"י כגון שהקיפו מחיצות כ"א בפ"ע ופתח וכו' ממש כמו בדף ל"ג ודוקא שם משום דהולכים למלחמה פטרוהו ובלא"ה מיירין וכן האו"ז מסיים על הא דתחנה פטור מע"ח דמיירי בשעשאו מחיצות וכו' אבל בשירא וכו' ובאמת מלאתי בשב"ל ב' פירושים על הא דתחנה פטור מע"ח אחד פי' רש"י ואת"כ פירוש ר"ש בן היטום כליזר הרמב"ם שהקיפוה מחיצה אחת ומלוקים מבפנים בהאלים עיי"ש קימן ל"ו[ב]: * בתים שבספינה. עיין מה שכתבתי במ"ב בשם מ"א וא"ר ובאמת לכאורה מנ"ל זה דקיון דש"ם שוכרים הרבה אנשים בספינה ושייכא למיגזר אלא יוצא מביתו לספינה אבו הוצאה מרה"י לר"ה כמו בדרים בבתים וכבר עמד ע"ז בפמ"ג עי"ש ולכאורה לקחו דברי הם מדברי שבולי לקט סימן קי"א שמתנו העתיק רמ"א דברי שבכאן שז"ל שם בסימן הנ"ל וכתב אחי ר' בנימין דמאחר דקי"ל דבתים שבספינה חייבין בעירוב דינן כדין חצר שאם יש שם שני ישראלים תלוקים בשני בתים גריכין לערב אם אינן תלוקין בשני בתים אינן גריכין לערב וכו' עכ"ל שם אלא דבאמת אין ראיה משם דשם לא נחית לזה אלא משום דמיירי שהספינה של עכו"ם כמו שמסיים שם ובעכו"ם הא אין אוסר בחד ישראל או אפילו בחצי ישראל אם הם בבית אחד כדמבואר לקמן סימן שפ"ב ס"א לפיכך כתב והגריך שני בתים אבל לא שגריכין לענין עירוב בדוקא ב' בתים אלא כל שיש רשויות של אנשים הרבה אוסר אם לא שאין בתים כלל דלא גזרו בחצר גרידא ואפשר דהטעם הוא דאין לגזור בספינה יותר מבחצר ובחצר הלא יהוא דלא מקרי חצר רק כשיש לו עכ"פ ב' בתים פתוחים לתוכו וע"כ לא גזרינן גם בספינה רק. באופן זה*: * ואם אין לספינה מחיצות.[ב] כתב מג"א אמרינן בגמרא שם לענין ביציאתא דמיישן לפי פירוש רש"י שם שהוא פטיות קטנות הרחבות מלמעלה וקצרות מלמטה

שער הציון

(ו) כדלקמן סימן שפ"ב בסופו בהג"ה: (ז) מוספתא פרק הזורק והביאה בשב"ל: (ח) אחרונים: (ט) פוסקים: (י) אחרונים: (יא) גמרא ועי"ש דאפילו אין לו פת בביתו כלל זולת מה שהביאו השכנים לעירוב והובא בב"י:

הגהות ותיקונים: א) שם: ב) צ"ז:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ב' כתב: מחנה שהקיפוהו מחיצה אין מטלטלין מאהל לאהל עד שיערבו כולם אא"כ הולכים למלחמה שאז פטורם חכמים וכו', בד"א במחנה הקבוע ועומד שם ימים רבים אבל שיירא ההולכת לדרכה ונחו שם מפני השבת פטורים מלערב מפני שאין אותן אוהלים קבועים להם שם וכמעורבים שם. ב) ובשו"ע הרב בסימן שנ"ה סעיף ז' כתב כהאגודה ע"ש.

שוה פרוטה [ה]ואין מניחים אותו בחצר אלא בבית שראוי לדירה (כ) * לאפוקי [ו]בית שער אכסדרה (כא) ומרפסת [ז]וצריך שיהא בו (ו) (כב) * ד׳ אמות על ד״א (כג) [ח]ואפי׳ הוא של קטן [ט]ואם (כד) רגילים ליתנו תמיד בבית ידוע (כה) אין להם (ז) לשנותו (כו) וליתנו בבית (מ) אחר (כז) מפני דרכי שלום (כח) [י]ואפי׳

ה סס פ״ה ו מ״מ
סס ז סוכה ״ג
ח לפי׳ התוס׳ על
וקטן מ״ע ט ניטין
נ״ע י לפי׳ רש״י על וקטן בעירובין סס

באר היטב

(ו) ד״מ. ומס יש בו לרבע ד״מ על ד״מ סגי רלב״מ ק״י: (ז) לשנותו. אפי׳ יש קצת טעם לשנותו מהרי״ק סקי״ג. אבל אי איכא טעמא רבה משנין דשד״ס. ומס מכר בימו לאחר אין בידינו ראיה ברורה שיזכה

באור הלכה

מלמטה עד כתודו של סכין דאפ״ה הוי רה״י אם יש להם מחילות של עשרה טפחים דאתריגן גוד אחית מחיצתא [וזהו לפי מסקנת אמי שם שהביא ראיה דלא כר״ה ע״ש בגמרא] ובאגודה סימן קי״ג כתב אם אין רחבה ד״ט בתוך גובה ג״ט אז הוי כיס ואין מטלטלין בה אלא בד״מ ומותר לטלטל מתוכה לים [ולא אמרן טעם האגודה כלל וראיתי במחה״ש שכתב טעמו משום שם״ל דהתוס׳ דמקשו על פירש״י וסברי דבזה לא שייך לומר גוד אחית ופירשו פירוש אחר בדברי ר״ה וגם המ״א בעצמו כתב אח״כ שהתוספות חולקין ולא נהירין דברי שניהם דאף התוספות[א]) סוברין דלא שייך בזה גוד אחית הלא מעשה אחר לדבריהם דינא הכי דהא כתבו בקושיא השלישית [בד״ה הני] ועוד למ״ל מלינהו קני ואורבני אע״ג דלא מלינהו כיון דיכול למלאות משוב רה״י וכו׳ עי״ש ומתוורתא שדברי האגודה נוצעין מדברי האו״ז שכתב דהלכה כר״ה אבל גם עליו יפלא ממסקנת הגמרא ואולי שהוא סובר כפירוש רבותיו של רש״י דמה דאמר הגמרא מדי אריי[ב]) וכו׳ הוא לדחות דברי אמי אבל באמת כבר דחה רש״י זה בשתי ידים וכן בר״מ מפרש שם כרש״י דהאי מדי אריי[ב]) הוא מסוף דברי אמי ע״ש) ובאמת אין לדחות דברי רש״י מהלכה שבערוך המיא לשני המאורים על בליעתא דמשבן דרש״י ודר״מ ובמאירי הביא לפירוש רש״י לבד ופסק ג״כ דלא כר״ה וכן בחידושי הר״ן והריטב״א מפרשים בבליעתא דמשבן כרש״י ובתוספות פירשו על בליעתא דמשבן שהוא ספינה שיש לה דפנות וקרקעות העשויות נפרים וחלל בין הנפרים והמים נכנסין בה ויושבין כמו במים אף״ה הוי רה״י אפילו יש בין נפר לנפר רוחב ג״ט שאינו רואין כאלו דופני הספינה עקומין ומסבבין כל הספינה ונמצאו הנפרים מתוברין עי״ש וגראה שבייהם נכונים לדינא: * לאפוקי בית שער.[ב] המתבר פתח בזה ולא חילק בין בית שער דיחיד לרבים ונמשך בזה אחר דעת הרמב״ם שפסק לענין הנחת עירוב דאפילו בבית שער דיחיד אין מניחין ועיין בב״י סימן ש״ע שהאריך בזה אבן כתה פוסקים חולקים ע״ז [בש״ו ותוספות והרא״ש בתירוצא בתרא והרשב״א בעבוה״ק] ודעתם דלענין הנחת העירוב מניחין בבית שער דיחיד וכגירסא דילן בש״ס דף פ״ה ע״ב ע״ש אבן בחיור הגר״א משמע דדעת המחבר ג״כ הכי דשם בית שער אינו רק בבית שער דרבים אבל דיחיד אינו בכלל בית שער וכתב שגם דעת הרי״ף ג״כ הכי: * ד״א על ד״א. וכתב בתוס׳ שבת ומס החדר שלא לשנות מקום העירוב אבן לפירוש התוספות (יט) אפשר לומר דעל הלוקח לא יבוא לידי חשד ע״י הוצאת העירוב מביתו אחרי שמעולם לא היה העירוב בידו והנה כ״ז (כ) בעירוב שדרכו להניח אותו בבית בחצר וכבי״ב אבל דבר שלריכין ליתן מעות לזה יכולין לשנותו ליתן לאחר (כא) ואפילו אם להשני צריך ליתן ג״כ מעות. ובכל גוגא אם עברו ונתנו בבית אחר (כב) אין מחויבין להוציא משם ומיהו אם הנותן רוצה לחזור וליתנו במקום שהיה רגיל מתחלה הרשות בידו ומ״מ נ״ע למעשה [מ״א בשם בנה״ג] : (כח) ואפילו

שער הציון

(יב) פי׳ המשנה להרמב״ם: (יג) משום דדעת מ״א בפי׳ שב״מ סק״ו נוטים לנקוט כדעת הרא״ש בהלכות מזוזה דבעינן דוקא ד״א בתורב וד״מ בתוחב [ואפשר שגם כונת המ״א בעינינו ג״כ הכי כמו שכתב במחה״ש] וכן הוא דעת הט״ז בפי׳ תרל״ד ולפי דבריו שם גם הרמב״ם מודה לזה וכן הוא ג״כ דעת הגר״ז* ואף שהא״ר כתב שהולכין להקל בעירובין אין דבריו ברורים כולי האי דמנ״ל שהולכין להקל בתחלה במקום שיש עוד בתים דהלא אין תלר נקרא אלא כשיש לו שני בתים פתוחים לתוכו: (יד) וכן משמע בתחיתין דמערבין בבית יש תנן: (טו) מ״א בשם מהרי״ק וש״ל: (טז) כ״כ בא״ר וכן מוכח מתוספות ד״ה משום חשדא בפוף הדבור ע״ש ובפרט לפירש״י שפירש משום חשדא שמטלטלין בני עירוב בודאי שייך גם בחת בעה״ב וכ״פ הגר״ז. אבן מירושלמי שם על מתניתין דמערבין בבית יש לפי מה שפירש הק״ע שם משמע דאם הבע״ב וכ״ש אם מכר אין מחויב להניח העירוב שם וא״ע: (יז) אחרונים: (יח) ר״ל ועי״ז יבוא לידי מחלוקת: (יט) קרבן עדה ושמן המאור ובהגר״ז מוכח דאף להתוספות איכא משום חשדא: (כ) בנה״ג: (כא) דבה״ג איכא חשדא דיאמרו שעד עתה היו רוצים להנות לבעה״ב זה ועתה רוצים להנות לעוד אים אחר: (כב) כן[ד] איתא בבנה״ג והמ״א קיצר בזה ועיין בבנה״ג ומוכח שם דמה שפיש דהדבר צריך עיון הוא רק על הדין האחרון שכתב ומיהו וכו׳ ולפלא על המ״א שהשמיט זה ואולי בכונה השמיט משום דס״ל אם הורגל בבית השני אין רשות להוציא ממנו דתו איכא חשדא עליו ואם

משנה ברורה

עירוב משום קטן שבעה״ב מקנה להם בימו עבור הפת ולפ״ז היה צריך שיהא בפת עכ״פ שוה פרוטה דליתשב ממון קמ״ל דלאו משום קטן הוא אלא שימוף דירה בעלמא הוא ומזה הטעם ג״כ צריך ליתן דוקא פת ולא סגי בד״מ כגון כלי וכי״ב שאינו מאכל דעיקר דירת אדם הוא במקום פתו כ״ז מתבאר בש״ס: (כ) לאפוקי בית שער וכו׳. דאע״ג שעשויין כעין בתים מ״מ הואיל והן דריסת הרגל לכל בני החצר לא חשיבי דירה: (כא) מרפסת. מקום (יב) גבוה בחצר וכו מדרגות עולים בהם לעליות וזה המקום גבוה מוקף בנגין ודרין בו: (כב) ד״א על ד״א. דאז הוא רחוי לדירה[א] ואם הוא רחב יותר מד׳ אלא שהוא קצר בארכו ויש בו לרבע ד׳ על ד׳ יש דיעות בין הפוסקים אי מקרי דירה (יג) לפיכך מן הנכון להניח לכתחלה בבית* אחר יותר גדול ועיין בה״ל: (כג) ואפילו הוא של קטן. פי׳ שהבית שמניחים בו העירוב הוא של קטן וקמ״ל דלא תימא דצריך להקנות להם בימו וקטן לאו בר מקנויי הוא קמ״ל דלא משום קנין היא אלא משום דירה וע״כ מותר להניח אפילו בבית קטן: (כד) רגילים ליתנו תמיד. לאפוקי (יד) אם לא הורגלו עדיין לזה הבית אין להקפיד אם משנין לבית אחר: (כה) אין להם לשנותו וכו׳. ואפילו (טו) יש להם קצת טעם בדבר אם לא דיש להם טעמא רבא דאז מותרין לשנותו: (כו) וליתנו בבית אחר. ואפילו (טז) מת הבעה״ב. ואפילו (יז) השני נותן מעות לבני החצר להניח בבימו ואפילו הוא ת״ח והראשון ע״ה. אם בתחלת הנתינה התנו לשנות מותר לשנות [בנה״ג][ג] ויש מאחרונים שמפקפקין בזה: (כז) מפני דרכי שלום. ענין דרכי שלום בכאן הוא משום חשד [גמרא] ופירש״י הואיל והורגל העירוב בתוך אותו הבית אם בתא לשנות את מקומו הנכנסין לאותו הבית ולא יראו שם העירוב (יח) יחשדו לבני החצר שמטלטלין בני עירוב ובתוספות פירשו דחשדא הוא שיחשדו לבעה״ב זה שגונב פת מן העירוב ולכך הוציאו אותו ממנו לבית אחר ומתוך כך יבוא לידי מחלוקת עמהם ולפירש״י בודאי יש להחמיר אפילו מכר בית לאחר

הגהות ותיקונים: א) דהתוספות: ב) מידי אירא:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף ה׳ כתב בסגריים דאפילו הוא ארוך הרבה אם אין ברחבו ד״א אינו חשוב דירה. ב) ובשו״ע הרב בסעיף ה׳ לא מחלק בין בית שער דרבים לבית שער דיחיד וכתב דאין מניחין שמה. ג) ובשו״ע הרב בסעיף ז׳ כתב שאם בתחילת הנחתו שם התנו לשנות מותרים לשנות. ד) ובשו״ע הרב בסעיף ז׳ כתב כהבנה״ג, בלי הצ״ע.

(ט) קטן יכול לגבות העירוב ולקבצו. הגה והמנהג בזמן הזה להניח העירוב (י) בבית הכנסת וכן נהגו הקדמונים (כט) * וי"ל הטעם דעירובין שלנו יש להם דין שיתוף (ל) ואין צריך להניח בבית דירה וע"ל סימן שפ"ו ושפ"ז: ד [מ]צריך ליתן כל העירוב[נ](לא)*בכלי אחד ואם חלקו ונתנו בשני כלים אינו עירוב אא"כ (לב) נתמלא האחד ואז מותר [ו]והוא שיהיו שני הכלים (לג) בבית אחד: ה [מ]צריך (לד) שלא יקפיד (לה) שום אחד מהם על עירובו אם יאכלנו חבירו * ואם מקפיד אינו עירוב לכך [נ]צריך ליזהר שלא

כ עירובין מ"ע ל ה"ה ושכן נראה מהגמרא שם וכשם דשב"ש מ שם וכרב יהודה אמר שמואל ג המרדכי והרא"ש שם וש"פ

באר היטב

יד מהרן שמוכך מזה. ואם הוא דבר שצריכים ליתן המעות לזה יכולין לשנות ליתן לאחר. וכבולן אם עברו ונתנו בבית אחר אין מועילין ממנו ומ"מ נ"ע למעשה כנה"ג: (ט) קטן. אבל אינו יהודי אסור לקבלו כנ"ל מ"א: (י) בבהכ"נ. וכתב הט"ז נ"ל שאם הבהכ"נ או שאר בית שמונח בו העירוב הוא בעצין שאסור לטלטל שם כגון שאין שם עירוב מבואות או שהוא חוץ לעירוב אין כלום באותו עירוב

שערי תשובה

[מ] צריך ליתן כו' בכלי אחד כו'. ועיין בשו"ת מ"ל סימן קי"ב שלמד מזה דבשני בתים פשיטא דאין העירוב כלום ומיהה איך העוועים ליתן אבל לחם של עירוב בהרבה בתי כנסיות שבעיר וכתב שהוא ברכה לבטלה ומתלוים שבת בטלטול וע"ש שכתב דאף אם לא יברכו עליהם רק לתותן משום נו אסור כיון שדרך אותם העוגות לתלותם לשם עירוב יש לאוסר לטעות המיעוקות שיסברו שמותר להניח העירוב בשני בתים ועוד שגם הגדולים יטעו בו' ואסור לתלות רק עוגה אחת בבה"כ אחת אבל בתי כנסיות שבעיר לשם מלות עירוב* ובמקור ברוך קטן למהר"ב ווז"ל כתב נ[מ] בשני בתים פשיטא דאין העירוב כלום ומיהה איך העוועים ליתן אבל לחם של עירוב בהרבה בתי כנסיות ומתלוים שבת בטלטול וע"ש שכתב דאף אם לא יברכו עליהם רק לתותן משום נו אסור כיון שדרך אותם העוגות לתלותם לשם עירוב יש לאוסר לטעות המיעוקות שיסברו שמותר להניח העירוב בשני בתים ועוד שגם הגדולים יטעו בו' ואסור לתלות רק עוגה אחת בבה"כ אחת אבל בתי כנסיות שבעיר לשם מלות עירוב* ובמקור ברוך קטן למהר"ב ווז"ל כתב נ[מ] בכלי אחד.

משנה ברורה

קטן. והכל מטעם הנ"ל שאינו משום קנין שיהא צריך בר דעת להקנות ואע"פ שאין במעשה קטן כלום מ"מ העירוב נעשה ממילא כשהוגמ בבית (כג) ומ"מ ע"י עכו"ם אסור לקבלו לכתחלה (כד) דמשום לגנוב ולהחליף טוב ברע: (כט) וי"ל הטעם וכו'. ר"ל אע"פ שבהכ"נ אינו רואי לדירה מפני קדושתו שהרי הדירה הוא מקום האכילה ואסור לאכול בבהכ"נ אם לא הלומדים שם כמ"ש בסימן קנ"א מ"מ יש לקיים המנהג כמו שמקיים שעירובין שלנו יש להם דין שיתופי מבואות דהיינו שכל החצרות והבתים שבמבוי משתתפין יחד בעירוב זה ושיתופי מבואות א"ל להניחו כלל בבית דירה רק שיהא במקום המשתמר לבד כמ"ש בסימן שפ"ו: (ל) וא"צ להניח בבית דירה. ולפ"ז שאין בהכ"נ נחשב לבית דירה (לא) בכלי אחד. שהרי (כמ) עירוב שמו שיהיו מעורבים יחד ואם מניחו בשני כלים נראה שהם מופלגים ומחולקים זה מזה. ונראה לכאורה דדוקא אם כ"א נותן חלק בעירוב אבל אם אחד מזכה בעד כולם יכול ליתנו בשני כלים אבל מדלא הזכירו הפוסקים ד"ז משמע דס"ל דלא פלוג רבנן בחלוקה ול"ע: (לב) נתמלא האחד. ר"ל שבזה לא היה החילוק לשני כלים ברצונו (כט) אבל אם ידע מתחלה שהכלי לא יכיל בתוכו את כל העירוב (ל) והיה לו כלי אחר גדול מכלי זה שתוכל להכיל כל העירוב יש מאחרונים שמחמירין דהוי כחולק לכתחלה את העירוב לשנים: (לג) בבית אחד. דעכ"פ היו שניהם ברשות אחת אבל לא בשני בתים. ואפילו אם אחד מזכה בהעירוב משלו בשביל כולם (לא) ג"כ יש ליזהר בזה וע"כ העירוב שמניחין בבהכ"נ בעד כל העיר יש ליזהר שלא להניחו רק בבית הכנסת אחת ובאחרו לזה הבהכ"נ היותר גדולה שבעיר [ש"ת בשם הח"ל]: ה (לד) שלא יקפיד. ג"כ מטעם דעירוב שמו (לב) שיהיו מעורבים ומרוצין בו שלא יתחה אחד בחברו ויהיה שותפותן נוחה ועדיפה: (לה) שום אחד מהם. והה"ה (לג) כשאחד מזכה לכולם צריך ג"כ להתרצות כשיבואו מבני החבורה לאכול ממנו

באור הלכה

קטן הוא בתוך חבר גדול אז אפילו אין בו דע"ד מניחין בו עירוב דסליק היקף הקטן והרי כאלו מונח בתחבר הגדול וכעין ההיא דר"ש שפ"ו לענין שיתוף מבואות עיי"ש וכתב וה"ה אם הקטן נפרץ במלואו לגדול דאז הרי כאלו היא קרן זוית של הגדול וכאלו היא מונח בתוך הגדול וכעין ההיא דלעיל סי' נ"ה לענין צירוף עשרה עיי"ש בתוס' שבת ולדעתי דינא קמייתא אינו מוכרח דע"כ לא כתב רש"י התם דסלק היקף וכו' אלא משום דסברא הוא דלא גרעיה למילתא בשביל שעשה מחילות משום דבאויר החצר עוד גרע וכמו שבבאור שם בלשון הגמ' דלא גרע מחצר משא"כ הכא דבעינן בית שראוי לדירה וזה אפשר שפיר לומר דיין הבתים עירובו בתוך מחילות גרות אין בהם אף ד' על ד' דלא מהני ולא שייך הכא לומר בשאי גרעיה דבודאי גרעיה לגולי הדפנות היה מונח בתקום ראוי לדירה

ועכשיו הכניסו בתוך מחילות שאי אפשר לדור בהם וא"ע למעשה:

* וי"ל הטעם דעירובין שלנו יש להם דין שיתוף. והקשה הנ"ח בסימן שפ"ו כיון דבעירוב זה מערבין כל הבתים של דירה דהוי עירוב ושיתוף בחד ולאי לצריך להניחו בבית דירה ולא בבהכ"נ וכו' והגר"א בסימן זה מכוין לישב זה דהבתים ניתרין מטעם מיגו דהיינו ומיגו דמהני עירוב זה שמניחין בבהכ"נ להתיר החצרות שבתבי מהני נמי להתיר הבתים שבחצר וכעין זה איתא בגמרא ע"ש . וכ"כ הפמ"ג ג"כ בסימן שפ"ז ע"ש:*

* בכלי אחד. לכאורה כלי לאו דוקא ה"ה דאם מניחין כל העירובין שבנו במקום אחד ג"כ שפיר דמי ולא אתי אלא לאפוקי בשני כלים דזה מורה על חלוקה וא"ע [פמ"ג] ומירושלמי משמע דבריו להקל דז"ל בני המבוי שנתנו עירובין בשני מקומות אם מבלי מקום ה"ז מותר [והיינו דוקא בבית אחד לפי הבבלי שלנו] ואם בשביל לחלוק עירובן ה"ז אסור ולא הזכיר כלל שיהיה דוקא בכלי אלא העיקר שיהיה במקום אחד וכן להיפך אם נתנו בשני מקומות בלי כלי כלל אף שהיה בבית אחד ג"כ לא מהני וכן מוכח מלשון הרמב"ם פ"א מהלכות עירובין הלכה י"ח שכתב חלקו את העירוב או את השיתוף אע"פ שהוא בבית אחד אינו עירוב ולא הזכיר כלל שהחלוקה היה בשני כלים: * ואם מקפיד וכו'. וע"כ אם בא לא הורגל ק"ל דצריך להוציא דעל הבני לא יהיה חשדא אם יוציאו ממנו כיון שלא הורגל בו משא"כ על הראשון שכבר הורגל בו איכא חשדא כשלא יחזרו לו העירוב: (כג) מ"א: (כד) תו"ש: (כה) מ"א וש"א: (כו) אפילו דרך המבוי אם הוא רק מתוקן כדין בלחי וקורה אף שלא נשתתפו בו דלא נאסר להוציא מחצר למבוי רק כלים שנכנסו בבית ולא שנכנסו בחצר: (כז) דמותר להוציא מבהכ"נ לחצרו גופא אף שיש בית דירה אחת שם בחצר דבהכ"נ לא נחשב רק כחצר ובית דירה אחת לא מצרפין ע"א כידוע : (כח) גמרא: (כט) תו"ש בשם תו"ח: (ל) תו"ש וכן מוכח מדברי רבינו יונתן דאם אין לו כלי גדול מותר לכתחלה לחלקו בשני כלים: (לא) שם בתשו' מ"ל: (לב) רש"י: (לג) גמרא והבאתיהו האחרונים ואפילו הרא"ש דמיקל בשהעירוב נגנה מכולם מחמיר הה:

לערב בדבר (לו) שתיקן לצורך השבת: ו * [5]אין מערבין (יא) (לז) בפרוסה אפילו היא גדולה הרבה אבל בשלימה אפילו קטנה מאד מערבין ובלבד שיהא בהם כל כך * שיהא בהם [4]כשיעור [5]ומיהו אם נוטל ממנו (לח) כדי (יב) חלת נחתום שהוא אחד ממ"ח מערבין בה [3]אפי' לא היתה טבולה לחלה (לט) [2]ואם נפרסה וחיברה בקיסם שהכניס הקצה האחד בתוך הפת והקצה השני בתוך הפרוסה (מ) אם אינו ניכר שנפרסה מערבין בה. הגה ויש שפיקשו הא דאין מערבין רק בפת שלם (מא) היינו שכל העירוב ביחד יהיה פת שלם ולכן נהגו לקבץ (מב) מכל בית ובית מעט קמח * ועושין חלה אחת שלימה ומערבין בה (המגיד והגהות הרא"ש פ"א מהלכות עירובין) וכן המנהג פשוט בכל מדינות אלו (מג) וצריך ליזהר שיהא בחלה השיעור המפורש לקמן סימן שס"ח סעיף ג' (מד) ואע"פ שנשתייר מן הקמח ולא נעשה מכולו חלה אפ"ה הוי עירוב (מה) דלא גרע מאילו אחד מזה לכולם ואדעתא דהכי נתנו קמחם מתחלה כן נראה לי: ז [1]אם אחד מזה לכולם (מו) יכול לערב בפרוסה: ח [5]מערבין (מז) * בפת אורז ועדשים אבל לא בפת דוחן: ט [1]אם

ם מגנה שם פ' וכו' יהושפ ע נתבאר נמי' שס"ח פ שם בגמרא פ"א צ הרא"ש שם ק שם בגמרא ר הרא"ש והמרדכי וש"פ ש שם בגמ' פ"א ת מגנה שם ע"ש

באר היטב

כיון שהטעם של עירובי חצירות כתב הטור דאנו חושבין כאילו כולן דרין באותו בית וכל החצירות שייכים לשם וכאן א"א לומר כן דהא אסור לטלטל שם מן החצירות אלא יניחו בבית שמותר לטלטל שם וכ"ש במקום שאין שם עירוב בעיר כלל ואסור לטלטל מבית לבית שאין לעשות שם עירובי חצירות כלל אם לא לאותן שמותרים לטלטל

באור הלכה

אחד לאכול את העירוב ואינו מניחו בטל העירוב והיינו דוקא כשבא בע"ש או בעת שבל קניית העירוב דהיינו בה"ש אבל אם בא בשבת ולא רצה ליתן לו אינו בטל העירוב בשביל זה כיון שכבר חייל העירוב כ"מ בנ"י: * אין מערבין בפרוסה. ר"ל עירובי חצרות אבל שיתופי מבואות כיון דמערבין בכל מיני אוכלין ומשקין לא תקנו חז"ל בזה דדוקא בשלמין כ"מ מהרמב"ם ולכאורה לפי מה שכתב הרמ"א בסוף ס"ג לענין בית דירה דבהיום שאנו עושין ע"א ושיתופי מבואות ביחד אמרינן מינו דמהני לשיתוף מהני נמי לע"א וכמו שפירש הגר"א שם אפשר דהכא נמי נימא כן אבל מדלא הזכיר הרמ"א גם בזה לחלק בזה משמע דאף בהיום אין מערבין בפרוסה ואולי אפשר לומר דס"ל להרמ"א כשאחי הראשונים [עיין בספר גאון יעקב שם בסוגיא] דאפילו שיתופי מבואות אין מערבין בפרוסה כשמערב בפת: * שיהא בהם כשיעור. היינו המבואר לקמן סימן שס"ח: * ועושין חלה אחת שלמה. אף לכאורה לא שייך כאן משום איבה כיון שאין לוקחין מכ"א כ"א קמח ואיתכשר אף בפרוסה ל"ל כיון דעכ"פ כ"א נותן חלק בעירוב וחל עלייהו התקנתא שאין מערבין בפרוסה משא"כ בס"ז שאחד נותן משלו ומזכה לכולם לא שייך גזירה האי תקנתא כלל: * בפת אורז ועדשים. וה"ה בפת טאטארק"י ופת

משנה ברורה

ממנו שלא להקפיד עליהם: (לו) שתיקן לצורך השבת. שהרי אם יבקש חבירו ממנו לא יתן לו. ואמנם אם פועל בעצמו בפירוש שאם ירצה אחד מבני העיר ששייכים להעירוב לאכול ממנו שלא יקפיד עליו משתברא דמותר לערב בו: ו (לז) בפרוסה. משום איבה שיבואו לידי מחלוקת שיאמר אני נותן שלימה ואתה פרוסה ואפי' כולם בפרוסות חיישינן שיחזור הדבר לקלקולו. וזה דוקא בשבת ראשון אבל אח"כ מותר ט"ז ע"ס: (יב) חלת. פי' אפי' אינו שלם שרי שהשכנים סובריס מחלרס לחבר שמונה העירוב עכ"ל ע"ס. ועמ"ס ספי' שס"ה ס"ק ה' בשם המ"א: (יא) בפרוסה. משום איבה שיבואו לידי מחלוקת שיאמר אני נותן שלימה ואתה פרוסה ואפי' כולם בפרוסות חיישינן שיחזור הדבר לקלקולו. וזה דוקא בשבת ראשון אבל אח"כ מותר ט"ז ע"ס: (יב) חלת. פי' אפי' אינו שלם שרי שהשכנים סובריס שיטול חלה מן הפת: (לט) ואם נפרסה וכו'. ר"ל שנפרס מן הכבר מעט: (מ) אם אינו ניכר וכו'. הטעם אע"ג דבאמת אינה שלמה מ"מ כיון דאינו ניכר לא יבוא לידי מחלוקת: (מא) היינו שכל העירוב ביחד וכו'. ר"ל (לד) דבזה ג"כ מקיים מה שתקנו חז"ל לע"א שיהיה בפת שלם דוקא אבל גם הס מודים דיכול כ"א ליתן פת שלם ואפילו אם הבכר של זה גדול משל חבירו ג"כ מותר וכן מודים ג"כ לדעה ראשונה דאין מערבין בפרוסה אפילו אם יתנו כולם פרוסות שוות: (מב) מכל בית ובית מעט קמח. וה"ה כשנותנים מעות לקנות בהם קמח ואפילו אם לא נתנו איזה בע"ג ג"כ אין קפידא בדבר וכדמסיים לבסוף דכל אחד נותן קמחו לעירוב בשביל כולם: (מג) וצריך ליזהר וכו'. אשמועינן דאף שמצטרפין יחד להבא פת שלמה למצות עירוב וס"ל דזה משוב עפי ולא בעי שיעור קמ"ל: (מד) ואע"פ וכו'. ר"ל וא"כ יש בני אדם שאין להם חלק בפת העירוב וא"כ יאסרו אלו על אלו: (מה) דלא גרע וכו' ואדעתא דהכי וכו'. ר"ל אף הכא כשנתן כ"א מבע"ב מעט קמח להשמש בשביל כולם נתן ואע"פ שהנותן עירוב בעד חבירו צריך לזכות לו ע"י אחר כמו שיתבאר לקמיה בס"ט מ"מ כאן כשנותן כ"א קמחו להשמש לערב בו אינו חושבין כאלו נותנים לו שיזכה בו בשביל כולם (לה) ואין השמש צריך לזכות להם ע"י אחר אלא ע"י עצמו בפירוש (לו) ויש מי שאומר שאם לא יזכה השמש להם ע"י אחר אלא ע"י עצמו בפירוש אינו עירוב (לז) ונכון לחוש לדבריו לכתחלה [ובפרט אם השמש עשהו מקמח שלו בודאי צריך לזכות להקהל ע"י אחר] וכן נוהגין שהשמש נותן העירוב להרב בערב פסח שיזכה בו בשביל כל הקהל ואם תשכח ליל יו"ט ראשון ולא יזכה אין לזכות אלא על תנאי דהיינו שיאמר אם היום חול אני מזכהו לכל העיר ואם קודש אין בדברי כלום וכן יאמר (לח) למחר בליל יו"ט שני. וכ"ז אם היו"ט היה סמוך לשבת דאם יש ימי חול בינתיים יתמתן מלזכות עד ע"ש ואם שכח גם בע"ש ואם שכחה סומכין על הפוסקים הנ"ל דס"ל דמותר לטלטל אף בלי זיכוי כיון שכבר נגבה בשביל כולם[אחרונים]: ז (מו) יכול לערב בפרוסה. דלא שייך כאן כלל משום איבה: ח (מז) בפת אורז ועדשים. שדרך העולם לאפותו ולאכלו משא"כ (לט) בדוחן ועיין לעיל סימן ר"ח סקכ"ה במ"ב מה הוא אורז

שער הציון

(לד) כ"ז מבואר בהרה"מ וראב"ד שם: (לה) ט"ז בסי' של"ה וא"ר וא"ר וש"א: (לו) לבוש בסימן של"ה והר שלוש וכן משמע מהגר"א שמפרש מש"כ הרמ"א ואדעתא דהכי וכו' כ"ל אע"ג דאין מזכין אלא בידיעת בעל הפת משמע דעכ"פ זיכוי מיהא בעי והוא דלא כמה שהבין המ"א בסקי"ג את דברי הרמ"א: (לז) מ"א והגר"ז וח"א: (לח) דהיינו שיאמר אם היום קודש הרי כבר זיכיתי אתמול לכל בני העיר ואם היום חול אני מזכה היום וכמבואר הכל לקמן בסימן של"ג: (לט) רבינו יהונתן:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף י' הוסיף - ומכל מקום אחר השבת יזכנו להם בלא ברכה.

אחד מבני החצר רוצה ליתן פת (מח) בשביל כלם שפיר דמי (מט) ובלבד שיזכנו להם (נ) ע"י אחר וכשזוכה בו * [א]צריך להגביהו מן הקרקע (נא) טפח [ב]וצריך לזכות לכל בני החצר או המבוי (נב) ולכל מי שיתוספ מיום זה ואילך (נג) [ג]וי"א שאע"פ שלא יזכה בפירוש למתוספים עליהם לב"ד מתנה עליהם [ד]ואם נתוספו דיורין לאחר שנתמעט העירוב מן השיעור (נד) צריך להוסיף (נה) מחמתן: [ה]כשמזכה להם ע"י אחר לא יזכה (נה) ע"י בנו ובתו הקטנים [ו]אפי' אם אינם סמוכים על שלחנו (נו) ולא ע"י עבדו ושפחתו הכנענים אבל מזכה הוא ע"י בנו ובתו הגדולים (נז) אפי' סמוכים על שלחנו * וע"י עבדו ושפחתו העברים (נח) אפי' הם קטנים (נט) [ז]וע"י אשתו אע"פ שהוא מעלה לה מזונות (ס) ואפי' אין לה בית בחצר (סא) [ח]וי"א שאינו מזכה (סב) ע"י בנו ובתו הסמוכים על שלחנו אפי' הם גדולים ולא ע"י בתו אפי' אינה סמוכה על שלחנו (סג) כ"ז שלא בגרה [ט]ולא ע"י אשתו (סד) שמעלה לה מזונות (סה) או שאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך (סו) ואפילו יש לה בית בחצר אבל מזכה

לאחרים ע"י בניו וזוכים הם לאחרים כאיבם דעלמא רמב"ן בתשובה בסי' רי"ב ז הרי"ף והרמב"ם והר"ן בפ"ב דביצה וכרבנן דפליגי עליה דר"מ ופברי שיש לאשה קנין בלא בעלה וש"פ כר"י בב"מ י"ב ט כדמוקי לה בשלהי נדרים

באר היטב

שנטל חלה מן הפת: (יג) מחמתן. דלדידהו הוי תחלת עירוב:

שערי תשובה

לשכניו לזה מין כו' ועיין לקמן סימן שפ"ו סעיף ג' בהג"ה: [ה] וי"א

משנה ברורה

אורז ודומן. **ט** (מח) בשביל כולם. אפילו שלא בפיהם: (מט) ובלבד שיזכנו להם ע"י אחר. דעל ידי עצמו אינו יכול לזכות להם שכל זמן שהוא בידו לא יצא מרשותו: (נ) ע"י אחר. דהיינו שיאמר לו קבל פת זה וזכה בה לכל בני המצר (מ) והוא יתנהג בהגבהתו בשמיל כולם ואף שהם לא עשאוהו שליח לזה זכין לאדם שלא בפניו והוי כשלוחו: (נא) טפח. ואפילו לדעת האומרים בס"מ סי' קל"ח ס"ד[א]) בהג"ה דהגבהה אינו קורה בפחות מג"ט (מא) הכא בעירוב שהוא מדרבנן הקילו וסגי בהגבהה טפח. כתב הט"ז דה"ה אם הניחו להעירוב על ידו התלויה באויר צריך שיגביה ידו טפח ועיין בבה"ל: (נב) ולכל מי שיתוסף מיום זה ואילך. דאל"כ (מג) לפעמים שיתוספו עליהם דיורים ויאסרו עליהם עד שיוסיפו עליהם אבל כשמכוין עליהם מתחלה ל"ל כה דהא שיעור שתי סעודות מהני אפילו לאלף וכדלקמן בסימן שס"ח: (נג) וי"א שאע"פ וכו'. הלשון מקולר דמעיקר הדין נודמי אינו כן אלא דבזמניהו יש לסמוך ע"ז מאחר דאנו נוהגין להניח עירוב על כל השנה מסתמא אנו מכוונין גם על אנשים שמתוספים במשך שנה וכן הוא הלשון באמת בב"י

(מג) וכן כונת המחבר בכאן: (נד) צריך להוסיף מחמתן. דשמא (מד) לא אמרו מכמיס דשיורו בכל שהוא (כמבואר בסימן שס"ח) אלא באומן שהיו בתחלת הנחת העירוב וזכו אז אבל אנו שלא היו בתחלת הנחתו לא זכו אז ורק הם זוכין בשעה שיתוספו וכיון דבשעה זו כבר נפחת משיעורו ל"כ א"א להם לזכות ומטעם זה לא מהני אף אם יתנה (מה) בפירוש ולכל מי שיתוספו ואין שום עלה רק שצריך לשמור שיהיה (מו) בו תמיד שיעור שתי סעודות: י (נה) ע"י בנו ובתו הקטנים. מפני (מז) שידן כידו וא"כ לא יצא הדבר מרשותו: (נו) ולא ע"י עבדו וכו'. ג"כ מפני שיד עבד כיד רבו ולא יצא מרשותו עדיין: (נז) אפילו הם סמוכין. ואע"ג (מח) דבאופן זה מציאתן לאביהן כמבואר בס"מ סימן ר"ע זה אינו אלא משום איבה שלא יתנגע מהן מזונות אם תהיה מציאתן לעצמן אבל בגידון דידן שהאב רוצה לזכות ע"י לאחרים שפיר זוכים דכיון דגדולים הם יש להם יד בפ"ע: (נח) אפילו הם קטנים. ואע"ג (מט) שאין קטן זוכה לאחרים בכל מקום הכא בעירוב שהוא מדרבנן בעלמא הקילו בעבדו ושפחתו ומ"מ לא רצו להקל אלא בעבדו ושפחתו אבל לא בבניו הקטנים וכדלעיל משום דידן ממש כידו: (נט) וע"י אשתו. דכשנותן לה אחר מתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בה מהני הרי דיש לה יד לזכות לעצמה ה"ה דיכול לזכות על ידה לאחרים: (ס) ואפילו אין לה בית. נקט הלי ליגנא לאפוקי ממ"ד בגמרא דדוקא היכא דיש לה לעצמה בית בתלרה שאוכלת שם אז אמרינן מיגו דמהני הזכיה בעירוב בשביל בתה מהני גמי לזכות לאחרים בעירוב בשביל בתיהם: (סא) וי"א וכו'. סברא להו (נ) דדמיא עירוב לענין מציאה דכל היכא דס"ל לענין מציאה דאין לו יד בפ"ע ושייך לאביהן או באשה שנולאת מציאה ושייך בבעלה ה"ה לענין עירוב אין להם יד בפ"ע ועדיין לא יצא מרשותו: (סב) ע"י בנו ובתו וכו'. ר"ל לאחר שבגרה דיולאת לכל דבר לרשותה אפ"ה כיון שסמוכה על שולחנו ומציאתה לאביה גם לענין עירוב אין לה יד לעצמה: (סג) כל זמן שלא בגרה. דאז שייך מציאתה לאביה: (סד) שמעלה לה מזונות. דאז מציאתה בבעלה: (סה) או שאמר לה צאי וכו'. ומיירי (נא) בנתפקת מעשה ידיה למזונות דאי אין מספקת למזונות אין מציאתה בבעלה: (סו) ואפילו יש לה בית. ר"ל

שער הציון

(מ) ב"ח וכ"כ הגר"ז: (מא) פוסקים: (מב) עבודת הקודש: (מג) וכ"כ בע"ש וכן העמיק הגר"ז ועיין בחידושי הרשב"א והריטב"א שם בתאר בתוך: (מד) הרשב"א בחידושיו והריטב"א וכן בעבודה"ק ולא כתבו זאת לסברא ודאית רק בתפקנו בזה והמחבר החמיר בזה בספיקא: (מה) דלא(מו)כבר"ז בשלהי פ' שס"ח וכמבואר להדיא בעבודה"ק וכמו שתפסו בזה כבר הא"ר וכ"כ בע"ש לדבר פשוט וכן דעת הט"ז[ב]) ובגדי יפע: (מו) הריטב"א: (מז) משנה שם: (מח) פוסקים: (מט) רמב"ם פ"א מהלכות עירובין והוא מש"ם גיטין פ"ד ע"ב: (נ) תוספות והרא"ש: (נא) הרא"ש:

הגהות ותיקונים: א) ס"ב: ב) מ"ז שס"ח סק"ד:

הארות והערות: 1) עיין בבה"ל סימן שס"ח סעיף ד' ד"ה אף וכו', שהביא דברי הט"ז:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף י"ב מביא שיטת הט"ז.

א שם בגמ' ב ה"ה בפ"ל מה"ע בשם הרשב"א ג הריטב"א בשם רט ד שם ה משנה שם ו טור בשם רמב"ם בפי"ל וש"פ ולא דמי למציאה בח"מ סי' ר"פ דשם אין לאדם זוכה אלא כדי שלא יהא לו איבה כיון שהכן סמוך על שלחנו אבל במה שהאב רוצה לזכות בעבדו

ע"י בנו שאינו סמוך על שלחנו (סז) אפי' הוא קטן וע"י בתו (סח) שבגרה ואינה סמוכה על שלחנו וע"י אשתו שאינו מעלה לה מזונות אפילו אין לה בית בחצר 'ולכתחלה טוב לחוש לדברי שניהם היכא דאפשר. הגה ובדיעבד קומכין (סט) על דברי המיקל בעירוב וכן גדול (ע) שיש לו אשה אע"פ שסמוך על שלחן אביו מזכין על ידו (הג"מ והגהות סמ"ק וכל בו) ואפי' לכתחלה (עא) וא"ל להודיע לאותם שזיכה להם קודם השבת אלא אם מודיעם בשבת מותר לטלטל (כל בו): יא (עב) [2]בני חבורה שהיו מסובין לאכול וקדש עליהם היום (עג) הפת שעל השלחן סומכין עליה משום עירוב [1]והוא שמסובין בבית שהוא מקום (יד) הראוי להניח שם עירוב (עד) אבל בחצר לא (עה) (וה"ה אם יש להם פת בשותפות בא' מן הבתים (עו) סומכין עליו משום עירוב): יב [3]אפוטרופוס של קטן (עז) יכול לערב בעדו: יג [4]מצוה לחזור (עח) אחר עירובי חצרות: יד * [5]מברך (עט) * על מצות (טו) עירוב: טו [6]אימתי מברך (פ) בשעה (פא) שמקבץ אותו מבני

שערי תשובה

כו' לב ב"ד מתנה כו'. ועיין בשו"ת מאמר מרדכי סי' ט' שכתב שיש לעיין מה למאי דקי"ל בסי' שע"א דאפי' קטן אוסר א"כ מת א' והניח רשומו לקטן שלא היה עדיין בעולם בשעת קיים העירוב דהא קי"ל המזכה לעובר לא קנה ולא שמענו מי שנתעורר מחמת זה לעשות עירוב מחדש וע"ש שפלפל בדין קני ע"מ להקנות לעובר ע"ש ולפענ"ד י"ל דדוקא קטן אוסר אבל עובר אינו אוסר אף דזכה בירושה דאחי ממילא מ"מ כיון שאינו בעולם הוה ליה כדיורה בלא בעלים ואינו אוסר:

באר היטב

(יד) הראוי. עיין בתשובת חכם צבי סי' קי"א: (טו) עירוב. ל"ע אם אדם אחר שאינו דר באותו העיר יכול לברך ברכה זו וי"ל דיכול לברך דהא אילו לא עירבו אף הוא היה אסור לטלטל וא"כ גם הוא שייך במצוה זו מ"א ע"ש. והעיקר דהשמש יתן העירוב להרב ויזכהו לכל הקהל על ידו וכ"כ במנהגים. ולפ"ז אם תשכה ליל י"ט ראשון ולא זכה אסור לזכות בי"ט כמ"ש סי' תקכ"ח אלא על תנאי ואם י"ט אינו סמוך לשבת אין לערב עד שבת. ומיהו אם שכחו לזכות עד שבת מותר לטלטל כמ"ש רמ"א ס"ו. בטוסה שלנו מגג לגג עיין רסי' שע"ב. ואומר לכל שבתות השנה כמ"ש סי'

באור הלכה

על שולחנו ואפילו אוכל בחנם [פרישה וא"ר]: * מברך וכו'. ובמקום שנהגו לעשות בשביל כל הקהל בע"פ ואחד רוצה לעשות לעצמו בכל ע"ש כמו שכתבו כמה אחרונים לכתחלה טוב[2] לנהוג כן אין כדאי שיברך עליו וגם נכון שיעירבו יתן ג"כ לאחר לזכות בשביל כל העיר דאם יבלה בחמת לחלוק עצמו מן העיר יש מקום לומר שיאסרו אלו על אלו ועיין בסימן של"ב: * על מצות עירוב. עיין מ"ב מש"כ לענין אדם אחר שזכות בעיר יכול לברך ברכה זו ואפילו לא יהיה שם רק ביו"ט ולא בשבת שאסרו מהני ליה העירוב [לענין דבריס שאין בהם צורך כלל כמ"ש רש סימן תקי"ח בהג"ה] ולפ"ז אם אין דעתו לישאר שם לא לשבת ולא ליו"ט אין יכול לברך ולא דמי למאי דקי"ל בעצמו דהעושה מצוה לאחר כגון שקובע מזוזה וכה"ג דיכול לברך שם עבד מעשה משא"כ בזה שהוא רק ברכה בעצמה שהעירוב כבר נתקבל ע"י אחר. אבל לפי מנהגנו לכתחלה לאחר שקיבל השמש העירוב מכל הבתים נותן להרב לזכות לכולם ולברך [וכן ראוי לעשות כמש"כ לעיל בסקמ"ה במ"ב] יכול לעשות זה גופא גם ע"י אחר שאינו מבני העיר דהזכות שזוכה לאחרים חשוב כמעשה כ"ז הפת לא היה מתחלה של כולם כ"א של בעה"ב לבד שזמנן לסעוד משלו ולא הקנה להן אותו פת בפירוש אפ"ה כיון שזמנן לאכול עמו ויכולין לאכול לדעתם הרי הוא כאלו נשתתפו בו עמו ויש להם בו זכות וע"כ אם הוא קיים עד לאחר בין השמשות סומכין עליו משום עירוב: (עג) הפת שעל השולחן וכו'. לכאורה בעינן שיהיה אז עדיין אצלם פת אחד שלם וכנ"ל בסעיף וי"ו או אפשר כיון דלא הביאו פתם אלא בעה"ב זמנן לסעוד משלו דינו דומה להא דס"ז וכן משמע בתו"ס אבל באמת יש לחלק ביניהם ול"ע: (עד) אבל בחצר לא. דאצר לאו בר דירה הוא: (עה) וה"ה אם יש להם וכו'. דין זה הוא זו ואל"ל זו ובתו"ס כתב דקמ"ל דסומכין עליו בחזקת שהוא קיים אע"פ שאין יודעין בעצמן משום דמוקמינן ליה אחזקתיה: (עו) סומכין עליו משום עירוב. ומשום שיתופי מבואות יכולין לסמוך אף כשאותם באחד מן החצרות [גמרא]: יב (עז) יכול לערב בעדו. אפילו משל הקטן אלא מדעתו (נה) מפני שהוא לו כגון בית שיכול לערב משל בעה"ב אלא מדעתו כמו שיתבאר בסימן שס"ז: יג (עח) אחר עירובי חצרות. כדי שלא יבואו לטלטל באיסור: יד (עט) על מצות עירוב. ואפילו (נו) אדם אחר שאינו דר באותה העיר ורוצה לשבות שם בשבת יכול לברך ברכה זו דהא אלו לא עירבו היה גם הוא אסור לטלטל וא"כ גם הוא שייך להעירוב ועיין מה שכתבנו עוד בזה בבה"ל. אם מניח עירובי תבשילין וע"א בזמן אחד (נז) מברך ברכה אחת על שתיהן דהיינו על מצות עירובין. ואומר הנוסח בהדין עירובא על כל אחד ואחד כפי נוסחו ובא"א כלל ק"א[3] כתב שיאמר על מצות עירובי תבשילין ועירובי חצרות ואומר בדין יהא ארא לן לאפוי וכו' ולטלטל מבית לחצר וכו': טו (פ) בשעה וכו'. מפני שכל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן ולפי מה שכתב הרמ"א לעיל בס"ו להמנהג לקבץ קמח מבתי העיר אין לברך בשעת קיבוץ דהוי עובר דעובר כ"ז שלא נאפה הפת: (פא) שמקבץ וכו'. הב"י והב"ח כתבו בסימן ש"ה דצריך לברך בשעה

שער הציון

(נב) ב"י בשם הרא"ש וק"ק דהא בחמת לא בריבא הלכה אם כדברי ר' יהודא בן בתירא או כריב"ג אלא שמחמת פסק נקטינן כדברי שניהם להקל בעירובין וא"כ בעינינו לנפקא מינה חומרא נימא להיפך דהלכה כר' יהודא בן בבא דאוסר בנשים וא"כ צריכה לעירוב ושייך מיגו לענין לזכות לאחרים: (נג) ב"י: (נד) תוספות ורשב"א וריטב"א: (נה) הגר"ז: (נו) מ"א וש"א: (נז) מי' רע"א בשם תשובת מהר"ם די טוטון:

הגהות ותיקונים: א) עצמו: ב) ק"ב סי"ח:

הארות והערות: 1) עיין שם במ"ב ס"ק ט': 2) עיין בהג"ה סימן שצ"ה:

החצר או (פב) * בשעה שמזכה להם ואומר [פ]בהדין עירובא יהא שרא לן לאפוקי ולעיולי מן הבתים לחצר ומן החצר לבתים ומבית לבית (פג) לכל הבתים שבחצר [ז]אם גבו העירוב (פד) ולא ברכו עליו אין הברכה מעכבת ומותרים לטלטל:

פ נוסף ע"ל צ כ"י

ששז אם אשה יכולה לערב. ובו סעיף אחד:

מימרא דשמואל וכפי' התו' וכ"ש וכפי' התו' הרא"ש וכפירוש הטור ב הייט בריש דגשיס שפיכט וכו' שם ג הרא"ש שם ד תוס' שם ורא"ש והמגדל וש"פ

א (א) [א]אשתו של אדם (ב) מערבת לו שלא מדעתו אפילו אם מיחה בה שלא לערב ואפילו אין רגיל לערב עמהם וה"מ (ג) כשאוסר עליהם כגון שאין הבית פתוח אלא לאותו חצר [ב]אבל אם הוא פתוח לשתי חצרות באחת רגיל לצאת ולבוא תדיר שאוסר עליהם ובאחת אינו רגיל לצאת ולבא (ד) ברגיל שאוסר מערבת שלא לדעתו אפי' אינו רגיל לערב ובשאינו רגיל לצאת ולבא נמי אע"פ שאין אוסר אם (ה) רגיל לערב עמהם מערבת שלא לדעתו אבל אם אינו אוסר וגם אינו רגיל לערב עמהם אינה מערבת שלא לדעתו [ג]וכל זמן שלא מיחה בה בפירוש אפילו אם אינו רגיל לערב עמהם ואינו אוסר מערבת שלא בידיעתו דמסתמא ניחא ליה (ו) [ד]אבל אינה יכולה (ח) (ז) לזכות משלו לאחרים

באר היטב

שס"ח. וש"ס בפ"ק דביצה סל"ד כתב לומר ג"כ לי"ט ואין בזה משום שינוי מנהג ועסי' תקי"ח. ועי' תשובת ב"ח סס"ח ובהר"מ

(פב) בשעה שמזכה להם המצוה: (פג) לכל הבתים שבחצר. ולא הזכיר מבוי משום דכאן איירי שלא ניתקן המבואות בעירובין כדין וכל חצר מתקן ע"ח רק להתיר הטלטול בחצר אבל במקום שניתקן המבואות המנהג שעושין ע"ח ושיתופי מבואות כחדא כמבואר בסימן שפ"ז וע"כ צריך להוסיף בו שריותא דמבוי וזה נוסחו בהדין עירובא יהא שרא לנא לאפוקי ולעיולי מן הבתים לחצר ומחצר לבתים ומבית לבית (פד) ומחצר לחצר ומגג לגג ומבתים וחצרות למבוי וממבוי לכל הבתים והחצרות שבעיר הזו לנו ולכל הדרים בעיר הזאת ולכל מי שיתוסף בה. ואם מערב לכל שבתות השנה יסיים לכל שבתות השנה ולכל ימים טובים [אחרונים]: (פד) ולא ברכו עליו. וה"ה אפילו אם הנוסח בהדין עירובא ג"כ לא אמרו עליו כיון שמשותפין בעירוב סגי בזה:

א (א) אשתו של אדם וכו'. מפני (ח) שאשתו כגופו והקילו אפילו כשמיחה בה (ב) מערבת לו. משלו: (ג) כשאוסר עליהם. החצר אם לא יערב עמהם: (ד) ברגיל שאוסר וכו'. כדלקמן בסי' שפ"ו ס"ט ע"ש: (ה) רגיל לערב וכו' שלא לדעתו. היינו אפילו (ג) כשמיחה בה והטעם משום דרכי שלום כיון שעד עתה היה דרכו ליתן חלק בעירוב לכן חל העירוב בכל גווני ומותר אח"כ לטלטל כלים ששבתו בביתו למבוי[א] זה: (ו) אבל אינה יכולה וכו'. היינו אפילו בבני חצר שאוסר עליהם ורגיל לערב עמהם: (ז) לזכות משלו וכו'. וממזונותי' יכולה (ד) לזכות שהיא שלה:

שער הציון

(נח) מ"א וט"ז ומו"ש וש"א: (נט) מ"א ומו"ש והגר"ז וח"א: (ס) עיין בפריסה שדעתו דאפילו לכתחלה יוכל לערב אחר הזיכוי אם הוא קודם שהוא העירוב במקומו וכן כתב במור וקציעה ומה שכתב הטור בשעה שמקבל אתי רק לאפוקי קודם הקיטון משום דהוי קודם דקודם: (סא) אע"ג דכל החצרות רשות אחת הן ומותר לטלטל מזה לזה אף בלי עירוב מ"מ נ"מ דע"י עירוב הותר לטלטל אף כלים ששבתו בתוך הבית [פמ"ג]:

(ח) אחרונים: (ב) לטוש: (ג) כ"מ ברא"ש: (ד) מ"א ועיין במהר"ש:

באר הגולה

טוטין סי' ל"ח:

(ח) לזכות. נ"ל דממזונותיה רשאה לזכות מ"א:

באור הלכה

מתבאר מדברי מ"א וש"א: * בשעה שמזכה וכו'. עיין במ"ב והנה מהכ"י והכ"מ בסימן של"ה משמע דהברכה צריך להיות קודם שהאחר מגביה לזכות בשבילם דאז מקרי עובר לעשייתן. והנה לענין דיעבד בודאי יוכל לברך אפילו אחר הזיכוי וכמו שכתבו המ"א וש"א משום דעיקר קניית העירוב חל בעת כניסת השבת ובפרט אם הוא עדיין קודם שהוגמר העירוב במקומו בודאי מקרי עדיין עובר לעשייתן וכמו שכתבו הפרישה ומו"ק ואפילו לכתחלה יש לעיין דאולי יותר עדיף לברך אחר הזיכוי דבשלמא היכא שמקבל העירוב מאחרים שייך לברך אפילו בשעה שמתחיל לקבל שכבר הותחל מעשה העירוב ע"י הקיטון שגבה השמש מאיזה אנשים משא"כ היכא שרוצה לערב משלו בשביל כולם קודם הזיכוי עדיין אין על הפת שם עירוב כלל דעדיין לא יצא מרשותו כלל וכמו שמוגח עדיין בסלו דמיא ועיקר שם עירוב נעשה ע"י הזיכוי שנעשו כולם שותפים בו ע"י הזיכוי שמזכה להם ע"י אחר וכשמברך קודם הזיכוי לכאורה הוי בכלל קודם דקודם דאסר עדיין מעשה שלימה של הזיכוי שבלא זה אסר על הפת עיקר מעשה העירוב [וכמו שלא יוכל לברך על תפילין קודם שהוגמר הפרשיות בתוך הבתים] ובאמת בסימן תקכ"ז נזכר בטור ושו"ע בהדיא שמברך אחר הזיכוי ואף ששם בשע"ת הובא באמת דיעות המולקים בענין זה י"ל דשאני התם דשייך שם שם עירוב מבשילין אפילו קודם הזיכוי שגם לעצמו לחוד צריך לעשות עירובי מבשילין משא"כ בענייננו כל היכא שהפת לא יצא מרשותו עדיין אין עליו שם עירוב כלל ואין שייך לברך כאן שנאסר עדיין כל עיקר המעשה וכנ"ל ואפשר דכונת הב"י והכ"מ היינו כשאסר הפת להאחר בשם עירוב וקודם שמגביה לזכות בשביל כולם מברך בשה"ב הנותן הפת וזה י"ל דלא הוי בכלל קודם דקודם כיון שכבר מסר לאחר בשם עירוב שם עירוב חייל עליה אף שלא זיכה עדיין בשום אדם אחר ודומיא היכא שהתחיל השמש לקבל אפילו מאדם אחד דיוכל לברך על מצות עירוב ומ"מ מסימן תקכ"ז מוכח בהדיא דאפילו אחר

(ח) שלא בידיעתו ואם אין הבעל והאשה בעיר (ט) יכולים בני הבית לערב שלא בידיעתו אם אין הבית פתוח אלא (י) לחצר אחד ואפי' אם היה פתוח לשתי חצרות אם הוא (יא) רגיל לערב באחד מהם מערבין עליו אבל אם אינו רגיל לא * אבל בני החצר אין יכולים ליקח פתו מביתו לערב (יב) שלא מדעת אחד מבני הבית אפילו רגיל עמהם ואוסר עליהם * וי"א דאין אשתו מערבת אלא שלא בידיעתו (יג) אבל אם אומר שאינו רוצה (יד) לערב עמהם לא ואם הוא רגיל לערב עמהם ועכשיו אינו רוצה (ג) (טו) בני חצר נכנסים לתוך ביתו ונוטלים ממנו בע"כ ואם אינו רגיל אינם יכולים ליטול ממנו בעל* כרחו (טז) אבל היו כופין אותו בב"ד לערב עמהם . או היו ב"ד (יז) יורדין לנכסיו * הגה מי שאינו רגיל לערב

ה מוקפות שם כפי שפי' הרא"ש שם דבריהם ו מוקפות והרא"ש שם אחר דשמואל אחד מבני המבוי שרגיל וכו' ז ל' טור ח הרמב"ם בפ"ה ה"ע ב שם בגמרא י כ"י ושכ"כ ה"ה בר"ש פרק בענין המבוי

באר היטב

(ג) בני חצר. וה"ה אשתו מ"א ע"ש:

באור הלכה

הזיכוי יוכל לערך לכתחלה וכן הוא בעמ"ס הפרישה ומור וקציעה כאן ובע"ל דיכול לערך אף אחר הזיכוי וקודם הנחה וע"כ הנוהג כן בדלתי אין לחתות בידו ונראה עוד דאפילו מי שנוהג לערך הברכה קודם הזיכוי הנוסח של בהדין עירובא טוב שיאמר אחר הזיכוי:

* אבל בני החצר. עיין מ"ב שפירשנו דהאי שלא מדעת היינו שלא בידיעתו והוא כפירוש המפרשים ומקור דברים אלו בטור. ונראה דין זה תמוה מאוד וכמו שהתהו הב"ח וט"ז ושארי מפרשים דמ"ש בני הבית אם החיזו בבני הבית שלא בידיעתו היכי שאינו פתוח אלא לחצר אחד אז ברגיל להשתתף ומטעם זכות הוא לו ובדלתי ניחא ליה וכמו שכתב המג"א סק"ג כמו כן יש לנו להתיר באופנים אלו גם בבני החצר דבדלתי מתרלה לזה ונראה היה נראה מפני גודל הקושיא דאין כונת הטור והמחבר כלל לחדש דבני החצר גריעי מב"ב דאין שום מקור לזה כלל ומ"ש אבל בני החצר וכו' לא קאי אדשמיך ליה בדיעבד דבני ביתו אלא אריש הסימן קאי אדיעבד דאשתו מערבת אפילו בע"כ ושלא מדעתו דקאמר גם בני החצר היינו בע"כ דבע"ב ועיקר דינא אחי לאשמועינן דבע"ל של בע"ב לגמרי אין שום פנים להתיר לאנשים דעלמא וכן הוא דברי הרא"ש שממנו נוצע כל סימן זה עי"ש שכתב דהא דבני החצר נכנסין ונוטלין בע"כ היינו ג"כ שיהיה עכ"פ דעת אשתו אבל בעל כרמו של כולם אין שום סברא לערב ע"ש ואם נימא כן נימא שדברי הטור הם ממש כדברי הרא"ש וכ"מ בבאור הגר"א סק"ז שמפרש כן בדברי המחבר [עי"ש דלא הבא ראיה אלא לענין בע"כ] אלא דלפ"ז אינו מיושב היטב מה שמפיים הטור והמחבר שלא מדעת אחד מבני הבית דמשמע מזה דמדעת אחד מבני הבית מותר אפילו בע"כ של בעה"ב ולכאורה לא אשכחן להרא"ש דמתיר אלא מדעת אשתו ולא מדעת שאר בני הבית וצ"ע. ולדינא יש דיעות מה בין האחרונים דלהט"ז ומ"א בסימן שס"ה משמע דאין בני החצר יכולין ליקח פת לערב שלא בידיעת בעה"ב אפילו אם הבית פתוח לחצר אחד ולהב"ח ומהר"ם לובלין משמע דמותר בפתוח לחצר אחד וכן מצדד בבית מאיר ובהר שלום בסי' שס"ה להלכה ועיין בבה"ל דהיכא דהיה רגיל להשתתף עד כה עמהן יש לסמוך עליהו להקל ליקח שלא בידיעתו : * ויש אומרים דאין אשתו וכו' הוא דעת הרמב"ם והמחבר המאה רק בשם יש אומרים משמע דס"ל לעיקר כדעה קמייתא ומשום דלפי דעה זו מוכרח לשנות גירסת הספרים רגיל אין שאינו רגיל לא וכמו שכתב בכ"מ וכ"י. ונראה אין צורך כלל לשנות הספרים ושפיר אתי שיטה זו אף לפי גרסתנו וכמו שכתב במ"א וכ"כ מ"ר והגר"א בביאורו וכן מפורש כדבריהם בפירוש ר"מ שקאי ג"כ בשיטת הרמב"ם עי"ש והנה לדבריהם אתיא שי המימרות כפשטן דמימרא דאשתו דשאתו מערבת שלא מדעתו והיינו רק שלא מדיעתו לבד וכפשטיות הלשון הוא בשאינו רגיל להשתתף ומימרא שניה שהאיר רגיל שם בנכסין בני החצר וטוטלין בע"כ וע"כ גם הרי"ף לא הזכיר רק שני המימרות משום דאזיל בשיטת ר"מ רבו דאשתו בשאינו רגיל אינו מותר רק שלא מדעת כפשטיות ליגא דשמואל ולא בע"כ ואי"כ כיון דסוגית הש"ס מתפרשא שפיר כהרמב"ם וגם הר"מ והרי"ף סוברים כן [ולדידהו מתיישב טפי הסוגיא דלדעת הרא"ש דמימרא דשמואל אתיא בבני הבית הפתוח לשני מבואות ואינו אוסר עליהם מאי שייך נכנסין בע"כ מאי איכפת להו אם לא יתן חלק בעירובו הוא שיהיה אסור להוציא כלי הבית לחוץ ולא הם] אפשר שיש להתמיר בשיטה זו שלא לערב בע"כ של בעה"ב אפילו מדעת אשתו היכי שאינו רגיל להשתתף עמהם מיהו בא"ר ראיתי שכתב שכדעה קמא יש לפסוק לקולא וע"ע מיהרא אפילו אם לא נראה לפסוק כדעה זו להתמיר היכי שהבעל מוחה עכ"פ יש לסמוך לפסוק כמותם להקל לענין היכי שהוא רגיל לערב עמהם דבני החצר נכנסין ונוטלין ממנו בע"כ ולא בענין דעת אשתו דעה קמא המגרכת דעת אשתו גם מה קשה שאין זו משמעות הש"ס כלל וכן הרשב"א בעטה"ק לע"פ שפסק ג"כ כסברת הרא"ש דאשתו מערבת שלא מדעתו היינו אפילו בע"כ של בעל מ"מ מה כתב להדיא דבני החצר נכנסין ונוטלין בע"כ ואפילו בלא דעת אשתו [אלא דלפי שיטתו שם שמפרש רגיל בהרה"מ וכ"כ בא"ר דזה הוא לכו"ע:

משנה ברורה

(ח) שלא בידיעתו. פי' (ה) שאין הבעל יודע מזה: (ט) יכולים בני הבית וכו' שלא בידיעתו. ואם ידעו ממנו שאינו רוצה לערב: (י) לחצר אחד. דזכות הוא לו ובדלתי לא יקפיד עליהם אבל אם הוא פתוח לשתי חצרות אין יכולים לערב עליו שלא בידיעתו כי אינו זכות לו ודלתי כי שמא לא יחפוץ לערב עם חצר זו אלא עם זו אם לא כדמסיים המחבר: (יא) רגיל לערב וכו'. דמסתמא (ו) גם עתה דעתן[ב] לזה: (יב) שלא מדעת אחד מבני הבית כו'. ר"ל שלא שמעו מבעה"ב שאינו רוצה בעירוב ועיין בבה"ל שהבאתו בשם כמה אחרונים שפוסקין דבני החצר יכולין ליקח פתו שלא בידיעתו [כ"ז שאין יודעין שהוא מוחה בדבר] ואפילו שלא בידיעת ב"ב: (יג) אבל אם אמר שאינו רוצה וכו'. אפילו אם אין הבית פתוח (ט) אלא לחצר אחד שאוסר עליהם ע"י מניעתו את העירוב: (יד) לערב עמהם לא. ואפילו (י) אם אמר כן לאחר שעירבה נתבטל עירובה לאפרע: (טו) בני חצר וכו'. והה"ה (יא) אשתו ומיירי שע"י מניעתו את העירוב (יב) אוסר עליהם: (טז) אבל כופין אותו בב"ד. ר"ל אע"פ שהן בעצמן אין יכולין לעשות דינא לנפשייהו ב"ד היו כופין אותו שיערב עמהן כדי שלא יאסור עליהן. ודין זה דב"ד כופין הוא (יג) לכו"ע אף לדעה ראשונה: (יז) יורדין לנכסיו. ועושין שיתוף:

(ה) מאמר מרדכי אלא כעו"ש: (ו) ט"ז ומ"א דלא כב"ח ועיין בבה"ל: (ז) ופשוט דה"ה בגרגיל לגמא ולבוא דרך מבוי אחד הרי אוסר על בני אותו מבוי אם לא יערב א"כ הוי כחצר אחת: (מ) וכנ"ל: (ט) כ"מ בגמרא לפירוש הי"א הזה: (י) כ"כ הר"מ בהדיא בפירושו: (יא) מ"א וכ"מ מהגר"א בביאורו שמפרש בהמ"א וממילא נפתלק דינא דהכי שמפרש דאשתו גריעה מבני חצר: (יב) כן הוא לפי פירוש זה להמעיין: (יג) ירושלמי ומובא בהרה"מ וכ"כ בא"ר דזה הוא לכו"ע:

הגהות ותיקונים: א) דעת: ב) דעתו:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף א' משמע כשיטת הט"ז והמ"א. ב) ובשו"ע הרב סעיף ו' הביא רק השיטה הראשונה, ולא הביא כלל שיטת היש אוסרים.

הלכות שבת סימן שסז שסח

ועירב עם בני החצר (יח) וחזר מעירובו (יט) * צריך לחזור ולזכות אבל אם רגיל לערב (ג) (כ) הוי עירוב בעל כרחו (הרא"ש פ' הדר):

שסח אם אחר שעירבו נתקלקל העירוב. ובו ה' סעיפים:

א [א]עירבו ואח"כ (א) נתקלקל העירוב ובא אחד מבני החצר (א) לחזור ולתקנו [ב]אם בא לערב ממין הראשון אפילו כלה (ב) אין צריך להודיע * [ג]ואפילו מערב עליהם משלהם ואם בא לערב (ג) ממין אחר אם כלה הראשון (ד) צריך להודיע להם אם מערב משלהם (ה) * ואם משלו אין צריך להודיעם כלל ואם לא כלה הראשון (ו) אלא נתמעט אעפ"י שמערב משלהם (ז) א"צ להודיעם: **ב** (ח) [ד]נתוספו דיורים בחצר (ט) אם הבית פתוח לשתי חצרות צריך להודיעם מפני שאולי אינם רוצים לערב עם אלו: **ג** [ה]כמה הוא שיעור העירוב בתחלתו בזמן שהם י"ח או פחות שיעורו כגרוגרות לכל אחד

באר היטב

(ג) הוי עירוב. נ"ל דזהו דוקא לדעת הי"א שבני חצר נוטלין בע"כ אבל לסברא הראשונה לעולם אין יכולים לערב בלא דעת אשתו ועמ"א:

(א) נתקלקל. זה מיירי בשבת ראשון דנתקלקל קודם שנכנס שבת

באור הלכה

משנה ברורה

(יח) וחזר מעירובו. היינו שאמר (יד) מוזרני בו מן העירוב ואיני רוצה לערב ולהשתתף עוד עמכם: (יט) צריך לחזור ולזכות. דבטל עירובו ושיתופו הקודם אף שעדיין הפת מונח במקומו וע"כ אם ירצה להיות עוד שותף עמהם צריך להשתתף מחדש ועיין בה"ל: (כ) הוי עירוב בע"כ. ר"ל שאינו יכול לחזור ולבטל עירובו וכדלעיל דהיכא (טו) שהוא רגיל לערב עמהם בחיים בני החצר ונוטלין ממנו בע"כ וכ"ש הכא שהפת כבר מונח בידם ואף לדעה *הראשונה דס"ל דבלא דעת אשתו אין בני החצר יכולין ליקח ממנו בע"כ (טז) הכא קילא מפני שהפת כבר מונח תחת ידם:

א (א) לחזור ולתקנו. זה מיירי (א) בשבת ראשון ונתקלקל קודם שנכנס השבת דאלו נתקלקל אחר שכבר נכנס השבת א"ל שום תיקון לשבת זו אפילו כבר כלה ואחבר לגמרי. ולענין שבת שניה אף דאם כבר כלה לגמרי צריך לערב מחדש הלא עכ"פ בשתייר אפילו כל שהוא א"ל שום תיקון כיון דהיה שיעור עירוב בין השמשות של שבת ראשונה כמ"ש בס"ד ומה זה דקאמר בסוף הסעיף ואם לא כלה וכו' אע"פ שמערב משלהם וכו' אלא ודאי כדכתבנו דנתקלקל קודם שנכנס השבת ראשונה: (ב) א"צ להודיע. לשאלם אם יתרצו לזה (ג) דמוקמינן אחזקתיה דודאי יתרצו כולם ממין זה כמו שנתרצו מתחלה [לבוש]: (ג) ממין אחר. כגון שהיה מתחלה (ג) פת חטים ועכשיו רוצה לערב מפת שעורים: (ד) צריך להודיע להם. לשאלם דכיון שכבר כלה המין הראשון (ד) הו"ל כמערב לכתחלה וכתב במאמר מרדכי דדוקא בבית הפתוח לשתי חצרות דלא ידעינן בהי ניחא ליה[1] אבל בפתוח לחצר אחד זכות הוא לו וא"ל דעתו וכ"כ שארי (ה) אחרונים: (ה) ואם משלו א"צ להודיעם. לפי שבודאי יתרצו שיערב עליהם בכל המינים שירצה כיון שהם אינם נותנים כלום וכבר נתרצו לערב יחד: (ו) אלא נתמעט. משיעור המפורש לקמן בס"ג ומיירי שנתמעט קודם שנכנס השבת כמש"כ בסק"ח: (ז) א"צ להודיעם. דבודאי יתרצו להשלים העירוב: **ב** (ח) ניתוספו דיורים וכו'. שלא היו בעת הנחת העירוב: (ט) אם הבית וכו'. אקדים הקדמה קצרה והוא. קי"ל דמערבין עירובי חצרות שלא מדעת דזכות הוא וחכין לאדם שלא

שער הציון

(יד) הרא"ש: (טו) וה"ה היכא דאוסר עליהם אפילו אינו רגיל לערב הרא"ש דמעלת אוסר שוה כמו מעלת רגיל אבל לדעת הרמב"ם לדידיה אין בני החצר יכולין ליטול ממנו בע"כ אפילו היכא דרגיל לערב עמהם כ"א כשהוא אוסר עליהם כמו שכתב בגאון יעקב ממילא הכא נמי בעינן מרפי רגיל ואוסר: (טז) מאמר מרדכי ונהר שלום ובגדי ישע כדי לתרץ קושית המ"א שהקשה דברי הרא"ש אהדדי: (א) ט"ז ופשוט: (ג) ואפילו אם היה בית פתוח לשתי חצרות ג"כ א"ל לשאלו דמסתמא מתרצה שיניחו העירוב בשבילו למקום שהיה שייך בחצר [מאמר מרדכי והגר"ז וכ"כ בהגהת מו"ר להרי"ף]: (ג) הגר"ז: (ד) רימב"ם: (ה) נהר שלום ובית מאיר:

הערות והערות: 1) עיין בבה"ל סימן שס"ז ד"ה אבל בני החצר:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף א' פוסק כשיטת הרא"ש דבאינו רגיל ואוסר או אינו אוסר ורגיל מותר לערב בע"כ של בעה"ב בדעת אשתו. ב) ובשו"ע הרב בסעיף א' כתב כהט"ז שכתב ובלבד שלא יטול פתם מבתיהם שלא מדעתם אלא בני הבית יתנו לו.

א משנה. עירובין פ' ב סם גמרא מימרן המי וכפי' רש"י ג כפי' ר' יהונתן ד משנה שם פ' וגמרא ע"ל ה משנה וגמ'

ו רמב"ם פפ"ח מה"ע ז טור כמ' מ"ע ח משנה שם פ' ט כמ' ר' יהונתן י הרמב"ן

(י) ואם הם יותר מי"ח אפילו הם אלף או יותר שיעורו מזון שתי סעודות שהם י"ח גרוגרות (יא) [ו]שהם כששה ביצים (יב) [ז]וי"א שהם כשמונה ביצים: ד [ח]נתמעט (יג) משיעורו (יד) [ט]אחר שנכנס שבת ראשונה ונשתייר בו (ג) אפי' כל שהוא (טו) כשר (טז) * אף לשאר (יז) שבתות: ה (יח) [י]אם נתעפש פת העירוב (יט) ונפסל מלאכול הרי הוא כמו שכלה לגמרי וצריך לערב (כ) מחדש: הגה ולכן נהגו לעשות העירוב חלת מצה שאינה ממהרת להתעפש (כל בו וכ"י סי' שנ"ד) ועוד דיכולים לשמרה בימי הפסח ויכולים לשמור העירוב כל השנה (ד"ע) וזה (ג) (כא) טוב יותר מלערב כל שנת ושנת שלא יסכמו מלערב מיהו אם רוצים לערב כל ערב שנת (כב) ולאכול העירוב כל שנת הרשות בידם וע"ל סימן שנ"ד:

באר היטב

ראשון דאינו בשנת שניה מ"ל תיקון דהא סוף עירוב הוא וכשר בנשתייר אפי' בכל שהוא כמ"ש אח"כ: (ג) אפי'. ומ"ש בפי' שס"ו שאין מערבין בפרוסה היינו בשנת ראשון. והסכמת האחרונים דאין לסמוך על עירוב שנתמעט ונהגו לעשות אחר שלש עי' ט"ז

באור הלכה

שהרבה פוסקים מקילין בעיקר דין זה אפילו במערב משלהם לדידן דפסקינן דבית הפתות לשמי חלרות ועירב עם שאינן מודה בזה ובזה עיין ברשב"א וריטב"א מ"כ עכ"פ במערב משלו אין להחמיר: * אף לשאר שבתות. [ד]עיין מ"ב מ"ש בשם מג"א ולאו דברי עצמו הוא דנאמת מבואר כן בדברי ר' יהונתן בסוגיא זו וכן הוא דעת רש"י במתני' שם דהאי ולא אמרו אלבבי ר' יוסי קאי ומ"ש שם שולקין הוא דעת הטור שפסק בפי' שפ"ז דסומכין על שיתוף במקום עירוב והכא פוסק כר"י דשיורו בכל שהוא אלמא דס"ל דבכל גווני כשר בנשתייר ליכא למימר דמירי שהיה שיתופי מבואות דא"כ אפילו לא נשתייר כלל מעירובי חצירות ומי כשר דהא סומכין על שיתוף במקום עירוב וכ"כ הב"ח והמהרלב"ח[א] בהגהותיו בדעת הטור וכן נראה דעת הרשב"א בעה"ק שהעתיק בסתמא דשיורו בכל שהוא ולא חילק דמירי כשהיה השיתוף קיים וכן בחו"ז הגדול מביא הרבה פירושים דמפרשים בהאי ולא אמרו דלא כפירש"י ולפירושם אינו מוכרח דין זה וכן הוא בתוס' ד' מ"ו ע"ב עי"ש וכבר נתעורר בזה בעל חמד משה ועיין במחה"ש שי"שב קצת ועיין בחו"ז שם ומשמע לדעתו הוא מילתא בפני עצמו וע"כ נראה דיש להקל בזה בשעת הדחק וכ"כ בס' שולחן עלי שיטים ולכתחלה בודאי נכון ליזהר בזה והט"ז כתב עוד טעם שלא לסמוך לכתחלה על עירוב שנתמעט דשמא יתוספו אח"כ דיורין בחוצה עיר ואז בודאי צריך להוסיף בשבילם כמ"ש סימן שס"ו ס"ט (אבן מה שסיים הט"ז עוד עלה זה שיאמר כל אדם בשעת ברכה ולכל מי שיתוסף בעיר הזה וזה מהני אפילו כשיתמעט[ב]) משיעורו כבר השיגו ע"ז כעה[ג]) אחרונים):

בתחלה (יב) וכן בע"מ וכן בשיתופי מבואות: (טז) אף לשאר וכו'. דאלו לשנת זה כשר אפילו לא נשתייר כלל כיון שהיה העירוב קיים בין השמשות. ועיין במ"א שכתב דדינא דנשתייר כשר הוא רק בזמן הש"ס שהיו עושין עירובי חצרות ושיתופי מבואות כ"א בפני עצמו משא"כ לדידן דנהגינן לעשות שיתוף ועירוב ביחד וכמבואר בסימן שפ"ז פסול לשנת שניה אם אין בו שיעור עירוב ועיין בבה"ל שם מולקין בזה ולכתחלה בודאי צריך ליזהר להוסיף עד כשיעור: (יז) שבתות. ואף דקי"ל לעיל בסימן שס"ו ס"ו שאין מערבין בפרוסה (יג) היינו כשהיתה פרוסה בשעה שהניחה בשם עירוב משא"כ הכא שנפרסה אח"כ (יד) לית לן בה ומ"מ יש (טו)[ד]מחמירין בשנפרסה קודם בין השמשות כיון שיש שהות עדיין להניח בכר אחר שלש: ה (יח) אם נתעפש וכו'. וה"ה כשהתליע בחולעים קטנים (שקורין מילבן) [אחרונים]: (יט) ונפסל מלאכול. היינו כשנתעפש (טז) כולו: (כ) מחדש. ואם ראה ד"ז בשנת ואינו יודע לו מתי נתעפש אם קודם שנת או בשנת (יז) תלינן לקולא ואמרינן דמקרוב נתעפש ובהמ"ש[ה] היה ראוי לאכול וכבסימן שנ"ד: (כא) טוב יותר וכו'. והאחרונים כתבו דיותר טוב לערב כל ע"ש כי רוב פעמים מצה של עירוב מתקלקלת ומתעפשת מאורך הזמן וגם מצוי ליפול בו תולעים [שקורין מילבן] מאורך הזמן ואינה ראויה לאכילה והרי היא כמו שכלתה לגמרי וכנ"ל והרוצה לעשות עצהו"ט יערב משלו בכל ע"ש ויזכהו לכל הקהל ע"י אחר וזה אין חשש אם יתקלקל העירוב שבבה"כ ולא יצרך על שלו כיון שיש עירוב בבה"כ ושמא הוא כשר והברכות אין מעכבות: (כב) ולאכול העירוב כל שבת. משום דהואיל ואיתעביד ביה מצוה חדא יתעבד ביה מצוה אחריתא:

ומ"א: (ג) טוב יותר. וכתב הט"ז ולענד"ד דיותר טוב לערב כל ע"ש דרוב פעמים שהמצה של העירוב מתקלקלת ומתעפשת מאורך הזמן ואינו ראוי לאכילה כלל והוי כלה לגמרי ועוד יש מנהג בקצת קהלות שבערב שבת הגדול הולך השמש מבית לבית ונותן לכל אחד

משנה ברורה

שלא בפניו ומ"מ אם יש בחצר בית הפתוח לשתי חצרות אין מערבין בשבילו שלא בדיעתו דשמא אינו חפץ כלל לערב בחצר זו עם אנשים אלו אלא בחצר אחרת וקאמר המחבר דזה הדין שיין ג"כ בניתוספו דיורין בחצר דהוספה זו ג"כ כתחלת עירוב הוא וצריך לעשות עירוב דוקא בדיעתם אבל שלא בדיעתם לא ואפילו אם מערב עתה משלו [מ"א ועו"ש][א]ואש מקילין (ו) שיכול לערב משלו בכל גווני. ודע עוד דהא דקי"ל דמערבין ע"מ שלא לדעת ג"כ יש דיעות בין הפוסקים (ז) יש פוסקים דסברי דדוקא אם מערב משלו (ח) ויש[ב] פוסקים דסברי דיוכל לערב אפילו משלהם בלא דעתם דמסתמא מתרצים לזה ועיין במש"כ לעיל בסימן שס"ז בביאור הלכה[ד]: ג (י) ואם הם יותר וכו' ר"ל דשיעור שמנה עשר גרוגרות הוא שיעור היותר גדול שהוא שיעור שתי סעודות ובשיעור הזה די אפילו לאלף ומה שכתב שיעורו שתי סעודות ר"ל שיעורו ג"כ שתי סעודות: (יא) שהם כששה ביצים. היינו (ט) בקליפתן: (יב) וי"א שהם כשמנה ביצים. ולכתחלה (י) נכון לנהוג כן ובדיעבד* (יא) די כששה ביצים: ד (יג) משיעורו. גרוגרת לכל אחד או שתי סעודות למרובין: (יד) אחר שנכנס. דאלו נתמעט קודם שקידש עליו היום הו"ל כתחלת עירוב אף שכבר הניחו לשם עירוב וכדלעיל בריש הסימן: (טו) כשר. דלא צריכא שיעור אלא בתחלה (יב) וכן בע"מ וכן בשיתופי מבואות: (טז) אף לשאר וכו'. דאלו לשנת זה כשר אפילו לא נשתייר כלל כיון שהיה העירוב קיים בין השמשות. ועיין במ"א שכתב דדינא דנשתייר כשר הוא רק בזמן הש"ס שהיו עושין עירובי חצרות ושיתופי מבואות כ"א בפני עצמו משא"כ לדידן דנהגינן לעשות שיתוף ועירוב ביחד וכמבואר בסימן שפ"ז פסול לשנת שניה אם אין בו שיעור עירוב ועיין בבה"ל שם מולקין בזה ולכתחלה בודאי צריך ליזהר להוסיף עד כשיעור: (יז) שבתות. ואף דקי"ל לעיל בסימן שס"ו ס"ו שאין מערבין בפרוסה (יג) היינו כשהיתה פרוסה בשעה שהניחה בשם עירוב משא"כ הכא שנפרסה אח"כ (יד) לית לן בה ומ"מ יש (טו)[ד]מחמירין בשנפרסה קודם בין השמשות כיון שיש שהות עדיין להניח בכר אחר שלש: ה (יח) אם נתעפש וכו'. וה"ה כשהתליע בחולעים קטנים (שקורין מילבן) [אחרונים]: (יט) ונפסל מלאכול. היינו כשנתעפש (טז) כולו: (כ) מחדש. ואם ראה ד"ז בשנת ואינו יודע לו מתי נתעפש אם קודם שנת או בשנת (יז) תלינן לקולא ואמרינן דמקרוב נתעפש ובהמ"ש[ה] היה ראוי לאכול וכבסימן שנ"ד: (כא) טוב יותר וכו'. והאחרונים כתבו דיותר טוב לערב כל ע"ש כי רוב פעמים מצה של עירוב מתקלקלת ומתעפשת מאורך הזמן וגם מצוי ליפול בו תולעים [שקורין מילבן] מאורך הזמן ואינה ראויה לאכילה והרי היא כמו שכלתה לגמרי וכנ"ל והרוצה לעשות עצהו"ט יערב משלו בכל ע"ש ויזכהו לכל הקהל ע"י אחר וזה אין חשש אם יתקלקל העירוב שבבה"כ ולא יצרך על שלו כיון שיש עירוב בבה"כ ושמא הוא כשר והברכות אין מעכבות: (כב) ולאכול העירוב כל שבת. משום דהואיל ואיתעביד ביה מצוה חדא יתעבד ביה מצוה אחריתא:

ממנו

שער הציון

(ו) מאמר מרדכי והר שלוש וכן מגדל בנית מאיר: (ז) מ"א: (ח) נהר שלוש ובית מאיר ועיין בפי' שפ"ז בבה"ל[ו] בשם הב"ח והמר"ם לוגלין שגם דעתם כן הוא: (ט) פמ"ג בשם תו"ש: (י) מ"ר בשם הב"ח שנהגו כן: (יא) הגר"ז וח"א וכ"מ במאור הגר"א ועיין במיאורו שכתב שט"ש יש בדברי הי"א וכ"כ בב"י לקמן סימן מ"ט ומ"מ לכתחלה נכון לנהוג כהי"א שכתוב בגרסתינו כמו שכתב הב"ח בסימן מ"ט שלדעת בעלי התוספות י"מ גרוגרות* הם כחצבה בינים אלא שלענין עירוב יש להקל בשמנה בינים ע"ש וכן משמע בחיי אדם: (יב) מבואר בדברינו יהונתן ובש"פ: (יג) מ"א בשם מהרי"ל: (יד) דכל הטעם הוא רק משום מיבה כמבואר שם ולא שייכא זה לאחר הנחה וכן מבואר בחידושי הרשב"א דף פ': (טו) משמעות א"ר בסימן שס"ו ס"ו עי"ש וכן משמעות הט"ז בסימן זה סק"ג דנשבר לא עדיף מנתמעט: (טז) ב"י: (יז) אם לא דמנכרא מלתא שנתקלקל קודם שבת:

הגהות ותיקונים: א) ומהרל"ח: ב) כשיתמעט: ג) כמה: ד) ד"ה אבל, וד"ה ויש אומרים: ה) ובהש"מ: ו) ד"ה אבל:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ב' כתב כהמ"א. ב) ובשו"ע הרב בסימן שס"ז כתב כהמ"א שיכול לערב ע"ח שלא לדעת רק משלו. ג) ובשו"ע הרב בסעיף ג' כתב: שאפילו אם נפרס קודם כניסת השבת כשר אם שיעורו קיים עד כניסת השבת וכו' ודיו כשהוא שלם בשעת הנחתו. ד) ובשו"ע הרב בסעיף ג' לא מביא שיטת המ"א.

הלכות שבת סימן שסט שע

שסט באיזה אופן מקנין העירוב. ובו סעיף אחד:

א [א]הנותן מעות לנחתום ואמר לו אם יבואו בני החצר לקנות ממך ככר לעירוב זכה לי בעירוב שיהא לי חלק עמהם בשביל מעה זו (ח) אינו עירוב (א) * [ב]אפילו עירב החנוני (לכל האחרים) (ב) וזכה גם לזה עמהם [ג]אבל אם אמר ליה (ג) ערב לי קנה עירוב ואפי' אם אמר זכה לי (ד) [ד]אם (ג) נתן לו כלי בתורת קנין שיקנה לו בו קנה עירוב (ה) [ה]וכן אם זיכה לו הנחתום (ו) ע"י אחר (ז) [ו]או שקנה במעה שנתן לו לחם מן השוק קנה עירוב [ז]ואם נתן לו (ח) מעה (ג) לבעל הבית ואמר ליה זכה לי בעירוב קנה עירוב:

שע דיני שיתוף בעירוב. ובו ח' סעיפים:

א (א) [א]הדר (ח) בבית שער אכסדרה (ב) ומרפסת שבחצר (ג) אינו אוסר[ו]על בני החצר (ג) (ד) שאינם חשובים דירה (ה) * אבל הדר בבית התבן בבית העצים בבית הבקר ובבית האוצרות (ו) אוסר:

ב [ב]בעל הבית שיש לו הרבה בתים בחצר (ז) * והשאילן או השכירן לאחרים ויש לו בכל אחד מהם

א משנה עירובין פ"ה ב סס במשנה וכו' יהודה

באר היטב

קנת ממלת העירוב וזה מיקור דהרי בחומו שבת אין סס עירוב כלל ואולי נתפשט המנהג שהיה השמש משיר בבהכ"נ מן העירוב תחיכה קטנה לסוף עירוב הוא וטועים בזה שמחלקים כולו. ע"כ טוב עכ"פ לערב לחומו שבת משלו ולזכות לכל הקהלה. והרולה לעשות עלהי"ט יערב משלו בכל ערב שבת ויזכה ע"י אחר ובזה לא חייתינן לקלקול העירוב של בהכ"נ ולא יבכך כיון שיש בבהכ"נ מלת העירוב והברכות אינן מעכבות עכ"ל ע"ש:

(ח) אינו. הטעם בטור שלא כוון לזכות לו במתנת מנס אלא בשביל מעה שקיבל ומעות אינן קונות ומלא שאין לו חלק בעירוב עמ"ח:

(ב) נתן. דהוי חליפין וכיון שזכה זה בכלי זכה זה בפת ט"ז:

(ג) לבעל הבית. משום דאין דרך בעל הבית למכור משלו וכאילו אמר ערב לי:

(ח) בבית שער. אע"פ שיש לו ד' מחילות כיון שעוברים דרך שם לא הוי דירה: (ב) שאינם. והיה סוכת החג בחג יומא דף

משנה ברורה

א (א) אפילו עירב החנוני לכל האחרים. ר"ל ע"י זכוי (ח) שזכה להן ע"י אחרים כדלעיל בסימן שס"ו ס"ט: (ב) וזכה גם לזה. ר"ל (ג) בכלל כל בני החצר ולא פרט שמו בהדיא והטעם דמסתמא לא כוון ליתן לו במתנת מנס כמו לאחרים אלא בשביל *מעות שנתן לו ומעות אינן קונות ונמלא שאין לו חלק בעירוב: (ג) ערב לי וכו'. גם בכאן מיירי (ג) שזיכה לו הנחתום בכלל עם אחרים וכמו למעלה והטעם דהכא מהני משום דכיון דאמר ערב לי הרי עשאו שליח לערב לו באופן שיועיל והוי כאלו אמר לו *בהדיא שיזכה לו במתנת מנס כמו לאחרים: (ד) אם נתן לו כלי וכו'. דדוקא מעות אינן קונות עד שימשוך החפץ אבל אם מקנה לו כלי הוי חליפין וכיון שזכה זה בכלי זכה זה בפת ששייך להעירוב כמ"ש בהרבה מקומות: (ה) וכן אם זיכה לו הנחתום. ר"ל (ד) שפרט שמו בהדיא ולא בסתמא עם אחרים וע"כ אף דמעות אינן קונות מ"מ הרי יש לו חלק בעירוב מטעם דזכין לו לאדם שלא בפניו ומה מיושב דלא יקשה למה שכתב בראש הסעיף דזכוי לא מהני: (ו) ע"י אחר. ויש מאחרונים (ה) שחולקין ע"ז וס"ל דכיון דנתן מעות אפשר דלא ניחא ליה לקבל בתורת מתנה ובמעות* הלא אינו קונה: (ז) או שקנה וכו'. דנעשה בזה כשלוחו וקנה זה את הלחם ונמלא שיש לו חלק בעירוב: (ח) מעה לבעה"ב וכו'. גם בכאן מיירי (ו) שמזכה לו בע"ה בכלל עם אחרים במתנה והטעם דמהני הכא (ז) לפי שאין דרך בעה"ב למכור משלו ולדעת שיקנה לו במעותיו אמר לו וכאלו אמר לו ערב לי שעשאו שליח דמיא וע"כ אפילו אם לקח מכבכו וזיכה לו עם כל אנשי החצר ג"כ מהני:*

א (א) הדר בבית שער כו'. לא שנא (ח) של רבים ולא שנא של יחיד ואע"פ שיש לו להבית שער אחרא מחילות (ב) וגם הוא מקורה אפ"ה כיון שעוברים דרך שם אינו חשוב דירה ועיין לקמן בס"ו: (ב) ומרפסת. פירושה מבואר לקמן בסימן שע"ה: (ג) אינו אוסר כו'. אם לא נתן חלק בעירוב: (ד) שאינם חשובים דירה. וה"ה (ג) סוכת החג בחג ג"כ לא משייה דירה לאסור. בית שאין בו ד"א על ד"א (ד) אינו אוסר דלא משייה דירה: (ה) אבל הדר וכו'. דחשובים דירה ואע"פ שעשויים מקנים וכיו"ב ומבואר לקמן בס"ה דאם אוכל שם אע"פ שאינו ישן ושוכב שם (ה) מקרי דירה דמקום פיתא גורס: (ו) אוסר. עד שיתן חלקו בעירוב: ב (ז) והשאילן

באור הלכה

* אפילו עירב החנוני וכו'. עיין בס"ב והוא כמסקנת אחרונים בביאור דברי הטור ודלא כמ"ש בס"ז בשם הב"י אלא דבאמת אע"ג דכן דעת הטור בשיטת אביו הרא"ש דהוא סובר דהרא"ש לא פליג במש"כ ומבואים הדברים בעיני וכו' אלא מדברי המוספות ולא על דברי רש"י שזכו מתחלה דמיירי שזיכה לכל בני החצר וזיכה גם לזה אבל באמת לולי דברי הטור הייתי אומר דמסיהת הרא"ש קאי על כל מה שזכר מקודם ולדידיה לא מיירי מתניתין כלל בזיכוי אף עם שאר בני החצר אלא שהקנין היה רק ע"י מעות לבד וכפשטות לשון הרא"ש בסוף דבריו אבל אם החנוני זיכהו אף אם זיכהו בסתם בכלל שאר בני חצר נמי מהני ולא צריכין לדחוקי לחלק בין הא להא דנתבאר בסוף הסעיף דזיכה ע"י אחר מהני. ובאמת כן הוא דעת הב"י והט"ז לדינא אלא דהם פירשו כן בדברי הטור ובדברי הטור א"א לפרש כן וכמו שהוכיחו האחרונים וע"כ נ"ע לדינא:

* אבל הדר בבית התבן בבית העצים כו'. מיירי שיש התבן ובית העצים שייך לו ואי מיירי שהיה שאול או שכור מאחר בעיגן עכ"פ אלא יהא נבעה"נ אם עצים וכדומה דבר שאין ניטל בשבת דאל"ה הרי יש לבעה"נ תפיסת יד ואינו אוסר כמבואר בס"ב: * והשאילן כו'. עיין

א משנה שם פ"א ומחכמי' ב בלשון הגהמי כן הוא בר"ש וכן הגיה הב"י בטור ג שם בגמ' ד שם ה הרא"ש שם ו המגי"ס פ"ו מה"ע ז שם במשנה

שער הציון

(א) תוי"ט וט"ן וא"ר וב"ח בשם מהרמ"ל ופמ"ג בכונת המ"א ושלא בדברי ב"ח וט"ז: (ב) מפרשים הנ"ל: (ג) א"ר בשם עטה"ק: (ד) אחרונים: (ה) ב"ח וט"ז: (ו) א"ר בשם עטה"ק: (ז) אחרונים בשם הטור: (א) עו"ש וכ"מ בב"י: (ב) פמ"ג: (ג) מ"א [ואע"ג דלעיל בסימן שס"ו ס"ב מבואר דיושבי קוכות מייבים בעירוב המס מיירי דקמיי שם מדיר שהן שוכני מדבריות] ובמי' רע"א נשאר בדין זה בע"ע: (ד) פמ"ג: (ה) כ"ז מבואר בדברינו יוצאן וכן איתא בגמ' דף ע"ב:

הארות והערות: 1) עיין בבה"ל סימן שע"ו סעיף ג' ד"ה וביניהם שלשה חורבות וכו':

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב משמע כפי שכתב המשנ"ב בסק"ב שיש הבדל אם יש בדעתו של הנחתום שיהיה הזוכה שליח לזה כמו לשאר בני החצר שאז קנה העירוב. ב) בשו"ע הרב בסעיף ב' כתב בסוגריים דתלוי אם אפשר לסלקם תוך הזמן בע"כ דאז אינו אוסר.

דברים [ג]שאינם ניטלים[ד]בשבת (ח) מחמת (ג) כבדן או מחמת איסור שהם דברים (ט) שאסור לטלטלם אפילו לצורך מקומן אין הדרים בהם אוסרים עליו [ו]לפי (י) שנעשו כלם כאורחים (יא) אצלו ולפיכך גם הם מותרים להוציא מבתיהם לחצר אע"פ שלא נתנו עירוב (יב) [ז]ואם אין הבתים שלו לא קנויות ולא שכורות אף על פי שיש לו בהם דברים שאסור לטלטלם אוסרים זה על זה . הגה (ד) ויש אומרים (יג) דכל זה כשאין דיורים בחצר אלא הם אבל כשיש דיורים אחרים (ה) ומוליכים עירובן אצלם צריכין כל אחד לערב (הר"ר יהונתן פ' כילד משתתפין) אחד ששכר בית מן העובד כוכבים והשכיר (יד) ג' מן הבירה לחבירו אם מתחלה לא שכרה (טו) אדעתא דהכי הו"ל כאילו כל הבירה שלו והשכיר אחד מן הבתים לחבירו (טז) אבל אם (ו) שכרה מתחלה אדעתא דהכי הוה ליה שני בתים (יז) ולא מהני אע"פ שיש לאחד תפיסת יד בבית חבירו.* (מהרי"ק שרש מ"א[א]) : ג [ו]חמש חבורות (יח) ששבתו בטרקלין וחלקוהו במחיצות [ז]אם עוברים כולם זה על זה שאין פתח פתוח לחצר אלא החיצון וכלם עוברין דרך עליו אין צריכין ליתן בעירוב (יט) אלא שנים הפנימיים וכל האחרים חשובים כבית שער להם (כ) ואם היה לכל אחד פתח פתוח לחצר. הגה (כא) * או שאין (ז) עוברים זה על זה רק כל אחד יש לו פתח פתוח לבית שער שלפניהם והבית שער פתוח לחצר (כ"ב) [ח]אם

ג סס בגמ' ובריטב"א פ"ה ד רש"י סס והרמב"ם בפ"ד מה"ע ה ב"י מדברי הרמב"ם סס ומדברי הטור וש"ע ו משנה ע"ב וגמרא סס ז רש"י סס והתוספות וש"פ וכו' יוחנן ע"ה ח ה"ה בפ"ד מה"ע בשם הרשב"א

באר היטב

י': (ג) כבדן. ל"ע דמה גדול יש לכובד זה דמשו' שקשה לא' נוח לב'. לכן יש להחמיר בזה רק דברים המוקצים מ"ש. וכתב ב"י בשם מהרי"ק דאפי' יש פינה מיוחדת לבעל הבית מקרי תפיסת הבית ע"ש: (ד) ויש אומרים. קמי אסעיף זה ולא אסעיף א':

באור הלכה

בגמ"ב מש"כ בשם עבוה"ק ולפי שעה היינו שלשים יום אבל יותר הוי זמן מרובה כן משמע בחידושיו וכמבואר בסוף סימן זה: * או שאין עוברין

משנה ברורה

וכו'. ודוקא כשהשאילן לזמן מרובה אבל אם השאילן לפי שעה אין אוסר עליו בכל ענין [עבוה"ק]: (ח) מחמת כבדן. אף שאין נעשה מוקצה ע"י הכובד (ו) מ"מ כיון שיש טורח לפנותן אין דרך ליטלן בשבת: (ט) שאסור לטלטלם אפילו כו'. דאם היה מותר לטולטלן לצורך גופן ומקומן אפשר שיצטרך בעה"ב להשתמש בהם בשבת או להוליאן מביתו מחמת איזה סיבה ולא יאסר לו שם תפיסת יד: (י) שנעשו כולם כאורחים. כיון שלא סילק עצמו מבתיה אלו מכל וכל ודוקא כשמונח שם חפציו (ז) אבל כ"ז שאין מונח שם אף שיש לו רשות להניח שם לא מהני: (יא) אצלו. ומיירי כשיש לו רשות להניח שם (ח) ואפילו אין לו רשות להניח בכל הבית רק בפינה אחת אבל אם אין לו רשות לזה כלל רק שהניח בשם בדרך מקרה ואין מקפידין עליו בזה לא נעשו עי"ז כאורחים אצלו ואוסרין עליו: (יב) ואם אין הבתים שלו כו'. ר"ל דדינא דלעיל מיירי שהבתים שלו בעצם או שהוא שכור או שהוא שאול אצלו והוא השכירן או השאילן לאחר דבזה אמרינן דהוא נעשה כאורח אצלו אבל אם אין הבתים[ב] שייך לו כלל אלא שניהם הם שכנים בחצר וכל אחד יש לו בית בפ"ע ואחד יש לו רשות בבית חבירו להניח שם חפציו והניח שם לא נעשה הוא כבעה"ב עליו והשכנגדו כאורח אצלו: (יג) דכל זה וכו'. ר"ל אימתי מועיל תפיסת יד שיש לבעה"ב בזמן שאין עמהם דיורין אחרים בחצר אלא הוא ואותן האנשים שהשאיל והשכיר להן [או אפילו יש עוד דיורים בחצר (ט) אלא שאותן דיורין מביאין עירובן ומניחין אותו בבית בעה"ב זה או באחד מבתים השאולין שיש לבעה"ב תפיסת יד בהן ואז א"ל כלל ליתן לעירוב פת לפי שכל בתים אלו הם כבית אחת ובית שהעירוב מונח בו א"ל ליתן פת] אבל כשיש עוד דיורין אחרים בחצר ומניחים העירוב שלא בבית בע"ב זה אלא בבתי שארי דיורין דבזה הלא הבעה"ב בלא"ה צריך ליתן חלק בעירוב לא מהני בזה תפיסת יד לפטור השוכרים מליתן חלק בעירוב דמיגו דשארי דיורים אסרי אבעה"ב הכי שדרים בביתו נמי אסרי עליו עד שיתנו חלק בעירוב: (יד) אחד מן הבירה. היינו אחד מן הבירה: (טו) אדעתא דהכי. ר"ל בשעה ששכר מן העכו"ם לא כיון לשכור בעדו ובעד חבירו: (טז) אבל כו' אדעתא דהכי. ר"ל (י) דמתחלת שכירות כוון לשכור גם בעד חבירו ונתרצה אתו לדור יחדו אשתכח דהאי שוכר מן העכו"ם שליחותו דחבריה קעביד ושניהם שוין בבית זה: (יז) ולא מהני. וכנ"ל בדברי המחבר דאם אין הבתים שלו כו': ג (יח) ששבתו בטרקלין. ר"ל שדיתם בטרקלין: (יט) אלא שנים הפנימים. דאף דהשני הוא ג"כ בית שער לראשון שהראשון עובר דרך עליו מ"מ לא מקרי בית שער לפטרו מן העירוב דבית שער דיחיד [דהיינו שרק יחיד עובר דרך עליו] לא מקרי בית שער כדלקמן בס"ז וע"כ (יא) כל אחד ואחד מהן (יב) חייב בעירוב ומיירי באופן שהמחיצות שביניהן מגיעות לתקרה ואי אין המחיצות מגיעות לתקרה נחשבין שניהם כבית אחד ואין צריכין ליתן (יג) רק עירוב אחד בין שניהן אם יש עמהן עוד דיורין בחצר: (כ) ואם היה לכ"א. ר"ל שאינם עוברים זה ע"ז רק שיש לכ"א מחדרו פתח פתוח לחצר: (כא) או שאין עוברין כו'. ר"ל דהמחבר ס"ל אינם עוברים בגווני שהיה לכ"א מחדרו פתח לחצר

שער הציון

והרמ"א

(ו) המ"א[א]מפקפק על דין הש"ע והא"ר מתרץ ע"ש וכ"מ בביאור הגר"א וכ"פ בח"א: (ז) כ"מ מהב"י וכן מוכח בחידושי הרשב"א בדף ע"ג וכ"פ בח"א ולא כפמ"ג: (ח) כ"מ ממרדכי וריטב"א ולא כב"ח דלקה לדייק מרש"י דאפילו היכא שהשוכר יש לו רשות להשליך הספיים לתוך כיון שהוא דבר שאינו ניטל בשבת שרי לזיתא אלא כמו שמלדד בתוי"ט דגם כונת רש"י הוא בשש"כ דאי בעי שקיל ושדי ליה אבראי היינו אמשכיר וכן מוכח בתור זרוע שהעתיק דברי רש"י והרמב"ם בימד משמע דחדא היא ולא פליגי אהדדי וכן משמע בפיר"ח וכ"פ בח"א: (ט) בפמ"ג ובכלל זה בשה שכתב אח"כ הרמ"א ומוליכין עירובן אצלן לאפוקי כשמניחין עירובן בבית בעה"ב או בבתים השאולין ושכורין: (י) כן איתא במהרי"ק והעתיקו בחי' רע"א: (יא) ב"ח וא"ר ומאמ"ר ונהר שלום ובית מאיר והגר"ז ולא כע"ז וכ"מ בב"י כמו שכתב בא"ר והיינו אם מוליכין עירובן למקום אחר וכדלקמיה באותו הסעיף: (יב) ולדעת כל האחרונים הנ"ל אין חילוק בין יש עמהן עוד דיורין בחצר או לא דהן בעצמן נחשבין כשנים ואוסרין זה על זה ולא כע"ז: (יג) ומשמע בא"ר ובמאמר מרדכי דהשאר אין צריכין ליתן כלל בעירוב דגם בזה נחשבין בבית שער אלא דעת החמד משה דבזה שאין המחיצות של כל הטרקלין מגיעין לתקרה הוי כאמצ' דליתא לאחיצה כלל וממילא שרוין כולם בחדר גדול אחד ואין שייך עליהם שם בית שער כלל וא"כ החיוב של

הגהות ותיקונים: א) מ"ח: ב) הבית: ג) בזה:

הערות והערות: 1) עיין סימן ש"ס סעיף ב' וסימן שע"א סעיף ב':

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ב' כתב: וי"א שאם אינן נטלין מחמת כובדן חשובין תפיסת יד אע"פ שמותרים בטלטל (ויש להחמיר בזה), וזה שיטת המ"א, אבל כתב זה בסגריים.

המחיצות מגיעות לתקרה (כב) בתוך ג׳ טפחים דהוי כל אחד חדר בפני עצמו [ט]אפילו הן (כג) של יריעות [י]אם בני החצר נותנים העירוב באחד משאר בתי החצר (כד) * צריך כל אחת ואחת מחבורות שבטרקלין ליתן עירוב אבל אם נתנו העירוב בזה הטרקלין (כה) אין צריכין ליתן עירוב כלל (כו) שכולם דרים בבית זה ובית שמניחים בו העירוב אין צריך ליתן עירוב וכן אם אין דיורין אחרים בחצר אינם צריכים *עירוב חלקוהו (כז) במחיצות שאין נוגעות לתקרה (אפילו) אם בני החצר נותנין עירובן באחד משאר בתי החצר (כח) די בעירוב אחד לכל החמש חבורות : הגה אם מקצתן (כט) עשו מחיצות ומקצתן לא עשו אותן שעשו הם מחולקים ואותן שלא עשו (ל) הם כמשותפין (המגיד פרק ד׳). * [כ]ואם היו דיורין (לא) בעליות ממש אפי׳ נתנו בני החצר העירוב בטרקלין (לב) צריכה כל חבורה וחבורה לתת עירוב (לג) [ל]אבל מי שיש לו (מ) מלמד או סופר בביתו וכן תלמידים הלומדים בפני הרב ודרים בביתו כל אחד בחדרו

ט תוס׳ והרא״ש סס וס״פ ו׳ ברייתא׳ סס כ׳ תוספות סס מפשיטותא דגמרא סס והרא״ש סס י״ תו׳ סס והרא״ש והמרדכי וס״פ

באר היטב

נתקלקל העירוב אסור לטלטל מחדר לחדר אם אין לבעה״ב תפיסת יד וגם מחדר לבית אסור אם דרים שם שנים עמ״ש סי׳ שס״ה מ״א. ועי׳ בדבר שמואל סי׳ קפ״ג שהורה פנים לכאן ולכאן בב׳ בתים

משנה ברורה

והרמ״א מוסיף דאפילו כל הפתחים לא היו פתוחים לחצר אלא שהיו פתוחים כ״א בפני עצמו להבית שער שהיה נגד כל החדרים ובבית שער היה פתח אחד שממנו יוצאים לחצר ואשמעינן דלא תימא כיון שכולם יוצאים לחצר דרך פתח אחד דהיינו פתח של בית שער מקרי מחוברים כולם וכעוברים זה ע״ז דמי קמ״ל דלא משגחינן בזה כיון שאינם עוברים זה על זה. ולפ״ז בבתים (יד) שלנו שדרים כמה שכנים בבית וכ״א בחדרים מיוחדים אע״פ שעוברים לתוך דרך הבית שלפניהם שהוא להם כבית שער מ״מ חייבים כולם בעירוב ולפיכך אם נתקלקל העירוב של עיר אסורים לטלטל כ״א מחדרו לחדרו חבירו [אם לא שיש לבעה״ב תפיסת יד בחדריהם כגון דברים שאינם ניטלין וכו׳ וכדעיל בס״ב שאז נחשב כאלו כל הבית והחדרים שלו והם רק כאורחים אצלו וא״צ לעירוב] ולענין טלטול מחדר לבית עיין לקמן בסעיף זיי״ן ועיין בבה״ט ובבה״ל מה שכתבנו בזה: (כב) בתוך ג״ט. דהוי לבוד וכסתום עד למעלה דמי: (כג) של יריעות. אבל באופן שקשורות היטב מלמטה שלא יוכלו הרוח וכדלעיל בסי׳ שס״ב ס״א [אחרונים]: (כד) צריך כל א׳ וא׳ כו׳. דכיון דאסרי (טו) הנך דיורין שבחצר אם לא עירבו אסרי נמי הנך *שבטרקלין כיון שהמחיצות שבהן מחולקות אף שהן מחיצות גרועות : (כה) אין צריכים כו׳. ומיירי במחיצות ערמי כעין מחיצות של יריעות דאלו חלקוהו (טז) במחיצות גמורות כגון של נסרים וכדומה בודאי אין נ״מ בין עירוב בא אצלן וכו׳ ובין יש דיורין אחרים בחצר או אין דיורין דבכולהו צריכין ליתן חלק בעירוב וכדמסיים המחבר בסוף אם היו דיורין בעליות ממש וכו׳: (כו) שכולם דרין בבית זה. היינו אף שהעירוב נוגע בחדר אחד דמי כמאן שהעירוב היה נוגע אצל כולם דהתקרה מחברן לבית אחד כיון שתחתיו הם מחיצות גרועות: (כז) במחיצות שאין נוגעות לתקרה. אפי׳ (יז) הם *מחיצות קבועות של נסרים וחבניס ואפילו[1] גבוהות יותר מעשרה : (כח) די בעירוב א׳ כו׳. דכבית אחד (יח) דמי: (כט) עשו מחיצות. המגיעות לתקרה: (ל) הם כמשותפין. פי׳ ואז כולם נותנין עירוב ג׳: (לא) בעליות ממש. כבר כתבנו דה״ה כשנתחלקו החבורות ע״י מחיצות קבועות כגון של נסרים וכדומה כיון שהם מגיעות לתקרה:(לב) צריכה כל חבורה כו׳. ואפי׳ כשאין דיורין אחרים בחצר צריכין לעשות עירובי חצרות: (לג) אבל מי שיש לו כו׳. הטעם כיון שכולם משתמשין בשל בעה״ב באפיה ובישול ובכל דבר

שער הציון

עירוב אחד שצריך ליתן חל על כולן וכן משמע בהר שלום: (יד) מ״א ועיין לקמן בבה״ל בסוף ד״ה אינם אוסרים דאם אותו הבית החיצון הוא מקום אפיה ובישול לכולן אפשר בית שהם בחצר יחד: (טו) מרדכי ואגודה והובא בא״ר וכ״פ הגר״ז וח״א אף מה שמסיים דיערב בלא ברכה אין דבריו נראים דהוא משם לדעת רש״י בפירוש מחיצות המגיעות לתקרה כמו שכתב בא״א ובאמת לרש״י כל עיקר דינא דברייתא הוא לב״ש ובשאין מגיעות לתקרה אבל היכא שיש חילוק מחיצות מוכח מרש״י בהדיא איפכא דאפי׳ עירוב בא אצלן צריכין ליתן בעירוב וכ״כ האחרונים בדעת רש״י וגם מה שכתב בדעת הטור לא נהירא דבודאי כוון הטור לשיטת התוספות וכונת התוס׳ הוא בודאי אינן גרועות לקבועות וכמו שכתב *המרדכי וכן מוכח בגמור הגר״א דכל דברי השו״ע שהוא ממש לשון הטור נובעים מדברי התוספות וע״כ נראה דיוכל לערב בברכה : (יז) א״ר וש״א וכן מוכח בגמור זרוע : (יח) והנה מרבינו יונתן משמע דדוקא בשהיה העליה על גביהן והיו משותפין בה יחד דאז העליה מחברן ועיין בחי׳ הרשב״א שהביאו וחלק עליו:

באור הלכה

וכו׳. עיין בא״א מה שכתב דמחדר לבית אסור אם הם שנים [ור״ל אפילו אם אין להחדר פתח אחר לגחת בו כ״א דרך הבית ומשום דבית שער דיחיד לא שמיה בית שער וכדלקמן בס״ז] ומוכח מדבריו דכשם שאכסיס אסרו לטלטל מבית לחצר בלי עירוב כמו כן אסרו להוציא מבית לבית וכ״כ בעצמו ברש״ס סימן שס״ו וכל האחרונים שם ועין בבה״ט שכתב בשם ספר דבר שמואל שנסתפק בדין זה וכבר השיגו עליו בספר מאמר מרדכי ובברכי יוסף שאינו כן ואדרבה בספר הנ״ל הסכים בפירוש לאיסור אבל יש מאחה אחרונים שנגמגמו בזה מתחת לשון הרמב״ם פ״א מה״ע דמשמע מיניה דעיקר הגזירה מבית לחצר כדי דלא ליתי לאיתלופי מרה״י לרה״ר אך כבר כתב התוי״ט ברש״ס פרק חלון דגם הוא מודה לאיסור ורק דתחלת הגזירה היתה בבתים לחצר ואח״כ אסרו אף מבית לבית ואף דבשושנים לדוד האריך בזה לחלוק על התוי״ט מ״מ לדינא העיקר כמ״א ושאר אחרונים שהסכימו לאיסור וכן מבואר בפירוש בעטרה״ק להרשב״א בשער השלישי סעיף ט׳ וז״ל הבתים אע״פ שבשמשן אחד אסור לטלטל מבימו של זה לבימו של זה עד שיערבו ולא עוד אלא אפילו מבימו לבית המשותפת בינו ובין חבירו ומבית לחצר המשותפת לו עם חבירו אסור עד שיערבו כו׳ ע״כ הרי לדידיה עיקר הגזירה היתה מבית לבית ואח״כ הוסיפו דאפילו מבית לחצר אסור וא״כ עכ״פ מבית לבית לא גריעא ולמה נשוה מחלוקת בינו ובין הרמב״ם וקומשמע בעירובין י״ז ע״א ברש״י במשנה ד״ה ומלערב גם בסמ״ג בשם הה״ג ברש״ם הלכות עירובין ובאורחות חיים ברש״ע משמע מפשטא דלישנא דגזירת חכמים היתה אף במבית לבית ע״ש: * צריך כל אחת ואחת מחבורות כו׳. דוקא כשנעשו החבורות קבועות פה דהיינו יותר משלשים יום דפחות מזה הם בכלל אורחים ובטילי לגבי בע״ב הקבועים וא״ל ליתן חלק בעירוב וכדלקמן בסוף הסימן וכ״כ בשע״ת שם עי״ש: * ואם היו דיורין כו׳ צריכה כל חבורה כו׳. מלבד אותה חבורה שאצלה מיתתן העירוב א״ל לתת חלק בעירוב:

של ב׳ בעלי בתים הדבוקות זו לזו וכותל אחד מבדיל ביניהם מכל חצר או הפסק אחר אם מותר לטלטל מזו לזו בלי עירוב ע״ש: (מ) מלמד. דאין משמיל להם רשותו לאסור עליו תוס׳. ואם

אפי׳ יש לכל א׳ (לד) פתח פתוח [ה]לחצר ואוכל וישן בחדרו (לה) * אינם אוסרים: ד [ו]אנשי חצר שהיו כולם (לו) אוכלים על שלחן אחד אף על פי שכל אחד (לז) יש לו בית בפני עצמו אינם צריכים עירוב מפני שהם כאנשי בית אחד ואם הוצרכו לעשות עירוב עם אנשי חצר אחרת (לח) עירוב אחד (לכלן) ופת אחד בלבד מוליכין לאותו מקום שמערבין עמו ואם היה עירוב בא אצלם אינם צריכים לתת עירוב כדין בית שמניחים בו עירוב שכל אלו הבתים כבית אחד הם חשובים. הגה (לט) וכן אם הרבה בע״ב אוכלים בחדר אחד כל אחד על שלחנו אע״פ שכל אחד יש בחדר בפני עצמו עירוב אחד לכלם הואיל ואין מחילה מפסקת בין מקום אכילתן (מ) הוי כחמשה ששכחו בטורקלין וכו׳ ואע״פ שפורסין לפעמים ולין לפניהם לגניעות לא מיקרי מחילה הואיל ולא הוי אם (מא) בקביעות (ר׳ יהושם מט״ו): ה [ז]מי שאוכל במקום אחד (מב) * וישן במקום אחר מקום אכילתו הוא העיקר ושם הוא אוסר [ח]הילכך האחין שאוכלים בבית אביהם וישנים בבתיהם (מג) אינם אוסרים ואם נותן להם (מד) פרס ואוכלים בבתיהם (מה) אוסרים (מו) * [ט]והני מילי כשנותנים בני שאר החצר עירובן במקום אחר אבל אם היו בני שאר

מ ל׳ פסקי הרא״ש
נ ל׳ רמב״ם בפ״ד מה״ע ס ע״ב בבריתא וכמו שפירשה רש״י ע מתניה שם וכדמפרש לה רב יהודה אמר רב פ שם במשנה

באר היטב

החדרים מושכרים להם ומשתמשים כל אחד בפני עצמו אוסרין כמ״ש ס״ב מ״א: (ט) פרס. אפי׳ לחם ב״י:

משנה ברורה

דבר משימי כולהו כאלו אוכלים ושנים במקום אחד ואע״פ שיש להם פתח לגד חצר נקראים ע״ש בע״ה ועוד דאין משאיל להם רשותו לאסור עליו. וכ״ז בשהיה שאול להם אבל אם היה מקום החדרים קנוי או מושכר להם אז אפילו בשאול רק שמשתמשין כל אחד בפ״ע בחדרו אוסרין דדוקא בעירוף שני הטעמים ביחד מקילינן. וכ״ז בשלא היה לבעה״ב אצלם תפיסת יד דאל״ה מותר בכל גווני וכנ״ל* בס״ב: (לד) פתח פתוח לחצר. והו״א דיכול לאסור על בני החצר כשלא עירבו: (לה) אינם אוסרים. על אנשי החצר ולא זה על זה: ד (לו) אוכלים על שלחן אחד. אע״פ שכל אחד אוכל משלו [ב״י]: (לז) יש לו בית בפ״ע. לגינה ולשאר משמישין וכדלקמיה: (לח) עירוב אחד לכולן. ואיזה מהם (יט) שירצה יכול ליתן הפת וא״ל לזכות דשליחותא דכולהו קעבד: (לט) וכן כו׳. כ״א על שלחנו. הרמ״א הוסיף דלאו דוקא על שולחנות מיוחדות הואיל שהם בבית אחת: (מ) הוי כחמשה ששבתו בטורקלין. וע״כ אפילו היתה שם מחילה אלא שאין מגיע לתקרה או לסמוך לה נתוך ג״ט הזי״) כאלו אינה [כן איתא בב״י]: (מא) בקביעות. דאין פורסין אותה (כ) אלא כשעושה דבר לגיעות: ה (מב) וישן במקום אחר. ר״ל בחצר (כא) אחר: (מג) אינם אוסרים. פי׳ לא במקום השינה כשלא עירבו עם שאר אנשי החצר ולא במקום האכילה שהם נגרריס אחר אביהן ויוצאים בעירובו: (מד) פרס. פי׳ שהם מקבלים הוצאה מבית אביהן ואין מילוק בין כשמקבלים לחם או מעות [אחרונים]: (מה) אוסרים. על אחריס וה״ה זה ע״ז כשלא עירבו ואפילו הם דרים בחצר אחת עם אביהם הואיל ואינם אוכלים על שולחנו ממש: (מו) וה״מ כשנותנין כו׳. פי׳ אימתי אמרינן שקבלת פרס אינו מועיל כשסוך מן האמצע ואביהן היו עוד דיורין בחצר והחזקו לעירוב והנימו אותו אצל אחד מהדיורין דאז אמרינן כשם ששאר דיורין אסרי זה ע״ז אם לא היו מערבין אינהו נמי אסרי אהדדי אבל כשאין עמהם דיורין אחרים בחצר הם בעצמן אין מזקיקין לעירוב

באור הלכה

* אינם אוסרים. עיין מ״ב ס״ק ל״ג והוא מע״ז ומ״א וכפי שפירשו המפרשים כדברי המ״א דגם הוא ס״ל דאתאי בעינן דוקא. [ולכאורה יפלא על הע״ז ומ״א שלא הזכירו בטעם השני רק משום דאין משאיל רשותו כדי לאסור עליו ולא שיימו משום דמלי לאלוקיהו וכמו שמוזכר בתוספות אבן לפי מה שהובא שיעת התוספות בחידושי הרשב״א והריטב״א ובאורחות חיים ניחא דהם לא שיימו בשיעת התוספות משום דמלי לאלוקיהו וכן מוכח עוד שם וגם בעטה״ק שלו דבמלי לאלוקיהו גם הרשב״א דפליג אשיעת התוספות מודה להקל וכמו שנכתוב לקמיה] וכן נראה עיקר לדינא שהרי הרשב״א בעטה״ק ובחידושיו והריטב״א פליגי אעיקר דינא דמחבר עי״ש וא״כ אף אם נגקוט כדעת התוס׳ להקל בשאלה משום דלא השאילו על דעת לאסור עליו ואפילו בהשאילו לזמן מרובה וכמו שמשמע בחידושי הרשב״א לשיטת בעלי התוס׳ וכנ״ל היינו עכ״פ היכי דאיכא גם טעם ראשון דאפיה ובישול [ובאפיה ובישול לחוד טדאי לא סגי כמו שכתב בב״י ועוד שהרי הרשב״א והריטב״א שהביאו שיטה זו של התוספות להתיר לא העתיקו כלל האי טעמא רק טעם שני משום דאין משאיל כדי לאסור עי״ש] ונראה דעד כאן לא הגריכו תרתי אלא במקום דמשאיל לו לזמן דלא מצי לאלוקיהו בכל שעה ולהכי אי לאו טעם הראשון דאופין ומבשלין במקום אחד בודאי יכול לאסור וכמו דמבואר במחבר בס״ב וכן מבואר בא״מ דהיכי דאיכא תרתי טעמים אפילו השאילו לזמן ארוך שרי אבל היכי דמצי[ו] לאלוקיהו בכל שעה כגון שלא השאילו לזמן מיוחד לא יכול לאסור עליו אפילו אופה ומבשל בפני עצמו וכן מצאתי בא״ר בחיבור שני שמגדד כן דהיכי דמצי לאלוקיהו בכל שעה לא בעינן טעם הראשון כלל וכן משמע מהגר״ז עי״ש וקצת משמע כן גם בביאור הגר״א [שלא הביא רק טעם שני המאוחר בתוספות וע״כ דמצי לאלוקיהו דאל״ה הרי פותר לדברי המחבר בס״ב] וכן מצאתי בחידושי הרשב״א והבעה״ק להדיא דדוקא היכי דמשאילו לזמן מרובה אבל לזמן מועט הו״ל כאורח ואינו אופר ומובן לפ״ז דה״ה וכ״ש היכי דמצי לאלוקו בכל עת דלא עדיף מזמן מועט. ודע דדעת הגר״ז דתלוי רק במצי לאלוקיהו והיכי דלא מצי לאלוקיהו משמע מיניה דאריך עירוב אפילו אופין ומבשלין ביחד והוא ממש כשיטת הרשב״א והריטב״א וכנ״ל וכן משמע קצת בביאור הגר״א והמחבר סתם בזה. ודע עוד לאף דמסקינן דע״י אפיה ובישול יחד בלחודא לא מהני להתיר מ״מ היכי שגם כולם עוברים דרך הבית לחצר או לר״ה ואין לכל אחד פתח מיוחד לגאת בו משיבי כולם כבית אחד כן מוכח בב״י בסוף דבור המתחיל כתב הרמב״ם עי״ש ואף דב״י גופיה בסימן זה הביא בשם הסמ״ק והעתיקו גם הרמ״א בהג״ה לראשונה דמה שכולם יוצאים דרך בית שער אחד לא מהני לחברם הואיל שכל אחד יש לו פתח בפני עצמו מ״מ הכא שהבית שעוברין דרך בו הוא ג״כ מקום אפיה ובישול לכולם משום כבית אחד ועדיין צ״ע: * וישן במקום אחר כו׳. ובועיס הגיס בשדה אע״פ שאוכלין בעיר אינם אוסרין לחצר אחר היו ממנו ליה לאכול במקום לינתו הוי ניחא ליה טפי ששם הוא שמירתו כ״כ מ״א וכן מבואר בעטה״ק להדיא וכן מוכח בריטב״א עי״ש וכתב בפמ״ג דה״ה בתלמידים שאוכלים בבית בע״ב ולינם בבית רבם דאזלינן בתר ליה מהאי טעמא:

* וה״מ כשנותנים כו׳ אינם צריכים לערב. כשו״ע אינו מבואר אי מיירי בדוקא כשהאמין ואמיהן היו שרוין בחצר אחד דאז נעפלין לגביה או אפילו כשהאמיס שרוין בחצר אחרת נמי דינא הכי ובריטב״א מסתפק בזה וכתב דמלשון רש״י משמע דדוקא כשהם שרוים בחצר אחת עי״ש אבל

שער הציון

(יט) תוס׳ ד״ע והרא״ש שם: (כ) כ״י ולעיל דקאמר אפי׳ הן של ירושות מיירי בדוקא כשהם שרוים בחצר אחת עי״ש אבל (כא) עטה״ק ורי״ו:

הגהות ותיקונים: א) הוי:

הארות והערות: 1) עיין בשעה״צ לקמן אות כ״ט:

ליקוטי דברי הרב א) בשו״ע הרב סעיף ז׳ כתב: האחים שיש להם בתים בחצר אביהם, נראה דזה דוקא כשהם דרים עמו באותה חצר.

הלכות שבת סימן שע

החצר נותנים העירוב (מז) באחד מבתים אלו או שאין עמהם דיורים בחצר א"צ לערב: ו [צ]מי שיש לו (מח) ה' נשים וה' (מט) עבדים מקבלים ממנו פרס וכל אחד אוכל בביתו וכן [ז]תלמיד המקבל פרס מרבו ואוכל בביתו אינם אוסרים זה על זה (נ) אם אין עמהם דיורין בחצר או אם העירוב בא אצלם: ז [ר]עשרה בתים זה לפנים מזה וכלם עוברים מזה לזה ויוצאים דרך החיצון לחצר * שנים הפנימיים לבד (נא) צריכים ליתן בעירוב והשאר פטורים (נב) שחשובים כולם כבית שער: ח (נג) [ש]המתארח בחצר אפי' נתארח (נד) בבית בפני עצמו אם לא נתארח דרך קבע (נה) * אלא (י) לל' יום או פחות (נו) * אינו אוסר על בני החצר * והוא והם מותרים בין בביתם.

באר היטב

(י) לשלשים. משמע ביותר מלמ"ד יוס אוסר וזה מיירי ביחיד הדר

משנה ברורה

[דהוא"ל שמקבלין עכ"פ פרס מאביהן האב מחברן ומצרפן להיות כאיש אחד] וכן כשנתנו בני החצר עירובן אצל אחד מהאחין אמרינן הואיל דהוא פטור מליתן חלק בעירוב משום בית שמניחין בו עירוב גם שאר אחיו נמי פטורין ומטעם הנ"ל: (מז) באחד מבתים אלו. ר"ל (כב) או אצל אב או אצל אחין: ז (מח) חמשה נשים כו'. דהם נמי נמשכין אחר בעליהן ואדוניהן: (מט) עבדים. וה"ה (כג) משרתים: (נ) אם אין כו'. וכמו אצל אחין בס"ה. ודוקא בכל אלו מועיל פרס לפי שהן נמשכין אחריהן אבל בחדש דעלמא המקבל פרס מחבירו (כד) אין מועיל כלל: ז (נא) צריכין ליתן בעירוב. שהם לבדם תורת בית עליהם ואוסרים לטלטל בחצר וכן לטלטל מזה לזה וכן מהם לבתים שלפניהם ואע"ג דהשני הוי בית שער לפנימי שעובר דרך עליו לא מתבטל מתורת בית עי"ז כיון דהוי (כה) רק בית שער ליחיד: (נב) שחשובים כולם כו'. שכל אחד מהם הוא בית שער לכל הפנימים ממנו (כו) ואינו חשיב דירה כיון שדרים עוברים עליו (כז) ולפ"ז בבית שיש בתוכו שני חדרים ומוכרים לשני בני חדש ובבית שלפני החדרים דר בו בעה"ב בעצמו ועוברים דרך עליו הם בעצמם חייבים ליתן בעירוב ובעה"ב בעצמו פטור שהוא כבית שער להם: ח (נג) המתארח בחצר. אפילו (כח) היה הדירה בשכירות: (נד) בבית בפני עצמו. שאוכל ושן שם ונקבו בפ"ע דאם היה ביחד עם בעה"ב אפילו נקבע אינו אוסר כשלא עירב: (נה) אלא לשלשים יום. וביותר משלשים (כט) אפילו אם היה רק בשאילה לבד בו מקרי קבע ולא מכלל אורח ואוסר[א] ומסתברא (ל) דאם קבע עצמו לבתחלה יותר משלשים אוסר מיד. כתב הט"ז דביותר משלשים דאסרינן דוקא במתארח במקום שאין קהל אבל במקום שיש קהל ועושין ע"מ בע"פ כדרכנו אז פטור גם בזה כי לב ב"ד מתנה על כל הדיורים שיתוספו וכמו שמבואר בסימן שס"ו ס"ט עי"ש. ומ"מ טוב במקום שיש ירידים שרגילין לבוא אורחים ולהשתהות שם יותר משלשים יום (לא) שיתנו הקהל בפירוש בשעה שעושין העירוב דהוא לכל מי שיתוסף בעיר הזאת: (נו) אינו אוסר כו'. י"א שאפילו (לב) רגיל לבוא שם כמה פעמים להתארח (לג) ויש מי [ד]שמחמיר

צ בריטא שם ופלוגתא דתנאי והלכה כדברי שניהם להקל הרא"ש בשם הר"מ והרמב"ם בפרק ד' מה"ע ק שם בטיא ובפשטא ר שם מ"מ ש מה"ד סי' ע"ו

מה

במקום אבל במקום שיש קהל ועשו עירובי חצירות בע"פ כדרכנו

באור הלכה

ברמינו ירושם משמע דאפילו בחצר אחרת וא"ע: * שנים הפנימיים לבד כו'. עיין בט"ז שכתב דבעירוב אחד סגי לשני הפנימיים כיון שעוברין רק דרך פתח אחד וכבר הסיגו עליו האחרונים וכמו שהעתקנו לעיל בשער הציון אות י"א ודעתם דכל אחד מהן צריך ליתן חלק בעירוב. ודע דמדברי רבינו ירושם משמע דהוא סובר לענין עשרה בתים דכולם חייבין לתת בעירוב מלבד החילון שבחילוים ותמהו עליו כמה אחרונים דהוא דלא כמאן והמעיין בפיר"ש בפוגין יראה שהוא מפרש כן בדברי ר' יוחנן שזולת האחרון שהוא דריסת הרגל לכולם לא מיקרי בית שער דרשים והגם לדינא בודאי אין לזוז מדברי כל הפוסקים אלא כתבו כן כתבתי זאת כדי דלא לשוייה מ"ו לרי"ו כטועה: * אלא לל' יום[ב] ובב"י גופא יש בזה סתירה דבתחלה כתב יותר מל' ואח"כ כתב דדוקא פחות מל' יום משום דורא אבל שלשים מקרי קבע וכבר העיר בזה הא"ר עי"ש וכן בד"מ בסי' שפ"ב כתב דבשלשים מקרי קבוע וכן הוא הלשון בלבוש סי' שפ"ד ובמג"א סי' שלא ס"ק ב' עי"ש ובאמת לא מצינו בשום מקום שיעורא דיותר מל' ואדרבא בכל מקום אמרינן בשלשים מיקרי מושב עיין ב"ב ד' ח' והא דאיתא בירושלמי ומובא בסי' שפ"ד אינו אוסר עד לאחר שלשים ג"כ פירושו למעוטי קודם שלשים וכן יש לישב הלשון בתה"ד וכמו דאמרינן בס"ם בהרבה מקומות בן י"ג ויום אחד דפירושו הוא י"ג שלמים כמו כן הכא וא"ע לדינא: * אינו אוסר על בני החצר. עיין בתה"ע שמולק על פסק השו"ע ולדעתו אורח אוסר כשיש לו מדר בפני עצמו שאוכל שם ומ"מ לדינא אין לזוז מפסק השו"ע וכל עיקרי לאיותיו כבר דחה בספר בית מאיר והסכים לפסק השו"ע ע"ש וכן מצאתי בחידושי הרשב"א לדף ע"ג ע"ב[ג] בד"ה הא דבעא מיניה רמב"ח דאם יחדן להם לשעה מסתברא שאינן אוסרין ע"ש ואמי לשעה היינו שלא היה יותר משלשים יום וכדמסיים על זה ראיה מן הירושלמי ע"ש וכ"כ בעטה"ק בשער הרביעי אות ב': * והוא והם מותרים כו'. עיין בסי' שלא במ"א סק"ג שמסכים לפסק

שער הציון

*(כב) כן משמע מלשון המחבר וכן משמע בדשב"א וריטב"א. ודע דמלשון רש"י וכן מלשון רבינו יהונתן משמע דדוקא כשהעירוב בא לבית אביהן ומטעם שהם כולם נמשכין אחר בית זה. ולפ"ז אינו מועיל כשהניחו[ג] באחד משאר בתי האחין: (כג) ריטב"א: (כד) רשב"א בעטה"ק וכן מוכח בגמ' ע"ש: (כה) ואע"ג דכתבנו לעיל בריש הסימן לענין חצר דבית שער דיחיד ג"כ בכלל בית שער הוא התם דהוא בית שער דחצר דלא עביד לדירה אבל

*הכא עביד לדירה ועיין בסמ"ג דמסתפק בבית שער הסמוכה לבית מבחוץ אולי הוי בכלל בית שער דחצר וכן משמע בעולת שבת ועיין ב"ח: (כו) ומשמע מסתימת הפוסקים וכן מבואר בהגר"ז דמשום זה מותרים הפנימים לטלטל בכל החילוים דהם ניתרים ע"י עירובן של הפנימים וכן מבואר בחידושי הרשב"א וריטב"א להדיא עי"ש בלף פ"ה מה שכתבו בפוגין דעשרה בתים בפיר"ש עי"ש ודלא כבית מאיר שמסתפק

*בזה אבל אם לא נתנו הפנימים עירובן אפשר דבשם שאסורין לטלטל בחצר כך אסורין בחילוים דאע"פ שאינם אוסרין אסורין ותלא בפלוגתא דש"י ותוספות בפוגין דמורבה ומבואר בסימן שע"ו ס"ג: (כז) פמ"ג: (כח) הגר"ז וא"א וכן מוכח ממ"א בסימן שלא סק"ב וכ"מ מרמ"א בתשובה בסימן ק"כ וכ"מ קצת מדברי המחבר בס"ב [והוא לשון הרמב"ם] שסיים והרי הם כאוהבים אלו אע"ג דמיירי שם בשכירות: (כט) לעיל מס"ב

*וכ"כ הגר"ז ודוקא בלא יכול לבטוקי בכל שעה שירצה וכמ"ש למעלה ולענ"ד זהו כונת הרמב"ם בפ"ד מה"ע שכתב דאורח אינו אוסר לעולם והיינו מיכול לבטוקי: (ל) דהא אין ג"מ בין יותר משלשים ובין על שנה ולא מצינו כשאוכר אדם דירה שלא יצטרך לערב עד לאחר שלשים וכ"מ קצת מלשון המחבר אח"כ מלאתי שכן משמע בתוספתא פ"ה ודברי הגר"ז בזה נ"ע: (לא) פמ"ג משום דעה קמייתא בסי' שס"ו ע"ש: (לב) מ"א בדעת הרמ"א ועין בא"ר שכתב דגם דעת נ"ע כן הוא: (לג) רש"ל בתשובה סי' י"ח והובא במ"א בסי' שלא [ועיין בהגר"ז שכתב דרגיל מקרי היינו מי שרגיל לבוא להשתקע שם יותר משלשים וא"ע דלא משמע כן ברש"ל סי' י"ח דהא הוא כתב תשובתו להרמ"א על דבריו בסימן ק"כ והוא כתב שם להדיא דמיירי לוגלין היו שוהין שם פחות מלמ"ד יום אלמא דברגילות לבד מפקינ עצמו מתורת אורח וא"ע) ונראה דיש להקל בזה דאפילו בני עכו"ם

הגהות ותיקונים: א) ע"א:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף י' כתב שאפילו אם קובע ליותר מל' יום, אינו אוסר עד לאחר ל' יום אבל לא תוך ל' יום, ואפילו אם רגיל לבא לכאן ולקבוע לעולם יותר מל' וכו'. וי"א שגם ישראל הרגיל לקבוע אוסר מיד, ולענין הלכה בד"ס הולך אחר המיקל. ב) ובשו"ע הרב סעיף ט' כתב של' יום או פחות אינו אוסר על בני החצר. ג) ובשו"ע הרב סעיף ז' כתב שאם העירוב הוא בבית של אחד מהאחים, שאר האחים א"צ להשתתף בעירוב. ד) ובשו"ע הרב סעיף י' כתב ולענין הלכה, בדברי סופרים הולך אחר המיקל.

א מסגה עירובין פ"ז(א) הגה (נז) ואפילו אם האורחים רבים ונעל הבית א' ודוקא בדאיכא נעל הבית אחד * קבוע דאז האורחים נטלים לגביה (נח) אבל אורחים ביחד (יא) [א] (נט) * אוסרים (ס) זה על זה (סא) מיד (תה"ד סי' ע"ו מגמ' דף ע') וע"ל ס"ס של"ח[ב] (ואי"ש המתארת ע"ל סי' שפ"ד):

שעא כשאחד מבני חצר נפרד משם או מת. ובו ו' סעיפים:

שערי תשובה

א (א) אחד מבני חצר (ב) * שהניח ביתו והלך ושבת בחצר אחרת אפילו היתה סמוכה לחצרו

[א] אוסרים. עבה"ט וע' בתשובות ב"ח המדשות בשם תשובת הגאון מו"ה יוסף ז"ל סב' ג"כ שלריך עירוב עם האורחים ושכירות מן הא"י וע' בק"א דלהש"ע ס"ס ש"ע ל"ל הך דה' מטורות ששבתו הייבו למ"ד יום (ועיין בתה"ע שמתה על הב"י דהעלה דאורח ששבת בחדר אוסר על הבע"ב ע"ש) ושם מטתר בטעם הב"ח שתמה על הגאון מהר"י שהלריך שיערבו גם האורחים ע"פ מ"ש סי' שס"ו שלב ב"ד מתנה על הטוקפים ע"ש ומ"ש המג"א ואם הוא בתקום א"י ע' בד שבתי תשו' פמ"א מ"ג:

באור הלכה

המרדכי דאף דהאורח אינו אוסר על בני החצר אבל בני החצר שפיר אוסרים על האורח שלא יוציא חפיתו לחצר אם לא עירב עמהם [והיינו כשיש לו חדר בפ"ע] אבל כמה אחכרוים תמהו על דבריו וכן כתב הבית מאיר שאין לזוח מפסק השו"ע: * קבוע. עיין בתה"ד ומוכח שם דאפילו האורחים מתארחים בבתים שאינם שייכים להאי בעה"ב קבוע שיש שם אלא לחדש אחר שאינו דר שם בין נכרי או ישראל אפ"ה אחרינן דהאורחים נטפלין לבני בעה"ב שדר בחצר בקביעות ואינו אוסר עליו וכ"כ הגר"ז: ודע דכמו דאחרינן דכשהוא דר בבית אחד שבחצר הוא נטפל ליתר הבתים ואינו אוסר עליהם לעלטולי בחצר כמו כן אם שבת האורח בחיה חצר [אף שבאותו חצר אין דר שום בעה"ב] והעיר עשויה בתיקון מבוחות כדין הוא נטפל לחצרות אחרות שיש שם בע"ב קבועים ואינו אוסר לעלטל ברחובות העיר דהעיר שעשויה בתיקון כדין חשיבא כולה כחצר אחת [כ"מ בתה"ד סימן ע"ו ומובא לקמן בסי' של"א ס"ב]:

* אוסרים זה ע"ז מיד. דין זה הוליא הרמ"א בד"מ סימן שפ"ב מבוגיא דף ס"ה ע"ב בעובדא דר"ל וכו' אקלעו לההוא פונדק וכו' ועי"פ מה שכתבו התוספות בדף ס"ו ד"ה דאקלעו עי"ש ולפ"ז משמע דאף בלא שכירות אלא בחורת אורח בלבד ומצי לבטולי בהאיא עובדא דבעה"ב לא היה כלל בביתו [וגם אין שום אחד מאנשי ביתו כמו שכתבו התוס' שם] לשכור ממנו ואפ"ה אוסרים זה על זה אבן בנשמת אדם לא כתב כן ול"ע עליו מבוגיא זו ועיין בביאור הגר"א שכתב מקור לדין זה מסימן שפ"ו ס"ב מדין ספינה ואוהלים ולפ"ז אפשר לקיים דינא דנ"א:

* שהניח ביתו והלך כו'. עיין מ"ב מש"כ דמיירי שהלך מבע"י כן כתב הטור ואף דכתב המ"א דהטור לאו דוקא קאמר שה"ה אם הלך בשבת כשהסיח דעתו שלא לחזור היום והיא רחוק לדבריו ממה דפסקינן בס"ד גבי מת בשבת ולא עירב היכא דלא בא היורש בשבת לדור שם דמותר הנה גם שם אין הדין מוסכם דהרשב"א והריטב"א מולקין ע"ז וכבר רמז שם הגר"א ז"ל ע"ז וכמו שהבאתו לקמן בבה"ל ואפילו אם נגוקו שם כדעת הטוש"ע להקל ג"כ אין ראיה לענייננו עיין בספר בית מאיר שחילק בפשיטות דמה כיון שהוא חי וכל שעה יש בידו לחזור לא שייך כלל טעמא דר' יוסי שכבר הסיע מלבו דזה לא שייך אלא בהולך לשבות קודם שקידש היום וכ"כ רש"י[1] בדף מ"ז בהדיא דמיירי מבע"י וכן בספר גאון יעקב[2] דעתו דהטור דוקא קאמר מבעוד יום וכתב עוד טעם נכון לחלק דלא דמי לפ"ד דמיירי בתת בשבת דהכא שהוא חי וקבע ט שמיה לאחר שקידש היום לא נעקרה דירתו מכאן ובמה שהלך בתקנת היום הנאמר לשבות בתקום אחר וכן הרשב"א והריטב"א כתבו בהדיא בענייננו דמיירי דוקא מבע"י ואף דיש לדחות דמהם אין ראיה דהם מתמירין ג"כ בהדיא דפ"ד מ"מ כיון דמליגו לשלשה מהראשונים [רש"י ורשב"א וריטב"א] שכתבו בהדיא דמיירי דוקא מבע"י מסתברא דאין להקל בשבת. והנה ראיתי בא"ר שכתב לחלק דהטור מיירי בתמת ולכך נקט מבע"י אבל אם בהדיא הסיח מלבו שלא לחזור בשבת מהני אפילו בשבת והנה בתמת אבל בתו תמת הוי ליה כחלו אבל אחר הסיח דעתו בהדיא כמבואר בפוסקים ואפ"ה כתב הטור מבע"י גם מה שכתב דבהאי גווגא איתא בעה"ק אין שם שום הוכחה לזה דמה שכתב בשער ד' אות ג' דאם הסיח דעתו מלבו בהדיא מהני אפילו אבל בו ואחר מיירי שהלך מבע"י ותדע דהא הוא פוסק אח"כ בחות ז' גבי מת בשבת ולא עירב אפילו

באר היטב

לא פטור גם בזה כיון שלב ב"ד מתנה על כל שיתוספו דיורים כמ"ש סי' שס"ו ס"ט ט"ז ע"ש: (יא) אוסרים זה על זה. ודוקא שיש לכל אחד חדר מיוחד לאכילה כמ"ש ס"ג. ואם הוא בתקום אינם יהודים צריכים לשכור רשותו עי' סקי' שפ"ב וסקי' של"א מ"א:

משנה ברורה

בזה וכמו לענין עכו"ם בסי' שפ"ד ס"א עי"ש: (נז) ואפילו אם האורחים רבים כו'. נמי בטלים לגבי בעה"ב ונעשים כאנשי ביתו: (נח) אבל אורחים ביחד. ר"ל שלא היו שם רק אורחים בחצר ומיירי בשיש לכל אחד חדר מיוחד לאכילה כמ"ש ס"ג: (נט) אוסרים כו'. דכיון דליכא כאן קבוע שיהיו נטפלים לגביה הוו כשאר בע"ב (לד) ומיירי בשאותו חצר היה חצר יחידי אבל כשנתארחו בעיר ויש שם עוד חצרות של ישראל והעיר עשויה בתיקון מבוחות כדין בטילי הני אורחים לגבי שאר בע"ב קבועים שבעיר (לה) דעיר שעשויה בתיקון מבוחות כדין היא חשובה כולה כחצר אחת וכנ"ל: (ס) זה על זה. ואם הוא (לו) בתקום עכו"ם צריכים לשכור רשותו [מ"א]: (סא) מיד. היינו אפילו אם שבתו רק שבת אחת [אחרונים]:

א (א) אחד מבני חצר כו'. והטעם דדירה בלא בעלים לא שמה דירה ואינה אוסרת בחצר אף שלא נתנה חלק בעירוב:

(ב) שהניח ביתו והלך כו'. מיירי (א) שהלך עם כל ב"ב משם (ב) ומבעוד יום (ג)[א]וש מקילין אפילו כשהלך בשבת (ד) אם לא

שער הציון

גופא דעת הרשב"א דלא מחמרינן ברגל יותר מבשאינו רגל וכמו דמשמע בב"י בסימן שפ"ד וכמו שכתב שם בעני אלמוגים וא"כ עכ"פ בישראל טודאי יש להקל וכמו שכתב בבית מאיר דאפילו האוסרים ברגל לענין עכו"ם מודים גבי ישראל וכ"כ הגר"ז להקל: (לד) כ"מ בתה"ד סי' ע"ז ומבואר בסי' של"א ס"ב ע"ש: (לה) שם לענין מוקף חומה וה"ה כשעשויה בתיקון כדין. ודע דבמ"א מסתפק דאפשר אפילו בעיר שלא מתקנה בעירובין כדין ג"כ אחרינן דהני אורחים בטילי לגבי אנשי העיר הקבועים ואינם אוסרים זה ע"ז לבטל בחצר שמתאכסנים ולענ"ד מסתברא להחמיר מה דכולי האי לא אחרינן דבטילי לגבייהו אחרי שחצרות העיר אינם שייכים זה לזה אסורים לבטלו בעיר א"כ מאי עדיף זה מחצר יחידי: (לו) ולא אחרינן מה דיהיו נטפלין לעכו"ם הדר בחותו חצר ויחשבו כאורחין כמו דאחרינן דנטפלין לבעה"ב ישראל הקבוע אך אם הם מתאכסנים בפונדק של עכו"ם [אף שיש לכל אחד חדר בפני עצמו] כתב היד אפרים דבזה טודאי נטפלים להעכו"ם ואין צריכין לשכור ממנו רשות וגם אין אוסרין זה על זה. ובפמ"ג כתב דגם בפונדק של עכו"ם אוסרים זה ע"ז וגם צריכים לשכור הרשות וטעמו דלענין עכו"ם לא אחרינן דאורחים בטילין לגביה וכן מוכח בתשובת רמ"א סימן ק"כ ע"ש ורמיא היד אפרים מסימן שפ"ב יש לדחות דשכירו ולקיטו שאני וכן ממה שהביא המ"א מסוף סימן שפ"ב כדין הספינה מוכח דס"ל בכפמ"ג: (א) הגר"ז ופשוט: (ב) עיין בבה"ל שכן דעת הרבה לתשובים: (ג) מ"א ועוד אינה אחרונים: (ד) דבחזר בשבת גם להמ"א אסור כמו שכתב להדיא:

הגהות ותיקונים: א) נ"ו: ב) צ"ל שצ"א: ג) דף ע':

הארות והערות: 1) עיין בבה"ל לקמן סעיף ד' ד"ה כל זמן וכו':

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף א' כתב כהיש מקילין.

הלכות שבת סימן שעא

* [ב]אם הסיח מלבו ואין דעתו לחזור לביתו[ג] בשבת הרי זה אינו אוסר עליהם [ג]בד"א בישראל אבל א"י אפי' הלך לשבות בעיר אחרת (ג) אוסר עליהם עד שישכרו ממנו מקומו [ד]אם הוא קרוב מהלך יום אחד שהרי אפשר שיבא בשבת אבל (ד) אם רחוק יותר אינו אוסר. [ה]וי"א (ה) שגם א"י אם הלך לשבות (ו) * בחצר אחרת (ז) אינו אוסר וכ"כ עיקר (ומס נמ הס"י בשבת ע"ל סי' שפ"ג): ב [ו]ישראל בן חצר זו שהלך לשבות (ח) בחצר אחרת ואין דעתו לחזור בשבת * ואח"כ נמלך בשבת וחזר (ח) אינו אוסר: ג (ט) [ז]אחד מן (ג) השוק שהיה לו בית בחצר ומת והניח רשותו לאחד מבני החצר אם מת מבע"י (י) אין הזוכה אוסר (יא) [ח]שהעירוב שמערב על ביתו מתיר גם מה שירש * ואם מת משחשיכה (יב) אוסר (יג) אעפ"י שעירב הזוכה עמהם (יד) אינו מועיל למה שירש אח"כ בשבת: ד (טו) [ט]אחד

ב ומכ"ס בס"ד מה"ע ג שם וכ' יוסי ומכ"ס בס"ד ונמן ה"ה טעם לדבריו ד ה"ה שם שנלמה כן מדברי ומכ"ס וכשם אמרים והמ"ל ראיה נזה מהגמרא פ"ב ה ברבי יהודה

שם משנה הרמ"ם שם משוס הסלכה כדברי המקל בעירוב ו כ"כ המרדכי שם ומס"ג וש"פ והרמ"ם לדעתו וכשם הרמב"ן והי"ה שם ז בריימא שם ע' ח ה"ה שם כשם רשב"א פו שם בברי' ה"ה בפ"ב מה"ע ורמ"ם שם

באר היטב

(ח) בחצר. עיין ט"ז שהעלה דגם גבי מינו יהודי יש לדון כן בחס ולחי הסיח מלבו בערב שבת ונמלך בשבת ונח ע"ש: (ג) השוק

משנה ברורה

חזר בו ביום: (ג) אוסר עליהם. אפילו עירבו מיניסס: (ד) אם רחוק יותר כו'. ומע"ג דברחוק נמי איכא למיחש שהלך בחול עד סמוך לכאן ויבוא בשבת מ"מ לא חיישינן להכי: (ה) שגם עכו"ם כו'. עיין בט"ז שכתב דאם העכו"ם רגיל לחזור לביתו בחומו יוס *אסור לכו"ע וכאן מיירי דהלך לדעת לשבות שם כל היום: (ו) בחצר אחרת. עיין בה"ל שמיאריו בשם כמה פוסקים דאין להקל כ"א בעיר אחרת ולא בחצר אחרת: (ז) אינו אוסר. כמו (ה) דישראל *שהלך לשבות במקום אחר והסיח לבו מדירתו שחשבינן כאלו אינו דר שם בחומו שבת: ב (ח) אינו אוסר. דכיון דבעת שהלך לא היה דעתו לחזור בשבת ח"כ כבר הסיח דירתו מלב והו"ל שבת שהותרה ושוב לא תאסר אבל גבי עכו"ס קי"ל דאס בא בשבת אוסר (ו) דלא שייך גבי עכו"ס לומר שכבר הסיח דעתו שזה אינו אלא בישראל שבמקום ששוכת בכניסת שבת שהוא [1] יום מנוחה מקמחא דעתו אז שלא לעקור ומה שבא אח"כ רוח אחרת היתה לו משא"כ גבי עכו"ס כשבא הוכיח קופו על תחלתו ואמרינן שכבר בגין השמשות היה דעתו לבוא ואף אם יאמר שהסיח דעתו מתחלה לא מפיו אנו חיין: ג (ט) אחד מן השוק כו'. מיירי בשלא עירב על המת שיש לו בחצר (ז) והי"ה אם היה דר בחצר ולא עירב אלא דנקט אחד מן השוק דקחמא דמלחא כן הוא דכשהוא דר בשוק אינו מערב על המת שיש לו בחצר: (י) אין הזוכה אוסר. בין שנכנס לדור בה או לא: (יא) שהעירוב כו'. אפילו אם עירב על בימו (ח) קודם שמת מוריש שהעיקר קיימת העירוב בין השמשות ואז כבר היה המת שלו: (יב) אוסר. אפילו (ט) אם לא בא היורש לדור בחומו בית מ"מ מקרי דירה בבעלים כיון שהוא דר בחומה חצר: (יג) אע"פ שעירב כו'. על בימו שיש לו בחצר זו: (יד) אינו מועיל כו'. כיון דבעת מיה"ש שהוא אז זמן קיימת העירוב לא היה המת שלו אין חל העירוב על מת זה: ד (טו) אחד מן החצר כו'.

מנאמי בנת מאיר שהמת עוד ראיה מהרמ"ם דבעכו"ס לא אמרינן שהסיח דעתו וממילא בחצר אחרת הוי כאלו הוא בבימו ודעתו דע"ס הוא בהרמ"ם: * ואח"כ נמלך בשבת וחזר אינו אוסר.[א] עיין בב"י שהמת דעות המחמירין מה אך הוא נטה להקל והגר"א בביאורו משמע דדעתו לפסוק כדעת המחמירים ע"ש [ומה שהמת ראיה לדעת המחמירים מהא דקי"ל משחשיכה אוסר לכאורה יש ליישב קצת ע"פ מה שכתב הרמ"א בסק"ה וכמו שכתב המחלית השקל אבל לפי הראיה אין דעת הגר"א מסכים לחילוקו] וע"כ יש להחמיר אם לא בשעת הדחק:

* ואם מת משחשיכה אוסר כו'. הקשה הב"ח אחמי לא ימחא כיון שהותר מיה"ש אלא היה לו אז בעלים הותר לכל השבת ודומיא דהיא דס"ב ומיין

שער הציון

(ה) אחרונים ובעטה"ק כתב הטעם דהא בחמת דירת עכו"ס אינה חשובה דירה אלא משום גזירה שמא ילמוד ממעשיו ולא גזרו אלא כשהוא בביתו ולא כשהוא בשבת אינו אוסר: (ו) בית מאיר ומגן משה ומוס' שבת וקרבן נתנאל דלא כט"ז שמקיל גבי עכו"ס אם הסיח דעתו מיהו אם אנו יודעין בעצמנו שהעכו"ס הסיח דעתו מלחזור בשבת לביתו ואח"כ אירע שחזר יש מקום לומר דאז דינו כישראל ואמרינן כיון שהותר אמנם בחוס' שבת מצדד לומר דלא אילקו חז"ל בזה כיון דבדבר הפעמים אין אנו יכולים לסמוך עליו ובראה דכן יש לדון לעשה דבישראל גופא ג"כ יש הרבה לחשוים לכאורה דברי להמיר לאסור לחזור כשחזר הגר"א הסכים עמהם ע"פ בעכו"ס בודאי אין להקל: (ז) פוסקים: (ח) ט"ז בשם הרשב"א והרמ"ם והעמיקו הגר"א ג"כ בביאורו: (ט) הרמ"ם וש"ע:

הארות והערות: 1) עיין סימן ש"ע סעיף ד':

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף א' כתב כהמחבר שמתיר. ב) ובשו"ע הרב בסימן שפ"ג סעיף א' כתב שאם הגוי הלך מביתו קודם השבת ואתה יודע בבירור מדעת הגוי בכניסת השבת שלא היה דעתו לחזור לביתו בשבת ונמלך אח"כ וחזר אינו אוסר.

מן החצר (טז) * שמת בשבת אם עירב אפי׳ ירשו א׳ מבני השוק אינו אוסר (יז) ואם לא עירב אם ירשו אחד מן השוק * [1]כל זמן שאינו בא לדור עמהם (יח) אינו אוסר בא לדור בשבת בבית מורישו (יט) אוסר ואם ירשו אחד מבני החצר אם עירב היורש והיה דר עם המוריש בבית אחד אינו אוסר (כ) אעפ״י שלא עירב המוריש (כא) ואם לא היה דר עם המוריש אלא בבית אחר שבחצר אוסר (כב) [2]אעפ״י שעירב היורש כיון שלא עירב המוריש (כג) ואם מבע״י מת (כד) וירשו אחד מן השוק ה״ז אוסר (כה) * [3]והוא שבא היורש בבית מורישו בשבת: ה (כו) [4]ישראל (ג) וגר שהיו דרים בחצר ומת הגר מבע״י (כז) והחזיק ישראל אחר בנכסיו (כח) אפילו לא החזיק (כט) עד שחשיכה אוסר עד שיבטל רשותו (ל) כשאר יורש מת (לא) משחשיכה אין המחזיק אוסר שבהיתר הראשון עומד: ו * [5]אחד מבני החצר שהיה גוסס (לב) אעפ״י שאינו יכול לחיות בו ביום אוסר עד שיזכו

באר היטב

פי׳ מקממא לא עירב וה״ה באחד מן החצר שלא עירב ומש״ה אם מת משחשיכה אוסר: (ג) וגר. פי׳ ועירבו ביחד וכשמת הגר מבעוד יום נטל העירוב שלו וזה ישראל אחר יכול להחזיק אע״פ שלא החזיק עד שחשיכה חשבינן כאילו החזיק מבעוד יום ואוסר אבל מת גר

באור הלכה

ועיין בטו״ז שכתב עליו דלא דק וכבר הסיג הגר״א וכן שארי אחרונים על תירוץ הט״ז ועיין מה שתירץ המ״א בסק״ד וגם ע״ז הסיג הגר״א ע״ש ומתמה קושיא זו הכריח הגר״א דלא כס״ב ע״ש. אבל לפי מה שכתב *המ״א בסק״ה מתורץ קושית הב״ח ואין אנו צריכין כלל לתירוצו שתירץ בסק״ד וכ״כ המחצית השקל ע״ש: * שמת בשבת כו׳. דע דלפי מה שכתב המ״א בסק״ח ע״כ מיירי הכא שבעת כניסת השבת לא היה עדיין גוסס דאל״ה לא חל העירוב כלל כיון שאינו יכול להתקיים שבת לא אמנם בספר עצי אלמוגים חולק על דברי המ״א שם כמו שנעתיק שם ולפ״ז מיירי הכא הש״ע בכל גווני: * כל זמן שאינו בא כו׳ אינו אוסר[א] עיין בט״ב והנה המחבר סתם כדעת הרא״ש והתוספות אבל אין דין זה ברור דהרשב״א בעבודה״ק וכן בחידושיו חולק ע״ז וס״ל דכיון שנאסר לאכלם שבת נאסר לכל השבת והמיגו הרה״מ[1] וכן פסק הריטב״א בסוגיא דיורם מהו שיבטל ע״ש [וע״ש בחידושיהם שהמיגו לענין הלך לשבת אבל בתו המוזכר ברש הסעיף[2]) מיירי נמי דוקא כשהלך מבע״י אבל הלך בשבת אפילו אין דעתו לחזור בשבת אמרינן כיון שנאסר נאסר ומשמע מדבריהם דחלוי זה בה וכדעת המ״א בסק״ח וא״כ רש״י ג״כ דפירש [בדף מ״ז] דמיירי שהלך לשבת מבע״י ס״ל ג״כ בעיינינו הרשב״א והריטב״א ולא כתוספות והרא״ש אבל לפי מה שכתבנו ברש הסעיף[2]) בשם המאיר וגאון יעקב נאבל בה הכרח דרש״י יסבור הרשב״א והריטב״א] ועיין בגיאור הגר״א שהעיר ג״כ בה ומשמע דדעתו נוטה לדעת הרשב״א וע״כ למעשה נ״ע: * והוא שבא היורש כו׳. הקשו האחרונים הא כיון דמתחלת שבת היה דירה בלא בעלים ולא היה אוסר דירה על בני החצר אמאי לא נימא כיון שהותרה הותרה וכהיא דסעיף ב׳ וי״ל דדוקא בס״ב שהיה כאן והלך לו מבע״י אמרינן שהסיח מלבו לחזור בו ביום ולכן אמרינן בה אף שאירע שאזר ובא כיון שהותרה הותרה משא״כ בה לא אמרינן כלל שהיורש הסיח דעתו בעת תחלת כניסת השבת שלא לבוא כלל בשבת לדור בבית [ממ״א ותידושי רע״א ע״ש]: * אחד מבני החצר שהיה גוסס כו׳. עיין מה שכתבנו בס״ב בשם המ״א[ב] שכתב בשם הגהת תוספות ועיין בספר עצי אלמוגים שמפקפק מאד על עיקר דין זה וכתב דמדסתמו הטוש״ע לעיל ברש ס״ד דאם מת בשבת אפילו אם ירשו אחד מבני השוק ולא עירב אינו אוסר ולא התנו דדוקא כשלא היה גוסס אלמא דלא ס״ל כהג״ה אוסרת אפ״ה אין אומרים בה שבת כיון שהותרה הותרה (כ) הואיל והיתה רואיה להחזיק בה מבעוד יום והיה ההיתר תלוי ועומד שלא היה ברור שתהא מותרת כל השבת: (כט) עד שחשיכה. ר״ל ונכנס (כא) ג״כ לדור בה: (ל) כשאר יורש. ר״ל דחשבינן הזוכה בנכסי הגר כיורש בנכסי אביו (כב) דמהני כשמבטל רשות כדאיתא בסימן שפ״א ס״ו עי״ש: (לא) משחשיכה אין המחזיק אוסר כו׳. ר״ל כיון שבכניסת השבת היה מותר מחמת עירובו של גר אף לכשמת בטל עירובו אמרינן כיון שהותרה הותרה: ו (לב) אע״פ שאינו יכול כו׳

משנה ברורה

וה״ה אם היה המוריש אחד מן השוק תלוי ג״כ בעירב ולא עירב אלא (י) שתמא דמלתא כשהוא דר בשוק אינו מערב על הבית שיש לו בחצר להכי נקט המחבר אחד מן החצר שמת כו׳: (טז) שמת בשבת. ר״ל (יא) ולא הניח ב״ב בבית וא״כ כיון שמת בטל העירוב וירשו אחד מן השוק ובא לדור שם בשבת והוא הלא לא הניח עירוב מבע״י אפ״ה אינו אוסר על בני החצר (יב) דכיון שהותר היהש״מ בעירוב המורים הותר לכל השבת: (יז) ואם לא עירב. ג״ז מיירי (יג) שאין לו ב״ב שם: (יח) אינו אוסר. אף דנאסר בתחלת השבת מחמת המורים שלא עירב עם בני החצר מ״מ בשמת ונשאר הבית בלא דיורין (יד) לא חשיבא לאסור: (יט) אוסר. כיון דיש עתה בעלים לדירה אוסר על בני החצר עד שיבטל רשותו וכדלקמן בסי׳ ש״פ: (כ) אע״פ שלא עירב המוריש. שבני ביתו של אדם (טו) מערבין לו שלא מדעתו: (כא) ואם כו׳ עם המוריש. אף דגם עתה לא בא לדור בבית שירש (טז) מ״מ כיון דיש לו בית באותו חצר שדר בו ורואי לו להשתמש גם באותו בית שירש חשבינן כאלו נכנס לדור בו והוי דירה בבעלים: (כב) אע״פ שעירב היורש. לאותו בית שדר בו: (כג) ואם מבע״י מת. כאן לא חילק בין עירב לא עירב דאפילו עירב כיון שמת מבע״י בטל עירובו והוי כלא עירב: (כד) וירשו אחד מן השוק. דאלו אם ירשו אחד מבני החצר (יז) חל העירוב שמניח בשביל ביתו שדר בו גם על בית זה: (כה) והוא שבא כו׳. לדור בה והו״ל דירה בבעלים והוא הלא לא בא לדור: ה (כו) ישראל וגר שהיו דרים כו׳. מיירי (יח) כשעירבו ביחד ולכך אינו אוסר אלא כשמת הגר מבע״י שבטל העירוב שלו: (כז) והחזיק ישראל אחר בנכסיו. דאלו החזיק אותו ישראל הדר שם בב׳ גווני (יט) מותר דהרי הוא נשאר יחיד באגרו וה״ה כשלא החזיק אדם כלל בחצר זה בשבת זו דמותר דהרי אין לה בעלים: (כח) אפילו לא החזיק כו׳. ר״ל אע״פ שבכניסת השבת כ״ז שלא נכנס שראל זה בביתו של גר היתה דירה בלא בעלים ולא היתה אוסר אבל אם נכנס אפילו לא נכנס בשבת אם היה מותר מחמת עירובו של גר אף לכשמת בטל עירובו אמרינן כיון שהותרה הותרה: ו (לב) אע״פ שאינו יכול כו׳

שער הציון

(י) כ״מ בפ״ו:[ב] (יא) דאם הניח לא בטל העירוב כלל: (יב) פוסקים: (יג) דאם יש לו ב״ב שם אפילו אם לא בא היורש לדור בבית ג״כ אסור דהרי יש לדירה בעלים ומה שכתב המחבר לדור עמהם לאו דוקא: (יד) עיין בבה״ל: (טו) עיין בסי׳ שס״ח:[ג] (טז) חידושי רע״א בשם תוספות והרא״ש: (יז) ואפילו אם הניח העירוב קודם שמת המוריש כיון דבעת קניית העירוב דהיינו מהש״מ כבר מת והוי זה הבית שלו וכ״ל בסעיף ג׳: (יח) אחרונים: (יט) תו״ש: (כ) גמרא: (כא) כדלעיל בס״ד וכ״מ בפמ״ג: (כב) ור״ל דאע״ג דאי בעי המי זוכה לערובי מבע״י לא היה יכול לערב דהרי אז היה הגר עדיין חי אפ״ה מהני היה בטול כמו יורש שירש נכסי אביו שמת מבעוד יום ולא עירב אביו אפ״ה מהני בטולו של יורש כן ה״ה בזוכה זה [גמרא]:

הגהות ותיקונים: א) ש״ל סימן זה: **ב)** בפ״ב הל׳ ד׳: **ג)** שס״ז:

הארות והערות: 1) עיין בבה״ל לעיל סעיף א׳ ד״ה שהניח ביתו וכו׳, ובבה״ל סימן שע״ד סעיף א׳ ד״ה ונסתם בשבת, ובשו״ע סימן ש״פ סעיף א׳ ובבה״ל שם ד״ה אף משתחשך:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ג׳ כתב שאינו אוסר. **ב)** ובשו״ע הרב סעיף ה׳ כתב כהמ״א, דלא אמרינן שבת שהותרה הותרה כשמת בשבת.

לו בפת (ד) (לג) ויערבו עליו(לד) וכן קטן אוסר אעפ״י שאינו יכול לאכול כזית אבל האורח אינו אוסר כמו שנתבאר בסימן ש״ע:

שעב דיני שותפי הדירות לעירוב. ובו י״ט סעיפים:

א (א) * אגין וחצרות (ב) וקרפיפות כולן (ג) רשות אחד הם לכלים (ד) ששבתו בתוכן שמותר לטלטלם מזה לזה אפי׳ הם של בעלים הרבה (ה) ולא עירבו יחד מותר לטלטל מחצר לחצר אחרת (ו) או לגג או לראש כותל (ז) שביניהם ומגג לגג אחר הסמוך לו (ח) אפי׳ גבוה ממנו הרבה (ט) ומהגג לקרפף (י) שאינו יותר מסאתים או שהוקף לדירה אפי׳ הוא יותר מסאתים (יא) [1] או למבוי שמתוקן בלחי או קורה (יב) אפי׳ לא עירבו בו (יג) [2] ואע״פ שעירבו בני חצר לעצמן דשכיחי מאני דבתים בחצר מותר לטלטל כלים ששבתו בחצר זו (יד) לחצר אחרת (טו) ולא חיישינן (טז) * שמא יטלטל

באר היטב

בשבת בשמר ההיתר הראשון של עירוב הגר בין השמשות: (ד) ויערבו. ואם מת בשבת אוסר כיון שאין העירוב ראוי להתקיים כל השבת

משנה ברורה

כו׳. וקד״א דנתשב כאלו מת והו״ל דירה בלא בעלים קמ״ל דכל זמן שהוא מי הרי הוא כמי לכל דבריו: (לג) ויערבו עליו. כתב מ״א דאם מת בשבת אוסר כיון שאין העירוב ראוי להתקיים כל השבת דרוב גוסמין למיתה עכ״ל והנה אם היה דר עמו אחד באותו בית פשיטא דאינו מתבטל העירוב (כג) ואם ירשו אחד מן השוק ואינו בא לדור שם בשבת ונשאר הבית בלא בעלים לאותו שבת ג״כ פשיטא דאותר כדלעיל ברש״ס סעיף ד׳ אך הא״א מייתי שירשו אחד מן השוק ובא לדור שם בשבת (כד) או שירשו אחד מבני החצר שדר בבית אחר והטעם בכ״ז דהעירוב שהונח בעד הגוסס הרי לא היה ראוי להתקיים כל השבת (כה) דהרי חזינן שמת בשבת ולא שייך בזה לומר הואיל והותר הותר. ולפ״ז לכאורה אף אם אחד עירב באותו ע״ש בעד כל החצר וממילא גם הגוסס בכלל ואח״כ מת הגוסס באותה שבת (כו) ג״כ חלק העירוב שנתנו בעד זה הגוסס מתבטל אבן אם העירוב הונח בשבת העבר וא״כ חל העירוב פ״א אף שבשבת זו כשנעשה גוסס היה עומד להתבטל אעפ״כ שייך בזה לומר כיון שהותרה הותרה וכדלקמן בסימן שע״ד ס״א ע״ש ועיין בבה״ל מה שכתבנו בשם עני המלמוגים: (לד) וכן קטן אוסר. עד שיערבו עליו [רמב״ם]:

א (א) אגין. היינו (א) על הגג שאין עוד קירוי למעלה [דאלו על המקרה שהוא תחת הגג בכלל עליות הבית הוא וכבית דמיא] ואגין שלהן חלקין היו ורחוין להשתמש עליהן, ומיירי כשלא היו בולטות חוץ למחיצת הבית ואם היו בולטות עיין לעיל בסימן שמ״ה סט״ז: (ב) וקרפיפות. עיין לעיל בסימן שמ״ו ס״ג: (ג) רשות אחד הן. לכל אלו (ב) אין משמישן מיוחד ותדיר לפיכך אין בהם חילוק רשות ומותר לטלטל מאחד לחבירו בלי עירובי חצרות (ג) וכ״ש שמותר לטלטל בגגין או בחצרות גופא מאחד לחבירו וכן מותר לטלטל בכל החצר [או בכל הגג] אף שלא עירבו הדיורין יחד ולא הצריכו חכמים ע״ח אלא משום שיהיה מותר להוציא לתוכה כלי הבית ששבתו בבית מבעוד יום וכן מחצר לבית: (ד) ששבתו בתוכן. היינו שהיו מונחים שם מבעוד יום ולאפוקי כששבתו בתוך הבית: (ה) ולא עירבו יחד. היינו החצרות בהדי הדדי או הגגין והחצרות דאלו בחצר גופא יותר רוחתא הוא כשעירבו בהדדי כמו שמבייש לבסוף: (ו) או לגג. של חבירו: (ז) שביניהם. שבין שתי חצרות ומבואר היטב לקמן בס״ו: (ח) אפילו גבוה וכו׳. אמרינן (ד) שע״ז יתחלק לשתי רשויות: (ט) ומהגג לקרפף. וה״ה מחצר לקרפף: (י) שאינו יותר מסאתים. דאלו אם היה יותר מסאתים בכלל כרמלית הוא כיון שלא הוקף לדירה ואסור להוציא מהה״י אליו וכמבואר לעיל בסימן שנ״ח: (יא) או למבוי וכו׳. ר״ל שמותר להוציא לו מחצרות וגגין וקרפיפות כלים ששבתו בתוכן והטעם דגם מבוי (ה) אין משמישו מיוחד ותדיר לפיכך הוא רשות אחד עמהן ולא הצריכו שיתופי מבואות אלא לכלים ששבתו בתוך הבית שיהיה מותר להוציא למבוי: (יב) אפילו לא עירבו בו. ר״ל שלא נשתתפו החצרות יחד: (יג) ואע״פ שעירבו כו׳. ר״ל ולא מיבעי אם לא עירבו בני חצר לעצמן דאז אין מונח בחצר כלי הבית כלל דהלא אסור להוציאן שם בודאי מותר לטלטל מחצר לחצר כלים ששבתו בתוכן דהא לא שייך למיגזר אטו כלי הבית: (יד) לחצר אחרת. וה״ה לגג וקרפף וכנ״ל: (טו) ולא חיישינן כו. דהוי (ו) גזירה לגזירה: (טז) שמא יטלטל גם כלים וכו׳. מזה מבואר דכלים

באור הלכה

זו ועוד הבית קנה ראיה דהתוס׳ לא ס״ל כן ע״ש שהאריך מזה ודעתו* להלכה להקל מזה ובשבת הדתק נראה דיש לסמוך ע״ז:

* אגין וחצרות וקרפיפות וכו׳. בגמ׳ איתא דגם מבוי רשות אחד עמהן והמחבר נקט לשון המשנה וסתם עצמו על מה שכתב בסוף דבריו:

* שמא יטלטל גם כלים ששבתו בבית לחצר אחרת. [א] ולענין אם מותר לטלטל כלים ששבתו בבית בחצר עצמה שאינה מעורבת כשעבר והוציאן לשם מן הבית או שהוציאן דרך מלבוש יש לדון מזה מי נימא דלא אסרו אלא ההוצאה מרשות אחד לחבירו אבל בחצר זה גופא אף ששבתו בבית לא אסרו בטלטול כשכבר הוציאן שם בין שהוציאן דרך היתר כגון ע״י מלבוש או אפילו דרך איסור או אפשר דכיון שאינה מעורבת ורשות כל בני החצר שולטין עליה עשאוה כעין ר״ה ואסור לטלטל אף בחצר זה גופא יותר מד״א אח״כ מצאתי מבואר מה בין הפוסקים בספר אה״ע ריש סימן שס״ו החליט דזה לאיסור ושכן מבואר להדיא בעטה״ק דאם הוציא לחצר שאינה מעורבת אסור לטלטל בה יותר מד״א וכן משמע קצת מהרמב״ם ריש הלכות עירובין דין ל׳ וב׳ ודין ה׳ ע״ש אבן בדש״י שבת דף ק״ל ע״ב ד״ה מותר מבואר דאם כבר הוציאן לחצר וכגון ע״י מלבוש אף שפשטן שוב אין איסור בטלטול חצר גופא שמותר לטלטל בכל אותו

שער הציון

(כג) אחרונים: (כד) מאמר מרדכי ומה אפילו אינו דר עמו באותה בית ג״כ מיתשב דירה בבעלים וכדלעיל בס״ד במ״ב: (כה) דאף שיש גוסס שנמשך עד ג׳ ימים כיון דהכא חזינן שמת באותו יום אגלאי מלתא למפרע שהיה אין גסיסה שימות באותו יום [מהה״ש]: (כו) היינו בשבת אחד מן השוק לדור בבית או שהיה ירשו אחד מבני החצר: (א) מ״א: (ב) רש״י וש״פ: (ג) גמ׳: (ד) היינו לאפוקי מדעת ר״מ במשנה: (ה) רש״י: (ו) לטש:

משנה עירובין פ״ע וכר״ש שם בגמ׳ ל״א ב רש״י שם במשנה וגמרא ורמב״ם בפ״ג מה״ע וש״פ

ג בריטא שם ד שם בגמ׳ כר׳ יוחנן ושמואל

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף א׳ משמע שסובר כהמקילים בחצר עצמה, ובסימן שפ״ח סעיף א׳ כתב במפורש שמותר וכשיטת רש״י ותוס׳ עירובין צ״א.

ה רש"י בשבת ק"ל ו בריש"א עירובין מ"מ וכפירוש רש"י שם ע"ג בפשיטותא דרבא הבעיא דלמני ז טור

גם כלים ששבתו בבית * לחצר אחרת * או לגג וקרפף : ב "קרפף יותר על סאתים שלא הוקף לדירה הוי כרמלית (יז) ואסור לטלטל ממנו (יח) לקרפף אחר להכניס ולהוציא מזה לזה (יט) כי אם שתי אמות בזה ושתי אמות בזה: ג [1]שתי חצרות שרוצות לערב יחד להתיר אף כלים ששבתו בבתים א"צ עירוב אחר אלא העירוב שעשו כבר (כ) יוליכנו אחד מבני החצר בשביל כולם ויתננו באחד מבתי חצר שניה ואם ירצה יוליך שם אפי' פת משלו (כא) וכולם מותרים. הגה והוא שעירבו בני חצרו עמו (כב) תחלה (תשובת הרא"ש סי"ו) או (כג) שא"ל לערב כמו שנתבאר (כד) סי' ש"ע (ב"י) (כה) [2]והוא שעירבו בני החצר השניה לעצמה * ואין בני חצר השניה צריכים פת אחר אלא העירוב שעשו כבר (כו) מתירין:

באור הלכה

המצר ורק מחצר לחצר אחרת אסור וכן הוא דעת התוס' בעירובין בדף נ"א ע"ב ד"ה וכלים דבחצר עצמה מותר לטלטל בכולה אם כבר הוליאן שם אף ששבתו בבית [ומתוס' משמע דאין חילוק בין הוליאן דרך היתר או דרך איסור ומקבלא דגם רש"י ס"ל הכי ומה שכתב דרך מלבוש ג"ר בתופן ההיתר בזה] וע"כ דס"ל דגזירת חכמים לא היה אלא בהוצאה מרשות לרשות כגון מבית לחצר שאינה מעורבת או מחצר לחצר אחרת בכלים ששבתו בבית אבל על חצר עצמו לא היה גזירת חז"ל כלל ומותר לטלטל בכולו אף הכלים ששבתו בבית כשכבר מונחים שם [ובזה מתורץ קושית הגאון רעק"א ז"ל בשבת ק"ל שם על רש"י הנ"ל וכן העתיק קושית זו בחידושיו על משניות וכן תירץ המהר"מ ש"ף שם וכן מה שהביא הגרעק"א מדף פ"ז בעירובין ראיה לדבריו וכן מהריטב"א בדף ע"ז שוב אינו ראיה לפי מה שביארנו שיטתם] שוב מצאתי בספר בית מאיר סימן שמ"ו[3] שכתב ג"כ דדין זה תלוי בפלוגתא בין הפוסקים הנ"ל ועי"ש עוד שעכ"פ דבר זה פשוט וברור שמש"כ האה"ע הנ"ל ועמש"ז יש להזהיר אותן שקונין בשבת ע"י עכו"ם שמביאין מחצר אחר שלא עירב עמהם אע"פ שהוכא כבר בביתם אסורין בטלטול בביתו כ"א בתוך ד"א טעות הוא כי מה ענין בית של חצר לחצר שלא עירב דאפילו לדעת המחמירין היינו דוקא בחצר שלא עירב שרשות רבים שם ושייך לתא ד"ה ונתנו חכמים עליו דין ר"ה אבל בבית מה ענין לחלק ברה"י גמור בין תוך ד"א לחוץ לד"א ובודאי היתר גמור הוא עכ"ל ואף הגרע"א דמתחלה היה *דעתו להחמיר גם בזה לדעת המחמירין בסוף משמע שהודה לבית מאיר

עי"ש : * לחצר אחרת. עיין מ"ב שהעתקנו בשם הגמרא דאם הוציא מבתי החצר להחצר שלא עירבו בה והוציאן שם דרך היתר כגון דרך מלבוש ופשטן שם אסור לחזור ולהוציא משם לחצר אחרת וע' בבית מאיר בסימן הנ"ל שמבדד דזהו דוקא אם בתחלת קדושת היום לא היה הבגד עליו אלא שלבשו אח"כ אבל אם היה לבוש בו בעיתו בתחלת קדושת השבת לא נחשב בכלל כלים ששבתו בבית דכיון שהיה לבוש בהם בעלים לגבי גופו וכן מבדד בספר תוספת[2] ירושלים: * או לגג וקרפף.[4]המ"א העתיק מפרש"י דאסור להוציא מבית לקרפף שלא הוקף לדירה ואינה מחזקת יותר מסאתים אפילו הם של אדם אחד וכן הוא ג"כ דעת התוס' [וכ"כ גם הריטב"א בשבת] והקשה על הרמב"ם דמשמע דדעתו להקל בזה דמהגמרא משמע כפרש"י ועיין בחמד משה ובש"א הרבה שכתבו דאין הכרח מהגמרא רק לגזרה דרבנן דאסרי אפילו כלים ששבתו בתוכם משום דשתי רשויות הם לגמרי לדידהו אבל לא אליבא דר"ש לענין כלים ששבתו בתוך הבית דלדידיה קרפף שוה לחצר ממש וכדבריהם מבואר בריטב"א הובא בב"י סימן שנ"ח ומשמע שם בריטב"א שכן דעתו נוטה להלכה ושכן ג"כ דעת מורו הרא"ה ז"ל. והעיקר דיש בזה פלוגתא בין הראשונים דעת הרמב"ם וכן הסמ"ג [שהעתיק ג"כ כלשון הרמב"ם המובא במ"א] והרא"ש והריטב"א להקל היכא דשייסה של אדם אחד או שעירבו ביניהם [ומה שלא המ"א

לומר דאפשר דהרמב"ם לא קאי אקרפף כבר השיג עליו הבית מאיר וש"א והוכיחו כדבריהם מהרמב"ם בדין כ"ף] ודעת רש"י והתוס' והרשב"א בחידושיו והרא"ש בפרק עושין פסין בשות ב' לאסור וכן פסק הטור והשו"ע לענין בסימן שנ"ח סעיף יו"ד וכמש"כ שם המ"א בסקי"ג[3] וכתב בבית מאיר שם דלכתחילה בודאי יש להחמיר בזה כפסק השו"ע. ובשעת הדחק נראה דיש לסמוך ולהקל : * ואין בני חצר השניה צריכים וכו'.

משנה ברורה

דכלים ששבתו בבית אף שבתו בהיתר לחצר זה מפני שעירבו בה מעפ"כ אסור להוליכן לחצר אחרת שלא עירבו עמהן (ז) וה"ה אם הוציא מבתי החצר להחצר שלא עירבו בה והוציאן שם דרך היתר כגון דרך מלבוש ופשטן שם ג"כ אסור לחזור ולהוציא משם לחצר אחרת אבל אם הוציא מבית לקרפף אפילו כלים ששבתו בתוכם משום דשתי רשויות הם לגמרי לדידהו אבל לא אליבא דר"ש לענין כלים ששבתו בתוך הבית דלדידיה קרפף שוה לחצר ממש וכדבריהם מבואר בריטב"א הובא בב"י סימן שנ"ח ומשמע שם בריטב"א שכן דעתו נוטה להלכה ושכן ג"כ דעת מורו הרא"ה ז"ל. והעיקר דיש בזה פלוגתא בין הראשונים דעת הרמב"ם וכן הסמ"ג [שהעתיק ג"כ כלשון הרמב"ם המובא במ"א] והרא"ש והריטב"א להקל היכא דשייסה של אדם אחד או שעירבו ביניהם [ומה שלא המ"א

דבית

שער הציון

(ז) כדאיתא בגמרא דף נ"א: (מ) וה"ה כשנכנס בבית אחר שלא עירב עמה ופשט שם בגדיו ששבתו בתוך בימו מותר לטלטלו בכל אותו הבית: (ט) היינו כשהקרפף הוא של אדם אחר דאלו אם הכל שייך לאדם אחד בודאי שרי לדעת הרמב"ם ופייעתו שהבאתו בבה"ל ואפילו לדעת רש"י שהובא במ"א בקא"א אפשר דכיון שכבר הוא מונח בקרפף מותר לטלטל בתוך ד"א לקרפף אחר ולא אסור לרש"י כ"א מחצר לקרפף וע"ע: (י) גמרא: (יא) תשובת הרא"ש: (יב) בגדי יפא ותוספות שבת: (יג) דאל"ה אין עירוב למפרע וכנ"ל: (יד) וא"ל דאם הוליכו עירובו לשם אסורים הם לטלטל גם בחצרן כי עירובן מונח בחצר אחרת שאסורה להן:

הגהות ותיקונים: א) שמ"ט: ב) תפארת: ג) בסקי"ב:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף א' כתב כהמ"א.

הלכות שבת סימן שעב

ד (כז) [ח]אין שתי חצרות (כח) יכולות לערב יחד * אלא אם כן יהא (כט) פתח ביניהם או חלון שיש בו (מ) (ל) ד"ט על ד"ט (לא) [ט]ויהיה קצתו (לב) בתוך י"ט הנמוכה לארץ ואז אם רצו מערבין יחד ואם רצו מערבין כל א' לעצמו (וע"ל סי' שפ"ו ס"ג ישראלים הדרים בב' וג' מקומות כילד יערבו): ה [י]חלון (לג) שבין שני בתים אפי' הוא (לד) למעלה מי' אם רצו מערבין יחד (לה) וה"ה לארובה שבין בית לעלייה שאפי' הוא למעלה מי' אם רצו מערבין יחד (לו) ואפילו אין שם סולם לעלות בו. הגה (לז) ומ"מ בעינן שיהא רחבו (לח) ד' על ד' (ב"י) ואם עשו (לט) סריגה לפני החלון בטל ליה מתורת חלון (המגיד פ"ג): ו [כ]בית שבין שתי חצרות והוא פתוח לשניהם ועירב עם שתיהם אבל החצרות לא עירבו זה עם זה (מ) אין לטלטל כלים ששבתו בבתים מחצר לחצר ע"י בית זה שביניהם (מא) [ל]היה בין שתי חצרות כותל (מב) גבוה י"ט [מ]או שהיה קרקעה של אחת מהחצרות גבוה מחברו ה"ט (מג) ועשו

באר היטב

דרוב גוספין למיתה כמ"ש סי' שפ"ג מ"א:

משנה ברורה

גם הס לטלטל כלים ששבתו בבתיהם לחצר שאצלן וכתב בפרישה דצריכין להיות שתי העירובין ביחד: ד (כז) אין שתי חצרות וכו'. וכ"ז מיירי כשלא נשתתפו החצרות יחד במבוי אבל אם נשתתפו החצרות יחד במבוי נעשו הכל כחצר אחד (טו) ומותרים לטלטל מזה לזה אפילו לא היה רק חוט קטן ביניהם: (כח) יכולות לערב יחד. ר"ל לענין שיהא מותר לטלטל אפילו כלי הבית מזה לזה וכנ"ל: (כט) פתח ביניהם או חלון. ואז מותר לטלטל (טז) אפי' דרך פתחים קטנים או חוט שביניהם או ע"י גב הכותל למעלה דשניהם כאחד חשיבי: (ל) ארבעה על ארבעה. ואפילו הפתח והחלון אורך הרבה צריך שיהיה (יז) גם ברחבו ד' דלא חשיב פתחא בפחות מד' דלא חזי להכנים ולהוציא בו כיון שהוא צר וכמאן דליתא דמיא. ואם החלון עגול אם יש בו (יח) כדי לרבע בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים הרי הוא כמרובע: (לא) ויהיה קצתו וכו'. ואם החלון עגול אינו מספיק במה שיהיה קצה העיגול למטה בתוך עשרה (יט) אלא צריך לגמלא שמקום שמתחיל החלון להיות ד' טפחים יהיה קצתו בתוך עשרה טפחים לארץ: (לב) בתוך עשרה טפחים. דאם כל החלון או הפתח למעלה מי"ט אינו מועיל כלום (כ) כיון שיש תחתיו מחיצה גמורה החולקת בין החצרות וא"א להם לערב יחד: ה (לג) שבין שני בתים. ומיירי שלא שיעור בהחצר אשר הבתים פתוחים לו דאי עירבו כל הבתים אשר בחצר רשות אחד הוא ממילא (כא) ואפילו דרך חלון שאין בו שיעור פתח או דרך חורים נמי יכולים לטלטל: (לד) למעלה מעשרה. *לפי שהבית כיון שהוא מקורה הרי הוא כמלא והרי זה כאלו אין החלון גבוה י"ט כיון שהבית כולו ממולא (לה) וה"ה לארובה. דדינה כדין חלון: (לו) ואפילו אין שם כו'. ג"כ יכולין להתאחד הבית והעליה ע"י עירוב: (לז) ומ"מ בעינן כו'. אחלון ואחורה קאי: (לח) ארבעה על ארבעה. ואם יש לו דרך על התחתון מלבד האחורה אז (כב) אף שאין באחורה דע"ד מערב דרך הפתח ויכול לטלטל אף דרך חור: (לט) סריגה לפני החלון. שקורין גראטע"ס בל"א והטעם שלריך שיהא החלל ד"ט במקום אחד ואין הנקבים מצטרפין לזה (כג) וה"ה לענין אחורה: ו (מ) אין לטלטל. ר"ל אע"ג דכלים ששבתו בבית אחצעי מותר לטלטל (כד) לשתי החצרות וכן מהבתים שבשתי החצרות אלו מ"מ מהבתים שבחצר זה לחצר זה (כה) ע"י בית האחצעי אסור דהא החצרות לא עירבו בהדדי. ודוקא שהעירובין שעשו לא היה מונח בבית האחצעי כ"א בשאר בתים שבחצרות אבל אם הניחו שתי העירובין בבית האחצעי נעשו ע"ז משותפין הכל יחד ומותר לטלטל גם מחצר זה לחצר זה וכעין ההיא דלקמן בסימן שע"ח ס"א ע"ש [מחה"ש]: (מא) היה בין שתי חצרות כותל וכו'. ומזה אין נ"מ אם הכותל רחב ד' או לא (כו) דאפילו מחילה דקה מפסקת בין החצרות כיון שגבוה עשרה: (מב) גבוה י"ט. דפחות מזה לא חשיב הפסק והוי כחצר אחד ומערבין אחד ואין מערבין שניה: (מג) ועשו עליו וכו'. דקי"ל דמחילה

שער הציון

(טו) אבל העוחר ותו"ש ובית מאיר ועפי אלמוגים דלא כמ"א: (טז) כל הפוסקים: (יז) מ"א וש"א: (יח) רמב"ם וש"פ ושיעור היקף עיגולו הוא שבה עשר טפחים וארבעה חומשי טפח דבכשיעור זה יש השיעור של ד' טפחים על ד' טפחים מרובעים [גמרא ע"ש והעתיקו המ"א] ואף דבאמת לפי מה שבתבו התוספות בבוכה דף מי"ח דמה שאמרו כל אמתא בריבע אמתא ותרי חומשי באלכסונא אין האמצע מלומלם כ"כ אלא יש מעט יותר ונמצא לפ"ז העיגול צריך להיות יותר [לפי האמצע האמור בגמרא ע"ש] ובפרט לפי מה שבאר הרמב"ם בעירובין פ"א דמה שאמרו כל שיש ברחבו טפח יש בהקיפו ג"ט הוא ג"כ שלא בדקדוק אלא יש מעט יותר ונמצא לפ"ז יתרבה עוד יותר אלא האמת נלענ"ד דאין לדקדק בזה יותר דאמרו חכמים על אלו השיעורים על הענינים שבתורה מפני שקשה לגמלא העודף ואולי היה מקובל להם מפיני שיש לסמוך על השיעורים האלו אף בשיעורי תורה ואין שיהיה במלאת דרבנן בודאי יש לסמוך על השיעורים אלו וכמעט כן משמע מהרמב"ם שם ע"ש: (יט) מ"ר ע"ש: (כ) רש"י: (כא) פמ"ג ובית מאיר דלא כמ"א והמ"א חזיל לשיטתו בסק"ג וכבר השיגו עליו כל האחרונים שם: (כב) פמ"ג ולא הבתקתי דברי המחה"ש בבאורו על המ"א כי הבית מאיר הקשה ע"ז דהוי רגל המותרת במקומה ואינה אוסרת על התחתון אף שיש לו דרך עליה ע"ש: (כג) אחרונים: (כד) היינו אפילו לבתים שבשתי החצרות: (כה) וג"ל דאפילו אם לא הוליכן להדיא לחצר השני רק שמתחלה הניחן בזה הבית ואח"כ הוליכן לחצר השני ג"כ אסור דהא מ"מ הם כלים ששבתו מתחלה בבית שבחצר אחר ודמי להא דפסקינן לעיל דכלים ששבתו בבית אסור להוליכן לחצר אחרת אף דמתחלה הוליכן לחצרו והניחן שם דהיה דרך היתר: (כו) רש"י:

הגהות ותיקונים: א) ט"ס צ"ל עירבו:

הארות והערות: 1) עיין בבה"ל לקמן סעיף ז' ד"ה ואם נפרץ וכו':

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ה' כתב שפתח צריך להיות רחב ד"ט, אבל לא כתב שיעור על האורך.

ח משנה שם ע"ו ט גרא"מ שם וממחני' נמי דייקינן הכי י שם בגמ' ע"ז בעיא ונפסטא כ שטלי הלקט ל משנה שם ע"ו מ טור מהא דגידוד ה' ומחילה ה' מלטרפין נ"ג וכדלעיל בסי' שפ"ב

באור הלכה

דמת שמניחין בו עירוב או שיתוף אינם נרחבים לתת פת לעירוב כמ"ש סי' שס"ו [מו"ש והגר"א]: * אא"כ יהא פתח ביניהם או חלון שיש בו דע"ד טפחים.א עיין במ"א כלל ע"ב דמשמע דהוא סובר דבפתח ג"כ די שיעור קטן כזה אבן מפירוש ר"א בסוגיא דף ע"א ע"ב ד"ה עוד שאלו מקק בכותל וכו' משמע שם דבפתח לא מהני שיעור זה דכיון דעשוי למעבל ולמיפק בגויה תמיד צריך) שיהיה מלא קומתו ע"ש ואף שיש שם עוד פירושים אחרים בסוגיא עיין ברש"י וריטב"א מ"מ נראה שצריך לחוש גם לדברי ר"א מה שאפשר שגם הם ס"ל דיש חילוק בין חלון לפתח דבפתח בעינן שיהא רואי לפתח לבטל ולצאת בו ומ"מ נראה דגם לפי"ר יהיה די בחלל הפתח שיש בו עשרה טפחים דבשיעור זה מקרי פתח לענין מזוזה [עיין יו"ד סי' רפ"ז] ומה שאמרו שם מלא קומתו אפשר דכונתם ג"כ לשיעור זה וגם מפירש"י שם ד"ה בעשרה מוכח דשיעור פתח הוא עשרה טפחים ולא יותר:

עליו מחיצה ה׳ להשלימו לעשרה (מד) אין יכולים לערב יחד [ו]ואם היה הכותל גבוה לשניהם י׳ והיו בראשו פירות בני שתי החצרות (מה) יכולים להורידם לחצרות וכן להעלות עליו מפירות ששבתו בחצרות (מו) ולהורידם ממנו לחצר אחרת [ט]בין שהכותל רחב ד׳ או אינו רחב ארבעה אבל פירות ששבתו בבית אם (מז) הכותל רחב ד׳ אסור להעלות [י]לו * ולא להוריד ממנו (מח) ואם אינו רחב ד׳ מותר (ונלגד (מט) שלא יחליפו כדלעיל סי׳ שמ״ו ס״א) ואם היה הכותל גבוה לאחת מהחצרות י׳ ולשניה אינו גבוה י׳ [כ]כגון שקרקעו של אחד גבוה משל חבירו מי שאינו גבוה לו י׳ (נ) [א]מותר להשתמש בו אף בכלים (נא) ששבתו בבית והשני אסור להשתמש בו (נב) אף בכלים ששבתו בחצר [ל]והוא שיהא הכותל רחב ד׳ אבל [ו]אם אינו רחב ד׳ (נג) מותר לשתיהן להשתמש בו אף מן הבתים* * אפי׳ עירבה כל אחת לעצמה: ז [ש]נפרץ הכותל (נד) עד י׳ אמות (נה) הרי הוא כפתח [ת]והוא (נו) שלא יהא נפרץ (נ) (נז) במילואו * [א]ואם נפרץ (נח) ביותר מעשר חשוב כחצר אחת וצריכים לערב (נט) יחד. (וכ״ש (ס) אם אין ביניהם מחילה י׳ דצריכין לערב יחד) (הר״ר יהונתן פ׳ חלון): ח * [ב]כותל שבין שתי חצירות גבוה י׳ (סא) לשניהם והעמיד אצל הכותל סולם רחב ד׳ וכן כנגדו בחצר השניה אפי׳ אין הסולמות זה כנגד זה (סב) אם אין ביניהם ג׳ (סג) חשיבי כפתח היו מופלגים

נ משנה שם פ״ב לפי׳ המוס׳ שם וכ״כ הרי״ף ורא״ש שם ע״ב פירות מבית זה לבית אחר דרך הכתלים כן הוא לד׳ האוסרים אבל הכי״א פסק להיתר בגרא״ה ממה שכתב לעיל בסמוך והג״ה זו היא לדעת האוסרים ולעיל בסי׳ שמ״ו הבא״ה שתי הדעות פ מהא דליימא לעיל בסי׳ זה צ מהא דרב נחמן

ע״ז ק הרמב״ם בפ״ג מה״ע ר ה״ה שם ש משנה שם ת בפי׳ ר׳ יהונתן א שם במשנה ב שם בגמרא ע״ז

באר היטב

מותר לטלטל אפי׳ דרך פתחים קטנים ב״י. ואם אין ביניהם חלון אף שנשתתפו במבוי אסורים לטלטל דרך חור ואף בחצירות ובתים שלנו הדין כן מגן אברהם ועיין סי׳ שע״ו: (ג) במילואו. כגון שנשאר מכל לד משהו או פס ארבעה בלד אחד:

באור הלכה

* ולא להוריד ממנו. פי׳ אף פירות ששבתו על רחש הכותל למעלה אסור להורידו לבתים ולחצרות מותר [גמרא]: * אפילו עירבה וכו׳. לכאורה דוקא בעירבו דבלא עירבו כלל אסור לשתיהן להוליא מן הבתים לחצר [ומסתברא אף להוליך להדיא למחילה אסור עיין פמ״ג] וי״ל דהכי קאמר אף מן הבתים וכש״כ מן החצרות וע״ז קאי מה שמסיים המחבר אפילו עירבו וכו׳ דבלא עירבו כש״כ דמותר לשתיהן להעלות מן החצרות על הכותל: * ואם נפרץ ביותר מעשר וכו׳. ואפילו נשארו מן הכותל גידודים סמוך לארץ כל שאינם גבוהים עשרה טפחים לא חשיבי:

* כותל שבין שתי חצרות וכו׳ סולם רוחב ארבעה. ר״ל שנמשך באורך הכותל ד׳ דהיינו שליבותיו[1] שהם בעצמם רוחב הסולם הם אלכסון ד״ט ובהכי סגי וא״ל שיהא בולט ד׳ תוך החצר שיהיו שליבותיו רחבות ד״ט ושיהא בו ד׳ על ד׳ דכל שמגיע לראש הכותל [או פחות מג״ט סמוך לראשו] א״ל ד׳ על ד׳ [מ״א בסקט״ז ומאמר מרדכי וש״א]:

להעלות מן הבתים על הכותל ולחזור ולהורידם לחצר השני משום (נא) דלמא אתי לאפוקי להדיא מן הבתים לחצר השני בלא הנחה בינתים ועיין לעיל בסימן שמ״ו סוף סעיף א׳ דהמחבר המא״ה שם שתי דעות בזה ומלשון הרמ״א כאן משמע דאשש להחמיר: (נ) מותר וכו׳ אף בכלים. ומיירי כשעירבה (לב) לעצמה דאם לא עירבה אסור (לג) מבית לחצר וכש״כ למחילה: (נא) ששבתו בבית. דלדידיה נחשב רחש הכותל (לד) כקרקע החצר כיון שאינו גבוה י״ט ויוחא ליה להשתמש שם: (נב) אף בכלים וכו׳. דהואיל (לה) שחברו מותר מבית למחילה דהוי ליה כחצרו אם ישתמש גם השני על המחילה ויהיה רשות שניהם שולטת במחילה זו ממילא יאסר הראשון להוליא מבית למחילה כיון שעירבו כל אחד ואחד לעצמו וע״כ אי אפשר שיהיו שניהם יכולים להשתמש עליו ונותנין הרשות להשתמש לזה שהשתמש ניחא לו ביותר ולהראשון מפני שהכותל נמוך אצלו ניחא ליה ביותר ובספר אבן העזר בשם הרשב״א[8] מקיל לשני להשתמש בו בכלים ששבתו בחצר: (נג) מותר לשתיהן להשתמש. דהוי מקום פטור: ז (נד) עד עשר וכו׳. ועד בכלל: (נה) הרי הוא כפתח. וע״כ אם רצו מערבין שניהם ואם רצו מערבין יחד וכנ״ל בסעיף ד׳: (נו) שלא יהא נפרץ. דאם נפרץ במלואה אפילו פחות מעשר אמות צריכות לערב יחד דוקא: (נז) במילואו. וע״כ בעינן שישתייר מכל לד משהו או מלא אחד פס ד״ט רוחב בגובה עשרה דבלא״ה הרי הוא כמו שנפרץ במלואו [מ״א] ועיין לעיל בסימן שס״ג סעיף ב׳ במ״ב מה שכתבנו בזה: (נח) ביותר מעשר וכו׳. פי׳ ואז אפילו נשאר מן הכותל מכאן ומכאן (נו) כפלי כפלים ממה שנפל הכל חשוב כנפול ואין זה פתח אלא פרצה: (נט) יחד. דאם עירבו כ״א לעצמו אוסרים זה על זה. אבל אם (נז) עשו צורת הפתח במקום הפרצה חשוב כפתח ואם רצו מערבין שניהם: (ס) אם אין ביניהם וכו׳. וה״ה אם כל המחילה גבוה י״ט (לח) אלא שיש בתוכה מקום רחב יותר מעשר אמות שאין בגובהן י״ט הרי הוא חשוב כפרצה גמורה וצריכות לערב יחד דוקא: ח (סא) לשניהם. ר״ל משני הצדדין: (סב) אם אין ביניהם שלשה. דחשיבי זה כנגד זה: (סג) חשיבי כפתח. ואם רצו מערבין יחד שהרי יכולין לעלות ולירד מחצר זה לחצר זה דרך הסולמות ומיירי

שער הציון

(כז) גמרא: (כח) פמ״ג: (כט) רש״י עיין שם בתוס׳ דעיקר הטעם הוא כיון דהכותל שייך לשניהם וכ״א עירב לעצמו כ״א אוסר על חבירו: (ל) מ״א: (לא) כ״כ הפוסקים: (לב) מ״א: (לג) אבל מחצר למחילה מותרין שייכן להשתמש [פמ״ג]: (לד) אחרונים: (לה) אחרונים: (לו) אחרונים: (לז) כדלעיל בסימן שס״ג סכ״ו דמהני צורת הפתח בכל גווני: (לח) אחרונים:

הארות והערות: 1) עיין לקמן סעיף י״ג:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ט׳ כתב, שאסור לשני להשתמש בו אף בכלים ששבתו בחצר.

זה מכנגד זה (סד) ג׳ אם הכותל רחב ד׳ (סה) עדיין חשובים כפתח ואם אינו רחב ד׳ לא חשיבי כפתח. באיזה סולם אמרו כשיש בו (סו) ד׳ שליבות אבל (סז) פחות מכאן לא אא״כ זרועותיו ושליבותיו (סח) כבדות שאז כובדו קובעו (סט) [1]ואם אין הכותל גבוה (ע) אלא י׳ וזוקף * סולם גבוה (עא) ז׳ ומשהו (עב) במשך ד׳ (עג) אצל הכותל מתירו בין (עד) להשתמש עליו בין לערב יחד כיון שלא נשאר ג׳ עד ראש הכותל [2]עקר חוליא מראש הכותל למעטו מגובה י׳ אם יש בה (ג) (עה) משך ד׳ מהני בין לעשותו כפתח לערב יחד בין לענין (עו) שיכול להשתמש בכל הכותל ואם אין בו ד׳ אינו חשוב כפתח לערב יחד וכן אינו מועיל להשתמש (עז) בכל הכותל שאינו משתמש (עח) אלא כנגד (ד) המקום שנתמעט: **ט** (עט) [3]בנה אצטבא למטה אצל הכותל למעטו מגובה י׳ אם יש בה ד׳ אורך במשך הכותל (פ) [1]ובולטת ד׳ (פא) מועיל להשתמש בכל הכותל (פב) * אבל אינו חשוב כפתח לערב

ג סס ע״ח ד סס בגמרא ה סס בגמרא ו פוס׳ סס והרא״ם כסס ר״מ אהא דאיטבא ע״ג איטבא סס

באר היטב

(ג) משך. פי׳ ברוחב מרבע כמ״ש ריש הסעיף אלא דלא בעי ד׳ על ד׳ מ״א: (ד) המקום. עט״ז:

משנה ברורה

(לט) ומיירי שהסולמות מגיעין לראש הכותל או עכ״פ בפחות משלשה טפחים סמוך לראשן ולדלקמיה: (סד) שלשה. טפחים וה״ה אפילו אם היה מופלג טובא [גמרא]: (סה) עדיין חשובים כפתח. דכיון שהוא רחב ד׳ טפחים בעומדו עוד להשתמש עליו (מ) ויכול להולין מסולם לסולם דרך הכותל: (סו) ארבעה שליבות. דסולם כזה מסתמא הוא כבד (מא) ואינו נוטלו משם בשבת (מב) מחמת כבדו וע״כ הוא חשוב כפתח: (סז) פחות מכאן לא. דכיון (מג) שנוח ליטלו משם בשבת הוי כמי שאינו ופשוט דאם הוא קבוע במסמרים לכותל אפי׳ אין בו ארבע שליבות חשוב כפתח: (סח) כבדות. יותר מכפי הרגיל ואינו נוח ליטלו משם: (סט) ואם אין וכו׳. בא להוסיף כאן דאף בסולם זקוף שקשה לעלות עליו אל ראש הכותל פגי: (ע) אלא עשרה. דאם הוא גבוה יותר מעשרה טפחים לא פגי בשבעה ומשהו אלא כבדי שיהיה הסולם מגיע בתוך ג״ט סמוך לראש הכותל: (עא) שבעה ומשהו. ולא נשאר עד ראש הכותל רק פחות משלשה ואמרינן לבוד: (עב) במשך ארבעה. אסולם קלי (מד) שיחזיק משך רחבו ד״ט וכנ״ל בריש הסעיף ומשום דזהו שיעור פתח והעמודים של הסולם שתקועין השליבות בהן ג״כ (מה) מצטרפין לשיעור זה (מו) ועובי השליבות אין בהן שיעור: (עג) אצל הכותל. אלגליל קלי ור״ל שזוקף אצל הכותל בשוה ושיחזיק במשך אורך הכותל רחב ד״ט וכתב במאמר מרדכי דשיעור זה של שבעה ומשהו הוא דוקא כשעומד בזקיפה (מז) אבל אם מעמידו באלכסון צריך שיחזיק יותר לפי ערך האלכסון והעיקר שיהיה ראש הסולם בתוך ג״ט סמוך לראש הכותל: (עד) להשתמש עליו. מכלי הבית כשלא עשה (מח) אלא סולם מצד אחד ולערב יחד כשהעמידו סולם משני הצדדין: (עה) משך ארבעה. ר״ל (מט) המקום שנתמעט מגובה י״ט יש בו ארבעה טפחים במשך הכותל: (עו) שיכול להשתמש בכל הכותל. לאורה אם לא עירבו יחד אלא כ״א בפ״ע הלא אוסרין זה ע״ז להשתמש על ראש הכותל מכלי הבית וי״ל לצדדין (נ) קתני דמה שכתב לערב יחד מיירי שנתמעט כן כל עובי הכותל ונעשה כפתח לשניהם ומה שכתב שיכול להשתמש בכל הכותל מיירי שלא נתמעט בכל עביו אלא בצד אחד במשך ד״ט ונעשה לזה תשמישו בנחת למי שנתמעט מצדו שנוח לו לעלות במקום המיעוט וממנו יעלה על ראש כל הכותל ולהשני תשמישו בקשה ועיין בבית מאיר שכתב דאינו מותר אף למי שתשמישו בנחת אא״כ יש במקום שנפחת מעומד[ב] ד״ט על ד״ט ע״ש טעמו: (עז) בכל הכותל. בכלי הבית ומיירי שהכותל היה רחב ד״ט דנפחות מזה מותר בכל גווני להשתמש בכל הכותל ובלגליל בסוף ס״ו: (עח) אלא כנגד וכו׳. שאם הוא תשמישו בנחת (נא) שעומד בקרקע ומשתמש אבל אינו נוח לעלות דרך עליו לראש הכותל הואיל ואין בו ד׳ במשכו: **ט** (עט) בנה איצטבא וכו׳. אבל אם לא נתחבר להקרקע מע״ש (נב) לא מהני דהוי דבר הניטל בשבת ואינו ממעטו: (פ) ובולטת ד׳. דהיינו שהיא ד״ט על ד״ט ולענין גובה משמע דאפילו כל שהוא פגי כמו בסמוך סעיף יו״ד כל שנתמעט עי״ז הכותל מעשרה טפחים ממנה ולמעלה: (פא) מועיל להשתמש בכל הכותל. להעלות עליה מכלי הבית שהרי נוח לעלות דרך עליה על ראש הכותל הואיל ואין ממנה לראשו גבוה עשרה וכ״ז כשלא עשה איצטבא רק אחד בלבד (נג) אבל אם גם השני עשה כן מצד השני נעשה הכותל לשניהם תשמישו בנחת ושוב חוזרין ואוסרין זע״ז להשתמש בכותל: (פב) אבל כו׳ לערב יחד. היינו אפילו עשה כן

גס

באור הלכה

* סולם גבוה שבעה ומשהו וכו׳. הא״ז דייק מדין זה דסולם המגרי שהוא קל ג״כ ממיר והבית מזה מייעתא לשיטת רבינו שמואל דלא בעיון ד׳ שליבות ע״ש אבן לפי דעת הרבה פוסקים שפליגי על ר״ש ופסק הטוש״ע כוותייהו ע״כ דמה ג״כ מיירי שהיה בו ד׳ שליבות או שזרועותיו ושליבותיו כבדות וכנ״ל: * אבל אינו חשוב כפתח לערב יחד.[א] עיין במאור הגר״א ובשארי אחרונים דהטוש״ע סתמו כשני הפירושים שהובא בבא״ש לאומרא והנה בב״י סתם על הטור בזה ומ״מ בטו״ע סתם כוותיה דהטור בזה. ועיין באבן העזר שתמה ג״כ על הטוש״ע למה סתמו כן להלכה שאינו מועיל לערב יחד ובאמת רוב הפוסקים סתמו בזה להקל דבוגע הגמרא הוא אפילו לענין לערב יחד כפיר״י בעל התוספות הלא המה הרמב״ם וכמו שהובא בב״י והרשב״א וכן מלאמי ג״כ בפיר״ח וכן באור זרוע בבי עיינא דבפה סל[א] בשם רבינו שמואל ע״ש [לבד בחידושי

הגהות ותיקונים: א) ספסל: ב) שם:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף י״ג כתב כהמחבר שאינו חשוב כפתח לערב ביחד. ב) ובשו״ע הרב בסעיף י״ב כתב אע״פ שאין בו ד׳ על ד׳ כגון שאין בעובי הכותל ד׳.

יחד עד שיגיע (פג) לראש הכותל ואם אין בה ד׳ על ד׳ אינו מועיל אפי׳ להשתמש (פד) כנגדו: * ל (פה) ᵗכפה ספסל[א] שיש בו (פו) ד׳ על ד׳ וגבוה כל שהוא ומיעט בו גבהו מי׳ מותר להשתמש כנגד המיעוט ובלבד (ה) (פז) שיחברנו בטיט: יא (פח) ᵘבנה אצטבא על אצטבא אם יש (פט) בתחתונה ד׳ על ד׳ או אם אין בה ד׳ על ד׳ ויש בעליונה ד׳ על ד׳ (צ) * ואין בין זו לזו ג׳ טפחים ᵛמהני להתיר (צא) להשתמש עליו * אבל לא מהני למהוי פתח (צב) לערב יחד: יב ᵗזיז (צג) היוצא מן הכותל ויש בו ד׳ על ד׳ (צד) והניח עליו (צה) * סולם כל שהוא מועיל (ו) (צו) להתיר לו תשמיש הכותל והוא (צז) שלא תהא שליבה התחתונה גבוהה מן הארץ ג׳ (צח) ולא יהא בין שליבה לשליבה ג׳ והוא שיניח הסולם (צט) על גב הזיז אבל (ז) סומכו אצלו לא ᵒוכל זמן שאין גבוה הכותל כ׳ טפחים די בזיז אחד שמניחו באמצע שהרי אין גבוה עשרה עד הזיז ולא גבוה י׳ ממנו עד ראש הכותל ואם הוא גבוה כ׳ צריך שני זיזין אחד בתוך י׳ התחתונים ואחד למעלה ממנו (ק) בתוך עשרה העליונים (קא) שאם היה הזיז גבוה עשרה לא סגי ליה בסולם כל שהוא

ז סס גמרא ספסל
ח סס מ הרא״ש
סס בסס הר״מ
י סס גמרא ע״ז
וע״ח כ סס

באר היטב

(ה) שיחברנו. מבור שא״א לשומטו עד שיחפור בדקר ע״כ הוי מיטול רמב״ם: (ו) להתיר. אבל לא לערב יחד אלא אם כן

באור הלכה

ריטב״א מגדל יותר לשיטת הר״מ שהובא בראש״ש שמתמיר מה] וע״כ בשעת הדחק יש לסמוך להקל בזה: * ואין בין זו לזו ג׳ טפחים[א] משמע דאי יש בין זו לזו ג״ט אף דהעליונה רחב ד׳ על ד׳ לא מהני משום דלזו מיעוט בחור כן מבואר בפירש״י והתוספות ולפלא שלא הביאו האחרונים שיטת הרשב״א דבוכר דאם העליונה לבד רחב ד׳ על ד׳ ג״כ מהני אף שגבוה מן הארץ וכן נראה ג״כ דעת הרמב״ם בפ״ג מעירובין הלכה ה׳ [ועיין במגיד משנה שם שתמה על הרמב״ם לפי גירסתנו בש״ס וכתב דלפשר שלא היה לו בגירסתו כן וכוון מה יפה שכן משמע בפיר״ש שלפנינו ע״ש והרשב״א בחידושיו מי״שב ד״ז אף לפי גירסתנו ע״ש] ובהלכה ו׳ גבי זיז דמיעוט בחור ג״כ שמה מיעוט וכדבריהם מצאתי ג״כ בחור זרוע ומי״שב ג״כ דבר זה אף לפי גירסתנו ע״ש וגם הריטב״א בחידושיו מסכים לשיטה זו ע״ש אח״כ מצאתי בפיר״מ בענינא דזיז בסוף דבריו שבוכר ג״כ דאם היה רחב ד׳ טפחים אף בחור ממעט וכן הרא״ד בהשגות בהלכה ו׳ מוכח ג״כ דבוכר הכי וכמו שכתב בעלי אלמוגים וא״ע למעשה: * אבל לא מהני כו׳. עיין מה שכתבנו מתחלה בד״ה אבל: * סולם כל שהוא מועיל להתיר לו תשמיש הכותל. עיין במ״כ בקצה״ה[ב]

(ה) שיחברנו. מבור שא״א לשומטו עד שיחפור בדקר ע״כ הוי מיטול רמב״ם: (ו) להתיר. אבל לא לערב יחד אלא אם כן מגיע לראש הכותל מגן אברהם (ז) סומכו. פי׳ שסמך הסולם לכותל אבל הזיז א״כ לא הוי הך סולם דרגא לזיז:

משנה ברורה

מזו (גמ) ויש אור מיהם: (פט) בתחתונה ד׳ על ד׳. דאז היא עצמה מתרת להשתמש על הכותל ואע״פ שאין למעלה ממנה כלום וכדלעיל בס״ט ודע דבעינן שיהא התחתונה עכ״פ (נט) בתוך ג״ט סמוך לארץ דאל״ה הוי בכלל מיעוט בחור ולא שמיה מיעוט: (צ) ואין בין זו לזו ג״ט. דר״ל דאז מצרפין לה גם האינטבא התחתונה דהוי כלבוד (ס) וכאינטבא אחת דמיא התחתלת מן הארץ הגרה קגרה מלמטה ורחבה מלמעלה אבל אם היו רחוקין זה מזה ג״ט אין העליונה לבד מתרת אף שרחבה ד׳ על ד׳ דהא עומדת בחור והתחתונה הסמוכה לארץ אין יכולה להתיר דהא ליתא בה ד׳ על ד׳: (צא) להשתמש עליו. על הכותל שהרי (סא) אין הכותל למעלה מהאינטבאות גבוה עשרה טפחים. ומיירי שעשה האינטבאות רק מצד אחד וכמו שכתבנו לעיל בסקפ״א: (צב) לערב יחד. ר״ל אפילו (סב) אם ירצה לעשות אינטבאות מצד השני ג״כ: יב (צג) היוצא מן הכותל. בתוך (סג) עשרה טפחים סמוך לארץ: (צד) והניח עליו וכו׳. ר״ל שראשו העליון של הסולם סמוך על הזיז: (צה) סולם כל שהוא. ר״ל שהוא סולם לר (סד) שאין מחזיק ד״ט בעובי השליבות ולא רחב ד״ט במשך הכותל מ״מ מהני כיון שראוי לעלות עליו להזיז הוי האי סולם (סה) דרגא לזיז ומצטרף עם הזיז דהוי כדבר אחד: (צו) להתיר לו תשמיש הכותל. אבל לעשותו פתח לערב יחד אינו מועיל אא״כ הזיז (סו)[ג] הוא בפחות מג״ט * לראש הכותל והשני עשה ג״כ כזה מעבר השני: (צז) שלא תהא וכו׳. דאם רחוקה ג״ט מן הארץ הוי מיעוט בחור: (צח) ולא יהא וכו׳. שאז נעשה זיז עם כל השליבות הכל אחד וכאלו אינטבא אחת שיש בה ד׳ על ד׳ מלמעלה שמועלת אע״פ שקצרה מלמטה וכנ״ל בס״א: (צט) על גב הזיז אבל וכו׳. ר״ל שסמוך לראש העליון של הסולם בזיז ולא שיסמוך הסולם לכותל אבל הזיז בלבד אפילו אם הוא תוך שלש להזיז דא״כ לא הוי הך סולם דרגא לזיז: (ק) בתוך עשרה העליונים. ושיהיו בפחות מי״ט לתחתון וגם צריך לזה שני סולמות אחד מן הארץ עד זיז התחתון ואחד מן התחתון עד העליון: (קא) שאם היה הזיז וכו׳. ר״ל שאם יגביה זיז התחתון

שער הציון

(נד) ב״י: (נה) ב״ח והגר״א ומאמר מרדכי וממד משה והגר״ז וכן הסכימו הט״ז וא״ר לדינא ולא כמ״א: (נו) רמב״ם וש״פ: (נז) מ״א וש״א: (נח) רש״י: (נט) דלא עדיפא מעליונה שעומדת בחור: (ס) רש״י: (סא) ופשוט דאם יש בתחתונה לבד רחב דע״ד אז אינ״ט בין התחתונה להעליונה בעינן שיהא מן התחתונה עד ראש הכותל פחות מי״ט ואם ע״י לירוף התחתונה עם העליונה א״ל אלא שיהא פחות מי״ט עד ראש הכותל מן האינטבא העליונה ולמעלה: (סב) פמ״ג וש״א וכן איתא בראש״ש: (סג) כדלקמיה בסוף הסעיף: (סד) מאמר מרדכי ועצי אלמוגים ותפסו על עו״ש בזה ע״ש: (סה) רש״י: (סו) פמ״ג והגר״ז וש״א:

הגהות ותיקונים: א) צ״ל ספל: ב) סקע״ו:

הארות והערות: 1) עיין לקמן סעיף י״ד:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף י״ד כתב כהשו״ע.

הלכות שבת סימן שעב

(קב) והוא שלא יהיו הזיזין זה כנגד זה שראוי להטיל סולם מזה לזה: **יג** [ל]העמיד שני סולמות זה בצד זה ולא היה בשניהם משך ד׳ והרחיקם זה מזה כדי שיהא בשניהם ד׳ (קג) ומילא האויר שביניהם בקש אינו מועיל לא להתירו להשתמש עליו ולא לערב יחד שמקום מעמד הרגלים הוא באמצע הסולם ואין ראוי לעלות בקש ואם העמיד הסולם באמצע (קד) והקש מן הצד (קה) מהני בין להתירו להשתמש עליו (קו) בין (מ) לערב יחד: **יד** [מ]אין הסולם רחב ד׳ (קז) וחקק אצלו בכותל להשלימו לארבעה (קח) די לו (קט) שיחוק בגובה י׳ ואם לא העמיד סולם כלל אלא חקק בכותל כמין שליבות של סולם לעלות בו (קי) צריך שיחוק (קיא) בכל גובה הכותל (קיב) ומועיל בין להתיר תשמיש בין לערב יחד: **טו** [נ]היה אילן בצד הכותל ועשהו סולם לכותל (קיג) אם רצו מערבין אחד אבל אם עשה אשרה סולם לכותל אין מערבין אחד מפני שאסור לעלות עליה מן התורה שהרי אסורה בהנאה [ס]והרא״ש ז״ל כתב בהיפך (קיד) דאילן אינו מועיל (קטו) ואשרה מועלת והוא שתהא (ט) (קטז) יבשה: **טז** (קיז) * [ע]חריץ שבין שתי חצרות (קיח) עמוק י׳ (קיט) ורחב ד׳ אין יכולין לערב יחד אפילו מלא (קכ) תבן וקש (קכא) * [פ]כל זמן שלא בטלו [ל] ואם היה (קכב) מלא עפר וצורות[1] (קכג) [צ]אפילו סתמא

באר היטב

(מ) לערב. היינו כשמגיע לרשה הכותל כמ״ש ס״ח: (ט) יבשה.

שערי תשובה

[ל] ואם היה מלא עפר כו׳. עיין בשו״ת אמונת שמואל שכתב מדברי

משנה ברורה

התחתון גבוה עשרה מן האחרן [וכן אם הזיז העליון ירחיקנו עשרה טפחים מהזיז התחתון] לא סגי ליה בסולם כל שהוא (סז) אלא שיהיה כמשכו ד׳ טפחים: (קב) והוא וכו׳ זה כנגד זה. אלא יהיו משוכים זה מזה כדי שיהיה ראוי להעמיד סולם על זיז התחתון ולסמכו כשפוע על זיז העליון: **יג** (קג) ומילא האויר שביניהם בקש. שעשאן (סח) כעין שליבות: (קד) והקש מן הצד. וכזה נשלם השיעור (סט) משך רוחב ד״ט להסולם: (קה) מהני וכו׳. לפי שכף הרגל עולה בסולם והקש שמן הצד (ע) ראוי להחזיק בו בידיו ולעלות: (קו) בין לערב יחד. אם מגיע (עא) לפחות מג״ט לרשה הכותל ועשה כן גם בחצר השנית וכן בכל הסימן היכא שנזכר לערב יחד מיירי שעשה כן גם בחצר השנית: **יד** (קז) וחקק אצלו בכותל. כגון שזקף הסולם ביושר וחקק מכאן ומכאן בכותל שהיה עב ועשה כמין (עב) שליבות להשלים השיעור של רוחב ארבעה טפחים: (קח) די לו וכו׳. פי׳ אבל הסולם בעצמו צריך שיעלה עד רשה הכותל עכ״פ פחות מג״ט וכנ״ל בס״ח: (קט) שיחוק בגובה עשרה. שזהו (עג) שיעור גובה פתח ואע״פ שהכותל גבוה הרבה ושם אין הסולם רחב ד״ט אין בכך כלום (עד) שהרי יכול לעלות לרשה הכותל בסולם אע״פ שאין ברחבו ד׳: (קי) צריך שיחוק. ברוחב ד׳ בכל גובה הכותל (עה) דבזה אין נוח כ״כ לעלות כמו בשלימי סולם: (קיא) בכל גובה הכותל. ואמנם אם נשאר מן הגובה רק פחות מג״ט שלא חקקו משפבלא ג״כ דמהני [פמ״ג]: (קיב) ומועיל וכו׳. זה קאי (עו) גם אריש״א: **טו** (קיג) אם רצו מערבין אחד. שאין איסור לעלות על סתם אילן בשבת אלא מדברי סופרים ובזמן השמשות שהוא שעת קניית העירוב לא גזרו על שבות של דבריהם: (קיד) דאילן אינו מועיל. דכיון (עז) שאסור לעלות בו בשבת והאיסור בא מכח שבת ואין יתיר דבר לשבת דהו״ל כשני סותרין: (קטו) ואשירה מועלת. הואיל ולית בה משום איסור שבת אע״ג שיש בה איסור אחר שהוא איסור ע״ג לא חיישינן לזה (עח) דמ״מ פתחא הוא ואריה דרביע עלה: (קטז) יבשה. שאין בו פירות ועלין וענפים דאז לא חיישינן שמא יתלוש ומותר לעלות עליו בשבת מדינא אי לאו משום איסור אשרה ועיין לעיל סימן של״ו דיש ליזהר שלא לעלות באילן יבש (עט) התם רק משום סייג וגדר שלא יבואו להקל בשאר אילנות ועיין בא״ר שמצדד להלכה כסברת הראשונה שהיא דעת[א] הרבה פוסקים: **טז** (קיז) חריץ שבין שתי חצרות. פי׳ שלא היה ביניהן שום מחיצה המפסקת רק חריץ בעלמא: (קיח) עמוק עשרה וכו׳. שכשם שמחיצה שגבוה עשרה מפסקת בין הרשויות כן חריץ שהוא עמוק שיעור זה ג״כ (פ) מחלק הרשויות. ומיירי שהחריץ הולך בכל אורך החצרות מקצה אל קצה דאם נחסר ד׳ טפחים נחשב אותו מקום כפתח וכדלקמיה בסי״ז: (קיט) ורוחב ד׳. טפחים דפחות מכאן (פא) נוח לפסען משפתו אל שפתו ולא חשוב הפסק וגם זה מיירי שהיה (פב) כל שעת החריץ רוחב ד״ע וכדמוכח לקמיה בסי״ז: (קכ) תבן וקש. שראוי למאכל בהמה (פג) דאם היה תבן וקש סרוח שאין ראוי למאכל בהמה דינו כעפר ואפילו סתמא גמי מבוטל: (קכא) כ״ז שלא ביטלו. בפירוש (פד) ואמר לא שקילנא מהכא וי״א שאפילו לא אמר בפיו (פה) רק שהסכים בלבו לזה[1] ג״כ ממילא מתבטל: (קכב) מלא עפר וכו׳. היינו כל אורך החריץ או עכ״פ ביותר מעשר אמות [דאל״ה הוי כפתח ואם רצו מערבין שניים] ודע דמה שכתב מלא עפר הוא (פו) לאו דוקא דאם מיעט עומקו מעשרה ג״כ דינא הכי: (קכג) אפילו סתמא. דעפר וצרורות (פז) בחריץ מסתמא מבוטלין הן

שער הציון

(סז) וכזה די להשתמש כאלו מגוע[2] לרשה הכותל אף שאין בעומי שליבותיו רחב ד״ט [מאמר מרדכי ועלי אלמוגים]: (סח) רש״י: (סט) רש״י: (ע) שם: (עא) אחרונים: (עב) רש״י: (עג) רש״י: (עד) מ״א וש״א וכ״ש אם יש לו סולם שמלמעלה עד עשרה טפחים הוא רוחב ד״ט והולך ומתקצר כראשו דמהני [פמ״ג]: (עה) גמרא: (עו) פמ״ג: (עז) לבוש: (עח) גמרא: (עט) א״ר והגר״א לתרץ קושית המ״א: (פ) ונחשב למחיצה גמורה אבל אם אינו גבוה[2] עשרה או שאינו רחב ד״ט אינו נחשב למחיצה כלל ומערבין אחד ואין מערבין שנים [ריטב״א]: (פא) רש״י וריטב״א: (פב) דאם היה החריץ פחות מרוחב ד״ט נחשב אורך ד״ט נחשב אותו המקום כפתח ויכולין להתערב יחד: (פג) א״ר בשם עטרה״ק: (פד) רש״י בעירובין דף ע״ט ע״א ובסוכה דף ד׳ ע״א ד״ה תבן ואור זרוע: (פה) כ״מ מר״ח בסוכה דף ד׳ והריטב״א שם [ובטעות ציינו המדפיסים את מידושיו שם בשם הרשב״א]: (פו) רמב״ם ולפלא שלא העירו אחרונים ד״ז אח״כ מצאתי שהעיר זה במאמר מרדכי ופשוט: (פז) רמב״ם[2] וכדאיתא בש״ס בחירוגא דרב אשי ומה

ל׳ שם ע״ח בציון בגמ׳ ובפשטה מ שם ג שם ע״ח בציון דרב יוסף מרבא וכדאמר ליה רבה פ כמ״ד בשם ר׳ אליעזר וא״ד בשם ר׳ יוחנן שם ע משנה שם פ שם בגמ׳ צ שם בגמ׳

הגהות ותיקונים: א) וצרורות: ב) מגיע: ג) עמוק:

הארות והערות: 1) עיין במ״ב סימן שנ״ח ס״ק ל״ו לענין עפר: 2) עיין בשעה״צ סימן שנ״ח אות ל״ו:

ליקוטי דברי הרב א) וכ״כ בשו״ע הרב סעיף י״ח.

ק משנה שם ר שם בגמ' ע"ט ש בפי' רש"י שם וכ"כ הטור ת שם ע"ז א משנה שם ע"ט ב בפי' רש"י שם וכ"כ הטור ג שם בגמרא דחייסינן דלמא שקיל טובא וממעט מעשרה וקא מטלטל בחלר האופרת אבל הכמה אוכלת מעט מעט ד שם

שלא בטלו צריכים לערב יחד. (קכד) (וע"ל סימן שנ"ח ס"ב). הגה י"א דאם מלאם בפירות (י) סתמא בטלו לה דדרכן (קכה) לעשות שם אוכר (הג"מ): יז [2]נתן עליו נסר כמין גשר משפת החריץ אל שפתו (קכו) אם הוא רחב ד' (קכז)[1]חשוב כפתח ומערבין אחד (קכח) ואם רצו מערבין שנים. הגה והי"ה אם מלאו ברוחב ד' בדבר המבטלו שם (ב"י) [1]ואם (יא) נתן הנסר לאורך החריץ (קכט) [3]במשך ד' אפילו אין בו אלא (קל) כל שהוא (קלא) חשוב כפתח שהרי מיעטו מד': יח [4]אם החריץ עמוק לאחד י' ולשני אינו עמוק י' או שהוא שוה לשניהם (קלב) דינו ככותל: יט [5]גדיש של תבן (קלג) שבין שתי חצרות אם הוא גבוה י' (קלד) כל אחד מערב לעצמו (קלה) נתמעט [6]בחול (קלו) מי' צריכים לערב ביחד ובעוד שלא נתמעט [7]אסור לשום אחד מהן ליתן מן התבן (קלז) לתוך קופתו בשבת להאכילה לבהמתו (קלח) [7]ואפילו להעמידה שם כדי שתאכל אסור [8]אבל יכול לעמוד בפניה כדי שלא יהא לה דרך לנטות (קלט) אלא לשם * [1]ולהרא"ש (יב) (קמ) אפילו בחול אסור ליתן ממנו לקופתו וכן להעמיד הבהמה בידים במה דברים אמורים בגדיש שבין שתי חצרות (יג) [7]אבל גדיש (קמא) שבין שני בתים

ה הכי מפרש שם למתני' דתנן אלו מאכלין מכאן וכו' ו שם ז גרייתא שם ומפרש בגמ' שם כיון דאיתא מחילות כי מיפחת מינכר' ליה מלתא

שערי תשובה

הר"ר יהונתן נחלק בין אם נפחם י' אמות או נפחם יותר מי' דבנפחם יותר מי' הוי כפרלה ותמה על הב"י שם:

באר היטב

ל"ע דברים סי' של"ו פסק דאסור להחמם אפי' ביבש ע"ש: (י) סתמא. ובגמרא דף פ"ד מוקי בפירות טבליס משמע דבשאר פירות אסור וכ"ע מ"ל: (יא) נתן. עי' ב"ח: (יב) אפי'. דשמא בע"ש בה"ש ימעטו מי' ולאו אדעתיה ומטלטל בחצר האסורה. וכתב הט"ז ודע דכל הני מילי דכותל וחרץ מיירי בלא עירבו בני החצר אבל עירבו בני החצר מותר הכל: (יג) אבל. ומיירי שבית אחד פתוח לחצר אחרת ולא עירבו החצירות יחד מ"א:

באור הלכה

אפילו מיטלו לא מהני דבטלה דעתו אבל כל אדם: * ולהרא"ש אפילו בחול וכו'. עיין בא"ר וחו"ש שכתבו שלשון זה מגומגם דלהרא"ש דוקא בחול אבל בשבת אין לנו אלחוש שמא יתמעט דאפילו נתמעט שרי מטעם שהותר ואין יכולין לערב יחד ולדינא נראה דכיון שהוא ד"ש (פח) יש לסמוך להקל אם רצו מערבין יחד ואם רצו מערבין שנים: (קכה) לעשותן שם אוצר. לאיזה זמן (פט) ולא להסתפק ממנו ועיין במ"א שמפקפק על דין זה וכן בביאור הגר"א הסכים לדבריו דדוקא בפירות טבליס *שהוא דבר שאין מיטל בשבת ולכן סתמא מבוטל הא שאר פירות שמותר להסתפק מהם סתמא אינו מבוטל: יז (קכו) אם הוא רחב ארבעה. אבל אם הוא פחות מד"ט כמאן דליתא דמיא (נ) ומערבין שנים דוקא: (קכז) חשיב כפתח. דאף שהחרץ ארוך הרבה מאד מ"מ הרי יכול לעבור דרך אותו הנסר מחצרו לחבירו כמו דרך פתח והוא מחצרן לאחד כשירצו: (קכח) ואם רצו מערבין שנים. ודע דלא משגינן אותו כפתח אלא מד"ט רוחב עד עשר אמות אבל ביותר מזה משוב כפרלה וע"כ אם סתם החרץ בנסרים עד יותר מעשרה אמות בארכו (לא) או שנתן נסר אחד לאורך החרץ ביותר מעשר אמות ומיעט שם החרץ (לב) מרוחב ארבעה טפחים משוב כפרלה ביותר מעשר אמות ומערבין אחד ולא שנים: (קכט) במשך ארבעה. ר"ל אפילו אין הנסר מחזיק לארכו רק ארבעה טפחים די [דבעלמא (לג) שיעור פתח הוא בד"ט] ויעמידנו ע"ג יתדות: (קל) כל שהוא. שהיה הנסר קצר מאוד ברחבו: (קלא) חשוב כפתח. ואם רצו מערבין יחד: יח (קלב) דינו ככותל. המבואר כל פרטיו בס"ו שמערבין שנים ואין מערבין אחד וכן לענין אם היה מונח פירות בחרץ שהוא עמוק עשרה ורחב ד' טפחים שאין יכולין להוציא משם לבית ולא מבית לתוכו אך אם לאחד עמוק עשרה ולשני אינו עמוק עשרה כגון שקרקעו של אחד היה נמוך מחבירו נותנין לזה להשתמש בו שלו ניחא תשמישתיה ביותר והכל כנ"ל עי"ש: יט (קלג) שבין שתי חצרות. והיו לכל אחד ביורין בפ"ע והיו פרוצין זה לזה ביותר מעשר אמות והתבן הזה סותם מקום הפרלה: (קלד) כל אחד וכו'. דגם זה נחשב למחילה אף שלא כוון בהנחתו לשם מחילה: (קלה) נתמעט בחול. אבל נתמעט בשבת (לד) כיון שהותרה בתחילת כניסת השבת הותרה: (קלו) מעשרה. היינו מגודה עשרה ובמשך יותר מעשר אמות אבל בפחות מעשרה (לה) אם רצו מערבין שנים: (קלז) לתוך קופתו בשבת. דחייסינן (לו) דלמא שקיל טובא וממעט ליה מי"ט וקאתי לטלטל בחצר ואע"ג דבשבת זו מותר מדינא דהואיל והותרה הותרה (לז) חייסינן שמא יבוא לטלטל גם בשבת הבאה וי"א דהטעם הוא משום דהאי תבן (לח) מוקצה הוא מאתמול למחילה זו ואסור לטלטלו: (קלח) ואפילו להעמידה וכו'. דילמא שקיל בידו ונותן לה: (קלט) אלא לשם. והתם לא חייסינן לדלמא נתמעט מעשרה דבהמה קלי קלי אכלה [רש"י]: (קמ) אפילו בחול אסור וכו'. שמא (לט) יפחת מעשרה *בע"ש שמוך לבין השמשות ולא ירגיש בדבר ויטלטלו בשבת באיסור ודוקא בטוטל מעט מעט חייסינן לזה אבל לא במסלק כולו בבת אחת. והעיקר (ק) כסברא ראשונה: (קמא) שבין שני בתים. ששני הבתים (קא) פרוצים ביותר מעשר אמות למקום הגדיש והוא סותם הפרלה

שער הציון

שדקדק וכתב בחרץ אחת לאפוקי בבית או בסוכה לענין גבוה יותר מעשרים אמה ומיעטו בעפר דמסתמא לאו מבוטלין הן וכדלקמן בסימן תרל"ג ס"ד ע"ש: (פח) וכן מוכח מהגר"ז: (פט) כן מלדד הא"ר בדיאור הענין ע"ש: (נ) משנה שם: (נא) מ"א וב"ח בשם הרמב"ם: (נב) ואפילו הוא מחזיק רק כל שהוא בארכו: (נג) רש"י: (נד) ב"ח וא"ר ותו"ש והגר"א וב"מ דלא כט"ז: (נה) דכפתח דמי [אחרונים]: (נו) פי' ראשון שברש"י: (נז) ריטב"א ויש מאחרונים שכתבו משום דאף דבדיעבד מותר מ"מ לכתחלה אסור לגרוס למעט וכ"כ בחידושי הרשב"א בשם הראב"ד: (נח) הוא פי' שני שברש"י ולפי טעם זה מה שכתב בשו"ע ובעוד שלא נתמעט וכו' לאו דוקא דאפילו אם נתמעט בשבת ג"כ אסור משום מוקצה וכ"כ הגר"ז: (נט) הרא"ש ולענ"ד דאפילו להרא"ש י"ל דלא החמירו בכל ימי החול כ"א בע"ש: (ס) דגם דעת הראב"ד והרשב"א והריטב"א והאור זרוע כרש"י דהאיסור קאי רק על שבת ודעת הרא"ש יחידאי הוא וכן משמע מלשון השו"ע דסוכר כן לדינא דהזכירה בסתמא וכ"פ הגר"ז: (סא) הריטב"א

הארות והערות: 1) עיין במ"ב סימן שע"ג ס"ק ב' לענין דצריך לקבוע במסמרים:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף כ"ב כתב דלדעת הרא"ש אסור אף בשבת.

הלכות שבת סימן שעב שעג

(קמב) מותר להאכיל לבהמתו ממנו בידים:

שעג דין שתי גזוזטראות בשתי עליות. ובו סעיף אחד:

א *שתי גזוזטראות (פי' נסרים בולטים משפת תקרת העליה לר"ה רש"י) הבולטות משתי עליות (א) זו כנגד זו ונתן ביניהם (ת) (ב) נסר רחב ד' (ג) הרי הוא כפתח ומערבין יחד. הגה (ד) ואם אין המרחק שביניהם ד' אפי' בלא נסר נמי (ה) דינא הכי (המגיד פרק ג') (ו) ואם רצו כל אחת מערבת (ז) לעצמה אבל אם היו זו שלא כנגד זו שאחת (ח) משוכה למזרח ואחת למערב (ט) * אינם יכולים לערב יחד וכן אם היתה אחת גבוהה מחברתה לא חשיב פתח "וה"מ כשמרוחקות זו מזו ג"ט אבל אם הם תוך ג' זו לזו בין בריחוק בין בגובה (י) חשיב שפיר (יא) כפתח:

באר היטב

(ת) נסר. וקנעו במסמר שלא יוכל ליטלו בשבת ש"ג:

משנה ברורה

הפרלה (קג) והבתים שייכים כל אחד לאחר אחרת מפני שפתוחים כל אחד לאחר אחרת ולא עירבו שני החצירות ביחד ולכן כשיתמעט הגדים מגובה עשרה טפחים שני הבתים אסורין בטלטול כיון שלא עירבו החצירות יחד והן פרוצין זה לזה ביותר מעשר אמות (קג) וה"ה בבית אחד גדול שנחלק לשנים ע"י מחיצת התבן שנאמצע ויש לכל אחד פתח לחצר אחרת ולא עירבו החצירות יחד בכשנסתלק התבן אוסרין זה על זה: (קמב) מותר להאכיל. דמיירי כשיש תקרה להגדים (או שהתבן מונח ומפסיק באמצע הבית כנ"ל) (קד) דאז אין לחוש שמא יתמעט מעשרה ולא ירגיש דכיון דאיכא תקרה כי מפחית *מיו"ד מנכרת מלתא ואפילו אם לא היתה המחיצה מגעת לתקרה אלא בסמוך לה (קה) פחות מג"ט אמרינן לבוד [עו"ש]:

א (א) זו כנגד זו. ר"ל (ת) שזה בולט מדרוס לצפון וזה מצפון לדרום:

(ב) נסר. ובעינן (ג) שיקבע הנסר במסמרים שלא יוכל *ליטלו בשבת: (ג) הרי הוא כפתח. פי' ועי"ז מותר לטלטל בשתי

באור הלכה

מעיקרא ובמאמ"ר כתב דלשון אפילו הוא רק לאפוקי מדעה ראשונה דס"ל דבאוזל שרי עי"ש:

* אינם יכולים לערב יחד. עיין בט"ז דמשמע מיניה דהמחבר ג"כ ס"ל כהתוספות וע"כ הסכים דמשום עיקום לבד לא הוי ריעותא ומהני נסר והנה בא"ר חולק עליו וסובר דאין ג"מ אלא כל שהוא מעוקם בג"ע לא מהני נסר וכתב דכן משמע בשו"ע שלא חילק בזה והמחבר סתם כרש"י ודלא כדעת התוספות בשם ר"ח וכן משמע בעו"ש דהמחבר סתם כדעת רש"י [ובאמת דברי הט"ז קשה מאד דמשמע מניה דהתוס' ג"כ מודים היכא דאיתמר שהבית הנסר בקרן זוית של הגזוזטרא מזו לזו לא משמיען אותו כפתח והמעיין בחידושי הרשב"א יראה להדיא דלהתוס' דמקשים מהא דסולם והבאתו מזה דאי' דמהני הוא אפילו היכא דהנסר מונח בקרן זוית וא"כ ע"כ דהשו"ע לא סתם כהתוספות] וכן עיקר דהרבה ראשונים ס"ל כדעת רש"י דהמשנה דגזוזטרא קאי אנסר ואפ"ה בזה שלא כנגד זה לא מהני הלא המה הרבינו יונתן והרשב"א והריטב"א והריא"ז ומה שהקשו התוספות על פירושו כבר תירצו בחידושי הרשב"א והריטב"א עי"ש:

התצרות מזה לזה אם ירצו לערב יחד דכיון שיש נסר ביניהם רחב ארבע הרי יכול בקל לילך מפתח העליה זו להעליה[א] שכנגדו ומלטרפים וכתב הפמ"ג דוקא כמו שצייר המחבר שהיו הגזוזטראות בולטות מן העליות שיש בהן דיורין וקי"ל לעיל בסימן שע"ב ס"ה דשני בתים יכולין לערב דרך פתח שביניהם אפילו הוא למעלה מי"ט אבל אם היו כה"ג בולטות משתי תצרות לא מהני כיון שהוא למעלה מי"ט וכנ"ל שם: (ד) ואם אין המרחק וכו'. היינו שאין בין גזוזטרא לגזוזטרא הפסק אויר רק פחות מד"ט וא"כ יוכל לפסוע בקל מזה לזה: (ה) דינא הכי. כמו בנסר (ג) שיכולין לערב יחד כשירצו ואם לא (ד) מערבין שניהם (ה) ודוקא שמסיבת הגזוזטראות זו לזו לא היה בתוך כל הכותל דאלו אם היה סמיכתן (ו) בתוך כל הכותל או שהיה נמשך הסמיכה זו לזו ביותר מעשר אמות אז מערבין אחד ולא שניהם: (ו) ואם רצו כל אחת וכו'. ודוקא כשאין הנסר מחזיק רק מארבעה טפחים עד עשר אמות אבל אם הוא מרוקף בנסרים יותר מעשר אמות מערבין אחד ולא שניהם. ודע דמה שצריכין לערב יחד הוא רק להועיל שיהיו יכולין כ"א לטלטל על הגזוזטרא וכן לחצר חבירו כלים ששבתו בבית אבל מ"מ אפילו לא עירבו יחד יכולים כ"א לערב לעצמו החצר עם בתיו ועליה שלו: *(ז) לעצמה. ובאופן זה יהיה מותר לכ"א לטלטל מכלי ביתו בשבת גזוזטרא השייך לו אמנם על[1] השבת שכנגד הנסר וגם על הנסר גופא מסתברא דאסור שהרי כ"א פרוץ למקום חבירו ואוסרין זה על זה: (ח) משוכה למזרח. ר"ל משוכה ממקום חברתה לצד מזרח: (ט) אינם יכולים לערב יחד. שכשיתנו הנסר מזו לזו (ז) יבא מקרן זוית של זו לזו ופתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי (ח) וגם לפי שאין הנסר יכר אלא באלכסון עומד מחיצה אחת לעבור בו: (י) חשוב שפיר וכו'. פי' דהוי כאלו הנסר מונח בשוה: (יא) כפתח. דע דמה שאמרו בין בריחוק בין בגובה היינו שמרוחק זה מזה יותר מד' טפחים באויר שבין זו לזו אלא שזו גבוה מזו בפחות

שער הציון

לפרש"י אשר ממנו נובע דברי השו"ע והוא בעצמו פירש דברי הגמרא בבית אחת מפסקתא בין שתי חצירות ומלאה תבן ולא היה להבית מחיצות כ"א תקרה ורק התבן מפסקתא בין שתי הרשויות: (קב) מ"א וכדמוכח בפרש"י: (קג) הריטב"א לפרש"י ודבר אחד הוא עם פירוש הקודם: (קד) גמרא ופוסקים: (קה) דבריתוקה ג' מתקרה אף שגבוה י' אין מתירין במחיצה גרועה[2] כזו [עו"ש ותו"ש מגמרא]. ולפירוש הריטב"א הנ"ל אמין שם שתי בתים ורק בית אחת בלא מחיצות מלאה תבן וזה מפסיק בין שתי החצירות נ"ע דהלא רק לענין חילוק דיורין בבית אצינו שצריך שתהא מגעת לתקרה ולא לחילוק שני חצירות דהא תבן בעלמא בלא תקרה כלל ג"כ די וכנ"ל בשו"ע וא"ע: (א) רבינו יונתן ועיין באחרונים שנדחקו מאוד על פירש"י שמפרש באופן אחר: (ב) מ"א וש"א: (ג) לנוח וט"ז ומ"א ומאחר מרדכי דלא כפרישה וכן מוכח מבאור הגר"א: (ד) ובאופן זה לא יהיו יכולים לטלטל מחצר לחצר כלים ששבתו בבית וגם על סמיכת הגזוזטרא גופא לא יהיו יכולין לטלטל כלים ששבתו בבית דהוא רשות שביהם [דאלו כלים ששבתו בגזוזטרא גופא בודאי מותר לטלטל אפילו בלי עירוב כלל דלא עדיף מגגות שכולן רשות אחת משוס שאין מיוחד לשמים תדיר כמו בית]: (ה) מ"א וש"א:

(ו) כן מלבד הפמ"ג: (ז) טור והובא במ"א וט"ז: (ח) רבינו יונתן וכ"כ הריטב"א:

הארות והערות: 1) עיין בשעה"צ אות ד': 2) עיין במ"ב סימן ש"ע ס"ק כ"ז:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף א' כתב שבעינן שיהיה סולם לעלות בו מהחצרות להגזוזטראות.

א משנה עירובין ע"ח ב שם בגמ' ע"ט ג שם בגמרא

שעד נסתם בשבת פתח או חלון במקום שעירב בו. ובו ד׳ סעיפים:

א [א]עירבו דרך חלון או פתח שביניהם (א) * ונסתם בשבת (ב)[ב]מותרים להשתמש (ג) דרך גובה הכותל וחוריו * [ג]ואפי׳ אם עירב לשנה * ונסתם הפתח בחול (ד) ונפתח בשבת (ה) (ו)[ד]אפי׳ סתמה כמזיד) (מגור) חזר העירוב להיתרו (ו) [ד]ולהרמב״ם אין מותר לטלטל אלא כל אחת לעצמה אבל מזו

א עירובין נ״ג בעי׳ ונפשטא
ב בפי׳ רש״י אם וכ״כ הטור.
ג הרא״ש אם
ד בפ״ג מה״ע

באר היטב

(ה) ואפי׳ סתמה. ואפי׳ פרץ פנימיו עיין ט״ז:

באור הלכה

* ונסתם בשבת. אבל אם נסתם מבעוד יום אפילו חזר ונפתח בשבת אסורין לפי שעדיין לא קנו עירוב מעולם שקניית העירוב הוא בה״ש וכאן לא היה עירוב ביה״ש כיון שהפתח סתום ואפילו אם עירבו כבר לפני שבת שעברה לשבת אחת ואותו עירוב נשאר עדיין קיים אין יכולין לסמוך עליו בשבת זו אחר שנפתח הפתח הואיל וכבר נתבטל מבעוד יום כשנסתם ואינו חוזר ועיעור משתמשן ועירב לשנה שאני שמערב מתחלה על כל השבתות וקנה העירוב בשבת ראשונה שהיה הפתח פתוח ולכן אפילו אם אח״כ נסתם הפתח ונפתח בשבת אחרת ואפילו בסוף השנה חוזר העירוב ועיעור: * ואפילו אם עירב לשנה וכו׳. עיין במ״א סימן שפ״ג שנאחר בדין זה בג״ע אבן כמה אחרונים ישבו קושיותיו שם ומ״מ אין דין זה ברור דהנה מקור זה הדין נובע מדברי הרא״ש שפ״ק דעירובין דהא דאמר ראיה מדין שפיעות[2] שנפסקו וחזרו ונתקשרו [שבת דף ק״א] דחזרו לתחילן הראשון והוכיח הרא״ש דמיירי שנפסקו בחול ואפ״ה מהני כשחזרו ונתקשרו אח״כ בשבת דאי נפסקו בשבת אפילו לא חזרו ונתקשרו מותרין משום דהותרה הותרה וה״ה בענינו אבל לדברי התוספות [בשבת ק״א] וכן לכמה ראשונים [הרמב״ם ע״ש ובהרה״מ שפ״ג והרשב״א והריטב״א] שפירשו דהך בריתא דאפילו נפסקו בשבת אסור משום דכיון דבלא הקשר שביניהם ע״ידי ממקומם הוי כמפסיק כרמלית ביניהם ולא שייך מה לומר כיון שהותרה הותרה א״כ אין שום מקור לדין זה דהתם הוא דאמרינן דחזר להתירו הראשון משום שהיו קשורין בתחילת השבת ואל העירוב משא״כ בענינו שהיה סתום ביה״ש ונפתח בשבת וכבר העיר בזה העו״ש וכן המ״א בסק״א אבא דדעת התוספות גופא אינה ברורה בזה דבעירובין דף י״ז כתבו התוספות בשם ר״י דין זה וגם ראיה מהא דספינה ומשמע דלרבותינו בעלי התוספות היו בזה דעות אלוקות והרא״ש העמיק לדינא כדברי התוספות פ״ק דעירובין [ומה שראה המ״א לתרץ קצת דעות התוספות להדדי לא הגיעא לידוע דכל דברי הרא״ש הוא נובע מדברי התוספות כדרכו תמיד ובהרא״ש מבואר להדיא דעיקר ראיתו הוא דאי מיירי הבריתא דספיעות שנפסקו בשבת היה מותר אפילו לא חזרו ונתקשרו והוא אבא כדברי התוספות דשבת הנ״ל וכבר העיר בזה הנהר שלום] ועכ״פ אין דין זה ברור לדעת הראשונים הנ״ל אין שום מקור לזה ומסברא אין לומר כן שיועיל מה שחל בשבת אחת לשבת אחרת כיון שבה״ש של אותו שבת היה בטל ועיין בסימן שפ״ג בבית מאיר שגם הוא מסכים שם עם המ״א שכתב שיש להתישב בדין זה. ומ״מ אחרי שהרא״ש והעור והמחבר והאחרונים שאחרי השו״ע העתיקו דין זה בודאי אין לדמותו מהלכה ומ״מ לענין סתמו במזיד שהמ״א הביא ממהרי״ל אבא התיר אבא דוקא בשלפתח[א] קודם השבת וכן הסכים בא״ר ותו״ש בודאי אין להקל בזה כיון דמעיקר הדין אפילו נפתח בשבת בשוגג ג״כ אין הדין ברור להקל כנ״ל ואף שיש אחרונים שמישבין בדוחק את סברת הרמ״א דמתיר בכל גווני מ״מ למעשה נראה שאין להקל וכנ״ל ונספר נתיב חיים לבעל ק״נ דעתו דאף הרמ״א עצמו לא הקיל בזה אבא בשנפתח אח״כ בחול: * ונסתם הפתח בחול וכו׳. ונראה דה״ה כשנתבטל הע״ח ע״י סיבה אחרת כגון שנתקלקל הצוה״פ שבמבוי וממילא ע״ז נתבטל הע״ח שבמבוי זו וכמבואר בסימן שס״ה בסופו אם חזר ונתקן הצוה״פ בשבת ע״י עכו״ם וכדומה אף שבה״ש היה פרוץ עדיין מ״מ כשחזר ונתקן בשבת חוזר הע״ח למקומו כיון שהע״ח עשה מתחלה לכל השנה ואף דיש לחלק קצת דאפשר בנפרץ המחיצות גרע טפי ולא יועיל בזה מה שעירב לכל השנה מ״מ בשעת הדחק יש להקל גם בזה וכן ראיתי בג״א בלל ע״ב שמיקל בזה אבן מה שמלדד שם להקל אף כשעירב לשבת אחת וודע שבעוד יום נתקלקל הצוה״פ וחזר ונתקן הצוה״פ בשבת ע״י עכו״ם דהעירובי חצרות לא חל בלל עוד בבין השמשות ומעשה דכיון שבאותו המקום רגילין לעשות צוה״פ תמיד א״כ עומד להתקן ולכן כשמתקנים אותו אח״כ בשבת חל העירובי חצרות לאפרע לא נהירין דברי בלל ואיה דהלא לענין

שער הציון

(א) לשבת אחרת בודאי אסור: (ב) גמרא: (ג) כן הסכימו האחרונים לתרץ תמיהת המ״א בסימן שפ״ג ע״ש: (ד) א״ר ותו״ש וק״נ: (ה) מ״א בשם מהרי״ל: (ו) תמד משה: (ז) רמב״ם: (ח) שכן פסקו כל הראשונים הר״ח והראב״ד בהשגות ורש״י וכרמבי יונתן ורשב״א וריטב״א ואור זרוע:

הגהות ותיקונים: א) בשנפתח: ב) כלום:

הארות והערות: 1) עיין במ״ב סימן שפ״ו ס״ק ט׳: 2) עיין בבה״ל סימן שנ״ה סעיף א׳ ד״ה אלא אם כן קשורות וכו׳:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף א׳ מביא שיטת המ״א שאוסר, אבל מסיים הרב שלענין הלכה בד״ס הלך אחר המיקל.

לזו לא: **ב** [ה]היה כותל בין שתי חצרות ועירבה כל אחת[ו]לעצמה * ונפרץ הכותל בשבת מותרים לטלטל כל השבת (ז) כל אחד בחצרו (ח) [ז]אפילו כלי הבית (ט) אבל חצר שנפרצה בשבת לר"ה או * לכרמלית אסור: **ג** [ח]חצר קטנה (י) שנפרצה [ט]קודם שבת (יא) במילואה לגדולה (יב) [י]ואין בפרצה יותר מי' אמות (יג) גדולה מותרת (יד) להוציא כלים ששבתו בבית לחצרה (טו) אם עירבה לעצמה (טז) * וקטנה אסורה להוציא כלים ששבתו בבית לחצרה אא"כ עירבו יחד (יז) והיינו כשנכנסין כותלי קטנה לגדולה * [כ]וכשכותלי קטנה (יח) מופלגים ג"ט מכותלי אורך הגדולה (יט) דאל"כ היתה קטנה ניתרת ע"י [ל]נראה מבחוץ ושוה מבפנים: **ד** (כ) [מ]גג קטן (כא) * שנפרץ (כב) קודם שבת (כג) [נ]במילואו לגג גדול (כד) * (קטן) אסור להעלות עליו כלים (כה) ששבתו בבית (כו) וגדול מותר

ה סס ל"ג וכמוחל הסכמת הפוסקים ו דלי כשבר מחלר לאפי' מחלר לחלר נמי ז משנה סס ל"ב ח ב"י ר מלוי בשנת כיון שהותרה הותרה כלעניל מ משנה סס ל' ע"ו י סס בגמ' ע' כ כה

* דהוה אמרינן מזיז כאלו ראשי הכניסה של כותלי הקטנה מגיעין לב' כותלי אורך הגדולה מ משנה סס ל"ב ג סס בפירוש רש"י

* (כן הוא במשנה וכן הוגה בטור)

גדולה
קטנה

משנה ברורה

הראשונה כ"כ האחרונים: **ב** (ז) כל אחד בחצירו. דאף דכל חצר נפרץ עתה לרשות אחרת אמרת אמין משותפין יחד והוי נפרץ למקום האסור לו מ"מ כיון שבין השמשות היה מותר הותר לכל השבת: (ח) ואפי' כלי הבית. דאלו כלי החצר מותר לטלטל אף מחצר לחצר גם כשנפרץ דכל החצרות רשות אחת וכדלעיל ברים סי' שע"ב: (ט) אבל וכו'. לכרמלית אסור מה לא אמרינן כיון שהותרה הותרה כמו דאמרינן מעיקרא דשם לא נפרץ אלא לחצר שהוא רה"י כמוהו ואין ביניהם אלא שזה הוא של יחיד זה וזה הוא של אחר אבל זה שנפרץ לרשות אחרת ממש לא אמרינן ביה הואיל והותרה הותרה ועיין בבה"ל: **ג** (י) שנפרצה קודם שבת. דאלו בשבת אמרינן (ט) כיון שהותרה הותרה: (יא) במילואה לגדולה. ר"ל שהיו סמוכין זה לזה וכותל מפסיק ביניהן ונפרץ כל הכותל הזה: (יב) ואין בפרצה יותר מעשר אמות. דאלו יותר מעשרה (י) לא שייך לומר דקטנה היא כפתחה של גדולה דפתחא יותר מעשר אמות לא עבדי אינשי: (יג) גדולה מותרת וכו'. ואין הקטנה אוסרת עליה דהא הגדולה יש לה גיפופין ומקום פרצת הכותל של הקטנה (יא) הרי היא כפתחה: (יד) להוציא כלים ששבתו בבית וכו'. דאלו כלים ששבתו בחצר מותר לכתחלה להוציא אף לחצר אחרת אפילו כשלא עירבו יחד: (טו) אם עירבה לעצמה. אבל אם לא עירבה אף היא אסורה: (טז) וקטנה אסורה וכו'. דהרי כותל שלה נפרצה במילואה לגדולה שהיא מקום האסור לה: (יז) והיינו וכו'. ר"ל אימתי הקטנה אסורה בשכותליה נכנסין ובולטין לתוך הגדולה (יב) בשתים[2] וג' אמות כזה: (יח) מופלגים ג' טפחים וכו'. דהיינו מקום כניסת מחיצות הקטנה מופלגות מכותלי אורך הגדולה שבלה טפחים דאל"ה אמרינן לבוד לאורך הגדולה והוי כאלו לא היה מופלג כלל: (יט) דאל"כ היתה קטנה ניתרת וכו'. ר"ל דאם לא היו נכנסין ובולטין כותלי קטנה לתוך הגדולה היתה גם קטנה מותרת (יג) דאע"ג דשוה מבפנים שהעומד בתוכה רואה כל כותלי אורכה שוין אמין שם מכותל רחבה לפאותיה כלום והוי הפרצה בכל מלואה הרי מבחוץ בתוך הגדולה נראין לה שיורי כותל מכאן ומכאן [והיינו אותו עודף שהגדולה עודפת על הקטנה *ויתרת בהם משתרי גם הקטנה] משא"כ כשבולטין כותלי קטנה לתוך הגדולה ניכר שאותן שיורי כותל של הגדולה העומדין מאחורי פרצת הקטנה אין שייך לה: **ד** (כ) גג קטן וכו'. אבל אם שני הגגין (יד) שוין אוסרין זה על זה אפילו אם אינם יותר מעשר אמות דהרי נפרצו במילואן זה לזה: (כא) שנפרץ וכו'. דאלו דוקא והכותה שהיה פתוח לגג הסמוך לו דבגג (טו) לא חיישי בשהיה מתחלה מחיצה וקבע לשון נפרץ אידי דסעיף ג': (כב) קודם שבת. דאי בשבת אמרינן כיון שהותרה הותרה וכנ"ל: (כג) במילואו לגג גדול. היינו שכל גג הקטן היה מכוון נגד גג הגדול הסמוך לו ומיירי נמי שלא עירבו בעליהם יחד וגם שאין גג הקטן מחזיק יותר מעשר אמות וכנ"ל בס"ג: (כד) קטן אסור להעלות וכו'. דהרי נפרץ לרשות חבירו האסור לו: (כה) ששבתו בבית. דאלו (טז) כלים ששבתו על הגג מותר לטלטלם אפילו לגג חבירו בלי עירוב כלל וכנ"ל בסימן שע"ב ס"ח: (כו) וגדול מותר. להוציא כלי הבית על גגו

באור הלכה

ערכו דרך הפתח ונסתם בשבת פירש"י כגון שנפלה מפולת בגגדו וזה הלא בודאי עומד להפנות ואפ"ה לא הותר רק כשנסתם בשבת גופא ומשום דמה"ש חל הע"ח וכיון שהותר הותר ולא הנסתם מבע"י וע"כ דלא היקל השו"ע אף כשעומד לפתוח אלא כשעירבו לשנה ומשום דהעירוב כבר חל בשבת ראשונה ולכן מהני אף כשנסתם אח"כ ולא כשעירב לשבת אחת דעדיין לא חל העירוב כלל פ"א בגין השמשות. ונפרט דעיקר הדין אינו ברור וכנ"ל א"כ הבו דלא להוסיף עלה ומש"כ בג"א דיש נ"א בתוספת דגרס לשניהן באו"ז כתב ג"כ לשנה וכן בר"ש: * ונפרץ הכותל בשבת. היינו במילואו או ביותר מעשר אמות: * לכרמלית אסור. עיין בב"י שכתב דהיינו שאסור לטלטל בתוך החצר יותר מד"א אבל בתוך ד"א מותר אפילו לטלטל ממנו לכרמלית דהוא נמי ככרמלית דמיא ובמ"א מסתפק בזה דלאפסר דלעפ"כ שם אבר עליו. והנה בתו"ש הביא דאיה מתוספות שבת דף ע' דמותר וכן הביא בחידושי רע"א ובספר נהר שלום הביא דבעבוה"ק שער הרשויות דין א' אינתא בהדיא לאיסור וכן בתו"ש*

הנ"ל הוכיח מרש"י דף כ"ד לאיסור ע"ש[3] וע"כ נראה שאין להקל:

* וקטנה אסורה. דנפרצה במילואה. הכלל מלואה נקרא היכא דליתא ליה פס ד' באחד או פס משהו מכאן ומכאן [או טפח לדעה אחת] נקרא מלואה ואסור אם נפרץ למקום האסור ואם נפרץ לאיר עירוב אחד לשניהם ואם הפרצה יותר מעשר אמות הוי פרצה ג"כ ואסור [פמ"ג]:

* וכשכותלי קטנה מופלגים ג"ט וכו'. לאו דוקא דאף כותל אחד סגי [הגר"א] ור"ל דאף אם היה רק כותל אחד מופלג ג"ע והשני היה פחות מזה ג"כ אסור דמה מהני שנאמר לבוד מצד אחד הרי בעינן דוקא פס משהו מכאן ומכאן או פס רחב ד' טפחים מצד אחד:

* שנפרץ קודם שבת במילואו. הא דלא מישתרי גג קטן בגיפופי גג גדול הוא, משום שהכותל של קטנה נכנסים בתוך הגדולה, והרב כתב ג' טפחים בסעיף ג' וזה לשונו "כשנכנסין כתלי אורך הקטנה לתוך הגדולה מופלגין שם ג' טפחים" וכו', אחר כך ראיתי שיכול להיות שזה ט"ס וצ"ל (כבדפוס ראשון של שו"ע הרב) ומופלגין בוי"ו, וקאי על שיעור ההפלגה מכותלי אורך הגדולה, נמצא שהרב לא כתב ששיעור הכניסה היא ג' טפחים, ובאמת דעת החזו"א הוא דדי במשהו וא"צ ג"ט.

מלא גדולה
קטנה

שער הציון

(ט) ב"י: (י) פוסקים: (יא) משנה: (יב) רש"י דף ט': (יג) הכל מבואר שם: (יד) פשוט: (טו) כן משמע מרש"י וגם הרא"ש העמיקו ובודאי הטור שכתב לשון נפרץ לא יחלוק עליו וגע"כ צריך לפרש כן דברי השו"ע דאי מיירי כשיש לגג הגדול מחיצות וגם להקטן היה מחיצות אלא שנפרץ לו במלואו וכמו שכתבו איזה מפרשים במאור המשנה א"כ מהו זה שסייס השו"ע אבל אם אינם ניכרות וכו' הוי כרמלית הא יש על גגו מלמעלה מחיצות וכן הגר"ז כשהעמיק האופן שיש לגג הגדול מחיצות כתב בהדיא דמה אפילו אם אינם ניכרות נמי מהניא וכ"כ בספר בית מאיר ועיין במאמר מרדכי שהאריך מזה: (טו) כ"מ מרש"י:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב ס"ק ט': 2) עיין בבה"ל סימן שס"ה סעיף ג' ד"ה וכגון שנכנסו וכו', לענין מבוי ג' טפחים: 3) עיין במ"ב סימן ש"ס ס"ק ה' ובהארות ובהערות שם:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ד' כתב דהא דלא מישתרי גג קטן בגפופי גג גדול הוא, משום שהכותל של קטנה נכנסים בתוך הגדולה, והרב כתב ג' טפחים בסעיף ג' וזה לשונו "כשנכנסין כתלי אורך הקטנה לתוך הגדולה מופלגין שם ג' טפחים" וכו', אחר כך ראיתי שיכול להיות שזה ט"ס וצ"ל (כבדפוס ראשון של שו"ע הרב) ומופלגין בוי"ו, וקאי על שיעור ההפלגה מכותלי אורך הגדולה, נמצא שהרב לא כתב ששיעור הכניסה היא ג' טפחים, ובאמת דעת החזו"א הוא דדי במשהו וא"צ ג"ט.

[5]והוא שיהיו (כז) מחיצות הבית ניכרות למי שעומד על הגג אבל אם אינם ניכרות כגון (כח) שהגג בולט עליהם הוי כרמלית [6]אלא א"כ (כט) פתוח לו מהבית חלון ארבע על ארבע:

שעה מה הם הדברים השרוים בחצר שאינם אוסרים. ובו ד' סעיפים:

א [1]מרפסת שהוא דרך לעליות הפתוחים לה ועומדת בחצר ועולים לה בסולם ובני העליות יורדים ממנה לחצר ועוברים לר"ה (א) אינם אוסרים על בני החצר דסולם תורת פתח עליו והוי כשתי חצרות ופתח ביניהם שאם רצו מערבים יחד ואם רצו כל אחד מערב (ב) לעצמו (ג) ובלבד שיערבו* כל בני מרפסת לעצמן כדי שתהא רגל המותרת במקומה: **ב** [2]אם לא עירבו יחד * ויש בחצר תל או עמוד [3]שהוא משותף (ד) בין שניהם (ה) אם (ו) אינם גבוהים י"ט [4]הרי אלו נחשבים בין החצר ובין המרפסת (ז) ושניהם אסורים [5]להוציא שם כלים שבבתים [6]ואם הם גבוהים מקרקעית החצר י"ט (ח) (ונמוך עשרה למרפסת) (טור) [7]והם בתוך ד"ט למרפסת בני מרפסת מותרים לפי (ט) שתשמישו (להם) בנחת מלבני החצר ואם היו רחוקים מהמרפסת ד"ט או יותר (י) אעפ"י שגבוהים י' (מן המגר (יא) ותוך י'

באור הלכה

גדול משוס גרמה מבחוץ ושוה מבפנים וכדלעיל בס"ג דהלא לענין גג גדול אמרינן גוד אסיק מחיצתא והוי כאלו יש לו גיפופים וא"כ ליהני ד"ז גם לגבי קטן י"ל דכי אמרינן גוד אסיק לגבי גג הגדול עצמו אבל לא להתיר הגג קטן בגיפופי גדול [ריטב"א ומה נפתלק קושית הלרשה והובא במחזורי רע"א]:

* ויש בחצר תל או עמוד. מייר[2] שהוא רחב דע"ד דאל"ה הוי מקום פטור ובטל להכא ולהכא וכדלעיל בסימן שע"ב ס"א[3] וכ"כ הריטב"א:

משנה ברורה

גגו דגג הקטן לגביה נחשב (יז) כפתח בעלמא כיון שאין בו יותר מעשר אמות: (כז) מחיצות הבית ניכרות וכו'. שכל גגות (יח) שלהן תלקין היו ולא משופעין וכשאין בולט הגג מן הכתלים ולחוץ נראין מחיצות הבית לעומדין על שפת הגג כשמסתכלין תחת רגליהם ואז אמרינן גוד אסיק מחיצתא וכאלו מוקף מחיצות למעלה סביב הגג אבל כשהגג בולט מן הכתלים ולחוץ אין מחיצות הבית נראין ואין אומרין גוד אסיק מחיצתא והוי כרמלית ואסור לטלטל בכל אחד שאין לו שום מחיצות אפילו כלים ששבתו על הגג כ"א בתוך ד' אמות: (כח) שהגג בולט. דוקא כשבולט ד"ט אבל אם אין בולט ארבעה טפחים הוי כמחיצות ניכרות [מ"א וא"ר ועיין במה שכתבנו לעיל בסימן שמ"ה סט"ז בבה"ל]: (כט) פתוח לו וכו'. דמשמשין בו ונחשב כל הגג (יט) כחורי רה"י. ומ"מ לא מהני זה (כ) אלא להתיר להשתמש על גגו בכלים ששבתו בתוכו דיש עליו ע"ז שם רה"י אבל להעלות עליו כלים ששבתו בבית אסור כ"ז שלא עירבו יחד כיון שאין המחיצות ניכרות עליו:

א (א) אינן אוסרין על בני החצר. כשלא עירבו יחד אלא בני העליות לעצמן ובני המגר לעצמן ולא הוי כחצר אחד שעירבו בני חצר לעצמן ובני חצר לעצמן דאסרי אהדדי אלא הוי כשתי חצרות. ומ"מ כשהמרפסת גבוה י"ט מן החצר דאי לא היה גבוה י"ט הוי ליה עם החצר כחצר אחת [אחרונים]: (ב) לעצמו. ר"ל ומותר לטלטל אפילו כלי הבית לחצר וכן כלי עליה למרפסת אבל (ג) כלי הבית למרפסת או כלי עליה לחצר אסור כיון שלא עירבו יחד: (ג) ובלבד שיערבו כו'. ר"ל דאם לא עירבו בפני עצמן והיא אסורה במקומה אוסרת ג"כ על החצר לטלטל בתוכה מכלי הבית דמרפסת כיון שאין לו דרך אחר לר"ה כ"א ע"י חצר הו"ל כחצר זה לפנים משה שאין לו דרך אחר כ"א ע"י חצר החיצונה דקי"ל לקמן בסימן שע"ח דאם בני חצר הפנימי לא עירבו לעצמן דהו"ל רגל האסורה במקומה אוסרין על החיצונה: **ב** (ד) בין שניהם. דאם הוא של אחד מהם הרי[1] הוא ברשותא דחד ואינם אוסרים עליו (ג) בכל גווני: (ה) אם וכו'. הכלל בזה דכל שלאחד תשמישו בנחת [היינו בקל] ולהשני בקשה לא מקרי רק רשות לאותו שתשמישו בנחת ואין השני יכול לאסור עליו אבל אם שניהם בוים הן שהוא לשניהם בקל להשתמש על אותו מקום הן בקשה שייך לשניהם וממילא אוסרים זה ע"ז להוציא לאותו מקום מכלי הבית כיון שלא עירבו יחד ואיזה מקרי בנחת ואיזה בקשה מתבאר בגמרא דכל שצריך לתשמישו צריכה דהיינו שהתל או העמוד גבוה ממנו עשרה טפחים וצריך לזריק אם או שצריך שלשל דהיינו שהמקום ההיא נמוך ממנו י"ט וכשרוצה להשתמש עליו צריך לשלשל ולהורידו לשם כ"ז מקרי קשה ואם הוא פחות מי"ט הן בזריקה והן בשלשול מקרי בנחת ולפעמים מקרי קשה אפילו אם הוא פחות מי"ט כגון שאותו עמוד או התל מופלג בריחוק מקום ממנו ד"ט וצריך לזרוק באויר: (ו) אינם גבוהים י"ט. מן הארץ וגם מן המרפסת שלמעלה מהם אין נמוך ממנה עשרה טפחים דאז נוח לשניהם להשתמש שם ולכן אוסרים זה על זה (ג) דאם היה נמוך מן המרפסת עשרה טפחים אז היו נוחים אותו לבני החצר דלהם תשמישו בנחת ולבני המרפסת [היינו אנשי העליה שבתיהם נפתחים להמרפסת ומיסקופת פתחיהם שוה לה] בקשה: (ז) ושניהם אסורים וכו'. ודוקא כשהיה התל והעמוד סמוך להמרפסת בתוך ד"ט (ד) דאם היו רחוקים ממנו ד"ט א"כ תשמיש המרפסת עליו בקשה והחצר בנחת ונוחים אותו לבני החצר: (ח) ובתוך עשרה למרפסת. דאם היה מרוחק עשרה גם ממרפסת היה לשניהם בקשה ויד שניהן שוין בו לאסור זה על זה: (ט) שתשמישו להם בנחת. שהם לה בתוך י"ט וגם אינם מופלגים ממנה: (י) אע"פ שגבוהים וכו' ותוך עשרה למרפסת. ר"ל וא"כ היה שייך למרפסת וכמו שכתב מתחלה אפ"ה כיון שמופלגין ממנה ד"ט וכשרוצים בני מרפסת להשתמש שם הוא רק ע"י זריקה מקרי תשמישו ג"כ בקשה זה מחמת גובהו וזה מחמת רחקו: (יא) ותוך עשרה למרפסת. ואם היו נמוכים עשרה טפחים גם מהמרפסת

שער הציון

(יז) רש"י: (יח) רש"י: (יט) הרא"ש: (כ) הגר"ז וטעמו דכיון דאין המחיצות ניכרות ולא שייך בזה לומר גוד אסיק אף שהוא רה"י מצד התלון מ"מ הרי אין גיפופים להגדולה ע"ש: (א) דאלו כלי החצר למרפסת מותר לטלטל אפילו לא עירבו כלל לא זה ולא זה דגגין וחצרות ומרפסת רשות אחת הן [נ"ב]: (ב) אפילו אם לו בקשה ולהשני בנחת: (ג) מ"א ותו"ש ומאמר מרדכי וכ"מ ס"ד דלא כט"ז: (ד) מ"א בשם הטור וכתב שאפשר שגם דעת הרמב"ם כן והעתיקו הא"ר והבית שיעא מדברי רי"ו וכ"כ תו"ש והגר"ז:

הגהות ותיקונים: א) ס"ו:

הערות והערות: 1) עיין במ"ב סימן שנ"ה ס"ק מ"ז: 2) עיין במ"ב לקמן ס"ק י"ד:

5 שם בגמרא אלעזר דרב ע כ"ל הרא"ש שם

6 הטור מד' רש"י בעירובין בשמעה דלקמן ב משנה שם פ"ג ג טור ד שם בגמרא פ"ד וכרב ה הרמב"ם וה"ה בפ"ד מה"ע ו שם במשנה פ"ג ז שם

הלכות שבת סימן שעה שעו

למרפסת) (טור) הרי אלו בכלל החצר והמרפסת לפי ששניהם אפשר להשתמש בהן ע"י זריקה לפיכך שניהם אסורים להוציא שם כלים ששבתו בבתים עד שיערבו: **ג** * [ח]היתה מצבה (יב) ד"ט לפני *המרפסת (יג) אין המרפסת אוסרת על בני החצר שהרי נחלקה מהם: **ד** (יד) [ט]זיזים היוצאים מהכתלים כל שהוא למטה מי"ט ה"ז נחשב מהחצר ובני החצר משתמשין בו וכל שהוא בתוך י"ט העליונים הסמוכים לעליה אנשי עליה משתמשין בו (טו) והנשאר בין י' התחתונים עד תחלת י' העליונים מן הזיזין היוצאים שניהם אסורים בו ואין משתמשין בהם בכלים ששבתו בבתים אא"כ עירבו:

ח הרמב"ם בפרק ד' מה"ע מהל' שמועות עירובין ס' מ כריתא' סס פ"ד וכרב

שעו בור ובאר שבין שתי חצרות. ובו ד' סעיפים:

א * [א]בור שבין שתי חצרות (א) ואין ביניהם פתח או חלון שיוכלו לערב או שיש ביניהם ולא עירבו (ב) אין ממלאים ממנו בשבת (ג) אא"כ עשו מחיצה י' למעלה מן המים (ד) * [ב]וצריך שיהיה (ה) טפח מן המחיצה יורד בתוך המים ואם היתה (ו) המחיצה כולה בתוך המים צריך שיהיה טפח יוצא ממנה למעלה מן המים כדי שתהיה (ז) ניכרת רשות זה מרשות זה (ח) * [ג]וכן אם עשו ע"פ הבור קורה רחבה ד"ט (ט) זה ממלא מצד הקורה וזה ממלא מצד האחר. הגה ודוקא אם גא

א משנה עירובין פ"ו ב סס עגמ' וכרב יהודה הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפ"ג וס"פ ג סס

משנה ברורה

יש דעות נפוסקים (ה) יש אומרים דכיון שלגעל המרפסת יש שתי ריעותות שנמוכים מעשרה וגם מופלגים ד"ט א"כ תשמיש של אנשי החצר נוח יותר שם ונותנין אותו להם (ו) ויש אומרים דכיון שלהחצר נמי גבוה י"ט מקרי לשמיהם תשמישו בקשה ואוסרין זה ע"ז* (ז) בור שבחצר. [של בני המרפסת ובני החצר בשותפות] ומקיפתו חולית גבוה י' טפחים וסמוכה למרפסת בתוך ד"ט אוסרין זה על זה כשלא עירבו יחד למלאות מים בדלי ששבת בבית או בעליות (ח) וכן להכנים המים לבתיהם ואין נותנין אותו לבני המרפסת (ט) הואיל וגם להם תשמישו בקשה ע"י שלשול י' טפחים לבור ואפילו אם הבור מלא מים עד גובה החוליא שסמוכה למרפסת אסור משום גזירה (י) שמא יחסרו המים בשבת ויטמטמו בו כבתחלה אבל אם היה הבור מלא בדבר שאין ניטל בשבת הרי הוא כעמוד *או תל גבוה י' מחצר ותוך עשרה למרפסת שנותנין אותו לבני מרפסת [כשאינו מופלג מכנגדה ד"ט וכו"ל] להשתמש על גבה: **ג** (יב) ד' טפחים. גבוה (יא) שלה: (יג) אין המרפסת אוסרת כו'. ר"ל אפילו התל ועמוד הסמוכה לה בתוך ד"ט וגבוה י"ט שכיון שעשו הפסק לפני המרפסת גילו דעתם שסילקו עצמם מן החצר: **ד** (יד) זיזים היוצאים וכו'. גם זה הסעיף מיירי שבני החצר *ובני העליה עירבו כ"א לעצמן ושהזיזים (יב) היו שייכין לבני החצר והעליה בשותפות וגם מיירי שהזיזין היו רחבים ד"ט דאל"ה הוי מקום פטור ובטל להכא ולהכא [רש"י]: (טו) והנשאר וכו'. מיירי בשהיו יותר מעשרים טפחים מן העליה לקרקע החצר (יג) וה"ה כשהיה פחות מעשרים טפחים והזיז עומד באמצע ואין ממנו עשרה טפחים לא לזה ולא לזה:

א (א) ואין ביניהם וכו'. ר"ל שבטל המפסיק בין החצרות העומד ע"ג הבור אין פתח וחלון: (ב) אין ממלאין וכו'. שהרי (א) כ"א ממלא מרשות חבירו: (ג) אא"כ עשו מחיצה י'. כדי להפסיק בין הרשויות (ב) ויהא כ"א דולה מרשותו ומחיצת הכותל שעומד ע"ג הבור (ג) אין מועיל לזה כלל דבעינן דוקא שתהא עשויה לשם כך ובתוך אוגן הבור: (ד) וצריך שיהיה וכו'. כדי שיהיה (ד) ניכר הפסק המחיצה המחלקת בתוך המים ואע"פ שאינה מגעת המחיצה עד קרקע הבור קל הוא שהקילו בימים להתיר במחיצה כזו (ה) דבעינן רק שלא יכנס הדלי בהדיא לחלק חבירו: (ה) טפח מן המחיצה. וכ"ש אם מחציתה למטה ומחציתה למעלה: (ו) המחיצה כולה. היינו של העשרה טפחים וה"ה אפילו אם היתה ארוכה יותר ומגעת עד קרקע הבור (ו) צריך ג"כ היכר הפסק מלמעלה: (ז) ניכרת. ההפרשה ומה הטפח לבד סגי (ז) שלא ילך הדלי לרשות חבירו: (ח) וכן אם עשו וכו'. ר"ל שהיימו לכתחלה מלמעלה על שפת הבור (ח) כדי להתיר המים אבל כשלא נעשה כדי להתיר לא: (ט) זה ממלא מצד הקורה וכו'. וטעמא (ט) לפי שאנו רואים כאלו קורה זו נמשכת ויורדת עד המים ומולקת כל רשות לעצמו וכאן אין לחוש לומר שזה דולה מרשות חבירו לפי ששיערו חכמים (י) שאין דלי מהלך יותר מד"ט וא"כ לא יחלוש מים מצד הבור שהוא ברשות חבירו ואף שחוצב מתחת הקורה ושם רשות שייהם

באור הלכה

* היתה מצבה ד"ט וכו'. עיין בב"י שמתמיה על הרמב"ם שלפי מה שמפרש הגמרא דף ס' למימרא דשמואל אין מקור לדין זה ובבית מאיר מיישב קלת:

* בור שבין שתי חצרות וכו'. אפילו[יא] אין מימיו עמוקין י' טפחים [תו"ס]:

* וצריך שיהיה טפח וכו'. ומה דבסימן שנ"ה גבי גזוטרא לא מצרכינן לזה עיין בב"י וב"ח ומ"א וש"א והרבה מדבריהם כבר קדמוס בחידושי הרשב"א והריטב"א ע"ש: * וכן אם עשו ע"פ הבור קורה רחבה ד"ט. עיין בב"י שהא בשם הרשב"א דה"ה אם היה המחילה רחב

שער הציון

(ה) ט"ז וכ"כ א"ר בשם רי"ו וכ"כ הגר"ז להקל: (ו) נהר שלוש בשם הרשב"א ע"ש וכ"כ הריטב"א ובבית מאיר ומלשון הרמ"א שכתב ובתוך עשרה למרפסת אין ראיה דאפשר לרבותא נקט וכמו שכתבנו במשנה ברורה סק"י: (ז) גמרא ומובא ברמב"ם ובמ"א וכ"ל ברש הסעיף: (ח) היינו אפילו בכלים ששבתו בחצר שבהם מותר לדלות מהבור אף שסיין לשמיהם [וכמ"ש בחות ב' במ"ב] אבל אסור להכנים המים לבית: (ט) ואע"ג דלבני החצר א"א להשתמש כ"א בתרתי ריעותות לזרוק הדלי בגובה על החוליא ולשלשל לבור ולבני המרפסת בשלשול לבד מ"מ מקרי תשמיש שייהן בקשה [והוא זה במ"א בקיצור דאם לאחד בשלשול ולהשני מדריגא גובה ובשלשול שייהם אסורין ומזה ראיה להמחמירין בסקי"א ובשעה"ל ו']: (י) ר"ל עד נמוך י"ט מן המרפסת: (יא) מ"מ[א] לקמן בסימן שנ"ב סק"א[ב] אבן לפי דעת הב"י שם שדקה היא מחילה שגבוה י"ט ע"כ מה שכתב הכא ד"ט היינו רק בדוחק וכמבואר ברמב"ם וע"ש בסימן שנ"ב מה שכתבנו שם: (יב) דאופן הכתוב בשו"ע שלשייהם למעלה מיו"ד היא תשמישו קשה לשייהם בשוה וה"ה בזה שתשמישו בתחת לשייהם ג"כ אוסרים זה על זה: (יג) רש"י: (יד) רמב"ם: (טו) כדעת חכמים ודלא כר' יהודא: (ד) רש"י ורמב"ם: (ה) רא"ש בשם ר"ח: (ו) פשוט: (ז) מ"א: (ח) רשב"א וש"פ: (ט) ב"י: (י) גמרא:

הגהות ותיקונים: א) סק"ז:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב ס"ק ד', ובשו"ע סימן שנ"ה סעיף ד', ועיין בהג"ה בסמוך:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ד' כתב כהמ"א.

ד שם פ"ה וכפי' הרמב"ם בפ' ג' מהלכות עירובין ה שם ו לכיון שעיקר אינם יכולים להשתמש בחלצע אלא בדריקה ואלא בעלעול אין אדם

למלאות בכלים של בית אבל בכלים של חבר (ח) (י) לא בעינן שום תיקון דהא חצירות רשות אחת הן כדלעיל סימן שע"ג (הג"מ פט"ו): ב [ד]באר (יא) שבאמצע השביל בין שני כותלי חצרות (יב) אע"פ שהיא מופלגת מכותל זה ד"ט ומכותל זה ד' טפחים שניהם ממלאים ממנה (יג) וא"צ זיזים על גבן * שאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר . הגה ודוקא כשאין החצרות פתוחות לשביל (ג) (יד) רק בחלונות (טור והמגיד פ"ג מה"ע) (טו) וי"א דאם אינן מופלגים ד' אוסרים (ג) אפילו בכהאי גוונא (נ"י בשם רש"י): ג [ה]שתי חצרות * וביניהם (טז) ג'[1]חורבות (יז) כל אחד מותר (יח) באותה שאצלו להשתמש בה דרך חלונות ע"י זריקה (יט) והאמצעית (כ) [ו]מותרת לשניהם ואם היו שלשתן סמוכות לבתים [ז]שהיתה האמצעית

אוסר על חבירו דרך אויר שאין לו עליו תשמיש אלא באויר ז כזה

חורבה	חורבה
חצר	חורבה

באר היטב

(ח) לא בעינן. ועכ"פ אסור להכניס המיס לבית אם לא עשו תיקון הג"מ: (ג) רק. שאז תשמיש המילוי דרך אויר אבל כשחצירות פתוחות ואסור מ"ח: (ג) אפי'. דכיון דסמוך להם הוי לשניהם שביהם שולטת בו והוי השביל כחצר שאינה מעורבת מ"ח: (ד) לשביל רשות

באור הלכה

בעומק ארבעה טפחים ג"כ דינה כפי תקרה וא"כ די אם הורידה בתוך הטור ועמדד היו"ד טפחים משפת פי הטור ולמטה ודע דלשון הש"ע שכתוב אם עשו ע"פ הטור הוא מועתק מלשון הרמב"ם ובעבודת הקודש ראיתי שכתב אם הקורה בתוך אוגן הטור וכן ג"כ דעת רבינו יהודה בגמיב י"ג חלק י"ז עי"ש וא"ע למעשה: * שאין אדם אוסר על חבירו דרך אויר. עיין מ"ב דהסכמת הפוסקים הוא כדעת ההגה"ה דהוא דוקא במופלג ד' והאחרונים הקשו מהא דסימן שע"ה דבני מרפסת אוסרין על בני חצר אף במופלג ד' וראיתי שכבר הקשה זה בחידושי הרשב"א בנדפס מחדש ותירץ דהתם כשעשו התל בשופתות ונחול משתמשין בו שייהם דרך החצר הלכך לאו תשמיש אויר לגוד הוא כ"כ שם בתירוץ בתרא ע"ש והב"ח כוון לדברי מעלמו ע"ש: * וביניהם שלשה חורבות וכו'. הגה דעת רש"י דדוקא כשאין להחורבות בעלים אחרים אלא בעלי החצרות שותפין בהן דאי היו להם בעלים אחרים אע"ג דקי"ל בית התבן לפי שאין בית בירה אין אסור היינו שאינה אוסרת על אחרים אבל בתוכה מיהא אסור לטלטל וממילא היה אסור לזרוק לתוכן וכן הוא ג"כ דעת בעל המאור ובחידושי הרשב"א הביא שכן הוא ג"כ דעת הראב"ד אבל בתוספות הביאו בשם ר"י שהולק על רש"י וס"ל דאפילו יש להן בעלים ג"כ מותר לפי שאינה בית בירה וכן הוא ג"כ דעת הרא"ש והרשב"א [בחידושיו ובעבודה"ק] וכוותייהו פסק ג"כ הטור וכן נאור זרוע ובריי"ו משמע שמלדיס כן ולפלא על הש"ע שלא הביא דעתו כזה ואפשר מדסתם ולא חילק משמע ג"כ דבכל גווני שרי ובלבוש פסק בהדיא דמותר אפילו יש להן בעלים וכן (טז) אפילו דרך חלונות דהוי השביל כחצר שאינה מעורבת ואסור כ"ז שלא עירבו ביחד (יז) ואפילו הולאת זיזין לא מהני: (טו) וי"א דאם אינן וכו'. דעה זו ס"ל להיפוך מדעה קמייתא דאין להחיר רק דוקא כשהבור מופלג מן כותלי החצרות ד"ט ולא מקרי התשמיש דרך אויר אבל כשהוא פחות מד"ט לשניהם לא מקרי דרך אויר (יח) אלא תשיב התשמיש לשניהם בתת ואוסרין זה ע"ז אפילו אם אין פתחים להחצרות ותשמישן הוא רק דרך חלונות שבכותל ופסקו (יט) האחרונים כדעה זו: ג (טז) שלשה חורבות. שאין בהם דיורין ופרוצות זו לזו ביותר מעשר אמות ויש לכל אחת מהחצירות חלונות פתוחות להחורבות שאנלם שעל ידיהם הם משתמשין בהם ע"י זריקה:* (יז) כ"א מותר וכו'. הומיל ואין לו בה תשמיש גמור בחול (כ) שאין לו פתח פתוח לה אלא חלון (כא) אין פרצת המחיצה שפרוצות זו לזו אוסרת ומותר להשתמש בכולה וחבירו אינו יכול לאסור עליו ואע"פ שגם חבירו משתמש בה בחול ע"י זריקה שזורק דרך אויר שלו בפרצה עד תוך חורבה זו מ"מ כיון שלחבירו אין לו בה תשמיש כ"א ע"י זריקה באויר מרחוק אינו יכול לאסור עליו: (יח) באותה שאצלו. אבל בשל חבירו אינו יכול להשתמש בה בשבת ע"י זריקה באויר מפני שהוא אוסר עליו דהיא שייכה לו יותר (כב) שיש לו בה גם תשמיש גם שלא ע"י אויר כגון בשלשול למטה סמוך לחלונו: (יט) והאמצעית. שהיא עומדת בשוה בין שתי החורבות: (כ) מותרת לשניהם

משנה ברורה

שביהם שולטות (יא) קל הוא שהקילו חכמים במים (יב) וא"ל אלא שלא יהא מיכר להדיא שאונב מרשות חבירו: (י) לא בעינן שום תיקון. ועכ"פ (יג) אסור להכניס המים לבית אם לא עשו שום תיקון דהא לא עירבו שתי החצרות ביחד: ב (יא) שבאמצע השביל. היינו (יד) שיש כמין מבוי קטן מפסיק בין שתי החצרות והוא שייך לשתי החצרות ובור באמצע ומשלשל הדלי לתוכו דרך חלון שבכותל החצרות: (יב) אע"פ שהיא מופלגת וכו'. מלשון זה משמע דכ"ש כשהיא מופלגת פחות מד"ט והטעם דתשמיש שהוא דרך חלון ס"ל לדעה זו[2]דתמיד מיקרי דרך אויר בין כשהוא מופלג ד"ט ובין פחות מד"ט (טו) ומה שכתב בלשון כ"ש דלא מיבעי אם הוא פחות מד"ט דתשמישו בתת לחצר הסמוך ס"ל לדעה זו דבודאי אין חבירו אוסר עליו אף אלא שלא עירבו יחד אלא אפילו אם הוא מופלג ד"ט ממנו דגם לחצר הסמוך אינו בתת אפ"ה אין חבירו אוסר עליו כיון דאין תשמישן אלא דרך אויר: (יג) ואינם צריכין זיזין. בא לאפוקי ממ"ד בגמרא דבעינן דוקא שיוציא כ"א זיז כל שהוא מכותלו עד לבור להכירא שלא יבוא לטלטל בעלמא מרשות לרשות: (יד) רק בחלונות. דאז הוי תשמיש מילוי הדלי מן הבאר רק דרך אויר אבל כשיש פתחים מהחצרות לשביל א"כ אותו השביל רשות שביהם שולטות בו תמיד בתשמיש גמור וע"כ אסור להשתמש בו בשבת אינו דומה לבור שבתוך חצרו שאינו אוסר אלא בשעת מלוי הדלי ולא בשאר זמן: (טו) ומה שכתב בלשון כ"ש דלא מיבעי אם הוא פחות מד"ט לדעה זו דבודאי אין חבירו אוסר עליו אף אלא שלא עירבו יחד אלא אפילו אם הוא מופלג ד"ט ממנו דגם לחצר הסמוך אינו בתת אפ"ה אין חבירו אוסר עליו כיון דאין תשמישן אלא דרך אויר: (יג) ואינם צריכין זיזין. בא לאפוקי ממ"ד בגמרא דבעינן דוקא שיוציא כ"א זיז כל שהוא מכותלו עד לבור להכירא שלא יבוא לטלטל בעלמא מרשות לרשות: (יד) רק בחלונות. דאז הוי תשמיש מילוי הדלי מן הבאר רק דרך אויר אבל כשיש פתחים מהחצרות לשביל א"כ אותו השביל רשות שביהם שולטות בו תמיד בתשמיש גמור וע"כ אסור להשתמש בו בשבת אינו דומה לבור שבתוך חצרו שאינו אוסר אלא בשעת מלוי הדלי ולא בשאר זמן: (טו) ומה שכתב בלשון כ"ש דלא מיבעי אם הוא פחות מד"ט לדעה זו דבודאי אין חבירו אוסר עליו אף אלא שלא עירבו יחד אלא אפילו אם הוא מופלג ד"ט ממנו דגם לחצר הסמוך ס"ל

הלכות שבת סימן שעו שעז

(כא) כנגד השתים כשלשה ראשי קנקן כל אחד מותר בחורבה שאצלו (ד) [ח]והשלישית הקרובה לשתי החצרות (כב) אסורה לשתיהן: ד [ט]בית הכסא שבין שני בתים ולא עירבו יחד (כג) רשות שניהם שולטת בו (ה) ואסורים (כד) (וע"ל סימן שנ"ה):

שעז דין ב' עליות זו כנגד זו הפתוחות לחצר. ובו סעיף אחד:

א [א]שתי עליות הפתוחות לחצר זו כנגד זו (א) * ואחת (ת) עשתה גומא בחצר (ב) כדי לשפוך בחצר שאין בה ד"א מימיה והשניה לא עשתה [ב]אם עירבו יחד שתיהם מותרות (ג) לשפוך מימיהן ואם לא עירבו יחד (ד) * והאחת עירבה לעצמה והשניה לא עירבה כלל זו שלא עירבה (ה) אסורה (ו) ושעירבה מותרת [ג]ובלבד (ז) שלא תשפוך להדיא בגומא אלא תשפוך בעליה והם יורדים לגומא*. הגה (ח) דכמו בחצר שאינה מעורבת שרי (טור) וה"ה אם המחצר * יותר מד' אמות (ט) דשניהם מותרים נכה"ג (י) * ות"ל לגומא (ב"י):

א משנה עירובין פ"ח ב שם גמ' פ"ט ג תוס' והרא"ש שם * (ופרעי הדיעם בגומא נתבאר בסי' שנ"ו)

ח דשניהם משמשמים בה דרך שאול ורשות שניהם הוא ט הגהות פרק ע"ו מהלכות שבת

באר היטב

תשמישן בנחת עסי' שס"ה ס"כ: (ד) והשלישית. עי' ט"ז מ"ש בזה: (ה) ואסורים, היינו לכתחלה ובדיעבד גדול כבוד הבריות: (ת) עשתה גומא. עמ"ש ע"ז הט"ז באורך:

משנה ברורה

לשניהן. כיון שהיא רחוקה משניהן ואין לשניהן בה תשמיש כ"ת ע"י זריקה נאור דרך החורבות הסמוכות לה אינם אוסרים זה על זה: (כא) כנגד השתים. ר"ל שהיתה משוכה כנגד אורך שני החורבות (כג)ומגעת שמי ראשיה לשני החצרות כזה: (כב) אסורה לשתיהן. לפי (כד) שיש לשתיהן תשמיש עם סמוך לחנות ע"י שלשול ואוסרים זה על זה ואע"ג דשתיים הסמוכות פרוצות לאמצעי האוסר לא אחמור רבנן במקום שאין לו תשמיש גמור שיהא אסור משום פרוץ [רש"י]: ד (כג) רשות שניהם שולטת בו. עיין לעיל סימן שנ"ה ס"ג בהג"ה במ"ב דמיירי שמקום מושב ביהכ"ס היה מיוחד לכל אחד לבדו ורק מקום החפירה שלמטה שהגואה נופלת שם היה של שניהם ולכן אסור (כה) דמוליא *מרשותו לרשות השותפין אלא עירב עמדו אבל אם גם מקום המושב היה שייך לשניהם מותר: (כד) ועיין לעיל סימן שנ"ה. דשם מבואר בהג"ה בס"ג פרטי הדינים וגם דאם שכח ולא עירב בדיעבד מותר לפנות דגדול כבוד הבריות:

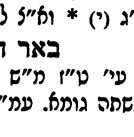

באור הלכה

פסק הגר"ז: * ואחת עשתה גומא וכו'. הנה בב"י העתיק פירוש המופפות על מוגיא זו ויש עוד לרמב"ם בפירוש המשנה פירוש אחר על המשנה זו ובדרך זה דרך ג"כ בהלכותיו אבל כפי פירוש המופפות כתב ג"כ הרשב"א והריטב"א וכתבו שכן כתבו רוב המפרשים: * והאחת עירבה לעצמה והשניה לא עירבה. לפי מה שייר המחבר מתחלה דהאחת לא עשתה גומא יהיה זה הדין אפילו בששניהם עירבו כ"א לעצמו אותה שעשתה גומא מותרת ואותה שלא עשתה גומא אסורה [אחרונים]: * יותר מד"א. לאו דוקא דה"ה אפילו ד"א וכנ"ל בסימן שנ"ז: * ואין צריכין לגומא. עיין שולטת בו. עיין לעיל סימן שנ"ה ס"ג בהג"ה במ"ב דמיירי שמקום מושב ביהכ"ס היה מיוחד לכל אחד לבדו ורק מקום החפירה שלמטה שהגואה נופלת שם היה של שניהם ולכן אסור (כה) דמוליא *מרשותו לרשות השותפין אלא עירב עמדו אבל אם גם מקום המושב היה שייך לשניהם מותר: (כד) ועיין לעיל סימן שנ"ה. דשם מבואר בהג"ה בס"ג פרטי הדינים וגם דאם שכח ולא עירב בדיעבד מותר לפנות דגדול כבוד הבריות:

א (א) ואחת עשתה גומא וכו'. סמוך (ת) לה נגד עליתה: (ב) כדי לשפוך בחצר שאין בה כו'. דבאחר זה אסור לשפוך מים כשאין בה גומא לזה וכנ"ל בסימן שנ"ז ס"א עיי"ש. ומש"ה בהאחר ד"א עיין בסוף הסעיף בהג"ה ובמה שכתבנו שם: (ג) לשפוך מימיהן. אפילו (ג) תוך הגומא להדיא: (ד) והאחת עירבה וכו'. אותה שעשתה הגומא עם כל שכניה הדרים אצלה בעליתה (ג) ומיירי בשיש מרפסת (ד) לפני כל עליה ועליה ונכנסין הכל להמרפסת דרך פתח העליה וממנה יורדין לחצר: (ה) אסורה. אפילו (ה) אם עשתה ג"כ גומא [וכ"ש לפי מה דמיירי המחבר בשלא עשתה גומא] ולא מיבעי שאסורה להוליא הכלי עם השופכין דרך החצר עד גומתה או להוליא להמרפסת דהא לא עירבה אלא אפילו לשפוך בביתה שילך המים מעצמו למרפסת ומשם ירד למטה ג"כ אסור דחיישינן שמא יחוס על קלקול בימו שלא יטנף מפני השופכין ויטלטל הכלי עם השופכין למרפסת להדיא והלא היא משותפת לכל דיירי העליה ולא עירבו ביניהם: (ו) ושעירבה מותרת. ובלבד שעשתה גומא וכנ"ל אבל בלא גומא אסורה לשפוך בביתה או למרפסת שירדו המים לחצר דבודאי ירדו מהחצר לר"ה וכנ"ל בסימן שנ"ז ואפילו אם חברתה עשתה גומא והמים ירדו מהחצר לאותה גומא ג"כ אסור דחיישינן שיחוס לקלקול החצר שלא יטנף מהשופכין דרך הליכתן לגומא כיון שהגומא רחוקה ממנה ויוליא כלי הבית עם השופכין לחצר כדי לשפוך להדיא לגומא והם הלא לא עירבו יחד: (ז) שלא תשפוך להדיא בגומא. דהא החצר משותף לשניהם והם לא עירבו ביחד: (ח) דכחו בחצר וכו'. ר"ל אע"ג דהחצר שהגומא היא שייך לשניהם והמים יורדים שם בגומא מכחו: (ט) דשניהם מותרים וכו'. היינו לשפוך גם על המרפסת ושירד לחצר ומיירי בשעירבו כ"א לעצמו ולא חיישינן שיוליא הכלי עם המים לחצר לשפוך בתוך הגומא שעשה חבירו דכיון שיש בהחצר שיעור שהוא רחב כזה ראוי שיבלע המים במקומו ולא יתקלקל החצר: (י) ואין צריכין

שער הציון

(כג) וה"ה כשהיא סמוכה להן בפחות מד"ט: (כד) מ"מ: (כה) ולא העתקתי דברי המ"א בסק"ט דהכא הלא מיירי לענין בית הכסא של שני הבתים *ולא צריכין לזה כמו שכתב בחידושי רע"א שם דהמ"א לא הוצרך לסברתו אלא משום דבד"מ נזכר גם בהכ"ס שבין שתי חצרות ונספר בית מאיר שם חולק על עיקר סברת המ"א ע"ש: (ת) תוספות ורשב"א בחידושיו וריטב"א ואור זרוע וכתב הרשב"א שכן כתבו רוב המפרשים ועיין בפרישה: (ב) ואין לחוש שע"י שפיכת שניהם יתרבו המים ולא יספיק להם גומא אחת שמחזקת מאתים שהוא שיעור שופכין לאדם אחד שמשתמש בכל יום [גמרא] והטעם לזה עיין בסימן שנ"ז בס"ב אות ח: (ג) דאי לא היה מרפסת כלל לפני העליות אפילו אם שתיהן לא עירבו כלל ג"פ מותר אותה שעשתה העוקא לפניה: (ד) ב"ח ומ"א ועוד הרבה אחרונים: (ה) ב"ח ומ"א ובאמת קשה מאוד לפ"ז לשון השו"ע למה נייר השו"ע שהשניה לא עשתה גומא אפילו עשתה אסור כיון דלא עירבה ובמאור הגר"א כתב שע"ם בדברי הטוש"ע וע"ל והאחת עשתה עוקא לעצמה והשניה לא עשתה זו שלא עשתה אסורה וכנ"ז כתב שיש איזה בנא אסר בדברי הטור וע"כ נלענ"ד*) ששניהם אמת וכל"ל והאחת עשתה עוקא לעצמה והשניה לא עשתה

הגהות ותיקונים: א) נלע"ד:

שעח דין חצרות הפתוחות זו לזו. ובו ה׳ סעיפים:

א [א]שלש חצרות (א) פתוחות זו לזו (ב) [ב]ופתוחות לר״ה ועירבה כל אחת מהחיצונות עם האמצעית והחיצונות לא עירבו יחד החיצונות אסורות זו עם זו והאמצעית מותרת עם כל אחת מהן והן מותרות עמה [ג]בד״א כשנתנה [ד]אמצעית (ג) עירובה בזו ועירובה בזו [ה]או שנתנו החיצונות עירובן (ו) באמצעית (ד) בשני [ו]בתים אבל אם נתנו שתי החיצונות עירובן[1] באמצעית (ה) בבית א׳ (ו) שלשתן מותרות זו עם זו: **ב** [ז]שתי חצירות זו לפנים מזו (ז) ופנימית פתוחה לחיצונה והחיצונה למבוי ויש לפנימית דריסת רגל על החיצונה אם עירבה פנימית (ח) לעצמה ולא החיצונה או שעירבה כל אחת לעצמה ושכח אחד מהחיצונה ולא עירב (ט) פנימית מותרת (י) והחיצונה אסורה עירבה החיצונה ולא פנימית או שעירבה כל אחת לעצמה ושכח אחד מהפנימית ולא עירב (יא) [יא] שתיהן [ח]אסורות עירבה (יב) כל אחת לעצמה כל אחת (יג) מותרת בחצרה: **ג** [ט]עירבו ביחד ונתנו עירובן בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירב (יד) שתיהן אסורות (טו) עד שיבטל רשותו ואם נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב (טז) שתיהן אסורות אבל אם שכח אחד מן החיצונה ולא עירב (ג) (יז) [י]פנימית מותרת: **ד** [כ]אם יחיד דר בפנימית ויחיד בחיצונה

א משנה עירובין פ״ה וכר׳ שמעון ב שם מ״ז ג שם בגמ׳ מ״ה ד דדמי׳ אמצעית כאילו דרה בהם ואין דיורי חיצונים באמצעית ה שם בגמרא ו דהשתא לא מתכרין חיצונים בהדדי ז משנה שם מ״ה ובגמרא ח דרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה ט שם במשנה ובגמ׳ י דכיון דעירובה אצלה יכולה להסתלק מהחיצונה דאמר׳ לתקוני שתפתיך ולא לעוותי וקוגרת הדלת ומשתמשת לעצמה כ שם במשנה

שערי תשובה

[ח] שתיהן אסורות. והטעם דרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה ועיין בשו״ת מינוך ג״ר סימן י׳ שכתב בעיירות שהם מוקפות חומה או ע״י לה״פ דמותרים לטלטל ותוך לחומה זה דריס קלת יהודים שאין להם היתר העירוב והם לריכים בשבת לבוא למקום המותר בטלטול לא שייך בזה רגל האסורה כו׳ דדוקא בחלר הפנימית שאין להם מקום לצאת רק דרך החיצונה משא״כ בזה שיכולים לפנות בכ״מ שירלו ואף שיש להם חלק בבה״כ אין בכך כלום וגם מותרים בני חוץ העיר דהשיבי כאומרים (וע״ש שבקוף דבריו משמע שהרולה לטלטל בעיר יש לו ליתן חלק בעירוב שבחוץ העיר דהוי כאילו סילק דעתו מהדרים חוץ לעיר ועיין סי׳ שפ״ו ולפי טעם דהשיבי כאומרים נראה דא״ל עירוב ואדרבה נראה דהעיריב מגרע שזה מורה שלא סילק עלמו מלבוא בחוץ העיר ועיין לקמן בדברי הג״ב שכתב שאין יכולים לערב

באר היטב

(ח) בחמצעית. דאז דמי כאילו כולהו דריס בחוחו בית וחלר דהחוא בית הוין: (ב) פנימית. דאחדא לדשא בחפי החילונה ואע״ג דעירוב החילונה בפנימית אמרה ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי:

משנה ברורה

צריכין לגומא. ר״ל וע״כ אפילו אם אחד עשה גומא לצד עליתו לא חיישינן שהשני יוליך הכלי עם השופכין לשם:

א (א) פתוחות זו לזו. דאל״ה לא היו יכולין לערב יחד: (ב) ופתוחות לר״ה. וה״ה (ח) כשפתוחות למבוי. וכתבו האחרונים דה״ה אם החילונה לבד פתוחה לר״ה או למבוי והאמצעית יש לה דריסת הרגל עם הפנימית השניה שלפנים הימנה נמי דינא הכי דכל אחת שריא עם האמצעית אפילו החילונה הפתוחה לר״ה ואין הפנימית יכולה לאסור עליה דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה כדלקמיה ס״ב: (ג) עירובה בזו ועירובה בזו. דאז דיורי האמצעית בחילונה ואין דיורי חילונה באמצעית למהוי כולהו כי חדא אבל אם נתנו עירובן באמצעית הוי כאלו כולן דרין באמצעית: (ד) בשני בתים. ואפילו מלאוהו לכלי אחת ואייתר ונתנו אח״כ לכלי אחר דבכה״ג היה מהני אם היו נותנים אותו בבית אחד כמ״ש סימן שס״ו ס״ד אבל אם נתנו בשני בתים לא משתרי החילונות זו בזו כיון דלא מיחברי אהדדי: (ה) בבית אחד. והיינו בכלי אחד או דמליא למנא ואייתר [אחרונים]: (ו) שלשתן מותרות. דהוי כאלו עירבו יחד: **ב** (ז) ופנימית פתוחה וכו׳. ובכל אחת יש בע״ב האוסרין זה על זה: (ח) לעצמה. היינו עם בע״ב שבאוכזה: (ט) פנימית מותרת. שהרי יכולה לסגור פתחה ואין יכולין לערב עליה בני החילונה: (י) והחיצונה אסורה. שהאחד שלא אחד

שער הציון

[ובאופן זה אייני בשאיהן עירבו] או שהאחת עירבה לעצמה והשניה [וזה מיירי בשאיהן עשו גומות] לא עירבה זו שלא עירבה אסורה ושעירבה מותרת [וכן לענין עוקה תלוי נמי שעשה העוקה] ודע דהשמטתי תירוץ המ״א שבסק״ב שכתב דאם עירבה וכו׳ ומותרת אותה שעשאה גומא לשפוך להדיא שרבים מאחרונים השיגו ע״ז תו״ש ובגדי ישע ועלי אלמוגים ונהר שלום: (א) עו״ש וא״ר: (ב) דאם יבטל רק רשותו לבני הפנימית רק פנימית מותרת ולא החילונה דכיון דהוא בעצמו אחר הבטול נ״כ אסור להוציא מביתו שפ״א ס״ב א״כ הוי רגל האסורה במקומה ואוסר שלא במקומו בדריסת רגלו וכן מוכח במאמר מרדכי סימן שפ״א: (ג) אחרי שהעוות בא מהם:

הארות והערות: 1) עיין סימן שע״ב סעיף ג׳: 2) עיין סימן ש״פ סעיף ב׳:

הלכות שבת סימן שעח שעט שפ

(יח) או שנים בחיצונה ועירבו (יט) אין היחיד שבפנימית אוסר על החיצונה. הגה וה"ה (כ) רמ"ס שהס כימיד וא"ל לערב כדרך שנתבאר לעיל סימן ש"ע (המגיד פ"ד): **ה** [ל]ג' חצירות זו לפנים מזו ויחיד בכל אחת אע"פ שרבים דורסים בחיצונה אינם אוסרים שכל אחת מותרת במקומה ואם היו ב' בפנימית ולא עירבו הרי הם אוסרים על היחידים שבאמצעית ושבחיצונה זה הכלל רגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה ורגל המותרת אינה אוסרת שלא במקומה:

שעט דיני חצרות ובתים ביניהם. ובו ב' סעיפים:

א [א]שתי חצרות וג' בתים ביניהם (א) פתוחים זה לזה ורוצים לערב יחד חצר זה בא דרך בית שאצלו ונותן עירובו (ב) בבית שבאמצע וכן עושה השניה (ב) ומותרים בשלשתן כשכל בית שאצל החצר (ג) חשוב לו כבית שער וא"צ ליתן פת והאמצעי הוא בית שמניחין בו עירוב (ד) וא"צ ליו, פת: **ב** [ב]שתי חצרות ושני בתים ביניהם ולא עירבו יחד אלא כל אחת לעצמה ובא בן חצר זה דרך בית שאצלו והניח עירובו בבית שאצל השני וכן עשה השני שגם הוא הניח עירובו בבית הסמוך לחצר האחרת לא קנו עירוב שכל אחד הניח עירוב בבית שער של חצר אחרת:

שפ דיני בטול רשות. ובו ד' סעיפים:

א [א]אחד מבני החצר (א) ששכח ולא עירב עם האחרים (ב) אוסר עליהם מה [ב]תקנתם יבטל להם רשותו שיאמר רשותי מבוטלת לכם או קנויה לכם (ג) [ג]וא"צ לקנות בקנין סודר [ד]ויכול לבטל * אף

באר היטב

(א) בבית. והתוס' דף ע"ז כתבו דאפי' נתנו העירוב בא' מבתים הסמוכים לחצירו או בא' מבתי החצר אלו הג' בתים א"ל ליתן עירוב דנעשו כולם בית שער לאותה חצר המולכת עירוב דרך עליהם לחצר אחרת מ"א:

שערי תשובה

וע"ש) ובנ"ב מ"ת סימן למ"ד כתב ג"כ שדבר זה פשוט היתרו ברוב ישראל שהדרים חוץ לחומה וכפרים שבתוך התחום בתים לבה"כ וקלתם יש להם מקומות בבה"כ בקנין או בשכירות ואין פוצה פה לאיסור שהרי יש להם מקום לצאת ולבוא ואף דחזינן דלא סילקו עצמם שהרי בתים בשבת מ"מ לא איכפת לן דדריסת הרגל אינו מפסיד כמ"ש המג"א אף במבוי

מהני לה"פ לסילוק ואף ברגל האסורה במקומה יש להקל לפי מ"ש הרמ"א סי' ש"ב בהג"ה סעיף וא"ו אלא שכתב שאין דבר זה ברור כ"כ ועוד דלפי"ז אינם רשאים הבתים מחוץ לרחוב לתוך הרחוב לבטלו אפי' כלים ששבתו בתוכו ואין יכולים להניח טלית וסידור שלהם באחד הבתים שברחוב ולבטלם אח"כ מבית ההוא לבה"כ ולכן המליץ היתר דאחר דדוקא אם היו יכולים לערב עמהם ולא עירבו אוסרים אבל אם לא היה יכולת בידם

משנה ברורה

אחד מבני חצרך ולא יתן חלק בעירוב: **ד** (יח) או שנים בחיצונה ועירבו. היינו אותם השנים לבד אבל לא עם הפנימית ואשמועינן בזה שלא תימא דגזרינן משום (ד) שיסברו שיש שנים בפנימית כמו בחילונה ובבוא להתיר גם בזה והתם בודאי אסור מדינא דהוי רגל האסורה במקומה: (יט) אין היחיד שבפנימית וכו'. ר"ל אף שלא עירבו יחד דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה: (כ) רבים שהם כיחיד. היינו שהיו בפנימית האחד עם בניו שמקבלים ממנו פרס וכל כיוצא בהם ע"ש בסי' ש"ע:

באור הלכה

ממ"ב והנה הט"ז מפקפק על דברי הב"י ודעתו דכיון שיש גומא באחר חייבין שיוצא כלי עם שופכין לשם והבא ראיה לזה מדברי הרה"מ ורבים מהאחרונים דהו ראיתו [הפו"ש ונהר שלום וא"ר ועפי' אלמוגים דהרה"מ לא קאי רק אריש דדברי הרמב"ם ולא אסיפא] ובלא"ה כמה ראשונים כתבו כרש"י דמיירי באחר שהיא פחותה מד"א הרשב"א והריטב"א והאור זרוע ועיין עוד בעפי אלמוגים דה"ה בימות הגשמים שאין צריכין לעוקא

וכנ"ל בסימן שנ"ז אפילו בפחותה מד"א יהיה הדין דשניהם מותרים:

* אף משתחשך. עיין במ"ב ואע"ג דנאסר למקצת שבת מ"מ מהני ביטול כדאיתא בברייתא ס"ט[א]) ע"ב דלענין ביטול רשות לא

א שם בגמרא וכשמואל הר"ף והרא"ש והרמב"ם בפ"ד מה"ע

א גמרא עירובין ע"ה ב שם ע"ז בעיא ופשטא

א משנה עירובין ס"ט ב שם וכפי' פ"ב ג בריתא שם ד שם במשנה וכנ"ה

כדי

שער הציון

(ד) תוספות: (א) ואפילו אם כל ימות החול אין להם רשות לעבור דרך הבתים אפ"ה כיון שהניחו את העירוב בבית האמצעי ע"כ נתרצו הבתים שמשני הצדדין לעבור דרך עליהן בהשבת כשירצו לאחר העירוב ועיין בפמ"ג: (ב) מ"א בשם המוסקפות: (ג) זה הטעם על ליור השני ובליור הראשון שהניחו העירוב בבית האמצע לחצר הטעם דאותן שני בתים פטורים מפני שהם בית שער לאותו בית והבית שמונח בו העירוב פטור ג"כ כמו שכתוב בשו"ע: (ד) דהא ביטול מהני אף מבע"י ויש לו עדיין שהות לערב: (ה) תו"ש:

הגהות ותיקונים: א) דף ע': ב) ס"ג:

משתחשך [ה]ואם דר עם ד׳ או ה׳ * צריך לבטל (ח) (ד) לכל אחד ואחד שיאמר רשותי מבוטלת לך ולך (ה) [ו]וי״א שדי שיאמר רשותי מבוטלת לכלכם [ז]אם ביטל (ו) רשותו סתם לא ביטל אלא רשותו שיש לו בחצר הילכך הם מותרים להוציא מבתיהם לחצר * וגם הוא (ז) שהוא אורח בעלמא אבל אסורין להוציא (ח) מביתו לחצר (ט) וגם הוא [ח]וי״א (י) שצריך לנעול ביתו (יא) כדי שלא יבא להוציא באיסור ולא יפתחנו אלא כשרוצה לצאת ולבא וינעלנו מיד אחר צאתו ובואו: ב [ט]אם ביטל להם גם רשות ביתו מותרין (יב) בין הוא בין הם להוציא לחצר[א] מביתו (ג) בין מבתיהם: ג אם אינו רוצה* לבטל להם רשותו אלא להשכירו [י]וי״א שמועיל כמו ביטול [כ]וי״א (ג) (יג) שאינו מועיל: ד [ל]אם בני החצר שעירבו מבטלים רשותם לאחד שלא עירב (יד) הוא מותר להוציא מביתו לחצר (טו) ולא מבתיהם (אם לא שבטלו בפירוש גם רשות ביתם) (כ״י) והם אסורים (ד) (טז) אף מבית לחצר (יז) [מ]ולא

ה שם בגמ׳ דף ע׳ בעא ומפשטא דף כ״ו וכרבנן ו׳ טור וכתב ה״ה שכ״מ מד׳ רש״י (בדף כ״ו) ול׳ הרמב״ם מה ברך תלמוד ז׳ משנה וגמרא פ״ט לרבנן דקי״ל כוותייהו ח הרא״ם שם וכדפי׳ רש״י ט פשוט שם בגמ׳

כ״ו ואפילו לרש״י י הרא״ם בר״פ הדר וכ״כ הטור כ הר״מ והמרדכי בפ׳ הדר וכן נוטים דברי הרמב״ם בפרק ב׳ מה״ע ל משנה שם פ״ט מ שם בגמ׳

שערי תשובה

(ח) לכל. ואם לא עשה כן אף למי שבטל אסור: (ב) בין. היינו לאחר שהחזיקו בחצר ערסי׳ שפ״א מ״א: (ג) שאינו. כ׳ המ״א לולי דמסתפינא הייתי אומר דבחול שרי לכ״ע ע״ש הטעם ועיין ט״ז: (ד) אף מבית. ואפי׳ בטלו רשות ביתם ואפי׳ חזקה לא לערב לא אסרו אהדדי וכ״כ בריטב״א בעירובין דף נ״ט ולכן לא מבעיא בעיר שאין מוקפת מחילה וקבעם עשו קורה וה״פ שאין אלו חוץ להם אוסרים אלא אפי׳ במוקפת רש מביהם א״י האוסרים עליהם ואותן לחוטות שאין ביניהם א״י עשו לעצמם לה״פ ועירבו ג״כ אותם שבחוץ אין אוסרים עליהם שלא היו יכולים לערב עמהם מחמת בתי הא״י האוסרים עליהם ולא מיקרי יכול לערב מחמת שיכולים לקנות רשות דשמא לא ירצה הא״י להקנות לו להשכיר רשות ע״ש ועיין במג״א סי׳ שפ״ג ס״ק כ״ז ומ״ש

באר היטב

(ח) לכל. ומה לא עשה כן אף למי שבטל אסור: (ב) בין. היינו לאחר שהחזיקו בחצר ערסי׳ שפ״א מ״א: (ג) שאינו. כ׳ המ״א לולי דמסתפינא הייתי אומר דבחול שרי לכ״ע ע״ש הטעם ועיין ט״ז: (ד) אף מבית. ואפי׳ בטלו רשות ביתם ואפי׳ חזקה לא

באור הלכה

מגמרא נמה דנאסר בחצר שבת: * צריך לבטל לכל אחד ואחד. עיין מ״ב ואע״ג דהאי דבטיל ליה עירב עם חבירו כי עירב מאתמול אדעתא דהאי חולקא לא עירב וכו׳ [רש״י כ״ו ע״ב ד״ה ה״ג לא נערבה] ולפ״ז אם היה הבטול מבע״י קודם שעירב כי עירב אדעתא דהאי חולקא נמי עירב מהני הבטול שבטל לו לבד וכן מוכח מסוף דברי רש״י שם שהביא מברייתא דהדר דמניא שם אחד מן השוק שמת וכו׳ מבע״י דהיינו קודם שעירבו וכו׳ ודע דלדברי הרא״ש דס״ל דכותא הברייתא דקאמרה מבע״י היינו לאחר שעירבו כיון שהוא קודם זמן קניית העירוב דהיינו קודם בה״ש חל העירוב גם על הבית שיש וכמו שכתב הגר״א בסימן שע״א ה״ה בענייננו אפילו היה הבטול שבטל לו לאחר שעירב כיון שהוא קודם בה״ש חל העירוב גם על החלק שבטלו לו:

* וגם הוא שהוא אורח בעלמא. עיין פרישה שכתב דהוא מותר להוציא מביתם אפילו קודם שהחזיקו וכן מבואר בחידושי הרשב״א להדיא

משנה ברורה

כדי שלא יאסור עליהם (ג) ומה״ט מותר לבטל אף משתחשך: (ד) לכל אחד ואחד. ולא אמרינן (ד) דבשבטל רשותו לאחד מהם דעתו לבטל לכל בני החצר כדי שלא יאסור עליהם ומה שאמר לאחד מהם במקום כולם אמר לו. ואם לא ביטל לכולם (ה) אף למי שבטל אסור: (ה) וי״א שדי שיאמר וכו׳. משמע דלדעה ראשונה לא מהני כשאמר לכולכם והטעם כתב הט״ז משום דבעלמא רובו כולו וע״כ אי אמר לכולכם אפשר דכונתו רק על הרוב מהם ומה שכתב המחבר ברש״ס הסעיף רשותי מבוטלת לכם התם מיירי שהיו רק שנים ולדינא מסיק הא״ר דהעיקר כהי״א דמהני גם כשאמר לכולכם (ו) וכ״ז כשעומד נגד כולם ואמר להם (ז) לשון זה: (ו) רשותו סתם וכו׳. וכ״ש אם אמר רשות מלבי מבוטלת לכם דאין הבית בכלל: (ז) שהוא אורח בעלמא. ואורח אינו אוסר על בני החצר וגם הם אינם אוסרים עליו וכדלעיל בסוף סימן ש״ע ע״ש: (ח) מביתו לחצר. שהרי לא ביטל להם רשות ביתו: (ט) וגם הוא. ר״ל שאסור להוציא מביתו לחצר אע״ג דאמר לו שהרי לא ביטל להם: (י) שצריך לנעול ביתו וכו׳. ר״ל כשלא ביטל רשות ביתו דכשבטל מותר לכתחלה להוציא מביתו הוא והם כמ״ש בס״ב: (יא) כדי שלא יבוא כו׳. ובמקום הדחק (ח) יש לסמוך להקל שאין צריך נעילת בית: ב (יב) בין הוא וכו׳ מבביתו. היינו (ט) לאחר שהחזיקו אנשי החצר את רשותו שהוציאו מבתיהם להחצר [דקודם שהחזיקו אם יוציא מביתו לחצר אז חוזר מבטולו וממילא אוסר עליהם והן עליו כדלקמן בסימן שפ״א ס״א וכן יזהר שלא יכנים מחצר לביתו קודם שיכניסו הם מהחצר לביתו כדלקמן בשפ״א] וטעם ההיתר דכיון שבטל גם רשות ביתו נעשה אורח גמור אצלם כיון שלא נשאר לו רשות שלא בטל: ג (יג) שאינו מועיל. ס״ל דלא תקנו שכירות אלא בעכו״ם אבל לא בישראל ועיין באחרונים שהתרו למנוע טעם זה והמ״א מצדד דבחול לכו״ע יכול להשכיר דלא גרע מבטול אלא (י) דבשבת אסור לשכור דהוי כמקח וממכר. ולענין הלכה הא״ר פוסק דאין שכירות מועלת בישראל כלל אבל שארי (יא) אחרונים מקילין בזה לענין ימי החול כהמ״א: ד (יד) הוא מותר וכו׳. דכיון שבטלו לו רשותם נעשה מלבד ביתו רשות אחת: (טו) ולא מבתיהם. דמסתמא כשבטלו לו רשותן לא בטלו אלא מלבד לבד: (טז) אף מביתו. כל״ל ור״ל לא מיבעיא דמבתם שלא בטלו אסורים להוציא לחצר שהוא רשות אחרת אלא אפילו מביתו של זה שבטלו לו שהוא רשות אחת עם החצר ג״כ אסור וכדמסיים דלא תשיבי כאורחים בעלמא כשהם רבים וא״כ כשחוזרין ומוציאין לתוכה ה״ז כאלו חוזרים הן ורוצים לזכות בה וכתב המ״א[ב] דלא אמרינן זה אלא כשהם מוציאים מבית לחצר אבל כשהם מכניסים מחצר לבית אסור אין זה נקרא השתמשות בחצר ולא הוי כרוצים לזכות בחצר[א]אבל בא״ר כתב בשם (יב) הרבה פוסקים שגם להכניס מחצר לבית אסור* וכ״כ בחנן עוזר:[ג] (יז) ולא אמרינן וכו׳. ואפי׳ (יג) בטלו לו רשות ביתם ג״כ אסורים להוציא בין מביתם ובין מביתו

שער הציון

(ג) גמרא: (ד) ריטב״א: (ה) הרה״מ והעתיקוהו האחרונים והטעם דכיון שאין חבירו יכול לבטל עירובו כמאן דליתא דעירוב שמו [שיין עירובין מ״ט] ובעינן שיהיו מעורבין ומחוברין כל החלקים יחד: (ו) רש״י והרה״מ: (ז) אבל כשהוא אומר לכם והיו יותר משנים אינו אלא מהני אף לדעה זו ועיין פרישה: (ח) כי רבים חולקים ע״ז עיין בתוספות ומרדכי וריא״ז וכן הרמב״ם לא הזכיר זה וכן דעת הרשב״א והריטב״א בחידושיהם להקל בזה וכ״כ הגר״ז: (ט) מ״א ופרישה והגר״א וש״א: (י) דבשלמא גבי עו״ג אין דירתן דירה אלא שאסור משום גזירה לא מקרי קנין אבל בישראל אסור לשכור: (יא) שלחן ערוך שטיש והגר״ז (ועיין בהגר״ז דאפילו לענין שבת יש להסתפק) ובפמ״ג מצדד לומר דלהמ״א מועיל בדיעבד שכירות אפילו בשבת: (יב) עטה״ק ורבינו יונתן ורבינו ירוחם וכ״כ הריטב״א בלא ס״ד ובלא ס״ז: (יג) מ״א וש״א:

הגהות ותיקונים: א) חסר תיבת בין: ב) סי׳ שפ״א סק״א:

הארות והערות: 1) עיין במ״ב סימן שפ״א ס״ק ג׳ ובשעה״צ שם אות ג׳:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף ה׳ כתב כהמ״א שמותר להם להכניס מחצר לביתו.

הלכות שבת סימן שפ שפא

אמרינן שיהיו כאורחים (יח) * שאין רבים נעשים אורחים אצל יחיד * [ו]וה"ה אם היו שנים לבד וביטל אחד מהם לחבירו המבטל אסור אף בשל חבירו וחבירו מותר (ה) (יט) אף בשל עצמו וכן רבים שלא עירבו שנתנו רשותם לרבים שעירבו לפי שהיחיד נעשה אורח אצל הרבים ורבים אינם נעשים אורחים אפילו אצל הרבים ולא היחיד אצל היחיד (כ) [ז]שכחו שנים ולא עירבו יכולים לבטל רשותם שיבטל כל אחד מהם רשותו לכל בני החצר בין אם מבטלין לרבים שעירבו ובלבד שכל אחד מהם יבטל (כא) לכל אחד בין אם מבטלין (כב) לאחד שלא עירב אבל אין מבטלין לשנים שלא עירבו בין אם מבטלין רבים ועירבו בין אם הוא יחיד שלא עירב שהרי אף לאחר שיבטלו להם הם שנים ואחד אוסר על חבירו (כג) [ח]ואפילו אמר לאחד אני מבטל לך ע"מ שתחזור ותבטל לחברך (כד) אינו מועיל:

ג ה"ה בפ"ב מה"ע ם משנה ורש"ש שם ס"ע וס' ע פשוט שם בגמ' דף ע' מיפורש דמתניתין

שפא דיני המבטל רשותו ועבר והוציא. ובו ז' סעיפים:

א משנה בעירובין ס"ע וכו' יהודה הקכמה הפוסקים

א *[ח] *המבטל רשותו (ח) (א) והוציא אח"כ מביתו לחצר בשוגג אינו אוסר (ב) במזיד אוסר (ג) שהרי

באר היטב

מהני מ"ח ועפי' שפ"ח ס"ד: (ה) אף בשל עצמו. וה"ה בשל חבירו והיינו כשנותן לו גם רשות בימו ואם נתן לו רשות חלילו לבד אסור בשל חבירו מ"ח:

שערי תשובה

מיד אפרים שם ובאמן העוזר שם סעיף ל"ח ובפי' שם"ד באה"ע ובק"ח לשו"ת ב"ח סי' ב' ע"ב ועיין בגו"ר כלל ג' סוף סי' כ"ב וס"ס כ"ג ע"ב:

[ח] המבטל רשותו כו'. ועיין מ"ש בפמ"ח חלק ג' סימן מ"ו בזה:

(ח) והוציא. אבל להכניס מותר אא"כ מיטל גם רשות בימו דאז אסור להכניס עכ"ד:

משנה ברורה

מבימו לחצר: (יח) שאין רבים נעשים אורחים וכו'. ר"ל (יד) בכגון זה שבאמת החצר והבתים שייך להם אלא כדי שיהא מותר לטלטל נסתלקו מרשותם. וכתב המ"א דאפילו קדש היחיד והחזיק נמי לא מהני לענין רבים שלא יוכלו לחזור ולזכות ואסורין בכל גווני ועיין בה"ל: (יט) אף בשל עצמו. כתבו (טו) האחרונים דלא גרסינן אף דמשמע מזה דכ"ש בשל חבירו וזה אינו דהא המחבר מיירי שלא מיטל אלא רשות חצרו ולא בימו וא"כ אסור להוציא מבית חבירו לחצר וכן הוא בשו"ע ישנים: (כ) שכחו שנים ולא עירבו וכו'. ר"ל דכמו בחיד שלא עירב מהני מיטול (טז) כן ה"ה ביותר: (כא) לכל אחד. וכמ"ש בסעיף ח': (כב) לאחד שלא עירב. פי' שלא היו בחצר כ"א ג' אנשים ושוס אחד מהן לא עירב ולהכי כשביטלו אותם השנים רשותם להשלישי נמצא שחצר של יחיד הוא וא"ל עירוב. ומבואר בב"י (יז) דאפילו לא ביטלו השנים בבת אחת אלא זה אחר זה (יח) ג"כ מהני: (כג) ואפילו אמר לאחד וכו' ע"מ וכו'. ר"ל דלא מיבעי אם לא פירש שיחזור ויבטל לחבירו אלא שבטל סתם לראשון והראשון מעצמו חזר וביטל חלק של עצמו וגם חלק שקיבל דלא מהני (יט) דחלק דידיה יכול לבטל ולא חלק דאקני ליה חבריה [דכיון דבעידנא דבטיל ליה רשותיה לא הוי ליה שריותא בחצר משום דאסרי אהדדי אשתכח דבטול לא אהני מידי ולא קני ליה ולהכי לא מצי לאקנויי האי בטול לחבריה] אלא אפילו אמר לו לכתחלה אני מבטל לך ע"מ שתחזור ותבטל לחברך לא אמרינן דשניא שויה והוי כאלו הוא בעצמו מבטל להאחרון אלא דכיון דלראשון לא מהני האי בטול (כ) לא קני ליה שיוכל לחזור ולהקנות לאחרון: (כד) אינו מועיל. וכנ"ל דחלקו יכול לבטל אבל לא חלק שהקנוהו לו. ומסתברא דאם אותו שביטל לראשון חזר וביטל בעצמו לשני (כא) שפיר מהני שהרי עכשיו כל החלקים שלו שהרי הראשון ביטל לו מעיקרא חלק של עצמו:

א (א) והוציא אח"כ. פי' (ח) שעבר והוציא: (ב) במזיד אוסר. על בני החצר לטלטל: (ג) שהרי חוזר וכו'. שנראה כחוזר ומחזיק

שער הציון

נרשות

(יד) דאלו בעצמא בחורבים ממש אין נ"מ בין רבים ליחיד ובכל גווני אינם אוסרים על בעה"ב [מ"ח]: (טו) א"ר ומאמ"ר: (טז) ודע דהבטול של שנים לא מהני רק לאותם שביטלו להם אבל להמבטלים עצמם ליכא תקנתא דהא כיון שהם שנים בכלל רבים מינהו אפילו נגד מאה עיין בגאון יעקב[2]: (יז) והוכיח כן מדברי רש"י וכן מכל הפוסקים שסתמו בכך ולא חילקו בכך ודלא כדעת רבינו יהונתן וכ"כ הרטב"א בהדיא כב"י וכ"פ כמה אחרונים: (יח) דאף בבשעה שמבטל הראשון עדיין לא הומר משום רשות של השני שלא נתבטל עדיין מ"מ לאחר שביטל השני גם רשותו מועיל למפרע גם בטולו של ראשון: (יט) רש"י: (כ) כתב בפמ"ג[3] דאפילו אמר לו לשון זה מע"ש ג"כ לא מהני: (כא) ומשום שהיה הבטול אלא בבת אחת לא מגרע וכמו שכתבנו בס"ב דבטול שלא בב"א ג"כ מהני: (א) דלא מיבעי אם לא מיטל רשות בימו אלא חילקו דאסור שהרי מוציא מרשות לרשות וכדלעיל סי' ש"פ ס"א אלא אפי' אם מיטל גם רשות בימו ג"כ אסור להוציא שהרי ע"י הוצאתו חוזר מבטולו ויש איסור למפרע [וכן הסכים בעצי אלמוגים] והאי דהמיר בס"פ סעיף ד' מיירי לאחר שהחזיקו וכמו שכתבו האחרונים שם:

הגהות ותיקונים: א) במזיד: ב) דף פ"ט: ג) משבצות זהב ד':

הארות והערות: 1) עיין בבה"ל סימן שצ"א סעיף א' ד"ה מבטלת רשותה וכו', לענין רבים אצל רבים: 2) עיין בבה"ל לקמן ד"ה ולרש"י וכו':

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ו' כתב שאף היחיד אינו נעשה אורח לגבי יחיד.

חוזר מביטולו שביטל (ד) [ב]ואם החזיקו בו כבר שהוציאו מבתיהם לחצר * או שהכניסו מחצר לבתיהם (ה) אינו יכול לחזור מביטולו * [ג]ולרש"י אין חזקה מועלת אא"כ החזיקו (ו) משחשיכה: **ב** (ז) [ד]יש ביטול רשות מחצר לחצר [ה]ל"ש שתי חצרות ופתח ביניהן (ח) ועירבו כל אחת לעצמה (ט) ול"ש עירבו יחד יכולה כל אחת לבטל רשותה לחברתה (י) להיותה מותרת להשתמש בה ולא היא לא שנא שתי חצרות זו לפנים מזו ולא עירבו (יא) אלא החיצונה (יב) לבדה שפנימית אוסרת על החיצונה יכולה לבטל לה רשותה שלא תשתמש ולא תעבור עליה אלא (יג) בשעה שצריכה לצאת ותהיה החיצונה מותרת או אם עירבו יחד (יד) ונתנו עירובן בחיצונה * ושכח אחד מהפנימית ולא עירב יכול לבטל רשותו דהיינו שיבטל רשותו לכל אחד מבני הפנימית (טו) וגם לכל אחד מבני החיצונה (טז) ויהיה הוא לבדו אסור וכלם מותרים: **ג** [ו]יש ביטול רשות (יז) בחורבה שאם היו שני בתים וחורבה ביניהם (יח) שהיא של שניהם ושכחו ולא עירבו יכול אחד לבטל רשותו לחבירו ולהיותו מותר בו: **ד** (יט) [ז]יש ביטול רשות מבית לבית שאם היו שני בתים ופתח ביניהם ולא עירבו אחד מבטל רשות לחבירו (כ) ואפילו המבטל מותר להוציא מביתו לבית חבירו [ח]אבל אינו יכול להוציא מבית

ב בגיימ"א שם וכו' יהודה ולא כר' יהודה דמתניתין דהלכה כדברי המיקל בעירוב ג טור בשם רש"י כתב ס"ס ד גמרא ס"ו וכרבי יוחנן הסכמת הפוסקים ה שם ממשמעות הגמרא ו שם וכר' יוחנן הסכמת הפוסקים ז מוסף בשם רש"י מעובדא דהמנן[א] בר ריפתא וכ"פ הרא"ש והטור ח טור והגה"מ בשם סמ"ק וסמ"ג

באור הלכה

השבת*: * או שהכניסו וכו'. כתב מורו כו"ע דשוה הכנסה להוצאה וכמ"ש המחרוצים: * ולרש"י וכו'. משמע מלשון זה דמופס לעיקר כדעה ראשונה ובאמת נ"ע דדעה ראשונה היא רק דעת הטור ודעת רש"י לאו יחידאה היא דכן כתב גם רבינו יהונתן והריטב"א וכן מוכח בתוספות ס"ח ע"ב ד"ה והוציאו וכמו שכתב בספר בית מתיר ומה שכתב הב"ח לדחות שיטת רש"י כבר דחו המחרוצים דבריו ויש להתמיה. ודע דלרש"י הדבר פשוט דלא מקרי חזקה אלא בהכנסה והוצאה שהוא דבר האסור אבל בטול וכמו שמבואר בתוס' וריטב"א אבל לדעת הטור דמהני חזקה אף מבע"י אפשר דלדידיה מהני חזקה ע"י השתמשות בחצר גופא אף אבל הוצא והכניס וכמו בחזקות דעלמא ומ"מ אינו מוכרח ועיין: * ושכח אחד מן הפנימית. וה"ה אם שכח אחד מבני החיצונה ג"כ בעינן שיבטל לשתי החצרות ולא סגי בשיבטל לבני החיצונה לבד ובני הפנימית יסתלקו מהם [כיון שאין העוות בא מהם] אחרי שהעירוב מונח בחיצונה ואם העירוב מונח בפנימית

משנה ברורה

רשות שביטל. ומ"מ אם מוחזר אח"כ ומבטל ממדש (ב) מהני.* כתב [א] המג"א דלא אמרינן שהוא כמוחזר ומחזיק אלא ע"י הוצאה מבית לחצר אבל אם מכניס מחצר לבית לא גרעה כרוצה לחזור מביטולו והחזיק בחצר וכבר כתבנו לעיל סי' ש"פ ס"ק ט"ז שכמה פוסקים חולקים ע"ז וס"ל (ג) דאין חילוק בין הוצאה להכנסה וכמו דלא מחלקינן בין הוצאה להכנסה לענין החזיק[ב] וכמו שמבייש המחבר: (ד) ואם החזיקו וכו'. קודם שחזר והוציא כליו: (ה) אינו יכול לחזור. דבכל מקום חזקה מועילה בקניה ואע"ג שאין זו חזקה גמורה אפ"ה הקילו חכמים בה דמהני כשאר חזקות ולדעה זו מהני חזקה אף אם החזיק בערב שבת אחר הביטול: (ו) משחשיכה. דמבעוד יום לא מוכחא מילתא שהרי גם בלא ביטול יכולין להוציא ולהכניס ועיין בביאור הלכה שיש להתמיר כדעה זו: **ב** (ז) יש ביטול רשות מחצר לחצר. כמו שיש ביטול רשות מבית לבית בחצר אחת. (ח) ועירבו כל אחת לעצמה. דאי לא עירבו (ד) אין מבטלין כמו שנתבאר בסימן ש"פ דלשניים אין מבטלין לפי שכל אחד אומר ע"מ: (ט) ול"ש עירבו יחד. מיירי (ה) בששכח אחד מהם ולא עירב דיכול לבטל רשותו לבני חצר שלו וגם לבני האחרת: (י) להיותה מותרת וכו' ולא היא. קאי אריש"א מהיכא שעירבה כל אחת לעצמה דהמבטלים רשותם שוב אסורים להוציא מבמיהם לחצר והיכא ששכח אחד ולא עירב וביטל רשותו לכולם הוא לבדו אסור וכולם מותרים: (יא) אלא החיצונה וכו'. דאם גם החיצונה לא עירבו לא אפשר בביטול דאין מבטלין רשות לשנים וכנ"ל: (יב) לבדה. ואז הוי הפנימית רגל האסורה במקומה ואוסרת שלא במקומה וכנ"ל בסימן שע"ח: (יג) בשעה שצריכה לצאת. דאין דריסת הרגל אוסר (ו) אלא עם עשיית תשמיש: (יד) ונתנו עירובן בחיצונה. ל"ד דה"ה (ז) דאם נתנו עירובן בפנימית ג"כ צריך הפנימי לבטל רשותו לשתי החצרות ולא סגי בשיבטל לפנימית לבד ויהא הוא אורח לגבייהו ולא יאסור עליהן ואח"כ יסלקו הם עצמן לגמרי מלהשתמש בחצר החיצונה (מ) דכיון שהעוות בא מהם שהרי אחד מבני חצרם שכח לערב אי אפשר להם להסתלק מבני החיצונה אחרי שנתחברו מתחלה יחד ע"י עירוב אחד: (טו) וגם לכ"א מבני החיצונה. שנעשו כחצר אחד ע"י העירוב ואפילו אם ירצו בני הפנימי להסתלק עצמן מן החיצונה ג"כ לא מהני בטול לבני הפנימי לבד וכנ"ל בס"ק הקודם ובפרט לפי מה שאייר המחבר שהעירוב מונח בחיצונה (טו) בלא"ה א"א להסתלק מהם שהרי העירוב מונח אצלם: (טז) ויהיה הוא לבדו אסור. היינו להוציא מבית לחצר וכדלעיל בסימן ש"פ: **ג** (יז) בחורבה. ולא אמרינן שלא הקילו חכמים בביטול רשות אלא בחצר שלפני הבתים שבה הוא עיקר תשמישם: (יח) שהיא של שניהם. עיין לעיל בסימן שע"ו: **ד** (יט) יש ביטול רשות מבית לבית. כמו שמועיל הביטול מחצר לחצר: (כ) ואפילו המבטל וכו' לבית חברו. שהרי הכל של חברו כיון שביטל לו (י) ואפילו קודם שהחזיק חברו בביתו יכול הוא להוציא ממנו לבית חברו ואפילו (יא) היו המבטלין רבים ג"כ מותרין להוציא מביתם לבית חברן ואינו דומה להמבטל רשות חברו שאין לו להוציא מביתו לחצר אפילו ביטל גם רשות

שער הציון

(ב) ר' יהונתן בש"ס ד' ס"ט וכ"ז אם לא היה ההוצאה בפרהסיא אבל אם היה בפרהסיא הרי הוא כעכו"ם ושוב אינו יכול לבטל וע"פ מה שנתבאר לקמן בסי' שפ"ה ס"ג ובמש"כ שם: (ג) וכן הסכימו מאמ"ר וגאון יעקב וכן מגדל בבית מאיר ומה שהוכיח המג"א מס"ד כתב במאמ"ר ובעלי אלמוגים לחלק דדוקא במוציא מרשות שביטל ומכניס לרשות חברו אין בטלטול כזה הוצאה שחוזר ומחזיק במה שביטל דהא אדרבה מסתלק מרשותו משא"כ הכא כשמוציא מן החצר ומכניסו לתוכו אחרי שמכניס ברשותו ולגרכו שפיר מיחזי כחוזר ומחזיק גם בזה אע"פ שמוציאו מרשות שביטל כיון שמשתמש משם לרשותו לגרכו כבראשונה וכעין זה כתב ג"כ בגאון יעקב וכן מוכח שם דעת הריטב"א בסוגיא דף ס"ד דיחידי דיחן לא חלוי בהיא דס"ד וכנ"ד לכ"ע בין בהוצאה ובין בהכנסה מיחזי כחוזר ומחזיק: (ד) ב"י: (ה) עו"ש ובספר מאמר מרדכי מגיה על"ל בשו"ע ולא עירבו יחד ולא מיירי השו"ע כלל בהיכא שעירבו שתי החצרות יחד] ובזה יבואר דברי השו"ע בפשטיה וכן הוא בטור ולבוש וכן מלאתי הגירסא בשו"ע הראשון שהוסיפה בחי המחבר: (ו) ב"י: (ז) עו"ש וש"ל: (ח) כמבואר בסימן שע"ח עי"ש וכ"כ במאמ"ר: (ט) אחרונים: (י) אחרונים: (יא) ש"ר:

הגהות ותיקונים: א) דתמן: ב) החזיקו:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף א' כתב כשיטת המ"א, כמו שכתבתי בסימן ש"פ.

הלכות שבת סימן שפא

חבירו לביתו * שאז היה (כא) חוזר ומחזיק ברשות שביטל [ט]וכן אם יש לו חדר פתוח לביתו וביטל רשות ביתו אסור להוציא (כב) מהחדר לביתו. הגה (כג) וי"א (ג) דאין לבטל מבית לבית אא"כ יש אויר לעצמו חדר אחד אצל מיטל (כד) * ואז מותר להכניס אפילו מבית חבירו לביתו וטוב להחמיר לכתחלה (ב"י בשם ר' יהודה וי"ת והגהות מיימוני פ"ב מה"ע): ה 'שני בתים בשני צדי ר"ה והקיפום אינם יהודים מחיצה בשבת בענין שיש ביניהם כמו חצר ששני בתים פתוחים לו והרי הם אוסרים זה על זה (ג) (כה) אינם יכולים לבטל כל אחד לחבירו: ו [כ]יורש מבטל רשות שאם לא עירב מורישו ומת בשבת (כו) והיורש בא לדור בחצר [ל]ואוסר (כז) יכול לבטל רשותו: ז [מ]מבטלין וחוזרין ומבטלין כלומר שמבטלים רשותם בני חצר זו לבני חצר אחרת או לאחד מבני חצר עד שיוציאו מה שירצו (כח) וחוזרין (ד) ומבטלים לאותם שביטלו להם עד שיוציאו גם הם מה שירצו:

ט שם י' בר"ח שם ע' כ שם וכרב נחמן הבכמת הפוסקים ל' ע"פ מה שנתבאר בסי' שע"ח ט שם וכרב הבכמת הפוסקים וכ"כ רמב"ם בפ"ב מה"ע

באר היטב

(ב) דאין. דא"כ יבטל תורת עירוב כיון שיש תקנה ע"י ביטול אא"כ יש אויר לעצמו חדר א' שלא ביטל וא"כ ישתכר בעירוב שיהיה

משנה ברורה

רשות ביתו עד שיחזיקו הם בחלה ואפילו אם החזיקו אינו מועיל אלא ביחיד שביטל לרבים אבל לא ביחיד ליחיד וכנ"ל בסימן ש"פ וכ"ש ברבים ליחיד (יב) דהתם כיון שהיה לו חלק בחצר אלא שבטל להם א"כ כשמוציא מביתו לחצר נראה כחוזר מבטולו ומחזיק בחלקו שבחצר משא"כ כשמוציא לבית חבירו שלא היה בו חלק מעולם לא שייך לומר שע"ז מחזיק ברשות חבירו (יג) וגם לענין ביתו גופא לא שייך לומר שחוזר וזוכה בו במה שמוציא ממנו כליו לבית חבירו דאדרבה הרי מסתלק ממנו: (כא) חוזר ומחזיק וכו'. ואע"ג דלעיל בסימן ש"פ ס"א מבואר דאם ביטל רשות חצרו אחרים דמותר לו להוציא מביתם לחצר ולא אמרינן שחוזר וזוכה בהוצאתו התם מיירי ביחיד לגבי רבים ותשיב רק כאורח לגבייהו (יד) אבל הכא מיירי ביחיד לגבי יחיד ויחיד לגבי יחיד לא הוי אורח וכנ"ל בס"ד ולהכי חוזר וזוכה במה שביטל מתחלה (טו) ולפ"ז אפילו אם החזיק זה שבטלו לו ג"כ אסור[1] למבטל להוציא מביתו[2] וכנ"ל בסימן ש"פ ס"ד: (כב) מהחדר לביתו. וה"ה (טז) מבית לחדרו מפני שהוא כמוציא מרשות לרשות ועיין באחרונים (יז) שהעלו דאפילו אם ביטל גם רשות חדרו בהדיא אסור להוציא מאחד לחבירו: *דבזה הוא חוזר ומחזיק ברשותו וכנ"ל לענין מבית חבירו לביתו: (כג) ויש אומרים דאין לבטל וכו'. לפי (יח) שיש לחוש שלא תשתכח תורת עירוב מבתים אלו הפתוחים זה לזה שכולם יבטלו בעליהם לאחד וגם הם יהיו מותרים להוציא כל אחד מביתו לבית חבירו הואיל ואינו נראה כחוזר ומחזיק ברשותו בהוצאה זו משא"כ כשמשאיר חדר אחד שאסור להוציא ממנו לבית ואם היה עירוב היה מותר נמצא משתכר הוא בעירוב ושוב אין לחוש שיבטלו הכל ותשתכח תורת עירוב: (כד) ואז מותר להכניס וכו'. עיין במ"א שתמה ע"ז דהא ע"כ מיירי ביחיד לגבי יחיד דאי ביחיד לגבי רבים שעירבו א"כ מו לא שייך לומר שישתכח תורת עירוב כיון שעירבו אלא דמיירי ביחיד לגבי יחיד וא"כ האיך שרי להכניס מבית חבירו לביתו כיון דיחיד לגבי יחיד לא מקרי אורח והוי כאלו חוזר ומחזיק בביתו ואפילו החזיק חבירו לא מהני[1] ועיין בחמד משה[2] שתירץ דדין זה דרמ"א מיירי ביחיד לגבי רבים אלא שאותן רבים היו דרים בבית אחד ולא היו צריכין לעירוב וזה ג"כ מקרי רבים וזה היחיד מקרי אורח לגבייהו ולכן מותר לו להכניס מביתם לביתו ואפילו קודם שהחזיקו ועיין בבה"ל מה שכתבנו בשם הגר"א: ה (כה) אינם יכולים לבטל וכו'. כדי שיוכל חבירו להשתמש והטעם דכיון שלא היו יכולים לערב יחד מבע"י אמרינן כיון שנאסר למקצת השבת נאסר לכל השבת ולא מהני בטול: ו (כו) והיורש בא לדור בחצר ואוסר. אבל אם לא היה בא לדור אינו אוסר על בני החצר דדירה בלא בעלים לא שמה דירה וכנ"ל בסימן שע"א ס"ד ועיין לעיל מה שכתבנו שם בבה"ל: (כז) יכול לבטל רשותו. אף דאי בעי לערובי מאתמול לא מצי מערב אפ"ה מהני ביטולו משום[3] דיורש כרעיה דאביה הוא [ש"ס]: ז (כח) וחוזרים ומבטלים לאותם וכו'. אבל אם לא

מותר גם באותו חדר ט"ז ע"ש: (ג) אינם. לפי שלא היו יכולים לערב מאתמול: (ד) ומבטלים. כיון דרבים הם אפי' ביטלו רשות

באור הלכה

יכולין בני הפיתחי להסתלק מהם [אף שלא ביטל רשותו להם] כמבואר בסי' שע"ח ע"ש: * שאז היה חוזר ומחזיק ברשות שביטל. עיין מ"ב מה שכתבנו בה ומשכנו אחרי דברי מג"א בזה ובאמת אף שבדברי התוס' משמע קצת שהמעשה היה ברבים שביטלו ליחיד וכן בריטב"א מוכח שעכ"פ היה יחיד נגד יחיד (דלדידן בסי' ש"פ דינו כמו רבים נגד יחיד) מ"מ לא נזכר שם שום משמעות דטעם שבכל זו שאוסרת להוציא מבית חבירו הוא מטעם דיחיד נגד יחיד לא מיקרי אורח וכן המחבר סתם ולא הזכיר טעם זה. ויותר נראה בדבריהם דאפילו היה המבטל יחיד וביטל לרבים ג"כ אסור לו להוציא מרשותם לרשותו ואע"ג דבעלמא כשבטל אינו מותר לו להוציא מבית חבירו לחצר שאני הכא דמיירי שלאחר ביטולו הוציא כליו והכניס לבית חבירו ואח"כ מוציאם ומכניסם שוב לרשותו כמקדם נראה כמי שרוצה לחזור ולזכות בביתו שבטל ובכגון זה לא אמרי' דהוי ליה כאורח עיין בתוס' ובריא"ש ובאו"ז שמדוקדק כן בדבריהם ועיין בעלי אלמוגים שעמד ג"כ על לשון התוס' בזה וזה היה אפשר דעת העולת שבת בשם הב"י ובעל הלבה ברורה שאלתו בדין זה בין קדם והחזיק או לא דנקדם והחזיק מותר לו אף להוציא מבית חבירו דסברא זהו הכשרא לא מיירי בשהיו המבטלים רבים אלא מיירי אדרבה שביטל לרבים ולהכי אם קדם והחזיק אינו יכול לחזור ואפ"ה בשלא קדם והחזיק אסור לו להוציא ולא אמרי' דהוי ליה כאורח משום דשאני הכא שהוציא אותן כליס עצמם שהכניסן מקודם דנראה שרוצה לחזור ולזכות מחדש ועיין מ"ש* בהג"ה. * ואז מותר[א] עיין מ"ש במ"ב קושית מג"א ומה שתירץ בעל חמד משה. ולפי דבריהם לא פליגי כלל דעה זו לדעה ראשונה באם מותר להכניס דבמחבר מיירי ברבים נגד יחיד והרמ"א מיירי ביחיד נגד רבים ובאמת כ"ז שנתרבו לחמוך כ"כ ולהוציא הדברים מפשוטן הוא רק משום שיטת הש"ע שפסק בסי' ש"פ דאף יחיד נגד יחיד נמי מיקרי רבים נגד יחיד דלא נעשה אורח אבל בכר כתבנו שם בשם המגן עזר והפרישה דיחיד נגד יחיד מיקרי אורח והפרישה הוכיח דינו מדין זה דס"ד שהוא נוטע מדברי תוס' ד' ס"ד ולפ"ז אמי דברי רמ"א כפשוטו ולפלוגי אמי מדברי המחבר שאוסר להכניס ודעתו דיש להחיר אף הכנסה דהוי כאורח דיחיד לגבי יחיד מיקרי אורח [ואף שבדברי התוס' משמע שביטלו כל השכונות לאותו בית וא"כ הוי רבים לגבי יחיד דלכ"ע לא הוי אורח

יכולים לבטל הכל אבל אם אינו מבטל אלא בית אחד ולא היו לריכין לעירוב וזה ג"כ מקרי רבים וזה היחיד מקרי אורח לגבייהו ולכן מותר לו להכניס מביתם לביתו ואפילו קודם שהחזיקו ועיין בבה"ל מה שכתבנו בשם הגר"א: ה (כה) אינם יכולים לבטל וכו'. כדי שיוכל חבירו להשתמש והטעם דכיון שלא היו יכולים לערב יחד מבע"י אמרינן כיון שנאסר למקצת השבת נאסר לכל השבת ולא מהני בטול: ו (כו) והיורש בא לדור בחצר ואוסר. אבל אם לא היה בא לדור אינו אוסר על בני החצר דדירה בלא בעלים לא שמה דירה וכנ"ל בסימן שע"א ס"ד ועיין לעיל מה שכתבנו שם בבה"ל: (כז) יכול לבטל רשותו. אף דאי בעי לערובי מאתמול לא מצי מערב אפ"ה מהני ביטולו משום[3] דיורש כרעיה דאביה הוא [ש"ס]: ז (כח) וחוזרים ומבטלים לאותם וכו'. אבל אם לא

שער הציון

(יב) תוספות וש"פ: (יג) עיין לעיל בסימן ש"פ[ב] בשעה"ל אות ג' מה שכתבנו שם: (יד) מ"א ועוד כמה אחרונים ועיין בה"ל: (טו) תו"ש וש"א: (טו) מרדכי ואור זרוע דלא כמ"ר שמסתפק בזה וכ"כ בעלי אלמוגים: (יז) פרישה וחמד משה ודלא כב"י ע"ש: (יח) תוספות בשם ר"י:

הגהות ותיקונים: א) ט"ס צ"ל מבית חברו לביתו: ב) נראה דצ"ל שפ"א:

הארות והערות: 1) עיין בבה"ל סימן ש"פ סעיף ד' ד"ה שאין רבים וכו': 2) עיין בבה"ל סימן ש"פ סעיף ד' ד"ה וה"ה וכו': 3) עיין בשעה"צ סימן שע"א אות כ"ב:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ה' כתב שאסור להכניס מבית חבירו לביתו, מפני שהרב סובר שאין יחיד נעשה אורח אצל יחיד, ועיין בסימן ש"פ. ב) ובשו"ע הרב בסימן שצ"א כתב שאם רבים דרים בבית אחד כיחיד דמיא ולא מקרי רבים אלא יחיד, עיין בבה"ל סימן ש"פ ד"ה וה"ה אם היו שנים, שמביא זה.

שפב אם דירת אינו יהודי מעכבת בעירובו. ובו כ׳ סעיפים:

א משנה עירובין פ״ח וכרמב״ם בגמרא שם פ״כ ב מטמא בסימן ש״ע מי הם שאינם אוסרים

א [א] הדר עם עכו״ם בחצר (א) אינו אוסר עליו עד שיהיו ב׳ ישראלים דרים (ח) (ב) בשני בתים (ג) [ב] ואוסרים זה על זה (ד) * אז העכו״ם אוסר עליהם (ה) * ואינו מועיל שיבטל העכו״ם רשותו (ו) אלא * צריך

באר היטב

מיתם אסורים להוציא לחצר כמ״ש סי׳ ש״פ ס״ד ע״ש מ״ש:

באור הלכה

כתב הפרישה דבמקום דהרבים אינם משופפים ברשות אחת כמו בחצר רק כל אחד דר בפ״ע לא מיקרי רבים וכל אחד הוא יחיד בפ״ע ומיקרי אורח]* והמעיין בריטב״א שם יראה להדיא שגם דעתו כן עיין שם שמביא שיטת ר״י שהם דברי רמ״א כאן ומפרש בהדיא משום דיחיד לגבי יחיד מיקרי אורח. ובדברי המחבר צריך לפרש כמו שפרשנו לעיל ולא מטעם דיחיד נגד יחיד לא מיקרי אורח אלא דהמ״א הוזקק לכל הדוחקים כדי לקיים שיטת השו״ע לעיל סי׳ ש״פ וכן מצאתי להגר״א שכתב דדעה זו דלא מוזכר שמוכא בהג״ה פליג אדעת המחבר:

* אז הנכרי אוסר עליהם. פשוט הוא דאינו אוסר עליהם רק להוציא מבתיהם ומביתו של עכו״ם[1] לחצר או למבוי אבל בחצר גופא או במבוי כלים ששבתו בתוכם בודאי מותר לטלטל וכמו בישראל בלי עכו״ם ולא מצינו שעכו״ם בא להתמיר ואדרבה מן הדין לא היה לו לעכו״ם לאסור כלל אלא דבמקום דיש ב׳ ישראלים השוו חכמים דירת עכו״ם לדירת ישראל וכן הוא פשוט הברייתא בדף ק״ב סוף עמוד א׳ וכן הוא לשון רש״י שם במתני׳ ובדף ק״ב ע״א בד״ה למה[2] דיהא וכן ברש״י ס״ד ע״א בד״ה מכרזינן עיי״ש לא נקט רק אלא להוציא מבית לחצר וכן מבואר להדיא בסימן זה סעיף כ׳ בהג״ה וכמו שהאריך מזה בב״י עיי״ש וכ״כ שם בביאור הגר״א ס״ק ל״ט וכ״כ הגר״א ס״ק ז׳ וכתבנו כ״ז להוציא מדברי מהרי״ל בשאונה סימן קנ״ו [והובא במ״א סימן שם״ג סקכ״ז ובמידושי רע״א בסימן זה] שכתב דבמקום שיש עכו״ם שאנו חכמים לחצר ככרמלית שאסור לטלטל ביומר מד״ש. ולדינא נראה פשוט שאין להתמיר מה כי המ״א בעצמו כתב בסימן שם״ג סקכ״ז שאנו אין לנו אלא דברי השו״ע שאין סומר כן ע״ש וכן הגרע״א במידושיו כתב דבפשוטו אין העכו״ם אמור משראל וכמ״כ למעלה וכן דעת הפמ״ג במשב״ז אות ה׳ לגבי כל הראיות שהבאתי לאעלה: * ואינו מועיל שיבטל העכו״ם וכו׳. וה״ה דאינו מועיל אם בטלו הישראלים רשותם להעכו״ם [רמב״ם]:

* צריך שישכירו וכו׳. השו״ע לא ביאר אם השכירות מהעכו״ם צריך להיות קודם הע״מ דוקא או שפיר דמי אף אם״כ ומה שאמרו בגמרא אין עירוב מועיל במקום עכו״ם [דף ק״ב] היינו כשלא שכרו ממנו כלל משא״כ היכא דשכרו אח״כ דעכ״פ בזמן חלות העירוב שהוא בבין השמשות כבר היה שכור מהעכו״ם מהני והנה ממה שאמרו בגמרא (דף ס״ו ע״א) מה מערב חמשה שדרים בחצר אחת אחד מערב ע״י כולן אף שוכר ומי אחד שוכר ע״י כולן משמע מלשון זה דממהלה מתערבין יחד ועשו כולן כאחד ואח״כ אחד שוכר בשביל כולן וכמו לענין אחד מערב ע״י כולן דהוא דוקא באופן זה [וכדפרש״י שם וכן הוא בשו״ע בסימן שע״ב ס״ג בהגהה] אבל בפופקים [הרמב״ם והסמ״ג והרשב״א בעבודת הקודש] מבואר על דין זה להיפך דמתחלה שוכר ואח״כ מערב ומשמע דבדיוק כתבו לשון זה להורות לנו הדין דמתחלה צריך לעשות השכירות ואח״כ העירוב וכן משמע בבה״ג והובאו דבריו בסמ״ג ו״ל ואי אמת דעכו״ם הוא בעל עכו״ם לאיש בזה רשותא מכל עכו״ם לאיש בזה כי היכא דמיקרי מתא כולא ברשותא דישראל והדר ערבי וכן נראה מלשון התשב״ץ סימן מ״ה שכתב דאחר שישכרו ממנו יערבו הישראלים בפת ומשמע מדברי כולן דצריך לעשות השכירות מקודם דוקא אמנם י״ל דמה שדקדקו שהשכירות יהיה מקודם הוא רק לענין לכתחלה דלכתחלה בודאי אין לעשות העירוב קודם השכירות פן לא יראה העכו״ם להשכיר אח״כ ופשיטא שאסור לבדך אז על העירוב דהלא מסתמא אמרינן דהעכו״ם לא יראה להשכיר כדאיתא בגמרא (דף ס״ב) דעכו״ם לא מוגר ומתילא יתבטל העירוב דאין עירוב מועיל במקום עכו״ם אבל בדיעבד כשכבר עשו העירוב אפשר דמודו דמועיל כיון שכבר בבוף ובאמורה יש להוכיח דאף בדיעבד מעכב מהא דאיתא לקמן בס״ז דאם שכרו מן העכו״ם לזמן ידוע דבשיבולה הזמן וצריך לחזור ולשכור שנית צריך לחזור ולערב דאין עירוב הראשון חוזר וניעור ומוכח מזה דהעירוב הראשון נתבטל לגמרי והיינו משום דעכשיו הוא קודם השכירות ואינו מועיל [וע״כ משום דאין שייך שם עירוב כלל בזמן שלא שכרו עדיין מן העכו״ם] אלא דבאמת גם משם אין הוכחה גמורה דיש לדחות ולומר דהתם שאני דכיון שבשכרו מתחלה ממנו לזמן ידוע וממילא גם העירוב לא נעשה מתחלה רק לאותו זמן דהלא כשיבולה זמן השכירות לא יועיל העירוב והוי כאלו התנו שאין עושין עירוב רק לזמן ולכן צריך עירוב מחדש אח״כ [ומטעם זה אפשר לומר דאפילו לדעת הראב״ד דמונח על דין המבואר בסימן שפ״ג וס״ל דאם עשו עירוב מתחלה ובא עכו״ם בשבת דהעירוב חוזר וניעור אחר שבכרו ממנו הוא דוקא אם שאין בודאי שיבא העכו״ם בשבת והעירוב נעשה מתחלה בהכשר לכל השבת משא״כ כאן שבודאי יבא זמן השכירות ולכן נתבטל העירוב לגמרי כשיבא

שער הציון

(א) גמרא: (ב) ועיין בפמ״ג שמסתפק קצת אם דוקא בב׳ בתים או ה״ה בשני חדרים כיון שאוסרין זה ע״ז אבל לדעת מג״א פשוט דב׳ חדרים חשיבי כשני בתים עיי״ש וכן משמע מהגר״א בביאורו: (ג) דבכדי יחיד חשיב. ומ״ש בתים שמקבלים פרס הוא מדברי הב״י ועיין בדמשק אליעזר ס״ק ו׳ שהקשה על דין זה דמנ״ל לאקוני מה וברמב״ם ובאמר פופקים לא זכר רק בשמחומים על שולחן אחד[1] אבל בשאוכלים בב׳ בתים דלא מחשבי לגמרי כבית אחד ולאיה דאם מוליכין עירובן למקום אחר באופן זה הלא צריכין לערוב כ״א בפ״ע כמו שמבואר בסי׳ ש״ע ס״ה עיי״ש בדמשק״א שהאריך אבל מדברי מ׳ הרא״ש כלל כ״א סעיף ד׳ משמע קצת כדברי הב״י וא״ע: (ד) גמרא: (ה) מי׳ רע״א בשם ב״י:

הגהות ותיקונים: א) שמה:

הארות והערות: 1) עיין בשעה״צ סימן שצ״א אות ג׳:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף א׳ כתב שאחין שדרים כל אחד בפ״ע ומקבלים פרס מאביהם הדרים עם הגוי אין עכו״ם אוסר עליהם.

הלכות שבת סימן שפב

שישכירו * ממנו. הגה ישראל שהשכיר או השאיל ביתו לאינו יהודי * אינו אוסר עליו (ז) דלא השכיר או השאיל לו ביתו כדי שיאסור עליו (המגיד פרק ג') (ח) אבל אם הבית של אינו יהודי ושכרו ישראל ממנו (ט) ואינו יהודי דר (י) בבית עמו אין שכירות הבית מועיל לענין שכירות העירוב (מ"ו) (יא) ישראל שהשאיל או השכיר *בית לחבירו (במקום שדרים אינם יהודים) * אע"פ שיש לו תפיסה בבית (ג) לא מהני וצריכים לשכור מא"י (ב"י בשם מ"כ): ב [2]אם בטלו הישראלים רשותם (יב) לאחד מהם כדי שיחשב כיחידי אצל האינו יהודי (יג) אינו מועיל: ג [1]אם אין לאינו יהודי דריסת רגל על הישראלים אינו אוסר כגון שתי חצרות

ג בשם בגמרא פ"ד בעובדא דהמן בר ריפתק ד הרא"ש בתשובה

באר היטב

אינם אוכלין על שלחן מ' ט"ז: (ב) לא מהני. לענין שיהיה נחשב ב' ישראלים בבית א' ולא יאסר האינו יהודי עליהם:

משנה ברורה

(ז) דלא השכיר וכו'. וכמ' עבודת הקודש להרשב"א (ו) כתב עוד טעם לדין זה שאין דרכו של ישראל להשכיר או להשאיל לעכו"ם בית בתוך שהוא שרוי בתוכה ולא גזרו חכמים בדבר שאינו מצוי[א] ועיין בביאור הגר"א בכאן ולעיל בסי' ש"ע שדעתו דדוקא בשהתנה המשכיר או המשאיל שיכול לסלקו בכל שעה שירצה ובהיכא דלא יכול לסלקו *בודאי אוסר עליו ועיין מה שהאריכנו בזה בסי' שפ"ד בביאור הלכה[א]: (ח) אבל אם הבית וכו'. פי' דלא נימא דשכירות הדין לענין היתר בטול וכלל בשכירות הבית משום דאומדנא[1] דמוכח הוא שלא שכר ממנו הבית אדעתא שיהיה אסור לבטלו בשבת ולא יצטרך תו לשכור הרשות מהעכו"ם קמ"ל דלא אמרינן הכי רק במשכיר ולא בשוכר[2] ולהכי צריך לשכור ממנו רשותו: (ט) ובנכרי וכו'. ר"ל הנכרי המשכיר: (י) בבית עמו. ומיירי שיש לו להעכו"ם (ז) חדר מיוחד דאם יש לו רשות לישראל להשתמש בכל הבית לא גרע משכירו ולקיטו של העכו"ם ולא יצטרך לשכור רשותו ועיין בסעיף ט"ו מש"כ שם: (יא) ישראל שהשאיל וכו' במקום שדרים נכרים וכו'. ר"ל שישראל יש לו ב' בתים בחצר שא"י דר בה והוא דר בבית אחד והשניה השכיר לישראל אחר ויש לו בבית זה תפיסת יד דהיינו שהשאיר בו כלים שאינם נטלים בשבת ומחמת זה אין צריכין לערב ביניהם כמו שנתבאר בסי' ש"ע וקמ"ל דאפ"ה אינם חשובים כאחד וצריכים לשכור מהעכו"ם דתפיסת יד לא עדיף מאם ערבו ביניהם שאינו מועיל כ"ז שלא שכרו מן העכו"ם כמו שכתבנו בסק"ד עיין בביאור הלכה מ"ש בזה: ב (יב) לאחד מהם. שיהיה עכ"פ הוא מותר לבטלו והם יהיו אסורין וכמו שנתבאר לעיל סי' ש"פ: (יג) אינו מועיל. דא"כ בטלת תורת עירוב מאותו מבוי שהרי לא יצטרכו לשכור כלל ויוכלו תמיד לבטל (מ) ושכחת תורת עירוב [גמרא]:

בשכירה הזמן ואינו מוחר ונעשה אינו אסור אחר שעשו השכירות מחדש ויוסר בזה קושית המ"א שם אח"כ מצאתי שכן החליט בספיבות בספר עני מלמוגים עי"ש) משא"כ הכא דבשעה שקיבל הפת והניחו לשם עירוב היה על דעת כן שיסכור מן העכו"ם קודם השבת וכן עשה אפשר דמועיל לכו"ע דהרי נעשה לשם עירוב לשבת זו [ומסיימן שפ"ג דמבואר שם דהעירוב שעושין קודם השכירות נתבטל בשבת העכו"ם אין רואה דהתם הוא בשבת בשבת ולא שכרו ממנו קודם השבת דבזמן חלות העירוב שהוא בה"ש לא היה שכור מן העכו"ם וכיון שהיה עומד לבא בשבת אגבי מלתא למפרע דהעירוב לא היה רואי להתקיים כמש"כ הפוסקים שם משא"כ בזה שבה"ש זמן חלות העירוב כבר נעשה השכירות מקודם כדין ממילא תל[2] העירוב אז ג"כ] אח"כ מצאתי בהר שלום סימן שפ"ג שמלבד ג"כ דבאופן זה ששכרו מן העכו"ם קודם השבת אף שעשו העירוב מתחלה מועיל וכן משמע מלשון הח"א בלל ע"ה דין א' ומלשון עני מלמוגים בסימן זה ס"ט עי"ש. וגם לבד זה מסתברא דמועיל בדיעבד העירוב דעכ"פ היו משותפין בפת של העירוב בזמן השמשות ואיתא בסימן שס"ו סי"א דאפילו לא היתה הפת לשם עירוב ג"כ מהני כשהם שותפין בפת וגם בהא דלקמן ס"ז י"ל דמה שכתוב בשו"ע דצריך לחזור ולעשות עירוב היינו רק לכתחלה שצריך להניח עכשיו לשם עירוב אותו הפת או פת אחר ולברך כתיקון חז"ל משום דנתבטל שם עירוב מאותו הפת כשכלה הזמן אבל בדיעבד כשקידש היום ולא עשה שום תיקון מחדש יוכל לסמוך על אותו הפת שהרי כולם משותפים בו ומצאתי בית מאיר שנשאר בצ"ע על הא דס"ז דהרי עכ"פ משותפין בפת קודם השבת והראיה שהביאו לזה מרש"י פרק הדר [והוא דינא דשו"ע סימן שפ"ג] שם לא חייבי אלא בשכירות בשבת ובה"ש לא היה העירוב ראוי להיות קיים כלומתא בתוספות ופשיטא דבשבת א"א להעירוב לחול אבל אבל שכרו קודם שבת דשייך סברא הנ"ל צ"ע עכ"ל שם ולפי דברינו יושב קושיתו בדיעבד גם השו"ע מודה דמהני ולא חייבי רק לענין מצות עירוב לכתחלה. היינא מכל זה דלכתחלה לכו"ע צריך לעשות השכירות מתחלה ואח"כ העירוב ואם יהיה לעשות העירוב מתחלה אסור לברך עליו אבן בדיעבד מסתברא דהוי עירוב אף שעשה השכירות אח"כ כיון* שנמצא בה"ש זמן חלות העירוב כבר נעשה השכירות: * ממנו. ואז יעשה העכו"ם כאלו הוא אורח עמהן [רמב"ם] דע דברינו יהונתן מבואר דאפילו מתנה אינו מועיל רק שכירות והעתיקו בחי אדם וגראה פשוט דמיירי במתנה רעועה כענין דאיירינן בשכירות אבל אי נתן לו במתנה גמורה בכתיבה גמורה בערכאות פשוט דמועיל והא דלא הצריכו חכמים מתנה משום דלא רצו להחמיר כ"כ דהנכרי לא יהיה לחת בשום אופן מתנה גמורה: * אינו אוסר עליו. ופשוט דלאו דוקא עליו אינו אוסר אלא גם על אחרים הדרים שם אינו אוסר דאם לא כן מאי הועילו באמרם אינו אוסר עליו כיון שאוסר על אחריני בטלטול ממילא גם הוא אסור שהאחרים אוסרים עליו (מאמר מרדכי וכ"כ בנרב"ן) ולפ"ז באם אין בע"ב דר שם בעצמו כלל רק השכיר את חצירו לישראלים אחרים וגם לנכרי אפשר דמה לא שייך טעם הרמ"א דלא השכיר אדעתא וכו' ושפיר יש לומר דאוסר הנכרי עליהם וכ"כ בס' חמד משה בסי' שפ"ד[2] עי"ש וכן מצאתי בנרבי יוסף בסימן זה שמלבד כן ובמי אדם כתב דגם באינו דר בעצמו בחצר ג"כ אמרי' דלא השכיר לו אדעת לישאר על ישראלים הדרים עם הנכרי ולענ"ד נראה עיקר כחמד משה ובדברי יוסף מאחר שעיקר דינא דרמ"א צ"ע וכמו שנתקשו כל האחרונים וכמו שכתבנו גם אנו בשע"ל ובביאור הלכה לקמן סי' שפ"ד ודי לנו להקל בשאדור בעצמו בחצר ובלאיותיו בנשמת אדם יש לדחות בקל דהתם בדיון התוספות גם הוא בעצמו היה דר עם הבעורים ואם היו הבעורים אוסרים זה ע"ז ממילא גם הוא היה אסור ומה ליבא לאתפוקי כלל בענייניו וכמש"כ בשם האחר מרדכי ובדברינו הוא בשאינו דר שם בעצמו ומש"כ הג"א בדברי הרשב"א שם לא נהירין כלל: * אע"פ שיש לו תפיסה וכו'. עיין במ"ש מ"ש בטעמו של דבר ועיין בביאור הגר"א ס"ק ו'-שתמה על דין זה דמ"מ הלא סוף סוף אין

באור הלכה

כשיכלה הזמן ואינו מוחר ונעשה אינו אסור אחר שעשו השכירות מחדש ויוסר בזה קושית המ"א שם אח"כ מצאתי שכן החליט בספיבות בספר עני מלמוגים עי"ש) משא"כ הכא דבשעה שקיבל הפת והניחו לשם עירוב היה על דעת כן שיסכור מן העכו"ם קודם השבת וכן עשה אפשר דמועיל לכו"ע דהרי נעשה לשם עירוב לשבת זו [ומסיימן שפ"ג דמבואר שם דהעירוב שעושין קודם השכירות נתבטל בשבת העכו"ם אין רואה דהתם הוא בשבת בשבת ולא שכרו ממנו קודם השבת דבזמן חלות העירוב שהוא בה"ש לא היה שכור מן העכו"ם וכיון שהיה עומד לבא בשבת אגבי מלתא למפרע דהעירוב לא היה רואי להתקיים כמש"כ הפוסקים שם משא"כ בזה שבה"ש זמן חלות העירוב כבר נעשה השכירות מקודם כדין ממילא תל[2] העירוב אז ג"כ] אח"כ מצאתי בהר שלום סימן שפ"ג שמלבד ג"כ דבאופן זה ששכרו מן העכו"ם קודם השבת אף שעשו העירוב מתחלה מועיל וכן משמע מלשון הח"א בלל ע"ה דין א' ומלשון עני מלמוגים בסימן זה ס"ט עי"ש. וגם לבד זה מסתברא דמועיל בדיעבד העירוב דעכ"פ היו משותפין בפת של העירוב בזמן השמשות ואיתא בסימן שס"ו סי"א דאפילו לא היתה הפת לשם עירוב ג"כ מהני כשהם שותפין בפת וגם בהא דלקמן ס"ז י"ל דמה שכתוב בשו"ע דצריך לחזור ולעשות עירוב היינו רק לכתחלה שצריך להניח עכשיו לשם עירוב אותו הפת או פת אחר ולברך כתיקון חז"ל משום דנתבטל שם עירוב מאותו הפת כשכלה הזמן אבל בדיעבד כשקידש היום ולא עשה שום תיקון מחדש יוכל לסמוך על אותו הפת שהרי כולם משותפין בו ומצאתי בית מאיר שנשאר בצ"ע על הא דס"ז דהרי עכ"פ משותפין בפת קודם השבת והראיה שהביאו לזה מרש"י פרק הדר [והוא דינא דשו"ע סימן שפ"ג] שם לא חייבי אלא בשכירות בשבת ובה"ש לא היה העירוב ראוי להיות קיים כלומתא בתוספות ופשיטא דבשבת א"א להעירוב לחול אבל אבל שכרו קודם שבת דשייך סברא הנ"ל צ"ע עכ"ל שם ולפי דברינו יושב קושיתו בדיעבד גם השו"ע מודה דמהני ולא חייבי רק לענין מצות עירוב לכתחלה. היינא מכל זה דלכתחלה לכו"ע צריך לעשות השכירות מתחלה ואח"כ העירוב ואם יהיה לעשות העירוב מתחלה אסור לברך עליו אבן בדיעבד מסתברא דהוי עירוב אף שעשה השכירות אח"כ כיון* שנמצא בה"ש זמן חלות העירוב כבר נעשה השכירות: * ממנו. ואז יעשה העכו"ם כאלו הוא אורח עמהן [רמב"ם] דע דברינו יהונתן מבואר דאפילו מתנה אינו מועיל רק שכירות והעתיקו בחי אדם וגראה פשוט דמיירי במתנה רעועה כענין דאיירינן בשכירות אבל אי נתן לו במתנה גמורה בכתיבה גמורה בערכאות פשוט דמועיל והא דלא הצריכו חכמים מתנה משום דלא רצו להחמיר כ"כ דהנכרי לא יהיה לחת בשום אופן מתנה גמורה: * אינו אוסר עליו. ופשוט דלאו דוקא עליו אינו אוסר אלא גם על אחרים הדרים שם אינו אוסר דאם לא כן מאי הועילו באמרם אינו אוסר עליו כיון שאוסר על אחריני בטלטול ממילא גם הוא אסור שהאחרים אוסרים עליו (מאמר מרדכי וכ"כ בנרב"ן) ולפ"ז באם אין בע"ב דר שם בעצמו כלל רק השכיר את חצירו לישראלים אחרים וגם לנכרי אפשר דמה לא שייך טעם הרמ"א דלא השכיר אדעתא וכו' ושפיר יש לומר דאוסר הנכרי עליהם וכ"כ בס' חמד משה בסי' שפ"ד[2] עי"ש וכן מצאתי בנרבי יוסף בסימן זה שמלבד כן ובמי אדם כתב דגם באינו דר בעצמו בחצר ג"כ אמרי' דלא השכיר לו אדעת לישאר על ישראלים הדרים עם הנכרי ולענ"ד נראה עיקר כחמד משה ובדברי יוסף מאחר שעיקר דינא דרמ"א צ"ע וכמו שנתקשו כל האחרונים וכמו שכתבנו גם אנו בשע"ל ובביאור הלכה לקמן סי' שפ"ד ודי לנו להקל בשאדור בעצמו בחצר ובלאיותיו בנשמת אדם יש לדחות בקל דהתם בדיון התוספות גם הוא בעצמו היה דר עם הבעורים ואם היו הבעורים אוסרים זה ע"ז ממילא גם הוא היה אסור ומה ליבא לאתפוקי כלל בענייניו וכמש"כ בשם האחר מרדכי ובדברינו הוא בשאינו דר שם בעצמו ומש"כ הג"א בדברי הרשב"א שם לא נהירין כלל: * אע"פ שיש לו תפיסה וכו'. עיין במ"ש מ"ש בטעמו של דבר ועיין בביאור הגר"א ס"ק ו'-שתמה על דין זה דמ"מ הלא סוף סוף אין

שער הציון

(ו) עי"ש בדף כ"א ע"ד ובדף כ' ע"ג הבא ג"כ דין זה ולא נקט רק טעם זה האחרון לבד ועיין בא"כ. ועיין בבית מאיר שהשיג על דינא דרמ"א דהא לא מקיימא מקנתא דרבנן בהכי שלא ילמוד ממעשיו דהא זה שכיח עי"ש ולא ראה דברי הרשב"א בעה"ק שהבאתו ועיין עוד שם שהבא מדברי הרמב"ם בחיבורו ובפי' המשנה שפליג אדין דרמ"א ומסיים בצ"ע לדינא וע"כ לדינא נראה לדקדק דברי הגר"א שלא חילק כלל בין ישראל לבותי רק בין יכול לסלקו לאין יכול לסלקו ויכול לסלקו לא הקל כמותן: (ז) הגר"א והגר"ז ומאמר מרדכי: (מ) ות"ת שיעורבו אע"פ שאינו מועיל יאמרו עירוב מועיל במקום עכו"ם [גמרא]:

הגהות ותיקונים: א) ד"ה אינו אוסר: **ב)** חל

הארות והערות: 1) עיין במ"ב לקמן ס"ק ע"ז: 2) עיין שם בבה"ל סעיף א' ד"ה אינו אוסר וכו':

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב, שישראל שהשכיר או השאיל בית לגוי בחוצו אינו אוסר עליו וכו' לפי שלא השכיר או השאיל לו ביתו על דעת שיאסור עליו. **ב)** ובשו"ע הרב סעיף ג' כתב כהרמ"א. **ג)** בשו"ע הרב סעיף ב' כתב בסוגריים, שהטעם בזה שאם לא כן לא יקשה בעיניו דירתו עמו, ולא יצא משם.

(יד) הפתוחות זו לזו (טו) ואין להם דריסת רגל זה על זה ובחצר אחד דר א"י ובחצר אחר דרים ב' ישראלים או יותר (טז) מכניסין ומוציאין מחצר זו לחצר זו בשבת (יז) דרך (ג) חלון (יח) שביניהם (יט) * וא"צ לשכור מהא"י: ד "השוכר מן הא"י סתם מועיל וא"צ לפרש לו שהוא להתיר הטלטול (כ) וא"צ לכתוב שום כתיבה על השכירות: ה 'שוכרין מא"י (כא) אפי' (ד) בפחות משוה פרוטה ומותר לשכור ממנו (כב) בשבת (מרדכי רים פ' הדר) (וע"ל סימן שפ"ג): ו (כג) * 'כל זמן שאין הא"י חוזר

ה שם פ"ה וכרב שמח וכפי' המוש' בשם הערוך ו שם פ"ו ז הרא"ש והמרדכי בר"פ הדר בשם ר"מ והג"מ בפ"ב מה"ע

באר היטב

(ג) חלון. ל"ד דה"ה דרך פתח מ"מ: (ד) בפחות. דכן גם מקפיד אפי' על פחות מש"פ ומ"כ בישראל לא מהני אם שוכר ממנו

באור הלכה

אוסרים זה ע"ז ע"י תפיסת יד בלי שום עירוב וכללא הוא דכל שאין אוסרים זה ע"ז לא הצריכו חכמים לשכור מהעכו"ם וכן תמה בספר מאמר מרדכי ובעלי אלמוגים ונשאתו בל"ע ועיין בדמשק אליעזר ס"ק ו' שי"שב קצת דברי הרמ"א: * וא"צ לשכור מהעכו"ם. עי' ההג"ר בפוף הסימן הבא דעה אחרת בזה בשם המרדכי דאינו מותר לטלטל דרך פתח או אפילו הוא דרך חלון אם הוא למטה מעשרה ואם ירצה לטלטל יטלטל דרך חלון שהוא למעלה מעשרה או דרך הכותל מלמעלה דלא ניחא תשמישתיה ולא גזרו בזה ועוד הוסיף המרדכי דגם באופן זה אינו מותר רק בשפתח של כל חצר יוצאת למבוי אחר דאינם אוסרים זה ע"ז במבוי אבל אם פתחיהם יוצאות למבוי אחת שאוסרים זה על זה במבוי עד שישכרו רשותו [וכגון דאיכא שתי חצרות של ישראל] בזה אסורים לטלטל מחצר לחצר בכל גווני אפילו דרך כותל למעלה עכ"ד [לפי פי' הב"י שהוא עיקר לעניין היתר במרדכי וכמו שכתב בית מאיר] ובשו"ע כאן החזיק בדעת הרא"ש דאפילו דרך חלון שהוא למעה מי' או אפילו דרך פתח מותר כיון שאין להם דריסת הרגל זה על זה וא"כ אין אנו צריכין לחוש בזה לדברי המרדכי וכ"כ בעלי אלמוגים שדין זה הוא פשוט ולדידיה גם המרדכי מודה בזה עי"ש מה שהאריך אבן בפרט השני שהוסיף המרדכי דהיכי דפתחיהם יוצאים למבוי אחד גרע בזה אינו מפורש בשו"ע להיפך ואף שהמחבר לא חילק בזה אבן מדברי הגר"א סק"ח שכתב דדרך מבוי אסור ע"ש מוכח דבשו"ע מיירי במקום שאוסרין זה ע"ז במבוי ואפ"ה היתיר המחבר להוציא דרך חלון או פתח אומ"מ לדינא נראה דיש להחמיר בכגון זה עכ"פ להוציא דרך חלון שהוא למעה מעשרה ומכ"ש דרך פתח אחר שהב"ח [והעתיקו גם הא"ר] והחב"ל נוטים לדעת המרדכי בזה אפילו בחלון שהוא למעלה מי' ע"ש. ולא דלדעת המחבר שפסק כהרא"ש דעכו"ם אינו אוסר ע"י חלון כיון שאין לו דריסת הרגל על ישראל אפילו אם חצר העכו"ם מפסיק בין שתי חצרות של ישראל אם הישראלים רוצים לטלטל מאחד לחבירו דרך חצר עכו"ם מותרים ע"י עירוב שיעשו ביניהם אף שחצר העכו"ם מפסיק באמצע דכיון שאינו אוסר עליהם דיינו כמי שאינו כן מצדד הב"י בריש הסימן בפירוש דברי מהרי"ו והעתיקו המ"א בסימן ש"ל [וע"ש שכתב שאין זה מוכרח ומ"מ נראה דיש לסמוך להקל עיין בית מאיר ובעלי אלמוגים בסימן זה]: * כל זמן שאין העכו"ם חוזר כו'. ב"יש בענין הזה מבוכה רבה בין המפרשים והמחוורת שבכולם היא שיטת הב"ח וא"ר [כי כמה אחרונים עומדים בשיטתם] דבשהשכירו לזמן קצוב אינו יכול לחזור ואפילו אם יחזיר לו הדמים דעים דקודם הזמן שקבל אינו יכול לחזור ואפילו אם יחזיר לו הדמים דהא השכירו פ"א ומכמים שאמר זאת לשכירות גמורה ומה יועיל מה שיקבל להשיב הדמים ומה שאנו דברי הרב"ש דברי רש"י שכתב דאי אגר מיניה לא יכול לחזור שהרי נקט דמי כבר כתבו האחרונים [א"ר ובית מאיר ובעלי אלמוגים ותמר משה] דמזה אין שום ראיה דאין כונת רש"י במה שכתב דנקט דמי מפני שהמעות בידו אלא הכונה שהרי לקח דמים וממילא נקנה הרשות לשוכר. והאמת אמת שכן הוא הלשון בגרעטורה וז"ל שהרי שקיל דמים וע"פ הרוב הוא מעתיק דברי רש"י וכ"מ ג"כ ברבינו יהונתן שכתב בזה וז"ל דהא לאו בדורא בעלמא הוא שיהא יכול לחזור וכו' ע"ש הרי דנהפוך הוא דמוכח משם דא"א לחזור משכירות כשקבל

שער הציון

(טו) כן איתא בתשובת הרא"ש: (י) ב"י: (יא) פמ"ג: (יב) לבוש: (יג) אחרונים: (יד) מאמר מרדכי פי' של"ה[א]) ולשון השו"ע לפ"ז מגומגם קצת שכתב שביניהם ואחי לאפוקי דרך המבוי כמו שכתב בבאור הגר"א וכן מוכח בב"י והרי המחבר ס"ל דינו בשתי חצרות אחד של עכו"ם ואחד של ישראל ומה אפילו למבוי שרי דאין עכו"ם אוסר על חצר אחד של ישראל אפילו יש בו כמה בתים של ישראל כמבואר לקמן בסימן של"א ובאמת במקור אחי דינא דמחבר היינו בתשו' הרא"ש היה המעשה בשלשה חצרות ושתים מהן של ישראל ע"ש ומזה ניחא אחי דיוק דבריהם: (טו) ובב"ז כתב דלא שייך מה שאנו יכולים לומר אם לא חזינן בתר טעם זה בשלימות דהרי בית אחד אפילו יש בו כמה ישראלים דשייך מה שאנו יכולים לומר ממעשיו לא הצריכו שכירות מן הנכרי: (טז) גמרא: (יח) גמרא: (יט) ט"ז וש"א ועיין בגרמ"ס פ"ב מעירובין דין י"ב: (יט) (רמב"ם ולבוש ונתוש) כתבו משום דאינו אלא כמתנה להתיר הטלטול: (כ) א"ר בשם רא"ן וכ"כ בתמים דעים וכתב א"ר בשם רא"ן דה"ה אם אינו נותן לו השכירות בשבת אלא שמבטיח לו ליתן לאחר שבת ג"כ מהני והעתיקו הח"א מ"מ לדינא צ"ע דלא נזכר זה בשום פוסק וגמ"ר קנה: (כא) ב"מ וא"ר ובית מאיר ובעלי אלמוגים ועוד אחרונים שהבית מא"ר ודלא כט"ז שמוקים דינא דשו"ע בשכרו לזמן דבזה אינו יכול לחזור בשום ענין מקודם ואפילו יחזיר לו דמיו:

הגהות ותיקונים: א) שצ"א:

הארות והערות: 1) עיין לקמן בשעה"צ אות ל"ב:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ה' כתב שמותר לטלטל מחצר לחצר אפילו אם החצרות הם פתוחות למבוי אחד ואפילו אם מטלטל דרך פתחים וחלונות שביניהן. ב) ובשו"ע הרב בסעיף ט' כתב שאם שכרו ממנו לזמן אינו יכול לחזור בו בתוך הזמן עד שיחזיר הדמים לפי ערך אורך הזמן הנשאר, ובסגריים כותב (וכן אם שכרו ממנו לעולם בפירוש).

משנה ברורה

ג (יד) הפתוחות זו לזו. בחלון(ט) או בפתח: (טו) ואין להם דריסת רגל וכו'. דהיינו שאינם זו לפנים מזו אלא זו בצד זו (י) ופתחיהם למבוי: (טז) מכניסין ומוציאין מחצר זו. ר"ל כליס שבאתו (יא) בבתיהם ומיירי שהישראלים (יב) ערבו ביניהם דבלא זה הלא אסורים להוציא מבתיהם לחצר: (יז) דרך חלון. אפילו אם הוא למטה מעשרה טפחים וה"ה אם היה פתח ביניהם מוציאין (יג) דרך הפתח: (יח) שביניהם. ולהוציא מחצרם לחצר עכו"ם דרך המבוי [כשהוא מתוקן בלחי וקורה כדין] תלוי בזה (יד) אם לא היה במבוי זה רק חצר אחד של ישראל מותר ואם היו שתי חצרות של ישראל אסור שהרי העכו"ם אוסר עליהם את המבוי עד שישכרו ממנו וכדמבואר לקמן סימן של"א ס"א: (יט) וא"צ לשכור מן הנכרי. והטעם דלא הצריכו חכמים לשכור אלא היכי שדרים בחצר אחד או בשתי חצרות והיו זו לפנים מזו שהעכו"ם עובר דרך המילוה שהישראלים דרים שם דהוי ג"כ כבחצר אחד וכמבואר לקמן בסי"ז משא"כ בשתי חצרות שאין להם שייכות בהדי הדדי אף שמוציא ומכנים לפעמים דרך חלונו או פתחו שיש לו בלבד (טו) ליתן לה: ד (כ) וא"צ לכתוב וכו'. דדי בשכירות חלושה (טז) ולא בעינן שכירות גרילה: ה (כא) אפילו בפחות משוה פרוטה. הטעם דלגבי עכו"ם (יז) חשיב ממון דכן גם נהרג אפי' בפחות משוה פרוטה אבל מישראל (יח) אם ירצה לשכור ממנו רשותו לא מהני בפחות משוה פרוטה * אפילו לדעת המקילין בסימן ש"פ ס"ג: (כב) בשבת. שאינו שכירות ודאית אלא (יט) כביטול רשות והיכר בעלמא ומבואר (כ) בפוסקים דנותן לו דבר מאכל או כל דבר המותר לטלטל ואומר זה עבור שכר חצרך אבל מעות אסור לטלטל ועיין סימן שפ"ג דהעירוב נתבטל וצריכין לבטל רשותם לגבי אחד עי"ש: ו (כג) כל זמן שאין הנכרי וכו'. מיירי (כא) ששכרו ממנו בסתם ולא פירש שום זמן דאי שכרו לזמן ידוע כשעבר הזמן צריך לשכור שנית בכל ענין כמבואר בסעיף שאח"ז וקודם שעבר הזמן אינו יכול לחזור בשום

(טו) כן איתא בתשובת הרא"ש: (י) ב"י: (יא) פמ"ג: (יב) לבוש: (יג) אחרונים: (יד) מאמר מרדכי פי' של"ה[א]) ולשון השו"ע לפ"ז מגומגם קצת שכתב שביניהם ואחי לאפוקי דרך המבוי כמו שכתב בבאור הגר"א וכן מוכח בב"י והרי המחבר ס"ל דינו בשתי חצרות אחד של עכו"ם ואחד של ישראל ומה אפילו למבוי שרי דאין עכו"ם אוסר על חצר אחד של ישראל אפילו יש בו כמה בתים של ישראל כמבואר לקמן בסימן של"א ובאמת במקור אחי דינא דמחבר היינו בתשו' הרא"ש היה המעשה בשלשה חצרות ושתים מהן של ישראל ע"ש ומזה ניחא אחי דיוק דבריהם: (טו) ובב"ז כתב דלא שייך מה שאנו יכולים לומר אם לא חזינן בתר טעם זה בשלימות דהרי בית אחד אפילו יש בו כמה ישראלים דשייך מה שאנו יכולים לומר ממעשיו לא הצריכו שכירות מן הנכרי: (טז) גמרא: (יח) גמרא: (יט) ט"ז וש"א ועיין בגרמ"ס פ"ב מעירובין דין י"ב: (יט) (רמב"ם ולבוש ונתוש) כתבו משום דאינו אלא כמתנה להתיר הטלטול: (כ) א"ר בשם רא"ן וכ"כ בתמים דעים וכתב א"ר בשם רא"ן דה"ה אם אינו נותן לו השכירות בשבת אלא שמבטיח לו ליתן לאחר שבת ג"כ מהני והעתיקו הח"א מ"מ לדינא צ"ע דלא נזכר זה בשום פוסק וגמ"ר קנה: (כא) ב"מ וא"ר ובית מאיר ובעלי אלמוגים ועוד אחרונים שהבית מא"ר ודלא כט"ז שמוקים דינא דשו"ע בשכרו לזמן דבזה אינו יכול לחזור בשום ענין מקודם ואפילו יחזיר לו דמיו:

הלכות שבת סימן שפב

בו מועיל השכירות (כד) ואפילו לזמן מרובה ואינו יכול לחזור משכירתו (כה) עד (ה) שיחזיר הדמים (ב״י בשם רש״י פרק הדר): ז [ח]אם שכרו מהא״י (ו) לזמן ידוע (כו) לכשיכלה הזמן צריך לחזור ולשכור שנית (כז) וצריך[1] לחזור ולערב דאין עירוב ראשון חוזר וניעור: ח [ט]אם שכרו מהא״י (כח) לזמן ידוע (כט) ובתוך הזמן השכיר הא״י דירתו לאחר די בשכירות הראשון: ט [י]ה׳ הדרים בחצר[2] אחד שוכר מהא״י (ל) * בשביל כלם: י [יא]אם שכרו ממנו (לא) בעל כרחו אינו מועיל אע״פ שהיה רגיל להשכיר

ח תשו׳ הרמב״ן סי׳ כ״ז בם ר״י בשם גמ׳ ע״ו ב הכי משמע מדף ס״ג נעומא׳ דהמן בר ריפתק

באר היטב

בפחות משוה פרוטה דלאו ממון הוא כלל עיין ט״ז: (ה) שיחזיר. כתב המ״א היינו כשנכרו פחם וחזר בו קודם שבת דאשונה. ואם החזיק בהן משנכנס השבת שוב אינו יכול לחזור בו. ואם שכרו לזמן אינו יכול לחזור בו עד כלות הזמן עכ״ל. והט״ז כתב דאפי׳ שכרו לזמן מני למהדר אפי׳ תוך הזמן אם נותן הדמים ע״ש. ועיין בתשובת שבות יעקב ס״ב סי׳ ז׳ שדחה דבריו ע״ש: ועיין מ״ש היד אהרן עליו: (ו) לזמן. נ״ל דאם שוכרין מאינו יהודי ומת והניח יורש אין מועיל מה ששכרו מן המורש דאז נתבטל השכירות וצריך לחזור ולשכור מן היורש ט״ז וכ״כ הט״ז בסי׳ של״א ס״ק ג׳ ע״ש. ועסי׳ שפ״ג. וכן פסק בתשובת חכם צבי סי׳ ו׳ כוותיה ולא מטעמיה. וכן נ״ל עיקר ודלא כמ״ש בתשובת שבות יעקב ח״ב סי׳ ז׳ דאין צריך לחזור ולשכור מן היורש. ומ״ש שם שכן פסק מהרימ״ט בח״א ליתא דמשם אין ראיה לומר שאם מת שא״ל לחזור ולשכור מיורש יד אהרן. ועמ״ש בסי׳ של״א ס״ק. ועי׳

משנה ברורה

ענין: (כד) ואפילו לזמן מרובה. כיון שלא פירש זמן בשכירות מהני כ״ז שאינו חוזר העכו״ם בפירוש אבל אם רוצה הנכרי יכול לחזור בו מיד (כב) אחר שבת הראשונה ואוסר עליו דכיון שלא השכיר לו אלא בפחם יכול לומר לו לא כוונתי אלא על שבת אחת: (כה) עד שיחזיר הדמים. ר״ל (כג) דמה שאמרנו דאחר שבת הראשונה יכול העכו״ם לחזור היינו דוקא כשמחזיר הדמים דאל״כ יכול הישראל לומר לו אנכי כונתי לשכור ממך על כמה שבתות וע״ד כן נתתי לך דמי השכירות ובכגון זה הקילו חכמים במקום עכו״ם שאינו יכול לאסור עליו (כד) והרבה חולקים ע״ז[3] ולדבריהם יכול העכו״ם לחזור אחר שבת ראשונה אפילו בלא חזרת דמים דכיון דלא פירש לכמה שבתות יכול לומר לא כוונתי אלא על שבת אחת: ז (כו) לכשיכלה הזמן צריך כו׳. אפילו אם אין העכו״ם חוזר בו דמאיליו נתבטל שכירות הראשונה ופשוט דאפילו אם יאמר לו העכו״ם שהוא מתרצה גם על להבא ג״כ לא מהני עד שישכור ממנו.[א] כתב הט״ז אם שכר מעכו״ם ומת והניח יורש אין מועיל מה ששכרו מן המורש דאז נתבטל כח השכירות דהא אפילו בחיי מני למיהדר ביה וכו׳ עכ״ל וזהו לשיטתו לעיל שכתב בס״ו דאפילו בתוך זמן יכול לחזור אבל לפי מה שהסכימו האחרונים שם דבתוך הזמן אינו יכול לחזור בשום ענין א״כ אפילו מת לא נתבטל השכירות ואפילו היורש עומד ומוחה וכ״כ הא״ר (כה) ועוד הרבה אחרונים מיהו בשכר ממנו פחם ומת (כו) מסתברא דנתבטל ממילא השכירות וכדברי הט״ז. ואפילו אם היורש יאמר שמתרצה במה שעשה אבי מסתברא דלא מהני עד שיחזור וישכור ממנו: (כז) וצריך לחזור ולערב. דמכיון שנתבטל השכירות (כז) ממילא נתבטל העירוב דאין עירוב מועיל במקום עכו״ם ולא אמרינן אח״כ דכששכרו מהעכו״ם יהא העירוב הראשון חוזר וניעור: ח (כח) לזמן ידוע. מלשון זה משמע (כט) דאם שכר ממנו פחם והשכירו לאחר צריך לשכור מהשוכר השני: (כט) ובתוך הזמן השכיר וכו׳. (לא) הא״ר אם מכר לאחר והנעשה דשכירות ליותא נמי ממכר הוא ואין יכול למכור הזכות שנתן כבר לאחר (ל) וש״[ב] מתמיהין במכר: ט (ל) בשביל כולם. היינו שא״ל כל אחד ואחד לשכור ממנו אלא כיון ששכר אחד מהן (לא) ממילא הותרו כולן: י (לא) בעל כרחו וכו׳. פי׳

באור הלכה

כשקבל דמי וכידוע דהוא ג״כ ברור מעתיק בגימורו דברי רש״י וגם למה לו להשוות מחלוקת בין הגדולים וגם דעת המ״א הוא כן דבהשכירו לזמן אינו מועיל חזרת דמים וכמו שכתב בא״ר שהמ״א חולק על הט״ז מה ודלא כמו שכתב בתו״ש שדעת הט״ז ומ״א אחת היא והוא היפוך מפשטיות דברי המ״א וכבר השיגו על התו״ש הבית מאיר ועני אלמוגים ועומו עליו ככרוכיא [והדין אתם להמעיין בתחלה בעו״ש וראיה מה שחידש עליו המ״א] אבן בהשכירו פחם דעת הפוסקים שאחר שבת ראשונה יכול לחזור שיכול העכו״ם לומר לא השכרתיך אלא על שבת אחת אמנם כ״ז אלא חזר עומד השכירות נתקפו ומה מיירי הש״ע: * בשביל כולן. מלשון זה משמע לכאורה דדוקא כשעירבו מתחלה ביחד אז אמרינן דעשה ממילא אח״כ שליח בשביל כולן וכן משמע קצת מרש״י דף ס״ו ד״ה מה מערב וכו׳ אבן באמת זה אינו כמבואר ברמב״ם וסמ״ג ועטה״ק דמתחלה שוכר ואח״כ מערב ואף שאחד הוא השוכר מהני לכולם והיינו מטעם דעכ״פ כבר נשכר רשות העכו״ם לישראל אחד ואבן יכולין אח״כ להתערב יחד ואדרבה לכתחלה אין לעשות העירוב קודם השכירות כמו שכתבנו בבה״ל

לשון הרמב״ם ז״ל אם שכר מעכו״ם ומת והניח יורש אין מועיל מה ששכרו מן המורש דאז נתבטל כח השכירות דהא אפילו בחיי מני למיהדר ביה וכו׳ עכ״ל וזהו לשיטתו לעיל שכתב בס״ו דאפילו בתוך זמן יכול לחזור אבל לפי מה שהסכימו האחרונים שם דבתוך הזמן אינו יכול לחזור בשום ענין א״כ אפילו מת לא נתבטל השכירות ואפילו היורש עומד ומוחה וכ״כ הא״ר (כה) ועוד הרבה אחרונים מיהו בשכר ממנו פחם ומת (כו) מסתברא דנתבטל ממילא השכירות וכדברי הט״ז. ואפילו אם היורש יאמר שמתרצה במה שעשה אבי מסתברא דלא מהני עד שיחזור וישכור ממנו: (כז) וצריך לחזור ולערב. דמכיון שנתבטל השכירות (כז) ממילא נתבטל העירוב דאין עירוב מועיל במקום עכו״ם ולא אמרינן אח״כ דכששכרו מהעכו״ם יהא העירוב הראשון חוזר וניעור: ח (כח) לזמן ידוע. מלשון זה משמע (כט) דאם שכר ממנו פחם והשכירו לאחר צריך לשכור מהשוכר השני: (כט) ובתוך הזמן השכיר וכו׳. (לא) הא״ר אם מכר לאחר והנעשה דשכירות ליותא נמי ממכר הוא ואין יכול למכור הזכות שנתן כבר לאחר (ל) וש״[ב] מתמיהין במכר: ט (ל) בשביל כולם. היינו שא״ל כל אחד ואחד לשכור ממנו אלא כיון ששכר אחד מהן (לא) ממילא הותרו כולן: י (לא) בעל כרחו וכו׳. פי׳

שער הציון

(כב) דקודם שבת הראשונה א״א לחזור בשום ענין ואפילו אם ירצה להחזיר לו דמיו שהרי השכיר לישראל וקנה כ״כ הב״ח וא״ר ג״כ הבית לדעתו [ג]ודעת המ״א דקודם שבת ראשונה אם עדיין לא החזיק הישראל בהתבר יכול העכו״ם לחזור אם יחזיר לו הדמים ומ״מ נראה דהסומך על הב״ח וא״ר לא הפסיד: (כג) כן משמע בח״א כלל ע״ה דקאי אלאחר שבת ראשונה דמה צריך חזרת דמים ואע״ג דיש מפרשים דבקודם שבת ראשונה מיירי הרמ״א לא העתקנו כן משום דברי הב״ח וא״ר הנ״ל: (כד) ב״ח וא״ר ועני אלמוגים והגר״ז וכמה אחרונים כתבו דגם כוונת המ״א כן הוא: (כה) נהר שלום ובית מאיר ושבות יעקב וא״א ומה שהביא הט״ז ראיה ממעבדא דחו דברינו: (כו) ומ״מ גם זה אינו ברור לפי דברי רמ״א בס״ו דכ״ז שאינו מחזיר הדמים אינו יכול לחזור א״כ אפשר אפילו בחת כ״ז אלא בא הדמים בחזרה להישראל עדיין השכירות במקומו עומד. וגם בא״ר מבתקן אפילו בחתמא עי״ש ומ״מ אין להקל בחתמא מאחר שרבים חולקים על דברי הרמ״א שם כמש״כ שם במ״ב: (כז) ומה שהקשה המ״א על דין זה כבר תרצו האחרונים והעתקנו לקמן בסימן שפ״ג ע״ש: (כח) וכ״כ הפמ״ג והמ״א [ומ״מ אין זה ברור כ״כ דאפשר דיכון דאמן נקטינן דאפילו בחתמא צריך להחזיר הדמים מקודם ובלא חזרת הדמים אין יכול לחזור אפשר דאין בכחו להשכיר וקצת ראיה לזה דהרי להפוסקים דאפילו השכירו לזמן יכול לחזור אם יחזיר הדמים ובע״כ מפרש הכא הטעם משום דהכא לא החזיר הדמים עדיין וכמו שכתב הגר״א וא״כ הא״ה לדידן לענין בחתמא ומדברי המחבר דנקט אם שכרו לזמן ידוע אין ראיה דאפשר מלתא דפסיקא נקט דמה אין יכול לחזור אפילו אם יחזיר הדמים משא״כ בחתמא וכנ״ל ומ״מ לדינא נראה דיש להחמיר מה דהרי הרבה אחרונים חולקין וסוברין דבחתמא יכול לחזור אפילו בלא חזרת דמים]: (כט) א״ר וח״ל: (ל) חי׳ רע״א בשם המ״ל ובמ״ג נשאר מה בג״ע ובכתבה בדאי נכון מה להחמיר בשכור מהבוקה: (לא) כן משמע ברמב״ם וסמ״ג ורשב״א בעטה״ק וכגירסת הרי״ף והרא״ש בס״ם אחד שוכר לכולן ואפילו בגרסתנו ע״י כולם וכפירוש רש״י בשביל כולם אפשר ג״כ דמודים דאין צריך להיות שליח בשביל כולם אלא דע״י שכירותו ממילא יתברר כולם אף אלא עירבו השראלים ביניהם מתחלה ועיין בה״ל:

הארות והערות: 1) עיין בבה״ל לעיל סעיף א׳ ד״ה צריך שישכירו וכו׳: 2) עיין במ״ב לקמן ס״ק מ״ב: 3) עיין בשעה״צ אות כ״ח מש״כ לדינא:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף י״א כתב כשיטת הט״ז. ב) ובשו״ע הרב בסעיף י״א כתב שאם שכר מהא״י לזמן ידוע והא״י מכר את חצירו לא״י אחר צריך לחזור ולשכור מהא״י שקנה החצר. ג) ובשו״ע הרב בסעיף ט׳ כתב כשיטת המ״א. ד) ובשו״ע הרב בסעיף י״ב משמע שצריכים לערב מקודם ואח״כ לשכור הרשות.

מקודם: **יא** (לב) לאבל מאשתו (לג) * או משכירו ולקיטו שוכרים (לד) אע"פ שהוא מוחה (ושכירו (לה) של שכירו ולקיטו של בעל הבית הוא כשכיר בעל הבית עצמו) (ריב"ש סי' תכ"ז): **יב** מאם אינו רוצה להשכיר יתקרב לו (לו) אחד מבני החצר עד שישאיל לו רשותו שיהא לו רשות (ז) (לז) להניח בו שום דבר (לח) דהוה ליה כשכירו ולקיטו (לט) ומשכיר שלא מדעת הא"י מוי"א (מ) שא"צ להשכיר * (מא) אלא (מב) נותן עירובו ודיו: **יג** * עאם ייחד לו מקום בבית שמשאיל לו * כיון שאינו כשלוחו * בכל הבית (מ) (מג) לא מהני: **יד** פשכרו משכירו ולקיטו לזמן (מד) אע"פ שסילקו תוך הזמן מהיות שכירו ולקיטו (מה) מותרים עד תום הזמן אבל אם שכרו ממנו סתם (מו) כיון שסילקו נתבטל השכירות.

ל פשוט מההוא עובדא וכ"כ הרשב"ל בתשובה מ פשוט מההוא עובדא שם ס"ד נ רמב"ם בפרק ב' מה"ע והרשב"ל בתשובה וסמ"ג פ טור ורבי' יהוסף ע שם וסם פ הרשב"ל בתשובה

באר היטב

בדבר שמואל סי' רנ"ז: (ז) להניח. ואע"פ שלא הניח כלום מהני ומ"מ צריך שיקנה הקרקע באחד מהדרכים שקרקע נקנה בהם

מ"ל: (מ) לא מהני. ודוקא כשאין לאיזו יהודי רשות להשתמש במקום הישראל אבל אם יש לאיזו יהודי רשות להשתמש שם הוי

באור הלכה

ברש"ס סימן ד"ה צריך שישכירו ע"ש: * או משכירו ולקיטו. עיין במשנה ברורה ועיין בעלי אלמוגים אות כ"ג בס"ד בבעיון דוקא שיהיה לו לשכירו ולקיטו רשות להשתמש בביתו או בחצרו הא לא"ה לא ע"ש: * אם ייחד לו מקום וכו'. א בב"י מבואר דהיינו דוקא כשמנעו בפירוש מלהשתמש בכל הבית אבל כ"ז שלא מנעו בהדיא אע"ג שהרשה לו להניח כליו בזית אחת אמרינן שדעתו של עכו"ם היה להרשותו ג"כ בשאר מקומות ע"ש והב"ח חולק עליו מה והסכימו עמו הא"ר והט"ז: * כיון שאינו כשלוחו וכו'. אבל אם הרשהו בכל הבית הוי כשלוחו ואף

לימות הקציר: (לד) אע"פ שהוא מוחה. כיון (לז) דמעיקר הדין אין דירתו אוסרת אלא כדי שלא ילמוד ממעשיו הקיצו בה להיות אפילו שכירו נחשב לענין זה כבעה"ב וכתב הגר"א בביאורו דזהו רק לדעה הראשונה שבסימן שס"ז אבל לדעת י"א שם גם בחשמו אינו יכול לשכור ממנה (לח) אם הבעל מוחה בה בפירוש שלא תשכיר: (לה) של שכירו ולקיטו. והיינו (לט) כשיש לו להשכיר רשות לקחת שכיר שיהיה לו רשות להשתמש בכל הבית דאז הו"ל שכירו ג"כ כאלו היה שכיר של בעה"ב: **יב** (לו) אחד מבני החצר. ה"ה (מ) אפילו שלא מבני החצר ואורחא דמלתא נקט: (לז) להניח בו שום דבר. וקונה אותו המקום (מא) במה שהניח בו שום * חפץ בע"ש (מב) ולדעת הרבה פוסקים מהני אע"פ שסילקו אח"כ משם כיון שכבר קנה אותו המקום להניח בו כשירצה: (לח) דהו"ל וכו'. כיון שיש לו שיתוף עמו ברשותו: (לט) ומשכיר וכו'. אבל בלא שכירות לא יועיל (מג) דלא עדיף הישראל העומד במקומו ממנו ולא דמי לחמשה שרוים בחצר המבואר בס"ע דשכירות אחד מהן די לבולם שאני התם שאותו האחד עכ"פ שכר מהעכו"ם משא"כ הכא שהיה רק בשאלה ממנו אינו מועיל דלא התירו חכמים בעכו"ם רק בשכירות ולא מהני בכאן שאלתו רק שיהיה עומד במקומו להשכיר כשכירו ולקיטו וכאחד מב"ב: (מ) שאינו צריך להשכיר. ס"ל לדעה זו (מד) דל"ד שכירות מתיר בעכו"ם ה"ה שאלה וממילא שאילתו מועיל בעד כולם כמו בהיתא דס"ע לענין שכירות וע"כ די במה שנותן בעירוב עם שאר בני החצר: (מא) אלא וכו'. ולכתחלה (מה) נכון לתוס לסברא הראשונה: (מב) נותן עירובו ודיו. לכאורה משמע דלא צריך לערוב אלא כשהוא מבני החצר וכמו שמיירי המחבר אבל בחידושי הרשב"א משמע דאפילו אינו דר בחצר הצריכוהו חכמים ליתן חלק בעירוב משום האי בית של עכו"ם דחשבינן ליה כאלו דר שם: **יג** (מג) לא מהני. והאחרונים (מו) הסכימו לדינא דהא דלא מהני יחוד מקום היינו דוקא כשאין לו רשות להשתמש באותו מקום שייחד לו כלל וגם אינו יכול לסלקו וא"כ מו לא הוי כשלוחו כיון שאין לו שייכות עמו אבל כשיש לו רשות להשתמש במקום שייחד לו או שיש לו רשות לסלק את הישראל א"כ עדיין יש לו שייכות עם הישראל והוי * כשלוחו: **יד** (מד) אע"פ שסילקו תוך הזמן. הטעם דחשבינן אותו השכירות כאלו שכרו מהבעה"ב כיון שנחשב כאלו עשה ברשותו: (מה) מותרים עד תום הזמן. וה"ה כשמת השכיר ולקיו כ"כ ח"א וש"א: (מו) כיון שסילקו נתבטל וכו'. דהרי בסתמא (מז) יכול לחזור אחר שכת לאשונה ומכש"כ בס"ו ולהכי אין כח בשכירות כזה רק כ"ז שהוא שכיר ולא אח"כ:

מגזבר

שער הציון

(לב) ב"ח וכונתו דאם היה מקבל דמי השכירות בידו הו"ל רצון דבעלהו וחכין כיון דקבל דמי זמיה זמיני כידוע: (לג) עיין בהגר"א ובמאמר מרדכי ודוק: (לד) הט"ז ובתו"ש ובעלי אלמוגים כתבו דבלא"ה א"א שיועיל בע"כ מה דכל עיקר תקנת השכירות היה כדי שלא ידור עמו ומשום דעכו"ם לא מוגר ואם מהני בע"כ מה הועילו מכמים בתקנתן: (לה) תוספות ס"ה ע"ב ד"ה דלא: (לו) רש"י והר"ה שאר משכמיו [רמב"ם]: (לז) אחרונים ולא העתקתי דברי הב"ח שמחלק בין אאשתו לשכירו ולקיטו משום דאחרונים הסזיקו בדעת הש"ע עיין ט"ז ותו"ש והגר"ז ועלי אלמוגים: (לח) וההיא דטורזינא [או דלחמן בר ריסתק] שלא רצה להשכיר ואפ"ה קאמר הגמרא דשוכרין מאשתו מיירי שלא מיחה עכ"פ בהדיא: (לט) ח"א בשם ב"י סוף סימן שנ"א: (מ) לבוש וח"א: (מא) מ"א וש"א ועיין ח"א: (מב) עיין ב"י וא"ר וש"א: (מג) ב"י ולבוש: (מד) ב"י: (מה) א"ר והגר"ז ושולחן ע"ש וח"א ודע דאם אינו מבני החצר לסברא הראשונה משמע בלבוש דצריך שכירות וגם עירוב דאם לפירוש האחי המבואר בב"י בדעת הרמב"ם אבל במאמר מרדכי מפקפק בה ומולדד דאינו צריך לערב ובאמת פירוש הראשון שבב"י עיקר בדברי הרמב"ם וכן מוכח מדי' הרשב"א לסברא זו וכן פי' הגר"א וגאון יעקב ע"ש: (מו) ב"ח וא"ר ותו"ש והגר"א ולא כב"י: (מז) ואפילו לפי מה שפירשנו שם בס"ו בדברי הרמ"א דאפילו בסתמא א"א לחזור אא"כ יחזיר הדמים אפשר מה גם הרמ"א מודה דלא שייך הסברא שכתבנו שם במ"ב בקב"ה אלא כ"ז שהשכיר בתקפו אבל לא דינמא דלא נתרצה ליתן לו הדמים אא"כ יהיה השכירות קיים אפילו אחר סילוקו או אחר מיתתו וגם בלא"ה הרבה מולקין על הרמ"א שם כמ"ש שם במ"ב):

הגהות ותיקונים: א) סקכ"ה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב סעיף ט"ז כתב כמו הב"ח, דאפילו לא מנעו בפירוש ג"כ לא מהני.

הלכות שבת סימן שפב

הגה והי"ה אם שכרו (ט) [ל] (מז) מגזבר המלך (מח) ונסתלק לגמרי מן המלך אבל אם לא סלקו רק מן הגזברות * ועדיין אוכל פרס המלך עדיין מקרי שכירו ולקיטו (מט) ויוכל לשכור ממנו ולכן גם שכירות הראשון עדיין קיים (ב"י בשם תשובת רשב"א): **טז** [ז]אם ישראל ואינו יהודי דרים בבית אחת צריך לשכור מהאינו יהודי ולערב עם הישראל. הגה (נ) * אם יש לכל אחד דירה בפני עצמו והוא הדין ב' * (אינם יהודים) הדרים (נא) בכהאי גוונא בבית א' צריך לשכור (משייהם) (ב"י בשם הג"א): **טז** [ח]אם יש לאינו יהודי ה' שכירים או לקיטים ישראלים (נב) דרים בביתו (נג) * אין דירתם חשובה[1] דירה שיאסרו (נד) זה על זה (נה) (דשכירות של

באר היטב

כשכירו ב"ח מ"א: (ט) מגזבר. אפי' בוטל הגזבר השכר לעצמו

משנה ברורה

(מז) מגזבר המלך. ואפילו בוטל השכר לעצמו דמסתמא אין המלך מקפיד על ד"ז [מ"א] ובא"ר מיקל בזה גם בשכיר ולקיט ע"ש. וכתבו האחרונים לגלו דוקא גזבר אבל ה"ה כל עבד מעבדיו הקטנים בלא גרע משכירו ולקיטו ועיין לקמן סימן שע"א סקי"ח במ"ב מה שכתבנו שם: (מח) ונסתלק לגמרי וכו'. ולכך יש ליזהר לכתחלה שלא לשכור סתמא משר העיר או ממשרתיו רק על זמן דלפעמים נסתלק ובטל השכירות. ושיעור הזמן הסכימו (מט) הרבה אחרונים דיוכל לשכור על זמן ארוך ורב (מט) אך לכתחלה טוב שלא לשכור רק עד עשרים שנה: (מט) ויוכל לשכור ממנו. הטעם דעדיין הוא בכלל ממוני המלך ומשרתיו כיון שמקבל פרס מצית המלך ועיין בה"ל: **טז** (נ) אם יש וכו'. פי' ואין שום אחד מהם רשאי להשתמש בחדר המיוחד לחבירו ודמי להא שכתב המחבר לעיל סי"ג דיחד לו מקום לא הוי כשכירו ולקיטו ואינו יכול להשכיר עבור בעה"ב: (נא) בבה"ג וכו'. ר"ל בחדרים מיוחדים לכל א' הא אי דרים בשותפות בכל הבית אפי' אפי' מחולקים בכל הבית רק בחדר אחד (נ) יש רשות לשניהם להשתמש בו אין צריך לשכור רק מאחד מהם וכדלעיל בס"ג. והרבה פוסקים (נא) חולקים אדברי רמ"א ולדידהו אפי' משתמשים ביחד בכל החדרים לא מיקרי ישראל שכיר ולקיט וצריך לשכור מן העכו"ם דוקא וכן בסיפא (נב) בשני עכו"ם נמי צריך לשכור משניהם דוקא והטעם דלא תקנו חכמים דיהיה ידו כיד בעה"ב אלא בשכיר ולקיט דגברא אחריו אבל לא בשותפים שכח כל אחד מהם שזה בבית ואין כל אחד טפל לחבירו: **טז** (נב) דרים בביתו. בחדרים (נג) מיוחדים לכל אחד בפ"ע: (נג) אין דירתם וכו'. דאע"ג (נד) דאחשביהו רבנן לדירתם ועשיה כבעלים על ידן להשכיר הרשות ואפילו שלא מדעת עכו"ם לא אמרו אלא להקל אבל לא שיהיה דירתן חשובה דירה שיאסרו זה על זה כשלא עירבו דבאמת אין דירתן מיוחדת להם שהרי העכו"ם יש לו רשות בהן (נה) ויכול לסלקם משם: (נד) זה על זה. וה"ה (נו) שאין אוסרין על בני המבוי דאין צריכין להשתתף בעירוב: (נה) דשכירות. ט"ס (נז) הוא ול"ל ושכירו וכ"ל דאם

צ פוס' ס"ד[2] מהא דר' יוחנן דירושלמי אם * (כלאחר הגהתי כן הוא בב"י בשם הג"ל ופירש בבה"ג שיש לב"ל דירה בפני עצמו) ק בבלי ס"ד

להניח חפץ אחד ובפרט אם השכירות יפול לכים השותפין: * אין דירתם וכו'. עיין במ"ב הטעם משום דמצי לסלוקינהו והייגו דוקא בה"ג הא אם שכרו

שער הציון

(מח) הפמג[3] בחות יו"ד והגר"ז בחות טי"ת דאפילו אם שכרו עד עולם מהני וע"ש בפמ"ג שכתב דבשכרו עד עולם נראה דתמיד מקרי תוך הזמן וע"כ אפילו אם מת לא נתבטל השכירות: (מט) תשובת בית שלמה ח"א סימן נ"א ע"ש: (נ) כמו שכתבנו בסי"ג בשם האחרונים: (נא) הב"ח ומאמר מרדכי ומוס' שבת ובגדי יפע וכמירן קמא שבחוס' וכן העתיק הסמ"ג וסמ"ק מי' הראשון וכן בא"ז שממנו הוציא הג"א דינו מבואר נמי כמי' הראשון דבשותפים שכח כל אחד שזה לא מיקרי שכירו ולקיטו [וזהו דלא כפי' הב"י בדברי הג"א והב"י לא ראה ספר או"ז כידוע] והוא כפי' הב"ח וכן בספר נשמת אדם תמה על רמ"א שדחה מי' הראשון וכן בספר גאון יעקב דנקטינן לחומרא אף כמי' הראשון: (נב) אף שאיה אחרונים מביאין מריטב"א דמחלק בין ישראל ועכו"ם לשני עכו"ם מכ"מ מיתר הפוסקים לא משמע לחלק בזה אלא דעיקר הדבר תלוי בשני תרוצי התוספות ולמירוץ קמא דשותפים שמי אין נ"מ בין ישראל לעכו"ם וכפשטיות ירושלמי דעשרה עכו"ם שדרים בית אחד צריך לשכור מכולם ולדברי הריטב"א צריך לדחות ההיא דירושלמי וכמו שכתב בגאון יעקב[3] עי"ש: (נג) רש"י: (נד) גמרא: (נה) הגר"א וא"ר וכ"כ בנשמת אדם כלל ע"ה והציג על המ"א דאלי טעמא משום שלא השאיל להם ע"ד כן שיאסרו זה על זה ע"ש ודע דהתו"ש וכן הממה"ש כתבו דאם אוסרין ומבטלין כ"א בביתו ולא בית עכו"ם אוסרין זה על זה ולא העתקתים דכבר מיאלנו בסימן ש"ע ס"ד[3] בבה"ל דהיכא דמצי לסלוקי בכל שעה לא בעינן שום שעה אחר: (נו) אחרונים: (נז) מאמר

הגהות ותיקונים: א) ס"ו: ב) סקי"ח: ג) ד"ה או: ד) בשם: ה) א"א: ו) דף ס"ו: ז) ס"ג ד"ה אינם:

הארות והערות: 1) עיין בהג"ה סוף סימן ש"ע:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"א הרב בסעיף י"ז כתב בפירוש כהרמ"א דמהני אפילו לשכור מחדש וגם כתב הרב וה"ה כל עבד מעבדי המלך הקטנים (שבביתו) שוכרים מהן. (וה"ה ששוכרים מעבדי עבדיו כמו ששוכרים משכירו של שכירו).

אינו יהודי אינו אוסר אם שכרו (נו) מבעל הבית) (בית יוסף): יז [ר]שתי חצירות (נז) זו לפנים מזו וישראל ואינו יהודי בפנימית וישראל בחיצונה או שישראל ואינו יהודי בחיצונה וישראל בפנימית [ש]ואפילו אינו יהודי בפנימית * ושני ישראלים בחיצונה (י) (נח) * אוסר (נט) [ת]ויש מי שאומר שאפילו אינו יהודי בפנימית (יא) וישראל אחד בחיצונה אוסר: יח [א]אינו יהודי שהשכיר ביתו לחבירו אינו יהודי אם נשאר לו שום תפיסה בבית (ס) שיש לו רשות להניח שם שום כלים יכולים לשכור ממנו ואם לא נשאר לו שום תפיסה [ב]אם יכול המשכיר (סא) לסלק השוכר תוך זמנו (סב) יכולים לשכור ממנו ואם לאו אינו מועיל אלא א"כ ישכרו מהשוכר. הגה (סג) וה"ה אינ אחר (סד) שיש לו תפיסה בבית יכולים לשכור ממנו דלא גרע משכירו ולקיטו (ב"י בשם ריב"ש סימן תכ"ז): יט [ג]חצר (סה) שישראל ואינו יהודי דרים בה (סו) ובית אחד של ישראל אצל ביתו של זה (סז) ואינו פתוח לחצר וחלונות ביניהם (יב) אינו

ר שם בגמרא ס"ה ש שם ת הרמב"ם בפ"ד מה"ע א שם בגמרא ב שם מעובדא דר"ל ומלמידי רבי מאיר ג שם ע"ד גבי מימרא דרב יהודה אמר רב ובפרש"י שם

שערי תשובה

הב"ח ועיין בתשובת ב"ח החדשות סי' ד' ובשו"ת מיס רמיס סימן מ':

באר היטב

דאין המלך מקפיד בדבר זה. וכל עבד מעבדיו הקטנים לא גרע משכירו ולקיטו רי"ע מ"א סי' נ"ד מ"ל. וכתב בתשובת חכם צבי סי' ו' הא דאמרי' דאין המלך מקפיד מסתמא דוקא שנה או שנתים דמסתמא אין דרך המלך להקפיד על זמן כזה אבל על חמשים שנה דרך המלך להקפיד ונהי דכל זמן שהוא שכירו ולקיטו לא חיישינן לזה שהרי אף במקום שהוא אינו רוצה להשכיר שכירו משכיר הני מילי בעודו שכירו אבל שתועיל שכירתו לאחר שיעבור משכירו והקפדה לא ואף אח"ל דלאו דוקא הני מילי כשהמלך חי אבל כשמת המלך אף שהגזבר חי הכל בטל אם לא שמינהו המלך החדש ג"כ עכ"ל ע"ש: (י) אוסר. עי' ט"ז ובתשובת יד אליהו סי' ט"ז: (יא) וישראל. וט"ז וט"א כתבו דליכא מאן דס"ל הכי ע"ש: (יב) אינו. כדי שיתיירא לדור יחידי ולא משם ועי' ט"ז מ"ש:

באור הלכה

שכרו שני ישראלים דירה מעכו"ם פשיטא שאוסרים זה על זה וגם צריך לשכור רשות מעכו"ם שדר בחצר [פמ"ג]: * וב' ישראלים בחיצונה. פשוט דהני ב' ישראלים דירי בב' בתים אבל אי הוו דירי בבית אחד כחד תשיבי וכדכתבי' כמה פעמים בסימן זה וכן מוכח מתוס' ד' ע"ה ע"ב בד"ה נכרי ובמלחמות להרמב"ן שם בסוגיא עי"ש: * אוסר. עיין במג"א שהביא בשם הגהת אשר"י שמקיל בשני אופנים הראשונים לדיון דקי"ל רגל המותרת במקומה אינה אוסרת אבל במקומה וכפשטות הסוגיא שם בדף ס"ה וכן הרשב"א כתב שדעת הגאונים להתיר בזה לדיון דקי"ל כרבנן דר"ע ואנו לא העתקנו דעה זו במשנה ברורה מאחר שדעת הרמב"ם

משנה ברורה

שכרו בני החצר הרשות מן העכו"ם אין צריך לשכור מן השכיר והלקיטו בין אם הוא ישראל או עכו"ם ומלתא דפשיטא הוא אבל דלפי מה דקי"ל דאחשביהו לדירתן [שאוכרין מהן הרשות וכנ"ל] הו"א דהוי כשני עכו"ם שדרין בבית אצריך לשכור מכל אחד וכנ"ל קמ"ל דלקולא אמרינן ולא לחומרא: (נו) מבעל הבית. וה"ה (נח) אם שכרו הרשות מאחד מן השכירים די וא"ל לשכור מכולם: יז (נז) זו לפנים מזו. ודריסת רגלם של הפנימים דרך חצר החיצונה: (נח) אוסר. על חצר החיצונה (נט) עד שישכור הרשות מהנכרי וטעם כל אלה (ס) דהשבינן כאלו כולם דרים בחצר החיצונה כיון שדריסת רגלם עליו ומצויים שם וגזרו בזה משום שמא ילמדו ממעשיו. ומ"מ ישראל הדר בפנימית (סא) מותר לבטלו בחצירו מביתו לחצר שאין העכו"ם אוסר על ישראל יחידי ואין החצר החיצונה אוסר עליו שהרי אין לו עליו דריסת הרגל ואינם מצויים שלשתם בחצר הפנימי ולא גזרו בזה חכמים: (נט) ויש מי שאומר וכו'. דאע"ג דבכל מקום ישראל אחד עם עכו"ם אינו אסור אפילו אם דרים בחצר אחד ס"ל דהכא גרע טפי דבחצר שהוא לפנים מחצר (סב) לאו כו"ע ידעי מי ומי דר בו ויחשבו כי דרים בו גם ישראל מלבד עכו"ם וכי חזו דמבטלי בחיצון אתו למימר דשרי בלי שכירות במקום עכו"ם ומ"מ להלכה לא נקטינן כן כי הרבה אחרונים דחו זה מהלכה: יח (ס) שיש לו רשות וכו'. ר"ל אע"פ שלא הניח שם והטעם (סג) דלא גרע משכירו ולקיטו של נכרי המבואר בסי"א דלפי שיש לו רשות להשתמש בבית שוכרים ממנו האי משכיר נמי דיש לו רשות להשתמש בבית שוכרין ממנו: (סא) לסלק השוכר תוך זמנו. כגון שהתנה עמו ברשות בידו לסלקו כל זמן שירצה: (סב) יכולים לשכור ממנו. אפילו לא סילקו עדיין שהרי שייר לו עדיין זכות בחצרו וא"מ פשוט דמכ"ש (סד) דיכולין לשכור מהשוכר דכל הבית שלו עכשיו וכתב הב"י דאפילו השוכר מצוי בביתו אם רצה לשכור מהמשכיר שוכר: (סג) וה"ה איש אחר וכו'. פי' דלא תימא דוקא במשכיר מהני זה משום שעיר לו זכות בחצר קמ"ל דגם בחיש אחר מהני כיון שיש לו עכ"פ רשות להשתמש שם: (סד) שיש לו תפיסה בבית. וגם בזה (סה) די בשיש לו רשות להניח אפילו אם עדיין לא הניח וכמבואר לעיל בסי"ב: יט (סה) שישראל ועכו"ם דרין בה. ר"ל ישראל אחד: (סו) ובית א' של ישראל. ר"ל של ישראל שני: (סז) ואינו פתוח לחצר. אלא לחצר אחרת או למבוי דאלו היה פתוח

שער הציון

מרדכי ונשמת אדם וכ"מ בד"מ האחרון עי"ש ודין בפני עצמו הוא: (נח) רמב"ם ועטה"ק: (נט) ולענין עירוב באופן הראשון והשני אין צריך לערב יחד החצר[א] עם הפנימי דפנימי הוי רגל המותרת במקומה ואינה אוסרת על החיצונה וכדלקמן[ב] בסימן שע"ח ואע"ג דמתמרינן בענייניו לענין שכירות ואליבא דר"ע כמש"כ הרשב"א והריטב"א בסוגיא דף ס"ה ע"ב עי"ש מ"מ לענין עירוב הדרינן לגלגא דקי"ל כרבנן לענין רגל המותרת במקומה ולא הגריכו שם בסוגיא עירוב רק אליבא דר"ע וכן כתב בגאון יעקב אבל באופן ג' כשהיה עכו"ם בפנימית ושני ישראלים בחיצונה בזה צריכין לשכור מן העכו"ם וגם לערב ביניהם: (ס) עיין ברמב"ם פ"ב וברשב"א וריטב"א בדף ס"ה ע"ב ובדף ע"ה ע"ב מבואר כן: (סא) גמרא וכן פסקו הרבה אחרונים ולא כלבוש: (סב) אחרונים ומפשר להסביר עוד קצת טעם לגמרא זו דעיקר הטעם דלא גזרו בחיד הדר עם העכו"ם אע"ג דאיכא למיחש דילמוד ממעשיו משום דהוא מילתא דלא שכיחא דמסתפי לדור עמו בחידי כדאיתא בס"ח ומה שדריס כ"א בחצר בפני עצמו ואין לו עליו רק דריסת הרגל לא מסתפי כולי האי ולהכי גזרו בזה שמא ילמוד ממעשיו כיון שעכ"פ עובר תמיד דרך חצרו: (סג) רשב"א: (סד) אחרונים: (סה) אף דבא"ר כתב דדוקא בשהיה שם היינו דס"ל דגם בהא דס"ב בעינן דוקא כשהיה ולא כדעת הב"י והשו"ע אבל לדעת הש"ע והאחרונים שהעתיקו שם דברי הש"ע להלכה דבשיש לו רשות לחודא מהני גם בזה מהני וכן מבואר בב"י כאן:

הגהות ותיקונים: א) חסר תיבת החיצונה: ב) וכדלעיל:

הלכות שבת סימן שפב

יכול לערב [1]עמו דרך החלון שביניהם * כדי להוציא כליו דרך בית שכנו הפתוח לחצר (סח) אבל אם פתח פתוח ביניהם מותר (סט) [2]ויש מי שאומר דאף אם פתח פתוח ביניהם אסור: כ [1]חצר (יג) (ע) שישראל ואינו יהודי שרוים בה והיו חלונות פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה ועשו (עא) עירוב דרך חלונות אף על פי שהם מותרים (עב) להוציא מבית לבית דרך חלונות (עג) הרי הם אסורים להוציא (עד) מבית לבית דרך פתחים מפני האינו יהודי עד שישכיר. הגה ספינה שיש בה ישראלים רבים (עה) * ויש להם בתים מיוחדים צריכים לערב ולשכור רשות (עו) מן האינו יהודי בעל הספינה (עז) או * להבליעו בשכר הספינה (ג"י בשם שבולי לקט) ועיין לעיל סימן שס"ו סעיף ב':

ד התוס' והרא"ש שם בשם ר' ה לרש"י שם ו הרמב"ם בפ' ב' מה"א כפי פירושו בעמימרא דלעיל וכן ה"ה אפ"פ שיש לאחרונים מה שיטה אחרת דינו של רבינו אמת ופירוש נראה

באר היטב

(יג) שישראל. חצר של א"י וכו' ומותר לישראל הדר שם להכניס ולהוציא ואם נתאכסן שם ישראל עמו אינו אוסר בעה"ב על האורח

משנה ברורה

פתוח לחצר זה א"כ הרי יש כאן ב' ישראלים במקום עכו"ם והדין פשוט דצריכין לשכור הרשות ואח"כ לערוב ביניהם לק הכא דבית א' אינו שייך לכאן שהרי פתחו לצד אחר וא"כ לא נשאר כאן רק ישראל א' במקום עכו"ם ואינו צריך שום תיקון לטלטל בחצר ואשמעי' הכא שישראל השני אסור לטלטל דרך חלונו לבית ישראל זה ומשם לחצר אפי' אם נתערבו ע"י חלונות שיש ביניהם ואע"ג דמשום ישראל זה שמטלטל ג"כ דרך ביתו של ישראל מסתברא דלא מיקרי (סו) שיש במקום עכו"ם לאסור דלא שייך זה רק כשביניהם מטלטלים דרך פתחם לחצר אפ"ה גזרו בזה מטעם אחר דאם יהא מותר ישראל פלוני לטלטל דרך ביתו של זה לחצר יסמוך הישראל ע"ז ודור עם עכו"ם דלא מסתפי משום שהוא יחיד שהרי עוד ישראל אחר מצוי כאן וילמוד ממעשיו של עכו"ם: (סח) אבל אם וכו' מותר. דאפי' בלא עירוב לא מסתפי ישראל לדור כאן יחידי שהרי הישראל מצוי תדיר כאן דרך פתחו דאהכי לא גזרו בזה שלא יהני עירובו: (סט) ויש מי שאומר.[א] ויש להחמיר (סז) כדעה זו ועיין ביאור הלכה: כ (ע) שישראל ועכו"ם שרויין בה. ר"ל ופתחיהן של בתי ישראלים (סח) פתוחים לחצר: (עא) עירוב דרך חלונות. ר"ל ע"י חלונות שיש ביניהם חל העירוב שעשו וכ"ש אם יש פתחים ביניהם: (עב) להוציא וכו' דרך חלונות. וה"ה דרך (סט) פתח אם יש ביניהם: (עג) הרי הם אסורים. דסד"א כיון שעירבו יחד דרך חלונות או פתחים שיש ביניהם (ע) יתשבו כבעה"ב אחד הדר בחצר של עכו"ם ואין אוסר עליו להוציא מבית לבית אפילו דרך אויר החצר קמ"ל: (עד) מבית לבית דרך פתחים. ר"ל דרך אויר החצר דאלו דרך פתח שיש בין בית לבית מותר ע"י עירוב שעשו לכו"ע [הגר"א]: (עה) ויש להם בתים מיוחדים. ר"ל שיש ב' ישראלים או יותר שלכל אחד מהם הדר מיוחד לאכילה (עו) דאם היו אוכלין במקום אחד אפילו כמה וכמה כאחד משיב ואינו אסור: (עז) מן העכו"ם בעל הספינה. וכמו בכל מקום שיש בתים מיוחדים וחצר משותפת לכולם שצריכין לערוב ולשכור. ומבואר בב"י דלא מהני במה שישכירם מבעל הספינה אלא אם שוכרין ממנו קודם שחילק המקומות לכל אחד מן העכו"ם דעדיין רשות הספינה שייך לו לבד ויכולת בידו להשכיר אבל לאחר שחילק המקומות לשאר שוכרים לא מהני במה שישכרו ממנו אלא צריכים לשכור מכל עכו"ם ועכו"ם אם לא שיש לו רשות לבעל הספינה להניח כליו בכל מקום דאז די במה ששוכרין ממנו בלבד: (עז) או להבליעו. ר"ל דאפילו לא שכרו ממנו אח"כ אלא בשעה ששכרו מקומם (עח) פירשו לו שבשכירות זה שוכרים ממנו גם כן רשותו

שער הציון

*(סו) ריטב"א ותוס' רק שהתוס' נקט זה בלשון שמא אכן לדידן דפסקי' כשיטת הרא"ש לענין חלון לעיל סעיף ג' אין מקום להסתפק מה וטעמי' לא מיקרי בכגון זה שיש במקום עכו"ם וכן משמע בעטה"ק להרשב"א: (סז) דעת רש"י לא יחידאה שה"ר יהונתן והאו"ז והרשב"א בעטה"ק מסכימים לדעתו אבל בחידושיו מלבד לשיטת התוס' וכן הריטב"א שם ול"ע: (סח) פשוט וכ"כ במאמר מרדכי: (סט) פשוט: (ע) פוסקים כמאור דברי הרמב"ם: (עא) מפורש בעטה"ק דף כ"ה ע"ג: (עב) כן מבואר בשיטת לקט ומובא בב"י וכ"כ הגר"ז ודברי המש"א מה שיש מובנים ומדברי הגר"א אין הכרע לפירושו:

הגהות ותיקונים: א) דף ע"ה: ב) ס"ק ל"ו:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף כ"א כתב כדעה הראשונה ולקולא, שאם הם פתוחים זה לזה בפתח גמור מותר לערב עמו. ב) ובשו"ע הרב סעיף כ"א משמע שמותר להוציא כליו מביתו לבית חבירו אם לא מוציאו לחצר חבירו, כדעת רש"י, וצ"ע.

שפג כשאין האינו יהודי בבית אינו מעכב. ובו סעיף אחד:

א אינו יהודי הדר (א) עם שני ישראלים (ב) ואין האינו יהודי בביתו אינו אוסר (ג) (וע"ל סי' שע"ח) ויערבו ויהיו מותרים בא האינו יהודי בשבת (ד) אוסר (ה) והעירוב בטל ומיהו (ו) יכולים לשכור ממנו בשבת[1] ואחר כך יבטל האחד לחבירו (ז) ויהיה היחיד מותר (ח) * וכ"ש אם (ט) מת העובד כוכבים בשבת שיבטל אחד לחבירו ויהיה היחיד מותר:

שפד אינו יהודי אכסנאי אם מעכב. ובו ב' סעיפים:

א אינו יהודי הנכנס (א) לשם אכסנאות אם נכנס (ב) שלא ברשות אינו אוסר לעולם ואם (ג) נכנס

א מעומלא דרב מגיגא בר יוסף וכו' ההוא פונדק לפירוש רש"י שם בנוסחאות שלפנינו עירובין ס"ה הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפ"ג מה"ע

א ירושלמי כתובות המוס' והרא"ש אמתני' דאבי חגר וכו' ס"ט

באר היטב

ולא המורה על בעל הבית ב"י ט"ז:

(ח) מת. והיינו שלא שכרו ממנו תחלה רק היו אסורים ובמיתת האינו יהודי נעשה היתר ע"י שיבטל א' לחבירו אבל אם שכרו ממנו קודם שבת והיה להם עירוב רק שבשבת שמת האינו יהודי נאסר כמש"ל בסי' שפ"ב ס"ז ס"ק ו' שוכרו מן היורש בשבת

באור הלכה

ובעלי אלמוגים שבמהו דלא מזכר כן בשיטולי הלקט מקור המי דינא ובאמת לא היה לפניהם רק שיטולי לקט הקצר ובשיטולי הלקט השלם שילא בימינו לאור מפורש בכל דברי הב"י והרמ"א ע"י"ש בענין שבת סימן קי"ח:

* וכ"ש אם מת העכו"ם בשבת. עיין במ"ב שכתבנו דקאי אעירבו מבע"י

ולא היה העכו"ם כאן וכו' כן פירש הגה"ש ועי"ש דבהיה העכו"ם כאן ולא היה רוצה להשכיר מבע"י עד שבשבת והשכיר אח"כ או מת פשיטא דצריך בטול ומצדד שם דאפילו לדעת הרא"ש המובא על הרשב"א וס"ל דהעירוב מוחר ועוד הוא דוקא כשלא היה העכו"ם בביתו דאל העירוב עד שבת משא"כ מה שלא אל בביה"ש כלל ועיין בבית מאיר דגם הוא מסכים בעיקר הדין לדבריו:

הותר דהא בין השמשות (ד) היה עומד להיות נאסר אח"כ: (ה) והעירוב בטל. ר"ל כמו שכתב אח"כ דאפילו אם ישכרו מן העכו"ם לא יהיו יכולים לבטלו כ"ז שלא יבטלו הרשות אחד לחבירו משום (ה) דהעירוב נתבטל מיקף בטוח העכו"ם לבדו: (ו) יכולים לשכור ממנו. ואין זה דומה למקח וממכר (ו)[2] משום שאין זה אלא משום היכר להתיר בטלטול: (ז) ויהיה היחיד מותר. ר"ל האיש שבטלו לו הרשות משא"כ המבטל בדאי אסור אם לא שחזר השני ובטל להראשון דאז מותר כנ"ל בסוף סי' שפ"ח: (ח) וכ"ש אם מת העכו"ם בשבת. ר"ל (ז) שעירבו מבע"י ולא היה העכו"ם כאן ובא בשבת ומת בו ביום דודאי מהני בטול לחוד מק"ו דכיון דגם היכא דצריך שכירות ובטול מהני אפילו בשבת וכ"ש בטול לחודא. [והה"ה (ח) אם לא עירבו כלל מבע"י מפני העכו"ם שהוא אוסר עליהן ומת בשבת המבטל אחד לחבירו ושרי]. וכ"ז כשלא שכרו מן העכו"ם אבל אם שכרו ממנו מבע"י וגם עירבו ומת העכו"ם בשבת אף שיש לו יורשים לא נתבטל העירוב אף שעדיין[א] (ט) לא שכרו מן היורש דכיון שהותר לתחלת השבת הותר לכל השבת:

א (א) לשם אכסנאות. ר"ל שלא נכנס לשם לקבוע שם דירתו אלא לפי שעה להתאכסן שם: (ב) שלא ברשות. (ג) לאו דוקא אלא ר"ל שלא נכנס ברשות: (ג) נכנס ברשות. ר"ל (ב) שהשאילו לו השכירו מדר מיוחד להתאכסן שם. כתב מג"א[ב] דעכו"ם שיש לו חוב על

שער הציון

(ח) הגר"ז ופשוט: (ב) מ"א וש"ל: (ג) מ"מ ומחה"ש וש"ל: (ד) לשון הרא"ש וש"פ וכ"ש לדעת הרמב"ם דסבר דבעינן דוקא שיהיה בה"ש כדי מהלך יותר מיום אחד מ"כ הכא כיון דאינגלי מלתא שהיה תוך מהלך יום א"כ ההיתר היה מתחלה עיקר בטעות: (ה) ואינו דומה לשתי תצירות שעירבו פעם אחת לשנה ע"י פתח שמיהם ונפתח הפתח בחול ונפתח בשבת דפסק לעיל בסימן שע"ד שהעירוב חוזר ומיעור דשאני התם שבשעה שעירבו התצירות לשנה לא היה הפתח שמיהם עומד אז לסמוך בשנה זו ולהתבטל עירובו וא"כ היה תחלת העירוב בהכשר לכל ימי השנה ולכך אמרינן דחוזר העירוב לקדמותו משא"כ כאן שכיון שבא העכו"ם בשבת א"כ מתחלה כשנעשה העירוב לא היה עומד להתקיים כל השבת שכשיבא העכו"ם יתבטל [קרבן נתנאל חמד משה ומאמר מרדכי והגר"ז ומיישבים מה קושית המ"א בסוף סק"א וכן כה"ג מתרצים על מה שהקשה המ"א משתי פסיעות ובאמת מוכרח כן שלא יסתרו שני הדיינים אהדדי דשניהם הובאו בספר אור זרוע בשם הר"י בר שמואל בעל המופסות ע"ש]:

(ו) אחרונים: (ז) כ"מ מבהר שלוס שהוא מפרש כן דברי הטו"ש. ולא דמי לאת ישראל בשבת ואותו הישראל לא נתן חלק בעירוב בני החצר ואעפ"כ עירובן קיים אף דבשעה שהיה מי לא היה עירובן מועיל לכלום ואפ"ה מכיון שאת מועיל אחי התם דחזו כולהו לעירובי מאחמולא אלא שבשה לפיכך עכשיו שאת נתבטל רשותו ומועיל עירובן משא"כ בעכו"ם דאפילו אם היה בביתו מאחמולא לא היה ראוי להתערב עמהן עד שישכרו ממנו: (ח) פרישה וש"א: (ט) תו"ש ומאמר מרדכי וכנראה שהסכים עמו הפמ"ג דלא כט"ז: (א) שהרי אפילו בנכנס קמתא כ"ז שלא שאל או שכר ממנו מקום שלא יכול לסלקו בכל שעה אינו אוסר וכמו שכתבנו לקמיה וכן בתוס' והרא"ש אם היה בביתו מאחמולא לא היה ראוי להתערב עמהן עד שישכרו ממנו: (ח) פרישה וש"א: (ט) תו"ש ומאמר מרדכי וכנראה שהסכים עמו הפמ"ג דלא כט"ז: (א) שהרי אפילו בנכנס קמתא כ"ז שלא שאל או שכר ממנו מקום שלא יכול לסלקו בכל שעה אינו אוסר וכמו שכתבנו לקמיה וכן בתוס' והרא"ש עירובין דף ס"ט ע"ב מיתא בלשון הירושלמי דלא עיילין ברשות ועיין בעלי אלמוגים: (ב) וכמו שכתבנו לעיל ס"ס ס"ע[א] בשם הפוסקים וכמו שכתבנו בביאור הלכה בשם הגר"א:

הגהות ותיקונים: א) במ"ב ס"ק נ"ה ושעה"צ ס"ק כ"ח:

הארות והערות: 1) עיין בבה"ל סימן שפ"ב סעיף א' ד"ה צריך שישכירו וכו': 2) עיין במ"ב סימן שפ"ב ס"ק כ"ב:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ג' כתב שצריך בזה שישכרו מן היורש, וזה כשיטת הט"ז בסימן שפ"ב. **ב)** ובשו"ע הרב סעיף א' כתב כהמ"א שגורי שיש לו חוב על הבית נקרא נכנס ברשות. **ג)** בשו"ע הרב סעיף א' כתב שאפילו בתוך מהלך יום אינו אוסר.

הלכות שבת סימן שפד שפה

(ח) ברשות אם הוא (ד) רגיל לבא אוסר מיד ואם אינו רגיל * אינו אוסר (ה) עד לאחר שלשים יום: **ב** [ב]אנשי חיל המלך שנכנסו בבתי היהודים (ג) (ו) בין בחזקה בין ברצון [ג]אם יש לבעלי בתים באותן מקומות שנכנסו האינם יהודים (ז) * כלים שאסור לטלטלם בשבת (ח) * אינם אוסרים (ט) עליהם:

ב משנה ר"פ כירים יהודה
ג משנה פ"ה

שפה דין צדוקי וכותי בעירוב. ובו ד' סעיפים:

א (ח) (א) [א]צדוקי הרי הוא כישראל ומבטל רשות אבל עירוב

באר היטב

(ח) ברשות. כ"ל דאינו יהודי שיש לו חוב על הבית מקרי ברשות מ"א ע"ש: (ג) בין בחזקה. ועכ"פ אינן אוסרים פחות מל' יום אם אין רגילין לבא ואם יש לישראל רשות להניח כלים בחדרם אין

משנה ברורה

על הבית ונכנס שלא ברשות בעד חובו מיקרי (ג) ברשות ואוסר (ד) ויש מקילין בזה: (ד) רגיל לבוא. היינו שרגיל לבוא תמיד להתאכסן שם ועי"ז משוב בקבוע וצריך לשכור ממנו הרשות: (ה) עד לאחר שלשים יום. דעד זמן זה משוב כאורח ואינו אוסר וכמו לעיל בס"ס ש"ע וע"ש מה שכתבתי בבה"ל: **ב** (ו) בין בחזקה. הקשו המפרשים דהא בסעיף א' מבואר דשלא ברשות אינו אוסר כלל ותירצו דמיירי (ה) שמתאכסנים ע"פ דינא דמלכותא כמו שנהוג כשאנשי חיילים באים לעיר הפקידים קובעים מקומות בעד החיל בבתי העיר וזה אפי' לא נתרצה הבעה"ב ומי אוסר (ו) דהפקיד יש לו רשות ע"ז מן המלכות וכנכנס ברשות דמי [ואם משנה הפקיד מחוק שנתן המלך והוא עושה בחזקה הרי הוא כשאר עכו"ם ואינו אוסר וכספר משכנות יעקב סי' קי"ב חולק לגמרי על פסק המחבר ודעתו לדבר אנשי חיל תמיד ברשות בעלים קיימת ושמן עליו ובכל גווני אינו אוסר]: (ז) כלים שאסור לטלטלם. עיין בה"ל: (ח) אינם אוסרים וכו'. דמו הו"ל האי עכו"ם אלא רק כאורח לפי שעה וכדלעיל בסי' ש"ע ס"כ: (ט) עליהם. אבל אם אם אין לו תפיסת יד אוסר אם שהה יותר מלמ"ד יום אם אינו רגיל וכנ"ל:

א (א) צדוקי. על שם לדוק ופיתום (א) והם הנוטים לאפיקורסות ואינם מאמינים בתורה שבע"פ אעפ"כ לענין זה הוא כישראל

אוסרים עפי' שפ"ב סי"ח מגן אברהם:

(א) לדוקי. ואע"פ שמחלל שבת בפרהסיא דרגנן מ"מ אנוסים הם דמנהג אבותיהם בידיהם:

באור הלכה

* אינו אוסר עד לאחר שלשים. וכמו בני אכסנאי ישראל לעיל בסוף סימן ש"ע ומיירי הכא ג"כ כמו התם ששאל או ששכר ממנו המקום להתאכסן דאם נתארח אצלו בעצמו מבלי שאלה או שכירות בודאי אינו אוסר לעולם מדיבול לסלוקי בכל עת ובכל שעה וכמו דכתבנו לעיל בס"ס ש"ע בשעה"ל והקשו האחרונים דהא לעיל בריש סי' שפ"ב מבואר בהג"ה דישראל שהשכיר או השאיל בתו לעכו"ם אינו אוסר עליו דלא השאיל לו אדעת דליאסר הרי דמקילינן בני עכו"ם ואמרינן דלא השאיל לו וכו' אף שהיה בשאלה או בשכירות גמורה וכ"ש הכא בני אכסנאות בעצמו ותירץ בעל ממך משה דמיירי הכא שאין בעה"ב בביתו דלא שייך לומר שלא השאיל לו אדעתא דליאסר [והמירוץ הזה נפתר מתשובת הרמב"ן המיוחסת להרשב"א סימן ר"כ עי"ש בראש התשובה] והגר"ז חי' דלא מקילינן בני עכו"ם אלא בשהיה השאלה או השכירות לזמן מרובה דאין סברא שיאסור עליו זמן רב מאירו בשביל העכו"ם משא"כ הכא דאינו אלא אכסנאי לחודש ימים או מעט יותר זה לא מקילינן כלל בני עכו"ם טפי מבאורת ישראל אבל דעת הגר"א בסי' שפ"ב דלא מקילינן כלל בנכרי טפי מבישראל והא דמקילינן בסי' שפ"ב לאו משום דשוכר עכו"ם הוא דאפילו אם היה שוכר ישראל נמי לא היה אוסר דמיירי התם בשהיה לו רשות למשכיר או לבשאיל לסלוקיה בכל עת שירצה ובאופן זה גם גבי שוכר ישראל אינו יכול לאסור וכמו שכתבנו לעיל דביכול לסלקו אינו יכול לאסור עליו לעולם דהו"ל כאורח בעצמו לפי שעה וכמו שכתבו כמה מפרשים הטעם לענין מלמד או סופר בסי' ש"ע ס"ג דאינו אוסר עליו [ושני המירוצים דהגר"ז ודהגר"א רמזם הא"ר ע"ש] אבן דברי הגר"א ג"כ אינו אלא לארבן דברי השו"ע דלא יסתרו אהדדי אבל דברי הרשב"א גופא עדיין אינו מתורץ מה דהא הוא נתן עוד טעם בעבה"ק משום דהוי דבר שאינו מצוי בישראל ביתו לעכו"ם ולא גזרו חכמים בזה ולפי טעם זה אף בלא יכול לסלוקי שרי וכאן אתם בעצמו לענייננו לאיסור. עוד אפשר לתרץ ע"פ מה שכתב הא"ר בתירוצו הראשון ע"ש דדינא דסי' שפ"ב הוא דוקא בלילוף טעם השני המוזכר בעבה"ק וכנ"ל [וכענין שכתב הב"י לענין מלמד או סופר דהתירא דידהו דלא השאיל לו אדעתא דליאסר הוא בלילוף עוד טעם] והא דלא מקילינן בענייננו לענין אכסנאי עכו"ם משום דכאן לא שייך כולי האי הטעם השני דהא בודאי מצוי הוא שעכו"ם יתאכסן בבית ישראל ובשביל הטעם הראשון בלבד דלא השאיל לו אדעתא דליאסר לא מקילינן וזה ממילא מתורץ דברי הרשב"א דענין דידן דלא יאסרו לדבריו שבעבה"ק וכנ"ל ולפ"ז האי דינא דסימן שפ"ב מיירי אפילו בלא יכול לסלוקי. ומ"מ לדינא ל"ע אם יש להקל בלא יכול לסלוקי מאחר שמדברי הרמב"ם מוכח דלא ס"ל האי דינא וכמו שהבאתו בסי' שפ"ב ס"א בשער הציון בשם ס' בית מאיר: * כלים שאסור לטלטלם[א] הקשו המפרשים מסי' שפ"ב סי"א דמבואר שם דכל שיש לו רשות להניח שוס כלי ג"כ בגי וכתב א"ר דהתם שאני דעי"ז הוי כשכירו ולקיטו משא"כ הכא דהוא הבעה"ב ולשוויה לעכו"ם כאורח בענין דוקא שיהיו שם כלים שאסורים לטלטל וכדלעיל בסי' ש"ע ס"ב וכן הסכים בח"א וגם הגר"ז העתיק כהשו"ע אך מהמ"א משמע דהוא מלבד להקל בזה במש"כ ואם יש לישראל רשות וכו' וכן הבין הח"א את דבריו אבן בס"ז הי"ל להמ"א לחלוק על השו"ע ולא לכתוב סתם וע"כ נלפענ"ד דדברי המ"א קאי רק אדלעיל בשנכנס בחזקה דהבית מתחלה ראוי מהרשב"א דחיל המלך שזה לשאר עו"ג דמקרי שלא ברשות וע"ז הכריע דאף אם נתמיר בזה עכ"פ בשיש לו רשות להישראל להניח כלים בחדרם [אף כלים שמותר לטלטלם] אין להתמיר בזה יותר מהמבואר בסימן שפ"ב סי"ח דעכ"פ אינו ברשות גמור מ"מ אף אם המג"א לא כוון להקל בזה יש להתפקק למעשה מאחר שהתאמר מרדכי כתב להקל בזה וכן* בפמ"ג נשאר בזה בל"ע וכן בבית מאיר מחלק בזה איזה חילוקים עי"ש וא"כ אפשר דיש להקל בשעת הדחק: * אינם אוסרים עליהם. אבל בלא תפיסת יד אוסר ודוקא בלא יכול לסלוקי אבל ביכול לסלוקי בכל גווני אינו אוסר [מביאור הגר"א]:

לו

שער הציון

(ג) היינו דאם נכנס לדור בקביעות בעד חובו אוסר מיד דאין עליו שם אכסנאי ואם להתאכסן בעד חובו תלוי בזמן ל': (ד) נהר שלום ועני אלמוגים עי"ש בטעמייהו: (ה) ס"א ומקורו מהמ"א ואף דהמ"א כתב דמהרשב"א לא משמע הכי כבר כתב בא"ר דאינו הכרח דהרשב"א מיירי שנכנסו בבתי היהודים שלא ברשות הפקידים: (ו) אם לא שהר העיר שקנו ממנו הרשות יש לו רשות להוציא השרים מן ביתו דאז אינם אוסרים לבו"ע* [פתחי תשובה]: (ח) רש"י:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף א' כתב שצריך להיות בהחדרים שנכנסו בהם הגוים כלים שאינן ניטלים בשבת ואז אינם אוסרים עליהם בכל ענין ואם לאו אוסרים בחצרות שנכנסו בהן ברשות לאחר ל' יום אע"פ שאינם רגילין לבוא שם, אבל הנכנסים בחזקה אינם אוסרים לעולם.

(ב) אינו מועיל כיון שאינו מודה בעירוב: ב [2]כותי הרי הוא כשאר עמים[א] ואין לו תקנה אלא בשכירות: ג [3]ישראל (ג) (ג) מומר לעבודת אלילים (ד) * או לחלל שבתות בפרהסיא * [7]אפי' אינו מחללו אלא באיסור דרבנן (ה) הרי הוא כע"א ואם אינו מחלל (ו) אלא בצינעה אפי' מחללו באיסור דאורייתא הרי הוא כישראל ומבטל רשות: ד [8]ישראל (ג) שהמיר והיו לו בתים בשכונת ישראל (ז) שעירבו לכל השנה אם אין לו פתח אחר כלל הוא אוסר (ח) בכל שבת שחל לאחר שהמיר (ט) אבל אם יש לו פתח אחר לשכונת האינו יהודי אפי' הוא (י) פתח קטן שלא היה רגיל בו מתחלה (יא) דוחין אותו אצל פתח הפתוח לשכונת האינו יהודי :

ב פשוט גרים מוקין ד' ג' גריימא עירובין ס"ט ד תוס' והרא"ש והמרדכי שם וכן ד' רש"י ה הרשב"א בתשו'

שפו דיני שיתוף בעירוב. ובו ט' סעיפים:

א [1]אסרו חכמים לטלטל (א) מן החצרות למבוי (ב) והתירוהו ע"י שיתוף (ג) [2]שגובין פת או דבר אחר ממיני מאכל * מכל חצר וחצר ונותנים אותו באחד מן החצרות ואנו רואים כאלו פתוח כל

א מדברי רמב"ם בפ"א ושני בגריימא שבת ו' ובפירוש רש"י שם ב משנה עירובין כ"ו וגריימא פ"א

באר היטב

(ג) מומר. ואם חילל שבת בחד זימנא לא מקרי מומר עי' מ"ד סי' י"א:

(ג) שהמיר. כתב בגיגת ורדים כלל ג' סי' כ"ב ואם שכר מן הגזבר

באור הלכה

* או לחלל שבתות. היינו כשעושה זה בפריקת עול אבל אם הוא מוצעה בדבר שאסור שמומר לו לעשות כן מסתברא שאין זה בכלל מומר [כן מוכח מדברי התוספות ד' ק"ט ד"ה הוליא בדברי ר"י שם ואפילו לדעת רש"י ג"כ נראה דמומר דאומר מומר בכלל שוגג הוא]: * אפילו וכו' אלא באיסור דרבנן. כן מוכח לדעת רש"י וכן הוא ג"כ דעת התוספות והרא"ש והמרדכי והגה"מ והריטב"א והאור זרוע והנה עיקר ראיתם הוא מהא דאיתא בגריימא לענין הוצאה מחצר למבוי דהוא רק איסור דרבנן ומסתפקנא אם ה"ה איסור מוקצה או כיון דהוא רק בלבול בעלמא לא נעשה מומר עי"ז אח"כ מצאתי בתפארת ישראל שהמיר ג"כ במוקצה וע"ע: * מכל חצר וחצר. ואומו[2]חצר שמניחין בו השיתוף א"ל ליתן חלק בזה

משנה ברורה

שמועיל כשמבטל רשות ואע"פ שבודאי מחלל שבת בפרהסיא עכ"פ באיסור דרבנן ואיתא בס"ב[2] דלפ בזה הרי הוא כעכו"ם לדוקי שאלי שמוחזק כך מימי אבותיו ומנהג אבותיו בידו כ"כ ב"י (ג) ודעת כמה פוסקים שאף לדוקי כשמחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם וא"מ בכל זה (ג) לענין קרקעות שבזמנינו שבודאי מחללים שבת בפרהסיא עכ"פ במילי דרבנן אין יכולים לבטל רשות עד שישכור מהם: (ב) אינו מועיל וכו'. ר"ל אף אם נתן חלק בעירוב אינו מועיל ואוסר עליהן עד שיבטל רשותו להן ולאו דוקא מכת הלדוקים וכה"ג שאינם מודים בתורה שבע"פ (ד) ה"ה אם רק אינו מודה במצות עירוב אינו יכול ליתן חלק בעירוב : ג (ג) מומר

לע"ג. אפילו (ה) בצינעה: (ד) או לחלל שבתות בפרהסיא. דעון זה חמור כמו עובד עכו"ם שנעשה בזה מומר לכל התורה (ו) ודוקא בשרגיל בעון זה אבל אם חילל שבת בחד זימנא בפרהסיא לא מיקרי מומר (ז)[1]וי"א דאפילו בחד זימנא מקרי מומר. ופרהסיא מקרי כשחילל בפני עשרה מישראל (ח) או שידע שיתפרסם בעיה"ס. ודע דכל זה כשהוא עובר לתיאבון (ט) אבל להכעיס אפילו בשאר עבירות ואפילו שלא בפרהסיא דינו כעכו"ס: (ה) הרי הוא כעכו"ם. ר"ל לענין זה שאינו מועיל שום ביטול רשות אלא דוקא שכירות. ולענין שאר דברים יש מן האחרונים שסוברין שאינו חשוב כמומר ע"י חילול שבת באיסור דרבנן ועיין ביו"ד סימן ב' בפ"ת ובבית מאיר בסימן זה ובספר גאון יעקב בסוגיין: (ו) אלא בצנעה. ואם מתבייש לעשות זה בפני אדם גדול אף שעושה דבר זה בפני כמה אנשים (י) גם זה לגנעה יחשב: ד (ז) שעירבו לכל השנה. ר"ל ולא אמרינן (יא) דכיון שהותר לאיזה שבתות שאבו קודם שהמיר הותר לכל השנה דכל שבת ושבת מילתא בפני עצמה היא וכיון שהמיר בטל חלקו בעירוב ואוסר עליהן לשבתות אחרות עד שישכרו ממנו: (ח) בכל שבת שחל. ואם המיר ביום השבת גופא מותר על אותו השבת (יב) דכיון שהותר מקצת שבת הותר לכל השבת: (ט) אבל אם יש לו וכו'. ואם מתחלה (יג) לא היה לו ופתחו אחר שהמיר עיין לעיל סימן שפ"ג:[1] (י) פתח קטן. ועכ"פ בעינן (יד) שיהיה בו ד"ט על ד"ט בדפחות מזה לא משיב פתח וכדלעיל בסימן שע"ב: (יא) דוחין אותו וכו'. דכופין אותו (טו) על מדת סדום כדי שלא יאסור עליהן וכדלקמן בסימן שפ"ו סוף ס"ט לגבי ישראל וגם דבודאי כיון שמנכר ורגיל עם העכו"ס ניחא ליה בההוא פתחא טפי:

א (א) מן החצרות למבוי. מפני שהמבוי (א) משיב רשות משותפת כנגד החצרות שאינם מיוחדים רק לאנשי אותו חצר וגזרו אטו אחרים בידו ולפלא על הט"ז וא"א שלא האיתו כלל דעת שארי פוסקים שאוסרים בזה ונאמת כן משמע פשטא דש"ס בסמקנא דלפ בלדוקי אם מחללים שבת בפרהסיא אינו יכול לבטל רשות וכן משמע מא"ר דדעתו נוטה בזה כדעת המחמירים וכ"כ בספר ק"נ. וע"ש שהביא בשם פוסקים לענין* קרקעות שבזמנינו בודאי יש להחמיר: (ג) כ"מ בב"י וכן איתא בלבוש: (ד) כ"מ ברמב"ם וכן מסיק בספר גאון יעקב: (ה) כ"כ הפוסקים: (ו) מ"א בשם תוספות והגה"מ וכ"כ הריטב"א וכ"כ הט"ז ביו"ד סימן י"א: (ז) כ"מ מרש"י וכן מסיק הש"ך ביו"ד סימן ב': (ח) פמ"ג ביו"ד סימן ב': (ט) כ"כ הפמ"ג וכדאיתא ביו"ד סימן ב': (י) ש"ס ומובא בא"ר ובא"א: (יא) תשב"א ומובא בב"י: (יב) פשוט: (יג) מ"א: (יד) ב"י בשם הרשב"א: (טו) שם: (א) פוסקים: (ב) טור:

הגהות ותיקונים: א) עכו"ם: ב) צ"ל בס"ג:

הערות והערות: 1) עיין שם בשעה"צ אות ה': 2) עיין סימן שפ"ז:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ג' כתב ואינו נקרא מומר לחלל שבתות בפרהסיא אלא כשרגיל בכך ואינו נזהר כלל אבל לא כשחיללו פעם באקראי בעלמא שהיה דחוק לפי שעה. ב) ובשו"ע הרב בסעיף ג' כתב שמחלל שבת בפרהסיא אפילו אינו מחללו אלא באיסורי ד"ס הרי הוא כנכרי לכל דבריו וצריך לשכור ממנו ואינו דומה לצדוקי וכו'.

הלכות שבת סימן שפו

המבוי לאותו חצר [ג]ומפני שאינו אלא לשתף החצרות יכולים ליתנו באויר החצר (ד) [ו]או בבית שאין בו ד׳ על ד׳ * וא״צ ליתנו בבית רק שיהיה (ה) במקום המשתמר הילכך אין נותנים אותו באויר המבוי (ו) וע״ל סי׳ שס״ו): **ב** [ה]ישראלים שדרים (ז) בג׳ מקומות חלוקים ודלתות כל אחד מהמקומות נעולים בלילה והשמש גובה קמח מכלם (ח) אינו מועיל להם להשתתף ששיתוף מבוי צריך שיהיה מונח (ט) בחצר שבמבוי ואלו שנבדלים זה מזה ורחוקים אין שיתופן אחד ואין מבואיהן כאחד. הגה (י) ואם עירבו במקום א׳ אין האחרים אלא עירבו אותרים עליהם הואיל (יא) ואין להם דריסת הרגל זה על זה כי אין כל העיר משובה (יב) כמבוי א׳ אע״פ שיושבין (יג) בהיקף מומה אחת (נ״י סי׳ של״ב בשם מזה התנופה): **ג** (יד) [ו]ככל משפטי עירובי חצירות ושיעורו ושאשתו מערבת בשבילו ושמערבין שלא לדעתו אם אין הבית פתוח אלא לחצר א׳ ושקטן יכול לגבותו ושיכול אחד לזכות לכלם (ושאם היו שותפין א״ל לערב) כך דיני שתוף הגה ואפילו היה משותף עם שכניו בסמורה (טו) * לזה בין ולזה בשמן א״ל להשתתף והוא שיהיה (טז) בכלי אחד

משנה ברורה

כדלעיל בסי׳ שס״ו שאני התם דעירוב (ג) משום דירה הוא לערב דירתן לעשותן אחת ודירתו של אדם אינו נמשך אלא אחר פתו משא״כ שיתופי מבואות דאינו אלא לשתף רשות המלכות שבמבוי לא רשות הבתים ואחר לאו בית דירה הוא הלכך פגי בכל דבר מאכל ומזה הטעם נמי פגי כשנותנים אותו באויר האחר: (ד) או בבית שאין בו וכו׳. דאפילו אם נימא כיון דלא מזיב בית הקיפו וקירויו כמו שאינו (ד) עכ״פ לא גרע מאויר שבאחר: (ה) במקום המשתמר. ואחר מקרי מקום המשתמר [גמרא]: (ו) וע״ל סי׳ שס״ו. ס״ג לענין עירובי חצרות דשם בעינן דוקא שיתנו בבית דירה: **ב** (ז) בשלשה מקומות חלוקין. ר״ל כשלשה מבואות שרחוקין זה מזה ומפסיק ביניהם (ה) מקום האסור בטלטול (ו) מפני שדרים שם עכו״ם ולא שכרו מהם רשותם: (ח) אינו מועיל להם להשתתף. יחד אלא לריכין לערב (ז) בכל מקום ומקום בפני עצמו: (ט) בחצר שבמבוי. ר״ל באותו מבוי שנשתתפו בו כדי שבכל אחד ואחד יוכל להביא העירוב אצלו וכאן הרי אסורין לטלטל העירוב ולהביאו אצלן א״כ אין שיתופן כאחד. ולפי זה הא דכתב המחבר ודלתות וכו׳ נעולין בלילה (ח) לאו דוקא דאפי׳ בפתוחין נמי כיון שמפסיק ביניהם מקום האסור שאין יכולין להביאו אצלו וכ״ל בודאי לא מהני שיתופן [ודין זה מועתק מתשו׳ הרשב״א ואפשר דעובדא הוי התם כן בגעולין] ובספר בית מאיר יש״ב הדברים כפשוטן דאפי׳ באין מפסיק ביניהם מקום האסור בטלטול כגן[ב] שנכרו הרשויות מן העכו״ם שדר באמצע ומיקנו המבואות כדין אעפ״כ אם הם רחוקין זה מזה ודלתותיהן נעולות בלילה אין יכולין להשתתף יחד דהשיתוף הוא כדי לחברן ביחד וכאן שהוא בריחוק מקום וגם הדלתות נעולות אין יכולין להתחבר ביחד ולא מיקרי שיתוף. ומסיים שם בס׳ בית מאיר דמשתברא דכל זה הוא דוקא (ט) אם אין להם רשות לפתוח הדלתות בלילה (מטעם המלכות וכדומה) אבל אם הרשות בידם לפתוח בכל שעה שירצו אין מתבלבל השיתוף ע״י הנעילה: (י) ואם עירבו במקום אחד. ר״ל שנשתתפו (י) וקאי על דברי המחבר שהיו הישראלים במקומות חלוקים [אך זה (יא) לא מיירי לגמרי בגווני הנ״ל בשהיו הדלתות נעולות או אפי׳ בנורת הפתח ביניהם דאם כן על ידי זה בודאי נתחלק רשותם (יב) ואפי׳ היה להם דריסת הרגל עליהם ג״כ אין יכולין לאסור עליהם כדלקמן בסי׳ של״ב ס״ו אלא מיירי שלא תיקנו המבואות רק בלחי וקורה]: (יא) ואין להם דריסת הרגל. פי׳ אע״ג שיש להם רשות לעבור דרך שם מ״מ הואיל שיש להם דרך אחר לגאת כופין אותן לעבור דרך שם כמ״ש סי׳ של״ב ס״ו (מג״א). ועיין בס׳ בית מאיר בסי׳ של״ב מ״ש בזה: (יב) כמבוי אחד. דאילו במבוי אחד (יג) כשרוצים קנת מן הדיורין להשתתף בפני עצמם לריכין להתחלק מן השאר בלוה״פ או עכ״פ בשני פסין כמ״ש בסי׳ שס״ג ס׳ ל״א: (יג) בהיקף חומה אחת. וא״ע (יד) דהא קיימ״ל בסי׳ שס״ג סכ״ו (עיי״ש במג״א) דהיכי דמוקפת חומה נחשבת כחצר של רבים ולריך כל מבוי להתחלק בלוה״פ (טו) או עכ״פ בשני פסין ולא פגי בלחי וקורה: ג (יד) ככל משפטי וכו׳. המבואר בסימן שס״ו ושיעורו מבואר בסי׳ שס״ח ס״ג ושאשתו מערבת בשבילו בסימן שס״ז ושמערבין שלא לדעתו ג״כ שם ושקטן יכול לגבותו בסימן שס״ו ס״ג ושאחד יכול לזכות לכולם שם ס״ט ושאם היו שותפין א״ל לערב שם סי״א בהג״ה: (טו) לזה בין ולזה בשמן. ר״ל אע״פ שהן שני מיני משקה אפ״ה כיון שהם בכלי אחד נקרא שיתוף אע״פ שלא הונחו שם לשם שיתוף: (טז) בכלי אחד. ר״ל סמורה של כל (טז) השלשה שותפין אבל בשני כלים אפילו

ג בריש״א ונמרא פ״ה ובפירש״י שם ד בריש״א פוסקה ג׳ ה הרשב״א בתשו׳ ו ומתשמעות המשנה פ״ג

באור הלכה

וכמו הבית שמניחין בו העירוב לענין ע״מ לעיל בסימן שס״ג[א]) ס״ג:

* וא״צ ליתנו בבית וכו׳. מלשון זה משמע דיכול ליתן שיתוף בבית וכן מוכח מהרמב״ם בהלכותיו פ״ח מעירובין וכן הוא ג״כ דעת רש״י והרשב״א והראב״ד וכן משמע דעת הרא״ש וכמו שכתב בב״י ודלא כדעת התוספות שמלדדין דשיתוף הוא דוקא בחצר ולא בבית: * לזה בין ולזה בשמן.[א] עיין מ״ב מש״כ דרבים חולקים על שיטת הטור שהם דברי הרמ״א בכאן וכן מלאתי לבעל גאון יעקב שהסכים לדעת החולקים וכתב שם עוד דמשתברא דלאו דוקא יין ושמן דלא אלא אפילו מין אחד דלא מתערבי אהדדי כגון בהיה שותף לזה בפת ולזה בפת ג״כ לא מלטרפי להפטר משיתופי מבואות [אם לא שהיו כולם שותפין בבכר] ולא כתבו הפוסקים דבמין אחד אין לריכין לערב אלא בכגון משקין דמערבי ביחד ולא באוכלין שאינם מתערבים ואע״ג דכשמתחפים באוכלים בודאי מהני ואפילו בכמה מיני אוכלין וכמבואר בס״ד היינו היכי שהם מניחים לשם שיתוף אבל הכא דלא נתכוונו לזה אלא שנשתתפו לשם סמורה בעלמא לא מהני אלא בכגון מיני משקין שמתערבין בהדדי ואפילו לדעת הטור דיין ושמן ג״כ מהני בכלי אחד שאני התם דאע״ג דשני מינים הם עכ״פ מתערבי [וכריב״ג דאמר שייהם מיבורים זה לזה ואם נגע טבול יום ביין פסל השמן] ולא אפילו

שער הציון

(ג) רש״י: (ד) גמרא ורש״י עי״ש: (ה) כ״כ המ״א ושע״ש והגר״ז וכן מוכח מביאור הגר״א שהוא מפרש כן: (ו) וה״ה אם המבואות שבאמצע אין מתוקן בלחי ולוה״פ כדין: (ז) מ״ר: (ח) פמ״ג והגר״א: (ט) ואפילו באופן זה מפקפק ג״כ שם על הרשב״א ע״ש: (י) הגר״א: (יא) מאמר מרדכי: (יב) מ״א: (יג) מ״א: (יד) זה נרמז בקושית השניה של מ״א: (טו) ולא נוכל לומר דאיירי בשעשו שני פסין בפוף כל מבוי דאז״כ מהו זה שסיים אין כל העיר משובה כמבוי אחד אפילו במבוי אחד ג״כ מהני שני פסין וכנ״ל בסימן שס״ג סל״א וגם אפילו היה להם דריסת הרגל עליהן ג״כ אין יכולין לאסור עליהן [כן מוכח ממ״א סק״ג שהביא ראיה לענין דריסת הרגל מסימן של״ב ס״ו ושם מבואר דה״ה בשני פסין] ובמו״ש הביא שבהלכה ברורה מיישב לקושית המ״א ואין ספרו בידי ולענ״ד לפי מה שבארנו הקושיא קושיא גדולה היא על הרמ״א: (טז) כן מבואר בכמה פוסקים דאפילו לזה ביין ולזה ביין לריכין ג״כ שיהיה מונח של כולם בכלי אחד:

הגהות ותיקונים: א) שס״ו: ב) כגון:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף ג׳ כתב כהרמ״א שאפילו אם היה משותף עם שכניו בסחורה לזה ביין ולזה בשמן א״צ להשתתף והוא שיהיה השמן והיין בכלי אחד.

(טור סימן שס"ו): ד [ז]משתתפין בכל מיני מאכל [ח]ואפי' ד' וה' מיני מאכל מצטרפין (יז) למזון שתי סעודות: ה [ט]בכל מיני מאכל משתתפין חוץ מגודגדניות (יח) שהוקשו לזרע (יט) ותבלין (כ) ופולין יבשים (כא) ולא בעלי בצלים (כב) שלא גדלו אורך זרת (כג) ולא [י]בכמהין ופטריות (כד) ולא* בכפניות (כה) ולא בעדשים ולא בחטים ושעורים ולא (ז) בירק (כו) שהוא בשיל ולא בשיל (כז) ולא במים לבדם ולא במלח לבדו (כח) אבל אם עירבם יחד משתתפין בהם [יא]וי"א דדוקא (כט) כשנתן לתוכן שמן * [יב]וי"א (ל) שמערבין בתבלין: ו [יג]כל דבר[1]שרגילים ללפת בו את הפת (לא) שיעורו

ז ליימתי בריש הפי' ח ממשנה בריפות פ"ג והומא בפירוקין כ"ט וגמ' שס פ שס בגמרא כ"מ י שס בגמ' כ"ז וכ"כ הטור וש"ע

* פי' תמריס רעות שלא נשלו כל ערכם) ב תוס' והגהת אשירי ל רמב"ם בפרק ז' מה"ע וסמ"ג ם שס בגמרא כ"ט

באר היטב

אפי' שאחר העירוב מ"ו המיר אחד משכונת ישראל מועיל העירוב שנעשה קודם ההמרה לפי ששכרו מן הגזבר נכנס בשמירות זו גם בתיס יחידים מישראל שיהיו היחידים טפלין למרובין וכללות המרובים

מתקיימות השמירות בידם ע"ש:

(ז) בירק. ונראה לי לדפסות דיקן מערבין בהן חיין דלא גרע מבשר חי מגן אברהם:

באור הלכה

כן בינם שאין מתערב כלל הגע עצמך אם הם בחד מנא ונגע טיטל יום *בהאי אוכלא לא פסיל אידך אלמא דחד כלי לא משוה להו חיבור ע"כ תוכן דבריו: * וי"א שמערבין בתבלין. עיין במפרשים שהמהו על דעה זו דהוא דעת הרמב"ם שהוא נגד קונגית הגמרא דקאמר אילימא משום דקמני בהך תבלין ותבלין לאו בני אכילה נינהו אטו הכא מי לא קתני חטין ושעורין ולאו בני אכילה נינהו הרי דהש"ס מדמה תבלין לחטין ושעורין חיין שאין מערבין בהן לבו"ע אבן באמת ברמב"ס לא נזכר כלל דין חטין ושעורין [ומה שכתב בהלכות עירובין פ"א הלכה י' בגון פת ומיני דגן אפשר דכוונתו אפילו חיין מדלא כתב מבושלין וכ"כ בספר בית מאיר] והנראה להרמב"ס יהיה מותר לערב גם בחטין ושעורין חיין דגמי שמופי מבושלת ס"ל דהקילו בו וכמו דהקילו בו שא"ל דוקא בפת וסייעתו מתוספתא פ"ו דאיתא התם בראש הפרק שיתוף מבוי כילד מביא אדם חביות של יין ושל שמן ושל מבושלה ושל גרוגרות ואומר ה"ז לכל בני מבוי נאכלין (כא) כמות שהן חיין אלא לאחר בישולן ונעיינן שיהא ראוי לאוכלו עכשיו: (כא) ולא בעלי בצלים וכו'. שקשים הם לאכילה (כב) אבל בצלים גופא מערבין בהן אם יש בהן כדי ללפת מזון שתי סעודות: (כב) שלא גדלו וכו'. שבעוד שהן כ"כ קטנים מזיק לאדם ארם שבהן אבל אם כבר גדלו הענין שיעור זרת הרי הם כבצלים עצמן ומערבין בהם (כג) כשיש בהם שיעור ללפת בהם מזון ב' סעודות: (כג) ולא בכמהין ופטריות. אפילו (כד) מבושלים והטעם (כה) שאין אדם רגיל לאמוך עליהן לא מחמת סעודה ולא מחמת לפתן ואינן באין אלא באקראי[א] וכמאור הגר"א חולק ע"ז ודעתו דמערבין בכמהין ופטריות מבושלין: (כד) ולא בכפניות. הם תמריס רעים שלא נשלו כל ערכן: (כה) ולא בעדשים ולא בחטים כו'. היינו כשהם חיים דלאו בני אכילה נינהו וה"ה אורז ודומן וקטניות יבשין שאין רגילין לאכול כמות שהן חיין דאין מערבין בהן [אחרונים]. כתב הרשב"א דבקליות מערבין בהן: (כו) שהוא בשיל ולא בשיל. שקשין הן לאכילה אבל (כו) בשיל לגמרי או חי לגמרי מערבין בהן ודוקא ירקות (כז) שדרכן לאכול חיין וכתב המ"א דלפת הוא בכלל הזה: (כז) ולא במים לבדם וכו'. דלאו מידי דמזון הוא: (כח) אבל וכו'. שראוי ללפת בו הפת [ב"י] וממילא שיעורן שיהיה בהן כדי ללפת בו פת מזון שתי סעודות וכדלקמיה בס"ו: (כט) כשנתן לתוכן שמן. ומיירי (כח) שבשמן לבדו ליכא שיעור הראוי לעירוב אלא בתערובות המים ומלח ואפ"ה אגב השמן משיב הכל אוכל להשלים לשיעור. ולדינא נקטינן (כט) כדעה ראשונה: (ל) שמערבין בתבלין. מפני שראוי לתבל בו את האוכל משיב הוא לערב בו ושיעורו (ל) כחצי רביעית.[ב] ואפשר דבשעת הדחק יש לסמוך אים אומרים הזה ומ"מ יש ליזהר מלערב בפלפלין כ"כ הא"א אבן בתשובת מתם סופר חלק או"ח סימן כ"ג דעתו שם דפלפלין הוא בכלל שאר תבלין ושיעור חצי רביעית הוא שני לויט ושלשה רבעי לויט ע"ש: ו (לא) שיעורו ללפת בו וכו'. וקצי

שער הציון

(יז) רש"י וש"פ: (יח) הרמב"ם והרשב"א והריטב"א וכן הסכים באור זרוע לדעת הרמב"ם: (יט) רש"י: (כ) גמרא: (כא) רשב"א וריטב"א: (כב) גמרא: (כג) רמב"ם: (כד) דבחיין אפילו בחטי ושערי נמי לא וכן הוא בביאור הגר"א: (כה) רשב"א וריטב"א בחידושיהם ועיין בפירוש המשנה להרמב"ם: (כו) כ"כ הפוסקים ועיין בפמ"ג שמצדד דכשהוא מי בעינן שיהא בו שיעור ב' סעודות וכשהוא מבושל כדי שיהא בו ללפת שיעור ב' סעודות ולא אבין הלא ברמב"ם ושו"ע מבואר לקמיה דשיעור ליערא לירק הוא בין לחי בין למבושל: (כז) ריטב"א וכ"מ ג"כ בפיר"ח: (כח) תוס' וריטב"א ושיעור שמן לעירוב משמע המגיה ד' כ"ט דשיעורו כדי רביעית אבן המוס' בענין דידן כתבו להדיא מזון שתי סעודות (וכוונתם מסתמא כדי לאכול בהם מזון ב' סעודות דבפ"ע אין רואין לאכילה כדאיתא בר"פ כילד מבריחין)[2] וכדבריהם מבואר בירושלמי ובתוספתא פ"ו ולא נתבאר אי שיעורא דרביעית שיעורא אחרינא נינהו או חדא הוא עיין שם בפי' חסדי דוד ובמרי דמתניתא מ"ש בזה ובריטב"א כתב בזה דמיירי שלא היה בשמן רביעית וגם אין בו כדי ללפת מזון ב' סעודות ע"כ הרי דהרכיב ב' שיעורים ביחד ול"ע בוודאי: (כט) שהוא דעת הרי"ף והרמב"ם והסמ"ג והאור זרוע והרשב"א בעבודה"ק והרא"ש ורבינו יונתן והטור והאשכול שכולם לא הזכירו אלא מים ומלח ודעה שניה היא רק דעת בעלי התוספות והריטב"א [ועיין במראה הפנים שדחה ראיית הריטב"א מהירושלמי] וכן הסכים בא"ר. ודע עוד דבגאון יעקב רצה לגדר דאם היתה מים ומלח אפילו כ"א בפ"ע לשם שיעור ג"כ מהני הואיל דיכול לערבן ביחד אבל לא משמע כן בירושלמי דאיתא שם עשאן מי מלח וכו' וכן משמע ברמב"ם וסמ"ג ובעבודה"ק להרשב"א דדוקא כשערבן ביחד: (ל) רמב"ם ורש"י:

הערות והערות: 1) עיין במ"ב לקמן ס"ק מ"ג: 2) עיין במ"ב לקמן ס"ק מ"ד:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ד' משמע שאוסר הרב לערב בכמהין ופטריות ואפילו מבושלים, ועיין בשה"צ אות כ"ד. ב) ובשו"ע הרב בסעיף ד' לא מתיר בתבלין.

ללפת בו פת הנאכל לשתי סעודות וכל שאין מלפתין בו הפת שיעורו כדי לאכול ממנו שתי סעודות * ובשר חי (לב) לא הוי ליפתן (לג) וצריך כדי שיאכל ממנו שתי סעודות אבל (ג) (לד) צלי הוי ליפתן ושיעורו ללפת בו שתי סעודות (לה) חומץ הוי ליפתן (לו) וכן יין (ג) מבושל אבל יין חי (לז) לא הוי ליפתן ושיעורו שתי רביעיות וכן שיעור שאר משקים: ז [נ]משתתפין בשני ביצים (לח) אפי' חיים (לט) [ס]בב' רמונים בה' אפרסקים (מ) בליטרא ירק (מא) בין חי בין מבושל (מב) בפולים לחים (מג) כמלא היד (מד) בתפוחי יער (מה) * מלא הקב: ח (מו) [ע]משתתפין אפילו באוכל שאינו ראוי לו אם ראוי לשום אדם כגון לנזיר ביין (מז) ולישראל (ד) בתרומה (מח) וכן [פ](הגודר) מאוכל זה או נשבע שלא יאכלנו משתתף בו וי"א דהיינו דוקא כשנדר או נשבע שלא יאכלנו [צ]אבל אם נדר או נשבע

ג' שם בגמרא ס בריתא לענין מעשר עני וכן לעירוב ע משנה שם כ"ו וכמ"ק הרא"ש והרמב"ם בפ"א מה"ע פ שם בגמ' ל' צ רמב"ם בפ"א

באר היטב

(ב) לגי. ואפי' יש מקומות שאוכלים אותו בלא פת בטלה דעתן אצל כל אדם גמ': (ג) מבושל. ושיעורו כדי שמביאין ממנו לקיום

ג' סעודות וכן כל כיוצא בזה מ"מ מ"א: (ד) בתרומה. ועכשיו אין שום תרומה ראוי לאדם כנה"ג עפי' תנ"ה:

משנה ברורה

בזה ולא בעינן שיהיה כולהו סעודתא מההוא מינא: (לב) לא הוי ליפתן. דאין רגילין ללפת בו את הפת: (לג) וצריך כדי שיאכל ממנו וכו'. עיין בה"ל: (לד) צלי הוי לפתן. ואפילו יש מקומות שאוכלין אותו בלא פת (לא) בטלה דעתן אצל כל אדם [מ"א] וכן בשר מבושל דינו כצלי: (לה) חומץ הוי ליפתן. ושיעורו כדי לטבל בו ירק מזון שתי סעודות הנאכל בלא פת ונתבאר בפוסקים (לב) דשיעורו ברביעית: (לו) וכן יין מבושל. מלשון זה משמע דשיעורו כדי ללפת בו פת של שתי סעודות (לג) וי"א דדי בכדי שיבא ממנו לקיום שתי סעודות (לד)[א]אבל רוב הפוסקים אין סוברין כן: (לז) לא הוי ליפתן. דאין דרך ללפת בו הלכך בעינן דוקא (לה) שיעור שתיית שתי סעודות דהוא שתי רביעיות: ז (לח) אפילו חיים. דזימנין (לו) דסועדין בהן ע"פ הדחק: (לט) בשני רימונים בחמשה אפרסקין. דאלו דבריס (לז) רגילין לבוא לקיום סעודה ושיעור זה די לקיום שתי סעודות מפני חשיבותם ובגמרא איתא עוד דמערבין בעשרה אגוזים או באתרוג אחד מהאי טעמא דחשיבי: (מ) בליטרא ירק. דבפחות מזה לא חשיבי: (מא) בין חי וכו'. עיין לעיל בסקכ"ו: (מב) בפולין לחין. שדרכן לאכול (לח) חיין: (מג) כמלא היד. שזה שיעור ללפת בו שתי סעודות [ריטב"א]: (מד) בתפוחי יער. לפי שאין דרך לאכלן אלא ע"י הדחק והרבה פוסקים תולקים ע"ז ודעתם (לט) דבכל תפוחים דינא הכי דבקב. עוד איתא בגמרא דגם תמרים וגרוגרות השיעור הוא כמלא הקב. ושמן[ו] שיעורו ברביעית ודבילה שיעורו מנה: (מה) מלא הקב. דבגיר מהכי (מ) לא חשיבי: ח (מו) משתתפין וכו'. ה"ה (מא) לענין עירובי תחומין וכן כל אלו הסעיפים הקודמים שייך גם בעירובי תחומין [ולא בעירובי חצרות דאינו אלא בפת]: (מז) ולישראל בתרומה. הואיל וחזי לכהן ועכשיו שכולנו טמאי מתים (מב) אין תרומה טהורה ראויה לשום אדם ואין לערב בה ומ"מ בחלה (מג) גרמה דמערבין ומשתתפין ולענין מי שנוהג שלא לאכול אדם אי מותר לערב ולהשתתף בו (מד) תלוי בזה אם הוא נוהג רק מצד חומרא מותר לערב ולהשתתף בו ואם הוא נזהר בזה מחמת דעת הפוסקים שסוברים שהוא אסור מן הדין גם בחו"ל אסור לו לערב ולהשתתף בו: (מח) וכן וכו' משתתף בו. הואיל (מה) וחזי לאחריני

שער הציון

(לא) ומשמע מדבריו דאפילו לדידהו גופייהו קני בשיעור דכדי ללפת וכן פירש הפמ"ג ולכאורה יש לפייע ד"ז מרעבתן הנאמר בש"ס דשיעורו בשל כל אדם אמנם יש לדחות דאינם אחד לבד בטלה דעתו ולא כן מקום וכן מצאתי בגאון יעקב שפסק דעכ"פ לאותו המקום בעצמם צריך שיעור כדי שיאכל הימנו ב"ם ועיין בריטב"א דף כ"ח ד"ה והא תנן עי"ש: (לב) כ"י וכ"כ בא"ר וכ"כ בריטב"א דף ס"ח: (לג) ב"י ומ"א בשם הרה"מ: (לד) רש"י והרמב"ם ורבינו יהונתן [מאמר מרדכי] אמ"כ מצאתי שכן ג"כ דעת הריטב"א ואור זרוע כרש"י וסייעתו: (לה) רש"י: (לו) ריטב"א: (לז) גמרא ורש"י ולענין מבושלין לא נתבאר ופשוט דהשיעור הוא כפי שהוא הדרך לאכול או ללפת בו: (לח) ולא יבשין [או"ז]: (לט) כ"ח וא"ר ומי"ט ושו"ע הגר"ז וכן דעת הרשב"א והריטב"א ע"ש: (מ) גמרא: (מא) דהלא המשנה קאמר בכל מערבין וכו' לבר מסיפא דקתני וישראל בתרומה זה שייך גם לענין ע"א כגון שעשה מזה ככר: (מב) אחרונים: (מג) עיין סימן תג"ז דמן הדין אלא מו"ל לאויה לכהן שעבל לקריו ומה שכתב שם רמ"א בס"ב י"א שאין וכו' עיין במגן אברהם שם שבערב פסח המנהג להקל בזה וגם על עיקר הג"ה זו נשאר שם הגר"א בא"ע: (מד) פשוט: (מה) וה"ה דמותר לערב עירובי חצרות ותחומין:

הגהות ותיקונים: א) ע':

הארות והערות: 1) עין בשעה"צ לעיל אות כ"ח:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב, שיין מבושל שיעורו כדי שמביאים ממנו לקיום ב' סעודות. ב) ובשו"ע הרב סעיף ו' כתב דאותם אנשים בטלה דעתם אצל כל אדם.

שלא יהנה ממנו (מט) אין משתתפין לו בה. (נ) * (ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי לכ"ע אין משתתף בה) (טור): ט [ק]אמר על ככר (נא) היום חול * ולמחר קדש או קונם משתתפין לו בה שבין השמשות עדיין לא נתקדשה ודאי וראויה היתה מבע"י אבל אם אמר * היום קונם ולמחר חול אין משתתפין לו בה שאינה ראויה (נב) עד שתחשך. [ר]חצר הפתוח לשני מבואות ושיתף עם כל א' מהם מותר עם כל א' מהם לטלטל ממנו לחצר ומחצר לתוכו (ה) (נג) ואסור לטלטל כלים (נד) ששבתו (ו) במבוי זה למבוי האחר דרך החצר [ש]ואם לא שיתף עם שום אחד מהם אם הוא רגיל עם שניהם לצאת ולבא בחול דרך עליהם (נה) אוסר על שניהם ואם הוא רגיל עם האחד ועם השני אינו רגיל אותו שרגיל אוסר ושאינו רגיל אינו אוסר ואם שיתף עם אותו שאינו רגיל (נו) הותר הרגיל לעצמו אם שיתפו ביניהם (נז) [ת]וכן אם היה רגיל עם שניהם ושיתף עם אחד מהם מותר השני שהרי סילק עצמו ממנו [א]ואם המבוי שרגיל בו שיתפו ביניהם ואותו שאינו רגיל לא שיתפו והוא לא שיתף לא עם זה ולא עם זה דוחים אותו אצל שאינו רגיל (נח) ויסתלק מאותו שרגיל כדי שיהא מותר כיון שהוא אינו מפסיד בדבר שהרי לא שיתף עמהם ויש ריוח לאחרים שע"י זה יהיו מותרים (נט) כופין אותו על מדת סדום:

ק סס בגמרא ל"ו בעיא ופסקנא ר מקנה סס מ"ה לענין מלירות וכו"ס ומשמע בגמ' מ"ט דה"ה לאלר שמן כ' מטלאות ש סס בגמרא וכ"כ הרמב"ס בפ"ה מהלכות עירובין ת טור א סס בגמ'

באר היטב

(ה) ואסור. ואם נתנו כ' המבואות שתופן בחצר זו בכלי א' ה"ל כולן כאחד ומותר לטלטל ממבוי זה למבוי זה כמ"ש רס' שע"ח מ"א ע"ש:

(ו) במבוי. כלומר בנתיס שבמבוי דאילו ששבתו במבוי עצמה שרי כמ"ש רס' שע"ב מ"א. ועיין בגינת ורדים כלל ג' סי' כ"ב:

באור הלכה

רביעיות די אפילו למרובין]: * ואם אמר קונם וכו' לכו"ע וכו'. [א]עיין מ"ב מה שפירשנו שם והנה כמה אחרונים גמגמו ע"ד והגר"א מתק מיגא לכו"ע ואנו נדחקנו כדי לישב דבריו לפי פשוטן וכפי פירוש הרדב"ז והעו"ש והפ"ר אבל לענין דינא לפי הסכמת אחרונים [הע"ש והרדב"ז וט"א ומאמר מרדכי וכ"מ מהגר"א] אינו כן ואין מילוק בין קונם לסתם נדר אלא לפי דברי התוספות שכתבו דגזרינן אטו הקדש אפילו בלא קונם גמי גזרינן כיון דנדר הוא איסור חפצא דמי להקדש וכן מוכח בעבודה"ק להרשב"א ובמידושי הריטב"א דלדעה זו אסור בכל גווני ולדיעה הראשונה המבואר בהמחבר דס"ל דלא גזרינן אטו הקדש אפילו אמר קונם אכילתו עלי ג"כ מותר להשתתף בו וכן מבואר בריטב"א בהדיא [ודלא כא"ר שרלה לגדר דבקונס תמיר עפי] וא"כ מה שכתב רמ"א לכו"ע אינו מדויק כלל ובאמת גם הרשב"א והריטב"א נטו משיטת המוס' והסכימו לפירש"י דלא גזרינן אטו הקדש וא"כ אם אמר קונם אכילתו הוא מותר: * ולמחר קודש או קונם. הוא לשון העור ולפי שיטת התוספות דנדר הוי כהקדש דאין[א] משתתפין בו וכנ"ל וכ"כ הגר"א: * היום קונם ולמחר חול. עיין בבש"י שכתב דהיינו שיהיה מחולל על המעות שיש לי בביתי וכונתו דאל"ה לא נפקע קדושתו ככדי אבל הרשב"א והריטב"א כתבו דאין צורך בזה דקדושת דמיס פקעא ככדי והבאתו ראיה לזה מקוגיא דנדרים ע"ש:

ואין מערבין בהקדשות: (נג) ואסור לטלטל וכו'. שהרי המבואות לא שיתפו יחד (נא) ולפיכך אם נתנו שני המבואות שיתופן בחצר זו בכלי אחד הו"ל כולן כאחד ומותר לטלטל ממבוי זה למבוי זה כמ"ש רס"י שע"ח ע"ש: (נד) ששבתו במבוי. כלומר בנתיס שבמבוי דאלו בעת כניסת היום שבתו במבוי עצמה שרי [לאחרונים]: (נה) אוסר על שניהם. כדקי"ל דאם אחד אחד לא נשתתף במבוי אוסר על כל המבוי: (נו) הותר הרגיל לעצמו. ואין זה אוסר דכיון דשיתף עם השני סילק עצמו מזה שהיה רגיל בו: (נז) וכן אם היה רגיל וכו'. דין זה הוא כנ"ש מדין הקודם: (נח) ויסתלק מאותו שרגיל. שלא יעבור עליו בשבת: (נט) כופין אותו על מדת סדום.* שיעבור בשבת דרך מבוי שלא נשתתף אע"פ שאינה רגילה בו (נב) ואל"ל אם הוא רגיל בשניהם שכופין אותו שלא לעבור בשבת על השני שנשתתף ולאסור עליו:

המשתתפין

שער הציון

(מו) טור וכ"פ: (מז) שלא נתכוין להנאה כזה אלא ליהנות בדרך הנאתו: (מח) הגר"א וכ"כ בדרישה גם בא"ר הקשה עליו ממין לו זה דלהרמב"ם מותר אפילו בשאמר בפירוש שלא יהנה ע"ש וכעין זה מצאתי גם בריטב"א ע"ש. ואח"כ מצאתי שגם בגתיב מיים כ"כ להשיג על המ"א אלא שלבסוף הבא לריה מדברי הרמב"ם שכתב מערבין ומשתתפין בה ובעירוב יצא אפילו בשלא יהנה וכו' הה אינו ראיה כלל להרמב"ם מירי בפרק זה רק בע"א שמערבין לדבר הרשות וכזה באמת אסור בשלא יהנה גם ראיה אחרונה שלו אינו מוכרח להמעיין: (מט) לשון הגמרא ומזו המג"א לזה ולפ"ז משמע דבה"ש לא חל עליו הקדש כלל ורשאי לאכלו בביה"ש וכן מבואר ברשב"א בעבודה"ק וז"ל שכל היה"ש שהוא שפק חול שפק קודש לא ירדה לו קדושה שהוא לא רצה שתחול עליו קדושה עד למחר הבורר ולא המסופק לפיכך קדש זכות עירובו להקדש עכ"ל אבן דברי המחבר שכתב לא נתקדשה ולאי והוא לשון הרמב"ם משמע שלענין הקדש הוא קדוש מספק ואין רשאי לאכלו רק לענין עירוב שהוא דרבנן מוקמינן ליה אזמן הקודש שהיה בורר חול או קודש וכן מאר הגר"ז: (נ) ואף שבשיגיע לה"כ יתקדש ולא יהיה ראוי לאכול לא גרע מנאבד אחר בין השמשות דקי"ל דאל העירוב: (נא) אחרונים: (נב) אחרונים:

הגהות ותיקונים: א) אין:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ח' כתב שיש להחמיר ולא להשתתף בו. ב) ובשו"ע הרב בסעיף ח' כתב דלדעה הראשונה אפילו כשאמר שלא יהנה ממנו מותר לערב ולהשתתף.

הלכות שבת סימן שפז

שפז שותפין במבוי צריכין לערב בחצירות. ובו סעיף אחד:

א (א) [א]המשתתפין במבוי (ב) * צריכים לערב בחצירות (ג) כדי שלא ישכחו התינוקות תורת עירוב (ד) שהרי אין התינוקות מכירים מה נעשה במבוי [ב]לפיכך אם נשתתפו במבוי בפת סומכין עליו (ה) וא"צ לערב בחצרות (ו) שהרי התינוקות מכירים בפת * [ג]וי"א שאם לא עירבה כל חצר לעצמה (ז) אין סומכין על השיתוף אבל כשכל חצר עירבה לעצמה ואחר כך נשתתפו במבוי ולא עירבו דרך פתחים שביניהם (ח) מותרים להשתמש בחצירות שבמבוי דרך פתחים שביניהם שסומכים על שיתוף במקום עירוב * ואם עירבו דרך פתחים שביניהם ולא נשתתפו במבוי מותרות להשתמש החצרות במבוי * שסומכים על עירוב שעירבו החצרות דרך פתחים במקום שיתוף. הגה [ח] וי"ח דסומכין משיתוף במקום עירוב (ט) אפי' לא נשתתפו אלא בין (י) וכן סומכין מעירוב במקום שיתוף (הרא"ש והמרדכי פרק הדר וטור) ולעיל סי' שס"ו ס"ז בהג"ה כתבתי דאנו נוהגין לכתחלה שלא לעשות רק שיתוף אחד בקמח (יא) וג"ל הטעם כי עירוב שלנו שכל אחד מבני החצר נותן לשיתוף הוי כעירוב ושיתוף ביחד ולכתחלה אין לעשות יותר והא שהצריכו שיתוף ועירוב (יב) היינו בזמן הגמרא שבני החצר לא נתנו לשיתוף רק החצר עירבו ביחד ואחד מבני החצר נתן לשיתוף אבל בכה"ג כ"ע אין עושין רק שיתוף א' ואי עביד יותר ומרך עליו הוי ברכה לבטלה (ד"ע ותשובת מהר"ם שהביא הב"י):

שערי תשובה

[ח] וי"ח דסומכין כו'. ועיין בדבר שמואל סימן רנ"ז דיש שעושין העירוב והשיתוף בפר של שמן ואין זה נכון דכיון שרוצים לצאת העירוב והשיתוף יחד צריך לעשות בפת דוקא דלעירוב תצירות פת בעינן ע"ש וכ"כ בספר בני חיי סימן זה בעיר ריבדם שעירבו בשמן צריך לערב

משנה ברורה

א (א) המשתתפין במבוי. ולא מיירי בפת אלא בשאר מיני אוכלין ומשקין: (ב) צריכין לערב בחצרות. היינו (ג) החצרות עם הבתים: (ג) כדי וכו'. ר"ל דמדינא לא היו צריכין לערב בחצרות הפתוחות למבוי כלל שהרי מעורבין ומשותפין בכר ממילא ע"י שיתוף שבמבוי אלא כדי וכו': (ד) שהרי אין וכו'. ויאמרו אבותיהו לא עירבו: (ה) ואין צריכין לערב בחצרות. כל אחת (ו) לעצמה: (ו) שהרי התינוקות מכירים בפת. מתוך שהפת היא חיי האדם לפיכך מכירים בו כשמשתתפים בו [נ"י] ומיירי שהניחו הפת (ג) בתוך שבחצר[א] והיה פת שלמה ולא פרוסה ואי לא"ה לא מהני: (ז) אין סומכין על השיתוף. ששיתוף המבוי אינו מועיל אלא לחבר כל החצרות עם המבוי יחד אבל לא לחבר הבתים עם החצרות שיהא מותר עי"ז להוציא מן הבית לחצר: (ח) מותרים להשתמש בחצרות שבמבוי. היינו להוציא מחצר לחצר כלים ששבתו בבית והטעם דכשם ששיתוף מחבר לכל החצרות שיהיה מותר לטלטל מהן למבוי כן מחברן שיהיה מותר לטלטל מזה לזה: (ט) אפילו וכו' ביין. דלענ"ג דעירובי חצרות לא מהני בעלמא כ"א בפת הכא (ד) מיגו דמהני לענין שיתוף [דמהני אפילו בשאר אוכלין ומשקין] מהני נמי לענין ע"ח: (י) וכן סומכין אעירוב וכו'. כבר נזכר זה בדברי המחבר מקודם ואגב גרדא חזר וכתבו [מאמר מרדכי]: (יא) ונראה לי הטעם וכו'. אע"ג די"ל דטעם המנהג הוא משום דמקמח אופין פת ופת הלא קי"ל דשיתוף מועיל במקום עירוב י"ל דדלא לישב המנהג אף לי"א שבדברי המחבר דהיכא שלא עירב כל חצר לעצמה לכו"ע אין סומכין על השתוף במקום עירוב ואנן נהגינן דאין עושין רק שיתוף לבד: (יב) היינו בזמן הגמרא שבני החצר וכו'. הקשה הלבוש א' מי יאמר שבזמן הגמרא לא נתנו כל בני החצר לשיתוף רק אחד מבני החצר ועוד לו יהי שאחד מבני החצר נתן לשיתוף מה בכך הרי הוא מזכהו לכולם והוי כאלו כולם נתנו עי"ש אך העיקר שהעולם סומכין על דעה הראשונה שאפילו לא עירב כל חצר לעצמה אם נשתתפו בפת סומכין עליו וא"ל לערב בחצרות כלל. ויותר טוב לומר בפירוש בשעת הנחת העירוב

באור הלכה

* צריכין לערב בחצרות. כתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות עירובין מבוי שעירבו כל חצרות שבו כל חצר ואחר בפני עצמה ואח"כ נשתתפו כולן במבוי שכל אחד מבני החצר ולא עירב עם בני חצרו לא הפסיד כלום שהרי כולם נשתתפו [ר"ל בין אז בשאר מיני אוכלין שאינו פת] ועל השתוף סומכין ולא הצריכו לערב בחצרות עם השיתוף אלא שלא לשכח לתינוקות תורת עירוב והרי עירבו בחצרות אבל אם שכח אחד מבני המבוי ולא נשתתף אסורים במבוי [לדידיה שפוסק דהיכא דעירבו בני החצר אסור לטלטל במבוי כ"א במוך ד"א וכדלקמן בסימן שפ"ח אסור לטלטל אף כלים ששבתו במבוי ולא"פ דוקא כלים ששבתו בבית] ומותרין כל בני החצר לטלטל בחצרן שהבמבוי לחצרות כחצר לבתים. נשתתפו במבוי ושכחו כולן לערב בחצרות אם אין מקפידין על פרוסתן [ר"ל אם שואל אחד מחבירו פרוסה פת נותן לו הוי כעין שותפין בפת דאי הוי בעי מניה פת הוי יהיב ליה] סומכין על השיתוף בשבת דאשונה בלבד ואין מחזירין להן* ד"ז אלא מדוחק עכ"ל הרמב"ם והעתיקוהו האחרונים: * וי"א שאם לא עירבה וכו'. הב"ח ושארי אחרונים דחו ליה אומרים זה דס"ל דלכו"ע סומכין על השיתוף של פת אפילו אם לא עירב הכל לעצמו [וזהו שכתב המ"א בסק"ג בשם הב"ח אלא שע"ם יש בדבריו וכ"ל ו"א כו' וקאי על דברי המחבר ולא על ההג"ה] אח"כ מצאתי דעה זו בריטב"א בהדיא: * ואם עירבו דרך פתחים וכו'. נראה דמיירי שבכל חצר עירב ג"כ עם הבתים שלו דאל"ה בודאי אינו יכול להוציא כלי הבית לחצר אחרת דאף שכל חצרות עירבו יחד הלא לא עדיפי מאם היה חצר אחת וכשלא עירבו עם הבתים שבתוכה אסור ולענין כלי החצר גופא אפילו לא עירב* כלל הלא קי"ל דכל חצרות רשות אחת הן: * שסומכין על עירוב שעירבו וכו'. זו היא דעת הטור והרמב"ם לא הזכיר מזה מידי ומ"מ אפשר דגם הוא מודה לזה כמו שמצדד בב"י ועיין בגאון יעקב שדעתו דלהרמב"ם לא מהני עירוב במקום שיתוף בשום פנים

א בגרייתא עירובין פ"ח וכו"מ ב שם וכמ"ד בפת כ"ע ל"פ ג בפירוש רש"י שם ובתוס' ע"ב וש"פ ואין דעת הרמב"ם כן בפ"ח ובפ"ה

שער הציון

(ח) ועי"ז מותר לטלטל גם מחצר לחצר כלים ששבתו בבית דשיתוף המבוי מחבר כל החצרות יחד [רש"י וריטב"א]: (ג) וכ"ש שאין צריכין לערב החצרות יחד דלזה ודאי מהני השתוף: (כג) עטה"ק וכ"כ בחידושיו בדף ע"א ובדף ע"ג וכ"כ הריטב"א שם וטעמו דאי לא"ה האיך יועיל במקום עירוב הלא בעירוב קי"ל דצריך להניחו דוקא בבית שבחצר וגם שלמה צריך לבו"ע בע"א ע"ש ועיין לעיל בסימן שס"ו ס"ג בהג"ה ובב"ח סי' שפ"ו ובפמ"ג בסימן זה ובמש"כ שם בשאלות הלכה: (ד) רש"י:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב לקמן ס"ק ט':

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף א' הכריע כדעה שמועיל שיתוף בפת במקום עירוב, אמנם כתב שאפשר להניחו בבית הכנסת, שיש לו דין חצר כמבואר בדבריו בסימן שס"ו סעיף ו', ואין צריך להניחו בבית דוקא.

שפח דין אם לא עירבו החצרות יחד וגם לא נשתתפו במבוי. ובו ס"א:

א שכת ק"ל ולא כמימרא דרב שם ב בפרק ה' מהל' עירובין וכרב

א (א) *אם לא עירבו החצרות יחד וגם לא נשתתפו במבוי מותר לטלטל בכל המבוי (ב) כלים ששבתו בתוכו (ג) בין עירבו חצרות עם הבתים בין לא עירבו (ד) [2]ולהרב רבינו משה בר מיימון דוקא כשלא עירבו חצרות עם הבתים אבל אם עירבו חצרות עם הבתים (ה) אין מטלטלין במבוי אלא בארבע אמות:

שפט אינו יהודי שיש לו חלון פתוח לבקעה או לקרפף. ובו סעיף אחד:

א עירובין ס"ו מימרא דאמורא ב עור בשם רש"י וכ"כ ה"ה בר"פ מה"ע ושכן משמע מדברי הרמב"ם שם ג מוקפות בשם רש"י שם

א *אינו יהודי הדר במבוי (א) ויש לו חלון אחורי ביתו פתוח לבקעה * או לקרפף אפילו אין בו אלא ארבעה טפחים על ארבעה טפחים אינו אוסר על בני מבוי אפילו מכניס ומוציא גמלים וקרונות (ב) דרך המבוי כל היום שחפץ יותר באותו שפתוח לו מאחוריו לבדו שיש לו אויר והוי פתחו למבוי (ג) כמו שאינו רגיל שאינו אוסר * והוא שיש בבקעה או בקרפף יותר מסאתים אבל אם אין בו אלא סאתים (ד) קטן הוא ולא ניחא ליה ביה וישראל שיש לו פתח למבוי ופתח מאחוריו לקרפף ושכח ולא עירב אם הקרפף יותר מסאתים אוסר לפי (ב) שאינו ראוי לו ואינו מסתלק מן המבוי [2]ואם הוקף לדירה אפילו יותר מסאתים אינו אוסר כיון שראוי לו (ו) * [1]ויש מי שאומר דאדרבה אם הוקף לדירה אפילו בית סאתים אוסר שכיון שהוקף לדירה אין בו אויר ואינו חפץ בו להסתלק בשבילו מן המבוי:

שערי תשובה

כל מלר לעלמו זולת אותם תלירות שפתוחות זו לזו ועירבו דרך פתחיהם ע"ם ושם הבית מכתבי האר"י ז"ל דאיתא שם יערב בכל שבת שתופי מבואות ועירובי חצירות ויבטל בשל שיתוף ובטוקר בשל עירוב עכ"ל משמע שהיה פוסק כהראב"ד שלרוך לשתף בפת כו' ומסתמא היה פת לשיתוף כו' ועיין בכתבים שהאר"י ז"ל היה מערב בכל ע"ם ומזכה:

באור הלכה

* או לקרפף. נ"ל שלא המירו אפילו בשים לו קרפף אלא בקרפף דומיא דבקעה שהוא פתוח למקום אחר דאלו בשאין לו פתח אלא כלפי ביתו האיך יסתלק מן המבוי והרי אינו יכול לעשות לשוק ולעשות לרבים מוך לביתו אלא דרך מבוי [ריטב"א] ולפלא שלא המאוהו האחרונים:

* והוא שיש בבקעה או בקרפף יותר מסאתים. [2]לכאורה בגמרא וכן ברמב"ם לא נזכר הג"מ בין יתר מב"ם לב"ם רק לענין קרפף נוכל לומר דלענין בקעה שפתוח לכל לד אפילו בקעה קטנה שאין בו כ"א ב"ם ג"כ ניחא ליה ביה עפי מן הפתח שפתוח למבוי משום דנפיק מירה עפי ועיין: * ויש מי שאומר. והלכה כדעה הראשונה שכן הוא דעת רש"י והרמב"ם והרה"מ ולפיכך הכי נקטינן [ב"י]:

באר היטב

(א) אין. ואם ניתר בל"ה אז בב' פסין המבוי שרי ועפי' שם"ג סכ"ו מ"א ע"ש:

משנה ברורה

העירוב שמניחו גם לשם שיתוף וזהו יולא לכולי עלמא כמו שכתב* הריטב"א בהדיא:

א (א) אם לא עירבו וכו'. ר"ל אף אם לא עירבו וכו' דאם עירבו הרי הוא ג"כ כעין שיתוף מבוי וכבסימן הקודם: (ב) כלים ששבתו בתוכו. [1]וה"ה דמותר להוליא מחצר למבוי כלים ששבתו בתוכו וכן מן המבוי לחצר וכדלעיל בסימן שע"ב ס"א דלא תקנו תכמים שיתופי מבואות אלא להתיר להוליא למבוי כלים ששבתו בבית אבל לענין חצרות ומבואות עצמן לא תקנו ולשון אחד הוא דמותר לטלטל בכל החצר כלים ששבתו בתוכו אף אם לא עירבו עם הבתים כן מותר לטלטל בכל המבוי אף אם לא נשתתפו בני החצרות עם המבוי ופשוט דב"ז מיירי שהיה המבוי עצמו מתוקן בלחי וקורה כדין: (ג) בין עירבו חצרות וכו'. דמצוין (ב) כלי הבית בחצר ושייך למגזר דלמא אתי לאפוקי כלי הבית למבוי אפ"ה שרי: (ד) ולהרמב"ם וכו'. ולהלכה (ג) נקטינן כדעה הראשונה ואפילו להרמב"ם דוקא כשהמבוי מתוקן בלחי וקורה אבל אם הוא מתוקן בצורת הפתח גם לדידיה מותר בכולו [אחרונים]:

א (א) ויש לו חלון וכו'. וכ"ש (ה) אם הוא פתח גמור: (ב) דרך המבוי. ר"ל דרך הפתח הפתוח למבוי: (ג) כמו שאינו רגיל. ר"ל כמו תלר הפתוח לשני מבואות ובפתח אחד אינו רגיל לצאת ולבוא דרך בו למבוי אינו אוסר על אותו המבוי וכדלעיל בסימן שפ"ו ס"ט: (ד) קטן הוא ולא ניחא וכו'. ובאופן זה (ב) אפילו היה פתח גדול פתוח להן ג"כ אינו מתבטל ע"ז הפתח שבמבוי ואוסר על בני המבוי והוא שרגיל (ג) יותר בהפתח שהוא לצד המבוי: (ה) שאינו ראוי לו. שהוא כרמלית ואין מטלטלין בו אלא בתוך ד"א [משא"כ במבוי שמותר לטלטל בכולו] אבל אם הוא רק בית סאתים או פחות כיון דמותר לטלטל (ד) בתוכו ניחא ליה ביה עפי ואע"ג דלגבי עכו"ם משיב בית סאתים זוטרא (ה) לגבי ישראל נפיש דהא בשבת ליכא הוצאת משואות יתירין וקגי בהכי ונפיש מירא ממבוי: (ו) ויש מי שאומר וכו'. הוא דעת התוספות לבד דס"ל דמוקף לדירה גרע עפי כיון דאין בו אויר כ"כ (ו) והא דנקט אפילו ב"ם אע"ג דלדידהו ב"ם גרע עפי שאין בו אויר כ"כ מ"מ נקט הכי הואיל דבשלא הוקף לדירה ב"ם עדיף עפי מן יותר מב"ם ולכך קאמר דבשהוקף לדירה אוסר אפילו ב"ם וה"ה יותר מסאתים:

שער הציון

ולדו

(א) גמרא: (ב) תו"ש: (ג) שהוא דעת רש"י ותוספות ורא"ש ורשב"א בשם מורו וריטב"א ומשמעות הרי"ף והרא"ש שהשמיטו להא דרב וכמו שכתב בב"י והמאירי וכן הסכים בא"ר: (א) עיין בריטב"א וכ"כ הרמב"ם: (ב) כן מסיק הרשב"א והריטב"א דלא כהראב"ד וכ"מ ברמב"ם: (ג) רשב"א בעטה"ק והובא בא"ר: (ד) אף שאסור להוליא מהבית להקרפף [אחרונים]: (ה) רש"י: (ו) תו"ש:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף א' כתב שכלים ששבתו בביתו והוציאם למבוי שאינו משותף או לחצר שאינה מעורבת בדרך מלבוש או באיסור מותר לטלטלם שם ביותר מד"א אבל אסור לטלטלם מחצר למבוי או להיפך כמ"ש בסימן שע"ב. ב) ובשו"ע הרב בסעיף א' מביא החילוק גם בבקעה כמו המחבר.

הלכות שבת סימן שצ שצא

שצ מבוי שצדו אחד אינו יהודי וצדו אחד ישראל. ובו ב׳ סעיפים:

א [א]מבוי שצדו אחד אינו יהודי (א) וצדו אחד ישראל(ב) ובית של ישראל אחר אצלו פתוח לר״ה (ג) ולא למבוי וחלון בינו לבין ישראל הדר במבוי אינו יכול לערב (ד) דרך החלון שביניהם (ה) להוציא כליו למבוי דרך בית ישראל שכנו הפתוח למבוי אבל אם פתח ביניהם (ו) מותר ויש מי שאוסר אף בפתח פתוח ביניהם: **ב** [ב]מבוי שצדו אחד אינו יהודי (ז) וצדו אחד ישראלים[1] והיו חלונות פתוחות מחצר לחצר של ישראל ועירבו כולם דרך חלונות אע״פ שנעשו כאנשי בית אחד ומותרים להוציא ולהכניס (ח) דרך חלונות הרי אלו אסורים להשתמש במבוי (ט) דרך פתחים (י) עד שישכרו מן האינו יהודי:

שצא דין בטול רשות לאותן ששכחו לערב. ובו ב׳ סעיפים:

א [א]ככל משפטי ביטול (א) למי ששכח ולא עירב בחצרו כן הוא במבוי * שאם שכחה חצר אחת ולא נשתתפה * מבטלת רשותה לשאר בני המבוי או הם לה (ב) [ב]אע״פ שהם רבים שבני החצר גבי מבוי חשובים (ג) כיחיד בחצר (ד) וככל משפטי ישראל בחצר עם האינו יהודי כן הוא במבוי (ה) או בעיר שאין אסור לטלטל במבוי או בעיר המוקפת חומה (ו) עד שיהיו שתי חצרות של בתי ישראל בעיר [ג]אבל חצר אחת לא (ז) אפי׳ אם הרבה בתים של ישראל פתוחים לתוכה [ד]והוא שתהא העיר מוקפת חומה (ח) לדירה (ט) וסתם עיירות הן מוקפות לדירה וסתם מבצרים אינם מוקפים לדירה

משנה ברורה

א (א) וצדו אחד ישראל. ומיירי שאין כאן אלא חצר אחד של ישראל הפתוח למבוי: (ב) ובית של ישראל אחר. ר״ל חצר: (ג) ולא למבוי. דאלו היה גם חצר השני פתוח למבוי א״כ הרי יש כאן שתי חצרות של ישראלים וגרים לשכור המבוי מן העכו״ם ולשתף בינם: (ד) דרך החלון. ר״ל שיערבו על סמך שיש חלון פתוח ביניהם: (ה) להוציא כליו למבוי. ואע״ג דאין כאן אלא חד ישראל שאינו פתוח למבוי מ״מ אסרו חכמים לזה לבטל דרך חצירו של חבירו אפילו ע״י עירוב כדי שלא יסמוך (ו) האי ישראל עליו שיוצא ונכנס תדיר ע״י עירובו ושאר לדור כאן יחידי במקום עכו״ם וילמוד ממעשיו: (ו) מותר. דבלאו הערוב ג״כ לא מסתפי האי ישראל לדור כאן דכיון שיש פתח גמור (ג) מצוי בכל עת ובכל שעה שיכנס האי ישראל חבירו ולהכי לא גזרו. וכ״ז כשהמבוי מתוקן כדין בגלחי וקורה או בלוח״פ ועיין לעיל בסימן [א]שפ״ב סי״ט במ״ב מש״כ שם ושייך ג״כ לכאן וכן מה שכתבנו שם בבה״ל[1] כי הוא ענין אחד רק דשם כתב המחבר דין זה לענין חצר וכאן כתבו לענין מבוי: **ב** (ז) וצדו אחד ישראלים. ואלריהם פתוחין למבוי: (ח) דרך חלונות. וכ״ש אם היו פתחים ביניהם דמהני העירוב: (ט) דרך פתחים. הפתוחים (ג) למבוי: (י) עד שישכרו וכו׳. דאין עירוב מועיל לעשותם כיחיד במקום עכו״ם כדאיתא לעיל סי׳ שפ״ב ס״ז[2]:

א (א) למי ששכח ולא עירב וכו׳. המבואר בסימן ש״פ ושפ״ח: (ב) אע״פ שהם רבים. אהם לה קאי (ג) ור״ל וקי״ל בסימן ש״פ דאין מבטלין רשות לשני אנשים שלא עירבו אפי׳ שהם אוסרים זה ע״ז וא״כ לכאורה גם הכא הרי יש רבים בחצר ולא נשתתפו במבוי איך יכולין לבטל להם קמ״ל כיון דעכ״פ עשו ע״א יחד כיחיד חשיבי: (ג) כיחיד בחצר. ופשוט דהבטול לא יועיל רק לזה החצר שביטלו לגביה דהוא יהיה מותר להוליא מחצרו למבוי אבל שאר חצרות אסורין להוליא מחצרן למבוי וכעין מה שכתב לעיל בסימן ש״פ ס״ד (ג) ואפילו ביטלו לו גם רשות ביתם וחצרם ג״כ נראה דלא מהני להוליא מחצרן למבוי דרבים לגבי יחיד לא נעשו כאורחים ואפילו אם נאמר לענין זה דבני חצר חשיבי כרבים הא מבואר שם דרבים לגבי רבים ג״כ לא נעשו כאורחים: (ד) וכל משפטי וכו׳. ר״ל שמבואר בריש סימן שפ״ב דאין הנכרי אוסר עד שיהיו שני בתי ישראלים בחצר כן הוא במבוי שאין אסור להוליא (ג) מהחצר למבוי שהוא מתוקן בגלחי וקורה עד שיהיו שני חצרות של ישראלים במבוי: (ה) או בעיר. היינו המוקפת חומה דאינה צריכה עוד תיקון וכדלקמיה דאי לא היה מוקף חומה בכלל כרמלית היא כ״ז שאינה מתוקנת בגלחי וקורה: (ו) עד שיהא שתי חצרות. דאז אוסרים זה ע״ז להוליא כלי הבית למבוי כ״ז שלא נשתתפו ביחד ומה העכו״ם ג״כ אוסר עליהם שלא יועיל שיתופן עד שישכרו ממנו רשותו במבוי: (ז) אפילו אם הרבה כו׳. דלגבי מבוי כל בני החצר חשובים כחדא וכנ״ל: (ח) לדירה. דאל״כ בלא״ה אסור אם היא יותר מבית סאתים דהוא בכלל קרפף המבואר לעיל בסימן שנ״ח: (ט) וסתם עיירות כו׳. דסתם עיירות בנוים בתים

* שאם שכחה חצר אחת ולא נשתתפה. עיין סימן שפ״ז דכשעירבו החצרות דרך פתחים שביניהם אינם צריכים בטול כלל דסומכין על עירוב במקום שיתוף וכ״כ הטור: * מבטלת רשותה וכו׳. וא״מ היא עצמה אסורה להוליא מחצרה למבוי וכדלעיל בסימן ש״פ והיכא דביטלה להן גם רשות ביתן וחצרן משמע מהגר״ז דגם הם מותרין להוליא למבוי משום דכיון דעירבו ביחד כולן כדריס בבית אחד ובוי כאורח לגבי שאר חצרות שבמבוי אבל לפי דעת בעל חמד משה שהבאנו לעיל בסימן

[א] מיירוכן ע״ד ולייגמיו לעיל בסימן שפ״ב ב רמב״ם בפ״ה מהל׳ עירוכן ועיין בחמ״ד שביאתי לעיל

[א] משנה עירוכין ע״ג וגמ׳ שם ב בלומר וקי״ל דאין מבטלין רשות שלא עירבו בסימן ש״ע ג הרא״ש ריש פ׳ הדר ורבינו ירוחם בספרו ד מוס׳

באור הלכה

החצרות דרך פתחים שביניהם אינם צריכים בטול כלל דסומכין על עירוב במקום שיתוף וכ״כ הטור: * מבטלת רשותה וכו׳. וא״מ היא עצמה אסורה להוליא מחצרה למבוי וכדלעיל בסימן ש״פ והיכא דביטלה להן גם רשות ביתן וחצרן משמע מהגר״ז דגם הם מותרין להוליא למבוי משום דכיון דעירבו ביחד כולן כדריס בבית אחד בוי וכאורח לגבי שאר חצרות שבמבוי אבל לפי דעת בעל חמד משה שהבאנו לעיל בסימן

שער הציון

(א) גמרא: (ב) הרא״ש בשם ר״י: (ג) אבל דרך הפתחים שפתוחים מחצר לחצר בלא דרך המבוי מותר אפילו בלא שכירות: (ד) מ״ר ותו״ש וש״א וכ״מ בבאור הגר״א: (ב) ולאיתי בפרישה שכתב דאם ביטלו לו רשות בתן מותר ומשמע מדבריו דאפילו רבים לגבי יחיד מותר מה ולפי מה שהסכימו לעיל בסימן ש״פ המ״א ושארי אחרונים לא מהני מה אפילו ביטלו לו רשות בתן עי״ש: (ג) ר״ל כלים ששבתו בבית דאלו כלים ששבתו בחצר לא חמירא מישראל שאין אוסר מה מחצר למבוי אפילו אם לא עירב ולא נשתתפו במבוי וכן כלים ששבתו במבוי גופא ג״כ מותר לטלטל בכל המבוי ואין העכו״ם יכול לאסור דלא חמירא מישראל שמבואר לעיל בסימן שפ״ח דמותר אפילו לא נשתתפו במבוי ולפי מה שהמיר רע״א לעיל בסימן שפ״ב בשם מהרי״ל יש להחמיר מה ועיין לעיל בסימן שפ״ב בבה״ל[1] מה שכתבנו בענין זה:

הגהות ותיקונים: א) ד״ה כדי: ב) ד״כ: ג) ד״ה צריך:

הארות והערות: 1) עיין בבה״ל סימן שפ״ב סעיף ג׳ ד״ה ואין צריך וכו׳:

ליקוטי דברי הרב א) ועיין מה שכתבתי שם, וג״כ פה, ששם כתב שמותר להוציא כליו לבית חבירו ואסור רק להוציא לחצר חבירו, ולפי״ז כאן מותר להוציא לחצר חבירו ואסור רק להוציא למבוי. וגם שהרב בסימן שפ״ב סעיף כ״א הכריע כדעה הראשונה להקל כשיש פתח, ובמ״ב שם ס״ק ס״ט החמיר כדעה שניה.

(י) וכשיש שתי חצרות של בתי ישראל בעיר [ה]צריכים לשכור[1] מכל חצר וחצר של אינו יהודי (יא) ואין מספיק במה שישכור משר העיר. הגה (יב) וש אומרים דדוקא לענין להוציא ולהכניס לרשות אינו יהודי אבל (יג) לטלטל במבוי יכול לשכור מן השר (יד) שהרי דרך המבוי הוא של השר ויכול לסלק כל האינם יהודים משם (ריב"ם סימן תס"ו) * [ו]בד"א בשר שאין הבתים שלו [ו]וגם אין לו רשות להשתמש בבתי בני העיר כלל (טו) אפי' בשעת מלחמה אבל במקום שכל צרכי העיר אינם נעשים אלא ע"פ השר או הממונה שלו ודאי ששכירות מהשר ההוא או (ז) [ח] משכירו ולקיטו (טז) מהני * שהרי יש לו רשות להושיב אנשיו וכלי מלחמתו בבתי בני העיר (יז) בשעת מלחמה (יח) * שלא מדעתם: ב (ג) [ג] (יט) [ה]ישראלים הדרים

ה טור והמרדכי בשם ר"מ והכל מ ווייתמי מולא הדין לעיל בסי' שפ"ג ו ב"י וכ"כ הרשב"א בתשובה ז ה"ה בפ"ג מה"ע וש"פ ח ב"י

שערי תשובה

[ח] משכירו. עבה"ט ועיין בתשובות ב"ח החדשות ס"ד מ"ש בזה ועיין בדבר שמואל סי' רנ"ז בעיר גיטוה שהשרים הפרוקטורים אין להם כח בכולני העיר בשווקים וחצרות אין שכירות שלהם מועיל כו' ע"ש ועיין בשו"ת חו"י סי' קל"ה שתמה על עיירות שנוהגים היתר בטלטול בחצר היהודים ואיסור חולה לו דממ"נ אם שכרו מהשר כו' ע"ש ועיין בשבות יעקב מ"ג סימן כ"ט כתב דבאותן מקומות שיש עבר הנהר בתוכו גלח שוש מסגרת כגון פראג וכה"ג אין מטלטלין רק בחצר היהודים ע"י עירוב ולחי וקורה או שחצר היהודים סגורים מכל לד ואין חושבין הנהר לחומה כדעת קצת האחרונים וכיון שנהגו להתמיר אין להקל משום ואל תטוש כו' (ועיין לעיל סי' שם"ג) משא"כ אם המקום סגור ומסוגר מכל לד ואפי' כשיש עבר הנהר מ"מ אם הנהר יש לו מסגרת מכל לד כגון בק"ק מץ וכיוצא בזה כ"ע מודו דהוי כחומה וכן המנהג בק"ק מץ לטלטל בכל העיר בלי שום צורך לבטול רשות ע"ש. ועיין בתשובת ח"ל דשכירות משר לא מהני אא"כ בידו להערוך מלחמה או לשנות הדרך בלתי רצון העיר ומה שבוטל פרס מבני העיר אין זה מועיל כו' ועיין לעיל סי' שפ"ג בענין אם מועיל השכירות אף שמת ע"ש בס"ק ו' וס"ק ט' ועיין בק"א לתשובות ב"ח החדשות סימן ד' על דברי הח"ל שכתב לתמוה על הריב"ש ושם נתבאר בענין הטלטול שיש לחוש מאחר שחיל המלך עומדים בדירות מיוחדים שאין להשר תפיסת יד בבית וצריך לשכור מפקידי המלך או משכירו ולקיטו וכן מבואר בשו"ת נ"ב מ"ת סימן נ"ב ע"ש: [ב] ישראלים. עבה"ט ועיין

באור הלכה

ש"פ אינו כן דמ"מ רבים הם ורבים לא הוי כאורחים אך דעת בעל אבן העוזר בסימן ש"פ דאפילו רבים לגבי רבים חשיבי כאורחים וצ"ע למעשה: * בד"א בשר שאין הבתים שלו. הלשון אינו מדויקדק דאפילו בבתים שלו כל שהשכירן או מסרן למס ואינו יכול לסלקן ולא שייר לו רשות להניח שם כליו לא מהני במה שהוכרין ממנו וכדומכח בב"י עצמו בתחלת דבריו וכן מוכח בת' הרשב"א סי' תרכ"ו וכמו שפירשנו בת"ב בד"ה ואין מספיק אלא דנראה דלהכי נקט המחבר דינו בשר שאין וכו' משום אורחא דמילתא דע"פ רוב בשר שהבתים שלו דרכו להניח כליו בבתי אנשי העיר ואין מוחה בידו וכיון שכן המנהג הוי כמו ששייר לו כח ורשות בתחלה וכמו שכתב כן בתמת הריב"ש ומביאו הב"י ולהכי נקט ב"י דינו באין הבתים שלו אבל היכי דידעינן שלא שייר לו זכות כגון במקום שאין המנהג להניח שם כליו בודאי אפילו בבתים שלו אין יכולים לשכור ממנו. ודברי החיי אדם בזה קשים: * שהרי יש לו רשות. ואם ע"י הכרח נוהג כך ואינו מחוק המלכים אינו מועיל [א"ר בשם ריב"ם]: * שלא מדעתם[2] עיין בחכם צבי סימן ו' שנתקשה בזה דמאי מהני במה שיש לו רשות להניח כליו בשעת מלחמה הרי עתה עכ"פ אינו שעת מלחמה וממילא אין לו עתה שום רשות וא"כ איך יכולין לשכור ממנו ומצדד דמיירי בשר שהיכולת בידו לעורר מדינים ומלחמה בכל שעה שירצה עם שכניו ואין בני המדינה מעכבין עליו ולהכי יפה כתו להשכיר ולאפוקי אם אין בידו בלבד בני[3] רשות אנשי העיר לערוך מלחמה בודאי אין כתו יפה שלא בשעת מלחמה להשכיר רשותן עיי"ש:

מדעתם. ולפ"ז מותר לשכור מהממונה של מלך שהרי יש רשות להמלך להושיב אנשיו וכלי מלחמתו בבתי בני העיר שלא מדעתם מדינא דמלוכתא וא"כ כל עבד מעבדיו הקבועים הוי כשכירו ולקיטו שהרי הממונה ע"ז כמו זה שקורין פאליציי"א שיושב שכל דבר המלכות נעשה על ידו ואפילו מהמשרתים שלהם שהרי יש להם רשות ליקח משרתים שעל ידיהם נתקיים כל צוויי המלך אבל מאנשי חיילותיו[2] אפילו הראש שלהם שלא מהני במקום שהוא אין ממונה ע"ז [מיי אלס]: ב (יט) ישראלים הדרים

שער הציון

(ד) כן איתא בתשובת הרשב"א בהדיא בסי' תרכ"ו וכ"כ הב"ח: (ה) א"ר ותו"ש ושולחן ע"ש וא"א ולא כע"ז:

הגהות ותיקונים: א) בלי:

הארות והערות: 1) עיין סימן שפ"ב סעיף ט"ו ובבה"ל שם: 2) עיין בבה"ל סימן שפ"ב סעיף י"ד ד"ה ועדיין וכו', לענין דינו של הח"א:

באר היטב

(ח) משכירו. וכן נוהגין בכל המקומות שיש להם מלך אחד היקף וקציית רשות מהשר שקונין כל מיני משקין מן הא"י ומטלטלים. ובמקום שאין היתר כגון שאין השר רק גובה מס אסור אפי' לטלטל במבוי וכבר שכרנו לעיל בסי' שפ"ב ס"ז בכל א"י שאין מועיל שכירות מא"י אלא כל זמן שהוא חי ואח"כ צריך שכירות חדש מבנו עכ"ל ט"ז ע"ש. ועי' בתשובת חכם צבי סי' ו' ובתשובת דבר שמואל סי' קמ"ה. ובאות יאיר סי' קל"ה כתב דבעיר המוקפת חומה שיש ליהודים רחוב מיוחד ונסגרת בלילה לא ידע מה טעם לאסור לטלטל בכל העיר ע"ש. ועיין בל"ל: (ב) ישראלים. ורש"ל סי' י"ח כתב שקבל מזקנים לאסור לטלטל בירידי לובלין וחולי שמפני שבגילין לקבוע לבוא בכל יריד ויריד ורגיל אוסר מיד ל"ש ישראל ל"ש א"י עסי' שפ"ד בע"ל. והנה המרדכי כתב דבע"פ אסור האורח להוציא מביתו לחצר או לעיר ועיין במהרי"ק שמ"ו. וא"ל שהדין עמו דהרי החצר מיוחד להבעה"ב והבית מיוחד להאורח דשכירות ליומא ממכר הוא וא"כ מוציא מרשות לרשות אבל הבעה"ב

משנה ברורה

תחלה ואח"כ מקיפין חומה סביבם לצורך הבתים ומקרי עי"ז מוקף לדירה משא"כ מבלרים שאנו קורין שלא"ם שנעשה להשמר מפני האויב הוא מוקף תחלה בחומה ואח"כ בונים בתים בתוכו: (י) וכשיש שתי חצרות וכו' בעיר. נראה דאפילו אם כל חצר היה במבוי אחר לא נחשב כיחיד במקום עכו"ם דכיון שהעיר מוקפת חומה סביבה נחשבים כל המבואות כמבוי אחד ואוסרים הישראלים זה ע"ז וממילא צריכים לשכור מהעכו"ם רשותו אם לא שהיו מקומות חלוקין זה מזה בצורה"פ או בשני פסין וכאשר ביארנו בסימן שפ"ו ס"ב בהגה"ה במ"ב ולקמן בסימן של"ב ס"ו: (יא) ואין מספיק וכו'. אף (ד) שהבתים שלו ומסרן לאנשי העיר ע"מ שישלמו לו מס מן הבתים כנהוג והעשם שהרי לא יכול לסלקן כ"ז שמשלמין לו המס והבהיא דסימן שפ"ב סי"ח. ואפילו אם הוא ממונה ג"כ על משפטיהם כיון שאין לו רשות לענין בתי העיר: (יב) ויש אומרים כו'[א] וכן הסכימו (ה) האחרונים להלכה: (יג) לטלטל במבוי. להוציא מבתי ישראל ולהכנים להם: (יד) שהרי דרך המבוי הוא של השר. ר"ל שמסתמא יש לו רשות להשר על הדרך לשנותה ולתת לבע"ב דרך מלך אחר ויכול להשכיר להם: (טו) אפילו בשעת מלחמה. אלא מתנהג הדבר ע"פ יועצי המדינה: (טז) מהני. היינו אפילו לענין להוציא ולהכנים לבתי העכו"ם: (יז) בשעת מלחמה. עיין בבה"ל: (יח) שלא מדעתם. אפילו אם הרשב"ם בתשובת הרשב"א בהדיא בסי' תרכ"ו וכ"כ הב"ח: (ה) א"ר ותו"ש ושולחן ע"ש וא"א ולא כע"ז:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ב' לא מביא שיטת הרמ"א, רק שיטת המחבר דא"א לשכור משר כזה. ב) ובשו"ע הרב סעיף ב' כתב, דכל שבשעת מלחמה יכול השר להושיב אנשים בבתים יכולים לשכור ממנו.

בחצר יחידי בעיר של אינם יהודים (כ) שהיא מוקפת חומה ועברו יהודים אחרים דרך שם בשבת (כא) ונתאכסנו בחצר אחרת (כב) אינם אוסרים עליהם דאורח אינו אוסר (כג) ומותרים לטלטל (כד) בכל העיר (וע"ל ס"ס ש"ע):

שצב דיני עירובין לעיר. ובו ח' סעיפים:

א [א]עיר שהיתה (ח) (א) קנין יחיד (ב) אפי' נעשית של רבים משתתפים כלם (ג) שיתוף אחד (ד) ויטלטלו בכל המדינה וכן אם היתה של רבים ויש לה (ה) פתח אחד משתתפים כולם שיתוף אחד אבל אם היתה של רבים * ויש לה שני פתחים שהעם נכנסים בזה ויוצאים בזה (ו) אפילו נעשית של יחיד (ז)[ח] (ז) אין מערבין את כולה אלא מניחין ממנה מקום א' * אפילו חצר אחת ובית לתוכה ומשתתפין השאר ויהיו אלו המשתתפין כולם מותרים בכל העיר חוץ מאותו מקום (ג) ששיירו ויהיו

באר היטב

מותר להוציא דאין לאורה חלק במבוי או בחצר עד ל' יום ועמ"ש סי' ש"פ מ"ח. ועשו"ת רמ"א סי' פ"ה:

(ח) קנין יחיד. פי' שבנתה יחיד לעצמו שישכירנה לאחרים או שמכרה אח"כ לרבים או שבנתה להושיב בה דיורין ומשייר לעצמו דרכים פלטיות וסרטיות כדרך שהמלכים עושין מגיד משנה: (ג) אין. וצ"ע דלא ראיתי מזהרין בזה ואפשר דס"ל כרש"י דאין נקרא רבים פחותין מס' רבוא וכ"מ בהג"מ פ"ה מ"ח: (ג) ששיירו. עיין בגינת ורדים כלל ג' סי' כ"ב כ"ג וביד אהרן:

שערי תשובה

לעיל ס"ס ש"ע הבאתי כמה תשובות בדבר ועיין בשו"ת פנים מאירות מ"ג סימן מ' בעיר קרעמז שבה יריד וקיבוץ גדול מיהודים ושוכרים מא"י בתים וכיפות כו'. ומסיק שאין להתיר לטלטל עד שישכור רשות מן הא"י אף ע"י הבלעה ואח"כ לערב ולזכות משלו לכל המתקבלים שמה ולמחות לע"ה שלא יטלטלו ע"ז י"ל מוטב שיהיו שוגגין כו' ע"ש:

[ח] אין. עבה"ע ועיין בשו"ת בית אפרים סימן כ"ו וסימן כ"ז שבה

משנה ברורה

הדרים וכו'. פי' אף שכמה ישראלים דרים בחצר מ"מ מותרים היו להוציא מהחצר למבואות של עיר דלענין איתופי מבואות כל בני החצר כחדא מיקרי היכא שעירבו וכנ"ל: (כ) שהיא מוקפת חומה. דעי"ז (ו) אינה לריכה עוד שום תיקון וה"ה (ז) אם אינה מוקפת חומה ועשויה בתיקון מבואות כדין: (כא) ונתאכסנו בחצר אחרת. וה"ה שאיין דין זה (ח) אם מתאכסן באותו חצר שישראל דר שם וגם עכו"ם דר שם ולענין לטלטולי באותו חצר עצמה דמותרים שניהם אף בלי עירוב ובלי שכירות רשות מן העכו"ם מהאי טעמא: (כב) אינם אוסרים וכו'. ור"ל דאף דקי"ל אאם שני ישראלים דרים בעיר ויש שם גם עכו"ם הדר בעיר אינו מועיל שום תיקון לטלטל כ"ז אלא שכרו ממנו רשותו הכא דאינם אלא אורחים בטילי לגבי ישראל הקבוע באותו העיר וא"כ אין כאן אלא ישראל אחד: (כג) ומותרים לטלטל וכו'. ר"ל דגם האורחים בעצמן מותרין לטלטל בכל העיר.[א] ודעת מ"א דאף דאורחים אינם אוסרים על בעה"ב הקבוע שם אבל בעה"ב אוסר על האורחים אלא להוציא מבחיצה להעיר ואינן נקטינן כדעת השו"ע שגם הם מותרים וכמו שכתבנו לעיל בסי' ש"ע[א] בשם אחרונים: (כד) בכל העיר. וכ"ש[ב] שמותרים לטלטל בחצר שמתאכסנים ואינם אוסרים זה ע"ז וג"כ מהאי טעמא דנטפלים לגבי בעה"ב הקבוע (ט) ונראה דדוקא כשהעיר מוקפת חומה או שעשויה בתיקון עירובין כדין דחשיבי כולהו כחצר אחת דאל"ה אלא[ג] בטילי לגבי ישראל שדר בחצר אחרת ואוסרים זה ע"ז לטלטל בחצרם. ודע דהא דאמרינן דאורח אינו אוסר (י) יש אומרים דדוקא בשאינו רגיל להתאכסן שם אבל אם רגיל להתאכסן שם כמו שמצוי בירידין ברגילין לבוא שם תמיד חשוב כקביעות ואוסר מיד כשבא שמה [וכמו לענין עכו"ם בסי' שפ"ד] (יא) ויש מקילין גם בזה כל זמן שיש עליו שם אורח דהיינו עד שלשים יום:

א (א) קנין יחיד וכו'. פי' שבנתה (ח) יחיד לעצמו והשכירה לרבים או שבנתה להושיב בה דיורין ומשייר לעצמו דרכים ופלטיות וסרטיות כדרך שהמלכים עושין ויש אומרים שאפילו[ד] (ב) מכרה לרבים (ג) כ"ז אלא נשתקע שם בעלים הראשונים ממנו: (ב) אפי' נעשית של רבים. ואפילו יש לה שני פתחים שהעם נכנסין בזו ויוצאין בזו. (ד) שיתוף אחד. (ד) בדוקא דכיון שהיתה מתחלה קנין יחיד כחצר אחד דמיא שלריכין כל בני החצר להתערב יחד: (ד) ויטלטלו בכל המדינה. ר"ל אחרי שהוכשרו מבואותיה (ה) כהלכתן: (ה) פתח אחד. דכל טעם שלריך שיור בעיר של רבים אלא שתתפו כולם ביחד ויהיו יכולים לטלטל בכולה וכדלקמיה הוא כדי שלא ישתכח תורת ר"ה והא כיון שאין לה אלא פתח אחד ומצד השני היא סתומה לא דמיא לר"ה ודינה כחצר: (ו) אפילו וכו'. של יחיד (ו) שמכרה לו: (ז) אין מערבין את כולה. גזירה שמא תחזור ותיעשה ר"ה ויקילו ג"כ. והעולם אין נוהגין ליזהר בזה

שער הציון

(ו) תרומת הדשן: (ז) מיי אדם: (ח) כ"מ בתה"ד סימן ע"ו: (ט) וכמו שכתבנו לעיל בסימן ש"ע בסוף סימן בשעה"צ[ב] עי"ש וה"ה אם היה העיר מוקפת חומה ובאותה העיר היו דרים שני ישראלים ולא שכרו הרשות מן העכו"ם הדרים בעיר דג"כ האורחים אוסרים זה ע"ז לטלטל בחצר הנכרי שמתאכסנים ולא שייך לומר דבטילי לגבי[ד] ישראלים הדרים בעיר דלא שייכים אהדדי מאחר שגם הם אסורים לטלטל בעיר וכ"כ בח"א[ד] (אך מה שמתפקפ אח"כ שם בהגהתו ל"ע דלכאורה טעמא חדא לשניהם ואנו סתמנו בשניהם לאיסור): (י) מ"א בשם רש"ל: (יא) לעיל בס"ס ש"ע לדעת רמ"א וע"ש בשעה"צ[ה]: (א) ריטב"א ורשב"א: (ב) רשב"א ודעת הרמב"ן וכן הכריע הריטב"א דאם מכרה לרבים אחרי שכבר יצא מרשותו לגמרי ותיירן עליה משום ר"ה מקרי עיר של רבים: (ג) הרשב"א בחידושיו: (ד) וכדלקמן בס"ד ע"ש: (ה) כל אחד לפ"מ שהוא אם אין עליו שם ר"ה די בלחי ולוה"פ ואם ר"ה צריך לאות כנ"ל בסימן שס"ד: (ו) רשב"א ואפשר דגם הפוסקים דס"ל בענין עיר של יחיד ונעשית של רבים דאם מכר היחיד לרבים הו לא חיישינן ליה כלל ונקרא רק של רבים הכא אפילו אם מכרוה ליחיד כ"ז שלא נשתקע שמם מעליה חיישינן שמא תחזור לשל רבים ואחי אז לאקולי ג"כ:

הגהות ותיקונים: א) סעיף ח' בה"ל ד"ה והוא ב) נראה דצ"ל וה"ה: ג) ס"ק ל"ה: ד) לגבי: ה) ס"ק ל"ה

הארות והערות: 1) עיין בשעה"צ סימן ש"ע אות ל"ה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ג' מביא שני השיטות של השו"ע ושל המ"א, ולא מכריע. ב) ובשו"ע הרב בסעיף א' כתב שמשיירין ממנה מקום אחד ואפילו בית אחד ומשתתפים השאר. ג) ובשו"ע הרב סעיף א' כתב כהי"א שזה שיטת הרשב"א.

א משנה עירובין נ"ע וכפירוש הרמב"ם כפי מה שליימתי בסי' שמ"ה סעיף ז'

* (פרטי דיני ר"ה השייכים לדין זה עיין בסימן שס"ד)

אותם הנשארים מותרים במקומם (ח) בשיתוף שעושים לעצמם (ד) [ב]ואם היו הנשארים (ט) רבים אסורים לטלטל בשאר כל העיר ודבר זה משום (ה) היכר הוא (י) כדי שידעו שהעירוב התיר להם לטלטל בעיר זה שרבים בוקעים בה שהרי במקום שנשאר ולא נשתתף עמהם אין מטלטלים בו אלא אלו לעצמן ואלו לעצמן (יא) [ג]ואם רצו לערב מבוי מבוי בפ״ע כ״ש דמהני דאין שיור גדול מזה. הגה (יב) ולריך שיעשו מיחס שני (ו) פסין של (יג) שני משהויין אם הוא רחב עשר אמות ומיתר מי׳ לריך לורת פתח. (טור): ב [ד]עיר של רבים שיש לו פתח אחד (ז) וסולם (יד) במקום אחר מערבין את כולה וא״צ שיור (טו) שאין הסולם שבחומה חשוב כפתח [ה]ואפילו העמיד הרבה סולמות זה בצד זה (טז) עד רוחב י׳ לא חשיב כפתח [ו]ואם יש לה שני פתחים (יז) ויש אשפה לפני אחד מהם (יח) כאלו אין שם אלא פתח אחד: ג [ז]הבתים שמניחים אותם שיור אעפ״י (יט) שאינם פתוחים לעיר אלא אחוריהם לעיר ופניהם לחוץ ואפי׳ הוא (רק מיל אחד אפי׳) בית הבקר או בית התבן (כ) שא״צ לערב עושים* אותם שיור ומערבין את השאר: ד [ח]עיר (כא) שנשתתפו כל יושבי העיר (כב) מצבה על פתח המבוי (כג) אינו אוסר עליהם (כד) * לפיכך עיר שהיתה

ב סס בגמרא ד׳ ס׳ ג הר״ר יהונתן בפירושו סס ד סס בגמ׳ נ״ט משמיה דרב נחמן ה סס ס׳ משמיה דשמואל ו סס נ״ט בשמעתא דר״ז ז סס ס׳ בעובדא דבני קקוטלי ח רמב״ם פ״ה מה״ע מהא דעבד דקה נ״ט

שערי תשובה

נתבאר באורך כל דעות הפוסקים בענין זה:

באר היטב

(ד) ואם. נ״ל אם היו הנשארים רבים ואסורים לטלטל וכו׳ ט״ז: (ה) היכר. אפי׳ איכא מ״ר בהדין מתא אין יכולין לערב יחד מהריב״ל כנה״ג. ובשם הר״ן כתב דא״י הוי שיור. וכתב בגינת ורדים שם דמקום המשויר שאמרו אם דרים בו ישראלים צריך לעשות היכר וסימן כדי שלא יאסור על בני העיר והיינו כשישראלים דרים שם אבל אי עבדי שיור מקום שאין דרים בו ישראלים א״צ לעשות היכר והבדל למקום המשויר ואפי׳ בית שנאמלע דרך מהני להיות שיור אע״פ שמכאן ומכאן הם בכלל ההיתר ע״ש ועיין מ״ש עליו מהר״י שבבו: (ו) פסין. ומ״מ כתב דבעיר של רבים מ״ל היכר בין מבוי למבוי כנ״ל ברור עכ״ל: (ז) וסולם. אבל לקולא נחשב כפתח: (ח) מצבה.

באור הלכה

בגמרא אבר ל״ד אבן בריטע״מ כתב בהדיא כדעת השו״ע דבית לחוד לא מהני: * לפיכך וכו׳ אין מערבין אותה לחצאין. [א]עיין במ״מ שהעתיק סתיקא דמהריב״ל בעיר שהיא של רבים ולחומיהם נעולות בלילה אפשר שעי״ז יש לה דין של עיר יחיד וכמה אחרונים הכריעו דאפילו הלילות וכו׳. אבל אם לא היו צריכין לשיר היה העירוב משתכח תורת ר״ה ע״י שרואין שמטלטלין בעיר כזו הדומה לר״ה. ובמי העכו״ם אי הוי שיור לענין זה (ח) יש דיעות בין הפוסקים וטוב להחמיר: (יא) ואם רצו לערב. היינו לשתף: (יב) וצריך שיעשו ביניהם וכו׳. דאל״ה הוי פרוץ (ט) למקום האסור לו: (יג) שני משהויין. וה״ה (י) אם עושה מצבה על אותו המקום לחלק וכעין מה שמבואר בס״ד (יא) אבל בלחי וקורה לא מהני לחלוק (יב) וכתבו האחרונים דהאי הג״ה לא קאי אדינא דסמוך ליה דאם רצה לערב מבוי בפני עצמו דבזה בודאי סגי בלחי וקורה שבסוף המבוי שלא לאסור אמבואות אחרות כיון דהוא עיר של רבים ולא הורגלו ביחד מעולם אלא קאי אדלעיל ששייר במבוי גופא בית ואבר אחת וע״ז מגיה הרמ״א שצריך שם באמצע המבוי במקום ששייר לעשות שני פסין וכו׳ ולא סגי שם בלחי וקורה[1] כיון דהורגלו שם ביחד באותו המבוי: ב (יד) במקום אחר. בלד שבגגדו שעולים ויורדים בו חוץ לחומה והוי אמינא דחשיב כפתח: (טו) שאין הסולם. ועיין לעיל ס׳ שע״ב ס״ה דלקולא נחשב כפתח: (טז) עד רוחב י׳. עי״ס הוא וכ״ל (יג) עד יותר מעשר והיינו דאפילו באופן זה לא מבטלין המחילה להיות כפרוץ המקום ההוא וה״ה (יד) דאפי׳ הסולמות לכל רוחב הכותל: (יז) ויש אשפה וכו׳. שסותם (טו) מקום הפתח ואין רבים עוברים שם (טז) ודוקא אשפה של רבים שאין מצויה להבטל אבל אשפה של יחיד לא: (יח) כאלו וכו׳. ואם פנו את האשפה (יז) חזר הפתח למקומו: ג (יט) שאינם פתוחין לעיר וכו׳. והוי אמינא (יח) כיון דאי בעי לשתף אותן עם אנשי העיר ג״כ לא מצי א״כ אינן בכלל אנשי העיר ולא מהני שיורא דילהו: (כ) שאינם צריכין לערוב. ואע״פ דבסי׳ ש״ע פסק דלריכים לערוב היינו (יט) כשאוכל שם ג״כ כמו שכתב ב״י שם: ד (כא) שנשתתפו כל יושביה וכו׳. מיירי בעיר שהיתה מתחלה קנין אחד* דדמסיים [דבעיר של רבים הלא מבואר לעיל בס״א דאפילו בית אחד מקרי שיור כ״ש מבוי] והגה בס״א כתב דעושין שיתוף אחד ואין לריכין לשייר וכאן אשמועינן דדוקא שיתוף אחד וע״י המחלקות אוסר אחד על חבירו: (כב) מצבה. הסכימו (כ) הרבה אחרונים דדי כשהיא גבוה ד׳ טפחים ועיין באור זרוע שכתב דבעינן ג״כ שיהיה רחב ד״ט: (כג) אינו אוסר עליהם. דבזה מגלה שמסלק עצמו[2] מן העיר: (כד) לפיכך וכו׳. ר״ל הואיל שאמרנו שההחלקות אוסר לריך ליזהר ג״כ שלא לחלק שיתוף המבוי לחצאין ומדסתם המחבר משמע דס״ל דאף אם מערב לרחבו נמי אסור [ודלא כמ״ש בהג״ה

משנה ברורה

בזה אפילו בעיר של רבים (ז) ואפשר דס״ל כרש״י דאין נקרא רבים פחות מסמ״ך רבוא [מ״מ]: (ח) בשיתוף שעושים לעצמם אם היו הנשארים רבים כצ״ל. ואח״כ גרסינן ואסורים לטלטל בו״ו [ט״ז]: (ט) רבים. דאם השיור רק לאחד מ״ל שיתוף: (י) כדי שידעו וכו׳. אבל אם לא היו צריכין לשיר היה העירוב משתכח תורת ר״ה ע״י שרואין שמטלטלין בעיר כזו הדומה לר״ה. ובמי העכו״ם אי הוי שיור לענין זה (ח) יש דיעות בין הפוסקים וטוב להחמיר: (יא) ואם רצו לערב. היינו לשתף: (יב) וצריך שיעשו ביניהם וכו׳. דאל״ה הוי פרוץ (ט) למקום האסור לו: (יג) שני משהויין. וה״ה (י) אם עושה מצבה על אותו המקום לחלק וכעין מה שמבואר בס״ד (יא) אבל בלחי וקורה לא מהני לחלוק (יב) וכתבו האחרונים דהאי הג״ה לא קאי אדינא דסמוך ליה דאם רצה לערב מבוי בפני עצמו דבזה בודאי סגי בלחי וקורה שבסוף המבוי שלא לאסור אמבואות אחרות כיון דהוא עיר של רבים ולא הורגלו ביחד מעולם אלא קאי אדלעיל ששייר במבוי גופא בית ואבר אחת וע״ז מגיה הרמ״א שצריך שם באמצע המבוי במקום ששייר לעשות שני פסין וכו׳ ולא סגי שם בלחי וקורה[1] כיון דהורגלו שם ביחד באותו המבוי: ב (יד) במקום אחר. בלד שבגגדו שעולים ויורדים בו חוץ לחומה והוי אמינא דחשיב כפתח: (טו) שאין הסולם. ועיין לעיל ס׳ שע״ב ס״ה דלקולא נחשב כפתח: (טז) עד רוחב י׳. עי״ס הוא וכ״ל (יג) עד יותר מעשר והיינו דאפילו באופן זה לא מבטלין המחילה להיות כפרוץ המקום ההוא וה״ה (יד) דאפי׳ הסולמות לכל רוחב הכותל: (יז) ויש אשפה וכו׳. שסותם (טו) מקום הפתח ואין רבים עוברים שם (טז) ודוקא אשפה של רבים שאין מצויה להבטל אבל אשפה של יחיד לא: (יח) כאלו וכו׳. ואם פנו את האשפה (יז) חזר הפתח למקומו: ג (יט) שאינם פתוחין לעיר וכו׳. והוי אמינא (יח) כיון דאי בעי לשתף אותן עם אנשי העיר ג״כ לא מצי א״כ אינן בכלל אנשי העיר ולא מהני שיורא דילהו: (כ) שאינם צריכין לערוב. ואע״פ דבסי׳ ש״ע פסק דלריכים לערוב היינו (יט) כשאוכל שם ג״כ כמו שכתב ב״י שם: ד (כא) שנשתתפו כל יושביה וכו׳. מיירי בעיר שהיתה מתחלה קנין אחד* דדמסיים [דבעיר של רבים הלא מבואר לעיל בס״א דאפילו בית אחד מקרי שיור כ״ש מבוי] והגה בס״א כתב דעושין שיתוף אחד ואין לריכין לשייר וכאן אשמועינן דדוקא שיתוף אחד וע״י המחלקות אוסר אחד על חבירו: (כב) מצבה. הסכימו (כ) הרבה אחרונים דדי כשהיא גבוה ד׳ טפחים ועיין באור זרוע שכתב דבעינן ג״כ שיהיה רחב ד״ט: (כג) אינו אוסר עליהם. דבזה מגלה שמסלק עצמו[2] מן העיר: (כד) לפיכך וכו׳. ר״ל הואיל שאמרנו שההחלקות אוסר לריך ליזהר ג״כ שלא לחלק שיתוף המבוי לחצאין ומדסתם המחבר משמע דס״ל דאף אם מערב לרחבו נמי אסור [ודלא כמ״ש בהג״ה

שער הציון

(ז) [ב]ובא״ר כתב וכבר נתבאר דלא קי״ל כרש״י והגמי״א וכמ״ש ב״י לכן נ״ל דבבוא מקומות יש בתי עכו״ם דהוי שיור וכמ״ש מ״א בשם הר״ן: (ח) עיין במ״א שהביא דמהריב״ל מתמיר ובתשובת הר״ן מיקל בזה ועיין בק״ע שהשיג על הר״ן מירושלמי מפורש ובעלי אלמוגים מישבו בדוחק: (ט) היינו שבתי המבוי אסורין לטלטל במקום ששייר: (י) הגר״א: (יא) הרא״ש: (יב) נהר שלוס ובית מאיר לישב ל״ע של המ״א וכן העתיק הגר״ז וכן מוכח להמעיין בביאור הגר״א. ובבני נתיב חיים מבואמגמין מאוד להמעיין: (יג) הגר״א מהגמרא: (יד) פמ״ג: (טו) לבוש ומ״מ מסתברא לבאורה דאיירי בשאפה שבטה י״ט וכדלעיל בסימן שם״ג סכ״ט עי״ש ול״ע: (טז) מ״א וכ״ב ס״ק בשם עבוה״ק וכ״כ הריטב״א: (יז) מ״ר בשם הפוסקים: (יח) גמ׳: (יט) תו״ש: (כ) ב״ח ומ״א ובא״ר כתב בשם עבוה״ק דדי בשבטה ג׳ טפחים ורחבה ד״ט. ואם החלל רחב יותר מעשר אמות בענין שהמחילה יהיה* בטה י״ט אז לוה״פ [פמ״ג] ומדברי הגר״א לקמן בס״ו בהג״ה לפי גרסתו מוכח דס״ל דבזה נמי מהני בטה ארבעה טפחים:

הגהות ותיקונים: א) יחיד:

הערות והערות: 1) עיין סימן שס״ג סעיף ל״א:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ה׳ כתב כהמ״א. ב) ובשו״ע הרב סעיף א׳ כתב, שא״צ לעשות שיור לעיר של רבים אא״כ ס׳ רבוא בוקעין בה בכל יום, וע״ז סומכין עכשיו שאין נוהגין לעשות שיור לשום עיר. ג) ובשו״ע הרב סעיף ד׳ הוסיף: ואע״פ שעובר בהם בשבת, אין העברה ברגל אוסרת, כמו שנתבאר בסימן שפ״ו.

הלכות שבת סימן שצב

קנין יחיד אפילו נעשית של רבים אין מערבין אותה (ע) (כה) לחצאין אלא או כולה או מבוי מבוי ובונה כל מבוי ומבוי (כו) * מצבה על פתחו אם רצה לחלוק רשותו מהם כדי שלא יאסור על שאר המבואות: ה [ס]בד"א שאין מערבין אותה לחצאין בעיר מוקפת חומה גבוה י"ט (כז) ויש לה דלתות אבל אם לא היתה העיר כולה מוכשרת במחיצות ובאו (כח) להכשיר חציה ולערבה הרשות בידם: ו * (כט) זה שאמרנו שאין מערבין אותה לחצאין היינו לומר שאין לחי וקורה מועיל לסלקם זה מזה אבל בפס ארבעה או בשני פסין שני משהויין נחלקים אלו מאלו * ומערבין לחצאין ואם הוא רחב מעשר אמות עושה צורת פתח. הגה * או יעשה מחילה גבוה י' לפתח מבואו (טור) י"א הא דעיר של יחיד אסור לחלק היינו (ל) לארכה מאחר דשייסה ערים לילך לרה"ר שבמוכה אבל לרחבה ואלו יוצאים בשער זה ואלו יוצאים בשער זה ואין *להם דריסת הרגל זה על זה מערבין לחצאין (לא) ועושין תקון מיוחס כמו שנתבאר לעיל סי' שס"ג דעד י' מהני (לב) לחי או (י) קורה ומיתר מעשרה צורת הפתח (הגהות מיימוני פ"ה מה"ע והרא"ש והטור): ז [ס]עיר של רבים ונתמעטה ועמדה על חמשים דיורים (לג) א"צ שיור: ח להמזכה בשיתוף לכל בני העיר (לד) אם עירבו כלם עירוב אחד א"צ להודיעם שזכות הוא להם [ס]ודין מי ששכח ולא נשתתף עם בני העיר או מי שהלך לשבות בעיר אחרת או אינו יהודי שהיה עמהם בעיר דין הכל כדינם בחצר ומבוי:

* (פירוש אנטנא) ט ה"ה בפ"ה ושכ"כ רמב"ן ושכן משמע מל' רמב"ם בפ"ו ור' הרא"ש שם ושכ"כ הטוש' וכ"כ ר"מ כ רבי' יהוסף מברייסא דר' יהודה בגמרא שם ס' ל' הרמב"ם בפ"ה מהלכות עירובין מ שם

באר היטב

היינו אנטנא גבוה ד"ט וכ"פ הב"ח: (ט) לחצאין. ומה לא מהני מצבה מ"א: (י) קורה. עמ"א שהיית דבר זה בל"ע:

משנה ברורה

בהג"ה סוף ס"ו] וכתבו (כא) האחרונים דחילוק המבוי לחצאין עוד יותר חמור מהתחלקות של מבואות אחד מחבירו דבזה אפילו יעמיד מצבה באמצע המבוי כדי לחלק אחד מחבירו לא מהני (כב) אחרי שהוא מקום דריסת הרגל אא"כ יעשו (כג) מחילה גבוה י"ט ואפילו לא היה חלל המבוי רחב יותר מעשר אמות: (כה) לחצאין. הטעם כיון דמתחלה היתה קנין יחיד (כד) והורגלו ע"ז להיות ביחד הוו כחלר אחת ואסרי אהדדי: (כו) מצבה על פתחו. וה"ה דיכול לחלק ע"י שיעמיד (כה) נוה"פ בסוף כל מבוי ומבוי וכדבסמוך ס"ו: ה (כז) ויש לה דלתות. נקט דלתות משום דאיירי בנעשית של רבים שהיא ר"ה ואינה מותרת בלי דלתות כדלעיל בסימן שס"ד ס"ב וה"ה בשאינה ר"ה מן הדין כגון שאין רחובותיה רחבות ט"ז אמות או שאינו מפולש משער לשער וכה"ג ויתרת בנוה"פ הואיל שמכשיר כולה ע"י מחיצות כאלו אין לחלק שיתופה לחצאין: (כח) להכשיר חציה ולערבה. ר"ל שיכשיר חציה ע"י תיקוני המחיצות ויערבה ע"י שיתוף (כו) והשאר יניח בלי תיקון כלל: ו (כט) זה שאמרנו וכו' לחצאין. עיין בבה"ל שביארנו דזה קאי על מי שרוצה לחלות העיר (כז) לחלק שיתוף כל מבוי בפ"ע אבל לא קאי על מי שרוצה לחלק שיתוף המבוי גופא לחצאין דזהו הדין המזכר בהג"ה בסס י"א: (ל) לארכה. פי' (כח) דרך עיירות להיות מפולש פתח שלהן לארכה ור"ה עוברת מפתח לפתח הלכך אין בני עבר הלז רשאין לעשות שיתוף לבדן ובני עבר הלז לבדן משום דהני והני דרסי בהך ר"ה ויוצאין ונכנסין דרך פתחים לכאן ולכאן ור"ה זו מחברתן שכולן מעורבין בה ואסרי אהדדי: (לא) ועושין תיקון ביניהן. היינו במקום שמתחלקין השיתופין זה לכאן וזה לכאן (כט) כדי שלא יהא כל אחד נפרד במילואו למקום האסור לו ובקלה המבוי אין צריך תיקון כלל דהא מיירי בשיש לה דלתות וכדלעיל בס"ה [מ"א]: (לב) לחי או קורה. עיין מ"א שהשיג ע"ז דבחלוק המבוי במקום השיתופין (ל) בעינן דוקא פס ד"ט או שני פסין של שני משהויין משני הצדדים אפילו אם אותו המקום אינו רחב יותר מעשרה: ז (לג) אינה צריכה שיור. והא דאיתא לעיל דאפילו נעשית של יחיד צריכה שיור היינו דוקא כשנשאר בה עכ"פ חמשים דיורין אבל פחות מזה בודאי כבר נשתקע שם רבים ממנה [פרישה]: ח (לד) אם עירבו כולם עירוב אחד. לאפוקי כשערבו

שער הציון

(כא) מ"א וש"א עוד כתב מ"א דדוקא כשר"ה עוברת בתוכה והכונה דאז לא מהני מצבה או שני פסין וטעמו בזה כדי שלא יסתור זה מס"ו דמבואר דמהני זה לערב לחצאין ועיין במחה"ש שמפרש לדינו של המ"א ועיין מש"כ בבה"ל על הא דס"ו: (כב) פמ"ג: (כג) פמ"ג: (כד) רש"י: (כה) הגר"א: (כו) מ"ר ופמ"ג: (כז) ולישנא דזה שאמרנו וכו' דתוק קאמ לפ"ז אבל כן מוכח בב"י כמו שכתבנו בבה"ל וגם כן משמע מפיוס דברי הרמ"א שכתב ע"ז או יעשה מחילה גבוה עשרה לפתח מבואו אלמא דהמחבר מיירי בסוף המבוי ולא באמצע מבואו: (כח) רש"י: (כט) רא"ש: (ל) וכן הוא בהליא בריא"ש בשם התוספות והטעם דאע"ג דבעלמא בקלה המבוי לענין תיקון די בלחי אין המבוי רחב יותר מעשרה הכא באמצע המבוי כשכן מתחלקין דייניך להו כאלו מתחלקין בחצר אחד מחבירו דבעינן לזה דוקא פס ד' או שני פסין של משהויין.

הארות והערות: 1) עיין במ"ב לעיל ס"ק כ"ב:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ה' משמע שאם בחלל יש רוחב יותר מי' אמות צריך גבוה של י"ט.

באור הגולה

נעולות בלילה ג"כ דין של עיר רבים עליה לענין דאין מערבין את כולה: * זה שאמרנו שאין מערבין אותה לחצאין וכו'. לכאורה הוא תמוה מאד שהעתיק המחבר שיעת הר"מ מרוטנבורג והרא"ש מה שבעצמו ס"ל דלא כוותייהו בב"י והוא דהם פסקו כל"ק דר"פ דלרחבה של מבוי מערבין לחצאין ואך כדי שלא יהיה פרוץ למקום האסור נתנו אלו העצות ממילא מוכח דמאן דס"ל כל"ב דאין מערבין אפילו לרחבו גם באופן זה אין מערבין וא"כ המחבר דלא ס"ל כוותייהו גם באופן זה אסור וא"ל דהמחבר חזר מזה בהשו"ע ופסק כוותייהו וכונתו על חילוק המבוי לרחבו א"כ היינו הי"א שהביא הרמ"א בהג"ה ומוכח מהרמ"א דלא מפרש כן בהשו"ע אא"כ מצאתי שכבר תמהו ע"ז כמה אחרונים והם הגר"א ובית מאיר ופמ"ג ועפי' אלמוגים והמוכחר שבתירוציהם [אף שגם זה הוא דוחק] שמש"כ המחבר בס"ו זה שאמרנו שאין מערבין אותה לחצאין העתיק רק לישנא דר"מ אבל כונתו על חילוק העיר לחצאין מבואות מבואות שגם זה הוא בכלל לחצאין וביאר לנו דבזה מהני כל אלו העצות והעתיק לנו בזה את דברי הרא"ש שכתב כן בפירוש ע"ש אבל לחלק המבוי גופא לחצאין אסור בכל גווני אם לא שיעשה מחילה גבוה עשרה טפחים: * ומערבין לחצאין. היינו לרוחב המבוי או כמו שפירשנו לחלק מבואות מבואות אבל לחלק המבוי לארכו בודאי אסור בכל גווני [אם לא שיחלק ממש במחילה גמורה*] כן מוכח בגמרא בהדיא עי"ש: * או יעשה מחיצה גבוה עשרה לפתח מבואו. לפי מה שביארנו דקאי על סוף מבוי כבר כתבנו בשם אחרונים בס"ד[1] מצבה די בד"ט ועיין במאור הגר"א שגם דעתו כן וכתב דע"ש בדברי רמ"א וע"ל ד' טפחים [א] אבן דעת התו"ש ופמ"ג דהכא כיון שהוא רחב יותר מעשר ממילא ואריך דוקא גבוה י"ט:

* (פירוש אנטנא) ט ה"ה בפ"ה ושכ"כ רמב"ן ושכן משמע מל' רמב"ם בפ"ו ור' הרא"ש שם ושכ"כ הטוש' וכ"כ ר"מ כ רבי' יהוסף מברייסא דר' יהודה בגמרא שם ס' ל' הרמב"ם בפ"ה מהלכות עירובין מ שם

שצג דין עירוב בי״ט שחל בע״ש ודין בין השמשות לערב. ובו ג׳ סעיפים.

א (א) [א]אין מערבין עירובי חצירות ושיתופי מבואות (ב) בי״ט שחל להיות בע״ש (ג) ואם שכח ולא עירב מעי״ט וחלו שני ימים טובים ביום החמישי ויום ששי [ה] [ב]יערב ביו״ט (ד) על תנאי שיאמר אם היום חול (ה) יהא זה עירוב ואם היום קודש אין בדברי כלום (ו) ולמחר (ז) יאמר אם היום קודש הרי עירבתי מאתמול ואם היום חול יהא זה עירוב וה״מ (ז) בב׳ י״ט של גליות אבל בב׳ י״ט של ר״ה לא [ג]דכיומא אריכתא דמיא (ח) (וע״ל סימן תקכ״ח): **ב** אחד עירובי חצרות ואחד שיתופי מבואות (ט) [ד]מערבין אותם בין השמשות (י) [ה]ואפילו אם כבר קבל עליו תוספת שבת (כ) (יא) [ו]ויש אוסרים (יב) אם קבל עליו תוספת שבת: **ג** (יג) [ז]עירב לשנים לאחד מבע״י ונאכל העירוב בין השמשות ולאחד עירב בה״ש שניהם קנו עירוב שלאותו שנאכל עירובו בה״ש (יד) אנו חושבים אותו לילה ולאותו שהניח עירובו בה״ש (טו) חושבים אותו יום (טז) * [ח]אבל אם עירב עליו בה״ש ונאכל עירובו בה״ש אסור:

שצד ספק עירוב מה דינו. ובו ג׳ סעיפים:

א [א]ספק עירוב כגון (א) ספק אם היה קיים בה״ש אם לאו מותר והוא שהיה לו חזקת כשרות כגון שהניחו שם ואירע בו ספק * [ב]אבל אם לא היה לו חזקת כשרות (ב) כגון ספק אם הונח שם

א בר״מ מ״ה ע״ז וכמ״ק
ב סס בגמרא ז׳ וכרבא וכמ״ש הר״ף והרא״ש סס
ג סס ד משנה שבת נ״ד וגמרא בפי׳ המשנה ופירש״י ותוס׳ סס וש״פ ה טור בשם ר׳ שמריה והמרדכי גם בשם ר׳ יואל ו סס במרדכי בשם מקצת תלמידיו ושמזל ט הרב ז מימרא דרבה בשבת נ״ד ועירובין מ״ו
ח רבי יוחנן סס בשבת
א משנה עירובין נ״ה וברבי יוסי ורבי שמעון ב משמעות הגמרא סס נ״ו

שערי תשובה

[א] יערב בי״ט ע״ש. הרמב״ם פ״ו מהלכות יו״ט מוזכר מה ועיין בשו״ת בית אפריים סימן נ״א מ״ש בענין זה ומ״ש ואפילו בבר קיבל עליו תוספת שבת עיין לעיל סימן רס״א שלבאורה משמע להיפך ועיין בבר״י מ״ש בזה:

באור הלכה

* אבל אם עירב וכו׳. אמרינן בשבת דף נ״ד דכל שליס בין השמשות דר׳ יהודה מתחיל בין השמשות דר׳ יוסי ולפ״ז אם הניח העירוב בזמן בין השמשות דר׳ יהודה ונאכל בזמן בית״ש דר׳ יוסי קנה ממ״נ דלר׳ יהודה הרי נאכל בלילה ולר׳ יוסי הרי הונח ביום:

* אבל אם לא היה לו חזקת כשרות וכו׳. עיין במאור הגר״א דמקורו הוא מהא דאמרינן בעירובין נ״ו אבל עירב בתרומה ספק טהורה

באר היטב

(א) יאמר. על אותו הפת. טור. דהוא״ל ועבד בה כבר מצוה ליעבד בה מצוה אחריתא כמ״ש סי׳ שנ״ד בהג״ה וכ״ש כאן דתרוויהו חדא מצוה דעירוב נינהו ט״ז ע״ש: (ב) ויש אוסרים. עיין ט״ז מה שהקשה על דעה זו. והיד אהרן מיישבו בטוב ע״ש:

משנה ברורה

כשעירבו לחצאין (לא) שגילו דעתם שאין רוצין להיות משותפין:

א (א) אין מערבין וכו׳. מפני (א) שגרמה כמתקן ביו״ט לצורך מחר ואם שכח ועירב יש להסתפק אם מהני [פמ״ג]: (ב) ביו״ט שחל להיות בע״ש. דין (ג) שחל שני הימים יום ה׳ וי״ו או וי״ו ושבת אצלו יש מעיו״ט: (ג) ואם שכח ולא עירב. פי׳ ביו״ט דעלמא ולא בע״ש: (ד) על תנאי. ובלא ברכה. ברכ״י בסי׳ תקכ״א: (ה) יהא זה עירוב. לצורך (ג) שבת [ע״ז]: (ו) ולמחר יאמר. על אותו הפת (ד) שאם יאמר על פת אחר יצטרך לשמור גם הפת הראשון שיהיה קיים עד שתשכח ליל שבת דשמא יום אתמול היה חול וחל עירובו וצריך שיתקיים עד כניסת שבת: (ז) בשני יו״ט של גליות. דמן התורה קדוש רק יום אחד והשני משום ספיקא: (ח) ועיין לקמן סי׳ תקכ״ח. דשם מבואר דאיסור הנאת ע״מ ביו״ט שחל להיות בע״ש הוא אפילו אם הניח עירובי תבשילין: **ב** (ט) מערבין אותה ביה״ש. עיין לעיל סימן רס״א ס״א במ״ב ובה״ל מה שכתבנו שם: (י) ואפי׳ אם כבר וכו׳. ר״ל שכבר קבל עליו (ה) קודש שנעשה בין השמשות דאיכא תרתי לריעותא אפ״ה שרי: (יא) ויש אוסרים אם קבל וכו׳. ולדידהו אסור מפני הקבלה (ו) אפילו עדיין לא הגיע זמן בין השמשות וטעמם דכיון שקבל עליו בפירוש חמור ד״ז יותר מזמן בין השמשות דאתיא ממילא: (יב) אם קבל עליו תוספת שבת. מדאור הגר״א משמע שמגדד לדינא כדעה זו ועיין לעיל בסימן רס״א ס״ד בבה״ל ד״ה אין מערבין: **ג** (יג) עירב לשנים. היינו ששניהם עשוהו שליח לערב בשבילן: (יד) אנו חושבים אותו לילה. וכבר חל העירוב: (טו) חושבין אותו יום. והניח בזמנו ואף שהאיש הזה נעשה שליח בעד שניהם וסותרין אלו לאלו מ״מ כיון דעירובי חצרות מלגת דרבנן היא תלינן לקולא לכל אחד ואחד משום דספיקא דרבנן לקולא [גמרא]: (טז) אבל אם עירב וכו׳. דכולי האי לא אלגת לאלק הזמן בין השמשות גופא לאיש אחד דהיינו לענין הנאה לשוייה כיום ולענין אכילה לשוייה כלילה:

א (א) ספק אם היה קיים ביה״ש. ר״ל שנאכל או נשרף העירוב ואינו יודע אם היה זה (א) קודש שהתחיל הבין השמשות או שהיה קיים בזמן בית״ש: (ב) כגון ספק אם הונח וכו׳. ואף דספק לעיל בסימן של״ג ובסימן רס״א דמערבין ע״מ בין השמשות דאין לו

שער הציון

(לא) מגיד משנה: (א) רש״י: (ב) כ״מ מסתימת הפוסקים ולא אמרינן דיש מספיקא בע״ש דילמא אתמול היה קודש או שלמחר ביום שבת יהיה יו״ט והיום הוא חול [ולא יהיה משכחת דינא דברייתא כ״א בא״י ביום אחד הוא קדוש] ודומיא דמקילין להיתר במ״ש משום ספיקא: (ג) ובפמ״ג מגדד דה״ה דיוכל להיתר ביום ה׳ גם בשביל יו״ט שני והיני זה שיהיה מותר לטלטל כלים להוציא מחצר לחצר [אף שלא לצורך היום כלל] ביום שני ואמר אם היום חול אני מניח בשביל מחר ובשביל שבת ואם היום קודש אין בדברי כלום ולמחר ביום ו׳ יאמר אם אתמול היה קודש אני מניח היום לצורך שבת: (ד) אחריונים: (ה) כן מוכח מרש״י דבינו שמריה שהובא במרדכי ע״ש: (ו) כן מוכח מסימן רס״א ס״ד ומסימן רנ״ג ס״ג בהג״ה: (ז) דאלו היה יודע שרגע אחת היה העירוב קיים אחר שכבר התחיל זמן בית״ש אז אפילו יודע בודאי שמיכף נשרף ג״כ כשר כדלעיל בסי׳ של״ג [פרישה]:

הגהות ותיקונים: א) תקכ״ז סעיף כ״ב:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף ב׳ כתב שאם קבל עליו תוספות שבת יכול לערב אבל אם התפלל תפלת ערבית של שבת הרי קבל עליו שבת עצמה וכו׳ ונאסר בכל השבותים וכו׳ לבד ממה שנעשה ע״י אחר וכו׳ ואפילו אם הוא לא התפלל אם רוב הצבור התפללו המיעוט נמשכין אחריהן בעל כרחן, ולא משגמרו התפלה אלא אפילו משהתחילו אותה דהיינו עניית ברכו).

אם לאו לא: **ב** [ג]וצריך שיהא העירוב בה"ש במקום שראוי ליטלו הלכך אם נפל עליו גל ואינו יכול ליטלו (ג) בלא מרא וחצינא אסור: הגה והעירוב מ"ל להיות קיים רק בה"ש (טור) * ויכול לאכלו כשודאי תשיכה (הג"מ ומרדכי פ' בכל מערבין) וים לבטוע עליו (ד) בשחרית בשבת (מנהגים) ודוקא במקום שנוהגים לערב כל ע"ש [מ] (ה) אבל עדיף טפי לערב על כל השנה (ו) בפעם אחת כדלעיל סי' שס"ח (נ"י): **ג** [ד]נתנו (ז) במגדל ונעל בפניו (ח) ואבד המפתח (ט) קודם שחשכה אם אי אפשר להוציא העירוב אלא אם כן עשה (מ) [נ] (י) * [ה]מלאכה גמורה בין השמשות הרי זה כמי שאבד ואינו עירוב שהרי א"א (יא) לאכלו:

ג שם במשנה המזכרת ד' משנה שם לד ה' כלוקימתא דאמרי וכבא שם ועיין בסימן ש"ד סעיף ז' פרטי הדינין

שצה דיני ברכת עירוב. ובו סעיף אחד:

א (א) [א]מצוה לחזור אחר שיתופי מבואות ומברך עליו [מ] (ב) על מצות עירוב ואומר בזה השיתוף יהיה

א סימן זה ליינמי לעיל בסוף סי' שס"ו

באר היטב

(מ) מלאכה. אבל במלאכה דרבנן לא גזרו עליו בה"ש בדבר מצוה. ואם מצא המפתח בשבת בכל עניין הוי עירוב אפילו מצאו בשדה ט"ז ע"ש ועיין מ"א:

שערי תשובה

[מ] אבל עדיף טפי כו'. ובשם האר"י ז"ל כתבו שהיה כו' ועיין במג"א לעיל ס"ם שם"ו ומ"ש דקאי על עירובי תבשילין לא נהירא וכ"כ בשיורי ברכה שבדמשק היו מקפידים לעשות עירוב בכל ע"ש עפ"י הקדוש מוהר"ר חיים ויטל ז"ל ע"ש: [נ] מלאכה. עבה"ט ועיין בשו"ת שער אפרים סימן כ"ו והובא בד אפרים לקמן סי' ת"ט:

[מ] ומברך עליו על מצות עירוב. עיין לעיל סי' שס"ו מ"ש בשם שו"ת מהר"מ ד"ב בעושה שני עירובין של ע"ח ועירוב תבשילין יחד וגראה

משנה ברורה

לו חזקת כשרות ע"כ ל"ל דספק אם הונח כלל(2)(ב) גרע טפי (ג) ולכן אם היתה (ד) לשיתופי מבואות בשר של ספק טרפה אינו עירוב דזה הוי כספק אם הונח וגם דבעינן שעודה הראויה מבעוד יום ועיין בבה"ל: **ב** (ג) בלא מרא וחצינא אסור. אבל אם אין צריך למרא וחצינא אלא לטלטל מוקצה לא גזרו עליו ביה"ש כמ"ש סימן רס"א: (ד) בשחרית בשבת. הטעם הואיל ואיתעביד ביה תדא מצוה נעשה בו מצוה אחרת ואף דיוכל לאכלו גם בערבית כנ"ל מ"מ טוב יותר לבטוע עליו בשחרית משום דפעמים מקדים לאכול בערבית קודם תשיכה: (ה) אבל עדיף טפי וכו'. שמא ישכחו פעם אחת מלערב ועיין לעיל במה שכתבתי שם בס"ה: (ו) בפעם אחת. ובאופן זה כשנאכל עירובו בשבת אינו מותר רק לאותה שבת אבל לא לשבת הבאה: **ג** (ז) במגדל. של בנין או אפילו במטלטל (ה) כמו תיבה גדולה (ו) המחזקת ארבעים סאה שיש בסתירתה משום סתירת אהל דאורייתא כמבואר בסי' שי"ד: (ח) ואבד המפתח. דוקא שנאבד ממקום שהניחו ואינו יודע היכן הוא אבל אם הוא מונח במקומו אלא שהוא שכח באיזה מקום הניחו הוי עירוב דעביד הוא דמדכר [הרשב"א והריטב"א בחידושיהם]: (ט) קודם שחשכה. פי' (ז) קודם זמן ביה"ש דבתחלת ביה"ש כבר היה אבוד ממנו: (י) מלאכה גמורה. כגון שצריך לסתור המגדול או הדלת שיש בו משום (מ) סתירת אהל: (יא) לאכלו. ואם נמצא המפתח בשבת במקום שיכול להכיחו בלא מלאכה דאורייתא שלא היה מפסיק (ע) ר"ה בין מקום שנמצא המפתח לבין המגדול (י) הוי עירוב אע"פ שלא היה בידו בין השמשות כיון שמצא אותן אח"כ חשבינן ליה כאלו היה בידו (יא) שמצוי הוא שימצאנו:

א (א) מצוה לחזור וכו'. פן ישכחו ויבואו לידי איסור טלטול. (ב) על מצות עירוב. שגם על שיתוף שייך שם עירוב שמעורבין

שער הציון

(ב) מ"א והגר"א וש"ל: (ג) ממ"א לקמן בסימן ת"ט סק"ט: (ד) דע"א הוא דוקא בפת כדעיל בסימן שם"ו: (ה) רמב"ם בפי' המשנה: (ו) גמרא ורע"ל בסימן שי"ד ע"ש: (ז) דאלו בבין השמשות גופא מבואר לעיל בסימן של"ג ס"ג דאם נאכל הוי עירוב [הגר"א ופמ"ג]: (ח) עיין בה"ל ואם היה המנעול קשור בחבל מוכח בגמרא ולפירש"י שם דאין בו איסור דאורייתא בפסיקתו והוי עירוב: (ט) ואף דגם בר"ה יכול להעבירו פתות פתות מד"א שבות זה לא התירו במקום עירוב כמבואר בסימן ת"ט ע"ש [אחרונים]: (י) דבשדה שהוא כרמלית דהטלטול הוא רק מדרבנן לא גזרו ביה"ש ומה שמזכר בגמרא לאסור בשדה אחא דלא כרבי והטור העתיק כלשון הגמרא לאסור אף בשדה והא"ר והמאמר מרדכי כתבו שטעמו דס"ל דלא תשיב ע"א דבר מצוה [ולפלא הלא הטור בעצמו פסק בגפל עליו גל אינו אסור אלא דוקא כשצריך מרא וחצינא וטעמו דס"ל כרבי דלא גזרו על שבות ביה"ש וע"כ דס"ל דעירובי חצרות נמי מצוה וכמש"כ הגר"א] ולדינא אין נ"מ דלהלכה הכריעו האחרונים כדעת הרמב"ם ושו"ע עיין בא"ר ומא"מ: (יא) טור והובא באחרונים:

באור הלכה

וכו' ואף דמיירי שם לענין ע"א סובר דה"ה לע"א.[א] ודע דדין זה לאו דין ברור הוא דרבים מהראשונים פליגי עליה הר"מ והר"א המובאים בשבת ל"ד[א] בתוד"ה שייהם בסוף הדבור דסוברים שם דמימרא זו דר' יוסי הוא דוקא לענין ע"א אבל לא לענין עירובי חצרות דבזה אפילו בפקק טהורה פקק טמאה כשר וכן מהר"ן ס"פ במה מדליקין והמרדכי בפרק כל מערבין משמע ג"כ הכי וכן מוכח בהדיא מהריטב"א בעירובין דף ע"ו דבע"א כשר בפקק תרומה טהורה או טמאה וממילא ה"ה בספק הונח או לא: * ויוכל לאכלו כשודאי תשיכה. ואף דלעיל בסימן של"ג ס"ג בפקק דאם נאכל בין השמשות ג"כ עירובו עירוב התם הוא לענין דיעבד אבל לכתחלה אין כדאי להכניס עצמו אפילו בספק דרבנן והאי דמקילינן בס"ב שם להניחו לכתחלה ביה"ש מיירי נמי כגון שנתאחר ולא הניחו מקודם ודיינינן ליה לענין עירובי חצרות [דקיל מעירובי תחומין] כדיעבד אבל לכתחלה בודאי מצוה להניחו קודם ביה"ש וכמ"ש המ"א סימן ר"ם סק"ג: *מלאכה גמורה. כן הוא לשון הרמב"ם והשמיט סוגיא דעירובין דף ל"ד דאוסר אף במגדל של לבנים סדורות בלא טיח טיט דאין בו אלא שבות דמפרש דאתיא הסוגיא שם דלא כרבי וכמ"ש התוספות שם לרבי דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו ביה"ש אינו אסור אלא במגדל של בנין [או של עץ שיש בו מ' סאה וכנ"ל] שיש בו מלאכה גמורה בסתירתו והטור העתיק הגמרא לאסור אף במגדול של לבנים סדורות [ואף בעירובי תחומין משמע דס"ל כן שיין בסימן ת"ט לדבריו כאן ואף שעירובי תחומין הוא צורך מצוה לכו"ע] גראה שהוא מפרש כמש"כ הריטב"א דהסוגיא אתיא אף לרבי ומשום לבנים סדורות הוא שבות הקרוב לדומה לסתירת בנין וכ"כ בק"נ אבל הרשב"א בחידושיו ובעבוה"ק כתב כדעת הרמב"ם וכמ"ש התוס' דהוא דלא כרבי לרבי דקי"ל כוותיה אינו אסור אלא בבנין גמור וכ"כ מהרה"מ בפ"ו אלא דע"ע אזה מלאכה גמורה שייך אף בבנין גמור דהא מן התורה אין חייב אלא

וכו' אף דמיירי שם לענין ע"א סובר דה"ה לע"א.[א] ודע דדין זה לאו דין ברור הוא דרבים מהראשונים פליגי עליה הר"מ והר"א המובאים בשבת ל"ד[א] בתוד"ה שייהם בסוף הדבור דסוברים שם דמימרא זו דר' יוסי הוא דוקא לענין ע"א אבל לא לענין עירובי חצרות דבזה אפילו בפקק טהורה פקק טמאה כשר וכן מהר"ן ס"פ במה מדליקין והמרדכי בפרק כל מערבין משמע ג"כ הכי וכן מוכח בהדיא מהריטב"א בעירובין דף ע"ו דבע"א כשר בפקק תרומה טהורה או טמאה וממילא ה"ה בספק הונח או לא: * ויוכל לאכלו כשודאי תשיכה. ואף דלעיל בסימן של"ג ס"ג בפקק דאם נאכל בין השמשות ג"כ עירובו עירוב התם הוא לענין דיעבד אבל לכתחלה אין כדאי להכניס עצמו אפילו בספק דרבנן והאי דמקילינן בס"ב שם להניחו לכתחלה ביה"ש מיירי נמי כגון שנתאחר ולא הניחו מקודם ודיינינן ליה לענין עירובי חצרות [דקיל מעירובי תחומין] כדיעבד אבל לכתחלה בודאי מצוה להניחו קודם ביה"ש וכמ"ש המ"א סימן ר"ם סק"ג: *מלאכה גמורה. כן הוא לשון הרמב"ם והשמיט סוגיא דעירובין דף ל"ד דאוסר אף במגדל של לבנים סדורות בלא טיח טיט דאין בו אלא שבות דמפרש דאתיא הסוגיא שם דלא כרבי וכמ"ש התוספות שם לרבי דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו ביה"ש אינו אסור אלא במגדל של בנין [או של עץ שיש בו מ' סאה וכנ"ל] שיש בו מלאכה גמורה בסתירתו והטור העתיק הגמרא לאסור אף במגדול של לבנים סדורות [ואף בעירובי תחומין משמע דס"ל כן שיין בסימן ת"ט לדבריו כאן ואף שעירובי תחומין הוא צורך מצוה לכו"ע] גראה שהוא מפרש כמש"כ הריטב"א דהסוגיא אתיא אף לרבי ומשום לבנים סדורות הוא שבות הקרוב לדומה לסתירת בנין וכ"כ בק"נ אבל הרשב"א בחידושיו ובעבוה"ק כתב כדעת הרמב"ם וכמ"ש התוס' דהוא דלא כרבי לרבי דקי"ל כוותיה אינו אסור אלא בבנין גמור וכ"כ מהרה"מ בפ"ו אלא דע"ע אזה מלאכה גמורה שייך אף בבנין גמור דהא מן התורה אין חייב אלא

הגהות ותיקונים: א) ל"ה.

הארות והערות: 1) עיין ביד אפרים שם סעיף י"ד: 2) עיין בבה"ל סוף סימן תט"ו:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף א' כתב שספק אם הונח שם אם לאו, אסור.

מותר לכל בני המבוי להוציא ולהכניס מחצירות למבוי (ג) (ומהם לבתים) (נ"י נסס שטולי לקט) בשבת. אימתי מברך עליו (ד) בשעה שמקבץ אותו מבני המבוי או בשעה שמזכה להם: הגה ואם גבו אותו לסס עירוב ושכחו (ה) ולא ברכו עליו הוי עירוב כי אין הברכה מעכבת (אגור ושטולי לקט עס"ם סס"ז[א]):

הלכות תחומין

שצו דין ארבע אמות שיש לכל אדם בשבת. ובו ב' סעיפים:

א (א) [א]שבו איש תחתיו מכאן שכל אדם יש לו [ב]ד' אמות בכ"מ (ב) אפילו יצא חוץ לתחום [ג]ומודדים לכל אדם (ג) באמה שלו ואם היה (ד) נגס באיבריו נותנים לו ד' אמות בינוניות של כל אדם שכל אחת מהן ו' טפחים. הגה (ה) ואלו ד"א מודדין לו (ו) מרווחות (ז) והוא (ח) נתמלען (טור) (ח) וי"א דמותר להלך ד"א (ט) לכל צד (י) אבל לטלטל אין לו רק ד"א עם אלכסונן כמו שנתבאר לעיל סימן שמ"ט (טור* בסס הרז"ה והמגיד פי"ב בסס רשב"א): **ב** [ד]בכ"מ שקדש עליו היום אם הוא (יא)[1] מוקף לדירה (יב) אפילו אין בו עתה דיורין (יג) חשוב כולו כד' אמות [ה]ואם אינו מוקף לדירה (יד) עד סאתים חשוב כולו כד"א ואפילו שבת (טו) בתל גבוה ובקמה קצורה (טז) ושבלים מקיפות אותה (יז) חשיבי כארבע אמות עד סאתים:

א נרש"יתא עירובין מ"ח ב כתב"ק בתשבה סס מ"א הרי"ף והרמב"ם בפרק י"ב וכ"ז ג מינתיו לעיל סי' שמ"ט סעיף א' וכ' ד פסוט סס ס"א לרבנן דקיימא לן כוותיהו ה בריש' ג' לענין השומת סס וה"ה למערב וכ"כ ה"ה בסס הרשב"א

באר היטב

(א) נתמלען. ובסי' שמ"ט מבואר שיכול לברור לאיזה רוח שירצה הד' אמות ע"ש ס"ד עמ"א:

משנה ברורה

שמעורבין ומשותפין כל החצרות שבמבוי יחד: (ג) ומהם לבתים. ר"ל מן המבואות והצרות לבתים ואף להכא איירי (א) בשתופי מבואות לחוד (ב) מ"מ הא מבואר בסימן שפ"ז דסומכין על שיתוף במקום עירוב ואיירי רמ"א באופן זה ועיין לעיל בסוף סימן שס"ו במ"ב שהעתקנו הנוסח הנהוג לומר: (ד) בשעה שמקבץ וכו'. עיין לעיל בסימן שס"ו במ"ב ס"ק ק' פ"א פ"ב ושייך ג"כ לכאן: (ה) ולא בירכו עליו וכו'. ה"ה (ג) אפילו לא אמרו עליו ג"כ הנוסח של מה השתוף הנ"ל:

א (א) שבו איש תחתיו מכאן וכו'. פי' דכתיב תחתיו כתחתיו גופו שלש אמות ואמה כדי לפשוט ידיו ורגליו וכמבואר בסימן שמ"ט ע"ש במ"ב אך דשם מיירי לענין טלטול איזה חפץ בר"ה והכא מיירי לענין יצא חוץ לתחום דיש לו רשות להלך ד' אמות: (ב) אפילו יצא וכו'. שהרי משה (א) אמר זה לאותן שילאו חוץ לתחום שבו היש תחתיו [טור]: (ג) באמה שלו. עיין לעיל שמ"ט במ"ב סק"ג: (ד) נגס באבריו. ר"ל שגופו בינוני וחבושו קצר וכמו שביארתי לעיל בשמ"ט סק"ד ובשה"ל שם: (ה) ואלו ד"א וכו'. ר"ל (ב) בין כשמודדין לכל אדם באמה שלו ובין כשמודדין ד"א בינוניות: (ו) מרווחות. ר"ל שיהיו מודדין אותו בריוח (ג) ולא בצמצום. ודע דאברבע אמות נותנין לו מרובעות לעבר פניו שהוא רוצה לילך להיותו (ד) שיכול לילך בהן אף באלכסונן שעולה עוד אמה וג' חומשין: (ז) והוא באמצען. ט"ס וצריך לכתוב זה אחר תיבת לכל צד וכמו שנתבאר לקמיה [ט"ז והגר"א]: (ח) וי"א דמותר להלוך וכו'. דלדעה

שער הציון

(א) כגון שהמבוי לא היה מתוקן בתחלה בעירובין כדין ועשו רק ע"מ להתיר הטלטול בתחר ואח"כ נתקן המבוי ולא נחסר רק שיתופי מבואות: (ב) מ"א: (ג) מ"א לעיל בסוף סימן שס"ו: (ד) וקרא ה"פ שבו אים תחתיו לאותן שילאו לחוץ ואל יצא איש ממקומו לאותן שלא יצא עדיין ללקוט [א"ר בסס מי"ט]: (ב) אחרונים: (ג) ועולה על ד' אמות עוד שני אלכסונות כ"כ הפוסקים לענין הנ"מ שיש בין שוחקות לעצות שמבואר בעירובין ד' ג' ע"ב ואף דשם מסיק הגמרא דצריך לילך להתחיר אף לענין משך מבוי שהוא דרבנן[4] הכא שאני דהלימוד הוא ממה דכתיב בקרא שבו איש תחתיו ושיעור תחתיו לר"י הוא מרווחות כדאיתא בגמרא וכ"כ בגאון יעקב: (ד) דהנה לפי מה שביאר הגר"א לעיל בסימן שמ"ט גם הרמב"ם המחמיר שם לענין לבתחלה מודה דהיכא דברר מותר לטלטל אף האלכסון של הריבוע וכן בהילוך ג"כ מותר אף האלכסון ע"ש אבל להלך במיסור אסור יותר מד"א ע"ש: (ה) כן מבואר במשנה בדעת ר' יהודא דפסק דעה דאשונה כוותיה: (ו) גמרא בדעת חכמים לפי דעה זו: (ז) וילוש בכל שיעורי שבת הוא מרובעין עם הזוית שלהם: (ח) רש"י: (ט) גמרא: (י) גמרא ט"ו: (יא) בגמ' איתא דה"ה בנקע [גומא] שהוא עמוק י"ט ורחב מד"א עד סאתים:

הגהות ותיקונים: א) שס"ו:

הערות והערות: 1) עיין סימן ת"ה סעיף א', ובמ"ב סימן ת"ג ס"ק ה': 2) עיין במ"ב סימן ת"ה ס"ק ב': 3) עיין בשעה"צ סימן שצ"ז אות א': 4) עיין במ"ב סימן שמ"ט ס"ק ה':

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב סעיף ב' כתב שהבריחה היא דוקא בהלך בפועל. ב) וכ"כ הרב בסעיף ב', דיש לסמוך להקל בדברי סופרים. ג) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב: אפילו אין העיר מוקפת מחיצות, מכל מקום היא כד' אמות לשובת בתוכה.

שצז דין שביתת היחיד וכליו ומהלך אלפים אמה. ובו י"ח סעיפים:

א [מ] *כל אדם יש לו (א) אלפים אמה לכל רוח (ב) חוץ מד' אמותיו* או (ג) מהמקום ששבת בו: **ב** ב קדש עליו היום בבקעה ואינו יודע תחום שבת (ד) מהלך אלפים (ה) * פסיעות (מ) (בינוניות) (טור) שהם תחום שבת: **ג** גכשם שאין אדם רשאי להלך בשבת וביו"ט אלא אלפים אמה לכל רוח (ו) כך (ב) (ז) כליו[1] ובהמתו (ח) אין יכול שום אדם להוליכם חוץ לאלפים אמה של בעליהם. דואם עירבו בעליהם לרוח אחת אין שום אדם יכול להוליכם לרוח האחרת אפילו פסיעה אחת במקום שאין הבעלים יכולים לילך הגה (ט) וע"ל ס"ס ש"ה אם מותר למסור בהמה לאינו יהודי במקום שיש לאום שיוליאנה חוץ לתחום: **ד** המוסר בהמתו לבנו הרי הוא (י) כרגלי האב: **ה** (יא) מסרה (ג) לרועה (יב) אפילו

באר היטב

(מ) בינוניות. היינו אורך ב' מנעלים מנעל מ' מקום מצב הרגל ומנעל הוי בין רגל לרגל מהרי"ו סע"ה ובסי' ש"מ ס"מ:

(ב) כליו. מיירי במלבוש ועסי' מ"ג מ"מ: (ג) לרועה. אפי' לרועה השני דף ק"ט ע"ב כתב דאופן המשערים בשעה והולכים שיעור שעה ע"י עירוב מיפה רוחם כי לפי המנהג מהלך אדם בינוני אינו רק י"ח מנוטין כמ"ש המה"ד הובא בהלכות מליחה ואמנם מ"ש הרמב"ם שהוא שיעור ב' שלישי שעה ל"ע והאריך בזה:

שערי תשובה

הה"ה בעירוב תחומין כי ברכה אחת לכולם ועיין מ"ש שם:

[מ] כל אדם יש לו אלפים אמה כו'. וכתב בבר"י בשם הרדב"ז מי שאינו יודע שיעור אלפים אמה יכול למדוד אותם דרך הלוכו והם אלפים פסיעות בינוניות ועל מדידות מצוה מוחרת ע"ש. ועיין בחוט

משנה ברורה

(א) אלפים אמה. והוא תקנת חכמים דמן התורה מותר להלך עד י"ב מיל כשיעור מחנה ישראל במדבר שהחזיקה י"ב מיל וביותר מזה אסור וכדכתיב אל יצא איש ממקומו והאי ממקומו קאי על המחנה והרבה פוסקים חולקים ואומרים דגם חוץ לי"ב מיל אינו אסור מה"ת והאי אל יצא אינו אלא אזהרה לענין הוצאת כלים מרשות לרשות[2] [מחרוים]: (ב) חוץ מארבע אמותיו. דמקומו של אדם בכל מקום שעומד הוא ד"א כדלעיל ומשם יש לו אלפים (מ) לכל רוח נמצא דיכול להלך מעמידת רגליו אלפים וד"א: (ג) מהמקום ששבת בו. פי' דאם שבת במקום מוקף מחיצות משיב כולו כד"א ויש לו אלפים סביב המקום ההוא: ב (ד) מהלך אלפים. לבד הד"א: (ה) פסיעות בינוניות. היינו (ב) אלי אמה מקום מצב הרגל ואלי אמה הוא בין רגל לרגל בפסיעה בינונית (ג) ומיירי שהוא צריך ללכת לאיזה צורך שבת ומקרי מדידה של מצוה דשרי כדלעיל בסימן ש"ו ס"ז: ג (ו) כך וכו'. דבמקום שאדם קושה שם שבתמו קוים שם כליו ובהמותיו דנגרריס אחריו: (ז) כליו. וה"ה פירותיו וכל דבר השייך לו ומיירי ביו"ט לית ביה משום איסור הוצאה כ"א משום תחומין דבשבת הלא אסור להוציא חוץ לד"א א"נ מיירי (ד) במלבוש שלובש האדם עליו דמה ליכא משום הוצאה כ"א משום איסור תחומין דהמלבוש נגרר אחר בעליו [מ"א]: (ח) אין יכול שום אדם. אפילו היה נתון בתחומו של המוליך: (ט) וע"ל סוף סימן ש"ה וכו'. דשם מבואר להיתר ועי"ש במ"ב[א] דיש מחמירין והעולם נוהגין היתר אבן לגוותם שיוליכנו חוץ לתחום אסור: ד (י) כרגלי האב.[א] ולא כרגלי הבן המוליכם לפי שדרך בני אדם להפקיד כליהם ביד בניהם ואין כותבים למסור בנשותם [מ"א בשם המ"מ] ולפ"ז אפילו מסר לו מע"ש גמי דינא הכי (ה) והרבה חולקין על פסק המחבר וס"ל דבנו לא עדיף מאחר ולהכי אם הוא רגיל תמיד למוסרו לבנו לרעותה דינו כמו מסרה לרועה בפ"ה דאפילו מסרה לו בשבת גופא הרי הוא כרגליו: ה (יא) מסרה לרועה וכו'. ועכו"ם דהרי הוא כאפי' עכו"ם דקו"ל דקונה שביתה ואינו נמשך אחר בעליו ישראל [מ"א]: (יב) אפילו נתנה לו ביו"ט. דבכר מעיו"ט דעתו היה שלא לקנות שביתה אלא אל הרועה שמסר לו לאחר ומשמע (ז)[ב] מסתימת לשון המחבר דאפילו יש כמה רועים בעיר כיון שהוא מסר רק לאחד הרי הוא כרגלי הרועה אבל כמה (מ) פוסקים חולקין ע"ז וסוברין דהיכא שיש שני רועים בעיר ומסר לאחד ביו"ט הרי הוא כרגלי הבעלים מאחר שלא הוברר מעיו"ט בשעת קניית שביתה למי ימסור לאחר נשאר ממילא ברשות הבעלים אם לא (ט) שרגיל תמיד למסור לאחד מהם דאז הרי הוא כרגלי הרועה ההוא. ודע דמש"כ יו"ט לאו דוקא דשייך זה גם לענין שבת וכן דין דס"ח וס"ט וסי"א ושאר הדינין שייך רק ביו"ט ומשום

שער הציון

(מ) ולפי דעה ראשונה לעיל בסימן שנ"ו אם ירד לו הד"א בצד אחד כגון שהלך הב' אלפים וד"א הפסיד הד"א מצד השני ואין מודדין לו לצד השני רק אלפים ולא יותר ולדעת הי"א שם יש לו אלפים וד"א לכל רוח כן מוכח בעבה"ק וכ"כ האחרונים אך כבר בארנו שם דהלכה כדעה שניה: (ב) אחרוים: (ג) תו"ש בשם הריטב"א: (ד) ועוד משכחת לה למי שבלתה מדתו בחלי העיר המוקפת חומה דאז הוא אסור ליצא יותר ואחרים מותרים לטעול בכל העיר כיון שמוקפת חומה וקמ"ל דאסורים להוליך הכלים של זה שבלתה מדתו בחלי העיר [תו"ש]: (ה) א"כ בשם הרשב"א שחולק על הרמב"ם ועוד כמה פוסקים רש"י ולא"ש וטור ור"י [וכ"מ לפירוש המאור וגם במלחמות שי"ש דעת הרי"ף משמע גמי דס"ל דאין מילוק בין בנו לאחר ע"ש] וכבר העיר בספר נהר שלום על שתיקת המחבר בהרמב"ם במקום שאחרי פוסקים חולקין ע"ז. אבן נראה דאף להרמב"ם אם היה בנו רועה קטע וגרגלין הכל למסור לו בהמותיהם מודה גם הרמב"ם דהוא כרגלי הבן ואפילו מסרה לו בשבת דאז יש לו שם רועה אחר[ב] דמוסר שביתתו אצלו ולא נגרע כלל מפני שהוא בנו: (ו) מ"א: (ז) וכשיטת הרמב"ם והרי"ף שמתלקים רק במסירה לרועה אחד או לשנים: (מ) רש"י והרשב"א והרא"ש וסייעתם: (ט) כן מוכח במאירי וכ"מ מרש"י ד"ה כאן וכ"ש אם אמר מעיו"ט לרועה שלמחר ימסור לו דמהני כמ"ש במלחמות:

הגהות ותיקונים: א) ס"ק ע"ט: ב) אחד:

הערות והערות: 1) עיין בשו"ע סימן ש"ו סעיף ב' ובמ"ב שם: 2) עיין סימן ת"ד סעיף א' במ"ב ס"ק ז' ובבה"ל ד"ה למאן דאמר וכו':

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ד' כתב, המוסר בהמתו לבנו הרי הוא כרגלי האב. ב) ובשו"ע הרב סעיף ה' כתב שהדין תלוי אם מסר לרועה אחד או לשני רועים, דאם מסר לשני רועים הוי כרגלי הבעלים.

א משנה ברורה מ"א ומ"ה ופשוט בכמה מקומות ב שם בגמ' מ"ב ג משנה ברורה ל"ו ובגמ' שם ד שם ל"ו ה משנה שם ל"ו ו שם בריטב"א וכו' דופא

נתנה לו בי״ט הרי היא כרגלי הרועה [ז]ואם מסרה (ד) לשני רועים הרי היא כרגלי בעליה (יג) מפני שלא קנה אחד מהם: ו [ח]שור (יד) של פטם (טו) כרגלי מי שלקחו לשחטו בי״ט [ט]וכן אם שחטו בעליו בי״ט ומכרו בשרו כל אחד מהלוקחים מוליך מנתו (טז) למקום שהוא הולך: ז (יז) * [י]שור של רועה (ה) (יח) כרגלי * אנשי אותה העיר: ח [כ]כלים (יט) המיוחדים לאחד מהאחים שבבית הרי הם כרגליו ושאינן מיוחדים אין יכולים להוליכם אלא למקום (כ) שכולם יכולים לילך: ט [ל]שנים (כא) ששאלו חלוק זה לילך בו שחרית (כב) וזה לילך בו ערבית לא יוליכו אלא למקום ששניהם יכולים לילך ואם עירב זה לסוף אלפים למזרח וזה לסוף אלפים למערב (כג) לא יזיזוהו ממקומו: י [מ]שנים שלקחו בהמה בשותפות ושחטוה בי״ט אע״פ שלקח כל אחד מנתו * הרי כל הבשר (כד)[1] כרגלי

ז סס כמשנה וכגמ׳ בפי׳ המשנה סס וכפי׳ רש״י וכ״כ הטור ח סס מימרא דשמואל ל״ח ט רמב״ם בפ״ה מהל׳ י״ט י סס ל״ח כ משנה סס ל בריימתא סס ל״ו מ בריימתא סס וכרב הרי״ף והגאונים ורמב״ם בפרק ה׳ מהיו״ט

באר היטב

מינו יהודי עסקי׳ ת״א מ״א: (ד) לשני. אע״פ שמעי״ט מסרה לשניהם ובי״ט בירר דבריו שמסרה לאחד מהן אפ״ה הוי כרגלי בעליו לפי שלא בירר דבריו שמסרה לרוח א׳ מינו מעכב על מי שלקחו ממנו מלהוליכה (ה) כרגלי. אפי׳ עירב רועה זה ד׳ אלפים לרוח א׳

באור הלכה

וכן פשוט דאם הוא אדם נגס שפסיעותיו קצרות ואינו מחזיק כשיעור אמה יוכל לילך יותר מאלפים והשו״ע מיירי באדם בינוני: * שור של רועה כרגלי וכו׳. עיין מ״ב ומסתברא בפשיטות דהיינו דוקא של רועה שדרכו לפעמים למכור וע״כ אמרינן דאף שמכרו ביו״ט דעתו היה מעיו״ט לאוקמי בדשותיה של מי שיקחנו אח״כ ולהכי אינו נגרר אחר רגלי המוכר אבל באדם דעלמא שאין דרכו למכור בהמות הולכין אחר המוכר כיון דמיה״ש היתה אצלו ובאופן כזה מיירי הבריתא דר׳ דוסא בדף ל״ז ע״ב עי״ש: * אנשי אותה העיר. עיין מ״ב ולענין הרועה גופא אם לא מכר פשוט דהרי הוא כרגליו ולא אמרינן שחשב להוליא מרשותו אלא אם לבסוף מכר וכ״מ מרש״י ד״ה הרי ע״ש [ולכאה על הא״ר שכתב בהפכו ואולי ט״ש הוא שם] ודע עוד דמה שאמרינן כרגלי אנשי אותה העיר היינו אם הלוקח לא עירב אבל אם הלוקח עירב יכול להוליכו למקום שעירב [כ״כ הר״ן והמאירי וכן מסיק בהגר שלום ומאמר מרדכי ע״ש] ואם בא בן עיר אחרת שעירב לכאן ולקחו ביו״ט יכול להוליך עד אלפים אמה דעכ״פ לא גרע מאנשי העיר כן מבואר בר״ן ע״ש: * הרי כל הבשר כרגלי שניהם[א] עד דאין זה אף שהמחבר העתיקו בלי מחלוקת מ״מ נראה דיש להקל בו לצורך גדול כי דין המחבר הוא רק דעת הרי״ף והרמב״ם ואפילו מעיירות אחרות וכנ״ל והוי זה (טו) כבור של הפקר שהוא מסור לכל דהוא כרגלי הממלא וכדלקמיה בסי״ד: ז (יז) שור של רועה. היינו אדם שמגדל בהמות ופעמים שמוכרו לשכניו ומכיריו [רש״י] ומשום דכיון שאינו מפוטם אין דרך לקנותו מעיירות אחרות דשור כזה ימלאו כ״א במקומו ולכן אין דעת בעליו אלא על בני עירו והרי הוא כרגלו: (יח) כרגלי אנשי וכו׳. אלפים לכל רוח ואפילו אם עירב הרועה הזה לצד אחד אינו מעכב עליהם מלהוליך אלפים לרוח האחר של העיר דמאתמול אוקים בפשוטם לפי שרגילין ליקח ממנו [רש״י] ועיין בה״ל: ח (יט) המיוחדים לאחד וכו׳. ר״ל שאין האחין משתמשין בהן אע״פ (טו) שיש להן חלק בהם מ״מ מיילא עליהם שביתה זה שמשתמש בהם ואין לאחים כח לאסור ולהקנות עליהם את שביתתם: (כ) שכולם יכולים לילך. לאפוקי אם אחד עירב אלף אמה למזרח והשני אלף אמה למערב אין יכולין להוליך את הכלים אלא כשיעור אלף אמה מכאן ואלף אמה מכאן שכולן יכולין לילך מפני שכולן שותפין בו וכל אחד מעכב על חבירו: ט (כא) ששאלו חלוק. מבעוד יום להיות בדשות שניהם וקי״ל לקמיה סי״א דע״י שאילה הוי כרגלי השואל אבל הכא דשני שואלים אוסרים כ״א על חבירו וכדמסיים: (כב) וזה לילך בו ערבית. אין הכונה על הערבית של יו״ט שני (יז) דבזה יכול כ״א להוליך בזמן שאילתו עד מקום שעירב דשתי קדושות הן ואם אחד קדוש השני חול ואין האחד אוסר על חבירו אלא הכונה על הערבית שלפני שחרית דכיון דשאילתן הוא ליום אחד כ״א אוסר על חבירו אם עירב זה לכאן וזה לכאן: (כג) לא יזיזוהו ממקומו. דהא זה לא יוכל לילך למזרח כלום וכן השני למערב וכן שייך ד״ז בסעיף הקודם: י (כד) כרגלי שניהם. ולא דמי לחביות דאמרינן דאלק כ״א כרגליו משום דבדרבנן יש בריה ואמרינן דכל אלק שהגיע לאחד הרי הוא כאלו

משנה ברורה

ומשום גרדא דאינו נקט לבולהו כאן [ב״ח]: (יג) מפני שלא קנה אחד מהם. ר״ל דבכגון זה שיש כמה רועים (י) אין דרכו למסור שיהיה ברשותם לענין קנין שביתה. ומסתימת המחבר משמע (יא) דלא שני לן בין אם מסר לשני רועים[ב] מע״ש בין אם מסר להם בשבת (יב) אבל רבים חולקים ע״ז וס״ל דבמסר להם בע״ש אין כ״מ בין רועה אחד לכמה רועים ובכולן הרי הוא כרגלי הרועים ואין מוליכין אותם אלא למקום שבני הרועים יכולים להלך (יג) אבל אם בשעה שמסרה להם לא בירר לאיזה מהם מסר שמירתו ולמחר בשבת בירר שמוסר שמירתו לאחד מהם הרי הוא כרגלי הבעלים כיון שלא בירר מע״ש וכן אם מסר לשני הרועים (יד) בשבת גופא דעת רוב הפוסקים דהרי הוא כרגלי הבעלים: ו (יד) של פטם. שמפטם שוורים למכור: (טו) כרגלי מי שלקחו וכו׳. היינו שאפילו אם הוא מעיר אחרת ובא לכאן ע״י עירוב מוליכו למקומו והטעם שדרך שור כזה לקנותו גם מעיירות אחרות מפני שהוא מפוטם ודעת בעליו מאתמול היה גם עליהם להקימו ברשות מי שיקחנו: (טז) למקום שהוא הולך. מפני שדעת בעליו היה לחלקו למי שיבוא מסור לכל דהוא כרגלי הממלא וכדלקמיה בסי״ד: ז (יז) שור של רועה. היינו אדם שמגדל בהמות ופעמים שמוכרו לשכניו ומכיריו [רש״י] ומשום דכיון שאינו מפוטם אין דרך לקנותו מעיירות אחרות דשור כזה ימלאו כ״א במקומו ולכן אין דעת בעליו אלא על בני עירו והרי הוא כרגלו: (יח) כרגלי אנשי וכו׳. אלפים לכל רוח ואפילו אם עירב הרועה הזה לצד אחד אינו מעכב עליהם מלהוליך אלפים לרוח האחר של העיר דמאתמול אוקים בפשוטם לפי שרגילין ליקח ממנו [רש״י] ועיין בה״ל: ח (יט) המיוחדים לאחד וכו׳. ר״ל שאין האחין משתמשין בהן אע״פ (טו) שיש להן חלק בהם מ״מ מיילא עליהם שביתה זה שמשתמש בהם ואין לאחים כח לאסור ולהקנות עליהם את שביתתם: (כ) שכולם יכולים לילך. לאפוקי אם אחד עירב אלף אמה למזרח והשני אלף אמה למערב אין יכולין להוליך את הכלים אלא כשיעור אלף אמה מכאן ואלף אמה מכאן שכולן יכולין לילך מפני שכולן שותפין בו וכל אחד מעכב על חבירו: ט (כא) ששאלו חלוק. מבעוד יום להיות בדשות שניהם וקי״ל לקמיה סי״א דע״י שאילה הוי כרגלי השואל אבל הכא דשני שואלים אוסרים כ״א על חבירו וכדמסיים: (כב) וזה לילך בו ערבית. אין הכונה על הערבית של יו״ט שני (יז) דבזה יכול כ״א להוליך בזמן שאילתו עד מקום שעירב דשתי קדושות הן ואם אחד קדוש השני חול ואין האחד אוסר על חבירו אלא הכונה על הערבית שלפני שחרית דכיון דשאילתן הוא ליום אחד כ״א אוסר על חבירו אם עירב זה לכאן וזה לכאן: (כג) לא יזיזוהו ממקומו. דהא זה לא יוכל לילך למזרח כלום וכן השני למערב וכן שייך ד״ז בסעיף הקודם: י (כד) כרגלי שניהם. ולא דמי לחביות דאמרינן דאלק כ״א כרגליו משום דבדרבנן יש בריה ואמרינן דכל אלק שהגיע לאחד הרי הוא כאלו

שער הציון

(י) גרדא שבעמו דכמה פעמים נותן כ״א עירובו למקום אחר ובאופן כזה יתמעט התחום לבהמתו שלא יהיה לה כ״א ב׳ אלפים אמצעים ולהכי אין דעתו שיהיו נמסרין אחרי הרועים: (יא) כ״כ הא״ר בדעת הרי״ף וכן משמע פשטות דברי הרמב״ם: (יב) המאור והראב״ד והמלחמות והר״ן: (יג) מ״א בשם הר״ן: (יד) ואע״ג דבמלחמות ורא״ד בתירוץ השני משמע דאפילו בשבת גופא ג״כ הרי הוא כרגלי הרועים ולא אמרינן כרגלי הבעלים אלא באופן שנירו שם וכ״מ קצת מהר״ן מ״מ לדינא בודאי יש להורות כמש״כ בפנים מאחר דלדעת רש״י וכל הפוסקים העומדים בשיטתו לא אמרינן כרגלי הרועה אלא היכי דליכא אלא רועה אחד בעיר ואז אמרינן דהובבר בין השמשות וגם דעת הרי״ף וכל דמ״ל כן וכמו שכתב הראב״ד בפירוש הראשון וכמו שהסכים המאירי ע״ש: (טו) מהרמב״ם וכתב כן כדי שלא תקשה[ב] מש״י לגבי בהמה של שופטים ע״ש. וי״א עוד דהקילו בזה משום תקנת הטבח והלוקחים ומשום שמחת י״ט עיין ב״י ולבוש: (טז) מאירי ומסיים שם דלא כיש מפרשים דמיירי שאין לאחים חלק בו דא״כ מאי לימיתא עכ״ל והרמב״ם השמיט דין זה לגמרי ואעפ״כ אין ראיה דפליג אמאירי דאפשר דס״ל דבכל אופן נכלל זה בדין שאלה שהוא כרגלי השואל:

(יז) פשוט וכדלקמן בסימן תע״ז וכן יהא צריך להמיא קודם ביה״ש בתוך תחומו של השני כדי שיהא מותר גם לו להוליך עד מקום ברשאי:

הארות והערות: 1) עיין לעיל סעיף ו׳: 2) עיין במ״ב לקמן ס״ק ל״ה:

ליקוטי דברי הרב א) בשו״ע הרב סעיף י׳ כתב כהמחבר. **ב)** ובשו״ע הרב סעיף ה׳ משמע, שאם מסר לשני רועים הבהמה שישמרוה כאחד, נראה שהבהמה כרגלי הרועים.

(י) שניהם אבל אם לקחו חבית של יין וחלקוה ביי"ט חלקו של כל אחד מהם (כה) כרגליו: **יא** [ג]השואל כלי מחבירו מעי"ט (כו) אפילו לא לקחו עד הלילה הרי הוא כרגלי השואל ואם שאלו ממנו ביי"ט (כז) אע"פ שדרכו לשאלו ממנו בכל י"ט הרי הוא כרגלי המשאיל: **יב** [ד]האשה ששאלה מחברתה מים ומלח לעיסתה (כח) ותבלין לקדירתה ביי"ט הרי (ז) העיסה ותבשיל (כט) כרגלי שתיהן: **יג** [ה]לקח מחבירו ביי"ט גחלת לא יוליכנה אלא (ל) כרגלי הנותן אבל אם הדליק נר או עץ משלהבת חבירו הרי הוא (לא) כרגלי זה שהדליק: **יד** [ו](לב) בור של יחיד הרי הוא (לג) כרגלי בעליו ושל אותה העיר כרגלי (לד) אנשי (מ) אותה העיר ושל הפקר (לה) כרגלי הממלא: **טו** (לו) [ז]נהרות (ט) המושכים ומעינות (י) הנובעים [ח]הרי הם (לז) כרגלי הממלא [ט]היו באים (יא) מחוץ לתחום לתוך התחום ממלאים (לח) מהם בשבת ואצ"ל ביי"ט: **טז** [י]מילא מים מבור של הפקר * לצורך חבירו הרי הם (לט) כרגלי הממלא:

ג משנה וגמרא שם
ד משנה שם
ה משנה שם
ו משנה שם
ז ברייתא שם
ח כפי' הרא"ש וכן איתא בתוס' וכן דעת הר"ן
ר רמב"ם בפ"ה מהי"ע וכתב ה"ה שהוא מקוצה"ל דפי' מי שהילוהו מ"ו
ש שם בגמרא וכרב ששת כתב הר"ן שכן נראה דעת הרי"ף ודעת הרמב"ם בפ"ה מהי"ע

באר היטב

לרוח שכנגדו רש"י עי' ט"ז: (ו) שביהם. לפי שבין השמשות ינק כל אחד מחבירו: (ז) העיסה. ולא אמרינן דלינטל מים ומלח בעיסה דכיון שבאו לתקן העיסה ה"ל כמין במינו ולא בטל בדשיל"מ עפי' תקי"ג ועפי' שי"ח סס"ט: (ח) אותה העיר. ואם עירב מ' מהעיר יכולין להוליכן עמו וה"ה אם נתנן לא"י אבל אם מילאן א"י

משנה ברורה

כאלו היה ברור לו (יח) ומובדל מעיו"ט בבהמה (יט) א"א לומר כן דאפילו אם נאמר שהוברר כל אחד מעיו"ט מ"מ הלא בע"כ יוצק כ"א מחלק חבירו במן בית"ש שהוא זמן קניית עירוב וכל אבר מעורב מחלקו ומחלק חבירו ולכן הרי הוא כרגלי שניהם להחמיר וכאלו לא חלקו: (כה) כרגליו. דכשחלקו אמרינן דלמחרא מעיו"ט הוברר כל חלק וקנה שביתת בעליו: **יא** (כו) אפילו לא לקחו וכו'. היינו אף שלא משך הכלי מעיו"ט ומדינא לא נרשותיה עדיין מ"מ כיון שהבטיחו להשאילו מעיו"ט העמידו ברשותיה ביה"ש לענין קניית עירוב: (כז) אע"פ שדרכו לשאלו וכו'. אעפ"כ לא אמרינן דברשותו אוקים דכיון דלא אתי לבקש ממנו מבע"י סבר דילמא אינש אחרינא אשכח לשאול ממנו [גמרא]: **יב** (כח) ותבלין לקדרתה. וה"ה (כ) מים ומלח לקדרתה: (כט) כרגלי שתיהן. ואינה רשאה להוליך העיסה והתבשיל כ"א במקום ששתיהן יש להן רשות לילך כיון שנתערב בה (כא) דבר שקנה שביתה אצל אחר: **יג** (ל) כרגלי הנותן. דהואיל ויש בה ממש הרי היא כשאר הכלים: (לא) כרגלי זה שהדליק. דהואיל ששלהבת אין בה ממש לא חל עליה שביתת בעליה: **יד** (לב) בור וכו'. במים מכונסין (כב) ממי גשמים או שנגיס מיירי דאלו בבאר מים נובעין כמו בארות שלנו אף שהוא של יחיד הרי הוא כרגלי הממלא וכמש"כ בסעיף שאח"ז: (לג) כרגלי בעליו. ואם מילא מהם אחר אינו יכול להוליכן רק למקום שבעליו מוליכן (כג) ואם עירב בעליו למזרח אין יכול זה להוליכן לצד מערב אפילו פסיעה אחת: (לד) אנשי אותה העיר. ואם מילא אינש אחרינא דלאו מהאי מתא לא מצי מפיק אלא בכל העיר דאי לא עירבו כלל מוליך אלפים לכל רוח ואי עירב חד מבני העיר למזרח אוסר עליו שלא יהיה יכול לבטל לכל רוח אלא אלפים מן העיר (כד) למזרח וכ"ז באינש אחרינא אבל בני העיר (כה) כ"א יכול להוליך למקום שעירב כמו גבי חבית של יין בסעיף י' וכן אם נתנן לאחד שאין מבני העיר יכול להוליכן כרגלי הנותן: (לה) כרגלי הממלא. דכל מידי דהפקירא (כו) מאן דמגבה ליה קני ואמרינן הוברר הדבר למפרע בין השמשות דלהאי גברא חזי ובנהרותיה קיימא ואפילו נתן הממלא לאחרים לאחר שמילאן מיו"ט לצורכו הרי הן כרגליו: **טו** (לו) נהרות המושכין. אע"פ שאין נובעין והנובעין אע"פ שאין יוצאין ממקום נביעתן לימשך הלאה: (לז) כרגלי הממלא. אפילו אינם הפקר כגון (כז) שייכים לאיזה עיר או ליחיד והטעם (כח) דכיון דיחידי לא קנו שביתה אצל בעליהם והרי הם כרגלי הממלא אותם שאז[1] קנו שביתה בשביתתו כיון שנפסקו מן ממקום נביעותם או ממקום הילוכם: (לח) מהם בשבת וכו'. הואיל ולא קנו שביתה כלל חוץ לתחום מפני דיחידי. (כט) גשמים היורדים (ל) מעיו"ט שמוכים (לא) לעיר וכ"ש כשירדו בעיר עצמה הם כרגלי אנשי אותה העיר והטעם משום דאנשי העיר שמכו דעתם עליהם[2] אבל כשירדו מיו"ט הרי הם כרגלי הממלא: **טז** (לט) כרגלי הממלא. אף אחר (לב) שמסרם לידו והטעם דאף דקיי"ל

שער הציון

(יח) רמב"ם: (יט) כ"ז מלשון הרמב"ם וכ"כ רש"י: (כ) רמב"ם: (כא) ובש"ם מקשינן עלה ולינטל מים ומלח לגבי עיסה ונאמרו שם הרבה תירוצים ע"ז ועיין בת"א ות"ר ובמהר"ם ובדגמ"ר: (כב) כן הוא לפירוש רש"י ור"ח וכן משמעות הר"ן בביאה וריטב"א ערוכין מ"ה ובחידושי הרשב"א ביאה הבא פירוש אחר בשם הראב"ד ולפירושו כל שאין המעיין מושך אלא עומד במקומו כמו בארות שלנו דין מכונסין להן ובעטה"ק לא הבא רק פירוש זה ומ"מ לדינא יש להקל ככל הני רבותא הנ"ל שהם רבים ובפשטות הש"ס ובפרט שהוא מילתא דרבנן: (כג) רש"י ערוכין מ"ה ע"ב: (כד) ואם עירבו מקצתן למזרח ומקצתן למערב אינו רשאי לזוז מהעיר ומותר לה אפילו פסיעה אחת וכדבסעיף ט' [אחרונים]: (כה) ריטב"א ורשב"א ור"ן ורא"ש: (כו) רש"י בביאה ובערוכין: (כז) פוסקים: (כח) רש"י ומיס הנובעין ג"כ בכלל מידי הוא: (כט) מ"א: (ל) כ"כ האחרונים דע"ס הוא בא"א: (לא) ומבוארים מקרי כל שהוא חוץ התחום של העיר [מ"א בשם המופקפות דף מ"ז ד"ה חרס וכ"כ הרשב"א בעטה"ק בסוגיא דף מ"ז] ויש שכתבו דוקא כנגד הרבה נתוך התחום אבל לא בסוף התחום עיין בתוד"ה והכלים ובהג"ה וריטב"א שם: (לב) גמרא והעתיקו המ"א:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב לעיל ס"ק ל"ה:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף י"ז כתב שגשמים יורדים ביי"ט בתוך תחום העיר הם כרגלי אנשי אותה העיר וכ"ש כשירדו לתוך העיר עצמה מפני שלא קנו שביתה באוקיינוס או בעבים הואיל והם נדים ונעים שם.

יז [ח]מי שהיו לו פירות מופקדים בעיר אחרת רחוקה ממנו ועירבו בני אותה העיר לבא אצלו לא יביאו לו מפירותיו (מ) * שפירותיו כמוהו בד"א (מא) * [א]כשייחד להם קרן זוית [ב]אבל אם (מב) לא ייחד להם הרי הם (מג) כרגלי זה שהם מופקדים אצלו: יח [ג]מי שזימן אצלו אורחים (מד) בי"ט לא יוליכו בידם מנות למקום שאין בעל הסעודה יכול לילך בו אא"כ זיכה להם מעי"ט ע"י אחר במנות אלו:

ת משנה שם א הכי מפרש לה שם גגמ' מלגיגא דרב דקי"ל מותיה ב שם גגמ' וכרב ג משנה שם

א בריתא עירובין נ"ה וגגמ' שם

שצח דין היאך מודדין אלפים אמה. ובו י"א סעיפים:

א [א]הבא למדוד אלפים אמה של תחום העיר אם היתה העיר (מ) (א) אריכא וקטינא או שהיתה מרובעת (ב) ולא לרבוע העולם הואיל ויש לה (ג) ד' זויות שוות מניחים אותה (ד) כמות שהיא

באר היטב

בחוקיינוס לו בעבים דמניד נייד שם יש"ש גמ'. ומשמע בתוס' דף מ"ו דבתוך התחום מקרי סמוך לעיר מ"מ ע"ש:
(מ) אריכא. פי' שאין רחבה כאריכה:

באור הלכה

כרגלי הממלא. עיין מ"כ שכתבנו דש חולקים ע"ז ונבאר דבאמת שיטת המחבר הוא ע"פ דברי ר"ת ורא"ש ור"ן [גם בחי' רא"ה לבילה מחזיק בשיטת ר"ת אלא דעוטה שם לומר דאף כרגלי הממלא קאמר אבל גם כרגלי הממלא צריך להיות ואינו יכול השמי להוליך אלא למקום שעירבו שניהם עיי"ש ועטמו מובן ע"פ מה שכתב בחי' הרשב"א להקשות על סברת ר"ת עיין בחי' הרשב"א ודוק) אבל בתמת רוב רשאויים חולקים ע"ז ודעתם דהרי הם כרגלי הממלא לפי מה דקי"ל בכל מקום המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו והם רש"י ורשב"ם מובא בתוס' וכן פסק ר' חננאל בפירושו [ומה שמביא בהג"ה מיימוני בשם הר"ח מגומגם ואפשר ט"ס יש שם] וכן הוא דעת בעל המאור והראב"ד שם בהשגותיו וכן הוא דעת הרשב"א בחידושיו עיי"ש שהאריך והקשה על סברת ר"ת וכן נוטה דעת המאירי עיי"ש וכן הוא דעת המגיד וכתב שם שכן דעת הרמב"ם והרי"ף שהשמיטו הלכה זו משום דסמכו על הכלל הידוע דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו [ונטעם זה על השמטת הרי"ף והרמב"ם יותר נוח מטעם הר"ן דפסקו כר"ש וסמכו על סתם מתני' דבור של עולי בגל כרגלי הממלא ומדלא חילקו בסתמא מיירי בין שממלא לצורכו בין שממלא לצורך חבירו זזה הוא דוחק גדול] וכן דעת הריא"ז אלא שהוא העתיק רק בשתתו לו ומטעם דקנה מן ההפקר והוא רק כפי המובא בסוגיא דבילה אבל לפי מה דקי"ל בכל מקום המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו אין לנו לריכין לזה ואפשר שגם כוונתו כן אלא שהעתיק כפי האמור בסוגיא דבילה לרב נחמן וכן פסק בשיטת ריב"ג בחלפסי דכרגלי מי שנתמלא ובא"ר ובנהר שלום הערו כמעט בכל הדברים אלא דהם כתבו וליירו דין זה בשכבר בא לידי מי שנתמלא ובאמת מכל הני רשאויים מוכח דאפילו עודן ביד הממלא ג"כ אסור להוליכם כרגליו אלא כרגלי מי שנתמלא בשבילו דהרי אינם שלו אלא שייכים הם למי שנתמלא בשבילו דהמגביה מציאה וכו' קנה חבירו ומה שכתב בעבודת הקודש ונתנם לחבירו הוא לשון הש"ס וה"ה אפילו לא נתן ולא מצאתו תיכף זה רק בריא"ז וכנ"ל דנקט מטעם דזוכה מן ההפקר אבל לכל הרשאויים לא לריכנא לזה אלא מטעם המגביה וכו' קנה חבירו וע"כ מסתברא לפסוק שלא כדברי המחבר רק כרגלי שנתמלא בשבילו ובפרט אם כבר הגיעו ליד מי שנתמלא דבה מפורש גם בריא"ז וכן גם דעת הב"ח בכגון זה לכרגלי מי שנתמלא הם ובאמת יש יותר סברא לומר כרגלי מי שנתמלא בשעה שהם בידו מבשעה שעדיין הם ביד הממלא עיין בחי' הרשב"א בקושיותיו על שיטת ר"ת ודוק:

* שפירותיו כמוהו. ובתוספתא סוף בילה איתא ואם יש שם אפוטרופוס (ר"ל במקום הפירות) מנהיג נכסיו של בעל הפירות מביאין ע"פ אפוטרופוס אם הוא עירב ע"ל ופשוט הוא דהו"ל כמו רועה המובא בסעיף ה': * כשייחד להם קרן זוית. ב עיין מ"ב דעיקר הדבר תלוי אם קיבל עליו הנפקד שמירה והוא כפירש"י ור"ח וכן פירש הרא"ה ומאירי ורא"ש וטור ורי"ו אבן בתמת לשון המחבר שהוא לשון הרמב"ם אינו

שער הציון

וכ"כ ש"א בפירוש דברי המחבר ולא כהב"ח: (לג) גמרא והעתיקו הרשב"א: (לד) מ"א וכ"כ המאירי. ודברי המחה"ש לא נהירא שכתב דהא בתא קמך הו"ל כעוד ולמאן דאמר עוד ואינטר לך קאמר ה"ה בזה ובאמת מפורש בח"מ סימן ר"ל דבזה לא מקבל שמירה לבו"ע: (לה) גמרא: (לו) הראב"ד בהשגותיו על בעה"מ וכ"כ הרא"ה ומאירי וכן מוכח בגמרא: (לז) דהנפקד גופא מקני ליה כשמתת בעל הפירות וכמו בשור של פטם דמקני ליה כשמתת כל אחד ודע דאפי' לא ידע הנפקד שבדעת בעל הפירות ליקחם מ"מ אם בעל הפירות חשב בעת קניית שמתתו להשמתם בהם למחר מותר להמלאן דקנו חבירתו ורמיה מש"ם דאמרו והוא שמואל אמר וכו' מי ניחא ליה לוקמי ברשותיה ורב פליג ע"ז דמשמתת כיון דאוקמת ברשותיה לענין שמירה ניחא ליה לוקמי ברשותיה ג"כ לענין ערוב אמנם בענינו דחשב בהדיא בין השמשות א"כ גם לרב לא ניחא ליה לאוקמיה ברשות הנפקד לענין זה וכן מוכח בהשגות הראב"ד עיי"ש: (לח) כ"מ מרש"י ופשוט:

הגהות ותיקונים: א) רצ"א:

הארות והערות: 1) עיין בבה"ל סימן ת"א ד"ה קונין וכו', לענין שלא יזיז את הפירות:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף י"ח כתב כהמחבר שהם כרגלי הממלאים ואע"פ שבשעת המילוי זכה בהם חבירו שהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו מ"מ זכיה זו אינה אלא משום שאם היה רוצה היה זוכה בהם לעצמו יכול לזכות בהם ג"כ לחבירו, וכיון שלא זכה אלא מכחו הרי הם כרגליו. ב) ובשו"ע הרב בסעיף י"ט כתב כדעת רש"י דתלו בחיוב שמירה.

הלכות שבת סימן שצח

ומודדים לה אלפים אמה לכל רוח מד׳ רוחותיה: ב [2]היתה עגולה עושין לה זוית ורואים אותה כאילו היא בתוך המרובע ומודדין חוץ מצלעות אותו מרובע אלפים אמה לכל רוח שנמצא משתכר הזויות [3]וכן אם היתה העיר (ה) משולשת או שיש לה (ו) צלעות רבות מרבעים אותה ואח״כ מוציאין חוץ למרובע אלפים אמה לכל רוח: ג [7][ל] כשהוא מרבעה מרבעה (ז) בריבוע העולם כדי שתהא כל רוח ממנו משוכה כנגד רוח מרוחות העולם ומכוונת כנגדם: ד [8]היתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד א׳ רואין אותה (ח) כאילו כולה רחבה [9]היתה עשויה (ט) כמין *גם (י) או כקשת אם יש בין שני ראשיה (יא) [10]פחות מד׳ אלפים אמה (יב) מודדין לה מן היתר (יג) ורואין את כל הרוחב שבין היתר והקשת (יד) כאלו הוא מלא בתים ואם היה בין שני ראשיה ד׳ אלפים אין מודדין לה (טו) אלא מן הקשת. הגה * וי״ל (טז) מן המקום (ג) שנתקצר שם הקשת שאין בו ד׳ אלפים אמה וכל זה שיש בין הקשת והיתר יותר מאלפים אבל (יז) אם אין ביניהם אלפים אמה. כל״ל: (יח) בכל ענין מן היתר וכ״נ להקל (הגהות מיימוני פרק כ״ה

ב משנה שם נ״ב ובריטב״א נ״ה
ג רמב״ם בפכ״ח מה״ש ד בריטב״א שם ה בריטב״א שם
ו בריטב״א שם
* (פי׳ הוא כף יוצא (נ״ל גימל שכן גמ״ל היא אות שלישית יוצא ולורתה כדל״ת הפוכה ז שם בגמ׳ ובכ״ב הוגה כן דעם הרי״ף והרמב״ם בפכ״ח מה״ש

באר היטב

(ג) שנתקצר. או שלא נשאר מן הקשת עד שם ד׳ אלפים עור:

שערי תשובה

[ל] כשהוא מרובעה כו׳. וכתב בנ״ב מ״ת סי׳ נ״ל לענין מדידת התחום לכתחלה יש לרבע לרבוע העולם אבל אם כבר ליין הלרבוע שלא לרבוע העולם והסכימו בני העיר לזה שוב בני העיר לכל השבמות מחויבים להשאר במדה זו ואין היחיד יכול לפרוש מהלבור לומר אחשוב

משנה ברורה

לריבוע העולם אין מוסיפין עליה לרבע אותה בריבוע העולם כמו בסעיף ג׳: ב (ה) משולשת וכו׳ מרבעין אותה. שמושכין הריבוע להשוות לד הקצר כפי אורך לד הארוך: (ו) צלעות רבות. שיש לה ששה זויות או שמונה מושכין המוצ לרבעה כנגד המקומות היותר רחבין בה ומהמרובע ואילך מודדין האלפים אמה לכל לד: ג (ז) בריבוע העולם. היינו שאינו יכול לעשות הריבוע כמו שירצה אלא דוקא לפי רוחות העולם (ח) דרום כנגד דרום וצפון כנגד צפון ומשם ולהלן מודדין האלפים אמה: ד (ח) כאלו כולה רחבה. היינו כשבא למדוד התחומין אצל מקום הקצר אין מודדין מן החומה אלא מוסיפין מתחלה על העיר עד שיהא שוה עם מקום הרחב ומשם ולהלן מודדין האלפים אמה: (ט) כמין גם. הוא אות יוצא ולורתה כמין כ״ף פשוטה: (י) או כקשת. שבתיה נטויים כחצי עיגול ובין שני ראשיה המקום פנוי: (יא) פחות מד׳ אלפים אמה. שתחום ראשה של זו (ב) מוצלע בתוך תחום ראשה האחר נעשית עיר אחת עי״ז וזאין כאלו היה מלא בתים במקום החלל ומודדין האלפים מקצות הקשת והלאה: (יב) מודדין לה מן היתר. יתר נקרא חצי הקשור בשני קצות הקשת ומשם והלאה מודדין האלפים אמה: (יג) ורואין את כל הרוחב וכו׳. וה״נ לענין עשויה כמין גאם רואין כאלו (ג) מלאה בתים בריבוע ממזרח למערב ומצפון לדרום וגם בזה דוקא אם אין בין שני ראשי הגאם (ד) באלכסון מזוית לזוית רק (ה) פחות מארבע אלפים אמה: (יד) כאלו הוא מלא בתים. וע״כ יכול ילך כל החלל שמן ראש הקשת עד היתר ואין עולה לו בחשבון אלפים (ו) וכן לענין הרוחב יכול ילך מדרומו של הקשת לצפונו דרך חללו ועותנין לו אלפים אמה שלמים מן לד הצפון והלאה דכל הקשת וחללו רק כד׳ אמות דמיא: (טו) אלא מן הקשת. הטעם דכיון דאין מוצלענין התחומין זה בזה וא״א להלך מקצה הקשת האחד לקצה השני ע״כ א״א לחשוב החלל בכלל עיר ועולה בתוך שיעור אלפים והסכימו (ז) הפוסקים דכ״ז כשרואה ילך דרך החלל של הקשת עד היתר והלאה אבל מותרים ילך סביב דרך הבתים שבקשת עד קצה הקשת ומשם ואילך מודדין לו אלפים אמה מאחר שהולך הכל בעיר חשיב כולה כד״א: (טז) מן המקום וכו׳. דס״ל דאף דבראשי הקשת היה רחב ד׳ אלפים ויותר אפ״ה כיון שבאמצע הקשת מתקצר עד שאין בין זה לזה ד׳ אלפים אמה נחשב עד אותו מקום כאלו מלא בתים ומתחילין למדוד האלפים אף לאותן שדרין בגגג הקשת רק מאותו מקום ולהלאה שמשם הולך ומתרחב ליותר מד׳ אלפים אמה: (יז) אם אין ביניהם אלא אלפים. כל״ל: (יח) בכל ענין מן היתר. כיון דהיתר מוצלע תוך התחום ויכול להגיע אליו מן הקשת רואין כאלו הוא מלא בתים כל החלל ועיין במ״א שדעתו דלא מהני זה רק להיושבין בראשי הקשת שיהיו יכולין לילך

באור הלכה

אינו מורה כפירוש זה אלא דעיקר הדבר תלוי בייחד לו מקום דהעמידו בראשותו לענין עירוב ונמסרו לנפקד בלא יחוד מקום העמידו בראשות הנפקד ולא תלי הדבר כלל בחיוב שמירה ואפילו שכרו להדיא שישמור אעפ״כ ביחוד מקום קאי בראשותיה לענין עירוב [ומשמע עוד מלשונו דהאי ייחד לו קרן זוית קאי על המפקיד והיינו כנ״ל] וכבר העיר בזה בנשמת אדם עיי״ש שהאריך אין לנקוט לדינא:

* וי״א מן המקום שנתקצר אעיין בטור שדעתו דאפילו במקום שלא נתקצר עדיין כל שאין מן המקום ההוא עד גג הקשת רק אלפים חשיב כל אותו המקום כאלו מלא בתים ומודדין האלפים של תחום משם ולחוץ והעתיקו המ״א אבל לשון הגמרא דחוק מאוד לפ״ז דהא קאמר דאם רחב במקום היתר יותר מד׳ אלפים מודדין מן הקשת ולדבריו הו״ל לומר ממרחק אלפים מן הקשת וגם מרש״י משמע דהמדידה צריך להיות מראש הקשת וכן מאור זרוע ומספר העתים שהובא בב״י [ומה דפסק הרמ״א* ממקום שנתקצר עיין בריטב״א שיישב זה אף לפירש״י וגם מה דקאמר הגמרא מן הקשת] ומה שכתב הב״י דהטור למד זה ממה שהקילו התוס׳ והרא״ש לענין כשאין בין יתר לקשת יותר מאלפים דה״ה כשיש יותר מאלפים דעכ״פ מודדין ממקום שהוא בתוך אלפים וכמו דמקילינן בנתקצר יש לחלק בפשיטות ובפרט דדין זה גופא כשאין בין יתר לקשת יותר מאלפים שהובא ברמ״א להקל אינו דין ברור כלל עיין בהר שלום ומאמר מרדכי וגאון יעקב שכתבו דהרי״ף והרמב״ם לא ס״ל דבר זה מדשתמו ולא חילקו בזה וברשב״א וריטב״א בחידושיהם כתבו בהדיא דאין הלכה כהתוספות בזה ואף דאפשר לסמוך על הפוסקים שהביא הרמ״א משום דהלכה כדברי המקיל בעירוב עכ״פ במה שהמציא עוד הטור ללמוד מזה עוד קולא קשה מאוד לסמוך ע״ז וכ״ל שאין בזה הטעם הזה השמיט הרמ״א והלבוש דין זה בהעתקתם את דברי הטור וכן בח״א השמיט האי דינא:

שער הציון

(ל) רש״י: (ג) רש״י: (ד) פוסקים: (ד) רשב״א וריטב״א: (ה) ואם יש ארבע אלפים אמה בראשיה מרבעין אותה באותו המקום שימצאון באלכסון פחות מארבע אלפים [ריטב״א וכעין שכתב הרמ״א גבי קשת לקמיה]: (ו) פוסקים: (ז) מ״א בשם המאירי והרדב״ז ומצאתי שגם הריטב״א כ״כ בפשיטות:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו״ע הרב סעיף ה׳ כתב כהטור. **ב)** בשו״ע הרב סעיף ג׳ כתב, שדוקא אם היתר המתוח באלכסון עומד לאלכסונו של עולם מרבעים את הגאם.

מהל"ש והרמ"ש וטור): ה [ה]כל (ג) (יט) בית דירה שהוא יוצא מהעיר אם היה בינו ובין העיר ע' אמה ושני שלישים שהוא צלע בית סאתים המרובעות או פחות מזה ה"ז מצטרף לעיר ונחשב ממנה וכשמודדין לה אלפים אמה לכל רוח מודדין (כ) חוץ מבית דירה זה. הגה וי"ל שאין מתחילין למדוד מיד מן הבית אלא מותחין חוט על פני רוחב העיר נגד הבית ומרחיקין משם שבעים אמה ושיריים ומתחילין (כא) וכן נכ"מ שמודדין (טור) (כב) * וכ"ל להקל: ו [ו]היה בית קרוב לעיר בע' אמה ובית שני קרוב לבית הראשון בע' אמה ובית שלישי קרוב לשני בע' אמה וכן עד מהלך כמה ימים הרי הכל (כג) כעיר א' וכשמודדין מודדין (כד) מחוץ לבית האחרון והוא שיהיה בית דירה זה (ד) * ד"א על ד"א או יותר וכן בהכ"נ[1] שיש בו בית דירה (כה) לחזנים ובית תפלה של א"י שיש בו בית דירה (כו) לכהניהם (כז) * והאוצרות שיש בהם בית דירה והגשר והקבר (כח) שיש בהם בית דירה (כט) ושלש מחיצות שאין עליהם תקרה ויש בהם ד"א על ד"א והבית (ל) הבנוי בים (לא) [ז]ושתי מחיצות שיש עליהם * תקרה (לב) ומעזיבה (ה) [ח] (לג) [ט]ומערה * שיש בנין על פיה ויש בה בית דירה כל אלו מצטרפין עמה

ח משנה שם וכפי' רש"י שם וכגמרא נ"ה ט רמב"ם בפכ"ח מהל' שבת משובחת דהוי אמי לר' כרשתא דדמיאל שם כ"ד י גרייתא שם נ"ה כ בעיא שם ולא נפשטה ופסק רמב"ם בפכ"ח לקולא ל שם בגרייתא דר' מאיר וגמרא שם

שערי תשובה

לי כרצוני אם לא שהסכימו כל יושבי העיר באופן אחר ע"ש: [כ] ומערה. עבה"ע וכתב בדגול מרבבה דטורגנין א"ל להיות ד' אמות על ד"א כמ"ש בסוכה דף ג' וע"ש ברש"י דמשמע דטורגנין היין שהיא רק לילה ולחדש אחד ועשוי לדירת ערלי א"ל ד"א ומ"מ נראין שיהא עשוי באמת לעורך שדות או פירות וכן מוכח בסוכה בהא דמים שאין בו ד"א לאם איתא דמהני בפחות קצה דהא מים אף דלא חזי למלאכה הוי טורגנין. ולכן מי שרוצה לעשות נריפין בכל ע' אמה להרחיב התחום ואותן נריפים עשויים רק בשביל כן ולא לשמור שדות או פירות לאו כלום הוא וזה פשוט

באר היטב

(ג) בית דירה. אע"פ שאין דרין בה: (ד) ארבע. ואם אין בה רוחב ד' אמות אע"פ שארוכה כמה לא מיקרי בית עפי' שמ"ה: (ה) ומערה. הטורגנין שעושין שומרי הגות ושומרי העיר אין

באור הלכה

* וכן נראה לי להקל.[א] שיטה זו היא דעת ר"מ מרוטנבורג והעתיקוהו להלכה הרא"ש והמרדכי וכן דעת הרשב"א בעבודה"ק דאפילו לעיר אחת נותנין קרפף ודעת המחבר היא דעת הרמב"ם וכן מנאתי גם בסמ"ג וכן הסכים הריטב"א בחידושיו וכ"כ הרע"ב ולמעשה הנוהג להקל כדעת המקילין בזולתי אין למחות בידו ובפרט שהרמ"א מיקל בדבר אולם מה שהעתיק הרמ"א אם דעת הטור להקל בשנאלא בית בתוך השבעים אמה ושיריים שנותנין לו משם עוד שבעים אמה ג"ע בדבר דדעת הראב"ד והעתיקו הרשב"א בחידושיו גלי שום מולק [וכן פסק בעבודה"ק] וכ"כ ג"כ הריטב"א דאף לדעת הסוברין דנותנין קרפף לעיר אחת הוא רק בשאין שם בית בתוך השבעים אמה אבל בשיש עיטור לעיר מחמת בית שנאלא שם שוב אין נותנין קרפף ומשלימין רק עד שבעים אמה ושיריים מחוצת העיר ובזולתי יש לחוש לדבריהם היין לדעה הראשונה הלא ס"ל *דאין נותנין כלל קרפף לעיר אחת ועיין בחיבור הגר"א שמלדד לעיקר כדעה הראשונה ובזולתי[2] יש לחוש לדבריהם עכ"פ באופן זה:

* ארבע אמות על ד"א.[ב] עיין במ"א שכתב דאם אין בה רוחב ד"א אף ע"פ שארוכה כמה לא מקרי בית ולא העתקתיו כי האחרונים *הסיגו עליו ודעתם דדבר זה תלוי בפלוגתא המובא ביו"ד סימן רפ"ו סי"ג וכש"ך שם לענין מזוזה ע"ש: * והאוצרות. וה"ה אורווה פוסים שיש בהן בית דירה [גמרא]: * תקרה ומעזיבה. הגר"א כתב דלא גרסינן מעזיבה כי בגמרא ליתא וכן בפוסקים ע"ש.[ג] ואני בעני מצאתי זה הלשון בסמ"ג ובעבה"ק: * שיש בנין על פיה. בגמרא ערוך ומיפוק ליה משום בנין ומשני לא צריכא אלא להאלים פי הבנין והמערה מלטרפין לד"א [רש"י] וכתבו התוספות והוא שיהא רוב הד"א מן הבנין א"נ קמשמע לן שמתחילין למדוד מסוף המערה ואי"כ אינ בנין לבד ד"א עכ"ל התוספות והעתיקו המ"א[ד] והריטב"א הוסיף עוד דאפילו הבנין היה עומד חוץ להשבעים אמה ושיריים והמערה בתוך השיעור הזה ג"כ מהני כאלו היה הבית ומערה דבר אחד. והגה אף דבגמרא לא נזכר ענין השלמה מחיצות ובלא תקרה אז שיהיה עם תקרה וכדלקמיה: (ל) הבנוי בים. שעשוי (יד) לפנות בו כלים שבספינה לכך נחשב בית דירה וגם זה מיירי (עו) שיש בה ד"א על ד"א ועומדת בתוך שבעים אמה ושיריים לעיר: (לא) ושתי מחיצות וכו'. אייר ג"כ שהיה בית דירה מתחלה ונהרס: (לב) ומעזיבה. ט"ס וליתא בגמרא ופוסקים (הגר"א): (לג) ומערה שיש וכו'. דאל"ה אין מערה נחשבת לבית דירה

שער הציון

(מ) נחיב חיים ואבן עזר ומאמר מרדכי ובמחה"ש וכ"מ מהגר"א בס"מ ע"ש: (ט) היינו בין שהיה ד' אלפים בין לאשי הקשת וגם יתר מאלפים בין הקשת והיתר בין שלא היה ד' אלפים בין לאשי הקשת ולא היה יתר מאלפים בין הקשת והיתר וכמו שמובא בעבה"ק: (י) היינו אפילו אם נקיל שם כדעת הרמ"א דנותנין קרפף לעיר אחת: (יא) רש"י: (יב) רש"י: (יג) לבוש וכן מוכח בגמ' ע"ש: (יד) גמרא: (עו) כ"י:

הערות והערות: 1) עיין במ"ב ס"ק ל"ה ובבה"ל ד"ה ואם היו שני בתים וכו': 2) עיין בשעה"צ לקמן אות כ"ט:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ו' כתב שבכל אופן יש להקל, וכתב שכשנמצא בית בתוך ע' אמה ושיריים לעיר שנותנים לו משם עוד ע' אמה ושיריים. ב) ובשו"ע הרב בסעיף י' כתב כהמ"א. ג) ובשו"ע הרב בסעיף ח' גורס ומעזיבה. ד) ובשו"ע הרב בסעיף ח' כתב שדוקא הבית צריך להיות בתוך ע' אמות להעיר. וכתב הרב כהמ"א שאם אין בבית ד"א המערה משלימתו לד"א אם יש בבית רוב הד' אמות.

אם היו בתוך ע׳ אמה ושיריים ומאותו הבית היוצא רואים כאלו חוט מתוח על פני כל העיר ומודדין חוץ מאותו החוט אלפים אמה [מ]אבל שתי מחיצות שאין עליהם תקרה אע״פ שדרים ביניהם והגשר והקבר ובה״כ ובית תפלה של א״י והאוצרות שאין בהן בית דירה והבור והשיח והמערה והשובך (לד) ובית שבספינה כל אלו וכיוצא בהם אין מצטרפין עמה . הגה * ואם היו (לה) שני בתים כאלו נגד העיר דינם (ו) כעיר העשוי כקשת (טור): ז [נ]היו שתי עיירות זו סמוכה לזו קמ״א אמות ושליש כדי שיהיה ע׳ אמות ושיריים לזו וע׳ אמה ושיריים לזו חשובים שתיהם כעיר אחת ונמצאת כל עיר מהן מהלכה את כל העיר השניה (לו) וחוצה לה אלפים אמה . הגה וכן חומת העיר שנפרצה מב׳ רוחותיה זו כנגד זו וחרבו הבתים שביניהם עד קמ״א אמה ושליש (לז) דינו כסתום (טור) (לח) אבל (ז) [ג] בית אחד אפילו גדול הרבה אין לו דין עיר לתת לו ע׳ אמה ושיריים (תוספות והרא״ש פרק כילד מעברין וטור): ח [ס]היו ג׳ כפרים משולשים אם יש בין האמצעי ובין כל א׳ מהחיצונים (לט) אלפים אמה או פחות מכאן (מ) (מלבד רוחב העיר האמצעי) (טור) ובין שנים החיצונים * רפ״ג אמות פחות שליש כדי שיהיה בין כל אחד מהם ובין

מ) שם בגרי״מא ג) משנה שם נ״ו וכדמפרש לה רב הונא שם והרמב״ם בפר״מ מה״ש וש״פ פ) שם במשנה וגמ׳ מפרש לה הכי אליבא דרב הונא

באר היטב

נמדדין עמה מפני שהם ערלי ודוקא במקום דשכיח גנבי או גשמים ששוטפין אותן ב״י: (ו) כעיר. עמ״א שכ׳ שיש כאן ט״ס ע״ש: (ז) בית

שערי תשובה

מאוד בעיני: [ג] בית אחד. עבה״ט וכתב בב״ב מ״ת סימן נ״ג כפר שיש בתוך קמ״א ושליש אבר ובית לא מהני ואפילו ב׳ אצרות עד שיהיה ג׳ אצירות של ב׳ בתים ואז מודדים הכפר מן האצרות והלאה ושם כתב דלא

תקשה מסימן שנ״ב שפסקו שם לענין שיור דאפי׳ בית אחד הוה שיור ע״ש:

משנה ברורה

דירה. הבורגנין [סוכות] שעושין שומרי גנות ושומרי העיר לשמור העיר והפירות אין נמדדין עמה ודוקא במקום דשכיחי גנבי דגנבי להו או גשמים ששוטפין אותן הלכך לא חשיבי מידי אבל בעלמא *נמדדין עמה.[א] ועיין בשע״ת דבורגנין אין צריך להיות בהן ד״א ועיין עוד מה שכתב בזה: (לד) ובית שבספינה. דלא קביעא ופעמים שהולכת חוץ לשבעים אמה [רש״י]: (לה) שני בתים כאלו נגד העיר. ט״ס הוא (טז) וכ״ל בתים כאלו נגד שני רחבי העיר וכו׳. ור״ל שאם הרבה בתים יוצאין זה אחר זה עד רחוק מאלפים מן העיר וכן בלא השני דינה כעיר העשויה כקשת והיינו דאם היה בין שני הצדדין ארבע אלפים אמה (יז) אין מודדין התחום אלא מעצם העיר ולא מן אלו הבתים (יח) וכ״ש אם בלא אחד יוצאין בתים עד חוץ לאלפים אם העיר ארוכה יותר (יט) מארבע אלפים *אין מותחין המדה נגד הבית בלא השני. ודע דעכ״פ מותר לילך עד הבית האחרון כמש״כ ריש הסעיף : ז (לו) וחוצה לה אלפים אמה. ולדעת ההג״ה בס״ד[א] נותנין מתחלה ע׳ אמה ושיריים ואח״כ האלפים אמה: (לז) דינו כסתום. ויכול לילך מקצה העיר ועד קצהו ומשם ולחוץ. מודדין התחום לכל אחין בהפרצה יותר משיעור שני עיבורים עדיין כעיר אחת היא אבל ביותר מזה נחשב כשתי עיירות נפרדות: (לח) אבל בית אחד. אין שהוא עומד בפ״ע (כ) ואין שהוא סמוך לעיר ברחוק יותר משבעים אמה ושיריים דבשתי עיירות כה״ג נחשבין כעיר אחת עד קמ״א אמה ושליש וכ״ל אבל בית אחת אין לה דין עיר. ואם היו שלשה אצרות ובכל אחד שני בתים אז מקרי עיר ליתן לה עיבור [חי׳ רע״א]: ח (לט) אלפים אמה. דיכולין לצוא מהאמצעי לשניהם בלי עירוב לכך אמרינן רואין כאלו האמצעי היה נתון בין שני החיצונים בשורה אחת משא״כ אם היה רחוק יותר מאלפים אמה אינו מצטרף האמצעי עם שני החיצונים שיהיה עי״ז כעיר אחת אם לא שהיה בין שני החיצונים רק קמ״א אמה ושליש שאז אינם צריכין לעירוף האמצעי כלל: (מ) מלבד רוחב וכו׳. ר״ל דאם נעמיד הכפר האמצעי בין שני החיצונים באמצע לא יפחת ריוח כ״א קמ״א אמה ושליש מצד אחד שבין האמצעי לחיצון וכן מצד

שער הציון

(טז) מ״א וכן מוכח בביאור הגר״א ע״ש: (יז) היינו להולך דרך החצר שיש בין שני שורות הבתים אבל להולך דרך שורות הבתים גופא פשוט דהוא יכול למדוד האלפים אמה מן בית האחרון והלאה וכדלעיל במ״ב סקט״ז[ב]: (יח) מ״א: (יט) מ״א: (כ) וכפי מה שהגיה התו״ש ומתה״ש ולאו בדקדוק כתבו *דכיון דהוא יוצא מצד אחד הרי הוא כעשויה כמין גאם דמודדין האחרונה אלפים שלה באלכסון דמוכח לעיל בס״ד וא״כ אף שאין רוחב העיר ד׳ אלפים באלכסונו יש הרבה יותר אמ״כ מצאתי שכ״כ בתו״ש : (כא) כן מבואר בפוסקים:

הגהות ותיקונים: א) בס״ה: ב) סקט״ו:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף ט׳ לא אומר שבורגנין אין צריך להיות בהן ד״א. ב) בשו״ע הרב בסעיף ז׳ כתב כהמשנ״ב, והרב כתב הגירסה של רמ״א שהוא אלפים, ולא ד׳ אלפים.

ע סס בגמ׳ ס״ל
פ הרי״ף סס
צ לשון הרמב״ם
בפכ״ם מה״ם
* פי׳ מיגטבא הוא
פי׳ דקה המוכר
בגמ׳ ובפופקיס
והרב נקט מצבה
במקום דקה)
ק סס בגמ׳ נ״ה
ר סס וכ״פ
הרמב״ם בפכ״ם
מהל׳ שבת

האמצעי כשתראה אותו כאלו הוא ביניהם קמ״א ושליש הרי שלשתן (מא) כמדינה אחת ומודדים להם אלפים אמה (מב) לכל רוח * מחוץ לשלשתן (וי״ל (מג) דאין מודדין מן האמצעי (מד) רק מחומותיה) . (תוספות והרא״ש פרק כילד מעברין וטור): ט [ע]עיר שיושבת על שפת הנחל [פ]שרוב העתים הוא יבש ומשתמשים בו שאינו מלא אלא בשעת הגשם [צ]אם יש לפניה (מה) * מצבה רוחב ד״א על שפת הנחל כדי שיעמדו עליה וישתמשו בנחל נמצא הנחל בכלל העיר ומודדין לה אלפים אמה משפת הנחל השני ויעשה הנחל כולו בכלל העיר מפני המצבה (מו) הבנויה בצדה ואם (מז) לא היה שם מצבה* אין מודדים להם אלא (מ) (מח) מפתח בתיהם ונמצא הנחל נמדד מן האלפים שלהם: י [ק]יושבי צריפים דהיינו (מט) שיושבים (ט) באהלים שעושין מהוצין וערבה אין להם דין עיר * ולפיכך אין מודדין להם אלפים אמה אלא (נ) מפתח בתיהם. (נא) (אם אין להם כמין היקף (נב) מחיצה י׳ או מרין י׳ סביב בתיהם) (נ״י בסס ס״ל) [ר]ואם יש שם שלש חצרות של שני שני בתים קבועים של אבן או של נסרים אלו עושים את כלם קבע ויש להם דין עיר ומרבעים אותה ונותנין לה אלפים אמה לכל

באר היטב

מ׳. אלא אם כן עומד בתוך ע׳ לעיר: (מ) מפתח. פירוש מבית החיצון: (ט) באהלים. שאין קבועים במקום א׳ אלא יושבין כאן

באור הלכה

רואין כאלו אמוכה אף שרחוקה*) אלפים דלשני עירות אין נותנין רק קמ״א אמה ולא יותר וכמבואר בס״ז או אפשר דכיון דבסך הכל אין כאן אלא רפ״ג אמות אף שהיא נוטה לצד אחד קצת רואין אותה כאלו נמוכה באמצע דאין צריך לכוין כ״כ שתהא יושבת כנגדן באמצע מכוון דוקא. והנה מלשון המשנה אם יש בין שניים החיצונים קמ״א אמה ושלש משמע שצריך שיהיה מכוון דוקא שלא תהא מכל צד יותר מקמ״א אמה אבן מלשון הרמב״ם דכלל שתהא ביניהם רפ״ג אמות משמע לכאורה דאין קפידא מה ורק שבין כולם לא תהיה יותר מהשיעור ואז רואין האמצעית כאלו נמוכה מכוון באמצע בין שניהם וי״ב שוב מצאתי בחתם סופר תשובה צ״ד שנשאל בזה ומדעתו נראה שצריך שיהיה מכוון באמצע דוקא רחוקה משניהם בשוה ודע דמה שכתב שם לענין עיר העשויה כמין גאם שאין מרבעין אותה ורק מותחין החוט בגלגלסון כמין יתר של קצת זה אינו דבכרשב״א בחידושיו *(הנדפס מודפס) וכן בריטב״א כתב להדיא דעושין לה ריבוע וכדעת השואל בתשובה שם ולפלא שלא עיין בריטב״א: * מחוץ לשלשתן. עיין מ״ב שפירשנו דהכוונה שאף להאמצעית מודדין האלפים משניים החיצונים ולאחר כ״כ בריטב״א וכן פירשו דברי הרמב״ם שממנו העתיק השו״ע ולענ״ד יש לפרש דעת הרמב״ם דס״ל דאף להחיצונים מודדין החתוס מן האמצע ולהלן אלפים אמה דהוי כולם כעיר אחת שהיא משולשת בשלשה קצוות דהדר בקצה אחד מותר לילך לשני קצוות האחרות ומחוץ להם אלפים וזה מכוון בלשונו שכתב הרי שלשתן כמדינה אחת ומודדין וכו׳ לכל רוח חוץ משלשתן אלא שלא הזכירו המפרשים זה : * ולפיכך וכו׳ אלא מפתח בתיהם. אין הפירוש מפתח בתיהם כמו בסעיף הקודם דהתם לא בא אלא לאפוקי דאין הנחל נמדד עמה אבל הכאים עלמם משונין כשאר עיר דהוי כולם כד״א ומודדין אלפים סביבם משא״כ הכא אין שם עיר עליהם ומודדין לכל בית בפנ״ע אלפים סביבה דאין מצטרפין יחד כלל כעיר:

מצד השני שהוא בס״ה רפ״ג אמות פחות שליש: (מא) כמדינה אחת. ומותר לשניים החיצונים ילך מזה לזה אפילו רחוקים הרבה אחד מחבירו וגם משם ולאחוץ אלפים אמה דכעיר אחת משני: (מב) לכל רוח. ר״ל אפילו האמצעי מותר לו לילך עד בין החיצונים ומשם ולהלן אלפים אמה (כא) ואפילו אם בין שני החיצונים יש ריוח יותר מארבעה אלפים אמה ג״כ דינא הכי כיון דאם נעמיד האמצעי ביניהם לא יאסר כ״א קמ״א אמה ושלש מכל צד: (מג) דאין מודדין להאמצעי כל״ל: (מד) רק מחומותיה. ר״ל דלא מהני הסברא דרואין רק לענין שני החיצונים שיהיו כעיר אחת (כב) אבל לא לענין האמצעית עצמה וע״כ מדידת תחומין שלה הוא רק סביב חומותיה לכל צד בלבד וטעמם שאם נראה אותו כמובלע ועומד בין החיצונים יפסיד כ״כ לרוח השנית שאינה לצד החיצונים ולענין הלכה (כג) נקטינן כדעה הראשונה דבכ״ם הלך אחר המקיל ומודדים להאמצעי אלפים מחוץ לחיצונים ואפ״ה לא הפסיד לרוח השנית: ט (מה) מצבה. ר״ל מיגטבא: (מו) הבנויה בצדה. שע״י משתמשים בנחל גם כשהיא מלאה ואע״ג דאין מעברין להעיר אלא בית דירה והנחל הלא אינו ראוי לדירה י״ל דהתם הוא כשבאין לעבר העיר מפני מקום מסויים שאוצה לו אבל הנחל הזה שהוא לפני כל העיר וראויין להשתמש בו כל בני העיר אע״פ שאינו ראוי לדירה מעברין בו את העיר [ריטב״א]א ועיין בא״מ שמסתפק אם בכל מקום שמשתמשים בני העיר נתחיל למדוד משם ועיין בא״ר (כד) שהסכים דאין להקל דגם בנחל גופא דעת (כה) כמה ראשונים שחולקין וסוברין דהנחל עולה במדת האלפים והבו דלא להוסיף עליה: (מז) לא היה שם מצבה. של רוחב ארבע אמות וכ״ש אם לא היה כלל: (מח) מפתח בתיהם. פי׳ מבית החיצון והיינו מקיר העיר: י (מט) שיושבים באהלים. שאין קבועין במקום אחד אלא יושבים כאן זמן מה ואח״כ כשכלה המרעה הולכים למקום אחר. ואם קבועים במקום אחד הוי כעיר ועיין בפמ״ג שמסתפק בכמה זמן נקרא קבוע: (נ) מפתח בתיהם. ר״ל שאין מצטרפין יחד להיות כעיר אלא מודדין האלפים לכל אחד (כו) בפ״ע מפתח ביתו: (נא) אם אין להם כמין היקף וכו׳. דאם יש להם היקף זה סביב למחניהם נחשב כל השטח כולו כד״א (כז) ומודדין האלפים מסביב ההיקף: (נב) מחיצה עשרה. ומיירי שיעבה ולבסוף הוקף וכדלקמיה

שער הציון

(כא) מ״א ופשוט: (כב) היינו אפילו אם אין בין שני החיצונים ד׳ אלפים אמה כן ביאור הרבה אחרונים את דעה זו ולא כמ״א: (כג) הגר״ז ובלא״ה דעה ראשונה היא דעת רבים שהוא הרמב״ם ורש״י ואור זרוע וריטב״א: (כד) כן גירסת המאמ״ר בא״ר דאל״ה אין לו שום הבנה: (כה) רש״י והמאור והרשב״א והרא״ש והאור זרוע שהם פירשו פירוש אחר בקוגיא דלא כדעת הרי״ף והרמב״ם מפני שהוקשה להם למדוד הנחל בתוך העיר כמו שכתב הרשב״א בחידושיו ומ״מ לא נוכל לדחות דעת המחבר מהלכה כי הוא דעת הרי״ף והרי״ף והרמב״ם והסמ״ג: (כו) והאי מפתח בתיהם אינו כמו פתח בתיהם של סוף ס״ט דהתם הכונה מקיר העיר ואולה והכא אלפים לכל רוח לכל אחד בפ״ע: (כז) דלא גריעי מבית אחד שהוקף מחילה סביב לה דמודדין האלפים מחוץ למחילה ואפילו השטח גדול יותר מ״מ ומשום דהוקף לדירה וה״ע דכוותיה ומסתבר דמה אין נותנין לה ע׳ אמות ושיריים אף למ״ד דנותנין לעיר אחת בעלמא דלא משיבא עיר:

הגהות ותיקונים: א) נראה דצ״ל עד אלפיים:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף י״ג מביא הספק ולא מכריע.

הלכות שבת סימן שצח שצט

*רוח כשאר העיירות: **יא** [ש]עיר[1] שהוקפה (נג) ואח"כ ישבה מודדין לה (נד) ממקום (י) ישיבתה ישבה ואח"כ הוקפה מודדין לה (נה) מחומתה:

שצט במה מודדין התחומין ומקום המדידה ומי הוא המודד. ובו י"א סעיפים:

א * אין מודדין תחום העיר [א]אלא בחבל (א) של פשתן [ב]של נ' אמה (ב) לא פחות שהוא נמתח ביותר ולא ארוך יותר מפני שאינו נמתח כראוי: **ב** [ג]אם יש (ג) נהר לפניו לסוף ע"ה אמה לאחר שמדד נ' אמה חוזר לאחוריו כ"ה אמה כדי שיהא החבל של נ' אמה שלם (ד) עד הנהר: **ג** * [ד]ישים החבל (ה) כנגד לבו [ה]וימתחנו (ו) בכל כחו: **ד** [ו]לא ימדוד אלא כנגד העיר אפילו אם יש הרים וגאיות כנגדה (ז) לא ילך מכנגדה (ח) בצדה שהוא ישר וימדוד שם ויחזור כנגד העיר לפי מדה שמדד שם (ט) אלא ימדוד כנגד העיר [ז]וכשיגיע להר אם [ח]הוא כל כך זקוף שאם יורידו חוט המשקולת מראשו לא יתרחק מכנגדו למטה בשיפולו ד' אמות * אז (י) א"צ למדוד (כל כך) [ט]הירידה והעליה אלא אם יש מישור בראשו ואם אין מישור בראשו אינו מודד כלל ואם חוט מתרחק מכנגדו ד"א * [י]ומתלקט י' מתוך ה' דהיינו שבהילוך ה' אמות של שיפוע (יא) עולה י"ט (יב) אז רואים אם אין משפתו אל שפתו אלא נ' אמה (יג) מבליעו בחבל של נ' אמה (יד) [כ]שזוקף עץ גבוה בשפתו מזה ועץ

ש רמב"ם כפכ"ח מה"ם מהל' דעיר מדשם מודדין לה משיגמה ישבה וכו' שם כ"י

א גמרא עירובין נ"ה ב משנה שם ג פלוגתא בירושלמי והכריע הטור כמ"ד שחוזר לאחוריו ד משנה שם נ"ז ה בפירוש רש"י נ"ח כשם התוספתא ו משנה שם וכפי' המפר' ולא"ם כשם ר"ח ז משנה שם כ"ו ח גמרא נ"ח

מימרא דרב יהודה מ הרא"ש שם כמאיר הגהמי כן הוא גרא"ש שהביא הכ"י י שם מימרא דרבא כ המפר' והרא"ש שם

באר היטב

זמן מה ואח"כ הולכים למקום אחר אבל אם קבועים במקום א' הוי כעיר מ"א: (י) ישיבתה. פי' מן הבתים ולא מן החומה

משנה ברורה

וכדלקמיה: **יא** (נג) ואח"כ ישבה. ואינה מיושבת כולה עד החומה: (נד) ממקום ישיבתה. פי' לא ימדוד מהחומה אלא מן הבתים [ולדעת הרמ"א לעיל בס"ה נותן לה עוד ע' אמה ושיריים] שהחומה זו אינה מקובה לשויה כולה כד"א שלא הוקפה לדירה שנעשית קודם ישיבתה (כח) אם לא שיש בחומה בית דירה והיא בתוך ע' אמה ושיריים לישיבת בתי העיר (כט) מצטרפת עמה: (נה) מחומתה. אפילו החומה רחוק הרבה מן הבתים לכיון שהוקפה אח"כ מקרי הוקף לדירה וכל מה שבתוכה משיב כד"א ולדעת הרמ"א לעיל בס"ה נותנין לה מתחלה השבעים אמה ושיריים מחוץ לחומה ואח"כ מודדין לה האלפים:

א (א) של פשתן. ואף דאין לך יפה למדה משלשלאות של ברזל כך קיבלו חז"ל דבחבל של פשתן מודדין (א) מדכתיב [ביחזקאל מ] ופתיל פשתים בידו: (ב) לא פחות וכו' ביותר. ונמצא שיעור התחום יותר מאלפים וכן להיפוך באורך יותר מחמשים שא"א למותחו מפני כובדו ונמצא אתה מקצר בשיעור התחומין: **ב** (ג) נהר. שהוא רחב יותר מכ"ה אמה (ד) עד הנהר. ואח"כ ימדוד בחבל של חמשים אמה: (ה) ישים החבל כנגד לבו. קבעו לו (ג) חכמים מקום לשוס לשוס כנגדו ראשי החבל שלא יתן זה כנגד גוארו וזה כנגד רגליו והחבל מתקצר והתחומין מתמעטין ע"ז: (ו) בכל כחו. משום דמכביד (ד) בחמצע ואינו נמתח כראוי אם לא שימתחנו בכל כחו: ד (ז) לא ילך מכנגדה וכו'. הטעם (ה) דלפעמים יש כנגד העיר הרים וגאיות שיש לו לקדר אז למדוד מדידה יפה וכדלקמיה: (ח) בצדה שהוא ישר. ואף דלקמן בס"ו כתב דכשהגיע להר אז לגיא ואינו יכול להבליע מותר לילך מן הצד כאן מיירי דהגיע וההר אינו רחב כ"כ ויכול להבליעו בהחבל של נ' אמה אבל שהוא רוצה לילך ולמדוד מן הצד שנוח לו יותר כדי שלא יצטרך לזה [פרישה]: (ט) אלא ימדוד כנגד העיר. ומ"מ אם כנגד העיר גופא (ו) יש מקום מישור בלא הרים וגאיות צריך למדוד במקום המישור: (י) א"צ למדוד הירידה והעליה אלא וכו'. ר"ל שימדוד המישור שלמעלה לצד (ז) והטעם כיון שהוא זקוף מאד שאין רוחב השיפוע כ"א פחות מד"א וגם קשה לעשות שם קידור [היינו מה שאחד עומד ברגלי ההר ואחד למעלה המבואר לקמיה] בשיפוע קצר כזה הקילו בו שלא ימדוד השיפוע כלל: (יא) עולה עשרה טפחים. בשטח הגובה: (יב) אז רואין וכו'. ר"ל דוקא בשיפוע זה שהוא נוח לילך לפיכך מודדין אותו ע"י הבלעה משא"כ היכא שעולה עשרה טפחים גבוה ע"י ד"א שאינו נוח לילך ע"י הזקיפה א"ל למודדו אלא באומד הדעת וכדלקמיה: (יג) מבליעו בחבל של נ' אמה וכו'. פי' מבליע השיפוע ואינו מודד כ"א כמו שרחב למטה בתחתית ההר ומבאר המחבר איך לשער זה: (יד) שזוקף עץ גבוה וכו'. ואם ההר קצר ברחבו א"ל לזקיפת עניס אלא יעמיק עצמו מן ההר לגדו וימדוד

באור הלכה

* אין מודדין תחום העיר וכו'. כתב הכלבו בשם הר"מ אדם שמודד אלפים אמה לתחום שבת דרך הילוכו אם אין שם אלא אלפים בגמלוס אין לסמוך ע"ז ולילך בכולן שמא יש יותר כי מן הדין אין לאמה כ"א שם טפחים עכ"ל ד"מ וכונתו דשמא אין מגמלס למדוד פסיעה מיוחדת וגרליה רגליה לדבריו דלא מצינו בגמרא לסמוך על פסיעות כ"א בשבת בנקבה ואינו יודע תחום שבת [דף מ"ב] שא"א לו בענין אחר אבל עיקר מדידה לכתחלה הוא בחבלים כמו דאיתא בעיגנו ומ"מ נראה מדברי הכל בו שאם אין בדעתו למנות כל אלפים בשלימות יוכל לסמוך* אף לכתחלה על מדידות פסיעות: * ישים החבל כנגד לבו. עיין במ"ב ועיין בחידושי הריטב"א שכתב דה"ה דיכול למדוד בהתחת החבל ע"ג קרקע ולא ממעטינן רק שלא יניח אחד כנגד ראשו ואחד כנגד מרגלותיו ונמצא ממעט בתחומין: * אז אין צריך למדוד וכו'. ואין חילוק בה בין אם הוא רחב חמשים או יותר: * ומתלקט יו"ד מתוך ה' ואם מתלקטים

שער הציון

(כח) מ"א ופשוט: (כט) ולדעת הרמ"א לעיל צריך ליתן לה עוד ע' אמה ושיריים מבית דירה זו הגר"ז ולעיל בבה"ל[1] בארנו דבכון לנהוג כהרבה רשבוים דסברי * שאחר שנתנו לה עיטר אחד אין נותנין שם עוד ע' אמה: (א) ירושלמי: (ב) ב"י: (ג) רש"י: (ד) ט"ז: (ה) רא"ש: (ו) גאון יעקב בשם התוספתא: (ז) רא"ש:

הגהות ותיקונים: א) ד"ה וכן:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב ס"ק נ"ב:

ליקוטי דברי הרב א) ובשו"ע הרב סעיף ו' משמע, שמתלקט יו"ד מתוך ששה יש לו דין כמו מתלקט יו"ד מתוך ה', מפני שכתב הרב בזה הלשון. ואם מתלקט י"ט מתוך יותר מד"א.

אחר כנגדו בשפתו מזה ומותח חבל מזה לזה (טו) ואם אינו יכול להבליעו בחבל של נ׳ אמה [ל]מודדו בחבל של ד׳ אמות וכן יעשה אחד עומד ברגלי ההר למטה ואחד למעלה ממנו ברחוק ד׳ אמות ונותן התחתון החבל כנגד לבו (טז) והעליון כנגד רגליו ועולה התחתון למקום שעומד העליון והעליון עולה ד׳ אמות ומודדין כבתחלה וכן יעשה עד שימדוד כולו [מ]ואם הוא משופע יותר שבהילוך ד׳ אמות עולה [נ]׳ טפחים אז הקילו בו ולא הטריחוהו להבליעו בחבל של נ׳ אמה ע״י קורות אלא אם אין בו אלא נ׳ אמה ישער אותו כמה יש בו לפי אומד הדעת * [ס]ואם יש בו יותר מנ׳ אמה (יז) מודדו בחבל של ד׳ אמות: ה [פ]הגיע לגיא אם חוט המשקולת מתרחק (יח) מכנגדו למטה ד׳ אמות אז רואים (יט) אם [צ]יכול להבליעו בחבל של נ׳ אמה מבליעו ואם לאו מודדו (כ) בחבל של ד׳ אמות * [ק]והוא שלא יהא עמוק יותר מאלפים [ר]אבל אם הוא עמוק יותר מאלפים מודד הירידה והעליה (כא) של כל השיפוע [ש]ואם אין החוט מתרחק מכנגדו ד׳ אמות [ת]אז (כב) אם יכול להבליעו בחבל של נ׳ אמה מבליעו [א]ואם לאו (כג) אינו מודד כלל השיפוע של ירידה ועליה אלא המישור של מטה [ב]ואפי׳ אם עמוק יותר מאלפים: ו [ג]הגיע להר (או לגיא) וכל מה שהוא ממנו מכנגד העיר הוא רחב מנ׳ אמה שאינו יכול להבליעו כגון שהוא במזרח העיר וכל אורך מזרח אינו יכול להבליעו אם יכול להבליעו (כד) בתוך אלפים של צד צפון או דרום (כה) ילך שם ויבליעו כיון שהוא עדיין בתוך התחום של צד העיר (כו) אבל אם אינו יכול להבליעו בתוך אלפים של צד העיר (כז) לא יתרחק יותר לצד העיר כדי להבליעו: ז [ד]אין סומכין אלא על מדידת אדם מומחה (כח) שהוא יודע מדת הקרקע: ח [ה]היו לנו תחומי שבת (כט) מוחזקין ובא מומחה ומדד (ל) ריבה בתחום מהם ומיעט בתחום שומעין לו (לא) * אף בתחום שריבה. הגה מדד ומצא מדתו במזרחית לפונית יתירה על שכנגדה במזרחית דרומית מותח החוט של

ל) סס בגמרא בפי׳ המשנה מקדרין מ) בריימתא סס וכפרש״י נ) הרא״ש סס פ) משנה סס נ״ו וגמרא נ״ח ע) סס במשנה וכפי׳ רש״י פ) סס בגמרא צ) הרא״ש סס ק) סס בגמרא ר) הרא״ש סס ש) הייט מאי דאמר רב יהודה סס ת) בלישנא בתרא דרב יוסף א) משנה סס נ״ז וכפי׳ רש״י סס ב) משנה סס וכפירוש רש״י והרמב״ם ג) רמב״ם בפכ״ח מה״ם

* (פי׳ וכ״ש שומעין לו במקום שמיעט להחמיר ב״י)

באור הלכה

מתוך שאה שנוח הכר מאוד להילוך דעת הרשב״א שבזה מודד הכר כשאר קרקע תלקה והרה״מ מגדד שהרמב״ם ג״כ סובר הכי והעמיק הא״כ דברי הרשב״א להלכה. וכן משמע ג״כ בריא״ז שהובא בש״ג ע״ש ודע שאם יש ג״כ מקום מישור כנגד העיר א״ל כלל למדוד את הכר אלא מודד את מקום המישור[1] ונשכר מקום הכר [גאון יעקב בשם התוספתא] ואין חילוק בין הכר הוא גדול או קטן: * ואם יש בו יותר וכו׳ בחבל של ד״א[א] אין זה הוא דעת הרא״ש והטור דס״ל דמה שאמר בגמרא אומרו הוא רק בשהיה רחבו עד חמשים אמה דלא מטרחינן אותו להבליעו אבל לא בשהיה רחב יותר דבעלמא בעינן קידור דוקא גם זה דינא הכי וכן הוא ג״כ דעת הרמב״ם בפרק כ״ח מהלכות שבת הלכה ט״ו אמנם דעת רש״י והרשב״א בעבודה״ק וכביו יונתן דאף זה בגי ע״י אומדנא ועיין בביאור הגר״א וכן בחידושיו על הש״ס שמדד לדינא בהני רבותא להקל:

* והוא שלא יהא עמוק יותר מאלפים. אבל עד אלפים אין חילוק בעמקו בין עשרים אמה או נ׳ או אלף ויותר הכל תלוי אם מתרחק למטה מכנגדו ד״א אע״פ שבני אמות שיפוע של דבר מועט נוח להתמשך יותר

ויתדוד אם בחבל על הקרקע תלקה [מחי׳ הריטב״א]: (טו) ואם אינו יכול להבליעו וכו׳. מיירי שהכר ארוך הרבה ואינו מתקצר מחמשים אמה אף בתוך אלפים אמה שמגדדי העיר דאל״ה הרי מבואר בש״ו שילך אם במקום שמתקצר ויבליעו אם [חי׳ רע״א]: (טז) והעליון כנגד רגליו. דעי״ז (ח) מתמעט מדרונו של כל ד״א חלי קומת אדם: (יז) מודדו בחבל של ד״א. והיינו כנ״ל שאחד עומד ברגלי ההר וכו׳ ועיין בבה״ל דדעת כמה פוסקים דס״ל דאף בזה סגי המדידה ע״י אומד הדעת לבד כיון שמתלקט עשרה מתוך ד״א: ה (יח) מכנגדו למטה ד״א. דאין יורד הגיא בזקיפה למטה כ״כ לכן שייך בו בין הבלעה בין קידור וכדמסיים משא״כ כשהשיפוע יורד בזקיפה הרבה שאין החוט מתרחק מכנגדו ד״א לא אמרינן ביה דין קידור וכדלקמיה: (יט) אם יכול להבליעו בחבל וכו׳. וזה אפילו מתלקט בעומק השיפוע עשרה טפחים גובה מתוך משך ארבע אמות (ט) ג״כ מבליעו ולא אמרינן אומדו כמו

בהר בסעיף הקודם שאין טורח בהבלעה שא״ל לזקוף עליה: (כ) בחבל של ד״א. וכנ״ל ע״י קידור: (כא) של כל השיפוע. ר״ל מדידה יפה כמו קרקע תלקה ואפילו אם יכול להבליעו בחבל של נ׳ אמה והטעם שכיון שהוא עמוק יותר מאלפים שהוא שיעור תחום שבת משבוהו בפ״ע [לבוש]: (כב) אם יכול להבליעו וכו׳. והיינו נמי (י) משום שאין טורח בגיא בהבלעה לאפוקי הר שיש טורח בהבלעה ע״י עליה וזקיפה לכך א״ל למדוד אלא המישור כמ״ש ריש ס״ד ע״ש: (כג) אינו מודד כלל וכו׳. ר״ל דלא מצרכינן לקדר בשיפוע זקוף כזה ורק למדוד את הקרקע השוה וכמו למעלה בענין הר: ו (כד) בתוך אלפים וכו׳ שאם מתקצר ההר והגיא: (כה) ילך שם ויבליעו. ומודד והולך שם (יא) משפתו והלאה עד כנגד מקום שכלה שם רוחב ההר והגיא כנגד העיר ומוזר למדתו כנגד העיר ומשליס למדת תחומין: (כו) אבל אם אינו יכול וכו׳. שההר והגיא אינו מתקצר מרחבו גם שם: (כז) לא יתרחק יותר וכו׳. שלא יטעו (יב) לומר הרואין אותו שעוסק שם במדידה שמדת תחום של צדדי העיר מגיע עד שם ונאופן זה בע״כ (יג) צריך לקדר את רוחב ההר והגיא כנגד העיר: ז (כח) שהוא יודע וכו׳. וגם (יד) יהיה בקי בדיני המדידה: ח (כט) מוחזקין. ר״ל אף שהיו מוחזקין שעד כאן הוא מקום התחום מ״מ כיון שבא אח״כ מומחה ומדד ואמר שטעות הוא שומעין לו בין להחמיר בין להקל. ופשוט דמיירי כשאין ידוע לן שהחזקה הראשונה נעשה ע״פ מדידת מומחה דאל״ה אין שומעין להשני רק כשמרבה ולא כשממעט וכדלקמיה בס״ט: (ל) ריבה בתחום מהם וכו׳. ר״ל שבמקום אחד ריבה ובמקום אחר מיעט: (לא) אף בתחום שריבה. פי׳ וכ״ש ששומעין לו

שער הציון

(מ) רש״י: (ט) ר״י בשם הרא״ש: (י) פוסקים: (יא) בריימתא ורש״י במשנה: (יב) גמרא: (יג) משנה וכפירוש התוספות שם: (יד) רביו יונתן משום דלפעמים ע״י חכמין ידיעה יוכל לבוא לידי מומרא כגון שיש הרים וגאיות שיוכל להבליע אותן והוא ימדדם בקרקע תלקה וכן בענין זרע של התחומין שהוא ימדדם עגולים ולפעמים גם להיפך דבמצא כמה דינים בענין המדידה להקל ולהחמיר עיין לעיל בסימן שצ״ח ס״ג וס״ד וכ״מ בירושלמי דקאמר שם הדיוט שריבה אין שומעין לו משמע מזה דלפעמים יוכל ההדיוט לבוא לקולא ע״י טעותו:

הארות והערות: 1) עיין בבה״ל לקמן סעיף ח׳ ד״ה באלכסון:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף ז׳ כתב כהמחבר שצריך למדדו בחבל של ד׳ אמות.

הלכות שבת סימן שצט

סימן התחום מזה לזה (לב) * באלכסון (הרא"ש וטור) וי"א בשוה (לג) כפי המקום שריבה בו (ג"י בשם רש"י ורשב"א): ט [1]אם באו (לד) ב' מומחים ומדדו את התחום אחד ריבה ואחד מיעט שומעין (לה) למרבה [2]ובלבד שלא ירבה יותר ממדת אלכסונה של עיר [3]כיצד בעת שירבה זה נאמר שמא הא' (לו) מקרן אלכסון של עיר מדד האלפים ולפיכך מיעט מדתו (לז) ונמצא צלע התחתון בינו ובין העיר פחות מאלפים וזה האחרון מדד אלפים (לח) מצלע העיר ואין מחזיקין על הראשון (ג) שטעה (לט) ביותר על זה: י [4]עושין התחומין * כטבלא מרובעת דהיינו שמודד על פני כל אורך העיר למזרח אלפים אמה לחוץ וכן לצפון ואח"כ רואים כאילו היתה טבלא מרובעת (מ) בקרן למלאותו ונמצא התחום בקרן אלפים ואלכסונן (מא) [5]שהם אלפים ות"ת אבל לא ימדוד מאמצע הקרן אלפים באלכסון וכן בקרן שכנגדו ויתן החוט מזה לזה שא"כ מפסיד הת"ת שבקרן וגם לא יהיה התחום כנגד העיר (מב) * אלא אלף ותכ"ח: יא [6]אפילו עבד אפילו שפחה (מג) נאמנים לומר * ע"כ תחום שבת [7]אבל קטן לא בעודו קטן (מד) אבל נאמן הגדול לומר זכור אני שעד כאן היינו באים בשבת כשהייתי קטן וסומכין על עדותו:

ד משנה שם ה שם בגמרא ו כפירוש רמב"ם בפרק כ"ח מה"ש ז משנה שם ח מ"ש ז"ל כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא ותרי חומשי דאלפים הוו מ"ת

* (פי' דתרי חומשי דאלף ותכ"ח הוו תקע"ב נקיבוב)

ט משנה שם י"א י משנה כתובות מה

באר היטב

(ג) שטעה. היינו אם עולה יותר על תק"ף אמה בקירוב רמב"ם:

משנה ברורה

לו במקום שמיעט להחמיר: (לב) באלכסון. דחיישינן שמא לא טעה במדידת מזרחית דרומית ומה שנתמעט המדה הוא מפני שמצא דרך מדמו (טו) איזה הר שצריך למודדו מדידה יפה בקרקע חלקה ולכן נתקצר התחום באותו צד: (לג) כפי המקום שריבה בו. אף שהוא בעצמו מדד גם המזרחית דרומית (טז) תלינן שאם לא מתח החבל כל צרכו ולכך נתקצר התחום אם וכ"ש אם אותו המדה הקצרה היה מאדם אחר בודאי תלינן להקל ואמרינן שאותו אדם טעה וכדלקמיה.[א] ולדינא (יז) פסק הגר"א דמודדין בשוה עי"ש: ט (לד) ב' מומחים. אבל אם האחד אינו מומחה אין הולכין אחריו כלל: (לה) למרבע. דתחומין (יח) דרבנן ואזלינן לקולא (יט) ואמרינן דהשני טעה: (לו) מקרן אלכסון וכו'. ר"ל ומדדו באלכסון (כ) וכן מדד מקרן שכנגדה ונמצא כשמותחים חוט מסוף תחום שמקרן זו לסוף תחום שמקרן זו יהיה בין חוט זה לעיר הרבה פחות מאלפים: (לז) ונמצא צלע התחתון בינו וכו'. צלע התחתון נקרא השטח שיש מן החוט שנתמתח [מקרן אלכסון זו עד קרן אלכסון שכנגדו וכנ"ל] עד העיר: (לח) מצלע העיר. ר"ל כנגד העיר בשוה ולא באלכסונה ולפיכך הולכין אחריו שהוא מדד כהלכה: (לט) ביותר על זה. והיינו שאין להקל ליתן אחר מדידת האחרון אלא כשאין עולה מדידתו יותר על מדידת הראשון רק לערך תק"פ אמה שזה השיעור עלה ע"י הטעות שמדד הראשון האלפים באלכסון כמבואר בצ"י ע"ש. ואם אירע שמחולקין במדידה ביותר (כא) משיעור הזה מסתברא שאין הולכין אחר מדידת שניהם וצריך למדוד מחדש ולבדר הדבר: י (מ) בקרן למלאותו. דהיינו שיהיה בקרן אלפים על אלפים מרובע כמדת התחום: (מא) שהם אלפים ות"ת. היינו אם הולך באלכסון נגד הקרן מותר ליתן עד שיעור זה משום דכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא ונמצא משיעור אלפים ניתוסף עוד שמונה מאות וכן יש לו שיעור זה לכל קרן וקרן לבד מה שיש לו אלפים אמה נגד רוחב העיר מכל צדדיו. ודע (כב) דאורך האלפים והזויות הוא שייך לכל עיר ועיר בשוה בין גדולה או קטנה אמנם רוחב של האלפים תלוי לפי מדת העיר שאם היא גדולה ברחבה מתרחב התחום שכנגדה ואם היא קצרה התחום ג"כ קצר ברחבו: (מב) אלא אלף ותכ"ח. שנחשבון זה אם יתוסף עליהם האלכסון שלהם שהוא על כל אמה שני חומשי אמה ממילא יהיו אלפים כי מאלף וארבע מאות יתוסף עוד תק"פ ומן התכ"ח[א] יתוסף עוד לערך י"ב סך הכל הוא תקע"ב הנשם אותם על האלף ותכ"ח ג"כ ס"ה הוא אלפים: יא (מג) נאמנים לומר וכו'. דתחומין דרבנן ולפיכך האמינום: (מד) אבל נאמן הגדול לומר וכו'. והכל מטעם הנ"ל:

באור הלכה

מארבע אמות שיפוע של דבר גדול והטעם דמדת חכמים כך הוא [תוספות]: * באלכסון. עיין במ"ב הטעם ובביאור הגר"א אמה ע"ז דהא ודאי כשמודדין התחום מאמצע העיר אלפים במישור עושין ליון התחום שוה לכל אותו הרוח אף שבמקום אחד יש שם הריס שהיו צריכין לקדר והיה שם ליון סוף האלפים קודם ליון תחום זה מ"מ ודאי אזלינן בתר מדידת תחום במקום אחד דהאיך אפשר שכל אחד יצטרך למדוד ברוח אחד בכל המקומות שבאותו רוח אלא כמו שאמרו [לענין עיר] שמותחין חוט שוה לכל אותו רוח וא"כ למה נחמיר כאן שימדדו לו באלכסון ויפחתו לו בצד השני הרבה בחנם אלא נראה ברור דכונת התוספות הוא באופן אחר עי"ש וכן במחלית השקל אמה ג"כ על סברת הרא"ש ע"ש ועיין בספר דמשק אליעזר שאחר לישב סברת הרא"ש ולמעשה נראה להקל כמש"כ הגר"א והמחה"ש דהתוספתא מפייעתן שז"ל היה לפניו הר ומישור מודד את המישור ונשכר ומניח את ההר [ר"ל שנשכר במה שאין צריך למדוד שיפוע ההר] ולא נזכר שום נ"מ בתוספתא בין שהיה המישור כנגד העיר בחמצע או שהיה המישור אצל קרן זה וההר בקרן שכנגדו באותו רוח ופשטא לישנא דמתניתין דאין מודדין אלא מן המומחה לפירוש הרי"ף וכן בר"ח שלפנינו ג"כ כך הוא דצריך למדוד מן מקום שוה ויש"ר ע"ש:

* כטבלא מרובעת. לאו דוקא מרובעת ממש קאמר שיהיה ארכה כרחבה דהא לפעמים כשהעיר רחב אלף אמה ואורך אלפים נמצא עיר עם התחומין אורך ששת אלפים ורוחב חמשת אלפים אלא הא דקאמר שיהא כטבלא מרובעת לאפוקי שלא תהא עגול כדי שיהיה נשכר לזרע [אחרונים]: * עד כאן תחום שבת. אין ר"ל שמדדוס דהא אין מומכין ולא

שער הציון

(טו) כגון במתלקט י' מתוך ה' אמות [הרא"ש] ונקט זה לג"ק דגמרא ולדידן דפסקינן כלישנא בתרא צריך לגייר שמתלקט י' מתוך ששה דמה לכו"ע מודדו מדידה יפה וכמ"ש בצ"י בשם הרשב"א: (טז) דבמדידה צריך להיות מתיחת החבל בכל כחו [רש"י]: (יז) ודעת רבינו יונתן הוא ג"כ כרש"י ורשב"א וכן משמע מרע"ב בפירושו והנה בביאור הגר"א הוכיח לדינו מצד הברא"ש ע"ש אכן מ"ש שברור לו שהתוספות כוון לאופן אחר עי"ש נ"ע דהמעיין בתוספות ירלה ברור שכותבם הוא כפירוש הרא"ש וכן מוכח להדיא בריטב"א ובחידושי הרשב"א ול"ע ואולי שגירסא אחרת היה לו בתוספות אח"כ מצאתי כנ"ל בדמשק אליעזר ע"ש ועיין בבה"ל: (יח) גמרא: (יט) ואפילו אם היה הרבה יותר מכדי מתיחת החבל וכ"ש אם היה רק איזה אמות שיש לתלות אלא נמתח החבל כל צרכו דתלינן בה [לבש]: (כ) הגר"ז: (כא) מ"א וע' בצ"י שיש מחשבין תקפ"ה: (כב) אחרונים:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל הכ"ח:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף י"ב כתב בסגריים, שהעיקר כסברא הראשונה.

ת מי שישב לו בדרך לנוח ולא ידע אם הוא בתחום אם לאו. ובו ס"א:

א מ"ש עירובין מ"ה וכרבי יהודה ב מ"מ יוסף מדברי הרמב"ם וה"ה בפ' כ"ז מה"ש

א [א]מי שהיה בא בדרך ליכנס לעיר וישב בדרך לנוח וחשכה לו (א) ולא ידע שהוא בתחום העיר ואח"כ מצא עצמו בתחומה (ב) קנה שביתה בעיר ונכנס לתוכו בשבת ומהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח [ב]אבל אם לא היה דעתו ליכנס (ג) למדינה זו (ד) קנה שביתה במקומו ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח ואם כלים אלפים אמה ממקום שביתתו (ה) בחצי העיר אינו מהלך בעיר (ו) יותר מחציה. הגה והה"ה (ו) אם היה בדעתו ליכנס לעיר (ז) ואמר שביתתי במקומי נמי דינא הכי (המגיד פ' כ"ז):

תא מי שישן בדרך וחשכה לו קונה אלפים אמה לכל רוח. ובו סעיף אחד.

א מ"ש עירובין מ"ה וכרבי יוחנן בן טרי לקולא גמ' שם מ"ז ב שם בגמרא וכחכמים ולקולא דהלכה כדברי המיקל בעירוב ג שם מ"ז וכר' יוחנן בגמרא

א [א]מי שישן בדרך וחשכה לו קונה שביתה במקומו וישן לו אלפים אמה לכל רוח ודוקא באדם משום (א) דהואיל ואם היה נעור היה קונה ישן נמי קונה [ב]אבל (ב) חפצי הפקר אינם קונים שביתה והם (ג) * כרגלי הזוכה בהם תחלה שיכול להוליכן (ג) למקום שילך הוא [ג]אבל חפצי האינו יהודי * קונין שביתה (ד) במקומן

באר היטב

(ג) יותר. ואם כלתה מדתו בסוף העיר כל העיר נחשבת כד"ג כמ"ש רפי' ת"ח: (ד) ואמר. נהש"מ מ"ג:

(ג) כרגלי. ואם ב' זכו בו בפעם ג' וא' עירב למזרח וא' למערב אין אחד מהם יכול להוליכו אלא למקום שמותר לשניהם ט"ז

באור הלכה

אלא על מדידת אדם[1] מומחה וכנ"ל בפ"ז אלא ר"ל שיודעין שהיו מוחזקין ליכן עד כאן ומסתמא בפעם ראשונה היה ע"י אדם שיודע אופני המדידה: * כרגלי הזוכה בהם תחלה. ואם זכו בו שנים אחד עירב למזרח ואחד עירב למערב הרי הוא כרגלי שניהם ואסור לזוז אותו ממקומו [תו"ש ומאמר מרדכי ושאר אחרונים דלא כט"ז]: * קונין שביתה במקומן. עיין בש"ג ולפ"א דשביתת העכו"ם עצמו היה במקום אחר רחוק משמע דלא אזלינן בתריה לאסור לזוז הכלים כיון דבאמת אין לעכו"ם שביתה ורק בתר הנחת הכלים אזלינן כן משמע לכאורה מלשון הרמב"ם והמחבר וכ"כ התו"ש בדעתם אלא שכתב דמהגהת אשר"י בשם תו"ז משמע דהרי הם כרגלי עכו"ם לגמרי וא"כ אם העכו"ם במקום רחוק אסור לזוז הכלים ממקומן וכמו בפירות ישראל אם הם מופקדין במקום אחר (בסימן שנ"ז סי"ז) והעתיקו הפמ"ג אלא באמת אין שום משמעות בהגהת אשר"י דמש"כ שם אינו יכול להוציאו מאלפים שלו קאי על הכלים וביותר המעיין בתו"ז יראה שלא כתב כלל האי לישנא דהרי הן כרגלי עכו"ם אלא כתב דקונין שביתה ומה דנקט הגהת אשר"י הרי הן כרגלי עכו"ם ל"ד ואורחא דמלתא נקט שהבעלים מסתמא במקום הכלים ומ"מ בעיקר הדין אין לדחות ספיקו דתו"ש דאף דבפוסקים כתבו דקונין שביתה במקומן אפשר משום דאיירי דגם בריש"ל דמיירי שהיה בדעתו ליכנס מ"מ לא מהני להיות כאחד מבני העיר אלא בדוקא שלא הוציא בפירוש מפיו שקונה שביתה במקומו אלא במשנה אבל אם אמר כן בפירוש בפיו אין השמשות שביתתי במקומי אף דבמתלה כשהיה בא בדרך היה בדעתו ליכנס לעיר ואמירתו עתה היה ג"כ רק מפני שלא היה יודע שהעיר סמוכה לו מ"מ כבר (ג) עקר זה שביתתו מאנשי העיר ואין לו אלא אלפים ממקום שביתתו: **א** (א) דהואיל ואם היה ניעור וכו'. ר"ל דאף שבין השמשות שהוא זמן קניית שביתה היה ישן ולא היה מתכוין לקנות אם שביתה אפ"ה קנה לו אם שביתה להיות לו מאם אלפים אמה לכל רוח והטעם דהואיל ואם היה ניעור וכו': (ב) חפצי הפקר וכו'. דאפילו ישראל שיש להם בעלים הם כרגלי הבעלים אבל חפצי הפקר שאין להם בעלים ומעצמן לא קנו שביתה במקומן משום דלאו בני דעת הן לעולם ולא דמו לאדם ישן: (ג) למקום שילך הוא. ואף שהוא חוץ לאלפים למקום הנחת כלים מתחלה: (ד) במקומן. היינו במקום

שער הציון

(א) ר"י וכ"מ מרש"י בסוגין ד"ה בלא מתכוין וכ"כ הרי"ף וכן דעת הראב"ד והרשב"א והריטב"א [וגדולה מזו דעת רבינו יונתן שהפרז מה דאפילו אמר בפירוש שביתתי במקומי נמי נחשב עם דעת אנשי העיר וכ"ש מה שלא הוציא בפיו] ואפילו הרמב"ם שהעתיק הדין בשם וכגירסת השאלתות בשנה ג"כ אינו מוכח דסבר להיפך וכמו שהגיה עליו הראב"ד דה"ה ישב וכמש"כ האחרונים [עיין במאמר מרדכי] וכן משמע מברייתא בעשה דר"ט שאשכה לו ולן ומסתמא נתכוין לקנות שביתה במקומו ולא כפרשה וכ"מ ולפלא על הב"ח שהוציא כן מדברי רש"י וברש"י מבואר להיפך וכנ"ל: (ב) כ"מ בתוס' פכ"ז מהלכות שבת הלכה יו"ד בסופו: (ג) כן מוכח בב"י ובהרב המגיד וכן מבואר ברשב"א [בעבודת הקודש ובחידושיו] וריטב"א בשם הראב"ד [ולפני הא"ר לא היה חידושי הרשב"א המלה הנדפסים וכן לא ראה אז דברי הריטב"א בשמו ולכן רצה להשיא את דברי הראב"ד לבונה אחרת וגם מה שהביא מהראב"ד בהשגות ג"כ אין שום ראיה היפך זה דהוא לא בא שם אלא להוסיף על הרמב"ם דלאו דוקא בשן שלא כוון כלל לשבת במקומו אלא אפילו ניעור וישב במקומו והיה בדעתו לקנות שביתה כאן משום דסבר דהעיר רחוקה ממנו אפ"ה הרי הוא בבני העיר וכנ"ל אבל בהוציא מפיו לא כתב כלל דלא מהני לעקור עצמו משביתת בני העיר] וע"כ בדאי פשוט דבקטינן לדינא בהני אחרונה דבוטא הראב"ד והרשב"א והריטב"א והרב המגיד וכמו שכתב הרמ"א ודלא כרבינו יונתן שהקיל אף באמר בפיו:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל בסימן:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב לעיל ס"ק כ"ח:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף א' כתב שחפצי הגוי קונים שביתה במקומן.

הלכות שבת סימן תא

אף על פי שבעליהם לאו בני שביתה נינהו (ה) גזירה חפצי אינו יהודי אטו חפצי ישראל [ד] ואם הוציאן אינו יהודי חוץ לתחומן והביאן לעיר יכולים לטלטל בכולם (ו) שכולה כד׳ אמות * ובלבד שתהא (ג) (ז) מוקפת לדירה [ה] וסתם עיירות מוקפות לדירה שבונים בתים תחלה ואח״כ מקיפים אותם אבל (ח) סתם מבצרים אינם מוקפים לדירה. הגה ולכן יש ליזהר ישראל (ט) שהשמיל כליו לעמו יהודי והחזירן בשבת (י) שלא לטלטלן חוץ מד״ת אם אין העיר (ג) מוקף מחילה שהרי הכלים קנו שביתה אצל הת״י (ת״ז):

ד שם בשומת הגהה הכרי ה נתבאר בסי׳ ש״מ ושם ליעמי

תב דין חריץ מים בין שני תחומין. ובו סעיף אחד:

א * [א]חריץ מלא מים (א) מכונסים שהוא בין שני תחומי שבת * מקצתו בתחום עיר זה ומקצתו בתחום עיר אחרת שתי העיירות אסורות למלאות ממנו * אפילו בתוך תחומם [ב]שהמים שבתוך התחום (ת) (ב) קונים שביתת העיר ומתערבים אלו עם אלו * וצריך לעשות מחיצה (ג) בסוף התחומין

א בר״ת דרכי מיל עירובין מ״ז ב ולא הוי מנכבי הפקר דאין קונים שביתה בתחום דאין קונים לעיר הם דעת מי העיר עליהם

באר היטב

ע״ש: (ג) מוקפת. ויושבי פרזים שתקנו המבואות כדינן בל״ה חשיבי מוקף לדירה שהרי בונין בתים תחלה ואח״כ עושין ל״ה כמ״ש סי׳ שנ״ח ס״ג וע״ש ס״ת בהג״ה דאי לא הוי מוקף לדירה לא מהני עירוב דהרי אפי׳ של אדם א׳ אסור מ״ת: (ג) מוקף. נ״ל בתם הביאו למבוי של יהודים שעושין שם עירוב שלנו דהיינו ל״ה דהוה כולו כד״ת דהא ע״ז מותר לטלטל מרשות לרשות ובמבוי עצמו דאינו תושבין כל המבוי כרשות א׳ ה״ל לענין בא מחוץ לתחום דהוה כולו כד״ת מותר לטלטל בכל המבוי וכ״מ לרש״ל בפ׳ א״ל סי׳ ט׳ ט״ז ע״ש ועמ״ש בס״ק ב׳ בשם המ״ת:

(ת) קונים. עמ״ת וט״ז:

משנה ברורה

במקום (ת) הנחתן בין השמשות דמשם יש להן אלפים אמה לכל רוח ולא יותר: (ה) גזירה. כיון דעכ״פ יש להם בעלים אם נאמר דלא קנו שביתה אחו למימר גם בכלים שבעליהם ישראל שלא קנו ג״כ שביתה וימיכו להוליאן חוץ לאלפים: (ו) שכולה כד״א. פי׳ דמן הדין תפלים שהוליאן חוץ לתחומן אסורין לטלטלן רק כד״ת מ״מ בעיר זו שהיא מוקפת מחיצות מותר לטלטל בכולה דנחשבת כולה כד״ת: (ז) מוקפת לדירה. שבנו תחלה בתים לדירה ואח״כ הקיפו בחומה סביב משא״כ אם היה ההיקף מקודם אין לטלטל שם אלא כד״ת אם היה ההיקף (ב) יותר מבית סאתים (ג) ועריס הפרזים שלנו כיון שתקנו המבואות כדינן בלוה״פ נחשבת כולה מוקפת לדירה דהבתים הרי הם כמחיצות ומקומות הפרזים הלא נתקנו בלוה״פ דבעשים לדירה דהלא בונין הבתים תחלה ואח״כ עושים הלוה״פ (ד) וחלר לעולם חשוב כד״ת: (ח) סתם מבצרים. דדרך הוא לעשות תחלה המבצר ואח״כ מחיבין בתוכו אנשים לדור: (ט) שהשאיל כליו לעכו״ם. מערב שבת והוליכן לבית שהוא (ה) חוץ לתחום דאף דהכלים של ישראל הם מ״מ כיון שהשאילן לו קנו שביתה אצלו וכ״ש בשואל כלים מן העכו״ם בשבת: (י) שלא לטלטלן וכו׳. היינו (ו) במלבושים דבשאר כלים בלא״ה אסור לטלטל בשבת חוץ לד״ת כיון שאין עירוב ובי״ט משכחת אף בשאר כלים דאין בו איסור הוצאה:

א (א) מכונסים. דהרות המושכין אינם קונים שביתה כלל והרי הן כרגלי כל אדם הממלא אותן וכדלקמיה: (ב) קונים שביתת העיר. דכיון שהם סמוכים לעיר (ת) דעת אנשי העיר עליהם ולא הוי כחפצי הפקר דאינם קונים שביתה (ג) ודוקא בין שני עיירות ומשום שיש עליהם דעת שני העיירות ולכן אוסרים אלו על אלו אבל אם אין שם רק עיר אחת אף שהמים נמשכין הרבה מחוץ לתחום ומתערבין עם אלו מ״מ מותר למלאות בתוך התחום דהמים שמחוץ לתחום כיון שאינם סמוכים לעיר ואין עליהם רשות אחרת הרי הן כחפצי הפקר דאינם קונים שביתה כלל. ועיין בה״ל מש״כ דיש מולקים על עיקר דין זה: (ג) בסוף התחומין. והיינו אם היו ביניהם ארבעת אלפים אמה שהוא שיעור שני תחומין צריך לעשות מחיצה

שער הציון

(ת) עיין בה״ל: (ב) דבאתים אף בהוקף תחלה מותר לטלטל: (ג) מ״ת וש״ת: (ד) אחרוניים ופשוט: (ה) דבכגון זה מיירי וכ״כ האחרונים: (ו) מאמר מרדכי וכמש״כ לעיל בסימן שנ״ז: (ת) מ״ת בשם ב״י ורבינו יונתן: (ב) אחרונים:

הארות והערות: 1) עיין במ״ב סימן שנ״ו ס״ק ב׳:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב בסעיף א׳ כתב שצריך לעשות מחיצה, כהמחבר.

ג סס גמרא ד ליעקוי לעיל סי' שכ"ז

(ד) להפסיקן (ה) [ג]ואפילו היא תלויה שאינה מגעת לקרקע החריץ ושל קנים בעלמא סגי. הגה וגור של תבן העומדת בין שני מחומין (ו) אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן ואין חוששין שמא יקח אחד מחלק חבירו (גמרא פרק חלון) [ד]ואם המים מושכין א"צ שום תיקון (ז) שאינם קונים שביתה והרי הם כרגלי הממלא:

תג דין בקעה שהקיפוה אינם יהודים. ובו סעיף אחד:

א גמרא עירובין מ"ב וכשמואל דמניא כוותיה

א (א) [א]שבת בבקעה (ב) והקיפוה אינם יהודים בשבת מחיצות (ג) לדירה אינו הולך בה (ד) * אלא (א) אלפים אמה שאינה כולה כד' אמות (ה) * כיון שלא שבת באויר המחיצות (ו) ומטלטל בכולה ע"י זריקה (ז) שיכול (ג) לזרוק אפילו חוץ לאלפים שהרי רה"י גמור הוא כיון שהוקף לדירה (אבל

באר היטב

(א) אלפים. וכתי' ת"ה ס"ו דמהלך כולה אע"פ שלא שבת התם אקילו גביה כיון דאין לו אלא ד"א משא"כ כאן דיש לו אלפים כולם זה הלשון] וכתבו שהג"א חולק על פסק זה וכתב הגר"א שכן מוכח מהתוספות ד"ה מרס דלדידן דקי"ל כרבנן א"ל אפילו מחיצה של קנים. וכן מחידושי הריטב"א נראה כן עיין שם וכן מהרמב"ם שהשמיט סוגיא זו מהלכותיו משמע ג"כ דס"ל הכי ובטעות הדפוס נרשם בהגר"א לא כוון לזה מינת רמב"ם [ומה שהשיג הא"ר על המ"א וכתב דהג"א לא כוון לזה ודבריו קלי על מיס הטוענין העיקר כהמ"א להמעיין היטב דאלו היה דבריו על מיס הטוענין לא שייך מה דמסיים ע"ז דאפילו הפקר וכו' דשם אפילו במעין ששייך לבעלים ג"כ קי"ל דהוא כרגלי הממלא] וע"כ צ"ע להלכה: * אלא אלפים. ר"ל אלפים לכל רוח. בחידושי רע"א המ"ל בשם הריטב"א שכתב בשם רבו דאף אם הוציאוהו עכו"ם ונתנוהו חוץ לאלפים אפ"ה אינו רשאי להלך בכולה ולא דמי להוציאוהו ונתנוהו בדיר ופחר דהתם כל היקף הוא חוץ לתחומו וכיון שנתנוהו שם תשיב כולו כד' אמות אבל הכא דאין היקף כולו חוץ לתחומו ומעיקרא נאסר בתוחו מקום שהוא חוץ לתחומו מפני שלא היה לו בו אלא אלפים אף שהוציאוהו חוץ לאלפים שלו לא ניתר לו בשביל זה כל אותו הרחב ואין לו אלא ד"א ע"ש. ומהתו"ז וגם מהט"ז נעלם דברי הריטב"א אלו שהט"ז כתב דאם אנסוהו עכו"ם והוליכוהו שם ודאי מותר בטלטול וכו' דמשמע שם מהט"ז דממילא מותר להלך בכולה דדמי לנתנוהו בדיר ופחר ולהריטב"א בשם רבו אינו כ"ז העתקתי מהבית מאיר ובספר גאון יעקב מסתפק על דברי הריטב"א להלכה: * כיון שלא שבת וכו'. מלשון זה מוכח דאפילו אבל הבקעה ששבת יש בגין שמחילותיו היו מבע"י כיון שלא שבת בהן בתחילת כניסת היום והבגין ההוא הוא יותר מאלפים אמה אינו רשאי להלוך בו אלא אלפים ממקום שקנה שביתה ולאיה לזה מגמרא כלתה מדתו בחלי העיר וכו' [מא"כ]:

יום ושבת בתוכן (א) אבל כאן שבין השמשות לא היתה מוקפת ולא קנה בתוחו המקום שביתה אלא לאלפים אמה אף שהקיפוה מחיצות בשבת אין לו להלוך אלא אלפים שלו כדמעיקרא ולא דמי לסימן ת"ה בשם הוציאוהו עכו"ם בע"כ חוץ לתחומו ונתנוהו חוץ עיר אחרת המוקפת חומה דמהלך את כולה דהשבינן ליה כל העיר כד"א ואע"ג שלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום (ב) דהתם הלא הוא חוץ לתחומו דאין לו מן הדין להלך רק בד"א ואם לא תשבינן ליה כל העיר כד"א לא היה רשאי לילך רק ד"א כדין יוצא חוץ לתחום לכן הקילו גביה [כיון שיצא בחוקם] שיהא נחשב לו כל העיר כד' אמות משא"כ כאן שיש לו אלפים אמה להלוך בלא"ה: (ו) ומטלטל בכולה וכו'. ר"ל אף לענין הילוך לא נחשב הא כמחיצה ממש שלא שבת באויר מחיצות לענין איסור טלטול לא איכפת לן בזה (ג) כיון שיש מחיצות עכ"פ עכשיו וקי"ל מחיצה העשויה בשבת שמה מחיצה: (ז) שיכול לזרוק. ולדוקא בחפצים של אדם אחר שמגיע תחומו להלן מאלפים שלו או חפצים של הפקר דאל"ה הרי אסור להוליכם חוץ לתחומו דהא הכלים כרגלי הבעלים כמ"ש סימן שכ"ז

בגלו הכי רש"י: (ג) לזרוק. דוקא בחפצים של אדם שיש לו תחום אחר דאל"כ הרי אסור להוליכם חוץ לתחום כמ"ש סי' שכ"ז ס"ג

באור הלכה

משנה ברורה

מחיצה בסוף אלפים שהוא סוף שני התחומין ודוקא (ג) בכה"ג שהחריץ הוא בסוף התחום של כל אחד שנמצא חלק ממנו חוץ לתחומו של כל אחד אבל אם החריץ עומד כולו במקום המשותף לשתי העיירות כגון שבין שתי העיירות הוא רק ג' אלפים אמה והחריץ הוא באמצע שמיהם מותרות למלאות ממנו בלי שום מחיצה דאמרינן יש בריה וכל אחד לוקח מחלקו: (ד) להפסיקן. עיין פמ"ג דאפי' היתה עיר האחרת של עכו"ם ג"כ צריך (ד) להפסיקן: (ה) ואפילו היא תלויה. דקל הוא שהקילו במים מפני שיש לזה עורך הרבה ומ"מ צריך שיהיה עכ"פ קצה המחיצה שקוע טפח במים דבלא"ה אינה נראית כהפסק כלל וכמבואר לעיל בסימן[a] ס"א: (ו) אלו מאכילין מכאן וכו'. דהלא כל אחד נוטל מתחומו: (ז) שאינם קונים שביתה. מפני (ה) דניידי. ואפילו הם שייכים (ו) ליחיד ג"כ אינו כרגליו אלא כרגלי הממלא:

א (א) שבת בבקעה. פי' וקנה שם שביתה להיות לו ממקומו להלוך אלפים לכל רוח [אבל לטלטל אין לו רק בארבע אמות דכרמלית היא]: (ב) והקיפוה עכו"ם. שעשו לה מחיצה סביבה וקי"ל מחיצה העשויה בשבת שמה מחיצה: (ג) לדירה. שהקיפוה לדור בתוכה דאל"ה אם ההיקף יותר מבית סאתים [שהוא שבעים אמה על שבעים אמה] לא משתריא לטלטולי בה אלא בד"א אפילו ע"י זריקה: (ד) אלא אלפים. ממקום שקנה שביתה דלא מהני ליה המי מחיצות כלל לענין הילוך: (ה) כיון שלא שבת. ר"ל דלא מהני מחיצות להיות ע"י כל השבת כד"א אלא היכא שהיו המחיצות מבעוד יום ושבת בתוכן (א) אבל כאן שבין השמשות לא היתה מוקפת ולא קנה בתוחו המקום שביתה אלא לאלפים אמה אף שהקיפוה מחיצות בשבת אין לו להלוך אלא אלפים שלו כדמעיקרא ולא דמי לסימן ת"ה בשם הוציאוהו עכו"ם בע"כ חוץ לתחומו ונתנוהו חוץ עיר אחרת המוקפת חומה דמהלך את כולה דהשבינן ליה כל העיר כד"א ואע"ג שלא שבת באויר מחיצות מבעוד יום (ב) דהתם הלא הוא חוץ לתחומו דאין לו מן הדין להלך רק בד"א ואם לא תשבינן ליה כל העיר כד"א לא היה רשאי לילך רק ד"א כדין יוצא חוץ לתחום לכן הקילו גביה [כיון שיצא בחוקם] שיהא נחשב לו כל העיר כד' אמות משא"כ כאן שיש לו אלפים אמה להלוך בלא"ה: (ו) ומטלטל בכולה וכו'. ר"ל אף לענין הילוך לא נחשב הא כמחיצה ממש שלא שבת באויר מחיצות לענין איסור טלטול לא איכפת לן בזה (ג) כיון שיש מחיצות עכ"פ עכשיו וקי"ל מחיצה העשויה בשבת שמה מחיצה: (ז) שיכול לזרוק. ולדוקא בחפצים של אדם אחר שמגיע תחומו להלן מאלפים שלו או חפצים של הפקר דאל"ה הרי אסור להוליכם חוץ לתחומו דהא הכלים כרגלי הבעלים כמ"ש סימן שכ"ז

שער הציון

(ג) מאמר מרדכי וכן מגדל הפמ"ג: (ד) ומבואר שם במ"ז דדוקא עיר אבל עכו"ם יחיד אינו אוסר משום דעתו ובשרגא יחיד מגדל דאוסר ואינו ברור די"ל דע"כ לא אמרינן האי סברא לאסור משום דדעתם עליהם וקנו שביתה אלא גבי עיר שלמה אבל לא ביחיד כיון דבעצם הלא אין שייך לאותו יחיד דהפקר הוא וגור של הפקר הלא קי"ל דהוא כרגלי הממלא ולא נזכר בשום מקום דאם הבור הוא סמוך לאיזה יחיד דשמנה דינו: (ה) רש"י וש"ם והי"ה למעיטא הנוטענין ג"כ בכלל ניידי הם כמש"כ הפוסקים: (ו) פוסקים: (א) רש"י: (ב) רש"י והעתיקו המ"א וש"א: (ג) ואף דאם נעשו המחיצות בתוחו[b] אין נחשבין מחיצות רק לאומרא כאן שנעשו ע"י עכו"ם כמו שנעשו בשוגג דמיא [רבינו יונתן]:

הגהות ותיקונים: א) שנ"ו וסימן שע"ו:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב סימן שס"ב ס"ק י"ח וס"ק י"ט:

הלכות שבת סימן תג תד

(ח) לטלטל ממש חוץ לד׳ אמות (ט) אסור אפילו (ג) חוץ לאלפים) (כ״י כשם תוס׳ הג״א פ׳ מי שהוציאוהו):

תד דין אם יש תחומין למעלה מעשרה טפחים. ובו סעיף אחד:

א [א]המהלך חוץ לתחום (א) למעלה מי׳ טפחים כגון (ב) שקפץ ע״ג עמודים שגבוהים י׳ (ג) * ואין בכל אחד מהם (ד) ד״ט על ד״ט ה״ז ספק אם יש תחומין למעלה מי׳ או לאו [ב]ומה שיהיה (ה) בדרבנן יהיה ספיקו להקל. הגה מיהו אם היה הולך (ו) בדרך זה או ע״י קפיצת שם מתוך י״ב מיל חוץ לי״ב מיל אזלינן לחומרא (ז) * למ״ד תחומין י״ב מיל הוי דאורייתא (ד״ע ותשו׳ רמב״ם) (ח) * [ג]והואיל ואין (ט) בימים ובנהרות איסור תחומין דאורייתא לד״ה לפי שאינם דומין לדגלי מדבר (ט) [ד]מי שבא בספינה בשבת

באר היטב

מ״א: (ג) חוץ לאלפים. כיון דא״א לו לטלטל חוץ לאלפים נתוך אלפים נמי אסור דנפרצה במילואה למקום האסור וט״ז אולק ופסק כרש״י דנתוך אלפים מותר לטלטל כדרכו ע״ש:

(ד) בימים. אפי׳ חוץ לי״ב מיל אין דאורייתא לפי שאינן דומין לדגלי מדבר ולכן אזלינן לקולא. ר״מ אלשקר סי׳ ק״ח כתב דמותר לירד מן הספינה במעבורת אם לא במקום שנהגו להחמיר

באור הלכה

* ואין בכל אחד מהן ד״ט וכו׳. עיין בליקוטי מ״ם אלק שסי סימן ל״ו[א]) בענגות ההולכים ע״י קיטור (שנקרא אייזן באן) דאין[1]) ליכשר עליהם בשבת וגם בע״ש אסור אם יודע שיסע בשבת משום תחומין וע״ש עוד טעם וכ״כ בתשובות מהרי״א מ״א סי׳ נ״ח דעל הענגות שקורין אייזנבאהן בכ״ע אסור וכ״כ בספר כלכלת שבת: * למאן דאמר וכו׳. ודע דלענין הולאת בהמתו או כליו חוץ לי״ב מיל כתב בכנה״ג דיש מחלוקת בזה הרלב״ח כתב דבזה לכו״ע מדרבנן והר״מ אלשקר סובר דהוא דאורייתא והעמיקו המ״א ובחידושי הרמב״ן לעירובין אימא דלמ״ד תחומין די״ב מיל הוא דאורייתא אף כליו הוא דאורייתא. ומ״מ נראה דיש להקל בזה בלמעלה מעשרה דהלא עכשו תחום די״ב מיל ולמטה מעשרה אף בחדש להרבה פוסקים אינו אלא מדרבנן: * והואיל ואין בימים ונהרות וכו׳. וכ׳ בחידושי הגרעק״א בשם הרב המגיד וה״ה דאין בכרמלית ומסיים דלפ״ז לדידן דליתא לנו ר״ה אין לנו עכשיו כלל תחומין דאורייתא עכ״ל וכ״כ הגר״ז. אבן בחמת קבה נותר כן ודברבה מסתימת המחבר שלא זכר כלל כרמלית רק ימים ונהרות משמע דדוקא ימים ונהרות שאינן מקום הילוך כלל וכן מדכתב הרמ״א בהג״ה מיהו אם היה הולך וכו׳ למ״ד תחומין דאורייתא משמע דגם לדידן איכא תחומין דאורייתא והלא לדעת איזה אחרונים הרמ״א הוא מן העומדים בשיטה זו דמימינו ליכא רה״ר עיין בסי׳ רמ״ו[2]) וע״כ דאין מחלק בזה ובאמת עיקר סברא זו אף שנועצת מדברי הרמב״ם בפ׳ מ״מ דקבה להולמה שהרי בש״ס איכא מ״ד דס״ל אלפים בשיר ד״ת וליף לה ממנרשי העיר אלא למגרס ואלא לתחום והתם בודאי לא הוי אלא כרמלית דאלף השני שהיה שדה לבהמתו בודאי אינו רה״ר ואפ״ה לר״ע לוקין עליה אלא לחוץ מן השיעור הזה ואם כן כמו כן לדידן דדוקא י״ב מיל מה״ת בודאי אפילו אם היו י״ב מיל כרמלית אעפ״כ איכא איסור דאל יצא וכן מוכח מרמב״ן בסוגין ד׳ מ״ג דלא ס״ל כסברת הרמב״ם ואעפ״פ שבעיקר הדין כוון ג״כ לדברי הרמב״ם בתשובה וז״ל שם ואין אני קורא זה אל יצא אים ממקומו כיון שלא הלך ג׳ פרסאות ברגליו שהרי הילוך הספינה אינו קרוי הילוך כלל ותמה על עצמך הוא יושב ברה״ר שלו שהספינה רה״ר היא וכו׳ ואתה חושש לו משום מהלך ג׳ פרסאות איהו אינא נייח וספינה הוא דקא מסגיא וכו׳ עי״ש הרי דלא קאמי עלה רק משום שאינו מהלך הא אילו הלך ברגליו בנים י״ב מיל הוא דאורייתא למ״ד י״ב מיל דאורייתא וכש״כ בכרמלית בינשה וא״כ אף שנקטינו להקל בנים בכל אבל עכ״פ בינשה בהולך ברגליו ומשום דאינו דומה לדגלי מדבר כלל אבל עכ״פ בינשה

א בעיא בגמרא ד׳ מ״ג ולא נפשטא וכ׳ רמב״ם בפכ״ז מה״ש ב ה״ה שם בשם תשו׳ הרמב״ם ג שם ושם ד רמב״ם והרמב״ן והרשב״א ממחני׳ דעירובין מ״א בעשה דר״ע אוקי לה שם בגמרא בהלכה למעשה מי׳

(ה) בדרבנן. הגה מיהו אם היה הולך וכו׳. ובדרך זה או ע״י קפיצת שם מתוך י״ב מיל חוץ לי״ב מיל אזלינן לחומרא. הגה דרוב (ד) הפוסקים חולקים על זה וס״ל דחוץ לאלפים אף בטלטול כי אורחיה מותר. דלא מקרי פרוץ למקום האסור דמקום המותר הוא בעצם ורק מפני שא״א לו לילך בשם שהוא חוץ לאלפים אין לו עצה לטלטל בשם כ״א ע״י זריקה[א]לכן הסכימו (ה) האחרונים:

א (א) למעלה מעשרה טפחים. דכל למעלה מעשרה אינו מקום הילוך

דעיקר מקום הילוך על הארץ היא או עכ״פ בתוך עשרה דמשיב נמי כהילוך על הארץ ונסתפקו חז״ל אם שייך זה לאסור תחומין: (ב) שקפץ וכו׳. וה״ה בהילוך בתויר ע״י שם וכדלקמיה: (ג) ואין וכו׳. דהרי הוא (א) כאלו הולך בתויר אבל אם היה בהם ד׳ על ד׳ דניחא דמשמשתיה להילוך חשוב (ב) כמהלך על הארץ ופשיטא דאיסור תחומין נוהג שם. ואפילו אם היה רק עמוד אחד של ארבעה טפחים מקצתו בתוך תחומו ומקצתו חוץ לתחומו אסור לגמרא מראש האחד לראש השני [רש״י]: (ד) ד״ט על ד״ט. הא אם היה מצד אחד פחות מד״ט (ג) אף אם היה אחוז הרבה לא ניחא דמשמשתיה וג״כ בכלל ספק הוא: (ה) בדרבנן. כגון חוץ לתחום דאלפים אמה עד י״ב מיל שהוא לכו״ע מדרבנן: (ו) בדרך זה. ר״ל ע״י עמודים: (ז) למאן דאמר כו׳. ר״ל להפוסקים דנקטי להלכה כהירושלמי דחוץ לי״ב מיל הוי דאורייתא ולפיכך אזלת מקרא דאל יצא איש ממקומו ביום השביעי ומקום זה הוא חוץ לשנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל. ומדברי המחבר שכתב ומה שיהיה בדרבנן וכו׳ משמע שמלבד כן להלכה להחמיר בינשה בחוץ לי״ב מיל אפילו בלמעלה מעשרה שהוא ספק דאורייתא ובביאור הגר״א נוטה דעתו להפוסקים דלעולם הוא דרבנן: (ח) והואיל ואין בימים ובנהרות וכו׳. ר״ל אפילו חוץ לי״ב מיל אינן דאורייתא לפי שאין דומין וכו׳ דלמ״ד דאורייתא ממדבר יצאינן כל״ל והלכיכן במדבר היה בינשה ולא בים ולכן מקילינן בהו למעלה מעשרה:

(ט) מי שבא בספינה בשבת. אין ר״ל שנכנס בספינה בשבת דאי הכי הלא בבה״ש בינשה וקנה שם שביתה ואסור לירד מהספינה לגמל

שער הציון

(ד) רש״י ורבינו יונתן ואו״ז וריטב״א וריו״ז ובפירוש ר״מ מוכח ג״כ דסבר הכי ע״ש בסוף הסוגיא וגא״ר הביא בשם הפרישה דגם מסתימת הרא״ש והטור משמע כן וכן כתב הגר״א בביאורו ודעת ההג״ה הוא רק דעת התוספות והג״א: (ה) ט״ז והגר״א [עי״ש שהוכיחו כן בראיות] וכ״כ הא״ר בשם כמה פוסקים וכ״כ ש״א ודלא כב״ח שכתב להחמיר: (ו) לטש: (ז) גמרא: (ג) א״ר ומ״מ אם היה גשר אחוז כה״ג ל״ע דאפשר דזה ניחא תשמישתיה והוי כעמוד ד׳ על ד׳:

הגהות ותיקונים: א) צ״ז: ב) שמ״ו:

הארות והערות: 1) עיין בבה״ל לקמן ד״ה ממקום שפגע וכו׳:

ליקוטי דברי הרב א) בשו״ע הרב סעיף א׳ כתב ג״כ דיש לסמוך עליהם להקל בדברי סופרים.

א משנה עירובין נ"ב ובמ"ק וכ"כ רמב"ם בפרק כ"ו ב שם בגמ' ובלשנא בתרא

והגיע לנמל אם משנכנס השבת עד שהגיע לנמל (י) לעולם היתה (ג) למעלה מי' מקרקע הים או הנהר (יא) יורד ואינו נמנע ויש לו אלפים אמה (יב) * ממקום שפגע בו למטה מי'. הגה ואם הוא ספק (יג) אם הוא למעלה מי' או לא (יד) אזלינן לקולא (המגיד פכ"ז) (טו) ואם כבר (ג) יצא אלפים ממקום שפגע למטה מי' דאין לו רק ד"א מ"מ אם צריך לצאת מן הספינה (טז) מכח גשמים שיורדים עליו או שמתה זורמת עליו (יז) או שצריך לנקביו (ד) וצריך מכח זה ליכנס בעיר הוה ליה כל העיר כד' אמותיו וכיון דעל על (א"ז ומרדכי והג"א פ' מי שהוציאוהו) וע"ל סי' ת"ו וע"ל סי' רס"ו מי שרוכב בדרך ותשכה לו בע"ש כילד יעשה:

תה דין היוצא חוץ לתחום. ובו ט' סעיפים:

א [א]מי שיוצא חוץ לתחום אפילו אמה (א) אחת (א) לא יכנס להיות בבני העיר ואין לו אלא (ב) ד"א (ב) מעמידת רגליו ולחוץ: **ב** [ב]היתה רגלו אחת תוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום

באר היטב

ויש אוסרין במעבורת ועי' ת"ד ע"ד כנה"ג. ועמ"ש סי' של"ט ס"ז: (ב) למעלה. וכ' המ"א ואם יצא פעם א' ליבשה משתשיכה קנה שם שביתה ואין לו אלא משם אלפים בד"ה בשם הרשב"ץ: (ג) יצא. כלומר שהפליגה ספינתו משם חוץ לאלפים: (ד) וצריך. וה"ה אם דחפוהו א"י לתוך העיר ה"ל כולה כד"א ועמ"ש סי' ת"ה. ואם לא יצא ממקום שפגע למטה מי' אלפים אמה וכלתה מדתו בחצי העיר

באור הלכה

אף בכרמלית יש לנו להחמיר ואף שאינו דומה לגמרי לדגלי מדבר כן נראה לענ"ד: * ממקום שפגע וכו'. לכאורה מדסתם משמע דאפילו רק דרך הלוכה פגעה במקום שהוא למטה מעשרה גם כן קנה שביתה בתוכו מקום וקשה דהא משמע בגמרא דף מ"ה דהיכא דמיגד ניידי לא קנה שביתה אפילו בלמטה מעשרה והכי נמי דכוותיה ואפשר לחלק דהולך בספינה שאני דספינה מינה נייחא ומיא דקא מסגי תותה וכמו שמצינו בגרא זו בב"מ דף ע' ע"ב אמנם אח"כ מצאתי בחידושי רשב"א שהקשה כעין זה על הא דמספקינן בגמרא לענין ספינה בהולכת למעלה מעשרה אי יש תחומין אי לא ומייתינן ראיה לזה מספינה דר"ג ע"ש כתב ע"ז וז"ל וקשה לי דהא ספינה מיגד ניידא ואמרינן לקמן דמיא בעמים לא קנו שביתה משום דניידי וכו' וי"ל דספינה דר"ג כל בין השמשות מינה נייחא אח"כ מצאתי כדבריו ג"כ בחידושי הרמב"ן שאפילו בספות מעשרה בספינה מהלכת אין בה משום יוצא ממון לתחום משום ולעבור דרך מעבורת השט ע"פ המים (שקורין פראם) אם היא קשורה בספינה ובנמל לכו"ע מותר לירד ואם אינה קשורה (ז) יש מחירין ויש אוסרין מפני שנראה כשט כיון שלא שבת עליו מבע"י אבן בשו"ע הגר"ז (ח) משמע דכשלא יצא מן הספינה ליבשה מעת שבת ביה"ש עד עכשיו מותר: (יב) ממקום שפגע. ר"ל אם פגע במקום שהוא למטה מיו"ד רחוק מן הנמל מודדין לו האלפים אמה משם: (יג) אם הוא למעלה מעשרה וכו'. קאי אשיעור י"ב מיל דימים ונהרות וה"ה (ט) לענין שיעור דאלפים דיבשה: (יד) אזלינן לקולא. ותלינן דמשנכנס השבת עד שהגיע לנמל היה למעלה מעשרה משום (י) דספיקא דרבנן לקולא: (טו) ואם כבר יצא. ר"ל שפגע במקום אחד למטה מי"ט וקנה שם שביתה ונתרחק שם יותר מאלפים דמן הדין אין לו רק ד"א כדין יצא יוצא חוץ לתחום דאפילו באונס אין לו רק ד"א אפ"ה אם מחמת אונס נכנס בתוך עיר (יא) מוקפת מחילות נחשב לו כל העיר כד"א כדין הוציאוהו עכו"ס ונתנוהו בתוך עיר מוקפת מחילות בזמן ת"ה ואם לא יצא חוץ לאלפים ורק שכלתה מדתו בחצי העיר (יב) אינו רשאי לילך רק עד מקום שכלתה מדתו. הגא ביו"ט מחוץ לתחום ממקום שפגע למטה מעשרה מ"מ בשבת (יג) שלאחריו מותר ללכת אלפים ממקום שעומד דשבת ויו"ט שאי קדושת הן ומשום הכנה אין בו איסור כיון דלא עביד ולא מידי [אחרונים]: (טז) מכח גשמים וכו'. וכ"ש אם דחפוהו עכו"ס לתוך העיר דהוי ליה כל העיר כולה כד"א (יד) ומ"מ לא יאמר לעכו"ס שידחפו אותו: (יז) או שצריך וכו'. וכל זה כשלא מצא מקום נוח לפנות וכן מקום להסתר מחמה או גשמים עד תוך העיר דאל"ה אסור לו לכנוס וכדלקמן בסימן ת"ו וזהו שכתב רמ"א ועיין לקמן וכו':

א (א) לא יכנס להיות וכו'. ר"ל דלא תימא (א) דאמה אחת לא תשיב ידיאה וממילא הוא כבני העיר: (ב) מעמידת רגליו ולחוץ. אבל

שער הציון

(ד) הגר"א וכן מוכח מלשון המחבר: (ה) ואף שההליכה בחמצע היתה למעלה מעשרה [רשב"א וריטב"א]: (ו) דאם היתה אז עומדת למטה מי"ט הוי כעומדת על האדון וקנה שביתה ביבשה: (ז) מ"א וש"א: (ח) עיין בשו"ע הגר"ז בסימן רמ"ח דמיקל בחופן זה אפי' לצאת מספינה לספינה וכ"ש בה: (ט) עו"ש וא"ר: (י) אף דיש כאן ס"ס להחמיר דשמא הוא למטה מעשרה ושמא יש תחומין למעלה מעשרה ועיין בספר בית מאיר: (יא) וכדלקמן בסימן ת"ה ס"ו: (יב) מ"א וש"א: (יג) וה"ה לכיפך אם בא בשבת מותר ביו"ט שלאחריו: (יד) אחרונים: (א) הגה זה הלשון להיות בכני העיר מובא בטור ושם הפירוש בפשוטו דלא יכנס להיות בכני העיר אבל בשיעור השלמת ד"א ממקום שהוא מותר ליכנס והוא כדעת הרא"ה ויש לו ד"א לכל לד אבל במחבר שסיים דהד"א דוקא לצד חוץ ליכא לפרש הכי וכבר העיר בזה הפמ"ג בסימן שצ"א[א] וע"כ דתקנו לפרש הכי:

הגהות ותיקונים: א) שצ"ו במ"ז סק"א:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ג' כתב שאפילו בדרך הילוכה קונה שביתה אם הולך למטה מעשרה.

הלכות שבת סימן תה

(ג) יכנס: **ג** [ג]מי שקידש עליו היום (ד) והוא חוץ לתחום העיר אפי׳ אמה אחת לא יכנס (ה) להיות כבני העיר ואינו מהלך אלא אלפים אמה לכל רוח ממקום שקידש עליו היום: **ד** [ד]מי שיצא חוץ לתחום (ו) שלא לדעת (ז) מותר לעשות לו (ח) מחיצה של בני אדם שעירבו לאותו רוח ויכולים (ג) לילך שם ויעשו סביביו כמו מחיצה (ט) ויכנס ביניהם (י) [ה]והוא שלא ידעו אותם שנעשית בהם המחיצה שלשם כך נקראו [ו]אבל אם יצא (יא) לדעת אסור*: **ה** (יב) [ז]מי שהוציאוהו חוץ לתחום עובדי כוכבים (יג) או רוח רעה או שאר כל אונס (יד) או ששגג ויצא אין לו (טו) אלא ד״א החזירוהו לתוך התחום כאילו לא יצא והרי כל העיר כד״א כבתחלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח [ח]אבל (טז) אם חוזר לדעת אין לו (יז) אלא ד׳ אמות. הגה וכן אם (יח) נכנס לספינה (ד) ויצאה הספינה (יט) חוץ לתחום וחזרה לתחוריה

ג מגמה שם כ״ג ד שם בגמ׳ מ״ג בעובדא דעמיה ה שם מ״ד ו משמעות הגמרא שם וכ״פ הרא״ש שם * (ע״ל סי׳ שס״ג סעיף ה׳) ז משנה שם מ״ח וכפירש״י שם ח שם בגמרא מדיוקא דמתני׳

באר היטב

בסי׳ ת״ט ס״ה: (ג) לילך. וכשמגיע חוץ התחום שרי לילך לעיר בלא מחיצה עמ״ש ס״א מ״א: (ד) ויצאה. עסי׳ רמ״ח ס״ו:

משנה ברורה

אבל לא פיים כלל לא דאף דבודאי (ב) לכו״ע יכול לברר הד״א שלו לכל לד שירצה שאני הכא (ג) כיון שהתחיל ללכת אל עבר זה נראה כבורר הד״א ממנו ולהלאה. והנה המחבר אזל לטעמיה בסי׳ של״ו דאין לו רק ד״א (ד) אבל לפי מה שהבינ״ל הרמ״א שם בהג״ה בשם יש אומרים דיש לו ד׳ אמות לכל לד והכריעו שם האחרונים כדעה זו א״כ יכול לילך הד״א שלו אף לצד העיר דהיינו אם יצא אמה אחת יוכל לחזור לתוך התחום בשיעור שלש אמות ודע דכל זה אם יצא במזיד אבל אם יצא (ה) באונס או מחמת טרדתו (ו) שכח וילא הסכימו האחרונים דכל שלא יצא מן התחום ארבע אמות מותר לו לחזור ולכנוס תוך העיר דבכגון זה אמרינן דכיון שיש לו רשות לחזור לתוך תחומו משוב כאלו לא יצא כלל מן התחום והרי הוא בבני העיר וכ״ש אם יצא (ז) לדבר מצוה דמותר לו לחזור *תוך תחומו ומשם לעיר כל שלא יצא מתוך התחום ארבע אמות: **ב** (ג) יכנס. דבתר (ח) רוחו שדינן וכיון דלא הוי אלא רגלו אחת תוך לתחום ועדיין רוחו בתוך התחום הלכך יכנס. ולפי מה שכתבנו לעיל דיש לו שיעור ד״א חוץ לתחום גם כזה יהיה הדין אם יצא ע״י אונס ורגלו אחת הוא עדיין בתוך ד״א של התחום משיב כאלו עדיין לא יצא [מ״ר וש״א]: **ג** (ד) והוא חוץ לתחום העיר. דאלו היה בתוך תחום העיר משוב בבני העיר כיון שדעתו לכנוס לעיר ויש לו כל העיר ואלפים אמה סביבה לכל לד אבל כיון שהתשיך לו אמה אחת חוץ לתחום אין לו אלא אלפים אמה סביב מקומו ששבת שם: (ה) להיות כבני העיר. ר״ל אף דמותר לו לכנוס לתוך העיר במקצת דכיון ששבת רק אמה אחת חוץ לאלפים הסמוכים לעיר יש לו לכנוס ג׳ אמות בתוך העיר דשיעור אלפים מודדין חוץ מארבע אמות ששבת בהן כדלעיל בסי׳ של״ז[2] מ״מ (ט) אינו נחשב עי״ז להיות בבני העיר שיהיה מותר לו לילך בתוכה ואלפים סביבה כיון דעכ״פ בעת שקידש היום היה חוץ לתחום העיר [הגר״א]: **ד** (ו) שלא לדעת. באונס (י) או ששגג וילא וה״ה (יא) לדבר מצוה: (ז) מותר וכו׳. ר״ל שעושים לו מקנה שיחזור לתוך תחומו והוא דכיון שיצא אף שאין לו רק ד״א קי״ל דאם היו שם מחיצות מותר להלוך בכל רוחב המחיצות דכולה כארבע אמותיו משיבא וכמש״כ לקמיה בס״ו ולפיכך כשעושין לו מחיצה של בני אדם סביביו עד תחומו נכנס עי״ז בתחומו וכיון שנכנס בתחומו בהיתר הרי הוא כאלו לא יצא וכדלקמיה בס״ה: (ח) מחיצה של בני אדם. ואפי׳ אם היה אורך המחיצות יותר מאלפים (יב) מותר להלך את כולה: (ט) ויכנס ביניהם. היינו שיכנס ביניהם עד תוך תחומו וכיון שנכנס לתוך התחום מותר לילך לעירו אף בלא מחיצות וכנ״ל. ולפי מה שכתבנו לעיל סק״ב בשם הפוסקים אף אם לא הגיע המחיצות של בני אדם עד תוך התחום ממש אלא סמוך לתחום פחות מד״א (יג) ג״כ שרי דכיון דעכ״פ ד׳ אמותיו כליס בתוך תחומו מותר לכנס: (י) והוא שלא ידעו. עיין בסי׳ שס״ב שנתבאר שם פרטי הדינים של מחיצות בני אדם: (יא) לדעת אסור. שהרי אף אם הוא בתוך מחיצות גמורות אינו רשאי בכה״ג לילך יותר מד׳ אמות וכדלקמיה בס״ו וכ״ש במחיצות של בני אדם: **ה** (יב) מי שהוציאוהו וכו׳. ר״ל דאפי׳ באופן זה שהיה אנוס בדבר ג״כ אין לו אלא ד״א וכ״ש כשילא במזיד וכנ״ל בס״א: (יג) או רוח רעה. שנטרפה (יד) דעתו ואח״כ נשתפה: (יד) או ששגג יוצא[3]. אף דכ״ש הוא מדין אונס (טו) נקט זה משום שיפא דהחזירוהו מהני אפי׳ בזה: (טו) אלא ד״א. עיין לעיל בסימן של״ו בהג״ה איך חושבין הד״א: (טז) אם חזר לדעת וכו׳. ר״ל (טו) בדלון ובדעת לאפוקי אם שגג וחזר משיב כאלו החזירוהו (יז) אלא ד״א. ודוקא אלא נכנס לעירו אבל אם נכנס לעירו המוקפת מחיצות הרי היא כולה כד״א וכדלקמיה בס״ח וע״ש מש״כ בזה: (יח) נכנס לספינה. מיירי שקנה שביתה בשבת ונכנס לספינה בשבת סתם (יז) ליסב בה [ולא להפליג דאי נכנס להפליג הוי כילא לדעת ואין לו אלא ארבע אמות]* ובין כך הפליגה הספינה: (יט) חוץ לתחום. ומיירי שהיה

שער הציון

(ב) ר״ל אף לפי שפוסק כר׳ יהודה וכמש״כ לעיל בסימן של״ו לדעה ראשונה שם: (ג) מ״א בשם המ״מ בטעם הרמב״ם: (ד) אחרונים: (ה) מ״א וא״ר וש״א והוא כדעת רש״י דרבנן מיירי דוקא במזיד ועיין בחי״ה שגם הוא כתב דלדינא בשלא במזיד טוכל לסמוך להקל משמעתא דגמרא בר מנילאי ע״ש ועיין בביאור הגר״א שהסכים ג״כ לדבריו: (ו) מסעיף ה׳ דבשגגה משיב כאונס לענין החזירוהו וכמו שכתב הגר״א שם וכן מוכח מהרי״ב שהוכיח להקל משמעתא דגמרא בר מנילאי והתם הלא רק שוגג היה ולא כא״ר שהשוה שוגג למזיד מה: (ז) ומה כו״ע מודו כמבואר בש״ס דף מ״ה דלדבר מצוה כו״ע מודו דהבלעת תחומין מילתא היא: (ח) רש״י: (ט) ודע דבעניינו אינו שייך לומר דין הבלעת תחומין שעי״ז יהיה נחשב כאלו נכנס חוץ התחום קודם בין השמשות ואפי׳ אם היה זה ע״י אונס דלא שייך[1] זה אלא בילא חוץ לתחום אז אמרינן כיון דעל על ולא בזה דשיעורו לכתחלה כן הוא אלפים אמה חוץ מקום שבת בו ולא יומר כן מוכח בפוסקים ואף דמדברי הרשב״א בחידושיו ס״פ מי שהוליאוהו משמע דתולה זה בדין הבלעת תחומין נראה דע״ש הוא וא״ל יצא וכן בעטה״ק לא העתיק דין זה רק לענין יצא עי״ש: (י) דשוגג כאונס משיב לענין זה וכמבואר בס״ה: (יא) פוסקים: (יב) מ״א: (יג) נהר שלוס ותו״ש: (יד) רש״י: (טו) הגר״א: (טו) רמינו יונתן: (יז) מ״א וא״ר ותו״ש וכ״מ בחו״ז שם רש שבת ועיין עוד ביור במ״א וגם הוא לדינא והעתיקו הא״ר:

הגהות ותיקונים: א) ס״א: ב) ויצא:

הארות והערות: 1) עיין בבה״ל סימן ת״ג ד״ה אלא אלפים:

הלכות שבת סימן תה

לגמל שהפליגה משם הרי הוא כאלו לא יצא דהוה ליה כמו שהוציאוהו עובדי כוכבים והחזירוהו (מ"ז): ז [מ] (כ) ᵗנתנוהו עובדי כוכבים חוץ לתחום (כא) בדיר או בסהר ומערה או בעיר אחרת (ה) (כב) * מוקפת חומה לדירה או שנאנס בשאר אונס (כג) או ששגג ויצא חוץ לתחום ונכנס לאחד מאלו (כד) ונזכר והוא בתוכו מהלך את כולו * 'אבל אם יצא חוץ לתחומו לדעת (כה) אע"פ שהוא בתוך אחד מאלו אין לו אלא ד"א: ז (כו) ᶜמי שהפליגה ספינתו בים (כז) מהלך את כולה (כח) * הואיל ושבת באויר

מ"ו סס ממשנה וכרשב"ג ולדפסק רב סס נגמ' מ"ב תוס' והרא"ש והרמב"ם בפכ"ו מה"ש י סס מ"ה מדיוקא דמתני' כ סס ממשנה כרשב"ג

שערי תשובה

[מ] נתנוהו כו' בדיר או בסהר כו'. וכתב בג"ב מ"ת סימן מ"ז אס

באר היטב

(ה) מוקפת. ואס בא לעיטורה של עיר הוי כעיר מהרי"ל וסייס

באור הלכה

דמינך ניידי עי"ש אמנס מכל הפוסקים דסתמו מה וכן מלשון הש"ס דקאמר במהלכת בדקק משמע דאפילו דרך הלוכה קנה שמיתה וא"ע למעשה:

משנה ברורה

שהיה אותו המקום שמוץ לתחום פחות מעשרה טפחים וא"כ היה אסור לו להחזיר מדעתו למקום הראשון וכדלעיל בסוף סימן ת"ד אלא משוס דמזיה מעצמה לאחוריה מחירין לו: ז (כ) נתנוהו עכו"ם חוץ לתחום וכו'. ר"ל (יח) שהוציאוהו מתוך התחום ונתנוהו שם: (כא) בדיר. גדר של בהמות (יט) שעושין בשדות היוס כאן ביוס כאן כדי לזבלן בגללי הבהמות וסהר נעשה לבהמות העיר ולא הזכיר כאן שיהיה מוקף לדירה משוס דלא בעינן מוקף לדירה (כ) אלא בשהיה השטח יותר מבית סאתים וסתם דיר וסהר לא הוי כ"כ ובאס שהיה יותר מב"ס בעינן שיהא מוקף לדירה (כא) כגון ששומר הבהמות דר שם: (כב) מוקפת חומה לדירה. דעי"ז הוי כרה"י (כג) והוי כולה כד' אמות וה"ה לעירות שאין מוקפות חומה ויש בהן (כג) תיקוני עירובין וכמו שכתבנו לעיל בסימן ת"א במ"ב עיי"ש. ודע דה"ה אס הביאוהו עכו"ס בספינה ג"כ אינו מותר מעצמו לצאת (כד) מן הספינה אס היא עומדת למטה מיו"ד אלא אס כן בשנכנסה הספינה בתוך היקף מחיצות העיר וי"א דאפילו אס העיר אינה מוקפת במחיצה מצד הגמל עומק מקום המים (כה) שבמקום הגמל נחשב (כו) למחיצה ועיין במג"א מ"ש בזה* בשם מהרי"ל ונתבאר בביאור הלכה: (כג) או ששגג ויצא. ר"ל שהיה (כז) טרוד בענייניו ומתוך כך לא נתן לבו על תחומו וילא וכל כה"ג: (כד) ונזכר והוא בתוכו. לאפוקי בשנזכר קודם שנכנס ונכנס אין לו אלא ד"א דהרי נכנס לדעת: (כה) אע"פ שהוא בתוך אחד מאלו. בין שנכנס מדעתו בין שהכניסוהו עכו"ס בשם כיון שעכ"פ יציאתו מתחוס היה מדעת לא אמרינן בזה כולו כד' אמות ועיין בבה"ל: ז (כו) מי שהפליגה וכו'. מיירי (כח) שבא בע"ש סמוך לחשיכה לגמל מקוס שהספינה גוששת למטה מעשרה טפחים והיה בדעתו לצאת מן הספינה ולכנוס לעיר ונמצא שקנה שביתה ביבשה ובא רוח והפליג את הספינה חוץ לתחוס (כט) במקוס שהיו המים פחותים מעשרה טפחים מן הקרקע ולפי המבואר לעיל בסימן ת"ד אסור לו לצאת מן הספינה דאין לו אלא ד"א אפ"ה בספינה גופא מהלך את כולה דכארבע אמות דמיא הואיל ומוקפת מחיצות: (כז) מהלך את כולה. אפילו כשהיא עומדת: (כח) הואיל ושבת באויר מחיצות. הלשון (ל) מגומגם ולאו דוקא הוא דלפי

שהיה אותו המקום שמוץ לתחום פחות מעשרה טפחים וא"כ היה אסור לו להחזיר מדעתו למקום הראשון וכדלעיל בסוף סימן ת"ד אלא משוס דמזיה מעצמה לאחוריה מחירין לו: ז (כ) נתנוהו עכו"ם חוץ לתחום וכו'. ר"ל (יח) שהוציאוהו מתוך התחוס ונתנוהו שם: (כא) בדיר. גדר של בהמות (יט) שעושין בשדות היוס כאן ביוס כאן והיוס כאן כדי לזבלן בגללי הבהמות וסהר נעשה לבהמות העיר ולא הזכיר כאן שיהיה מוקף לדירה משוס דלא בעינן מוקף לדירה (כ) אלא בשהיה השטח יותר מבית סאתים וסתם דיר וסהר לא הוי כ"כ ובאס שהיה יותר מב"ס בעינן שיהא מוקף לדירה (כא) כגון ששומר הבהמות דר שם: (כב) מוקפת חומה לדירה. דעי"ז הוי כרה"י (כג) והוי כולה כד' אמות וה"ה לעירות שאין מוקפות חומה ויש בהן (כג) תיקוני עירובין וכמו שכתבנו לעיל בסימן ת"א במ"ב עיי"ש. ודע דה"ה אס הביאוהו עכו"ס בספינה ג"כ אינו מותר מעצמו לצאת (כד) מן הספינה אס היא עומדת למטה מיו"ד אלא אס כן בשנכנסה הספינה בתוך היקף מחיצות העיר וי"א דאפילו אס העיר אינה מוקפת במחיצה מצד הגמל עומק מקום המים (כה) שבמקום הגמל נחשב (כו) למחיצה ועיין במג"א מ"ש בזה* בשם מהרי"ל ונתבאר בביאור הלכה: (כג) או ששגג ויצא. ר"ל שהיה (כז) טרוד בענייניו ומתוך כך לא נתן לבו על תחומו וילא וכל כה"ג: (כד) ונזכר והוא בתוכו. לאפוקי בשנזכר קודם שנכנס ונכנס אין לו אלא ד"א דהרי נכנס לדעת: (כה) אע"פ שהוא בתוך אחד מאלו. בין שנכנס מדעתו בין שהכניסוהו עכו"ס בשם כיון שעכ"פ יציאתו מתחוס היה מדעת לא אמרינן בזה כולו כד' אמות ועיין בבה"ל: ז (כו) מי שהפליגה וכו'. מיירי (כח) שבא בע"ש סמוך לחשיכה לגמל מקוס שהספינה גוששת למטה מעשרה טפחים והיה בדעתו לצאת מן הספינה ולכנוס לעיר ונמצא שקנה שביתה ביבשה ובא רוח והפליג את הספינה חוץ לתחוס (כט) במקוס שהיו המים פחותים מעשרה טפחים מן הקרקע ולפי המבואר לעיל בסימן ת"ד אסור לו לצאת מן הספינה דאין לו אלא ד"א אפ"ה בספינה גופא מהלך את כולה דכארבע אמות דמיא הואיל ומוקפת מחיצות: (כז) מהלך את כולה. אפילו כשהיא עומדת: (כח) הואיל ושבת באויר מחיצות. הלשון (ל) מגומגם ולאו דוקא הוא דלפי

שער הציון

(יח) כ"מ בגמרא דאלו יצא לדעת אפילו אס אח"כ הוציאוהו בע"כ שס אין לו אלא ד"א: (יט) רש"י ריש פ"ב: (כ) אור זרוע והג"א: (כא) רבינו יונתן בריש פ"ב והעתיקו הרעק"א: (כב) עיין בחי' הרמב"ן בפרק מי שהוציאוהו: (כג) ט"ז בכאן ומ"א בסימן ת"א: (כד) פוסקים: (כה) מ"א בשם הפגודה ולקח זאת מדברי ר' יואל מובא באו"ז ה' ע"ש ס' ז' עי"ש: (כו) ואע"פ שלא הוקפה לדירה כיון דג' מחיצות שסביב העיר הוקפו לדירה נ"ל בה וכדלעיל בסימן שנ"ח: (כז) רמב"ם וממעשה דנמרא המובא בגמרא וכמש"כ הרה"מ: (כח) רבינו יונתן: (כט) גמרא דף *מ"ג והעתיקוהו ע"ש ובית מאיר דלמעלה מי"ט אין דין תחומין כלל ואפילו נפתחו דפני הספינה היה ג"כ שרי: (ל) מאמר מרדכי והגר"א [וע"ש בהגר"א שכתב דמשוס פיפא נקט ושבת דהיכא דנפתח דפני הספינה לא מהני אף אס נתחלת שבת היו הדפנות וכמש"כ בהגהת אשר"י בשם א"ז]:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו"ע הרב בסעיף ז' מביא הרב רק שיטה הראשונה שצריך היקף מחיצות. ב) ובשו"ע הרב בסעיף ז' כתב דאם נכנס בע"ש ויצא וחזר לספינה הוה כיצא לדעת וצריך דווקא שבת, ובלא שבת אסור לזוז יותר מד' אמות.

מחיצות (כט) * [ל]ואם נפחתו דופני ספינה בשבת אם היא (ל) מהלכת מהלך את כולה ואם היא (לא) עומדת אינו מהלך בה אלא ד״א. הגה ואם נתמלאו ים לו מחיצות י׳ (לב) וברחשו אין לו חזלין כתר אמצעי (לג) ואפי׳ אין לו כלל רק יש בו (לד) לחקוק י׳ דאמרינן (לה) חוקקין להשליש (מ״ז): ח [יא]יצא לדעת (לו) והחזירוהו עובדי כוכבים אין לו (לז) אלא ד״א [יב]ומיהו * אם החזירוהו (ו) (לח) לעירו (לט) (המוקפת מחיצות (מ) לדירה) (הרא״ש פ׳ מי שהוציאוהו ור׳ ירוחם מי״ח ומ״ז) (מא) כולה (ז) כד׳ אמות ואפי׳ יצא לדעת וחזר לדעת (וע״ל דין סתם עיירות סימן ת״מ): ט [יג]פירות שהוציאו חוץ לתחום והחזירום (מב) אפי׳ במזיד לא הפסידו מקומם שכל העיר להם כד״א וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח כבתחלה (מג) אם הוא יום טוב (מד) ואם הוא שבת מותרין באכילה (מה) במקומם (מו) [יד]ואפי׳ לאותו ישראל

ל הגהות מהרי״ל סס פ סס בגמרא מ״מ מדיוקא דמתני׳ ג הרא״ש והמרדכי סס כסס ר״מ מקוצות הגמ׳ פ סס בגמ׳ מ״מ ע הגהות מהרי״ל בסס התוספות

באר היטב

סס ונהגו שלא לצאת מהספינה אלא אם יצאוהו מ״י להעיר או לספת היס מקום שהוא גבוה י׳ עמ״ת: (ו) לעירו. הואיל ושבת בחוץ מחיצות אבל בעיר אחרת אפי׳ נתנוהו מ״י אין לו אלא ד׳ אמות כיון שיצא לדעת עמ״ו וס״ז מ״ת: (ז) כד״א. ומ״מ אסור לצאת

משנה ברורה

המבואר לעיל בס״ו אם הפליגה ספינתו שלא מדעתו והביאתו לתוך עיר המוקפת מחיצות שלא שבת בה או שנתנוהו עכו״ם לתוך ספינה אחרת נמי מהלך את כולה כיון שיציאתו באונס היתה אלא עיקר הכונה הוא הואיל והוא בחוץ מחיצות לאפוקי כשנפחת וכדמסיים: (כט) ואם נפחתו וכו׳. ולא נשארו גבוה י״ט דבטל סס מחיצות עי״ז וה״ה אם נפרץ במקום אחד פרצה ביותר מעשר אמות ברחבה או שהיה פרוץ מרובה על העומד דבכל אלה בטל מינה סס רה״י [אחרונים]: (ל) מהלכת. דבמהלכת לא שייך לומר דיולא מארבע אמות שלו בהליכתו דבכל שעה עומד בארבע אמות אחריס דספינה נוטלתו תמיד מארבע אמותיו לארבע אמות אחריס [גמרא]: (לא) עומדת. חוץ לתחום (לא) במקום שהוא נמוך למטה מעשרה טפחים דלמעלה מי״ט[א] הלא נקטינן דאין בו איסור תחומין ומותר להלך כמה שירצה אפילו בלא מחיצות כלל ועיין בסימן רמ״ח ס״ב במש״כ מה נקרא למטה מעשרה: (לב) ובראשו וכו׳. כגון (לג) שהיא עמוקה בתמצעיתה וברחשה היא משופעת והולכת כלפי מעלה כדרך פסיעות קטנות אפ״ה הוי כולה רה״י דמה שברחשה יש עליה דין חורי רה״י דכרה״י הוא כדלעיל בסימן שמ״ה: (לג) ואפילו אין לו כלל. שגם בתמצעיתו אין עמוק עשרה: (לד) לחקוק. דהיינו עודי הנסרים שנקרקעיתה יש בהם לחקוק כדי שיעור להצטרף עם המחיצות להשליש לגבוה עשרה: (לה) חוקקין. ואף דקי״ל אין חוקקין להשליש שאני הכא (לג) דהוא בכלל מה דאמרינן [בסימן שע״ב ס״ו] גידוד חמשה [היינו תל גבוה חמשה] ומחילה חמשה מצטרפין לשיעור י׳ טפחים: ח (לו) והחזירוהו. לתחומו: (לז) אלא ד״א. דבעינן שיהיה היציאה והחזרה באונס וכג״ל בס״ה: (לח) לעירו. ששבת בה מצע״י אבל אם הוליכוהו לעיר אחרת אין לו אלא ד״א כיון שיצא מתחומו לדעת וכמו שכתב בסעיף ו׳: (לט) המוקפת מחיצות. עיין בביאור הלכה מ״ש בזה: (מ) לדירה. וה״ה אם (לד) מבואותיה מתוקנים בצורת הפתח וכנ״ל: (מא) כולה כד״א. כיון ששבת בה מבעוד יום. ומ״מ אסור לו לצאת (לה) חוצה לו אפילו אמה אחת כיון דעכ״פ יצא מדעת הפסיד תחומו: ט (מב) אפילו במזיד. ר״ל אף לגבי אדם קי״ל לעיל דאם היציאה היה במזיד הפסיד מקומו ואין לו אלא ד״א פירות לא הפסידו מקומן שהאנוסים הם ביציאתם ובחזירתם וכדלקמיה: (מג) אם הוא יו״ט. שמותר להוליכן בכל התחום דבשבת הלא אסור להעבירן ד״א אפילו בתוך התחום [אם לא (לו) שהיה עיר מעורבת שאז מותר לטלטלן בכל העיר]: (מד) ואם הוא שבת וכו׳. ר״ל דגם בשבת איכא נ״מ עכ״פ לענין אכילה: (מה) במקומן. ר״ל במקום שהחזירן בתוך התחום בארבע אמותיהן: (מו) ואפילו לאותו ישראל וכו׳. ואע״ג דהבא מחוץ לתחום

שערי תשובה

נתנוהו בקרפף של חיות המוקף מחיצות והחיות המה שמה שקורין טהי״ר גאלרע״ן אפילו יש שם דירה קטנה לשומר בטל דירתו בלא עבדי אינשי דדיירי בגבולי חיות ואין לטלטל חוץ לתחומי גבולי חיות גרע מזרעים ואפי׳ פחות מפאתים יש מקום לדון ע״ש:

באור הלכה

בפי׳ רמ״ח ס״ג דכיון דיצא מן הספינה בגילה הוי ליה כמו שלא קנה שמתה ואסור ליה להפליג לחוץ ובכגון זה שמפליג באיסור בשבת בודאי אסור לו לזוז מד׳ אמותיו בספינה גופא וכמו בילא חוץ לתחומו מדעת המבואר בסעיף ו׳ ואשמעינן הכא דבעניני שבת עכ״פ בחוץ מחיצות מיה״ש אע״ג דלא מהני ליה לענין להתיר להפליג מ״מ אם הפליג מותר ליה לטלטל בכל הספינה רק אם לקחוהו עכו״ם משם ונתנוהו בספינה אחרת שלא שבת בה אסור לו לשם לזוז מד׳ אמותיו [ומ״מ אם נלרך לנקביו יכול לכנס לספינה קטנה המלויה בה לפניה ולאחור לספינה גדולה דאותם הוא בילאתם וכמ״ש בפי׳ ת״ו] וכ״ז הוא לדעת המחבר אבל לפי דעת הרמ״א שם בפי׳ רמ״ח דמותר לצאת בגילה מן הספינה ולהפליג לאחר ת״כ לא משכחת לה דינא דכיון דנכנס בהיתר הוה ליה כיצא שלא לדעת [והשמטנו דברי מיזה אחרונים שהביאו בזה דעת הרשב״ם והר״ן דאפילו בנכנס בהיתר ג״כ בעינן דוקא ששבת דאין לנו להתיר כ״כ מאחר דלדעת ר״י אפילו בנכנס באיסור מיקרי יצא שלא לדעת משום דספינה ממילא אזלא ואל״כ יש לנו לנקוט כדעת האו״ז והגהת אשר״י דכתבו שם דדוקא היכי דנכנס שלא כדין מיקרי יצא לדעת עי״ש באו״ז ה׳ עירובין סי׳ קמ״ו וכן הוא דעת הרא״ש פ׳ מי שהוציאוהו סימן ו׳ ודוק] זהו קוטב דברי מג״א לפי מה שפירשו הא״ר ומהה״ש ופמ״ג וכ״כ התו״ש :

* ואם נפחתו דפני ספינה בשבת. ולא אמרינן בזה הואיל והותרה הותרה דהיכא דליתנהו למחיצות לא אמרינן הכי [ג״ר] והקדימו בזה האו״ז:

* אם החזירוהו לעירו המוקפת וכו׳.[ב] עיין בית מאיר שמגמגם בזה דהלא עיקר חידוש דין זה הוא מטעם ששבת בה בין השמשות ואיכ״כ מסתברא דלא בעינן כאן היקף מחיצות סביבות העיר וכמו דקיי״ל בעלמא בשבת בעיר שיש לו אלפים אמה לכל רוח ואפילו אינה מוקפת כלל עיין בטור סי׳ שכ״ח ובאמת הרמ״א הוצא דין זה רק מסעיף ו׳ ומה שנרשם בהג״ה בשם הרא״ש וכ״ר ואו״ז הוא ג״כ מדברי הפוסקים הנ״ל גם דינא דסעיף ו׳ ובאמת אין ראיה משם דשאני התם דלא שבתו שם בין השמשות וא״מ אינו מוכרח דע״כ אינו כשבת ממש שהרי אין לו רק עיכו ולא אלפים כבתחלה גם מ״ש בית מאיר בעיקר דין זה דרמב״ם לא ס״ל כר״מ אין לנו לחוש להתיר מאחר שדעת הרשב״א ופייעתו להקל

שער הציון

(לא) עו״ש ובית מאיר הנ״ל: (לב) מ״א וש״א: (לג) הגר״א והגר״ז כתב גם בכונת הא״ר וא״ר פירש חוקקין להשליש כפשוטה ומשום דלענין עירוב נקטינן להקל כר״מ דסבר חוקקין להשליש אבל לפי מה שכתב הגר״א בשם התוספות גם ר״מ מודה דאין חוקקין בזה וע״כ כנ״ל: (לד) אחרונים: (לה) מ״א וש״א: (לו) אחרונים:

ליקוטי דברי הרב: א) ובשו״ע הרב סעיף ד׳ כתב דאפילו למעלה מי״ט אינו מהלך בה יותר מד״א ע״ש הטעם. ב) ובשו״ע הרב בסעיף ה׳ כתב ומ״מ אם חזר לעירו כל העיר חשובה לו כד׳ אמות אם הוא מוקפת מחיצות לדירה.

* שהחזירם לצרכו במזיד * מאי טעמא (מז) אנוסים הם וכל זמן שלא הוחזרו [פ]והם חוץ למקומם אם הוציאן בשוגג (מח) מותרים (מ) לאכלם (מט) ואסור לטלטלם (נ) חוץ לד׳ אמות ואם הוציאם במזיד (נא) אסור לאכלם (נב) [צ]אפילו מי שלא הוציאם [ק]ויש מתירים (נג) למי שלא הוציאם:

פ בר״מ״ח סס בגמרא וכמ״ק
צ הרא״ש סס
ק מרדכי בשם הר״מ

תו מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת. ובו סעיף אחד:

א פשוט בגמרא עירובין מ״ח וכ״כ הרמב״ם בפ׳ כ״ו ב הרא״ש בפסקיו סס

א [א]מי שיצא חוץ לתחום (א) שלא לדעת שאין לו אלא ד״א והוצרך לנקביו יכול לצאת מהם (ב) עד שימצא (ג) מקום צנוע לפנות (ג) ועצה טובה לו שיתקרב בצד תחומו * שאם לא ימצא מקום צנוע (ד) * עד תחומו יכול ליכנס ולאחר שנכנס הוי (ה) כאילו לא יצא כיון שנכנס ברשות [ב]אבל אם מצא מקום צנוע קודם לא יכנס אלא יפנה שם (ו) ויתרחק ממקום שנפנה (ז) עד שיכלה הריח ושם יש

באר היטב

לה דהפסיד תחומו כיון שיצא לדעת: (מ) לאכלם. אם יש אדם שעירב לאותו לד או שיש עיר אחרת סמוכה לשם. רש״י עפסי׳

באור הלכה

*אפילו בעיר אחרת וכמו שכתבנו לעיל בבה״ל[א] עי״ש וא״כ עכ״פ בהחזירוהו לעיר ששבת בה טדאי אין להתמיר: * שהחזירם לצרכו. הלשון אינו מדויק דמלשון שהחזירם משמע דאפילו אותו האיש שהחזירם ג״כ מותר בהם ומלשון לצרכו משמע דמיירי באחר שהוציא והחזיר לצורכו ובזה דוקא אמיר דעכ״פ הוא בעצמו לא בעשה מעשה באיסור אבל בהוציא הוא בעצמו אפשר שפיר דעכ״פ לו בעצמו אסור וכנ״י הביא ב׳ דיעות בזה והבהב אשר״י מתמיר בזה עי״ש בב״י ותראה דלשון המחבר הוא ממש כלשון הבהב אשר״י והלשון באמת מגומגם ובאו״ז שממנו העתיק הבהב אשר״י דבריו אינם שהחזירום ולא שהחזירם ובאי על אחרים שהחזירו בשבילו ורק בזה אינם אינו וא״כ אפשר דכן גם כוונת המחבר וכן משמע בלבוש ובע״ש שפירשו כן בדברי המחבר אבל הגר״א מפרש דהמוציא בעצמו ג״כ מותר וכפשטות הלשון לאותו ישראל שהחזירם ולדינא בודאי יש לנקוט להקל בזה כפי׳ הגר״א דגם הריטב״א בחי׳ כתב כן בשם רבו וכן משמע בחי׳ הרמב״ן והרשב״א וכ״פ הגרי״ז: * מ״ט אנוסים. עיין במג״א במה שכתב לתרץ דלא מיקשי מהא דקי״ל דהמבשל בשבת במזיד אסור ואי׳ בשם הפוסקים משום דהתם איסורא דאורייתא עי״ש מה שהאריך והנה במחבר קשה לומר כן שהרי מסיים גם דין זה לענין הוצאות שבת דאיסורו דאורייתא אם לא דימא דמיירי בכרמלית ובאמת יש עוד תירוצים לקושית מג״א בשם הפוסקים דשאני הכא שהרי הוחזרו למקומם ואינו נהנה במעשה שבת כלום עיין בחי׳ רמב״ן שאירץ כן ויש עוד תירוצים עיין בריטב״א שם וכן כתבו האחרונים מאמר מרדכי וממד משה וא״ר וג״א ה׳ שבת כלל ט׳ עי״ש שהאריך:

* שאם לא ימצא וכו׳. כ״ש אם בשאר רוחות יכול למצא מקום צנוע בקירוב מקום ולגד תחומו צריך להתרחק יותר אם מותר לו לנכנס לגד תחומו כדי שיהא מותר לו לכנס בתוך תחומו ומלשון הרא״ש משמע קצת דמותר וכ״ע: * עד תחומו יכול לכנס. כתב הב״י דלא הקילו אלא כשנכנס ר״ל שאם יכול לחפש מקום צנוע בשאר רוחות טוב לו יותר לנקש מקום צנוע לגד תחומו. ואם מצא בתוך ד״א של התחום חשוב (ב) כאלו בתוך התחום ויכול ליכנס וכנ״ל ברש״ס סימן ת״ה ע״ש: (ה) כאלו לא יצא. ויש לו אלפיים לכל רוח וכנ״ל בסימן ת״ה ס״ו[ב]: (ו) ויתרחק ממקום שנפנה. דזהו ג״כ בכלל כבוד הבריות: (ז) עד שיכלה הריח. ומו לא (ג) ואפילו לתוך מקום

מקט״ו: (ט) חוץ. אפי׳ הם בעיר מוקף חומה ט״ז עיין שם שמאריך: (מ) מקום צנוע. ויכול ללכת עד בית היהודים לפנות שם ראב״ן

משנה ברורה

לתחום אסור למי שבא בשבילו (לז) שאני הכא שהוחזרו למקום ששבתו בין השמשות: (מז) אנוסים הם. ר״ל דאף שהוליאן האדם במזיד הפירות עצמן אנוסים הם ביציאתן ובחזירתן והרי הן כאדם שהוליאוהו באונס והחזירוהו לעיל בס״ה וכן לענין היתר אכילה הותרו גמי ע״י חזירתן: (מח) מותרין לאכלם. שם בין לאנשים אחרים (לח) שנמצאים שם במקום הפירות ובין (לט) להמוציא בעצמו: (מט) ואסור לטלטלם חוץ לד״א. וכמבואר לעיל בס״ה גבי אדם דאפילו יצא שלא לדעת אין לו אלא ד״א: (נ) אסור לאכלם. אבל לטלטלם מותר (מ) בארבע אמותיהן וכ״ז אם היו ע״פ השדה אבל אם הבילן בעיר המוקפת מחילות אע״ג דעבד איסורא מ״מ מותר לטלטלן בכל העיר כולה בין שהוליאן שוגג (מא) בין שהוליאן מזיד: (נא) אפילו מי שלא הוציאם. ואע״ג דפירות שהביא עכו״ס מתוך לתחום אינו אסור רק למי שהוציאו בשבילו (מב) הכא כיון דאיתעביד איסורא ע״י ישראל אמיר טפי: (נב) למי שלא הוציאם. ודוקא אם לא הוליאו בשבילו (מג) דאל״ה גם לדעה זו אסור ולדינא קי״ל כדעה ראשונה דאפילו למי שלא הוליאו בשבילו ג״כ אסור לאכול דהיא דעת רוב הפוסקים [א״ר]: **א** (א) שלא לדעת. עיין לקמיה: (ב) עד שימצא מקום צנוע. ר״ל מקום (א) שאין בני אדם מצויים מפני שגדול כבוד הבריות ועיין לעיל בסימן ג׳ לאמורי הגדר תשיב מקום צנוע ובשדה עד שאין תבירו יכול לראותו. כתבו האחרונים בשם ראב״ן דיכול ללכת עד בית היהודים לפנות והיינו אף אם ימצא מקום צנוע מקודם אלא שהוא סמוך לבתי עכו״ס מ״מ יכול להתרחק עד בתי היהודים שמא העכו״ס יכוהו או יפחידוהו: (ג) ועצה טובה וכו׳. ר״ל שאם יכול לחפש מקום צנוע בשאר רוחות טוב לו יותר לנקש מקום צנוע לגד מקום שיצא משם: (ד) עד תחומו. ואם מצא בתוך ד״א של התחום חשוב (ב) כאלו בתוך התחום ויכול ליכנס וכנ״ל ברש״ס סימן ת״ה ע״ש: (ה) כאלו לא יצא. ויש לו אלפים לכל רוח וכנ״ל בסימן ת״ה ס״ו[ב]: (ו) ויתרחק ממקום שנפנה. דזהו ג״כ בכלל כבוד הבריות: (ז) עד שיכלה הריח. ומו לא (ג) ואפילו לתוך מקום

שער הציון

(לז) תוספות: (לח) כגון שיש עיר אחרת סמוכה לשם או אדם שעירב לאותו לד רש״י והעתיקו מג״א: (לט) כ״כ הריטב״א בחידושיו וגם דעת רש״י כן ומה שהולרך לאשכחה באדם שעירב וכנ״ל היינו משום דבש״ס קאמר בשוגג יאכלו ולא קאמר יאכל אלמא דאסורי עצמא גמי קאי והוקשה לרש״י לאיך יצאו חוץ לתחום וע״ז כתב כגון שעירבו או שיש עיר וכו׳ אבל גם הוא מודה דגם המוציא בעצמו מותר לאכול שם כיון דלא עביד איסורא במזיד והבריתא גופא נקט לשון זה משום קיפא דבמזיד לא יאכל לשום אדם וכן מצאתי לתוס׳ שבת שכתב כן בכוונת רש״י וכן דייק מלשון הש״ע גופא דמיירי אפילו במוציא בעצמו מדמסיים ואם הוציאם במזיד וכו׳ אפי׳ מי שלא וכו׳ אלמא דברישא מותר גם להמוציאן בעצמו וחזו דלא כמהרש״א ומביאו במהר״ש וגם מג״א אפשר לומר דקודר כמו שכתבנו: (מ) ומוקצה לא הוי אף דאסורין באכילה כיון דבה״ש היו מותרין באכילה שהיו מוחמין בתחומן [ט״ז וא״ר] אי כמו שכתב המ״א בסימן תקט״ו הוא״ל ואם הוחזרו הם מותרין לא נחשבין למוקצה: (מא) דהפירות אנוסין הן ודמי לאמן דילא שלא לדעת והכניסוהו בעיר זו [מהרש״ל והסכימו לדבריו מאמר מרדכי ותו״ש ובית מאיר ודלא כט״ז] (מב) הרא״ש וש״פ: (מג) כ״מ במרדכי עי״ש: (מד) ואם גם במקומו היה מקום צנוע מבני אדם בודאי אין לו להתרחק משם אלא יפנה שם ואח״כ יתרחק עד מקום שיכלה הריח וכדלקמיה: (נ) תו״ש: (נ) פשוט לפברת המחבר הטובע מהרא״ש דד׳ אמותיו אין להם שום יתרון אחר שיצא משם:

הגהות ותיקונים: א) ד״ה אבל: ב) ס״ה:

הלכות שבת סימן תו תז תח

לו ד"א ואם נתרחק מהריח ונכנס בתחומו כאילו לא יצא ואם יצא לדעת (ח) אין לו (ג) תקנה . זה שאמרנו בהוצרך לנקביו [ג]י"א אפי' לקטנים [ד]וי"א (ט) דוקא לגדולים:

תז מי הם שיכולין לילך חוץ לתחום. ובו ג' סעיפים:

א [א]מי שיצא חוץ לתחום ברשות כגון חכמה הבאה לילד (א) וכיוצא בזה יש לה אלפים אמה (ב) לכל רוח (ג) באותו מקום שהגיע לו ואם הגיע לעיר (ד) הרי הוא כאנשי העיר ויש לו אלפים לכל רוח חוץ לעיר (ה) (ע"ל ס"ס רמ"ח): **ב** [ב]היה יוצא ברשות והוא הולך בדרך ואמרו לו כבר נעשית המצוה שיצאת לעשות יש לו (ו) ממקומו אלפים אמה לכל רוח ואם היה מקצת התחום שיצא ממנו ברשות מובלע בתוך אלפים אמה שיש לו ממקומו ה"ז חוזר למקומו (ז) וכאילו לא יצא: **ג** [ג]כל היוצאים להציל נפשות ישראל מיד עובדי כוכבים או מן הנהר או מן המפולת יש להם אלפים אמה לכל רוח ממקום שהצילו בו ואם היתה (ח) יד העובד כוכבים תקיפה והיו מפחדים לשבות במקום שהצילו הרי אלו (ט) חוזרים בשבת למקומם (י) ובכלי זיינם:

הלכות עירובי תחומין

תח דין הנחת העירוב וקניית השביתה. ובו ד' סעיפים:

א (א) [א](מותר לערב עירובי תחומין ולקנות שביתה סוף התחום ולכן) [ב]מי

ג טור בשם ר"מ ד שם בשם מהרי הלל"ם

א מדברי רמב"ם נראה כ"ו מה"ם ממשנה דר"ה כ"ג והוספה בעירובין מ"ה ב משנה עירובין מ"ד וכאוקימתא דרב שימי ג שם במשנה וכהני תרי אוקימתות הא דרב והא דרב נחמן שם בגמ' מ"ה הלל"ם שם ורמב"ם בפכ"ו מה"ם

א פשוט בכמה מקומות ובפ"ד ובפ"ב דעירובין וע' בסי' תע"ו שדווקא לדבר מצוה מערבין ב רמב"ם בפ"ז מהל' עירובין

באר היטב

מ"ח: (ב) תקנה. פירוש שאף שבא לתחומו אין לו אלא ד"א כמ"ש סי' ת"ה ס"ח אבל מ"מ יכול לילך למקום צנוע לצנות. ואם

משנה ברורה

מקום הראשון שיצא שם מתחלה אם הוא יותר משיעור הזה: (ח) אין לו תקנה. ר"ל אף דמותר לו בזה ג"כ לצאת חוץ לד' אמותיו עד שימצא מקום צנוע וכן להתרחק ג"כ מן הריח וכנ"ל אבל אין לו תקנה להחשב בזה כאלו לא יצא אם נכנס לתחומו דאף אם יכנס אין לו אלא ד"א כיון שיצא מתחלה מדעת אם לא שנכנס ע"ז לעירו ששבת בה דאז כל העיר לו כארבע אמות בכל גווני וכנ"ל בסימן ת"ה ס"ח: (ט) דוקא לגדולים. אבל קטנים אין כבוד הבריות כ"כ (ד) דהא משתינים מיס בפני רבים וגם אין כ"כ טינוף בהם שיהיה צריך להתרחק דהא נבלעין במקומן ויש להחמיר (ה) כסברא זו: **א** (א) וכיו"ב. דבר שמותר לצאת בשבילו כגון שארי ענין פקוח נפש וכדלקמיה בס"ג וכן היוצא בשביל עדות לקידוש החודש בזמן שקדשו ע"פ ראיה [גמרא]: (ב) לכל רוח. ואם היו מובלעין אלפים אלו בתוך תחומו שיצא משם (א) רשאי לחזור לביתו ויש לו אלפים סביב ביתו: (ג) באותו מקום. אף לאחר (ב) שכבר עשה המצוה ההיא דהתקינו לו זה דאם לא יהיה רשאי לחזור ממקומו ימנע עצמו שלא לצאת עוד: (ד) הרי הוא כאנשי העיר. דעשאוהו (ג) כאלו שבת בה בין השמשות דכל העיר לו כד' אמות: (ה) וע"ל סוף סי' רמ"ח. מענין יוצא בע"ש לדבר מצוה וע"ש במ"ב שקל"ב מה שכתבנו בענין זה: **ב** (ו) ממקומו. שהגידו לו זה: (ז) וכאלו לא יצא. דיש לו אלפים אמה סביב ביתו כבתחלה. ומשמע מלשון השו"ע (ד) דאם שב לתחומו שוב מפסיד האלפים החדשים שנתנו לו חכמים וכן נראה (ה) מהפוסקים: **ג** (ח) יד הבותים תקיפה. ר"ל אף שהצילו (ו) הישראל בפעם זה אבל יד העו"ג תקיפה ומפחדים לשבות בשדה: (ט) חוזרים בשבת למקומם. אף שהוא יותר מן אלפים: (י) ובכלי זיינם. וזה מותר אף כשיד ישראל תקיפה דאם היה מקומם בתוך אלפים מותר לחזור בכלי זיינם דאם יסלקו הכלי זיין מהם יש לירא שמא ירדפו האויבים אחריהם כמבואר בס"ש [ב"ח וא"ר]:

א (א) מותר וכו'. היינו אף שאין לאדם להלך בשבת ממקום שביתתו רק אלפים וכמבואר לעיל בסמן שנ"ז התירו לו להלך ארבעה אלפים לצד אחד ע"י שמניח מזון שתי סעודות בסוף אלפים ממקום שהוא עומד ביה"ש וע"ז משביתן לו כאלו היתה שביתתו שם ויש לו להלך

שער הציון

(ד) מ"ח: (ה) הגר"ז וכן נוטה ג"כ דעת הגר"א: (א) א"ר מלקמן ס"ב וה"ה הכא. [ונראה פשוט דאם עוד צריך לצאת משם בשביל המצוה מותר לחזור לאותו המקום] וכתב עוד דה"ה אם החזירוהו עו"ג לתחומו או שהיה צריך לבנם לתחומו משום שהולכין לנקביו הרי הוא כמי כאלו לא יצא וכהיא דלעיל בסימן ת"ה לענין יצא באומם וכ"ש בזה דברשות: (ב) כ"מ ממשנה דר"ה: (ג) מגיד משנה ומשמע דאף בראיה מחיצות ביין דמשביתן לו כאנשי העיר. ודע עוד דדינא דשו"ע דהעיר אינה נמשבת לו באלפים הוא דוקא שבשביל ענין דבר מצוה ההיא הגיע לעיר אבל אם רק האלפים שנתנו לו חכמים מסביב היו מובלעין בתוך העיר אין לו להלוך בתוך העיר אלא עד תשלום מדת אלפים שלו וכהיא דלקמן סימן ת"ח כן מוכח מביאור הגר"א וטעמו פשוט דלא עדיף מתחום ביתו אלא יצא ממנו כלל: (ד) דכ"ז אלא שב לתחומו מסתברא דאין לכופו לחזור לתחומו ויכול לילך באלפים שנתנו לו חכמים וכ"כ בגאון יעקב דלא כדמשמע בא"ר ומרי"ו שהביא הא"ר אין ראיה מוכרחת ע"ש: (ה) רבינו יונתן וריטב"א ורי"ו. ואף דלגשון אחרון של רש"י מוכח דלרב שימי דפסקינן כוותיה יש לו ג"כ האלפים החדשים נקטו לעיקר כלשון ראשון ברש"י בעצמו הסכים לו ולגשון הראשון אין לו אלא אלפים של לד ביתו ממה שכתב רש"י והרי הוא ככתבלה*) ע"ש ומה דהקשה אבי ממעבה אין ראיה היפך זה כמו שכתבו המפרשים: (ו) כך צריך לפרש דברי השו"ע המועתק מלשון הרמב"ם ועיין בא"ר:

הגהות ותיקונים: א) כבתחילה:

הלכות עירובי תחומין סימן תח

(ב) שיצא מהעיר בע"ש והניח מזון ב' סעודות (ג) * רחוק מהעיר בתוך התחום (ד) וקבע שביתתו שם (ה) אע"פ שחזר לעיר ולן בביתו נחשוב אותו כאילו שבת במקום שהניח בו השתי סעודות (ו) וזהו הנקרא עירובי תחומין ויש לו להלך ממקום עירובו למחר אלפים אמה לכל רוח (ז) לפיכך כשהוא מהלך ממקום עירובו למחר אלפים אמה כנגד העיר אינו מהלך בעיר אלא עד סוף מדתו [2]ואם היתה העיר מובלעת בתוך מדתו תחשב העיר כולה כד' אמות וישלים מדתו חוצה לה כיצד הרי שהניח את עירובו ברחוק אלף אמה מביתו שבעיר לרוח מזרח נמצא מהלך למחר ממקום עירובו אלפים אמה למזרח ומהלך ממקום עירובו אלפים אמה למערב אלף שמן העירוב עד ביתו [3]ואלף אמה מביתו בתוך העיר ואינו מהלך בעיר אלא (ח) עד סוף האלף ואם היה מביתו עד סוף העיר (ט) פחות מאלף אפילו אמה אחת שנמצאת מדתו כלתה חוץ לעיר תחשב המדינה כולה כד' אמות [4]ויהלך חוצה לה תתקצ"ו אמה תשלום האלפים לפיכך אם הניח עירובו בריחוק אלפים אמה (י) מביתו שבעיר הפסיד את כל העיר ונמצא מהלך מביתו עד עירובו אלפים אמה ואינו מהלך מביתו בעיר לרוח מערב אפי' אמה אחת. הגה

ג סס בגמ' ד' ס' ד רמב"ם בפ"כ מה"ש וכן משמע מדברי הסמ"ג
ה סס

באור הלכה

לתוך תחום העיר ששבת בה אבל בשנכנס לתוך תחום עיר אחרת לא ואין לו אלא ד"א וכ"כ במאמר מרדכי ועיין באור זרוע:

* רחוק מהעיר בתוך התחום. עיין מ"ג מש"כ דאף שמביתו הוא יותר מאלפים כל שהוא בתוך אלפים להעיר יכול להניח עירובו ולקנות שם שביתתו כ"כ המ"א ותו"ש ושלמן עלי שטיס [ולא כעו"ש שכתב בהיפך זה דאינו יכול להניח עירובו לדעה זו רק ברחוק אלפים מביתו ואם העיר גדולה שמביתו לצוף העיר הוא יותר מאלפים אינו יכול להניח עירוב כלל] והוכיח זה המ"א בראיה דהלא בהניח בתוך לתחום דאינו עירוב כתב הרמב"ם דהוא רק משום דאינו יכול להגיע שם בדין השמשות א"כ כאן שהוא בתוך תחום העיר דיכול להגיע שם בדין השמשות הוי עירובו עירוב וכע"כ דלא משגחינן על מיתו לענין זה [ולאיתי בא"ר שהביא מהרא"ן דאיה לדעת הע"ש ע"ש ומ"מ לדינא נ"ל דש לתפוס כדברי המ"א להקל דאינו אפילו אם נמצא כדעה הראשונה וכמו שפסקו הא"ר ובית מאיר] אחר דהביא דאיה מוכרחת מהרמב"ם והלכה כדברי המיקל בעירוב וגם דמהרא"ן אין דאיה כ"כ דאפשר דהוא מיירי שהיה מיתו בסוף העיר וגם אמנם הוא דבר חידוש שבעיר גדולה לא יוכל להניח עירוב כלל ממוך העיר מפני שאלפים של בית הס כליס בסוף העיר] אכן גם לדעת המ"א אם לן בביתו והלך בשבת למקום עירובו ודוקא לחזור אינו יכול לחזור לדעה זו אלא עד מקום כלות אלפים ממקום עירובו וכמבואר במ"א ובכל זה לענין הנחת עירוב לכתחלה אין אנו יכולין למנעו כל שהוא בתוך התחום מהעיר דכיון דיכול ללכת שם בין השמשות יוכל לקנות שם שביתתו וכיון דקונה שם שביתתו ממילא מותר לו לילך לשם בשבת דאל"כ למאי מהני עירובו כך הוא ביאור דעת המ"א להמעיין בו בפסיטות וכ"מ מהתו"ש אף דלכאורה הדבר קשה דממ"ג כיון דמותר לו לילך לשם ה"ה לשוב ומיון דאסרת ליה לשוב לביתו מפני שהוא רחוק יותר מאלפים ממקום שביתתו ממילא יהיה אסור לו לילך לשם אבל בע"כ נ"ל כן לדעת המ"א והטעם נ"ל דלענין ללכת שם כיון דיכול לקנות שם שביתה מאחר שהוא בתוך *התחום וכנ"ל מ"כ בע"כ מותר לו לילך לשם והרי הוא לענין זה כמו קודם קניית העירוב אבל לאחר שבא לשם ומודדין לו משם אלפים לכל רוח גם הרוח של לד העיר לא עדיף משאר הרוחות דאין לו ממקום שביתתו רק אלפים אמה כך יש לבאר שבדברו אמנם באחרונים דאיתי שביארו דעת המ"א באופן אחר והוא דלדעתו כשביתו בתוך העיר ודוקא להניח עירובו אלפים מהעיר צריך שיהיו בגילה בית הסמוך לאומה או עכ"פ שיהיה שם מה"ש בעת קניית העירוב [עיין מאמר מרדכי ובית מאיר ומחה"ש] והנה מסתימת דברי המ"א משמע דאינו גם הטו"ש יודה להקל ובמה הוא חולק עליו [וגם מא"ר משמע שאינו מפרש כדבריהם דאל"ה אין דאיתו שהיא מהרא"ן נגד המ"א שוס דאיה] וגם אמנם הוא דבר חידוש שבעיר

משנה ברורה

להלך אלפים לכל רוח ממקום ההוא (א) ומשום דהמחבר כתב לשון דיעבד הוסיף הרמ"א דגם לכתחלה מותר לערב ולקנות בסימן תע"ו נתבאר דלכתחלה דוקא לדבר מצוה ודדיעבד אף אם עירב לדבר הרשות עירובו עירוב: (ב) שיצא וכו'. וה"ה אם שלח ע"י אחר להניח שם עירובו וכדלקמן בסימן שאחר זה: (ג) רחוק מהעיר בתוך התחום. אף שמביתו הוא (ד) יותר מאלפים לא איכפת לן כיון שהוא בתוך תחום העיר ולאפוקי אם הניח עירובו רחוק מהעיר יותר מאלפים אין עירובו עירוב שאינו יכול ללכת שם בין השמשות מאחר שהוא חוץ לתחום העיר: (ד) וקבע שביתתו שם. היינו שהיינו (ג) לשם קנית שביתה: (ה) אע"פ שחזר לעיר. היינו מבע"י דאלו נתאחר שם עד אחר בין השמשות אין צריך להניח שם מזון כלל כמבואר בת"ט ס"ו: (ו) וזהו הנקרא עירובי תחומין. נקרא כן (ד) לפי שהוא מערב תחום שלא היה יכול לילך בו תחלה עם התחום שהיה יכול לילך בו: (ז) לפיכך וכו'. ר"ל דעיקר שביתתו נעשה עי"ז במקום העירוב ולכן אם רוצה לחזור לעירו אינו רשאי להלך רק עד מקום שכלה מדת אלפים ממקום העירוב (ה) ואפילו אם עדיין לא יצא מביתו שלו שם מ"מ אם לפי המדה יש מהעירוב עד ביתו אלפים אסור לו להלך מביתו לצד האחר אף בתוך העיר אפילו אמה אחת (ו) ואף אם נמלך משביתתו לא מהני: (ח) עד סוף האלף. ואם כלתה המדה באמצע העיר אין לו להלך רק עד סוף מדתו וכנ"ל: (ט) פחות וכו'. לאו דוקא פחות אלא (ז) ה"ה אם כלתה מדת האלף בסוף העיר בשוה ג"כ כל העיר נחשב כד"א וי"א דדברי הטו"ע (ח) כדיוקא הוא משום דמדה זו של אלפים אמה ביטויות מסורה לכל אדם וא"א לנמנס וע"כ החמירו הפוסקים שיהיה כלה המדה חוץ לעיר דוקא ובשעת הצורך (ט) יש להקל אף בכלתה מדתו בשוה עם העיר: (י) מביתו. הא לנקט מביתו ולא כתב רחוק מהעיר אלפים דבשהוא רחוק מביתו יותר מאלפים אף דלמקום עירובו הוא רשאי לילך מביתו וכדלעיל בסק"ג (י) אבל לחזור משם אחר שתחשך ולון בביתו אסור אלא צריך לון באחד מבתי העיר

באור הלכה

(א) הגר"א: (ב) עיין בבאור הלכה: (ג) כדלקמן בסימן ת"ע: (ד) תו"ש בשם הרב המגיד: (ה) א"ר ולענ"ד לא בארו הדבר כ"כ דאף אם עודה לדבריו דנמלך לא מהני לחזור לגמרי ממקום שביתתו שיהיה יכול להלך את כל העיר ומותה לה אלפים לכל רוח מ"מ כיון שלא יצא עדיין מביתו אפשר דמשמע לע"ע מצי העיר השניה שמעבר לביתו ג"כ כד"א כי היכי דמשמע מצי העיר שלצד העירוב כד"א לענין שיהא מותר לילך משם למקום עירובו אף שבכך הכל הוא יותר מאלפים אמה ואינו אסור כ"א בשבא למקום עירובו ומה וכמש"כ המ"א אבן מלשון הטו"ע בסוף הסעיף משמע קצת דבהנחת העירוב בעלמא הפסיד תיכף מעבר לביתו ומ"מ נ"ע: (ו) גם זה שם ועכ"פ בע"ש השניה נראה פשוט דיכול לחזור אף שמתחלה היה דעתו לכתה שבתות והעירוב עדיין קיים: (ז) א"ר ושכן משמע מלשון הגמרא והפוסקים וע"ש שהביא שבפירוש המשניות להרמב"ם גופא כתב נמי אם אם בסוף העיר אם מותה לה [ובאמת גם בפכ"ז מהלכות שבת הלכה ו' מוכח כן ע"ש] וכן מבואר בעטה"ק שער המחבר אות זין): (ח) מי"ט והוא בא"ר: (ט) ת"א: (י) מ"א ותו"ש:

הגהות ותיקונים: א) ח':

[ח] וי"ח דאפי' כלתה מדתו בחמצע העיר (ח) (יא) מהלך בכל העיר כולה אבל לא חוצה לה(יב) ויש להקל (טור והגהות מיימוני פכ"ז מה"ש בשם סמ"ק ורש"י) ואם כלתה מדתו בסוף העיר ואע"ג דעדיין עיבור לפני העיר כל העיר כד' אמות דלא אמרי' עיבור של העיר כעיר (יג) להחמיר (המגיד פכ"ז מהלכות שבת) כ"מ שהיה עירוב תחומין ויש לו אלפים לכל רוח אסור לו לילך (יד) לצפון ולדרום רק (טו) נגד רוחב המקום שקנה בו שביתה ואם אינו רק ד"ח כגון (טז) שאין העירוב ברה"י אסור לו לילך לכל רוח אלפים רק (יז) * ברוחב ד' אמותיו עם זויותיהן * כדלעיל סי' של"ח ס"ב (יח) * ומ"מ אם כלתה המדה (יט) סוף העיר וכולה כד' אמותיו מותר לילך כל רחבה

באר היטב

(ח) מהלך. הואיל ולן בה. אבל הגיע לעיר אחרת וכלתה מדתו בחמצע העיר אסור להלוך יותר ומטלטל בכולה ע"י זריקה

שערי תשובה

[ח] וי"ח דאפילו כלתה. אע"פ שאין לו רוחב כ"כ נגד המקום כו'. ועיין בנ"ב מ"ת סימן טו"ן מ"ש להוכיח מדברי רמ"א אלו ושם

באור הלכה

שבעיר גדולה לא יוכל להיות עירוב כלל מפני שאלפים של בתו הם כלים בתוך העיר וכמו שבמהמי לעיל על העו"ש ואם נצריכנו שיהא בבין השמשות סמוך לחומת העיר הוא ג"כ דבר חדש וכגון זה הו"ל להפוסקים לפרושי וכן ראיתי בספר בגדי ישע שתמה ע"ז [והנה כל מה שהארכנו הוא רק לדעה הראשונה דלדעה השניה לכו"ע יש להקל להיות העירוב בסוף האלפים מהעיר וגם העו"ש יודה לזה] וע"כ נראה להלכה אף דהא"ר כתב דיש להחמיר כדעת המחבר משום דהוא דעת רוב הראשונים וכן הסכים בספר בית מאיר מ"מ לענין זה שיטעוך להיות בבין השמשות דוקא בסוף העיר נלענ"ד דאין להחמיר ובזה בודאי יש לסמוך על דעת הרמ"א שמיקל כהיש אומרים דאפשר דגם הרמב"ם מודה בזה וכפי שנראה מפשטיות דברי המ"א שכתב כדעתו וכמו שכתבנו : *ברוחב ארבע אמותיו. עיין מ"ב מש"כ דאחר מילוי הקרנות יהיה לו מדת אמותיו עגלא מרובעת של ארבעה אלפים וד"א על ד' אלפים וד"א וכן מש"כ דעד שיעור רוחב אמותיו שהוא ד' אלפים מותר לילך בכל השטח הזה ואף מדרום לצפון לכו"ע כ"ז מבואר בכל האחרונים והוא פשוט בפוסקים ובשו"ע סימן ש"ט דממלאין הקרנות כטבלא מרובעת ובכל זה השיעור מותר להלך לארכה ולרחבה ואף דברבינו יונתן לכאורה אינו משמע כן והא"ר מצא חיזוק לדבריו מדברי הרדב"ז ע"ש אבל בכל הפוסקים פשוט ממש"כ וכן פרשו שארי אחרונים גם דעת רבינו יונתן וכן מוכח מהרמב"ם ריש פרק כ"ז דכל הטבלא מרובעת הוא שיעור אמותיו ומותר לילך בה כמו בעיר גופא אף שגדולה הרבה וגם יש סעד לזה מהגמרא דלמ"ד אמות אלפים דאורייתא דילפינן ממגרשי הלוים הלא פשוט דכל השטח שייך להעיר ולא דרך מצומצם של ד"א ודעת הרדב"ז באמת נ"ע לישב סברתו היטב והוא דעת יחידאה: * כדלעיל סימן שצ"ח ס"ב. ע"ש וע"ל שנ"ט סעיף י': * ומ"מ אם כלתה המדה כו'. עיין בנ"ב שכתבנו דנחשבת כל העיר כד"א אפילו

שער הציון

(ח) ואם היה בבין השמשות נבד בביתו ואח"כ הלך למקום קניית עירובו יש לעיין בדבר אם מותר לו לחזור למחר לביתו אף לדעה זו דאף דבעלמא קי"ל דהכל תלוי בזמן היה"ש זהו רק לענין קניית עירוב אבל הכא דקניית עירוב היה חוץ לעיר אלא דאמן מקילינן ליה לחזור לביתו משום דלן בביתו מסתברא דלא פגי בזמן היה"ש נבד וקלת ראיה לדברי ממה שהקיל בח"א בכלל ע"ז אות ג' לחזור לביתו למחר ממקום עירובו אם ליתו בלילה היה בביתו אף שבבין השמשות נתעכב במקום עירובו הרי דאזלינן אחר הלילה להקל אף דבעלמא עיקר קניית העירוב תלוי בבין השמשות נבד וה"ה בענינו לענין להחמיר וכן נכון להלכה אח"כ מצאתי בבית מאיר שמסתפק שם ג"כ בדינו של מ"א והבית דאתלוי זה בפלוגתא של הראשונים ולדעת התוספות היכא שמחלת הלילה עומד במקום שביתתו שוב לא מהני הלילה בבית לחשוב כולה כד"א אלא בענין שילין בה הלילה כולה ע"ש. וע"כ נראה דלמעשה יש להחמיר גם בזה דבלא"ה דינו של הי"א רפיא מאוד דרוב הפוסקים פוסקין ע"ז כמש"כ הא"ר וכ"כ הבית מאיר וגם כתב דבהגהת מיי' שלפנינו לא *נמצא מה שכתבו משמו ונהי דאין לנו למחות ביד המקילין אחרי שכתב הרמ"א דיש להקל והעתיקו כמה אחרונים את דבריו מ"מ בדבר שיש להסתפק בדעת הי"א גופא בדאי אין להקל : (יב) והא"ר כתב דיש להחמיר כדעה ראשונה דהיא דעת רוב הפוסקים ועיין במה שכתבנו מקודם: (יג) דאם הבית עירובו בעיר [שהיא תוך תחומו ממקום ששבת בה] אף שהיה תמוקנת בעירוב שיהיו יכולין לטלטל בה נחשב לענין זה כמונח ברה"י כמו שכתב הפ"א בכלל ע"ו דין י"א ומודדין האלפים נגד כל רוחב העיר וכ"כ בבית מאיר סי' ת"ה אולם בגאון יעקב דף ל"ב ע"ב ד"ה דמתא לא משמע הכי ומיני יודע מה יש בו על הראיות שהביא בח"א שם:

(ח) ואפילו כלתה. אע"פ שאין לו רוחב כ"כ נגד המקום כו'. ועיין בנ"ב מ"ת סימן טו"ן מ"ש להוכיח מדברי רמ"א אלו ושם

באור הלכה

שבעיר גדולה לא יוכל להיות עירוב כלל מפני שאלפים של בתו הם כלים בתוך העיר וכמו שבמהמי לעיל על העו"ש ואם נצריכנו שיהא בבין השמשות סמוך לחומת העיר הוא ג"כ דבר חדש וכגון זה הו"ל להפוסקים לפרושי וכן ראיתי בספר בגדי ישע שתמה ע"ז [והנה כל מה שהארכנו הוא רק לדעה הראשונה דלדעה השניה לכו"ע יש להקל להיות העירוב בסוף האלפים מהעיר וגם העו"ש יודה לזה] וע"כ נראה להלכה אף דהא"ר כתב דיש להחמיר כדעת המחבר משום דהוא דעת רוב הראשונים וכן הסכים בספר בית מאיר מ"מ לענין זה שיטעוך להיות בבין השמשות דוקא בסוף העיר נלענ"ד דאין להחמיר וגזה בודאי יש לסמוך על דעת הרמ"א שמיקל כהיש אומרים דאפשר דגם הרמב"ם מודה בזה וכפי שנראה מפשטיות דברי המ"א שכתב כדעתו וכמו שכתבנו : *ברוחב ארבע אמותיו. עיין מ"ב מש"כ דאחר מילוי הקרנות יהיה לו מדת אמותיו עגלא מרובעת של ארבעה אלפים וד"א על ד' אלפים וד"א וכן מש"כ דעד שיעור רוחב אמותיו שהוא ד' אלפים מותר לילך בכל השטח הזה ואף מדרום לצפון לכו"ע כ"ז מבואר בכל האחרונים והוא פשוט בפוסקים ובשו"ע סימן ש"ט דממלאין הקרנות כטבלא מרובעת ובכל זה השיעור מותר להלך לארכה ולרחבה ואף דברבינו יונתן לכאורה אינו משמע כן והא"ר מצא חיזוק לדבריו מדברי הרדב"ז ע"ש אבל בכל הפוסקים פשוט ממש"כ וכן פרשו שארי אחרונים גם דעת רבינו יונתן וכן מוכח מהרמב"ם ריש פרק כ"ז דכל הטבלא מרובעת הוא שיעור אמותיו ומותר לילך בה כמו בעיר גופא אף שגדולה הרבה וגם יש סעד לזה מהגמרא דלמ"ד אמות אלפים דאורייתא דילפינן ממגרשי הלוים הלא פשוט דכל השטח שייך להעיר ולא דרך מצומצם של ד"א ודעת הרדב"ז באמת נ"ע לישב סברתו היטב והוא דעת יחידאה: * כדלעיל סימן שצ"ח ס"ב. ע"ש וע"ל שנ"ט סעיף י': * ומ"מ אם כלתה המדה כו'. עיין בנ"ב שכתבנו דנחשבת כל העיר כד"א אפילו

ממלאין הקרנות כל קרן בטבלא מרובעת של שני אלפים וזהו מה שכתב הרמ"א עם זויותיהן נמצא שמדת אמותיו אחר מילוי הקרנות מכל צד נעשה כטבלא מרובעת של ד' אלפים אמה עם ד' אמות על ד' אלפים אמה וד' אמות ובכל שטח זה מותר לו להלך. אבל אם היתה מקום שביתתו גדולה כגון בעיר שמחזקת אלף אמה ברחבה ובארכה יהיה מדת אמותיו טבלא של ממשה אלפים על ממשה אלפים וכן כל כה"ג: (יח) ומ"מ אם כלתה המדה וכו'. ל"ל דאף שכתבנו דאין לו רק רוחב ד"א נגד מקום שביתתו מ"מ אם פגע עיר בתחומו וכלתה מדתו בסופה נחשבת כל רחבה כד"א אפילו אם היא מחזקת יותר מארבעת אלפים אמה: (יט) סוף העיר. אבל אם כלה מדתו בחמצע העיר אף לדעת הי"א הנ"ל שבאם לן בעיר מותר לו

שער הציון

(ח) ואם היה בבין השמשות נבד בביתו ואח"כ הלך למקום קניית עירובו יש לעיין בדבר אם מותר לו לחזור למחר לביתו אף לדעה זו דאף דבעלמא קי"ל דהכל תלוי בזמן היה"ש זהו רק לענין קניית עירוב אבל הכא דקניית עירוב היה חוץ לעיר אלא דאמן מקילינן ליה לחזור לביתו משום דלן בביתו מסתברא דלא פגי בזמן היה"ש נבד וקלת ראיה לדברי ממה שהקיל בח"א בכלל ע"ז אות ג' לחזור לביתו למחר ממקום עירובו אם ליתו בלילה היה בביתו אף שבבין השמשות נתעכב במקום עירובו הרי דאזלינן אחר הלילה להקל אף דבעלמא עיקר קניית העירוב תלוי בבין השמשות נבד וה"ה בענינו לענין להחמיר וכן נכון להלכה אח"כ מצאתי בבית מאיר שמסתפק שם ג"כ בדינו של מ"א והבית דאתלוי זה בפלוגתא של הראשונים ולדעת התוספות היכא שמחלת הלילה עומד במקום שביתתו שוב לא מהני הלילה בבית לחשוב כולה כד"א אלא בענין שילין בה הלילה כולה ע"ש. וע"כ נראה דלמעשה יש להחמיר גם בזה דבלא"ה דינו של הי"א רפיא מאוד דרוב הפוסקים פוסקין ע"ז כמש"כ הא"ר וכ"כ הבית מאיר וגם כתב דבהגהת מיי' שלפנינו לא *נמצא מה שכתבו משמו ונהי דאין לנו למחות ביד המקילין אחרי שכתב הרמ"א דיש להקל והעתיקו כמה אחרונים את דבריו מ"מ בדבר שיש להסתפק בדעת הי"א גופא בדאי אין להקל : (יב) והא"ר כתב דיש להחמיר כדעה ראשונה דהיא דעת רוב הפוסקים ועיין במה שכתבנו מקודם: (יג) דאם הבית עירובו בעיר [שהיא תוך תחומו ממקום ששבת בה] אף שהיה תמוקנת בעירוב שיהיו יכולין לטלטל בה נחשב לענין זה כמונח ברה"י כמו שכתב הפ"א בכלל ע"ו דין י"א ומודדין האלפים נגד כל רוחב העיר וכ"כ בבית מאיר סי' ת"ה אולם בגאון יעקב דף ל"ב ע"ב ד"ה דמתא לא משמע הכי ומיני יודע מה יש בו על הראיות שהביא בח"א שם:

(כ) * ויש לו אלפים חוץ לעיר (כא) לצפון ולדרום (כב) אע"פ שאין לו רוחב כל כך נגד המקום שקנה בו עירוב (הר"ר יהונתן): ב * המניח עירובו (כג) ברה"י אפי' היתה מדינה גדולה כנינוה (כד) * ואפי' עיר חרבה או מערה (כה) הראויה לדיורין מהלך (כו) את כולה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח: ג המניח עירובו בתוך העיר ששבת בה (כז) לא עשה כלום (כח) אין מודדין ממקום עירובו אלא הרי הוא כבני העיר כולם שיש להם אלפים אמה לכל רוח חוץ לעיר וכן אם נתן עירובו במקומות

ו שם בגמ' ד' ק"ל וכו"ל הרא"ש ממשמעות הר"ף והרמב"ם בפרק ו' ז משנה שם ס' עיטורו של עיר וכ"ש בתוך העיר

שערי תשובה

העלה שאם ברוחב העיר יש נגד מקצת הרוחב כפר וע"י מדידת הכפר התחום מרוץ ובמקצתה שאין הכפר נגדה התחום קצר אין מאריכין אותו שיהיה סיום התחום שוה בכל רוחב העיר ומכ"ש אם הכפר אינו אפילו כנגד מקצת רוחב העיר כמ"ש הרא"ש

באר היטב

באור הלכה

מחזקת יותר מארבעה אלפים וד"א כ"כ המ"א וכן הוא ג"כ דעת הפרישה וכ"כ הט"ז והנה אף דבאמת העתר מתמיד בזה וס"ל דאין אומרין כל העיר כד"א אא"כ שרחבה מובלעת נמי בתוך התחום וכ"כ הבגדי ישע לא הבתקתים דרבו האחרונים המקילין בזה וכנ"ל וגם החמד משה אף דבתחלה לא נומר ג"כ הכי מסברא מ"מ כתב ג"כ דברבינו יונתן לא משמע כן והסכים להקל כמש"כ הט"ז [ובע"כ מירי באופן זה דאלו היה מובלע בתחומו הלא לא היה לאו מתחלה לספק בזה] ובפרט הימ שלן בעיר הלא לדעת הרמ"א יש להקל בכל גווני: * ויש לו אלפים וכו'. עיין מ"ב מש"כ דכמה אחרונים תמהו ע"ז. ודע דיש מאחרונים [אה"ע (והעתיקו התו"ש) והחמד משה ובגדי ישע] שהעמידו דברי הרמ"א להלכה ורק שכתבו דזה דוקא אם העיר אין רחבה ארבעת אלפים וד"א כמדת רוחב תחומו דכיון שהעיר מובלעת בתוך רוחב תחומו שוב נותנין לו כנגד העיר אלפים משני הצדדין כיון דהעיר נחשבת רק כד"א אבל אם העיר רחבה ממדת תחומו [כ"כ האה"ע ובגדי ישע ובחמד משה כתב אפי' אם היא שוה למדת תחומו] אף שהעיר עצמה מותר לו להלך בכולה עכ"פ גם לרחבה כיון שמדת אורך תחומו כלה בסוף העיר אבל מן הצדדין אין לו אז כלום ע"ש. והנה אף דעיקר הקושיא שהקשה הט"א ופייעתו דברבינו יונתן מבואר להיפוך אינו קושיא כ"כ די"ל דהרמ"א כתב כן מדעת עצמו ואף דמלשונו בד"מ משמע דכתב זה לדעת רבינו יונתן בע"כ צ"ל דהלכה כתב כן ולא לדעתו ושם כתב בלשון אפשר וכאן הכריע כן להלכה [ומה שנרשם ברמ"א רבינו יונתן יודע שהוא רק ממרשים ולא מרמ"א גופא כמו שיראה הרואה בשו"ע הרמשוים] אבן לדינא מאחר שברבינו יונתן כתב להדיא להחמיר קשה להקל בזה וכמש"כ הט"א ופ"ר וגם הגר"א ציין ג"כ לעיין במ"א וכן פסק הט"א ודחה דעת האה"ע שהאריך לישב דעת הרמ"א ומש"כ הבגדי ישע והחמד משה להצדיק דעת הרמ"א דס"ל דמאי נ"מ רוחב מאורך וכשם שבאורך העיר נותנין לו אלף לצד מערב משום דהעיר נחשבת רק כד"א ה"ה ברוחב כיון שהעיר כד"א א"כ יש לו משני הצדדין אלפים אין הכרח בזה לדחות דעת הט"א ופייעתו שכתבו כפשטיות משמעות ר"י דיש נ"מ בין אורך לרוחב והטעם פשוט דלענין מדתו לצד מערב סברא הוא שכיון שנתן עירובו למזרח העיר אלף אמה ומדידת תחומו דרך העיר הוא א"כ מאחר שחושבין לו כל העיר כד"א נשאר לו עוד אלף למערב אבל לענין הצדדין שאין לו צורך כלל להלך דרך העיר לשם אצו מפני שנמצא עיר או כפר מובלע בתוך תחומו יתרחב מדת תחומו ואדרבה משתבר דנמשך מדת תחומו בשוה מן הצדדין ממקום שבתחומו אף כנגד העיר ורק לענין הילוך בעיר גופא מקילינן דנחשבת לו כד"א אף שרחבה עוד יותר ממדת תחומו אבל לענין הצדדין לא יתרחב תחומו כלל וכעין *זה כתב הט"א אבן מאחר שיצא מפי הרמ"א להקל ודעת האה"ע ובגדי ישע וט"ז כן המיקל בשעת הדחק יש לו על מי לסמוך כנלענ"ד:

* המניח עירובו וכו'. מירי שהוא שוכח במקום אחר אבל אם הנים עירובו: * ואפילו עיר חרבה. בגמרא איכא פלוגתא בזה שמואל ור"א ופסק הרמב"ם להקל כר"א וכ"כ הרא"ש והטין כן מדעת הרי"ף מדלא הביא פלוגתתם ש"מ דס"ל להקל ע"ש ולכן סתם המחבר להקל

שער הציון

(יד) דהלא רק לענין העיר עצמה הקילו הי"א דזה אבל לא לענין חוצה וכנ"ל וכ"כ הט"א: (טו) מ"א וש"א: (טז) מ"א ופ"ר וכ"כ הט"א וכנראה שהסכים גם הגר"א לזה שרמז לעיין במ"א: (יז) פרישה וט"א והמ"א סתם בזה ומשמע לכאורה שסובר שאין לו לצפון ולדרום כלל בזה בכל גווני כיון שעיקר תחומו הוא האלף שלצד מזרח וכן האלף שלצד מערב אבן במחה"ש כתב שגם הוא מודה דלא גריע צפון ולדרום של צד העיר מלצד מערב: (יח) כל האחרונים נבאור דעת רבינו יונתן וכן העתיקו להלכה: (יט) אחרונים: (כ) רש"י: (כא) רש"י: (כב) כן מוכח מרמב"ם בפ"ז מהלכות עירובין הלכה ד': (כג) רש"י:

הלכות עירובי תחומין סימן תח תט

(ג) (כט) המצטרפים לעיר שמודדין התחום חוץ מהם ה"ז כנותנו בתוך העיר: ד [ח]נתן עירובו חוץ לתחום (ל) אינו כלום (וש לו (לא) תחוס מימיו) (מיימוני והמגיד פ"ו מהלכות עירובין):

ח רמב"ם פ"ו מה"ע ממשמעות הגמ' שם וכפירש"י

תט דין מקום נתינת העירוב. ובו י"ג סעיפים:

א (א) *הנותן עירובו בבית (ו) הקברות * אינו עירוב לפי שבה"ק (ב) אסור בהנאה וכיון שרוצה בקיום העירוב שם (ג) אחר קנייה הרי נהנה בו ואם נתנו (ד) בבית הפרס (ה) ה"ז עירוב ואפי' היה כהן (ו) * מפני שיכול להכנס שם (ז) * במגדל הפורח או (ז) * שינפח והולך: ב [ב]צריך שיהא הוא

א משנה עירובין כ"ו וכמ"קופפי' ליסרמל רמב"ם פ"ו ו' מה"ע ממקצת הגמ' שם *(פי' מיגה מרוכה כמגדל תלויה בחכלים ערוך) * (פי' מנפח לפי רגליו ומינו מסינו) ב משנה שם ל"ב וכמה דוכמי

באר היטב

במודד תחוס מעירו ופגע בעיר אחרת ועיין בגמרא. ועיין בס' אבן העזר שהאריך בדין זה ועי' שם בס' מגיני ארץ דפוס פרופס: (ב) המצטרפים. אפי' אם נתנו בסוף העיבור אין נותנין לו ב' אמות אלא אם כן מקום שנחשב לו כד' אמות אין לו אלא חוץ כלום והרי הוא כשאר בני העיר שמודדין תחומו חיכף מסוף העיבור והלאה [אחרונים]: ד (ל) אינו כלום. כיון שא"א לו להגיע שם בין השמשות שהוא זמן קניית עירוב מאחר שהוא חוץ לתחום ממקום שהוא עומד: (לא) תחום מביתו. דכשהוא (כו) עומד בביתו אז (כז) בתחום ביתו אחרינן דמסתמא ניחא ליה לקנות שביתת ביתו כשאין עירובו עירוב ועיין מה שכתבנו בסימן תי"א בא"ר ובה"ל:

א (א) הנותן כו'. מיירי אפילו בישראל ואם נתנוהו שם העירוב בשביל כהן בלתו הטעם שבפיס ג"כ אסור משום דבעינן שיהיה יכול להגיע למקום עירובו וכיון דכהן הוא לא אפשר [טור]: (ב) אסור בהנאה. ומיירי (א) בקבר של (ב) בנין דאלו נתנו בקבר של קרקע שרי דקרקע עולם לא נאסר כמש"כ ביו"ד סימן שס"ד וכ"ש אם לא נתנוהו בקבר רק על הקרקע שבגדרי הקברות גדולי לכו"ע עירובו עירוב (ג) דאין שם איסור הנאה כלל: (ג) אחר קנייה. דמה שמונח שם בין השמשות שהוא שעת קניית שביתה לא איכפת לן (ד) כיון שאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו [וע"כ לא חשיבא הנאה מה שהוא יכול לילך עי"ז לחוץ לתחום] אלא מה שרוצה שיהיה העירוב קיים שם אף אחר קניית השביתה כדי לאכול אח"כ אם ירצה זה חשוב הנאה ולכן אסרו לקנות שם שביתתו: (ד) בבית הפרס. הוא שדה שנחרש בה קבר וחיישינן מדרבנן שמא נשאר שם עדיין עצם כשעורה: (ה) הרי זה עירוב. אלא שייך כאן איסור הנאה כלל: (ו) מפני וכו'. ר"ל אף דמדרבנן אסור לכהן לילך שם שמא יטיו ברגליו עצם כשעורה דטומאה במגע ומשא וא"כ הרי (ה) אינו יכול להגיע למקום עירובו מ"מ שרי דאפשר לו להכנס שם ע"י מגדל הפורח והוא מיפח ע"ג שוריס שעי"ז לא יזוז בעצם ודוקא בבית הפרס שהוא מדרבנן (ו) ואין בו טומאת אוהל משא"כ בבית הקברות אי אפשר בעצה זו לכהן מפני שהוא מאהיל על הקברים ואפילו אם יכנס במגדול שהוא מחזיק מרבעים אמה לא הוי חציצה בינו לקבר דקי"ל (ז) אוהל זרוק (ח) לאו שמיה אוהל וכל שאינו אוהל אינו חוצץ: (ז) שינפח. כי מפני שהוא מדרבנן סמכו להקל ולילך ע"י ניפוח בפיו (ט) ואם

שערי תשובה

שני אלפים בגמלוס ועיין בפי' שע"ט סעיף ח' בהג"ה לענין קידור בהרים לדעת התוס' והרא"ש וה"ה כאן ואפשר לאף רש"י שם מודה מה ע"ש:

משנה ברורה

דבר אחד: (כט) המצטרפים לעיר. פי' בעבורה של עיר [והוא תוך שבעים אמה ושיריים וכנ"ל בסימן שנ"ח] ואפילו אם נתן אותו באמה אחרונה של העיבור אין (כא) נותנין לו האלבע אמות שנותנין לשאר מיני עירוב אלא חוץ כמבואר לעיל דבשמיני תוך מחילה או מקום שנחשב כד"א אין לו אלא חוץ כלום והרי הוא כשאר בני העיר שמודדין תחומו חיכף מסוף העיבור והלאה [אחרונים]: ד (ל) אינו כלום. כיון שא"א לו להגיע שם בין השמשות שהוא זמן קניית עירוב מאחר שהוא חוץ לתחום ממקום שהוא עומד: (לא) תחום מביתו. דכשהוא (כו) עומד בביתו אז (כז) בתחום ביתו אחרינן דמסתמא ניחא ליה לקנות שביתת ביתו כשאין עירובו עירוב ועיין מה שכתבנו בסימן תי"א בא"ר ובה"ל:

א (א) הנותן כו'. מיירי אפילו בישראל ואם נתנוהו שם העירוב בשביל כהן בלתו הטעם שבפיס ג"כ אסור משום דבעינן שיהיה יכול להגיע למקום עירובו וכיון דכהן הוא לא אפשר [טור]: (ב) אסור בהנאה. ומיירי (א) בקבר של (ב) בנין דאלו נתנו בקבר של קרקע שרי דקרקע עולם לא נאסר כמש"כ ביו"ד סימן שס"ד וכ"ש אם לא נתנוהו בקבר רק על הקרקע שבגדרי הקברות גדולי לכו"ע עירובו עירוב (ג) דאין שם איסור הנאה כלל: (ג) אחר קנייה. דמה שמונח שם בין השמשות שהוא שעת קניית שביתה לא איכפת לן (ד) כיון שאין מערבין אלא לדבר מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו [וע"כ לא חשיבא הנאה מה שהוא יכול לילך עי"ז לחוץ לתחום] אלא מה שרוצה שיהיה העירוב קיים שם אף אחר קניית השביתה כדי לאכול אח"כ אם ירצה זה חשוב הנאה ולכן אסרו לקנות שם שביתתו: (ד) בבית הפרס. הוא שדה שנחרש בה קבר וחיישינן מדרבנן שמא נשאר שם עדיין עצם כשעורה: (ה) הרי זה עירוב. אלא שייך כאן איסור הנאה כלל: (ו) מפני וכו'. ר"ל אף דמדרבנן אסור לכהן לילך שם שמא יטיו ברגליו עצם כשעורה דטומאת במגע ומשא וא"כ הרי (ה) אינו יכול להגיע למקום עירובו מ"מ שרי דאפשר לו להכנס שם ע"י מגדל הפורח והוא מיפח ע"ג שוריס שעי"ז לא יזוז בעצם ודוקא בבית הפרס שהוא מדרבנן (ו) ואין בו טומאת אוהל משא"כ בבית הקברות אי אפשר בעצה זו לכהן מפני שהוא מאהיל על הקברים ואפילו אם יכנס במגדול שהוא מחזיק מרבעים אמה לא הוי חציצה בינו לקבר דקי"ל (ז) אוהל זרוק (ח) לאו שמיה אוהל וכל שאינו אוהל אינו חוצץ: (ז) שינפח. כי מפני שהוא מדרבנן סמכו להקל ולילך ע"י ניפוח בפיו (ט) ואם

באור הלכה

להקל כוותייהו והנה יש כמה ראשונים שפוסקין להחמיר היינו הרשב"א המובא בב"י וכ"כ הרלב"ד המאו הריטב"א וכ"כ הש"ג בשם רבינו יעקב וכ"כ הגה"מ בשם מהר"מ [וגם מש"כ הרא"ש בדעת הרי"ף לכאורה אינו מוכרח ואדרבה יש לדון להיפך דהלא ר"א מפיק המשנה מפשטה ואלו פסק כוותיה היה לו להביא דבריהם ומדלא הביא כלל מחלוקתם ורק המשנה כצורתה א"כ בהכרח לומר דמפרש אותה כפשוטה וכדעת שמואל דדוקא בהיו בה דיורין אמרינן כולה כד"א וי"ע על הרא"ש מה] אכן בדברינו יוצאין שהם כר"א ובן בתרא"ה מלאתי בתב ג"כ להקל כר"א וכפסק המחבר וע"כ לדינא בודאי יש לסמוך להקל מה:

* אינו עירוב לפי וכו'. פתם המחבר כדעת הרמב"ם דפוסק דאפילו לישראל אינו עירוב ועיין במ"מ שכן הוא ג"כ דעת הרמב"ן וכדעת הגאונים דלא קי"ל כר' יהודה אפילו בעירוב בתחום שחולקין עליו רבים וכן הוא ג"כ דעת האור זרוע ע"ש אמנם כד מעיינינן מצינו כמה פוסקים דמקילין בישראל משום דס"ל כר' יהודה דלא חשיב זה לאיסור הנאה [עיין בגמרא] והם הר"מ מרוטנבורג והרא"ש שהביאו וכ"פ הטור שהביאו וכן הוא ג"כ דעת הרשב"א שהובא בהרה"מ וכן הוא ג"כ דעת ר' יהונתן וכ"כ הש"ג בשם הריא"ז [אלא דהוא מיקל אפילו בהן משום דיכול לאוכל במגדול ואוהל זרוק שמיה אוהל לאוכל בפני הטומאה אבל לא קי"ל כן] וכ"פ הלבודה וכתב הקרבן נתנאל דבשעת הדחק יכול לסמוך עליהם להקל: * מפני וכו'. עיין במ"ב שכתבנו דבבית הקברות א"א בעצה זו אבן בהיות העירוב בשביל כהן בקבר יחידי [של קרקע עולם שאין

שער הציון

(כד) תו"ש ומ"א העתיק מהתוספות שבי אמות וכבר עמד בזה המחבר"ש דהוא רק לדעת ר"א דלדעת חכמים הלא נותנין ד"א: (כה) לבוש: (כו) רש"י בדף סמ"ך וכ"כ הריטב"א שם: (כז) מסימן תי"א: (א) מ"א ובי"ד שם בהג"ה יש דיעות דגם בקבר של קרקע העפר שתלשו וחזרו וכיסו את הקבר י"א דיש בזה איסור הנאה ומשום שהמחבר שם לא הזכיר כלל דעה זו רק קבר של בנין ע"כ לא העתיק זה המ"א: (ב) ובנין נמי דוקא כשהוא מעליה ואבנים אבל בכוך שהוא מהקרקע גופא לא נאסר [ש"ך ביו"ד שם]: (ג) כן מבואר בש"ך שם וכ"כ הפרישה בענינו דהכא מיירי שנתנו בקבר גופא ולא בגדרי הקבר דאז יש בו איסור הנאה כשהוא של בנין: (ד) גמרא: (ה) אף לענין דבר שמיתין לעירוב אין אנו מושבין שיהיה ראוי לו דוקא כיון שבזו לישראל וכמו שנתבאר בסימן שפ"ו מ"מ לענין מקום הנחת העירוב צריך שיהא ראוי להגיע שם דוקא מי שהביאו שם בשבילו [תוספות והרא"ש]: (ו) הגר"א וכ"כ תו"ש ופמ"ג ודברי המ"א קשים לפרשם עי"ש: (ז) היינו אוהל המיטלטל: (ח) הגר"א וכמש"כ בהרא"ש וש"פ: (ט) א"ר בשם מי"ט:

ועירובו * במקום אחד (ח) כדי שיהיה אפשר לו לאכלו (ט) בה"ש לפיכך אם נתכוין לשבות בר"ה והניח עירובו ברה"י או ברה"י והניח עירובו בר"ה אינו עירוב שא"א לו להוציא מרה"י לר"ה בה"ש אלא בעבירה [3]אבל אם נתכוין לשבות ברה"י או ברה"ר והניח עירובו בכרמלית או שנתכוין לשבות בכרמלית והניח עירובו ברה"י או בר"ה ה"ז עירוב שבשעת קניית העירוב שהוא בה"ש מותר להוציא ולהכניס מכל אחד משתי הרשויות לכרמלית לדבר מצוה (י) שכל דבר שהוא מד"ס לא גזרו עליו בה"ש (יא) במקום מצוה או בשעת הדחק: ג [1]נתנו בראש הקנה או הקונדס הצומחים מן הארץ אינו עירוב [2]מפני (יב) שמאחר * שהם רכים ונוחים לקטום * ויתחייב (ג) חטאת גזרו בהם (ומס הס רכים (יג) כירק ע"ל ר"ס ש"ו) אפי' בה"ש אפילו במקום מצוה (יד) ואם היו תלושים ונעוצים (טו) ה"ז עירוב: ד (טז) [1]נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח מבע"י או שנפל עליו גל אם יכול להוציאו [1]בלא עשיית מלאכה דאורייתא ה"ז עירוב: ה (יז) כל המניח עירובו (יח) במקום יש לו במקום

ג סס מסנה דמוקי לה סס בגמ' כרבי ד מסנה סס ל"ד ה סס בגמרא ו מסנה סס ל"ד ופיימיו לעיל בפי' ש"ל ז סס בגמ' ל"ב כמוקימתא דר'

באר היטב

גדולה אמה על אמה ברוס ג' אמות ונושאים אותו בהמות ויכול ליטול העירוב בפשוטי כלי עץ אמין בה רוחב טפח ולהניחו אצלו

באור הלכה

ט איסור הנאה] הוי עירוב דלף דקבר תופס סביבו ד' אמות הוא רק מדרבנן ומותר לעמוד שם בתוכו זרוק וא"כ יכול שפיר להגיע שם ע"י שילה מיבה ומגדל ויעמוד באויר הסמוך לקבר ויטול העירוב משם ע"י איזה כלי [ובמ"א סק"ה משמע דבעינן שיהא המגדל מחזיק ארבעים סאה שהוא אמה על אמה ברוס ג"א ואין זה מוכרח כ"כ בזה דהמגדל הוא רק משום הרחקה כמ"ש התוספות גם מה שכתב שיטול העירוב ע"י פשוטי כלי עץ ושלא יהיה בו רוחב טפח אין זה מוכרח בחמניו שבגא"ה כולנו עמלי מתיס): * במקום אחד. אחי לאפוקי היכא דלא יכול להגיע אליו וכדלקמיה אבל היכא דיכול להגיע אליו אפילו נתכוין לקנות שביתה רחוק *ממקום הנחת העירוב מקרי מקום אחד כל שהוא בתוך תחומו ויכול להגיע אליו: * שהם רכים. כך פירש"י בסוגיא דמשום דקנה רך הוא קרוב לודאי שיקטום והא דמבואר שם להיפך דברך לא גזרינן לקטימה פירש"י דהוא ברכים כירק שלא נתקשו עדיין כלל דאז כירק חשיב ואין עליו שם אילן ועפ"ז הם דברי השו"ע כאן אבל הא המרוחים פקפקו בהכרעת השו"ע [עיין ב"ח] ובריטב"א מלאתי שחולק לגמרי על פירש"י משום דבסוגיא שם משמע להיפוך וכנ"ל דענין הרכות אדרבה מעלה היא ולדידיה האיסור הוא דוקא בקנים קשים משום דקנה דק הוא ואתי לשוברו כשיטול ליטול ממנו עירובו וברך שרי דיכול לנטותו אבל בקשה אא"א לנטותו אסור וכדבריו מבואר גם בפיר"ח אבל נתבאר בריטב"א שם בשם מקצת רבותיו דלפ"ד ברך דשרינן הוא דוקא במין שהוא רק[א] אבל במין שהוא קשה אף ברכותו אסור והוא כדעת הרשב"א בעבודה"ק והבאתו לעיל בסימן של"ו ע"ש: * ויתחייב חטאת. לכאורה אינו מבואר דהלא החטא הוא מפני שהוא רך אתי לידי קטימה שלא במתכוין כמו שפירש"י וא"כ אין כאן חיוב חטאת דאינו אלא במתכוין למלאכה ורק שגג בחיובה וכבר עמד בזה הריטב"א ומפרש דלא כפירש"י אלא כנ"ל דיבוא למלאכה גמורה לשוברו במתכוין בעצילתו משום דא"א לנטותו משום דקשה הוא ולפירש"י נ"ל דכיון

מ"א: (ג) חטאת. וה"ה כשמניח עירובו בר"ה רחוק מ' אמות משתיתו אין מחיבין לו להביאו פחות פחות מד"א כיון דאפשר

משנה ברורה

יש שם עצם כשעורה ידמהו ועצם גדול ירמהו: ב (ח) כדי שיהיה אפשר וכו'. דהא טעם העירוב משום דנמשך כאלו קבע דירתו שם: (ט) בין השמשות. שהוא זמן קנית עירוב תחלת שבת: (י) שכל דבר וכו'. ומבואר בש"ס דאף אם נותן עירובו ע"ג אילן שהוא למטה מעשרה טפחים והוא נתכוין לשבות למטה בארץ שהוא ר"ה אף שיש בזה שני שבותים אם יטול העירוב מן האילן אחד (י) שהוא מכרמלית לר"ה [דהאילן כרמלית הוא] ועוד שהוא משתמש באילן שהוא מחובר אפ"ה הוי עירוב מטעם דלא גזרו (יא) על שבותין בין השמשות ומ"מ יש שבותין שגזרו אף לענין זה וכדלקמיה בסעיף שאחר זה: (יא) במקום מצוה. ועירובי תחומין משיב במקום מצוה דהא אין מערבין אלא לדבר מצוה כדלקמן בסימן תט"ו: ג (יב) שמאחר וכו'. ר"ל אף דבהיות עירובו באילן דיש בו גמי משום שבות דמשתמש באילן ואפ"ה הוי עירוב דלא גזרו בה"ש במקום מצוה וכנ"ל מ"מ בקנה שהוא רך ודק (יג) קרוב שיבוא לידי קטימה בשעה שיבוא ליטול עירובו [וקטימה ממחובר הוא מלאכת קוצר] וגזרו אף בהש"מ (יג) וכן הדין בהיות עירובו בר"ה רחוק (יד) שמנה אמות ממקום שנתכוין לשבות שם דאינו עירוב דאין מתירין להביאו אצלו בין השמשות פחות פחות מד"א דהוא קל לבוא לידי חיוב חטאת שיטלטלנו ד"א שלימות בר"ה: (יג) כירק. ר"ל שהם רכים ביותר דאז י"ל דדין ירק יש להם ולא גזרו בהן משום השתמשות במחובר ולא משום שמא יקטום ונתבאר זה בסימן של"ו ע"ש במ"ב סקי"ד וט"ו: (יד) ואם היו תלושים. ומיירי (טו) אפי' בגבוה יותר מעשרה ועומדין בר"ה ורק (טז) שלא יהיה ברחבן ד' טפחים דאז אין עליהם שם רה"י וה"ה ברוחב ד' ורק שהן פחותין מעשרה טפחים בגובה שאין נחשבין רק לכרמלית אבל אם הנם בקנה שהוא גבוה י"ט ורחב ד"ט שהוא רה"י גמור לא הוי עירוב אם נתכוין לשבות למטה בארץ שהוא ר"ה דיש מלאכה דאורייתא בעטילתו: (טו) הרי זה עירוב. דזה אפילו יקטום ג"כ ליכא איסור דאורייתא וי"א דאף איסורא דרבנן ליתא בתלוש עיין א"ר: ד (טז) נתנו במגדל וכו' שנפל עליו גל וכו'. עיין לעיל בסימן של"ד סעיף ב' וג' לענין עירובי חצרות דשם בס"ב ובה"ל מבואר כל פרטי הדינים וה"ה (יז) הכא: ה (יז) כל המניח וכו'. שמקום עירובו קונה לו ד"א תמיד (יח) סביבו לבד האלפים שנותנין לו לכל רוח: (יח) במקום. היינו בכל מקום שאין מוקף מחיצות דבמוקף מחיצות

שער הציון

(י) רש"י שם דהא ע"כ ברוחב ד' מיירי (שהוא כרמלית) דלפיכך נמצא מעשרה אין עירובו עירוב: (יא) פשוט דזה דוקא בשבותין של שבת אבל בעבירה אחרת אף דרבנן אין היתר כלל מחמת בה"ש וכמו בבית הפרס דלעיל ולשון הטור ברש הסימן אינו מדוקדק כ"כ: (יב) מגיד משנה דבשבות הקרוב למלאכה גזרו אף בהש"מ וברש"י כתב דבודאי יבוא לידי קטימה ואפשר דלאו דוקא הוא אלא ר"ל קרוב: (יג) מגיד משנה בשם הרשב"א ותוספות דלא כרש"י: (יד) אבל בפחות משמנה אמות כשר להנותן עירובו יש לו מקום שביתה ד"א נמצא מטלטלו רק פ"א פחות מד"א [מ"מ]: (טו) אחרונים: (טז) דלא בענין שיהיה העירוב מונח על מקום ד' כ"כ הרא"ש והעתיקוהו האחרונים: (יז) כמו שכתב הטור: (יח) כן מוכח בהג"ה בסימן ת"א הנ"ל וכן הוא בר' יונתן וש"פ דמקום שביתתו הוא ד"א וסביבו נותנין לו האלפים אמה לכל רוח ובהרב המגיד כתב דנותנין לו ד"א לכל רוח או לאיזה רוח שילה וצ"ע:

הגהות ותיקונים: א) רק:

הלכות עירובי תחומין סימן תט

עירובו ד״א [ח]לפיכך המניח עירובי תחומין שלו (יט) * בסוף התחום (ד) (כ) ונתגלגל בתוך ד׳ אמות (כא) ה״ז עירוב חוץ לד׳ אמות (כב) אינו עירוב: ו [ט]אבד עירובו או נשרף או אם היה בסוף התחום ונתגלגל חוץ לד׳ אמות או שהיתה (כג) תרומה ונטמאת (כד) מבע״י אינו עירוב משחשיכה ה״ז עירוב שקניית העירוב בה״ש ׳אם (ה) ספק כשר שספק העירוב כשר והוא שיהיה לו חזקת כשרות כגון זה שהניחו שם ואירע בו ספק [כ]אבל אם לא היה חזקת כשרות (כה) כגון ספק אם הונח שם אם לאו לא: ז [ל]כיצד עשיית עירוב אם רוצה לילך בסוף התחום או בתוכו (כו) ולהחשיך שם (כז) זה הוא עיקר (כח) מצותו [מ]ואפילו לא אמר שביתתי במקומי אלא החשיך שם ושתק (כט) ל״ש מי שיוצא מביתו להחשיך על התחום ול״ש מי שבא בדרך וחשכה לו קונה אלפים אמה בלא אמירה * [נ]ואם אינו רוצה לטרוח להחשיך שם ילך מבע״י ויניח שם [ס]מזון שתי סעודות (ו) כל א׳ וא׳ (ל) * כפי מזונו ואם [ע]הוא חולה (לא) או רעבתן שיעורו שתי סעודות [פ]בינוניות שהם

ח משנה שם ל״ה וכלמפרש לה רבא שם וכפרש״י ט שם במשנה י שם במשנה כר׳ יוסי וכרבי שמעון כ ל״ינתיו לעיל נפ׳ שנ״ד ל משנה מ״ע וכרבי יהודה מ הרא״ש שם בפ׳ המז׳ ופשוטו הוא מדין יחן לעיל סי׳ מ״ח ג שם במשנה

פ משנה שם פ״ב ע בריימתא שם ל׳ פ מרעבתן קמי דאילו לחולה בשתי סעודות כפי מזונו שני ב״י בפי׳ דברי הטור

באר היטב

לצוה לידי מיזב מטאת מוס׳ דף ל״ד מ״א: (ד) ונתגלגל. וגראה דאפי׳ אם עבר במזיד וגלגלו חוץ לתחום חוץ ד״א לא הפסיד עירובו ט״ז. הקשה ב״י דהא תנן מי שיצא חוץ לתחום אפי׳ אמה אחת לא יכנס כמ״ש סי׳ ת״ה ואמאי הא אפי׳ יצא ד״א פחות משהו מותר י״ל דל״ד דהתם כיון דנתכוון לשבות בעיר היא משובה לו כד״א ואין

משנה ברורה

(יט) משיבן כולהו כד״א: (יט) בסוף התחום. ה״ה (כ) בהניחו באמצע התחום ונתגלגל בתוך ד״א שמחוץ לתחום גמי דינא הכי: (כ) ונתגלגל. מבעוד יום וה״ה (כא) אפילו אם גלגלו בעצמו בכוונה [אחרונים]: (כא) הרי זה עירוב. דהד״א שייך לתחומו וכנ״ל ואם יכול להניח לכתחלה העירוב בתוך ד״א שמחוץ לאלפים יותר לקמן בסי״א: (כב) אינו עירוב. דצריך שיהיה מונח במקום (כג) שיהיה ביכלתו להגיע אליו ביה״ש וכיון שהוא חוץ לתחום ממקום שהוא עומד ביה״ש ולא יוכל להגיע אליו לא הוי עירוב ונשאר על תחום ביתו וכדלעיל: ו (כג) תרומה ונטמאת. דלא חזי לא לכהן ולא לישראל: (כד) מבעוד יום. אכולהו קאי: (כה) כגון ספק אם הונח. וה״ה בהניח לכתחלה (כג) ספק תרומה טמאה (כד) או ספק טריפה דאינו עירוב דמלבד שלא היה לו חזקת כשרות (כה) בעינן סעודה הראויה לאכול ביה״ש ואלו הוא ספק איסור אינה ראויה: ז (כו) ולהחשיך שם. היינו שיהא יושב שם כל ביה״ש עד שתשיכה ודאי [מ״א ומאיר מלקמן סימן תע״ו ס״ב]: (כז) זהו עיקר וכו׳. כ״ל שקונה שביתתו בדגליו שהוא עומד שם בעת שנכנס השבת: (כח) מצותו. וה״ה דיכול לערב בפת אפילו לכתחילה אלא דעיקר התקנה הוא הרגל (כו) וכדי להקל עליו שלא יצטרך לילך שם בעצמו דוקא ולישב שם עד שתחשך התירו לערב בפת שא״ל לישב שם עד שתשיכה וגם יוכל לשלוח ע״י שליח וכדלקמיה: (כט) לא שנא וכו׳. היינו דבשביהם א״ל אמירה ודי בשתיקה אבל מ״מ יש נ״מ דבשיולא מביתו הוא דוקא ביולא (כז) ע״מ להחשיך על התחום כדי לקנות שם שביתה אבל שתמא דהיינו שילא מן העיר ותשכה לו מוך תחומו ולא נתכוין לקנות שם שביתה אלא בביתו כיון שהוא שמוך לביתו אבל הבא בדרך ותשכה לו אפילו לא נתכוין לקנות שם שביתה ממילא קנה שם שביתה ויש לו אלפים לכל רוחותיו ואפילו הוא ישן כמו שנתבאר לעיל סימן ת״א [אחרונים]: (ל) כפי מזונו אם הוא חולה. כל״ל ור״ל (כח) דלחולה משערין בסעודות שלו כפי אכלו ולא בעינן אפילו כשאה בילים וה״ה (כט) דלזקן משערין ג״כ כפי אכלו אבל לאדם בריא (ל) משערין לעולם בסעודות בינוניות וכדלקמיה: (לא) או רעבתן. כ״ל ורעבתן דלא קאי אדלעיל רק דין אחר אשמועינן דאף דבחולה בדידיה משערין

שער הציון

(יט) ש״ם ופוסקים בכמה מקומות: (כ) כ״מ מסתימת אחרונים ועיין בה״ל: (כא) ט״ז וא״ר ותו״ש ודלא כדמשמע מב״ח: (כב) רש״י וש״פ: (כג) גמרא: (כד) מ״א: (כה) מ״א וכן הוא בדרמב״ם ובשם דחזקת כשרות תלוי בפלוגתא דלהסוברין בסימן תע״ו ס״ב וג׳ דביה״ש הוי עירוב ס״ל דלא בעינן חזקת כשרות וכמ״ש בהה״מ ורק בספק היינו משום דספק אם הניח כלל גרע וכמ״ש האחרונים בסימן שנ״ד אבל בספק טריפה לכו״ע אינו עירוב דאינה ראויה לאכול בבין השמשות והוא פשוט בש״ם ורמב״ם: (כו) וגראה דבמה שיולא מביתו כדי להחשיך על התחום זהו נקרא מכוין כדי לקנות שם שביתה וא״ל לחשוב בהדיא כשבא שם כדי לקנות שביתה ולא מיעטו הפוסקים רק היכא דיצא מתם מן העיר ותשכה לו וכן משמע קצת מן מוספות דף מ״ט ע״ב ד״ה ואמר ע״ש ומדברי הרשב״א בחידושיו אבן מדברי הלבוש בסעיף זה לא משמע הכי וכן לקמן בסימן תע״ז ס״ב משמע ג״כ כדברי הלבוש וא״ע למעשה: (כח) ב״י וב״ח ומ״א וט״ז וכ״מ מהגר״א: (כט) גמרא: (ל) עטרה״ק:

הלכות עירובי תחומין סימן תט

(לב) [z]כששה ביצים (וע"ל (לג) סי' שס"ח סעיף ג') (לד) מפת [a]או מכל דבר (לה) שמשתתפין בו שיתופי מבואות (לו) [b]ואם הוא ליפתן בכדי לאכול בו שתי סעודות סגי (לז) ואומר בזה העירוב אהיה מותר לילך למחר אלפים אמה וחוזר ולן בביתו ואפ"ה מודדים לו תחומו ממקום עירובו שאנו רואים (לח) כאילו דר שם [c]אבל התלמידים האוכלים אצל בע"ב שבתיהם בשדה וחוזרים ולנים בבית רבם מודדין להם תחומם מבית רבם שהוא מקום לינתם (לט) שהוא להם עיקר (מ) ששם היו (מא) חפצים גם לאכול אילו היה שם מזונם: ח אם ירצה ישלח העירוב * ע"י שליח * ויאמר בזה העירוב יהא פלוני מותר לילך [d]ובלבד שלא יהא (מא) חרש שוטה וקטן או (מב) שאינו מודה בעירוב ואם שלחו (מג) ע"י חרש שוטה וקטן או עובד כוכבים או אחר שאינו מודה בעירוב (מד) אינו עירוב [e]ואם אמר לאחד (מה) לקבלו ממנו (מו) ושלחו ע"י אחד מאלו ואפילו שלחו על הפיל או על הקוף (מז) וראה מרחוק שהגיע שם (מח) * ונתנו לו (מט) הוי עירוב אע"פ שלא ראה שהניחו האחר (נ) דחזקה שליח עושה

צ רמב"ם בפ"ח מה"ע מסוגיא דגמרא שם ק מסי' שס כ"ו ופ"ב ועיין בסי' שפ"ו ר שם בגמ' ע"ג ש שם בעיא ופסקינ"ת משנה שם ל"ח א שם במשנה וגמרא שם

באר היטב

(ז) חפצים. וכן הרועים הנ"ל בשדה הולכין אחר מקום לינתן שגם שם היו חפצים לאכול וכן הקייצים ושומרי פירות גמרא דף ע"ג:

באור הלכה

כיון דמזונו הוא בפחות. ויש מאחרונים שמלדדין להחמיר דאפילו חולה חקן שיעורים בשתי סעודות מיעוטים והיינו כששה ביצים כשאר כל אדם [עיין במו"ש ות' חתם סופר סימן ל"מ] ודע דאפילו לדעת השו"ע בעינן עכ"פ שיהיה אותו המזון ראוי לאכול לחולה ואם אינו ראוי לו בעינן עכ"פ שיהיה שתי סעודות דאז הוי עירוב משום דחזי לאחרינא [מחצית השקל]: * ע"י שליח. אפילו ע"י עבד או שפחה [גמרא והובא בטו"ר ור"ל כשהטלן *) בשם עבדות] דאל"ה הרי הם כבלל עכו"ם:

* ויאמר בזה העירוב יהיה פלוני וכו'. והאחרונים מעבב [אחרונים] ואם אמר בעה"ב מה הפת שאנחנו שלוחי לעירוב אהיה מותר להלך ממקום פלוני אלפים לכל רוח ג"כ מהני [פמ"ג]: * ונתנו לו. הנה

משנה ברורה

משערינן מ"מ (לא) בראבתן משערינן בסעודה בינונית כשאר אדם והוא משום (לב) דבשאיסה אזלינן להקל: (לב) כששה ביצים. עם (לג) קליפתן: (לג) סימן שס"ח. דשם הביא המחבר דעת י"א שהם כשמונה ביצים וכאן אתם כדעה ראשונה ועיין מש"כ שם דלכתחלה נכון לנהוג לדעת הי"א: (לד) מפת או מכל דבר וכו'. וכמבואר בסימן שפ"ו עי"ש ולא כעירובי חצרות דאין מערבין אלא בפת: (לה) שמשתתפין בו. והנשנע שלא יהנה מכבר אע"ג דמו לא חזי לשיתוף כמבואר לעיל בסימן שפ"ו סוף ס"ח לדעת הי"א לעירובי תחומין (לד) חזי לכו"ע דהא אין מערבין ע"ח אלא לדבר מצוה והנאת מצוה לא משיגא הנאה דמצות לאו ליהנות ניתנו:

(לו) ואם הוא ליפתן. ומה שכלל בכלל ליפתן נתבאר הכל בסימן שפ"ו. והנה לענין שיעור שתי הסעודות בכאן צריך מזון שתי סעודות מאכל או ליפתן לכל אחד ואחד בפ"ע ואפילו בעה"ב עם ב"ב צריך להיות לכל אחד שיעור עירוב חוץ מבנו קטן הצריך לאמו וכדלקמן בסימן תי"ג ותי"ד ולא הוי כזה דומיא דשיתופי מבואות דשם מערבין במזון שתי סעודות לכל העיר [ועיין בב"י שכתב בשם הג"א עצה לערב בחומץ דומעט חומץ סגי להרבה אנשים לבטל בו ירק מזון שתי סעודות דזהו השיעור כמבואר בסימן שפ"ו ס"ו. אבל לפי מה שכתב שם הא"ר בשם פוסקים לבטל שתי סעודות צריך רביעית חומץ מ"כ לפי שיעור האנשים שמנית עצורם העירוב כן צריך ליתן חשבון הרביעיות]: (לז) ואומר וכו'. אבל בהניח בשמיקה אף שכוון בלבו לקנות שם שביתה (לה) לא הוי עירוב כשעירב בפת מיהו אף אם לא אמר כל העוסק הזה ורק שאמר זה יהיה לעירוב סגי [מ"א]: (לח) כאלו דר שם. דאמן סהדי אלו היה לו שם מקום לדור היה ג"כ לן שם [גמרא]: (לט) שהוא להם עיקר. ומסתברא בפשיטות דאף אם היו כל בן השמשות בבית הבע"ב שם (מ) אם לא קנו שביתה שם ורק בבית רבם אם לא שכוונו בפירוש לקנות שביתתם שם: (מא) ששם היו חפצים. וכן (מב) הרועים הנ"ל בשדה אף שאוכלין בבית הולכין אחר מקום לינתן ששם היו חפצים לאכול ג"כ אלו היה מכלתם וכן הקייצים ושומרי פירות: ח (מא) חרש שוטה וקטן. משום (מג) דאלו בני דיעה מינהו (מד) ולא אלימי למיקני שביתה (מה) ואפילו עומד ורואה מרחוק שמביטים שם במקום שאוכל משא"כ בעירובי חצרות דשם העיקר הוא מה שמקבץ מכולם ועי"ז מתערבין יחד לכן מהני גם ע"י קטן כמ"ש בסימן שפ"ו ס"ג: (מב) שאינו מודה בעירוב. כגון עו"ג ודוקים (מו) וכה"ג דשמא לא יניחום שם (מג) ואפילו אם יעמוד מרחוק וירואה ג"כ לא מהני דשמא לא הניחום בשם עירוב: (מד) ע"י חרש. ואפילו אם החרש ההוא שומע ואינו מדבר דבעלמא הוא כפיקח לכל דבריו מסתברא דהכא לא מהני דהכא הלא בעינן שיאמר בפירוש דבה העירוב יהיה מותר לפלוני להלך והאחרונים מעבב וכמש"כ בחות ל"ז והוא אינו יכול לדבר: (מד) אינו עירוב. ונשאר על תחום ביתו וכנ"ל בסימן ת"מ ס"ב*): (מה) לקבלו ממנו. ולהניחו בשם עירוב: (מו) ושלחו וכו'. כ"ל שאמר לבם שיולכו לאדם ההוא: (מז) וראה מרחוק. דאל"ה אמרינן דלמא לא ממטו ליה: (מח) ונתנו לו. עיין בבה"ל: (מט) הוי עירוב. ודוקא שהאמר הבטיח לו בפירוש שיקבלו ויניחו בשם עירוב בשליו (מג) אבל אם שתק לו לא אמרינן מה דחזקה שיעשה שליחותו: (נ) דחזקה וכו'. ודוקא מה שהוא איסור דרבנן

*) בימים הקדמונים

שער הציון

(לא) מ"א וט"ז ומו"ש וש"א [וכעין זה הגיה בא"ר וכן נפל שם טעות בדפוס וכדמוכח מהמקורים שהביא] וכמש"כ בב"י: (לב) רש"י: (לג) פמ"ג בסימן שס"ח וכ"כ הגר"א בסימן תפ"ו: (לד) מבואר בפוסקים לעיל בסימן שפ"ו ס"ח: (לה) מ"א בסימן תע"ו: (לו) דהלא ביצה מעירו ומשכה לו בתוך התחום ג"כ אמרינן לעיל דבתחתא לא קני שביתה בחוץ לעיר דאין יוצאין מתחום בני העיר וכ"ש הה שחפץ לשבת מן הסתם בבית רבו וכ"מ מרש"י בענין הרועים דאף שקידש עליהם היום וכו' ע"ש: (לז) גמרא ופוסקים: (לח) רבינו יונתן: (לט) רש"י ורבינו יונתן וריטב"א ובספר גאון יעקב כתב דכן הוא דעת כל הפוסקים ולא כדעת התוספות: (מ) מ"א לפירש"י וכן לרבינו יונתן וריטב"א הנ"ל ולא כדעת התוספות וכן סתמו האחרונים לדינא עיין בח"א ובשולחן ערוך שם ובפמ"ג מלדד דאף לתוספות אינו עירוב דשמא לא הניחו בשם עירוב ולא צריך שיאמר הה העירוב יהיה מותר לפלוני ילך אלפים אמה לכל רוח [אם לא דשמא מרחוק שאמר כן ומה לדעת התוספות הוא עירוב ע"ש]: (מא) שבכלל לדוקים הוא ג"כ מי שאינו מודה כמה שאמרו"ל: (מב) רבינו יונתן ור"ו והעמיקו האחרונים: (מג) גאון יעקב:

הגהות ותיקונים: א) ס"ד:

ליקוטי דברי הרב א) בשו"ע הרב בסימן תרי"ב סעיף ב' כתב: ולענין הלכה, כל שהוא בשל תורה הלך אחר המחמיר, וכל שהוא בשל דבריהם הלך אחר המיקל.

הלכות עירובי תחומין סימן תט

(מ) שליחותו וכן רבים שנשתתפו בעירובי תחומין ורצו לשלוח עירובם ביד אחר (נא) הרי אלו משלחין: ט [ב]אחד או רבים שאמרו לאחד צא ערב עלינו ועירב עליהם [ג] באיזה רוח שרצה ה"ז עירוב ויוצאים בו (נב) שהרי לא ייחדו לו רוח: י האומר לחבירו ערב עלי (נג) בתמרים ועירב עליו בגרוגרות בגרוגרות ועירב עליו (ט) בתמרים אמר לו הנח עירובי (נד) במגדל והניחו בשובך בשובך והניחו במגדל בבית והניחו בעליה בעליה והניחו בבית (נה) אינו עירוב אבל אם אמר לו ערב עלי סתם ועירב עליו בין בגרוגרות בין בתמרים בין בבית בין בעליה ה"ז עירוב: יא [ד]מי שבא בדרך * ומכיר (נו) אילן או גדר * בסוף אלפים אמה וירא שמא תחשך קודם שיגיע שם ואמר (נז) שביתתי תחתיו בעיקרו (נח) קנה שביתה בעיקרו ויש לו משם אלפים אמה [ה]אע"פ שאינו יכול להגיע שם מבע"י במהלך בינוני אא"כ ירוץ (נט) מותר לילך לשם בנחת אע"פ שאינו מגיע שם מבע"י * אבל אם לא היה יכול להגיע שם כלל * מבע"י לא יזוז ממקומו שהרי עקר דעתו מכאן וגם שם לא קנה (ס) ודוקא שייחד ד"א והם בתוך אלפים אמה [ו]כגון שאמר שביתתי בעיקרו ומכאן עד עיקרו

ב בריימתא שם כ׳
ג בריימתא גיטין ס"ה וכרבנן כמוקימתא דרבה
ד משנה עירובין מ"ט ה שם בגמ׳ נ"ל וכלישנא דתמרי בשם רבא
ו שם במשנה מ"ט

באר היטב

(מ) שליחותו. ואפי׳ באיסור דאורייתא וכגון שיש מכשול למשלח אם לא יעשה שליחותו כגון הכא אבל האומר לשלוחו לא ותרוס ומצא תרוס אין חזקתו תרוס דאין השליח חושש לתרוס כי אם לא ימצא התרומה אבל הכרי ידע המשלח שאינו תרוס וא"כ חיישינן שהשליח לא תרס ואיש אחר תרס תוס׳ והרא"ש ול"ע שמ"ד סי׳ של"א סל"ד כתב שאם מצא הכרי תרוס אמרי׳ השליח תרס וצ"ע מ"א ע"ש אם ידעינן שעשה שליחותו אלא שספק אם שינה השליח אמרי׳ ודאי לא שינה הרב ר׳ בצלאל סי׳ כ"ט: (ט) בתמרים.

משנה ברורה

סמכין על חזקה זו (מד) אבל באיסור דאורייתא אין סומכין על חזקה זו להקל כ"א להחמיר (מה) ויש אומרים דאפילו באיסור דאורייתא היכא שיש מכשול להמשלח אם לא יעשה שליחותו והוא יחשוב שעשה שליחותו כגון הכא סומכין על החזקה דעשה שליחותו (מו) וכשידעינן שעשה שליחותו ורק שספק שמא שינה לכו"ע אמרינן דודאי לא שינה: (נא) הרי אלו משלחין. ולריך השליח לומר בשעת הנחת העירוב (מז) שבזה העירוב יהיו מותרין ליכן כל אותן האנשים שנשתתפו בהעירוב: ט (נב) שהרי לא יחדו לו רוח. וע"כ אמרינן דמסתמא ניחא להו באיזה רוח שיערב ואף אם (מח) לא נתודע להם עד שחשיכה הוו עירוב (מט) דאגלאי מלתא דמעיקרא קנו שביתה. אמנם נראה דאם היה (נ) יודע להשליח שרצון המשלח לערב ברוח זה אף אלא פירש לו בהדיא לא מהני כשעירב ברוח אחרת אף שעכשיו רוצה לוכת שם: י (נג) בתמרים. ואין חילוק בין עירב משל משלח (נא) או משל שליח בכל גווני הוי קפידא ואין חל השליחות: (נד) במגדל והניחו בשובך. ואפילו שייהם (נב) קרובים או שייהם רחוקים דאמרינן דכאן דעתו לנוח בשבת ולא במקום אחר: (נה) אינו עירוב. ששינה מדעת משלחו ועקר השליחות: יא (נו) אילן או גדר. וה"ה שאר מקום מסויים כגון שלא וכה"ג. ואם ליין מקום השביתה בתל שהוא גבוה עשרה טפחים או בנקעה שהיא עמוקה עשרה טפחים עד בית שאתים נחשבת כולה כארבע אמות ויש לו מאותו מקום ולהלן אלפים אמה [גמרא]: (נז) שביתתי תחתיו בעקרו. של אילן לאפוקי אם אמר סתם שביתתי תחתיו שהוא כולל גם תחת הענפים אפילו אם כל האילן הוא בתוך שיעור אלפים אמה ממקום עמידתו לא יהיה לו מן האילן והלאה אלפים אמה שלמים כ"א פחות מזה וכדלקמיה: (נח) קנה שביתה. בתמירה בעצמה דהקילו לבא בדרך וכדלקמיה בסי"ג: (נט) מותר לילך לשם בנחת. וה"ה (נג) דמותר ליבא במקומו וליכך לשם למחר [אלפים אמה למקום האילן ואלפים אמה מן עיקרו של האילן והלאה] דכיון שהיה יכול להגיע שם ע"י ריצה מבע"י מהני דיבורו לקנות שם שביתה אף שאינו הולך עכשיו לשם: (ס) ודוקא שייחד וכו׳

שער הציון

(מד) הרמב"ם בהלכות תרומות ור"ת ורבינו יונתן וריא"ז ורשב"א בעבודה"ק וריטב"א וכתב שכן הוא דעת הגאונים וכן שאם המחבר בסימן של"א בי"ד: (מה) הוא דעת רבינו שמשון בתוספות וכ"כ הרא"ש ותשובת מהר"ם ומשובת מיימוני המלאה המ"א ומי"ד שם כתב הרמ"א לדעה זו בשם י"א: (מו) מ"א בשם תשו׳ ר"ב: (מז) רמב"ם בסוף פ"ו מהלכות עירובין: (מח) מ"מ: (מט) דבלבנון ק"ל דיש בריבה [שם בראב"ד ומ"מ] ובפמ"ג תמה דאפילו אם ניחא דבעלמא אין בריבה הכא עדיף דכיון דסתם עצמו על השליח ניחא ליה בכל מקום שיערב ואין חסר אלא להודיעו באיזה לד עירב [ומה שלא ידע מקודם לא איכפת לן דהלא קנה עירוב אף שלא מדעתו בסימן מ"ח]: (נ) ובפמ"ג מסתפק אפשר אם רגיל לערב תמיד במזרח ג"כ אין רשאי לשנות למערב ע"ש: (נא) מ"א וא"ר בשם המ"מ ולא כדעת התוספות: (נב) א"ר בשם עטה"ק: (נג) א"ר ותו"ש בשם מי"ט:

הגהות ותיקונים: א) בה"ל זה שייך לע"ב, וצ"ל אם אין:

(סא) אין יותר מאלפים אבל (סב) אם אין כל האילן בתוך אלפים ולא ייחד מקום תחתיו לא קנה שביתה דשמא היה בדעתו על ד"א שהם חוץ לאלפים וגם כאן לא קנה שהרי עקר דעתו מכאן (סג) ולא יזוז ממקומו [ז]ואם כולו עומד תוך אלפים ולא ייחד מקום שביתתו כגון שאמר שביתתי תחתיו יש לו (סד) ד' אלפים ממקומו לצד האילן חוץ משיעור משך תחתיו של אילן כגון אם שיעור האילן כ' אמה (סה) יש לו אלפים פחות כ' אמה * [ח]ולהרמב"ם הקונה שביתה (סו) בריחוק מקום ולא סיים מקום שביתתו לא קנה שביתה שם אלא במקום שהיה עומד בו כשחשכה וכן אם אמר שביתתי במקום פלוני (סז) והוא רחוק ממנו יותר מאלפים קנה שביתה במקומו והאומר שביתתי תחת אילן פלוני אם יש תחתיו (סח) ח' אמות או יותר לא קנה שביתה שהרי לא כוון מקום שביתתו לפיכך צריך להתכוין לשבות בעיקרו או בד"א (סט) שבצפונו או בדרומו ואם היה תחתיו פחות מח' אמות ונתכוין לשבות תחתיו קנה שהרי (ע) מקצת מקומו מסויים (עא) * וכן דעת הרי"ף בזה: [יב] [ט]היו שנים אחד מכיר

ז סס נגמ' כשמואל הסכמת הפוסקים ח בפ"ז מה"ע כפי פירושו מהרי שמואל כמ"ש ה"ה סס מ בריטא סס נ

באור הלכה

מילתא דפסיקא נקט: * ולהרמב"ם הקונה שביתה ברחוק מקום. ריחוק מקום נקרא כשאינו יושב במקומו והולך שם לערב ברגליו אלא כשבא בדרך ומשכה לו ואומר שביתתי למקום רחוק מכאן [אף שהוא בתוך אלפים אמה]: * וכן דעת הרי"ף. עיין מ"ב מש"כ בשם הא"ר דעיקר כדעה הראשונה שהוא דעת הרשב"א והרא"ש והטור והמרדכי והם רא"ו דברי הרמב"ם ופליגי עליה וכן הביא בשם האגודה דס"ל כן [ומש"כ מרבינו יונתן לכאורה אין מדבריו שום הכרע דאף דפירש כרש"י אבל שמא פסק כרב וכדעת הראב"ד] וכן ראיתי גם בריטב"א וכ"כ ג"כ בספר המלחמות. ומ"מ עדיין אין דין זה ברור דהרמב"ם ג"כ לא יחידאה הוא בזה דיש עוד הרבה פוסקים העומדים בשיטתו אך לא בכל הענינים ואבאר דברי. היינו מה שכתב המחבר דלדעת הרמב"ם באומר סתם שביתתי תחתיו לא קנה שביתה שם ואין לו מאילן והלכן כלום לא יחידאה הוא דגם פירוש השני שכתב רש"י הוא ג"כ הכי דאפילו לשמואל אין לו רק ממקומו עד תחת האילן מספק וממ"נ דבין שקנה שביתה במקומו ובין שקונה תחת האילן קונה שבת ההוא אבל מהאילן ולהלאה לא ואף דרש"י הקשה על פירוש זה בר"מ שלפנינו פירש כן וא"כ מוכח לפי"ד דאפילו אם נפסוק כשמואל עכ"פ אין לו מאילן ולהלן כלום וגם דעת הרי"ף מוכח דס"ל כהרמב"ם בזה כמ"ש בשו"ע [וכמו שדייק הב"י דמדהביא המימרא דרב הונא דדוקא ארבעה מתוך זי"ן דמקצת בימו מסויים קנה שביתה שם ולדעה ראשונה הלא לשמואל בכל גווני קונה שביתה תחת האילן ויש לו ארבעה אלפים אמה פחות מקום רוחב האילן כמבואר בשו"ע והרי"ף הלא פוסק כשמואל אלא ע"כ דס"ל דלשמואל היכא דאין מקצת בימו ניכר אין לו מהאילן ולהלן כלום ועדאה דמפרש כפי"ד דברי הא"ר שכתב דמהרי"ף אין מוכח אינם מצוריים] ועיין בהרה"מ שכתב דקרוב לדברי הרמב"ם כתב ג"כ בספר העתים וכן הוא ג"כ לדעת הראב"ד דלדידיה הלא ס"ל דלא יזוז ממקומו כלל דפוסק כרב וכן משמע בריא"ז המובא בשה"ג דפוסק ג"כ כרב וא"כ הר"ח ורי"ף ורמב"ם והראב"ד והריא"ז כולהו בחדא שיטתא קיימי לאסור עכ"פ ממקום האילן ולהלן ועיין באו"ז שהביא ג"כ דעות אי הלכה כרב או כשמואל [ובגראה דהוא עצמו סובר שם דהלכה כרב עי"ש]. אמנם במה שכתב הרמב"ם דיש לו שביתה במקומו אלפים לכל רוח בין באומר שביתתי תחתיו שלא סיים המקום וכין כשמכוין לקנות שביתה ברחוק יותר מאלפים זה י"ל דיחידאה הוא דלא מיבעיא כל אלו הג"ל העומדים בשיטת הרשב"א בודאי ס"ל דבכבר עקר דעתיה ואין לו ממקום רגליו לעבר השני [דהיינו שלא לצד האילן] כלום וכן להראב"ד והריא"ז והאו"ז דפוסקים כרב דלא יזוז ממקומו בודאי הכי הוא ולא נשאר לנו רק הר"ח והרי"ף הנה בפי"ח

משנה ברורה

וכו'. ר"ל דאפילו היכא שיכול להגיע שם מבעוד יום לא מהני אלא בשייחד וכו'. והנה לא חידש המחבר זה דבר על מה שכתב ברש הסעיף וכונתו כאלו אמר ודוקא באופן שיירנו שאמר שביתתי בעיקרו שייחד זה המקום לשביתה וזה המקום היה בתוך אלפים אבל אם לא ייחד המקום תחתיו ואין כל האילן בתוך אלפים לא קנה שם שביתה דשמא היה בדעתו וכו': (סא) אין יותר מאלפים. לאו דוקא (נד) דאפילו אם היה ממקומו עד עיקרו אלפים וארבע אמות קנה שם שביתה דנותנין לו ארבע אמות למקום שביתתו לצד האלפים וגם כונת המחבר הוא אלפים לצד הד"א של מקום שביתה וגם מה שכתב אח"כ אבל וכו' בתוך אלפים הכונה בתוך אלפים וד"א: (סב) אם אין כל האילן וכו'. היינו (נה) אף שעיקרו בתוך התחום אלא שמקצת ענפיו יוצאין חוץ לתחום דהיינו חוץ לאלפים וד"א והוא לא ייחד שביתתו שיהיה בצד עקרו שהוא בתוך התחום אלא אמר סתם שקונה שביתה תחת האילן לכן לא קנה שביתה כלל דשמא כוון לקנות שביתה תחת הענפים היוצאים חוץ לתחום: (סג) ולא יזוז ממקומו. ר"ל מתוך ד' אמותיו: (סד) ארבעה אלפים ממקומו לצד האילן. קיצור לשון יש כאן ור"ל מצד זה של האילן ומצד האילן והלאה לצד שמו: (סה) יש לו אלפים פחות כ' אמה. היינו מכל צד של האילן אין נותנין לו רק שיעור זה [ונמצא שייחד עם רוחב האילן הוא בס"ה ד' אלפים פחות עשרים אמה] והטעם משום דבכל רוחב האילן שהוא כ' אמה מספקינן למקום שביתה ותלינן לחומרא דכשמודדין האלפים השייס של מאילן והלאה מודדין אותו ממקום התחלת האילן שהוא לצד רגליו דשמא קנה שביתה שם ואף דלפ"ז משם עד רגליו הוא אלפים פחות עשרים אמה אפ"ה אין יכול להלך לאחריו כלום ממקום שהוא עומד דאמרינן שמא קנה שביתתו בארבע אמות של סוף האילן שמשם עד רגליו הוא אלפים שלמים: (סו) ברחוק מקום ולא סיים וכו'. ואף שהוא בתוך התחום ממקום רגליו דלדעה ראשונה קנה שביתה שם ואין מפסיד אלא מקום רוחב האילן כנ"ל ולהרמב"ם כיון שלא סיים מקומו אינו קונה שם שביתה כלל אלא קונה שביתתו במקום רגליו: (סז) והוא רחוק וכו'. קנה שביתה במקומו. גם זה פליג אדעה ראשונה דלדעה ראשונה זה לא יזוז ממקומו מפני ששם לא קנה ומכאן עקר דעתו ולהרמב"ם קנה שביתה עכ"פ במקומו ויש לו אלפים לכל רוח ממקום שהוא עומד: (סח) שמונה אמות או יותר. גם זה לדידיה אפילו כל השמונה אמות היו בתוך אלפים ממקום רגליו ולא כן לדעה הראשונה: (סט) שבצפונו וכו'. ואם היה רחב יותר מח' אמות אפשר ג"כ לסיים המקום כגון ד"א הראשונים שתחת האילן או השניים: (ע) מקצת מקומו מסויים. בתמה האמצעית דממ"נ (נו) א"א שלא בירר אותה דאם בתמצע האילן בירר לו הד"א הרי היא מהן ואם מן הצדדין בירר באיזה צד שיהיה הרי היא מהן: (עא) וכן דעת הרי"ף בזה. עיין בא"ר שכתב דהעיקר כדעה הראשונה

שער הציון

(נד) א"ר בשם כמה ראשונים [והשיב על המ"א שכתב ג' אמות] וכ"כ הבית מאיר גם בתו"ש הסכים דבודאי נותנין ד"א חוץ מאלפים אלא שרצה לצדד עוד להצדיק דעת המ"א לענין הוספה עוד ג' אמות ע"ש: (נה) גמרא: (נו) רש"י:

ואחד אינו מכיר שאינו מכיר (עב) מוסר שביתתו למכיר ואומר שביתתנו במקום פלוני: יג * ודוקא (עג) לבא בדרך התירו לו כהאי גוונא אבל לא למי שהוא בביתו ואם אמר כן לא עלה לו ואין לו אלא (עד) שביתת ביתו:

ר׳ שם בגמרא ג״ל וכרב נחמן הסכמת הפוסקים

תי דין המחזיק בדרך כדי לקנות שביתה. ובו ג׳ סעיפים:

א [א]מי שנתכוין לקבוע שביתתו (א) במקום ידוע אצלו והחזיק בדרך והלך כדי שיגיע לאותו מקום (ב) * ויקנה בו שביתה (ג) אע״פ שלא הגיע ולא עמד שם אלא החזירו חבירו ללון אצלו או (ד) שחזר מעצמו ללון או שנתעכב יש לו להלך למחר עד מקום שנתכוין לו ומאותו המקום אלפים אמה לכל רוח שכיון שגמר בלבו לקבוע שם שביתתו (ה) והחזיק בדרך נעשה כמי שעמד שם או שהניח עירובו שם (ו) * [ב]בד״א בעני שאין מטריחין אותו להניח עירוב או ברחוק כגון שהיה בא

א במשנה עירובין נ״ב ב רמב״ם פ״ז מה״ע וכתב ה״ה שהוא מוסכם מר׳ מאיר ור׳ יהודה לפי מוקימתא דרב נחמן שם

משנה ברורה

הראשונה ועיין בנה״ל שכתבנו דאין דבריו מוכרחים ועכ״פ לכתחלה (מז) בודאי יש ליזהר לסיים מקום שביתתו בגמלוס כדעת הרמב״ם: יב (עב) מוסר שביתתו למכיר. שאומר לו (מח) שביתתי עמך והמכיר אומר שביתתנו במקום פלוני: יג (עג) לבא בדרך וכו׳. דמשום (מט) דהוא יגע בדרך הוא דהקילו שקונה שביתה בדבור בעלמא מה שאמר שביתתי במקום פלוני משא״כ מי שהיה בביתו אין קונה שביתה אלא כשהולך ברגליו ויושב שם עד שתחשך או שמניח שם מזון שתי סעודות: (עד) שביתת ביתו. בזה אפילו דעה ראשונה דלעיל בסי״א [דס״ל שם לא יזוז ממקומו] מודה דיש לו שביתה בביתו (ס) דכיון דעומד בביתו ודאי ניחא ליה לדיקני שביתה בביתו כשלא יועיל אמירתו לקנות שביתה במקום אחר וכמ״ש לעיל סוף סימן ת״ח בס״ב:

א (א) במקום ידוע. היינו שאותו המקום מסויים כגון אילן או גדר וכנ״ל בסימן הקודם: (ב) ויקנה בו שביתה. המחבר סתם כדעת הרמב״ם (ג) אמנם דעת הרבה פוסקים דדוקא אם יציאתו היתה שלא ע״מ לערב ורק ללכת למקום אחר בסוף ד׳ אלפים מכאן זה נחשב לבא בדרך ואמרינן אף שהחזירו חבירו ללון אצלו כיון דאין שהדי דבעי לסיוע להתם אע״ג דלא אמר שביתתי במקום פלוני כמאן דאמר דמי וקנה שם שביתה באותו מקום שרגיל תמיד לקנות שביתה שם דבודאי נתכוין לקנות שביתה שם כדי שיוכל לילך *למחר לשם אבל בלא כדי לערב לא חשיב כבא בדרך ורק כיושב בביתו דלא הוי עירוב באמירתו לבד: (ג) אע״פ שלא הגיע. והוא שהיה באפשר להגיע כבסימן הקודם: (ד) שחזר מעצמו ללון. היינו שמתחלה לא נתכוין לזה כי יצא ע״מ לחשוך שם ולקנות שם שביתה ברגליו ואח״כ נמלך לחזור וללון בביתו ולמחר לילך לשם. ואם נמלך (ב) לגמרי בודאי נעקר למפרע מה שהיה בדעתו לקנות שביתה שם והרי הוא כבני עירו: (ה) והחזיק בדרך. דחשבינן ליה זה כבא בדרך בסימן הקודם: (ו) בד״א בעני וכו׳. ר״ל בעני שאין לו מזון שתי סעודות להניח עירוב ולהטריחו שילך ויערב ברגליו לא רצו חכמים ע״כ מותר לומר (ג) בביתו שביתתי במקום

באור הלכה

מבואר דלא ס״ל כן ע״ש דלדעת רב היכא דאמר שביתתי תחתיו דלא סיים אתריה לא יזוז ממקומו ואף לדעת שמואל הלא אין לו רק ממקומו עד האילן מבעם ספק אבל לא לאחריו כלום וכנ״ל וכן היכא שאמר שביתתי ברחוק מאלפים מפורש בהדיא בר״ח בדף י׳ ע״ב דלכו״ע לא יזוז ממקומו וכדעת שארי מפרשים בסוגיא זו [ועיין בביאור הגר״א שייסב בדוחק הסוגיא גם לשיטת הרמב״ם] וגם מהרי״ף אינו מוכח דס״ל כהרמב״ם מה די״ל דקאי בשיטת הר״ח דנ״מ בין מקצת מקומו מסויים או לא דבאינו מסויים כלל אינו קונה שביתה ודאי ורק יש לו ממקומו עד האילן מכח ממ״נ כנ״ל ובמקצת ביתו מסויים קונה שביתה שם ויש לו אף מאילן ולהלן אבל לענין קניית שביתה במקומו כשלא סיים שביתתו וכ״ש היכא שהרחיק שביתתו בפירוש חוץ לתחום אינו מוכח כלל מהרי״ף דס״ל כן ופשטיות הסוגיא בדף י׳ ע״ב דבהרחיק שביתתו תרי אלפי וארבע גרמידי ממקום רגליו לא יזוז ממקומו מוכח להיפך וכן הוא בפיר״ח שם וז״ל שמה שכתב המחבר וכן דעת הרי״ף בזה בכונה כתב כן דהיינו רק בשני דיעות האחרונים [שהוא מימרא דר״ה שם] שהעתיקם הרי״ף בהלכותיו אבל בשני דיעות הראשונים שהעתיק משם הרמב״ם דקונה שביתה במקום שהיה עומד בו כשחשיכה אין לנו ראיה מהרי״ף דס״ל כן דאפשר דס״ל רק דלא קונה שביתה שם להיות מותר מעבר להאילן אבל גם מעבר לרגליו ס״ל דאינו מותר וכדעת הרשב״א המובא בב״י וכתב הב״י שכ״מ ג״כ מהרמב״ם דסבר הכי [וכ״ה ג״כ משמעות הר״ח והריא״ז המובא בשה״ג וכ״כ הריטב״א] ודלא כרש״י דסבר דבעינן תרתי בא בדרך ואין עמו פת ובדרישה כתב דגם רש״י מודה להרמב״ם ורשב״א עי״ש וכן מוכח מפשטיות הסוגיא דרק אם אחז בדרך יכול לומר שביתתי במקום פלוני ומשום דרוצה אין לו פת לא פלוג רבנן וכעני חשוב אף שיש לו פת אצלו וכמש״כ הריטב״א ועיין לקמיה בסי׳ ת״י בבה״ל בס״א:

* ויקנה בו שביתה. עיין במ״ב שכתבנו אמנם דעת הרבה פוסקים וכו׳ כיון דאין שהדי וכו׳ כ״ז הוא לשון רש״י והפוסקים ומש״כ באותו מקום שרגיל לקנות וכו׳ כן כתב הרשב״א בחידושיו ועוד כתב הריטב״א וז״ל לא אמר ר׳ יוסי בר׳ יהודה אלא שהרי אמירה לקנות שביתה ודאי אמירה אלא זה דוקא שיצא מעירו והיה מכיר אילן וגדר מסויים באמצע רחוי לקנות שביתה אבל במי שאינו מכיר באמצע שום מקום מסויים לקנות שביתה ולא היה דעתו מעולם על מקום מסויים לקנות שביתה האין יקנה לו שביתה עכ״ל וכעין זה כתב ג״כ הרשב״א בחידושיו: * בד״א בעני וכו׳. עיין משב״ב במ״ב והא״ר כתב דאף בעני אין להקל כשיושב בביתו לומר שביתתי

שער הציון

(מז) וכ״פ הא״ר: (מח) רש״י: (מט) רמינו יהונתן: (ס) עיין לקמן בסימן תי״א במ״ב ובה״ל שם: (א) רש״י ורמינו יהונתן ואו״ז וסמ״ק וריא״ז ורשב״א וריטב״א וכבר העיר בזה הא״ר ע״ש: (ב) תוי״ט וכ״מ מר׳ יונתן: (ג) דלא קאי האי בד״א לענין עני כשהחזיק בדרך הכתוב מקודם אלא קאי הבד״א לענין עיקר הדין ר״ל אימתי יכול לקבוע שביתה על מקום שלא הגיע לשם [וגם בלי הנחת פת] דוקא בעני והיינו אפילו הוא בביתו או בריחוק וכו׳ וכן מוכח מביאור הגר״א שמפרש כן והדין אתו דהלא דעת הש״ע נוגע בזה מדברי הרמב״ם ודעת הרמב״ם כן הוא כידוע בפוסקים [אף לשון הבד״א שכתוב כן גם ברמב״ם משמע לכאורה בפשיטות דאדלעיל קאי מ״מ מוכרחין אנו לפרש כן גם דעת הרמב״ם אף שהלשון דחוק דבאמת אין לנו שום מקור בש״ס דבהחזיק בדרך לריך שיהיה עני דוקא ג״כ דאדרבה בש״ס וכל המפרשים מבואר להיפוך דכיון שהחזיק בדרך הו״ל עני אף שבעלם הוא עשיר כשאר בני העיר]:

בדרך אבל אם לא היה עני ולא רחוק לא: ב זה שאמרנו שהקונה שביתה בריחוק מקום שיחזיק בדרך לא שיצא וילך בשדה [ג]אלא אפי׳ ירד מן העליה לילך לאותו מקום וקודם שיצא מפתח החצר * החזירו חבירו ה״ז החזיק וקנה שביתה וכל הקונה שביתה בריחוק מקום (ז) [ד]אצ״ל שביתתי במקום פלוני אלא (ח) * כיון שגמר בלבו והחזיק בדרך כל שהוא קנה שם שביתה ואצ״ל מי שיצא ברגליו ועמד במקום שקונה בו שביתה שאצ״ל כלום * אלא כיון שגמר בלבו קנה: ג [ה]אנשי העיר ששלחו אחד מהם להוליך להם עירובם למקום ידוע והחזיק בדרך והחזירו חבירו ולא הוליך עירובם הם לא קנו שביתה באותו מקום שהרי לא הונח שם עירובם ואין להם להלך במדינתם אלא אלפים אמה לכל רוח (ט) והוא קנה שם עירוב שהרי הוא בא בדרך ונתכוין לשבות שם והחזיק בדרך לפיכך יש לו לילך לאותו מקום למחר וילך ממנו אלפים אמה לכל רוח:

ג סס מעומלא דרב נחמן בר אושעיא כפי גירסת הרי״ף ד סס בגרירתא וכו׳ יופי ולאוקימתא דרב יוסף ה משנה סס וכרבי יהודה הרמב״ם בפרק ז׳ מהל״ע

א משנה עירובין פ׳

תיא מי שהיה ביתו במזרח ונתן העירוב במערב. ובו סעיף אחד:

א [א]מי שהיה (א) במזרח ביתו בשדה (ב) ואמר לשלוחו לערב לו במערב אם נתן (ג) העירוב

באור הלכה

שביתתי במקום פלוני כ״א כשהחזיק בדרך ונעשה אף כשהחזיק בדרך אין להקל כ״א כשבא בדרך ממש והוא לאלתר פלא דמגין לו כ״ז ולומר דפירש כן דברי השו״ע דהאי בד״א אדלעיל קאי הוא דבר בדוי דהלא דברי השו״ע נובע מדברי הרמב״ם ודעת הרמב״ם דאפילו בביתו מותר העני לומר כידוע בפוסקים. ונראה דכתב זה בדרך הכרעה דלא דלה לפסוק כדעת הרמב״ם שיהא מותר לעני אפילו בביתו שביתתי במקום פלוני אף דיש לפרש כן גם דעת הרי״ף שכתב בסתמא דבעני הקילו וכפשטיות לשון הש״ס ולא הזכיר כלל שצריך שיהא בדרך דוקא וגם בריה״ מבואר כן להדיא ע״ש מ״מ רוב הפוסקים סולקין על זה והוא הרי״ם [שהביא הריטב״א בשמו ובפירוש ר״ם שלפנינו לא נמצא ד״ז] ורש״י ורבינו יונתן [בפירושו במשנה] ואו״ז וכתב כן בשם רשב״ם וכן הוא דעת הרשב״א והריטב״א ורבינו ירוחם ולדבריהם כל שהוא בביתו לא חשיב עני לעולם כי לא מצוי עני שלא יהיה לו מזון שתי סעודות ולכן לא פליג רבנן ורק בדרך. אמנם לענין החזיק בדרך שהמיר הת״א שהצריך שיהא גם עני דוקא לכאורה הוא נגד כל הפוסקים דהרמב״ם גופא לא ס״ל כן וכנ״ל וכל הראשונים הנ״ל כולם סוברים דבהחזיק בדרך אף עשיר כעני חשוב ומשום דרוב העומדין בדרך אין פת מצוי להן וכמש״כ הר״ם וכן הוא משמעות הש״ס דקאמר מיהו כיון דנפק לאורחא הו״ל עני אמנם מ״מ אין דברי הת״א דחויים מהלכה משום דעיקר החזיק בדרך לדעת הרבה פוסקים הוא דוקא כשילא שלא ע״מ לערב וכמש״כ בא״ה וכיוצא בו מלשון הש״ס דקאמר מי שהיו לו שני בתים בשני תחומי שבת דמשמע דוקא כשהחזיק בדרך כדי להגיע לבית אחר שיש לו במקום אחר ואח״כ נמלך לחזור ולנון לע״ע בבית דא״ז יש לחשבו כבא בדרך אלא דבדרך אגב בילא ע״מ לערב לא חשוב כבא בדרך אלא הרי הוא כיושב בביתו שצריך לערב בפת הרי רבותא ואין להקל בזה עכ״פ אלא דוקא בעני שאין לו שתי סעודות ומפני שפתו מצויה לו בביתו ולכן דעת הת״א דיש לחוש לדעת כל הפוסקים דוקא כשילא ע״מ לערב ולכן אינו חשוב כבא בדרך אלא דוקא בעני לו שתי סעודות ובלילה דעת הרמב״ם והרי״ה הנ״ל דבעני מותר אפילו בביתו ונכון הוא [ובספר גאון יעקב כתב דאף להרמב״ם וכן לתוספות ורמב״ן עכ״פ צריך *שילא ע״מ להחשיב שם ואח״כ נלכה למקום השני ולא בילא לקנות שביתה ולחזור ולנון בביתו ולשון השו״ע נמי יש לישב באופן זה] אבן בנא בדרך ממש בודאי קונה שביתה באמירתו אף שיש בידו פת וכמו שכתבנו לעיל בסוף סימן ת״ע: * החזירו חבירו הרי זה החזיק וכו׳. כאן לא הזכיר אם שחזר מעצמו בכפעיף הקודם ואפשר דבדוקא נקט דבש״א שהחזיק ממש בדרך אף שחזר מעצמו אבל כאן שלא ירד רק מן העליה אפשר דדוקא כשהחזירו חבירו ולא מעצמו ובריטב״א כתב בהחזיק בדרך דוקא בהחזירו חבירו ולא מעצמו דהתם אמרינן דנתלך הוא מ״מ אף להרמב״ם י״ל דרק בהחזיק ממש בדרך מקיל גם בחזר מעצמו אבל בילא רק מפתח ביתו מודה להריטב״א ובפשטיות לשון העובדא דמייתי שם בגמרא מרב יהודא דמייתי שם בהחזירו חבירו ובמ״א משמע דגם זה מקילינן אף בחזר מעצמו וי״ע לדינא: * כיון שגמר בלבו והחזיק בדרך כו׳. הנה בסוף סימן הקודם דיש סי״א כתב ואמר שביתתי תחתיו בעקבו כו׳ וכן הוא לשון המשנה ולא כתב דגמר בלבו נמי מהני ולכאורה כ״ש הוא שם דמהני גמר בלבו אבן י״ל דשם גרע לענין זה דכאן שהחזיק בדרך ע״ש ע״מ לקנות שם שביתה [אז ע״מ לילך לעיר אחרת לדעת ש״פ ואף דלבסוף חזר לע״ע לנון בעירו ג״כ אבן שהדי דכונתו לקנות שם שביתה וכנ״ל] יציאתו מוכחת על כונתו לקנות אבל התם דמיירי שהתוך בדרך מבבר אין כוונתו מוכחת מתוך מעשיו וע״כ צריך שיאמר בפיו דוקא ומצאתי אח״כ שכ״כ בתו״ש אבן בחמת גם שם[א]) אין כאן מעשה המוכיח על הכוונה כדאמרינן בעירובין ל״ח בגמרא דלמא חמרא אירכס ליה עי״ש וכן מוכח מהרשב״א בחידושיו דף נ״ב ד״ה ורב יוסף אמר וכו׳ עי״ש וכן מורה פשטיות לשון הרמב״ם פ״ז מהלכות עירובין הלכה ג׳[ב]) ע״ש דגם בבא בדרך מהני כונה ועיין בתוספות דף מ״ט ע״ב ד״ה ואמר שבתו והא דנקט ואמר אגו כשאומר שביתתי במקום פלוני דמשמע לכאורה מזה דשבני דהתם בעי אמירה דוקא אפשר דפליגי אהרמב״ם או דמתשבה כדי *לקנות ג״כ באמירה דמיא ולאפוקי באומר שביתתי במקומי דשם א״ל אפילו הכונה כדי לקנות שביתה וכדלעיל בסימן ת׳: * אלא כיון שגמר בלבו וכו׳. זהו לשון הרמב״ם וכ״כ הרא״ש בפרק מי שהוציאוהו אות י״ג דעשיר העומד בעירו ומתשיך על התחום בעינן שיכוין לקנות שביתה ע״ש ואינו

שער הציון

(ד) רש״י במשנה וכ״כ הריטב״א והרשב״א הובא בהרב המגיד ובב״ח ובית מאיר כתבו דכל הפוסקים סולקין זה ולא מצאתי בהדיא אלא אגו ואולי דעתם מפני שהעתיקו כולם לשון הגמרא: (ה) רש״י במשנה והרשב״א הנ״ל: (ו) רש״י: (ז) רש״י:

משנה ברורה

פלוני* ובהחזיק בדרך אף בעשיר יכול לומר שביתתי במקום פלוני ומש״כ אז בריחוק כגון שהיה בא בדרך כבר ביאר מתחלה דבהחזיק בדרך הקילו אאלו בא ממש בדרך ועיין בבה״ל שהבאתו דעת כמה פוסקים שסוברין דאף בעני לא הקילו לומר שביתתי במקום פלוני* שהוא בביתו כ״א כשהחזיק בבר בדרך וכן פסק הש״א: ב (ז) א״צ לומר שביתתי במקום פלוני וכו׳. וש (ד) מולקין דדוקא במי שיש לו שני בתים בשני תחומי שבת דהתם אמרינן אף דהחזירו חבירו מ״מ היה דעתו לקנות שביתה כדי שיוכל אח״כ לילך לשם אבל בלא״ה לא דאמרינן דנתלך הוא אלא לילך לשם עוד (ה) אם לא שאמר בפירוש שביתתי במקום פלוני [ב״ח ובית מאיר]: (ח) כיון שגמר בלבו. לשם שביתה: ג (ט) והוא קנה שם עירוב וכו׳. עיין מה שכתבנו לעיל בסק״ב:

א (א) במזרח ביתו בשדה. ר״ל שהיה בשדה בגמרא ביתו בעת שקידש עליו היום: (ב) ואמר לשלוחו. (ג) מבעוד יום: (ג) העירוב וכו׳ אינו כלום ונשאר כו׳. לכיון (ב) דקידש עליו היום רחוק מעירובו

הגהות ותיקונים: א) תיבה שם, מיותר: ב) ועיי״ש בה״ל ט׳:

הלכות עירובי תחומין סימן תיא תיב תיג

מהלאה לביתו בענין שהוא רחוק ממנו[1] יותר מאלפים וביתו קרוב לו בתוך אלפים העירוב אינו כלום (ה) * ונשאר לו שביתת ביתו נתן העירוב בענין שהוא לו בתוך אלפים אע"פ [2]שגם ביתו לו בתוך אלפים (ד) קנה שביתה במקום עירובו ולא בביתו:

ב הרא"ש שם ומשנה מגב דנקט בריש לעירובי יותר נקט נמי בסיפא יותר

תיב דין החולק עירובו. ובו סעיף אחד:

א [א]עירב חצי היום הראשון לרוח צפון והשני לרוח דרום שטעה (א) והיה סבור שאפשר לעשות כן [2]או שאמר לשנים עירבו עלי אחד עירב עליו לצפון ואחד לדרום אם הניח כל אחד עירובו בסוף אלפים (ב) לא יזוז ממקומו שאין ידוע איזה עירוב קנה לו ואם לא נתנו העירובים בסוף אלפים הולך מה שאפשר לו לילך מכח שניהם כיצד נתן כל א' עירובו לסוף אלף מביתו (ג) יש לו אלף אמה מביתו לכל א' מהעירובים נתן אחד למזרח לסוף אלף והשני למערב לסוף ת"ק הולך למערב אלף מכח מה ששייר לו העירוב שבמזרח ולמזרחו אלף ות"ק מכח מה ששייר לו העירוב שבמערב:

א משנה עירובין ל"מ וברייתא ד' נ' והרמב"ם פ"מ מה"ע ב שם בברייתא

תיג דין המערב לרבים. ובו סעיף אחד:

א * [א]המערב (א) לרבים משלו אומר הרי עירוב זה בשביל כל בני העיר [2]ובלבד שיהא בו (ב) מזון שתי סעודות (ה) (ג) * לכל אחד וכל מי שירצה יסמוך עליו [3]וצריך לזכות להם על ידי אחר הראוי

א משנה עירובין פ"כ ב שם במשנה ג שם בגמרא פי' כרב וכרב נחמן

באר היטב

אפי' זוה נשלים לערב משלו הוי קפידא ואינו עירוב מ"א:

(ה) ונשאר. עפי' ת"ה ס"ד דאפי' הניח בעצמו חוץ לאלפים דיש לו שביתת ביתו עיין ט"ז:

(ה) לכל. לעיל סי' שס"ח ס"ג כתב דיני ע"ח וכ' שם די"ח גרוגרות

משנה ברורה

יותר מאלפים נמצא שאינו יכול לילך וליטלו וכיון דאינו עירוב ממילא נשאר על שביתת ביתו ולא דמי לסימן ת"ע סי"א דאמרינן לא יזוז ממקומו דהתם היה בא בדרך ולא ניחא ליה לליקני שביתה במקומו אבל עומד בביתו או בתחום ביתו ודאי ניחא ליה לליקני שביתה בביתו כשאין עירובו עירוב וי"א דהכא הטעם משום דהשליח פשע שהניח העירוב בחוץ לתחום מהמשלח ויכול לומר לו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי והוי ליה כאלו לא עירב כלל ולטעם זה אף אם היה בדרך בכה"ג ג"כ לא הפסיד שביתת מקומו שהיה בה בעת שקידש היום וגראה דלעת הצורך (ג) יש לסמוך ע"ז להקל: (ד) קנה שביתה וכו'. שהרי עשה שליחותו ונתחב לו האלפים משם:

א (א) והיה סבור שאפשר וכו'. ר"ל לילך שחרית כאן וערבית כאן אבל בחמת אין עירוב לתלי שבת וכיון שהוא הניח בשני מקומות ונתכוין לשמיהן והאחת הוא דקנתה לו ואינו יודע אי זו היא נותנין עליו חומרי זו וחומרי זו: (ב) לא יזוז ממקומו. מביתו ואפילו כבני עירו אינו דהא לא נתכוין לקנות שביתה אלא במקום העירובין ואינו יודע איזה מהן קנה וע"כ עירוב הדרוס מפסידו אלפים של צפון ועירוב הצפון מפסידו אלפים של דרום: (ג) יש לו אלף אמה כו'. דממ"נ מאיזו עירוב שקנה יש לו אלפים אמה וכאן אין מעירוב זה לעירוב זה אלא אלפים וחוץ להעירובין אינו יכול ללכת אפילו פסיעה אחת דבכל אחד נאמר שמא העירוב שכנגדו קנה לו ולא כאן האלפים:

א (א) לרבים משלו אומר וכו'. וגם בתנו כ"א בפ"ע כשמניח אחד בשבילם צריך לומר בשעה שמניח שהוא מניח בשם עירוב לכל בני העיר וכדלעיל בסימן ת"ע ס"ח במ"ב אלא דכשנותן עירוב משלו בשביל כולם צריך לזכות מתחלה ע"י אחר בשבילם קודם שמניחו: (ב) מזון שתי סעודות. ואפילו בלפתן למזון שתי סעודות סגי וכדלעיל בסימן ת"ע סעיף ז': (ג) לכל אחד. ולא דמי לעירובי חצרות דבמזון שתי סעודות לכולם סגי (ה) דשם העירוב הוא

שער הציון

(ג) שגם דעת רב אחאי גאון ורבינו שמואל בן גטרוגאי כרבינו יונתן וכן הרא"ן שמחמיר ג"כ בהניח עצמו[2] חוץ לתחום ע"כ דס"ל ג"כ כטעם ר' יונתן: (ה) ט"ז ותו"ש וברכי יוסף:

הגהות ותיקונים: א) בהג"א: ב) בעצמו:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב סימן ת"ט ס"ק ס"א:

הלכות עירובי תחומין סימן תיג תיד

כמו בעירובי חצרות (ד) (וע"ל סי' שס"ו סעיף י') (ה) * [ד]וצריך להודיעם * וכל מי שהודיעו (ו) * מבע"י (ז) אפי' לא גמר בלבו לסמוך עליו מבע"י אלא לאחר שחשכה הוי עירוב אבל אם לא הודיעו מבע"י אינו יכול לסמוך עליו לאחר שתחשך [ה]וכן מי שהניח עירוב * לכל שבתות השנה ואמר איזה מהם * שארצה אלך ואסמוך עליו אע"פ שלא גמר בלבו עד למחר (ח) יכול לסמוך עליו [ו]וכן מי ששמע שיש לחכם לבוא ואינו יודע לאיזה רוח והניח שני עירובים ואמר לאותו צד שיבא החכם יקנה לי עירוב (ט) לרוח שבא לו החכם קנה לו או אם אמר אם לא יבא כלל אהיה כבני עירי או אם יבואו שנים למקום שארצה אלך הכל לפי תנאו [ז]וכן אם אמר לשנים או לג' הריני מערב על איזה מכם שארצה אע"פ שלא בירר את מי רצה עד שתחשך (י) הוי עירוב:

ד משנה שם פ"ח וכדמפרש לה שם רב אחי הודיעו ולא הודיעו קתני
ה ברייתא ל"ז כמאן דמיקל בעירוב ו משנה ל"ו
ז ברייתא שם ל"ז

תיד שלא לערב אלא לדעתו. ובו ב' סעיפים:

א משנה עירובין ד' פ"ח

א [א]אין מערבין עירובי תחומין לאדם אלא לדעתו שמא אינו רוצה לערב (א) באותו רוח שרצה זה

באור הלכה

כל מי שירצה מבני העיר לסמוך עליו דאז בודאי סגי שיהיה השיעור רק לפי חשבון האנשים שילכו על סמך העירוב. ועיין לקמיה:

* וצריך להודיעם. ואם הודיע לכל בני העיר וכולם נתרצו לסמוך ע"ז אבל לא היה שיעור מזון שתי סעודות לכל אחד יש לעיין אם אפילו מקצתן יכולין לילך כיון שהוא זיכה ע"י אחר לכולן נמצא דכולן יש להן חלק בעירוב פחות מכשיעור ולא מהני או דינמא דמה שהודיע לכל בני העיר לא היה כונתו רק מי שירצה לסמוך על עירובו יוכל לסמוך וכן הזיכוי היה ג"כ בכונה זו ונמצא דכשילכו למחר איזה אנשים עמו על סמך העירוב נאמר דהובדר למפרע דעל אלו האנשים היה הכונה וצ"ע:

* וכל מי שהודיעו מבעוד יום וכו'. הנה לפי המתבאר בסימן זה נראה פשוט דכשבא אורחא בע"ש קודם השיכה אצל אחד הדר בשוב ואותו בעה"ב הניח עירוב שיוכל למחר לילך להתפלל במקום שיש מנין בסוף ד' אלפים אמה לא יוכל האורח לילך למחר עמו על סמך העירוב אפילו יש בו שיעור מזון כ' סעודות גם בשבילו אע"כ זיכה לו מבע"י ע"י ק"ש שיהיה לו חלק בהעירוב שהניח קודם בואו ולריך שיאמר האורח בזה העירוב שמונח שם יהיה מותר לי לילך למחר אלפים לכל רוח ממנו והלאה [וזה מהני אף שלא היה שם במקום הנחת העירוב ומוכח ממה שכתב הפמ"ג בסימן תי"ט דאם הניח השליח העירוב ולא אמר כלל ואמר בעה"ב בביתו בזה העירוב שמונח שם אהיה מותר לילך למחר מהני ע"ש] ובעו"ה הרבה נכשלין בזה דהיינו אם אחד מבני היישוב מניח עירוב על סמך זה הולכין כמה אנשים אף שלא זיכה בשבילן ולא ערב עליהם כי ע"פ הדין לריך לפרט האנשים שמערב בשבילן וכדאיתא ברמב"ם פ"ו בסופו וז"ל אם אחד מערב ע"י רבים אומר בזה העירוב יהיה מותר לפלוני ופלוני או לבני מקום פלוני או לבני עיר זו להלך ממקום פלוני אלפים אמה לכל רוח עכ"ל והעתיקו בטו"ע סוף סימן תע"ו אבן אם היה יודע בשעה שהניח העירוב שיבוא היום אצלו אורח פלוני על שבת יוכל לזכות ע"י אחר גם בשבילו ומפרט בשעת הנחה שבזה העירוב יהיה מותר לו וגם לאורח פלוני לילך ממנו והלאה אלפים אמה ומודיע לו כשבא שהניח העירוב גם בשבילו. ואם מניח העירוב בשביל כל בני הישוב שסביבו יזכה לכולם ע"י אחר ובשעת הנחת העירוב יאמר ג"כ בזה העירוב יהיה מותר לי וגם לכל בני הישוב שסביבי לילך וכו' אך שיהיה בו מזון שתי סעודות לכל אחד ויודיעם מבע"י שהניח עירוב בשבילם: * מבע"י עיין מ"ב בשם הפמ"ג. ופשוט דהוא רק לדעה דלשונה בסימן תע"ו ס"ג אבל לפי מה שכתב שם בס"ד[א]) דיש חולקים וס"ל דאפילו בדיעבד לא הוי עירוב ממילא בעיינינו מבעוד יום הוא לעיכובא כן מוכח בריטב"א עי"ש וכן מוכח מהמשנה דקאמרה הטעם משום שאין מערבין משתחשך וא"כ אם נשבור בדיה"ש ג"כ אין מערבין ממילא לענין זה ג"כ לא מהני בי"ש:

* לכל שבתות השנה ואמר איזה מהם וכו'. ופשוט דאם לא התנה לאיזה מהם שארצה אין יכול לילך כ"א לצד עירובו אם לא שבטל להעירוב מבע"י:

* שארצה אלך וכו'. היינו שבשבת שלא ירצה יהיה כבני עירו ולא יקנה לו העירוב להפסידו אלפים אמה שבמערב [רש"ו]:

משנה ברורה

הוא משום דאחד אומר ע"מ ועי"ז הם כמעורבין משא"כ בתחומין אין שייך אחד לחבירו וכל אחד כשרוצה לילך חוץ לאלפים שלו צריך לקנות שביתה לעצמו לכך צריך מזון שתי סעודות לכל אחד: (ד) וע"ל בסימן שס"ו. דשם נתבאר מי הוא הראוי לזכות על ידו. ולענין מי הוא שראוי להעשות שליח להנחת העירוב נתבאר בסימן ת"ט ס"ח: (ה) וצריך להודיעם. משום דעי"ז הלא מפסיד תחום של צד השני ודלמא לא ניחא ליה: (ו) מבעוד יום. ואפילו בין השמשות סגי בדיעבד כ"כ הפמ"ג ועיין ביאור הלכה: (ז) אפילו לא גמר בלבו וכו'. דאמרינן הובדר הדבר שקודם זמן קניית העירוב (ב) דעתו לכך היה כיון שידע מתחלה משא"כ בשלא הודיעוהו מבע"י לא שייך לומר דהובדר כיון שלא ידע כלל מבעוד יום: (ח) יכול לסמוך עליו. והוא נמי משום דאמרינן הובדר הדבר דקודם בין השמשות דעתו היה לכך וכל זה הוא כפי מה דקי"ל דלענין מלאת דרבנן יש בדירה. ופשוט דכל זה אם בלילה לא הלך מביתו לצד השני: (ט) לרוח שבא לו החכם קנה. ולא מיבעיא אם כבר בא החכם קודם בין השמשות לאותו רוח אלא שהוא לא היה יודע להיכן בא עד למחר שנשמע לו בודאי קנה לאותו רוח דגילוי מלתא בעלמא הוא דאיגלאי מלתא שתא (ג) דההוא עירוב קנה אלא אפילו היה החכם רחוק משם ביה"ש בתוך התחום [של סוף ד' אלפים שלו] וא"כ אפשר (ד) שלא גמר אז החכם בדעתו כלל לבוא לתוך ד' אלפים שלו [דדלמא אז היה בדעתו שלא לזוז כלל ממקומו וממילא לא קנה עירובו של זה] אפ"ה אמרינן דמהני תנאו משום בדירה דאמרינן הובדר למפרע דלאותו צד שבא החכם היה מאתמול עומד לכך [גמרא]: (י) הוי עירוב. דאמרינן כיון שרצה עכשיו מסתמא בין השמשות שהוא זמן קניית העירוב (ה) היה ג"כ דעתיה לאלי:

א (א) באותו רוח. כדי שלא להפסיד עי"ז האלפים שבעבר השני הקטנים

שער הציון

(ב) רש"י וגראה דלאו דוקא שהיה דעתו ממש לזה דא"כ אם הוא אומר שהוא יודע בבירור שלא גמר בדעתו מקודם לא הוי עירוב וזה אינו אלא הכונה דמה שהיה ספק אצלו הו"ל כאומר למקום שארצה אח"כ יקנה לי עירובי עתה וכיון דאמרינן יש בדירה קונה לו למפרע כאלו בירר מקודם. אבן אם גמר בלבו מבע"י שלא לסמוך על העירוב אע"ג דנתרצה משתחשך כיון דמבע"י לא הוי ניחא ליה אזקמיה אחזקה דביה"ש נמי לא הוי ניחא ליה והשתא הוא דאיתרלי כ"כ בספר גאון יעקב ופשוט: (ג) ואין זו מטעם בדירה אלא קנייה ודאית שהרי אמר לצד החכם יקנה לי עירוב והחכם כבר בא קודם קניית העירוב וקנה [רש"ו]: (ד) רש"י: (ה) רש"י:

הגהות ותיקונים: א) בס"ג:

הלכות עירובי תחומין סימן תיד תטו

[2]חוץ מבנו ובתו * הקטנים * (ב) [3]אפילו אינם סמוכין על שלחנו ועבדו ושפחתו (ג) הכנענים [4]ואפי׳ מיחו בו שלא לערב עליו ואפי׳ עירבו הם עירוב אחר * אינו כלום אבל בנו ובתו הגדולים אפי׳ סמוכים על שלחנו [5]ועבדו ושפחתו * העברים ואשתו * אינו מערב עליהם אלא מדעתם [6]ואם עירב עליהם (ד) ושמעו ושתקו ולא מיחו יוצאים בעירובו (ה) אבל אם מיחו בו (ו) או שעירבו הם עירוב אחר לעצמם אין עירובו עירוב להם: **ב** [7]קטן (ז) בן (ח) שש שנים או פחות יוצא (ח) בעירוב אמו וא״צ להניח עליו מזון שתי סעודות לעצמו:

תטו שלא לערב עירובי תחומין אלא לדבר מצוה. ובו ד׳ סעיפים

א [8]אין מערבין עירובי תחומין (א) אלא לדבר מצוה כגון שהיה רוצה לילך [9]לבית האבל או

באר היטב

סגי אפי׳ למרובין והכא בעי לכל אחד גרמה דבתלירות הוא האיסור משום שהאחד אוסר על חבירו מש״ה סגי שיש בין כולם י״ח גרוגרות דעי״ז הם מעורבים והיו לאחדים משא״כ בתחומין אין האיסור משום א׳

משנה ברורה

שלגד בימו כמו שנתבאר לעיל בסימן ת״ח: (ב) אפילו אינם סמוכין. והטעם (א) דהא קי״ל דאין מערבין אלא לדבר מצוה *וע״כ מערב תמיד עליהם דהיינו שמזכה להם ע״י אחר את העירוב כדי לחנכם במצות: (ג) הכנענים. מפני שידן כידו: (ד) ושמעו ושתקו וכו׳. דמסתמא נתרצה העבד והשפחה ליד אדוניהם וכן הבנים לאביהן והאשה לדעת בעלה (ב) ואפילו לא הודיעם מן העירוב עד שתחשך ג״כ מהני אף דזמן קיימת עירוב הוא בין השמשות משום דמסתמא עומד העירוב להתקיים וכמש״כ ולא להתבטל: (ה) אבל אם מיחו. ר״ל מיד ששמעו (ג) לאפוקי ששתקו ואח״כ מיחו לא מהני מחאתן דתיכף כששתקו הוי כהודאה שמסכימים למעשיו ונתקיים העירוב (ד) וכ״ז דוקא כששמעו משחשיכה ושתקו אבל אם שמעו בלהרים ושתקו ומיחו קודם חשיכה נתבטל העירוב כיון שבזמן קיימת העירוב דהוא בין השמשות כבר היתה מחאה: (ו) או שעירבו וכו׳. אפילו (ה) אם עירובן היה בתר עירובו דכיון שעירבו (ו) אין לך מחאה גדולה מזו והולכין לאותו רוח שעירבו הם: **ב** (ז) בן שש שנים. אבל אם נכנס (ז) בתוך שבע אפילו יום אחד צריך לערב עליו בפני עצמו ואינו יוצא לא בעירוב אמו (ח) ולא בעירוב אביו. והנה השו״ע סתם בזה (ט) בהפוסקים דעד בן ששה ושבעה בכלל יוצא בעירוב אמו באין חילוק אם אביו בעיר או לא אמנם בא״ר מצדד כדעת כמה פוסקים דאם אביו בעיר אפילו בן ד׳ שנים או בן חמש שנים [בגיורו חריף כ״כ] אינו יוצא בעירוב אמו משום דאז אינו נמשך כ״כ אחר אמו אא״כ היה* זיכוי בשבילו: (ח) בעירוב אמו. דעד אותה העת הוא כרוך אחריה וכגופה דמיא ואף דאין מערבין אלא לדבר מצוה וקטן לאו בר מצוה הוא (י) מ״מ כיון דלא אפשר לו בלא אמו יוצא עמה ואם לא עירבה אמו אלא אביו (יא) אינו יוצא בעירובו וצ״ל דאף אם זיכה עליו אביו (יב) ג״כ לא מהני דעד אותה העת צוותא דאמו ניחא ליה והיא הלא לא עירבה לשם:

א (א) אלא לדבר מצוה. ויש מחלוקת בין הפוסקים (א) די״א דזה דוקא כשעירב בפת אבל במערב ברגליו מותר לכתחלה אף לדבר

שער הציון

(א) הרא״ש וש״פ: (ב) ב״י בשם רשב״א והובא ג״כ בא״ר וכ״ל דאף דבעלמא אם עירב בשביל איזה אדם צריך להודיעו דוקא קודם שתחשך וכנ״ל בסי׳ תי״ג הכא מהני: (ג) רשב״א והובא בב״י: (ד) מ״ר ופמ״ג ומוכח כן בעבוה״ק ע״ש: (ה) פשוט הוא לפי מה שכתבנו מתחלה דמחאה קודם חשיכה מהני בתר שחיקה ועיין בא״ר שכתב דין אדם דאם מיחה בהדיא ונתבטל העירוב ואח״כ חזר ונתרצה אם הוא קודם חשיכה מהני ולענ״ד צ״ע דתיכף כשמיחה מסתברא דנתבטל גם הזיכוי שהרי גילה דעתו שחוב הוא לו ומאי מהני מה שנתרצה אח״כ אם לא דחזר וזיכהו מ״כ פשיטא דמהני: (ו) גמרא: (ז) דבן שש מקרי כל שנת שש וזה כבר נכנס בשבע וכן מוכח בגמרא דמתחלה היה ס״ד דעד בן שש דוקא מסקינן דעד בן שש ומי אבל לא יותר: (ח) כן משמע פשטיות הסוגיא וכן משמע בגאון יעקב ע״ש: (ט) שכן משמע דעת הרי״ף והרמב״ם שלא הזכירו חילוק זה וכן משמע דעת ר״ח ע״ש: (י) מוספות בתירוץ הראשון ומוכח כן גם מרש״י וריטב״א ולכן השמטתי תירוץ השני ועיין מ״א מה שכתב אודות התירוץ השני ועיין בא״ר ופמ״ג מה שכתבו בזה ולפי דבריהם פשוט דקטן ביותר שהוא אצל אמו או מינקת יוצא עמה לכו״ע כיון שא״א לו להיות זולתה וכן הסכים בתו״ש לדינא ע״ש וצ״מ ביו״ט שיכולה ליתא אותו ולילך עד מקום רגליה: (יא) אבן אם אין לו אימא דאפשר דיוצא בעירובו של אביו ועיין בעבוה״ק* ואפילו להרמ״אים דפליגי שם עליה דאפשר דמודו באופן זה וצ״ע: (יב) כן משמע בסוגיא למעיין שם: (א) ב״י וכן הוא דעת רבינו יונתן והרשב״א [וכוונתו אף לכתחלה כמ״ש הב״י דהלא לדעתו אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד ואלו היה זה בכלל אין מערבין אלא לדבר מצוה שאמר רב יוסף אף בדיעבד

ב בגרייתא שם פ״ב ג הרא״ש שם ד שם בגרייתא ה הרא״ש שם ו שם בגרייתא וגמ׳ שם ז גמרא שם ד׳ פ״ב וכרב אפי הרי״ף והרמב״ם וסמ״ק וסמ״ג

א עירובין פ״ב ב משנה שם

לבית המשתה (ב) של (מ) נשואין או [ג]להקביל פני רבו (ג) או (ג) [ד]חבירו שבא מן הדרך (ד) וכיוצא באלו. הגה או שרוצה לילך לטייל ביו"ט או שבת (ה) בפרדס שיש בו שמחה כזה מקרי דבר מצוה (תה"ד סי' ע"ז) או [ה]מפני היראה כגון שהיה רוצה לברוח (ו) מן העובדי כוכבים או מן הלסטים וכיוצא בזה (ז) (ומ"ז מותר לו לילך אפי' לדבר הרשות) (טור והג"מ פ' במ"ע) [ו]ואם עירב שלא לאחד מכל אלו אלא לדברי הרשות ה"ז עירוב: ב [ז]אין מערבין (ח) עירובי תחומין בה"ש (ט) * [ח]ואם עירב (י) עירובו עירוב: ג (יא) [ט]אמרו לו שנים צא וערב עלינו אחד עירב עליו מבע"י ואחד עירב עליו בה"ש זה שעירב עליו מבע"י * נאכל עירובו בה"ש וזה שעירב עליו בה"ש נאכל עירובו משחשכה (יב) [י]שניהם קנו

ג משנה שם נ"ל
ד רמב"ם בפרק ג' מה"ע ה שם
ה משנה ו טור בשם הרמב"ם שם
ז משנה שבת נ"ל כדמפרש לה שם
ח מ' טור בשם הרמב"ם שם ט שם בגמרא נ"ל
ובעירובין ע"ו י רמב"ם שם וכן פירש רש"י

באר היטב

(מ) נישואין. אבל בת כהן לישראל או בת ת"ח לע"ה אינו מצוה גמרא פסחים. וכתב המ"א בסי' תר"ע ס"ק ד' דאם אומרים

באור הלכה

זיכה להם בעירוב ע"י אחר או שהגביהו בעצמו ובעו"ה הרבה אנשים טועין בזה וסוברין שכיון שבעה"ב הניח העירוב מותרין כל ב"ב לילך על סמך זה:

* ואם עירב עירובו עירוב. עיין במ"ב והגה לפי מה שכתבנו לקמיה דרוב פוסקים ס"ל כהיש חולקין דבסמוך ממילא כאן אפילו בדיעבד אין עירובו עירוב ומ"מ נ"ל אם הניח הע"ת בבין השמשות דר' יהודה דלר' יוסי זה הזמן הוא עדיין יום גמור [בשבת נ"ד ע"ב] יש להקל: * נאכל עירובו בין השמשות. נסתפקתי אם נאכל בבין השמשות דר' יהודה דמתחיל מיכף אחר שקיעה ומי מהני או דוקא בבין השמשות דר' יוסי דהוא אחר דשלים היה"ש דר' יהודא אבל הא לא מספקינא במי

שירות וזמירות הוי סעודת מצוה ע"ש: (ג) חבירו. אפי' אינו חכם. או שילא לפקח על עסקי רבים. או שהיה חוץ לעירו ולריך

משנה ברורה

לדבר הרשות כיון שיושב שם בעצמו וקונה שמיתה משיבתו אפילו לדבר הרשות מותר (ג) וי"א דאין מילוק בין פת ובין רגליו לעולם אין מערבין לכתחלה אלא לדבר מצוה. ובמקום (ג) צורך יש להקל כדעה הראשונה: (ב) של נישואין. וה"ה סעודת (ד) אירוסין או סעודת (ה) קנין שנוהגין לעשות עכשיו שגם אלו סעודת מצוה הם. נשואי בת כהן לישראל ע"ה או בת ת"ח לע"ה אינה סעודת מצוה [גמרא] ובתשובת חו"י כתב דעכשיו אין לנו ע"ה שדברו חכמים כאן [אם לא כשידוע (ו) שהם מזלזלים במצות דלא עדיפא מע"ה המוזכר בש"ס] וכ"ש אם הוא (ז) בת ע"ה לע"ה דלכו"ע הוי סעודת מצוה אבל אם ידוע שלא ינהגו שם כדת וירקדו שם בחורים ובתולות

יחד בודאי אין כאן מצוה לערב כדי לילך לשם ולשמחה ועיין לעיל בסי' שלא[א] בבה"ל ד"ה להקל ובגדולה מזו כתבו הפוסקים בהה"ע סי' ס"ב דאין נכון לבדך בכגון זה שהשמחה במעונו אם לא שבהליכתו שם יוכל למנעם מזה בכגון זה בודאי מצוה לילך שם: (ג) או חבירו. אפילו (ח) אינו חכם דמשיב זה מצוה כיון שבא מן הדרך ודעת הא"ר דבחבירו (ט) חכם מיירי: (ד) וכיוצא באלו. כגון שלריך לצאת לפקח על עסקי רבים או ללכת לברית מילה או להתפלל במנין וכן כשהיה חוץ לעירו ורוצה לבוא לביתו להתפלל בשבת ויו"ט אבל לפדיון שבויים וחכמה הבאה לילד והבא להגיל מן הכותים יוצאים אף בלא עירוב [אחרונים]: (ה) בפרדס שיש בו שמחה. מיהו פשיט דמיירי בשמחה של היתר אבל לפי מה שמצוי בעו"ה בחיזה מקומות בעירות גדולות שעוסקין שם בהוללות ובהתערבות זכרים ונקבות לזה בודאי אין לערב דמקרי דבר עבירה ולא דבר מצוה וכבר נוחו על הוללות זו כמה גדולים והשומר נפשו ירחק מלילך שם וע"ז אמר דהע"ה אשרי האיש אשר לא הלך וגו': (ו) מן הכותים. שיצערו (י) אותו או יגבו ממנו ממון. ואם יש בזה חשש סכנה אף בלא עירוב מותר לברוח [אחרונים]: (ז) ואז מותר. קאי על כל הסעיף הנ"ל ור"ל דכיון דקנה שם עירובו משום צורך מצוה מותר לו ללכת אלפים (יא) אף לדבר הרשות: ב (ח) עירובי תחומין. דעירובי חצרות מותר לכתחלה בה"ש וכדלעיל בסימן רס"א ס"א ועירובי תחומין חמיר ממנו (יב) דיש סמך לע"ת מקרא: (ט) ואם עירב וכו'. משום דאיסור תחומין הוא דרבנן וספיקא לקולא (יג) ומ"מ ספק הוצת העירוב או לא גרע מזה וכמבואר לעיל בסימן ת"ע ס"ו ע"ש: (י) עירובו עירוב. והיש חולקין בס"ג (יד) ס"ל גם בזה דפסול כיון שלא היה לעירוב חזקת כשרות: ג (יא) אמרו לו שנים וכו'. דין זה נזכר לעיל בסימן שצ"ג ס"ג אלא דשם מייר לענין ע"מ וכאן קמ"ל דאף לענין עירובי תחומין ג"כ דינא הכי והיש חולקים ס"ל דדוקא בע"מ הקילו בזה אבל לא בעירובי תחומי, ואינו קונה העירוב (טו) אלא דוקא הראשון משום דמוקמינן לעירוב אחזקתיה ובודאי היה קיים עד הזמן שלריך להתקיים אבל לא לשני דהניח בין השמשות דאין שייך בזה חזקה ועיין בבה"ל שכתבנו דרוב ראשונים ס"ל כדעה זו: (יב) שניהם קנו עירוב. דלכל אחד

שער הציון

לא הוי עירוב וכ"כ בספר גאון יעקב בדעתו וגם מסתברא דקאי בשיטת רבינו יונתן דמתיר אף לכתחלה] וכן הוא גם דעת רש"י לפי מה שפירשו הב"ח ומ"א בסימן תמ"ד וכן הוכיחו מהטור שם וכן הסכים שם המ"א לדינא: (ג) הוא דעת התוס' והרא"ש פרק אלו עוברין וכן הרמב"ם פתם בזה וכן הסכים בספר אבן העזר דלא כהמ"א וכן הא"ר כתב שאין להקל כ"א לצורך גדול דגם משמעות רי"ו ומהרי"ל להחמיר ע"ש: (ג) אף דהא"ר כתב בשעת צורך גדול דוקא נראה דיש לסמוך להקל בדרבנן וכן הא"א העתיק להקל וכן בתשובת שואל ומשיב: (ד) א"ר בשם סמ"ק ועיין בביאור הגר"א שכתב דוקא להאירוס עצמו ועיין בסימן תמ"ד ס"ז שם יתבאר אי"ה: (ה) מ"א וח"י בסימן תמ"ד וע"ש מה שנכתוב בזה: (ו) והם גרעי מע"ה דאף אם שני הנדרים הם אנשים כאלו אין בהם משום סעודת מצוה דמצוה להתרחק מאנשים כאלו שלא יבואו לנמוד ממעשיהם וכ"ש שלא להתקרב ולשמוח בשמחתן: (ז) אחרונים: (ח) מ"א וכמו שסיים הב"י מן תה"ד וכן העתיק הח"א: (ט) והבית מעבוה"ק וריא"ז שהזכירו רק חכם וכמו שהובא בש"ס [ובאמת גם מתה"ד אין ראיה להיפך להמעיין] ומ"מ דעת הרמב"ם מתבאר דלא מייירי בחכם דווקא דלא נחית אלא משום דבא מן הדרך דמצוה לחבירו לקבל פניו והוא נכנס בכלל שאילת שלום וכבוד הבריות דמצוה הוא דאלו בחכם ומשום לשמוע דברי תורה אפילו לא בא מן הדרך נמי וכמו שכתב ברש"י ובכר"ם בסוגיא ועוכל לומר דגם שאני פוסקים מודו להרמב"ם בזה אלא דלא מייירו בזה: (י) א"ר: (יא) וגם המחבר מודה לזה אלא שלא היה צריך להביאו דהא גדולה מזו כתב לקמיה דבדיעבד אם עבר ועירב אפילו לדבר הרשות הוי עירוב ומותר לצאת א"כ ס"ש היכי שתחלת העירוב היה לדבר מצוה שמותר אח"כ לצאת אף לדבר הרשות: (יב) רש"י בשבת נ"ג[ב]: (יג) א"ר והגר"א לעיל בריש סימן שצ"ד: (יד) מי"ט [שהובא בא"ר] ומ"א ותו"ש וכן מוכח מהגר"א והא"ר רצה לדחוק עצמו ולייאש דברי הלבוש אבל כל האחרונים האלו לא ס"ל כן: (טו) עיין בבה"ל:

הגהות ותיקונים: א) של"ט: ב) ל"ד:

הלכות עירובי תחומין סימן תטו תטז

עירוב * [ב]ויש חולקים: ד [ל]כשמניח עירובי תחומין (יג) מברך (יד) על מצות עירוב (ג) (טו) ואומר בזה העירוב יהא מותר לי (טז) לילך ממקום (יז) פלוני אלפים אמה לכל רוח ואם מערב לרבים אומר יהא מותר לפלוני ולפלוני או לבני מקום פלוני:

תטז דין עירובי תחומין ביו"ט שחל להיות סמוך לשבת. ובו ה' סעיפים:

א (א) [א]י"ט שחל להיות סמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה או שני יו"ט של גליות (ב) יש לו לערב שני עירובין (ג) לשתי רוחות וסומך (ד) על איזה מהם שירצה ליום הראשון ועל העירוב שברוח השניה ליום השני או מערב עירוב אחד לרוח אחת וסומך עליו (ה) לאחד משני הימים וביום השני יהיה כבני העיר וכאילו לא עשה עירוב ויש לו אלפים אמה לכל רוח בד"א בשני י"ט של גליות [ב]אבל בשני י"ט של ר"ה הרי הן (ו) כיום א' ואינו מערב לשני ימים אלא (ז) לרוח אחת (ח) [ג]וכן מתנה אדם על עירובו ואומר עירוב לשבת זו אבל לא לשבת אחרת (ט) לשבת אחרת אבל לא לשבת זו לשבתות ולא ליו"ט ליו"ט ולא לשבתות: **ב** [מ](י) [ד]המערב לשני יו"ט (יא) של גליות או

באר היטב

לילך לצימו ס"ג. ובמהרי"ל נסתפק אם מותר לערב כדי לילך למנין וכתב המ"מ ולפי מ"ש סי' ל' סי"ו ודאי שרי וכ"מ ממ"ש סי' ש"מ סוף ס"כ. והמערב ברגליו יכול לערב לדבר הרשות כ"י עיין מ"מ: (ג) ואומר. ואם לא אמר אינו עירוב כמ"ש סי' תט"ז ס"ב ועי' ס"ס שס"ו:

(מ) כיום מ'. ואפי' נאכל בראשון יולא בשני דקדושא מ' הן אפי' לקולא רשב"ם והרמב"ם. ועי' סי' תק"ג ס"מ משה"ש. ועמ"מ:

שערי תשובה

[מ] המערב לב' י"ט של גליות. וכתב בג"ב מ"ת סי' מ"ת אם צריך ביום שני לילך לעיר שהיא רחוקה ממנו קרוב לששה אלפים אמה יכול להניח בעי"ט עירוב שיהיה רחוק אלפים אמה בקירוב ממקומו וכי"ט

משנה ברורה

אחד נקטינן להקל משום דהוא מילתא דרבנן ועיין לעיל בסימן שלג ס"ג במ"ב ובה"ל במה שכתבנו שם: ד (יג) מברך וכו'. אע"ג שאם לא ירצה לילך חוץ לאלפים א"ל עירוב (טז) מ"מ שייך לומר ולזו שלא לילך בלי עירוב כענין שחיטה שמברך עליה אע"ג שאינו מחוייב לאכול בשר: (יד) על מצות עירוב. ואם לא ברך (יז) אינו מעכב: (טו) ואומר בזה העירוב וכו'. ואם לא אמר לא הוי עירוב [מ"מ] מיהו אם אמר יהא זה לעירוב מהני (יח) בדיעבד [מ"מ] וכ"ז כשעירב בפת אבל אם עירב ברגליו בכוונה לאוב סגי כשהלך לשם [פמ"ג]: (טז) לילך. בלשון הנוסח לילך למחר וכן איתא לעיל בסימן ת"ט ס"ז ואם מערב לכל השבתות יאמר לכל שבתות השנה: (יז) פלוני. פי' ממקום זה דהא אומר בשעה שמניח:

א (א) יו"ט וכו' סמוך לשבת וכו'. דיו"ט ושבת וכן שני י"ט של גליות שתי קדושות הן ולכן אין עירוב יום אחד שייך לחבירו:

(ב) יש לו לערב וכו'. פי' יכול לערב שני עירובין בפ"מ וכו':

(ג) לשתי רוחות. (מ) ומכוין שהעירוב שיברור בלילה הזה לילך משם האלפים יקנה לו שביתה בבין השמשות של יום זה לצורך מחר והעירוב שבאמצע השני יקנה לו שביתה בבין השמשות לצורך יום השני: (ד) על איזה מהם שירצה. וא"ל לברר דעתו מעיו"ט (ב) דאמרינן יש ברירה והוברר הדבר לגמרא שבמקום הזה קנה לו שביתה היום בבין השמשות וכדלעיל בסימן תי"ג אך מכוין שבירר לד אחד ביום ראשון שוב אינו רשאי לילך באותו יום לצד השני: (ה) לאחד משני הימים. היינו לאיזה מהם שירצה ומיירי ג"כ שמכוין בהנחתו שעירובו יקנה לו בבין השמשות של איזה משני הימים לצורך יום מחר שלו וביום האחר יהיה כבני עירו: (ו) כיום אחד וכו'. דביום אחד ארוך תשביתן ליה וביום אחד אינו יכול לערב אליה לכאן ואליה לכאן: (ז) לרוח אחת. וה"ה דאינו יכול לומר יקנה לי עירובו כאן היום ולמחר אהיה בבני עירי: (ח) וכן וכו'. אריש הענין קאי כמו שם שיכול להניח עירוב אחד בעיו"ט ושיחול עליו לבדו או רק על השבת שאחר יו"ט: (ט) לשבת אחרת. והוא שיהיה עירובו קיים. באותו שבת בין השמשות. וכשמניחו לכתה שבתות צריך להשגיח תמיד שמא נתעפש או התליע דזה הוא דבר המצוי ובפרט בימי הקיץ או נאבד לגמרי [אחרונים]: **ב** (י) המערב לשני ימים טובים וכו'. ר"ל שפירש בהדיא שיחול העירוב על שני הימים או על שבת ויו"ט: (יא) של גליות. ולאפוקי שני ימים טובים של ר"ה אף אם נאכל עירובו ביום הראשון (ג) יכול לילך גם בשני

שער הציון

(טז) מ"מ: (יז) רמ"מ לעיל בסימן שלג"ה והיה הכא: (יח) ולפ"ז אפשר דאפילו לא אמר כלל רק שמברך עליו על מצות עירוב יהיה נחשב זה כאלו אמר יהא זה לעירוב ומה שהאחרונים היינו בשלא ברך כלל וע"ע: (מ) עיין במשנה ל"ח ורש"י שם: (ב) אחרונים: (ג) מ"מ וש"מ:

כ נמי' ר"מ שבעירובי חצרות דוקא הוא וכן דעת הרא"ש והרמב"ן והר"שב"א ל' רמב"ם שם וספר העתים ומוסכם מן הגאונים

א משנה עירובין ל"ח וכר' אליעזר שם בגמ' ב משנה שם ל"ט וכר' יוסי דבריהם ואנחנו רבי במשנה בלשון מכמיס ג ליישבו לעיל בסי' תי"ג ד ל' הרמב"ם בפ"ח מה"ע

ה משנה סס נ"מ
ו סס במשנה
ז ברייתא סס
וגמ' נ"מ ח סס
נ"מ

לשבת ויו"ט (יב) אעפ"י שהוא עירוב אחד לרוח אחת לשני הימים צריך שיהיה העירוב במקומו מצוי בליל הראשון * ובליל ב' כל בה"ש (יג) [ה]כיצד הוא עושה מוליכו בעיו"ט או בע"ש ומחשיך עליו ונוטלו בידו ובא לו (יד) אם היה ליל י"ט * ולמחר מוליכו לאותו מקום ומניחו שם עד שתחשך (טו) ואוכלו אם היה ליל שבת או מביאו אם היה יו"ט מפני שהן שתי קדושות ואינם כיום אחד כדי שנאמר מליל ראשון קנה העירוב לשני ימים [ו]נאכל העירוב בראשון קנה העירוב לראשון ואינו עירוב לשני [ז]עירב ברגליו בראשון צריך לערב (טז) ברגליו בשני [ח]והוא שילך ויעמוד (יז) באותו מקום ויחשוב שם בלבו שיקנה שם שביתה (ג) (יח) ולא יאמר כלום * מפני שאסור לעשות (יט) שום הכנה מיו"ט לשבת או משבת לי"ט אפילו בדיבור (כ) וכ"ש שאינו יכול לערב בפת שלא עירב בו כבר ביום הראשון מפני שהיה צריך לקרות עליו שם עירוב ונמצא מכין עירוב בראשון במאכל אם רצה לערב ברגליו בשני ה"ז עירוב (כא)ואם רצה לערב בפת צריך לערב (כב) באותה הפת (כג) עצמה

שערי תשובה

ראשון ילך ממקומו עד קרוב לד' אלפים אמה ממקומו וירמה שיגיע שם עכ"פ מצע"י קודם בה"ש ויאמר שם אחר נאמת הכוכבים ויכוין בלבו לקנות שם שביתה ושוב לא יחזור למקומו כיון שקנה כאן שביתה אין לו ממקום השביתה רק ב' אלפים לגד מקומו רק יכול לילך משם להעיר מחוץ תפלו אך אם הוא י"ט הסמוך לשבת אין להמיר כ"ש כשהוא צריך לעיר לדבר נאון ולצורך גדול ע"ש ומשמע מדבריו בכדי להתפלל שם בעשרה או שאר דבר מצוה כמוזכר בדברי הפוסל זה הוי כלצורך גדול ע"ש:

באר היטב

(ג) ולא יאמר ולא אמר הוי עירוב ב"מ. ואם עירב בפת שלא עירב בה מאתמול לא הוי עירוב רשב"א ב"י ועיין ט"ז:

באור הלכה

לענין אם נאכל עירובו בין השמשות דדעת הרשב"א בעל התוספות [בשבת ל"ד] אם חזינן דנאכל עירובו בין השמשות אין שייך מה לומר חזקת כשרות [דדוקא אם יש לנו ספק אם נאכל מבעוד יום או משמשיכה אז בתרומה מתי נטמאה תלינן להקל דנטמאה משמשיכה דהעמידנה על חזקתה שהיתה טהורה עד עתה או שהיתה קיימת עד עתה משא"כ היכא דחזינן בין השמשות שנתקלקלה הוי כמו שהיתה בין השמשות דאנו דנין על הזמן ההוא ולא שייך מה חזקת כשרות] אבל דעת הרשב"א בחידושיו לעירובין דף ע"ו והריטב"א שם דנאכל עירובו בין השמשות אף בתחומין תלינן להקל דדמי זה לתרומה ספק נטמאה מבעוד יום או משמשיכה ע"ש ואמינא לנפשאי דשברתו הוא דכיון דספק לנו אימת נאכל תלינן דבודאי היה קיים העירוב עד זמן שצריך להתקיים מדינא:

* ובליל ב' כל בין השמשות. עיין בסימן תע"ו ס"ג: * ולמחר מוליכו. לכאורה כיון שהולך בעצמו ויושב עד שתחשך למה לו לקחת הפת הלא ממילא קנה שביתה בשיבתו שם דהלא אמרינן דאם עירב בפת בראשון יכול לערב ברגליו בשני כמש"כ בסוף הסעיף וברבינו יונתן מצאתי שהעיר בזה על המשנה ולא לומר בחירוק אחד דעד כאן לא אמרינן דיכול לערב ברגליו בשני אלא בשנאכל הפת אבל הפוסקים לא הבינו זה ואדרבה מלשון המחבר אם רצה לערב בשני ברגליו משמע דברגלו תלוי ורצה דע"י שליח מיירי וגם בתחלה שכתב כילד הוא עושה מוליכו וכו' הכונה ג"כ ע"י שליח דע"י עצמו כיון שיושב עד שתחשך א"צ להפת אך ביום הראשון אפשר משום דמושם שמא למחר יכבד לו לילך בעצמו לערב ברגליו [דברגליו לכו"ע לא מהני לשני הימים היכא דשתי קדושות הן] וע"כ לוקח אתו פת פן ימצא מקום המשתמר להניחו שם ויוכל להניחו שם בשם עירוב בהדיא על שני הימים:

* מפני שאסור לעשות שום הכנה מיו"ט לשבת וכו'. עיין במ"ב דה"ה להכין מיו"ט לחבירו [מ"א]: (כ) וכ"ש שאינו יכול וכו'. ואפילו (יג) בדיעבד לא מהני כשעירב בפת כיון שבפעם הראשון לא עירב אלא ברגל וכן במה שכתב המחבר לקמיה דדוקא באותה הפת עצמה אם עשה בפת אחר אפילו בדיעבד לא הוי עירוב: (כא) ואם רצה וכו'. משום דברגליו א"צ לו לומר כלום ואין בו משום הכנה כנ"ל: (כב) באותה הפת וכו' שא"צ לומר וכו'. ר"ל משא"כ אם יקח פת אחר צריך לקרות עליה שם עירוב (יג) והוא בכלל הכנה: (כג) עצמה. ובאותו מקום דוקא (יד) דבמקום אחר א"א לערב

משנה ברורה

שמיכף בביה"ש ראשון נקנה לו העירוב לשני הימים (ד) דקדושה אחת הן משא"כ בשל גליות לא נתקן השני רק משום ספיקא דיומא (ה) וה"ה במערב ברגליו בין השמשות דיום ראשון של ר"ה קונה שביתה בה לשני הימים: (יב) אע"פ שהוא עירוב אחד וכו'. ר"ל מ"מ לא אמרינן דדי שיהיה העירוב קיים ביום הראשון לבד כיון דשתי קדושות הן: (יג) כיצד הוא עושה וכו'. ר"ל אם הוא מקום (ו) שאינו משתמר שחושש שמא יאבד ביום א' לכך מוליכו שם ע"י עצמו וה"ה ע"י שליח ויושב שם עד שתשיכה ואח"כ נוטלו לביתו ומוכרח להוליכו למחר עוד הפעם לשם: (יד) אם היה ליל יו"ט. ובשבת שאסור לישאנו לביתו יהיה מוכרח לילך למחר קודם בין השמשות לשם לראות אם העירוב קיים ולישב שם עד שתחשך ובלבד שיהיה: (טו) ואוכלו אם היה וכו'. ר"ל שמותר לאכלו כשירלה מכיון שכבר חל העירוב: (טז) ברגליו בשני. דעירוב יום הראשון שעירב ברגליו אפילו אם (ז) כוון שיועיל לשני הימים אינו מועיל כלל ליום השני (ח) וכתבו הפוסקים דאם לא עירב בראשון לא בפת ולא ברגליו אינו יכול לערב בשני אפילו ברגליו דמכיון שמתחלה היה אסור במקום זה לילך מחוץ לתחום (ט) נראה כמכין: (יז) באותו מקום. אבל לרוח אחרת (י) אינו יכול לערב ברגליו ביום שני דכיון שמקום זה היה אחמול אסור לילך נראה כמכין עתה מיו"ט לשבת (יא) וי"א דאף לרוח אחרת יכול לערב ברגליו ליום שני ואף שיזהר שלא יאמר כלום רק שישב עד שתחשך ובלבקמיה: (יח) ולא יאמר כלום. ואם עבר ואמר אפ"ה קונה שביתה [אחרונים]: (יט) שום הכנה מיו"ט לשבת. וה"ה לענין שני ימים טובים של גליות שאסור

שער הציון

(ד) ועיין במ"א מה שכתב בענין זה: (ה) פמ"ג: (ו) ריטב"א דאם הוא מקום המשתמר א"ל להמיאו לביתו אלא מניחו שם וכשיגיע בה"ש ביום שני יקנה לו ממילא ליום השני ג"כ: (ז) דגם בפת דינא הוא דאינו מועיל אא"כ הוליכו לשם בסוף יום א' ומונח שם עד לאחר בה"ש של יום שני וכנ"ל: (ח) ריטב"א וכ"מ מרשב"ם בחידושיו וכ"כ הט"ז אבן מעבוה"ק לבאורה לא משמע כן ול"ע: (ט) ריטב"א וגם דאסור משום מיקני שביתה בשבתא: (י) ריטב"א וכן מוכח מהרשב"א בחידושיו: (יא) כ"כ בעבוה"ק והמ"א שתי דעות בענין זה והנה אף דבעבוה"ק שעשהו להלכה נראה שהוא עיקר לגבי חידושיו מ"מ נראה דיש לחוש להחמיר מאחר שהריטב"א סתם לאיסור וגם לשון הטור והשו"ע שכתב באותו מקום נראה שהם סוברים לאיסור וכן מלבד בית מאיר להחמיר: (יב) אחרונים בשם הרשב"א: (יג) דאף דתחלת היום קונה עירוב ושבת מכינה לעצמה כיון דצריך לקרות שם עירוב על הפת מבעוד יום הוי הכנה [כ"ז מרש"י ד"ה והא קמכין]: (יד) ואפשר עוד דאפילו ברוח זה כגון בחמש מאות אמה להלן ממקום הראשון:

שעירב בה בראשון (כד) * שאצ"ל כלום שכבר קרא שם עירוב וא"כ אינו מכין כלום: ג (כה) [ט]זה שאמרנו שיש לו לערב ב' עירובין בשתי רוחות לשני הימים הוא (כו) שיהיה אפשר לו להגיע לכל אחד משני העירובים ביום הראשון אבל אם א"א להגיע לעירוב של יום השני ביום הראשון אין עירוב השני עירוב שהעירוב מצותו שיהיה בסעודה (כז) הראויה מבע"י וזה הואיל ואינו יכול להגיע לזה העירוב ביום הראשון ה"ז אינה ראויה מבע"י כיצד הרי שהניח עירובו ברחוק אלפים אמה מביתו לרוח מזרח וסמך עליו ליום ראשון והניח עירוב שני ברחוק אמה אחת או מאה או אלף ברוח מערב וסמך עליו ליום שני אין זה השני עירוב שהרי ביום הראשון אין זה עירוב השני ראוי לו מבע"י לפי שאינו יכול להגיע אליו שהרי לא נשאר לו ברוח מערב כלום אבל אם הניח עירובו ברחוק אלף ות"ק מביתו ברוח מזרח וסמך עליו ליום ראשון והניח עירוב שני (כח) רחוק מביתו לרוח מערב (כט) בתוך ת"ק אמה וסמך עליו ליום השני ה"ז עירוב שהרי אפשר שיגיע לו ביום הראשון:

ד [י]הה"כ הרי הוא כשבת (ל) בין לענין [כ]עירובי חצרות בין לענין [ל]עירובי תחומין:

ה [מ]יו"ט נוהג בו עירובי תחומין (לא) אבל לא עירובי חצרות:

ט סס נגמ' נ"ל ול' רמב"ם נפ"ח מה"ע י' רמב"ם סס וסמ"ג כ כריתות יג ל סס מ הרי"ף והרא"ש נפ"ק ד"ט וכן פסק הרמב"ם נפ' המזכר

תיז הלכות ראש חודש

א (א) [א]ראש חודש מותר בעשיית מלאכה (ב) (ב) * והנשים שנוהגות שלא לעשות בו מלאכה

א ערכין י' ובמגיגה י"ח וכתבוהו הרי"ף והרא"ש נפ' קמא דמ"ק

באר היטב

(א) ר"ח. נשבת שלפני ר"ח מברכין החדש חוץ מלפני ר"ח תשרי דכתיב בכסה ליום חגנו ועסי' רפ"ד. ובכנה"ג כ' שיש מקומות שאין נוהגין לברך ר"ח אב. וכתב בספר ירחים דאין זה קידוש ב"ד אלא שמודיעים להעולם מתי ר"ח עכ"ל ומ"מ נהגו

משנה ברורה

אף באותה הפת (טו) דכיון שעקר הפת ממקומו שלא ע"מ להניחו עוד במקום הזה נעקר ממנו שם עירוב והוי כמערב בפת חדשה: (כד) שא"צ לומר כלום. ועיין בפמ"ג שמלדד לומר שגם הברכה על העירוב לא יוכל אז לברך כי עי"ז יהיה מנכר הכנה: ג (כה) זה שאמרנו וכו'. היינו בתחלת ס"א: (כו) שיהיה אפשר לו. היינו שלא יהיו רחוקים זה מזה יותר מאלפים וכדתפרש: (כז) הראויה מבע"י. דאף דקיון העירוב הוא בתחלת יום השני מ"מ צריך (טז) שיהיה ראוי לו להגיע ולאכול מסוף יום הראשון: (כח) רחוק מביתו לרוח מערב. היינו כשביתו הוא בשדה אבל אם הוא בעיר כל העיר תשובה כד"א ומודדין האלפים חוץ מחומת העיר: (כט) בתוך ת"ק אמה. הכלל בזה בין שהרחיק העירוב מצד זה הרבה או מעט לעולם צריך שיהיה העירוב השני שכנגדו אינו מרוחק ממנו יותר מאלפים: ד (ל) בין לענין וכו'. דיש בו איסור הוצאה כמו לשבת וע"כ שייך בו כל אלו הדברים: ה (לא) אבל לא עירובי חצרות. משום דאין איסור הוצאה ביו"ט. ועיין בסימן תקי"ח באחרונים דמ"מ כשמערב ע"א לשבת יכולו גם יו"ט משום דבריש שא"ל היום כלל דאסור גם ביו"ט בלא עירוב:

באור הלכה

לעומד בשעת אמירת ר"ח ביום פלוני דוגמת קידוש החדש שהיה מעומד. ובמנהגים כתב כשמברכים החדש א"א בקרוב כדי שלא יהא רק כ"א תיבות כמנין השם של אהיה וגימטריא א"ך טוב: (ג) והנשים. לפי שלא פרקו זמיהן לעגל ניתן להם רשם

תיז

א (א) ר"ח. נשבת שלפני ר"ח מברכין החדש חוץ מלפני ר"ח תשרי דכתיב בכסה ליום חגנו ועסי' רפ"ד. ובכנה"ג כ' שיש מקומות שאין נוהגין לברך ר"ח אב. וכתב בספר ירחים דאין זה קידוש ב"ד אלא שמודיעים להעולם מתי ר"ח עכ"ל ומ"מ נהגו לעומד בשעת אמירת ר"ח ביום פלוני דוגמת קידוש החדש שהיה מעומד. ובמנהגים כתב כשמברכים החדש א"א בקרוב כדי שלא יהא רק כ"א תיבות כמנין השם של אהיה וגימטריא א"ך טוב: (ב) והנשים. לפי שלא פרקו זמיהן לעגל ניתן להם רשם

באור הלכה

לענין שני י"ט של גליות והנה כ"ז לענין לכתחלה אבל בדיעבד אפילו כשעירב בפת וקרא עליו שם עירוב ביו"ט ראשון של גליות לצורך מחר [דהיינו על תנאי אם היום קודש ולמחר חול אין בעירוב כלום ואם היום חול ולמחר קודש אי מניחו לצורך עירוב] בדיעבד מהני דדוקא לענין משבת ליו"ט או מיו"ט לשבת מחמרינן אפילו בדיעבד כשעירב בפת שלא עירב מתחמול אבל לא לענין יו"ט של גליות [א"כ בסימן תקכ"ח ס"ב ע"ש טעמו והבאתו הפמ"ג]: * שא"צ לומר כלום שכבר קרא וכו'. עיין בב"ח וט"ז דלכתחלה אסור לומר דהוא לשם עירוב למחר דזה מוכחא מילתא דהניחו לשם עירוב וראה כמכין דאף דא"ל לומר ע"י אמירתו גרע טפי ודומיא דרישא לענין מערב ברגלין דג"כ א"ל לומר ואפ"ה פסק בסו"ע דאסור לומר ע"ש וכ"כ הא"ר ומ"מ בדיעבד כשאמר דהוא לשם עירוב לא נתבטל ע"ז כיון דע"פ דין א"ל לומר אמירתו לא מבטל הדבר כ"כ הב"ח וא"ר [ובט"ז הדבר פתוח ולפי מה שהניחו היד אפרים נראה שגם הוא סובר כן]:

* והנשים שנוהגות. ל"ע בכוונת המחבר אם לדעתו עכ"פ מלד מנהג מחוינות כל הנשים לנהוג כן מלד שהוא מנהג קדוש שאמותיהם

שער הציון

(טו) וכזה כו"ע מודים הרשב"א בעבודה"ק והריטב"א בחידושיו [שז"ל שם ודוקא במניח את שייהם מעיו"ט אבל לערב עיו"ט למזרח ולמחר ע"ש למערב לא [ור"ל אפילו באותו הפת כדמוכח מסוף דבריו וכן מד"ה ואלא הא וכו' עי"ש] לפי שאין מערבין לכתחלה מיו"ט לשבת ואע"פ שאמרו דתחלת היום קובה עירוב ושבת מכינה לעצמה כיון שהוא מניח פת ביו"ט לכתחלה או אפילו מערב בשני ברגלין מוכחא מלתא כיון דאשר היה נאסר בדוח זה ועכשיו הותר נראה כמכין מיו"ט לשבת עכ"ל הרשב"א ולא מצינו בעבודה"ק שיחזור מזה וכה"ג כתב הריטב"א ע"ש] דהוי בעושה הכנה מתחלה מיו"ט לשבת ואף בדיעבד לא מהני ואם שאמרו מערב לשני רוחות הוא דוקא כשמניח פת מעיו"ט לשני הרוחות כמו שכתב הרשב"א והריטב"א והפרישה כתב זה מקבלת דנפשיה והעתיקו הא"ר לדינא וכ"פ הש"א ויש מן האחרונים שחלקו עליו [עיין ט"ז] ולא ראו דברי הרשב"א והריטב"א אלו אח"כ מצאתי שגם בית מאיר העיר מדברי הריטב"א: (טז) ועב"ד אפשר קצת להסמיר משום דמין השמשות הוא זמן קניית עירוב והוא ספק יום ראשון או שני ע"כ צריך שיהיה ראוי לו לבוא ולאכול אף אם יום ראשון הוא: (א) מ"א בשם בעל ירחים וכן הוא באו'. הלכות ר"ח ובאמודרהם ועי"ש שגם נוסח מי שעשה נסים נזכר בהם ועוד תפלות שהיו נוהגין בעת ההיא לומר: (ב) ועיקר הטעם הוא דכיון דר"ח תשרי הוא יו"ט של ר"ה לומר להזכיר זאת מקודם ופשוט: (ג) מהה"ש ופשוט: (ד) מ"א בשם ספר ירחים וכ"כ באו"ז: (ה) או"ז: (ו) פר"ח וכ"כ ברכי יוסף והובא בשע"ת:

ב ירושלמי פ"ק דתענית וכפמ"ד מפרקי ר' אליעזר

(ג) * הוא ב מנהג טוב. הגה ואם המנהג לעשות מקצת מלאכות ולא לעשות קצתן (ד) אזלינן בתר (ג) [א] המנהג (כ"י):

באר היטב

שערי תשובה

[א] המנהג. עיין בה"ט ועיין בפר"ח ודבר יוסף סי' מ"ה שאנשים הנוהגים שלא לעשות מלאכה הוא טורות והבר"י כתב שכן נראה שכל הפטור כו' ע"ש ועיין בתשב"ץ ח"ג סימן רמ"ה שנהגו איסור לעוות והיתר בתפירה ע"ש בטעם הדבר והכל לפי המנהג:

נהגו קצת להתענות ער"ח. ואם חל ר"ח ביום א' מתענין ביום ה' כ"ח בשבת מתענין ביום ו' וכ"מ סי' ת"ע אבל הרמ"ע כתב בתשובה דלעולם יש להתענות יום הכניסה שלפני המולד. ושמעתי שהמקובל מהר"י סרוק התענה ביום המולד עד שהגיע המולד ואז אכל אפי' חל המולד בחצי היום. ועכ"פ מי שיש לו מנהג צריך לנהוג כך ואסור לשנותו עד שיתירו לו

באור הלכה

משנה ברורה

המחזיקו בו כבר וכשאר דברים המותרים שבנות ישראל קבלו עליהם מזמנים קדמונים שבודאי כל הדורות מחודשים לנהוג כן או כוונתו רק לומר דאשה שנהגה כן הוא מנהג טוב [וגם אין ראשה לחזור ממנהג זה וכמו כל מנהג של מצוה שאין להחזיר וכדומה בב"י בשם שב"ל] אבל לכתחלה אין כל אשה מחוייבת לנהוג כן אף מלד המנהג ומדברי ר' יונתן (ומובא בב"י) שכתב דלאותן שנהגו וכו' וכן ממה שמסיים שם ז"ל והיה להן לאסור כל מלאכה וכו' או להתיר וכו' עי"ש משמע דאף מלד המנהג אינה מחוייבת כל אשה לנהוג כן רק למי שכבר נהגה במנהג זה אבל לא שהוא מנהג לכל ישראל שכל אשה ואשה בכל דור ודור מחוייבת לנהוג כן מלד אל תעוש מותר אתך וכן משמע לראורה ממ"א סק"ג בשם ב"י ושארי פוסקים דבנשי דידן הדבר תלוי עי"ש אלא דבאמת אף אם יודע שדעת ר' יונתן להקל בזה מ"מ אין להקל כי מרוב הפוסקים הראשונים משמע שאין הדבר תלוי כלל בנשי דידן אלא מצוות ושומדות הן מתמותיהם מדורות קדומים עיין בשב"ל שכתב שהרי קבעוהו לחוק מימות משה רבינו וכן דעת הרוקח והאו"ז שכתבו בפתם נשים אסורות במלאכה וכן משמע בהשכול וכן דעת אבודרהם וכן משמע בס' המנהיג וכן מוכח דעת רש"י ותוס' במגילה ובשארי מקומות ושלא כמשמעות ר' יונתן שהיה המנהג חדש בעייני ושנהגו שלא ע"פ ש"ס שלנו רק ע"פ הירושלמי עיי"ש וגם ממג"א ס"ק ג' אין סתירה דאף לדבריו שכל אשה צריכה לקבל עליה מנהג זה היינו דאינה רשאה עכ"פ לעשות יום זה כחול ממש לעסוק בכל המלאכות לענין זה מצוות ועומדות מימים קדמונים אבל לענין שלא יעסוק בשום מלאכה תלוי הדבר במנהגה ואם משעה שגדלה נהגה לעשות מקצת מלאכות אין לאסור עליה שעל זה אינה מצווה כלל שבזה לא היה מעולם מנהג שזה לכל ישראל וגם בימים קדמונים יש שנהגו לעשות קצת מלאכות ויש שקדשו עצמם ולא עשו בשום מלאכה אלא דאף היא בעצמה נהגה מתחלה שלא לעשות שום מלאכה או בפתם הוי כקיבלה עליה לפרוש מכל מלאכה ועל אופן זה אמורים דברי מג"א ואין סתירה כלל מדבריו שגם הוא מודה שעכ"פ כל בת ישראל מחוייבת לנהוג לפרוש עכ"פ ממקצת מלאכות ושיהא הכלל בין יום זה לשאר ימות החול: * מנהג טוב. הב"ח כתב שיטה אחרת בזה ולדבריו האי מנהגא לאו לאחמורי אנשיא קאתי ולמוענן ביום זה ממלאכה רק לאקולי והיינו דהן בעצמן אם רוצין לעשות מלאכה אפילו מלאכה כבדה בודאי מותרות אלא דאין הבעל רשאי לכופן לעשות מלאכה [חוץ ממלאכת הבית כבישול ואפיה וכדומה] והוסיף עוד דלאו דוקא לאשתו אין הבעל יכול לכופה אלא אפילו למשרתיו ג"כ אין יכול לכוף [ובשמל זה קרא הכתוב לער"ח יום המעשה ולא ר"ח ע"ש] אלא שיש חילוק בדבר למשרתיו אינו יכול לכוף למלאכה כבדה ולאשתו אינו יכול לכוף לעסוק בשום מלאכה אף לקנה עי"ש אבן מכל הפוסקים שבאמתי למעלה לא משמע כדבריו אלא דיש מלוה על הנשים למנוע בר"ח ממלאכה וממילא בודאי אינו יכול לכופה למלאכה] גם מה שמשמע מדבריו דלתירוץ בתרא דתוספות הוא רק לענין שאינו יכול לכוף למשרתיו בר"ח לעשות מלאכה כבדה [והיינו אף דהשכירן למלאכה זו והם עוסקים בה תמיד] מפשטיות לישנא דתוספות לתירוץ זה משמע דמלאכות כבדות מדינא אסור לכל אבן בין כך ובין כך הוא דבר חדש שלא נזכר בפוסקים שהוא רק תירוץ חד בתוספות דאסור מדינא מלאכות כבדות וש"פ אין סוברין כן וכמו

(ג) הוא מנהג טוב. לפי שלא פרקו זמיהן לעגל ניתן להם רשות חודש ליום טוב [טור ויש עוד טעמים עיין באליהו רבא] ועיין בבאור הלכה: (ד) אזלינן בתר המנהג. דבודאי מעיקרא אדעתא דהכי קבלו עליהו לנהוג והיכא דידעינן שנהגו בפתם (ז) אין להם להקל בשום מלאכה ועיין בה"ל. אם היה ר"ח שני ימים יש דעות בפוסקים (ח) יש שכתבו דצריכין להיות בטלין שני ימים ממלאכתם (ט) ויש שכתבו דזה תלוי במנהג המקום [וכ"מ מפמ"ג] ומ"מ אף לדעה זו אין להם להקל רק יום א' של ר"ח שהוא השלמת חודש העבר (י) אבל לא ביום ב' שהוא עיקר ר"ח (יא) יש שנוהגין להתענות ער"ח [וטוב שיתנה בפעם ראשונה שמתענה שאינו מקבלו עליו לעשות זאת לעולם דשמא יארע לו איזה פעם אונס ולא יוכל להתענות לא יהיה עליו כנדר] וטוב שמי שמתענה יהיג עצמו להשליש התענית עד הלילה כ"מ מא"ר ומקומות חלוקין יש בענין זה והכל לפי כח האדם וכן משמע במ"א מיהו במקום שעושין ממנו מ"ל וקורין ויחל והוא נמנה עמהם (יב) בודאי צריך להשליש ואפילו אם חל בע"ש ועיין לקמן סימן תקס"ו ס"ג ומש"כ שם. ויש נוהגין לעשות למנהה סדר יוה"כ קטן [וטעם לשם זה הוא לפי מה דאיתא בפר"ח דמהר"ם קורדוירו ז"ל היה קורא אותו כפור קטן לפי שבו מתכפרים עונות של כל החודש דומיא דשעיר של ר"ח וכדאמרינן במוסף זמן כפרה לכל תולדותם וכדכתב הב"י בסימן תכ"ג בשם האו"ח כי כינוי תולדותם קאי על החדשים ר"ל כי עונת ר"ח היתה באה על תולדות ימי החודש עכ"ל הפר"ח] וכתב המ"א דמנהג טוב לומר הסליחות [היינו יו"כ קטן] קודם תפלת המנחה ובמקום שאומרים דברי בבשים (יג) יאמרו ג"כ קודם תפלת המנחה ובזמנינו המנהג לומר הסליחות אחר תפלת המנחה. אם חל ער"ח ביום שבת (יד) מקדימין להתענות ביום ה' ואם חל ביום ו' (טו) אותן שאומרין סליחות יתענו ביום ה' ואותן שאין אומרין סליחות יתענו (טז) ביום ו' ולענין השלמה עיין לעיל בסימן רמ"ט במ"ב סקכ"א וסק"ב[א]. כתב בשו"ת מנחת עזריה מי שמתענה בער"ח צריך למהר בסעודת הלילה שלא יכנס בו כשהוא מעונה (יז) והיינו שלא לשהות אחרי צאת הכוכבים אבל עכ"פ צריך להשליש למי שנוהג כן ועיין במ"א שהביא עוד מנהגים אחרים בזה בשם שו"ת מנחת עזריה וסייעתו ומסיים שכל אחד לפי מנהגו בזה בענין התענית אין לשנותו להקל עד שיתירו לו גדולי. כתבו הספרים דאף מי שאינו מתענה מ"מ יראה לעשות תשובה ביום זה ולתקן את אשר עוות בכל החודש מאחר שהוא יום אחרון של כל החודש כמו ער"ה מכל השנה ואז בודאי יהיה לו יום החודש זמן כפרה לכל תולדותיו:

שער הציון

(ז) מ"א וע' מאור הלכה ועיין מחצית השקל: (ח) רוקח ומובא בב"י וכ"כ בתשו' רשב"ץ ח"ג סימן רמ"ד: (ט) שבולי לקט המובא בב"י וכ"כ פר"ח: (י) שם: (יא) מ"א וש"א: (יב) שם: (יג) מ"א בסי' תקע"ט: (יד) אחרונים: (טו) א"ר ומגדי יפע ודה"ח ולא כמ"א: (טז) א"ר ודה"ח: (יז) פר"ח:

הגהות ותיקונים: א) וסקכ"ב:

תיח דין תענית בראש חודש. ובו ה' סעיפים:

א * [א]ר"ח (א) אסור (ב) בתענית: **ב** (ג) [ב]אין גוזרין תענית על הצבור בר"ח חנוכה ופורים (ד) ואם התחילו שגזרו להתענות כך וכך ימים * והתחילו בהם קודם ר"ח * [ג]אפי' יום א' אין מפסיקין ומתענין (ה) [ד]ומשלימין: **ג** (ו) [ה]יחיד שקבל עליו תענית כך וכך ימים ופגע בו ר"ח (ו) או שקבל עליו להתענות בר"ח [ו]אם קבלו בלשון קבלת תענית בעלמא (ז) א"צ התרה ואם קבלו עליו

א משנה תענית ט"ו ב סס ג סס בגמרא וכו' יוסי ד מסקנת הגמרא סס ה בריתא תענית י"ב והכי"מ הרא"ש כפ"ט דנדרים ו סס כסס יש מפרשים וכסס הרמב"ן

באר היטב

נדרו. ופשוט דאפי' בע"ש צריך להשלים כמו שכתב בי"ד לענין יום שמת בו אביו דאפי' אל פעם ראשון בחול צריך להשלים אפי' אם אל אחר כך בע"ש ה"ה כאן אם השלים בפעם הראשון צריך לנהוג כן לעולם. ואם בפעם הראשון לא השלים אפי' בחול א"צ להשלים. ומיהו במקום שעושין ממנו תענית ליבור וקורין ויחל והוא נמנה עמהם צריך להשלים עסקי' רמ"ט וסי' תקע"ב ס"ב. וע"ל מנהג עוד לומר הסליחות קודם תפלת המנחה כי מן המנחה ולמעלה אל ר"ח מ"א. וכ' עוד המ"א בסי' תקע"ט ס"ק ו' דבער"ח במקום שאומריס

משנה ברורה

א (א) אסור וכו'. ואנשי (א) ק"ק ווירמייס"א מתענין בר"ח סיון על הגזירות שהיה באותו הזמן בשנת תתנ"ו לאלף החמישי (ב) ואומריס סליחות ומתנוניס וכתב רמ"ע בתשובה סימן ע"ט דלא יליפין מייהו בעלמא אף לענין מתנוניס. ולענין תענית שעות אי מותר עיין בבה"ל: (ב) בתענית. ומבואר (ג) לעיל בסימן קפ"ח שאפילו אכל פירות יצא וא"ל דוקא פת: **ב** (ג) אין גוזרין וכו'. ואם עברו וגזרו אין גזירתם גזירה וא"ל להתענות [ב"י וכן הסכימו (ד) האחרונים]: (ד) ואם התחילו. כגון שגזרו על מיעוט גשמים וכדומה להתענות שני וחמישי ושני (ה) ולא אסקו לדעתיהו שבאחד מהם יחול ר"ח והתחילו להתענות אל גזירתם בדיעבד מאחר שלא רצו בכיון לעקור ולבטל דינא דר"ח: (ה) ומשלימין. כשאר תענית. וה"ה (ו) בחנוכה ופורים מתענין ומשלימין כיון שהתחילו כבר להתענות וחוה"מ נמי הוי כחנוכה ופורים ור"ח וכמו דמבואר לקמן סי' תקע"ב. ודע דבסימן תקע"ב מבואר באחרונים דכל זה היה מדינא בא"י אבל בחו"ל נצור דינם. כיחיד ומפסיקין בר"ח (ז) ומשלימין יום אחר: **ג** (ו) או וכו' בר"ח. זו ואל"ל זו קתני דבקבלה בפירוש בר"ח אפילו גזרת הצבור לא מהני וכמו שכתבנו או אפשר דנקט משום סיפא דאפילו בזה אם הוציא בלשון נדר חל: (ז) א"צ התרה. דדוקא בצבור דאלימא גזרתם החמירו בגזרו על כך וכך ימים ופגע בהם ר"ח וכנ"ל. כתבו הפוסקים דא"ל לפרוש אותו תענית שלא חלה עליו כלל (ח) וא"ל דדוקא כשקבל עליו

נדרו. ופשוט דאפי' בע"ש צריך להשלים כמו שכתב בי"ד לענין יום שמת בו אביו דאפי' אל פעם ראשון בחול צריך להשלים אפי' אם אל אחר כך בע"ש ה"ה כאן אם השלים בפעם הראשון צריך לנהוג כן לעולם. ואם בפעם הראשון לא השלים אפי' בחול א"צ להשלים. ומיהו במקום שעושין ממנו תענית ליבור וקורין ויחל והוא נמנה עמהם צריך להשלים עסקי' רמ"ט וסי' תקע"ב ס"ב. וע"ל מנהג עוד לומר הסליחות קודם תפלת המנחה כי מן המנחה ולמעלה אל ר"ח מ"א. וכ' עוד המ"א בסי' תקע"ט ס"ק ו' דבער"ח במקום שאומריס

באור הלכה

דברי כבושים יאמרו קודם התפלה ע"ש. ומ"ע כתב שימהרו בסעודת הלילה שלא ליכנס בה כשהוא מעונה עמ"א. ובע"ש אין לומר י"ב קטן כ"א ביום ה' עסי' תק"ע. ולענין אם יש שום חשש להתענות ערב חנוכה בעבור ר"ח טבת עיין דבר שמואל סי' של"ט ועסי' תר"ע ס"ק ב' מש"ש: (א) אסור. כ' ב"י סי' תקע"ט אנשי ק"ק ווירמייס"א מתענין הגזירה בר"ח סיון. וכתב מ"ע בתשובה דלא יליפינן מייהו בעלמא. ועסי' קפ"ח ס"ז דאיתא שאינו חייב לאכול פת בר"ח שאפי' אכל פירות יצא: (ב) יחיד. עסי' תק"ע ומ"ש

באור הלכה

וכמו שכתב הפר"ח דאנשים שנוהגין שלא לעשות מלאכה בר"ח הוא מנהג בטעות וכ"כ הבדרכי יוסף והעמיקו בש"ת. והרב יעב"ץ במור וקציעה כתב דמסתברא דבלילה מותרים במלאכה דהוי בלגעא ולא נאסרה בר"ח אלא מלאכת פרהסיא ולא חמיר נמי מת"ל ועי"ש עוד בזה שכתב להקל במלאכות קלות ואיני יודע אם נהגו כדבריו בכל זה:

* ר"ח אסור וכו'. עיין במ"א שמסתפק לענין אי מותר בו תענית שעות ומשמע מניה דזה תלוי אי ר"ח אסור מדאורייתא בתענית או דרבנן ולכאורה מוכח דאסור לכו"ע שהרי מפורש אמרו בש"ס תענית ט"ו אמר ר"מ אע"פ שאמר ר"ג אין מפסיקין מודה היה שאין משלימין הרי גם בתענית שהתחילו מכתה ימים מקודם ג"כ אסור להתענות רק לשעות ומוכח מזה דבלי זה אסור להתענות אף לשעות ולאיה דהא אין גוזרין תענית וכו' לכו"ע היא ואף דר' יוסי פליג על ר"ג וס"ל דמשלימין עכ"פ בזה לא פליג דלכתחלה אף שלא להשלים אסור [ואפשר דשאני הכא שרוב היום הוא בתענית משא"כ איזה שעות ודוחק] ומה שאמר בעירובין שם שאני יו"ט דדבריהם מתון שמתענין בו לשעות שאני התם דחל ת"ב בו ומשו"ה מתענין בו שעות ולא דמותר לקבל עליו תענית שעות בר"ח וגם בפמ"ג מפקפק על דברי המ"א וצ"ע למעשה אח"כ מצאתי בגאון יעקב בעירובין דמסיק ג"כ להלכה דכל דאסור לאתענויי בהו[1] שעות נמי אסירא וכמו שכתבנו: * והתחילו בהם קודם ר"ח. אבל כשאירע בהם יו"ט בודאי מפסיקין ואין מתענין באותו יום ולכאורה אפילו יום אחר א"ל להשלים דאין כח אפילו בגזירת צבור לבטול דאורייתא וצריך להיות דינם כמו ביחיד שקבל עליו להתענות בה"ב ואירע ר"ח באלו הימים שהסכים בב"י להפוסקים דא"ל להשלים יום אחר: * אפילו יום אחד. ומסתברא דה"ה אם לא גמרוהו עדיין בתענית רק שהתענו כבר רוב היום ושוב נזכרו דבתענית השני יחול ר"ח דג"כ מה שעשו עשו וצריכין לגמור התענית ולהתענות אח"כ כפי גזירתם דרוב היום ככולו ומיהו אם לא התענו עדיין רק איזה שעות ונזכרו אפשר דבטל גזירתם וצריכין להפסיק תיכף מלהתענות וכן משמע בריטב"א בשילהי פ"ב ע"ש:

שער הציון

(א) ב"י ומג"א: (ב) כן הוא כונת המ"א במה שסיים מהרמ"ע דלא יליפינן מייהו בעלמא דכן הוא בהדיא שם בסימן ע"ט ושלא כדברי המחה"ש שהשיג דברי המ"א לכונה אחרת [גם על עיקר דבריו יש לפקפק טובא שכתב דבווירמייס"א היו מתענין ולא משלימין וזהו דוחק דבהדיא איתא שם בב"י בשם הרוקח שהיו קורין במנחה ויחל ודרשו וממ"ח בסוף הסימן שעבר משמע דס"ל לדינא דבמקום שקורין ויחל צריך להשלים גם בב"ח בסימן תק"פ מבואר בהדיא על ווירמייס"א שהיו מתענין ומשלימין] ומה שכתב המ"א ומיהו ספ"ק דעירובין וכו' הוא מלתא באנפי נפשיה ולדברי המחבר קאי. ודע עוד דבמ"א יש ט"ס וצ"ל ספ"ג דעירובין מוכח וכו' וכמו שביאר המחה"ש ע"ש: (ג) מ"א: (ד) עיין בפר"ח ובי"ד סי' רע"ו בביאור הגר"א ושלא כדברי הט"ז: (ה) כ"כ הריטב"א בסוגיא זו וע"ש שהביא פירוש יש מפרשים דאפילו יהיו שיחול כיון שעכ"פ לא התחילו מר"ח עי"ש שהאריך ומ"מ לדינא הסכים למה שהעתקנו בפנים וכן מוכח דעת הטור שכתב גבי יחיד שפותחין לו בחרטה שאומרים לו אלו ידעת שיחול ר"ח הרי דמיירי בשלא עלה על דעתם וכן הסכים בפר"ח דדוקא בכגון זה חל גזירתם ומה שרצה לדייק להיפך מזה מדברי הרמב"ם [וכשיטת יש מפרשים שבריטב"א] כבר דחה בנהר שלום עי"ש. ובסימן תקע"ב הביא בשע"ת בשם ספר ג"א דבשלא עלו על דעתייהו מדינא מפסיקין ובריטב"א הנ"ל לשני הפירושים וכן בטור משמע להיפך: (ו) כ"כ הפר"ח וכ"כ כל הראשונים ושלא כדברי התוספות בשלהי פ"ב: (ז) הוא לשון המ"א שם והעתיקוהו האחרונים ופלא דהרי בב"י הסכים לדעת הש"י דביחיד דאאירע בו ר"ח אין צריך להשלים יום אחר ומתוס' אין ראיה דאולי בשיטת ר"י דמחמיר גם ביחיד אבל לדידן קשה ואפשר לענין זה המחיר בגזרת צבור: (ח) דהא הבריתא דמיינה נוגע האי דינא דשו"ע בהכי איירי וכמבואר בהדיא בגמרא:

הערות והערות: 1) עיין בשו"ע סימן רפ"ח סעיף א' ובמ"ב שם:

בלשון הרי עלי שהוא לשון נדר (ח) צריך התרת חכם. (ועיין (ג) בי"ד בסי' רט"ו ס"ג): ד [ז]אם נשבע להתענות כך וכך ימים ואירע בהם ר"ח השבועה חלה עליו (ט) מטעם איסור כולל ואם נשבע בפירוש להתענות בר"ח (י) נ"ל שחלה עליו שבועה כיון שאינו (יא) אלא מדרבנן אלא שמדברי [ח]הרמב"ם נראה לכאורה (יב) שהוא מדאורייתא (וע"ל סי' מק"ע): ה [ט]המתענה בר"ח או בחנוכה ופורים (יג) תענית (ד) חלום צריך למיתב (יד) תענית לתעניתיה:

ז כ"י מדברי הרמב"ם בפ' ה' מהלכות שבועות ח פ"ג מהל' נדרים פ הגהת מיי' בפ"ח מהל' תענית א עור מהל' דירושלמי דמגילה ה' אהא דתנן בגלו אמרו מקדימין וכו' ומן התורה ומן הנביאים ומן הפסיקתא וכ"כ הרוקח

סימן תיט

א (א) [א]מצוה להרבות (א) (ב) בסעודת ר"ח:

באר היטב

שם ס"א: (ג) בי"ד. כתב הט"ז שם כתבתי המקקנא דאין לנו שום חילוק רק בין לשון נדר ללשון קבלת תענית דבלשון נדר חל בכל גווני וצריך התרה ובלשון תענית אין חל כלל וא"ל התרה עכ"ל: (ד) חלוס. נ"ל דהמתענה תענית חלוס בר"ח ניסן או בחג א"ל למיתב תענית בעניתו כיון די"א דמצוה להתענות כמ"ש סי' תק"פ ועסי' תקל"ז מ"א:

(א) בסעודת ר"ח. כתב הרא"ש בשם הירוש' שאם חל ר"ח בשבת אין ניכר שעושה משום ר"ח וכתב הב"ח ולא נהגו כן. וכתב המ"א וכ"ל דיש למשוך סעודה שלישית עד הלילה ואז יוצא ידי חובת ר"ח ג"כ ועסי' קפ"ח האיך נוהגין עם רצה ויעלה ויבוא. וכתב בהלכות שמחות למהר"ם אפי' התפלל ערבית מבע"י שוב אינו מזכיר של ר"ח או שבת ועב"ד סי' שע"ה אבל אם הוא לא התפלל אע"פ שהליבור התפללו מזכיר

משנה ברורה

תענית ב' וה' של כל השנה או של כמה חדשים ואירע בהם ר"ח אם שייך לומר דאין כח קבלתו חל כלל על יום זה שהוא אסור בתענית וממילא א"ל לפרוע עבורו יום אחר אבל כשקיבל עליו סתם כך וכך ימים להתענות ואירע בהם שבתות ויו"ט ורא"ח צריך לדלגן ולהשלימן אח"כ דהא לא היה מיוחד במאמרו לר"ח כלל: (ח) צריך התרת חכם. דנדרים חלים אף על דבר מצוה ומיהו מוכח ביו"ד סימן רט"ו ס"א דמחוייב לשאול על נדרו כדי שלא יתענה ומבואר שם עוד דפותחין לו בהם ואומרים לו אלו שמת על נדר שיפגעו בתוך הזמן הזה אלו הימים לא היית נודר ומתירין לו: ד (ט) מטעם איסור כולל. דמיגו דחל שבועתו לימים המותרים חל שבועתו גמי גם לימים האסורים בתענית דהא כלל אותם בלשון אחד: (י) נ"ל שחלה עליו שבועה. כלומר שגם זה חלה עליו שבועה כיון שאינו וכו': (יא) אלא מדרבנן. וע"כ שבועה חלה עליו עד שיתיר וכמבואר ביו"ד סימן רל"ט ס"ו וע"כ בענינו גמי מחוייב להתיר וכנ"ל: (יב) שהוא מדאורייתא. היינו מדכתיב ומועדיכם ובראשי חדשיכם אימקש ר"ח למועד וע"כ אין שבועה חלה עליו לדידיה רק בכולל וכנ"ל אבל הש"ך ביו"ד סימן רט"ו סקי"א כתב דאפילו תימא דבר"ח מדאורייתא אסור להתענות מ"מ שבועה חלה עליו כיון שאינו מפורש בתורה בהדיא כשבת ויו"ט וכן הסכים הפר"ח: ה (יג) תענית חלום. שמותר להתענות אפילו בשבת ויו"ט וכדלעיל בסימן רפ"ח (ט) וה"ה אם התענה משום נדר: (יד) תענית

שער הציון

(ט) ט"ז בשם הגהת מיי': (א) בתו"ז הלכות ר"ח ומשמע דלכתחלה טוב יותר שיאכל פת בשם סעודת ר"ח וכ"כ הפר"ח ועיין בפמ"ג: (ב) ובמ"א משמע שהיה לו הגירסא בטור מה שהתיבוקות מוליכין לבית רבן בר"ח ובאמת לא מצאתי גירסא זו בשום מקום עיין מקור הדברים בתו"ז וברוקח ובפסיקתא דרב כהנא בפרשה ולקחתם לכם ומצאתי במבאר לפסיקתא שתמה ג"כ עליו: (ג) כן משמע ממ"א במה שנתן עצה לצאת דעת הירושלמי ע"ש: (ד) שיורי כנה"ג וא"ר וט"א ולא העתקתי עצת מ"א שכתב דבשאל ר"ח בשבת להמשיך סעודה ג' עד הלילה ומה יהיה ניכר שהוא לכבוד ר"ח גם זה אין היכר כ"כ בימינו דבלא"ה נוהגים ג"כ להמשיך כן וכן הא"א לא העתיק דברי מ"א בזה: (ה) והנה לפי דעת הירושלמי שהובא במ"א אף אם לא עשה מאכל יותר בשבת יכול לקיים זה במו"ש שיבנה בסעודת מלוה מלכא לכבוד ר"ח העבר [סידור יעב"ץ]:

הארות והערות: 1) עיין במ"ב סימן תק"פ ס"ק א':

הלכות ראש חודש סימן תכ תכא תכב

תכ אם הנשים רשאות לקונן בר"ח. ובו ב' סעיפים:

א [א]על המת נשים מענות שכולן אומרות כאחד ומטפחות דהיינו להכות כף אל כף (א) אבל לא מקוננות שתהא האחת אומרת והאחרות עונות אחריה ואחר שנקבר המת לא מענות ולא מטפחות:

ב (ב) [ב]אומרים צדוק הדין וקדיש. הגה (ג) ואין נוהגין כן ועיין מי"ד סי' ת"ל סעיף ו' בהגה וכן בכל הימים שאין אומרים בהם (ל) תחנון (מנהגיס) (ד) וכן בע"ש אחר חצות. י"ל שאם קוברין מת (ה) בלילה שאין אומרים קדיש ולא צדוק הדין (כל בו):

תכא קריאת ובראשי חדשיכם קודם פסוקי דזמרה. ובו סעיף אחד:

א [א]נוהגין באשכנז (א) שאומרים פרשת ובראשי חדשיכם שחרית אחר פרשת התמיד ובספרד אין נוהגין לאומרה לפי שעתידין לקרות אותה בס"ת:

תכב סדר התפלה והלל בר"ח. ובו ז' סעיפים:

א [א]ערבית שחרית ומנחה מתפלל י"ח ברכות (א) ואומר (ל) יעלה ויבא ברצה ואם לא אמרו בערבית אין מחזירין אותו (ב) (ובאיזה מקום שנזכר שאינו מחזר ע"ל (ג) [ל] סימן רל"ד סעיף ד' וה') בין שר"ח יום אחד בין שהם שני ימים מפני שאין מקדשין את החדש (ג) בלילה [ב]אבל אם לא אמרו שחרית ומנחה (ג) [ג] (ד) מחזירין

באר היטב

לבטלו עמ"ל ועי' מ"ש בסי' רמ"ב:

(ל) תחנון. כתב לבוש שאפי' לחכם בפניו ל"ל ל"ה שהוא תחנה אלא דורשין עליו אם בר הכי הוא ואומרים קדיש אחר הדרשה ע"ש סי' תר"ע. ובטור כתב דחכמי מגנצא אמרו לדוק הדין בר"ח תנוכה ופורים על אדם גדול. וכ' הט"ז ושמעתי מזקן מ' שהעיד שהיה בק"ק קראקא בשנת של"ג שנפטר רמ"ל ז"ל ביום ל"ג בעומר והיו מסופקים אם לומר לדוק הדין עמד אדם חשוב מ' והעיד ששמע מפי רמ"ל שי"ל ל"ה על אדם גדול ותיכף אמרוהו על רמ"ל בקול רם. ונראה לסמוך על זה בימים שאין בהם תחנון כגון ל"ג בעומר או ט"ו באב ובשבט שאינם מועד. אבל לא בר"ח וחנוכה ופורים ואדם ניסן דאלו יש בהם איסור מדין התלמוד עכ"ל:

(ל) יעלה ויבא. והשמש יתחיל תפלתו קודם הציבור וכשיגיע ליעלה ויבא יריס קולו להשמיע בציבור עסי' קי"ד: (ב) סי' רל"ד. דהיינו תכף כשסיים הברכה אפי' לא התחיל עדיין מודים עסי' רל"ו ס"ב ועסי' ק"מ: (ג) מחזירין. ודוקא אם עדיין לא התפלל

משנה ברורה

א (א) אבל לא מקוננות. שזהו עיקר ההספד ואסור בר"ח שהוא כמו יו"ט ועיין ביו"ד סימן ת"ל ס"ה דכל זה באינם דעלמא ולא"ח מקוננות כדרכן בחול: **ב** (ב) אומרים צדוק הדין וכו'. שאינו הספד אלא הודאה וקבלת דין שמיים: (ג) ואין נוהגין כן. שמרגיל להספד. וכתבו האחרונים שאפילו לחכם בפניו אין נוהגין בר"ח לומר ל"ה שהוא תחנה אלא (ל) דורשין עליו אם הוא בר הכי ואומרים קדיש אחר הדרשה: (ד) וכן בע"ש אחר חצות. שג"כ אין אומרים תחנון וה"ה בעיו"ט לכן ל"ל ל"ה ועיין עוד פרטי דינים בזה ביו"ד סימן ת"ל ס"ו ובאחרונים שם. כתב הט"ז דמותר לומר ל"ה על אדם גדול שמת אפילו בימים של"ל בהם תחנון כמו ל"ג בעומר או ט"ו באב ובשבת* וכדומה דאינם מועד (ב) אבל לא בר"ח תנוכה ופורים דאלו נזכרו בתלמוד: (ה) בלילה. אבל בדין השמשות

(ג) יכול לומר ל"ה וקדיש:

א (א) שאומרים פרשת ובראשי חדשיכם. כדי לפרסם שהוא ר"ח [מ"ל]:

א (א) ואומר יעלה ויבא ברצה. ומבואר לעיל בסימן רל"ו ס"ב דמכריז הש"ץ (ל) בין קדיש לתפלה שהוא ר"ח ולא תשיב הפסק כיון שהוא צורך תפלה: (ב) ובאיזה וכו' עיין לעיל בסימן רצ"ד. ושם מבואר דמשהתחיל לומר ותחזינה והזכיר ברוך אתה ה' (ג) אפילו לא סיים המחזיר וכו' נמי אינו מחזר: (ג) בלילה. ולא היה עדיין קדושת ר"ח על היום ואפילו בליל ב' של ר"ח שייך טעם זה שהלא יום ב' הוא רק משום ספיקא דאלו היום ל' היה קודש היום שני הוא חול: (ד) מחזירין אותו. כתב הכנה"ג דדוקא בשנזכר קודם שהתפלל מוסף אבל אם לא נזכר עד שהתפלל מוסף (ג) יצא בדיעבד (ד) נמה שהזכיר קדושת היום בתפלת מוסף וא"ל לחזור

שער הציון

(ל) ובא"ח הלכות ר"ח מפקפק אם בתוך הדרשה מעורב קיים והספד מחמת שאין לנו בעת ת"ח לענין הזה ע"ש. ודוקא על ר"ח אבל בשאר ימים של"ל בהם תחנון דמדינא אין ההספד אסור בהן אין להחמיר בזה: (ב) והשמטתי ממנו מודש ניסן דהשיגו הא"ר ע"ש: (ג) כי בבאור הגר"א כתב טעם לדין זה ממה דפסקנו לעיל בסימן קל"ל ס"ג לענין נפילת אפים וע"ש בט"ז דגם שם מוסר בין השמשות: (ל) ודוקא בין קדיש אבל בשהוא עומד בברכת ק"ש בין הפרקים אסור להפסיק כמבואר שם: (ב) שם במ"ב וכ"כ בשערי תשובה: (ג) לכאורה דוקא לענין שחרית אבל אם התפלל מנחה ולא הזכיר יעלה ויבא והתפלל אח"כ מוסף אינו מועיל לזה דאלא"ה אמאי קי"ל דאם שכח להזכיר יעו"י בתפלת המנחה יחזור ויתפלל הלא מסתמא התפלל מוסף והזכיר בו קדושת היום אכן יש לדחות דזכירת קדושת היום במוסף אינו תיקון רק על מה שקלקל מקודם ולא הזכיר אבל לא על מה שיקלקל אח"כ וע"כ ל"ע: (ד) נ"ל דאף לדעה זו אם אירע שהתפלל מנחה מקודם מוסף והזכיר יעלה ויבא אין זה תיקון למה שלא הזכיר בשחרית דאין לנו אלא מה שנאמר בגמרא שמוסף הוא תיקון לתפלת שחרית וע"כ יחזור ויתפלל עוד תפלה לתשלומין על שחרית וכ"מ מדברי הרא"ש על אותה סוגיא בברכות מ"ש לענין ש"ץ:

הגהות ותיקונים: א) ובשבט:

* מעגה מ"ק כ"ח ב טור בשם מלמידי רש"י ובי"ד בשם רש"י ובי"ד בסי' ת"ל בשם רמב"ם ובשם תשובת הגאונים

* טור ליענהיו לעיל סי' מ"ח

* בריתא שבת כ"ד ב שם בריתא

הלכות ראש חודש סימן תכב

אותו [ג]ואם נזכר קודם שהתחיל מודים (ה) אומר במקום שנזכר ואם לא נזכר עד אחר שהתחיל מודים אם נזכר קודם שהשלים תפלתו (ו) חוזר לרצה ואם לא נזכר (ז) עד שהשלים תפלתו חוזר לראש (ח) [ד]ואם הוא רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו ונזכר אחר שהשלים תפלתו (ט) קודם(ד)[ג]שיעקורגליו חוזר לרצה. הגה ואם הוא ספק אם הזכיר או לאו (ה) (י) מ"ל לחזור (כל זו ה"מ) (יא) וש"ל ששכח מלהזכיר בשחרית ע"ל סי' קכ"ו: **ב** (יב) * [ה]וקורים (ו) [ד] * הלל בדילוג בין יחיד בין צבור

ג גמרא ברכות כ"ט ד' שם בליסנא בתרא דרב נחמן בר יצחק וכ"פ הרי"ף והרא"ש והרמב"ם ה תענית כ"ח

שערי תשובה

צריך לחזור ולכשיגיע מנחה מתפלל מנחה שתים ואפילו נזכר בעת תפלת מוסף אין מתפלל תשלומין אלא במנחה ע"ש ואם כשהיה מתפלל ג' רלשונות ע"ד להתפלל מוסף כפל בדעתו שלא אמר בשחרית יעלה ויבא יסיים התפלה בשל שחרית ואח"כ יתפלל מוסף ע"ש שכ"כ מה"ב בשם זרע אמת ועיין לעיל סי' קכ"ד לענין אם יש לסמוך לברית בברכת ש"ץ. וכתב בש"ח מי שביתו סמוך לבהכ"נ ויש לו מלון פתוח לבהכ"נ ומתפלל עם הצבור ושכח יעלה ויבא אין יוצא בכוונתו לתפלת הש"ץ שהטעם שכתב הכל בו כדי שלא יתבזה בצבור לא שייך כאן שהוא במקום שאין רואין ע"ש: [ג] שיעקור. עיין בה"ט ועיין ש"ח בשם מ"מ דאם אמר בא"י אע"פ שלא גמר המחזיר שכיונתו הו"ל כאלו סיים הברכה לגמרי וצריך לסיים ולומר יעלה ויבא קודם שיתחיל מודים. ובש"ח חולק ע"ז עפ"י הריטב"א דתענית ודעתו שיסיים למדני חקיק ושוב חוזר לדיבו ואם צריך לחזור לראש א"ל לפתוח אדני שפתי ע"ש ועיין בגר"י בשם מהר"י מולכו מי שנזכר בלה שהוא ר"ח וכשסיים תפלתו נתפתק אם אמר יעלה ויבא אעפ"כ חוזר דמתחתא שכח וסרכיה נקט ואתי ע"ש: [ד] הלל. וכתב בשאלת יעב"ץ שאין לטעות

באור הלכה

* וקורין וכו'. איתא בש"ס מגילה כ' דהלל זמנה כל היום [חוץ מהלל דליל פסחים] ואיתא בא' שאילת יעב"ץ דהלל שייכא לתפלת שחרית וע"כ אין לטעות עד אחר הלל אם לא לאתן דחלים ליבא דמותר ואפילו מדת חסידות ליבא. ולענין קריאת הלל בבית האבל בתוך שבעה עיין לעיל בסימן קל"א במ"ב סק"כ: * הלל. כתב רבינו ירוחם בהלל אע"פ שיצא מוציא בין בחיד בין בצבור ודוקא שאינו בקי שאינו יודע לענות אבל אם יודע לענות אם יצא אינו מוציא אא"כ עונה אחריו הללויה עכ"ל וכתב המ"א דרש דבריו הוא פשוט וכן מבואר בהדיא בש"ס בשלהי פ"ג דר"ה בהלל ובמגילה אע"פ שיצא מוציא [והנמיב מייס כתב דבפ"ג דר"ה לא נאמר אלא לענין ברכות ולא לענין הלל ואיסמיטתה שלהי פירקא] ומה שמסיים דכ"ז אם אינו בקי הוא מש"ס דסוכה דף ל"ח דגדול מקצא והוא עונה אחריו הללויה אלמא דצריך עכ"פ לענות הללויה וס"ל דהוא לעכובא וא"כ בש"ס דר"ה דפסיק ותני פתח אע"פ שיצא מוציא ולא מצריך לענות מיירי בשאינו יכול לענות [ותימא קצת דהאיך אפשר שלא יהא יכול לענות תיבת הללויה ואולי דאינו יודע באיזה מקום לענות זו המיבה] ומש"כ ר' ירוחם דבריו בינא לאו דוקא דה"ה אפילו בלא יצא נמי אינו יכול להוציא חבירו מיכול לענות אא"כ עונה וכ"כ הא"ר והרב פר"ח כתב דדוקא בינא צריך לענות אבל אם עדיין לא יצא בעצמו ומבדך לעצמו ואחבירו אפילו לא ענה חבירו דבר יצא. וקמסייעי לה מסוגיא

באר היטב

תפלת מוסף אבל אם התפלל מוסף מ"ל לחזור כנה"ג ע"ש ועפי' קכ"ו ס"ק ד' מש"ש: (ד) שיעקור. ואם אמר יהיו לרצון הוי כעוקר רגליו עמ"א: (ה) מ"ל. והקשו האחרונים ממ"ש סי' קי"ד ס"א דאם נסתפק אם אמר משיב הרוח אמרי' חזקה שאמר כמו שהוא רגיל בלא משיב הרוח וצריך לחזור ע"ש ועיין באחרונים מה שתירלו ע"ז ותב"י והב"ח פסקו דמחזירין אותו וכ"פ הרוקח וכ"פ הל"ח ברלשות ברורות וכן יש להורות דהרי עיינו רואות שההרגל להתפלל בלא יעלה ויבא מ"א. ושכנה"ג כ' כיון דאיכא פלוגתא זה יש מקום לומר שב ואל תעשה עדיף ולא יחזור. מיהו הטוב והישר שיתפלל בתורת נדבה ע"ש ועיין הלק"ט מ"א סי' ע"ח ועיין מ"ש הט"ז: (ו) הלל. ואין קורין הלל בבית האבל דא"ל שם לא

משנה ברורה

לחזור ולהתפלל שחרית וכמו דמקילינן בזה בסימן קכ"ו ס"ג בש"ך לכתחלה יש להקל בזה עכ"פ ביחיד בדיעבד והעתיקו במג"א שם בסק"ג אבל בשיורי ברכה בשם הרשב"א כתב דביחיד לעולם חוזר ואפילו כבר התפלל מוסף וכן הסכים בספר מור וקציעה אלא דכתב דמ"מ משום ספק יתנה דאם אינו חייב מתפלל הוא בתורת נדבה אבל אם כשהיה מתפלל ג' רלשונות ע"ד להתפלל מוסף (ה) נזכר שלא אמר יעלה ויבא בתפלת שחרית בודאי יש להורות שיסיים התפלה בשל שחרית ואח"כ יתפלל מוסף: (ה) אומר במקום שנזכר. ואח"כ יאמר מודים והיינו אפילו כבר אמר וסיים ברכת ותחזיר ואם לא סיים עוד המחזיר רק אמר ברוך אתה ה' כתבנו לעיל בסימן קי"ד ס"ו בבה"ל דנכון יותר לסיים למדני חקיך כדי שלא יהיה הזכרת השם לבטלה ויאמר יעלה ויבא ואח"כ יאמר עוד הפעם ותחזיר וכ"כ בשע"ת: (ו) חוזר לרצה. דג' אחרונות תשובות כאחת: (ז) עד שהשלים תפלתו. היינו שסיים ברכת שים שלום (ו) ואמר יהיו לרצון וכו' דיהיו לרצון מכלל התפלה הוא וכדלעיל בסימן קכ"ב: (ח) ואם הוא רגיל וכו'. ואין נ"מ בזה בין אם אומר התחנונים קודם יהיו לרצון (ז) או אחר יהיו לרצון דכל שהוא עוסק עדיין בתחנונים או שעדיין צריך לומר תחנונים לא מקרי עדיין סילוק תפלה: (ט) קודם שיעקור רגליו. נקט האי לישנא משום דהמחבר מיירי שעדיין לא אמר תחנונים רק דכיון דרגיל מסתמא יתחיל לומר גם עתה אבל אם כבר אמר תחנונים וסיים ואותם ואין במחשבתו לומר עוד אפילו עדיין לא עקר רגליו (ח) כמי שעקר דמי וחוזר לראש התפלה: (י) א"צ לחזור. טעמו דכיון שאין עובדין שלשים יום שאין מזכירין בו יעלה ויבא אין זה חזקה שלמה לומר שבודאי לא הזכיר ומ"מ להלכה לא נקטינן כן (ט) דרוב האחרונים וכמעט כולם חולקין ע"ז וסוברין דאפילו בספק צריך לחזור ולהתפלל דמסתמא התפלל כמו שרגיל בכל יום בלא יעלה ויבא מיהו כבר כתבנו לעיל בסימן קי"ד במ"ב סקל"א בשם האחרונים דאם ברור לו שהיה בדעתו לזכור מעין המאורע בתוך התפלה ולאחר זמן מופלג נפל ספק בלבו אם זכר בתפלה או לא אין צריך לחזור אך כ"ז אם הספק נפל לו לאחר זמן (י) אבל אם נתעורר לו הספק מיד אחר התפלה יש לו לחזור: (יא) וש"ץ וכו' בסימן קכ"ו. דשם מבואר שאין צריך לחזור משום טרחא דצבורא ויש לו לסמוך על תפלת מוסף שיתפלל ושם נזכר קדושת היום: **ב** (יב) וקורין הלל

שער הציון

(ה) שע"ת: (ו) מ"א וכ"כ הרא"ה בהלכותיו לברכות: (ז) כ"מ מא"ר וכ"כ להדיא הרא"ה בהלכותיו ודלא כמהה"ש שנסתפק בזה: (ח) כ"כ מ"א וכ"כ הרא"ה בהלכותיו. עוד פשוט אם דרכו לומר אחר תחנונים עוד פעם יהיו לרצון כמנהג המדקדקים [וכמבואר לעיל בסימן קכ"ב במ"ב בשם אחרונים] כל שלא סיים יהיו לרצון שני הוי בלא סיים דהוא ג"כ מכלל התחנונים וכ"כ בא"ר: (ט) ט"ז ומ"א ופר"ח וא"ר והגר"א ובית מאיר ולכן לא העתקנו מה שכתב בבה"ט בשם כנה"ג להתפלל דוקא בתורת נדבה: (י) משמע דלא ס"ל כהט"ז בסוף דבריו ומ"מ קשה קצת על השע"ת שהביא ג"כ מספר ברכי יוסף בשם מהר"י מולכו ולא זכר שמט"ז משמע מיפכא:

הלכות ראש חודש סימן תכב

באר היטב

המתים יהללו יה דהוי כלועג לרש ועסי' קל"ח ס"ק י' מה שכתבתי שם. נשים פטורות מכל הלל מפני שהוא מ"ע שהז"ג ועמ"ח ועיין יד אהרן: (ז) הליצור. ואם גם לנהכ"ל סמוך להלל יקרא הלל תחלה עם הליצור ואח"כ יתפלל ל"ת. ואפשר כשהוא אומר פסוקי דזמרה מותר להפסיק באמצע לקרות הלל עם הליצור דלא גרע ממזמורים שמוסיפין בשבת מיהו נ"ל דאז לא יברך על ההלל לא בתחלה ולא בסוף וזה דעת הרמב"ם וכן נוהגין בכל ארץ ישראל וסביבותיה. הגה (טו) וי"א דגם יחיד מברך עליו (טור בשם הרא"ש ור"ת) וכן נוהגין במדינות אלו (טז) ומ"מ יזהר מאד לקרות בצבור כדי לברך עליו עם (ז) הצבור וי"א דכשיחיד קורא (מ) (יז) אומר נשיים שיאמרו עמו ראשי פרקים דאז הוי כרבים (מרדכי פ' במה מדליקין אגור בשם שאר טוב) (יח) ונהגו כן בהודו ולא באמת: ג (יט) בענין הפסוקים שכופלין בו (כ) וכן בפסוקים ששי"צ אומר(ט)[ה] והקהל עונים אחריו כ"מ כפי מנהגו: ד לענין הפסקה (כא) אפילו באמצע שואל בשלום אדם שהוא צריך לנהוג בו כבוד ומשיב שלום לכל אדם (כב) * אבל בענין אחר לא יפסיק.

שערי תשובה

קודם הלל ומאן דאלים למה אף תפילות ליכא: [ה] והקהל. עיין בה"ט

משנה ברורה

בדלוג. וכל ההלל אין לקרות משום דכתיב השיר יהיה לכם כליל התקדש חג וכרשיון ליה המקודש לחג (ר"ל שאסור בעשיית מלאכה) טעון שירה ושאין מקודש לחג אין טעון שירה (ערכין ד' י') אלא שנהגו אבותינו לקרותו וכדי שיהיה היכר שאינו מצד הדין לכן מדלגין בו והמנהג הפשוט שמדלגין מן לא לנו עד ד' זכרנו וגו' ומן אהבתי כי ישמע וגו' עד מה אשיב ויש מדלגין דילוג אחר [רמב"ם] ועיין בא"ר טעם למנהגנו: (יג) א"צ לחזור. בדיעבד לשון גומר אינו בדוקא על מי שגומר דלפעמים (יא) גומר בלשון חכמים כמו קורא: (יד) וי"א שאף הצבור וכו'. דעיקר ההלל בר"ח אינו (יב) אלא מנהגא ולא מן הדין וכנ"ל ואמנהגא לא מברכין: (טו) וי"א דגם יחיד וכו'. ואע"ג דאינו אלא מנהגא מצינו הרבה דברים שאינם אלא מנהגא (יג) ואעפ"כ מברכין עליהם: (טז) ומ"מ יזהר אדם וכו'. לצאת ידי (יד) דעת הפוסקים שבתיב אין מברכין עליו. ולהכי כתבו האחרונים דאם גם לביהכ"נ סמוך להלל (טו) יקרא הלל תחלה עם הצבור ואח"כ יתפלל וכתבו עוד דאם הוא באמצע פסוקי דזמרה (טז) יש לו להפסיק לקרות הלל עם הצבור ואין זה הפסק דלא גרע ממזמורים שמוסיפין בשבת מיהו לא יברך על ההלל לא בתחלה ולא בסוף ויוצא במה שכבר בירך ברוך שאמר בתחלה וברכת ישתבח בסוף. וכל זה בהלל דר"ח שיש פוסקים דאין לברך עליו אבל בימים שגומרים את ההלל דאז מייב הוא בברכה לבו"ע אין לו לומר[1] באמצע פסוקי דזמרה שלא יפסיד הברכות: (יז) אומר לשנים וכו'. כגון בשעה שאומר הודו יענו ג"כ אחריו הודו וכשאומר אנא יענו אחריו אנא: (יח) ונהגו כן בהודו ולא באנא. דבהודו שייך זה טפי (יז) דהרי אומר הודו ומשמע דלאחריו אומר וכתבו האחרונים דאין נ"מ בזה בין ר"ח לימים שגומרין בהם ההלל ובכל גוויני יש לו לומר לשנים [ומש"כ הרמ"א דאז הוי כרבים ר"ל דבר"ח שייך עוד יותר דיוצא עי"ז ג"כ קצת דעת הפוסקים דבעינן לברך לברכת הלל] אלא דכתבו דעיקר דבר זה אינו אלא לכתחלה (יח) ואם אין מגיעין לפניו שנים אין לו לחזור אחריהם: ג (יט) בענין הפסוקים שכופלין בו. ובמקומותינו (יט) המנהג לכפול מאודך עד סוף הלל: (כ) וכן בפסוקים וכו' והקהל עונים אחריו וכו'. עיין בטור שהש"ץ אומר הודו לד' וגו' והקהל עונים אחריו הודו וגו' והוא אומר יאמר נא וגו' והקהל עונים אחריו הודו וגו' וכן בימרו נא בית אהרן ובימרו נא ירא' ד' (כ) וכתבו האחרונים דאף דאמירת יאמר נא ישראל וגו' יאמרו נא בית אהרן וגו' יאמרו נא ירא' ד' וגו' יוכלו הצבור לצאת במה ששומעין מפי הש"ץ דשומע כעונה מ"מ טוב יותר שיאמרו בעצמם בנחת דלפעמים אינו מכוין וכן נוהגין בהיום: ד (כא) אפילו באמצע. ר"ל באמצע הפרק ועיין לעיל בסימן ס"ו ותלמוד לכאן ביאור הדברים: (כב) אבל בענין אחר וכו'. ואפילו

שער הציון

(יא) פוסקים: (יב) גמרא ופוסקים: (יג) כמו יו"ט שני [כפי המבואר בביצה דף ד'] וכיו"ב כ"כ התוספות והא"ז וכתבו התוספות ערכין דף י' וז"ל ומ"מ נקוט דעת ר"ת בדין דטוב לברך ליחיד נמי בתחלה דנהי דודאי אינו מחוייב לאמרו מ"מ מאחד שמזקיק עצמו לכך אין זה ברכה לבטלה כמו שהנשים מברכות על נטילת לולב אינו לבטלה דאע"פ שהם פטורות מ"מ הם רשאות לטלו עכ"ל: (יד) הגר"א: (טו) ודוקא שיש עוד שהות לק"ש ולתפלה: (טז) והכי עדיף טפי שיוצא בזה גם דעת הרמב"ם דס"ל דבר"ח אין לקרות בברכה בשום גוויני: (יז) וכתב המ"א דאף לאומרין בימיד בשאר הודו כגון בהלל הגדול אפשר דשאני הכא כיון דהוא דרך שירה בעי שיענו אחריו כדאינו בשירת הים: (יח) מ"ר: (יט) עיין בטור: (כ) מ"א ומ"ר:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל י"ג:

הארות והערות: 1) עיין בשעה"צ סימן תפ"ח אות ד':

ו וכן נראה מדברי הרי"ף ומפי' ר' יונה ז רש"י ח בהלי תעוכה ם טור מהא דפוסה ל"ם מייתי מנהג קריאת ההלל וכתב הר"ן שם מנהגא קרי ליה היכא דנהוג נהוג וכו' י מימרא דרבא בברכות י"ד ב הרא"ש שם וכוב המפרשים

ל ר"ה ל"ד וכו' יומן דידי' מ מגילה י"ז נ שנלי הלקט בשם הר"מ

הגה ודוקא בר"מ ופסח בימים שאין גומרין הלל אבל כשגומרין אותו לענין הפסקה דינו כמו בק"ש (כג) וע"ל סי' תפ"ח סע"א: ה ᵉאם הפסיק בו (כד) ושהה (י) אפילו שהה כדי לגמור כולו (כה) א"צ לחזור לראש: ו ᵊהקורא הלל (כו) * למפרע לא יצא (טעה יחזור (יא) (כז) * למקום שטעה בו) (רבי' יהושפט): ז ᵊמצות קריאת הלל (יב) (כח) * מעומד:

שערי תשובה

שיש לומר בנחת יאמר לא ישראל כל"ח בנחת וכן כולם ולא כמו שנוהגין לומר יאמר לא ישראל וכו' ולא המפסיקין באמצע הפסוק:

(יא) למקום. פי' אם דילג פסוק א' ונזכר אח"כ לא יאמרנו במקום שנזכר דא"כ ה"ל קורא למפרע אלא יתחיל באותו הפסוק ויאמר עד סוף: (יב) מעומד. ואסור לסמוך עצמו לעמוד או לכותל דסמיכה אינה כעמידה מ"א ע"ש באורך במה שתמה על רמ"א בא"מ סי"ז ודוק. ומה שקורין בגיל פסח הלל מיושב משום שאולקין אותו אין מטריחין אותו לעמוד ט"ז:

באר היטב

כעונה ואם לא שמע לא יצא ומוטב שיאמר בעצמו בנחת מ"א ע"ש: (י) אפי'. המ"א העלה והמחמיר יחזור בלא ברכה ע"ש: (יא) למקום. פי' אם דילג פסוק א' וזכר דא"כ ה"ל קורא למפרע אלא יתחיל באותו הפסוק ויאמר עד סוף: (יב) מעומד. ואסור לסמוך עצמו לעמוד או לכותל דסמיכה אינה כעמידה מ"א ע"ש באורך במה שתמה על רמ"א בא"מ סי"ז ודוק. ומה שקורין בגיל פסח הלל מיושב משום שאולקין אותו אין מטריחין אותו לעמוד ט"ז:

באור הלכה

ביאור. אכן מדברי המחבר שהביא לתעלה דעת הרמב"ם שאין מברכין כלל בר"מ על הלל ושנהגו כוותיה והכא פתח בדין זה משמע דס"ל דדין זה שייך לכו"ע ולא דמי למי שקורא בספר תהלים דיכול להפסיק לכל דבר דשאני הכא דהוא פרסומי ניסא ומשיבא יותר ולהכי אין להפסיק בכדי וקברא זו נזכרת בברכות דף י"ד ואף לפי המקבלא שם מהני עכ"פ קברא זו שלא להפסיק בכדי: * למפרע לא יצא. כן איתא בש"ס מגילה ריש פ"ג ולכאורה הש"ס לא קאי אלא אזמנים שמתוייב לקרותן דהכן שייך לומר יצא או לא יצא משא"כ בימים שאין גומרין והוא רק מצד מנהגא בעלמא מאי שייך יצא או לא יצא וא"כ מנ"ל להשו"ע להעתיק הדין לגבי ר"ח. ועוד לכאורה למפרע נקרא אם דילג פסוק אחד באיזה קאפיטל ואחר שאמר אחריו איזה פסוקים מכר מדילוגו ואמר שם זה הפסוק דכתב הב"י ומביאו המ"א דזה נקרא קורא למפרע וקשה לי דזה שייך רק לגבי ק"ש ששם אם מיסר פסוק אחד לא יצא וזה הפסוק שקרא שלא כסדרן לא עדיף משלא קראהו כלל [כגון שקרא והיו הדברים קודם ואהבת דינא הוא שצריך לחזור ולקרות והיו הדברים דקריאה ראשונה שקרא והיו הדברים] לא נחשב לקריאה ואם לא יקראהו פעם שניה נמצא שאסר זה הפסוק אבל הכא גבי הלל דר"ח שקומץ אותו בדילוג מאי נ"מ אם מיסר פסוק אחד הלא בודאי לענין דילוג אינו מיוחד שידלג דוקא קאפיטל לא נו דה"ה אם עושה דילוג אחר כמו שכתב הרמב"ם ואולי גבי הלל למפרע כיון דנפקא לן בגמרא זה מקרא דממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ד' מה השמש הולך כסדר ממזרח למערב ואינה הולכת למפרע כן ההילול צריך להיות כסדר דוקא גרע זה מאם מיסר פסוק אחד לגמרי ולולי דברי"פס היה נ"ל לומר דבאי למפרע מיירי באופן זה דוקא כגון שמיסר פסוק ראשון מן הלל והתחיל פסוק שני ואח"כ אמר פסוק ראשון [או לפי מה שכתב הפר"ח דכאן שייך שם למפרע גם לענין פרשיות ויצוייר שקרא קאפיטל בלא ישראל קודם קאפיטל ראשון] וענין זה של למפרע לא נוכל להכשירו מטעם דילוג דדילוג נקרא שהתחיל כראוי ודילג באמצע וכן משמע בגמרא רב איקלע לבבל מזיהו דקא קרו הלל סבר לאפוקינהו כיון דחזי דקמדלגי וכו' משמע דבהתחלת הלל קראו כראוי. והנה למעשה בודאי יש להחמיר בכל גווני שקרא למפרע לחזור ולקרות כמו שכתב הב"י ומ"א אבל לענין ברכה בודאי יש ליזהר שלא לחזור ולברך וכמו שכתבנו מתחלה ובפרט היכא שקורא ביחיד דבלא"ה דעת כמה ראשונים שלא לברך:

* למקום שטעה בו. עיין במ"ב דאם אינו יודע היכן טעה יחזור לראש הפרק הגה דין זה הוא מרבינו יהושפט והובא בב"י ואינו יודע מהיכן למד זה אי מק"ש הלא הוא דאורייתא ויש להחמיר מספק משא"כ בהלל בימים שגומרין הלל הוא ג"כ רק מדרבנן ואף דשם חוזרין אפילו אם הספק הוא על פרשה שניה דשם לכמה פוסקים הוא מדרבנן שם הטעם הוא מכיון שכבר עסוק הוא בקריאה של פרשה ראשונה שהוא מחוייב בה כמו שכתבו המפרשים ואולי דכיון שהוא מצרך על הלל וגם בזה משום אמשם דלא תשא וגו' אם לא יחזור ויקרא והוא כענין ספק בדאורייתא וצ"ע: * מעומד. עיין מ"א דאסור לסמוך עצמו לעמוד או לכותל דסמיכה אינה כעמידה [ונדר הסמיכה עיין לעיל בסימן קמ"א] והאריך בזה והעתיקו האחרונים את דבריו אך בספר בית מאיר האריך להשיג עליו ודעתו דבדרבנן לא מחמירינן בסמיכה. וגלענ"ד כדבריו עכ"פ בנידון הלל דאפילו אם נאמר כמ"א דלא יליפינן עדות מיסיבה בעזרה מ"מ הכא לענין הלל אין להחמיר יותר מיסיבה בעזרה שהרי עיקר ד"ז נובע משיטתי לקט סימן קע"ג ואחר שכתב טעם דעמידה משום דהוי כענין עדות מסיים שם וכן היו קורין בעזרה

שער הציון

(כא) ב"י וד"מ ולבוש: (כב) ולהכי לא הגיה הרמ"א כמו בסעיף הקודם: (כג) ד"מ: (כד) לבוש וב"ח המיר עוד יותר אפילו לענין ר"ח: (כה) מ"א: (כו) פר"ח וכן מוכח מע"ת בסימן תר"ל ס"ו שכתב שם לענין מגילה ג"כ דלא דמי לק"ש מהאי טעמא דהן סמוכות זו לזו עי"ש ופשוט לדידיה ה"ה לענין הלל אח"כ מצאתי בביאור הגר"א בס' ס"ד דסבר ג"כ הכי: (כז) זה הטעם בסמ"ג וכן בע"ת הנ"ל ובפר"ח כתב עוד טעם ע"ש: (כח) היינו אפילו בימים שגומרין ההלל כי מהסמ"ג משמע דלא בריר ליה ד"ז ע"ש: (כט) ב"י ומ"א: (ל) ב"י:

הערות והערות: 1) עיין בבה"ל סימן מ"ט ד"ה כגון ק"ש וכו':

הלכות ראש חודש סימן תכג

תכג סדר קריאת התורה בר"ח. ובו ד' סעיפים:

א [א]אומר קדיש (א) תתקבל וכו' [ב]ומוציאין ס"ת וקורים בו ד' אין פוחתין מהם ואין מוסיפין עליהם ואין מפטירין בנביא: **ב** וקורא הכהן ג' פסוקים שהם וידבר צו ואמרת (ב) * [ג]ולוי חוזר וקורא ואמרת וקורא את הכבש אחד ועשירית האיפה וישראל קורא עולת תמיד עד ובראשי חדשיכם (ג) (ג) ורביעי קורא ובראשי חדשיכם עד הסוף: **ג** (ד) [ד]אומר קדיש ואשרי ובא לציון ואין אומרים יענך ה' ביום צרה (ה) ומחזיר ס"ת למקומו ועומדים להתפלל (ו) תפלת מוסף ומחזיר ש"צ התפלה (ז) [ה]ואומר (ג) [ו] כתר וכשמגיע למלא כל הארץ כבודו אומר לעומתם משבחים כמו בקדושת שחרית ואחר שסיים חזרת התפלה (ח) אומר קדיש (ט) [ז]ואומר מזמור ברכי נפשי את ה': **ד** (י) נוהגים (ד) לחלוץ תפילין כשרוצים להתפלל מוסף:

א טור ב משנה מגילה כ"ו
ג שם וכרב ד טור
ה שנלי הלקט בשם מ"ה וכן הוא מנהג ספרדים ו טור בשם מנהג ספרד

באר היטב

(א) תתקבל. זה הכלל דכל יום שיש בו מוסף אומר קדיש שלם אחר הלל משום שכאן סיימנו תפלת שחרית: (ב) ורביעי. והב"ח כתב שיותר טוב שיקרא רביעי גם ובשבת וכן משמע בב"י דיש נוהגין כן ועיין ט"ז שהאריך: (ג) כתר. היינו לפי מנהג הספרדים ובאשכנז אומרים נקדש כמו ביומר. בתפלת מוסף י"א זכרון לכלם היו וי"א יהיו וי"א לכולנו ואין לשנות שום מנהג. ל"ל ומנחתם ונסכיהם תי"ט פ"ט דמנחות מ"א ע"ש: (ד) לחלוץ.

שערי תשובה

[א] כתר. עיין בה"ט וכתב בספר גן המלך סי' קל"ד דבר"ח יאמר ועמך ישראל ובשבת ויו"ט עם עמך ישראל כי בשבת ויו"ט ישראל הם עיקר ע"פ המדרש ע"ש שכ"כ בשם הרב מו"ה דוד גרשון ז"ל ועיין בבר"י בשם

משנה ברורה

א (א) תתקבל. וכלל הוא (א) דכל יום שיש בו מוסף אומרים קדיש תתקבל אחר הלל דהוא קיומא דתפלת שחרית: **ב** (ב) ולוי חוזר וקורא וכו'. הטעם מבואר בגמרא משום דליכא בפרשה זו אלא מ' פסוקים ואי"כ אם יקרא הלוי כדרכו ג' פסוקים לא יסתיר בפרשה אלא ב' פסוקים וקיי"ל דאין משיירים ב' פסוקים לפני הפרשה וכדלעיל ר"ס קל"ח וליכא למימר דלא ליקרו בפרשה זו אלא כהן ולוי והשלישי והרביעי יקראו בפ' ובשבת ובפ' דר"ח גם זה א"א בפרשה דשבת דליכא אלא ב' פסוקים וע"כ יהא צריך לסיים לשלישי בחצי פסוקים בפ' דר"ח ולפי מה דקיי"ל דאין פותחין בפרשה בפחות מג' פסוקים לא יסתיר בפ' דר"ח לפני הרביעי אלא ב' פסוקים לפי שהיא כולה רק חמשה פסוקים וע"כ צריך לעשות כנ"ל: (ג) ורביעי קורא ובר"ח. ודעת הב"ח ופר"ח שיותר טוב לסיים לשלישי עד ובשבת והרביעי יקרא ובשבת עד סוף הקריאה אבל מפמ"ג משמע שעדיף לעשות כמנהגנו. ודע עוד דהגר"א חולק ואיקר דינא דמחבר ולדעתו סדר הקריאה בר"ח הוא כן כהן קורא ג' פסוקים והלוי חמשה עד סוף הפרשה והשלישי חוזר וקורא ג' פסוקים האחרונים בפרשה שקראו וקורא ובשבת עד פ' דר"ח והרביעי קורא בפ' דר"ח ועיין בביאור הלכה:

ג (ד) אומר קדיש. היינו חצי קדיש שאומרים על הנמה על הס"ת ואח"כ אשרי ובא לציון וחצי קדיש בשביל הפסוקים של אשרי ובא לציון: (ה) ומחזיר ס"ת וכו'. ובמקומנו המנהג שמחזירין הס"ת לארון אחר קריאה כמו שכתב הרמ"א בסוף סי' כ"ה: (ו) תפלת מוסף. ויש איזה שינוי נוסחאות (ג) יש גורסין זכרון לכולם היו ויש גורסין זכרון לכולנו יהיה ואין לשנות שום מנהג. צריך לומר ומנחתם ונסכיהם [לאפוקי ממ"ד שאין לומר ונסכיהם] יש שכתבו של"ל את מוסף וכו' ויש שכתבו של"ל ואת מוסף וכו' וכן יש אומרים ולכפרת פשע ויש שאינם אומרים רק בשבת העיבור ואפילו בשבת העיבור יש שאינם אומרים אותו אלא עד כלות חודש העיבור דהיינו עד אחר חודש אדר ובכל אלה נהרא נהרא ופשטיה וכל אחד יעשה כמנהג המקום. אם התפלל תפלת י"ח (ג) במקום מוסף לא יצא אפי' הזכיר יעלה ויבא וצריך לחזור ולהתפלל והטעם דצריך להזכיר קרבנות המוספים מיהו אם אמר בתחת מן הברכות יהי רצון שנעשה לפניך חובותינו בתמידי יום ובקרבן מוסף יצא וכדלעיל בסי' רס"ח ס"ד: (ז) ואומר כתר. היינו לפי מנהג בני ספרד ואנו בני אשכנז אומרים נקדש כמו בתפלת שחרית: (ח) אומר קדיש. היינו קדיש שלם עם תתקבל בשביל התפלה: (ט) ואומר מזמור ברכי נפשי. משום דנזכר בו מקרא דירח עשה למועדים (עור) וכתב מג"א דבקצת מקומות אין אומרים אותו: **ד** (י) נוהגים וכו'. והטעם דכמו דאין מניחים תפילין ביו"ט משום שיו"ט בעצמו אות (ד) כמו כן

באור הלכה

בעזרה על שחיטת פסחים בעמידה שהרי אין ישיבה בעזרה עכ"ל שם הרי דמסייע להולאתו מישיבה בעזרה ולפי מה שכתבו תוס' דשם מותר סמיכה א"כ מכ"ש דאין להחמיר בהלל חוץ למקדש בסמיכה ורק לפי הטעם שכתבו רמז לזה מקרא העומדים בבית ד' אפשר שיש להחמיר לכתחלה דסמיכה לא מקרי עמידה, וסמיכה מועטת שאם יגעל אותו דבר לא יפול בודאי מותר:

* ולוי חוזר וקורא. עיין במ"ב דעת הגר"א בזה ובאמת הרשב"א בחידושיו הקשה על הש"ס כפי פירוש המפרשים דאמאי לא נעשה כמו שכתב הגר"א ונאמר בג"ע משום דלא ניתא ליה לפרש דולג אמעמדות וכ"פ הרמב"ן עי"ש ודע עוד דמס' סופרים שהביא הגר"א זה כבר קדמו הרמב"ן והמאירי עי"ש בחידושיהם אלא שהם גרסו בה בגרסתנו שהשני מסיים עד ונסכו ולפ"ז כתבו דלמס' סופרים גמי דולגים פסוק אחד אלא דלמסכתא זו קאי הדילוג על השלישי ולהרמב"ן שם כפי פירושו במס' סופרים נזכר שם ב' דיעות בזה דלדעה א' השלישי דולג ולדעה ב' לא משגחינן כלל בזה בתקוס שא"א וע"כ מסיים השני עד ב' פסוקים שלבסוף הפרשה והשלישי קורא אותם ומסיים עד ובר"ח והגר"א בהגהותיו שם גרס בענין אחר עי"ש ומ"מ למעשה נסיים במה שכתב הרמב"ן אחר שהרעים על כל המפרשים שטעו וחידש דדולג דש"ס קאי רק על מעמדות מסיים בזה הלשון אלא שאין ליגע במה שהוהג ע"פ הגאונים וכ"ש בזה שאין במנהג שלהם משום איסור וכבר שינו אל ישנה אדם מפני המחלוקת עכ"ל. ועיין בתשובות מ"ש סימן ק"א שהחזיק ג"כ מנהג דידן וכן בתשובות משכנות יעקב סי' קי"ז:

שער הציון

(א) לאפוקי בחנוכה [אחרונים]: (ב) עיין מג"א וא"ר ופר"ח ובסדור יעב"ץ. ובסידור רב עמרם הגירסא זכרון לכולם יהי וגם גורס ולכפרת פשע עי"ש: (ג) מג"א וא"ר ובפר"ח כתב דלמחבר בסי' רס"ח ס"ו יצא עי"ש ואינו כן דהעיקר כיש אומרים שם וכמו שכתבו שם האחרונים לתמוה על המחבר: (ד) לטוש:

באר הגולה

תכד דין הזכרת יעלה ויבא בברכת המזון. ובו סעיף אחד:

א [א]מזכירין יעלה ויבא (ג) בברכת המזון [ב]ואם לא אמר (ג) (א) אין מחזירין אותו (ב) ואם נזכר קודם שהתחיל הטוב והמטיב [ג]אומר ברוך שנתן ר"ח לעמו ישראל לזכרון. הגה וע"ל סי' קפ"ח ס"ו[א]:

א שבת כ"ד וכרב דמרא כוותיה
ב מימרא בברכות מ"ט ג לישנא בתרא סי' קפ"ח סעיף ו

תכה דיני ר"ח שחל להיות בשבת. ובו ג' סעיפים:

א [א]ר"ח שחל להיות בשבת ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר יעלה ויבא בעבודה (א) [ב]ואינו מזכיר של שבת ביעלה ויבא ומוציאין שני ספרים וקורין בראשון (ב) שבעה בסדר היום (ג) (ג) ובשני קורא מפטיר וביום השבת ובראשי חדשיכם עד סוף הפרשה (ד) [ג]ומפטירין השמים כסאי (ומס מזכיר של ר"ח ע"ל סימן רפ"ד ס"ב) [ד]חוץ מר"ח אלול שחל להיות בשבת (ה) שמפטירין עניה סוערה. הגה (ו) וי"ל (ב) השמים כסאי (טור ומרדכי פ' בני העיר ומנהגיס) (ז) וכן נוהגין במדינות אלו אבל ר"ח אב שחל להיות בשבת מפטירין שמעו (מגודרהם ומרדכי פרק בני העיר ומנהגיס) וי"ל השמים כסאי [ל] (ח) וכן עיקר במקום שאין מנהג (ת"ה סימן י"ט ומנהגי מהרל"ק) ומס אירע ר"ח בד' פרשיות מפטירין בשל פרשה (מנהגיס) וע"ל סי' תרפ"ה:

ב [ה]ר"ח שחל להיות באחד בשבת מפטירין בשבת שלפניו ויאמר לו יהונתן מחר חדש (ומין דומין עניה סוערה (ג) (ט) ולא שמעו משוס מחר חדש) (מנהגיס) ואם ר"ח שני ימים שבת ויום ראשון (י) [ו]מפטירין

ב טור מרדכי בפרק בני בשבת
ג מימרא דרב הונא מגילה ל"ל
ד מרדכי שם והכל"ל וכתב עליו הב"י שהוא היה נקי בהני מילי טובא ולכן רמזו לסמוך על דבריו
ה שם בגמ' ו כ"ר בשם תמיו ה"ר יצחק סב"ע

שערי תשובה

המרחות מיים והכל בו שכ"כ דלכך אומר עם לפי שישראל עיקר עפ"י המדרש כו' וע"ש נשמא ונתן מה מהא דהג"מ פ"ג דת"ת דקאמר טוב תורה עם ד"ל וכתוס' ישיש סוף יומא ובריש פ"ז דטהרות ומסיק דהפשט עם עיקר אך זימנין דנקט עם על טפל ע"ש:

[ל] וכן עיקר כו'. וכדגול מרבבה כתב שבפרלג נוהגין להפטיר שמעו כתבתי הכל מבואר בסי' תי"ט ע"ש: (ב) אין. דאי בעי לא אכל פת:

(ג) ובשני. לשון מנהגיס ומנהגים ס"ת שניה אצלה ואומר חני קדיש על שניהם: (ב) השמים. ומס מפטירין בני תלא רני עקרה וגם עניה סוערה לבוש: (ג) ולא שמעו. זהו משנה שא"ל דלעולם אין ר"ח אב בחחד בשבת:

באר היטב

ובחה"מ יש לחלוס קודס קריאת הלל עסי' ל"ל ס"ב מ"ש ועסי' כ"ה סי"ג. ועיין פר"ח מה שנסתפק ועי' יד אהרן:

(ג) בברכת המזון, לענין אם אל ר"ח בשבת ומשך סעודה ג' עד הלילה אז אם אל ר"ח בא' בשבת כתבתי הכל מבואר בסי' קפ"ח ע"ש. ולענין אם אכל בין מנחה למעריב בר"ח אז בער"ח כתבתי הכל מבואר בסי' תי"ט ע"ש: (ב) אין. דאי בעי לא אכל פת:

(ג) ובשני. לשון מנהגיס ומנהגים ס"ת שניה אצלה ואומר חני קדיש על שניהם: (ב) השמים. ומס מפטירין בני תלא רני עקרה וגם עניה סוערה לבוש: (ג) ולא שמעו. זהו משנה שא"ל דלעולם אין ר"ח אב בחחד בשבת:

משנה ברורה

יש לנהוג בר"ח עכ"פ בשעת מוסף שמזכירים מוספי היום דאותה זכירה ג"כ הוא כעין אות וכתב הפמ"ג שיש לחלוק התפילין[1] בוצא לגיון קודס (ה) יהי רצון שנשמור חוקיך ויש נוהגים רק לחלוק הרצועות מהאצבע קודס יהי רצון מיהו כ"ז בר"ח אבל בחוה"מ שהוא יו"ט גמור יש לחלוס[2] קודס הלל (מג"א):

א (א) אין מחזירין אותו. דאין[3] חיוב לאכול פת בר"ח וא"כ אי בעי לא הוי אכיל פת ולא נתחייב כלל בברכת המזון: (ב) ואם נזכר וכו'. עיין לעיל סימן קפ"ח בביאור הלכה דל"ל בשם ומלכות עיי"ש ועיי"ש עוד בסעיף י' לענין אם צריך לאחר שיצא ר"ח דצריך להזכיר של ר"ח בבהמ"ז דבתר התחלת המעודה אזלינן שהיה בר"ח. וכתב עוד המג"א בסי' תי"ט דאם התפלל ערבית שלאחר ר"ח אפילו התפלל מבעוד יום שוב אינו מזכיר אח"כ בבהמ"ז של ר"ח שהרי עשאו חול בתפלתו אבל אם הוא לא התפלל אע"פ שהגדר בכר התפללו אינו נמשך אחריהם וצריך להזכיר ר"ח בבהמ"ז בד"א שאינו נמשך אחרי הקהל אלא במקום שבכר התחיל לאכול מקודם אבל אם התחיל לאכול אחר שהתפללו הקהל מעריב אפילו התפללו מבעוד יום אינו מזכיר של ר"ח בבהמ"ז. וכ"ז בשהתפלל עכ"פ מנחה אבל אם לא התפלל עדיין מנחה אפילו מתחיל לאכול אחר תפלת מעריב של הקהל נמי צריך להזכיר של ר"ח בבהמ"ז דליכא למימר שימשך אחר הקהל שהרי ע"כ ר"ח הוא אצלו שהרי לא התפלל עדיין מנחה וצריך ע"כ להזכיר ר"ח בתפלת המנחה. וה"ה אפילו אם הקהל התפללו בערב ר"ח מעריב מבעוד יום והתחיל לאכול אחר ערבית אע"פ שהוא לא התפלל ערבית אעפ"כ מזכיר של ר"ח דנמשך אחרי הקהל מיהו אם הוא לא התפלל מנחה עדיין אינו מזכיר של ר"ח כיון שעתיד להתפלל מנחה של חול כ"ז כתב המ"א והעתיקוהו (א) האחרונים לדינא:

א (א) ואינו מזכיר וכו'. שהרי כבר הזכיר שבת בברכה רביעית: (ב) שבעה בסדר היום. דלכתחלה (א) אין מפטיר עולה לתורה שבעה וכדלעיל סי' רפ"ב ס"ד: (ג) ובשני קורא. ומנהגין ספר שני (ב) אצל ספר ראשון ואומר חני קדיש על שניהם: (ד) ומפטירין השמים וכו'. שאם נזכר מענין (ג) ר"ח ומס שכח וקרא בהפטרה של שבוע קורא אחריה השמים כסאי ומס נזכר אחר שכבר בירך ברכות אחרונות קורא אותה בלי ברכה: (ה) שמפטירין עניה וכו'. מפני שאין לדלג ז' דנחמתא עיין לקמן סי' תכ"ח ס"ח: (ו) וי"א השמים וכו'. דבהפטרה זו יש בה תרתי זכרון ר"ח ונחמות ירושלים: (ז) וכן נוהגים. וכתבו האחרונים דאעפ"כ אין לדלג אחת מז' דנחמתא וע"כ כשיפטירו בפ' תלא רני עקרה יקיימו גם בעניה סוערה הכתובה אחריה: (ח) וכן עיקר במקום שאין מנהג. ועיין בביאור הגר"א שדחה קבלת זו מהלכה ופסק כדעה ראשונה דמפטירין שמעו: **ב** (ט) ולא שמעו. כתב המג"א דאגב שיטפא הזכיר זאת בהג"ה דלעולם לא אל ר"ח אב בחחד בשבת: (י) מפטירין השמים כסאי. דס"ל דיוס ב' דר"ח הוא עיקר ונפטיר בשבת אחר תורה:

שער הציון

(ה) משוס דבמערבא היו מברכין על תלילת תפילין לשמור חוקיו: (א) הא"ר והח"א: (א) הגר"א וכ"כ בחאמר מרדכי ולא כמשמעות הפר"ח מה עיי"ש: (ב) אחרונים: (ג) אחרונים:

הגהות ותיקונים: א) ס"ז:

הערות והערות: 1) עיין במ"ב סימן כ"ה ס"ק נ"ט: 2) עיין בהג"ה סוף סימן כ"ה ובמ"ב שם ס"ק ס': 3) עיין סימן קפ"ח סעיף ד':

השמים כסאי ונוהגים לומר אח"כ פסוק ראשון ופסוק אחרון מהפטרת ויאמר לו יהונתן לזכר שמחר ג"כ הוא ר"ח הגה וי"א שאין להפסיק מנגיח לנגיח ואין אומרים (יא) רק הפטרת ר"ח (מ"ה סימן ג"א) ופסקיו סי' ל"ד) וכן נוהגין אבל אם ההפטרה באותו נגיח עושין כן וכן (יב) אם היה חתונה בר"ח (יג) או בשאר שבתות (ד) [ג] שאין דומין ההפטרה: ג [ח]ר"ח שחל להיות בשבת (יד) כולל במוסף בברכה רביעית שבת ור"ח [ט]וחותם (טו) מקדש השבת וישראל (ה) וראשי חדשים:

ז כ"י ח לייתמיו לעיל סעיף ה' בס תוס' והכ"ן מהא דאומיב. לי לרבי ברכות מ"ע

תכו ברכת הלבנה וזמנה. ובו ד' סעיפים:

א [א] (א) [א]הרואה לבנה בחדושה מברך * אשר במאמרו ברא שחקים וכו'. הגה ואין לקדש החדש (ב) אלא בלילה בעת שהלבנה זורחת (ג) * ונהגין מאורה (מאגור): **ב** (ד) [ב]אין מברכין על הירח

א מימרא דרב יהודה פ"הדרין מ"ב ב טור בשם מסכת סופרים

באר היטב

(ד) שאין דומין. אז אומרים מקצת שום אשים מ"א: (ה) ורא"ש. ואם חתם בשל שבת לבד יוצא בתפלה ולא בקידוש בי"ט ע"פ דף קי"ז ועמ"א סי' תפ"ז ס"ק כ':

(א) ונהגין. שזריחתה ניכרת על גבי הקרקע ולא יהא מסך מבדיל בינו לבין הלבנה אא"כ הוא דבר זך שהלבנה נראית ממנו שיוכל להכיר דברים הנכרים לאור הלבנה עסקי' זה. וה"ה אם

שערי תשובה

ועיין בא"ר סי' תקמ"ט: [ג] שאין דומין כו'. עיין בה"ט ועיין ביאור הדברים ביד אפרים:

[א] הרואה לבנה בחדושה כו'. כתב בס' החיוך סי' ת"ג יורדי הים אין מפליגין אחר ה' ימים לחידושה ומזהרין שלא להקיז סמוך

משנה ברורה

(יא) רק הפטרת ר"ח. ולא מסיימים בפסוקי דהפטרת מחר חודש: (יב) אם היה חתונה בר"ח. כ"ל דמנהג הוא בשבת שיש אתן לדחות הפטרת השבוע ולקרות הפטרת שום אשים שהוא מענינא דמבואר לקמן בסוף סימן תכ"ח ומבואר שם דכ"ז הוא בשבתות דעלמא שאין הפטרה שלהם מוזכרת בש"ס אבל בהפטרות שמזכירים בש"ס ומדרשים אין דומין אותן מפני חתונה שאין זה אלא מנהג בעלמא וגם אחר שקראוהו אין לקרות שום אשים מפני שאין מדלגין מנגיח לנגיח וע"ז אשמעי' כאן בהג"ה (ד) דעכ"פ במקום שהם נגיח אחד כגון בשבת ר"ח שקורין השמים כסאי שהוא נגיח אחד עם הפטרות שום אשים אז אין לדחות שום אשים לגמרי ויש לקרות מקצת ממנה אחר שיסיים השמים כסאי: (יג) או בשאר שבתות. כגון הני המוזכרים סוף סימן תכ"ח עיי"ש: ג (יד) כולל במוסף וכו'. בפירודים כתוב בשבת ר"ח ובשאר ימים טובים אחר שמסיים קרבן שבת יסיים זה קרבן שבת וקרבן היום כאמור וכן כתב בפירוד רב עמרם אבן (ה) כמה פוסקים כתבו דהוי יתור לשון וקמי שמים גליא והוי הפסק ולכן כתבו שאין לאומרו: (טו) מקדש השבת וכו'. ואם חתם בשל שבת לבד(ו) יצא בדיעבד:

א (א) הרואה וכו'. ונשים פטורות מלקדש הלבנה דהוי מ"ע שהזמן גרמא ואף לכל מ"ע שהזמן גרמא נוהגות הנשים שמקיימות ומברכות עליהן (ב) מ"מ מצוה זו אין צריכין לקיימה משום דהם גרמו פגם הלבנה. וקומא חייב בקידוש הלבנה כי ברכה זו נתקנה על חידוש העולם וגם הוא נהנה ע"י שאחרים רואין ומוליכין אותו על הדרך ודומה ליוצר המאורות כ"כ האחרונים ועיין בבה"ל וקטן משהגיע לחינוך מחנכין לו בה [כ"כ בשם רי"ע ונראה דזהו רק לר"ת בסימן עי"ן אבל לרש"י שם לא נהירא ודמי לק"ש עי"ש ואפשר דכותבו ג"כ דעוב לנהוג כן לכתחלה וכמו שפסק שם בשו"ע לענין ק"ש עי"ש]: (ב) אלא בלילה. לאפוקי מיה"ש שהלבנה נראית קצת ועדיין הוא יום: (ג) ונהגין מאורה. דהיינו בעת שזריחתה (ד) ניכרת ע"ג קרקע. אם נתכסה הלבנה בעבים אם הבא (ג) דק וקלוש שנראית הלבנה ממנו ונהנה בה מבדך ואם הענן עב אינו מבדך ואם התחיל לברך ואח"כ נתכסה בעבים גומר הברכה אם לא שהוא משער שתתכסה הלבנה באמצע ברכתו אז לא יתחיל ברכתו ועיין בה"ל וה"ה אם יש (ד) מסך מבדיל בינו לבין הלבנה הדין ג"כ כמו לענין עבים דאם המסך הוא דק וקלוש שעובר ממנו אור הלבנה עד שהוא נהנה ממנה ויכול להכיר מן הדברים שהם ניכרים לאור הלבנה יכול לברך עליו ואם המסך הוא גם ואין נהנה מאור הלבנה אין לברך דהוי ברכה לבטלה ועיין מה שכתבנו בסוף הסימן: **ב** (ד) אין מברכין וכו'. למצוה מן המובחר הוא וכדמסיים

באור הלכה

* אשר במאמרו ברא שחקים וכו'. עיין בסנהדרין מ"ב ע"א דקאמר שם במערבא מברכי ברוך מחדש חדשים א"ל האי אפילו נשי דידן נמי מברכי אלא כדא"ר יהודה אשר במאמרו וכו' ומשמע מזה דאם בדיעבד מיכך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם מחדש חדשים דיצא אלא דאינו מן המובחר והוא מנהג נשים וע"ה וע"ע: * ונהגין מאורה. עיין מ"ב מש"כ לענין אם הוא משער שתתכסה הלבנה בעבים וכו'. הוא מתשובת רדב"ז והעתיקוהו המ"א וש"א והגאון ר"א לאנזאר בהגהותיו כתב דנ"ל דאפילו לא התחיל עדיין לברך עד שנתכסה הלבנה כל שלא עבר יותר מכדי דיבור משעה שזרחה הלבנה יכול להתחיל ולברך אפילו כיסהו הענן ומקורו מהרא"ל דלעיל סימן רכ"ז ס"ג עי"ש ויש לדחות קצת דהתם לענין רעם וברקים נתקן הברכה רק על מנהגו של עולם אבל הכא הלא בעינן שיהנה לאורה וע"כ אינו מברך אחר שנגמר ההנאה וכמו לענין ברכת המוציא דאינו מברך אחר שגמר סעודתו וכדלעיל בסימן קס"ז ס"א עי"ש במ"ב ומשמע דאפילו זוכר בתוך כדי דיבור. ולענין קומא עיין במ"ב והוא מרש"ל בת' סימן ע"ז ומהריק"ש חולק אכן המ"א וא"ר ופר"ח וש"א העתיקו דברי רש"ל להלכה עוד העתיקו תשובת הרדב"ז דאם יש מסך מבדיל בינו לבין הלבנה אם המסך הוא עב עד שאין הלבנה נראית לו שאין מברך והוא ברכה לבטלה וכדמבואר להדיא בתשובתו מ"א סי' שמ"א ומ"מ נראה דגם הרש"ל מודה לזה מפני שבזה כל העולם אין נהנין אז מאורה ודאיה לדבר שז"ל רש"ל שם ומשו"ה אינו קבה ג"כ מבטל מאורי האש שפסק ראבי"ה בפ"ב דמגילה שסומא אינו מברך משום דהמצוה אינה תלויה בהנאה אבל אלא דוקא בראיה עם הנאה דקתני התם אין

שער הציון

(ד) כ"כ במאמר מרדכי ובד אפריס: (ה) שב"ל בשם רש"י [ועיי"ש שנתן טעם גם להאומרים] ולא"ד וכ"כ פר"ח ומאמר מרדכי: (ו) בנה"ג וא"ר ופר"ח וזהו אף למאן דפליג בהיא דסי' תפ"ז וס"ל דלא יצא וכמ"ש בפר"ח סי' תפ"ז ועיין במאמר מרדכי שמפקפק קצת על פסק זה מדברי הריטב"א עיי"ש: (א) מ"א וש"א בשם של"ה: (ב) אחרונים: (ג) רדב"ז בת' סי' שמ"א בת"א והעתיקוהו האחרונים: (ד) רדב"ז והעתיקו המ"א בקיצור ומבואר להדיא מזה דאם הוא רואה הלבנה דרך זכוכית החלון דמברך ומש"כ בבה"ט בשם מ' דב"ש עיין בש"ת מה שכתב שם:

הגהות ותיקונים: א) כ':

הארות והערות: 1) עיין בבה"ל סימן תפ"ז סעיף א' ד"ה מקדש השבת וכו':

(ה) * אלא (ג) * במו"ש כשהוא מבושם ובגדיו נאים. הגה ודוקא אם ליל מו"ש הוא קודם (ג) י' בחדש אז מתחילין עד מו"ש (ו) אבל אם הוא אח"כ אין מתחילין עד מו"ש שמא יהיו ב' לילות או ג' או ד' ענינים ולא יראו הלבנה ויעבור הזמן וכשמקדשין אותה בחול יש לבטש (ז) בגדים נאים (ת"ה סימן ל"ה). אין מקדשין הלבנה (ח) * קודם ט' בחב * ולא (ט) קודם

שערי תשובה

לחידושה והפשתן שימלא במשרה או בתוך היורה לבשל בחדוש הלבנה לוקה. וכמה מלאכות צריך שמירה שלא לעשות בעת שהלבנה מתחדשת ע"ש והמאו הר"י ועיין בה"ט בשם דבר שמואל וע"ש שמבואר מדבריו שאין זה רק לכתחלה יש לחוש לפקק שמא מתוך בהירות האספקלריא מזהיר בו דמות לבנה אך אם אנשים מבחוץ רואים הלבנה עצמה ומעידים לו עליו שפיר מברך כיון שזריחת הלבנה ניכרת לכל באותו זמן ומכ"ש להרש"ל דגם קומת יבדך ע"ש ועיין בש"ת שבות יעקב ח"א סי' קכ"ו לענין לראות בחצילה ע"י בחי עינים שקורין בריל"ן שהמא שם דברי הדב"ש וכתב דאין ראיה מההיא דר"ה דמיירי שלא ראה אותה בעודי הרקיע אבל הראה דרך עשתי לרקיע וראה הלבנה הוי ראה ממש ומברך. ואולי הדב"ש מיירי שלא ראה רק תוך האספקלריא או מזכוכית ולא בעודי הרקיע ממש ולענ"ד ודאי דבהכי מיירי שאז יש שיכות לומר שמא הוא עיגול עב לבן אבל כשראה דרך אבן לרקיע וראה צורת

אותו החודש לא יהיה מוצלא דוק ותשכח מ"א ועש"ת ב"מ סי' פ': (ג) י' בחדש.

באור הלכה

מברכין עד שירחה השלבנת וישתמש לאורה ודוקא ברכת מאורי האש אבל ברכת הלבנה נ"ל דיכול שפיר לברך אף שאמרו ג"כ בה עד שיאותו לאורו מ"מ לא אמרו שהוא יראה לאורה אלא שהעולם יאותו לאורה כי ברכה זו על בריאת עולמו וחידושו קאי ודומה לומת שיכול לברך יוצר המאורות עכ"ל רש"ל הרי דהוא ג"כ סובר דבעינן שהעולם יאותו לאורו וממילא אם נתכסה בעבים הרי אין נהנין לאורה הרי דרש"ל מודה לדינו של הדב"ז אבל הדב"ז נראה לכאורה דאינו מודה לדינו של רש"ל לענין קומת וקובר כמהריק"ש שז"ל בתשובתו תנן אין מברכין על האור עד שיאותו לאורו וכמה אמר עולא עד שיכיר וכו' ולענין ברכת הלבנה נמי אם המתן הוא דק וכו' וכו' וה"ה לענין הענן וכו' וא"ת הלא על מנהגו של עולם הוא מברך ואפילו כשלא יהנה מאורה מה בכך הא ליתא דהא אמר ר"י הראה לבנה בחידושה וכו' ותו גרסינן במסכת סופרים אין מברכין על הירח אלא וכו' ותולה עיניו כנגדה וכו' הרי בהדיא שצריך להביט בה עכ"ל עי"ש מכל זה משמע לכאורה דפליג על רש"ל לענין קומת וקובר כמהריק"ש וע"כ נראה לענין קומת דיותר טוב שלא יברך בענמו ויבקש לאחר שיוציאנו בברכה אשר במאמרו ברא שחקים [ושאר המאירות שאומרים בעת קידוש הלבנה יכול לומר בענמו]:

* אלא וכו'. ודע דמדינא מותר לקדש אפילו בחידי כמש"כ הפר"ח וכ"ש דלא בעי עשרה אלא לכתחלה מצוה לעשותה ברוב עם כי ברוב עם הדרת מלך ולהכי אם יודע שיתמעט לו לברך בעשרה לאחר איזה ימים עד ליל עשירי צריך להמתין ויותר לא וכמו שכתב בהג"ה לענין מוצאי שבת כ"כ בספר אשל אברהם ולפי מה שהוכיח הח"א בכלל ס"ח דבשלשה נמי נקרא ברוב עם אין צריך בשבל עשרה להמתין עד ליל יו"ד ובפרט בחורף בימי הענים: * במוצאי שבת. ודעת הב"ח שלא להחמיץ המצוה עד מו"ש אלא אחר שעברו עליה אלשה ימים מהמולד מקדשין וכ"כ במעשה רב [המיוסד על הגהגת הגר"א] ועיין בסוף הסימן: * קודם תשעה באב. וכתב המג"א וה"ה בחבל שאין לו לקדש בז' ימי אבלו ומסיים דאם לא ישליש אבילותו עד י' בחודש לא יתמין עד ליל י"א ויקדש בימי אבלו עכ"ל ודבריו קשים מאוד להמיר לקדש בימי אבילותו משום דשמא בעלמא שמא יהיו ה' לילות מכוסים בעבים והרי במוצאי ט"ב אין מקדשים וממתינים עד ליל שלאחריה שהיא ליל י"א ולא מיישבינן לה' לילות מכוסים בעבים ויותר לפי מה שכתבנו במ"ב בשם הד"מ אם אל ביום ד' ממתינין עד מוצאי שבת שהוא ליל י"ב אלמא דמשום מילתא כל דהו כעין קידוש במוצאי ט"ב דאין בזה שום דשמא שהרי כבר נפסק האבילות אלא דאינו כ"כ בשמחה לא מיישבינן לשמא לא יכול לקדש אח"כ וכש"כ באבל שאסור בשמחה שבודאי אין צריך לחוש שמא לא יכול אח"כ לקדש ואפשר דהמג"א כתב זה לפי מה שהביא אח"כ בשעיף קטן ו' דגם במוצאי ט"ב יש לקדש עי"ש אבל גם זה קשה אדא דהמ"א לא הכריע שם כן אלא כתב דמשום זה אפשר עכ"פ להקל ביחיד המתענה להשליש[2] עם הציבור עי"ש ועוד דבאמת אין זה ענין להתם דאפילו לפי מסקנת האחרונים שם להחליט שצריך לקדש במוצאי ט"ב ולא להמתין על ימים שאחר"כ מ"מ שפיר מודו באבל שצריך להמתין עד כלות ימי אבלו ושאני התם דאין שום חשש שהרי כבר נפסק האבל אבל בימי האבילות ובפרט באבילות ביחיד דאמירי בודאי אין לו לקדש בימי אבילותו כל שיש שהות עוד עד תלי חודש וכן משמע מלשון מהרי"ל בה' תשעה באב שכתב במוצאי שבת חזון לא היה מהרי"ל מקדש הלבנה ואיחר עד מוצאי שבת נחמו ויהיב טעמא מאחר דנחשב לדידן קבלת פני השכינה ואין מקבלין אותה אלא מתוך שמחה והאידנא אסורין בשמחה בע"ל ופשוט דאבילות ביחיד לא גרע עכ"פ ואדרבה מסתבר דאפילו לפי מה שכתב בד"מ דכ"ז בשם היה ב"א ביום ה' אבל אם היה ביום ג' אין לו להמתין עד מוצאי שבת עי"ש כ"ז התם דבבר נפסק אבילות אבל בעינינו גם הד"מ מודו דאפילו לא יאחר בכלות ימי אבילות רק לילה אחת יש לו להמתין עד כלות ימי אבילותו ולא מיישי לשמא לא יוכל לקדש בלילה האחרונה וכן מבואר באמת בת' שער אפרים סי' פ"ה[3] בלשון השאלה שם דאם יש שהות לא קמיבעי ליה דצריך להמתין כי קמיבעי ליה באין שהות וקמספקא ליה אפשר דדמי לכ"ב דמבואר לעיל בסי' קכ"ח ס' מ"ג דאינו כ"ב ומ"מ מסיק דיותר קרוב לומר דמחייב לקדש עי"ש ועיין בבאר היטב ובש"ת דעת שבי"י בזה כעין הכרעה ולענ"ד הדין עם בעל שערי[3] אפרים:

* ולא קודם יוהכ"פ. ודעת הלבוש דאדרבה יש לו לקיים המצוה בימים כאלו שתלויין ועומדין ופן זכות אחד יכריע הכף וכן נוטה דעת בית מאיר

באר היטב

נתכסה בעבים אבל אם נתכסה בעב דק וקלוש מברך ואם התחיל לברך ומתכסה גומר הברכה רדב"ז ח"א סי' קנ"ו וכנה"ג ומשמע כשיודע שמתכסה מיכף לא יתחיל לברך מ"א. ועי' בתשובת דבר שמואל סי' רמ"ג שכתב דהרואה לבנה מתוך אספקלריא או מראה של זכוכית שאין לברך עליה ע"ש באורך. מה שאין הנשים נוהגות לקדש הלבנה אע"ג דהן מקיימות כמה מ"ע שהז"ג מפני שהם גרמו פגם הלבנה מ"א בשם של"ה ע"ש. ועי' עוד טעם אחר בשבות יעקב ח"ב סי' י"א. קומת חייב לקדש הלבנה רש"ל בתשובה מ"א. בחדש א' אירע שלא נראית הלבנה ולא קדשו הלבנה באותו חדש וגזר רב אחד תענית על זה ואין לו על מה לסמוך שבות יעקב ח"ב סי' י' ועסי' תק"פ ס"ק ט': (ג) במוצאי שבת. כתב המגיד כשמקדשין הלבנה במו"ש תהיה הלאה וכשתתכסה ולא תוכל לברך

משנה ברורה

בהג"ה וכתב בס' מגיד מישרים סימן זה יהיה בידך בחודש שתברכו ברכת הלבנה במו"ש תמצאו הלאה וכשתתכסה ותתעלם ולא יוכלו לברך אותו החודש לא יהיה מוצלח ח"ו: (ה) אלא במו"ש. וה"ה (ה) במוצאי יו"ט: (ו) אבל אם הוא אח"כ. ר"ל שליל מו"ש (ו) הוא ליל י"א אין להמתין דשמא תתכסה בעבים אז וגם בארבע לילות שאח"כ ולפי משכ"ב בס"ג בהג"ה צריך לחשוב אם ישארו עוד חמשה לילות עד תלי כ"ט יום י"ב שעות תשל"ג חלקים ממולד: (ז) בגדים נאים. ועכשיו (ז) אין נוהגין לדקדק בזה: (ח) קודם ט"ב. דשרויין באבילות: (ט) קודם יוה"כ. דג"כ מאויימין מכת

הלכות ראש חודש סימן תכו

יה"כ (מהרי"ל) ובמולאי יוה"כ מקדשין אותה דאז שורין בשמחה (י) אבל (ד) [ב] לא במולאי ט"ב (יא) או שאר תענית (ד"ע) ואין מקדשין אותה במו"ש (ה) [ג] (יב) שחל בו י"ט (מהרי"ל הלכות י"ט) (ו) (יג) יותולה עיניו ומישר רגליו * ומברך (מעומד) (טור) ואומר ג"פ סימן טוב תהיה לכל ישראל [ד] ברוך יוצרך וכו'. הגה (יד) ורוקד

ג שם

באר היטב

תשל"ג מיום המולד עמ"ח: (ו) לא. והאר"י ז"ל כתב לקדשה במולאי ט"ב. וכ"כ הכנה"ג שכן נוהגין בירושלים ובקוסטנטינא וכתב בשבות יעקב ח"ב סימן י"ח שכן הוא מנהגם אבל טועמים מידי קודם ע"ש. וכתב המ"א ולכן נ"ל דיחיד המתענה יקדש עם הציבור משום ברוב עם הדרת מלך דאפי' ת"ח מבטלים משום זה. ואפי' ציבור המתענים אם ירצו שיעבור הזמן יקדשו בליל התענית עכ"ל וכ"כ הט"ז דאם לא קדשו הלבנה עד תענית אסתר יש לברך אז ולא משגיחין בתענית כיון שהשעה עוברת. אבל בז' ימי אבלות לא יקדש. אבל אם לא השלים אבילותו עד י' בחדש לא ימתין עד ליל י"א ויקדש בימי אבלו מ"א. והשבות יעקב ח"ב סי' י"א כתב שאבל אין לו לקדש את הלבנה עד אחר ג' לבבי ע"ש. ובתשובת שער אפריים בחי"ד סי' נ"ה כתב דדוקא אם עובר הזמן שאינו יכול לקדש הלבנה יכול לקדש בימי אבלו אבל כשיש עוד זמן לקדש אינו יכול לקדש בימי אבלו ע"ש: (ה) שחל בו יו"ט. ומכ"ש שלא יקדשו בליל שבת והטעם דיש תחומין למעלה ואין להקביל פני השכינה ביו"ט או בשבת חוץ לתחום. ומ"ע סי' ע"ח כתב הרבה טעמים ע"ז ובמהרי"ל כתב שמהר"ש התיר וכ"כ הגמ"י וב"ח כתב שפעם א' לא נראית הלבנה עד ליל א' של סוכות ועשו מעשה בקראקא וקדשוהו מאחר דא"א לקדשה אח"כ עכ"ל. [ובת' בעל כנה"ג מסיק ואם יום ט"ז נפל בשבת לא יקדשנה ולאחר שבת יקדשנה בלא שם ומלכות. ובחול מתיר לקדשה בליל ט"ז]. אבל בענין אחר אין להקל מאחר שיש הרבה טעמים ע"פ הסוד ועי' רדב"ז ח"א סי' קל"ג. ועיין מ"א בסי' תל"ד ס"ק ב' מש"ש: (ו) ותולה. ובשל"ה והג"ה י"ג שלא יסתכל בה רק פעם הראשון שיראה עמידתה ואח"כ

שערי תשובה

הלבנה בנקיא דרך הזכוכית ליכא למטעי כלל וגראה פשוט דמי שרואה ע"י בתי עינים שהוא יכול לברך אפי' אם קמו עיניו מלראות בלא בתי עינים שהרי למהרש"ל אפילו קומתא יבדר ואף שבדב"ש כתב שיש לפקפק בראיותיו מ"מ אין חולקין עליו ואם רוצה לקדש דרך תלון ויוכל לפחות החלון יש לעשות כן לכתחלה כדמשמע מעובדא דרש"ל: [ב] לא. עיין בה"ט מ"ש בשם השבות יעקב ח"ב לענין אבל וע"ש שכתב דאפילו בכלות ג' לבבי יהיה ליל י"ב לחודש ימתין ומאד כן מהד"מ לענין ט"ב ע"ש: [ג] שחל. עיין בה"ט ועיין בשבות יעקב ח"ב סי' ל"א אם לא נראית עד ליל שבת ויש עדיין שהות לקדש במ"ש האריך הגאון מוה' דוד אופנהיים ז"ל להתיר לקדש בליל שבת והגאון בעל ש"י נראה שאין דעתו כן כיון דאיכא שהות לקדשה במ"ש שהוא עדיין תוך תלי כ"ט י"ב תשל"ג ועיין בשו"ת ב"ח סימן פ' ומ"ש בה"ט ואם יום ט"ז וכו' עיין בתשו' דבר שמואל סימן רט"ז שדעתו שעד ט"ז ולא עד בכלל ועיין בשבת יעקב דלעיל שכתב ג"כ דאין לסמוך למעשה לקדש ביום ט"ז רק אם לא היה יכול לקדש מקודם יש לקדשה בליל ט"ז בלא שם ומלכות ע"ש: [ד] ברוך יוצרך. וכתב במח"ב ששמע מפה קדוש בעל אור החיים ז"ל שהיה אומר כן בסי' יעקב ומהר"ק שפירא פי' נוסח זה עפ"י הסוד ובאגרות

משנה ברורה

הדין ואין שרויין בשמחה ועיין בבה"ל: (י) אבל לא במוצאי וכו'. דאין שרויין בשמחה וינכרו בימים שאחריה ומבואר בד"מ דאם ט"ב חל ביום ה' יש לו להמתין עד מו"ש שהוא י"ב לחודש: (יא) או שאר תענית. כגון אם לא קידש בחודש בטרם עד התענית אין לו לקדש אחר התענית אלא ימתין עד הלילה שלאחריה שהוא י"ב לחודש ומ"מ אם אירע זה בחודש אדר שלא קידשו עד תענית אסתר כתב הט"ז דיש לקדש אחר התענית כיון שהשעה עוברת. והגה כ"ז לדעת רמ"א אבל דעת אחרונים בכל זה (ח) דמקדשין אפילו במולאי ט"ב וכ"ש בשאר תענית אלא דבתנו (ט) דצריך לטעום קודם ובמולאי יוה"כ מתוך שמחתן שיצאו בדיומם מקדשין אף קודם שיטעמו (י) ומיהו במולאי ט"ב צריך ליזהר שלא לקדש בלי מנעלים. ולענין אבל אימת מקדש דעת המ"א דאם ישלים אבילותו קודם עשירי בחודש ימתין ויקדש בליל י' אבל אם כלה אבילותו ביו"ד בחודש לא ימתין על ליל י"א ומוטב שיקדש הלבנה בתוך ימי אבילותו ודעת בעל שערי אפרים דאם יש שהות לקדש אחר כלות ימי אבילותו ימתין אך אם כשימתין יעבור הזמן יכול לקדש בתוך ימי אבילותו (יא) ויכול לנאת לחוץ לקדש ועיין בה"ל: (יב) שחל בו יו"ט. ומכ"ש שאין מקדשין אותה בליל שבת והרבה טעמים נאמרו בזה (יג) ע"פ הקבלה ומ"מ אם לא קידשו עד שבת ויו"ט ויעבור הזמן בודאי מותר לקדש גם בשבת ויו"ט ואפילו בימידי וכן הוא (יג) מסקנת הפוסקים: (יג) ותולה וכו' ואומר וכו'. כתב בשיורי כנה"ג דמשמע לכאורה דעד גמר כל הסדר תולה עיניו בה וכן נהוג עלמא אבל שמע משם ספר חרדים שהחמיר בזה מאד מלהסתכל בלבנה ולא התיר להסתכל בה אלא עד שסיים הברכה והמ"א בשם של"ה החמיר (יד) עוד יותר דאפילו בשעת הברכה אין לו להסתכל בה אלא רואה אותה פעם אחת כשירצה לברך ואח"כ לא יסתכל בה: (יד) ורוקד וכו'. וכתבו האחרונים (טו) דיזהר מאוד שלא יכרע ברכיו לרקוד דלא יהא נראה ככורע ללבנה אלא

באור הלכה

מאיר: * ומברך מעומד. בש"ם איתא תנא דמי ר' ישמעאל אלמלא לא זכו בני ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים פ"א בחודש דיש אומר אבי וכו'. והכונה במה שאמר להקביל היינו שע"י הלבנה ושאר נצח השמים ששומרים תמיד את הפקידים אנו רואין גדולתו של הקב"ה. ואנו מברכין פועל אמת על הקב"ה שהוא אלהים אמת שפעולתו אמת היינו שהפעולה עצמה היא ג"כ אמת שהיא קיימת לעולם כענין שנאמר ויעמידם לעד לעולם. וכללו הברכה להש"י לבדו ולזולתו מ"ז אין לברך ולהתפלל רק ע"י הלבנה נראה בגוטרותיו וזהו להקביל פני אביהם די [פמ"ג] ושמעתי מאחד דברי

שער הציון

(מ) עיין בה"ט ופר"ח וכן העתיק הא"א מיהו כ"ז בהיה התענית בע' אז בעשרה ימים לחודש אבל אם היה הא"ל בימים ראשונים לחודש צריך להמתין מיהו אם יחיד מתענה אפילו בימים ראשונים לחודש ורואה לבר שמקדשין יש לו לחדש[א] עמהם משום ברוב עם הדרת מלך ואם לא שיודע שלאחר ג"כ יוכל לקדש בלבר] כ"ז מתבאר מדברי מ"א בסק"ו בסוף דבריו ובפ"א (ט) מ"א ובא"ר משמע שאם יש לו לקדש בלבר יכול לקדש עמהם אף שלא בעם משום ברוב עם וגו': (י) פר"ח: (יא) שערי[ב] אפרים שם ובא"ר כתב דבשמקדש בימי אבל יקדש בביתו אם יכול: (יב) עיין בתשו' רמ"א וברדב"ז ח"ד סימן קל"ג וע"פ פשוטו יש לומר משום דעושין את המלוה בשמחה ורגיל לבוא לידי ריקודין וכמו דמשמע אח"כ בהג"ה וחה אסור בשבת ואף דריקודין של מצוה התירו וכמו בשמחת תורה שאני התם דמי אפשר לדחות היום משא"כ הכא דאפשר לעשות המצוה מקודם השבת או לדחות לאחר השבת: (יג) ב"ח וט"ז ומ"א וש"ל וגם אם יש עוד שהות לקדש לילה אחת ג"כ איכא מ"ד דיש לקדש בליל שבת ויש שמתמיר עיין בש"ת: (יד) עיין בא"ר שהביא שאי הדעות וכתב דמלשון הש"ע משמע קצת כדעה קמייתא: (טו) מ"א וא"ר בשם הש"ה:

הגהות ותיקונים: א) צ"ל לקדש: ב) שער:

הארות והערות: 1) עיין בבה"ל לעיל סעיף א' ד"ה ונהנין מאורה:

הלכות ראש חודש סימן תכו

(ז) ג׳ פעמים כנגדה ואומר כשם שאני רוקד כו׳ ואומר (ח) תפול עליהם וגו׳ (טו) ולמפרע כאבן ידמו כו׳ ג״פ (טז) ויאמר לאחירו ג״פ שלוש עלין ומשיב הוי כשואל * (עור) ונוהגין לומר דוד מלך ישראל חי וקיים שמלכותו נמשל ללבנה ועתיד להתחדש כמותה וכנסת ישראל מתחזר להתדבק בבעלה שהוא הקב״ה דוגמת הלבנה המתחדשת עם החמה שנא׳ שמש ומגן ה׳ ולכן עושין שמחות ורקודין בקידוש החדש דוגמת שמחת נשואין (בחי פרשת ויצא וד״ע): ג ד״עד אימתי מברכין עליה עד י״ו (יז) מיום (ט) [ה] המולד * (יח) ולא י״ו בכלל (ואין לקדש (יט) אלא עד חצי כ״ט י״ב תשל״ג מן המולד) (תשובת מהרי״ל): ד ה״אין מברכין עליה (כ) עד שיעברו (י) [ו] ז׳ ימים עליה. הגה (יא) [ז] ואין מקדשין הלבנה (כא) תחת הגג (הגהות אלפסי החדשות):

ד שם בפהדרין ובהרדשי ה הר״ר גיקטיליא בעל שערי אורה בתשו׳

שערי תשובה

הרמ״ז סי׳ י׳ חולק ע״ז וכתב שראוי לומר ע״פ הסוד עושין יוצרין טולמין הייינו שהיא כסדר חמי״ע ממטה למעלה וכן מצא להרמ״ע ז״ל וכ״ה נוהג ביו לבין עצמו אלא שאינו מודיע לאחרים ע״ש: [ה] המולד. עבה״ט ועיין בשו״ת ב״ב סימן מ״א אם לא יכלו לקדש שהיה מעונן וכיוצא ובעוד שהיה קורא ק״ש נראית הלבנה ואם יתמין עד שיקרא ק״ש ויתפלל י״ח יכלה הזמן של קידוש הלבנה ודאי כיון שהוא שעת הדחק יפסיק ק״ש ויברך ברכת הלבנה ואם אפשר לגמור הפרק ולפסוק בין הפרקים לא יפסיק באמצע הפרק ולענין אם יש לפניו ק״ש וברכותיה וקידוש הלבנה אם יש שהה לילות עדיין דכולי האי אין לחוש שתתכסה ק״ש עדיף דחדיר ומדאורייתא ואם הזמן קצר שיש לחוש לענניס וכן אם העת גשמים ולפי הזמן יש לחוש גם בג׳ לילות יש להקדים ברכת הלבנה וכן נהגתי כמה פעמים לקדש קודם מעריב ע״ש וע״ש שכתב באם מירע זמן קריאת המגילה בעת כלות זמן קידוש הלבנה ע״ש כמה חילוקי דינים כתבתים בשערי אפרים שער ו׳ ס״ק נ״ג: [ו] שבועה. עיין בה״ט ועי׳ בשבו״י סי׳ ל״ט בא״מ שחל בה׳ בחודש וקידשו רוב הקהל עפ״י הוראת המורה ושוב נתקבלו קצת לקדש ותחכמית ונראית בגיל ג׳ ויש שחשש לומר דהואיל ונראה ונדחה יתחה עד אחר ז׳ מן המולד והשיב דלא שייך בכאן דחייה כלל ושרי לקדש בגיל ג׳ ע״ש ועיין בשו״ת ב״ח סימן פ״ח ועיין בבר״י שם״ש בתשובת מנחס עזריה סימן ע״ח והא״ר בגיל ז׳ ראוי לנהוג גם לפי הקבלה אינו נראה כמבואר בתשובת מהר״י גיקטיליא ע״ש: [ז] ואין עבה״ט ועיין בר״י שנשאל בעת שבגרוים מחמת דבר ר״ל אם רשאי לקדש

באר היטב

אסור להסתכל בה: (ז) שלשה פעמים. ויהר שלא יכרע דמיחזי ככורע ללבנה רק זוקף באצבעותיו של״ה: (ח) תפול וכו׳. ומט״מ כתב בשם רש״ל ורוקם שי״א כל הפסוק עד קנית ואח״כ למפרע. וכתב האר״י ז״ל שיש לומר קודם ברכת הלבנה הללו את ה׳ מן השמים עד חק נתן ולא יעבור וינער שולי בגדיו. וגם קבלה מר״י חסיד לומר קול דודי עד מן החרכים. ובשל״ה כ׳ שי״א שיר למעלות אשא וגו׳ וגם הללו אל בקדשו וגו׳: (ט) המולד. עמ״א שהעלה דהני ט״ז משעת המולד חשבינן להו מעת לעת ואם חל במ״ש ב׳ או ג׳ שעות בלילה מותר לקדשה תחלת ליל ב׳ ולדברי רמ״א אסור ע״ש ועיין דבר שמואל סי׳ רט״ז: (י) שבועה. והסכמת האחרונים אם חל מ״ש אחר ג׳ לחודש מהמולד מקדשין אז מפני שהליבור מקובלים אז וברוב עם הדרת מלך וגם שלא להמתין המצוה אבל אם מ״ש קודם ג׳ ימים אין מקדשין דיכולים להמתין עד מ״ש הבא כמ״ש ס״ב ע״ש: (יא) ואין. ב״ח כתב הטעם שיוצאין לרחוב כדרך אדם שיוצא לקראת המלך וכ״כ בהגמ״י ומ״מ אם יש לו איזה מיחוש או שברויס בין הא״י מקדש תחת הגג או בביתו דרך חלון ופתח

באור הלכה

טעם כמה שנהגו בכמה מקומות אחר קידוש לבנה*) עליונו לשבח היינו שלא יטעו אז״ו כמה שאנו יוצאין נגד הלבנה ושמחין נגדה שיש שום חשש רעיון שאנו נותנין כבוד ללבנה לכך אנו אומרין עליונו לשבח ומסיימין כי ה׳ הוא האלהים בשמים ממעל וגו׳ אין עוד ומה שאנו יוצאין הוא רק כדי לראות גבורות של הקב״ה שהוא מאיר בראנו לכל בני עולם וכענין שנאמר שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה ואיתא בש״ס אמר אביי הלכך ל״ל מעומד מרימר ומר זוטרא הוי מכתפי להו ומברכי ועיין פירושו בטור ובית רמה לר׳ מאיר הלוי למס׳ סנהדרין פי׳ דמחמת זקנותן וכבדן לא אפשר היה להן לעמוד והיו נסמכין על כתף של עבדיהם כדי לקדש בעמידה ע״ש ומשמע מזה דעכ״פ סמיכה לענין זה כעמידה למאן דאי אפשר לו בעמידה ועיין בחי׳ רע״א בשם תו״ה דאסר לסמוך אז על מקלו והייגו דאפשר לו בלא״ה: * ונוהגין וכו׳ דוד מלך וכו׳. עיין בפר״ח שכתב שיש לזה סמך מפ״ב דר״ה דא״ל ר׳ לר״ח אל לענין טב וקדשיה לירחא ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל וכו׳ וע״ש בפירש״י: * ולא ט״ז בכלל. עיין בכנה״ג שהביא בשם מקצת מפרשים דגם ע״ז בכלל [וכן משמע בד״ר רמה בשוגיא זו] ואף שאין הלכה כן אלא כמחבר ורמ״א וכמו שכתב בפר״ח

לאחר ג׳ ימים (יט) מעל״ע מעת המולד שנהגין בבר מצורה יש לברך עליה ואין להמתין[א] המצוה אבן אם הג׳ לחודש הוא באחד מימי השבוע (כ) נכון להמתין עד מו״ש הבאה וכפי המבואר בס״ב בהג״ה בהגה״ה (כא) וכמה אחרונים והגר״א מכללם מקילין אף באופן זה וסברי דאין כדאי להשהות המצוה בכל גווני וע״כ העוהג כן בודאי יש לו על מי לסמוך ובפרט (כב) בימי החורף וגשם בודאי הזריז לקדש הרי זה משובח: (כא) תחת הגג. אלא תחת כיפת השמים והטעם (כג) דקידוש הלבנה הוא בקבלת פני השכינה ואין זה דרך כבוד

שער הציון

(טז) מ״א ומאמר מרדכי: (יז) ובספר מור וקציעה דעתו דיכול לקדש עד ט״ו מעל״ע וע׳ בה״ל: (יח) ב״א ומ״א וט״ז ופר״ח וש״א וכן מבואר בד״ר רמה לבהדרין דמיום א׳ ואילך מברכין: (יט) פמ״ג: (כ) כן משמע מט״ז וא״ר ועוד אחרונים והכל הוא רק לענין מצוה מן המובחר ומ״מ נראה דאם הבטר מקדשין יקדש בעמסס אף באופן זה אם לא שיודע שבמו״ש יהיה לו ג״כ בטר: (כא) ב״ח ובג״א כלל ס״ח כתב ג״כ דהעיקר בס״ח דשהוי מצוה לא משהין אף אם יחשוב שאח״כ יעשה מן המובחר יותר וכ״מ במה שהביא הפמ״ג ובפ״ת מן הפוסקים: (כב) עיין פרי מגדים: (כג) גמרא:

הגהות ותיקונים: א) חסר תיבה, לומר:

ליקוטי דברי הרב א) ובסידור כתב: על פי הקבלה אין לקדש הלבנה עד אחר ז׳ ימים למולד.

הלכות ראש חודש סימן תכז תכח

תכז כשר"ח ב' ימים היאך כותבין בשטרות. ובו סעיף אחד:

א טור וכ"כ בא"ה סי' קכ"ו בשם ר' פרץ

א * [א]כשראש חדש שני ימים כותבין בשטרות ביום הראשון ביום ר"ח (א) שהוא יום ל' לחדש שעבר (ב) (והמנין לחדש מיום השני וכותבין בו באחד לחדש) (טור). הגה כשמעברין השנה כותבין באדר ראשון (ג) אדר (ד) סתם ובשני אדר השני (טור):

תכח סדר קביעת המועדים וקריאת הפרשיות. ובו ח' סעיפים:

א טור

א * [א]אלו הימים (א) שאין קובעים בהם המועדים לא אד"ו ר"ה ולא גא"ו יה"כ ולא זב"ד פורים ולא בד"ו פסח ולא גה"ז עצרת והו"ר לא ג' חנוכה ולא אג"ו צום אסתר ולא בד"ו צום תמוז ואב. לעולם ביום שיהיה פורים יהיה ל"ג לעומר וסי' פל"ג (ב) וביום שיהיה (ג) חנוכה יהיה עצרת כשיהיו

באר היטב

עכ"ל. וכ"ש כשיש מבואות המטונפות מוטב לקדש בבית. וכ"כ מט"מ וז"ל ראיתי רש"ל כשהיה בחבורת שמחה ולא רצה לצאת לחוץ ופתח החלון נגד הלבנה וקידש ע"ש ועפ"ק ג' מש"ש:

(ג) סתם. וה"ה כשמברכין החדש בבהכ"נ מ"ל. וש"ך בי"ד סי' ר"ך ס"ק י"ז כתב בשם מהרי"ל בראשון אדר ראשון ובשני אדר שני וכ"כ בא"ע סי' קכ"ז ס"ד גבי בט. וכ"כ הט"ז בשם הב"ח דנכון לפרש בשניהם באדר ראשון יאמר ראשון ובשני יאמר שני ע"ש:

(ד) חנוכה. ל"ל וביום שיהיה עצרת יהיה חנוכה. פי' ביום שיהיה עצרת יהיה חנוכה שאחריו אם הם כסדרן או חסרים אבל כשהם

שערי תשובה

הלבנה דרך חלון וכתב להמיר אף שבין סריגי החלונות הוא פחות מג' ולבוד לא אמרינן להמיר ועיין במג"א סי' תק"ב וא"ע על הח"ל סי' נ"ט שלא הזכיר המג"א ושער אפרים סי' קי"ט ועיין בקרבן נתנאל דף ט' אך בזה בלא"ה לא שייך לבוד שלא נאמר אלא לענין מחיצות אבל כאן אם נראית יפה די בכך ואין ראיה מהבב"ש שהובא לעיל ס"ק ג' וגם כי הש"י בחשובה דחה ראיותיו ע"ש:

משנה ברורה

כבוד שיהא עומד תחת הגג לפיכך יוצאין מתחת הגג לרחוב כדרך שיוצאין לקראת מלכים ומ"מ כ"ז הוא רק לכתחלה (כד) אבל מי שמושם בביזה מיהוש שלא יוכל לצאת לחוץ אי נמי שהמקום אינו נקי או שברוי בין העכו"ם יקדש בביתו (כה) דרך חלון או פתח הפתוח נגד הלבנה:

א (א) שהוא יום ל' וכו'. ר"ל שכך כותבין ודעת הב"ח שכותבין להיפך ביום ל' לחודש פלוני שהוא יום ר"ח פלוני וכן משמע מפמ"ג:

(ב) והמנין לחודש מיום השני. ר"ל שממנו מתחילין למנות ימי החודש הבא כי הוא עיקר הקביעות והיום שלשים הוא רק השלמה לחודש שעבר: (ג) אדר סתם. וה"ה כשמברכין החודש בבהכ"נ ומסקנת האחרונים (ד) דהנכון לפרש בשניהם באדר ראשון יכתוב אדר ראשון ובשני אדר השני:

א (א) שאין קובעין בהם וכו'. עיין הטעם במ"ב[א]: (ב) וביום שיהיה חנוכה וכו'. הגה בחמת זה אינו דהא חנוכה אפשר להיות ביום ה"ז ועצרת א"א להיות וכנ"ל אבן בחמת שע"ש הוא וצ"ל וביום (ג) שיהיה עצרת יהיה חנוכה דהיינו החנוכה שאחריו (ד) אבן דזהו דוקא כשהשנה הוא כסדרה דהיינו חשון וכסלו אחד מלא

באור הלכה

מ"מ כתבו איזה אחרונים דבדיעבד אם לא קידש עד ט"ז יקדש בליל ט"ז בלי שם ומלכות אבן אם הוא עדיין יום ט"ו אלא שהיה אחר[ב] י"ב שעות ותצל"ג חלקים אפשר שיש לסמוך על בעל מור וקציעה שדעתו להמיר לברך בשם ומלכות וכן הסכים הגאון מהר"ן אורינשטיין. ועיין עוד בנו"ב סימן מ"א דאם לא היה יכול לקדש עד עתה שהיה תמיד מעונן וכיוצא והיה קורא ק"ש ונראתה הלבנה ואם יתמין עד אחר ק"ש ותפלה יכלה הזמן של קידוש הלבנה יש לו לפסוק אפילו בחמצע הפרק ולקדש ומ"מ אם אפשר לו יגמור הפרק ועיין עוד שם פרטי דיניס ומ"מ פשוט דאין רשאי לומר אז אלא הברכה ולא שאר פסוקים:

* כשראש חודש וכו'. ועיין סדר הקביעות בטור והגה בטור סידר הקביעות שכל י"ג מחזורים קביעותם שוה והוא מה שקראו הלבוש עיגול דרב נחשון גאון אך הלבוש כתב ע"ז המון המעברים חוסרים י"ג מחזורים בשוה אבל כשתדקדק היטב תמצא שאינו כן עכ"ל וכן העתיק בהגהת ב"ח מספר יסוד עולם מאמר רביעי פרק יו"ד בסופו כי מה שסוברים שכל הי"ג מחזורים הם בשוה הוא רק ברוב השנים אבל לא בכולם ולכן אין לסמוך על עיגול זה של י"ג מחזורות עכ"ל ע"ש באריכות וכן בספר"ח השיג על הטור ופירש השנים האין עולה לפי חשבון וכמ"ש בספר תקון יששכר והזהיר מאוד מאוד שלא לשמוע לסדר הקביעות של הטור על שנים ידועות ע"ש וכן מצאתי עוד בשאר ספרים אך לענינו אין שום נ"מ מזה כי על שנים שעברו עד הנה מה דהוה הוה וגם בחמת כבר נתקן באיזה מקומות בלוח של הטור גופא כפי מה שהגיה הפר"ח ועל שנת תרכ"ג תרכ"ד תש"ז תש"ח כתבתי לקמן אין הוא הקביעות בחמת ע"ש ויתר השנים משן רכ *) כמעט עד שנת תתמ"ז כתובות בלוח הטור כהוגן כפי מה שנראה מפר"ח שלא הגיה עליו [אם לא שימצא עוד איזה קלקול בדפוס וכמו שראיתי בפר"ח כתוב שם על שנת תתקנ"ג סימן בח"ג והוא עה"ד וא"ל זח"ב וכן על שנת תשמ"ג כתוב בדפוס לעמבערג בש"ז והוא עה"ד וא"ל ז"ש כמו בטור והוא זש"ג אח"כ מצאתי כן בדפוס ישן] ואין לנו לדאוג כ"כ יותר כי בודאי בעת ההיא וגם הרבה קודם יהיה הגאולה ונקדש ע"פ הראיה:

* אלו הימים שאין קובעין וכו'. כלל הענין לעולם צריך לראות שלא יהיה יום"כ ביום א' ולא ביום ו"ו כדי שלא יהא שני ימים קדושים שאסורין בכל מלאכה מה"ת ממוכיס זה לזה [ויש לזה טעם בגמרא ר"ה דף כ' ע"ש] וגם שלא יהיה הו"ר ביום השבת כדי שלא תדחה

*) ורק על שנת תשמ"ט כתוב בטור ג"ח וא"ל ב"ח

שער הציון

(כד) ב"ח וט"ז ומ"א וש"א (כה) ולפי מה שכתבנו לעיל[ב] אפילו אין החלון פתוח גמי אינו מעכב מדינא כל שיודע בבירור שמה שמאיר נגדו הוא אור הלבנה ולא בהרורים בעלמא בעין דמות הלבנה וכמו שכתב בשע"ח ע"ש. ולכתחלה טוב יותר לפתוח החלון אך כשא"א כגון מפני הקור וכדומה מותר אפילו אין החלון פתוח וכמו שכתבנו וכ"כ הפמ"ג ע"ש: (א) ב"ח וש"ך וט"ז מ"א וא"ר: (ב) מ"א והט"ז מגיה באופן אחר ולא פליגי אהדדי והוא רק סימנא בעלמא וע"פ הדחק אפשר לישב הגירסא שלנו דהיינו אגב דהמחבר מיירי מענין אימתי יחול ל"ג בעומר כתב גמי אימתי יחול עלרת ומתנה סימנא ביום שיהיה בשנה הבאה חנוכה יהיה עתה בשנה זו עלרת אח"כ מצאתי זה בפר"ח: (ג) מ"א וש"ע ישנים שכתוב בהן כך בהדיא כשיהיו כסדרן או חסרים ומזה ניכר שהגהת המ"א בפנים הוא אחת דלהגהת הט"ז אין שייך אלו המלות כלל:

הגהות ותיקונים: א) בבה"ל: ב) צ"ל חצי של כ"ט יום: ג) שעה"צ סק"ד:

ב שם ג שם ד שם

כסדרן או חסרים: **ב** * [ב]אלו הימים (ג) *) שהוקבעו בהם ר"ח ולא בזולתם ניסן אגה"ז אייר בגה"ז סיון אגד"ו תמוז אגה"ו אב בדו"ז אלול אבד"ו תשרי בגה"ז (ג) (ד) מרחשון גדו"א כסליו א"ב ג"ד ה"ו טבת אבגד"ו שבט בגדה"ז אדר זבד"ו (ונעיטור אדר הראשון בדה"ז ושני בדו"ז): **ג** [ג]סימן לקביעת המועדים א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"ץ ו"ף פירוש ביום א' של פסח יהיה לעולם ת"ב וסימן על מצות ומרורים יאכלוהו ביום ב' בו שבועות וביום ג' בו ר"ה ביום ד' בו קריאת התורה (ה) שהוא שמחת תורה ביום ה' בו צום כפור ביום ו' בו פורים שעבר: **ד** [ד]לעולם קורין * צו את אהרן קודם פסח בפשוטה ומצורע במעוברת חוץ (ג) (ו) מבה"ח מעוברת (וה"ש מעוברת) שקורין אחרי מות קודם הפסח * ולעולם קורין

באר היטב

מלאים יצוא ביום שאחר עצרת כגון אם עצרת ביום א' יצוא חנוכה ביום ב' מ"ח. וט"ז מגיה של"ל וביום שיהיה עצרת יהיה הושענא רבה פי' הושענא רבה שאחר עצרת ע"ש: (ג) מרחשון

באור הלכה

נטילת הערבה ומה תדע טעם כ"ז הפעיף דאם נעשה ר"ה ביום א'ד'ו' ממילא יהיה מקלע יום כפור של השנה ההיא ביום א'ג'ו' והנה ביום א' וביום ו"ו א"א להיות ב' ימים קדושים סמוכים זה לזה וביום ג' א"א דע"ז יהיה מקלע הו"ר ביום השנת וכשנעשה ז'ב'ד' פורים יהיה מקלע יום ראשון של פסח ביום ב'ד'ו' וכשיהיה ב'ד'ו' פסח יהיה מקלע עצרת שהוא חג השבועות ביום ג'ה'ו' וממילא יהיה הו"ר ג"כ ביום זה [כי ביום שמקלע עצרת מקלע הו"ר] וזה מי אפשר שביום ז' א"א משום נטילת ערבה וביום ג"ה ג"כ א"א דהלא לפ"ז היה לו לחול יוה"כ שלפניו ביום ו"ו וביום א' וזה ג"כ מי אפשר וכנ"ל. ולא ג' יום א' דטעוה דכיון דקי"ל לא ביום א'ד'ו' ר"ה וכו' ממילא א"א לחול בשום גווני חנוכה ביום ג' לא בפשוטה ולא במעוברת בין כשהשנה שלמה או חסרה או כסדרן [ומ"מ להאריך ועיין בלבוש] ולא א'ג'ו' גוש אפשר דא"כ יהיה ז'ב'ד' פורים ולא ב'ד'ו' גוש תמוז וגוש ט' באב דא"כ יהיה מקלע ר"ה ביום א' ד' ו' וזה א"א וכנ"ל והנה כ"ז שכתבנו אין צריך להערך[א] בפרוטרוט אך הוא כן רק שהדע הכלל דמחודש עצת ומילך ילכו החדשים עד

מודש תשרי כסדרן עצת חסר שבט מלא אדר חסר [ואם יש שני אדרים אדר הראשון הוא מלא] ניסן מלא אייר חסר סיון מלא תמוז חסר אב מלא אלול חסר תשרי מלא [אבל תשרי וכסלו משתנים פעמים שיהיה מלאים או שיהיה חסרים ופעמים כסדרן דהיינו תשרי חסר כסליו מלא ומ"מ להאריך] ומה תמין ג"כ מה שכתב השו"ע דביום פורים יחול ל"ג לעומר שהוא מ"י אייר כי הוא ט' שבועות בגמלוס: * אלו הימים וכו'. ניסן אגה"ז ולא בשאר הימים כדי שלא יחול ביום ב'ד'ו' פסח וכיון דניסן ידוע שהוא מלא א"כ מיתתן שני ימים לחודש הבא ולריך לקבוע יום שני של חודש אייר דוקא ביום שלישי וחמישי ושביעי ושני ואייר הלא הוא חסר דהיינו של כ"ט יום ומיתתן רק יום אחד להלן וממילא צריך לקבוע החודש סיון ביום ד'ו'א'ג' וכו' הכל באופן זה ומש"כ מרחשון ג'ד'ו'א' ל"ל בדה"ז וקאי על יום שני של ר"ח והוא ג"כ מעטה דכיון דתשרי בגה"ז והוא מלא ממילא ר"ח תשרון הוא ב'ד'ה'ו' וכסלו הוא חלוי לפי מרחשון אם היה מלא או חסר ובאיזה יום נקבי והוא יכול לבוא בשבת ימים ולא ביום שבת דא"כ יהיה יום א' דחנוכה ביום ג' וזה א"א כנ"ל כ"כ הפר"מ עוד כתב דמה שאמרו בעצת שיוכל לחול ביום שני הוא כשהשנה מעוברת וכן מה שאמרו שבעצת יוכל לחול ביום שלישי הוא ג"כ דוקא כשהשנה מעוברת ויום ד' לא יחול כ"א בפשוטה ולא במעוברת ומזה תמין כל הפעיף: * צו קודם פסח. מפני שבא מדבר מהגעלת כלים לענין עוכר קדשים והגעלת כלים ממתן למוד מקדשים וגם במעוברת שקורין מצורע קודם פסח דכתיב בה וכלי חרס ישבר שהוא בענין הגעלת כלים [ע"ר בשם אבודרהם]: * ולעולם קורין וכו' קודם עצרת. כדי שלעולם תפסיק בפרשת

שער הציון

(ג) אחרונים: (ד) מ"א: (ה) ע"ז:

*) ובאיזה זמן קובעין החדשים וזמני המועדים עיין בעור [ובלבוש ביאר כל ענין בפרט ע"ש וכן בפר"ח ביאר בפירוש כל שנה ושנה אם קימנו ע"ש] אבן מה דמשמע מעור ששנת תרס"ב קימנו ז"ש [היינו שר"ה יחול ביום זי"ן והיא שלמה דהיינו שחשוון וכסלו מלאים וממילא יצוא פסח ביום חמישי ושנת תרס"ג קימנו ז"ח [והוא שר"ה יחול ביום זי"ן והיא חסרה] ושנת תש"ז קימנו ה"ש [דהיינו שר"ה יחול ביום ה' והיא שלמה וממילא יחול הפסח ביום א'] ולענין שנת תש"ח שהיא שנה ג"כ [היינו שר"ה יחול ביום ג' והחדשים כסדרן אחד מלא ואחד חסר] ונאמת הוא ט"ש כמו שכתב בפר"מ ששנת תרס"ב כמו"ש קימנו זח"ג דהיינו שיום א' של ר"ה יחול ביום זי"ן והיא חסרה דהיינו שחשוון וכסלו שניהם חסרין וממילא יצוא יום א' של פסח ביום ג' ושנת תרס"ג קימנו הש"א דהיינו שר"ה יחול ביום ה' והיא שלמה ופסח יצוא ביום א' ושנת תש"ז קימנו הכ"ז [דהיינו שר"ה יחול ביום ה' והיא כסדרן וממילא יצוא יום א' דפסח ביום זי"ן ושנת תש"ח קימנו בש"ז דהיינו שר"ה יחול ביום ב' והיא שלמה דהיינו ששניהם מלאים וממילא יצוא הפסח ביום ז' ועיין בח"מ חלק שני סימן יו"ד[ב] שכתב ג"כ לענין הקביעות לעיין בעור ובהגהת הפר"מ וכן מלאתי עוד בכמה ספרים שכתבו שכנים דברי הפר"מ ואין לזוז מהם. ועיין בפר"מ שיש עוד נ"מ באיזה שנים אך הם רחוקים מאתנו קרוב למאתים שנים ובודאי יצוא הגואל קודם ונקדש החודש ע"פ הראיה ואין נ"מ מזה: והנה בעתים הללו נמסר בעו"ה הדפסת הלוחות ביד כל אחד ואחד ויש מזה קלקול גדול שיש מהם שלוקחים איזה לוח ישן ומדפיסים ממנו ומטעים בהם הברות שהרבה עוברי דרכים שאין יודעים זמני חדשים ומועדים כ"א מן הלוח ומומכין עליו בעל פוסק מפורסם ורחוי מאוד לגדולי ישראל להשגיח ע"ז. ומה טוב היה אם היה הנהגה בישראל שלא ליקח לוח כ"א בשיש עליו הסכמה מאחד מהגדולים שנדפס בדין:

הגהות ותיקונים: א) להאריך: ב) ל"ה:

הלכות ראש חודש סימן תכח

פרשת * במדבר סיני קודם עצרת * ט׳ באב קודם ואתחנן אתם נצבים קודם ר״ה ולכן כשר״ה (ז) ביום ב״ג שיש שתי שבתות בין ר״ה לסוכות צריכים לחלק נצבים וילך כדי שיקראו וילך בין ר״ה לצום כפור והאזינו בין צ״כ לסוכות וסימן (ח) ב״ג (ד) המלך פת וילך אבל (ט) כשר״ה ביום ה״ו אז אין בין ר״ה לסוכות אלא שבת אחת שקורין בה האזינו אז וילך עם נצבים קודם ר״ה וסימן לפשוטה (ה) (י) פקדו ופסחו ולמעוברת סגרו ופתחו״ מנו ועצרו צומו וצלו קומו ותקעו: ה ״פרשת האזינו (יא) מחלקין פרשיותיה כדרך שהיו מחלקין אותה במקדש שהיו קורין השירה (יב) פעם אחת לששת ימי השבוע וסימן הזי״ו ל״ך האזינו זכור ירכיבהו ויראה (ו) (יג) לו חכמו כי אשא אל שמים עד סוף השירה והשביעי קורא (יד) מסוף השירה עד סוף הפרשה. הגה ודוקא בשבת מחלקין הפרשיות אבל במנחה בשבת וב׳ וה׳ אין לחוש (מרדכי פרק הקורא עומד): ו ״קללות שבתורת כהנים (טו) אין מפסיקין בהם אלא

ה טור בשם רב אלעזר גאון ממרא דרב רמשם השנה ל״א ו משנה מגילה ל״א

באר היטב

והשנה מעוברת שאז קורין פ׳ נח בר״ה חשון ומוסף שבת א׳: (ד) המלך. היינו ר״ה שאומרים מלך המשפט. פת וילך פירוש מלשון פתות אותה פתים שמחלקין נגנים וילך לשתים: (ה) פקדו.

משנה ברורה

מוסיף וה״ם מעוברת שאז קורין פ׳ נח בר״ה חשון ומוסף שבת א׳: (ד) המלך. היינו ר״ה שאומרים מלך המשפט. פת וילך פירוש מלשון פתות אותה פתים שמחלקים נגנים וילך לשתים: (ה) פקדו. מוסיף וה״ם מעוברת שאז קורין פ׳ נח בר״ה חשון ומוסף שבת א׳: (ד) המלך. היינו ר״ה שאומרים מלך המשפט כשבל ביום ב״ג. ר״ל שבל יום א׳ של ר״ה ביום ב׳ או ביום ג׳: (ח) בג המלך פת וילך. פי׳ המלך היינו ר״ה שאומרים המלך המשפט כשבל ביום ב׳ או ג׳ פת וילך מלשון פתות אותה פתים שמחלקים נגנים וילך לשתים: (ט) כשר״ה ביום ה״ז. כל״ל וכן איתא בטור ובספרי ס״ע ישנים ור״ל שבל יום א׳ של ר״ה ביום ה׳ או ביום ז׳ דביום ו״ו א״א לחול בג״ל: (י) פקדו ופסחו. פקדו לשון צוו כלומר לו קורין סמוך לפסח. סגרו לשון מלורע מוסגר. מנו ועצרו פי׳ במדבר שהוא מנין בני ישראל קודם עצרת. צומו היינו ט״ב וצלו היינו ואתחנן. קומו ותקעו היינו נגנים קודם תקיעת ר״ה. כשבל יום א׳ של פסח בשבת דאז בני א״י שעושין פסח רק שבעה ימים קורין בשבת שאחריו פ׳ שמיני וא״כ ממילא יותר להם בשנה שבת אחת בלי סדרה וע״כ יש מפרידין אפילו בשנה פשוטה מזרע ומצורע ויש מפרידין בהר ובחוקותי ואם היא מעוברת מפרידין גם מטות ומסעי [מהרי״ט ומ״א]: ה (יא) מחלקין פרשיותיה כדרך וכו׳. והטעם מפני שהם דברי תוכחה שיחזרו העם בתשובה [רמב״ם] ואפילו יש חיובים לא יחלקו הפרשה יותר [מ״א]: (יב) פ״א לששת ימי השבוע. והיו מחלקין אותה לשבה חלקים לשבת ימי המעשה: (יג) לו חכמו כי אשא. ויש פוסקים שסוברין דמיבת ל״ך מרמז על לולי כעס וגו׳ וגו׳ (ז) וכן נוהגים במדינתנו [אחרונים]: (יד) מסוף השירה וכו׳. ובמקום שמוסיפין בשבת (מ) רשאין להוסיף אחר הזי״ו ל״ך מויבא ולהלן: ו (טו) אין מפסיקין בהם. וסמכוה זה אקרא דמשלי דכתיב מוסר ד׳ בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו ואם היה זה הקורא מפסיק בהן והיו צריכין לקרות אחר היה נראה כאלו קץ

לשון צוו כלומר לו קורין סמוך לפסח. סגרו ל׳ מלורע מוסגר. מנו פי׳ במדבר שנמנו בו ישראל קודם עצרת. צומו היינו ט״ב. וצלו היינו ואתחנן. קומו היינו נגנים קודם תקיעת ר״ה: (ו) לו.

באור הלכה

בפרשה הזאת בין פ׳ בחוקותי שיש בה קללות התוכחה ובין חג השבועות שהוא יום הדין על פירות האילן שלא קראו״ הקללות סמוך ליום הדין ויהיה לו פתחון פה לשטן לקטרג ח״ו [לבוש]: * במדבר סיני קודם עצרת. ולפעמים אף פרשת נשא קודם עצרת כגון שאותה השנה היתה מעוברת ואל ר״ה ביום ה׳ שקורין פרשת אחרי מות קודם חג הפסח [וכן שהשנה ההיא היו חשון וכסלו מלאים או חסרים] ואז קורין פרשת נשא קודם עצרת כן מבואר בפוסקים ואעתיק לפני הקורא מבאור הגר״א שידע איזה פרשיות מתוברות ואיזה נפרדות. סימן לפרשיות המתוברות. ויקהל ופקודי. תזריע ומצורע. אחרי מות וקדושים. בהר בחקותי. לעולם מתוברות בשנה פשוטה וחלוקות במעוברת חוץ מה״ם [דהיינו שר״ה חל ביום ה׳ והיא שלמה דהיינו שחשון וכסלו היו מלאים] שאז אף בפשוטה מתחלקין ויקהל פקודי משום שיתוסף שבת אחת קודם לפסח. וחוקת ובלק אינן מתוברין אלא כשחל שבועות בשבת שיתוסף פרשה א׳ [שהלא ביו״ט אין קורין פרשת השבוע] וזהו בין בפשוטה ובין במעוברת. ומטות ומסעי אינן נפרדין אלא כשהשנה מעוברת ואל ר״ה ביום ה׳ ובין כשהשנה שלמה או חסרה שאז קורין אחרי מות קודם פסח וגשא קודם עצרת וחסר פרשה אחת מפרידין מטות ומסעי, ונגנים ולך אינן נפרדין אלא כשחל ר״ה ביום ב׳ או ביום ג׳ כמ״ש בשו״ע [ואין חילוק זה בין מעוברת לפשוטה ובין שלמה לחסרה]: עוד אעתיק לפני הקורא בקיצור מבאור הגר״א עקרי הכללים לקביעות החדשים. והוא בשר״ה חל היום לראשון ביום ג׳ אז הולך לעולם כל החדשים כסדרן [אחד מלא ואחד חסר דהיינו אחרי מלא וחשון חסר כסלו מלא וטבת חסר שבט מלא אדר חסר וכו׳ עד סוף השנה] בין בפשוטה ובין במעוברת [אבן במעוברת גם אדר הראשון מלא כמבואר בפוסקים] וכשחל היום לראשון של ר״ה ביום שני או ביום שלישי א״א להיות השני חדשים [דהיינו חשון וכסליו] כסדרן אלא פעמים שניהם מלאים או שניהם חסרים בין כשהשנה פשוטה או מעוברת. וכן כשחל יום ראשון של ר״ה ביום ה׳ והיתה אותה השנה מעוברת ג״כ א״א להיות אלו השני חדשים כסדרן אלא פעמים ששניהם מלאים או שניהם חסרים. וכשחל יום ראשון של ר״ה ביום ה׳ בשנה פשוטה א״א להיות אז שנה חסרה [דהיינו שאלו השני חדשים יהיו שניהם חסרים אלא פעמים שחשון חסר וכסלו מלא ופעמים ששניהם מלאים] הרי ז׳ מיני קביעות בשנה פשוטה [ב׳ חסרה ב׳ שלמה ג׳ כסדרן ה׳ כסדרן ה׳ שלמה ז׳ חסרה ז׳ שלמה] וז׳ מיני קביעות בשנה מעוברת [ב׳ חסרה ב׳ שלמה ג׳ של שבועות הוא יום א׳ של מנוכה [שאחרין] וסימן כי גר מלוה ותורה מנוכה [וכ״כ המ״א]. ויום א׳ של מנוכה הוא יום פוריס וזהו דוקא כשהשנה היא פשוטה וחסרה עכ״ל הגר״א וכבל אלו הכללים מוכח ג״כ בלבוש עי״ש: * ט״ב קודם. והטעם כדי שיקראו בה בפרשת דברים שהיא מתוכחותיו של משה קודם ט״ב כדי להפטיר בה בחזון שהיא תוכחות ישעיה על תורבן ואתם נצבים קודם ר״ה מפני שיש בה מעניני תשובה

שער הציון

(ו) והכי״ת של בה״ת אינה סימן אלא פעולה בשנה שסימנה ה״ת: (ז) ויש מקומות שנוהגין בהשו״ע ונהרא נהרא ופשטיה [פמ״ג] ועכ״פ לנהוג להפסיק בשני המקומות אסור: (מ) א״ר ופמ״ג:

הגהות ותיקונים: א) ופסחו: ב) יקראו:

ז בריש"ת שם וכפי' הרב ר' מנוח ח הרמב"ם ט מימרא דרבה מנחות ל' י' עוד בשם פסיקתא

א' קורא כולם (טז) ומתחילין (יז) * בפסוקים (ז) [ח] שלפניהם ומסיים בפסוקים שלאחריהם אבל קללות שבמשנה תורה (יח) יכולין להפסיק בהם ואעפ"כ נהגו שלא להפסיק בהם (וכן נוהגין שלא לקרות אחד * בשמו לעלות אלא קורין (יט) מי שירצה): ז (כ) שמונה פסוקים אחרונים שבתורה (כא) אין מפסיקין בהם אלא יחיד קורא את כולם: ח מי"ז בתמוז ואילך מפטירין ג' דפורענותא ז' דנחמתא תרתי דתיובתא ג' דפורענותא דברי ירמיהו (מ) (כב) שמעו דבר ה' חזון ישעיהו שבע דנחמתא נחמו ותאמר ציון

שערי תשובה

[ח] שלפניהם. עיין בה"ט ועיין שער אפרים שער ז' ובפתחי שערים שם שלפניהם ועפ' קל"ח מש"ם. בתשובת ל"ל נדחק לישב מנהגינו שמתחילין ג' פסוקים שלפניהם. ומ"מ כ"ל דיתחיל ג' פסוקים שלפניהם. והמנהג נתפשט מפני שקורין להרב האב"ד בכל שבת לשלישי וא"כ לריכים לקרות עמו עד התוכחה ולכן מתחילין בתוכחה אבל מוטב שהרב ימחול על כבודו ויעלה לרביעי באותו שבת או יתחיל למפרע ג"פ עסקי' קל"ז. ובכנה"ג כתב שבמקומו נוהגים לקרות להתכס בתוכחות ובשירת היס ובי' הדברות וקודם שיקרא התוכחות אומר מוסר ה' בני אל תמאס את אשר יאהב וגו' וקודם שיקרא הדברות אומר רבב אלהים רבותים. גם נוהגין לקרות אלו פ' העגל וקורין אותו בקול נמוך עכ"ל. מהרי"ל הקפיד על מי שעלה לתוכחה דדוקא השמש שסוכרין אותו לכך אין קפידא. כתב בגרור המור מ"ב מסעות שבפרשת אלה מסעי אין להפסיק בהם שהוא נגד שס מ"ב מ"א ע"ש: (מ) שמעו. ואם טעה והפטיר בשבת ראשון בפרשה דיומא יפטיר לשבת הבאה דברי ירמיהו וגם שמעו מפני שהם סמוכות זו לזו ל"ל מ"א עסי' תכ"ה. מה שכתוב בתומשים ויברא יעקב לפרשת וישלח

באור הלכה

תשובה [גז"ש]: * בפסוקים שלפניהם. עיין מ"ב משכ"ב לענין קריאת התוכחה והנה ראיתי שערוריה בענין זה בין ההמון שיש מקומות מן היהודים שבהגיעם לפדר בתקותי וכי תבא אין קוראין בתורה בשבת זו וכזה רעות עושין אחד שאין מקיימין קריאת התורה שהיא תקנה קדומה מימות מרע"ה וגם על מה שאמר הכתוב מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו וגם הוא טעות מעקרו דכי מפני שאין קוראין בתורה ואין רוצין להביא בתוכחה בטוחים הם שלא יחול עליהם התוכחה ואדרבה ח"ו. ודומה זה הדבר לאחד שהתרו בו מכיריו שלא ילך בדרך ההוא שהוא מלא טורות ופחתים וענה להם אני איני ירא מן הפחתים יש לי מכסה עבה ואכסנה על עיני שלא אראה אותם ואפילו כי אפול אלילה לא יגיענו ממני מפני שהיו עיני מכוסים ולא ראיתי אותם האם יש שטות גדול מזה אדרבה כל מה שמסגיר יותר עיניו היא הסיבה הגורמת להזיק לנפשו ויהיה נלעג ונבזיון ח"ו לכל והנמשל מובן. ואני דן אותם לכ"ז מפני שיראין שלא יבוא לאינגוי ח"ו אבל ס"ת אזה יאמר ע"ז שיעלה לתוכחה וזה על זה אבל הלא יש עלה גם לזה שהש"ץ הקורא בעצמו יעלה לתורה לפרשה זו וזה אין שום חשש כלל לכו"ע ואפילו אם הוא כהן ג"כ יש עלה כמו שכתבתי במ"ב. ואפילו אם הסדרה בהר בחוקותי הם מחוברות ג"כ יש עלה לכהן שעד פסוק וישבתם לבטח בארצכם יהיה ששה קרואים [ואף שהרגילות תמיד להתחבר השני סדרות בפרשה רביעי אין קפידא בדבר כידוע] כי יתבר למי שיעלה לתורה לשני פרשת בהר עם פרשת בחוקותי עד לבטח בארצכם כנ"ל ומן פסוק ונתתי שלום בארץ עד את בריתי אתכם יקרא לשביעי ומן ואכלתם ישן נושן עד סוף סדר בחוקותי יקרא הש"ץ הכהן בעצמו בחור אחרון: * בשמו לעלות אלא קורין מי שירצה. הנה לכאורה משמע מלשון זה שיאמר יעמוד מי שירצה אבל לא נהירא לחדש ענין כזה שאין לזה טעם וגם אין נוהגין כן כי יותר טוב שישאלו מתחלה מי ירצה לעלות או יבטיחו ליתן דבר מה למי שדמיקא ליה שעתא ויקראוהו בשמו וכ"ל דאה"נ קאמר רמ"א דלא יקראו סתם לאחד בשמו שיעלה אלא למי שידעו מתחלה שיתרצה לעלות וכמו שכתבנו והגם דהלשון קצת דחוק מ"מ הכונה כמו שכתבנו וכן משמע בד"מ בשימן זה ולעיל בשימן קל"ט ע"ש ומדברי המתה"ש משמע לכאורה שמפרש כמו שכתבנו מתחלה ולא נהירא:

באר היטב

ואנחנו נוהגים כרש"י לולי כי ידין ט"ז. ואפי' יש חיובים לא יחלקו הפרשה יותר מ"א ושכנה"ג: (ז) שלפניהם. היינו ג' פסוקים שלפניהם ועפ' קל"ח מש"ם. בתשובת ל"ל נדחק לישב מנהגינו שמתחילין בקללות שבתו"כ ואין מתחילין ג' פסוקים שלפניהם. ומ"מ כ"ל דיתחיל ג' פסוקים שלפניהם. והמנהג נתפשט מפני שקורין להרב האב"ד בכל שבת לשלישי וא"כ לריכים לקרות עמו עד התוכחה ולכן מתחילין בתוכחה אבל מוטב שהרב ימחול על כבודו ויעלה לרביעי באותו שבת או יתחיל למפרע ג"פ עסקי' קל"ז. ובכנה"ג כתב שבמקומו נוהגים לקרות להתכס בתוכחות ובשירת היס ובי' הדברות וקודם שיקרא התוכחות אומר מוסר ה' בני אל תמאס את אשר יאהב וגו' וקודם שיקרא הדברות אומר רבב אלהים רבותים. גם נוהגין לקרות אלו פ' העגל וקורין אותו בקול נמוך עכ"ל. מהרי"ל הקפיד על מי שעלה לתוכחה דדוקא השמש שסוכרין אותו לכך אין קפידא. כתב בגרור המור מ"ב מסעות שבפרשת אלה מסעי אין להפסיק בהם שהוא נגד שס מ"ב מ"א ע"ש: (מ) שמעו. ואם טעה והפטיר בשבת ראשון בפרשה דיומא יפטיר לשבת הבאה דברי ירמיהו וגם שמעו מפני שהם סמוכות זו לזו ל"ל מ"א עסי' תכ"ה. מה שכתוב בתומשים ויברא יעקב לפרשת וישלח

משנה ברורה

זה בתוכחת הש"י: (טז) ומתחילין וכו'. דאחז"ל שאמר הקב"ה אינו דין שיהיו בני מברכוני על הצרות שלהם אלא יקרא אחד הכל ויתחיל בדבר אחד ויסיים בדבר אחד ויוכל לברך תחלה וסוף עכ"ל ומשום זה לבד היה די שיתחיל בפסוק אחד מלפני התוכחה ופסוק אחד אחר התוכחה אלא מפני דקי"ל דאין מתחילין בפרשה פחות מג"פ וכן אין מסיימין סמוך לפרשה פחות מג"פ לכן צריך להתחיל ג"פ מקודם התוכחה וכן ג"פ אחר התוכחה (וזהו בפרשת בחוקותי שיש שם ג"פ קודם כלות הפרשה ובפרשת תבא (טו) די בפסוק אחד אלה דברי הברית שמסתיים זה הפרשה): (יז) בפסוקים שלפניהם. ונמקום שנוהגים שהרב אב"ד יהיה שליחי אפילו בפרשת בחוקותי וא"כ שוב לא יאמר להתחיל ג"פ מקודם קריאת התוכחה (י) יש להתחיל עוד הפעם לקרות ג"פ למפרע אך נכון הדבר שהרב יתחול על כבודו ויעלה לרביעי באותו שבת. מהרי"ל הקפיד על מי שעלה לתוכחה דדוקא השמש שסוכרין אותו לזה אין קפידא. ומ"מ אם קראוהו בודאי צריך לעלות (דמי שקראוהו לעלות לס"ת ואינו עולה גורם שיתקללו ימיו) ולא יאריך לו שום דבר רע (יא) דכיון שעולה משום כבוד התורה שומר מצוה לא ידע דבר רע. ובהרבה מקומות נוהגין שהש"ץ הקורא בעצמו עולה וכבר הוא ואפילו אם הוא כהן יכול לקרות (יב) מתחלת פרשת בחוקותי עד אחר התוכחה ומנין הקרואים יצליח משם והלאה ובפרשת תבא יגמלם שיתמלא מנין הקרואים עד שם והוא יהיה אחרון ועיין בבה"ל: (יח) יכולין להפסיק בהם. שהם אינן חמורות כ"כ שנאמרו (יג) רק בלשון יחיד ומשה מפי עצמו אמרו שהרי במשנה תורה כתיב ידבק ה' בך ישלח ה' בך [שאף שהכל היה ע"י לווי השי"ת כמו שנאמר בסוף הפרשה אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה לכרות את בני ישראל וגו' עכ"ז בשעה שאמרן היה מפי עצמו] משא"כ בתו"כ הדברות נאמרו מפי הגבורה כי שכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה (יד) שהרי אמרו בלשון משלחו ונתתי והפקדתי והשלכתי מי שהיכולת בידו לעשות כך: (יט) מי שירצה. דשמא לא יוכלה לעלות אותו שיקראוהו ויבוא לקוץ בתוכחות ועיין בבה"ל: ז (כ) שמונה וכו'. דהיינו מוימת שם משה: (כא) אין מפסיקין בהם. לחלקן לשני קרואים והטעם דיש בהן שינוי משאר ס"ת דיהושע כתבן ואפילו למ"ד דמשה כתבן בדמע (טו) הואיל שיש שינוי בהן שנכתבו בדמע נשתנו שלא לחלקן כשאר ס"ת. כתב בספר גרור המור מ"ב מסעות שבפרשת אלה מסעי אין להפסיק בהם שהם כנגד שס מ"ב [מ"ח]: ח (כב) שמעו. ואם טעה והפטיר בשבת ראשון בפרשה דיומא

שער הציון

(טו) פשוט: (י) מ"א וש"א: (יא) אחרונים: (יב) פשוט: (יג) גמרא: (יד) רש"י: (טו) גמרא:

הלכות ראש חודש סימן תכח

עניה סוערה אנכי רני עקרה קומי אורי שוש אשיש וביום צום גדליה במנחה מפטירין דרשו ובשבת שבין ר"ה ליה"כ [נ] (כג) מפטירין [ב] לעולם שובה וכשר"ה בב"ג שיש שבת בין יה"כ לסוכות וקורין בו האזינו מפטירין בו וידבר דוד [ג] וי"א שכשר"ה בב"ג שוילך בין ר"ה ליה"כ (כד) מפטירין בו דרשו ובשבת שבין י"ה לסוכות שקורין האזינו (כה) מפטירין שובה: הגה והמנהג כסברא הראשונה ונשאר שבתות השנה מפטירין מעין הפרשה (טור). וכשקורין שתי פרשיות מפטירין באחרונה (מרדכי פ' בני העיר) מלבד באחרי מות וקדושים דמפטירין הלוא כבני (ט) כושיים (כו) שהיא הפטרת ח"מ (מנהגים) ונוהגין להפטיר בתחונה שוב אשים ואין דומין מפניה שוב הפטרה המזכרת כאן ולא של ד' פרשיות ולא של ר"ח או מחר חודש או מנוכה או שירה (מרדכי פ' בני העיר והטור ומנהגים) אבל שאר הפטרות דומין מפניה וכבר נתבאר לעיל סימן תכ"ה דאין מדלגין מנביא לנביא (וגם נתבאר שם סעיף ג' אם דומין מפני של ר"ח אחת מאלו הפטרות שנזכרות כאן):

ב ג"י ומדברי הרמב"ם בפרק י"ג מהל' תפלה וכ"כ התוספות והמרדכי בפרק ד' דמגילה ל עוד

באר היטב

ט"ם הוא ושייכא לפרשת וילא. לבוש; (טו) כושיים. וכ"כ הב"ח ומט"מ והאגודה דלא כלבוש שכ' להפטיר התשפוט שבבר העיד הב"ח שבכל קהלות נוהגין כמ"ש הרמ"א מ"א. ועיין תשובת רי"ט סי' ד' למה דוקא תקת ובלק מחוברים:

שערי תשובה

ועיין בדברי חא"ז בבב"ח במגילה דף ל"א מ"ש על דברי הט"ז בזה: [ב] מפטירים לעולם שובה עיין בשער אפריס שער ט' סעיף כ"ח שיש מוסיפין מנביא יואל ויש מוסיפין עוד פסוקי מיכה מי אל כמוך ועיין בא"ר שכתב שכן נהגו בפרלא ובדגול מרבבה הביא הא"ר וכתב ולא ידעתי לזה טעם להני תרתי למה (ר"ל שעיקר טעם ההוספה שלא לסיים בפסוקי יואל ע"ש וכן כתב סגי) ודעתו להכריע שאם קורים ולך בשבת שובה יש לסיים בפסוקי מיכה ואם קורין האזינו יש לסיים בפסוקי יואל ע"ש מלחא בטעמא והכל כפי המנהג:

משנה ברורה

דיומא (טז) יפטיר בשבת הבאה דברי ירמיהו וגם שמעו מפני שהם סמוכות זו לזו [מ"א בשם י"ל]. מה שכתוב בחומשים הפטרת וישלח וינרח יעקב הוא טעות אלא נוילא מפטירין מן וינרח עד סוף הושע ואח"כ פסוקים מיואל ואכלתם אכול וכו' וידעתם וכו' והוא מטעם שלריך לסיים בדבר טוב ובהושע נסתיים ופושעים יכשלו בם ובוישלא מפטירין מן ועמי תלואים וגם מקלא וינרח יעקב עד ומושיע אין בלתי וע"פ הגר"א נוהגין להפטיר בפרשת וישלח חזון עובדיה [ח"א]: (כג) מפטירין לעולם שובה. ולפי שבהושע הוא סיום ההפטרה זו ופושעים יכשלו בם ואין מסיימין בזה לכך מוסיפין בו פסוקים. (יז) יש שכתבו שמוסיפין פסוקי מיכה מי אל כמוך וגו' (יח) ויש שכתבו שמוסיפין פסוקי יואל תקעו שופר וגו' ובא"ר כתב שבפרלא נהגו להוסיף פסוקי מיכה וגם פסוקי יואל ובדגול מרבבה הכריע דאין לריך להוסיף משתיהם אלא דבשקורין ולך בשבת שובה יש לסיים בפסוקי מיכה [דהוא מעין הפרשה ולך דכתיב ותרה אפי וכו' ובפסוקי מיכה כתיב לא החזיק לעד אפו] וכשקורין האזינו בשבת שובה יש לסיים בפסוקי יואל [דהוא ג"כ מעין הפרשה דכתיב בה יערוף כמטר לקחי וגו' כשעירים וגו' וכרביבים עלי עשב ובפסוקי יואל כתיב ויורד לכם גשם מורה וגו'] ועיין בשע"ת שמסיים בזה שהכל כפי המנהג: (כד) מפטירין בו דרשו. משום דכתיב דרשו ד' בהמצאו ואמרו חז"ל זהו בעשרה ימים שבין ר"ה ליום"כ. (כה) מפטירין שובה. דיפה (יט) לעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גז"ד: (כו) שהיא הפטרת אחרי מות. מפני שההפטרה של פרשה שניה מזכרת מתועבת ירושלים משא"כ בשאר נפרדות שבבר קראו הלוא כבני כושיים בפרשת אחרי בהכרח להפטיר בפרשת קדושים התשפוט. והנה הלבוש חולק על רמ"א ודעתו דגם כשהיא כפולה קוראין הפטרה אחרונה דהיינו של פרשת קדושים אבל הב"ח וש"א כתבו שנתפשט המנהג בכל הקהלות כהרמ"א בזה וה"ה אם שבת פ' אחרי היה ער"ח ומפטירין מחר חודש דמפטירין בשבת פרשת קדושים הלוא כבני כושיים [חי' רע"א*]

שער הציון

(טז) וכתב הג"ל עוד בסימן קכ"ו דה"ה אם טעה ולא קרא הפטרה ותאמר ציון בשבת הקטע לה בפרשת עקב יש לה תשלומין לקרותה בפרשת שופטים עם הפטרת אנכי דהיינו שיתחיל מן ותאמר עד לבסוף פ' אנכי [ר"ל דלא אפילו איזה פסוקים שיש באמצע וכותבו אם קורא בעבא וילטרך לחפש על פרשת אנכי הלא קי"ל בסימן קמ"ד דבעינן שלא יהא בדילוג בענין שיעמדו הלבור בשמיקה וע"ש במ"ב סק"ו] וכן אם לא הפטיר אנכי בפרשת שופטים יש לה תשלומין בשבת הבאה לקרותה עם רני עקרה דהיינו שיתחיל מן אנכי ויקרא עד סוף רני עקרה והפטרת קומי אורי שהוא לפרשת תבא יש לה תשלומין בהפטרת שוב אשים דשייכא לפרשת נצבים והעתיקו הא"ר ודה"ח להלכה ואף שבמ"א לא העתיקו משמע דלא פסיקא ליה כ"כ עיין במחה"ש מ"מ יש לסמוך על א"ר ודה"ח ובפרע בזמנינו שקורין בחומשים ויוכל לחפש מהר נראה דלכו"ע יש לעשות כן:

(יז) אבודרהם: (יח) תוספות: (יט) מרדכי וע"ש עוד מה ששייך לזמן זה:

דע שחדש הלבנה כ״ט ימים י״ב שעות תשל״ג חלקים ובכל שעה יש תתר״ף חלקים וכ״ח ימים הם ד׳ שבועות ח״כ נמשך מולד ח׳ מחמרו ח׳ יום י״ב שעות תשל״ג חלקים ח״כ אם היה מולד דרך משל ו׳ כ״ב תר״ח תן עליו ח׳ י״ב תשל״ג ערף בתחלה החלקים תשל״ג ותר״ח לא מהן תתר״ף ישארו שי״ד חלקים ואותן תתר״ף ערף אל השעות והוו ל״ה שעות לא מהן כ״ד שעות ליום ישארו י״ח שעות ערף היום אל הימים ח״כ הוו ח׳ ימים לא מהן שנעה שכלים בשבוע ח״כ הוו המולד ח׳ י״ח שי״ד פי׳ יום ח׳ י״ח שעות ושי״ד חלקים תוך הלילה:

דרכי הקביעות צריך שתדע כי כל החדשים ח׳ מלא למ״ד יום וח׳ חסר כ״ט יום תוך מחשון וכסליו שפעמים ששניהם מלאים ואז יהיה כסליו וטבת ב׳ ימים ר״ח ותקרא השנה שלמה. ואם הב׳ חסרים תקרא השנה חסרה. ואם ח׳ מלא וח׳ חסר תקרא כסדרן ויקרה זה מפני הדחיות ולכן צריך שתחשוב מולד מתשרי זה לתשרי הבא והיתרון הוא לשנה פשוטה ד׳ ח׳ תתע״ו ולשנה מעוברת ה׳ כ״ח תקפ״ט. ובאיזה יום שיבא המולד יהיה ר״ה בשנה הבאה אך יש ד׳ דחיות. הא׳ לא אד״ו רא״ש. לכן אם חל ר״ה בא׳ מימי אד״ו דוחין אותו ליום שלאחריו. והב׳ מולד זקן בל תדרוש. כגון אם חל המולד אחר י״ח שעות אין קובעין ר״ה באותו יום וכן אם חל מולד תשרי ג׳ ט׳ ר״ד וממנו ולמעלה אין קובעין ר״ה באותו יום אלא ביום ה׳ ודוקא כשהשנה שעברה היתה פשוטה אבל אם תהיה מעוברת אז אם חל המולד ב׳ ט״ו תקפ״ט ומשם ולהלן אין קובעין בו ר״ה: ואחר שידעת מימתי יהיה ר״ה לש״נה הבאה תראה כמה ימים יש בין ר״ה זה לר״ה הבא אם יש מיהם ב׳ ימים כגון שר״ה זה ביום ז׳ ור״ה הבא יהיה ביום ג׳ אז תהיה השנה חסרה. ואם יש ג׳ ימים כגון שר״ה זה ביום ג׳ ור״ה הבא ביום ז׳ תהיה כסדרן. ואם ד׳ ימים כגון שר״ה זה ביום ז׳ ור״ה הבא ביום ה׳ אז תהיה שלימה ואם השנה מעוברת אז אם יש מיהם ד׳ ימים היא חסרה ואם ה׳ ימים היא כסדרה ואם ו׳ ימים היא שלמה. ואם לא תראה לאחוב הקביעות עיין בסדר הקביעות:

סדר הפרשיות מהכלליס שכתב בש״ע תקופה נמשכת מחברתה ל״א ימים ז׳ שעות ומחצה ול״א יום הם י״ג שבועות א״כ התקופה נמשכת ז׳ שעות ומחצה דרך משל אם תקופת תשרי ביום ב׳ ח׳ בו ז׳ שעות ומחצה אז תקופת טבת ג״כ ביום ב׳ שאחר ח׳ בו ט״ו שעות. ותקופת ניסן ביום ב׳ שאחר ח׳ בו כ״ב שעות ומחצה. ותקופת תמוז ביום ג׳ ו׳ שעות וכן לעולם. ודע שבכל מחזור יש י״ט שנה. ושנת ג׳ ו׳ ח׳ י״א י״ד י״ז י״ט הם מעוברות:

סימן שמ"ה

ס"ק ג'

ובמ"ב סי' שמ"ה כ' בפשיטות ע"פ האחרונים ז"ל דהר"ח וכן ר"א שפי' כפר"ח, חולקים על התו', אכן במלחמות שם פי' דשאני כורת דלא שייך בה תשמיש ע"ג דופנותיה, ומבואר דעת רמב"ן כתו', ושם כ' בשם הא"ר בשם רשב"א לחלק בחילוק הרמב"ן, וא"ע שמדברי רשב"א בביאתא דמישן מבואר שגם בדפנות חזקות כדופני הספינה, לא ס"ל לירוף ד'.

ולענין הלכה נראה כפרש"י ותו' בעירובין ע"ח שכ"ד הרא"ש והרמב"ן, ודברי ר"ח ור"א יתפרשו בחילוק הרמב"ן, ומדברי הרמב"ם אין הכרע, שבין המחילות גם תו' מודים שאינו רה"י, ודברי הרמב"ם הוא בבין המחילות, והרשב"א בשבת שם יחידאה הוא, ובמ"ב שם העתיק שדעת רוה"פ שאין עודי המחילות מצטרפין אף לענין ע"ג, ודבריו צ"ע

(או"ח סי' ס"ח ס"ק כ"ג ד"ה ולפ"ד)

ס"ק ה'

ודע דפני התל דינו כאויר בין למטה מי' ובין למעלה מי' ואם פניו לרה"ר למטה מי' הוא רה"ר ולמעלה מי' הוי מקום פטור כמבואר בריטב"א עירובין ל"ח ב' דמוקי בכותל משופע, וזה דעת רמב"ן שבת ז' ב', ואף דדעת תו' שם דכותל משופע הוי כרמלית היינו למטה מי' דמ"מ לא חשיב אויר רה"ר כיון שאין כנגד האויר למטה הילוכא לרבים, אבל מודים התו' דלמעלה מי' הוי אויר מ"פ דחשיב כזקיפה שוה וכסברת הרמב"ן בלמטה מי' וא"א למחשב למעלה מי' רה"י, דרה"י צריך אויר ד"ט וכל שהמשופע זקוף שמתלקט י' מתוך ד' לא חשיב כשטח מסוים אלא כזקוף ואין כאן מקום לרה"י.

(שם סי' ק"ח ס"ק ט' ד"ה ועיקר)

ס"ק מ"ו

שו"ע סי' שמ"ה סי"ג חוריס כו' אם הם גבוהים למעלה משלשה ובמ"ב ס"ק מ"ו דלמטה משלשה כו' נחשבים כקרקע רה"ר כו' האי חור היינו שהכותל רחב מלמטה ויש לי' כניסה למעלה והוא ע"פ כל אורך רה"ר אבל חור וכניסה שיש להם דפנות הן רה"י מן התורה וכרמלית מדרבנן ואף אם תוכן שוה לרה"ר, וא"ע על הפוסקים שסתמו הדברים ואם החור פחות מד"ט הוי מקום פטור, ועי' בהגר"א ס"ס שמ"ו הובא בבה"ל שם ד"ה הדין.

(שם סי' צ"ו סק' י"ג ד"ה שו"ע)

בה"ל ד"ה תוכו

במ"ב בבה"ל סי' שמ"ה סעי' ט"ו ד"ה תוכו, כ' להסתפק בבית שאין תוכו י' אי זורק לתוכו מרה"ר אי חייב, והוא מבואר בסוגיא שבת ז' ב' לפי תו' שם דחוקקין להשלים היינו להשלים דע"ד אבל לא לעשות רה"י, וע"כ הא דאמר זרק למעלה מי' ונחה בחור באנו למחלוקת, ומשמע דלמטה לא נחלקו, ואם איתא דחור שאין תוכו י' הוי רה"י מה"ת, ע"כ שיעורא בד"ט, א"כ גם למטה הוי לר"מ חור רה"י דחוקקין להשלים לד', למ"ד חורי רה"ר לאו כרה"ר דמי, ומיהו למ"ד חורי רה"ר כרה"ר דמי, ליכא לאקשוי' ליתא למטה מי', דהולאה מרה"ר לרה"י נקט, ובתו' מבואר כן בהדיא שכ' דלכך הוו החורים רה"י לר"מ משום חורי רה"י וכן ראיתם מירושלמי כמו שבאר מהרש"א דבריהם, מבואר שכל שאין חלל י' הוא מקום פטור מה"ת, ואפי' קרקעית הבית גבוה י' מרה"ר, כיון שיש תקרה עליה הממעטת חללה.

(שם סי' ס"ה ס"ק ס"ז)

בה"ל ד"ה גג

עירובין פ"ט א' תוד"ה במחילות, והואיל וכן כל הגג אסור כי כל הגג נפרץ במילואו לכרמלית כו' מהרש"א ז"ל פי' דהגג עצמו ראוי להיות רה"י אלא משום שהוא פרוץ במילואו, וכן פי' המ"א סי' שע"ד סק"ה, ועפ"ז כתב דאם הבליטה פחות מד"ט, הוי הגג רה"י, שהרי הוא פרוץ למקום המותר, והדברים תמוהים, דכיון דחשבינן לי' לגג לפרוץ במלואו להאי בליטה, א"כ ע"כ אין לגג

מחיצות ששטחו נגמר בשפתי קצותיו והגג ובליטתו שטח אחד, וזהו כונת תו׳ דמצד הבליטה אם אנו דנין על שפתותיה אין עליהם דין מחיצות של רה״י אלא כרמלית, והגג אין לו מחיצות בפ״ע שהוא פרוץ במצותו להאי בליטה, וא״כ מחיצותיו הן הנה מחיצות הבליטה, וא״כ הגג כרמלית, תדע שאם הגג רה״י גם הבליטה רה״י מדין חורי רה״י, והלכך בבליטה פחות מד״ט לא יתכן שיהא הגג רה״י והבליטה מ״פ, שאם הגג רה״י גם הבליטה רה״י, אמנם באמת יש לדון שבבליטה פחות מד״ט לא חשיב בליטה ויהא כלו רה״י,... ובמ״ב בבה״ל סי׳ שמ״ה סט״ז ד״ה גג כתב בשם הפ״מ, דבגג בולט כל שהו הוי כרמלית, ולמש״כ עד טפח ודאי הוי רה״י [ואפשר דשיעורו חצי טפח דהא דתניא ויש בקצר שלו ג׳ י״ל דמתקצר חצי טפח בכל סביבותיו].

(שם סי׳ ק״ד ס״ק ו׳)

ס״ק ע״א

שם סעי׳ י״ז חורי כרמלית ובמ״ב ס״ק ע״א אבל פחות משלשה כו׳ למש״כ בס״ק הקדם דביש לחור מחיצות אין נ״מ אם גבוה ג׳ או לא, הכא בפתוח לכרמלית אי ארך החור נגד הכרמלית ד״ט ועמקה פחות מד״ט, ואין קרקעיתה גבוה ג׳, אמרינן מצא מין את מינו ולכו״ע הוי כרמלית, ואם קרקעיתה גבוה ג׳ לדעת רש״י שכתבנו ס״ק י״ב הוי מ״פ, ולדעת הר״מ הוי כרמלית,

(שם סי׳ צ״ו ס״ק י״ג ד״ה שם)

בה״ל ד״ה חורי

ואם ארך החור כלפי הכרמלית פחות מד״ט בין כשעמקה ד״ט ובין כשאין בעמקה ד״ט, הוי מ״פ דהא אין כרמלית בצדה להשלימה, ובזה אמרינן דאין חוריס לכרמלית, ודלא כהמ״ב בבה״ל ד״ה חורי.

(שם סימן צ״ו ס״ק י״ג ד״ה שם)

סימן שמ״ו

בה״ל ד״ה קרפף

עירובין כ״ב ב׳ תוד״ה אילימא, ושמא התם הוי אליבא דר״י כו׳ וכ״כ בסמוך בד״ה דילמא, דמחיצה שאינה עשוי׳ בידי אדם מודו רבנן דאתו רבים ומבטלי מחיצה, ולכאורה קשה דהא לא שייך אתו רבים ומבטלי מחיצתא אלא כשהרבים בוקעין דרך פרצות המחיצות או שדריסת הרבים ע״ג המחיצה, ובזה כיון שהמחיצות אינן חוצצין כראוי בפני העוברין בטלי מחיצתיהו אבל רבים הסובבים בשוקים וברחובות תוך המחיצות, לא מבטלי מחיצות לעולם, שהרי דלתות נעולות בלילה עושין ירושלים רה״י, אף שתוכה ס׳ רבוא והיא רוכלת העמים, וא״כ א״י נמי סולמא דצור הוי מחיצה מעליתא וכן גידודי פרת אינן נדרסין וכן גידודי אוקיינוס, והריטב״א כתב דלא חשיב מחיצות אלא כל שרואה עצמו תוך מחיצות, ואפשר גם כונת תו׳ כן, אלא שלדעת הריטב״א אף באין רבים בוקעין תוך המחיצות לא חשיב מחיצות, ולדעת תו׳ כל שהיקף גדול כל כך שאין בני אדם עושין דוגמתו, אז אתו רבים שבתוך המחיצות ומבטלי מחיצות, ולפ״ז בהיקף קטן אף באין המחיצות עשויות בידי אדם, לא אמרינן אתו רבים ומבטלי מחיצתא אף לפי׳ תו׳ וכן משמע דמעלות ומורדות שבא״י נמי אינן עשויות בידי אדם וכן שבילי בית גלגול, אלא כונתם מחיצות שאינן נעשות בידי אדם כדוגמתן, ול״ע.

(שם סי׳ ק״ז ס״ק א׳)

ס״ק כ״ז

וכתוב עוד שם בשם הראבי״ה בדין איסקופה ומבואר שאם אין תקרת ד״ט מותר מן הדין להוציא משם לרה״ר ולא לפנים, ואין זה אלא בפתוח לכרמלית וכ״כ הגר״א בשו״ע שמ״ו סעי׳ ג׳ בהגה׳ שהועתק דין זה של המרדכי, שאין טעם לאסור מן האיסקופה לבית אלא בפתוח לכרמלית, ואז אוסר המרדכי אף באיכא תקרת ד׳ משום דזימנין דאין בו ד׳ ולאו אדעתי׳, אבל בפתוח לרה״ר הוי רה״י מה״ת לדעת תו׳ ומותר עם הבית משום שאין בו ד׳, ולדעת הרמב״ם שאין ג׳ מחיצות רה״י מדאוריתא, הוי מקום פטור יעו״ש,

(שם סי׳ ס״ו ס״ק ט״ז)

ס"ק ל"א

ובס' מ"ב ס"ס שמ"ו כ' בשם אחרונים ז"ל לתקן טלטול תחת הגג הבולט ונשען על העמודים לצד הרחוב להעמיד עמודים אצל הבית ויהי' צו"ה מג' לדדין יעו"ש ולפי האמור לא מהני עדיין העמודים שיעמיד כיון שהגג ממלא כל עובי העמודים, ובין העמודים ישאר כרמלית, כיון שפתוח לכרמלית, א"כ אין כאן שקפי, אלא צריך להעמיד קנה אצל הכותל, וקנה כנגדו אצל העמוד, ויניח שפת העמוד ויהי' שקוף לרוח שלצד הרחוב,...ומש"כ שם שצריך שהעמוד שאצל הבית יהי' מכוון כנגד עמוד שאצל הרחוב, לכאורה גם אם אינו מכוון לית לן בה והוי צו"ה באלכסון.

(שם סימן ע' ס"ק כ"ג ד"ה שו"ע)

ס"ק ל"א

וכן קנה עליון צריך להיות בולט למטה מכל שטח התקרה אבל תקרה עצמה אינה נחשבת לקנה עליון בצו"ה, וכמש"כ המ"א סי' תר"ל סק"ב מהירו'.

(שם סימן קי"א ס"ק ה' ד"ה מה)

שעה"צ אות ט"ז

כ' עוד במ"ב שם ואם הם של בתים רבים שעומדים זא"ז כו' יעשה תיקון זה בב' בתים שעומדים בסוף כו' ובשעה"ל שם אות ט"ז ולכאורה כו' שלא יהי' בין בית לבית ג"ט כו', ולכאורה נראה דכל שאין פרצה בין בית לבית יתר מי' נידון בעומ"ר, וכן לצד הרחוב נידון בעומ"ר של צו"ה וכמש"כ במ"ב סי' שס"ג ס"ו בבה"ל ד"ה צריך דצו"ה נידון בעומ"ר,

(שם סי' ע' ס"ק כ"ג ד"ה כ')

בה"ל ד"ה הבולטין

וכ' המ"ב שם בבה"ל דאפי' לדעת הרמב"ם מהני, אע"ג דאורכו יתר מי' כיון שאין רחבו י' הו"ל ג' מחיצות מעליות, ואחת יתר מי', מותר אף לדעת הרמב"ם, ומבואר מדבריו, שמקוס ששטחו י' על כ' ניתר בצו"ה בד' רוחות דחשיב כב' מחיצות שלמות זה כנגד זה, שניתר בצו"ה אף ביתר מי' וכמש"כ המ"מ בדעת הרמב"ם, וזה תמוה מאד, דנראה פשוט דכל שפרומ"ר מד' רוחות אינו ניתר בצו"ה ביתר מי' אף שב' צו"ה אינן רק י', מ"מ סוף סוף הוא פרמ"ר, ואינו מתוקן רק בצו"ה, ובכה"ג שרובו פרוץ מכל צד אינו מועיל צו"ה של יתר מי'.

(שם)

סימן שמ"ט

שעה"צ אות ג'

והא דיהבינן לי' אמה דידי' היינו דוקא לענין הוצאה מד"א דידי' דבעינן שיהא הוא והחפץ תוך ד"א וזה אי אפשר בעוג וע"כ בדידי' יהבינן לי', אבל לענין העברה ד"א ברה"ר דשיעורו ממקום עקירתו למקום הנחתו, לעולם בד"א של קדש משערינן דלא שייך כאן שאלת הגמ' עוג מה תהא עליו, וקרא דמייתינן הכא אסמכתא, וד"א של העברה הלכה כדאמר שבת ל"ו ב', וזו כונת הפמ"ג בסי' שמ"ט, ובמ"ב בשעה"ל פקפק עליו דהא נוטל חפץ ממרגלותיו ונותן במראשותיו הרי העביר ד"א ברה"ר אם הוא ענק, ול"ק דתחתיו מתפרש לפי הנהגתו בחול, וגם בשבת אם הניח באמצע שמותר מה"ת, אבל ודאי דין העברה בשל קדש דהרי ל"ק לי' אלא עוג מה תהא עליו, אבל בעלמא בשל קדש, והיינו דלא שקלו וטרו בזה בגמ' אלא הכא ולא בכל מעביר ד"א ברה"ר, ועי' בהגר"א סי' שמ"ט שם.

(שם סי' קי"ב ס"ק י"א ד"ה והא)

ס"ק י"ד

מ"ח א' והני ד"א היכא כתיבא כו', הני ד"א אינו ענין להוצאה ד"א ברה"ר דהכא אפי' החפץ מונח בסוף ד"א דידי' אסור לי' להוציא מד"א דידי' ולחוץ כמש"כ רש"י מ"ה ב' ד"ה ובלבד, ומבואר בר"מ פי"ב ובטוש"ע סי' שמ"ט דדין זה הוא בכל עומד ברה"ר, ונמצינו למידין דכל שהאדם ברה"ר אינו רשאי לזרוק ולהוציא חפץ מתוך ד"א ולחוץ אפי' כשאין ממקום עקירתו עד מקום הנחתו ד"א,

(שם ד"ה מ"ח)

סימן שנ"ד

בה"ל ד"ה אא"כ

בתו' שבת ג' א' ד"ה בעשותה הביאו ירו' דאין מושיט אלא ע"י שניס ופי' בתו' שם דהמושיט יניח ביד אדם דוקא, והר"מ שם השמיט תנאי זה, ונראה דגמ' דידן פליג דהא איבעיא לי' לרבה ל"ז א' דטעמא דר"ע דילף זורק ממושיט וכן ס"ל לר"א שם וע"כ דר"ע לית לי' דבעינן מושיט ליד חברו ורבנן לא פליגי רק בזורק אבל לא במושיט, מיהו יש לדחות דאיירי בזורק ביד חברו, אע"פ שלא הוזכר כמו שלא הוזכר דיוטא אחת, ומ"מ כיון שלא הוזכר בתלמודין תנאי זה משמע דלא סבירא להו.

(שם סימן ס"ב ס"ק י"ט אות ה' דה בתוס')

סימן שנ"ה

בס"ס א' במחבר

שו"ע סי' שנ"ה ס"א ומימיו יכול לשפוך על דופני הספינה כו' על עובי דופנו שהוא רה"י אבל על פני דופנו אסור שהוא כרמלית כמו פני הכותל ברשות הרבים ועוד דאסור להושיט הכלי לכרמלית, וכ"ה בהדיא בגמ' שבת ק"א א' אלא לאו אחודא.

(שם סימן ק"ג ס"ק י"ח ד"ה שו"ע)

ס"ק י"ז

וכל משכ"כ במ"ב בזה איננו מובן שכתב בס"ק י"ז פלוגתת אחרונים ז"ל אי מותר באינן קשורות כשהן של אדם אחד, ולמטה מי', וכתב טעם פלוגתתן אי חיישינן דלמא נפל, ותמוה מאד דאי חיישינן דלמא נפל אין חילוק בין למעלה מי' ובין למטה מי', כדאמר בשבת ל"ז א' לימא תיהוי תיובתא כו' אע"ג דהוא למעלה מי', וע"כ מדשרינן למעלה מי' לא חיישינן דלמא נפל, ומ"מ למטה מי' אסור כמש"כ במרדכי משום דקמטלטל מרה"י לכרמלית, ואף שאין עושה הנחה בכרמלית אסור.

(שם סימן צ"ה ס"ק ז' ד"ה וכל)

ס"ק כ'

עוד כתב בסק"ך פלוגתת אחרונים אי מערבין באינן קשורות ע"י טלטול למעלה מי', והוא תמוה דפשוט בסוגיא דנפסקו נאסרו, ואין מערבין דרך זריקה, וכמש"כ בשם הב"מ, וכמדומה דלא נחלק בזה אדם,

(שם סי' צ"ח ס"ק ז' ד"ה עוד)

בה"ל ד"ה אלא

היו קשורות ונפסקו בשבת אם הן של אדם אחד, דינן כמו שנפסקו מע"ש דלמעלה מי' מותר לזרוק מזו לזו, ולמטה מי' אסור, ולא שייך כאן הואיל והותרה דלא הותר מעולם לטלטל מספינה לכרמלית, ובזה לא נחלק הרא"ש, ואם הן של ב' בני אדם, למטה מי' אסורין ולמעלה מי' תליא בפלוגתת הרא"ש וש"פ דלהרא"ש מותר ולש"פ אסור.

כתב בבה"ל פלוגתת הרא"ש וש"פ בנפסקו בשבת ונקט לה על לשון הרמ"א דמיירי בטלטול למטה מי' ובזה מודה הרא"ש וכמש"כ לעיל.

(שם סימן צ"ח ס"ק ז' ד"ה שו"ע וד"ה עוד)

בה"ל ד"ה וע"ל

שם ס"ג בהגה' ביה"כ העומד בין שני הבתים כו' המרדכי בשם הר"י מקינון התיר והביא ראי' מכותל שבין ב' חצרות פחות מד"ט ותימא דהתם החצרות רשות היחיד, והכותל רשות שניהם וחשיב מדרבנן כרה"ר לגבי החצרות, וכיון שהוא פחות מד' לא גזרו עלי' והוי מ"פ, אבל עמוד פחות מד"ט העומד בחצר ודאי דינו כחצר ואינו מחלק רשות לעצמו, וה"נ כיון דמקום החפירה חצר השותפין אין הצואה חולקת רשות לעצמה, ובד"מ סק"ג נדחק בראיית הר"י מקינון ליישבו לדעת ההגהות, ואדרבה דעת הר"י מקינון לא נתגלה לן.

(שם סי' ק"ג ס"ק כ"ח ד"ה שם)

סי' שנ"ו

סעי' א' במחבר

והרשב"א והריטב"א כתבו לחלק דדוקא בבור שבין ב' חצרות ששניהם שותפין אמרינן דעריבי מיא עד שישקע במים, אבל לא בגזוזטרא שאיסורו

משוס כרמלית, ולפי דבריהם באמת המים העוברת בתוך החצר א"ל שיקוע.

(שם סי' ק"ג ס"ק ז')

ס"ק ט'

ונראה דאין דברי הריטב"א רק כשב' הנקבים פחותין מג' וכמו שדייק בלשונו, אבל בנקב אחד פחות מג' אכתי נקב הב' אוסר דחשיב פרוץ במלאו בלד הנקב הרחב, וכיון שיש להמים כניסה ויציאה לא בטילה לחצר, וכן מבואר בלשון רש"י פ"ז ב' ד"ה אפומה, דצריך לסתום בכניסה ויציאה עד פחות מג"ט וכ"ה בלשון השו"ע כאן... והמ"ב סק"ט לא כתב כן ודבריו צ"ע.

(שם סימן ק"ג ס"ק כ"ב ד"ה כ' ב"י)

בה"ל ד"ה העוברת

שו"ע שנ"ו ס"א אמת המים העוברת בחצר כו' כ' במ"ב בבה"ל להסתפק במים המתעכבין רק יום או יומים אי גזרו עלי' משום כרמלית, ונראה דאין חילוק בזה כלל דאפי' במים שעה אחת הדין כן, דהכא לא משום דמים מבטלי דירה אתינן עלה אלא משום דמים נדונים כרשות חלוק ואין מחילות החצר מועילות להם, ואפי' שעה אחת.

(שם סי' ק"ד ס"ק ג')

סעיף ב' במחבר

ונראה דלדינא יש להקל בפרוץ לכמלית אף להביא לבית כדעת כל המפרשים שנטו מפרש"י, וכדעת ריטב"א בשם רבותיו, ומיהו אם אפשר לתקן ראוי לחוש לדעת רש"י שהעתיקוהו הטוש"ע להחמיר.

(שם סי' קי"ב ס"ק ד')

ס"ק י'

דבאמת המים הנכנסת ויוצאת עירובין פ"ז א' מבואר דבעמוק י"ט לא מהני גיפופי חצר להתיר את האמה, והקשו הרשב"א והריטב"א דהא אמר י"ב ב' בלשון יש הנכנס לחצר דעשר אמות ניתר בגיפופי החצר ותירצו בשם תוס' והראב"ד דההיא דלשון יש איירי באין עמוק י"ט, ונמצא לפ"ז דבעמוק י' לעולם נידון בפ"ע דאמרינן גוד אסיק והו"ל כהשוה גיפופיה דהוי סילוק מחיצות כדאמר ל"ב ב', אבל הרשב"א והריטב"א כתבו דדוקא אמת המים הנכנסת ויוצאת חשיבא רשות בפ"ע אבל לשון יש הנכנס ואינו יוצא אף שעמוק י' גיפופי חצר מתירין אותו עד עשר אמות... ונראה להחמיר בדבר.

(שם סי' קי"א ס"ק א' ד"ה מבוי וד"ה והנה)

סי' שנ"ז

סעי' ג' ברמ"א

שו"ע סי' שנ"ה ס"ב ואם עשה דף או קנה כו' כתו בכרמלית ושרי כו' ואף לדעת התו' דדוקא בספינה שרי כתו בכרמלית אבל בבית גזרינן משום כתו ברה"ר והביאם רמ"א בסי' שנ"ז, הביא בהגהות מרדכי פ' הזורק תשובת מהר"מ דהכא עדיף דלא אכפת ליה אם לא יפלו מהדף ור"ל ודמי לחצר בימה"ג, ובד"מ סי' שנ"ז סק"ג נתקשה שדברי מהר"מ סתרי אהדדי וכ' דההיא דביה"כ ברחוק מן העיר ולא גזרינן משום רשות הרבים ודבריו תמוהין, שהרי מהר"מ גופי' באר טעמי' וכמו שכתוב בהגהמ"ר כמו שכתבנו.

(שם סי' ק"ג ס"ק כ"ח ד"ה שו"ע סי' שנ"ה)

סעי' ג' ברמ"א

שו"ע סי' שנ"ז ס"ג בהגה' ואם הצנור למעלה מי' טפחים שעוברים המים דרך מ"פ לכרמלית יש להקל, אפשר דזה לדעת הרמב"ם וש"פ שהביא הגר"א דזיז למעלה מי' הוי מ"פ ומיירי שהצנור בולט מן הגג והוי כהונח במ"פ, ולכן מקילינן בכתו כה"ג אף לדעת האוסרין להחליף ברשויות דרבנן, אבל להסוברין שהזיז הוא כרמלית, או אם הצנור הוא באופן דנחשב חורי רה"י, שאין כאן הנחה

במ"פ אפשר שאין לחלק בין גופו לכחו, וצ"ע ועי' לעיל ס"ק י"ז.

(שם סי' ק"ג ס"ק כ"ח ד"ה שו"ע סי' שנ"ז)

סי' שנ"ח

ס"ק י"ב

כתב המ"ב סי' שנ"ח ס"א ס"ק י"ב לדינא דנפחות מב"ס משהו מותר ארכו יתר על רחבו, אמנם דעת הרשב"א והריטב"א אינו כן, והתו' בחירוץ קמא לא ס"ל כן כמש"כ בב"מ ומש"כ במ"ב דנראה להם דוחק דמשמע דמיירי בשלמים ל"י שהרי אין בין שלמים לפחות אלא משהו, ובלשונם מבואר בהדיא דבאו לחדש הדין ולא לחדש לאוקמי סוגין בהכי.

(שם סי' פ"ט ס"ק י"א ד"ה כתב)

בה"ל ד"ה לדירה

ע"ד מקום השוק, אם הוא מוקף מחילות גבוהות עשרה טפחים וגדרו קניו רצופים שאין ביניהן ג' טפחים ואין בכל ההיקף פרצה של י' אמות שהוא ערך 5½ מטר אז יש מקום להקל לקרותו מוקף לדירה כדין פסי ביראות, דה"נ ביום השוק אנשים קובעים שם דירתן לשעה והרבה אכרין אוכלין ושותין שם, וגם הבאר שהרבה שותין ממנו מסייע דירתן ולא גרע מפסי ביראות ואע"ג דרבנו (שיחי') [זצ"ל] בסי' שנ"ח כתב דכל הראשונים חולקים על רש"י שפי' דפסי ביראות מקרי מוקף לדירה, ולפ"ז גם בנידון דידן אין זה מוקף לדירה, ומה שנסתפק רבנו (שיחי') [זצ"ל] שם בדירת בהמה היינו בדיר וסהר קבוע אבל מקום שאין משתמשין שם רק לשעה לא מקרי מוקף לדירה לדעת רבינו (שיחי') [זצ"ל] אפשר מ"מ לנטות מדברי מרן (שיחי') [זצ"ל] ולומר דדעת תו' י"ח א' כרש"י ודברי הבה"ל ברים סי' שנ"ח בזה תמוהים מאד שכ' דדעת תו' שאין פסין מוקפין לדירה אלא שהקילו משום מצוה ובתוס' מבואר בהדיא להיפך... וכדאי הם רש"י ורבותינו בעלי התוס' לסמוך עליהם במילי דרבנן, ומ"מ למעשה ראוי לעשות עירוב.

(שם סי' קי"ב (קצ"ט) ס"ד)

ס"ק י"ט

במ"ב סי' שנ"ח ס"ק י"ט חידש דהקיף ולבסוף פתח מהני וכן הקיף ולבסוף בנה כשהיה בדעתו לבנות ולפתוח ואע"ג דהרשב"א והריטב"א בסוגיא דאבוורנקי כתבו בהדיא דגם כה"ג מקרי הוקף ולבסוף פתח, לדד דש"פ פליגי ע"ז, ונראה דסוגיא דאבוורנקי מכרחת כדעת הרשב"א והריטב"א דבסתמא היה בדעתו לעשות אבוונקי תוך הבוסתני, ואפ"ה קרי לה בגמ' הוקף ולבסוף פתח, ובאמת לא מצינו מי שפליג על זה, אמנם לדינא נראה דיש חילוק בזה בין קרפף לחצר, דהקיף לחצר ואח"כ בנה ודאי מקרי הקיף לדירה, ואע"ג דאין חצר בלא בית מקרי דירה, מ"מ מקרי היקף לדירה, כיון דעיקרו לתשמיש הבית עשהו, אבל הקיף לקרפף שאין הבית צריך לו שהוא לאוצר וכיו"ב, אלא כל שבית פתוח לו מקרי הוקף לדירה בזה צריך פתח ולבסוף הוקף תדע שהרי כל זמן שלא פתח הבית תורת קרפף עליו שהרי הוא משמש עתה לאוצר ככל קרפיפות, וא"כ אף כשפתח הבית אח"כ לא מקרי דירה דלא מינכרא חידוש דירה בגוי', אבל חצר אינה משמשת כלום עד שיבנה ביתו, והוא מוקף לדירה מתחלתו ונראה דאף קדם שפתח הבית הוא דירה.

(שם סי' פ"ט ס"ק ו')

בה"ל ד"ה ואח"כ

במ"ב סי' שנ"ח ס"ב בה"ל ד"ה ואח"כ כתב דהעמיד בית ברוח רביעית של הקרפף חשוב פתח ולבסוף הוקף וכתב הטעם משום שהיה פרוץ יתר מי', ולמאי דמשמע מלשונו דאיירי דפרוץ במלאו ברוח רביעית, אף בפחות מי' דינא הכי, וביתר מי' מהני אף באינו במלאו, וכ"ז נלמד מדברי הריטב"א כ"ה ב' בסוגיא דבוסתנא.

(שם סי' פ"ט ס"ק י"ח)

בה"ל ד"ה קרפף

כ"ג ב' תוד"ה מזרע, ונראה לר"ת דדוקא קרקע יותר מב"ס אבל ב"ס אפי' מזרע כלו לא בטיל דירתו דהא לריב"ב כו' נראה דכונת ר"ת היינו דגינה ב"ס מותר בטלטול כמו קרפף ב"ס, ובאמת הוא בהדיא במתני' בפלוגתא דריב"ב ור"ע, אבל אין לומר דכונת ר"ת דאין בטל דירתו ותשיב רשות אחת עם החצרות, דזה אין להוכיח ממתני', וגם אין זה במשמעות דבריהם, שסיימו ומיהו מבעיא לי' כו', וזה דלא כהמ"ב סי' שנ"ח ס"ט בבה"ל ד"ה קרפף שהביא דעת ר"ת דקרפף ב"ס שהוקף לדירה ומזרע כלו מותר להוציא מבית לתוכו.

(שם סי' פ"ח ס"ק כ"ב)

בה"ל ד"ה אבל

ולענין עיר מוקפת חומה שהביא המ"ב נראין דברי האוסרין דזהו דין חצר שמזרע, ומה לי חצר ומה לי עיר, והלכך במזרע רוב המקום המוקף [ונראה דמקום הבתים אינם מצטרפים לרוב הדירה] כלה אסורה אף אם מקום המזרע פחות מסאתים, ואם מזרע מיעוטה והוא יותר מב"ס כלה אסורה, ואם הוא ב"ס מותר לטלטל כלים ששבתו בחצר ובמקום המזרע, אבל אסור להוציא מן הבית אף למקום שלא מזרע, ואם הוא פחות מב"ס מותר להוציא מן הבית לגינה, וכ"ז כשמקום המזרע אינו מוקף אבל אם הוא מוקף נידון בפ"ע ככל גינות, והעיר בפ"ע, בין לקולא בין לחומרא.

(שם סי' פ"ח ס"ק כ"ה ד"ה ולענין)

בה"ל ד"ה זרעים בסה"ד

אמנם מש"כ להקל בפחות מב"ס ונראה דכונתו במזרע רובו או כלו אבל כל החצר הוא פחות מב"ס [וה"ה ב"ס] והוא ע"פ ספיקו של הרא"ש ללמוד מדברי רש"י דאם כל החצר פחות מב"ס [וה"ה ב"ס] אין הזרעים מבטלים נראה דאין לסמוך בזה להקל דהעיקר כמש"כ תו' והרא"ש וכ"ד הריטב"א וגם מדברי רש"י אין הכרע וכמש"כ ס"ק כ"א, אמנם בלא"ה יש להקל בשעת הדחק בב"ס ובפחות להוציא מן הבית לתוכו משום דעת הרמב"ם והסמ"ג וש"פ דבית וקרפף רשות אחת הן וכמש"כ במ"ב סי' שע"ב ס"א בבה"ל ד"ה או.

(שם סי' פ"ח ס"ק כ"ו ד"ה שו"ע)

ס"ק פ"ג

טרש"ע סי' שנ"ח ס"י ואם יש בה סאתים או פחות אסור להוציא ממנה לבית, בהגהות מהרל"ח הוכיח מלשון הטור דאין אוסר אלא מחלק הגינה לבית וכמו שפי' המ"א דברי השו"ע, ופי' מהרל"ח דעת הטור דלא מקרי פרוץ במלאו למקום האסור לענין טלטול מבית לחצר, ולפירושו צ"ל הא דתנן צ"ב א' חצר קטנה שנפרצה לגדולה קטנה אסורה היינו כלים ששבתו בבית אסור לטלטל בחצר אבל להוציא מבית לחצר שרי, ובהדיא כתב הטור סי' שע"ד דחצר קטנה אסורה להוציא מבית לחצר, וגם לא יתכן זה בסברא דכיון דאסור טלטול בתוכה אסור להוציא מבית לתוכה [ועי' צ' א' מאי קמבעיא לי' כרמלית ורה"י קמיבעיא לי' כו'] וא"כ דברי הטור תמוהין מאד שהוא נגד משנה מפורשת דחצר קטנה שנפרצה לגדולה, וכן לעיל ז' ב' במבוי שנפרץ במלאו לחצר אסרינן בלא עירבו והיינו מבית למבוי דאילו ממבוי לחצר שרי דקיי"ל כר"ש דמבוי וחצר רשות אחת הן.

(שם סי' פ"ח ס"ק כ"ד)

סעי' י"א במחבר

ונראה דהא דמים דלא חזיין הוו כזרעים דוקא באין דעתו לפנותן לימים רבים אבל אם דעתו לפנותן מיד אין סברא שמתבטל הדירה, וכש"כ שא"ל לפרוץ ולגדור לשם דירה אחר שפנה המים ול"ע [עי' מ"ב סי' שנ"ח ס"ט בבה"ל ד"ה הזרעים].

(שם סי' פ"ט ס"ק ד')

שעה"צ אות ע"ט

ואם אין המים עמוקין י', החצר מותרת, וכ"ז נתבאר בשו"ע סי' שנ"ח סעי' י"א ובמ"ב שם, ואף שהמים נכנסים ויוצאים מ"מ לא נעשה כרמלית כשהמים רחוין, נלמד מדברי הריטב"א שהביא ב"י

סי׳ שנ״ו דכיון שאין כאן נקבים ג׳ בכניסה ויציאה אין חילוק בין מים עומדין לנכנסין ויוצאין, וכמש״נ לעיל סי׳ ל״ט ס״ק כ״ב.

(שם סי׳ ק״ד ס״ק א׳ ד״ה מים)

שעה״צ אות פ״ה

שו״ע סי׳ שנ״ח סי״א במ״ב בשה״ל אות פ״ה הק׳ למה אוסרין כל החצר כיון דעמוק י׳ הרי הוא מחיצה ונידון החצר בפ״ע ותירץ דמיירי באין מתלקט י׳ מתוך ארבע, וכתב עוד ואע״ג דדעת הרשב״א שכל שאין בעומקו כו׳ שהוא בכלל רפש וטיט אפשר שכונתו במקום שאפי׳ לבסוף כו׳ משא״כ בזה שעכ״פ ירד המדרון לעומק י״ט בודאי אינו בכלל רפש וטיט, ולא נראה כן דא״כ אין לדבר שיעור ובמשך ד״ט עומק י״ט יהי׳ כלו נידון כזרעים, וכן בב״י לא משמע כן דכתב דהרשב״א חולק על הרא״ש ואם איתא הלא גם הרא״ש לא קאמר אלא בית עומק י״ט בחצר אז מצטרף כלו כמבואר מרחית הרא״ש וכמש״כ סק״ב, אלא ודאי אין חילוק בזה ולדעת הרשב״א כל שאין עמוק י׳ אינו מצטרף לרובו וליתר מב״ס, ומה שהק׳ למה אסור כל החצר כיון דהאי מדרון אינו כזרעים תמוה מאד, דאם העומק הוא רוב החצר א״כ נאסר גם המדרון גם החצר, ואם הוא מיעוט ויש בו יתר מב״ס המדרון והחצר אסורין משום פרוץ במלאו.

(שם סי׳ פ״ט ס״ק ג׳)

בה״ל ד״ה דנם

חולק בכונת הריטב״א אבל נראה דהריטב״א לא בא לחלק בין מחיצה זקופה למתלקטת עשרה מתוך ד״א אלא כונתו ז״ל שאם יש הפסק ג״ט מן המקום היבש שבחצר עד התחלת המחיצה אז כל החצר אסורה ואם אין ג״ט ביניהם החצר מותרת ואע״ג דדעת ריטב״א דבכרמלית לא איכפת לן בעירובי מיא מ״מ כל שהמים הם סיבת ביטול דירה לא אמרינן דגידוד המכוסה במים יחשב למחיצה להפסיק באמצע המים ולמחשב את החצר שמן הגידוד ולפנים לעצמו וכיון שאין בו סאתים יהא מותר דלענין זה אמרינן עירובי מיא וכל מקום המים חשיב כרמלית, ואע״ג דדברי הריטב״א שם לר״א דאפי׳ מים דחזיין לתשמישתא נעשין כרמלית ובזה צריך שיהי׳ המים עמוקין י״ט דוקא אפשר דכיון דיש סאתים עמוקין י״ט אף גדות המים שאין עמוקין י׳ נעשין כרמלית א״נ עיקר דברי הריטב״א דנקט פחות מג״ט הוא לדידן במים דלא חזיין וכדמסיק שם.

(שם סי׳ קי״ג ד״ה ע״ד)

בה״ל ד״ה והוא בסה״ד

[משו״כ המ״ב בבה״ל ד״ה והוא, דבפחות מג״ט עומק המים מודה הרא״ש אינו מוכרח ולמש״כ דמיירי דניחא לי׳ בהאי מיא א״כ ביטל תשמיש החצר אף בפחות מג״ט והעיקר תלוי אם משמש עדיין אם לא וצ״ע].

(שם סי׳ פ״ט ס״ק ד׳)

בה״ל ד״ה שמקום

שו״ע סי׳ שנ״ח סעי׳ י״ג בבה״ל ד״ה שמקום תמה על הרא״ש דס״ל דלא מקרי יתר מב״ס עד דאיכא יתר אמה מהא דהכא מקום המחיצה מייתרו, והדברים מתמיהין דליכא מאן דסבר דיתר מב״ס צריך שיעור ובהדיא אמרינן בגמ׳ ע׳ אמה ושרייס ואמרינן א״ב דבר מועט, והרא״ש לא כתב רק אי פחות מב״ס דינו כחצר מסתבר דעד שיפחות אמה מב״ס דינו כב״ס והוא ב׳ רשויות עם החצר, ודין ארכו יתר על רחבו דבעינן אמה שכתב שהוא ע״פ הרא״ש ורי״ו תמוה שזה גמ׳ ערוכה כ״ג ב׳ ר״א אומר אם היתה כו׳ והתניא כו׳ כי תנן נמי מתנ׳ כו׳ א״ה היינו ר״י כו׳ הרי דבין לר״א ובין לר״י עד דאיכא אמה יתירה.

(שם סימן פ״ח ס״ק כ״ח)

ס״ק צ״ו

במ״ב סי׳ שנ״ח ס״ק ל״ו הביא דברי המ״מ בשם הרשב״א בקרפף שנפרץ לחצר דאויר מחילות

מייתרו דדוקא בנכנסין או בגיפופין יותר מד"א, וכבר כתבנו ס"ק ט"ו דא"ל תנאי זה אלא כשכותל הקרפף עמד באויר החצר כזה (קמט) או כזה (קנ) באופן שמן הגיפופין ולפנים ליכא יתר מב"ס אבל כשכותל החצר היה ישר ושימש לקרפף ולחצר ונפרץ כותל שכנגד אויר הקרפף בזה אף אי איכא גיפופין מעליות אסור כיון דמן הגיפופין ולפנים איכא יתר מב"ס.

(שם סי' פ"ח ס"ק י"ד)

ס"ק ק"א

ודוקא בכה"ג דג' כותלי הבוסתנא העמיד קדס פתח הבית, אבל הקיף ג' כתלים לאחד כותלי הבית ופתח פתוח באותו הכותל לבוסתנא ואח"כ נפל הכותל החוצץ עדיין הבוסתנא בהיתרו, כמבואר בהדיא בריטב"א דהאי בוסתנא העמיד הג' כתלים קדס פתח הבית והוי לא הוקף לדירה אלא שהותר בכותל הבית ויעוין בריטב"א שהאריך איך שהותר בהאי כותל לחוד, וכ"מ בגמ' דבהאי גודא דאפדנא הותר, ומבואר דדין זה מיוחד דוקא בלא הוקף לדירה, אבל בהוקף לדירה לא אכפת לן בנפילת הכותל,... ובמ"ב סי' שנ"ח ס"ק ק"א כתב בשם המ"א דבפתח ולבסוף הקיף ג' כתלים לכותל הבית ונפל כותל הבית ברחי, ונשארו גווייתא נאסר הקרפף, ולמש"כ ז"א דבזה הקרפף בהיתרו, וסוגיא דבוסתנא דוקא בלא הוקף לדירה דהיינו דהקיף ולבסוף פתח.

(שם סי' פ"ט ס"ק ט"ו)

סימן שנ"ט

בה"ל ד"ה רחבה

במ"ב סי' שנ"ט בבה"ל ד"ה רחבה, כתב בשם הפמ"ג דקרפף פחות מב"ס שלא הוקף לדירה מותר לטלטל ממנו לבית, אבל ב"ס מצומצם אסור לטלטל ממנו לבית, ואינו כן, דמאן דאסור מקרפף ב"ס לבית אפי' מקרפף פחות ב"ס אסור לבית, דדין בית וקרפף לר"ש כחצר וקרפף לרבנן ולרבנן אפי' בפחות מב"ס מקרי קרפף לענין זה, וכמש"כ הריטב"א בחי' עירובין כ"ד א' וכן מסיק הרא"ש שם וכ"ה בתו' שם ד"ה לא אמרן, וכ"מ עוד בתו' כ"ה ב' ד"ה קרפף, וכ"ה בתו' ל' א' ד"ה הכא, וכ"ה בהדיא בשו"ע סי' שנ"ח סעי' י', וכ"כ המ"ב שם ס"ק ע"ה וס"ק ע"ז, והוא מדברי הרא"ש והטור.

(שם סי' פ"ה ס"ק י"ח)

סימן ש"ס

סעי' א'

ואפשר דאם ה' טפחים שתי וערב סגי מדין פרוץ כעומד בערב, ומותר אף ליחיד בשוב, ואף אם למטה סמוך לארץ הוא שתי לבד, כיון דאין בין הקנים ג' וליכא בקיעת גדייס,

(שם סי' ע"ז ס"ק ד')

שעה"צ אות ב'

והלכך לדידן ביחיד לא יהבינן כל צורכו עד דאיכא שתי וערב, שיש בכל אחד מהן דין לבוד, וכן לרבים בשוב, וזה דלא כהפמ"ג שגדד דבקנה אחד של ערב הנתון במחילה של שתי, וכן להיפך חשיב מחילה של שתי וערב, שזה תמוה מאד, ובכל ערב איכא לעולם שתי שהחבלים ע"ג קנים, ובמ"ב ס"ס בשעה"ל אות ב' העתיק דברי הפמ"ג, וא"א לעשות מזה שום סניף להקל.

(שם סי' ע"ז ס"ק ד')

סימן ש"ס ס"ק ה'

כתב במ"ב שם סק"ה בשם תו"ש, דמוקף יתר מסאתים ליחיד, אע"ג דהוי כרמלית, אין להוציא ממנו לכרמלית אחר, כיון דהוי רה"י מה"ת, והאי טעמא לא מברעא שהרי ג' מחילות הוי רה"י מה"ת לדעת תו', ומ"מ מותר להוציא ממנו לכרמלית כמבואר בתו' שבת ט' א' ד"ה אע"ג, וכ"כ המ"ב בבה"ל סי' שמ"ו ד"ה ומותר [עי' לעיל סי' ב' ס"ק י"ח].

(שם ס"ק ג' ד"ה כ' במ"ב שם)

סעי' ג'

שו"ע סי' ש"ס ס"ג בד"א כשאינם פתוחים זל"ז יותר מי' דא"כ כו' וגם המגופפים אסורים, עי'

באחרונים דקאי כשאמצעי מגופף ויחיד בזה כו׳ והחילוני יותר מב״ס, והדברים תמוהים... אמנם יותר נראה דבפרוץ י׳ כלהו כקרפף אחד ונותנין להן כל צורכן, ואף עירוב אין צריך וכבר הסתפק בזה המ״א אלא שלא קבע הדבר אבל נראה דדין אלו הקרפיפות כדין ה׳ שבתו בטרקלין, והתם כל שיש יתר מעשר אמות שאין המחילות מגיעות לתקרה א״ל עירוב, כדמוכח ע״ט א׳ ש״מ מחילות שא״מ לתקרה כו׳ ולא משני דמיירי בפרצת יתר מי׳ ואינה במלאה, וא״כ ה״ג בפרוצין יתר מי׳ זה לזה כלהו כחד, והלכך באמצעי מגופף וחילונים אינם מגופפים ויחיד בזה כו׳ כלהו מותרים ביתר מב״ס, ומיהו המחבר בשו״ע ודאי לא ס״ל כן, אבל לדינא נראה דיש להקל.

(שם סי׳ ק״ו ס״ק ב׳)

סימן שס״א

ס״ק א׳

מדברי ר״ת פ״ד ב׳ בגג הסמוך לרה״ר דמפרש ר״ת דאפי׳ אין הגג גבוה י׳ אינו כרמלית גמורה ומהני לי׳ סולם קבוע ואי לא היו משמשין בו בני רה״ר א״ל סולם כלל, הנה מבואר שמותר לטלטל מגג לחצר אע״ג דאין הגג גבוה י״ט משום שתוכו רה״י... הנה למה שנתבאר דלכו״ע מחילות שאינן ניכרות אינן מחילות ע״כ כונת ר״ת דמן הדין כל כרמלית הוא מקום פטור מה״ת והכא בתחתיו רה״י לא החמירו בו חכמים לענין רה״י ומותר לטלטל ממנו לרה״י וכמו דס״ל לרב ל׳ א׳ ביתר מב״ס דלא חשיב כרמלית והכא בפחות מב״ס מודה שמואל, אבל אין כונת ר״ת שהוא רה״י מה״ת שזה לא הוזכר בכל ל׳ הראשונים ז״ל,

(שם סי׳ ק״ח ס״ק ו׳)

סימן שס״ב

סעי׳ א׳

ונראה דהיינו דוקא שהרוח מפזר את הענפים באופן שהן מתרחקין ג״ט זה מזה, ובטל לי׳ מחילה ההיא שעתא, הלכך פסול אף בשעה שהן נחין ושקטין ומחילתן שלימה, דהוי מחילה ערלי שאינה יכולה לעמוד ברוח, אבל אי המחילה חזקה שאין הרוח יכול לפזרה, אלא שמתנודדת מעט לכאן ולכאן, אבל בכל שעתא היא מחילה מעליתא, נראה דשפיר הוי מחילה העומדת ברוח,

(שם סי׳ ע״ז ס״ק ו׳)

בה״ל ד״ה או

במ״ב סי׳ שס״ג ס״א בבה״ל ד״ה או לשמור, נסתפק במאגאזין יתר מב״ס אי חשיב כרמלית, ונראה דהוי כרמלית דמה שהוא מקורה אינו מוציאתו מתורת כרמלית וכמש״כ לעיל ס״ק ה׳ ומש״כ במ״ב שם דבנין חשוב כמו מאגאזין שאני כו׳ דאין שייך בו שם קרפף כלל, ל״י פרושו ואנו אין לנו אלא מה שאמרו חכמים דמחילות העשויות לנחת ל״ש מחילה אפי׳ הן מחילות של כסף וזהב, ולא מצינו היקף לדירה אלא המוקף לגינה בקביעות, או היקף שמקוים לגינה פתוח לתוכו דע״י הבית גם החצר מקרי דירה ע״י שאר תשמישי האדם, אבל כל שאינו לגינה ולא מקוים לגינה פתוח לתוכו, לא חשיב מוקף לדירה, והלכך גם מש״כ המ״ב שם דאם בבנין הנ״ל משתמש שם גם יתר ערכי ביתו הוא בכלל דירת אדם, אינו מובן איזה תשמיש קאמר, ונראה פשוט דלא מהני שום תשמיש אלא לגינה בקביעות.

(שם סי׳ פ״ט ס״ק י״ז ד״ה במ״ב)

ביה״ל ד״ה כדי

הב״ח סי׳ שנ״ח וסי׳ שס״ג כתב דהא דשומירה לא מקרי מוקף לדירה להתיר יתר מב״ס אינו אלא בלא דר בה יום ולילה אבל דר בה יום ולילה חשיב מוקף לדירה, וסמיך אדברי תו׳ כ״ג א׳ שכתבו דעזרה כיון דשומרים בה גם בלילה מקרי מוקף לדירה, וכבר הקשה הפמ״ג ר״ס שנ״ח דלשון וכל דירה שתשמישה לאויר לא משמע כן דמשמע שאין כאן מגרעת בזמן דירתו אלא הגרעון הוא משום שהיא לאויר וכמו שפרש״י כ״ב א׳, וכן מבואר בהדיא לפי׳ קמא דרש״י כ״ה ב׳ ד״ה עבד, דמשמע דהשומר קבע שם דירתו ואפ״ה מסקינן

דל"ם מחילה, ונראה דעזרה שאני דהוא נמצא בה לרצונו לשמחה של מצוה אבל שומירה אין לו בה צוותא דעלמא והוא דר בה שלא בטובתו.

(שם סי' ק"י ס"ק כ"ח ד"ה הב"ח)

בה"ל ד"ה שאינה

עי' לעי' סי' שט"ו בשעה"ל אות י"א

(שם סי' נ"ב ס"ק י"ד ד"ה והנה)

ביה"ל ד"ה שעשה

ובס' מ"ב בבה"ל סי' שס"ב ד"ה שעשה, ראיתי שקיים לי' דתל ע"ג תל מצטרף אף ברחוק ג"ט זה מזה כל שמתלקט י' מתוך ד', ובעשה מחילות ע"ג תל מבעיא לי' אי פסול בהרחקת ג"ט, ולא ידענא שום מקום לחלק ביניהן,

(שם סי' ס"ה ס"ק ע' ד"ה אחרי כתבנו)

ס"ק מ"ה

הו"ל כעומד מב' לדדין ולא חשיב עומד לדעת הרשב"א וריא"ז הובא במ"ב סי' שס"ב בשעה"ל אות ל', וכ"נ מסקנת הגמ' עירובין שם דבין לרבין ובין לר"ד ל"א עומ"ר מב' לדדין.

(שם סי' ב' ס"ק ט')

ס"ק מ"ה

מיהו נראה דלא חשיב עומד מרובה, אלא כשילטף כל העומד שבדופן, יהי' מרובה על כל הפרוץ שבדופן, אבל כשהפרוץ מרובה, לא חשיב עומד מרובה, אף אי עומד מרובה מכל צד על הפרוץ, כגון כותל י"ב, פרוץ ב' וחצי, עומד ג' פחות משהו, ופרוץ אמה ומשהו, ועומד ג' ופרוץ ב' וחצי אע"ג דאין כאן פרצה שאין עומד מרובה מן הצד, מ"מ כיון שפרוץ רוב דופן, הוי פרוץ מרובה, ואי הוי חשיב האי עומד מרובה, מש"ל לכותל ט"ו שניתר בו' עומד, כילד, פרוץ ג' פחות משהו, עומד ג' ומשהו, פרוץ ג' פחות משהו, ולמ"ד דעומד מרובה מב' לדדין, הוי עומד, מש"ל כותל י"ח ניתר בעומד ו', פרוץ ג' פרוץ מרובה, עומד ג' ומשהו, פרוץ ו' פרוץ מרובה, עומד ג' ומשהו, פרוץ ג' פרוץ מרובה, ובגמ' עירובין י"א א' פריך [בהא דתניא דפנות הללו שרובן פתחים וחלונות מותר ובלבד שיהא עומד מרובה עה"פ], שרובן ס"ד כו', ואם איתא דא"ל שיהא רוב הדופן עומד, הלא כן הוא האמת דאע"ג שרובן פתחים מותר, ובס' מ"ב סי' שס"ב ס"ק מ"ה, כ' דכותל ט"ו, עומד אמה, פרוץ אמה, עומד ב', פרוץ ז', עומד ב', פרוץ אמה, עומד אמה, מותר למ"ד עומד מרובה מב' לדדין הוי עומד, ולפ"ז מש"ל כ"ד שניתר בעומד ד', פרוץ ו' פרוץ מרובה, עומד ב' ומשהו, פרוץ ב' פרוץ מרובה עומד ב' ומשהו, פרוץ י"ב פרוץ מרובה [בחצאי אמה עסקינן שלא תהא פרצה יתר מי'], ואפי' למ"ד דמב' לדדין לא חשיב עומד, דהכא, כיון דחשבינן הפרצה שבין ב' העומדין כסתום הוי עומד ו' ומשהו, וחשיב פרצת ו' שמן הצד נמי כסתום, והוי עומד י"ב ומשהו, מצד אחד, והדבר תמוה מאד, ובהא דפריך שרובן ס"ד כו' מבואר דלעולם בעינן רוב הדופן.

(שם סי' ס"ח ס"ק ג')

בה"ל ד"ה פרוץ

ואם עשה ג"ט למטה, וה' אויר ועוד ו', מותר, אף אמ"ל דצריך עומ"ר תוך י', משום פרוץ כעומד דיש כאן ה' עומד מב' לדדין, דלענין של יהא אוירא דה"ג ודה"ג מבטל לי' נראה דודאי מהני אף עומד למעלה מי', וכן למ"ד דצריך עומד מצד אחד בהניח אויר באמצע ג' ומחצה ועשה ד', ניתר בפרוץ כעומד דיש כאן ג' וחצי עומד תוך י', ומיושב קו' המ"ב ס"ט.

(שם סי' ס"ח ס"ק י"ז)

בה"ל ד"ה אבל

ולענין לו"ה בד' רוחות בבקעה בי' נראה לדעת תו' ורא"ש דאסור, שאין חילוק לדעת תו' בין י' ליתר מי' דאל"כ מאי מייתי מר"י דסבר לה כרב דלמא שא"ה שפרמ"ר, וכמו בבקעה לדידן, וכ"מ מהא דפריך לר"י מפסי ביראות ולא משני שא"ה דאיכא תרתי פרמ"ר ויתר מי', וכמש"כ ס"ק ו', וגם משמע ברא"ש דבתירוץ זה מיושב גם פסי ביראות אכתי תקשה לר"מ דלא התירו ביתר מי' גם

בפסין, ומהירו' אין ראי' שהירו' אינו מחלק בין בקעה לחצר, ומחלק בין י' ליתר מי', אבל לגמ' דילן אין חילוק בין י' ליתר מי', ובבקעה לעולם אסור,... ובמ"ב סי' שס"ב בבה"ל ד"ה אבל כ' להקל בבקעה בלו"ה בד' רוחות בי' מכח הירו' שכ' הרא"ש, ואין הדבר מוכרע, וכונת הרא"ש י"ל לחזק מי' בתרא דממתני' דשיירא מוכרח שאין לו"ה מועילה כלאמר בירו', וכיון שאנו מקילין במבוי בלו"ה בד' רוחות ביתר מי' דלא כהר"מ והסמ"ג, אי מקילינן בבקעה בי' הוי כתרי קולא דסתרי, וכן משמע ברא"ש בסוכה סי' ח' שאין חילוק לדידן בין י' ליתר מי' בשוס מקוס.

(שם סי' ע' ס"ק י"א)

ס"ק נ"ז

ונראה דבבקעה דאסרינן בלו"ה בד' רוחות היינו כל שפרמ"ר בד' רוחות ואע"ג דאיכא עומד טובא דאל"כ אין לדבר שיעור כמה יהא עומד... ובס' מ"ב ס"ק נ"ז כ' אם היה ההיקף כתיקונו כו' יותר מי' כו' בד' רוחותיה כו' הפרוץ מרובה כו', וזה תמוה מאד מאי יהי' ההיקף כתיקונו כיון שפרמ"ר בד' רוחות ויתר מי', מיהו בעומ"ר ופרלות יתר מי' בכל ד' רוחות מותר לכו"ע, ואף בב' דפנות עומד ובהן פרלות יתר מי' והדפנות הפתוחות יתר מי' שרי לכו"ע, ואולי זהו כונת המ"ב ולגלדין קאמר, וכן משמ"כ הטור ואפי' אם הפרומ"ר היינו באותו דופן שיש בה פרלה יתר מי'.

(שם סי' ע' ס"ק י"ב)

בה"ל ד"ה כשכל

ומדברי ר"י י"א א' שדן בחצר שרובה פתחים והיינו בד' רוחות, ויליף לה מיתר מי', נראה דמה"ת הוי מחילה, דאי מה"ת לא הוי מחילה מג"ל שהקילו חכמים בלו"ה פסול מה"ת, ור"י היה לו להזכיר ק"ו פרמ"ר שפסול מה"ת אינו דין שלא הותר טלטול, ונראה דאפי' בבקעה דאסרינן אינו אלא לענין טלטול דרבנן, וכן לדעת הר"מ ביתר מי' דאסרינן בד' רוחות בלו"ה אינו אלא דרבנן, ובמ"ב שם בבה"ל ד"ה כשכל הביא בשם הפמ"ג להסתפק בזה.

(שם סי' ע' ס"ק י"ג)

שם

י"א א' תוד"ה אילימא הקשו ל"ל פסי בירות ליעבד לו"ה, והנה כונתם בכל הבאורות שלא יהא רה"ר עוברת תוך לו"ה, דהא קיי"ל דאין לו"ה מועילה לרה"ר מה"ת כר"י דבעינן דלתות נעולות, ואף אית"ל דקיי"ל דבפסין שרי אף ברה"ר עוברת מ"מ שפיר קשיא להו בכל באורות, ובס' מ"ב סי' שס"ב ס"י בבה"ל ד"ה כשכל כ' לפרש דבריהם אף ברה"ר עוברת תוך לו"ה, והוכיח מזה דלו"ה מהני מה"ת בכל ד' רוחות, וזה לא יתכן דאע"ג דלו"ה מה"ת מ"מ אתו רבים ומבטלי ואף בב' מחילות שלימות, וכש"כ בלו"ה מכל לד.

(שם סי' ע"ד ס"ק ד')

שעה"צ אות מ"ו

היה קנה אחד גבוה מחברו כתבו אחרונים דכשר, ודוקא כשהקנה הנמוך גבוה י"ט אבל באינו גבוה י' פסול, ולדעת הטור ל"ע.

(שם סי' ע"א ס"ק ו'.)

ס"ק ס"ד

כתב בס' מ"ב סי' שס"ב ס"ק ס"ד דאף אם חקק תוך קני המזוזה ותחב קנה העליון פסול כל שקני המזוזה בולט למעלה מן קנה העליון אבל אם כלו בשוה עם קנה העליון כשר, ולע"ג מג"ל חילוקים כאלה, ובפשוטו נראה דכל שעשה לו"ה ב' קנים וקנה ע"ג, לא מפסל תו אף אם העמיד עוד קנה אצל קנה המזוזה ואף אם קנה שהעמיד גבוה יותר מקנה המזוזה וכן כשהקיף את קנה המזוזה בב' קנים ומכאן ומכאן ועי' לעיל סי' ג' ס"ק כ"ג וכיון לא מפסל בהעמיד אח"כ, ה"נ מתחלה לא בטל עי"ז מתורת לו"ה ואף אם הן מחוברין חיבור טבעי, וכן מבואר מדברי המקו"ת, ומש"כ

בשעה"ל אות נ"ב לדמות, ל"מ כן במקו"ת, יעו"ש בטעם הב', ודברי הג"א הוא דוקא שהקנה ביניהן, אבל לא כשחקק בקנה המזוזה ותחב קנה העליון שזהו על גבן ממש, ואף אם תחב באמצעיתן כשר.

(שם סי' ע"א ס"ק ט')

ס"ק ס"ד

מן האמור נלמד דעמודי התלגרף והחוט שעל גביהן, אפשר לסמוך עליהן משום לו"ה, אע"ג דלא נעשו לכך וגם עכשו אין עיקר תשמישן לכך, מ"מ כיון דאיכא דיורין דניחא להו לשמש בהן לו"ה להיתר טלטול שפיר חשיב פתח, ואע"ג דאין כאן מחשבת בעלים רק מחשבת אחרים מ"מ כיון דע"כ הן נעשין מחילה לאחרים שפיר חשיב לו"ה, וחייבין במזוזה, ואין קובעין מזוזה משום שאין המזוזה משתמרת, ולפעמים יש כאן שותפות נכרי.

(שם סי' קי"א ס"ק ה' ד"ה מן)

ס"ק ס"ו

ודברי המ"א סי' שס"ג סק"ד בלחי שהרוח מנידו, י"ל דהיינו נמי שהרוח כופפו למטה מי', או מרחיקו ג"ט מן הכותל, אבל בלא"ה לא מפסל, וכן הדין בלו"ה, אי הרוח כופפתה למטה מי' או מרחיקה מכותלי המבוי חוץ למבוי באופן דמפסל פסולה, אבל בנדון בעלמא לא מפסל והיכי דע"י הרוח מתרחק אבל של לו"ה חוץ לב' הקניס פסול, אף בשאין רוח, והאבל כתיקונו, ובס' מחה"ש סי' שס"ב ס"ק כ"א, כתב לחלק בין קניס לאבל, ואין לזה שום שרש, דודאי כל הקניס בין הלדדייס ובין העליון הוא בכלל עיקר בנין לו"ה, ודינן שוה לענין ביטל ברוח, וגם אין מקור בש"ס לחלק בין ביטל למתנודד, ואי מפסל תנועה קלה בקניס הלדדייס בדין הוא שתפסול גם בקנה העליון, אבל למש"כ אין תנועה פוסלת בשום מחילה, אלא בתנועה ששוברת לשעתה את המחילה, והאחרונים ז"ל סתמו בזה ולא פירשו ענין זה.

(שם סי' ע"ז ס"ק ו')

סימן שס"ג

בה"ל ד"ה אסרו

ובס' מ"ב סי' שס"ג ס"א, בבה"ל ד"ה אסרו, כתב דבב' מחילות כמין ג"ס ולחי הוי רה"י מה"ת, והנה בכל ריבועו ולחי לא הוי רה"י, ואפי' באלכסון, בתו' ת' ב' ד"ה מנית, מבואר דלא הוי רה"י מה"ת באלכסון, ואף לדעת הגר"א משמע דכה"ג אינו נידון באלכסון מה"ת דא"כ בדין הוא דתהני קורה אף אי היא משוס היכרא וכמש"כ, והא דאמר י"ב ב' במבוי שהכשירו בלחי דוקא בב' כתלים זכו"ז כיון דיש מחילה כנגד הלחי עדיף טפי, וחשיב ע"י הלחי כסתום מג' לדדין, [וכ"מ בל' הר"ן פ"ק דסוכה בסוגיא דמגו דהוי דופן לסוכה כו' דבב' דפנות כמין גאס וטפח אינו רה"י מה"ת אלא כנגד הקלר].

(שם סי' ע"ב ס"ק י' ד"ה ובס')

בה"ל ד"ה כיון

כתב במ"ב סי' שס"ג ס"ב בבה"ל ד"ה כיון, בשם הראב"ד הרשב"א והריטב"א, דהא דפליגי תנאי בדרב אחלי דוקא כשהמבוי רחב מבפנים ומתקלר והולך עד שהפתח פחות מד' כו', אבל בקלר מד"ט מקו"פ הוא וא"ל כלום ונראה דלדידן דקיי"ל דמקוס פטור בכרמלית הוי כרמלית, אין תנאי זה רק בפחות לרה"ר, ואז שרי אף כשרחב פתח הרבה, אבל בפתוח לכרמלית הוי כמקו"פ בכרמלית וכמש"כ סק"ו, ואפשר דקלר גרע דלא יועיל תיקון, וא"כ לדידן דאין לן רה"ר אין כאן תנאי זה, ומיהו לדעת רש"י והרשב"א במקו"פ בכרמלית, אף בפתוח לכרמלית כן, ולכן למה שנדד המ"ב סי' שמ"ה סי"ט בבה"ל ד"ה ויש, להקל כדעת המקילים, יש להקל ג"כ בזה, [ומיהו לא שייך לגרף דעת הפוסקים כרב אחלי, דאפשר דלדעת האוסרין מקו"פ בכרמלית, דברי רב אחלי דוקא בפתוח לרה"ר, או בכרמלית ורחב ד' אלא שאין פתחו ד', אבל אם כלו פחות מד', מה יועיל שא"ל תיקון סוף סוף הוא מקוס פטור בכרמלית].

(שם סי' ע"ג ס"ק ז')

ס"ק כ'
עיין לעיל סימן שס"ב ס"ק ס"ו
ס"ק כ"ג
ולפי האמור נראה שאין להסתפק בגו"ה שהרחיק ג"ט, אלא אם הרחיק מב' לדדין אבל אם הסמיך בחד לד כיון דעריבן ג' מחיצות שפיר הוי גו"ה, וכמש"כ בס' מקו"ח בתיקון עירובין לחלק בהכי.
(שם סי' ע' ס"ק י"ד)

בה"ל ד"ה אבל
מיהו בפסי חצר דאינן נפסלין בד"א כמש"כ תו' שם, נראה דלא בעי נמי סמכו עלי' מע"ש וכבר הוכיח כן הגרע"א בתשובה סי' ל"ה מההיא דחצר קטנה שנפרצה לגדולה ל"ב א' ובגמ' שם ל"ג ב' דבנפרצה בשבת, אף דלא סמכו עלי', ונראה דכש"כ גו"ה דלא בעינן סמכו עלי', ובמ"ב שם"ג סי"א בבה"ל שם כ' בשם הפמ"ג להסתפק בזה, ובמ"ב שם ס"ק קי"ג כ' בפשיטות לענין קנים של גו"ה תנאי דסמכו עלי' מע"ש, ולפי האמור א"ל תנאי זה, וכש"כ בדליכא מע"ש קנה אחר אלא העמוד הבולט דחשיב כסמכו עלי' כדאיתא בשו"ע שם לענין לחי.
(שם סי' ע"ז ס"ק א')

ס"ק ס"ו
י"ד א' רואין כל שאילו ינטל העקמימות כו' נראה דהיינו חלק העקמימות שאוץ למבוי ולמעלה מי', אבל העקמימות שבתוך המבוי נידון משום קורה שזהו עיקר פשט המשנה עקומה, והא דצריך לומר רואין אותה כאילו היא פשוטה היינו משום דאינה יכולה לקבל חריץ, אבל עיקר דין עיקוס אין בזה פסול בקורה, וכמו בגו"ה דכשר כיפה כדאמר לעיל י"א ב' וכמש"נ לעיל סי' ז'
(שם סי' ע"ו ס"ק ה')

בה"ל ד"ה בתוך
אבל נראה דמצטרף קנה קנה פחות מג' כל שיש בין כל הקנים ד"ט, זולת האויר שביניהן, כמו לר"י בב' חצאי טפח, ומיהו האויר שביניהן לא מצטרף לשיעור ד' כדמוכח מב' קורות המתאימות דבעי שיעור טפח, וכמש"כ לעיל, ובמ"ב בבה"ל שם"ג סכ"ב ל"מ כן, ומיהו היכי דאיכא ב' טפחים מכאן וב' מכאן ובינייהן פחות מג' משמע שם להקל.
(שם ס"ק ד')

ס"ק צ"ג
ובמ"ב ס"ק ל"ג כ' בשם הרבה אחרונים דבנמוך מי"ט לא מהני גוה"פ, ועיין לדברי האה"ע, והנה כפי מה שכ' בשעה"ל אות נ"ט דהאי נמוך מי"ט היינו בפנים אבל בחוץ יש י"ט, בזה דעת האה"ע דמהני גוה"פ, וגם בשאר אחרונים אינו מבואר הפכו, ובאמת לא נחלק בזה אדם מעולם, אלא כונתו בלא תנאי האה"ע אלא שכל המחיצות אינן גבוהות י"ט, ובזה ליכא למ"ד שיהא ניתר בגוה"פ,
(שם סי' ס"ה ס"ק נ"ח)

ס"ק צ"ג
ומש"כ עוד בשם הגר"א לענין שאם אינו נמוך רק בלד הפתח, אינו רק במקורה אבל באינו מקורה ואינו גבוה י"ט היינו שהמחיצות נמוכין סמוך לראשן אם הוא באופן דהוי פרצה בקרן זוית אוסרת בד', ואם אינו בקרן זוית ניתר גם בלחי,
(שם סי' ס"ה ס"ק נ"ח)

בה"ל ד"ה אינו
ועיקר תיקון חצר בקורה ד' משום פ"ת מבואר בגא"ש פ"א סי' ז' וזהו דינא דקורה מתרת בחורבה לפי' תו' כמש"כ מהרש"א בסוגין, וכ"ה בעבוה"ק דבקורה ד' אפי' למעלה מעשרים מהני משום פ"ת, אלא שהרשב"א התנה שלא יהא רחב המבוי יתר מי'. אבל הרשב"א לשיטתו שפסק כל"ב אבל לדידן אף ביתר מי', והמ"ב סי' שס"ג העתיק דברי הרשב"א, אבל אינו לדינא לדידן.
(שם סי' ע"ט ס"ק א' ד"ה עירובין)

שעה"צ אות נ"ט
שו"ע שס"ג סעי' כ"ו, דוקא כשאינו נמוך פחות מי"ט, כתב בס' אה"ע והעתיקו המ"ב בשעה"ל אות נ"ט, דר"ל אף אם בחוץ גבוהין המחיצות י"ט,

וכס׳ אה״ע הוסיף דה״ה אם המבוי על הר זקוף גבוה י״ט מג׳ רוחות ולד הד׳ שוה לרה״ר, ואני לא הבנתי דברי רבותינו בזה דנראה פשוט דאין חילוק במחילות המבוי אם הן במחילות או בגידוד, או גידוד ה׳ ומחילות ה׳, הוי מחילות ויתר בלתי וכ״ה בהדיא בפרש״י מ׳ מ׳ ד״ה לידו, דמהני מחילות היס למבוי ויתר בלתי וקורה, וכ״כ במ״ב סס״ג סעי׳ כ״ט בבה״ל ד״ה מבוי, וע״כ נמוך מי׳ דכ׳ בשו״ע מתפרש שהמבוי מקורה ואין בחללו י׳,

(שם סי׳ ס״ה ס״ק נ״ז)

ס״ק ק׳

שו״ע סס״ג סעי׳ כ״ו צריך לחוק ד״א, כ׳ במ״ב ס״ק ק׳ דאם חקק פחות מזה צריך פס, ולפי מש״כ לעיל ס״ק נ״ה, דבמבוי בתחלה שאין בו ד״א סמוך לראשו, שאינו ניתר בלתי, אינו ניתר גם בפס ה״נ כן. וכן מסתבר שלא נתקן פס למבוי ואי לחי לא מהני דבעינן שיהא פתח לד״א, גם פס לא מהני, ולדברי המ״ב גם בלתי הנמשך ד״א מן הדופן שאינו נידון משום לחי, משתרי הכא משום פס וא״כ אנו נותנין לו דין חצר, ובאמת דין מבוי לו,

(שם סי׳ ס״ה ס״ק נ״ט)

שעה״צ אות פ״ז

בענין הפסק הגג בין תקרה למזוזות, שהק׳ במו״ש על הט״ז מעירובין י״א ב׳ למש״כ סק״ד אין רא״י משם ומסתבר דעובי הכותל הבולט הוא התקרה ומה שהחבל אחוריו לאו כלום הוא וכיון שיש אויר בין שפת העובי הבולט עד הקנה א״א לגרף עובי הכותל עם החבל שיהי׳ ככיפה, וכמש״כ לעיל, ואין כאן משקוף, ומיהו אם יש ביניהן באויר דבר שאינו קבוע, נראה דאינו מפסיק, וכעין דאמר עירובין י׳ ב׳ עושה פס ד״א וכמש״כ לעיל סי׳ ה׳ סק״ד דבפחות מד״א אינו חולק את המבוי אף למפסל קורה משום דינא דקורה ע״ג מבוי.

(שם סי׳ ע״א ס״ק י״ג)

ס״ק קי״ג

כתב בס׳ מקו״ח בתיקון עירובין, שאין להעמיד קנה לו״ה במקום מוקף ד׳ מחילות דכסתום דמי, ויש לעי׳ היכי דמי אי שאין המקום המוקף בולט למבוי כזה ק) מאי איריא בד׳ מחילות אף שאינו מוקף כלל פסול שהקנה אחורי הכותל, ואינו אלא כמניח קנה ע״ג כותלי מבוי, ואי שמקום המוקף בולט לפנים המבוי כזה קא) א״כ הכותל בעצמו נידון משום משקוף, וע״כ כונת הענין, שהכותל פרוץ קצת וקנה העליון של לו״ה נמשך כנגד מקום הפרוץ, כזה קב) דאם לא היה המקום מוקף בד׳ מחילות אלא היה עשוי כזה קג) הוי שפיר לו״ה, אבל השתא שהוא מוקף חשיב כגדור ומסולק הלו״ה, אמנם ל״ע דאדרבה הלו״ה מחילה מעליתא ונתחלק המקום המוקף זה מזה, שהרי לו״ה עושה סילוק מחילות לענין עומ״ר וכמש״כ סי׳ ג׳ ס״ק כ״ד, מיהו אם אין לו״ה מגיע עד הכותל וצריך לדון משום עומ״ר, י״ל דאדרבה נידון בעומ״ר של המחילות ואין כאן לו״ה, אמנם עומ״ר אינו דין על הפרצה כסתום אלא הוא דין על המקום שלפני המחילה שהוא כגדור, ולו״ה הוא מחילה בפועל, וכיון שלו״ה מפסיק בין המחילות שפיר הוי הפסקה, ובדין הוא שיחשב לו״ה [ואף דין עומ״ר נוכל לדון, וחשיב כהעמיד לו״ה בבית לחלקה, שאין עומ״ר עושה סילוק מחילות], ודברי המקו״ח ל״ת

(שם סי׳ ע׳ ס״ק כ״ב)

שעה״צ אות צ״ג

דברי המ״ב סי׳ סס״ג בשעה״ל אות ל״ג תמוהים מאד שהבינא מדברי המ״א סי׳ שמ״ה ס״ק י״ד שצריך שיהא המתלקט בשפתו שאם המתלקט הוא רחוק כבר נעשה המקום הזה כרמלית ובמ״א מבואר בהדיא בהיפוך שהרי כתב המ״א שם הטעם דהוי כמו קרפף ותל שלא הוקף לדירה, והנה מבואר שמצד שהמים מכסין את המחילות ואין כאן מחילות אין ליתן דין כרמלית בגומא שבים רק משום לא הוקף לדירה כמו קרפף ותל שיש להן מחילות גמורות ובכל זאת הן כרמלית, והנה דברי המ״א בגומא שהיא יתרה מסאתים [וכ״כ בהדיא במחנית השקל בפי׳ דברי המ״א והוא פשוט מאד]

אבל כשהיא פחותה מסאתים נלמד מדברי המ"א שהוא רה"י גמורה אף לטלטול, ואין העתיק המ"ב זללה"ה דברי המ"א שכל שהרחיק משפתו הוי כרמלית, ולא עוד אלא שאין דברי המ"א אלא בגומא שביס שאין בית פתוח לתוכה אבל בידון המ"ב שהמבוי פתוח ליס הנכנס כיון דמחילות איכא ליס הנכנס ואנו באין עליו רק מטעם שלא הוקף לדירה כיון דהמיס רואין לשתי' או לכביסה אינס מבטלין דירה אפי' כשהן יתירין מבית סאתים, ומה שמחילת היס לא הוקפה לדירה לא אכפת לן שהרי במחילה אחת שהוקפה לדירה סגי והרי כל מחילות העיר הוקפו לדירה וא"כ הדין נותן לפי דברי המ"א אלו דאף אס גידודי היס רחוקין מן המבוי כל שאין פרצת עשר מן הצד מותר.

(שם סי' קנ"ו השמטות לסימן שס"ג)

שעה"צ אות צ"ה

ובמ"ב בשעה"ל אות ל"ה כ' פלוגתת אחרונים בגשר רחב ד"ט, ולא ידענא על איזה פרט מחלקותן, ומה נשתנתה פרצה זאת מכל פרצות דעלמא, ומבואות שלנו שדין חצרות להן מעיקר הדין, בכל אופן אין גשר אוסר עד דאיכא יתר מי', והוא דנשתייר פס ד' או ג' פסין משהו, כהכשירא דחצר, ואפי' כשהפירצה ברחשו וכמש"כ ס"ק נ"ו.

(שם סי' ס"ה ס"ק ס')

ס"ק קכ"א

כתב המ"א סי' שס"ג ס"ק ל"א דבעינן סמוך לנהר ממש אבל אס הנהר רחוק מהבתים י' אמות הוי פרוץ, ואין זה אלא במבוי שאין בתים וחצרות פתוחין לתוכו, שיש לו דין חצר, אבל במבוי גמור אס הבתים מב' הצדדין מופלגין מן הנהר ד"ט אסור, ואפשר דאף אי לא בקעי בהן רבים כיון שהפרצות מכוונות זכנ"ז וכמש"כ ס"ק ל"ה, וכן אי הבתים מצד אחד מופלגין ד"ט ויש פרצת ד"ט בשאר דופני המבוי אסור,

(שם)

בה"ל ד"ה ויש

כתב במ"ב סי' שס"ג סעי' כ"ט בבה"ל ד"ה ויש, דנהר המקיף כל העיר ואיכא גידודין י"ט מ"מ הוי הוקף ולבסוף פתח וזהו דינא דעיר חדשה ולמש"כ אין זה כללא אלא יש בזה תנאים שנתבארו בע"ה, ועוד משכחת לה בעשה מחילה או בית נגד החרץ על משך יתר מי' אמות, וי' אמות סמוך לחרץ, ועי"ז חשיב כלו מוקף לדירה וכדאיתא בשו"ע סי' שנ"ח סעי' ו' ועיי"ש בבה"ל ד"ה באורך,

(שם סי' פ"ח ס"ק ל"ד ד"ה כתב)

בה"ל ד"ה ויש

ומש"כ שס עוד ואפי' אס יעשה עתה מחילה ע"ג ההיקף זה ג"כ לא מהני כדאיתא בס"ח שס עכ"ל לע"ג דהא שס איתא דעשה מחילה ע"ג שפת התל מועיל.

(שם)

בה"ל ד"ה שצדו

כ' המ"ב שס בבה"ל בשס הירושלמי דבאין עודף רק ג"א לא חשיב אלכסון, ואפי' ביתר מי' מותר לר"כ, וכ' דאפשר דבפחות מג"א גס לדידן מותר באלכסון, והנה בירו' אינו מבואר אמות, ונראה יותר דג' טפחים קאמר, ומדין לבוד אתינן עליה, דשיעור ג"א לא מצינו במחילות שבת, וגס בזה נראה דאין זה סוגית הגמ' דילן, ואולי סובר הירו' דלא בעינן קורה ע"ג מבוי, וסגי תוך ג' בלבוד, ול"ע,

(שם סי' ע"ב ס"ק י"ג)

שם

כ' במ"ב בבה"ל שס דהא דלדו אחד ארוך דוקא ארוך שיעור הנראה לעינים, אבל לא במשהו הניכר במדידה, דלא שייך טעמא דבאלכסון לא הוי היכר, יעו"ש, אמנס למש"כ ס"ק ח' לתירוץ קמא של תו' דצריך טעמא דקורה משום מחילה דאל"כ אין כאן רק ב' מחילות, ובזה ודאי לא איכפת לן בנראה לעינים אלא כמו שהוא בעיקרו, ואף לתי' שני שכ' תו' נמי נראה דלדידן לא הקילו כיון שאין כאן מחילות ואינו נידון באלכסון, ובלא"ה כל שניכר במדידה ניכר בראי' אלא שהוא טעות בני אדם, ומה שייך לתת בזה שיעור,

(שם ס"ק י"ד)

שם

וכן לענין ב׳ פסי חצר וזלכנ״ז שניכר ע״י מדידה שהקיל, נמי יש לשאול אם מותר גם לטלטל עד כנגד לחי הבולט, ובזה ודאי דאסור, דהיינו בין לחיים בפתוח לכרמלית, וא״כ איכא הפסק כרמלית בין חודו הפנימי של לחי ובין החצר, ואין זה לחי וכמש״כ סי׳ ג׳ סק״ו וא״כ צריך שיהא חוד הפנימי מכוון במדידה ובצמצום, וכל שיעורי חכמים כן הוא,

(שם)

בה״ל ד״ה יכול

ולענין יתר מעשר באלכסון תוך המבוי, נראה כיון דאחורי הקורה כרמלית הוי פתוח לכרמלית יתר מי׳, ואע״ג שאין רחב חללו יתר מי׳, וכדאמר בגמ׳ לר״כ באלכסון יתר מי׳ אע״ג דהאי דינא דיתר מי׳ אינו אלא מדרבנן, וא״כ הוי מחיצה מעליתא באלכסון, אלא שבטל תיקון קורה, וה״נ תוך המבוי ביתר מי׳, ודופן שחוץ לקורה אין סברא שתועיל למעט החלל, וזהו כדעת הט״ז.

(שם ס״ק י״ב ד״ה ולענין)

ס״ק ק״ל

וכשמחלקין החצר או המבוי, אינן אוסרין על החילונים בדריסת הרגל דרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה, ובמ״ב ס״ק ק״ל כ׳ וז״ל ודוקא כשאין להן דריסת הרגל זע״ז כגון שיש להן פתח אחר כו׳, ובשעה״ל כתב על זה ב״י ותו״ש ופמ״ג, ותמוה מאד דודאי במבוי סתוס מג׳ רוחות קיימין כסתם מבוי, ועוד דגם בחצר הלא כתבו הראשונים דמהני חילוק וחצר בסתמא אין לו פתחא אחרינא, ואין ספק בלשון הראשונים ז״ל דא״ל שיהי׳ להן פתחא אחרינא,

(שם סי׳ צ״ה ס״ק י׳)

סעי׳ ל״ג ברמ״א

...ויש לעיין בדברי תו׳ י״ ב׳ שכתבו שאם יש בין הפס לכותל י״ אמות אסור לשמואל עד שיעשה לוה״פ, ולפי האמור גם במעט יתר מד׳ אמות הדין כן, וכן דברי הרמ״א בהגה׳ שס״ג סל״ג שהוא ע״פ דברי המו׳ לא יתכנו בשיעורא דעשר אמות ולע״ג.

(שם ס״ק כ״ה)

סימן שס״ד

ס״ק ד׳

והא דחצר פרצתו בעשר היינו דוקא כשנשאר ג׳ דפנות שלימות של עומ״ר אבל כל שאחד מג׳ הדפנות פרוץ מרובה כרמלית הוא, ולא מצינו שהקילו בחצר בלא מחיצות ועי׳ לעיל ה׳ ב׳ וק״ו מחצר כו׳ ולא פרכינן מה לחצר דסגי לי בב׳ דפנות ורא״ל במ״ב סי׳ שס״ד סק״ד כתב דחצר מפולש לרה״ר מב׳ צדדין די בפס ד׳ מב׳ צדדין, והדברים צלע״ג,

(שם ס״ק ל״ג)

בה״ל ד״ה א״צ

ועיקר דינא דהמחבר במפולש לחצר שאינה מעורבת נשנית בסי׳ שס״ה ס״ג ושם כתוב דאי איכא גיפופא לחצר נידון כלחי, והכא מסתם לה סתומי לעיקר דינא דסגי בלחי, ואפי׳ הוא מפולש במלאו מב׳ צדדין, ודין זה מבואר בגמ׳ ח׳ א׳ בלא עירבו לפליגי בגראה מבחוץ כו׳ ומבואר דאי נידון משוס לחי אין החצר אוסר, ואף שהמבוי אין לו לוה״פ בראשו שלצד רה״ר, דסתם מבוי הכי הוא, ועוד אי איכא לוה״פ בראשו אין המבוי אסור משוס נפרץ החצר, ולמאי דס״ד רב אוסר משוס תרתי לפי׳ תו׳, ולפרש״י דר״י אוסר בכלה לחצר, מיירי ג״כ בלא לוה״פ שזהו עיקר דינו אם היה מבוי כלה לרחבה א״ל כלום היינו דסגי לי בלחי לצד רה״ר, ורא״ל בבה״ל בשם המאמ״ר דלצד דהר״ן חולק על ד״ז ול״ע, ודברי הר״ן המובא בב״י י״ל דשאר העיר הי׳ בה פרצות ונעשית כרמלית.

(שם)

בה״ל ד״ה והוא

שו״ע שס״ד ס״ב וי״א אע״פ שאין נעלות, נראה דדעת הרמב״ם כפי׳ המ״מ הוא לא משוס דהר״מ

פסק כר"מ, וא"כ אין חילוק בין מבוי מפולש לרה"ר וא"כ מהני מה"ת לו"ה לרה"ר דא"כ מנ"ל להר"מ דאין לו"ה מהני מדרבנן, והרשב"א שפי' כן כתב באמת דהר"מ פסק כחנני' ואפי' במבוי מפולש לרה"ר נמי, אלא נראה דהר"מ מפרש דהא דבעי צריך לנעול או א"ל לנעול היינו אי סגי בדלתות שאין נעילה מוסיף כלום לב"ה, ובזה אין חילוק בין רה"ר למבוי, ומסקינן דראוי לנעול בעינן ודלא כר"י דבעי נעילה א"נ כיון דבעינן ראוי לנעול נקט ר"י האי לישנא לקושטא דמלתא שהיו נועלין, ולפ"ז לו"ה לא מהני לרה"ר מה"ת אף לדעת הרמב"ם וכמש"כ סק"ג, ועי' במ"ב בבה"ל סי' שס"ד ס"ב ד"ה ואחר, לגדר להקל בלו"ה מה"ת ברה"ר, ולמש"כ ליכא מאן דסבר הכי לדינא,

(שם סי' ע"ד ס"ק י')

ס"ק י"ג

...וא"כ מבואר דמבוי כעין מ' צריך חד לוה"פ בעקמימותי' דוקא, וכ"מ מפרש"י שדקדק לפרש לוה"פ בעקמימותי' וכן בסוגיא דעשוי כגדל, ומשמע דאפכא לא דאותו שבגג דינו כמפולש וצריך לוה"פ בתוכו דוקא, ובמ"ב סי' שס"ד ס"ק י"ג כ' במבוי כעין מ' דיכול לעשות לוה"פ בב' ראשין ובעקמימות לחי, ובשעה"ל ליין שכ"ה בפוסקים ול"מ כעת מקורו,

(שם סי' ס"ה ס"ק מ"א)

בה"ל ד"ה ולחי

שו"ע סי' שס"ד מ"א סק"ג הביא דברי הר"י דמבוי עקוש מערבין אותו לחצאין, ועי' בהר"י דנקט תיקון מבוי עקוש לו"ה בעקמימותו ולחי או קורה בב' ראשיו, והנה בלו"ה מחלקין מבוי לכו"ע אף להרי"ף והרמב"ם דקיי"ל כל"ב דף נ"ט ב' דלרחבה נמי אין מערבין לחצאין, היינו דוקא רה"ר אבל מבוי מחלקין לחצאין בלו"ה וכמש"כ לעיל ס"ק י"א, וכש"כ לדעת הגר"א שהבאנו לעיל דבלו"ה לכו"ע מחלקין לרחבה, וכש"כ לדעת ב"י והרמ"א דבלו"ה ותיקון חצר לכו"ע מחלקין לחצאין, אף רה"ר, וכמש"נ לעיל, והנה דין הר"י הוא גם בעשה לו"ה ב' ראשיו, ותיקון חצר בעקמימותו, אמנם בעשה לחי וקורה בעקמימותו לדעת הגר"א לכו"ע אינו מתחלק, אבל לדעת ב"י ורמ"א תליא בפלוגתא דהני תרי ליני נ"ט ב', ולדעת הרא"ש דפסק כל"ק לקולא ה"ג מתחלק מבוי עקוש כיון דאית להו פתחא אחרינא.

(שם סימן צ"ה ס"ק ט"ו)

סימן שס"ה

בה"ל ד"ה אם

תוד"ה סוף מבוי כו' נראה שאין כונתם לפרש"י ד"ה סוף וד"ה תחלת, דהא דכ' רש"י דאירע בו פסול כו' דלמיהדר לשויי' כו' י"ל דה"ק דאירע בו ענין פסול שאנו דנין עלי' להכשירו מדין שיור ד"ט, אלא שרש"י כתב כן בד"ה אם יש כו' או עשה פס ד' כו' והר"י השמיט ל' זה אף שהעתיק שאר לשון רש"י, ונראה שדעתו כדעת התו', דאל"כ לא היה משמיטו, שדרכן של ראשונים ז"ל להעתיק ל' רש"י, ושאר ל' רש"י העתיק הר"י שאין שם מבואר היפך דעת תו', וזה כדעת הא"ר שכ' המ"ב בבה"ל סי' שס"ה ד"ה אם, וס' א"ז ועה"ק אינו תא"י, ול"י אם העתיקו גם ל' רש"י ד"ה אם.

(שם סי' ס"ה ס"ק ע"ג)

בה"ל ד"ה אסור

אבל יותר נראה שאין דין נפרץ מן הצד אלא בנתקן בלחי וקורה, ובזה בעינן תנאי שלא יהא פתח אחר תוך שיעור מבוי, אבל בחצר, או במבוי שנתקן בעומ"ר או בלוה"פ, לא אכפת לן בפרצה מן הצד,

(שם ס"ק נ"ו)

סימן שס"ה ס"ק י'

...והנה כל ההיתר הוא לחשוב מבואות שלנו כחצר אף לקולא, ואף שהאחרונים מחמירין מ"מ בשעהד"ח אי אפשר להחמיר, והמחמיר תע"ב.

(שם סי' ע"ט ס"ק א' ד"ה ועוד)

בה"ל ד"ה צריך

שו"ע שס"ה סע"ב בהג"ה אבל אי' בקעי כו' רק

ד"ט צריך לתקנו שם, בבה"ל נסתפק אי מהני צוה"פ במקום הפתח. ולא ידענא מקום לספק זה, שהרי מדין פרלה אין לאסור פחות מעשר, אלא שבשני דפנות ובקעי בה רבים דינו כמפולש, והרי במפולש גמור סגי צוה"פ מצד אחד, ולחי מצד שני, הגע עצמך הרי שהיה מבוי ארכו לאורך רה"ר כזה

כח) ודינו בפס ד' כשפרוץ פחות מעשר, אילו יש פתחים מתוקנים בצוה"פ בדופן שבצד, ושם מקום דלא בקעי בי' רבים לא היינו אוסרין, ואפי' ליתן בהן צוה"פ כל שעומ"ר, כדין חצר, שניתר בעומ"ר, וכן במבוי שנתקן בלחי ויש פרלה מצדו היכי דלא בקעי ניתר בפחות מעשר בעומ"ר, שאף אם יהי' ד"א בכל צד של הפרלה שאין כאן משוס לחי מותר, וכש"נ לעיל סק"ד, וכמבואר בסתימת השו"ע בסעי' זה, וא"כ אין האיסור אלא משוס דבקעי בה רבים, וזה כבר מיתקן בצוה"פ אף במפולש גמור, ולכ"נ דכל שיש צוה"פ בפתח המבוי אין פרלה פחות מי' אוסרת לא מבעיא אי עומ"ר, אלא אף אי פרוץ מרובה כשיש פס ד' בצד אחד וכש"כ יותר, ואף בד"א לא נפיק מתורת פס כמש"כ תו' ה' ב' ד"ה אינו, וה"נ אדרך המבוי דינו בפס.

(שם סי' ס"ה ס"ק כ"א)

שעה"צ אות י"ג

איבראא מש"כ שהחצר, מותר, ומבואר אף במקום שהמבוי אסור תמוה מאד דהא החצר נאסרת מחמת המבוי ככל פרלה יתר מעשר, וכל שהמבוי אסור החצר אסורה, כיון שפרוצין זל"ז יתר מעשר.

(שם ס"ק מ' ד"ה ובס')

שם

כי קמבעיא לן כשהחצר אינה פרוצה כלל דבזה נראה דהמבוי מותר אף בכלה מן הצד, בזה יש לעי' כשיש פרלה יתר מי' מחצר למבוי אם מועיל לחי של מבוי להתיר החצר, ואם נימא דחצר אסורה גם מבוי אסור מדין פרוץ לכרמלית, ואת"ל דכה"ג שהיהן מותרות, עדיין יש לעי' בכלה מבוי לאמצע חצר והפרלה שלכנ"ז, ופרלת החצר למבוי יתר מעשר, דהכא א"א לדון על המבוי למחשבי' כסתום עד שנחשוב את החצר כסתומה, וא"א לדון על המבוי למחשבה כסתומה עד שנחשוב את המבוי כסתום, אלא שי"ל דאזלינן בתר סופן כיון דשרינן שניהן אין כאן פרלה וכן מסתבר, אלא שיש להסתפק בעיקר הדבר אי מהני תיקון מבוי לחצר, כמש"כ לעיל, ואפשר עוד דכל שהפרלה יתר מעשר לא עדיף מכלה מן הצד שאין כאן היכר מבוי וחצר בפתחו. ובס' מ"ב סי' שס"ה בשעה"ל אות י"ג כ' דבעירבו, ופרלת החצר לצד רה"ר פחות מי' ולצד המבוי יותר מי', מותר לטלטל בחצר, ולענין מבוי עי' בשו"ע לקמי' ע"כ, ור"ל שלענין מבוי צריך שיהי' לאמצע ושלכנ"ז ושל יחיד, הנה פשיטא לי' ספיקנו להיתרא ולדעתו ל"ל הא דאסרינן בכלה מן הצד דחשבינן כל החצר כמבוי.

(שם ס"ק ל"ח וס"ק מ' ד"ה ובסי')

בה"ל ד"ה וכגון

ט' ב' בנכנסין כותלי קטנה לגדולה, לכאורה נראה דבכל שהו סגי, שהרי שיעור הדופן הנמשך לאורך השיקוע לדרוס, הוא כל שהו, רק שיהי' ניכר השיקוע, וא"כ אם הבליט הכותל כל שהו כבר סילק מחיצת השקיעה לגד מבוי כזה פו). וא"כ אף אם האריך הדופן הדרומית של השיקוע יותר מדופן הצפונית לא הועיל כלום, כזה פז). ומיהו במ"ב סי' שס"ה ס"ג כתב בשם הפמ"ג להקל עד ג"ט, וכן ראיתי בל' ר"ח [הנדפס בדפוס ראם, אבל לא ידענא אם אפשר לסמוך על הנדפסין מחדש שבבר הפסיקה המסורה בינינו, ואין אנו יודעין מי המה המעתיקים, שמלאכת ההעתקה כבדה מאד, ואף ע"י זריזין ומדקדקים מצוי ט"ס הרבה, ואם יעבור הדבר ע"י איזה רפיון בדקדוק הדברים יוכל הדבר להשתנות לגמרי, ולכן הפוסקים שלא הפסיקה המסורה בינם ובינינו בכל הדורות, ששקדו עליהם חכמי דור דור, לשמרם ולנקותם, צריכים אנו לחשוב את ספריהם ליותר דוקנית, וכש"כ במקום שאין ללמוד מכונת הדברים, אלא מדקדוק לשונם, שקשה לסמוך על החדשים], ודעת הב"ח בהגה' בדברי תוד"ה כותל דבכל שהו ועי' לעיל סק"ה.

(סי' ס"ז ס"ק י"ב)

ס"ק כ"ד

שם אבל אם יתירה על שתים כו' כאלו נפרץ לכרמלית כו' פי' וגריך לו"ה באחד הראשים ולחי מצד האחר, ואפי' באין כותלי המבוי נכנסין צריך לוה"פ לצד רה"ר, ואפי' לא נפרצה רחבה כלל ואם עשה לו"ה לצד רה"ר וכותלי המבוי נכנסין צריך לחי, אבל אם אין כותלי המבוי נכנסין, כתב במ"ב דלא מהני גראה מבחוץ משום דהני גיפופי לא מהני להתיר הרחבה וכש"כ דלא מהני לאחרינא, והוא מדברי התו' כ"ד ב' ד"ה ההיא, אבל דבריהם תמוהים שהרי לעולם גראה מבחוץ אינו מתיר בחוץ ומתיר בפנים וכדאמר ט' ב' בלחי של מבוי הפתוח לרה"ר וגראה מבחוץ, ומל' הריטב"א בחי' כ"ד ב' גראה דמפרש דבריהם דהכא שהקרפף גדול ורחוי להתיר ואינו מתיר גרע, ומ"מ הריטב"א פליג עליהם ודעתו דאם אין בגיפופין ד' אמות נידון משום לחי, והכא בגיפופי ד"א, ומדברי הרשב"א בחי' לעיל י' א' גראה דמפרש דדברי התו' הוא ג"כ דוקא בנמשך ד"א,... וגראה להלכה דעד ד"א נידון משום לחי כדעת הרשב"א והריטב"א ולדעת הרשב"א גם דעת התו' כן, וביותר מד"א לא מהני אף מחצר לחצר וכדעת הראב"ד והריטב"א וכ"כ מדעת הרשב"א להלכה וכמש"כ המ"מ משמי' מובא בב"י סי' שנ"ח, ולפ"ז הכא ברחבה יותר מב"ס ואין כותלי המבוי נכנסין לרחבה נידון משום לחי עד ד"א וסגי בלו"ה לצד רה"ר, ולצד הרחבה א"צ כלום.

(שם סי' פ"ח ס"ק י"א)

סעי' ד' במחבר

אבל לעיקר דינא גראין דברי האחרונים ז"ל דדעת רה"פ כהראב"ד, ועיקר הכרעת הב"י משום דעת הרא"ש כהרמב"ם, ואינו מבואר בהדיא ברא"ש, מיהו מפרש"י ותו' והרא"ש שכ' בבה"ל שם ד"ה בין דמוכח דס"ל כהראב"ד, למש"כ לעיל ס"ק ב' דגם הרמב"ם מודה דהמתירין תחת הקורה עירובין ח' ב', היינו אף בפתוח לכרמלית, אין ראי' מסוגיא דשבת דהתם רב הוא דקאמר לה והוא מן המתירין תחת הקורה, מיהו בדברי הרמב"ן שם מבואר כהראב"ד, וכ"מ שם בר"ן,

(שם סי' ס"ו ס"ק ט"ו)

בה"ל ד"ה מפני

במ"ב סי' שס"ה ס"ד בבה"ל ד"ה מפני, נסתפק אי מותר להוציא מדין הלחיים לכרמלית והוא מבואר בתו' שבת ט' א' ד"ה אע"ג דמותר, דהתם בבין עובי הפתח קיימינן שהן פסין לבית וחצר וכדפריך בגמ' מדין תוך הפתח ועי' במ"ב שמ"ו ס"ג בה"ל ד"ה ומותר שהביאם.

(שם סי' ס"ו ס"ק י"ח)

סעי' ח' במחבר

אבל יש לתמוה על האי דינא דמהר"מ כיון דלא עירבו בחצרות אלא נשתתפו במבוי, נהי דסומכין אעירוב במקום שיתוף, היינו היכי שהשיתוף קיים אבל הכא דבטל שיתוף, איך סומכין עליו משום עירוב, הרי ששיתפו ביין ונשבר הקורה היתכן שישאר העירוב בתועלתו לעירוב החצרות, ומה לי פת ומה לי יין, וצ"ל דמהר"מ מפרש דסומכין אשיתוף במקום עירוב היינו מע"ש וכשרצונו שיהי' נשתיהן, א"נ אפי' שלא לרצונו שלא תיקנו חכמים אלא עירוב אחד שמערב את הבתים והחצרות, אבל א"א לומר כן דהא קאמר או מערבין או משתתפין ותנן ע"ג א' עירבו בחצרות ולא נשתתפו, ואמר ס"ז ב' והא לא ערבינן נסמוך אשיתוף, וע"כ מוכח דאין השיתוף מועיל לערב בתים אלא הוא מערב את החצרות ובעירוב החצרות מתערבין הבתים, וא"כ כשנשבר הקורה בטל שיתוף ובטל עירוב, ולע"ג, מיהו אם כלן שותפין בכבר אחד בפת השיתוף ומונח בבית, יש לסמוך עליו מדין בעה"ב שהיה שותף לשכיניו וכמש"כ ס"ק כ"ד, וכן אם חצר אחת פתוחה לאותה חצר שהעירוב מונח בה, י"ל דמקרי שיתוף מבואות אף שהמבוי אסור, כיון שמתיר מחצר לחצר, וכמש"כ לעיל ס"ק כ"ג.

(שם סי' צ' ס"ק כ"ד)

סימן שס"ו

בה"ל מבתיהם

...מבואר מכל זה דעקירה בלא הנחה ברשויות דרבנן אסור

(שם סי' ק"ג ס"ק י"ט)

ס"ק י"ג

שו"ע שס"ו ס"ב בבה"ל ד"ה בתים לדד בסוף דבריו דאם אין בספינה רק בית אחד א"ל עירוב דלא החמירו מבחלר, ואין הדבר מובן, ואם הספינה ראוי לדירה ודאי הוא כב' בתים וצריכין עירוב, ואם שאר הספינה אינו אלא חצר, אף שאוכלין שם מ"מ היא טפילה לבית הפתוח לה, ובזה א"ל עירוב,

(שם סי' צ"ה ס"ק ו')

ס"ק כ"ב

עי' לקמן סי' של"ח ביה"ל ד"ה ארבע

(שם סי' ק"י ס"ק כ"ח ד"ה כ')

בה"ל ד"ה ונ"ל

עיין לקמן סימן שפ"ז ס"ק י"ב,

(שם סי' צ' ס"ק י"ז)

סימן שס"ז

במחבר

פ' א' תוד"ה רגיל, כמו פתח הרגיל כו' נראה עיקר בדבריהם שפירשו דרגיל להשתתף דנקט שמואל היינו לאשמועינן דדוקא באסר נוטלין בע"כ ונקט לישנא דרגיל להשתתף ולא נשתתף שבלשון זה מובן שהן צריכין אליו וכשאין משתתף אוסר, וגם סתמא דמלתא רגיל להשתתף במבוי שהוא רגיל בו, והאי "כמו" אינו כינוי דמיון, אלא מורה על מציאות המבוקש ורבים כמוהו, והרא"ש כתב דרגיל להשתתף אף שאינו רגיל ואינו אוסר אשתו מערבת בע"כ אף שמותה ודבר זה צריך תלמוד, ולכאורה לא אמרו אשתו מערבת בע"כ אלא במקום שמן הדין ראוי לכופו בב"ד, והקילו בלא ב"ד אבל בפתח שאינו רגיל ואינו אוסר אין ראוי לכופו כלל בב"ד [ואי חיים לתקלה מפני שהורגל לערב יגעל הדלת בשבת ראשון] ולמה תערב בע"כ, והרא"ש ז"ל יחיד בדין זה.

(שם סי' צ"ט ס"ק ו' ד"ה פ' א')

בה"ל ד"ה ויש בסה"ד

דינים העולם: א. אין לו אלא פתח אחד מזכה שלא בידיעתו לכו"ע ואף אם אינו רגיל. ב. ונוטלין משלו שלא בידיעתו [רש"י ותו' והר"י והרשב"א והריטב"א והטור] ולדעת הרמב"ם אין נוטלין שלא בידיעתו. ג. ואשתו מערבת שלא בידיעתו אף לדעת הרמב"ם. ד. ואם רגיל לערב נוטלין עירובו שלא בידיעתו לכו"ע, [לדעת רש"י וש"פ משום זכות, ולהרמב"ם משום כפי'].

(שם ס"ק י')

ס"ק כ'

ועיקר דינא דהרמ"א שהוא מדברי הרא"ש הקשה ע"ז המ"א דהא דעת הרא"ש דבעינן דעת אשתו דוקא, ומש"כ המ"ב סק"ך דמשום דהפת כבר מונח קיל טפי תמוה מאד דאנו אין לנו אלא מה שמבואר בגמ' ואין זה כונת הרא"ש כלל דאיך יקשה מעירוב דבר שלא הזכיר כלל אבל העיקר דהרא"ש כתב דבריו לרוחא דמלתא דאף את"ל דא"ל דעת אשתו משום שלא הוזכר בהדיא בגמ' דבעינן דעת אשתו והרי באמת דעת הרמב"ם דברגיל א"ל דעת אשתו, ועוד הכא שכירות אין שוכרין ממנו בע"כ אף מדעת אשתו, כגון שהשכיר וחזר בו ואשתו אומרת שיהא השכירות קיים, ואע"ג דבעירוב כה"ג הוי עירוב בשכירות צריך לשכור מאשתו ושתקבל כסף לידה, ואם זרקו כסף לבעלה בע"כ לא מהני, לכן נראה לדינא דאף בחזר בו מהעירוב והוא רגיל צריך דעת אשתו לדעת תו' והרא"ש וש"פ, ואין חילוק בין נטילת פת מביתו, להפת שכבר מונח.

(שם ס"ק י"א ד"ה שם בהג"ה)

סימן שס"ח

ס"ק י"ב

מיהו בשיתוף דכשר בשאר אוכלין סגי בכדי ללפת

ג׳ סעודות וכדאיתא בשו״ע, וכ״ז בדאיכא י״ח בעלי בתים דיורין, אבל בפחות מזה בגרוגרת לכל בית דירה סגי, וזה לדידן ג׳ שלישי ביצה לדעת הרמב״ם, ולדעת תו׳ מעט יותר מביצה קלופה, והנה כבר כתבו אחרונים דביצים בזמננו נתקטנו עד פלגתא וא״כ צריך י״ב ביצים פת בין בעירוב בין בשיתוף ופחות מזה אסור דיעבד, ולכתחלה צריך ט״ז או י״ח.

(שם סי׳ ק׳ ס״ק ו׳ ד״ה והנה)

שעה״צ אות י״א

במ״ב סי׳ שס״ח בשה״ל אות י״א, כ׳ דעת הגר״א דסגי בו׳ ביצים, וז״א דדעת הגר״א בסי׳ תפ״ו דהלכה כר״ש בכל מילי אבל בעירוב הרי אמרו בהדיא י״ח גרוגרות, והלכך אין הלכה כר״ש בעירוב, אלא צריך ח׳ או ט׳ ביצים וכמש״כ לעיל

(שם ס״ק ז׳ ד״ה במ״ב)

סימן שס״ט

ס״ק ב׳

שו״ע סי׳ שס״ט במ״ב סק״ב דמסתמא לא כיון ליתן לו במתנת כו׳ לשון זה אינו מדוקדק דאף בשביל מעותיו מהני רק שיכוין להקנותו במשיכה, אלא הכא אמרינן דסמך על קנין כסף.

(שם סי׳ צ״ט ס״ק י״ז ד״ה שו״ע)

ס״ק ג׳ ו׳ ח׳

שם סק״ג והוי כאילו אמר לו בהדיא שיזכה לו במתנת חנם, ז״א דודאי קנה החנוני המעה שזיכה לו במשיכה בתורת מכר, וכן בבעה״ב ודלא כמש״כ במ״ב סק״ח וכן בסק״ה ובסק״ו כ׳ דזיכה לו ע״י אחר היינו במתנה ושהתו׳ חולקים, וז״א אלא בתורת מכירה הוא, וזה לכו״ע ולא כתבו התו׳ דלא מהני אלא לת״ק דר״י וכמש״כ לעיל.

(שם סי׳ צ״ט ס״ק י״ז צ״ה שם)

סימן ש״ע

סעי׳ א׳ במחבר

פ״ה ב׳ כל מקום כו׳ חוץ מבית שער דיחיד, ופי׳ התו׳ ע״ה ב׳ בבית שער דחצר דאינו עשוי לדירה, וגראה דדוקא באיכא דיורין בחצר אבל בליכא דיורין בחצר הדר בבית שער דחצר אוסר, ואסור להוציא כליו לחצר אחרת דמקרי כלים ששבתו בבית וכן כלים ששבתו בחצר אחרת אסור להביאן לבית שער,

(שם סי׳ צ״ו ס״ק ב׳)

סעי׳ ב׳ ברמ״א

ולפ״ז ישראל שהשכיר לעכו״מ חדר מיוחד ויש לו תפישת יד לישראל לא מהני לדעת הר״י שהביא הרמ״א בהגה׳ סי׳ ש״ע ס״ב דלא מהני תפישת יד בית עמהן דיורין ומוליכין עירובן למקום אחר, אמנם בשו״ע סי׳ שפ״ד ס״ב מבואר דמהני תפישת יד ישראל המשכיר שלא יאסור העכו״ם, וכמדומה דזה דלא כהר״י אלא תפישת יד משוי לי׳ לשוכר כאורח, ואפי׳ מוליכין עירובין למקום אחר עירוב אחד לכלן, וכן הרשב״א בחי׳ ס״ד א׳ כתב דתפישת יד עכו״ם מהני שלא יאסור שכירו ולקיטו אף בית לו חדר מיוחד, ומבואר דאף במוליכין עירובן למקום אחר מהני תפישת יד דהא התם במשכיר עכו״ם ואין עירוב בא אצלו וזה דלא כהר״י, ותימא על הרמ״א בסי׳ ש״ע שסתם כהר״י, וגראה להלכה דיש להקל כהרשב״א דמהני תפישת יד אף במוליכין עירובן למקום אחר.

(שם סי׳ צ׳ ס״ק מ׳)

סעי׳ ג׳ במחבר מ״ב ס״ק כ״ד

שו״ע סי׳ ש״ע ס״ג ואם היה לכל אחד פתח פתוח לחצר או שאין עוברין זע״ז רק כל אחד יש לו פ״פ לבית שער כו׳ למש״כ סי׳ י״ט ס״ק ט׳ י׳ דמה שהותרו מחדר לחדר לא חשיב אין עמהן דיורין, וא״כ בכלן פתוחין לחצר ומערבין עם שאר בני חצר ונותנין עירובן באחד משאר בתי החצר מקרי יש עמהן דיורין ומוליכין עירובן למקום אחר, הדין נותן דאף באין המחילות מגיעות לתקרה עירוב לכל אחד ואחד, והכא דוקא בפתוחין כלן לבית שער והותרו בב״ש והלכך חשיב כאין עמהן דיורין, וכשמערבין עם שאר בני החצר, עירוב אחד לכלן באין מחילות מגיעות לתקרה, אבל במחילות

מגיעות לתקרה אף באין עמהן דיורין כשמוליכין למקום אחר עירוב לכאו"א, ולפ"ז לשון השו"ע והגהת רמ"א תמוהים מאד שחלקו בשתיהן בין מגיעות לאין מגיעות ואין הדין כן שאין החילוק אלא בפתוחין לבית שער, אבל בפתוחין לחצר אף בא"מ לתקרה אם נותנין עירובן למקום אחר היינו באחד משאר בתי החצר עירוב לכל או"א, גם מש"כ במ"ב ס"ק כ"ד הטעם דכיון דהני אסרי תמוה דזה נאמר בגמ' באיכא עמהן דיורין ובזה אסור אף באין מחילות מגיעות דהא בגמ' מדמינן לה לה' שגבו עירובן והתם באיכא עמהן דיורין עירוב לכאו"א כדאמר בגמ' ע"ג א', והכא באין עמהן דיורין קיימינן.

(שם סי' צ"ג ס"ק י')

שעה"צ אות ט"ז

שו"ע סי' ש"ע ס"ג אם המחילות מגיעות כו' אבל אם נתנו העירוב כו' וכן אם אין דיורין כו' א"ל עירוב, ד"ז הוא ע"פ דברי תו' ע"ב,ב'... ובנ"א שם כתב דע"פ פי' תו' דכעין חדרים ועליות בא אצלן א"ל ליתן עירוב, יש מקום להקל אף במחילות של נסרים אם אין עומדין להתקיים לעולם אלא שחלקוהו לטרקלין השובתין בתוכו עתה לפי שעה ועיקר שימוש הטרקלין אינו כן אלא משמש בלא מחילות,... וכתב דמ"מ יערב כיון דעיקר דינא דשו"ע שהוא ע"פ פי' תו', הרמב"ם וש"פ חולקים וכמש"כ לעיל, אבל לא יברך, ובמ"ב בשעה"ל ס"ק ט"ז הביאו, וכתב דבריו כמשיג עליו ואין בכל מה שכתב שום השגה, ודברי הנ"א מדוקדקים, אלא הסומך על הר"מ וש"פ ומברך א"א למחות וכש"כ במחילות גמורות שצריך עירוב ע"פ פי' תו' והמרדכי, וכמש"כ הנ"א,

(שם ס"ק ג')

ס"ק כ"ז.

שו"ע סי' ש"ע ס"ג חלקוהו במחילות שאין נוגעות לתקרה כו' כ' במ"ב ס"ק כ"ז אפי' הס מחילות קבועות של נסרים ואבנים כו' ובשעה"ל אות י"ז כ' א"ר וש"א וכ"מ בא"ז, ונראה דאין הדין כן שהן נגד דברי התו' המפורשין ע"ט א' ד"ה ש"מ, ונראה דהלכה כמותם נגד האו"ז כיון דלא הביאם לחלוק עליהם, וכה"ג יש להחמיר אף בעירוב, וכש"כ שאין הדבר מבואר באו"ז וס' או"ז אינו בידי. והמ"ב בעצמו תברי' לגזיזי' שכ' בסי' שע"ב בשעה"ל אות ק"ה בשם אחרונים וז"ל דברחוקה ג' מתקרה אף שגבוה י' אין מתירין במחילה גרועה כזו עכ"ל, מבואר דבמחילה מעליא א"ל שיגיע לתקרה, ואם דינן דעירוב אחד לכלן, ה"ה דאין מוליאין מביתן המיוחד להן להאי בית שדינו כמשותף כמבואר בגמ' ע"ט א' ש"מ מחילות שא"מ לתקרה שמן מחילות.

(שם סי' צ"ג ס"ק ח')

ס"ק ל"ג

ע"ב א' תוד"ה ומודין, ומיהו אם יש לאדם סופר כו' כיון שכלם משתמשין כו' ועוד דאין משאיל כו' ומצי לסלוקינהו כו' נראה דדוקא בהני ג' טעמי שרינן אבל לא בחסר אחת מהן... והיכי דלא מצי לסלוקינהו לא מהני מה שמשמשין בבית בעה"ב שאינו נטפל לבעה"ב.

(שם סי' צ' ס"ק ל"א)

בה"ל ד"ה אינם

ודעת הרשב"א והריטב"א דלא מהני טעמא דאופין ומבשלין בבית בעה"ב מידי, והלכך אע"ג דמצי לסלוקינהו אסרי, וזה מוכח בדבריהם שהרי אשה ועבד מצי לסלוקינהו, וכן בשכירו ולקיטו במצי לסלוקינהו מיירי דאל"כ אין שוכרין מהן כמש"כ תו' ס"ו א' ד"ה מערב, ואפ"ה דחיק הרשב"א לאוקמי' בים לו תפיסת יד, או בלא יחד לי' רק מקום לאנוחי בי' מידי, משמע דבלא"ה אוסר, אף במצי לסלוקינהו, ובמ"ב סי' ש"ע בבה"ל ד"ה אינם אוסרים כתב לדינא דבמצי לסלוקינהו לחוד סגי לכו"ע ואין אוסר עליו וזה תמוה מאד דזה לכו"ע אוסר, ומש"כ דהרשב"א והריטב"א לא הזכירו טעם דאופה ומבשל, זה בכלל דבריהם שכתבו דחדרם פתוח לחדר בעה"ב ובזה הם כבני ביתו, ואופים ומבשלים לאו דוקא, אלא בנטפלין לבית

בעה"ב כדרך בני ביתו הדבר תלוי, ומש"כ במ"ב שם רמ"י לדבריו מהא דאורח אינו אוסר בפחות מל' יום וכש"כ במלי לסלוקי, אין זה ק"ו דכיון דהוא קבוע ודר שם מקרי שכן קבוע אף במלי לסלוקי, ואורח גופי' דאוסר לאחר ל' אף במלי לסלוקי איירי, ובאמת בדברי הגר"א משמע כמש"כ המ"ב אבל אחרי שהדברים אינם מובנים לנו א"א לנו ללמוד ממנו,

(שם סי' צ' ס"ק ל"ב)

בה"ל ד"ה אינם

...אמנם בב"י סי' ש"ע מבואר דבכלן יוצאין בפתח אחד לרה"ר ואפי' ובישול בבית אחד, אפי' שניהם בעליס כל אחד יש לו חדרו אין אוסרין, וכמש"כ במ"ב בבה"ל ד"ה אינם, אבל אין לד"ז מקור בפוסקים, ואין לנו לחדש בזה יותר ממה שבארו הראשונים ז"ל,

(שם סי' צ"ב ד"ה תשובה)

בשעה"צ אות כ"ב

אבל כשנותנין העירוב באחד מבתי האחין אין האחין צריכין ליתן פת, וטעמא דמלתא דכלן נחשבין כדרין בבית אחד וכשותפין בכל הדירות והלכך כשהעירוב בא אצלן באחד מבתיהן א"צ כלן ליתן פת כדין בית שמניחין בו העירוב, [ובפרש"י במתני' בד"ה אבל כתב לפרש עירוב בא אצלן היינו לבית אביהן ונראה דה"ה באחד משאר בתי החצר וכן מבואר בלשון רש"י לעיל בד"ה אבל דה' שגבו עירובן ועירוב בא אצלן, אין חילוק אם עירוב בא לבית שהניח בו עירובן, או שבא לבית אחר מאותן שבבר עירבו],

(שם סי' פ"ג ס"ק ח')

שעה"צ אות כ"ה

ובמ"ב סי' ש"ע בשה"צ אות כ"ה כתב בשם הפמ"ג להסתפק בב"ש הסמוך לבית מבחוץ ול"י מאי מבחוץ ומאי מבפנים, ועוד כיון דבליבא דיורין בחצר גם ב"ש דחצר מקרי דירה ורק דיורי החצר העוברין עליו כניסה ויציאה מבטלין דירתה, ובית שאין תשמישו רב כל כך אין כניסה ויציאה של יחיד מבטלין הדירה, ומה לי בחוץ ומה לי בפנים.

(שם סי' צ"ה ס"ק ד')

שעה"צ אות כ"ו

ובמ"ב סי' ש"ע ס"ז בשעה"צ אות כ"ו, כתב די' בתים זה לפנים מזה ולא עירבו הפנימים אסורין לטלטל מביתם לבתים החיצונים לדעת רש"י, ואין זה מוכרח, ונראה דכיון דחשבינן לי' כבית שער של הפנימים אינם אוסרין עליהם דגריעא מבית התבן דהכא מבטל בטילין לפנימים, וכי היכי דא"צ ליתן בעירוב כמש"כ הריטב"א לפרש"י דהן נכללין בעירוב הפנימים ה"נ אין אוסרין עליהן, ואדרבה מצינו שאין אוסרין זע"ז כשאין עמהן דיורין, וכשמוליכין עירובן למקום אחר, ויש עמהן דיורין, צריך עירוב לכל אחד, והכא דעירוב הפנימים סגי להו אף בלא עמהן דיורין ומוליכין עירובן למקום אחר, כש"כ שאין אוסרין עליהן ומיהו ב' הפנימים אפשר דאסרי אהדדי, דהאי בית שער הוא כחצר של שניהם, ואם לא עירבו אסורין.

(שם סי' צ"ד ס"ק ב')

שעה"צ אות כ"ט

עי' לקמן ס"ק ל"ג

סימן שע"א

ס"ק ה'

מיהו בעכו"מ נראה דאף בדעתו לבוא שרי כל זמן שלא בא והוא בעיר אחרת שהרי לעולם מחזקינן לי' בספק אתא והטו"ז אוסר בזה,

(שם סי' פ"ב ס"ק כ"ד)

ס"ק ז'

שם במ"ב סק"ז בשם אחרונים כמו בישראל כו' ל"ע שהרי בעכו"מ דמי לישראל שלא הסיח דעתו ואסור ולא מסתבר דר"י פליגי אר"י בזה, אלא ה"ט דשרי ר"י דאף אם לא הסיח דעתו מ"מ כיון דאין דעתו בהדיא לבוא מקרי דירה בלא בעלים ולא אסר מן הדין אלא דלמא אתי כמו שפרש"י ס"ב ב' ולא גזרו אלא בישראל ולא בעכו"מ כיון דאין דירתו

דירה וכדאמר לעיל שם לר"מ וכ"כ המ"ב בשה"ל אות ה' בשם הרשב"א בעבה"ק.

(שם ס"ק כ"ה)

בה"ל ד"ה שהניח בסה"ד

שם תוד"ה דאתא, דמיד כשבא העכו"מ בטל לי' עירוב, מכאן נראה דאחד מבני חצר שלא עירב עמהן, וילא בשבת לחצר אחרת הן אסורין דלא חשיב עירוב כיון דאחד מהן לא נתן עירובו, ותימא דהא מבואר בסוגיא ע"ג א' דה' שכנים שעירבו יחד, ואח"כ עירבו שאר שכנים באחד מבתי החצר של ה' הראשונים א"ל כל ה' השכנים להביא פתן לבית העירוב של האחרונים [וכמש"נ לעיל סי' י"ט] אלמא דחשיב עירוב לחצאין למשוי להו לאותן שעירבו כמשותפין וכדרין בבית אחד, וא"כ כי נשאר אחד שלא עירב וילא בשבת למה בטל עירובן, וי"ל דדוקא כשנתנו שאר שכנים את עירובן באחד בתי ה' הראשונים שעירבו חשיב עירובן עירוב כיון דע"י ב' העירובין משתריא כל החצר, אבל כשמקצתן עירבו ומקצתן לא עירבו בטל לי' עירובן כיון דאינו מתיר כלום, וכשילא אותו שלא עירב בשבת, אין עירוב בשבת.

(שם סי' פ"ד ס"ק ו')

בה"ל ד"ה ואם

שו"ע או"ח סי' שע"א מ"א סק"ג ובא לאשמועינן כו' ובסק"ה בדידי' לא אמרינן כו' נראין דברי המ"א באחד מבני חצר שמת מבעוד יום ובא היורש בשבת דלא אמרינן שכבר הותר בכניסת השבת דהכא לא הסיח מלבו אלא דלא הספיק לבוא כיון דבע"ש בא הרשותו אצלו,... אבל באחד מן השוק שמת משחשיכה והניח רשותו לאחד מבני חצר, לא יתכן כלל דברי המ"א דהרי המורים ודאי הסיח מלבו כיון דאינו דר בבית זה רק בבית אחר, וזהו דין המשנה המניח את ביתו והלך לשבות, ובמ"ב בבה"ל ד"ה ואח"כ,ובד"ה ואם,השוה ב' הדינים ודקדק בדברי הגר"א והדברים תמוהים,

(שם סי' פ"ח ס"ק ד')

בה"ל ד"ה אחד בסה"ד

ולפ"ז כשמת אחד מבני חצר אע"ג דהיה גוסס ביה"ש אמרינן הואיל והותרה, וכן נראה דהא סתמא תניא משחשיכה אינו אוסר ומשמע אף בתחלת הלילה אע"ג דע"כ היה גוסס ביה"ש, וכן כל הפוסקים לא חלקו בזה, וכן בבעיא דיורש לא הזכירו דמש"ל גם בעירב, וכ"כ בסי' מ"ב סי' שע"א בשם ע"א,

(שם ס"ק ב)

סימן שע"ב

בה"ל ד"ה שמא

והלכך לא מצינו מי שיאסור להזיז מלא ימא בחצר שאינה מעורבת בכלים ששבתו בבית, וגם בטלטול ד"א אין מקור בגמ' לאסור, אלא שכתבו בשם הרשב"א בעה"ק שאוסר, ולא נתגלה לן טעמו, ונראה דאין כן דעת כל הפוסקים שלא כתבו דין זה, ומה שדקדקו בלשון הרמב"ם אין הכרע, ואילו היה דעתו כן היה מבאר ומחלק בין כלים ששבת בתוכו לכלי בית, ונראה דיש להקל במילי דעירוב, ומש"כ הגרע"א רא"י לדבריהם מסוגיא פ"ז ב' והא ר"י ברשויות דרבנן נמי אמר, לא ידענא כונתו ז"ל דמשם אין רא"י רק דאסור לטלטל מחצר לחצר כלים ששבתו בבית, וע"ז א"ל רא"י דזה מבואר בכל הסוגיא ר"פ כל גגות, וכמו שהביא הגרע"א כבר בדבריו ז"ל, וכ"כ במ"ב בבה"ל סי' שע"ב ד"ה שמא, ובדעת הרשב"א יש להסתפק אי בכ"מ שהביא מרשות לרשות כן, או דוקא בהביא לרשות של רבים, ונחלקו בזה אחרונים ז"ל יעו"ש במ"ב.

(שם סי' ק"ד ס"ק כ"ב ד"ה והלכך)

ס"ק כ"ו

שו"ר במ"ב סי' שע"ב ס"ק כ"ו כ' בשם הפריסה דצריכין להניח ב' העירובין יחד, אבל מסוגיא דלעיל מ"ח ב' דאמר כשנתנוהו בב' בתים מבואר דכשר בב' בתים וכמש"כ לקמן סי' כ"א סק"ט עיי"ש, ודברי הפריסה נגד סוגיא ערוכה],

(שם סי' פ"ג ס"ק ח')

ס"ק ל"ד

ע"ו ב' אר"נ ל"ש כו' אבל חלון שבין ב' בתים אפי' למעלה מי' כו' מערבין אחד,... ויש לעי' בהאי בית דקאמר רב נחמן אי דוקא מקום פיתא ולינה או בית המיוחד לדירה קאמר ונראה דבמיוחד לדירה קאמר, ובמ"ב סי' שע"ב ס"ק ל"ד כתב כיון שהוא מקורה כו' ולפ"ז אפי' בחצר מקורה ובית התבן ולא משמע כן.

(שם סי' צ"ו ס"ק כ')

סעי' ו' במחבר

שו"ע סי' שע"ב ס"ו והשני אסור להשתמש בו אף בכלים ששבתו בחצר, ד"ז כתוב במ"מ ומשמע מדבריו ז"ל שזה מבואר בגמ', ומלבד שאין מקור לזה, הוא תמוה דכללא כייל לן בגמ' דכלן רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן, ובמ"א ס"ק י"ב כתב דאי שרית לי' להאי דגבוה י' לשמש בכלים ששבתו בחצר הו"ל כחצרו ואי אפשר לאשרוי' לי' לגמוך בכלים ששבתו בבית, ואע"ג דב' חצרות שעירבה כל אחת לעצמה שרינן כלים ששבתו בתוכן לטלטל מזו לזו, שא"ה דאין לו חלק בחצר חברו ולא מחזי כחצרו במאי דמשמש בו, אבל הכא כותל דידי' הוא, וקשה מנ"ל לבדות מלבנו לאסור מה שלא הוזכר בגמ', ועוד קשה לדבריהם מגמ' ערוכה ל"א ב' דפריך לשמואל ממתניתא דאנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כו' ופריך דאף בעירבו לישתרי כלים ששבתו בחצר לתל גבוה י' [וכן באינו גבוה י' לישתרי כלים ששבתו במרפסת והתו' פירשו לשמואל ע"כ האי בד"א כו', אריש קאי] ומהאי קושיא הא מודה ר"ש בהא כיון דהאי תל הוא גם של בעל החצר אי שרית לי' לבעל החצר בכלים ששבתו בחצר הו"ל חצרו ואי אפשר להתיר לבני עלי' בכלים ששבתו בבית, ומיהו י"ל... וסתימת הסוגיא ל"מ הכי, ובמ"ב ס"ק נ"ב בשם אה"ע בשם הרשב"א מתיר לשני בכלים ששבתו בחצר וכ"כ עיקר, ואולי ט"ס במ"מ.

(שם ס"ק י"ד)

שם

שו"ע סי' שע"ב ס"ו אבל אם אינו רחב ד' מותר לשתיהן כו' ד"ז נלמד מלשון הרמב"ם ויש לעי' הא טעמא דר"י דאמר דף ע"ז א' דכותל שאינו רחב ד' מותר לשתיהן משום שלא החמירו חכמים ברשויות דרבנן מרשויות דאוריתא דבאין בו דע"ד מותר לבני רה"י ולבני רה"ר לכתף עליו, וזה לא שייך אלא בכותל שתשמיש ב' החצרות שוין בו, והכותל הוא רשות שניהם, וכיון שאין בו ד' מותר לשתיהן אבל הכא שלדו אחד אינו גבוה י', וכל הכותל לחצר הנמוכה, א"כ החצר והכותל רשות אחת, ובדין הוא דליצטרפו ותשבי הכותל ד',

(שם ס"ק כ"א)

שעה"צ אות נ"א

שו"ע סי' שע"ב ס"ח עקר חוליא מראש הכותל כו' ואם אין בו ד' כו' שאינו משתמש אלא כנגד המקום שנתמעט, ובמ"ב בשעה"ל אות נ"א כ' בשם הלבוש טעם היתר משום דפחות מד' לאו רשותא היא, ולפ"ז מותר לטלטל מכותל למקום שנתמעט, אבל ל"ע ליהוי כחורי רה"י, ועוד לימא ממא"מ וכמש"כ ס"ק כ"א [אם לא כשאין המיעוט ד"ט במשך הכותל דלא שייך מצא מא"מ וכמש"כ לעיל ס"ק י"ג] ובמ"ב שם סיים דלטעם זה מותר אף כשהמיעוט במשך כל עובי הכותל והמיעוט מב' הצדדין ואין אוסרין זע"ז כדין כותל פחות מד', ובזה יש לאסור גם מטעם נעץ יתד בעמוד דתשיב ד' אף שאין ד' בשטח אחד אלא בב' שטחים [וכ"מ בריטב"א דלא תשיב המיעוט פחות מד' שהק' ליתסר המיעוט משום פרוץ במלאו למקום האסור לו, ואי תשיב פחות מד' הא הוא מותר עם כל הכותל].

(שם ס"ק כ"ב)

סעי' ט' במחבר מ"ב ס"ק צ"ו

שו"ע סי' שע"ב ס"ח כותל כו' כיון שלא נשאר ג' כו' נראה דבמקום דבעינן שיגיע סולם לראש הכותל צריך שלא יהי' בין שליבה לשליבה ג' ושלא תהא התחתונה גבוהה מן הארץ שלשה ולא משוס

שאין מיעוט באויר אלא אפי׳ בנה אצטבא גבוהה ג׳ מן הארץ לא מהני שאם אי אתה אומר כן א״כ אפי׳ מופלג טובא נמי... וא״כ בשליבה אחת סמוך לראש הכותל סגי, וזה אין סברא כלל דכי היכי דלא מהני אצטבא דע״ד גבוה ג׳ משום דלא סליק לי׳ שפיר ה״נ לא סליק לי׳ ע״ג אצטבא כיון שמופלגת ג׳,... אלא ע״כ דבמקום שצריך שיגיע עד ראש הכותל צריך שלא יצטרך לפסוע ג׳ טפחים וכ״מ בגמ׳ ע״ז א׳... וכן לדעת מהר״מ שכתב הרא״ש דלמחשב פתח לערב יחד צריך סולם עד ראש הכותל, צריך שליבות בפחות פחות מג׳... ובשו״ע ואחרונים ז״ל לא נתפרש ד״ז ובשו״ע ס״ט בנה אצטבא כו׳ אבל אינו חשוב כפתח כו׳ עד שיגיע לראש הכותל ומשמע באצטבא גבוהה סגי, ולהאמור אינו כן אלא אצטבא בשליבות קאמר, ובמ״ב ס״ק ל״ו כ׳ אבל לעשותו פתח לערב יחד א״מ אלא א״כ הזז הוא בפחות משלשה טפחים לראש הכותל כו׳ ולהאמור לא מהני בזה סולם כל שהוא אלא צריך שיהא הסולם רחב ד׳ טפחים, ובמ״ב ס״ק ע״ו כתב בשם הב״מ בעקר חולין מצד אחד דאותה החצר משתמשת בכל הכותל דצריך דהמיעוט יהי׳ ד׳ על ד׳ ולא סגי ברחב ד׳ וזה מבואר כדברנו

(שם ס״ק כ״ג)

ס״ק קכ״ה

שו״ע שע״ב סט״ז בהגה׳ י״א דאם מלאם בפירות כו׳ ל״ע דהא תבן ואין עתיד לפנותו לא בטל, דקיי״ל כרבנן דר״י, ופי׳ אחרונים ז״ל דנעשה אוצר ואין פותחין בתחלה, ולפ״ז מערבין אחד ומערבין שנים, כדין דבר שאינו ניטל בשבת, וכן הדין בפירות טבלים, ואפי׳ בטלם בהדיא אפשר דלא מהני דדמי לכרים וכסתות, ובמ״ב ס״ק קכ״ה סתם הדברים דבטבל סתמא מבוטל, ולא פירש דאין זה ביטול רק למחשב סולם ולא לבטל מחילות וכמש״כ תו׳ פ״ד א׳ ד״ה כיון, והלכך מערבין שנים אם רצו, ועוד משמע מדבריו דביטול מהני בכל פירות, ולכאורה הוא ככרים וכסתות.

(שם סי׳ צ״ז ס״ק ה׳ ד״ה שו״ע שע״ב)

ס״ק ק״מ

ולפי׳ הרא״ש אסור ליקח עץ ואבן מכל המחילות שסביבות העיר אף בחול, אם לא שדעתו לסתור כל המחילה, ואין אנו נזהרין בזה, ואפשר דלא גזרינן אלא במחילת ערלי כתבן וכאותה ששנינו.

(שם סי׳ צ״ח ס״ק ג׳)

ס״ק קמ״ב

וכ׳ הרא״ש פ״ח ה״ו דכל דשכיח שישתנה בשבת לא אמרינן הואיל והותרה ולעיל סי׳ כ״ד סק״ב כתבנו דעת הרשב״א והריטב״א דכל שאדם משנה בכונה חשיב כעומד לכך מתחלה ולא אמרינן שבת הואיל והותרה, ופלוגתת הרא״ש והרשב״א הוא באתא ישראל בשבת, ויש לעי׳ דא״כ ה״נ כיון דקתני זה נותן לתוך קופתו ויאכיל א״כ שכיח הוא שתכלה הכותל וגם איהו עביד בידים ולא שייך בזה הואיל והותרה, ולפי׳ השני דהאיסור משום מוקצה ואותו שהמחילה צורך בו אסור אף בדאיכא תקרה ניחא דהא נתמעט באיסור ובמקרה קאמר, אבל לפי׳ קמא דבדאיכא תקרה מותר למעט מי׳ דמינכרא ולא אתא לטלטולי קשה, ומיהו איכא לפרושי דמשום דמינכרא שרי מה שאין בו צורך המחילה ולא חיישינן דלמא אתי למפתח מי׳ אבל למפתח מי׳ אסור ולא אמרינן דמינכרא ולא אתא לטלטולי.

(שם ס״ק ד׳)

סימן שע״ג

ס״ק ב׳

שם מ״א ס״ק א׳ כתב הש״ג דבעינן שיקבע הנסר במסמר כו׳ נראה דאם בטלו מהני בלא מסמר וכן אם הוא כבד כובדו קובעו, ומיהו אף באינו כבד ולא קבעו במסמר נראה דחשיב חורי רה״י ולא הוי כרמלית דהא ליעשות רה״י א״ל קביעות כדאמר שבת מ׳ א׳ בזרק כורת, וכן במחילות של בני אדם [וכדאמר ע״ח ב׳ לענין מחילה כו׳] ולפ״ז י״ל דמערבין דרך הנסר אף בלא קבעו כיון דלענין לערב רשות הנסר עם העלי׳ י״ל דא״ל קביעות כיון דהפתח קבוע בכל הזמן שהרשות קיים, ומיהו אינו יכול לערב על חלק הנסר כמש״כ לעיל ס״ק ל״ז

דעדיין נשאר חורי רשות חברו, אבל כיון שהנסר הוא בעירוב כשמערבין ב׳ הרשויות והנסר הוא רשות הראוי׳ להתערב עם שתיהן גם ב׳ הרשויות מתערבות על ידי רשות הנסר, ולא דמי לנתן נסר על ב׳ גזוזטראות זו שלא כנ״ז, דהתם ליכא פתחא דלא מסתגי מזו לזו, אבל הכא פתחא מעליא הוא לשעתי׳ אלא שעתיד ליטלו.

(שם סי׳ צ״ו ס״ק ב׳)

ס״ק ז׳

איברא מש״כ המ״ב סק״ז על השטח שכנגד הנסר מסתברא דאסור וכ״כ עוד בשעה״ל אות ד׳ על סמיכת הגזוזטרא גופא לא יהיו יכולין לטלטל כו׳ משמע מדבריו שמותחין חוט מן זוית הפגם לצד הבית וחלק הגזוזטרא הקצר המופלגת ד״ט מותרת, ואמצעו של הגזוזטרא הסמוכה לגזוזטרא שכנגדה תוך ד״ט אסורה כלה, וז״א אלא מותחין חוט מזוית הפגם על פני רחב הגזוזטרא וכל הגזוזטרא מותרת אלא קצה הבולט אסור וכמש״כ לעיל, [ולדברי המ״ב לא מש״ל מערבין שנים כלל, דלדבריו דלא מחשב גיפופין להתיר כל הגזוזטרא, א״כ גם חלק הקצר של הגזוזטרא יש לאסור משום שהוא פרוץ במלאו לאמצעו של גזוזטרא שהוא רשות שותפות וכיון שפרוץ במלאו נחשב כלו כמשותף, וע״כ המתירים לערב שנים ס״ל דחשיב כגיפופי

(שם סי׳ צ״ו ס״ק ל״ט)

סימן שע״ד

ס״ק י״ט

ונראה להלכה דעד ד״א נדון משום לחי כדעת הרשב״א והריטב״א ולדעת הרשב״א גם דעת התו׳ כן, וביותר מד״א לא מהני אף מחצר לחצר וכדעת הראב״ד והריטב״א וכ״כ מדעת הרשב״א להלכה וכמש״כ המ״מ משמי׳ מובא בב״י סי׳ שנ״ח.

(שם סי׳ פ״ח ס״ק י״א)

בה״ל לכרמלית

עי׳ לעי׳ סי׳ שס״ה בה״ל ד״ה מפני

ס״ק כ״ח

עיין לעיל סי׳ שמ״ה בה״ל ד״ה גג

ס״ק כ״ט

...ומה״ט גג גדול שנפרץ לגג קטן והגג בולט על הכתלים דלא נידון בגוד אסיק, ויש חלון פתוח לגג דנידון משום חורי רה״י כמבואר בשו״ע סי׳ שע״ד ס״ד מותר להוליא לגג אף כלים ששבתו בבית דחשיב כגיפופי ודלא כמש״כ שס המ״ב ס״ק כ״ט,

(שם סי׳ צ״ו ס״ק ל״ט)

סימן שע״ה

סעיף א׳ במחבר

שו״ע סי׳ שע״ה ס״א ובלבד שיערבו כל בני מרפסת לעצמן כדי שתהא רגל המותרת במקומה, מבואר דאם עירבו בני חצר ולא עירבו בני מרפסת גם בני חצר אסורין דרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה, ודין זה לא נתבאר בגמ׳ ולא בפוסקים זולת הטור, וד״ז נע״ג שהרי מבואר בגמ׳ ס׳ א׳ דאי סולם תורת פתח עליו אוסרין בני עלי׳ אבני חצר אף כשעירבו בני עלי׳ לעצמן, ולא חשיב כב׳ חצרות דבני עלי׳ מקומן בחצר וכמש״כ הריטב״א שם, ואפ״ה אי תורת מחילה עליו אינו אוסר דחשיב כבא דרך יגות ואף שהוא שותף בחצר מ״מ כיון דלזה בפתח ולזה בשלשול דרך סולם אינו אוסר, א״כ גם מדין רגל האסורה במקומה אין ראוי לאסור דלא עדיף דריסת הרגל בחצר חברו משותף בתשמיש, ועיקר דין רגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה היינו דחשיב דריסת הרגל כשותף בתשמיש אבל כאן ששותף אינו אוסר גם דריסת הרגל אינו כלום [ועי׳ לקמן סי׳ ל״ח סק״ך נתבאר דעת הרז״ה וריטב״א כמש״כ ודלא כטוש״ע ולכן יש להקל בזה].

(שם ס״ק י״ח)

ס״ב י״א

ובמ״ב ס״ק י״א כ׳ וז״ל ואם היו נמוכים י״ט גם מהמרפסת יש דעות בפוסקים י״א דכיון כו׳ א״כ תשמיש של אנשי החצר נוח יותר כו׳ וי״א דכיון כו׳

מקרי לשניהם תשמישו בקשה כו׳ ודבריו תמוהין דהא מבואר בהדיא בגמ׳ פ״ה ב׳ בהא דפריך והא מר הוא דאמר לזה בזריקה כו׳, דלזה בהפלגה ושלשול, ולזה בשלשול, שניהן אסורין לרב, וכש״כ לזה בהפלגה ושלשול, ולזה בזריקה, וכ״ה בהדיא בגמ׳ פ״ד א׳ רשותא דתרויהו הוא, ולא נחלקו בזה, וטעם הט״ז משום שאין אדם אוסר על חברו דרך אויר, אבל גם זה תמוה וכמש״כ לעיל, דלטעם זה אף כל שמופלג ד׳ מהמרפסת אף שאין נמוך י׳ אין אוסרין בני מרפסת אבני חצר, וזהו באמת דעת התו׳ לדינא, ונראה דזהו גם דעת רי״ו שהביא המ״ב בשה״ל אות ה׳, אבל דעת הרמב״ם והטוש״ע אינו כן.

(שם סי׳ ק״ב ס״ק ח׳)

בה״ל ד״ה ויש

פ״ד א׳ רש״י ד״ה בכותל, ובזיז רחב ארבעה עסקינן כו׳ ובטיל להכא ולהכא, אי האי זיז בפתח לתרויהו, או לזה בשלשול ולזה בזריקה למאן דאסר, ניחא, אבל אי לבני חצר בפתח ולבני עלי׳ בשלשול דיהבינן לבני חצר, אפשר דאף בפחות מד׳ מלטרף לחצר וכמש״כ לעיל סי׳ ל״ב ס״ק כ״א ובני עלי׳ אסורין, וכן בפתח לבני עלי׳ ובזריקה לבני חצר, אי ארכו ד׳ ורחבו פחות מד׳ אפשר דמלטרף עם החלון, ובמ״ב סי׳ שע״ה בבה״ל ד״ה ויש סתם הדברים.

(שם סי׳ ק״ב ס״ק כ״א)

סעי׳ ג׳ במחבר

שו״ע סי׳ שע״ו ס״ג היתה מלבה כו׳ דין זה הוא נגד גמ׳ ערוכה עירובין ס׳ א׳ דאם איתא דמלבה מהני אף להתיר תל גבוה י׳ לבני חצר, מתפרש מימרא דשמואל בפשיטות אמתני׳ דהיכי דבני מרפסת אוסרין אבני חצר מהני דקה, וע״כ ל״ל דהרמב״ם היתה לי׳ גירסא אחרת, אבל לדינא נראה דאין לנו אלא המבואר בגמ׳ ובפוסקים, ואי אפשר לן ללמוד משנת הרמב״ם כל שלא נתגלה לן טעמו, עד יבוא מורה צדק.

(שם סי׳ ק״ב ס״ק כ״ד)

ס״ק י״ד

עי׳ לעיל ביה״ל ד״ה ויש

(שם ס״ק כ״א)

סימן שע״ו

ס״ק ט״ז

פ״ה ב׳ רש״י ד״ה לא דעבידי כחלובה, ואע״ג דשתיה הסמוכות פרוצות כו׳ לא אחמור רבנן במקום שאין לו תשמיש גמור שיהא אסור משום פרוץ, נראה דאין כונת רש״י על פרצת י׳ דמאין לן לומר דהן פרוצות י׳ ולחדש דאין פרצה אוסר, ועוד תנן לקמן פ״ו א׳ בור שבין ב׳ חצרות אין ממלאין ממנו, [ובכלים ששבתו בבית אסרינן אף לחצר כמבואר בשו״ע סי׳ שע״ו ס״א] והוא משום פרוץ במלאו אף שתשמישם בשלשול ומ״ל פרצת י׳ ומה לי במלאה, אלא נראה דכונת רש״י... כללו ש״ד דאין כונת רש״י פרצת עשר אלא תשמיש דרך הפרצה, ולפ״ז בפרוץ יותר מי׳ אסור, ודלא כהמ״ב סי׳ שע״ו ס״ק ט״ז שהתיר בפרוצות יותר מי׳, ולא מזכר באחד מן הפסוקים להתיר פרצה יותר מי׳.

(שם ס״ק כ״ב)

ס״ק כ״ג שעה״צ אות כ״ה

שו״ע סי׳ שע״ו ס״ד ביה״כ שבין שני בתים כו׳ במ״ב בשם אחרונים ז״ל פי׳ דהכא בחפירה של שניהם וביה״כ חלוקה לכל אחד חלקו, ואסור להוציא מרשותו לרשות השותפין, ותמוה מאד דהלא הצואה לא חלה עליו שם חפץ עד היציאה מהגוף, ולא הוי כלים ששבתו בבית, ואין איסור להוציא מחצר לחצר כלים שלא שבתו בבית, ואף כלים ששבתו בבית אין איסור להוציא לרשות חברו אם אין לחברו פתוח לשם מקום דירה, לדעת ר״י בתו׳ פ״ה א׳ וכן הסכים במ״ב בבה״ל בסי׳ זה ד״ה ובניהם, וי״ל דהכא מקרי בית פתוח לביה״כ אף אי חצר מפסקת, אבל הראשונה קשה ובע״ג [שו״ר שכבר עמד בזה המ״א סי׳ שע״ו סק״ט וכתב דמשיב כלים ששבתו בבית ולא ידעתי למה וראיתי במ״ב בשם הב״מ שחולק על סברת המ״א, וכתב עוד המ״ב בשם הגרע״א דבביה״כ בין ב׳ בתים

א"ל לסברת המ"א, ול"י למה, דהא ביה"כ אינו בית אלא חצר כדין בית התבן ובית העצים וגרע מניהו]
(שם סי' צ"ו ס"ק ה')

סימן ש"פ

סעי' ב' במחבר

והמבטלין אסורין להוציא מבתיהן לרחבה אף לאחר שכבר הוציא הזוכה, ואע"ג דביחיד שבטל לרבים פסק בשו"ע סי' ש"פ ס"ב דלאחר שהחזיקו ברשותו מותר גם המבטל להוציא מביתו אם בטל להם גם רשות ביתו, ברבים שבטלו ליחיד אסורין אף לאחר שהחזיק היחיד כמש"כ הרשב"א בחי' ס"ט ב', הובא במ"ב סי' ש"פ בבה"ל ד"ה שאין, ולעיל סי' כ"ד כתבנו דהרשב"א חולק על הרמב"ם וס"ל דגם ביחיד שבטל לרבים אסור להוציא אף לאחר שהחזיקו ולפ"ז י"ל דהרמב"ם מתיר אף ברבים שבטלו ליחיד, מ"מ אי אפשר להקל בדבר שמפורש ברשב"א לאסור ולא נתפרש בדברי אחד מן הראשונים להתיר, ואחרונים חלקו בין יחיד לרבים, ואף ביחיד שבטל ליחיד קשה להקל כיון די"פ דאין יחיד נעשה אורח ליחיד, ואף ביחיד לרבים אפשר דאין דעת התו' והרשב"א להתיר כמש"כ לעיל.
(שם סי' צ"א ס"ק ג' ד"ה והמבטלין)

סימן שפ"א

ס"ק ג'

שו"ע סי' שפ"א ס"א במזיד אוסר כ' במ"ב סק"ג דאם חזר וביטל מהני ובשה"ל כתב שהוא מהר"י, ותימא שלא הביא דעת תו' ס"ט א' ד"ה הוציא דלא מהני עוד ביטול והוא מוכח בסוגיא לפי פירושם וכן הריטב"א הסכים לפי' ר"י בתו' לכן נראה לדינא דלא מהני תו ביטול באותו היום דלא כהמ"ב.
(שם סי' פ"ח ס"ק ח')

ס"ק כ"ב

אבל מחדר שלו לחדר שלו שרי כיון דאינו משתמש בתועלת הביטול ואף אם יהי' החזקת רשות אין לאסור עליו דאם בטל הביטול אכתי ב' החדרים רשות אחת וזה כדעת ב"י סי' שפ"א ודלא כהמ"ב שם ס"ק כ"ב בשם אחרונים ודברי התו' ס"ד א' מבואר כדעת ב"י שהרי הגריבו שייר ולא יבטל חדר הפנימי]
(שם סי' צ"א ס"ק ג' ד"ה ואם)

בה"ל ד"ה שאז

וכן משמ"כ בבה"ל שם דדוקא כשמוציא ואח"כ מכניס אסור תמוה דהלא המחבר לא הזכיר תנאי זה, ועוד יחיד שהכניס כליו מחצר לבית חבריו שבטל להן מי אסור אח"כ להוציאן, ולשון התו' בהוה שאי אפשר להכנסה בלא הוצאה.
(שם סי' פ"ח ס"ק ו')

סימן שפ"ב

סעי' א' ברמ"א וס"ק ז'

ומש"כ המ"מ בשם הרשב"א הובא בהגהת שו"ע סי' שפ"ב ס"א דישראל שהשכיר לא"י אינו אוסר עליו דלא השכיר לו ביתו כדי שיאסור עליו, נראה דמיירי אף בלא מצי לסלוקי' ואך באין בית השוכר פתוח לבית משכיר, ומשום דחשיב כאילו שייר לנפשי' רשות עכו"מ לשימוש מידי וכשיעור שכירות שצריך, אלא שקשה ע"ז מהא דאמר בירו' והובא בשו"ע סי' שפ"ד דאכסנאי שנכנס ברשות אוסר לאחר ל', וכמו שהקשו אחרונים ז"ל ובדוחק י"ל דמיירי במתאכסן בבית של עצמו, או של הפקר, או של נכרי, [אבל אין לומר דקוסטר ואכסנאי ישראל קאמר דהלשון לא מתפרש כן וכמש"כ תו' ס"ט ב' ד"ה ושלהם] ולדינא א"א להקל כדברי המ"מ בשם הרשב"א, מכח ההיא דירו', ואף במצי לסלוקי', אם לא בהשכירו חדר בביתו ומשתמש עמו ויכול לסלוקי' וכאופן דמקילינן בישראל שהכנים מלמד וסופר בביתו, [ואולי כונת הגר"א לאוקמא ההיא דהגהת רמ"א סי' שפ"ב ס"א ג"כ באופן זה].
(שם סי' צ' ס"ק ל"ג)

בה"ל ד"ה צריך בסה"ד

שו"ע שפ"ב ס"ז אם שכרו מהא"י לזמן כו' צריך לחזור ולשכור כו' במ"ב לעיל בבה"ל ד"ה צריך כתב

להק' דהלא עירב ואח"כ שכר מהני, ונראה דעירב ואח"כ שכר זמן חלות שם עירוב הוא לאחר השכירות, וא"כ בכלה הזמן באמת נתבטל עתה ולאחר השכירות צריך להתחיל מחדש, והוא לא עירב אלא פעם אחת, ומש"כ דאכתי אפשר לסמוך עליו מדין בעה"ב שהיה שותף עם שכיריו, נראה דבזה אם נתוספו אח"כ דיורין אוסרין על בני העיר דלא שייך הכא לב ב"ד מתנה על הנתוספין, ואפי' בלא נתוספו דיורין, דוקא כשהן משותפין בכבר אחד, אבל אם כל אחד נתן בכרו, אף שאין מקפידין זע"ז מ"מ לא מקרי בשביל זה משותפין בפת, דאל"כ לא מש"ל דין סומכין על עירוב במקום שיתוף, למש"כ הריטב"א דאם מתנה שיהא גם לשיתוף מהני לכו"ע, וא"כ אף כשלא התנה ליהוי שיתוף כיון שהן משותפין בפת העירוב למ"ד המקפיד על עירובו אין עירובו עירוב, ואף למ"ד עירובו עירוב, מ"מ סתמא דמלתא אין מקפידין זע"ז, וע"כ דלא די במה שאין מקפידין למקרי שותפין.

(שם ס"ק כ"ט)

ס"ק כ"א

...ובס' ק"ג ס"ק מ"ט כתב לפרש דברי הר"מ דאי כישראל הוא אין שוכרין בפחות מש"פ ותמוה דאכתי אי אמר רשותי קנוי' לך בפחות מש"פ לא גרע מביטול רשות,

(שם סי' פ"ב ס"ק ט"ו)

בה"ל ד"ה בשביל

ס"ו א' שוכר נמי ה' ששרוין בחצר אחת אחד שוכר ע"י כלן, במ"ב סי' שפ"ב ס"ט פי' דאף שלא עירבו עדיין בשעה ששכר מ"מ אחד שוכר לכלן, ועדיף בזה שוכר ממערב, ונראה דאף אם לא עירב עמהם אלא בטל להם רשות מהני, וכן בשאיל דוכתא מעכו"מ לדעת רש"י דמהני מה שמערב עמהן נראה דה"ה דמהני ביטול, וכן כשביטלו לשכירו מהני.

(שם ס"ק ל"ב ד"ה שם)

סעי' י"ב במחבר

מדברי הרשב"א נלמד דשאיל מני' דוכתא למינח בה מידי אינו עולה במקום שכירות דאם עולה במקום שכירות, לק"מ לפרש"י דשפיר מערב בשביל ביתו ובית עכו"מ אינו אוסר כדין אחד שוכר לכלן, ...ולכאורה גם בסוגין מוכח הכי דשאלה אינה מועילה במקום שכירות, דאי מטעם שאלה אתינן עלה מאי ראי' מייתי משכירו ולקיטו, ואי שכירו ולקיטו ג"כ מטעם שאלה אתינן עלה, לכאורה דירת שכירו ולקיטו קונה אותה בשכר פעולתו והוי שכירות, ...וע"כ דהאי דשאיל דוכתא אינו במקום שכירות,

(שם ס"ק כ"ח)

שם

י"ל לפרש"י דלעולם אין שכירו מערב אלא בדר בחצר בבית עכו"מ או בשאר בית ואז נטפל חלק חצר של עכו"מ לבית שלו, אבל לא באינו דר כלל, אבל לקמן ס"ו א' דאמר מה מערב אפי' שכירו אף שוכר אפי' שכירו ומשמע דכהדדי ניהו ושכיר עכו"מ משכיר אף בלא פיתא ולינה, ומשמע דה"ה שכירו ישראל מערב אף בלא פיתא ולינה וכמו שפי' הרשב"א דברי רש"י

(שם ס"ק כ"ט)

ס"ק ל"ז

ובשאיל מני' דוכתא כ' ב"י דצריך קנין, וצ"ע דא"כ צריך למימר לי' לך חזק וקני ול"מ כן ס"ד א' ליקרב לי' ולשאול מני' דוכתא, ונראה דבנתינת רשות לחוד סגי, והב"י לשיטתו דפי' דשאיל מני' דוכתא הוא מדין שכירות והלכך צריך קנין, אבל למש"כ, שכירו ולקיטו הוא ענין אחר, ונעשה שכיר בלא קנין

(שם ס"ק ל"ג)

(עיין לעיל סעי' י"ב)

סעי' י"ג במחבר

ס"ו א' תוד"ה מערב, ועוד י"ל דאם יחד העכו"מ לישראל כו' חדר אחד כו' ודוקא כשיחד לו חדר,

אבל מקום בחדר לא מהני כיון דהמשכיר דר שם ועדיף מיש לו למשכיר תפיסת יד בבית המושכר דהוי השוכר כאורח וכמבואר בשו"ע סי' שפ"ד ס"ב

(שם סי' צ' ס"ק ל"ז)

ס"ק מ"ג

עי' לעיל סי' ש"ע בה"ל ד"ה אינם

(שם סי' צ' ס"ק ל"ב)

בה"ל ד"ה ועדיין

שו"ע סי' שפ"ב סי"ד ועדיין אוכל פרס המלך כו' ובמ"ב בבה"ל ד"ה ועדיין, בסה"ד נדד כפסק הרמ"א דניחא לי' למלך במעשיו ואינו מבטלם, ולכאורה כיון דבסתמא יכול לומר שלא השכיר אלא לשבת אחת א"כ ע"כ נ"ל הא דמהני באינו חוזר, שהוא כהודאה על שכירות וסגי בזה, ובזה שכירות שבת שני' מתאשרת בשעת כניסת שבת וכן בכל שבת ושבת, וא"כ אם אין בכחו להשכיר עתה אין בשתיקתו כלום וא"נ ביטול מעשיו אלא הן בטילין מפני שאין להם מאשר ומקיים, ולדידן שהשכירות הוא מצד שהפקיד הוא כשו"ק של בעל הקרקע וכמש"כ ס"ק ל"ד ודאי בסתמא כיון שעבר בטלה שכירותו, שאין כאן ניחותא של משלח במעשיו כלל לא מתחלה ולא עתה אלא שמשכיר בע"כ כיון שירד מאריסותו בטלה השכירות שכבר כלתה זמנה.

(שם סי' פ"ב ס"ק ל"ה)

שעה"צ אות ס"ו

שם בשעה"ל אות ס"ו כתב דלמאי דקיי"ל כהרא"ש בס"ג אין ספק דב' בתים זה לפנים מזה לא מקרי ב' במקום עכו"מ, ואינו מוכרח דההיא דס"ג אין רשות ישראל משותפת עם העכו"מ, ולא גזרו על דירת נכרים כשבא לרשותו, אבל הכא החצר משותפת.

(שם סי' צ"ו ס"ק ח')

בה"ל ד"ה כדי

שו"ע שפ"ב סי"ט בבה"ל ד"ה כדי הבית פלוגתת הפוסקים לטלטל בבתים דרך חלונות, ולכאורה נראה דאם לא עירבו רק הבתים שרי, ואם עירבו גם על החצר גם בבתים אסור דלא בטלו חכמים לחצאין, ול"ע בלשון הרשב"א בע"ה ואינו בידי.

(שם סי' צ"ו ס"ק ז')

סימן שפ"ד

שעה"צ אות ו'

שו"ע סי' שפ"ד ס"ב אנשי חיל כו' נראה דאם שכרו כל העיר, גם זה מותר ואע"ג דהשתא לית להפקיד ששכרו ממנו רשות באותה חצר, הוי כשכיר שעבר משכירותו דלא נתבטל השכירות, וכמש"נ סי' י"ח, מיהו כשהם בחצר ישראל כבר כתבנו שם דצריך טעם למה יועיל שכירות רשות בבית שהיה של ישראל ואח"כ נמכר לעכו"מ, אבל למאי דמקילינן בזה, גם באנשי חיל יש להקל ובשעה"ל אות ו' התנה שיהא לשר שקנו ממנו רשות להוציא את אלו מן הבית, ול"י למה צריך תנאי זה, ולמעשה נראה להקל בזה, דהא הרשב"א מיקיל לגמרי בד"ז, וכש"כ בית להן לבעה"ב תפיסת יד.

(שם סי' צ' ס"ק ל"א)

בה"ל ד"ה כלים

שם בבה"ל ד"ה כלים, כתב לנדד להקל בכל כלים, ונראה דאין להקל בזה, דהכא לא נעשה בעה"ב כשכירו ולקיטו, אלא כישראל וא"י שדרים בחדר אחד המבואר סי' שפ"ב סט"ו, וזהו כונת הא"ר שהבית, ואף אם היה כשכירו, אכתי צריך לשכור ממנו לדעת הרשב"א בשו"ע שם סעי' י"ב, משא"כ בתפיסת יד גמור.

(שם ס"ק ל"ו ד"ה שם)

סימן שפ"ה

שעה"צ אות ב'

ומה שנחלקו אחרונים ז"ל בנדוקים בדורות האחרונים אי חשיבי כאנוסים היינו בהכרעת שיעור הידיעה שיודעים ממציאות ישראל ושאבותיהם פירשו מהם ונותנים כתף סוררת, אי דיינינן להו כשיעור ידיעה למחשב מזיד, או לא ואכתי אנוסים הם ובאמת צריך לדון על כל איש ואיש בפרט

[ובמ"ב סי' שפ"ה סק"א ובשה"ל שם אות ב' כתב, דדעת כל הפוסקים דגם לדוקי מחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"מ לענין ביטול רשות ותמה על הב"י והט"ז והמ"א שהקילו, ותמוה מאד דהרי ב"י בעצמו הביא דברי תו' ודן רק על הני לדוקים דשכיחי גבן דבהן שפט ב"י דמעשה אבותיהן בידיהן אבל הלדוקים שבזמן הש"ס ודאי מזידין היו, וכן הלדוקים שבסוף זמן הגאונים אפשר דמזידים היו, וכל דברי הפוסקים שהביא הוא על לדוקים שבזמן הש"ס, ומה שטען שסוף סוף שייך שלא ילמוד ממעשיהם אין זו טענה דלא אמרו חכמים אלא במי שדינו כעכו"מ ולא בכל מתנהג בדרך עקש, ועי' תו' ס"א ב' ד"ה הדר, דלא גזרו בלדוקי וכותי אלא אגב עכו"מ] וכמו כן אותן שאבותיו פרשו מדרכי הציבור והוא נתגדל ללא תורה, דינו כישראל לכל דבר, ומי צריך למוד שיעור ידיעתו אי לא חשיב מזיד, ואותו שדיינינן לי' כאנוס זוכין עירוב עבורו.

(שם סי' פ"ז ס"ק י"ד)

סימן שפ"ו

ד"ה לזה

ויש לעי' בשותף לזה בכבר ולזה בכבר, והכבר בכלי אחד, מי אמרינן כיון דאינם חיבורין לטומאה צריך לערב, או דלמא כיון דמין אחד הן, עדיפי מיין ושמן וכיין ויין דמו, ...ובזה י"ל דכי היכי דיין ושמן למ"ד חיבורין זל"ז מהני אע"ג דאין שלשתן שותפין בחד מלתא אלא שניים ביין ושניים בשמן ה"נ י"ל בכבר, ול"ע,

(שם סי' צ' ס"ק א')

ס"ק נ"ח

שו"ע שפ"ו ס"ט ויסתלק מאותו שרגיל היינו סילוק בעלות ליעשות אורח ובמ"ב ס"ק נ"ח נ"ט כ' שלא יעבור בשבת זה דרך אותו מבוי ולמש"כ לעיל ז"א, שאין איסור בהעברה כלל.

(שם סי' צ"ה ס"ק כ')

סימן שפ"ז

בה"ל ד"ה צריכים

שם בבה"ל ד"ה צריכים העתיק דברי הר"מ ואין נ"מ לדידן דמקילינן לסמוך אשיתוף דיין במקום עירוב, וכמש"נ לעיל.

(שם סי' צ' ס"ק י"ח)

ד"ה צריכים

שם בה"ל ד"ה צריכין, אם אין מקפידין על פרוסתן ר"ל אם שואל אחד כו' אפשר לפרש דאין מקפידין על פרוסתן ליתן לעירוב קאמר, ולא מיישינן שלא יערבו לשבת אחרת, אבל הא דאמר כגון אנשי בדלי' צריך להבין דמשמע שהם הלטיינו בזה ול"ע.

(שם סי' צ' ס"ק כ"ב)

בה"ל ד"ה ואם

שו"ע סי' שפ"ז ס"א ואם עירבו דרך פתחים שביניהם כו' ר"ל כשעשו ע"מ דהיינו שכלן קוין דירתן בבית אחד נתנו כל בני החצרות עירובן בבית אחד באחת החצרות כדין חצרות הפתוחות זו לזו דאם רצו מערבין אחד, ומש"כ המ"ב בבה"ל בד"ה ואם, בזה, אינו מובן כלל.

(שם ס"ק כ"א)

ס"ק י"ב

ונראה דיש להקל כדעת הרא"ש והמרדכי וש"פ לסמוך אשיתוף יין במקום עירוב, ונראה דאף בנתנו בחצר סמכינן, ואע"ג דדעת הרשב"א דבזה לא סמכינן אשיתוף אין כן דעת התו' והרא"ש והר"א שהביא הרא"ש, והריטב"א בחי' ע"א ב' ג"כ הזכיר סברת מגו ודחה דאם איתא דלא מהני שיתוף בבית א"כ צריך היכר שהוא שיתוף א"כ בדין הוא דלא מהני עירוב במקום שיתוף שאין השיתוף ניכר, אבל לסמוך אשיתוף במקום עירוב שפיר סמכינן אף בחצר, דע"כ הטעם כיון דעשו כלן מעשה שיתוף נתפרסם איסור הוצאה מרשות לרשות ולא הצריכו עירוב, וכ"נ דעת הרמב"ם דסומכין אשיתוף אף בנתנוהו בחצר, וכן נהגו ליתן

עירוב בבהכ"נ אע"ג דדינו כחצר, וכמש"כ אחרונים ז"ל, וסומכין עליו משום עירוב.

(שם ס"ק ט"ז)

שם

במ"ב סי' שפ"ז ס"ק י"ב כתב טוב לומר בפירוש בשעת הנחת עירוב שמניחו גם לשם שיתוף [ונראה לל"ל גם לשם ע"ח דבשיתוף עסקינן] ודבריו תמוהין כיון דמניחין העירוב בבהכ"נ דהוא כחצר אינו מועיל כלום לע"ח וכמש"כ הריטב"א בהדיא דהיכי דעושה ב' עירובין בפת אחד צריך להניחו בבית דוקא, למ"ד אין סומכין אשיתוף במקום עירוב, ובזה לא נחלק אדם מעולם, וע"כ לא פליגי עלי' דהרשב"א דמהני שיתוף בחצר אלא למ"ד סומכין אשיתוף במקום עירוב, אבל למ"ד אין סומכין, וכן לדעת הריטב"א דאין סומכין אשיתוף אם לא עירבו החצרות לעצמן, לא מהני שיתוף כשמונח בחצר אף אם יעשהו לשם עירוב חצרות ג"כ, והלכך אין התנאי מועיל כלום,

(שם ס"ק י"ז)

סימן שצ"ב

שעה"צ אות כ'

שם ס"ו בהגה' או יעשה מחילה גבוה י' כו' הגר"א מגיה גבוה ד' ופשוט דקאי בפתח שהוא י' דביותר מי' הוא פרלה ולא פתח, ודלא כהמ"ב שכתב בדעת הגר"א דמהני דקה ביתר מי' והוא תמוה דודאי פרלה יתר מי' לרשות חברו אוסר וכדתנן ע"ו ב' יותר מכאן מערבין אחד וגם דקה לא מהני כדאמר ס' א' במגופפת עד עשר אמות כו' ולא נחלק בזה אדם מעולם, וגם גבוה י' לא מהני אלא א"כ רחבה ממעטת את פתחו ומעמידו על עשר.

(שם סי' צ"ה ס"ק ט')

מחבר סעי' ג'

ס' א' דהוא בי תיבנא כו' הטוש"ע סי' שנ"ב ס"ג מפרשים דהאי בי תיבנא לא היה בו דירה וקיי"ל דבית התבן אינו אוסר, ומייתא מזה ראי' דאף דלא הוי בעירוב מ"מ חשיב שיור, ...הק' הריטב"א הא בית התבן היינו חצר, לכן פי' הריטב"א דהאי בי תיבנא היה בו בית דירה, ...ודעת הרמב"ם נראה כהריטב"א שכתב דצריך בית וחצר, וע"כ בית מיוחד לדירה קאמר [ואפשר דדירה בבעלים דוקא בעינן ולא מהני מיוחד לדירה] דכן מתפרש בית בכ"מ,... ולענין הלכה נראה להחמיר בשיור בית התבן בלא דירה.

(שם ס"ק י"ד)

רמ"א סעי' ו'

ממה שנתבאר נלמד דמהני חילוק מבוי לחצאין בתיקון חצר, וכש"כ בצורת הפתח, אבל רה"ר העוברת בתוך העיר לא מהני חילוק בתיקון חצר ולדעת שאר אחרונים ז"ל אף צורת הפתח ל"מ לדעת הרי"ף והרמב"ם ונראה דאין תלוי בשיעור רה"ר שהרי קיימינן בי' אמות, אלא דרך המפולש חוץ לעיר לעירות אחרות הוא רה"ר לענין זה,

(שם ס"ק י"א)

סימן שצ"ו

ברמ"א סעי' א' מ"ב סק"ט

מ"ח א' א' שמונה על שמונה א"ב הא דאמר לק' נ' ב' ל"ש אלא באילן שתחתיו ח' וכו' כמ"ד ד' וכן אמר שם תרי אלפי וד' גרמידי, ומשמע דהלכה ד"א ותו לא, ועי' שו"ע סי' שנ"ו ס"א

(שם סי' פ' ד"ה מ"ח א')

ס"ק ט"ז

עי' לעי' סי' שס"ב סעי' א' במחבר

(שם סי' ע"ז ס"ק ו')

סימן שצ"ח

בה"ל ד"ה וי"א

מ"ב שנ"ח ס"ד בבה"ל ד"ה וי"א, חלק על הטור בדין מודדין מאלפים, מל' הגמרא דאמר מודדין מן הקשת, ואין זה דקדוק דר"ה אייר בנתקלר מד"א חוץ לאלפים ואמר מודדין מן הקשת היינו ממקום שנתקלר הקשת וכמש"כ ריטב"א, וגם

אפשר לפרש מודדין מהקשת ממקום שאין שם אלפים למרכז וקאמר קשת למעוטי יתר וכל מעלה נקרא קשת לגבי התחתון, ואין מקום כלל לחלק בין מתקצר מד"א למתקצר מאלפים שהרי עיקר הסברא דבתים היתרים אינם מפסידים הראשונים את תחומן שהיה להן זולת הבתים היתרים, לכן נראה דהמיקל כהטור ומ"א לא הפסיד, גם מש"כ בבה"ל שם דהריטב"א כ' בהדיא שאין הל' כתו' בזה, אינו מדוקדק דהריטב"א הביא בשם תו' דאף לרבה בר"ה יש חילוקי בין אלפים לפחות וזה סתר ריטב"א דא"כ יהי' דברי ר"ה בגמלוס אלפים אבל תו' שלפנינו כתבו רק דלרבא דמיקל ביתר מאלפים בפחות מד"א ה"ה באלפים ביתר מד"א ול"ק קו' הריטב"א, והריטב"א לא ראה דברי תו' אלו ואפשר שלא היה חולק עליהם.

(שם סי' פ' ד"ה נ"ה)

בה"ל ד"ה וכן

מ"ב סי' שנ"ח בבה"ל ד"ה וכן, אבל כשיש עיבור לעיר מחמת בית שנמצא שם שוב כו', הדברים נ"ע דהא מבואר בתו' עירובין נ"ז א' ד"ה ר"ה דעיר שאין לה חומה בתיה מצטרפין אם אין רחוקין יותר מע' אמה והריטב"א כ' דב' עירות נותנין להן קרפף שלם אבל לירוף בתים צריכין שיהיו מובלעין תוך ע' אמה, וא"כ כל שמובלעין הוי עיר ממש, ונותנין קרפף לר"מ, וע"כ דברי הריטב"א דבית בית אין נותנין קרפף לר"מ היינו בית בין הבית לעיר קרפף שלם, או עיר שיש לה חומה אין בתים שחוץ לחומה מצטרפין עמה להיות עיר אחת רק מדין קרפף מצטרפין עמה ...אבל בנמשכין בתים זא"ז תוך ע' אמה הוי עיר ממש ולכו"ע נותנין קרפף חוץ לבית האחרון

(שם ד"ה מ"ב סי' שצ"ח)

ס"ק ל"ג

ולעולם עיבור בעי דירה גמורה, שבני אדם אוכלין בהן פתן וישנין שם, והלכך דיר וסהר אין מתעבר, אע"ג דחשיב מוקף לדירה לענין טלטול יותר מב"ש כיון דבני אדם מצוין שם להאכיל הבהמות ולהשקותן ולנקותן, אבל בורגנין שבני אדם אוכלין שם [ואפשר דישנין שם] שפיר מתעבר.

(שם סי' ק"י ס"ק כ' ד"ה ובח"ס)

בה"ל ד"ה ארבע

כ' המ"א דד"א על ד"א שאמרו בבית שמתעבר עם העיר, היינו מרובעים, ובמ"ב בבה"ל ד"ה ארבע כתב דאחרונים ז"ל השיגו עליו מהא דיו"ד סי' רפ"ו שסתם בשו"ע כהר"מ, ואמנם כבר הכריע הט"ז סי' תרל"ד בראיות מכריעות דשיעורו ד"א מרובעות, וכי גם הר"מ סובר כן, והל' כבתראי במקום שראיותיהם מכריעות, ואף לפי מה שפי' הרא"ש דברי הר"מ יש לנו לתפוש דברי הרא"ש שהוא בתרא, והלכך אין לזוז כאן מדברי המ"א שאין להקל בפחות מד"א על ד"א.

(שם ס"ק כ"ח ד"ה כ')

בה"ל ד"ה שיש בסה"ד

במ"ב סי' שנ"ח בבה"ל ד"ה שיש, כתב לפרש הא דביהכ"נ ושאר דקתני שיש להם בית דירה היינו חדר מיוחד לדירתן וכבר כתבנו סי' קנ"ו לסי' שנ"ח, דבגמ' ל"מ כן, אלא שלן בביהכ"נ קאמר, וא"כ אין לנו מקום לומר דביהכ"נ נטפל לדירת השומר, ומערה שאני שהיא דירה גמורה אלא שגגה נדון בפ"ע, ובבית על פיה מצטרפת, וביו"ד סי' רפ"ו פסק לענין מזוזה דאע"ג דיש בו בית דירה חדר מיוחד ביהכ"נ פטור, וי"ל דה"נ לענין עיבור

(שם ד"ה במ"ב)

ס"ק ל"ה

עי' לעיל בה"ל ד"ה וי"א

(שם סי' פ' ד"ה נ"ה ב')

שעה"צ אות י"ט

שו"ע סי' שנ"ח ס"ד עשוי' כמין ג"ס כו', לכאורה נראה דשיעור ד"א הוא כדי שיהיו התחומין מובלעין זב"ז וא"כ בעשוי' כמין ג"ס אם נתן תחום לבית שבראש זה ותחום לבית שבראש זה לפעמים יפגעו קרנות התחומין זה עם זה, כפי ריבוע

התחומין שיהיו כריבוע הבית או שיהיו לריבוע העולם, ולפ"ז אף אם יהי' האלכסון של הג"ס יותר מד"א לפעמים יהיו התחומין מובלעין זב"ז, והפוסקים נקטו לשון ד"א שזה שיעור ב' תחומין, ופעמים שהן ואלכסונן כמו בעשוי' כמין ג"ס ופעמים בלא אלכסון כמו בעשוי' כקשת.
שם בשה"ל אות י"ט, אח"כ מצאתי שכ"כ בתו"ש, ולמש"כ לעיל בעשוי' כמין ג"ס אין תלוי בשיעור אלכסון ובדקדוק כתבו ד"א ואז לא יפגעו קרנות התחומין זב"ז.

(שם ד"ה שו"ע וד"ה שם בשה"צ)

בה"ל ד"ה ואם

במ"ב סי' של"ח ס"ו בבה"ל ד"ה ואם, כתב להקל בשעת הדחק כדעת רשב"א וריטב"א שאין פגומין יוצאין כדין עשוי' כקשת, וסיים שאם יוצאין כנגד אמצע העיר גם דעת הראב"ד להקל ואפשר שגם הר"י ור"ח מודים לו, והדבר תימא דודאי לדעת הראב"ד בתים בודדים וחוצות ומבואות שלימות שוות, ודין עיר עשוי' כקשת אין נפקותא בין יוצאין מבואות מן הצד או מאמצע, ועיר שמבואות יוצאין מאמצעה ונמשכין יותר מד"א הו"ל כל צד כדין עיר עשוי' כעין ג"ס, ואם יש צד אחד ד' אלפים וצד אחד אלפים אין הראשין מתעברין עם העיר, וכוונת הראב"ד שממלא כל העיר באמצעה ולא נשאר ע' אמה בליטה או שלא נשאר אלפים בליטה לדעת תו', ואין כאן דבר מחודש בדברי הראב"ד להקל בפגומין.

(שם סי' ק"י ס"ק י"ג ד"ה במ"ב)

בה"ל ד"ה רפ"ג

ואם אתה מטיל אמצעית ביניהן ויש אויר ביניהן יותר מקמ"א ושלש אפי' רק בצד אחד ישאר יותר מקמ"א ושלש לא אמרינן כאן רואין וכל אחת מודדין לה תחומה לעצמה, ואפי' אם מצד אחד פחות הרבה מקמ"א ושלש ומצד שני משהו יותר מקמ"א ושלש לא אמרינן רואין [ובמ"ב נסתפק בזה ואין מובן מה ספק יש בזה, הלא אפי' אם אתה מטיל אמצעית ביניהן החילוה הרחוקה גדולית לעצמה, ולא אמרינן רואין כל שאין מובלע מב' צדדין בשביל לערף אחת החילוות עם האמצעית] היתה האמצעית גדולה יותר מן האויר שבין החילוות לא אמרינן רואין.

(שם ס"ק ט"ו ד"ה ואם אתה)

סעי' ט' במחבר

שצ"ח ס"ט עיר שיושבת על שפת הנחל כו' ומודדין לה כו' משפת הנחל ר"ל אע"ג דלרבנן דר"מ אין נותנין קרפף לעיר אחת, מ"מ אם יש מקום לפני העיר שמשתמשין בו נטפל להעיר [אח"כ ראיתי שכבר פי' כן ריטב"א], ונראה דוקא עד ע' אמה ושיריס, ואין דבר זה ענין לצירוף בתים זה לזה דאפי' משתמשים במגרש שבין ב' הבתים מ"מ כל שיש בין הבתים יותר מע' אמה ושיריס אין מצטרפין, וכן בין ב' עירות, רק שנותנין עיבור לעיר אחת בזמן שהוא תשמיש לכל העיר, ואפשר שאין תשמיש חשוב כתשמיש הנחל ואין למידין הימנה וכמש"כ המ"א, מיהו אין נפקותא לדידן דנהיגין להקל שנותנין קרפף לעיר אחת, למש"כ דדוקא עד ע' אמה, [אח"כ ראיתי בירו' אמרו ובלבד שלא יהא בנחל יותר מע' אמה].

(שם ס"ק כ"ד)

סעי' י"א במחבר

ואמנם אם כל העיר מוקפת מחילות נותנין עיבור חוץ לחומה לר"מ דנותנין קרפף לעיר אחת אע"ג דיש אויר בין הבתים לחומה כן מבואר בע"ה ובמ"מ פכ"א ה"ה, ולכאורה האויר שבין חומה לבתים דינו כחצר ואי חצר אינו נמדד גם אויר החומה אינו נמדד מן העיר אבל י"ל דאויר שכל בני העיר משתמשין בו עדיף וכמש"כ ריטב"א בנחל שיש בו דקה דמודדין משפת השני של הנחל, וכתב ריטב"א דאע"ג דאין מתעבר אלא דירה ומקום דירה מ"מ נחל עדיף שכל בני העיר משתמשין ואינו דבר מסוים נוח הוא ליבטל להעיר וה"נ י"ל אויר שבתוך החומה, ...וקרוב הדבר לומר דדוקא חומה

המגינה על העיר ולפיכך תוך החומה מקרי עיקר העיר אבל מחילה במסיפס בעלמא לא,

(שם ס"ק כ' ד"ה ואמנם אם)

שעה"צ אות כ"ט

ובמ"ב בשעה"ל סי' של"ח ס"ק כ"ט כ' בית בית דירה בחומת העיר [שהוקפה ולבסוף ישבה] תוך ע' אמה של בתי העיר שיש להחמיר שלא ליתן לה קרפף שאין נותנין עיבור לעיבור, וזה תימא שאין כאן עיבור לעיבור אלא עיבור לעיר, וכמש"כ לעיל.

(שם ס"ק י"ט ד"ה ובמ"ב)

סימן שצ"ט

בה"ל ד"ה אין

ומה שלדד דהכלבו שהביא הד"מ סי' של"ט ס"ל דלא הקילו ליושב בבית אינו מובן שהכלבו מביא בשם מהר"מ דלא יכנס בזה בגימטוס דדילמא לא פסע פסיעות ביטוניות ואינו אלא עצה טובה אבל לא הוזכר כאן חומרא של יושב בבית,

(שם סי' ל"ט ס"ק י' ד"ה והנה)

סימן ת"ה

ס"ק ב'

סי' ת"ה ס"א מי שיוצא חוץ לתחום כו' ואין לו אלא ד"א מעמידת רגליו ולאחוץ, הוא לשון הר"מ ולמש"כ לעיל איירי ביצא לדעת ואין הלכה כר"א ביצא לדעת והלכך אין לו אלא ד"א ובאחר ד"א למקום שירצה ומעמידת רגליו ולאחוץ ר"ל עמידת רגליו מקרי פנים וכל סביביו מקרי חוץ, ואפי' אם באחר ד"א לצד תחומו ונכנס לתוך התחום מ"מ אינו חוזר לתחומו, ואם יצא שלא לדעת ובאחר ד"א לצד התחום ונכנס לתחומו זוכה בתחום הראשון.

(שם סי' ק"ט ס"ק י"ב ד"ה סי')

ס"ק י"ח

שם הואיל ושבת באויר מחילות מבעוד יום, משמע דוקא מבעוד יום אבל נכנס לספינה בשבת באונס והוליכוה חוץ לתחום לשמואל אין לו אלא ד"א, וג"מ לדידן בנכנס לדעת שאין לו אלא ד"א ולא חשבינן לי' כדין שבת באויר מחילות שהיה מקום להתיר כולה אף בילא לדעת, ובמ"א סי' ת"ה סק"ז כתב דנכנס בשבת והוליכו הספינה מהלך כולה משום שבתחלת כניסתו היתה הספינה תוך התחום וקנה כולה ולפיכך כשהפליגה חוץ לתחום נמי מהלך את כולה וד"ז ל"ע, ועי' בגליון יד אפרים שם.

(שם ס"ק י"ז ד"ה שם)

ס"ק כ"ב

כתב המ"ב שם ס"ק כ"ג אם הביאוהו נכרים בספינה אינו מותר לצאת מהספינה אלא א"כ נכנסה בתוך היקף מחילות העיר וי"א כו' עומק מקום המים כו' נחשב למחילה, ולמש"כ לעיל אין הדברים מכוונים דאם העיר מתוקנת שמטלטלין בה לכו"ע סגי בגידודי היס, ופלוגתתן בעיר שאינה מתוקנת להיתר טלטול ואז אפי' מחילה גמורה לצד הגמל לא מהני, ולמה שסתם בשו"ע דבעינן מוקפת חומה ודאי בעינן שתהא הספינה תוך העיר באופן שמותר לטלטל מן הספינה לעיר.

(שם ס"ק ט"ו ד"ה כתב)

בה"ל ד"ה מוקפת

כתב במ"ב סי' ת"ה בבה"ל ד"ה מוקפת, דאפי' לדעת הרמב"ן לא מהני בנתנוהו בעיבורה של עיר ונראה דהיינו בחוץ לבתים או שבית אחד בולט ובשביל בית זה מתעבר השטח עם העיר אבל אם ב' בתים זה כנגד זה וביניהם שטח זהו תוך העיר וכן עיר עשוי' כקשת והיתר מעבר עמה את השטח השטח הזה בכלל העיר כן משמע ברמב"ן, וא"כ דברי המ"א בשם מהרי"ל מכוונים עם הרמב"ן.

(שם)

שעה"צ אות כ"ט

מ"ג א' ל"א בספינה, יש לעי' בספינה שהלכה בארקק והוא השתא חוץ לתחום והיא עכשו למעלה מעשרה אי מותר לי' לירד מהספינה, ואם ירד ודאי אין לו אלא ד"א דכל שהיה פ"א למטה מי' קנה שביתה וכשנמצא עכשו למטה חוץ מאלפים של מקום הראשון דינו כיצא חוץ לתחום ואין לו אלא

ד"א, ואם משתשיכה ועד שירד היה למעלה מי' יורד וקונה עכשו אלפים לכל רוח, אבל אם קנה פעם אחת שביתה והוא עכשו חוץ לתחום והספינה למעלה מי' יש להסתפק אם מותר לירד. ובמ"ל סי' ת"ה ס"ק כ"ו מבואר דפסיקא לי' דמותר לירד וכן מותר לי' לטייל בספינה אף שנפחתו מחילותיה אע"ג דכבר קנה בה שביתה כשהיתה למטה מי' ועכשו היא חוץ לתחום כל שהיא עכשו למעלה מי'.

(שם ס"ק י"ח ד"ה מ"מ וד"ה ובמ"ב)

בה"ל ד"ה אם ביה"ד

יצא לדעת אין לו אלא ד"א כו' כתב הרא"ש דילא לדעת והחזירוהו או שחזר לדעת נהי דתחומו הפסיד מ"מ כל העיר יש לו אפילו לר"י ור"ע דנתנוהו בדיר וסהר אין לו אלא ד"א הני מילי בדלא שבת באויר מחילות מבעוד יום אבל בשבת באותן מחילות מבעוד יום הן כד"א, ונראה דוקא כשהן מוקפות מחילות ואע"ג דבאין מוקפות נמי הן כד"א לזה שקנה שביתתו בתוכן הכא לאו מכח תחום קאתינן עלה דהא תחומו כבר הפסיד אלא מכח רה"י קאתינן עלה דמותר להלוך את כולה והלכך בעינן מוקף מחילות, וכ"ה ברמ"א סי' ת"ה ס"ח בהגה'.

(שם ס"ק י' ד"ה יצא)

סימן ת"ח

בה"ל ד"ה רחוק

מ"ב סי' ת"ח בבה"ל ד"ה רחוק, והרי הוא לענין זה כמו קדש כו' תמוה מאד דא"כ אם הוא במזרח ביתו והניח עירובו למערב ביתו, אף אם עירובו רחוק ממנו יותר מאלפים, כיון שהוא תוך אלפים של ביתו יהא עירוב, ומשנה שלימה שנינו עירובין ס' א' דכה"ג אינו עירוב, אלא ודאי כל חוץ לתחום של עירובו אינו עירוב, ומל' הרמב"ם אין ראי' כלל דכונת הר"מ אי יהבינן לי' שביתתו במקום עירובו נמצא שהוא חוץ לתחומו ואין לו רק ד"א ולא מצי שקיל לעירובו, מיהו אם העיר מוקף לדירה יש מקום לומר דנחשב לו כד"א כדין יצא חוץ לתחום באונס, והוי כילא אמה אחת לר"א, מיהו הכא לענין קנית עירוב בתחלה י"ל דגרע ול"ע,

(שם סי' פ' ד"ה מ"ב סי' ת"ח)

שעה"צ אות י"א

עי' לעיל בה"ל ד"ה רחוק

(שם סי' פ' ד"ה מ"ב סי' ת"ח)

בה"ל ד"ה ויש

ולדינא נראה בלא"ה שכן הדין דעיר שפוגע בה דנחשבת כד"א אינו אלא לענין תחום המזרח ולא לצפון ודרום וכמש"כ, וכ"כ במ"ב בשם אחרונים ז"ל, אלא שיש מאחרונים ז"ל שהבינו שם שסוברין דאין דין עיר כד"א אלא במובלעת בין בארכה בין ברחבה, ואין לד"ז עיקר וכבר הכריע במ"ב שם דלא אכפת לן במה שאינה מובלעת בצפון ודרום, ועוד יש מאחרונים ז"ל שסוברין שאם היא מובלעת בצפון ודרום נחשבת כד"א גם לענין תחום לפון דרום ובמ"ב שם כתב שהמיקיל בזה בשעה"ד יש לו על מי לסמוך, וזה תימא שאין לדבר זה שום מקור,

(שם סי' ק"י ס"ק י"ד ד"ה ולדינא)

סימן ת"ט

בה"ל ד"ה במקום

במ"ב סי' ת"ט ס"ב בבה"ל ד"ה במקום, כתב דנתכוין לשבות רחוק מן הפת לית לן בה כל שמקום שביתתו והפת שניהם בכרמלית או אפי' אחד מהן רה"י או רה"ר ובלבד שלא יפסיק ביניהן רה"ר שיצטרך להוליך פחות פחות מד"א, וצריך להוסיף שהמרחק לא יהא יותר משיעור ביה"ש וכמש"כ תו' ל"ד א', ואע"ג דברהיטו מצי ממטי לה מ"מ משמע בתו' דבעינן דממטי א', ואע"ג דברהיטו מצי ממטי לה מ"מ משמע בתו' דבעינן דממטי לי' ביה"ש בהילוך בינוני, ואף שלא היה אצל הפת בתחלת ביה"ש לית לן בה כיון דאפשרי הוא להביא הפת למקום שביתתו ביה"ש הוי עירוב, ודוקא כשהפת בתוך התחום שאילו רצה לקנות שביתה במקום הפת מצי קני, וכמש"כ לעיל ס"ק י"ז.

(שם סי' ק"ט ס"ק י"ט ד"ה במ"ב סי' ת"ט)

בה"ל ד"ה בסוף

רמב"ם פ"ו מה' עירובין הי"א מפני שאינו יכול להגיע אל עירובו, דין נתגלגל מבואר דנתכוין לשבות תוך התחום אלא שהעירוב נתגלגל חוץ לב' אמות ואע"ג דיכול להביא עירובו למקום שביתתו מ"מ כל שאם נתכוין לשבות במקום עירובו הרי הוא ביה"ש חוץ לתחומו של שביתתו, כי נתכוין לשבות תוך התחום נמי לא הוי עירוב וחשיב הוא ועירובו בב' מקומות אבל אם נתגלגל ב' אמות הוי עירוב דהא אם היה מכוין לשבות במקום עירובו שפיר הוי אינו ביה"ש תוך תחום עירובו, אע"ג שאם הי' קונה שביתתו בביתו הוי עירובו חוץ לתחומו אין זה מפסיד עירובו דהא לא קנה שביתתו בביתו אלא בסוף תחומו, ורבנו כלל בדבריו ז"ל מניח עירובו חוץ לב' אמות ומכוין לשבות שם ומניח תוך התחום ונתגלגל חוץ לתחום שדין אחד להם, לפיכך יש לתמוה על מש"כ רבנו המ"מ ז"ל בדעת רבנו דאם הניח עירובו קרוב לסוף תחומו אמה אחת ונתגלגל אמה אחת חוץ לתחום אינו עירוב, ואמאי הרי יכול להביאו למקום שביתתו ואילו היה מניח שם עירובו שפיר הוי עירוב כי נתגלגל נמי הוי עירוב, ועי' מ"ב סי' ת"ט בבה"ל ד"ה בסוף.

(שם סי' פ' ד"ה רמב"ם)

בה"ל ד"ה וכן

במ"ב בבה"ל שם ד"ה וכן, כתב דדעת הרי"ף ג"כ דמן האילן ולהלן אסור, ודלא כהא"ר שכתב דמהרי"ף אין מוכח, ולמש"כ לעיל דברי הא"ר מכוונים שאין הכרח מדברי הרי"ף, עוד כתב דגם דעת הראב"ד דהלכה כרב, והדבר תימא דהראב"ד פ"ז מה"ע ה"ג, כתב דאם היה ביה"ש רחוק יותר מאלפים ממקום שביתתו לא יזוז ממקומו כדין יצא חוץ לתחום אבל בלא בירר ד"א ס"ל להראב"ד דקנה שביתה תחת האילן והוא חמר גמל כמו שפרש"י וכמבואר בדברי הראב"ד שם בה"ה, בהש' שני', ולכן נראה דהלכה זו כבר היא מוכרעת מרוב הראשונים ז"ל דמותר לילך מהאילן אלא שרוחב האילן חמר גמל.

(שם סי' ק"י ס"ק ו' ד"ה במ"ב)

סימן ת"י

ס"ק ב'

סי' ת"י מ"ב סק"ב, כתב המחבר סתם כדעת הרמב"ם, אמנם דעת הרבה פוסקים דהלך לערב משיב כיושב בביתו, והדברים תמוהים מאד דהא תנן במתני' וכל בני העיר אסורין ובגמ' אמרו דאיהו עדיף מנייהו משום דאיהו נפיק לאורחא ומבואר דאיהו דומיא דידהו, ואינהו אמרו לי' לערב כמו שפי' הרי"ף ומשמע דאם היה הולך לערב והחזירוהו חשיב עני, וגם הר"י והרא"ש פי' כן, ואי הלכו לערב לא מהני הו"ל לתנא למפלג בדידי' שאם הלך לשבות בעיר האחרת והחזירוהו מותר לילך לשם ואם הלך לערב והחזירוהו אסור וממילא לא שייך לדון בבני העיר שאמרו לערב עליהם, ואף הראשונים שפירשו דמתני' בהלך לשבות מ"מ לדינא הדבר אמת דאפי' הלך לערב וכדעת הרי"ף הר"מ והרא"ש והר"י, ומדברי המ"מ בשם הרשב"א משמע נמי דגם הרשב"א ס"ל כהר"מ אלא דלדעת רשב"א צריך אמירה ולא סגי בשתיקה, וגם מלשון ריא"ז אין ראי' דכונתו שאם יצא ע"מ לקנות שביתה אינו יכול לצאת ולחזור תיכף על סמך שהרי כבר החזיק בדרך, אבל אם חזר מחמת סיבה שנתחדשה בזה לא דן ריא"ז, מיהו רהיטת דברי ריא"ז משמע שאם הולך לערב לא דיינינן לי' כעני דא"כ לעולם יתחיל דרכו ויחזור אלא כל שחזר בטלה הילוכו, וכמש"כ במ"ב, מ"מ נראה דאין להחמיר בדבר ודלא כמש"כ בבה"ל שם להחמיר בעשיר.

(שם ס"ק ו' ד"ה סי' ת"י)

ס"ק ו'

ומש"כ במ"ב שם בדעת הר"מ דעני שאין לו פת מותר לו לומר שביתתי במקום פלוני אף שישב בביתו קשה לכוין זה בכונת הר"מ שלא הוזכר כלל בדברי הר"מ שזה שיושב בביתו יכול לומר שביתתי במקום פלוני שיאמר על זה בד"א בעני, ועוד אם אין לו פת אכתי למה נקיל עליו שלא לערב ברגליו שזהו עיקר עירוב, ולשון הר"מ בד"א בעני י"ל דנקט לשון הגמ' איהו כיון דנפיק לאורחא הו"ל עני, ואפי' יש בידו פת, וכמו שפי' המ"מ בשם

הרשב"א ואחרי שדברי הרשב"א מפורשין ודברי הר"מ סתומין יש לנו לילך אחר המפורשין.

(שם ו' ד"ה ומש"כ)

בה"ל ד"ה בד"א

כתב המ"ב בבה"ל שם בשם הגא"י דבילא ע"מ לקנות שביתה ולחזור ולא להחשיך על התחום לא קנה שביתה, ואינו מובן דאי צריך להחשיך על התחום א"כ אף אם לא החזירוהו אלא בא על המקום המסויים ואמר שביתתי במקומי וחזר ומי לא קני שביתה, ואי לא בעינן שיחשיך כי החזירוהו ומי קני שביתה, ואפשר דבאמת צריך שיחשיך ואשמעינן דהלך שלא להחשיך לא מקרי החזיק בדרך ואינו מועיל שיאמר ששביתתו במקום פלוני.

(שם ס"ק ו' ד"ה כתב המ"ב)

בה"ל ד"ה כיון

ובאמר שביתתי במקום פלוני כתב במ"ב סי' ת"י בבה"ל ד"ה כיון, דמהני כונת הלב, ויש לעי' לפ"ז הא דפריך ל"ח ב' כמאן כריב"ג כו' והא כונת הלב ודאי מהני' דלא גרע שביתתי במקומי משביתתי במקום פלוני וע"כ דכיון דבעי כונת הלב מקרי הכנה ולא הותר אלא אם א"ל גם כונה וסגי בסתמא, ולפ"ז אין ראי' דנותן עירובו לא סגי בכונת הלב דאפי' אי סגי בכונת הלב מ"מ מקרי הכנה ואע"ג דמערב בשני באותו פת נמי איכא כונת הלב מ"מ חשיב כדבר דמהני סתמא כיון דאותו פת הוכן כבר לעירוב כשמניחו סתמא מעיד הוא על עצמו, והא דאמר בגמ' הכא לאו מוכחא מלתא כו' אע"ג דכונת הלב איכא ומשמע דאין לאסור משום כונת הלב, התם לא דיינינן משום הכנה אלא משום מצוא חפצך ובזה אין הרהור אסור אבל במקום דאסור משום הכנה אף בכונת הלב אסור, ואמנם מהא דכתב בשו"ע סי' תט"ז דמניח פת לא סגי בכונת הלב משמע דס"ל דאי סגי בכונת הלב אין בו משום הכנה, ולפ"ז מוכח בסוגיא דעירובין דמניח פת בעי אמירה ולפ"ז באומר שביתתי במקום פלוני נמי מוכח בגמ' עירובין שם דבעי אמירה דוקא וצ"ע.

(שם ס"ק ו' ד"ה הא)

סימן תי"ד

ס"ק ב'

שם מערב אדם ע"י בנו ובתו הקטנים כו' הכא ודאי צריך מזון ב' סעודות לכל אחד מיהו נראה דא"ל לזכות כיון דמערב בע"כ מקרי איהו מערב ומערב משלו, מיהו אין להביא ראי' מעבדים דהא ליתן להו זכי' דלענין עירוב יש להן זכי' וכמש"כ תו' ע"ט ב' ד"ה ועל, ומיהו מבואר בדבריהם דבע"ח צריך לזכותם ומשמע דה"ה בע"ת, ונראה דגם ע"ח מערב רבן עליהן בע"כ וצ"ע.

(שם ד"ה שם מערב)

בה"ל אינו

במ"ב סי' תי"ד בבה"ל ד"ה אינו, כתב דבקטנים אם עירבו אחרים עליהם והאב לא עירב עליהן עירובן קיים, ובעבדים אף כה"ג אין עירובן קיים, ונראה דאם מיתה האב בתרויהו אינו עירוב, ואם הסכים האדון בתרויהו קיים, והא דקתני בברייתא וכלן שעירבו ועירב עליהן רבן, ה"ה לא עירב דמה לי אם תחומו לצד אחד או אלפים לכל רוח, אלא בעירב עליהן ידוע מחאתו.

(שם סי' ק"א ס"ק י"א ד"ה במ"ב)

ס"ק ז'

פ"ב ב' ל"ק הא דאיתי' אבוה במתא כו' הרא"ש והטור פסקן כהאי שינוי', ולפ"ז בן ד' ובן ה' כל אחד לפוס חורפי', הוא הגדול של צריך לאמו ובן ד' ה' שלמות מקרי א"ל לאמו, וחייב בחינוך סוכה [ואינו יוצא] (ויוצא) בעירוב אמו, בד"א באיתי' לאבוה במתא אבל אי ליתי' לאבוה במתא עד ו' שלמות מקרי צריך לאמו, ויוצא בעירוב אמו ואינו בחינוך לענין סוכה. מיהו י"ל דהא דאמר בן ו' מלתא פסיקתא נקט אבל תינוק שאינו חריף יהבינן לי' טפי שתא כי היכי דיהבינן לי' טפי שתא באיתי' לאבוה,

(שם ס"ק ו')

שעה"צ אות י"א

אבל מ"מ מסתבר דבליתא לאם מערב עליו אביו, ואפי' אחר בליתי' לאב, והלכך נראה דמסרתו האם לאביו להוליכו בשבת מערב עליו כדין מערב אדם ע"י בנו ובתו הקטנים. (שם ס"ק י"א ד"ה כ')

שמה. דין ארבע רשויות בשבת

א. ארבע רשויות לשבת: ב. איזהו רה"י: (מ"ב) אם עובי המחיצות מצטרפות: תל משופע: אם יש לחוש להסברא דבעינן הן ואלכסונן: **ג. כתלים המקיפים רה"י: ד. חורים שבכתלי רה"י שכלפי רה"י: אם הם כלפי חוץ:** (מ"ב) פונים גם לרה"ר: אם יש חיוב בפחותים מד' על ד': אם גם למטה מעשרה הוי כרה"י: **ה. אויר רה"י: ו. כלי שיש בו רבע ד' על ד':** (מ"ב) כלי שאין גבוה עשרה: אם הוא מחובר לקרקע: **ז. איזהו רה"ר: יש להם חומה: אין ששים רבוא עוברים:** (מ"ב) דרכים שעוברין מעיר לעיר: דלת אחת ננעלת בלילה: ראויות לנעול: בעל נפש יחמיר באין ס' רבוא עוברים: (בה"ל) הרחוב שמתרחב מכנגד הפילוש: סברת המחבר עצמו בהא דס' רבוא: **ח. מבואות הרחבים ט"ז אמה ומתקצרים בקצתן:** (מ"ב) צ"ל בקצתן או שאין בהן ט"ז אמה וארכן לאורך רה"ר: אין מחזיק אפילו י"ג אמה ושליש: (בה"ל) אם אינו מפולש לרה"ר רק מצד אחד: **ט. מבואות הרחבים י"ג אמות ושליש ושני ראשיהם מפולשים לר"ה:** (מ"ב) אם המבוי מפולש משני צדדין לרוחב רה"ר: (בה"ל) החילוק בין הא דסעיף זה לסעיף ח': **י. כל דבר שהוא ברה"ר אם אינו גבוה ג"ט: מג"ט עד ט': גבוה ט' מצומצמים: מט' עד י': מי' ולמעלה:** (מ"ב) פחות מט' ורבים מכתפין: ט' ואין רבים מכתפין: **יא. גומא ברה"ר:** (מ"ב) רבים משתמשין בו: עמוקה י' ומלאה מים: מלאה פירות: **יב. רה"ר למעלה מעשרה:** (מ"ב) דבילה שמינה ונדבק בכותל: **יג. חורים שבכתלים כלפי רה"ר: יד. איזהו כרמלית:** (מ"ב) נהר שמחיצותיה עמוקים אצל שפתה: רקק מים ברה"ר: היה דף מונח על הרקק ובנ"א עוברים עליה: ג' מחיצות מה"ת אי הוי רה"י: (בה"ל) אם יש בתוך הים גומא עמוקה י"ט: **טו. בית שאין תוכו עשרה וקריו משלימו לעשרה: אם חקק בו ד' על ד':** (מ"ב) אם לא היו הכתלים גבוהים י"ט מבחוץ: (בה"ל) אם מ"ש תוכו כרמלית הוא אף לקולא: **טז. גג הבולט: אם חלון פתוח לו מן הבית: זיזין הבולטין מן הכותל:** (מ"ב) הגר"א מסכים להראשונים דאין כרמלית למעלה מעשרה אף בכה"ג: (בה"ל) אם דוקא כשהגג בולט ד"ט או אפילו משהו: מיירי מחלון מחזיק ד' על ד': **יז. חורי כרמלית:** (מ"ב) אם עוברים מעבר לעבר: (בה"ל) אפילו למה שפסק בהג"ה בסי"ח דאין מקום פטור בכרמלית: **יח. גדר כרמלית: ימים ונחלים ממים משחינן: בור העומד בכרמלית: יט. מקום פטור: בכרמלית אמרינן מצא מין את מינו:** (בה"ל) להקל במקום הדחק:

שמו. דיני עירובין מן התורה

א. עומד ברה"י ומוציא או מכניס או מושיט וזורק לרה"ר דרך מקום פטור או איפכא: עומד על מקום פטור: להחליף ברשויות דרבנן: (מ"ב) העביר דרך מקום פטור: ומדרבנן אפילו עמד במקום פטור: (בה"ל) לפמ"ש בסוף סימן הקודם ע"ז המקום הסמוך לכרמלית מיירי בגבוה עשרה: **ב. להעביר ד"א בכרמלית: ים ובקעה: ג. קרפף יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה: להוציא ממנו לכרמלית: ליקח מפתח מכרמלית שלפני גינה: שלא יהא ביניהם איסקופה: שתי מחיצות מן הצדדין: להכניס מאסקופה לרה"י או איפכא: התקרה רחבה הרבה ואין לה מחיצות מן הצדדים:** (בה"ל) אם המחיצות של הרשות רחוקים הרבה עד שאין נראים לעומדים באמצע אי הוי רה"י מה"ת: להוציא ממקום שיש ג' מחיצות לכרמלית: קשה דבסי' שס"א פסק דאם המחיצות זו כנגד זו לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם: בפתח מבוי אם אין מקורה כולה: אם אפילו בפתוח לרה"ר יש לאסקופה דין שלפניה כשאינה רחב התקרה ד': בגג משופע לא אמרינן פי תקרה: אם מהני צוה"פ בגגין הבולטין:

שמז. על איזה הוצאה חייב מן התורה

א. פשט ידו לפנים וחפץ בידו ונטלו חבירו: הניח לתוך יד חבירו: העומד בחוץ א"י: (מ"ב) היה החפץ מונח בבגדיו: היה מונח בידו מע"ש ופשט ידיו לחוץ: אימת הוי איסור תורה דלפני עור: להשאיל לאדם כלי מלאכה אם הוא חשוד לעשות בהם מלאכה בשבת: לסייע לעכו"ם במידי דאסור לו: לומר תצלח במלאכתך לעו"ג: לעוסק במלאכת איסור: אם יד חבירו שהניחו שם למעלה מי': הזורק ונעקר חבירו ממקומו וקבלו: רה"י באמצע ב' רה"ר וזרק והלך החפץ שתי אמות בזה ושתי אמות בזה: המושיט מרה"י לרה"י דרך רה"ר: פשט ידו לפנים ונטל מים מעל גומא: נטל פירות או שמן מע"ג המים: אם העומד בפנים שנוטל ממי שבחוץ נכרי: (בה"ל) היתה ידו למטה משלשה:

שמח. דין המושיט מרשות לרשות

א. היה עומד ברה"י והוציא ידו מלאה פירות לרה"ר בתוך עשרה בשוגג: במזיד: מבע"י: לכרמלית: (מ"ב) אם היה כונתו להוציא לרה"ר אם מותר לפנות לחצר: הוציאה לכרמלית אין מותר להחזיר אלא לאותו חצר: הגר"א מסיק לאיסור בכרמלית כמו ברה"ר: המפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך והוציאן: היה קנה בידו והגביה קצה האחד וקצה השני מונח בארץ וחזר: (בה"ל) אם מותר לכתחילה להוציא למעלה מעשרה: לזרוק לחצר אחרת: אם לדעה ראשונה אסור במזיד אף מבע"י:

שמט. דין ארבע אמות בר״ה

א. כל אדם יש לו ד״א בר״ה: באמה שלו: אם אמתו קטנה: (מ״ב) פי׳ גופו בינוני וזרועו קצרה: ד״א מצומצמות: **ב. אלכסונן של הד״א:** (מ״ב) בירר הד״א ורוצה לטלטל באלכסונן: הניח מקצת החפץ בתוך ד״א: (בה״ל) אלכסונן לרבוע העולם: ד״א בשורה לדעה שניה: **ג. לעקור חפץ מר״ה וליתנו לחברו שאצלו בתוך ד״א וחבירו לחבירו:** (בה״ל) להוציא ס״ת מרה״י לכרמלית ע״י עכו״ם: יותר מד״א ע״י שני בנ״א: ד. היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך של זה: היו שלשה: ה. להוליך חפץ פחות פחות מד״א: ביה״ש: וכרמלית: (מ״ב) עמד לתקן משאוי: ביה״ש וכרמלית: (בה״ל) מקום שמתירין פחות פחות מד״א אם מותר הוצאה מכרמלית:

שנ. דין המוציא ראשו ורובו מרשות לרשות

א. עומד אדם ברה״י ומוציא ידו לרה״ר ומטלטל: אבל לא יוציא ראשו וישתה: בכרמלית: כלים שאינם נאים: ב. לעמוד בר״ה ולהשתין ולרוק ברה״י או בכרמלית: (מ״ב) בכרמלית אם הוציא פיו ואמתו לחוץ: (בה״ל) זרק בפי הכבשן או בפי הכלב: אם מתגלגלין ויורדין: **ג. רוקו שנתלש בפיו:** (מ״ב) דוקא נתהפך הרוק בפיו: (בה״ל) אם מותר בכרמלית:

שנא. דין המושיט ידו לצנור ברה״ר לשתות

א. מזחילה שהוא בתוך ג׳ טפחים סמוך לגג: לקלוט מן האויר תוך ג׳ למזחילה: היתה בולטת ג׳ מן הגג: אין בהם ד׳ על ד׳ והן למעלה מעשר: (בה״ל) אם יש בזה איסור דאורייתא: קולט מן האויר ונוגע ידו במזחילה: אמאי לא גזרינן בעמוד בר״ה שאין בו ד׳ על ד׳ ולמעלה מעשרה:

שנב. הקורא בספר ונתגלגל מרשות לרשות

א. הקורא בספר על האסקופה ונתגלגל ראש האחד: בשאר דברים אפילו לא נפלו אלא לכרמלית: (מ״ב) נפל גם ראש השני אפילו לכרמלית: ויש מקילין בשאר דברים בכרמלית: **ב. היה קורא בו על הגג ונתגלגל ראשו האחד עד שלא הגיע לעשרה טפחים:** (מ״ב) זה מותר לכו״ע בכל הדברים: ובהגיע לעשרה ולא נח בשאר דברים פלוגתא: ובאויר כרמלית לכו״ע מותר: הגר״א מחמיר בהגיע תוך ג״ט סמוך לארץ: (בה״ל) כותל משופע ואין רבים מכתפין עליו:

שנג. דיני זיזין ברשות הרבים

א. שני בתים בשני צדי רה״ר אם מותר לזרוק מזה לזה: כרמלית עוברת ביניהם: (בה״ל) אם למ״ד דמותר להחליף דרך מקום פטור מותר אפילו בלא עירבו: צ״ע הא אין יכולין לערב יחד אא״כ יש פתח ביניהם: **ב. זיז הבולט לרה״ר וחלון הבית פתוח לו: היו שני זיזין זה למטה מזה והם של שני אנשים: יש בזיז העליון רוחב ד׳ על ד׳: אין בשניהם ד׳: היה בתחתון ד׳:** (מ״ב) היה החלון מופלג ממנו הרבה: ולמטה מי׳ אפילו בסמוך אסור: אם ערבו יחד: כלים ששבתו על הזיז: יש בעליון ד׳ אם גם התחתון אסור: אין בתחתון ד׳ אם אוסרים זע״ז: (בה״ל) לסברת הרמב״ם זיז למטה מעשרה הוא מקום פטור: אם אין בעליון ארבעה אפילו ע״י צירוף החלון: **ג. כלי שאם יפלו לא ישברו: דבר רחב כגג: זיז אחד לבדו יוצא על אויר כרמלית:** (בה״ל) גג שאינו רחב רק ד״ט מ״ש בין רחב בין קצר אין חידוש בזה לסברת המחבר:

שנד. דין בור ואשפה ברשות הרבים

א. בור בר״ה וחוליא סביבו: אם הוא רחוק ד״ט מרה״י: (מ״ב) כשהחלון ג״כ גבוה י״ט מן הקרקע: העומד בר״ה ומשלשל דלי בחבל לתוך הבור עמוק עשרה: דלי התלוי בעץ ארוך להחזיקו באויר סביב הבאר: (בה״ל) אם הבור והחלון עומדים בדיוטא אחת: **ב. אשפה בר״ה שגבוה י׳ ורחבה ד׳: של רבים: של יחיד:** (מ״ב) עומדת בכרמלית: אם האשפה מופלגת מן הכותל ד״ט: אם היא רחוק: (בה״ל) למה אמר רחבה ד׳:

שנה. דיני גזוזטרא ובית הכסא

א. גזוזטרא שהיא למעלה מן המים וחלון פתוח לה מן הבית: מחיצה למטה או על גבה: ההולך בספינה: אם דופני הספינה גבוהים עשרה מעל המים: לשפוך על דופני הספינה: ב׳ ספינות זו אצל זו: (מ״ב) י״א דווקא למטה: האחרונים הסכימו דבזיז א״צ לעשות נקב: לא היה לו דף או זיז ג״כ אפשר לשפוך: יש בו י׳ ואינו רוצה לשפוך על הדופן: להניח עצמות וקליפין על ראש הדופן: אם השתי ספינות של אדם אחד: לא יהא ביניהם ד״ט: בספר ב״מ חולק באינן קשורות דאין עירוב מועיל: (בה״ל) להוציא מן הבית על הגזוזטרא בלא מחיצות אם לא היה חלון פתוח לה: לשפוך ממנה כשבצדו ר״ה: לשפוך על דופני הבית: בא״ר בשם כמה פוסקים דגם בספינה צריך מחיצות: אם למאן דאוסר בסי׳ שמ״ו ס״א להחליף דרך פטור ג״כ מותר למעלה מי׳ בזיז כ״ש: הטעם מה דבגזוזטרא אסור אפילו למעלה מי׳ בלא מחיצות: נפסקו הספינות: חזרו ונתקשרו: אם למ״ד דמותר להחליף ברשויות דרבנן דרך מקום פטור צריכים ג״כ לערב: **ב. בית הכסא שעל פני המים: מחיצה העשויה לצניעות: עשה דף או**

קנה: או עשוי כך שהצואה נופלת על צדי הכותל: נשבר הדף בשבת: (מ"ב) מה שנעשית למעלה לצניעות עבידא: הדף או הקנה פחות מג' סמוך להנקב: **ג. אם בית הכסא בולט חוץ לחומת העיר וצואה נופלת בחפירה: וי"א דלמעלה מעשרה שרי בכל ענין: וי"א דאם היה שם צואה מבע"י שרי בכל ענין: בית הכסא העומד בין שני בתים: לעשות צרכיו מן המשוטה לים:** (מ"ב) דעת הגר"א דאם לא נח בהמקום פטור לכו"ע לאסור: אם גם מקום מושב בהכ"ס שייך לשניהם: **ד. מים שאין עמוקים י"ט: יבשו המים:** (מ"ב) הב"ח ומ"א חולקין דאין לחלק: **ה. היו שתי גזוזטראות זו למעלה מזו: אינה רחוקה מכנגדה ד"ט: עשו לעליונה מחיצה בשותפות: כ"ש לתחתונה: כ"א לבדה: בשתיהן בשותפות:** (מ"ב) עשתה כ"א לבדה והתנו בפירוש שכ"א ישתמש בשל חבירו: כ"א לבדה והעליונה מכוונת ממש נגד התחתונה ואין ביניהן אויר עשרה: אחת בשותפות ואחת לבדה:

שנו. דין אמת המים העוברת בחצר

א. אמת המים העוברת בחצר עמוקה י' ורחבה ד': לא חיבר המחיצה באמצע: אם הנקבים שהאמה נכנס ויוצא בהם אינם רחבים ג': (מ"ב) עשה מחיצה מקנים: (בה"ל) ה"ה נהר: נפרץ שטף מים ועוברת דרך החצר: לטלטל בחצר עצמה: דופני אמת משופע: **ב. חצר שנפרצה ולשון ים עובר על הפרצה: נשאר במקום שנפרץ גידודים גבוהים י' והמים מכסים אותו: לא נשאר גידודים:** (מ"ב) אם הלשון עמוק י':

שנז. דיני חצר פחות מארבע אמות וביב

א. חצר שפחותה מד"א על ד"א שהיא סמוכה לר"ה צריך לעשות גומא: בחוץ צריך לכסות בנסרים: יש בחצר ד' על ד': אריך וקטין: בימות הגשמים: חצר ואכסדרה שאין בא' מהם לבד ד"א: שתי דיוטאות שלפני ב' עליות: (מ"ב) נתמלאה מע"ש: (בה"ל)אם מבונה תחתית החצר בטוב והמים לא יזוב שם: אם הגומא עצמה כשהיא בחוץ חשובה כרה"י או כמקום פטור: אם צריך שיחזיק סאתים קודם שיגיע המים להנקב שעל שפתה שבו יוצא הקילוח לר"ה: כשיש גומא לא איכפת לן אף שיצאו המים מתחת לכותל החצר לר"ה: **ב. ביב שמכוסה ד"א במשך בר"ה ויש בו ד' על ד': סילון של עץ: כעין רצפה של אבנים: להרמב"ם לא ישפוך על פי' בימה"ח:** (בה"ל) אם ברה"ר אינו מכוסה אלא שבחצר שיעור אורך הביב עם החצר הוא ד' על ד': אפילו החצר פחות מד"א: להרמב"ם גם לעיל בגומא בעינן ד"א על ד"א מרובע דוקא: **ג. אם המים יוצאים לכרמלית: י"א דאין חילוק: כרמלית שהיא מחוץ לעיר: חצר שאינה מעורבת: עיר המוקפת חומה: הצנור למעלה מעשרה:** (מ"ב) נפ"מ לדידן:

שנח. דין איזה מקומות נקראים מוקפים לדירה

א. יותר מסאתים שלא הוקף לדירה: סאתים ארכו יותר משנים ברחבו אמה אחת: סתם עיירות: סתם קרפיפות שלנו: קרפף שהוא סמוך לביתו: (מ"ב) אם בין כולה ליכא ב"ס אפילו ארכו יותר ממאה אמה: (בה"ל) למה דיר וסהר ומוקצה ופסי ביראות מיקרי מוקפין לדירה: אם דיר יש בו דירה להרועה: ואם דירת בהמה חשב ג"כ לדירה: **ב. פרץ אמה וגדרה וחזר: להניח עפר אצל הכותל משני הצדדים: אם יכול לחזור וליקח העפר:** (מ"ב) חשיב בפירוש בשעה שהקיף למקום הזה שיבנה בו בית אח"כ: כל שלא נשאר בגובה י"ט סגי: אם היה מכבר פרוץ עשרה: התיקון להניח עפר דוקא כשהכותל פחות מעשרים: בע"כ צריך ליטלו: בטלו בפיו: (בה"ל) אם גם לפתוח חלון סגי: נפלה מחיצה החיצונה של הבית ונשאר מחיצה הפנימית: הקיף הקרפף מג' רוחות וברוח רביעית העמיד בית ופתח בו פתח: הגר"א חולק על התקנה של הנחת עפר מהא דגידוד ה' ומחיצה ה' מצטרפין: **ג. תל גבוה י': ד. קרפף יותר מסאתים שנטע בו אילנות: חופר בור:** (מ"ב) דבר המיטלטל אינו ממעט לעולם: (בה"ל) סברת התוס' דבור ממעט: **ה. בנה בו עמוד:** (מ"ב) גבוה עשרה טפחים: **ו. בנה מחיצה:** (מ"ב) יותר מעשר כצ"ל: נתמעט משיעור ע"י הכותל החדש: (בה"ל) אם כותל החדש מרוחק מכותל הישן יותר מעשר אמה: הריטב"א חולק וסבר דצריך שיהיה משוך נגד כל הכותל הישן: **ז. טח טיט על מחיצות הראשונות:** (מ"ב) גובה עשרה ורחבה שלשה: י"א אפילו אין ראויה לעמוד בפ"ע: (בה"ל) אם בשעת עשיית הכותל טח בטיט ואינו ראוי לעמוד בפ"ע: **ח. בנה מחיצות על הראשונה: נבלעו התחתונות: תל יותר מסאתים ועשה מחיצות אפילו על שפתו:** (מ"ב) מחיצה אחת: **ט. הוקף לדירה ונטע רובו: נזרע רובו: נזרע מיעוט:** (מ"ב) נטע כולו: נזרע מחצה על מחצה: נזרע מיעוט יותר מבית סאתים נאסר כולו: (בה"ל) אם הוא רק בית סאתים ונזרע כולו להוציא כלי הבית לתוך הקרפף: אם זרעים מבטלים אף חצר ממש: אם לאחר שכבר הוציאו הזרעים צריך לפרוץ בכותל לעשותו מוקף לדירה: **י. מי שיש לו גינה בחצירו:** (מ"ב) אם הוא מיעוט החצר ויש בה סאתים או פחות אם מותר להוציא מחלק החצר לבית: אם יש מחיצה בין הזרעים לחצר: **יא. נכנסו בו מים: אינם ראויים לשתיה ועמקם עשרה:** (מ"ב) אם עמוק י"ט בשפתו

או מתלקט י״ט בתוך הילוך ד״א: (בה״ל) בריטב״א כתב סמוך לעומק של עשרה בתוך ג״ט: סברת הרא״ש ועוד דאפילו אין בעמקם י״ט: עכ״פ פחות מג׳ לכו״ע: **יב. קרפף בית ג׳ סאין וקירה ממנו בית סאה: הקירוי משופע:** (מ״ב) אף דבסי׳ שס״א כתב דלא אמרינן פי תקרה בשיפוע: **יג. קרפף בית סאתים מצומצם וחצר שנפרצו במילואם זל״ז:** (מ״ב) הלשון מגומגם דבמילואם גם החצר אסור: מיירי שכותלי הקרפף נכנסים: או שהיו יתרים כותלי החצר בצד זה ובצד זה ד״א: (בה״ל) צע״ג שהרי סתם כתלים של חצר וקרפף אינו עב אמה ואיך מייתרו: **יד. לא הוקף לדירה ועשה מחיצה ואח״כ נפלה מחיצה אחרונה:** (מ״ב) אם אחד מצדי הקרפף הוא כותל של הבית והיה פתח ולבסוף הוקף ועשה כותל ונפל הכותל: (בה״ל) בנה בית דירה ואח״כ הקיפו ונפל הבית: פתח לו פתח ואח״כ הקיפו ונסתם הפתח:

שנט. דין רחבה שאחורי הבתים

א. רחבה שאחורי הבתים: פתח לו פתח מביתו ואח״כ הקיפה אפי׳ אם יש גורן בינה לבית: (מ״ב בה״ל) החילוקים בין כרמלית קרפף רחבה חצר:

שס. דין היקף מחיצות לשבת

א. יחיד ששבת בבקעה והקיף מחיצות גרועות: ג׳ ישראלים: אם נשאר בית סאתים פנוי: אם לא הקיפו יותר משש סאין: א״י: קטן: (מ״ב) עומד מרובה על הפרוץ: להוציא ממנו לכרמלית אחר: כל הראשונים חולקין וס״ל דכל שיש סאתים פנוי אסור: (בה״ל) אם רק מחיצה א׳ מהד׳ הוי גרועה: **ב. היו שלשה ומת אחד בשבת: היו שנים והקיפו יותר מסאתים ונתוספו עליהם בשבת: ג. היו ג׳ והקיפו כ״א לעצמו זה בצד זה ועירבו יחד אם החיצונים רחבים והאמצעי קצר: אחד מהחיצונים יותר מבית סאתים: אם החיצונים פרוצים במילואם: אם האמצעי יותר מבית סאתים: פתוחים זל״ז יותר מי׳: נראה מבחוץ ושוה מבפנים:** (מ״ב) לדעה הראשונה גם האמצעי נעשה כחצר לחיצונה: (בה״ל) סברת המ״א דבנפרץ ביותר מי׳ אפשר דהוי כאילו כולן דרין ביחד:

שסא. דין גג הסמוך לרה״ר

א. גג הסמוך לר״ה בתוך י״ט ולמעלה מעשרה לחצר: איזהו סולם קבוע: (מ״ב) רבים מכתפין: אין רבים מכתפין: אם הגג נמוך פחות מעשרה מכל צד ובתוכו עמוק י״ט: לטלטל בהגג בכולו: אם לפעמים מסלק הסולם: **ב. חצר שנפרצה במילואה או ביותר מי׳ לר״ה מקום המחיצה: נפרץ בקרן זוית: בית שנפרץ: פי תקרה משופע: קירוי ד״ט: ב׳ מחיצות:** (מ״ב) לטלטל ממקום המחיצה לחצר בתוך ד״א: אם הפרצה בשתי כתלים שלא בקרן זוית: עשה צוה״פ בקרן זוית: פרצה פחות מאמה: פחות מג״ט: (בה״ל) לא נפרץ הקירוי בהקרן זוית: אם פי תקרה יורד וסותם הוא מדאורייתא:

שסב. איזה מחיצה קרויה מחיצה לטלטל

א. מחיצה שלא נעשית לדור בתוכה: אילן שענפיו יורדין למטה: מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה: (מ״ב) מילא הקש שבין הענפים לשם דירה: (בה״ל) בנין מקורה שלא נעשית לדירה: אם השומר יושב בה יום ולילה: מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה שהיא בבית: **ב. תל שגבוה ה׳ ועשה עליו מחיצה גבוה ה׳:** (בה״ל) אם התל מתלקט הה׳ מתוך ב׳ אמות: אם התל פחות מג״ט: אם הרחיק המחיצה משפתו: **ג. מחיצה העומדת מאליה: נעשית בשבת: היתה מחיצה והסירה וחזרה ונעשית:** (מ״ב) שמעון עשה מחיצה בשוגג לראובן וידע וניחא ליה: עשה במזיד אסור לכל אדם: חזרה ונעשית בשלשה אנשים לא נתבטל העירוב: דעת רוב הפוסקים דמחיצה שנעשה על ידה רה״י לא חזר להתירו במזיד: **ד. ספינה לטלטל בכולה: כפאה לדור: לזופתה: ה. בכל עושים מחיצה: בע״ח: אנשים: אם קרוב הדבר שידעו:** (מ״ב) מחיצה של אנשים להפסיק לדבר ד״ת נגד מקום שאינו נקי: בדיעבד אם ידעו: עשה מהם פ״א מחיצה אם אדם אחר מותר: העמידן במקום אחד ואמר להם שילכו: (בה״ל) הקש ה הב״ח אפילו יש ביניהן ג״ט יהיה מותר מטעם עומד מרובה: **ו. באו מתחלה שלא לדעת: ז. אם יכול להעמיד אותם מי שרוצה להשתמש במחיצה זו: אין לעשות שלא בשעת הדחק: עדיף להוליך תינוקות שיביאו:** (מ״ב) העיקר שמותר להעמידם הרוצה להשתמש בהם: אם אין התינוק מכוין בהבאתו להנאת עצמו: **ח. פרוץ מרובה על העומד:** (מ״ב) אם מצטרף העומד לרוב משני הצדדים: (בה״ל) אין נפ״מ בין אם היה תחלת עשית המחיצה באופן זה או שנתקלקל אח״כ: **ט. פרוץ כעומד: פרוץ יותר מעשר אמות:** (מ״ב) אם בתחתית המחיצה חלל ג״ט: אם המחיצה למטה ששה טפחים והרחיק שלשה טפחים שלמים והעמיד למעלה עוד פס: אם באמצע נשאר רוחב אויר ד״ט: (בה״ל) צע״ג דבערב לא משכחת פרוץ כעומד דלא יהא אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטלי ליה: **י. עשה צורת הפתח: נעץ ד׳ קונדסין: בבקעה: פרצה יותר מי׳ להרמב״ם אא״כ עומד מרובה:** (מ״ב) במבוי מפולש: נכון לחוש: (בה״ל) פרצות עשר בבקעה: ד׳ קונדיסין אי הוי מחיצה

מה״ת: שתי מחיצות שלימות וצוה״פ ברוח אחת: **יא. מהו צוה״פ: גובה הקנים: מן הצד: הקנים שבצדדים חזקים: קנה שעל גבן בכ״ש: גמי:** (מ״ב) קנה העליון מונח בשפוע: עשאו בגובה בשוה עם הקנה ממש: אם הקנה שלמעלה תחוב: נועץ מסמר בראש הקנה: כרך החוט סביב הקנה מן הצד עד שבכריכתו העלהו על ראשי הקנים: טעליגרא״ף: קנה שבצדדים לא יגידם הרוח: קנה שע״ג לא ינטל ע״י הרוח ויש מחמירים: **יב. כיפה:**

שסג. דיני מבוי ולחי

א. מקום שיש לו ג׳ מחיצות: (בה״ל) אם מקרי רה״י מה״ת: ר״ה מהלכת בין המחיצות: **ב. חצר שנפרץ במלואו: פס רחב ד״ט: שני משהו יין: נשתייר מהכותל: פרצה פחות מג׳: יותר מעשר:** (מ״ב) משהו יותר מהפרוץ: (בה״ל) אם בנשתייר גרע וצריך טפח מכאן ומכאן: אם כל החצר פחות מד״ט: **ג. מבוי שיש לו ג׳ מחיצות ופרוץ מצד רביעי: לחי מכל דבר: מבע״ח: קשר שם אדם:** (מ״ב) י״ט מרווחים: אם הודיע להאדם שסומך עליו משום לחי אם צריך לקשרו: **ד. אם יש קצת כותל ברוח רביעי:** (בה״ל) אם כאן יש להחמיר להצריך טפח: **ה. לחי דאי נשיב ביה זיקא לא מצי קאי:** (מ״ב) הרוח מנידו: אם מתנענע מה שהוא למעלה מי״ט: **ו. רחוק מן הכותל ג״ט:** (מ״ב) אם הלחי רחב יותר מג״ט: אם גם בצוה״פ צריך לחוש לזה: (בה״ל) אם הקנים שבצוה״פ רחוק ד״ט מהכותל: **ז. לחי משברי שברים: מסיד טחוי:** (מ״ב) אבנים היוצאים מן הכותל: מראה סיד לבד: **ח. מעצי אשרה:** (מ״ב) אע״ג דבגובה בעינן שעור י״ט: **ט. נראית בתוך המבוי: בחוץ נגד חלל המבוי: י. הרחיק מהכותל ג׳: או הגביהו ג׳: הגביהו פחות מג׳: יא. לא עשאו לשם לחי: לא סמכו עליו מע״ש: לא היה שם לחי אחר:** (מ״ב) אם בפירוש לא סמכו עליו: (בה״ל) מחיצה שלא סמכו עליו: צוה״פ שלא סמכו עליו: עשו בתחילה לשם לחי ולא סמכו עליו: **יב. אם הלחי בולט לתוכו ד״א: מעט עב או דק: יג. לחי המושך עם דפנו של מבוי:** (מ״ב) מבוי שעשה לאורך המבוי לפנים לחיים קטנים הרבה בפחות מג״ט: באורך לא מועיל אפילו העמידו לשם לחי: **יד. הכשר קורה: נעץ שתי יתדות אצל המבוי בחוץ:** (מ״ב) אם נעץ היתדות בקרקע: (בה״ל) הניחה בחלל המבוי: **טו. לא נעשית להתיר:** (בה״ל) אם היה הקורה רחבה ד״ט: **טז. עשאה מעצי אשרה:** (בה״ל) אם היה קורה רחב ד׳: **יז. שיעור הקורה: חזקה: רחבה ד״ט:** (בה״ל) עשה של קשים וקנים והיתה חזקה לקבל אריח: רחבה ד״ט וניטלת ברוח: **יח. מעמידים שאין ברחבן טפח: יט. היתה עגולה: כ. עקומה:** (מ״ב) אם היא כולה בתוך המבוי אפילו העיקום הרבה יותר מג״ט: **כא. היתה יוצאת מכותל זה ואינה נוגעת בכותל זה: כב. הניח שתי קורות זו בצד זו:** (בה״ל) אם להסברא שצריך שיהיו קרובות זל״ז בתוך טפח בעינן ג״כ ששתי הקורות ביחד יהיה בין שניהן שיעור טפח: אם הם ביחד עם האויר ד״ט: **כג. היתה אחת למעלה ואחת למטה: ויש פוסלים:** (מ״ב) אפילו אם גבוה טפח אחד מחבירו: **כד. פירס על הקורה מחצלת: קורה רחבה ונמשכת קצת למטה מי׳:** (מ״ב) כמה אחרונים נתקשו בדבריו דבעינן שיהא החלל של המבוי עד הקורה עשרה טפחים: **כה. נעץ שתי יתדות עקומות על שני כותלי המבוי ועקמימותה נוטה לתוך המבוי: כו. נמוך מי״ט: רחבו יותר מי׳ אמות מצומצמות: ארכו פחות מד״א מרווחות: גובה חללו יותר מכ׳ אמות מצומצמות: ציור וכיור: בנה בנין תחת הקורה: חוקק להשלימו לי׳: פתוחים לתוכו שני חצרות: שני בתים: (אם פתוחות זל״ז): פחות מד״ט אוכלים בכל בית: א׳ לאב וא׳ לבן: צדו א׳ א״י: ארכו יותר על רחבו: נוהגין האידנא לתקן כל המבואות בצוה״פ:** (מ״ב) שיעור מרווחים יותר על מצומצמות חצי אצבע לאמה: חלל כל המבוי נמוך מי׳ אם מהני צוה״פ: אם לא היה ארכו ד״א: אם ההפסק בין החקיקה ובין הכתלים הוא רק פחות מג״ט: אם מצד המנהג צריך משני הצדדים צוה״פ: אם הוא מבוי עקום: אם העיר מוקף חומה: אם יש הפסק בין החבל להקנים: חיפופים יוצאים מהכותל פחות פחות מג״ט: אם מעמיד הקנים בתוך מקום מוקף מד׳ רוחותיו: (בה״ל) למה אזלינן לחומרא בענין מצומצמות ומרווחין: פס ד׳ או שני משהו יין ביותר מעשר: קורה רחבה ד׳ ובריאה לקבל מעזיבה: רחבה שבעה: אם רוצה להניחו בחלל המבוי: בספר ב״מ דעתו דגם לחי לא מהני: אם מהני עפר טפח למעט הגובה מכ׳: אין נפ״מ באיזה צד הם הב׳ חצרות: בית אף פחות מד״א: **כז. חצר שארכו יותר על רחבו:** (מ״ב) ארכו מקרי דרך כניסתו: **כח. מבוי שאין ברחבו ג״ט: וי״א שאין בו ד״ט:** (מ״ב) אם אין בפתחו רוחב ג׳ ולהי״א רחב ד׳: היכי שכולו אינו רחב ד׳: **כט. מבוי שצדו אחד כלה לים וצדו אחר כלה לאשפה של רבים:** (מ״ב) אם ספינות עוברות שם לנמל: כלה לנהר ויש גשר עליו שמהלכין בו רבים: אם שפת הים משופע: אם יש על שפת הים מדרון המתלקט עשרה טפחים מתוך ד״א: להחמיר בימים ולהקל בנהרות: אם הנהרות רחוק מהבתים יותר מעשר אמות: אם נקרשין בימות הגשמים: עיר שמוקף סביבה חריץ שעמוק עשרה טפחים ורחבה ארבעה: (בה״ל) צד דרום בתים וחצרות ומזרח ומערב ים ואשפה וצפון לחי וקורה:

אם הנהר מקיף להעיר מכל הצדדים: **ל. מבוי שצדו אחד ארוך ואחד קצר: בתוך המבוי:** (מ"ב) לחי אחד אצל הארוך ולחי אחד אצל הקצר: בחצר שצריך שני פסין אינו מותר אפילו עד מקום הקצר: צוה"פ מהני באלכסון: אפילו צד אחד עודף על חבירו ד"א ויותר: אם האלכסון בתוך המבוי יותר מעשר: **לא. העמיד לחי באמצע המבוי: עשו באמצע שני פסים או פס ד' או צוה"פ אם הוא רחב יותר מעשר:** (מ"ב) עשו פס ויש להם דריסת הרגל זה על זה: עיר המוקפת חומה: **לב. ה"ה אם מעמיד קורה באמצע מבוי: אם אין בחצי המבוי המוכשר תורת מבוי:** (מ"ב) אם עשו גם לחי בחוץ וערבו יחד מצטרף כל המבוי: **לג. מבוי שהוא רחב כ' אמות עושה פס רחב ד"א ומעמידו באמצע: שיהא בכל מבוי משנים אלו כל תנאי מבוי: מה שמן הפס עד כותל האמצעי:** (מ"ב) הי"א סברי דבפחות מעשר מן הפס עד כותל האמצעי נחשב כפתח: והעיקר כסברא הראשונה: **לד. עוד תיקון למבוי שהוא רחב כ' אמות: בלבד שהפס יהא יתר על האויר שבינו לכותל: וצריך ליזהר דלא לשבוק פתחא רבא: אא"כ עשה צ"פ לזוטא:** (מ"ב) מ"מ צריך לחי וקורה: ט"ס וצ"ל עשה צ"פ לרבא: **לה. פס מקנה קנה פחות מג': לו. מבוי ששוה מתוכו ומדרון לרה"ר או ששוה לר"ה ומדרון לתוכו:** (מ"ב) וכניסת המבוי נמי מן הפתח ולפנים גבוה כקרקע רה"ר ברוחב אמה או חצי אמה: אם כל העיר מוקפת תל: אם יש סביב העיר חריץ ונסתם החריץ ע"י עפר: (בה"ל) אם רבים בוקעים התל:

שסד. דין מבוי המפולש ועשוי כנדל

א. מבוי המפולש: צדו אחד פתוח לר"ה וצדו השני לחצר שאינה מעורבת: (מ"ב) יש מחמירין דדוקא לחי לצד החצר: וכ"ז כשהחצר אינה רגילה במבוי: (בה"ל) מפולש לקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה: אם החצר מעורבת אם צריך תיקון או אם מהני תיקון לחי: **ב. רה"ר עצמה אינה נתרת אלא בדלתות: ננעלות בלילה: י"א ראויות לינעל:** (מ"ב) דלת אחד וננעלת בלילה: (בה"ל) אם ע"י צוה"פ לבד חייב חטאת: קשה על מנהג העולם שמסתפקין בצוה"פ ברה"ר: בעל נפש יחמיר על עצמו: **ג. מבוי עקום כמין דלי"ת: כמין חי"ת:** (בה"ל) פלוגתא דרבוותא ובשעת הדחק יש להקל בלא תיקון בעקמימות: בפרט מבוי שלנו שאין בתים וחצרות פתוחות לתוכו: אם בעקמימות רחב יותר מעשר אם מהני לחי או קורה: אם עושין לחי או קורה בעקמימות אין יכולין ליחלק זמ"ז: **ד. מבואות הפתוחים אלו לאלו ואין העקום של אחד מהם נוטה לר"ה כיון שפתיחת המבוי החיצון לר"ה: ה. מבוי העשוי כנדל:** (מ"ב) מכוונים הפתחים של המבואות הקטנות זה כנגד זה: אם ליכא מבואות קטנות אלא מצד אחד:

שסה. דין מבוי שנפרץ

א. מבוי שנפרץ בו פרצה מצדו כלפי ראשו: (בה"ל) אם לא נשאר עומד ד"ט ורוצה להעמידו: נשאר גידוד המעכב ההילוך: במקום הפרצה אין מועיל תיקון לחי וקורה: אם מועיל צוה"פ: אם מועיל כשעשה צוה"פ בפתח: **ב. נפרץ מצדו שלא כלפי ראשו: אי בקעי רבים:** (מ"ב) קשה היינו דינא דס"א דנשתייר פס ד"ט: נפרץ בראשו ממש כגון שהמבוי סתום משלשה רוחות וקצת מרוח רביעית: אם מונח הקורה על מקום העומד הנשאר: מבואות שלנו: (בה"ל) אין רפש וטיט במקום הפרצה ואין דרך רבים לעבור: **לג. מבוי שנפרץ במילואו לחצר ונפרץ החצר מצד השני לר"ה: אם נראים הגיפופין שנשארו בחצר: אם עירבו בני החצר עם בני המבוי והפרצה שבמבוי לחצר אינו מצד החצר ופרצות החצר מצד השני אינן מכוונות כנגד פרצת המבוי והחצר של רבים: נפרץ לרחבה פחותה מסאתים:** (מ"ב) נפרץ לרחבה יותר מסאתים אפילו אין נכנסין כותלי המבוי בפנים: (בה"ל) מיירי במופלגין כותלי המבוי מכותלי החצר ג"ט: ושיעור כניסת המבוי לתוך החצר לכל היותר די בג"ט: נגד פרצת החצר לא מהני לחי: ביש גיפופין כופין בני החצר על מדת סדום לא לעבור דרך המבוי: מבוי הכלה לנהר ואין בשפתו גבוה י"ט ומעבר השני יש בשפתו גובה י"ט: **ד. להשתמש תחת הקורה וכנגד הלחי: פתוח לכרמלית:** (מ"ב) אם יש במקום שכנגד הלחי ד"ט על ד"ט: בא"ר מצדד להקל להשתמש תחת הקורה אפילו בפתוח לכרמלית: **ה. לא ישב אדם בראש המבוי וחפץ בידו: בפתח החצר:** (מ"ב) לא ישב בקביעות: ה"ה אצל הלחי: צוה"פ שלנו שגבוה מאד: (בה"ל) יש דלת להמבוי והדלת לפנים מן הלחי והוא נעול: בפתוח לכרמלית אם מותר להוציא מתחת הקורה ומבין הלחיים לחוץ: **ו. נשים היושבות על פתח המבוי וכדיהן בידן: ז. מבוי שנטלו קורותיו או לחייו בשבת: בעיר מוקפת חומה: היה עומד לסתור מע"ש: אם ספק אם נסתר מע"ש או לא:** (מ"ב) הוקפה ולבסוף ישבה: (בה"ל) אם חל יו"ט א' ביום וי"ו ונפסק בו העירוב: **ח. מבוי שנשתתפו בו ונשברה הקורה:** (מ"ב) נשבר בשבת מחצר לחצר דרך פתחים שביניהם ודרך חורין: חצרות האסורות בבית אחד מחדר לחדר כשבכל חדר דר אדם בפ"ע:

שסו. דין עירוב לחצר שהרבה בנ"א דרים בו

א. חצר שהרבה בתים פתוחים לתוכו: (מ"ב) בחצר גופא

ומחצר לחצר מותר: (בה"ל) זה עוקר וזה מניח בלא ערבו: **ב. יושבי אוהלים או סוכות או מחנה שהקיפוהו מחיצה: שיירא: בתים שבספינה: אם אין לספינה מחיצות:** (מ"ב) בבהגר"א הביא י"ח דשבמחנה פטורים ושיירא חייבים ומעשרה ולמעלה נכללים בשם מחנה: אם אין בספינה רק בית אחד ושאר האנשים שוכנים בספינה עצמה: מחיצה י"ט מקרקעיתה ולא מהמים: מן הים אל הספינה: אם יש בתים בספינה והספינה עצמה אין לה מחיצות: (בה"ל) בשעה שיוצאין למלחמה: מה בין מחנה לשיירא: צ"ע דבסי' ש"ס ס"ג כתב כרש"י דשיירא צריך עירוב: הטעם של המ"א דבאין בספינה רק בית אחד מותר להוציא ממנו להספינה: ספינות קטנות רחבות מלמעלה וקצרות מלמטה עד כחודו של סכין: **ג. הבית שמניחין בו העירוב: א"צ שיהא בהעירוב שו"פ: בית הראוי לדירה: של קטן: אם רגילים ליתנו תמיד בבית ידוע: קטן לגבות העירוב: המנהג להניח העירוב בביהכ"נ:** (מ"ב) בית קצר ורחב: מכר הבית לאחר: לשנות דבר שצריכין ליתן מעות לזה: עברו ונתנו בבית אחר: אם רוצה לחזור: לקבצו לכתחילה ע"י עכו"ם: לטלטל מבהכ"נ לחצר בלא עירוב: (בה"ל) בית שער דיחיד: חדר קטן בתוך חדר גדול: נפרץ הקטן במלואו להגדול: הקשה הב"ח כיון דבעירוב זה מערבין כל הבתים צריך להניח בב"ד ולא בבהכ"נ: **ד. צריך ליתן כל העירוב בכלי אחד: נתמלא האחד:** (מ"ב) אם אחד מזכה בעד כולם: אם ידע מתחלה שהכלי לא יכיל: ליזהר שלא להניח העירוב רק בבהכ"נ אחת: (בה"ל) אם מניחין במקום אחד בלא כלי כלל: **ה. צריך שלא יקפיד שום אחד מהם על עירובו:** (מ"ב) כשאחד מזכה לכולם: דבר שתיקן לצורך שבת ופעל בעצמו לא להקפיד: (בה"ל) אם בא לאכול את העירוב בשבת ואינו מניחו: **ו. אין מערבין בפרוסה: נטל ממנו כדי חלת נחתום: נפרסה וחיברה בקיסם: נהגו לקבץ מכל בית ובית מעט קמח: נשתייר מן הקמח:** (מ"ב) בדיעבד כשעשו בפרוסה: אם נותנים מעות לקנות בהם קמח: אם לא זיכה השמש להם ע"י אחר או ע"י עצמו בפירוש: (בה"ל) כהיום שאנו עושין ע"ח ושיתופי מבואות ביחד אם צריך גם בשיתופי מבואות דוקא שלימה: אף דכשלוקחין מכ"א כ"א קמח לא שייך איבה: **ז. אם אחד מזכה לכולם יכול לערב בפרוסה: ח. מערבין בפת אורז ועדשים: לא בפת דוחן:** (בה"ל) בפת טאטארק"י טערקעס"י ווי"ץ: **ט. ליתן פת בשביל כולם: ע"י אחר: להגביהו מן הקרקע טפח: ולכל מי שיתוסף: לב ב"ד מתנה: נתוספו דיורין לאחר שנתמעט העירוב מן השיעור:** (מ"ב) הניח העירוב על ידו התלויה באויר: אם אמר בפירוש לכל מי שיתוספו ונתמעט: (בה"ל) אם אינו בולט מידו לצדדים אין צריך להגביה: **י. לא יזכה ע"י בנו ובתו הקטנים: עבדו ושפחתו הכנענים: ומזכה ע"י בנו ובתו הגדולים הסמוכים על שלחנו: אשתו שמעלה לה מזונות: וי"א שאינו מזכה בסמוכים על שלחנו ובתו שלא בגרה ואשתו שמעלה לה מזונות: ויש לחוש לדברי שניהם: בדיעבד: גדול שיש לו אשה וסמוך על שלחן אביו: אם מודיעם בשבת:** (בה"ל) אם יש לאדם מלמד או סופר או יתום אוכל על שלחנו: **יא. בני חבורה שהיו מסובין לאכול: אם יש להם פת בשותפות בא' מן הבתים:** (מ"ב) אם צריך שיהיה אז עדיין אצלם פת שלם: **יב. אפוטרופוס של קטן: יג. לחזור אחר עירובי חצירות: יד. מברך:** (מ"ב) אדם אחר שאינו דר באותו העיר ורוצה לשבות שם: אם מניח עירובי תבשילין וע"ח בזמן אחד: (בה"ל) במקום שנהגו לעשות בשביל כל הקהל בע"פ ואחד רוצה לעצמו בכל ע"ש: אחד שאינו מבני העיר ואין דעתו לישאר שם בשבת: אם מזכה ע"י לכולם: **טו. אימתי מברך: אם גבו העירוב ולא ברכו עליו:** (מ"ב) אם לברך בשעה שמתחיל לקבץ או גם לאחר שנתקבץ: בדיעבד אם כבר זיכה: אם גם לא אמר הנוסח בהדין עירובא: (בה"ל) הנוהג לכתחילה לברך אחר הזכוי אין למחות בידו: הנוסח טוב לומר אחר הזיכוי:

שסז. אם אשה יכולה לערב

א. אשתו של אדם: אם אינו אוסר וגם אינו רגיל לערב עמהם אינה מערבת שלא לדעתו: כל זמן שלא מיחה: לזכות משלו לאחרים: אם אין הבעל והאשה בעיר יכולים בני הבית לערב: אם אינו רגיל: בני החצר: י"א דאין אשתו מערבת אם אומר שאינו רוצה: אם רגיל לערב עמהם ועכשיו אינו רוצה: אם אינו רגיל: מי שאינו רגיל לערב ועירב עם בני החצר וחזר מעירובו: (מ"ב) כמה אחרונים פוסקין דבני החצר יכולים ליקח פתו שלא בידיעתו כשפתוח לחצר אחד: אומר שאינו רוצה לאחר שעירבה אשתו: (בה"ל) כשחזר צריך לומר בפיו שחוזר ומשתתף עמהם ומזכה לכולם אבל א"צ לזכות וליתן מחדש:

שסח. אם אחר שעירבו נתקלקל העירוב

א. עירבו ואח"כ נתקלקל העירוב ובא אחד מבני החצר לחזור ולתקנו אם בא לערב ממין הראשון: ממין אחר: משלו: אם לא כלה: (מ"ב) נתקלקל קודם שנכנס שבת ראשונה דוקא: כלה ופתוח לחצר אחד: (בה"ל) דעת הרמב"ם בבית הפתוח לשתי חצרות אפילו משלו צריך להודיעם: **ב. נתוספו דיורים בחצר:** (מ"ב) אפילו מערב משלו ויש מקילין: **ג. כמה הוא**

שיעור עירוב: ד. נתמעט משיעורו אחר שנכנס שבת ראשונה: (מ"ב בה"ל) **אם מהני שיור כל שהוא אף לדידן דנהגינן לעשות שיתוף ועירוב ביחד: ה. אם נתעפש פת העירוב: נהגו לעשות פת העירוב חלת מצה: זה טוב יותר מלערב כל שבת ושבת:** (מ"ב) הרוצה לעשות עצהיו"ט יערב משלו בכל ע"ש ולא יברך:

שסט. באיזה אופן מקנין העירוב

א. הנותן מעות לנחתום ואמר לו אם יבואו בני החצר לקנות ממך ככר לעירוב זכה לי בעירוב: אם אמר ערב לי: אם נתן לו כלי בתורת קנין: זיכה לו הנחתום ע"י אחר: או שקנה: נתן מעה לבעל הבית: (מ"ב) יש מאחרונים דס"ל דאפילו ע"י אחר לא מהני: (בה"ל) דעת הב"י והט"ז דאם החנוני זכהו אפילו בסתם בכלל שאר בני החצר נמי מהני:

שע. דיני שיתוף בעירוב

א. הדר בבית שער אכסדרה ומרפסת שבחצר: בבית התבן בבית העצים בבית הבקר ובבית האוצרות: (מ"ב) סוכת החג בחג: בית שאין בו ד"א על ד"א: (בה"ל) אם בית התבן שאול או שכור לו: **ב. בעל הבית שיש לו הרבה בתים בחצר והשאילן או השכירן לאחרים ויש לו בכל אחד מהם דברים שאינם ניטלים בשבת: ואם אין הבתים שלו: וי"א דכ"ז כשאין דיורין בחצר: אחד ששכר בית מן העובד כוכבים והשכיר א' מן הבתים לחבירו:** (מ"ב) אם השאילן לפי שעה: אם הניח שם בדרך מקרה ואין מקפידין עליו: (בה"ל) לפי שעה היינו שלשים יום: **ג. חמש חבורות ששבתו בטרקלין וחלקוהו במחיצות אם עוברים כולם זה על זה: לכ"א פתח: חלקוהו במחיצות שאין מגיעות לתקרה: מקצתן עשו: אם היו דיורין בעליות ממש אפילו נתנו בני חצר העירוב בטרקלין: אבל מי שיש לו מלמד או סופר בביתו וכן תלמידים:** (מ"ב) חדרים מיוחדים ועוברים לחוץ דרך הבית שלפניהם: מלמד כו' שהיו החדרים קנוי או מושכר להם או אפילו בשאול רק שמשתמשין כל אחד בפ"ע בחדרו: (בה"ל) להוציא מבית לבית בלא עירוב: אם אינם קבועים לל' יום: אם לא השאילו לזמן מיוחד אפילו אופה ומבשל לעצמו: סברת הגר"ז וכן משמע קצת בבהגר"א דתלוי רק במצי לסלוקינהו אפילו אופין ומבשלין ביחד: אם הוא קנוי או מושכר ואופין ומבשלין ביחד וכולן יוצאין דרך בית שער אחד: **ד. אנשי חצר שהיו כולם אוכלים על שלחן אחד: ואם הוצרכו לעשות עירוב עם אנשי חצר אחרת: אם היה העירוב בא אצלם: אם הרבה בע"ב אוכלים בחדר אחד כ"א על שלחנו: פורסין לפעמים וילון לפניהם לצניעות: ה. מי שאוכל במקום אחד וישן במקום אחר: הילכך האחין וכו' ואם נותן להם פרס ואוכלים בבתיהם: אם היו בני שאר החצר נותנים העירוב באחד מבתים אלו או שאין עמהם דיורין בחצר:** (בה"ל) רועים הלנים בשדה ואוכלין בעיר: תלמידים שאוכלים בבית בעה"ב ולנים בבית רבים: אם אביהם שרוי בחצר אחרת: **ו. מי שיש לו ה' נשים וה' עבדים מקבלים ממנו פרס: וכן תלמיד:** (מ"ב) ה"ה משרתים: **ז. עשרה בתים זה לפנים מזה:** (מ"ב) בית שיש בתוכו שני חדרים ומושכרים לשני בנ"א ובבית שלפני החדרים דר בו בעה"ב בעצמו ועברים דרך עליו: (בה"ל) כ"א משנים הפנימיים צריך ליתן חלק בעירוב דלא כט"ז: דעת רבינו ירוחם דכולם חייבים חוץ מחיצון שבחיצונים: **ח. המתארח בחצר: דוקא בדאיכא בעה"ב אחד קבוע:** (מ"ב) אם קבע עצמו לכתחילה יותר משלשים יום: במקום שיש קהל ועושין ע"ח בע"פ: אם נתארח בעיר ויש שם עוד חצרות של ישראל והעיר עשויה בתיקון מבואות: (בה"ל) באה"ע חולק וסבר דאורח אוסר: המ"א מסכים דבני החצר שפיר אוסרים על האורח ואין לזוז מפסק השו"ע: האורחים מתארחים בבתים שאינם שייכים להאי בעה"ב שבחצר: אורח ששבת יחידי בחצר והעיר עשויה בתיקון מבואות:

שעא. כשהאחד מבני חצר נפרד משם או מת

א. אחד מבני חצר שהניח ביתו: א"י אפי' הלך לשבות בעיר אחרת: וי"א שגם א"י: (מ"ב) אם הלך בשבת: (בה"ל) בא"ר כתב לחלק דהטור מיירי בסתמא ולכך נקט מבע"י: החילוק בין הלך אצל בתו או אצל בנו: הב"ח כתב דדוקא הלך לעיר אחרת מקילינן גבי עכו"ם: **ב. ישראל שנמלך בשבת וחזר:** (מ"ב) עכו"ם אף אם יאמר שהסיח דעתו מתחילה אוסר כשחזר: (בה"ל) דעת הגר"א כהמחמירים דאוסר בחצר: **ג. אחד מן השוק שהיה לו בית בחצר ומת והניח רשותו לאחד מבני החצר:** (מ"ב) ה"ה אם דר בהחצר ולא עירב: אפילו לא בא היורש לדור באותו בית: (בה"ל) הקשה הב"ח אמאי לא נימא כיון שהותר ביה"ש שלא היה לו אז בעלים הותר לכל השבת: **ד. אחד מן החצר שמת בשבת אם עירב: לא עירב: ירשו אחד מבני החצר: לא היה דר עם המוריש: ואם מבע"י מת:** (מ"ב) ה"ה אחד מן השוק: מת מבע"י בטל עירובו: מת מבע"י חל העירוב שמניח בשביל ביתו: (בה"ל) אם היה גוסס בביה"ש: הרשב"א חולק וסבר דנאסר במקצת שבת נאסר לכל השבת: הקשו האחרונים כשמת מבע"י ובא היורש בשבת אמאי לא אמרינן כיון שהותרה

הותרה כמו בס״ב: ה. ישראל וגר שהיו דרים בחצר ומת הגר מבע״י: מת משחשיכה: ו. אחד מבני החצר שהיה גוסס: קטן: (מ״ב) כתב המ״א דאם מת בשבת אוסר: (בה״ל) ובספר עצי אלמוגים מפקפק מאד על דברי המ״א:

שעב. דיני שותפי הדירות לעירוב

א. גגין וחצרות וקרפיפות מבוי: (מ״ב) כלים ששבתו בבית אף שבאו בהיתר לחצר: (בה״ל) פלוגתא דרבוותא אם מותר לטלטל כלים ששבתו בבית בחצר עצמה שאינה מעורבת כשעבר והוציאן או שהוציאן דרך מלבוש: אם הביאו מחצר שלא עירבו לבית: אם היה לבוש בהבגד בביתו בתחילת קדושת השבת: פלוגתא דרבוותא אם מותר להוציא מבית לקרפף שלא הוקף לדירה ואינה מחזקת יותר מסאתים: ב. קרפף יותר על סאתים שלא הוקף לדירה להוציא לקרפף אחר: ג. שתי חצרות שרוצות לערב יחד העירוב שעשו כבר יוליכנו: פת שלו: (מ״ב) אם אחר שעירבו בני חצירו חזר וסמך בהדיא על אותו פת שהוליך קודם לעירובן: להניח שני העירובין ביחד: ד. פתח ביניהם או חלון שיש בו ד״ט על ד״ט: (מ״ב) אם נשתתפו במבוי: אם החלון עגול צריך שמקום שמתחיל החלון להיות ד״ט יהיה קצתו בתוך עשרה טפחים לארץ: (בה״ל) אם גם בפתח די כשיעור חלון: ה. חלון שבין שני בתים: ארובה: עשו סריגה: ו. בית שבין שתי חצרות והוא פתוח לשניהם ועירב עם שתיהם: היה בין החצרות כותל גבוה י״ט: גבוה מחברו ה״ט ועשו עליו מחיצה ה׳: היו בראשו פירות: פירות ששבתו בבית אם הכותל רחב ד׳ אסור: שלא יחליפו: אם היה הכותל גבוה לאחת מהחצרות י׳ ולשניה אינו גבוה י׳: אם אינה רחב ד׳: (מ״ב) אם הניחו שני העירובין בבית האמצעי: בסי׳ שמ״ו הביא המחבר ב׳ דיעות אם מותר להחליף: בספר אה״ע בשם הרשב״א מקיל להחצר שגבוה י׳ להשתמש בכלים ששבתו בחצר: (בה״ל) אם לא עירבו להוליך להדיא מן הבית למחיצה: ז. נפרץ הכותל: (מ״ב) עשו צוה״פ במקום הפרצה: מקום רחב יותר מעשרה שאין בגובה המחיצה י״ט: ח. כותל שבין שתי חצרות והעמיד אצל הכותל סולם רחב ד׳ וכן כנגדו: היו מופלגים זמ״ז ג׳: באיזה סולם: אם אין הכותל גבוה אלא י׳ וזוקף סולם גבוה ז׳ ומשהו במשך ד׳: עקר חוליא מראש הכותל: (מ״ב) קבוע במסמרים: העיקר שיהיה ראש הסולם בתוך ג״ט אף במעמידו באלכסון: (בה״ל) א״צ ד׳ על ד׳: ט. בנה אצטבא למטה: להתחשב כפתח עד שיגיע לראש הכותל: (מ״ב) ה״ה פחות מג״ט: (בה״ל) רוב פוסקים ס״ל דד׳ על ד׳ בגובה כ״ש מועיל אף לערב יחד: י. כפה ספסל שיש בו ד׳ על ד׳: שיחברנו בטיט: (מ״ב) חבור יפה: יא. בנה אצטבא על אצטבא: (מ״ב) שיהא התחתונה עכ״פ בתוך ג״ט סמוך לארץ: (בה״ל) הרבה מהראשונים סברי דאף בגבוה ג״ט מן הארץ ג״כ מהני דמיעוט באויר שמיה מיעוט: יב. זיז היוצא מן הכותל ויש בו ד׳ על ד׳ והניח עליו סולם כל שהוא: אם הכותל גבוה כ׳ צריך שני זיזין: (מ״ב) לערב יחד אינו מועיל אא״כ הזיז הוא פחות מג״ט סמוך לראש הכותל: יג. העמיד שתי סולמות זה בצד זה ומילא האויר שביניהם בקש: העמיד הסולם באמצע והקש מן הצד: יד. אין הסולם רחב ד׳ וחקק אצלו בכותל: לא העמיד סולם כלל אלא חקק: טו. היה אילן בצד הכותל ועשהו סולם לכותל: עשה אשרה סולם: הרא״ש כתב בהיפך: טז. חריץ שבין שתי חצרות: מלא תבן וקש: מלא עפר וצרורות: מלאה פירות: (מ״ב) אם מהני ביטול בלבו: מלאו לאו דוקא: ביטל לשבת אחת: (בה״ל) חריץ כזה מפסיק בחצר אחד: כרים וכסתות אפילו ביטלו: יז. נתן עליו נסר: מלאו ברוחב ד׳: (מ״ב) נסר יותר מעשרה אמות: יט. גדיש של תבן שבין שתי חצרות: ליתן מן התבן לתוך קופתו: גדיש שבין שני בתים: (מ״ב) הטעם שאסור ליתן מן התבן לתוך קופתו: ה״ה בית אחד גדול ויש לכ״א פתח: (בה״ל) להרא״ש דוקא בחול:

שעג. דין שתי גזוזטראות בשתי עליות

א. שתי גזוזטראות הבולטות משתי עליות זו כנגד זו ונתן ביניהם נסר רחב ד׳: אין המרחק שביניהם ד׳: אם היו זו שלא כנגד זו: אחת גבוהה מחברתה: אם הם תוך ג״ט: (מ״ב) אם היו כה״ג בולטות משתי חצרות: כשמערבת לעצמה אסור לטלטל על השטח שכנגד הנסר וגם על הנסר גופא:

שעד. נסתם בשבת פתח או חלון במקום שעירב בו

א. עירבו דרך חלון או פתח שביניהם ונסתם בשבת: עירב לשנה ונפתח בשבת: סתמה במזיד: להרמב״ם אין מותר אלא כל אחת לעצמו: (מ״ב) לנהוג להחמיר בסתמה במזיד ונפתח בשבת אא״כ בעת שסתמו היה בדעתו רק לפי שעה: (בה״ל) נסתם מבע״י אפילו עירבו כבר לפני שבת שעברה ועירב לשנה שאני: המ״א נשאר בדין דעירב לשנה בצ״ע: עירב לשנה ונתקלקל הצוה״פ וחזר ונתקן בשבת ע״י עכו״ם: אבל לא אם עירב לשבת אחת: ב. היה כותל בין שתי חצרות ועירבה כל אחת לעצמה ונפרץ הכותל בשבת: נפרצה בשבת לר״ה או לכרמלית: (בה״ל) לטלטל מהחצר לכרמלית בתוך ד״א: ג. חצר קטנה שנפרצה קודם שבת במילואה לגדולה ואין

בפרצה יותר מי׳ אמות: (בה״ל) אם היה רק כותל אחד מופלג ג״ט והשני היה פחות מזה ג״כ אסור: **ד. גג קטן שנפרץ קודם שבת במילואו לגג גדול: שיהיו מחיצות הבית ניכרות למי שעומד על הגג: פתוח לו מן הבית חלון ד׳ על ד׳:** (מ״ב) שנפרץ לאו דוקא: אם אינו בולט ד״ט: חלון פתוח לענין כלים ששבתו בבית: (בה״ל) הא דלא משתרי גג קטן בגיפופי גג גדול:

שעה. מה הם הדברים השרוים בחצר שאינם אוסרים

א. מרפסת שהוא דרך לעליות הפתוחים לה ועומדת בחצר ועולים לה בסולם: אם רצו כל אחד מערב לעצמו ובלבד שיערבו כל בני מרפסת לעצמן: (מ״ב) אם לא היה המרפסת גבוה י״ט: **ב. אם לא עירבו יחד ויש בחצר תל או עמוד משותף: אם אינם גבוהים י״ט: גבוהים י״ט ובתוך עשרה למרפסת ובתוך ד״ט למרפסת:** (מ״ב) אם היו נמוכים עשרה טפחים גם מהמרפסת דעות בפוסקים: בור שבחצר ומקיפתו חוליא גבוהה י״ט וסמוכה למרפסת בתוך ד״ט: היה הבור מלא מים עד גובה החוליא: היה מלא בדבר שאין ניטל בשבת: (בה״ל) מיירי שהעמוד רחב דע״ד: **ג. היתה מצבה ד״ט לפני המרפסת:** (בה״ל) הב״י מתמיה דאין מקור לדין זה: **ד. זיזים היוצאים מהכתלים: הנשאר בין י׳ התחתונים עד תחלת י׳ העליונים מן הזיזין היוצאים:** (מ״ב) ה״ה כשאין עשרה לא לזה ולא לזה:

שעו. בור ובאר שבין שתי חצרות

א. בור שבין שתי חצרות: למלאות בכלים של חצר לא בעינן שום תיקון: (מ״ב) אם לא הניחו הקורה כדי להתיר: (בה״ל) אפילו אין מימיו עמוקים י״ט: אם היה המחיצה רחב בעוביה ד״ט: אם צריך שיהיה הקורה בתוך אוגן הבור: **ב. באר שבאמצע השביל בין שני כותלי חצרות: פתוחות רק בחלונות: וי״א אם אינן מופלגים ד׳ אוסרין:** (מ״ב) כשיש פתחים אסור אפילו דרך חלונות: (בה״ל) קשה מהא דסי׳ שע״ה דבני מרפסת אוסרין על בני חצר אף במופלג ד׳: **ג. שתי חצרות וביניהם ג׳ חורבות: היו שלשתן סמוכות לבתים:** (מ״ב) אע״ג דשתי החורבות הסמוכות פרוצות לאמצעי האוסר: (בה״ל) אם יש להחורבות בעלים אחרים:

שעז. דין ב׳ עליות זו כנגד זו הפתוחות לחצר

א. שתי עליות הפתוחות לחצר זו כנגד זו ואחת עשתה גומא בחצר: דכחו בחצר שאינה מעורבת שרי: אם החצר יותר מד״א: (מ״ב) זה שלא עירבה אסורה לשפוך אפי׳ בביתה שילך המים מעצמו למרפסת ומשם למטה: (בה״ל) דעת הט״ז כיון דיש גומא בחצר חיישינן שיוציא כלי עם שופכין לשם: בימות הגשמים אפילו בפחותה מד״א:

שעח. דין חצרות הפתוחות זו לזו

א. שלש חצרות פתוחות זל״ז ופתוחות לר״ה ועירבה כל אחת מהחיצונות עם האמצעית והחיצונות לא עירבו יחד: אם נתנו שתי החיצונות עירבן באמצעית בבית א׳: (מ״ב) ה״ה אם החיצונה לבד פתוחה לר״ה: **ב. שתי חצרות זו לפנים מזו ופנימית פתוחה לחיצונה והחיצונה למבוי ויש לפנימית דריסת הרגל על החיצונה: ג. עירבו ביחד ונתנו עירובן בחיצונה: נתנו עירובן בפנימית:** (מ״ב) עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית לא מהני אם יבטל רק להפנימיים אפילו אם ירצו להסתלק מהחיצונה: **ד. יחיד בפנימית: רבים שהם כיחיד: ה. ג׳ חצרות זו לפנים מזו ויחיד בכל אחת היו ב׳ בפנימית: זה הכלל:**

שעט. דיני חצרות ובתים ביניהם

א. שתי חצרות וג׳ בתים ביניהם פתוחים זל״ז ורוצים לערב יחד: (מ״ב) אם נתנו שניהם העירוב באחד מבתים הסמוכים לחצרות או באחד משאר בתים שבשתי החצרות: **ב. שתי חצרות ושני בתים ביניהם ולא עירבו יחד אלא כ״א לעצמה ובא בן חצר זה דרך בית שאצלו:**

שפ. דיני בטול רשות

א. אחד מבני חצר ששכח ולא עירב: לבטל אף משתחשך: לכ״א וא׳: לך ולך וי״א לכלכם: אם ביטל רשותו סתם: וי״א שצריך לנעול ביתו: (מ״ב) אם לא ביטל לכולם: כשאמר לכלכם מיירי שעמד כנגד כולם: (בה״ל) אע״ג דנאסר למקצת שבת: אם ביטל לחבירו מבע״י קודם שעירב: להרא״ש אפילו לאחר שעירבו: הוא מותר להוציא מביתם אפילו קודם שהחזיקו: **ב. אם ביטל להם גם רשות ביתו:** (מ״ב) אם יוציא מביתו לחצר קודם שהחזיקו אז חוזר מביטולו: **ג. אם אינו רוצה לבטל להם רשותו אלא להשכירו:** (מ״ב) בחול לכו״ע: **ד. אם בני החצר שעירבו מבטלים רשותם לאחד שלא עירב: לפי שהיחיד נעשה אורח אצל הרבים: אין מבטלין לשנים שלא עירבו:** (מ״ב) בטלו להיחיד אם מותרים להכניס מחצר לבית: ביטלו השנים בזה אחר זה: אם אותו שביטל חזר וביטל בעצמו להשני: (בה״ל) אם קדם היחיד והחזיק: יש

חולקין וס״ל דיחיד אצל יחיד נעשה אורח: אם רבים דרים בבית אחד: אם אחד דר בכמה בתים:

שפא. דיני המבטל רשותו ועבר והוציא

א. המבטל רשותו והוציא אח״כ מביתו לחצר: אם החזיקו כבר: ולרש״י דוקא משחשיכה: (מ״ב) אם חוזר אח״כ ומבטל מחדש: אם מכניס מבית לחצר: (בה״ל) אם הוציא מע״ש לאחר שביטל: לענין חזקת בני החצר לכו״ע שוה הכנסה להוצאה: לסברת הטור דמהני חזקה מבע״י אם מהני חזקה של השתמשות בהחצר: **ב. יש ביטול רשות מחצר לחצר: שלא תשתמש ולא תעבור עליה אלא בשעה שצריכה לצאת: ג. יש ביטול רשות בחורבה: ד. יש ביטול רשות מבית לבית: המבטל מותר להוציא מביתו: אבל אינו יכול להוציא מבית חבירו לביתו: ומחדר שיש לו בביתו: וי״א דאין לבטל מבית לבית אא״כ ישאיר לעצמו חדר: ואז מותר להכניס אפילו מבית חבירו:** (מ״ב) אם החזיק זה שביטלו ג״כ אסור למבטל להוציא מביתו: מבית לחדרו: ביטל רשות חדרו בהדיא: המ״א תמה האיך שרי להכניס מבית חבירו לביתו: (בה״ל) בתוס׳ לא משמע מדבריהם הטעם דאסור להכניס מבית חבירו משום דיחיד לגבי יחיד לא נעשה אורח כמ״ש המ״א וי״ל דאפי׳ ביטל לרבים ג״כ אסור לאחר שהוציא כבר: אם נאמר דיחיד לגבי יחיד מקרי אורח י״ל דהרמ״א בא לחלוק ומתיר אף הכנסה: אם הרבים אינם משותפים ברשות אחת: **ה. שני בתים בשני צדי רה״ר והקיפום א״י מחיצה בשבת: ו. יורש מבטל רשות: ז. מבטלין וחוזרין ומבטלין:**

שפב. אם דירת א״י מעכבת בעירובו

א. הדר עם עכו״ם בחצר: צריך שישכירו ממנו: השכיר או השאיל ביתו לא״י: אם הבית של א״י ושכרו ישראל ממנו: ישראל שהשאיל או השכיר בית לחבירו: (מ״ב) אם מהני שאלה: היכא דלא יכול לסלוקיה בודאי אוסר: שכר מהא״י ויש רשות להישראל להשתמש בכל הבית: (בה״ל) פשוט דבחצר גופא או במבוי כלים ששבתו בתוכם בודאי מותר דלא כמהרי״ל בתשובה: לכתחילה לעשות השכירות מתחלה ואח״כ העירוב: נתן הא״י במתנה: השכיר חצירו לישראלים אחרים וגם לנכרי ואין הבע״ה דר שם: תמוה דאם יש להבע״ה תפיסת יד הרי אין אוסרים וכל שאין אוסרים א״צ לשכור מהא״י: **ב. אם בטלו הישראלים רשותם לאחד מהם: ג. אם אין לא״י דריסת רגל על הישראלים:** (בה״ל) יש סוברים שאין מותר לטלטל רק דרך חלון למעלה מעשרה או דרך הכותל מלמעלה: אם פתחי החצרות יוצאות למבוי אחת ואיכא שתי חצרות של ישראל דאוסרים זע״ז במבוי: לדעת המחבר אפילו חצר העכו״ם מפסיק מותר לטלטל דרך חצר העכו״ם: **ד. השוכר מן הא״י סתם: ה. שוכרין בפחות משו״פ: ובשבת:** (מ״ב) נותן לו דבר מאכל: **ו. כל זמן שאין הא״י חוזר: ואינו יכול לחזור עד שיחזיר הדמים:** (מ״ב) אם שכרו לזמן ידוע אינו יכול לחזור בכל ענין: (בה״ל) הרבה חולקים וס״ל דיכול לחזור אחר שבת ראשונה אפילו בלא חזרת דמים: **ז. אם שכרו מהא״י לזמן ידוע לכשיכלה הזמן: וצריך לחזור ולערב:** (מ״ב) אפי׳ אמר אני מתרצה על להבא: שכר מעכו״ם ומת והניח יורש: היורש יאמר שמתרצה במה שעשה אביו: **ח. אם שכרו מהא״י לזמן ידוע ובתוך הזמן השכיר הא״י דירתו לאחר:** (מ״ב) אם שכרו סתם: אם מכר לאחר: **ט. ה׳ הדרים בחצר אחד שוכר מהא״י בשביל כולם:** (בה״ל) אפילו קודם שעירבו: **י. אם שכרו ממנו בע״כ: יא. מאשתו או משכירו ולקיטו: ושכירו של שכירו:** (מ״ב) לדעת הי״א בסי׳ שס״ז אינו יכול לשכור מאשתו כשהבעל מוחה: כשיש לו להשכיר רשות לקחת שכיר שיהיה לו רשות להשתמש בכל הבית: (בה״ל) שיהיה לו לשכירו ולקיטו רשות להשתמש בביתו או בחצירו: **יב. אם אינו רוצה להשכיר יתקרב: וי״א שא״צ להשכיר:** (מ״ב) אם אינו דר בחצר אם צריך ג״כ ליתן בהעירוב: יג. אם ייחד לו מקום: (מ״ב) אם יש לו רשות להעכו״ם להשתמש באותו מקום שייחד לו או שיש לו רשות לסלק את הישראל: (בה״ל) אם לא מנעו בפירוש מלהשתמש בכל הבית: **יד. שכרו משכירו ולקיטו לזמן: שכרו מגזבר המלך ונסתלק לגמרי: סלקו רק מן הגזברות:** (מ״ב) ל״ד גזבר: לשכור מן השר עד עשרים שנה: (בה״ל) דין זה דגזבר שנסתלק צ״ע דהא אין לו רשות על העיר וגם אין לו שירות מהמלך: **טו. אם ישראל וא״י דרים בבית אחת ויש יש לכ״א דירה בפ״ע: ב׳ א״י הדרים בכה״ג:** (מ״ב) הרבה פוסקים חולקים דשותפים אינם כשכירו ולקיטו: (בה״ל) משכיר בלא ידיעתו מסתברא דמהני בשותפין לכו״ע: **טז. אם יש לא״י ה׳ שכירים או לקיטים ישראלים דרים בביתו: שכירו של א״י אינו אוסר:** (מ״ב) שהרי העכו״ם יכול לסלקם: **יז. שתי חצרות זו לפנים מזו וישראל וא״י בפנימית וישראל בחיצונה: אפילו א״י בפנימית: וי״א אפילו א״י בפנימית וישראל אחד בחיצונה:** (בה״ל) המ״א הביא בשם הגהת אשר״י שמקיל בישראל א׳ בפנימית לדידן דקיי״ל רגל המותרת כו׳: **יח. א״י שהשכיר ביתו לחבירו א״י: ה״ה איש אחר שיש לו תפיסה בבית: יט. חצר שישראל וא״י דרים בה ובית אחד של ישראל אצל ביתו של זה ואינו פתוח לחצר וחלונות ביניהם: אם פתח פתוח ביניהם:**

(בה"ל) אם דוקא להוציא לחצר אינו מועיל לערב או אפילו לענין לטלטל מביתו לבית חבירו: **כ. חצר שישראל וא"י דרים שרוים בה והיו חלונות פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה ועשו עירוב דרך חלונות: ספינה שיש בה ישראלים רבים ויש להם בתים מיוחדים: או להבליעו בשכר הספינה:** (מ"ב) לשכור מבעל הספינה לאחר שחילק המקומות לשאר השוכרים:

שפג. כשאין הא"י בבית אינו מעכב

א. א"י הדר עם שני ישראלים ואין הא"י בביתו: בא הא"י בשבת: כ"ש אם מת הא"י: (מ"ב) שכרו ממנו מבע"י וגם עירבו ומת העכו"ם בשבת:

שפד. א"י אכסנאי אם מעכב

א. א"י הנכנס לשם אכסנאות: (מ"ב) יש לו חוב על הבית ונכנס שלא ברשות: (בה"ל) אם נתארח אצלו מבלי שאלה או שכירות: הקשו האחרונים דהא לעיל בריש סימן שפ"ב מבואר דישראל שהשכיר או השאיל ביתו לעכו"ם אינו אוסר עליו: **ב. אנשי חיל המלך שנכנסו בבתי היהודים בין בחזקה בין ברצון: אם יש כלים שאסור לטלטל:** (מ"ב) הקשו המפרשים דהא בס"א מבואר דשלא ברשות אינו אוסר כלל: (בה"ל) הקשו המפרשים מסימן שפ"ב סי"ח דמבואר שם דכל שיש לו רשות להניח שם כלי גם כן סגי: ביכול לסלוקי בכל גווני אינו אוסר:

שפה. דין צדוקי וכותי בעירוב

א. צדוקי ה"ה כישראל: אבל עירוב אינו מועיל: (מ"ב) דעת כמה פוסקים דאף צדוקי כשמחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם: **ב. כותי: ג. ישראל מומר לעבודת אלילים או לחלל שבת בפרהסיא:** (מ"ב) אם חילל חד זימנא: מה מקרי בפרהסיא: עובר להכעיס שאר עבירות: לענין שארי דברים אם מחלל שבת באיסור דרבנן: אם מתבייש לעשות דבר זה בפני אדם גדול: (בה"ל) אם אינו עושה בפריקת עול: אם ה"ה איסור מוקצה: **ד. ישראל שהמיר והיו לו בתים בשכונת ישראל שעירבו לכל השנה:** (מ"ב) אם המיר ביום השבת גופא: פתח קטן פחות מד"ט על ד"ט:

שפו. דיני שיתוף בעירוב

אסרו חכמים לטלטל מן החצרות למבוי והתירוהו ע"י שיתוף: שיהיה במקום המשתמר: (בה"ל) החצר שמניחין בו העירוב א"צ ליתן חלק: דעת התוס' דשיתוף הוא דוקא בחצר ולא בבית: **ב. ישראלים שדרים בג' מקומות חלוקים ודלתות כ"א מהמקומות נעולים בלילה:** (מ"ב) מפסיק ביניהם מקום האסור בטלטול ואז אפילו הדלתות פתוחים: אם הרשות בידם לפתוח בכל שעה שירצו: צ"ע דהא קיי"ל בסימן שס"ג סכ"ו דהיכי דמוקפת חומה נחשבת כחצר של רבים וצריך כל מבוי להתחלק בצוה"פ או עכ"פ בשני פסין: **ג. ככל משפטי עירובי חצירות כך דיני שיתוף: היה משותף עם שכניו בסחורה לזה ביין ולזה בשמן והוא שיהיה בכלי אחד:** (מ"ב) כיון דלאו לשם שיתוף הונח לכן בכל גווני צריך כלי אחד: ורוב פוסקים חולקים ודעתם דביין ושמן אין סומכין: (בה"ל) היה שותף לזה בפת ולזה בפת: **ד. משתתפין בכל מיני מאכל: ד' וה' מיני מאכל: ה. המינים שאין משתתפין בהם:** (מ"ב) כמהין ופטריות מבושלים פלוגתא: כל שאין ראויין לאכול כמות שהם חיין: (בה"ל) הרמב"ם דמתיר לערב בתבלין י"ל דגם בחטין ושעורין חיין ס"ל דמותר: **ו. כל דבר שרגילים ללפת בו את הפת: וכל שאין מלפתין: בשר חי: צלי: חומץ יין מבושל: שיעור שאר משקים:** (מ"ב) שיעור חומץ ללפת: (בה"ל) ברשב"א ובריטב"א תמהו דבשר חי אינו ראוי לאכילה: **ז. השיעור במיני האוכל:** (בה"ל) כל אלו אפילו לאלף אנשים: **ח. אוכל שאינו ראוי לו: נדר או נשבע שלא יהנה ממנו: אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי לכ"ע:** (בה"ל) מ"ש הרמ"א לכ"ע אינו מדויק כלל: **ט. אמר על ככר היום חול ולמחר קדש: חצר הפתוח לשתי מבואות ושיתף עם כ"א מהם: אם לא שיתף עם שום אחד מהם: אם שיתף עם אותו שאינו רגיל: היה רגיל עם שניהם ושיתף עם אחד מהם: אם המבוי שרגיל בו שיתפו ביניהם ואותו שאינו רגיל לא שיתפו:** (בה"ל) אם קדושת דמים פקעה בכדי:

שפז. שותפין במבוי צריכין לערב בחצירות

א. המשתתפין במבוי צריכין לערב בחצירות: אם נשתתפו בפת: וי"א שאם לא עירבה כל חצר לעצמה אין סומכין: וי"א דסומכין אשיתוף במקום עירוב אפילו לא נשתתפו אלא ביין וכן סומכין אעירוב במקום שיתוף: (מ"ב) מיירי שהניחו הפת בבית שבחצר והיה פת שלמה: הקשה הלבוש א' מי יאמר שבזמן הגמרא לא נתנו כל בני החצר ועוד הרי מזכהו: (בה"ל) הב"ח ושארי אחרונים ס"ל דלכו"ע סומכין על השיתוף של פת: דעת הגאון יעקב דלהרמב"ם לא מהני עירוב במקום שיתוף:

שפח. דין אם לא עירבו החצירות יחד וגם לא נשתתפו במבוי

א. אם לא עירבו ולא נשתתפו לטלטל כלים ששבתו בתוכו: ולהרמב"ם דוקא כשלא ערבו חצרות עם הבתים: (מ"ב) אם המבוי מתוקן בצוה"פ מותר גם להרמב"ם:

שפט. א"י שיש לו חלון פתוח לבקעה או לקרפף

א. א"י הדר במבוי ויש לו חלון פתוח לבקעה או לקרפף אינו אוסר: אם אין בו אלא סאתים: וישראל שיש לו פתח למבוי ופתח מאחריו לקרפף ושכח ולא עירב: (בה"ל) קרפף שאין לו פתח אלא כלפי ביתו: בגמרא וברמב"ם לכאורה לא נזכר חילוק בין יתר מב"ס לב"ס הוא רק לענין קרפף:

שצ. מבוי שצדו אחד א"י וצדו אחד ישראל

א. מבוי שצדו אחד א"י וצדו אחד ישראל ובית של ישראל אחד אצלו פתוח לר"ה ולא למבוי וחלון בינו לבין ישראל הדר במבוי: ויש מי שאוסר אף בפתח פתוח: ב. מבוי שצדו אחד א"י וצדו אחד ישראלים והיו חלונות פתוחות מחצר לחצר של ישראל ועירבו כולם דרך חלונות:

שצא. דין בטול רשות לאותן ששכחו לערב

א. ככל משפטי ביטול למי ששכח ולא עירב בחצרו כך הוא במבוי: וככל משפטי ישראל בחצר עם הא"י כן הוא במבוי או בעיר: סתם עיירות: סתם מבצרים: לשכור משר העיר: (מ"ב) אם כל חצר היה במבוי אחר והיו חלוקין זמ"ד בצוה"פ או בשני פסין: כל עבד מעבדיו הקטנים של השר הממונה: אנשי חיילותיו: (בה"ל) אם החצר שבטלה רשותה אסורה להוציא מחצרה למבוי: שר העיר שהבתים שלו וידעינן שלא שייר לו זכות: אם נוהג להושיב אנשיו וכליו בהכרח ולא מחוק המלכים: קשה דהרי מ"מ עכשיו אינו שעת מלחמה: **ב. ישראלים הדרים בחצר יחידי בעיר של א"י שהיא מוקפת חומה ועברו יהודים אחרים דרך שם בשבת ונתאכסנו בחצר אחרת:** (מ"ב) דעת המ"א דמ"מ הבע"ה אוסר על האורחים: אם אין העיר מוקפת חומה לא נטפלין לבעה"ב שדר בחצר אחר לכו"ע: אם הוא אורח שרגיל להתאכסן שם:

שצב. דין עירובין לעיר

א. עיר שהיתה קנין יחיד אפילו נעשית של רבים: היתה של רבים ויש לה פתח אחד: ואם רצו לערב מבוי מבוי בפ"ע: (מ"ב) מכרה לרבים: והעולם אין נזהרין בזה: אם בתי העכו"ם הוי שיור לענין זה: ברצו לערב מבוי מבוי סגי בלחי וקורה: בשייר במבוי גופא בית וחצר צריך שני פסין: (בה"ל) אם מהני שיור בית לחוד בלא חצר: **ב. עיר של רבים שיש לו פתח אחד וסולם במקום אחר: יש לה שני פתחים ויש אשפה לפני אחד מהם:** (מ"ב) אשפה של יחיד: אם פנו האשפה: **ג. הבתים שמניחים אותם שיור אע"פ שאינם פתוחים לעיר: בית הבקר בית התבן: ד. עיר שנשתתפו כל יושביה חוץ ממבוי אחד: אם בנו מצבה על פתח המבוי:** (מ"ב) לחלק שתוף המבוי לחצאין אף לרחבו: מצבה באמצע מבוי: צוה"פ בסוף כל מבוי: (בה"ל) עיר של רבים ודלתותיהם נעולות בלילה אם יש לה דין של עיר יחיד לענין דאין מערבין את כולה: **ה. בד"א שאין מערבין אותה לחצאין בעיר מוקפת חומה גבוהה י"ט ויש לה דלתות:** (מ"ב) ה"ה בשאינה ר"ה מה"ד: **ו. פס ארבע או שני פסין משהויין: יתר מי"א עושה צוה"פ: מחיצה גבוהה י"ט: לחלק העיר לרחבה: ועושין תיקון ביניהם לחי או קורה:** (מ"ב) המ"א משיג דבחילוק המבוי במקום השיתופין בעינן דוקא פס ד"ט או שני פסין: (בה"ל) לחלק המבוי גופא לחצאין אסור בכל גווני לסברת המחבר אם לא מחיצה גבוהה י"ט: קשה מ"ש הרמ"א יעשה מחיצה ובסוף המבוי הלא די במצבה ד"ט: **ז. נתמעטה על חמשים דיורים: ח. המזכה בשיתוף לכל בני העיר אם עירבו כולם עירוב אחד: דין מי ששכח: מי שהלך: א"י: הכל כדינם בחצר ומבוי:**

שצג. דין עירוב בי"ט שחל להיות בע"ש ודין בה"ש לערב

א. אין מערבין ע"ח ושיתופי מבואות בי"ט שחל להיות בע"ש: אם שכח וחלו שני ימים טובים ביום החמישי ויום ששי: (מ"ב) אם שכח ועירב: **ב. מערבין אותם ביה"ש: קבל תוספת שבת:** (מ"ב) להי"א אפילו אם קיבל תוספת שבת לפני ביה"ש: **ג. עירב לשנים לאחד מבע"י ונאכל העירוב בבה"ש ולאחד עירב בה"ש: עירב בה"ש ונאכל בה"ש:**

שצד. ספק עירוב מה דינו

א. ספק עירוב: ספק אם הונח: (מ"ב) אף דמערבין ע"ח בה"ש דאין לו חזקת כשרות: ספק בשר טרפה: (בה"ל) רבים מהראשונים ס"ל דאפילו ספק הונח כשר בע"ח: **ב. נפל עליו גל: יש לבצוע עליו בשחרית עדיף שפיר לערב על כל השנה בפ"א:** (מ"ב) אם א"צ אלא לטלטל מוקצה: (בה"ל) לכתחילה אין

כדאי להכניס עצמו אפילו בספק דרבנן לכן אין לאכלו בבה״ש ואין להניחו בבה״ש: **ג. נתנו במגדל ואבד המפתח:** (מ״ב) אם הוא מונח במקומו אלא שכח באיזה מקום הניחו: אם מצא המפתח בשבת במקום שיכול להביאו בלא מלאכה דאורייתא: (בה״ל) הטור העתיק הגמרא ואסור אף במגדל של לבנים סדורות:

שצה. דיני ברכת עירוב

א. מצוה לחזור אחר שיתופי מבואות: ומברך: ואומר בזה: אימתי מברך: שכח ולא ברך: (מ״ב) אפילו לא אמרו עליו ג״כ הנוסח של בזה השיתוף כו׳:

הלכות תחומין

שצו. דין ארבע אמות שיש לכל אדם בשבת

א. שבו איש תחתיו מכאן שכל אדם יש לו ד״א בכ״מ: היה ננס באבריו: מרווחות: והוא באמצען וי״א לכל צד: לטלטל: (מ״ב) לילך באלכסונן אם בירר לו מקום אחר: **ב. מוקף לדירה: אינו מוקף לדירה: תל: קמה קצורה ושבלים מקיפות אותה:** (מ״ב) והוא שקשר השבלים יחד:

שצז. דין שביתת היחיד וכליו ומהלך אלפים אמה

א. כל אדם יש לו אלפים אמה: חוץ מד׳ אמותיו: או מהמקום ששבת: ב. אינו יודע תחום שבת: (מ״ב) מיירי שהוא צריך ללכת לאיזה צורך שבת ומקרי מדידה של מצוה: (בה״ל) אם הוא אדם ארוך: **ג. כליו ובהמתו: ד. המוסר בהמתו לבנו:** (מ״ב) הרבה חולקים דבנו לא עדיף מאחר: **ה. מסרה לרועה: לשני רועים:** (מ״ב) אפילו לרועה עכו״ם: כמה פוסקים חולקין וס״ל דהיכא דיש שני רועים בעיר ומסר לאחד ביו״ט ה״ה כרגלי הבעלים: אם לא שרגיל תמיד למסור לאחר: רבים חולקים וס״ל דבמסר להם בע״ש ה״ה כרגלי הרועים: אכן אם לא בירר אלא בשבת ה״ה כרגלי הבעלים: **ו. שור של פטם: וכן אם שחטו בעליו: ז. שור של רועה:** (בה״ל) אדם דעלמא שאין דרכו למכור: אם לא מכר הרועה: אם הלוקח עירב: אם בן עיר אחרת שעירב לכאן: **ח. כלים המיוחדים לאחד מהאחים שבבית: ט. שנים ששאלו חלוק: י. שנים שלקחו בהמה בשותפות: אם לקחו חבית של יין:** (בה״ל) הרבה ראשונים מקילין אף בלקחו בהמה: **יא. השואל כלי מחברו מעי״ט: שאלו ממנו בי״ט: יב. האשה ששאלה מחברתה מים ומלח לעיסתה: יג. לקח מחבירו בי״ט גחלת: הדליק משלהבת: יד. בור של יחיד: ושל אותה העיר: ושל הפקר: טו. נהרות המושכים: ומעינות הנובעים: היו באים מחוץ לתחום:** (מ״ב) גשמים היורדים מעי״ט סמוכים לעיר וכ״ש בעיר: **טז. מילא מים מבור של הפקר לצורך חבירו:** (בה״ל) רבים חולקים וס״ל דה״ה כרגלי המתמלא: **יז. מי שהיו לו פירות מופקדים בעיר אחרת: אם לא ייחד להם קרן זוית:** (מ״ב) שארי אופנים שאין עליו חובת שמירה: אם היה הדבר עומד ליטול מהם בי״ט ולא הוי נמלך: (בה״ל) אם יש אפוטרופוס מנהיג נכסיו של בעל הפירות: **יח. מי שזימן אצלו אורחים בי״ט: אא״כ זיכה להם מעי״ט:**

שצח. דין היאך מודדין אלפים אמה

א. הבא למדוד אלפים אמה של תחום העיר אם היתה העיר אריכא וקטינא או שהיתה מרובעת: ב. היתה עגולה: משולשת: שיש לה צלעות רבות: ג. מרבעה בריבוע העולם: ד. היתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחד: כגון גאם או קשת: אם היה בין שני ראשיה ד׳: אם אין בין הקשת והיתר אלפים: (מ״ב) ה״נ לענין עשויה כמין גאם דוקא אם אין בין שני ראשי הגאם רק פחות מד׳ אלפים אמה: לילך סביב דרך הבתים עד קצה הקשת: אם אין אלפים בין הקשת והיתר אם מועיל גם לענין היושבין בהקשת למדוד מן היתר: (בה״ל) מקום שלא נתקצר עדיין עד שאין בו ד׳ אלפים אבל מ״מ אין מן המקום ההוא עד גג הקשת רק אלפים: **ה. כל בית דירה שהוא יוצא מהעיר אם היה בינו ובין העיר ע׳ אמה ושני שלישים: וי״א שמותחין חוט כו׳: ומרחיקין משם שבעים אמה ושיריים ומתחילין: וכן בכ״מ שמודדין:** (בה״ל) דעת הראב״ד והריטב״א דאפילו לדעת הסוברין דנותנין קרפף לעיר אחת הוא רק בשאין שם בית בתוך השבעים אמה ושיריים: **ו. היה בית קרוב לעיר בע׳ אמה ובית שני כו׳: איזהו הבתים שמצטרפין ואיזהו שאין מצטרפין: אם היו שני בתים כאלו נגד העיר:** (מ״ב) ט״ס וצ״ל בתים כאלו נגד שני ראשי: (בה״ל) אין בה רוחב ד״א וארוכה כמה: הגר״א לא גריס תקרה ומעזיבה: מערה בתוך שבעים אמה ושיריים ובנין שעל פיה חוץ לשבעים אמה ושיריים: דעת הרשב״א דפגום קיל מקשת ואפי׳ החלל שבין שני שורות הבתים מחזיק יותר מארבעה אלפים: אם הבתים שיוצאים זה אחר זה הוא כנגד אמצעי העיר: **ז. היו שתי עיירות זו סמוכה לזו קמ״א אמה ושליש: וכן חומת העיר שנפרצה מב׳ רוחותיה: בית אחד אפילו גדול הרבה: ח. היו ג׳ כפרים משולשים: וי״א דאין מודדין מן האמצעי רק מחומותיה:** (מ״ב) ט״ס וצ״ל להאמצעי:

ולענין הלכה מודדים להאמצעי אלפים מחוץ לחיצונים ואפ״ה לא הפסיד לרוח השנית: (בה״ל) יש לפרש דעת הרמב״ם דס״ל דאף להחיצונים מודדים התחום מן האמצע ולהלן: **ט. עיר שיושבת על שפת הנחל שרוב העתים הוא יבש ומשתמשים בו אם יש לפניה מצבה:** (מ״ב) אע״ג דאין מעברין להעיר אלא בית דירה: והמ״א מסתפק אם בכל מקום שמשתמשים בני העיר: **י. יושבי צריפים: אם יש שם שלש חצרות של שני שני בתים קבועים של אבן או של נסרים:** (מ״ב) אם קבועים במקום אחד: הפמ״ג מסתפק בכמה זמן נקרא קבוע: (בה״ל) מודדין לכל בית בפ״ע: **יא. עיר שהוקפה ואח״כ ישבה:**

שצט. במה מודדין התחומין ומקום המדידה ומי הוא המודד

א. אין מודדין תחום העיר אלא בחבל של פשתן: של נ׳ אמה: (בה״ל) אם יש לסמוך לכתחילה על מדידה של פסיעות: **ב. אם יש נהר לפניו לסוף ע״ה אמה: ג. ישים החבל כנגד לבו: וימתחנו בכל כחו:** (בה״ל) יכול למדוד בהנחת החבל ע״ג קרקע: **ד. אם יש הרים וגאיות כנגד העיר: אם הוא זקוף כ״כ שאם יורידו חוט המשקולת מראשו לא יתרחק מכנגדו ולמטה בשיפולו ד״א: ואם אין החוט מתרחק מכנגדו ד״א ומתלקט י׳ מתוך ה׳: אם הוא משופע יותר שבהילוך ד״א עולה י״ט:** (בה״ל) אם מתלקט י׳ מתוך ששה: אם יש ג״כ מקום מישור כנגד העיר: דעת רש״י והרשב״א ור״י דאף בהיה רחב יותר מנ׳ סגי ע״י אומדנא: **ה. הגיע לגיא אם חוט המשקולת מתרחק מכנגדו למטה ד״א: אם הוא עמוק יותר מאלפים: אם אין החוט מתרחק מכנגדו ד״א:** (בה״ל) עד אלפים אין חילוק בעמקו הכל תלוי אם מתרחק מכנגד ד״א: **ו. הגיע להר או לגיא וכל מה שהוא ממנו מכנגד העיר הוא רחב מנ׳ אמה: אם אינו יכול להבליעו בתוך אלפים של צד העיר:** (מ״ב) ובאופן זה ע״כ צריך לקדר: **ח. היו לנו תחומי שבת מוחזקין ובא מומחה: מדד ומצא מדתו במזרחית צפונית יתירה על שכנגדה במזרחית דרומית מותח החוט של סימן התחום מזה לזה באלכסון:** (בה״ל) בבהגר״א תמה ע״ז: **ט. אם באו ב׳ מומחים ומדדו את התחום אחד ריבה ואחד מיעט: י. עושין התחומין כטבלא מרובעת:** (בה״ל) ל״ד מרובע ממש קאמר: **יא. אפילו עבד אפילו שפחה נאמנין: נאמן הגדול לומר זכור אני:** (בה״ל) אין ר״ל שמדדום:

ת. מי שישב לו בדרך לנוח ולא ידע אם הוא בתחום אם לאו

א. מי שהיה בא בדרך ואח״כ מצא עצמו בתחומה: אם לא היה דעתו ליכנס למדינה זו: היה בדעתו ליכנס לעיר ואמר שביתתי במקומי: (מ״ב) אם רוצה לישאר במקומו:

תא. מי שישן בדרך וחשכה לו קונה אלפים אמה לכל רוח

א. מי שישן בדרך: חפצי הפקר: חפצי הא״י: אם הוציאן א״י חוץ לתחומן והביאן לעיר: (מ״ב) ערים הפרזים שלנו: (בה״ל) אם זכו בו שנים: אם הא דאמרינן דחפצי א״י קונין שביתה במקומן מיירי שהבעלים ג״כ במקום הכלים או דלא איכפת לן במקום מציאת הבעלים:

תב. דין חריץ מים בין שני תחומין

א. חריץ מלא מים מכונסין שהוא בין תחומי שבת: בור של תבן העומדת בין שני תחומין: אם המים מושכין: (מ״ב) אם אין שם רק עיר אחת אף שהמים נמשכין הרבה מחוץ לתחום: אם החריץ עומד כולו במקום המשותף לשתי העיירות: אם העיר האחרת היא של עכו״ם: צריך המחיצה להיות שקוע טפח: (בה״ל) מיירי בי״ט: אם רחב הרבה ויש שטח גדול שאין שייך לא לתחום זה ולא לזה: אפילו אין מוליכן לביתו: במ״א ובבהגר״א מתמיהים דבגמ׳ משמע דזהו רק לריב״נ:

תג. דין בקעה שהקיפוה א״י

א. שבת בבקעה והקיפוה א״י בשבת מחיצות לדירה: מטלטל בכולה ע״י זריקה: אבל לטלטל ממש חוץ לד״א אסור אפילו תוך אלפים: (מ״ב) לא דמי לסי׳ ת״ה דאם הוציאוהו עכו״ם בע״כ חוץ לתחום ונתנוהו תוך עיר: רוב הפוסקים חולקים וס״ל דתוך אלפים אף טלטול כי אורחי׳ מותר דלא מקרי פרוץ למקום האסור: (בה״ל) אם הוציאוהו עכו״ם ונתנוהו חוץ לאלפים: אם אצל הבקעה ששבת יש בנין והבנין ההוא יותר מאלפים:

תד. דין אם יש תחומין למעלה מעשרה טפחים

א. המהלך חוץ לתחום למעלה מי״ט: היה הולך בדרך זה ע״י קפיצת שם מתוך י״ב מיל: מי שבא בספינה בשבת: אם כבר יצא אלפים ממקום שפגע למטה מי׳: אם צריך לצאת מן הספינה מכח גשמים: (מ״ב) אפילו אם היה רק עמוד אחד של ד״ט מקצתו בתוך תחומו ומקצתו חוץ לתחום: לירד מן הספינה דרך מעבורת השטה ע״פ המים: הבא ביו״ט מחוץ לתחום ממקום שפגע למטה מעשרה בשבת שלאחריו מותר: לא יאמר לעכו״ם שידחפו אותו תוך העיר: (בה״ל) עגלות

ההולכים ע״י קיטור: לענין הוצאת בהמתו או כליו חוץ לי״ב מיל: אם בכרמלית ג״כ אין תחומין דאורייתא: ספינה מהלכת בפחות מעשרה אם קנה שביתה:

תה. דין היוצא חוץ לתחום

א. מי שיוצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת: מעמידת רגליו ולחוץ: (מ״ב) אף דודאי לכו״ע יכול לברר הד״א: ולהי״א בסימן שצ״ו יש לו ג׳ אמות לתוך התחום: אם יצא באונס כ״ש לדבר מצוה ה״ה כבני העיר כיון שלא יצא ד״א: **ב. רגלו אחת תוך התחום:** (מ״ב) אם יצא ע״י אונס ורגלו אחת הוא עדיין בתוך ד״א: **ג. מי שקידש עליו היום והוא חוץ לתחום העיר אפי׳ אמה אחת:** (מ״ב) אף דיש לו לכנוס ג׳ אמות בתוך העיר: **ד. מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת מותר לעשות לו מחיצה של בנ״א:** (מ״ב) או ששגג ולדבר מצוה: **ה. מי שהוציאוהו חוץ לתחום עכו״ם או שאר כל אונס או ששגג: החזירוהו: חזר לדעת: וכן אם נכנס בספינה: ו: נתנוהו עובדי כוכבים חוץ לתחום בדיר או בסהר כו׳ או שנאנס:** (מ״ב) ה״ה עיירות שאין מוקפות חומה ויש בהם תקוני עירובין: לצאת מן הספינה אם היא עומדת למטה מי׳: עומק מקום המים שבמקום הנמל אי חשיב כמחיצה: (בה״ל) יש סוברים דאפי׳ אין העיר מוקפת חומה נמי ש״ד: וגם דעיבורה של עיר נחשב כעיר: יש סוברים דאפילו ביצא במזיד מקילינן במקום המוקף מחיצות: **ז. מי שהפליג ספינתו בים: אם נפחתו דופני ספינה בשבת: אם באמצעו יש לו מחיצות י׳: אם יש לחקוק:** (מ״ב) שהיא עמוקה באמצעה: (בה״ל) המ״א מיישב מ״ש המחבר הואיל ושבת באויר מחיצות דמיירי שהפליג באיסור כגון שנכנס שם בע״ש וקנה שביתה ויצא ולדעת הרמ״א בסימן רמ״ח דמותר לצאת לא משכחת האי דינא: ולא אמרינן הואיל והותרה הותרה היכא דליתנהו מחיצות: **ח. יצא לדעת והחזירוהו עכו״ם: החזירוהו לעירו המוקפת מחיצות:** (בה״ל) בב״מ מגמגם בזה דלא בענין היקף מחיצות: **ט. פירות שהוציאו חוץ לתחום והחזירום: אנוסים הם: וכ״ז שלא הוחזרו: הוציאם במזיד:** (מ״ב) לטלטלם בתוך ארבע אמותיהן: (בה״ל) אם הוציא הוא בעצמו והחזירם: קשה מהא דקיי״ל המבשל בשבת במזיד אסור:

תו. מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת

א. מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת והוצרך לנקביו: מצא מקום צנוע קודם: י״א אפילו לקטנים: (מ״ב) ללכת עד בית היהודים לפנות: (בה״ל) אם בשאר הרוחות יכול למצוא מקום צנוע בקירוב מקום: אם נכנס לתוך עיר אחרת:

תז. מי הם שיכולין לילך חוץ לתחום

א. מי שיצא חוץ לתחום ברשות: ב. היה יוצא ברשות והוא הולך בדרך ואמרו לו כבר נעשית מעשה: היה מקצת התחום שיצא ממנו ברשות מובלע בתוך אלפים שיש לו ממקומו: (מ״ב) אם שב לתחומו מפסיד האלפים החדשים: **ג. כל היוצאים להציל נפשות ישראל מיד עובדי כוכבים או מן הנהר או מן המפולת: ואם היתה יד העובדי כוכבים תקיפה: ובכלי זיינם:** (מ״ב) זה מותר אף כשיד ישראל תקיפה:

הלכות עירובי תחומין

תח. דין הנחת העירוב וקניית השביתה

א. מי שיצא מהעיר בע״ש והניח מזון ב׳ סעודות רחוק מהעיר בתוך התחום: וי״א דאפילו כלתה מדתו באמצע העיר מהלך בכל העיר כולה: כלתה מדתו בסוף העיר ועדיין עיבור לפני העיר: אסור לילך לצפון ולדרום רק נגד רוחב המקום שקנה שביתה: מ״מ אם כלתה המדה בסוף העיר: (מ״ב) אם עדיין לא יצא מביתו ויש מהעירוב עד ביתו אלפים: אם נמלך משביתתו: אם כלתה מדת האלף בסוף העיר בשוה: אם לן במקום שביתתו לכו״ע אינו מהלך כל העיר כשכלתה באמצע העיר: מ״ש הרמ״א ברוחב ד׳ אמותיו עם זויותיהן היינו שממלאין הקרנות: כמה מהאחרונים חולקין על רמ״א וס״ל דאין לו בצפון ודרום העיר כלום: (בה״ל) יש סוברים דאינו יכול להניח עירובו כל שהוא יותר מאלפים מביתו: ואף לסברת המ״א דיכול מ״מ אינו יכול לחזור לדעה הראשונה: אם לכו״ע ממלאין הקרנות כטבלא מרובעת: אם אף שרוחב העיר יותר מרוחב התחום נחשב כד״א: יש שהעמידו דברי הרמ״א להלכה אם העיר מובלעת בתוך רוחב תחומו: **ב. המניח עירובו ברה״י אפילו עיר חרבה:** (בה״ל) יש כמה ראשונים דסברי דדוקא בהיו בה דיורין אמרינן כולה כד״א: **ג. המניח עירובו בתוך העיר ששבת בה: נתן עירובו במקומות המצטרפים לעיר: ד. נתן עירובו חוץ לתחום:**

תט. דין מקום נתינת העירוב

א. הנותן עירוב בבה״ק: בבית הפרס: (מ״ב) בקבר של קרקע שרי: (בה״ל) כמה פוסקים מקילין בישראל: הניח העירוב בשביל כהן בקבר יחידי: **ב. צריך שיהא הוא ועירובו במקום אחד כדי שיהא אפשר לו לאכלו בה״ש:** (בה״ל) היכא

דיכול להגיע אליו ונתכוין לקנות שביתה רחוק ממקום הנחת העירוב: **ג. נתנו בראש הקנה או הקונדס: אם היו תלושים ונעוצים:** (מ"ב) הניח עירובו בר"ה רחוק שמנה אמות ממקום שנתכוין לשבות: **ד. נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח מבע"י או שנפל עליו גל: ה. נתגלגל תוך ד"א:** (מ"ב) גלגלו בעצמו: (בה"ל) אם גם בהניח עירובו באמצע התחום הוי עירוב בנתגלגל תוך ד"א: **ו. אבד עירובו או נשרף: הניחו ואירע בו ספק: ספק אם הונח: ז. כיצד עשית עירוב: אם רוצה לילך: אפי' לא אמר: ואם אינו רוצה לטרוח להחשיך: ואומר בזה העירוב: התלמידים האוכלים אצל בעה"ב שבתיהם בשדה:** (מ"ב) לישב שם כל בה"ש: הנפ"מ בין יוצא מביתו לבא בדרך: בחולה משערין בדידיה ברעבתן כבינוני: אפילו בעה"ב עם ב"ב צריך ב"ס לכ"א חוץ מבנו קטן הצריך לאמו: הניח בשתיקה אף שכיון בלבו: אף אם היו התלמידים בבה"ש בבית בעה"ב: וכן הרועים: **ח. לשלוח העירוב ע"י שליח: אמר לאחד לקבל אפילו שלחו על הפיל:** (מ"ב) אפילו עומד ורואה מרחוק שהחש"ו מניחים העירוב וכן מי שאינו מודה בעירוב: שומע ואינו מדבר: הבטיחו שיקבל: אם גם באיסור דאורייתא סמכינן על חזקה דשליח עושה שליחותו: (בה"ל) אם אמר בעה"ב בזה הפת שמניח שלוחי: משאר הפוסקים מבואר דבזה שראה שהגיע אצלו סגי: **ט. אחד או רבים שאמרו לאחד צא ערב עלינו ועירב עליהם באיזה רוח שרצה:** (מ"ב) אם היה ידוע להשליח שרצון המשלח לערב ברוח זה אף שעכשיו רוצה ללכת שם: **י. האומר לחבירו ערב עלי בתמרים: הנח עירובי במגדל: יא. מי שבא בדרך ומכיר אילן או גדר בסוף אלפים אמה: תחתיו בעיקרו: אם היה לא יכול להגיע שם כלל מבע"י: אם אין כל האילן בתוך אלפים ולא ייחד מקום תחתיו: אם כולו בתוך אלפים ולא ייחד: ולהרמב"ם: קנה שביתה במקומו: יש תחתיו ח"א: פחות מח"א:** (מ"ב) אם ציין מקום השביתה בתל שהוא גבוה י"ט או בבקעה שהיא עמוקה י"ט עד בית סאתים: אם יכול להגיע בריצה מותר גם לישב במקומו: אלפים לבד הד"א: (בה"ל) אינו מכיר ואמר סתם שביתתי בסוף אלפים: אם בשעת אמירה היה חוץ לאלפים לעיקר ואם היה רץ משעת אמירה היה יכול להגיע: אם יכול להגיע שם בבה"ש: הר"ח ורי"ף והרמב"ם וריא"ז כולהו בחדא שיטתא קיימא לאסור ממקום האילן ולהלן אמנם במ"ש הרמב"ם דיש לו שביתה במקומו בזה י"ל דיחידאה הוא: **יב. היו שנים אחד מכיר: יג. ודוקא לבא בדרך התירו לו כה"ג: ואם אמר כן:** (בה"ל) אפילו אם יש לו פת אם יצא מעירו שלא ע"מ לערב:

תי. דין המחזיק בדרך כדי לקנות שביתה

א. מי שנתכוין לקבוע שביתתו במקום ידוע אצלו והחזיק בדרך: והלך כדי שיגיע לאותו מקום ויקנה בו שביתה: בד"א בעני: (מ"ב) דעת הרבה פוסקים דדוקא אם יציאתו היתה שלא ע"מ לערב אבל ביצא ע"מ לערב נחשב כישוב בביתו: אם נמלך לגמרי: ר"ל בעני מותר לומר בביתו וכמה פוסקים ס"ל דאף בעני לא הקילו כ"א כשהחזיק כבר בדרך: (בה"ל) לענין החזיק בדרך שמחמיר הח"א שיהא גם עני דוקא לכאורה הוא נגד כל הפוסקים: **ב. אפילו ירד מן העליה לילך: החזירו חבירו: אצ"ל שביתתי במקום פלוני:** (מ"ב) ויש חולקין: (בה"ל) אפשר דוקא כשהחזירו חבירו ובח"א משמע דגם בזה אף אם חזר מעצמו: אם גם בבא בדרך מהני כוונה: בזה שרוצה לחזור וללון בעירו בעינן שיכוין לקנות שם שביתה ואינו דומה לסימן ת' לענין ישן: **ג. אנשי העיר ששלחו אחד מהם להוליך להם עירובם למקום ידוע והחזיק בדרך והחזירו חבירו:**

תיא. מי שהיה ביתו במזרח ונתן העירוב במערב

א. מי שהיה במזרח ביתו ואמר לשלוחו לערב לו במערב אם נתן העירוב מהלאה לביתו בענין שהוא רחוק ממנו יותר מאלפים: (מ"ב) אם היה בדרך כה"ג: (בה"ל) הניח בעצמו העירוב חוץ לתחום:

תיב. דין החולק עירובו

א. עירב חצי היום הראשון לרוח צפון והשני לרוח דרום:

תיג. דין המערב לרבים

א. המערב לרבים משלו: וצריך ל(מ"ב) הודיעם: וכל מי שהודיעו מבע"י: וכן מי שהניח עירוב לכל שבתות השנה ואמר איזו מהם שארצה: וכן אם שמע שיש לחכם לבא ואינו יודע לאיזה רוח: וכן אם אמר לשנים או לג' הריני מערב על איזו מכם שארצה: הודיעם ביה"ש: (בה"ל) אם גם בע"ת צריך להניחם בכלי אחד: אין בו מזון ב' סעודות לכל בני העיר: ואם הודיע לכל בני העיר וכולם נתרצו לסמוך ע"ז ואין מזון ב"ס לכ"א צ"ע:

תיד. שלא לערב אלא לדעתו

א. אין מערבין ע"ת לאדם אלא לדעתו: בנו ובתו הקטנים: הגדולים ועבדו ושפחתו העברים ואשתו:

עירב עליהם ושמעו ושתקו: (מ"ב) שתקו משחשיכה ואח"כ מיחו: (בה"ל) אפילו לדעת הי"א בסי' שס"ו דקטן שאינו סמוך על שלחנו אינו שייך לגבי אביו: אם האב לא הניח עירוב כלל ואחר הניח עירוב בשבילם לאיזה צד: עבדים כנענים: לענין משרת בזמנינו: צריך לזכות ע"י אחר אפילו לב"ב: **ב. קטן בן שש שנים או פחות:** (מ"ב) לא עירבה אמו אלא אביו: אף אם זיכה עליו:

תטו. שלא לערב ע"ת אלא לדבר מצוה

א. אין מערבין ע"ת אלא לדבר מצוה: לטייל: או מפני היראה: ואם עירב לדברי רשות: (מ"ב) אם גם במערב ברגליו בעינן דוקא לדבר מצוה: בת ת"ח לע"ה בת ע"ה לע"ה: להקביל פני חבירו שאינו חכם: **ב: אין מערבין ע"ת בה"ש ואם עירב:** (מ"ב) היש חולקים דס"ג חולקים גם בזה: **ג. אמרו לו שנים צא וערב עלינו אחד עירב עליו מבע"י ואחד עירב עליו בה"ש זה שעירב מבע"י נאכל עירובו בה"ש: ויש חולקין:** (מ"ב) ס"ל דדוקא בע"ח הקילו ואינו קונה אלא הראשון: (בה"ל) אם נאכל בבה"ש דר' יוסי דהוא אחר דשלים ביה"ש דרבי יהודה: פלוגתא דרבוותא לענין אם נאכל בה"ש: **ד. כשמניח ע"ת מבדך: ואומר בזה העירוב:** (מ"ב) אמר רק יהא זה לעירוב:

תטז. דין ע"ת ביו"ט שחל להיות סמוך לשבת

א. י"ט שחל להיות סמוך לשבת או שני יו"ט של גליות: בשני יו"ט של ר"ה ה"ה כיום אחד: וכן מתנה לשבת זו כו': ב. צריך שיהיה העירוב במקומו מצוי בליל הראשון ובליל ב' כל ביה"ש: נאכל העירוב בראשון: עירב ברגליו בראשון: ולא יאמר כלום: לערב באותה הפת עצמה: (מ"ב) שני יו"ט של ר"ה נקנה לו העירוב לשני הימים: אם לא עירב בראשון: אם יכול לערב ברגליו לרוח אחרת: אם עבר ואמר: בדיעבד אם עשה בפת אחר: הברכה על העירוב: (בה"ל) מיירי ע"י שליח דע"י עצמו א"צ להפת: בדיעבד כשהניח ביו"ט ראשון של גליות לצורך מחר: בדיעבד אם אמר על הפת שעירב בראשון: **ג. אם א"א לו להגיע לכ"א משני העירובים ביום הראשון: ד. יוה"כ ה"ה כשבת: ה. י"ט נוהג בו ע"ת אבל לא ע"ח:** (מ"ב) מ"מ יכלול גם י"ט:

תיז. הלכות ראש חודש

א. הנשים שנוהגות שלא לעשות בו מלאכה: אם המנהג לעשות מקצת מלאכות: (מ"ב) לברך החדש בשבת: לעמוד בשעת אמירת ר"ח פלוני כו': אם נהגו אנשים שלא לעשות מלאכה: אם היה ר"ח ב' ימים: יש שנוהגין להתענות ער"ח: יו"כ קטן: (בה"ל) צ"ע אם עכ"פ מצד המנהג מחויבות: לענין שלא תעסוק בשום מלאכה: סברת הב"ח המנהג הוא דאין הבעל רשאי לכופן ואם רוצין לעשות עושין: אם בלילה מותרים:

תיח. דין תענית בר"ח

א. ר"ח אסור בתענית: (מ"ב) אנשי ק"ק ווירמייש"א מתענין בר"ח סיון: אכל פירות: (בה"ל) אם מותר בו תענית שעות: **ב. גזרו להתענות כך וכך ימים והתחילו בהם קודם ר"ח:** (מ"ב) עברו וגזרו: לא אסקו אדעתייהו שבאחד מהם יחול ר"ח: האידנא צבור דינם כיחיד: (בה"ל) אם אירע יו"ט אם צריכים להשלים יום אחר: התחילו יום אחד ונזכרו לאחר שהתענו איזה שעות: **ג. יחיד שקבל עליו תענית כך וכך ימים ופגע בו ר"ח או שקבל עליו להתענות בר"ח:** (מ"ב) א"צ לפרוע: אם קיבל עליו סתם כך וכך ימים: **ד. נשבע להתענות כך וכך ימים: נשבע בפירוש להתענות בר"ח: ה. המתענה בר"ח או בחנוכה ופורים תענית חלום:**

תיט. א. מצוה להרבות בסעודת ר"ח: (מ"ב) בשם מדרש כל מזונותיו כו' חוץ כו' מר"ח: לשלוח ע"י התינוקות מעות של ר"ח: א"צ להרבות גם בלילה: כשחל בשבת:

תכ. אם הנשים רשאות לקונן בר"ח

על המת נשים מענות: אבל לא מקוננות: ב. לומר צדוק הדין וקדיש: אם קוברין מת בלילה:

תכא. קריאת ובראשי חדשיכם קודם פסו"ד

א. נוהגין באשכנז שאומרים פסוקי ובראשי חדשיכם: ובספרד אין נוהגין:

תכב. סדר התפלה והלל בר"ח

א. אומר יעלה ויבא ברצה: לא אמרו בערבית: לא אמרו שחרית ומנחה: אם הוא ספק אם הזכיר: (מ"ב) מכריז ש"ץ בין קדיש לתפלה: אם נזכר שלא אמר יעלה ויבא לאחר שכבר התפלל תפלת מוסף: אם כשהיה מתפלל ג"ר ע"ד להתפלל מוסף נזכר: אין נפ"מ בין אם אמר התחנונים קודם יהיו לרצון או אח"כ: **ב. קורין הלל בדילוג: וי"א שהצבור מברכין: וי"א דכשיחיד קורא אומר לשנים שיאמרו עמו ראשי פרקים:** (מ"ב) אם בא לבהכ"נ סמוך להלל: אם הוא באמצע פס"ד: (בה"ל)

אין לטעום עד אחר הלל: אם יכול להוציא אחרים כשכבר יצא: ואם כשלא יצא עדיין מוציא אף אם לא ענה עם חבירו: נשים לענין קריאת הלל: ואם יכולות לברך: **ג. בענין הפסוקים שכופלין בו וכן בפסוקים שש"ץ אומר והקהל עונים: ד. לענין הפסקה: כשגומרין אותו לענין הפסקה:** (בה"ל) אם אפילו למי שאינו מברך אסור להפסיק: **ה. הפסיק ושהה:** (מ"ב) יש מחמירין בהפסיק מחמת אונס: **ו. הקורא הלל למפרע: טעה:** (מ"ב) הקדים פרשה לחברתה: אינו יודע באיזה מקום טעה: (בה"ל) קרא למפרע בר"ח לענין ברכה: צ"ע למה כתב רבינו ירוחם דבאינו יודע היכן טעה יחזור לראש הפרק: **ז. מעומד:** (מ"ב) בדיעבד אם קרא מיושב: (בה"ל) אם מותר לסמוך עצמו: סמיכה מועטת:

תכג. סדר קריאת התורה

א. אומר קדיש תתקבל: ומוציאין ס"ת. ב. ולוי חוזר וקורא ואמרת: (מ"ב) הגר"א חולק: ג. אומר קדיש ואשרי ובא לציון: א"א יענך: מוסף: ברכי נפשי: (מ"ב) אם התפלל י"ח במקום מוסף: כתב מ"א דבקצת מקומות אין אומרים ברכי נפשי: **ד. לחלוץ תפילין כשרוצים להתפלל מוסף:** (מ"ב) אימת לחלוץ:

תכד. דין הזכרת יעלה ויבא בבהמ"ז

א. מזכירין יעלה ויבא בבהמ"ז: אם לא אמר: אם נזכר קודם שהתחיל הטוב והמטיב: (מ"ב) אם בירך לאחר שיצא ר"ח: אם התפלל ערבית מבעוד יום:

תכה. דיני ר"ח שחל להיות בשבת

א. אינו מזכיר של שבת ביעלה ויבא: מוציאין שני ספרים: (מ"ב) שכח וקרא בהפטרה של שבוע: **ב. ר"ח שחל להיות באחד בשבת: אם ר"ח שבת ויום ראשון: ג. ר"ח שחל להיות בשבת כולל במוסף:** (מ"ב) אם לומר זה קרבן שבת כו': אם חתם בשל שבת לבד:

תכו. ברכת הלבנה וזמנה

א. הרואה לבנה בחידושה: לקדש החדש אלא בלילה: (מ"ב) נשים פטורות: וא"צ לקיימה: קטן: אם נתכסה הלבנה בעבים: אם התחיל לברך ואח"כ נתכסה: אם משער שתתכסה: אם יש מסך מבדיל: (בה"ל) בדיעבד אם בירך בא"י אמ"ה מחדש חדשים: הגאון ר"ח צאנזער כתב דאפילו לא התחיל עדיין לברך עד שנתכסה הלבנה כל שלא עבר יותר מכ"ד: סומא אם יכול לברך: **ב. אין מברכין אלא במו"ש: אם הוא אחר י' בחדש: ללבוש בגדים נאים: הזמנים שאין מקדשין הלבנה: ותולה עיניו: ורוקד: עושין שמחות ורקודין:** (מ"ב) עכשיו אין נוהגין לדקדק ללבוש בגדים נאים: מוצאי ט"ב: ויו"כ: אם לא קידשו עד שבת ויו"ט ויעבור הזמן: אימת יש להסתכל על הלבנה: לא יכרע ברכיו לרקוד: (בה"ל) אם להמתין על עשרה: אם יש שלשה: לענין אבל עד אימת ימתין: אם מותר לסמוך על מקלו: **ג. עד אימתי מברכין עליו:** (בה"ל) בדיעבד אם לא קידש עד ט"ז: אם היה קורא ק"ש ונראתה הלבנה ואם ימתין עד אחר ק"ש ותפלה יכלה הזמן של קידוש לבנה: **ד. שיעברו ז' ימים עליה: תחת הגג:** (מ"ב) רוב האחרונים פליגי ע"ז ואין להחמיץ: מי שחושש באיזה מיחוש שלא יוכל לצאת לחוץ:

תכז. כשר"ח ב' ימים היאך כותבין בשטרות

א. כשר"ח שני ימים כותבין בשטרות ביום הראשון ביום ר"ח שהוא כו': כשמעברין השנה כותבין באדר ראשון אדר סתם: (מ"ב) כשמברכין החדש: הנכון לפרש בשניהם:

תכח. סדר קביעת המועדים וקריאת הפרשיות

א. הימים שאין קובעים בהם המועדים: ב. הימים שהוקבעו בהם ר"ח: ג. סימן לקביעת המועדים א"ת ב"ש ג"ר ד"ק ה"ץ ו"ף: ד. סדר קריאת פרשיות הקבועים: ה. סדר חילוק הפרשיות של האזינו: ו. קללות שבתורת כהנים אין מפסיקין בהם: ושלא לקרות אחד בשמו: ז. שמנה פסוקים אחרונים שבתורה אין מפסיקין: ח. סדר ההפטרות מי"ז בתמוז ואילך:

כתב החזו"א: (קונטרס השיעורין אות טו) כל מה שכתבנו אינו אלא להחמיר, אבל במקום ששיעור רבותינו האחרונים הוא לקולא בדאורייתא, ראוי להיות מיראי הוראה ולהחמיר.

משנה ברורה חלק ד'

הלכות שבת

הנושא	לשיטת החזו"א	לשיטת ר"ח נאה
י' טפחים	96 ס"מ	80 ס"מ
ד' טפחים	38.4 ס"מ	32 ס"מ
ד' טפחים אלכסונון	53.76 ס"מ	44.8 ס"מ
ק' אמה	57.6 מ'	48 מ'
י"ג אמה	7.48 מ'	6.24 מ'
י"ג אמה ושליש אמה	7.68 מ'	6.4 מ'
ט' טפחים	86.4 ס"מ	72 ס"מ
ט"ז אמה	9.21 מ'	7.68 מ'
כ' אמה	11.52 מ'	9.6 מ'
אלף אמה	576 מ'	480 מ'
בית סאתים (מרובע)	1658.8 מטר מרובע	1152 מטר מרובע
שבעים אמה ושיריים	40.73 מ'	33.94 מ'
ב' אמות	1.152 מ'	96 ס"מ
ג' אמות	1.728 מ'	1.44 מ'
ו' אמות	3.456 מ'	2.88 מ'
ח' אמות	4.608 מ'	3.84 מ'
סאתים מים	28.8 ליטר	16.58 ליטר
אמה	57.6 ס"מ	48 ס"מ
מאה מילין	115.200 ק"מ	96.000 ק"מ
לבוד	פחות מ 28.8 ס"מ	פחות מ 24 ס"מ
בית סאתים (באורך)	40.73×40.73 מטר	33.94×33.94 מטר
רוחב אמת המים	57.6 ס"מ	48 ס"מ
י' אמות	5.76 מ'	4.8 מ'
כור	432 ליטר	248.9 ליטר
כוריים	864 ליטר	497.8 ליטר
נ' אמה	28.8 מ'	24 מ'
אלפים וחמש מאות אמה	1440 מ'	1200 מ'
אצבע (אגודל)	2.4 ס"מ	2 ס"מ
בית סאה (מרובע)	829.4 מ' מרובעים	576 מ' מרובעים
כ' טפחים	1.92 מ'	1.6 מ'
צלע בית שש סאין	70.54 מ'	58.78 מ'
צלע בית שבע סאין	76.20 מ'	63.50 מ'
צלע בית חמש סאין	64.40 מ'	53.66 מ'
ה' טפחים	48 ס"מ	40 ס"מ
ט"ו אמה	8.64 מ'	7.2 מ'
ז' אמה	4.032 מ'	3.36 מ'
י"א אמה	6.336 מ'	5.28 מ'
ז' טפחים	67.2 ס"מ	56 ס"מ
ו' טפחים	57.6 ס"מ	48 ס"מ

הנושא	לשיטת החזו"א	לשיטת ר"ח נאה
טפח ומחצה	14.4 ס"מ	12 ס"מ
נ"ג אמה	30.52 מ'	25.44 מ'
אמה מרווחת	58.8 ס"מ	49 ס"מ
ד' אמות מרווחת	2.352 מ'	1.96 מ'
י' טפחים מרווחת	98 ס"מ	81.66 ס"מ
רוחב קורה	9.6 ס"מ	8 ס"מ
רביע טפח	2.4 ס"מ	2 ס"מ
טפח ומחצה	14.4 ס"מ	12 ס"מ
חצי אצבע (אגודל)	1.2 ס"מ	1 ס"מ
פרסה (במידה)	4.608 ק"מ	3.840 ק"מ
שוה פרוטה	1/192 מדינר כסף	1/192 מדינר כסף
שני סעודות לכתחילה (בפת)	800 גרם	460 גרם
ו' ביצים	600 סמ"ק	345.6 סמ"ק
ח' ביצים	800 סמ"ק	460.8 סמ"ק
חצי רביעית	75 סמ"ק	43.2 סמ"ק
י"ב מיל	13.824 ק"מ	11.520 ק"מ
אלפים וב' אמות	1.153.15 ק"מ	960.96 מ'
ד' אלפים אמה	2.304 ק"מ	1.920 ק"מ
שבעים אמה ושריים ואלפיים אמה	1.192.73 ק"מ	993.94 מ'
קמ"א אמה ושליש אמה	81.408 מ'	67.84 מ'
רפ"ג אמה פחות שליש אמה	162.816 מ'	135.68 מ'
אלפים ות"ת אמה	1.612.8 ק"מ	1.344 ק"מ
אלף ותכ"ח אמה	822.52 מ'	685.44 מ'
שני חומשי אמה	0.2304 ס"מ	0.192 ס"מ
אלף וארבע מאות אמה	806.4 מ'	672 מ'
תק"ס אמה	322.56 מ'	268.8 מ'
תכ"ח אמה	246.52 מ'	205.44 מ'
י"ב אמה	6.912 מ'	5.76 מ'
תקע"ב אמה	329.47 מ'	274.56 מ'
ג' אלפים אמה	1728 מ'	1440 מ'
ג' מאות אמה	172.8 מ'	144 מ'
כ"ה אמה	14.4 מ'	12 מ'
ע"ה אמה	43.2 מ'	36 מ'
אלפים ואלכסונן	1.612.8 ק"מ	1.344 ק"מ
אלפים פחות כ' אמה	1140.48 מ'	950.4 מ'
ד' אלפים פחות כ' אמה	2292.48 מ'	1910.4 מ'
קב	2.4 ליטר	1.38 ליטר

עירובי תחומין

ד' אלפים וד' מאות אמה	2534.4 מ'	2112 מ'
ה' אלפים אמה	2880 מ'	2400 מ'
ת"ק אמה	288 מ'	240 מ'
עיבור העיר	40.73 מ'	33.94 מ'

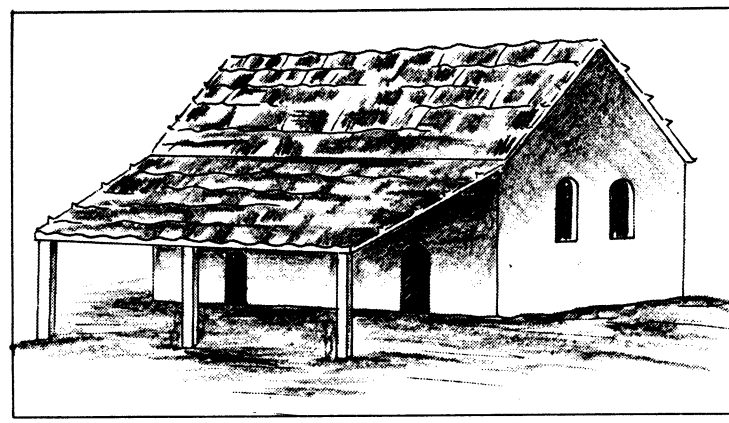

1 סי׳ שמו ס״ג, גגין הבולטין לפני הבתים

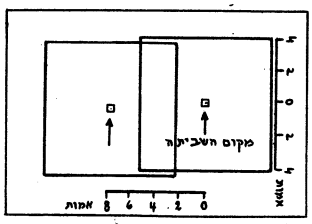

2 סי׳ שמ״ט ס״ד, היו שנים מקצר אמותיו של זה בתוך של זה.

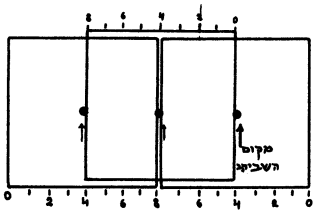

3 סי׳ שמ״ט ס״ד, היו שלשה והאמצעי מובלע ביניהם

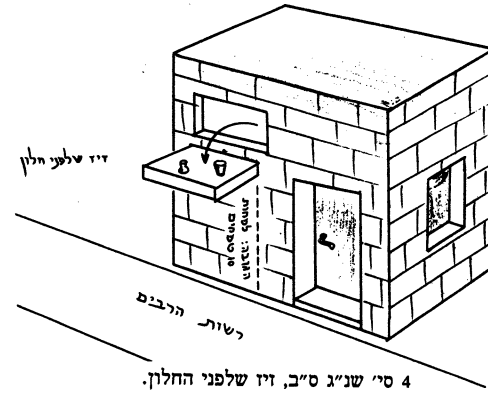

4 סי׳ שנ״ג ס״ב, זיז שלפני החלון.

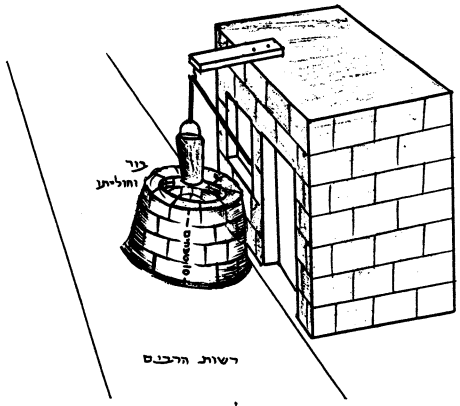

5 סי׳ שנ״ד ס״א, בור וחוליתו

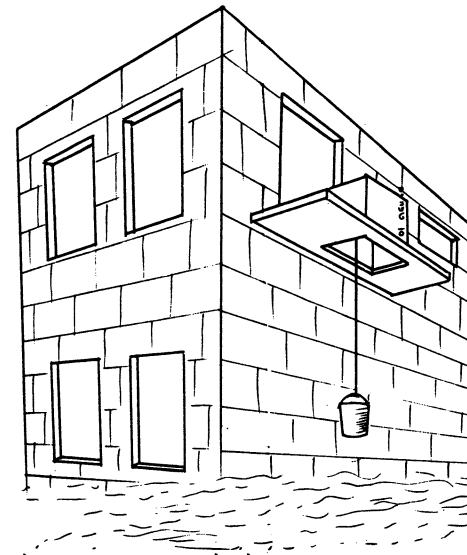

7 סי׳ שנה ס״א, גוזוטרא שלמעלה מן המים עם מחיצה למעלה

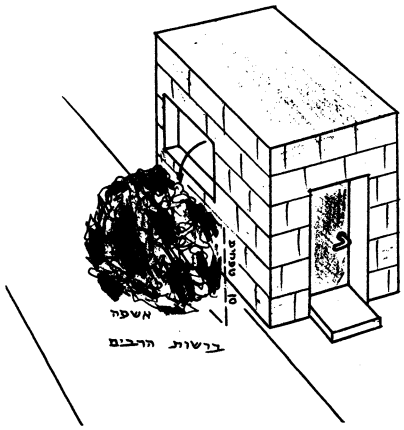

6 סי׳ שנ״ד ס״ב, אשפה בר״ה שגבוה י׳

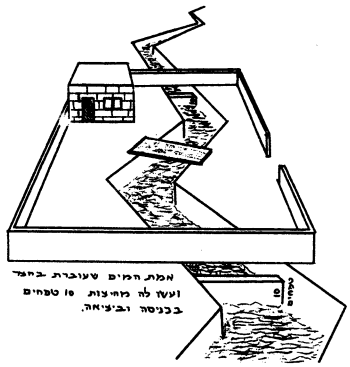

11 סי' שנ"ז ס"א, אמת המים עוברת בחצר

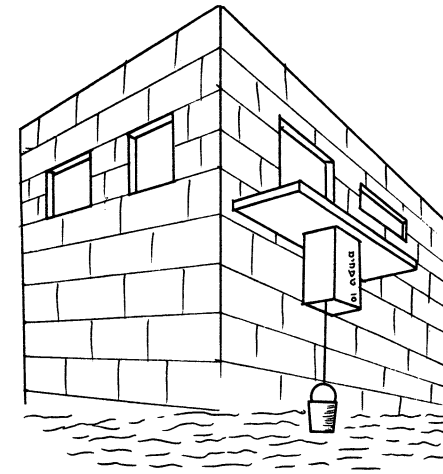

8 סי' שנ"ה ס"א, גזוזטרא עם מחיצה למטה

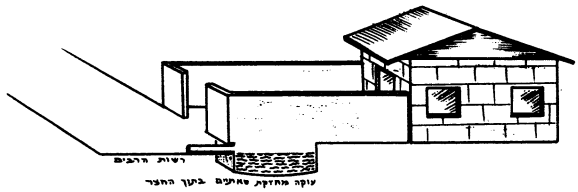

12 סי' שנ"ז ס"א, חצר פחותה מד"א... צריך לעשות גומא

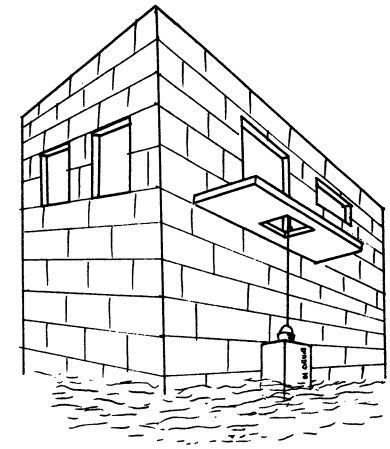

9 סי' שנה ס"א מ"ב סק"ד, מחיצה אצל המים

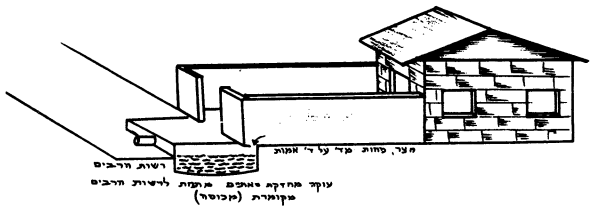

13 סי' שנ"ז ס"א, מבחוץ יכסנה בנסרים.

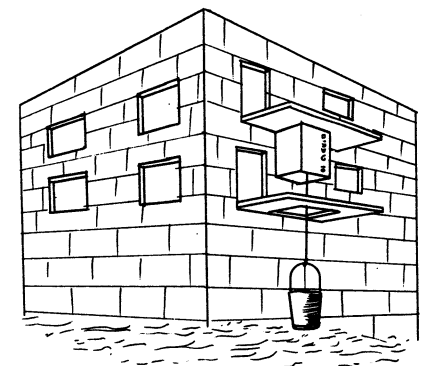

10 סי' שנ"ה ס"ה, שני גזוזטראות זו למעלה מזו

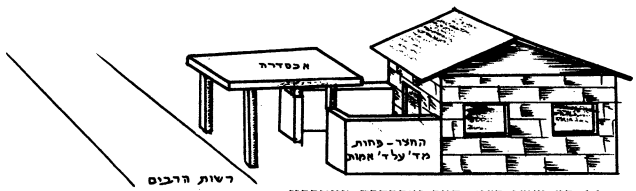

14 סי' שנ"ז ס"א, חצר ואכסדרה מצטרפין.

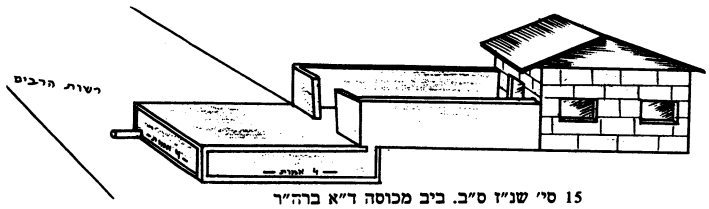

15 סי' שנ"ז ס"ב. ביב מכוסה ד"א ברה"ר

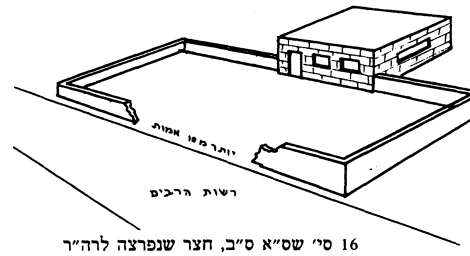

16 סי׳ שס״א ס״ב, חצר שנפרצה לרה״ר

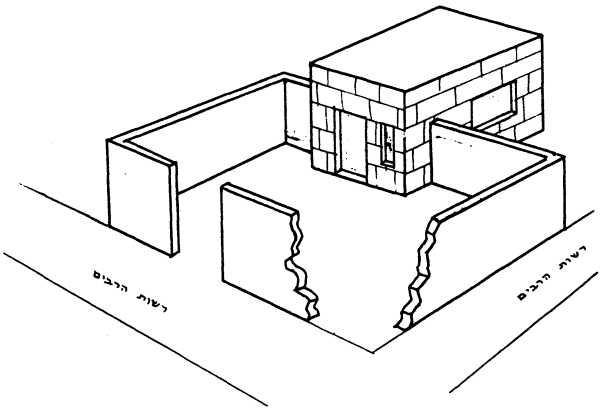

17 סי׳ שס״א ס״ב, נפרץ בקרן זוית

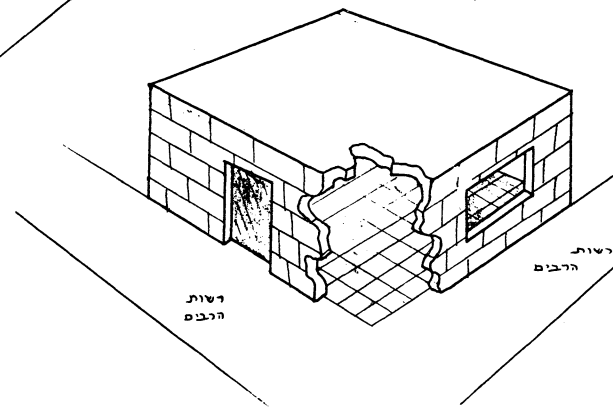

18 סי׳ שס״א ס״ב, בית שנפרץ בקרן זוית

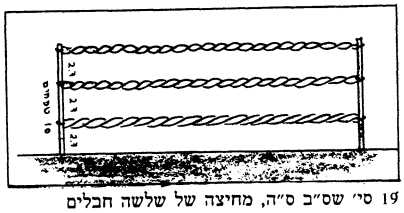

19 סי׳ שס״ב ס״ה, מחיצה של שלשה חבלים

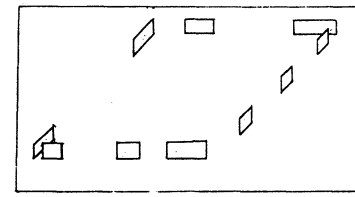

21 סי׳ שס״ב ס״ח, פרץ מרובה על העומד

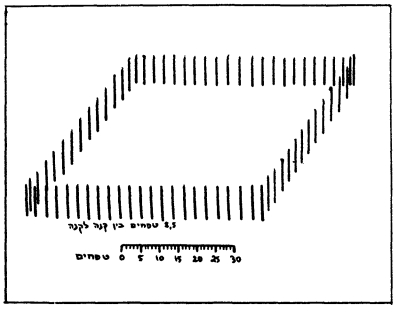

20 סי׳ שס״ב ס״ה מחיצה מקנים נעוצים בארץ

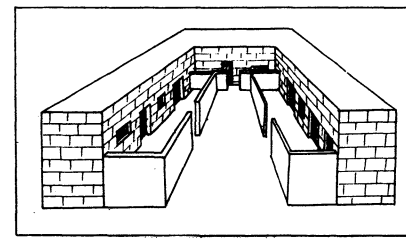

22 סי׳ שס״ג ס״א, מבוי

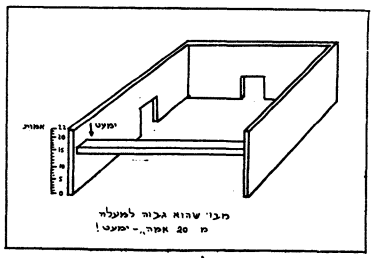

23 סי׳ שס״ג סכ״ו, שלא יהא גבוה יותר מכ׳ אמה,

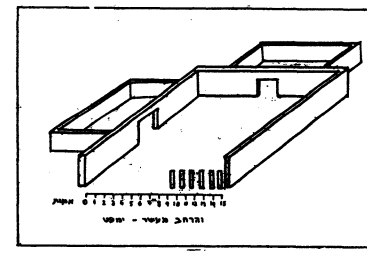

24 סי׳ שס״ג סכ״ו, רחבו יותר מעשר אמות

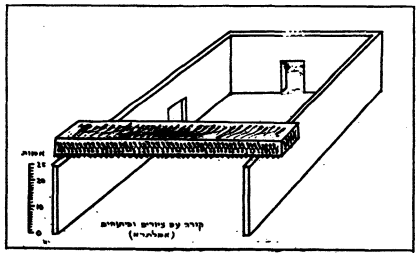

25 סי׳ שס״ג סכ״ו, גבוה מכ׳ ועשה ציור וכיור

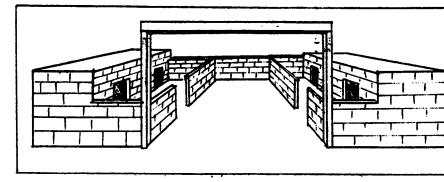

26 סי׳ שס״ג סכ״ו, צורת הפתח

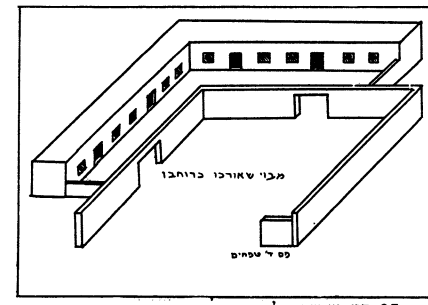

27 סי׳ שס״ג סל״ב, מבוי שארכו כרחבו

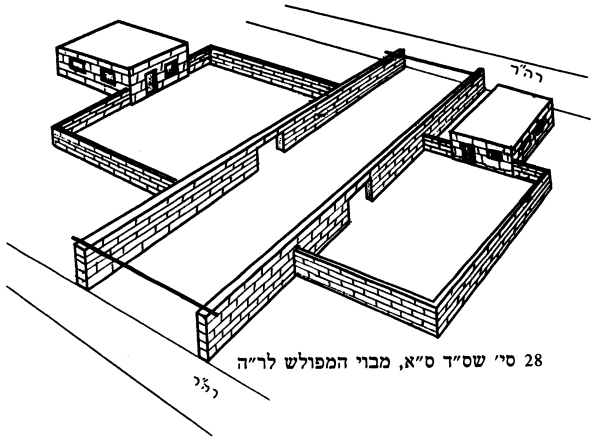

28 סי׳ שס״ד ס״א, מבוי המפולש לר״ה

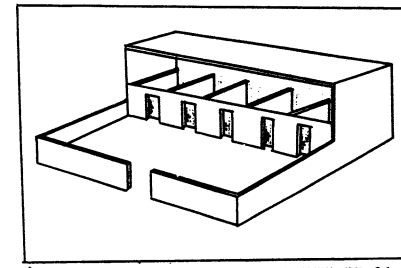

31 סי׳ ש״ע ס״ג, חמש חבורות ששבתו בטרקלין,

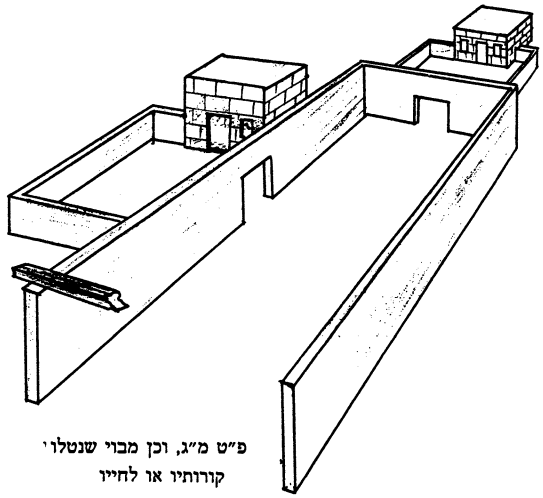

פ״ט מ״ג, וכן מבוי שנטלו׳
קורותיו או לחייו

29 סי׳ שס״ה ס״ז, מבוי שנטלו קורותיו

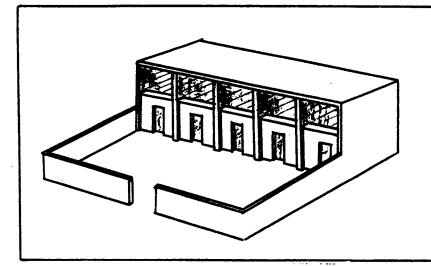

32 סי׳ ש״ע ס״ג, מחיצות מגיעות לתקרה,

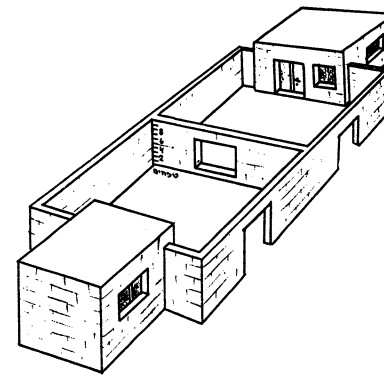

33 סי׳ שע״ב ס״ד, שתי חצירות וחלון ביניהם

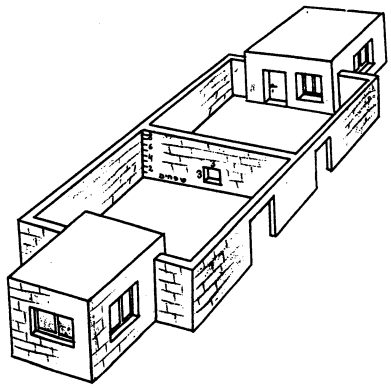

34 סי׳ שע״ב ס״ד, חלון פחות מד׳ טפחים

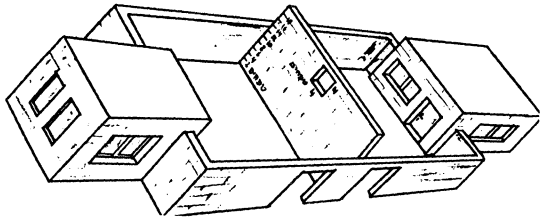

35 סי׳ שע״ב ס״ד, כל החלון למעלה מי׳ טפחים

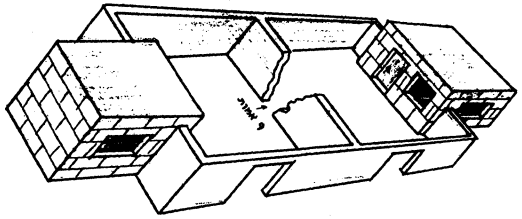

38 סי׳ שע״ב ס״ז, נפרץ הכותל עד עשר אמות

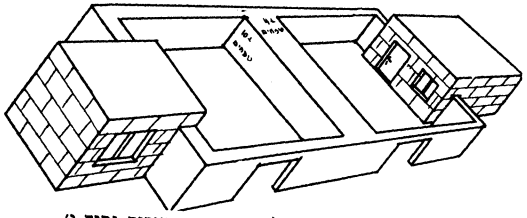

36 סי׳ שע״ב ס״ו.כותל שבין שתי חצירות גבוה י׳

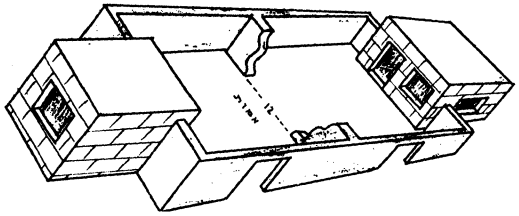

39 סי׳ שע״ב ס״ז, נפרץ יותר מעשר אמות

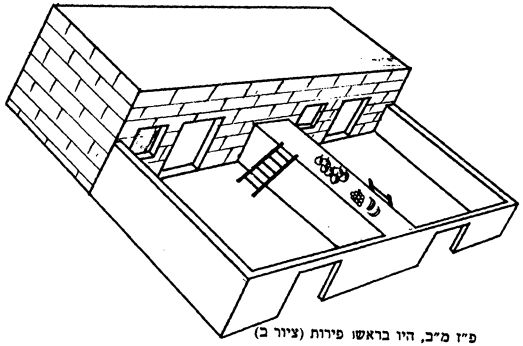

פ״ז מ״ב, היו בראשו פירות (ציור ב)

37 סי׳ שע״ב ס״ו, היו בראשו פירות

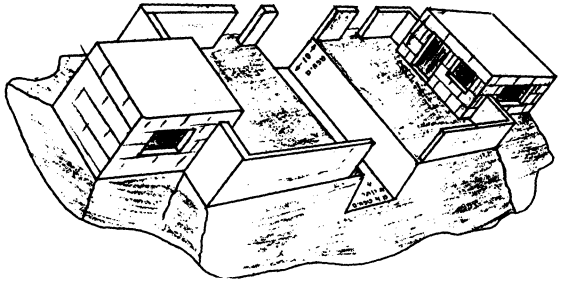

40 סי׳ שע״ב סט״ז, חריץ שבין שתי חצירות

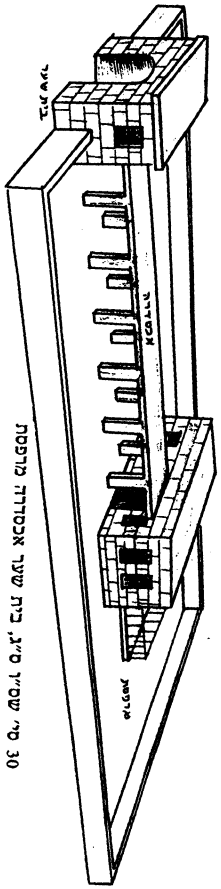

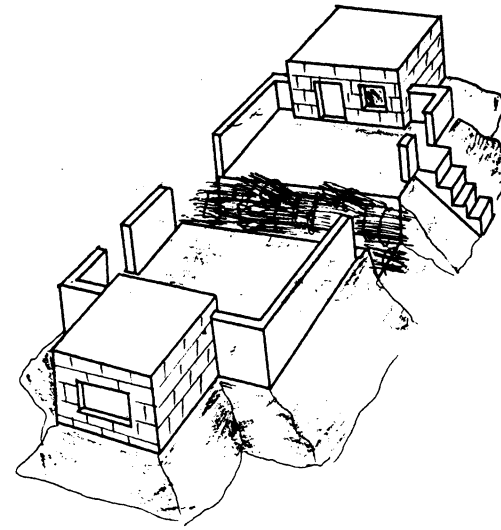

41 סי׳ שע״ב סט״ז, מלא קש או תבן

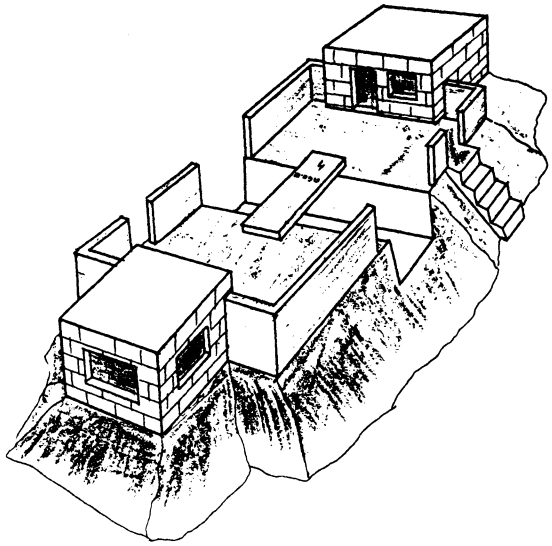

42 סי׳ שע״ב סי״ז, נתן עליה נסר

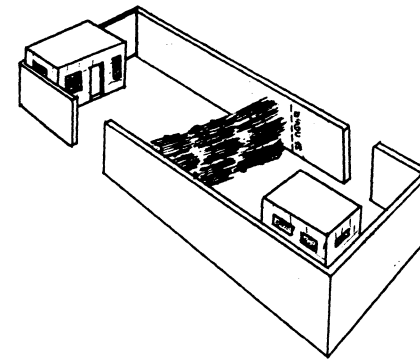

43 סי׳ שע״ב סי״ט, גדיש של תבן שבין שתי חצירות

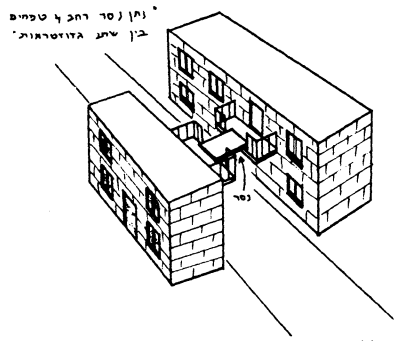

44 סי׳ שע״ג, שתי גזוזטראות

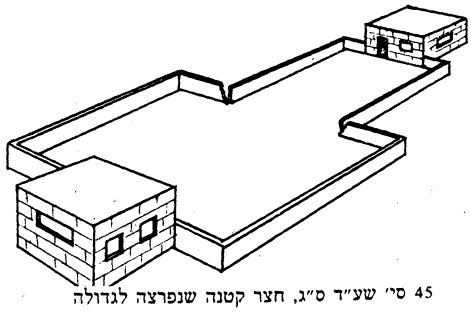

45 סי׳ שע״ד ס״ג, חצר קטנה שנפרצה לגדולה

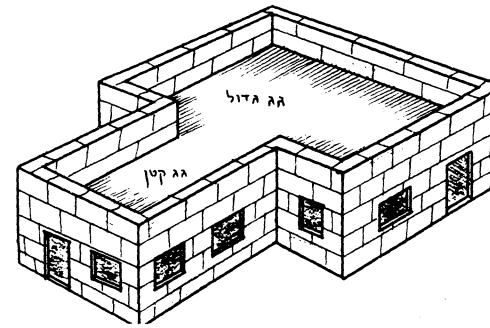

46 סי׳ שע״ד ס״ד, גג קטן שנפרץ לגג גדול

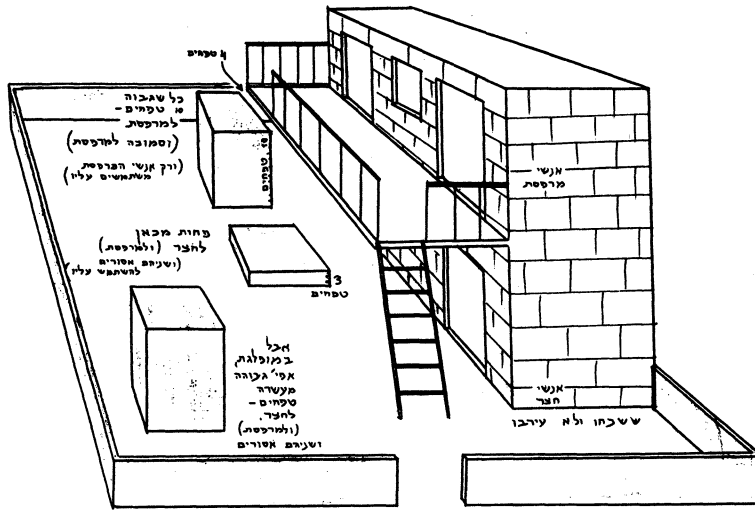

47 סי׳ שע״ה ס״ב, אנשי חצר ומרפסת שלא עירבו ויש בו תל או עמוד וכו׳;

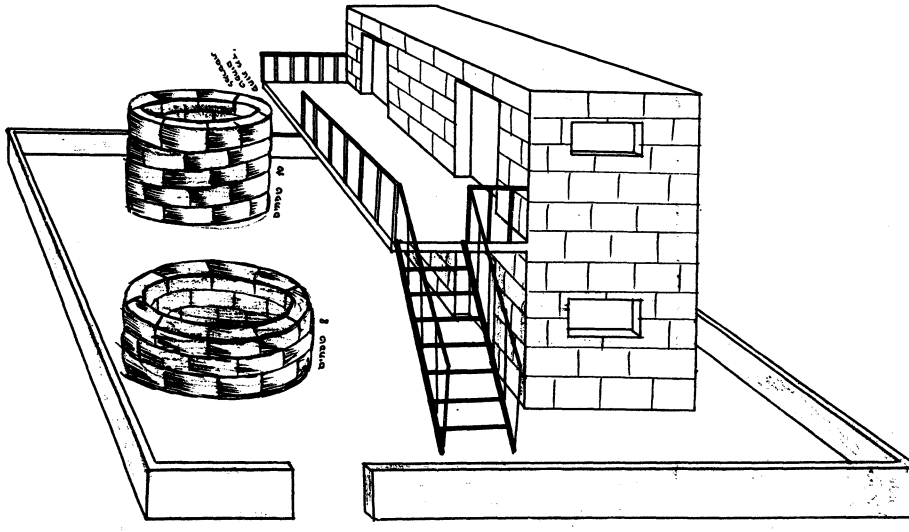

48 סי׳ שע״ה מ״ב סקי״א, בור שבחצר וכו׳

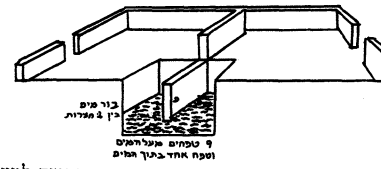

49 סי׳ שע״ו ס״א, בור שבין שתי חצירות, מחיצה למעלה מן המים

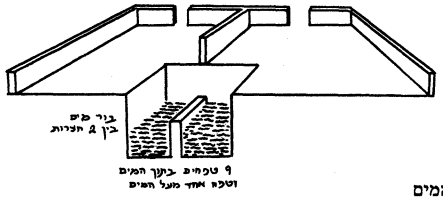

50 סי׳ שע״ו ס״א, מחיצה בתוך המים

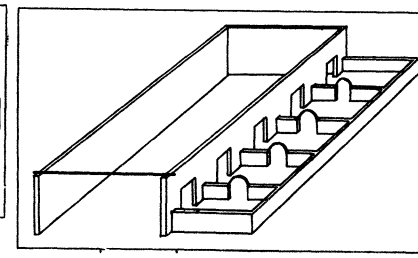

53 סי׳ שפ״ז, לא עירבו דרך פתחים שביניהם

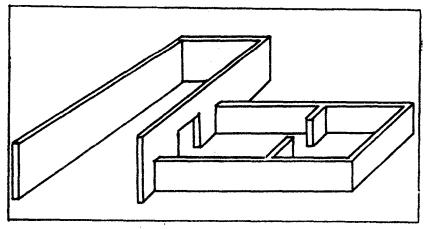

52 סי׳ שע״ח ס״ב, שתי חצירות זו לפנים מזו

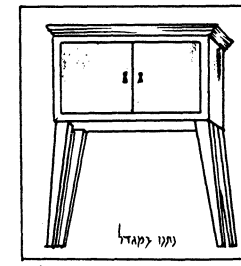

54 סי׳ שצ״ד ס״ג, נתנו במגדל

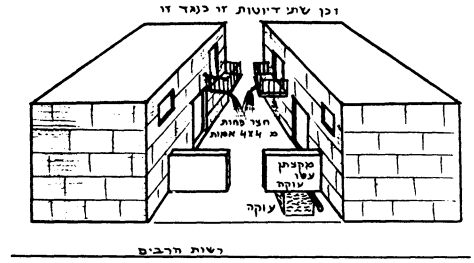

51 סי׳ שע״ז, שתי עליות

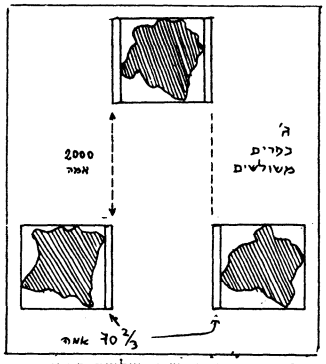

60 סי׳ שצ״ח ס״ח, שלשה כפרים

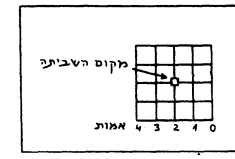

55 סי׳ שצ״ו ס״א, והוא באמצען
(עיין מ״ב סק״ז)

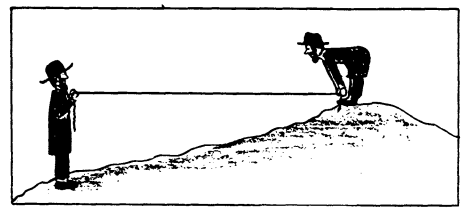

61 סי׳ שצ״ט ס״ד, אחד עומד ברגלי ההר למטה ואחד למעלה

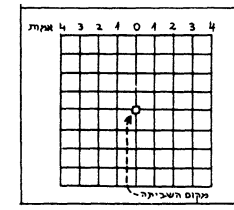

56 סי׳ שצ״ו ס״א, וי״א מותר
להלך ד״א לכל צד

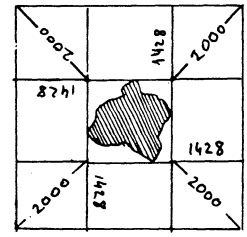

63 סי׳ שצ״ט ס״י, לא ימדוד
מאמצע הקרן אלפים וכו׳

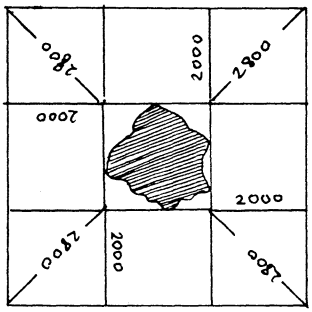

62 סי׳ שצ״ט ס״י, עושין התחומין כטבלא מרובעת

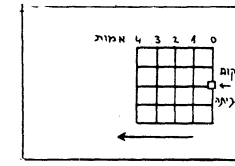

57 סי׳ שצ״ו ס״א, באר היטב,
יכול לברור לאיזה רוח שירצה לילך

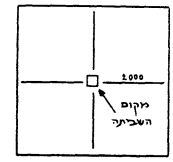

64 סי׳ ת״א, מי שישן בדרך וחשכה
לו קונה אלפים לכל רוח

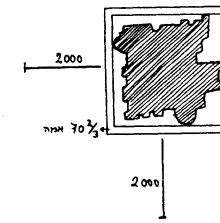

פ״ז 58 סי׳ שצ״ח ס״ב, מרבעין אותה

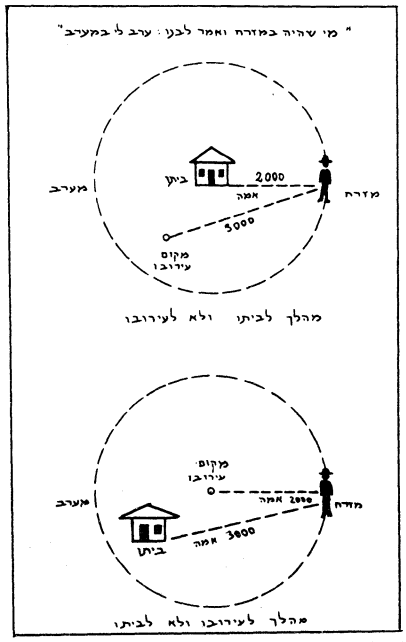

66 סי׳ תי״א, מי שהיה ביתו במזרח ונתן עירובו במערב

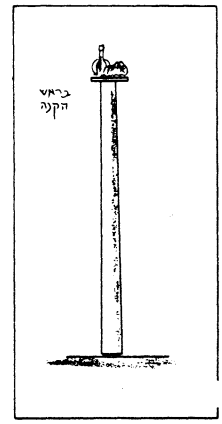

65 סי׳ ת״ט ס״ג, נתנו בראש הקנה

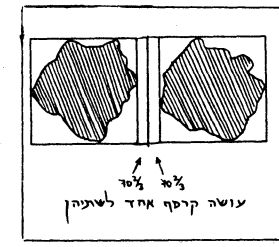

59 סי׳ שצ״ח ס״ז, שתי עיירות סמוכות
זו לזו קמ״א אמות ושליש

ערך המטבעות (והמשקלות) זו לזו.

פרוטה דת"ק	פרוטה דרשב"ג	שמין	הינץ	פרמיסא	איסר	הרדס *	פונדיון	פריסיה	נרה מעה 2)	רבעת *	טרפעיק רובע *	דינר	שקל ותקל תלמודי	רניא	שקל של קדש	סלע איסתירא	דינר- זהב 1)	דינר זהב 1)	מנה חול	מנה של תלמודי	משקל אל הזהב	משקל אל הכסף	משקל אל הנחושת	משקל אל הברזל	משקל אל הבדיל	משקל אל הבדיל
1920000	1440000	720000	360000	320000	240000	180000	120000	80000	60000	40000	20000	10000	5000	3333 1/2	3000	2500	416 2/3	400	120	100	60	50	2	1 1/3	1	
1152000	864000	432000	216000	192009	144000	108000	72000	48000	36000	24000	12000	6000	3000	2000	1800	1500	250	240	72	60	36	30	1 1/5	1		
960000	720000	360000	180000	160000	120000	90000	60000	40000	30000	20000	10000	5000	2500	1666 2/3	1500	1250	208 1/3	200	60	50	30	25	1			
38400	28800	14400	7200	6400	4800	3600	2400	1600	1200	800	400	200	100	66 2/3	60	50	8 1/3	8	2 2/5	2	1 1/5	1				
32000	24000	12000	6000	5333 1/3	4000	3000	2000	1333 1/3	1000	666 2/3	333 1/3	166 2/3	83 1/3	55 5/9	50	41 2/3	6 17/18	6 2/3	2	1 2/5	1					
19200	14400	7200	3600	3200	2400	1800	1200	800	600	400	200	100	50	33 1/3	30	25	4 1/6	4	1 1/5	1						
16000	12000	6000	3000	2666 2/3	2000	1500	1000	666 2/3	500	333 1/3	166 2/3	83 1/3	41 2/3	27 7/9	25	20 5/6	3 17/36	3 1/3	1							
4800	3600	1800	900	800	600	450	300	200	150	100	50	25	12 1/2	8 1/3	7 1/2	6 1/4	1 1/24	1								
4608	3456	1728	864	768	576	342	288	192	144	96	48	24	12	8	7 1/5	6	1									
768	576	288	144	128	96	72	48	32	24	16	8	4	2	1 1/3	1 1/5	1										
640	480	240	120	106 2/3	80	60	40	26 2/3	20	13 1/3	6 2/3	3 1/3	1 2/3	1 1/9	1											
576	432	216	108	96	72	54	36	24	18	12	6	3	1 1/2	1												
384	288	144	72	64	48	36	24	16	12	8	4	2	1													
192	144	72	36	32	24	18	12	8	6	4	2	1														
96	72	36	18	16	12	9	6	4	3	2	1															
48	36	18	9	8	6	4 1/2	3	2	1 1/2	1																
32	24	12	6	5 1/3	4	3	2	1 1/3	1																	
24	18	9	4 1/2	4	3	2 1/4	1 1/2	1																		
16	12	6	3	2 2/3	2	1 1/2	1																			
10 2/3	8	4	2	1 7/9	1 1/3	1																				
8	6	3	1 1/2	1 1/3	1																					
6	4 1/2	2 1/4	1 1/8	1																						
5 1/3	4	2	1																							
2 2/3	2	1																								
1 1/3	1																									

הערה. 1) בלוח המטבעות הלו, לא העמדתי ערכם למטבעות הזמן, לפי שיש רעות רבות תלוקות בזה, אבל אחרי אשר נדע ערך הסלע (עיין חמשה סלעים של פדיון הבן) וערך השעורה, נקל לדעת עפ"י לוח זה גם ערך שאר המטבעות.
2) וכן הוא האספר והלקן לד"ק. אך יש מחלוקת בדבר.
הציון * מורה שיש מחלוקת בשיעור ההוא.

משיחות האורך, Längenmaße ערכן זה לזה, וערכן אל הצאלל הפאריזי. ועתה הוספתי ערכן אל מדת המעטר הנהוג באירופא, וערכן אל מדת היארד הנהוג בארץ אנגלי. (עפ״ח הרמב״ם)

אנגלישער צאלל inch**	מעטר Meter (m)	פאריזער צאלל Pariser* Zoll	אצבע אנדול	○ סיי	ספח	○ רוחב הסיס	○ זרת	אמה בת ה׳ ספחים	אמה בת ר׳ ספחים	קנה ריחזקאל	○ רים	תחום שבת מיל	סרסה	רוד יום
1766103,276	44859,022	1657152	1920000	960000	480000	240000	160000	96000	80000	13333 1/3	300	40	10	1
176610,328	4485,902	165715,2	192000	96000	48000	24000	16000	9600	8000	1333 1/3	30	4	1	
44152,582	1121,476	41428,8	48000	24000	12000	6000	4000	2400	2000	333 1/3	7 1/2	1		
5887,011	149,530	5523,84	6400	3200	1600	800	533 1/3	320	266 2/3	44 1/9	1			
132,458	3,364	124,2864	144	72	36	18	12	7 1/5	6	1				
22,076	0,561	20,7144	24	12	6	3	2	1 1/5	1					
18,397	0,467	17,2620	20	10	5	2 1/2	1 7/5	1						
11,038	0,280	10,3572	12	6	3	1 1/2	1							
7,359	0,187	6,9048	8	4	2	1								
3,679	0,093	3,4524	4	2	1									
1,839	0,047	1,7262	2	1										
0,920	0,023	0,8631	1											

הערות. 1) הציון ○ יורה כי יש מחלוקת בשיעור ההוא.

* 1 פאריזער צאלל שוה .0,02706995 m.
** 1 אנגלישער צאלל אינמש שוה .0,02540 m.

משיחות השטח ערכן זה לזה, וערכן אל הרגל (פוס) הפאריזי ועתה הוספת ערכן אל מדת המעטר הנהוג באירופא, וערכן אל רגל (פוס) האנגלי (עפ״ח הרמב״ם)

אנגלישער קוואדראט פוס sq. feet**	קוואדראט מעטר qm.	פאריזער קוואדראט פוס*	אמות מרובעות	בית רובע	בית קב	בית מאה	○ בית צמר	○ בית פרס	בית לחץ	בית כור
253825,4596737	23581,157746	223473,60	75000	720	180	30	10	7,5	2	1
126912,7298369	11790,578873	111736,80	37500	360	90	15	5	3,75	1	
33841,2418397	3143,954366	29796,48	10000	96	24	4	1 1/3	1		
25382,5459674	2358,115775	22347,36	7500	72	18	3	1			
8460,8486558	786,038592	7449,12	2500	24	6	1				
1410,1414426	131,006432	1241,52	416 2/3	4	1					
352,5353607	32,751608	310,38	104 1/6	1						
3,3841242	0,314395	2,979648	1							

הציון ○ יורה כי השיעור הלז לאו אליבא דר״ע הוא

* 1 פאריזער קוואדראט פוס שוה .0,1055206 qm.
** 1 אנגלישער קוואדראט פוס שוה .0,0928993 qm (1 qm. = 10,76391 sq. feet)

ערך המדות זו לזו, וערך המדות המדבריות לביצים ואצבעות הנזכרים בתלמוד וצאלל פאריז, ועתה הוספתי ערכן אל מדת המעטר הנהוג באירופא ואל מדת הצאלל — אינטש, יארד הנהוג בארץ אנגלי.

engl. Kubik-zoll** (cubic inch)	Kubik-zentimeter (ccm)	צאלל פאריז* Pariser Zoll	אצבע מעוקבת	ביצה	◇ קורטוב	◇ משורה	◇ עוכלא	רביעית	◇ תמסן	לוג	קב	עמר ועשרון	לוג מקבל	מאה	אישה נכרת	עלי	הוגר הנהר
24026,16905	396663,308	19996,76160	31104	4320	46080	23040	5760	2880	1440	720	180	100	60	30	10	2	1
12013,08453	198331,654	9998,38080	15552	2160	23040	11520	2880	1440	720	360	90	50	30	15	5	1	
2402,61691	39666,331	1999,67616	3110,4	432	4608	2304	576	288	144	72	18	10	6	3	1		
800,87230	13222,110	666,55872	1036,8	144	1536	768	192	96	48	24	6	3 1/3	2	1			
400,43615	6611,055	333,27936	518,4	72	768	460 4/5	96	48	24	12	3	1 2/3	1				
240,53977	3971,224	200,19906	311,4	43 1/6	460 4/5	256	57 3/5	28 4/5	14 2/5	7 1/5	1 4/5	1					
133,47872	2203,685	111,09312	172,8	24	256	64	32	16	8	4	1						
33,36968	550,921	27,77328	43,2	6	64	32	8	4	2	1							
16,68484	275,461	13,88664	21,6	3	32	16	4	2	1								
8,34242	137,730	6,94332	10,8	1 1/2	16	8	2	1									
4,17121	68,865	3,47166	5,4	3/4	8	2	1										
1,04280	17,216	0,8679	1,35	3/16	2	1											
0,52140	8,608	0,43396	0,675	3/32	1												
5,56161	91,820	4,62888	7,2	1													
0.77823	12,753	0.64290	1														

הערה. 1) הציון ◇ יורה כי יש מחלוקת בשיעור ההוא.

לוח קביעות השנים-300 שנה

יש כאן לפניך שלושה לוחות: א. לוח קביעות השנים של 300 שנה, כל שנה מסומנת עם 2 סימנים, מצד ימין מסומן אות ם פירושו שנה זו מעוברת, או אות פ פירושו שנה זו פשוטה, מצד שמאל מסומן 2 אותיות קטנות וזה נקרא קביעות השנה, ושבע קביעות יש ואלו הן: בח, בש, גכ, הכ, חש, זת, יג: ב. לוח השנה לכל חודשי ומועדי ה׳, מצד ימין לשנים פשוטות ומצד שמאל לשנים מעוברות, וגבול צד ימין ד׳ סדרים לשבעת קביעות השנים: ג. לוח החודשים לידע על כל ימי החודש באיזה יום בשבת הוא חל.

למשל אם תרצה לדעת על יום י״ט לחודש אדר שני שנת תשמ״ו באיזה יום בשבוע הוא חל: אזי נקודם תסנה לוח הקביעות ותמצא „מ תשמ״ו בחי״, ואח״כ תסנה לוח השנה ותחפש את אדר שני ותסנה לצד שמאל לשער השנים המעוברות בסוף ראשון המסומנת באותיות בח דהיינו שיום אדר״ש יהי׳ ביום ב׳ ויום ד׳ דהיינו תרא יום הראשון של החודש יהי׳ ביום ד׳, ואח״כ תסנה לוח החודשים ותסתכל בשורה ד׳ מול סדר י״ט ותמצא בשבת את האות א׳, דהיינו שביום א׳ בשבת יחל י״ט אדר שני תשמ״ו.

א) לוח קביעות השנים עד סוף אלף הששי — 300 שנה

מחזור שא		מחזור שב		מחזור שג		מחזור שד		מחזור שה		מחזור שו		מחזור שז		מחזור שח	
פ תסא	הכ	פ תסך	זש	פ תסט	כש	פ תסמ	הכ	פ תסז	בח	פ תסג	הכ	פ תסה	כש	פ תסו	כש
פ תסב	כש	פ תסכא	הכ	פ תסמ	זכ	פ תסמ	כש	פ תסח	הכ	פ תסד	בח	פ תסו	הכ	פ תסז	זח
מ תסג	זח	מ תסכב	בח	מ תסמא	הח	מ תסמ	זכ	מ תסט	כש	מ תסה	הכ	מ תסז	בח	מ תסח	הכ
פ תסד	הכ	פ תסכג	זכ	פ תסמב	גכ	פ תסמא	זח	פ תסיא	בח	פ תסו	כש	פ תסח	הכ	פ תסט	גכ
פ תסה	כש	פ תסכד	הכ	פ תסמג	זכ	פ תסמב	גכ	פ תסיב	גכ	פ תסז	זח	פ תסט	הכ	פ תסי	זכ
מ תסו	זח	מ תסכה	כש	מ תסמד	הכ	מ תסמג	זכ	מ תסיג	הכ	מ תסח	גכ	מ תסי	בח	מ תסיא	הכ
פ תסז	הכ	פ תסכו	בח	פ תסמה	הכ	פ תסמד	הכ	פ תסיד	זכ	פ תסט	כש	פ תסיא	כש	פ תסיב	בח
מ תסח	כש	מ תסכז	הכ	מ תסמו	בח	מ תסמה	בח	מ תסטא	הח	מ תסי	זח	מ תסיב	הכ	מ תסיג	זח
פ תסט	כש	פ תסכח	הכ	פ תסמז	זכ	פ תסמו	גכ	פ תסטב	גכ	פ תסיא	בח	פ תסיג	הכ	פ תסיד	בח
פ תסי	זח	פ תסכט	כש	פ תסמח	הכ	פ תסמז	זכ	פ תסטג	זכ	פ תסיב	הכ	פ תסיד	בח	פ תסטא	זכ
מ תסיא	גכ	מ תסל	זח	מ תסמט	בח	מ תסמח	בח	מ תסטד	בח	מ תסיג	זכ	מ תסטא	הח	מ תסטב	בח
פ תסיב	כש	פ תסלא	הכ	פ תסן	זכ	פ תסמט	גכ	פ תסטה	גכ	פ תסיד	הכ	פ תסטב	גכ	פ תסטג	זכ
פ תסיג	זכ	פ תסלב	כש	פ תסנא	הכ	פ תסנ	זכ	פ תסטו	הכ	פ תסטא	בח	פ תסטג	הכ	פ תסטד	בח
מ תסיד	הח	מ תסלג	זח	מ תסנב	כש	מ תסנא	הכ	מ תסטז	בח	מ תסטב	גכ	מ תסטד	הכ	מ תסטה	זכ
פ תסטו	גכ	פ תסלד	הכ	פ תסנג	בח	פ תסנב	הכ	פ תסטח	זכ	פ תסטג	הכ	פ תסטה	בח	פ תסטו	הכ
פ תסטז	זכ	פ תסלה	גכ	פ תסנד	הכ	פ תסנג	בח	מ תסי	בח	מ תסטד	בח	מ תסטו	זכ	מ תסטז	בח
מ תסיז	הכ	מ תסלו	זכ	מ תסנה	גכ	מ תסנד	הכ	פ תסיא	הכ	פ תסטה	הכ	פ תסטז	בח	פ תסטח	הכ
פ תסיח	הכ	פ תסלז	זח	פ תסנו	בח	פ תסנה	הכ	פ תסיב	בח	פ תסטו	הכ	פ תסטח	זכ	פ תסי	בח
פ תסיט	בח	מ תסלח	גכ	מ תסנז	זח	מ תסנו	בח	מ תסיג	זכ	מ תסטז	בח	מ תסי	גכ	מ תסיא	זכ

מחזור שט		מחזור שי		מחזור שיא		מחזור שיב		מחזור שיג		מחזור שיד		מחזור שטו		מחזור שטז	
פ תתגא	הכ	פ תתעב	זכ	פ תתלא	גכ	פ תתקי	הכ	פ תתקיב	בח	פ תתקיג	הכ	פ תתקמז	זכ	פ תתקמט	כש
פ תתגב	כש	פ תתעג	הכ	פ תתלב	זכ	פ תתקיא	גכ	פ תתקיג	הכ	פ תתקיד	בח	פ תתקמח	הכ	פ תתקנא	זכ
מ תתגג	זח	מ תתעד	כש	מ תתלג	הכ	מ תתקיב	הכ	מ תתקיד	גכ	מ תתקיה	הח	מ תתקנב	כש	מ תתקנג	הח
פ תתגד	הכ	פ תתעה	בח	פ תתלד	הכ	פ תתקיג	זכ	פ תתקיה	בח	פ תתקיו	הכ	פ תתקנג	זח	פ תתקנד	בח
פ תתגה	כש	פ תתעו	הכ	פ תתלה	בח	פ תתקיד	הכ	מ תתקיו	בח	מ תתקיז	הח	מ תתקנד	גכ	מ תתקנה	הכ
מ תתגו	זח	מ תתעז	כש	מ תתלו	הכ	מ תתקיה	בח	פ תתקיז	זכ	פ תתקיח	גכ	פ תתקנה	כש	פ תתקנו	בח
פ תתגז	זח	פ תתעח	כש	פ תתלז	הכ	פ תתקיו	זכ	מ תתקיח	הח	מ תתקיט	בח	מ תתקנו	הכ	מ תתקנז	זח
מ תתגח	גכ	מ תתעט	זח	מ תתלח	בח	מ תתקיז	הח	פ תתקיט	גכ	פ תתקכא	הכ	פ תתקנז	כש	פ תתקנח	הכ
פ תתף	הכ	פ תתלא	זכ	פ תתלט	זכ	פ תתקיח	הכ	פ תתקכב	בח	פ תתקכג	הכ	פ תתקנח	בח	פ תתקנט	הכ
פ תתפא	כש	פ תתלב	הכ	פ תתלי	הכ	פ תתקיט	זכ	פ תתקכג	הכ	פ תתקכד	בח	פ תתקנט	כש	פ תתקלא	זכ
מ תתפב	זח	מ תתלג	בח	מ תתקא	בח	מ תתקכ	בח	פ תתקכד	הכ	פ תתקכה	בח	מ תתקלא	הח	מ תתקלב	בח
פ תתפג	הח	פ תתלד	בח	פ תתקב	בח	פ תתקכא	הכ	פ תתקכה	בח	פ תתקכו	הכ	פ תתקלב	זח	פ תתקלג	הכ
מ תתפד	גכ	מ תתלה	הח	מ תתקג	הכ	פ תתקכב	הכ	פ תתקכו	הכ	מ תתקכז	בח	מ תתקלג	גכ	מ תתקלד	בח
פ תתפה	זכ	פ תתלו	זכ	פ תתקד	בח	פ תתקכג	בח	מ תתקכז	בח	פ תתקכח	הכ	פ תתקלד	הכ	פ תתקלה	הכ
מ תתפו	הכ	מ תתלז	בח	מ תתקה	הכ	מ תתקכד	הכ	פ תתקכח	הכ	מ תתקכט	בח	מ תתקלה	בח	מ תתקלו	בח
פ תתפז	בח	פ תתלח	הכ	פ תתקו	זכ	פ תתקכה	בח	מ תתקכט	הכ	פ תתקל	הכ	פ תתקלו	הכ	פ תתקלז	הכ
פ תתפח	בח	מ תתמא	בח	מ תתקז	גכ	מ תתקכו	הכ	פ תתקל	הכ	מ תתקלא	גכ	מ תתקלז	זח	מ תתקלח	הכ
מ תתפט	הכ	מ תתמב	הכ	פ תתקח	בח	פ תתקכז	בח	מ תתקלא	גכ	פ תתקלב	בח	פ תתקלח	בח	מ תתקלט	בח
פ תתעא	הכ	פ תתמג	בח	פ תתקט	בח	מ תתקכח	זח	פ תתקלב	בח	מ תתקלג	הח	מ תתקלט	זח	פ תתקמא	הכ
מ תתעב	בח	מ תתמד	הכ	מ תתקי	הכ	פ תתקכט	בח	מ תתקלג	הח	פ תתקלד	בח	פ תתקמא	הכ	מ תתקמב	בח
מ תתעג	הכ	פ תתמה	בח	פ תתקיא	גכ	מ תתקל	הכ	פ תתקלד	בח	מ תתקלה	בח	מ תתקמב	בח	פ תתקמג	הכ
פ תתעד	בח	מ תתמו	הכ	מ תתקיב	הכ	מ תתקלא	גכ	מ תתקלה	בח	פ תתקלו	הכ	פ תתקמג	זח	מ תתקמד	בח
מ תתעה	בח	פ תתמז	בח	פ תתקיג	זכ	פ תתקלב	בח	פ תתקלו	הכ	מ תתקלז	זח	מ תתקמד	גכ	פ תתקמה	הכ
פ תתעו	הכ	מ תתמח	הח	מ תתקיד	הכ	מ תתקלג	הח	מ תתקלז	זח	פ תתקלח	הכ	פ תתקמה	בח	מ תתקמו	בח
מ תתעז	בח	מ תתמט	זח	פ תתקיה	בח	פ תתקלד	בח	פ תתקלח	הכ	מ תתקלט	בח	מ תתקמו	הכ	מ תתקמז	הכ
פ תתעח	הכ	מ תתלא	בח	מ תתקיו	הכ	מ תתקלה	בח	מ תתקלט	בח	פ תתקמא	הכ	מ תתקמז	בח	מ תתקמח	הכ
מ תתעט	בח	מ תתלב	הכ	מ תתקיז	הח	מ תתקלו	הכ	פ תתקמא	הכ	מ תתקמב	בח	מ תתקמח	בח	מ תתקמט	הכ
מ תתלא	בח	מ תתלג	בח	מ תתקיח	בח	מ תתקלז	בח	מ תתקמב	בח	פ תתקמג	הכ	פ תתקמט	הכ	מ תתקנא	בח
מ תתלב	הכ	מ תתלד	הכ	מ תתקיט	הכ	מ תתקלח	הכ	פ תתקמג	הכ	מ תתקמד	בח	מ תתקנא	הכ	מ תתקנב	הכ
מ תתלג	בח	מ תתלה	בח	מ תתקכא	בח	מ תתקלט	בח	מ תתקמד	בח	פ תתקמה	הכ	פ תתקנב	בח	מ תתקנג	בח
מ תתלד	הכ	מ תתלו	הכ	מ תתקכב	הכ	מ תתקמא	הח	פ תתקמה	הכ	מ תתקמו	בח	מ תתקנג	הכ	מ תתקנד	הכ
מ תתלה	בח	מ תתלז	בח	מ תתקכג	בח	מ תתקמב	בח	מ תתקמו	בח	מ תתקמז	הכ	מ תתקנד	בח	מ תתקנה	בח
מ תתלו	הכ	מ תתלח	הכ	מ תתקכד	הכ	מ תתקמג	הכ	מ תתקמז	הכ	מ תתקמח	בח	מ תתקנה	הכ	מ תתקנו	הכ
מ תתלז	בח	מ תתמא	הכ	מ תתקכה	בח	מ תתקמד	בח	מ תתקמח	בח	מ תתקמט	הכ	מ תתקנו	בח	מ תתקנז	בח
מ תתלח	בח	מ תתמב	בח	מ תתקכו	הכ	מ תתקמה	בח	מ תתקמט	הכ	מ תתקנא	בח	מ תתקנז	הכ	מ תתקנח	הכ
מ תתלט	הכ	מ תתמג	הכ	מ תתקכז	בח	מ תתקמו	הכ	מ תתקנא	בח	מ תתקנב	הכ	מ תתקנח	בח	מ תתקנט	הכ
מ תתמא	בח	מ תתמד	בח	מ תתקכח	הכ	מ תתקמז	הכ	מ תתקנב	הכ	מ תתקנג	בח	מ תתקנט	הכ	מ תתקלא	בח

ב) לוח החדשים

ימי החדשים / חלקי היום	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ	כא	כב	כג	כד	כה	כו	כז	כח	כט	ל
א	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב
ב	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג
ג	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד
ד	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה
ה	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו
ו	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז
ז	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	א

לוח קביעות השנים-300 שנה

ב) לוח השנה

שער השנים הפשוטות							אלה מועדי י״י מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם	שער השנים המעוברות						
בח	בש	גכ	הכ	הש	זח	זש		בח	בש	גכ	הח	הש	זח	זש
ב	ב	ג	ה	ה	ז	ז	ר״ה וסוכות ושמיני עצרת	ב	ב	ג	ה	ה	ז	ז
ד	ד	ה	נדחה ליום א	נדחה ליום א	ב	ב	צום גדליה	ד	ד	ה	א	א	ב	ב
ד	ד	ה	ז	ז	ב	ב	צום כפור	ד	ד	ה	ז	ז	ב	ב
א	א	ב	ד	ד	ו	ו	הושענא רבה	א	א	ב	ד	ד	ו	ו
גד	גד	הה	וו	וו	אב	אב	מרחשון	גד	גד	הה	וו	וו	אב	אב
ה	הו	ו	א	אב	ג	גד	כסליו	ה	הו	ו	א	אב	ג	גד
א	ב	ב	ד	ה	ו	ז	חנוכה	א	ב	ב	ד	ה	ו	ז
ו	זא	זא	בג	גד	ד	הו	מבת כ״ם יום	ו	זא	זא	ב	גד	ד	הו
א	ג	ג	ה	ו	ו	א	צום העשירי	א	ג	ג	ד	ו	ו	א
ז	ב	ב	ד	ה	ה	ז	שבט ל׳ יום	ז	ב	ב	ג	ה	ה	ז
כט בשבט	כז בשבט	כז בשבט	כה בשבט	ר״ח אדר	ר״ח אדר	כט בשבט	פרשת שקלים	מו לאדר ראשון	כה לאדר ראשון	כה לאדר ראשון	כה לאדר שני	ר״ח לאדר שני	כט לאדר ראשון	מו לאדר ראשון
אב	גד	גד	הו	וו	וו	אב	אדר ראשון	אב	גד	גד	הה	וו	וו	אב
בו	הד	הד	ובו	זטו	זטו	בו	הפסקות	הד	ובו	ובו	זטו	בו	בו	הד
יג לאדר	יא לאדר	יא לאדר	ט לאדר	ח לאדר	ח לאדר	יג לאדר	זכור	יא לאדר שני	ט לאדר שני	ט לאדר שני	ה לאדר שני	יג לאדר שני	יג לאדר שני	יא לאדר שני
מוקדם ליום ה	ב	ב	ד	ה	ה	מוקדם ליום ה	צום אסתר	ב	ד	ד	ה	מוקדם ליום ה	מוקדם ליום ה	ב
א	ג	ג	ה	ו	ו	א	פורים	ג	ה	ה	ו	א	א	ג
							אדר שני כ״ט יום	גד	הו	הו	וו	אב	אב	גד
מו לאדר	כה לאדר	כה לאדר	ר״ח ניסן	כט לאדר	כט לאדר	כו לאדר	פרשת החודש	כה לאדר שני	ר״ח ניסן	ר״ח ניסן	כט לאדר שני	כו לאדר שני	כו לאדר שני	כה לאדר שני
ג	ה	ה	ז	א	א	ג	ניסן שלשים יום ופסח	ה	ז	ז	א	ג	ג	ה
הה	וו	וו	אב	בג	בג	הה	אייר כ״ט יום	וו	אב	אב	בג	הה	הה	וו
ו	א	א	ג	ד	ד	ו	סיון ל׳ יום	א	ג	ג	ד	ו	ו	א
ד	ו	ו	א	ב	ב	ד	שבועות	ו	א	א	ב	ד	ד	ו
זא	בג	בג	הה	הו	הו	זא	תמוז כ״ם יום	בג	הה	הה	הו	זא	זא	בג
ג	ה	ה	נדחה ליום א	א	א	ג	צום שבעה עשר בתמוז ותשעה באב	ה	א	א	א	ג	ג	ה
ב	ד	ד	ו	ז	ז	ב	אב ל׳ יום	ד	ו	ו	ז	ב	ב	ד
גד	הו	הו	זא	אב	אב	גד	אלול כ״ם יום	הו	זא	זא	אב	גד	גד	הו
חוקת ובלק			חוקת ובלק נצבים וילך	ויקהל ופקודי חוקת ובלק נצבים וילך	חוקת ובלק נצבים וילך	חוקת ובלק	כל הסדרים המתחברים נפרדים זולתי אלו בחו״ל	חוקת ובלק מסעי נצבים וילך	מסעי ומסעי	מסעי ומסעי		נצבים וילך	מסעי ומסעי נצבים וילך	חוקת ובלק מסעי ומסעי נצבים וילך

מפתח השלחן השלם

על שולחן ערוך אורח חיים

למצוא כל הדינים המובאים בשו"ע או"ח
שכתבו מרן הבית יוסף ורבינו הרמ"א
ובפירוש המשנה ברורה

נערך ע"י
משה שמואל אייזנבאך

פעיה"ק ירושלים ת"ו
שנת תשמ"ז

הוראות שמוש במפתח

ההלכות מובאות עפ"י סדר א–ב של הלכות, היינו הלכות השכמת אדם בבקר תמצא באות ה, הלכות פסח תמצא באות פ, הלכות שבת באות ש, וכן כולם

ליד כל הלכה מצויין הסימן בשו"ע והסעיף בו מוזכר ההלכה, הציון הוא לסעיף הראשון בו תחילת הענין אף שלרוב פעמים נמשך הענין בכמה סעיפים אח"ז.

ההלכות הנדפסות באותיות מודגשות, — הכוונה שהמקור הוא מהמחבר או הרמ"א באותו סימן וסעיף שצויין. ואילו הנדפסות באותיות דקות — הכוונה שהמקור הוא במשנה ברורה באותו סימן וסעיף שצויין.

פרטים נוספים והדרכה לשמוש במפתח, ראה נא במבוא לספר

©

כל הזכויות שמורות

זכות הדפסה עם המשנה
ברורה שמורות למרכז
הספר ירושלם

רשויות לשבת

אבנים היוצאים מן הכותל — ללחי שסג ז
אדם — במקום לחי בסוף מבוי שסג ג
אויר ימים ונהרות שמה יח
אויר כרמלית שמה יח
אויר רשות היחיד שמה ה
אורך המבוי שסג כו
אילן — טלטול תחתיו שסב א
אילנות בתוך קרפף שנח ט
אין כרמלית בכלים שמה ו
אמה — מדידה להיתר טלטול שמט א
אמה מרווח ומצומצם — שיעור ההפרש שסג כו
אמת המים — בחצר שנו א
אנשים — למחיצה שסב ה
אנשים מהלכים — למחיצה שסב ה
אסקופא שלפני הבית שמו ג
אצטבא שברשות הרבים שמה יד
ארבע אמות — מדידה שמט א
ארבע אמות טלטול — ברשות הרבים שמט א
ארבע אמות שלו מובלע בתוך של חבירו — טלטול שמט ד
ארבע רשויות שמה א
ארבע רשויות — הביאור שמה א
ארבעה טפחים — אופן מדידה שמה ב
אשפה — זריקה מרשות היחיד שנד ב
אשפה — בסוף מבוי שסג כט
אשפה ברשות הרבים שנד ב
אתו רבים ומבטלי מחיצתא שסג כט

בגד — עקירת חפץ ממנו לרשות אחרת שמז א
בור בכרמלית שמה יח
בור ברה"ר — מלוי מים ממנו שנד א
בור מים בקרפף — למיעוט אוירו שנח ד
בור ברשות הרבים שמה יא
בור וחוליא — צירוף בורגנין (סוכת שומרים) שנד א
— טלטול בה שנח א
ביב ברשות הרבים שנז ב
ביב של עץ — שפיכת מים לתוכו שנג ב
ביטול מחיצה — שלא הוקף לדירה שנח ב
בין העמודים — ברשות הרבים שמה יד
בית — שאין גבוה שמה טו
בית הכסא — למעלה מהמים שנה ב
בית הכסא — למעלה מעשרה שנה ג
בית הכסא העומד בין שני בתים — לפנות שנה ג
שם בית שנפרץ לרה"ר שסא ב
בנין עמוד בתוך קרפף שנח ה
בעלי חיים — למחיצה שסב ה
בעלי חיים במקום לחי בקעה — היקף מחיצות שס א
בריכה בתוך חצר — מלוי ממנה שנו א
בריכה מים — בתוך קרפף שנח יא

גג — בולט שמה טז
גג — סמוך לרשות הרבים שסא א
גג הבית — דינו שמה טז
גג מפסיק — בין קנים לחוט במבוי שסג כו
גג משופע — פי תקרה שסא ב
גגין הבולטין לפני הבתים שמו ג
גדול כבוד הבריות שנה ב; ג
גדר כרמלית שמה יח
גובה מחיצה סביב לקרפף שנח ב
גובה פחות מעשרה שמה י
גוד אחית מחיצתא שנה א
גוד אסיק מחיצות שמה טז
גומא באמצע בית שמה טו
גומא בחצר שנו א
גומא ברשות הרבים שמה יא
גומא מלאה מים — ברשות הרבים שמה יא
גומא מלאה פירות — ברשות הרבים שמה יא
גומא עמוקה — שאין רחבה ד' שמה יא
גזוזטרא למעלה מן המים שנה א
גידודים בחצר — שנפרץ לים שנו ב
גינה בחצר שנח י
גינה המוקפת לדירה שנח א
גינות ופרדסים — טלטול שנח א
גלילת ספר — שנפל גרירת חפץ ד' אמות ברה"ר שנב ב
שמח א
גשר על נהר — ביטול מחיצות שסג כט

ד' אמות ואלכסונן — מדידה שמט ב
ד' טפחים לרשות היחיד — אופן מדידה שמה ב
דבילה — זריקה בכותל רה"ר שמה יב
דבר גבוה משלשה ועד עשרה — העומד ברה"ר שמה י
דבר המטלטל — למיעוט אויר קרפף שנח ד
דברים שעושים מהם מחיצה שסב ה
דיורים אוכלים בבתים

— היתר מבוי שסג כו
דלתות נעולות — היתר
לרשות הרבים שסד ב
דף היוצא מן הספינה
— להיתר שנה א

הגבהה — חפץ שנתגלגל
מידו שנב ב
הולכה ברה"ר שמו ב; שמט ה
הולכת חפץ — ע"י
כמה אנשים שמט ג
הוצאה והכנסה מרשות
לרשות שמו א
הוצאה והכנסה מרשות
לרשות — דרך מקום
פטור שמו א
הוצאה מרשות לרשות
ע"י שנים שמז א
הוצאת חפץ ע"י גרירא שמח א
הושטת חפץ מדיוטא
לדיוטא שמז א
החזרת חפץ — שהוציא
בשוגג שמח א
היקף לדירה — גינה
ופרדס שנח א
היקף לדירה — תיקון שנח ב
היקף מחיצות שס א
היקף מחיצות
— לבקעה שס א
היתר מבוי והיתר חצר
— הטעם שסג ג
המעטת אויר קרפף
— ע"י טיח שנח ז
המעטת גובה הקורה שסג כו
העברת חפץ ברשות
הרבים שמט ג
העמדת אנשים
— למחיצה שסב ז
השלמה — לגובה
מחיצות שלא נבנו
להיקף דירה שנח ח
השתמשות כנגד הלחי
והקורה — במבוי שסה ד

זורק דבילה — בכותל
רה"ר שמה יב
זורק חפץ וחבירו
מקבלו שמז א
זורק חפץ ורץ לקבלו שמז א
זורק מרה"ר לרה"ר —
זיז בספינה — להיכר שנה א
זיז הבולט לרה"ר
למטה מעשרה שנג ב
זיז הבולט לרה"ר —
הנחת כלים שנג ג
זיזים הבולטין
לכרמלית שמה טז
זיזים הבולטים לרשות
הרבים שנג ב
זריקה מרשות לרשות שמו א
זריקה מרה"י לרה"י
— דרך רשות הרבים שמז א
זריקה בשני בתים
— דרך רה"ר שנג א
זריקת אשפה
— מרשות היחיד שנד ב
זרעים — ביטול
מחיצות שנח ט; י
זרעים בקרפף —
ביטול דירה שנח ט

חבוט רמי — בקורה שסג כה
חבל קשור במבוי שסג כו
חבלים — למחיצה שסב ה
חוט שעל הקנים
— נדנוד שסב יא
חוליא שסביב הבור שנד א
חורים — בכרמלית שמה יז
חורים — הפונים
לרשות הרבים שמה יג
חורים בכתלים שמה ד
חורים שבכתלים
— נמוכים מעשרה שמה ד
חורים שבכתלים
— השיעור שמה ד
חלון הפתוח לגג שמה טז
חלל רשות היחיד
— השיעור שמה ב
חפץ — הולכה ברה"ר שמט ה
חפץ — הוצאה מתחום
של בעל הבית שמט ג
חפץ — עקירה מרשות
לרשות שמז א
חפץ שנתגלגל מידו
— הגבהה שנב ב
חצר — שנפרץ לים שנו ב
חצר — נפרץ לרה"ר שסא ב
חצר — סמוכה לרה"ר שנז א
חצר — שפיכת מים
מרה"ר שנו א

צירוף לד' אמות שנז א
חצר שארכו יתר על
רחבו — תיקון שסג כז
חצר שיש בה גינה —
טלטול שנח י
חצר יחיד — שנפרץ
מבוי לתוכה שסה ג
חצר שלפני הבית
— טלטול שנט א
חצר שנפרץ — היתירו שסג ב
חצר שנפרץ לרה"ר —
מקום המחיצה שסא ב
חצר פחותה מד' אמות
— שפיכת מים שנז א
חצרות פתוחות למבוי שסג כו
חקק באמצע בית
שאינו גבוה שמה טו
חריץ — צירוף
למחיצות שסב א
חריץ עמוק עשרה —
ברה"ר שמה ב

טיח — המעטת אויר
קרפף שנח ז
טיח — לביטול מחיצה
ראשונה בקרפף שנח ז
טלטול מבית לבית —
כשנשברה הקורה שסה ח
טלטול חפצים —
כשעומד ברשות אחרת שנ א
טלטול מכרמלית
לכרמלית שמו ב
טלטול בספינה שסב ד
טלטול מספינה לספינה שנה א
טלטול תחת אילן שסב א

י"ג אמות — רוחב
מבוי שמה ט
יד — חבור לצנור שנא א
יד — פשיטה לפנים שמז א
ידו של אדם חשובה
כד' על ד' שמז א
ידיעה — אנשים
שעושים מהם מחיצה שסב ה
ים ובקעה — טלטול שמה יד
ים ונהר — האויר שמה יח
ים שספינות עוברות
שם שסג כט
ימים ונחלים — אופן

יתדות עקומות תחת
קורה שסג כה
כוורת עגולה — ברה״ר שמה ו
כוחו בכרמלית —
הוצאה שנה ב; ג
כלי גבוה עשרה
— ברה״ר שמה ו
כלי גבוה פחות מעשרה
העומד ברה״ר שמה ו
כלי העומד בכרמלית שמה ו
כלי העומד ברה״ר
— דין תוכו שמה ו
כלי מחובר לקרקע
— דינו שמה ו
כלים — הנחה ע״ג
זיז הבולט שנג ג
כלים ששבתו בבית —
הוצאה לגינה שנח י
כללי כרמלית שמה יח
כרמלית — הביאור שמה א; יד
כרמלית — הכללים שמה יח
כרמלית גבוה מעשרה שמה טז
כתלים מקיפים רשות
היחיד שמה ג

לבוד לארץ — לחי שסג י
לחי — אופן עמידה שסג ו
לחי — שאינו נראה שסג ט
לחי — באמצע מבוי שסג לא
לחי — בליטה נראית שסג ט
לחי — המושך עם
דפנו שסג יג
לחי — העומד מאליו שסג יב
לחי — השתמשות
כנגדו שסה ד
לחי — סמוך לכותל שסג ו
לחי — לסמוך עליו
מע״ש שסג יא
לחי — השיעור שסג ג
לחי שאינו עומד ברוח שסג ה
לחי בולט ד׳ אמות שסג יב
לחי שהגביהו מן הארץ שסג יג
לחי שהרחיקו מן
הכותל שסג יג
לחי למבוי שסג ג
לחי שמתנונע מהרוח שסג ה
לחי עשוי משברים שסג ז
לחיים הרבה במבוי שסג יג
למעלה מעשרה —
בכרמלית שמה יח

למעלה מעשרה
— ברשות הרבים שמה יב
לשון ים — לתוך חצר שנו ב

מבואות רשות הרבים שמה ח
מבוי — טלטול בו שסג א
מבוי — במקום מדרון שסג לו
מבוי — כנדל שסד ה
מבוי — שנטלה לחי
וקורה שסה ז
מבוי — צד אחד ארוך שסג ל
מבוי — צד אחד
ישראל וצד אחד עכו״ם שצ א
מבוי — רחב כ׳ אמות שסג לג; לד
מבוי — שיעור רוחב שסג כח
מבוי שיש בה ג׳
מחיצות שמה יד
מבוי גבוה — היתר
קורה שסג כו
מבוי גבוה — היתר
לחי שסג ג
מבוי שכלה לים שסג כט
מבוי מפולש לרה״ר שמה ט
מבוי מפולש לרה״ר —
תיקון שסד א
מבוי שנטלו קורותיו שסה ז
מבוי שניתר בלחי
וקורה — התנאים שסג כו
מבוי נמוך מעשרה
— צורת הפתח שסג כו
מבוי שנפרץ לחצר שסה ג
מבוי שנפרץ לחצר
יחיד שסה ג
מבוי שנפרץ לנהר שסה ג
מבוי שנפרץ מצדו שסה א
מבוי שנשברה הקורה שסה ח
מבוי עקום שסד ג
מבוי עקום — שאין
בתים וחצרות פתוחים
לו שסג כו
מבוי פרוץ שסג ג
מבוי פתוח למבוי שסד ד
מבוי רחב י׳ אמות שסג כו
מבוי רחב י״ג אמות שמה ט
מגדל העומד ברשות
הרבים שמה ו
מדידת אמה להיתר
טלטול שמט א
מדרון במבוי שסג לו
מוציא ראשו לרשות
אחרת שנ א

מוקף לדירה — מחיצה שנח א
מושיט יד לצינור שנא א
מושיט מרשות לרשות שמח א
מחיצה — בתוך אמת
המים שנו א
מחיצה — להיתר
טלטול שסב א
מחיצה — חוזרת
להיתרה הראשון שסב ג
מחיצה — עשייה
מכלים שסב ה
מחיצה — עומדת
מאליה שסב ג
מחיצה — לצניעות שסב א
מחיצה — מקנים
עומדים שסב ה
מחיצה שאינה יכולה
לעמוד ברוח מצויה שסב א
מחיצה מאנשים שסב ה
מחיצה מבעלי חיים שסב ה
מחיצה שהגדיים בוקעין
תחתיה שסב ט
מחיצה סביב לקרפף
— הגובה שנח ב
מחיצה לקרפף — ליד
מחיצה קיימת שנח ו
מחיצה של קרפף
— שנפלה שנח יד
מחיצה בתוך קרפף —
לביטול מחיצה ראשונה שנח ו
מחיצה שלא הוקף
לדירה — ביטול שנח ב
מחיצה שלא נעשית
לדור בתוכה שסב א
מחיצה שנעשה בשבת שסב ג
מחיצה על גבי תל שנח ח; שסב ב
מחיצה תלויה שנה א
מחיצות — אופן
עשייתם שסב ה
מחיצות — לגזוזטרא
שעל פני המים שנה א
מחיצות — צירוף
לרשות היחיד שמה ב
מחיצות גרועות שס א
מחיצות על גבי
מחיצות — בקרפף שנח ח
מחיצות רחוקות
— צירוף לרשות היחיד שמה יד
מחיצות ע״ג תל בקרפף
— שיעור המחיצות שנח ח

מחיצת בית — שסוגר קרפף שנח יד
מחצלת — פרוס על הקורה שסג כד
מים — מלוי לספינה שנה א
מים — שפיכה לביב שנז ב
מים שאינם עמוקים עשרה — מלוי מים שנה ד
מים שעקר מגומא שמז א
מים שנקרשו — היתר מחיצה שסג כט
מים בקרפף — ביטול דירה שנח יא
מלוי מים — מבור לרשות היחיד שנד א
מלוי מים — מבור לרשות הרבים שנד א
מלוי עפר — מחיצה שלא הוקף לדירה שנח ב
מסייע ידי עוברי עבירה שמז א
מסייע ידי עכו"ם לעבירה שמז א
מסירת חפץ לחבירו ברה"ר שמט ג
מעביר חפץ ברה"ר שמו ב
מעמידי הקורה במבוי — חזקים שסג יח
מפנה חפץ ממקום למקום ונמלך להוציאו שמח א
מפתח — נטילה
ברה"י לעומד ברה"ר שנ א
מצא מין את מינו וניעור — כרמלית שמה יט; שסה ד
מקום גבוה ט' טפחים ברה"ר שמה י
מקום המוקף מחיצות שמה ב
מקום של מחיצות — טלטול שסג א
מקום נמוך משלשה טפחים ברה"ר שמה י
מקום פטור — ביאור מקומות הנקראים כרמלית שמה יד
משופע — צורת הפתח שסב יא
משתין ברשות הרבים שנ ב

נהר — כרמלית שמה יד
נהרות המתייבשות — תיקון שסג כט
נמלך — להוציא מרשות לרשות שמח א
נעילת שערי העיר שמה ז

סאתיים מים — תשמיש לאדם שנז א
סוכת שומרים שבשדות — טלטול שנח א
סולם מחצר לגג שסא א
סיד במקום לחי שסג ז
סמיכה — על לחי מערב שבת שסג יא
ספינה — זריקת עצמות וקליפין ממנה שנה א
ספינה — טלטול בה שסב ד
ספינה — מלוי מים מהים שנה א
ספינה — שפיכת מים לים שנה א
ספינה שהפכה — טלטול בה שסב ד
ספינה שאין בעומקה עשרה — טלטול מהים שנה א
ספינות עוברות בים — ביטול מחיצות שסג כט
ספר שנתגלגל מידו שנב א
ספר תורה — הולכה לבית הכנסת שמט ג

עבודה זרה — ביטול עובי המחיצות — צירוף לשיעור רה"י שמה א
עיר מוקף חומה — תיקון מבואות שסג כו
עיר שמוקף חריץ שסג כט; לו
עיר שמוקפת תל שסג לו
עירוב לשתי ספינות שנה א
עכו"ם — צירוף לדיירים בחצר שסג כו
עכו"ם — צירוף לשייירא שס א
עמוד בתוך רפף שנח ה
ענפי אילן — למחיצה שסב א
עפר — לביטול מחיצה שנח ב
עצי אשירה — ללחי שסג ח
עצי אשירה — לקורה שסג טז
עקירת חפץ — מע"ג מים שמז א
עקירת חפץ — בסוף ארבע אמות שמט ב

עקירת חפץ — פחות מארבע אמות שמט ג
עקירת חפץ — מרשות לרשות שמז א

פחות מד' אמות — הולכת חפץ שמט ה
פי תקרה — יורד וסותם שנח א; שנח יב
פי תקרה — גג משופע שסא ב
פי תקרה — בשני מחיצות שסא ב
פירות שצפים ע"ג מים — עקירה שמז א
פירצה פחות מאמה — בקרן זוית מחצר לרה"ר שסא ב
פירצה דלא בקעי בה רבים — במבוי שסה ב
פירצה במחיצה שלא הוקף לדירה שנח ב
פס — באמצע מבוי שסג לג
פסים — לחצר פרוץ שסג ב
פסים למחיצה — אופן עשייה שסב ט
פרוץ כעומד — טלטול שסב ט
פרוץ כעומד — טלטול כנגד הפירצה שסב ט
פרוץ כעומד — בשתי ובערב שסב ט
פרוץ מרובה על העומד שסב ח
פרצה במבוי שסה א
פרצה בקרן זוית — מחצר לרה"ר שסא ב
פשיטת יד לרשות אחרת שמז א

צורת הפתח — אופן עשייה שסב יא
צורת הפתח — באלכסון שסג ל
צורת הפתח — בבקעה שסב יא
צורת הפתח — למבוי שסג כו
צורת הפתח — למבוי נמוך שסג כו
צורת הפתח — משופע שסב יא
צורת הפתח — קשר חוט לקנים שסב יא
צורת פתח — בקרן זוית שסא ב

צורת פתח — בפרוץ מרובה שסב יא
צידי רשות הרבים שסא ב
צידי רה"ר — ביאורו שסא ב
ציור וכיור — לקורה גבוהה שסג כו
צינור היורד מן הגג — שתייה ממנו שנא א
צירוף — בור וחוליא שנד א
קבלת מים — מצינור שבגג שנא א
קוצים ברשות הרבים שמה י
קורה — אופן העמדה שסג יד
קורה — המעטת גובה שסג כו
קורה — לשם היתר שסג טו
קורה — השתמשות תחתיו שסה ד
קורה — על יתדות שסג כה
קורה — שנשברה שסה ח
קורה — מעצי אשירה שסג טז
קורה — שיעור שסג יז
קורה — שיעור גובה שסג כו
קורה — תיקון למבוי שסג יד
קורה למבוי — באלכסון שסג ל
קורה למבוי — חזקה שסג יז
קורה עגולה למבוי שסג יט
קורה עקומה שסג כ
קורה קצרה — לבוד שסג כא
קטן — צירוף לשיירא שס א
קליטה מן האויר שנא א
קנה נעוץ ברשות היחיד — זריקה על גביו מרה"ר שמה ה
קנה נעוץ ברה"ר וכלי על גביו שמה יב
קנים — שהעמיד תוך הבית שסג כו
קנים לצורת הפתח — הגובה שסב יא
קרן זוית הסמוכה לרה"ר שמה יד
קרפף — טלטול בו שמו ג
קרפף — שנטעו בו אילנות שנח ט
קרפף — מקורה שנח יב
קרפף שהוקף לדירה שנח א
קרפף שלא הוקף לדירה — תיקון שנח ב
קרפף מוקף לדירה — ביאורו שנח ב
קרפף וחצר — שנפרצו שנח יג
קרפף יותר מסאתיים — המעטת השיעור שנח ד
קרפף שסמוך לביתו ראש — הוצאה לרשות אחרת שנ א
רוחב מבוי — י"ג אמות שמה ט
רוק בפיו — הולכה ברשות הרבים שנ ג
רחבה שאחורי בתים שנט א
רקיקה ברשות הרבים שנ ב
רקק ברשות הרבים שמה יד
רשויות דרבנן — הוצאה והכנסה שמו א
רשויות מצטרפות שמז א
רשות היחיד — השיעור שמה ב
רשות הרבים — ביאור שמה ז
רשות הרבים — היתר שסד ב
רשות הרבים — עד עשרה שמה יב
רשות הרבים — הרוחב שמה ז
רשות הרבים מקורה שמה יד
שברי לחי שסג ז
שיירא — טלטול בבקעה שס א
שיעור הפרש — בין אמה מרווח למצומצם שסג כו
שיעור מבוי שסג כח
שיעור מרווחים יותר על מצומצמות — אמות וטפחים שסג כו
שיעור קורה — להיתר מבוי שסג יז
שישים רבוי עוברים — ברשות הרבים שמה ז
שלשה הקיפים בקרפף לשלשה בני אדם — טלטול מאחד לשני שס ג
שני בתים משני צידי כרמלית — זריקה מזו לזו שנג א
שני בתים משני צידי רשות הרבים — זריקה מזו לזו שנג א
שני זיזים בולטים לרה"ר שנג ב
שני חצרות — להיתר מבוי שסג כו
שני לחיים באלכסון — במבוי שסג ל
שני מחיצות — פי תקרה שסא ב
שנים שעושים הוצאה מרשות לרשות שמז א
שער עגול — צורת הפתח שסב יב
שערי העיר — נעילה שמה ז
שפיכת מים — לביב שנז ב
שפיכת מים — מגזוזטרא שנה א
שפיכת מים — חצר פחותה מד' אמות שנז א
ששים רבוי — רשות הרבים שמה ז
שתי גזוזטראות — עירוב ביניהם שנה ה; שעג א
שתי גזוזטראות זו למעלה מזו — מלוי מים שנה ה
שתי ספינות — טלטול מאחת לשניה שנה א
שתי קורות — זו בצד זו שסג כב
שתיית מים — מרשות אחרת שנ א
תוך הכלי העומד ברשות הרבים — דינו שמה ו
תיבה העומדת ברשות הרבים שמה ו
תינוק — הולכת חפץ ברה"ר שסב ז
תינוק — שליח להביא חפץ מרה"ר שסב ז
תינוק למול — הולכה לביהכ"נ שמט ג
תיקון — קרפף שלא הוקף לדירה שנח ב
תל — גבוה עשרה שמה ב; שנח ג
תל — מחיצות על גבה שנח ח; שסב ב
תל — פחות מעשרה שמה יד
תל גבוה פחות מעשר אמות שמה יד
תל משופע — המתלקט שמה ב

עירובי חצירות

אויר החצר — הנחת שיתוף מבואות שפו א
אוכל — שאינו ראוי לשיתוף שפו ח
אוכל במקום אחד וישן במקום אחר — מקום האיסור לעירוב שע ה
אוכלים בחדר אחד — דיירים שע ד
אוכלים על שלחן אחד — דיירי החצר שע ד
אוכלין שאינן ראויין — לשיתוף שפו ח
אופן קנין העירוב שסט א
אורח — ברכת עירוב שסו יד
אורח בחצר — לעירוב שע ח
אורחים אצל בעל הבית — לאסור שע ב
אורחים בחצר — בלי בעל הבית שע ח
אורחים בעיר המוקפת — לאסור על בני העיר שצא ב
אחד מבני החצר — שהלך שעא א
אחד מבני החצר — השכרת רשותו שפ ג
אחד מבני החצר ששכח ולא עירב — לאסור על בני החצר שעח ב—ג
אחים שאוכלים אצל אביהם — השתתפות בעירוב שע ה
אילן בצד כותל — במקום סולם שעב טו
אכילה על שלחן אחד — אנשי חצר שע ד
אכילת העירוב בשבת שסח ה
אנשי חיל — לאסור בני החצר שפד ב
אנשי חצר שאוכלין על שלחן אחד — לאסור שע ד
אפוטרופוס — עירוב לקטן שסו יב
אצטבא — שבנה ליד כותל שעב ט
אצטבא על אצטבא שעב יא
אשה — לעירוב חצרות שסז א
אשירה ליד כותל — במקום סולם שעב טו
אשפה בכניסה לעיר שצב ב
באר — בשביל שבין שני חצרות שעו ב
בהמה — להאכילה מגדיש שבין ב׳ חצרות שעב יט
בור — בין שני חצרות שעו א
בור שבחצר — השתמשות בה שעה ב
ביטול רשות — האופן שפ א
ביטול רשות — בחורבה שפא ג
ביטול רשות — מחצר לחצר שפא ב
ביטול רשות — לא עירב במזיד שפ א
ביטול רשות — במבוי שצא א
ביטול רשות — לעירוב שפ א
ביטול רשות — בחצר שדר עם עכו״ם שפב ב
ביטול רשות — פעם שני שפא א
ביטול רשות — בשבת שפ א
ביטול רשות — בשני בתים שפא ד
בין השמשות — עירובי חצרות שצג ב
בית — שנותנים בו עירוב שסו ג
בית שאין בו ד׳ על ד׳ — לאסור שע א
בית בין שתי חצרות — לעירוב שעב ו
בית שירש בשבת — לאסור שעא ג
בית הכנסת — נתינת עירוב שסו ג
בית הכסא — שבין שני בתים שעו ד
בית שמניחים בו העירוב — נתינת פת שסו ג
בית קבוע — לנתינת עירוב שסו ג
בית של קטן — נתינת עירוב שסו ג
בית שער — לאסור על בני חצר שע א
בית שער — להנחת עירוב שעט ב
בית שער ומרפסת — לנתינת עירוב שסו ג
בית התבן ובית הבקר — לאסור שע א
בן חצר שהלך למקום אחר שעא א
בנו ובתו — לזכוי עירוב שסו י
בני הבית — עירוב שלא בידיעת בעל הבית שסז א
בני חבורה שיש להם פת — סמיכת עירוב שסו יא
בעל הבית שיש לו בתים מושכרים — לאסור שע ב
בצים ורימונים — לשיתוף שפו ז
ברכת עירוב שצה א
ברכת עירוב — ע״י אורח שסו יד
ברכת עירוב — הזמן שסו טו
ברכת עירובי חצרות בשר לשיתוף שסו יד
— השיעור שפו ו
בתים — לשיור עירוב שצב א; ג
בתים — שאפשר לשייר שצב ג
בתים זה לפנים מזה שע ז
בתים שבספינה — עירוב שסו ב; שפב כ
גביית עירוב — ע״י קטן שסו ג
גביית פת מכל בית — לעירוב שסו א
גג קטן סמוך לגג גדול — טלטול שעד ד
גגין וחצרות — טלטול בהם שעב א
גדיש שבין שני בתים — להאכיל לבהמה שעב יט
גדיש שבין שני חצרות — להאכיל לבהמה שעב יט
גוד אסיק מחיצות — גג הבית שעד ד

גזבר המלך — שכירת רשות ממנו שפב יד
גוסס — לאסור על בני חצר שעא ו
גזוזטראות בעליות שעג א
גשר על חריץ — שבין שני חצרות שעב יז
גשר על נהר
— ביטול מחיצות שסג כט

ד׳ אמות — בית שנותנים בו עירוב שסו ג
דברי מאכל — לשיתופי מבואות שפו א
דברי מאכל שאינן ראויים לשיתוף שפו ה
דיירים בחצר
— שאוסרים שע א
דיירים שנתוספו
— עירוב עליהם שסח ב
דיירים בעליות
— לאסור שע ג
דר במבוי ויש לו פתח לקרפף שפט א

הגבהת העירוב
— לזכוי שסו ט
הודעה — מזכה לשיתוף לבני העיר שצב ח
הלך — אחד מבני החצר שעא א
הקדש — לעירוב ושיתוף שפו ח
הקפדה — לאכילת עירוב שסו ה
השכרת רשות — אחד מבני החצר שפ ג

זיז היוצא מן הכותל בחצר שעב יב
זיזים הבולטים — בין חצר לעליה שעה ד
זכוי מחדש — חזר מעירובו שסז א
זכוי לעירוב — ע״י אחר שסו ט
זכוי עירוב — ע״י אשתו שסו י
זכוי עירוב לבני החצר שסו ט
זכוי בשיתוף לכל בני העיר שצב ח
זכין לאדם שלא בפניו שסו ט

חבורות ששבתו בטרקלין שע ג
חומץ לשיתוף — השיעור שפו ו
חורבות שבין שתי חצרות שעו ג
חזר מעירובו — זכוי מחדש שסז א
חזרה — מביטול רשות שפא א
חדש, חלה, ותרומה
— לשיתוף שפו ח
חלון שבין שני בתים
— טלטול ביניהם שעב ה
חלון שבין שני חצרות שעב ד
חלון או פתח
— שנסתם שעד א
חלוקת העירוב — בשני כלים שסו ד
חמשים דיירים בעיר שצב ז
חנוני — זכוי עירוב ללקוח שסט א
חפצים או כלים
— לערוב בהם שסו ג
חצר — ביטול רשות לבני מבוי שצא א
חצר — טלטול מבית שסו א
חצר שנפרץ לרשות הרבים שעד ב
חצר פנימי שיש לה דריסת רגל — לאסור שעח ב
חצר קטנה וגדולה הסמוכים — שנפרץ המחיצה שעד ג
חצרות — לעירוב יחד שעב א
חצרות ובתים ביניהם שעט א—ב
חצרות פתוחות זו לזו שעח א—ד
חריץ שבין שתי חצרות שעב טז

טלטול — מבית לחצר שסו א
טלטול — מחצר לחצר שעב א
טלטול — מקרפף לקרפף שעב ב
טלטול מבית הכנסת לחצרות שסו ג
טלטול מחדר לחדר
— שאין עירוב שע ג
טלטול כלים ששבתו במבוי — אופן ההיתר שעב ג
טלטול במבוי שפח א
טלטול ממבוי למבוי
— דרך חצר שפו ט
טלטול בספינה שסו ב
טפח — הגבהת העירוב שסו ט
טרקלין שחלקוהו לחדרים שע ג

ידיעה לבני חצר — תיקון עירוב שנתקלקל שסח א
ידיעת בעל הבית
— לעירוב שסז א
יום טוב ערב שבת
— עירובי חצרות שצג א
יורש — ביטול רשות שפא ו
יושבי אהלים — עירוב שסו ב
יחוד מקום — בבית עכו״ם שפב יג
יחיד שדר בחצר
— לאסור שעח ד
יין לשיתוף — השיעור שפו ו
ישראל ועכו״ם הדרים בבית אחת שפב טו
ישראל ועכו״ם הדרים בשני חצרות שפב יז

כופין על מדת סדום שפו ט
כותל שבין שני חצרות
— השתמשות עליו שעב ו
כותל שבין שני חצרות
— עירוב יחד שעב ו; ז
כותל שבין שתי חצירות — שנפרץ שעב ז; שעד ב
כותל שבין שני חצרות
— שעקר חוליא שעב ח
כלי — נתינת העירוב בתוכו שסו ד
כלים ששבתו בחצר
— טלטול שעב א

לפתן לשיתוף
— השיעור שפו ו

מאכל — לשיתוף מבואות שפו ד
מבואות חלוקים
— שיתוף שפו ב
מבוי — צד אחד ישראל וצד אחר עכו״ם שצ א
מבוי שדר בה עכו״ם וישראל שצ א
מבוי שמחולק בלחי

— עירוב יחד שסג לא
מודר הנאה מאוכלין
— שיתוף שפו ח
מומר לחלל שבתות
— לעירוב שפה ג
מומר שיש לו שני
פתחים שפה ד
מזכה לשיתוף לבני
העיר — הודעה שצב ח
מחיצה שבין שני
חצרות שעב ז
מחיצות לבור שבין שני
חצרות שעו א
מחיצות מגיעות לתקרה
— לחלק דיורים שע ג
מחלל שבת בפרהסיא
— הביאור שפה ג
מחנה של צבא
— עירוב שסו ב
מיני מאכל —
לשיתופי מבואות שפו ה
מלמד הדר אצל בעל
הבית — לאסור שע ג
מעות אינן קונות שסט א
מצבה — בין חצר
למרפסת שעה ג
מצבה בפתח מבוי שצב ד
מצוה — חזרה אחר
עירוב חצרות שסו יג
מקום האיסור לעירוב
— אוכל במקום אחד
וישן במקום אחר שע ה
מקום אכילה — לעירוב שע ה
מקום המשתמר
— הנחת שיתוף
מבואות שפו א
מקום הנחת העירוב שצד ב
מרפסת בחצר שעה א
משכיר בית לאחרים שע ב
משקים לשיתוף
— השיעור שפו ו
מת בשבת — אחד
מבני החצר שעא ד

נאכל העירוב — בין
השמשות שצג ג
נוסח שאומרים בעשיית
העירוב שסו טו; שצה א
ניתוספו דיירים בחצר
— הודעה על עירוב שסח ב
נמלך — שכן שהלך
וחזר בשבת שעא ב
נסתם פתח בין חצרות שעד א
נעילת בית — אחד
שלא ביטל רשותו שפ א
נשים ועבדים — לאסור
בעירוב שע ו
נתמעט משיעורו
— עירוב שסח ד
נתעפש העירוב שסח ה
נתקלקל העירוב שסח א

סוכת החג — לאסור
על בני החצר שע א
סולם על גבי זיז בחצר שעב יב
סולם בכניסה לעיר שצב ב
סולמות במחיצה שבין
שני חצרות שעב ח
סמיכה אעירוב במקום
שיתוף שפז א
סמיכה אשיתוף במקום
עירוב שפז א
ספינה — טלטול בה שסו ב
ספינה — עירוב תצמוב; שפב כ

ספק עירוב שצד א
סריגה בחלון — שבין
שני בתים שעב ה

עיר — עירוב לחצאין שצב ד; ה
עיר — לערב כולה שצב א
עיר של יחיד שצב א
עיר של רבים שצב ב
עירוב — בתים
שבספינה שסו ב
עירוב — מדעת בעל
הבית שסח ב
עירוב — יום טוב שחל
בערב שבת שצג א
עירוב — במקום הראוי
ליטול שצד ב
עירוב — עיר לחצאין שצב ה
עירוב בין השמשות שצג ב
עירוב בעל כרחו של
אחד שסז א
עירוב דרך חלונות שפב כ
עירוב שהתליע שסח ה
עירוב שנתקלקל שסח א
עירוב חצירות — הטעם שסו א
עירוב חצרות — נוסח
אמירה שסו טו

עכו"ם — ביטול רשות שפב א
עכו"ם — גביית
העירוב שסו ג
עכו"ם — חזרה
משכירות שפב ו
עכו"ם — שכירות
מבני ביתו שפב יא
עכו"ם אוסר — הטעם שפב א
עכו"ם שאין לו דריסת
רגל — לאסור שפב ג
עכו"ם אכסנאי
— לאסור בני החצר שפד א
עכו"ם שבא לגבות
חובו — לאסור שפד א
עכו"ם שהגיע בשבת
לחצר שפג א
עכו"ם הדר בחצר שפב א
עכו"ם הדר בחצר
— שאינו בבית שפג א
עכו"ם הדר בחצר
— שהלך שעא א
עכו"ם הדר בחצר
בשכירות שפב א
עכו"ם הדר במבוי שפט א
עכו"ם הדר במבוי
— ויש לו פתח לקרפף שפט א
עכו"ם שהשכיר ביתו
לעכו"ם שפב יח
עכו"ם שהשכיר דירתו
לאחר שפב ח
עכו"ם שמת — ביטול
השכירות שפב ו
עלי בצלים — לשיתוף שפו ה
עליות — שפיכת מים
לגומא שבחצר שעז א
עפר שמילא בחריץ שעב טז
עשיית עירוב בכל שבת שסח ה
עשיית עירוב — פעם
בשנה שסח ה

פירות שמילא בחריץ שעב טז
פרוסה לעירוב שסו ו
פת עירוב — שהתליע שסח ה
פת אורז ודוחן
— לעירוב שסו ח
פת לעירוב — שלא
בידיעת בעל הבית שסז א
פת לעירוב — שוויו שסו ג
פת שלם — לעירוב שסו ו
פתח שבין שני חצרות
— לעירוב שעב ד

פתח או חלון
— שנסתם שעד א

צדוקי הדר בחצר שפה א
צירוף מיני מאכל
— לשיתוף שפו ד

קורה על פי הבור
בחצר שעו א
קטן — לאסור על בני
החצר שעא ו
קטן — גביית העירוב שסו ג
קטן — נתינת עירוב
בביתו שסו ג
קטן — עירוב ע"י
אפוטרופוס שסו יב
קמח לפת עירוב שסו ו
קנין עירוב — האופן שסט א

רבים — אורחים אצל
יחיד שפ ד
רבים שלא עירבו
— ביטול רשות שפ ד
רגל האסורה במקומה
והמותרת במקומה
— לאסור שעח ה
רשות — שלא ביטל
לכולם שפ א

שאלה מעכו"ם —
רשותו שפב א; יא
שוה פרוטה
— לשכירות רשות
העכו"ם שפב ה
שותף עם שכניו
בסחורה — שיתוף שפו ג
שיור מבוי או חצר
מחוץ לשיתוף שצב א
שייראה — עירוב שסו ב
שייראה או מחנה —
ביאור שסו ב
שיעור זמן שכירות
— מעכו"ם שפב יד
שיעור סולם הסמוך
למחיצה שעב ח
שיעור העירוב שסח ג
שיעור העירוב שנתמעט שסח ד
שיעור פירות וירקות
— לשיתוף שפו ז
שיתוף בעירוב שפו א
שיתוף לכל העיר שצב א
שכח ולא עירב — אחד
מהדיירים שפ א
שכירו ולקיטו של
עכו"ם — שכירות
רשות ממנו שפב יד
שכירות מעכו"ם —
לזמן שפב ז
שכירות מעכו"ם —
ומת העכו"ם שפב ז
שכירות מעכו"ם —
כשיש כמה דיירים שפב ט
שכירות מעכו"ם
— בספינה שפב כ
שכירות מעכו"ם
— בעל כרחו שפב י
שכירות משר העיר שצא א
שכירות משכירו ולקיטו
— של עכו"ם שפב יא
שכירות רשות מעכו"ם
— אופן שפב ד
שכירות רשות מעכו"ם
— בשבת שפב ה
שכירים ישראלים
הדרים בבית עכו"ם שפב טז
שלושים יום — אורח
בחצר שע ח
שליבות בכותל שבין
שתי חצרות שעב יד
שלש חצרות פתוחות זו
לזו — טלטול ביניהם שעח א
שמן לשיתוף —
השיעור שפו ז
שני בתים בשני צדי
רה"ר — ביטול רשות שפא ה
שני ישראלים —
הדרים עם עכו"ם שפב א
שני כלים — שיתופי
מבואות שפו א
שני מיני אוכלין
— צירוף לשיתוף שפו ג; ד
שני סולמות — בכותל
שבין שני חצירות שעב ח
שני סולמות זה בצד
זה שעב יג
שני עכו"ם הדרים
בחצר — שכירות מהם שפב טו
שנים שלא עירבו —
בטול רשותם שפ ד
שתופי מבואות שפו א
שתופי מבואות
— הדינים שפו ג
שתי גגות שנפרצו
ביניהם שעד ד
שתי גזוזטראות משני
עליות — עירוב
ביניהם שעג א
שתי חצרות — עירוב
יחד שעב ג; ד
שתי חצירות ששכח
אחד לערב שעח ג
שתי עליות — שפיכת
מים לחצר שעז א
שתי עליות זו כנגד זו שעז א

תבלין — לשיתוף שפו ה
תבן וקש שמילא
בחריץ שעב טז
תל או עמוד בחצר שעה ב
תלמידים הדרים אצל
רבם — לאסור שע ג
תפיסת יד — שיש
לבעל הבית שע ב
תפיסת יד משכיר אצל
שוכר — כשיש עכו"ם
בחצר שפב א
תרומה וחלה —
לשיתוף שפו ח
תשמישו בנחת או
בקשה — ביאור שעה ב

תחומין

אורחים שקבלו מנות
— לתחום שצז יח
אלפיים אמה — מדידה שצח א
אלפיים אמה לכל אדם שצז א
אמה אחת חוץ לתחום תה א
אנשים — למחיצה תה ד
ארבע אמות שיש לכל
אדם — מחוץ לתחום שצו א
בא בדרך — קנין
שביתה ת א
בא בספינה — תחומין תד א
בגד שלקחו שנים

בשאלה — לתחום שצז ט
בגד שלקחו שנים
בשאלה — בשני ימי
רגל שצז ט
בהמה — הליכה חוץ
לתחום שצז ג
בהמה של שותפין
— לתחומין שצז י
בהמה שחוטה
— לתחום שצז ו
בור — כרגלי הבעלים שצז יד
בור של הפקר שצז טז
בור תבן — בין שתי
תחומין תב א
בור של שותפות שצט טז
בורגנין (סוכת שומרים)
— לצירוף העיר שצח ו
בית גדול — חישוב
לעיר שצח ז
בית דירה מחוץ לעיר שצח ה
בן — שנמסר לו בהמה
בקעה שהקיפוה שצז ד
מחיצות תג א
בתים בדרך — צירוף
לעיר שצח ו
גיא עמוק — למדידה שצט ה
דירה או עיר מוקפת
מחוץ לתחומו
— הליכה בה תה ו
החזרה ע"י עכו"ם
— לתוך התחום תה ה
היקף מחיצה — סביב
לעיר שצח י
הליכה חוץ לתחום
— ברשות תז א
הליכה בספינה תה ז
הליכה על עמודים
— חוץ לתחום תד א
הרים — מדידה שצט ד
חבית יין שחלקוה
ביום טוב — לתחום שצז י
חבל — למדידת עיר שצט א
חומה סביב העיר
— מדידה שצז יא
חוקקים להשלים
— בספינה תה ז
חזרה לתחום — מי
שיצא תה ה
חזרה מתחום
— יוצאים להציל תז א
חפצי הפקר — קנין
שביתה תא א
חפצי עכו"ם — קנין
שביתה תא א
חצי העיר — סיום
אלפיים ת א
חריץ שבין שתי
תחומין תב א
טבלא מרובעת — סביב
העיר שצט י
טלטול ארבע אמות שצו א
טלטול ע"י זריקה
— בקעה תג א
יום טוב — הליכה חוץ
לתחום שצז ג
יוצא לדעת תה ד
יוצא חוץ לתחום תה א
יוצאים להציל — חזרה תז ג
ימים ונהרות — תחומין תד א
יצא באונס מהעיר תה ה
יצא מתחום פחות מד'
אמות — באונס תה א
יצא מתחום פחות מד'
אמות — לדבר מצוה תה א
ישן בדרך תא א
כלים — הולכה חוץ
לתחום שצז ג
כלים — השאלה
לעכו"ם תא א
כלים שבבית
— לתחומין שצז ח
כלים שלקחו בשאלה שצז יא
כפרים משולשים
— מדידה שצח ח
למעלה מעשרה
— תחומין תד א
מאכל בהמה — בין
שני תחומין ת ב
מאכל שלקחו בשאלה שצז יב
מדידה — ארבע אמות
חוץ לתחום שצו א
מדידה בהרים שצט ד
מדידה בחבל שצט א
מומחה — למדידת עיר שצט ז
מחיצה של בני אדם שה ה
מחיצה בתוך מים
— בין שתי עיירות תב א
מחיצות שנעשו בשבת תג א
מי בורות — לתחום שצז יד
מי גשמים — לאיסור
תחום שצז טו
מיילדת — חוץ לתחום תז א
מים המושכים
— השייכים ליחיד תב א
מים המושכים — מלוי
ממנו תב א
מנות שקבלו אורחים
— לתחום שצז יח
מסירת בהמה לרועה שצז ה
מקום המוקף מחיצות
— שיעור הליכה שצו ב
מקום משופע
— מדידה שצט ב
נאמנות לתחומין שצט יא
נהר — אופן מדידה שצט ב
נהרות ומעינות — מלוי
מים בשבת שצז טו
נחל ליד עיר — מדידה שצח ט
ספינה — הליכה בה תה ז
ספינה — שיצא חוץ
לתחום תה ה
ספינה — לתחומין תד א
ספינה מהלכת
— הליכה בה תה ז
ספינה שיש לה
מחיצות תה ז
עיירות סמוכות שצח ז
עיר מוקפת — מדידה שצח יא
עיר מרובעת — מדידה שצח א
עיר על שפת נחל שצח ט
עיר עגולה — מדידה שצח ב
עיר עשוייה כקשת
— מדידה שצז ד
עכו"ם — מסירת
בהמה שצז ג
עכו"ם שהוציאוהו
מעיר תה ה
עמודים — הליכה
עליהם תד א

פירות — שיצאו חוץ לתחום תה ט
פירות מופקדים בעיר אחרת — לתחומין שצז יז
פסיעות — אלפיים שצז ב

צירוף לעיר — בתים בדרך שצח ו
צריך לנקביו — יציאה מד׳ אמות תו א
צריפים ואהלים — מדידה שצח י

קטן — נאמנות על התחומין שצט יא
קנין שביתה בעיר ת א
קפיצה ע״י שם — חוץ לתחום תד א

רגל אחת תוך התחום תה ב
רועה — תחום לשורו שצז ז
רועה שנמסר לו בהמה שצז ה
ריבוע עולם — למדידה שצז ג
ריבוע עיר — מדידה שצח א

שבלים למחיצות שצו ב
שבעים אמה ושיריים — מהעיר שצח ה
שואל כלי — תחומין שצז יא
שובת סמוך לעיר — הליכה ת א
שופר — הבאה מחוץ לתחום תקצה א
שותפין — בהמה שצט יא
שלהם לתחומין שצז י
שיפוע הר — מדידה שצט ד
שלש חצרות — חישוב כעיר שצח ו;י
שלשה כפרים סמוכים — מדידה שצח ח
שני ימי רגל — בגד שלקחו שנים בשאלה שצז ט
שני בתים — בשני קצות העיר שצח ו
שני רועים — מסירת בהמתו שצז ה
שתי מדות תחום — ע״י שני מומחים שצט ט
שתי עיירות סמוכות תחומי שבת מוחזקים — שנוי שצט ח
תחומין למעלה מעשרה תל גבוה — הליכה תד א
בה שצו ב

עירובי תחומין

אילן — נתינת עירוב ע״ג אילן רחב — קנין תט ב
שביתה תחתיו תט יא
אינו מודה בעירוב — שליח להנחת עירוב תט ח
אינו מכיר — מקום שרוצה לשבות תט יב
אלפיים אמה — שיעור הליכה תח א
אלפיים אמה — ברוחב אמצע העיר — סוף התחום תח א
ארבע אמות — מקום עירוב תח א

בא בדרך — עירוב מרחוק תט יא
בין השמשות — הודעה למי שעירב עבורו תיג א
בין השמשות — הנחת עירוב תטו ב
בית הפרס — כניסה לכהן תט א
בית הקברות — נתינת עירוב תט א
בני ביתו — עירוב עבורם תיד א
ברכה — להנחת עירוב תטו ד

בתים המצטרפים לעיר — הנחת עירוב תח ג

דבר מצוה — עירוב תחומין תטו א
דברים שמערבין בהם שפו ח
דברים שנדר מהם — עירובי תחומין שפו ח
דברים הצומחים מן הארץ — נתינת עירוב עליהם תט ג

הוא ועירובו במקום אחד תט ב
הודעה — למי שעירב עבורו תיג א
הודעה מבעוד יום — למי שעירב עבורו תיג א
החזיק בדרך — קנין שביתה מרחוק תי א
החזיק בדרך — שיעור הליכה תי ב
הכנה מיו״ט לשבת — עשיית עירוב תטז ב
הליכה — אלפיים אמה תח א
הנחת עירוב תח א

זכוי לרבים — עירוב תחומין תיג א

חולק עירובו תיב א
חומץ — לעירוב תחומין תט ז
חוץ לתחום — נתינת עירוב תח ד
חזקה שליח עושה שליחותו — בעירוב תט ח

חרש שוטה וקטן — שליח להנחת עירוב תט ח
ידיעה — למי שמניחין עירוב עבורו תיג א
יום טוב — עירובי תחומין תטז ה
יום טוב הסמוך לשבת — עירוב תטז א
יום הכפורים — לענין עירובין תטז ד
יושב בביתו — קנין שביתה מרחוק תט יג
יחוד מקום לעירוב — מרחוק תט יא

כלתה מדתו — בעיר תח א
לדעת — עירוב לחבירו תיד א

מאכל איסור — לעירוב תט ו
מגדל הפורח — כניסה בבית הקברות תט א

מדת עירוב — שכלתה בעיר תח א
מזון — לעירוב תח א
מחזיק בדרך
— לעשיית עירוב תי א
מניח שני עירובין
— בתנאי תיג א
מערב לרבים תיג א
מקום אחד — הוא ועירובו תט ב
מקום הנחת העירוב תח א
מקום נתינה — עירוב תט ג
מקום עירוב — ד׳ אמות תט ה
נאבד — עירוב תט ו
נאכל העירוב — בין השמשות תטו ג
נוסח אמירה — עירוב תחומין תט ז; תטו ד
נמלך — משביתה במקום הנחת עירוב תח א
נשואי בת ת״ח לע״ה
— סעודת מצוה תטו א
נתינת העירוב תט ה
נתינת עירוב — חוץ לתחום תח ד
סוף התחום — הנחת העירוב תט ה
סיום מקום שביתה
— קונה שביתה מרחוק תט יא
סעודת מצוה — סעודת נשואין תטו א
ספק בעירוב תט ו
עוקר דעתו ממקום שנמצא — איסור הליכה תט יא
עיבור של העיר
— בסוף תחומו תח א
עיר — כארבע אמות תח א
עיר — מובלעת בתוך תחומו תח א
עירוב — אופן עשייה תט ז
עירוב — בין השמשות תטו ב
עירוב — הנחה בבית הקברות תט א
עירוב — הברכה תטו ד
עירוב — לדבר מצוה תטו א
עירוב — לדבר הרשות תטו א
עירוב — הנחה ברשות היחיד תח ב
עירוב — מקום נתינה תט ג־ה
עירוב — נאבד תט ו
עירוב — נתינה ע״ג אילן תט ב
עירוב לדעת תיד א
עירוב לחצי שבת תיב א
עירוב מרחוק — בא בדרך תט יא
עירוב ברגליו — בשני ימים יו״ט תטז ב
עירוב ע״י שליח
— נוסח אמירה תט ח
עירובי תחומין — טעם לשם זה תח א
עירובין — ביום טוב תטז ה
עירובין — ביום הכפורים תטז ד
עני — שהחזיק בדרך עשיית עירוב תי א
עשיית עירוב תט ז
עשיית עירוב — ע״י שליח תט ח
קטן — יוצא בעירוב אמו תיד ב
קטן — עירוב עבורו תיד ב
קנין שביתה תח א
קנין שביתה מרחוק
— יושב בביתו תט יג
קרקע בית הקברות
— נתינת עירוב תט א
רבים — עירוב עליהם תיג א
רבים — שעשו שליח לערב תט ט
רוחב — מדידת אלפיים אמה תח א
ריחוק מקום — נתינת עירוב תיא א
ריחוק מקום — עירוב בשני ימים תטז ג
ריחוק מקום — עשיית עירוב תט יא
רשות היחיד — עירוב תח ב
שביתה — קנין שהשמחה במעונו תח א
— אמירה בנשואין שיש שם תערובת אנשים ונשים תטו א
שיעור מזון — לעירוב תט ז
שיעור מזון — עירוב לרבים תיג א
שליח — לערב תט ח
שליח שהחזיק בדרך
— קנין שביתה מרחוק תי ג
שליח לערב — שלא יחדו לו רוח תט ט
שליח לערב — שנתן העירוב מרחוק תיא א
שנוי השליחות
— שליח לעירוב תט י
שני ימים יו״ט
— עירוב קיים בין השמשות תטז ב
שני ימים של ראש השנה — עירוב תטז א
שנים שעירבו עבורו תיב א
שתי סעודות לכל אחד תיג א
שתי עירובין — לשתי ימים תטז א
תלמידים — מקום עירובם תט ז
תנאי לעירוב תיג א
תרומה — להנחת עירוב תט ו

ראש חדש

אבל — ברכת הלבנה תכו א
אחיזת ס״ת — בברכת החודש צו א
אחרי קדושים
— הפטורה תכח ח
אכילת פת — בראש חודש תיח א
אמירת הלל בדילוג
— הטעם תכב ב

בגדים נאים — בברכת הלבנה תכו ב
בין השמשות — ברכת הלבנה תכו א
=בית האבל — אמירת הלל תכב ב
ברכי נפשי — אמירה תכג ג
ברכת החודש תיז א
ברכת הלבנה — אבל תכו ב
ברכת הלבנה — הזמן תכו א—ב
ברכת הלבנה — בגדים נאים תכו ב
ברכת הלבנה — תחת הגג תכו ד
ברכת הלבנה — דרך חלון תכו ד
ברכת הלל — הנוסח תכב ב
ברכת המזון — הזכרת יעו"י תכד א
ברכת המזון — מוצאי ראש חודש תכד א
גילוח הראש — בראש חודש רס א
הודו לד' — אמירה עם שנים תכב ב
הוצאת ראש חודש תיט א
הזי"ו ל"ך — קריאת האזינו תכח ה
הזכרה יעלה ויבא בראש חודש קפח ז
הזכרת ראש חודש בשבת — בברכת הפטורה רפד ב
הזכרת שבת — ביעו"י קפח ה
הכרזה (יעלה ויבא) — בין קדיש לתפלת י"ח תכב א
הלל — אמירה בבית האבל קלא ד
הלל — אמירה בדילוג תכב ב
הלל — אמירה באמצע פסוקי דזמרה תכב ב
הלל — אמירה למפרע תכב ו
המתנה למוצאי שבת — ברכת הלבנה תכו ב
הספד — ראש חודש תכ א
הסתכלות בלבנה תכו ב
הפטורה מחר חודש תכה ב
הפטורה שבת ראש חודש תכה א
הפסק — באמירת הלל תכב ג
הפסק בשהייה — בהלל תכב ה
השלמת תענית — ערב ר"ח תיז א
התחלת הטוב והמטיב — שכח יעו"י קפח ו
התרת חכם — נדר לתענית ר"ח תיח ג
ובראשי חדשיכם — אמירה תכא א
ז' ימים — ברכת הלבנה תכו ד
חודש תשרי ואב — ברכת החודש תיז א
חליצת תפילין בראש חודש כה יג; תכג ד
חליצת תפילין בתפלת מוסף כה יג
חתונה — קריאת הפטורה תכח ח
יום כפור קטן — אמירה תיז א
יום כפור קטן — ערב שבת תקנ ג
יחיד — אמירת הלל תכב ב
יחיד — תענית בראש חודש תיח ג
ימים שקובעים בהם מועדים תכח א
ימים שקובעים בהם ר"ח תכח ב
יעלה ויבא — אמירה תכב א
יעלה ויבא — שכח קפח ז; תכב א
יענך — אמירה בר"ח תכג ג
לבנה שנתכסה בעבים — ברכה תכו א
לוח השנה — סדר עשייה תכח ח
ליל ראש חודש — השהיית התענית תיז א
ליל שבת ויו"ט — ברכת הלבנה תכו ב
מ"ב מסעות — הפסקה תכח ז
מוסף — ראש חודש תכג ג
מוסף — שבת ראש חודש תכה ג
מוצאי יו"כ — ברכת הלבנה תכו ב
מוצאי שבת — ברכת הלבנה תכו ב
מוצאי שבת שחל ראש חודש — הזכרה קפח י
מוצאי תשעה באב — ברכת הלבנה תכו ב
מלאכה — בראש חודש תיז א
מעומד — אמירת הלל תכב ז
מעומד — ברכת הלבנה תכו א
מתענה בראש חודש תיח ה
נוסח הברכה — שכח יעו"י או רצה קפח ו
נוסח ברכת הלבנה תכו א
נוסח ברכת הלל תכב ב
נטילת צפרניים — בראש חודש רס א
נשים — עשיית מלאכה בר"ח תיג א
נשים — קידוש לבנה קו א; תכו א
נתכסה בעבים — לבנה תכו א
סדר עשיית לוח השנה תכח ח
סומא — ברכת הלבנה תכו א
סוף זמן קידוש לבנה תכו ג
סעודת ראש חודש תיט א
סעודת ר"ח בלילה תיט א
סעודת ר"ח כשחל בשבת תיט א
ספק אם הזכיר יעלה ויבא תכב א
ספר תורה — אחיזה בברכת החודש צו א
עליה לתורה — קריאת תוכחה תכח ו
עמידה — בברכת החודש תיז א
ערב ראש חודש — תענית תיז א
ערב שבת — תענית ערב ר"ח תיז א

ערבית ראש חודש
— שכח יעלה ויבא תכב א

פסוקים שכופלים בהלל
פת — חיוב אכילה
בראש חודש תכב ג

צדוק הדין — אמירה
בלילה קפח ז

צדוק הדין — בין
השמשות תכ ב

צדוק הדין — ראש
חודש תכ ב

צפרניים — נטילה
בראש חודש רס א

קביעת המועדים
קדושה — בתפלת
מוסף תכח א

קידוש לבנה — בעל
פה תכג ג

קריאת התורה —
ראש חודש ק א

ראש חודש — הזכרה
בברכת המזון תכג ב

ראש חודש — הנחת
תפילין קפח ז

ראש חודש שחל בשבת כה יג

ר״ח תשרי ואב —
ברכת החודש תכה א

ר״ח ניסן ואב
— תענית לתעניתו תיז א

ר״ח סיון — תענית תיח ה

שבת ויו״ט — ברכת
הלבנה תיח א

שיחה — בהלל, מגילה
ובהמ״ז תכו א

שכח יעלה ויבא בר״ח
קפח ז; תכב א סה א

שכח יעלה ויבא
— ונזכר אחר מוסף תכב א

שמונה פסוקים
אחרונים — הפסקה
שמחות וריקודין — תכח ז

ברכת הלבנה
שני ימים ר״ח — תכו ב

מנין החודש
ש״ץ — שכח להזכיר
יעלה ויבא תכז א

שתי פרשיות מחוברות
— הפטורה קכו א

תוכחה — הקריאה
תענית — ברכת תכח ח

הלבנה תכח ו

תענית — ראש חודש תכו ב

תענית — ערב ראש
חודש תיח א

תענית אסתר — ברכת
הלבנה תיז א

תענית חלום — ראש
חודש תכו ב

תענית ציבור — ראש
חודש תיח ה

תפילין — חליצה ר״ח
תפלת מוסף — חתימת
הברכה תיח ב

תפלת שמו״ע במקום
מוסף תכה ג

תשובה — ערב ראש
חודש תכג ג